

יורה דעה אמרי דיני שחיטה סימן א בינה א סי' א' השוחט בפני עדים בהמה לנכרי וכשפא ישראל לקנות אמר לא תקנה ממנה כי לא שחטתיה אינו נאמן ומיהו לדידי' אסור דהא שוניה אנפשיה חתיכה דאיסורא (ש"ע סי' א' סי"ב) ונובע מתשובת הרשב"א המובא בב"י ודעת הטו"ז דאם יתגרז דיבורו ויאמר לא שחטתיה פראוי אמרתי מהני לאוסרה משמע מדבריו דאם אינו מתגרז דיבורו אנו לא מתרצינו לדיבורו וכן נרא' דעת ביאור הגר"א ו"ל דדוקא אם מתגרז דיבורו בפירוש.

אולם דעת הש"ך דזה דוקא אם עומד בדיבורו ואומר שלא שחטה כלל בזה הני מיגו במקום עדים אבל אם לא אמר אלא לא שחטתיה נאמן משום דנוכל לתגרז דבריו דאפשר ששקה או דרס דנפסל בשחיטה אינה קרויה שחיטה וכ"כ התבואות שור דאי אזיל לעלמא ולא שאלוהו פונתו מתרצינו לישגיה לאסור.

והוסיף עוד להחמיר דאף אם עומד בדיבורו ואומר שלא שחטה כלל לא מהני דלשון בני אדם נמי שאומר על שחיטה מקולקלת דליתא לשחיטה כלל רק אם שאלו לו אם פה יאמר ששחטה בקלקול ועומד בדיבורו שלא שחטה כלל מזה משמע שלא שחט מקולקלת וראיתו מתו' יבמות (דף פ"ח) וכריתות (דף י"ב) דלהכחיש סהדי שאמרו אכלת חלב צריף לומר לא שוגג ולא מזיד משמע דלא מהני אם אומר לא אכלתי כלל דמ"מ אפשר לומר לא אכלתי כלל שוגג כ"א מזיד.

עוד הוסיף הת"ש חומרא אם יש לתלות שאומר פן שלא יקפידו הבעלים על קלקולו דיש לאסור וראיתו מתוס' יבמות שם דמספקא לר"י באם אמרו עדים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד אי הוי מןכחש מעדים כיון דמה שאומר לא אכלתי שוגג לא הוכחש דאינם יודעים ושאמר הוי מזיד ומה שאמר ולא מזיד לא נ"מ בהעדת העדים ויפה עושה דלא מפרש חטאי' והכי נמי במה שאמר לא שחטתיה יפה אינו מןכחש ובמה שאמר לא שחטתי מקולקל ליכא נ"מ וכיון דאיכא טעמא להכחשתו אין לדונו כמכחיש אלו דבריו: ולענ"ד יש לצדד להקל בשני חומרות אלו דהא בלא"ה יש להבין לפי הקנת הש"ך בדברי הרשב"א דאנו מתרצינו דיבורו הא מבואר ברמב"ן ורשב"א בש"מ ב"מ (ד"ד) דדוקא לגבי קרבן כיון דמילתא דנפשי' הוא מהימן דאי נמי לא ניחא לי להביא קרבן אין ממשכנין אותו לכה נאמן כיון דאף לאחר דיבורו שאמר לא אכלתי יכול לתגרז דיבורו ולומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד אף דבשאר דינים א"א מיגו פיוצא בו במקום עדים מ"מ בקרבן אמרינו מדכתיב או הודע אליו והיכא דמכחיש בפירוש הודע אליו קרינו בי' שיש לו לסמוך על שנים יותר מעצמו שפא טעה.

א"כ מבואר דעיקר הטעם הואיל דנ"מ לענין קרבן הוא מהימן ומטעם מיגו. והרשב"א שם כ' דלאו מטעם מיגו הוא רק מתרצינו דיבורו ורואין אותו כאילו אמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד ואע"ג דאסיק דיבורי' לא אכלתי כלל אנו מאותה שעה שאמר לא אכלתי רואין כאילו אמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד ואע"פ שבשאר דינים אין אומרים מיגו כזה במקום עדים שאני הכא דכתיב או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים עי"ש.

הרי מבואר דאף דמתרצינו דיבורו מעצמנו מ"מ זה דוקא לענין לפטרו מקרבן ולא בשאר דברי סוא"כ כיון דאם לא הנה אומר השוחט כלל ואזיל לעלמא כיון שראו העדים ששחט מותר לאכול למה מתרצינו יבורו כלל כשאומר לא שחטתי.

וצ"ל או דלשון זה שאמר לא שחטתי הוא יותר טוב מלא אכלתי דבנה צריף לומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד אבל פשאר לא שחטתי נכלל בזה שהיה שחיטה פסולה ואולם אם סיים דיבורו ואמר לא שחטתי כלל דלשון זה מבואר מדברי הרמב"ן והרשב"א דלשון כלל אינו סובל לתרץ דיבורו רק פנין דבעת שאמר לא אכלתי הינו מתרצין לדיבורו פאילו אמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד שוב אינו חייב בשביל שהוסיף לומר ואסיק דיבורי כלל וזה הפל במילתא דנפשי' אבל בדבר הנוגע לאחרים ודאי אם הוסיף בדבריו ואמר לא שחטתי כלל לא מתרצין דיבורו במה שאינו אומר מעצמו.

ובפרט אם אמר אח"כ לא פי לא שחטתי כלל מה"ת נאסר. ומה שהביא מדברי התוס' בלא"ה יש לחלק דהא בלא"ה יש להבין בדברי תוס' דכתבו דיפה עשה דלא מפרש חטאיו למה להו לזה הא פתבו דהעדים א"י אם שוגג או מזיד א"כ ניהו דמנכחש מהעדים על האכילה מ"מ פנין דאינם יודעים אם הי' שוגג או מזיד תלינן דהי' מזיד וע"כ צריף לפרש כמ"ש אאמ"ו ז"ל בדברי חיים (חיו"ד סי' כ"ה) דה"א פנין דאמר לא אכלתי מזיד יהיה חייב עפ"י דבריו ונחזק מדבריו עכ"פ דלא אכל מזיד ובמה דאמר לא אכלתי שוגג מנכחש משנים ודומה להא דאמר לא לוייתי פאומר לא פרעתי והעדים אומרים דלנה ופרע לכו פתבו פנין דהעדים אינם יודעים אם היה שוגג או מזיד וע"ז אין לחייבו דיפה עשה דלא מפרש חטאיו ולעולם אמרינן דהי' מזיד עי"ש וזה א"ש שם דע"כ צריף סיועו להעדים דבריו לדעת אם שוגג או מזיד משא"כ פאן פנין דהעדים אינם צריכים לדבריו כלל להתיר פנין דראו ששחט ואם אזיל לעלמא מותר רק דבא לאסור בדבריו וכיון דהעיד בפירו' דלא שחט כלל ומכחיש את העדים אין בדבריו לאסור נגד העדים אף דאיפא טעם להכחשתו דירא שלא יקפיד מ"מ כ"ז דאינו מקבר דבריו ובכלל דבריו אין לתרץ במה יאסור על אחרים: ודעת הרמב"ם מבואר (פי"א) משגגות דרק פאומר לא אכלתי מתרצין דיבורו ובאומר לא נטמאתי לא מתרצין דיבורו אף בטומאה ישנה ל"א לא עמדתי בטומאתי רק טבלתי ועי"ש בכ"מ שפיאר דבריו דלאו דוקא אם אמר לא נטמאתי מעולם רק סתמא לא נטמאתי הוי כמכחיש ואומר מעולם והלח"מ שם מפרש דברי הרמב"ם דדוקא פאומר לא נטמאתי מעולם אבל סתמא מתרצין דיבורו.

ואולם דבריו תמוהין הא מבואר בדברי רמב"ם (סוף פט"ו) מאבות הטומאות וז"ל ב' עדים אומרים לו נטמ' אומר טהור אני הוא נאמן ע"י עצמו אעפ"כ אין אומרים לו עסוק בטהרות אלא אם עשה טהרות הרי הם טהורות ויחוש לעצמו וע"כ הא דאמר הוא נאמן ע"י עצמו לאו מטעם דאדם נאמן ע"ד דהא מדבריו בהלכות שגגות מבואר דפוסק טעמא דמתרצין דיבורו והא דכתב יחוש לעצמו היינו אם יודע שלא טבל ואינו טהור ועי"ש בהגהות מחנה אפרים.

וקשה הא במתניתין דטהרות קתני והוא אומר לא נטמאתי ואם בזה ג"כ מתרצין דיבורו הא זה חידוש ורבנותא יותר דמתרצין לומר לא נטמאתי היינו לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי וכמבואר בש"ס פרייתות שם אלא מבואר או דמתניתין הוא ר"י דסובר אדם נאמן ע"ע בכל ענין או דסובר אף בכה"ג מתרצין דיבורו והרמב"ם או דגרס פן במתניתין והוא אומר טהור אני ואם אומר לא נטמאתי לא מתרצין דיבורו וכמו שכ' הכ"מ דלא נטמאתי הוי פאומר מעולם או אף אם במתניתין קתני לא נטמאתי מ"מ אינו פוסק

דמִתְרַצֵּינָן דִּיבּוּרוֹ רַק בְּאוֹמֵר לֹא אֶכְלֵתִי לֹדֵר לֹא שׁוֹגֵג אֶלָּא מְזִיד אֶבֶל בְּאוֹמֵר לֹא נִטְמָאתִי הָיִי בְּאוֹמֵר מְעוֹלָם וּכְמוֹ"ש הַכ"מ וְדַבְרֵי הַלַּח"מ צ"ע: אוֹלָם גַּם דַּבְרֵי הַכ"מ שְׁגָבוּ מִמֶּנִּי דְכָתַב בְּדַעַת רַמְבַּ"ם דְּאָף דַּר"נ אָמַר הִלְכָה כַר"י לֹא לְעֵנְנֵי קֶרְפֵּן אֶמַר אֶלָּא לְעֵנְנֵי טְהוֹרוֹת שֶׁהוּא נוֹגֵעַ בְּהֵן שֶׁהֵן טְהוֹרוֹת וְזֶה שֶׁאָמַר ר' יוֹסֵף לֹא אֶמְרָה אֶלָּא בֵּינוּ לַב"ע כְּלוּמַר לֹא אֶמַר ר"נ הִלְכָה כַר"י לְעֵנְנֵי קֶרְפֵּן אֶלָּא לְעֵנְנֵי טְהוֹרוֹת שֶׁנִּגְעַת בְּהֵן לְבַד וְאִף זֹאת לְעֵצְמוֹ דְּנֻקָּא אֶבֶל לֹא לְאַחֲרִים וְהוּא ג"כ אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְאַכְלָם בְּפָנֵי אַחֲרִים וְא"כ לְדַבְרֵי דִּהִלְכָה כַר' יְהוּדָא לְעֵנְנֵי טְהוֹרוֹת אוֹ מִטְעַם מִתְרַץ דִּיבּוּרוֹ אוֹ מִטְעַם דְּאָדָם נֶאֱמָן ע"ע אָף בְּאוֹמֵר לֹא נִטְמָאתִי לָמָּה כ' הַרְמַב"ם בְּהִלְכוֹת אַה"ט וְהוּא אוֹמֵר טְהוֹר אֲנִי וְלָמָּה לֹא כָתַב בְּאוֹמֵר לֹא נִטְמָאתִי וּצ"ע.

וַיְהִי אִיךְ שִׁיְהִי פְּנִיָּה דִּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק דִּמְתַּרְץ דִּיבּוּרוֹ רַק בְּאִנְפֵּי הַמְּוֹרָגָשׁ מְדַבְרֵי כְּמוֹ לֹא אֶכְלֵתִי דִּהֵינּוּ שׁוֹגֵג אֶלָּא מְזִיד אוֹ בְּנִזִּיר בְּאוֹמֵר לֹא נִטְמָאתִי דְּאָף ר"מ מוֹדֵה כְּמִבְּנֵי פְּרִיתוֹת שֶׁם מִטְעַם דְּאִי בְּעֵי אֶמַר נִשְׁאַלְתִּי וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם (פ"ט) מְנִזְיֵרוֹת מִטְעַם דִּהֵינּוּ בְּאוֹמֵר אֵינוֹ מְבִיא בְּטוֹמְאָה שֶׁכֶּבֶר נִשְׁאַלְתִּי [וְעֵינֵי רַבְּב"ז בִּיקָר תִּפְאַרְתִּי ה' נִזִּיר שֶׁם שֶׁכָּתַב מִפְּאֵן יֵשׁ לְלִמּוּד מַה שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעַלָּה שֶׁאִם נִטְמָא וְנִשְׁאַל עַל נִדְרוֹ אֵינוֹ מְבִיא קֶרְפֵּן טוֹמְאָה וְטְעָמָא מִשׁוּם דְּאֶמְרֵינָן אָדָם נֶאֱמָן ע"ע יוֹתֵר מִמָּאָה עֲדִים בְּדַבְרֵי שֶׁכֶּבֶר שֶׁכֶּבֶר שֶׁכֶּבֶר לְתַקְנֵי וְהָכָא שִׁישׁ בִּידוֹ לְשֶׁאֵן עַל נִדְרוֹ נֶאֱמָן לֹדֵר לֹא נִטְמָאתִי וְלִפְיָךְ ל"ה כְּמִכְחִישׁ אֶת הָעֲדִים עכ"ל וְלֹא אֲדַע מַה מְהִי מַה דְּבִידוֹ נֶגֶד שְׁנֵי עֲדִים וְע"כ הִטְעַם מִשׁוּם דִּמְתַּרְצֵינָן דִּיבּוּרוֹ מַה שֶׁסּוֹבֵל הִלְשׁוֹן וְיָכוֹל לִהְיוֹת דְּנִשְׁאַל עַל נִדְרוֹ קוֹדֵם שֶׁנִּטְמָא] וְלְעֵנְנֵי לֹא נִטְמָאתִי לֹא עֲמֻדְתִּי בְּטוֹמְאָה שֶׁטְּבַלְתִּי זֶה אֵינוֹ סּוֹבֵל הִלְשׁוֹן כ"כ לֹא מְתַרְצֵינָן.

וַיֵּשׁ לְצַדָּד ג"כ לְדַעַתוֹ בְּאוֹמֵר לֹא שִׁחַטְתִּי דְּסּוֹבֵל הִלְשׁוֹן לֹא שִׁחַטְתִּי שִׁחִטָּה כְּשִׁיְרָה. וְרֵאִיתִי בַּמַּח"א הִלְכוֹת עֲדוּת (סי' יוֹד) שֶׁכָּתַב לְהוֹכִיחַ נֶגֶד דַּעַת הַמ"כ שֶׁבַב"י (סי' קכ"ז) דְּלִגְבֵי אַחֲרִים ע"א נֶאֱמָן לְאַסּוֹר רַק לְגַבֵּי בְּעָלִים א"נ מִדְּכ' הַרְמַב"ם סוֹף הִלְכוֹת מִטְמָא מְשַׁכָּב וְאִם הִכְחִישׁוּ וְא"ל לֹא נִטְמָאוּ הָרִי הֵן בְּחֻזְקָתָן עַד שֶׁיַּעֲמִדוּ שְׁנַיִם וְע"כ אָף לְאַחֲרִים דְּאִי לְעֵצְמוֹ אֶפְיָלוּ כְּשִׁיעִידוּ שְׁנַיִם מְוֹתֵר וּכְמוֹ"ש הִלְכוֹת אַבְה"ט דְּלְעֵנְנֵי טְהוֹרוֹת אָדָם נֶאֱמָן ע"י עֵצְמוֹ וְדַבְרֵי תַּמּוּהֵינּוּ הָא מְבִנְיָר דְּדוֹק' הֵיכ' דְּנוֹכַל לְתַרְץ דִּיבּוּרוֹ אֲזִי נֶאֱמָן ע"י עֵצְמוֹ וְכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמַּח"א בְּעֵצְמוֹ בְּהִגְהוֹתֵי לְרַמְבַּ"ם וְדַבְרֵי מְוֹתֵרֵינּוּ וְא"כ אֵינוֹ רֵאִיָּה מְוֵה דְּרַמְבַּ"ם אֵינִי לְגַבֵּי עֵצְמוֹ אוֹלָם בְּאֶמֶת מְדַכְתֵּב הָרִי הֵן בְּחֻזְקָתָן מִשְׁמַע דְּלִגְבֵי אַחֲרִים ג"כ נִשְׁאַרוּ בְּחֻזְקָתָן וְדָלָא כְּמוֹ"ש הַמ"כ שֶׁבַב"י אֶבֶל דַּבְרֵי הַמַּח"א סוֹתְרִין דַּבְרֵי עֵצְמוֹ: וַיֵּשׁ עוֹד שִׁיטָּה אַחֲרֵת בְּתוֹס' יְשָׁנִים שֶׁם וּבִש"מ ב"מ דְּבְמָקוֹם דְּלֹא נִגְמַר עֲדוּתָן שְׁלֹא יָדְעוּ אִם שׁוֹגֵג הִי אוֹ מְזִיד בְּזֶה מְתַרְצֵינָן דִּיבּוּרוֹ וְנֶאֱמָנוּלֹא בְּמָקוֹם דְּנִגְמַר עֲדוּתָן מְכַל וְכָל עֵי"ש וְלִשְׁיטָה זֹו ג"כ יֵשׁ לְצַדָּד פִּינּוֹן דִּהַעֲדִים רָאוּ שֶׁשִּׁחַט אִם אֵינוֹ אוֹמֵר כְּלָל רִשְׁאִין לְאַכְלוֹ וְנִגְמַר עֲדוּתָן מְכַל וְכָל רַק שֶׁבָּא לְאַסּוֹר וְכִינּוֹן שֶׁמְכַחִישׁ אֶת הָעֲדִים לֹא מְתַרְצֵינָן לְדִיבּוּרוֹ דְּכּוֹנְנָתוֹ שִׁחִטָּה כְּשִׁיְרָה וְאוֹלֵי ג"כ מוֹדִים דְּזֶה עֲדִיף מְכַל מְתַרְצֵינָן דִּיבּוּרוֹ דִּהִלְשׁוֹן סּוֹבֵל זֹאת וּכְמוֹ"ש לְהַכְרִיחַ מְדַעַת הַרְשֵׁב"א בְּעֵצְמוֹ דְּסוֹבֵר דְּרַק לְגַבֵּי קֶרְפֵּן דְּכִתִּיב אוֹ הוֹדַע אֵלָיו מְתַרְצֵינָן וְלֹא בַּמ"א וּבַכ"ז סוֹבֵר דְּבִלָּא שִׁחַטְתִּי מְתַרְצֵינָן דִּיבּוּרוֹ אוֹלָם מ"מ אִם אוֹמֵר לֹא שִׁחַטְתִּי כְּלָל אָף דְּלְעֵנְנֵי קֶרְפֵּן פִּינּוֹן דַּכ"ז דְּלֹא אֶסִּיק דִּיבּוּרוֹ מְתַרְצֵינָן פְּטוֹר אָף אִם סִיִּים לֹא אֶכְלֵתִי כְּלָל מ"מ בְּזֶה וְדִאִי נִרְאָה דִּישׁ לְצַדָּד לְהַקֵּל: בְּרַם י"ל דִּהָא דְּכָתְבוּ הַרְמַב"ן וְרִשְׁב"א דְּדוֹק' לְעֵנְנֵי קֶרְפֵּן מְתַרְצֵינָן וְלֹא בְּשֶׁאֵר מְקוֹמוֹת י"ל

פּוֹנֵנְתָם דּוֹק' אַם הַעֲיָדוֹ הַעֲדִים בְּפָנָי ב"ד וְכִמוֹ שֶׁפָּתְבוּ תוֹס' שְׁבוּעוֹת (דָּף מ"א ע"ב) דְּכַשְׁטוּעֵינִי עָלָיו בְּב"ד יֵשׁ לוֹ לְהַשִּׁיב בְּעֵינָי שְׁיִפְטֵר וְאֵין לָנוּ לְתַרְץ דְּבָרָיו וְסוֹבֵר הַרְשָׁפִ"א דְּזֵה דּוֹק' דְּבַר הַנּוֹגַע לְאַחֲרִים אֲבָל לְעֵינָי אֲכִילת חֵלֶב דְּנֹדָי מְחַלְקֵתָן דר"מ וְחֲכָמִי הוּא אַף אַם הַעֲיָדוֹ עָלָיו בְּב"ד בְּזֵה פָּתַב הַרְשָׁפִ"א פִּינּוֹ דְּהוּא לְעֵינָי קָרְבָּן וְכַפָּר' דִּילְיָה וְצָרִיף שְׂיֹדַע אֵלָיו מְתַרְצִינּוּ דְּבָרָיו אַף דְּלֹא הַשִּׁיב בְּעֵינָי שְׁיִפְטֵר וְאַמְרִינּוּ פּוֹנֵנְתוֹ לֹא אֲכַלְתִּי שׁוֹגֵג אֲבָל כ"ז דְּלֹא הַעֲיָדוֹ בְּב"ד י"ל דְּמְתַרְצִינּוּ דִּיבּוּרוֹ בְּכ"מ.

וְהַעֲד לְזֵה מִתְּנִיתִין דְּטָהֲרוֹת הַנּוֹ' דְּקַתְנִי לֹא נְטַמְאֵתִי דְּחֲכָמִי מְטַהְרִין דְּאָדָם נְאָמֵן ע"ע וְאִם נֹאמֵר דְּחֲכָמִים דְּשָׁם הֵינּוּ ר' יְהוּדָא דְּסוֹבֵב' אָדָם נְאָמֵן ע"ע בְּכ"מ ע"כ אַף דְּהַרְמַב"ן וְרַשְׁפִּ"א פָּתְבוּ דְּהוּא דּוֹק' מִטַּעַם דְּחֲסִיבֵי חֲטָאת אֵין מִמֶּשְׁפָּנִין צָרִיף לֹאמֵר דְּהֵינּוּ דּוֹק' לְחֲכָמִים אֲבָל ר' יְהוּדָא סוֹבֵר דְּבְכ"מ נְאָמֵן וְאִם נְאָמֵר דְּפִירוּשׁוֹ דְּחֲכָמִים דְּמִתְּנִיתִין דְּטָהֲרוֹ' הוּא דְּאָדָם נְאָמֵן ע"ע הוּא דְּמְתַרְצִינּוּ לְדִיבּוּרוֹ כְּמוֹ שְׁפִי הַרְע"ב שָׁם וְכַפְסֵק הַרְמַב"ם א"כ קִי"ל דְּבְכ"מ מְתַרְצִינּוּ לְדִיבּוּרוֹ וּבִירוּשְׁלָמִי מִס' נְזִיר (פ"ח) מְבֹאָר דְּאָף ר' יְהוּדָא לֹא אָמַר אֲלֵא בְּטוֹמְאָה יִשְׁנָה שְׁיִכּוֹל לֹאמֵר נְטַמְאֵתִי וְטָהֲרֵתִי עִי"ש א"כ מְבֹאָר דְּאָף בְּשָׂאָר דְּבָרִים מְלַבֵּד קָרְבָּן ג"כ מְתַרְצִינּוּ דִּיבּוּרוֹ וְע"כ צָרִיף לֹאמֵר כְּמ"ש דְּהֵיכָ' דְּלֹא הַעֲיָדוֹ בְּפָנָי ב"ד לְעוֹלָם מְתַרְצִינּוּ לְדִיבּוּרוֹ.

אוּלָם מְסַתִּימַת דְּבָרֵי רַמְב"ם נִרְאָה דְּבְדָבָר הַנּוֹגַע לוֹ לְבִדּוֹ וְאֵין חֲבִירוֹ טוֹעֵן עָלָיו לְעוֹלָם מְתַרְצִינּוּ דִּיבּוּרוֹ: וְרֵאִיתִי בְּתוֹמִים פְּלָלִי מִיגוֹ (ס"ק י"ז) שִׁיצ' לְדוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ דְּדוֹק' אַם בָּאוּ עֲדִים תַּחֲלָה כְּהַךְ דְּפָרְק אֲמָרוּ לוֹ וְהוּא מְכַחֵשׁ אֲזִי מְתַרְצִינּוּ דִּיבּוּרוֹ דְּמַה"ת יַעֲיֵד לְהַכְחִישׁ עֲדִים לְכֹן מְפָרְשִׁינּוּ דְּבָרָיו דְּלֹא תַחֲפּוֹזִין לְהַכְחִישׁוֹ וְאַף בְּפִירוּשׁ רַחוּק כִּי מִי פְּתִי יַכְחִישׁ עֲדִים אֲבָל הֵיכָא דְּהוּא טוֹעֵן תַּחֲלָה וְאַח"כ בָּאוּ עֲדִים לְהַכְחִישׁוֹ בְּזֵה לֹא מְפָרְשִׁינּוּ לְדְבָרָיו בְּדוֹחֵק וְאַמְרִינּוּ דְּבַחַר בְּשָׂקֵר הַנְּאֹת לוֹ כִּי לֹא יַדַּע שְׁיִבְאוּ עֲדִים לְהַכְחִישׁוֹ עִי"ש.

וַיֵּשׁ לְהַעֲיֵר ג"כ מְפָאן פִּינּוֹ דְּכַנְרָאָה לֹא יַדַּע הַשׁוֹחֵט שְׁעֲדִים רָאוּ מְרַחוּק שְׁשַׁחַט כְּבֶשׂ זֶה וְכַשְׁבָּא לְקַנּוֹת אָמַר לֹא תִקְנִי שְׁלֵא שְׁחַטְתִּי מַה"ת גְּפָרֵשׁ דְּבָרָיו שְׁפּוֹנְנְתוֹ הִיָּה לֹא שְׁחַטְתִּי שְׁחִיטָה כְּשִׁירָה כְּשַׁבָּאוּ אַח"כ עֲדִים לְהַכְחִישׁוֹ.

אוּלָם לְמ"ש שְׁנָה הוּא פִּירוּשׁ דְּבָרָיו שְׁלֵא מְדוּחֵק י"ל דְּאָף אַחַר כְּף שְׁבָאוּ עֲדִים לְהַכְחִישׁוֹ אֵין זֶה מְתַרְצִינּוּ דִּיבּוּרוֹ רַק הַגְּדָה הַרְאֵשׁוֹנָה הִי' כֹּן שְׁלֵא מְדוּחֵק: וְעֵינֵי רַמְב"ם (פ"ב ה"ב) מְשַׁבּוּעוֹת דֹּא"ח עַד שְׁיִהְיֶה פִּיּוֹ וְלִבּוֹ שׁוֹיֵן לְפִיכְף אַם נִשְׁבַּע בְּפָנֵינוּ שְׁלֵא יֵאָכֵל הַיּוֹם וְאָכַל וְהִתְרוּ בּוֹ וְאָמַר אֲנִי ל"ה בְּלָבִי אֲלֵא שְׁלֵא אֲצַא הַיּוֹם וְטַעַה לְשׁוֹנֵי וְהוֹצִיא אֲכִילָה שְׁל"ה בְּלָבִי ה"ז אֵינּוּ לוֹקָה עַד שְׂיֹדָה בְּפָנָי עֲדִים קוֹדֵם שְׂיֵאָכֵל שְׁעַל אֲכִילָה נִשְׁבַּע אוֹ שְׁקַבֵּל עָלָיו הַתְּרָאָה כו' וְכֵן אַם הִתְרוּ בּוֹ וְאָמַר מְעוֹלָם לֹא נִשְׁבַּעְתִּי אוֹ לֹא נִדְרַתִּי ע"ד זֶה וְאַחַר שְׁהַעֲיָדוֹ עָלָיו שְׁנִשְׁבַּע אוֹ נִדַּר וְאָמַר כֹּן הִיָּה אֲבָל ל"ה פִּי וְלִבִּי שׁוֹיֵן אוֹ תַנְאֵי הִיָּה בְּלָבִי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ וְלוֹקָה וְעִי"ש בְּכ"מ מִשְׁם רָאב"ד דְּתַנְאֵי בְּלָבוֹ ל"מ דְּבָרִים שְׁפַלְבֵּב אֵינּוּ דְּבָרִים רַק אֵיִרֵי דְּאוֹמֵר דְּנִשְׂאֵל לְחֲכָם וְהַכ"מ מְפָרֵשׁ דְּהַךְ תַנְאֵי הִיָּה בְּלָבִי וְהוֹצֵאתִי בְּשַׁפְתִּי בְּלַחֲשׁ.

וְדַעַת הַמַּח"א הַלְכוֹת נְדָרִים (ס' ה') דְּלָשׁוֹן הִיָּה בְּלָבִי ל"מ כְּפִירוּשׁ הַכ"מ רַק דְּדוּקָא הֵיכָא דְּהַלְשׁוֹן שְׁהוּא אוֹמֵר שְׁלֵא יֵאָכֵל בְּשָׂר סָתָם דְּמִשְׁמַעוֹתוֹ לְעוֹלָם ל"מ דְּבָרִים שְׁפַלְבֵּב פִּינּוֹ דְּסוֹתֵר מַה שְׁפִיּוֹ אוֹמֵר אֲבָל בְּאוֹמֵר תַנְאֵי הִי' בְּלָבִי אֵינּוּ סוֹתֵר מִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן דְּה"ק

בְּשֵׁאֲסֹרְתִי בְּשׁוֹר עָלַי הָיָה עַל תְּנַאי אִם יִהְיֶה דְבַר פְּלוֹנִי וְכִי וְלִמְדָנוּ מִדְּבָרֵי רַמְבַּ"ם דְּהִיכָא דְשִׁנְיִים אוֹמְרִים גְּדֻרְתָּ וְהוּא אוֹמֵר דְּלֹא גְדֻרְתִּי דְנִאָמְנָן דְּאִי בְּעֵי אָמַר לֹא הָיָה פִּי וְלִבִּי שְׁוִין פְּלוֹמֵר טְעָה לְשׁוֹנֵי וְהוֹצִיא אֲכִילָה דְנִאָמְנָן לֹמֵר כֹּה.

וּתְמַהֲנֵי דְזָה לִימּוֹד אַרוּךְ בְּיַדְנוּ בִירוּשְׁלָמִי מִס' גְּזִיר שָׁם וְנ"ל בְּגִזְרֹת מָה אֵית לָהּ שׁוֹגֵג חֲזִיב מִזִּיד חֲזִיב כּו' תְּנַאי הִי בְּלִבִּי לְכַשְׁאֲטָמָא תְּפַקֵּע גְזִירוֹתֵי מִמְנֵי תַחוּל עָלַי גְזִירוֹת אַחֲרֵת הִי מְבֹאָר דְאָף בְּגִזְרֵי יְדוּעֵי אִם א"ל גְּטָמָאָתָּ וְהוּא אוֹמֵר לֹא גְטָמָאָתִי מְתַרְצִינָן דִּיבּוּרוֹ וְלֹמֵר דְתְנַאי הָיָה בְּלִבִּי וְעִי"ש בְּמִרְאָה פְּנִים דְכָתַב הָא דְבִש"ס פְּרִיתוֹ שָׁם מוֹד' ר"מ לְחֻכְמֵי בְּגִזְרֵי דְאִי בְּעֵי אָמַר נְשַׁאֲלֵתִי עַל גְזִירוֹתֵי וְל"א תְנַאי הָיָה בְּלִבִּי מִשׁוּם דְקִי"ל דְבָרִים שְׂבֵלָב אֵינָן דְבָרִים כ"א לְגַבֵּי אָוֶנְסִין לְבַטֵּל בְּלִבּוֹ אֵת גְּדֻרוֹ עִי"ש וְדְבָרֵי תְמוּהִין הָא הֶרְמַב"ם הִנּוּ פּוֹסֵק דְתְנַאי הִי בְּלִבִּי מְהֵנִי וְהַפְּיּוּשׁ אוֹ כִּמ"ש הִכ"מ דְהוֹצִיא בְּפִי בְּלַחֲשׁ אוֹ כִּמו"ש הַמַּח"א פִּינּוֹן דְאֵינּוּ סוֹתֵר הַדִּיבּוּר מְהֵנִי תְנַאי אָף בְּלִבּוֹ וְיִקְשָׁה לְמָה קָאָמַר בִּש"ס דִּילָן דְאִי בְּעֵי אָמַר נְשַׁאֲלֵתִי וּבְאָמָת לְפִירוּשׁ הֶרְאָב"ד בְּכ"מ שָׁם דְתְנַאי הָיָה בְּלִבִּי וְנִשְׁאֵל לְחֻכְמָם וְהַתִּיר לוֹ ע"י אוֹתוֹ תְנַאי מְתַאוּמַת דְבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי עִם ש"ס דִּילָן וְהַפֵּל סוֹכֵב עַל קוֹטֵב אַחַד דְאִי בְּעֵי אָמַר נְשַׁאֲלֵתִי וְלִדְעַת הִכ"מ וְהַמַּח"א אֶצְרִיךְ לְדַחּוֹק דְש"ס דִּילָן גִּקְט מְתַרְץ דִּיבּוּרוֹ אֲשֶׁר מוֹעִיל אָף אִם הוּדָה בְּפִנֵּי עֵדִים מְקוֹדֵם דְגִזְרֵי בְּאָמָת בְּגִזְרֹת מ"מ י"ל פְּנוּנְתוֹ דְנְשַׁאֲלֵתִי אָף זֹאת יִקְשָׁה עַל הֶרְמַב"ם לְמָה אִם אָמַר פְּשִׁהֲתֵרוּ בּוֹ מְעוּל' לֹא נִשְׁבַּעְתִּי אוֹ ל"נ עַד"ז וְאֲחֵר שְׁהַעִידוֹ א' שְׁל"ה פִּי וְלִבּוֹ שְׁוִין אֵין שׁוֹמְעִין וְלוֹק' הָא אָף אִם גַּם מְעַצְמוֹ לֹא מְתַרְץ דִּיבּוּרוֹ מְהֵרָאוּי הָיָה לְנוֹ לְתַרְץ דְבָרֵי מַה שְׁאָמַר מְעוּלָם לֹא נִשְׁבַּעְתִּי עַד"ז הִינּוּ שְׁל"ה פִּי וְלִבּוֹ שְׁוִין.

וְלִדְבָרֵי הַתּוֹמִים יֵשׁ לֹמֵר קֶצֶת פִּינּוֹן דְאֵז לֹא הַעִידוֹ עֵדִים בְּפִנֵּינּוֹ שְׁנִשְׁבַּע רַק שְׁהַתְּרוּ בּוֹ וְהַשִּׁיב מְעוּלָם לֹא נִשְׁבַּעְתִּי אֵז כְּשִׁפְאוֹ אַח"כ עֵדִים שְׁנִשְׁבַּע שׁוֹב א"נ אָף לְתַרְץ דְבָרֵי פִינּוֹן דְבָרֵי הָיָה קוֹדֵם שְׁהַעִידוֹ עָלָיו שְׁנִשְׁבַּע' וְצ"ע עַדִּינּוֹ בְּזָה.

וְרֵאִיתִי בְּכַה"ג יו"ד (ס' רל"ב) שְׁפָתַב אִם מְעִיקָר' כְּפַר שְׁלֹא גְדֵר אוֹ שְׁנָדֵר וְלֹא הוֹצִיא מִפִּי וְאִח"כ גְּתַבְרֵר שְׁנָדֵר וְהוֹצִיא מִפִּי שׁוֹב א"נ לֹמֵר שְׁחֻשׁב בְּלִבּוֹ הֵייתִי רַשָׁד"ם עַכ"ד. וְתְמַהֲנֵי הָא זֶה מְבֹאָר בְּרַמְבַּ"ם וְעִינֵינִי בְרַשָׁד"ם וְרֵאִיתִי (ס' ע"ו) וְשָׁם בִּיאָר דְהִנּוּ כְּאוֹמֵר לֹא לְוִיתִי וְעֵדִים מְעִידִין שְׁלֹנָה וְפִרְעֵי וְשָׁם אֵינִירִי שְׁאָמַר שְׁמַעוּלָם לֹא הוֹצִיא גְדֵר מִפִּי וְזֶה וְדָאִי דָא"נ וְלֹא אֵינִירִי בְּכוּפֵר וְאוֹמֵר שְׁלֹא גְדֵר וּפְשִׁטוֹת דְבָרֵי רַמְבַּ"ם הוּא בְּאוֹמֵר לֹא גְדֻרְתִּי וּבְזָה לְמָה לֹא גְתַרְץ דִּיבּוּרוֹ דְהִינּוּ גְדֵר הַמּוֹעִיל שְׁל"ה פִּי וְלִבּוֹ שְׁוִין: ס' ב הִיכָא דְשִׁנֵּי עֵדִים מְעִידִין עַל דְבַר אַחַד שְׁהוּא אָסוּר וְאַחַד יוֹדֵעַ בְּבִירוֹר שְׁהוּא מְוֹתֵר וְשִׁקֵּר הַעִידוֹ חֲקֵר הַת"ש בְּחִידוּשָׁיו בְּחֻלְקָ בְּכוּר שׁוֹר מִס' יְבָמוֹת אִם מְוֹתֵר לוֹ לְאַכּוֹל בְּצִינְעָא שְׁלֹא יוֹדֵעַ לְאִישׁ וּבְפִרְהָסְיָא וְדָאִי אָסוּר וּמוּטֵל עַל ב"ד לְהַפְרִישׁ מְאִיסוּרָא וּמ"מ בְּסִתֵּר י"ל דְמוֹתֵר לְדַעַת הֶרְאָב"ד הַנֶּ"ל דְפּוֹסֵק כִּר"י דְאָדָם נִאָמְנָן עַל עַצְמוֹ וּמְבֹאָר בִּש"ס דְלֹא אָמַר ר"י אֵלָא בְּלִב"ע.

וְלִדְעַת רַמְבַּ"ם דְעֵדִים נִאָמְנִים יוֹתֵר מְבֹאָר דְלִרְבִּנָן אָף בֵּינּוּ לִב"ע אָסוּר וְאֵין הַטְעָם מִשׁוּם דְמִסְתְּמָא טְעָה נִגְדַּד הַעֵדִים דְוְדָאִי אָדָם שְׁיִוֵדֵעַ דְבַר בְּרוּר לֹא יִשׁוּב מִפְּנֵי כָּל פִּינּוֹן דְאָסוּר בְּפִרְהָסְיָא אָסוּר אָף בְּצִינְעָא ע"ד כָּל מַה שְׁאָסְרוּ חַז"ל מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינִין אָף בְּחֻדְרֵי חֻדְרִים אָסוּר.

והוליד עוד מזה בְּהָא דְּמְבוֹאָר בִּשׁ"ע דְּשׁוּנֵי אַנְפְּשִׁיָּה חתד"א אָסוּר לֹא אַף אִם עֵדִים
מְכַחֲשִׁין אוֹתוֹ לֹא יֵאָכֵל אַף בִּלְב"ע אֵע"פ שְׂיֹדֵעַ שְׁהֶאֱמַת עִם הָעֵדִים רַק שְׁעֵשָׂה ע"י
אִיזָה אֲמַתְלָא גְרוּעָה שְׁלֵא הֶאֱמִינוּ לֹא עֵי"ש.

וְהִנֵּה הָא דְּפִשְׁיטָא לִיה דְּטַעְמָא דְּרַבְּנָן הוּא לֹא מִשׁוּם דְּטַעָה רַק פִּינּוּ דְּאָסוּר בְּפִרְהֶסְיָ
אָסוּר אַף בְּצִינְעָ וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְּהוּא רַק מְדַרְבְּנָן. יֵשׁ לְגַמְגָּם דְּמַדְבְּרֵי הֶרֶמְב"ן וְרִשְׁב"א
יְבָמוֹת שָׁם וְכֵן בִּשׁ"מ ב"מ (דף ד') מִשְׁמַע דְּטַעְמָא דְּרַבְּנָן דְּפִטְרוּ בְּאוּמַר לֹא אֲכַלְתִּי דְּרַק
מִשׁוּם דְּמַתְרַצִּינּוּ דִּיבּוּרוֹ וְלָמָּה לֹא פִינּוּ דְּמִלְתָּא דְּנַפְשִׁי הוּא מַה יֵּשׁ לִב"ד עָלָיו אִיפָּא
לְמִימַר מִשׁוּם דְּאִי לִית לִיה לְתַרוּצֵי לִישְׁנָא כָּלֵל אִין דְּבַרְיוּ בְּמָקוֹם שְׁנַיִם כְּלוּמַר שְׁמָא
שְׂכַח מְבוֹאָר דְּאַף דְּכַתִּיב ע"פ שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דְּבַר מ"מ לְגַבֵּי מִלְתָּא דְּנַפְשִׁיָּה וְכִפְרָה
דִּילִי הוּא לֹא נוֹכַל לְחַיְיבּוּ רַק דְּמַחְזְקִינּוּ לִיה שְׁשְׂכַח וְאַנּוּן אַעֲדִים סְמִכִּינּוּ וְלִכְּדָּ חַיְיבּ הוּא
ג"כ לְסַמּוּךְ עַל הָעֵדִים וְלְהַחְזִיק אֶת עֲצָמוֹ שְׁשְׂכַח.

וּא"כ י"ל אִם הוּא בְּעַנְיָן שְׂיֹדֵעַ בְּעֵלִיל וּבְבִירוֹר גְּמוּר דְּלֹא שְׂכַח רַק הָעֵדִים מְשַׁקְרִים גַּם
רַבְּנָן מוֹדִים דְּמוֹתֵר בִּלְב"ע כְּמוֹ לר"י דְּסוֹבֵר אָדָם נֶאֱמָן ע"ע אַף דְּאָסוּר בְּפִרְהֶסְיָ מ"מ
בִּלְב"ע מוֹתֵר וְלֹא חַיְיִשִּׁינּוּ לְזָה דְּאָסוּר מְפַנֵּי מְרֵאִית הָעֵינן יְהִי אָסוּר אַף בְּחֻזְרֵי חֻזְרִים כֵּן
נְמִי גַם לְרַבְּנָן לֹא חַיְיִשִּׁינּוּ לְזָה הֵיכ' דִּיּוֹד' בְּעֵלִיל שְׁשַׁקֵּר הָעֵיּדוֹ וְלֹא יֵשׁ מְקוֹם לְתַלּוֹת
בְּשַׂכְּחָה: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּין הָא דְּקֶאֱמַר בִּש"ס כְּרִיתוֹת הַנ"מ בֵּין הַטַּעְמִים דְּמַתְרַצִּינּוּ
דִּיבּוּרוֹ אוֹ מִשׁוּם אָדָם נֶאֱמָן ע"ע בְּטוּמָא' חֲדָש' וְעֵי"ש בְּרִש"י כְּגוֹן שְׁאֲמָרוּ לֹא נְטַמְאָת
וּמִיד בְּאֵת לְמַקְדָּשׁ וּא"כ פִּיצַד נוֹכַל לְתַלּוֹת בְּשַׂכְּחָה לְזַמֵּן מוּעֵט.

וְצָרִיךְ לֹמַר דְּמ"מ נ"מ דְּנְטַמְאָת תַּחֲלַת הַלְּיָלָה וּבְאֵת לְמַקְדָּשׁ לְמַחַר קוֹדֵם הָעֵרֵב שְׁמֵשׁ
אוֹ דְּבִאֲמַת הָעֵיּדוֹ נְטַמְאָת וּמִיד בְּאֵת נִזְהָ הָעֵיּדוֹ לְאַחַר כְּמָה יָמִים דְּנוֹכַל לְתַלּוֹת בְּשַׂכְּחָה
אַבֵּל בְּאֲמַת אִם הָעֵיּדוֹ מִיד נִזְהָ מְכַחֲשִׁשׁ בְּמָקוֹם דְּלֹא נוֹכַל לְתַלּוֹת בְּשַׂכְּחָה י"ל דְּאָדָם נֶאֱמָן
ע"ע.

וְגַם י"ל דְּאַף בְּפִרְהֶסְיָ דְּאָסוּר מְבוֹאָר שָׁם בְּרִש"י לְפָנֵי אַחֲרִים לֹא יֵאָכֵל דִּילְמָא אֲתִי
לְזוּלוּי בְּטְהָרוֹת וִי"ל דְּרַק לְעַנְיָן טְהָרוֹת הֶחֱמִירוּ וְלֹא בְּדַבְּרִים אַחֲרִים וְכֵן כְּתִב לְהִדְיָא
בְּמַהֲרִי"ט (סי' י"ד) וְעֵינן עוֹד (סי' כ"א) שְׂכ' דְּלַדְעַת הֶרֶאָב"ד דְּפוֹסֵק כַּר"י וְאָסוּר
בְּפִרְהֶסְיָ הוּא דוּק' לְפָנֵי הָעֵדִי שְׁהָעֵיּדוֹ אַבֵּל לְפָנֵי אַחֲרִים מוֹתֵר.

וְכְמוֹ כֵּן י"ל אַף לְהֶרֶמְב"ם דְּפוֹסֵק פְּרַבְּנָן מ"מ הֵיכָא דְּלִיכָא לְתַלּוֹת בְּשַׂכְּחָה מוֹתֵר עַכ"פ
לְאַכְלוּ בִּלְב"ע. וְמַה שְׁהוֹסִיף עוֹד הַת"ש הֵיכָא דְּמְכַחֲשִׁשׁ הָעֵדִים וַיֵּשׁ לֹא אֲמַתְלָא שְׁאִינּוּ
מִתְקַבֵּל דְּג"כ אָסוּר זֶה וְדֹאֵי לְכַאוּרָה חוֹמֶר' תִּתְרָה דְּאַף אִם נְחֻזִיק דְּאָסוּר בִּלְב"ע הֵינּוּ
פִינּוּ דְּלָכֵל הָעוֹלָם הוּא דְּבַר הָאָסוּר וְאִם עוֹש' הַדְּבַר בְּפִרְהֶסְיָ לֹק' וּמַחְזְקִינּוּ אוֹתוֹ לְעוֹבֵר
עַל דְּבַרֵי תוֹרָה דְּכַתִּיב ע"פ שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דְּבַר אַבֵּל הֵיכָא דְּמוֹתֵר לְכָל הָעוֹלָם דְּסְמִכִּינּוּ
עַל הָעֵדִים וְלְגַבֵּי דְּנַפְשִׁיָּה אָסוּר מִטַּעַם דְּשׁוּנֵי אַנְפְּשִׁיָּה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא אִם יוֹדֵעַ בְּעֲצָמוֹ
שְׁהִי לֹא אֲמַתְלָא בְּדַבְּרָ וְלֹא הֶחֱזִיק הַדְּבַר לְאִיסוּר רַק לְפָנִים בְּעֵלְמָ אַף אִם נֹאמַר
דְּבַפְרֶהֶסְיָ אָסוּר מ"מ לֹא עֲנִשִּׁינּוּ לִי מִטַּעַם זֶה אַף הֵיכָא דְּלֹא מְכַחֲשִׁין אוֹתוֹ הָעֵדִי
כְּמְבוֹאָר בְּקִדְּוִישִׁין (דף ס"ג) בְּאוּמַרְת נְתַקְדָּשְׁתִּי דְּלֹא קִטְלִינּוּ אוֹתָהּ וְק"ו אִם עֵדִים
מְכַחֲשִׁין אוֹתוֹ רַק הַדִּין הוּא לְהַגִּיד לֹא דְּאָסוּר וּמ"מ מְדוּעַ יְהִי אָסוּר לֹא בִּלְב"ע פִּינּוּ
דְּמוֹחֻזֵק הַדְּבַר לְהִתֵּר גְּמוּר לְגַבֵּי כ"ע וְהוּא יוֹדֵעַ בְּעֲצָמוֹ שְׁאִינּוּ עוֹשֶׂה אִיסוּר: וְעֵינן

תשובת רמ"א (סי' ב') באשה שמחמת שהסתירה עבודה והסכים בעלה שתאמר טמאה היא אם מותר לבא עליה תוך אותן הימים בחדרו והעלה פיון דשריא פשנתנה אמתלא לדבריה לכן אף קודם שתחזור בה יכולה לשמש בסתר ואין בזה משום כ"מ שאסרו חכמים משום מראית עין אף בחדרי חדרים אסור פיון דאף למראית עין היו יכולין למצוא להם היתר ועי' טו"ז (סי' קפ"ה) וא"כ ה"נ פיון דלכל עולם הדבר בהיתר גמור דסמכינן על העדים וגם יש לו לחזור מדבריו אם הי' אומר אמתלא טובה ולא נתחזק הדבר לאיסור רק לגבי דנפשיה לעשות בפרהסיא אבל בלב"ע למה נאסור לו.

ובאמת בדברי הרמ"א י"ל בלא"ה דע"כ לא אמרינן רק דבר שיש בו איסור לעשו' בפרהסיא מפני מראית עין עשאו חז"ל פדבר האסור והינינו דבר ששייך בו לעשות בפרהסיא אבל עניני תשמיש שהוא דברים שבצינעא וכיון דשניהם יודעים דליכא צד איסור מאינו מצינו דאסרו חז"ל גם באופן זה: וראיתי בס' חנות דעת (סי' קפ"ה) דברים תמוהים שכ' על דברי הטו"ז שם דדעתו דוקא מה שעשו חז"ל לאיסור מפני מראית עין אסור גם בצינעא משא"כ בהתחזקה נדה לא עשו לאיסור רק דמלקין בפרהסיא משום דלא מהימני נגד עדים מותרין באין רואה ורא' מפריתות דאמר ר' יוסף דמותר לאכול הטהרות שנגע בהן בלב"ע אף דאם אכלן בפרהסיא ודאי מלקין אותו עפ"י העדים ובנדאי ר' יוסף ל"פ על הא דאסרו מפני מראית עין א"ו הוא מטעם הנ"ל ואף רבנן שם לא פליגי רק לענין קרבן עכ"ד ותמוהין דבריו הא שם קאמר ר' יוסף לר' יהודא דאדם נאמן ע"ע ומן הדיו הנה מותר אף בפרהסיא רק כדי דלא אתו זילזולי התמיר ר' יוסף שלא לעשות בפרהסיא וכמו שכ' רש"י ולשיטת הראב"ד רק בפני אותן העדים אסור ואם עושה בפרהסיא לא מענשין ליה פיון דאדם נאמן ע"ע יותר ממאה איש ואמר מקודם שטהור הוא ואף באיסור אכילה אם יודע בעצמו שמותר הוא ואומר מקודם סובר ר"י דאדם נאמן ע"ע ולכך פיון דלית בי' איסור רק בפרהסיא מטעם זילזול לכן בצינעא מותר אבל היכא דהתחזק באיסור ומלקין אותו מטעם חזקה אם ל"ה מועיל אמתלא דעת רמ"א פיון דהוי איסור גמור בפרהסיא ומענשין לי' אסור אף בחדרי חדרים ובפרט לדעת רמב"ם דאינו פוסק כר"י וסובר דא"א נאמן ע"ע נגד עדים הנה נראה דאף בינו לב"ע אסור וכמ"ש הת"ש ולכך אחי הרמ"א עליו מטעם אחר: והנה לדעת הראב"ד דמותר בדבר הנוגע לו לבדו מטעם דאדם נאמן ע"ע י"ל פן ג"כ במקום דשוני' אנפשיה ח"ד אם אומר אח"כ דהיה לו אמתלא אף דא"נ מ"מ מותר לו לאכול אולם קשה א"כ בש"ס דכתובות (דף כ"ב) באומרת א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני מבואר דצריף אמתלא אף משם ל"ק דהא פיון דחק התורה הוא דיכול לשוניה אנפשיה ח"ד ממילא בחזקת א"א היא והבנים ס' ממזרים ואף דלגבי אחרים א"צ דאין דבר שבפירוה פחות משנים מ"מ פיון דלגבי עצמה נאמנת ממילא עובר זה שפא עליה על לפני עור והבנים בכלל ספק הם אם פשרים ואף דהיא חזרה מדבריה ונאמנת לגבי עצמה דאינה עושה איסור מ"מ פבר אתחזק באיסור' וא"נ בלא אמתלא ושם ל"ש לומר בינו לב"ע לכך אסור אבל בשאר איסורין י"ל דמותר פיון דלא נודע הדבר.

והא דמבואר סוף גדרים אם אמרה טמאה אני לה באשת פהו דאף דא"נ מ"מ אסורה לאכול בתרומה וע"כ אף דחזרה מדבריה וכמו שהוכיח במישור בתשובת צמח צדק (סי' ק"ד) ומ"מ בלא אמתלא ל"מ חזרתה ועיין רמב"ם (פח"י) מא"ב ובראב"ד הרי מבואר

דאף הוא דָּבַר הַנוֹגַע לָהּ לְבַדָּה מ"מ אָסוּר וְדוֹחֵק לֹאמֵר דָּשָׁם אֵינִירי בְּפִרְהֶסִי' וּבְצִינָעָא מוֹתֵרַת.

וּמִזֵּה נִרְאָה דְמַה דְשׁוּנְיָה אֲנַפְשִׁיָּה ח"ד פִּינּוֹן שְׂפָכְרָה חַל הָאִסוּר עֲדִיף וְאָף בַּלְב"ע אָסוּר וְאָף דְשׁוּנְיָ אֲנַפְשִׁיָּה ח"ד לֹא מִטַּעַם נִדָּר הוּא רַק מִטַּעַם נְאֻמָּנַת מ"מ פִּינּוֹן שְׂפָכְרָה נִתְאַמַּת נְאֻמָּנוֹתוֹ עַל אֵיזָה אִסוּר עֲדִיף יוֹתֵר מִעֲדִים וְאִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בְּלֹא אֲמַתְלָא טוֹבָה הַנִּיכְרַת לַב"ד וְעֲדִינּוֹן צ"ע אִם אָסוּר בַּלְב"ע: וְהָא דְבַש"ס פְּתוּבוֹת שָׁם בְּאַמְרָה טְמֵאָה אָנִי וְחִזְרָה וְאַמְרָה טְהוֹרָא אָנִי אִם נִתְנָה אֲמַתְלָא לְדְבָרֵיהָ נְאֻמָּנַת וּמְבִנְיָא דְצָרִיכָה אֲמַתְלָא וְעִינּוֹן ש"ש ש"ו (פְּרָק ח' וּפ' י"ט) דָּאָם הֵיטָה נְאֻמָּנַת מִטַּעַם דִּין ע"א ל"ה מוֹעִיל אֲמַתְלָא דְכִינּוֹן שְׂהַגִּיד שׁוֹב א"ח וּמַגִּיד רַק בְּאַמַּת מִטַּעַם ע"א א"נ דְּכָל הַנְּשִׂיא בְּחִזְקַת טְהָרָה לְבַעֲלֵיהּ וְהָא דְנְאֻמָּנַת הוּא מִטַּעַם דְשׁוּי אֲנַפְשִׁיָּה ח"ד וְא"נ אֲלֵא לְדִידָהּ רַק מִמִּילָא אָסוּר מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹר עִי"ש וּכ"כ בְּפִשְׁטוֹת הַבֵּית מְאִיר (ס' ו' ס'י"ג) וּבִבְנָאָר לְקַמּוֹן וְיִקְשָׁה דְלָמָּה צָרִיף לְאַמַּתְלָא הָא פִּינּוֹן דְאָדָם נְאֻמָּן ע"ע וְהָא נְאֻמָּנַת לְגַבֵּי עֲצָמָה שְׂלֵאִיזָה סִיבָה אֲמָרָה פֶּן וּבְאַמַּת טְהוֹרָה הִיא וּלְגַבֵּי בַעֲלָהּ א"נ מִתּוֹרַת עֲדוּת רַק אָסוּר לְבֹא עֲלֶיהָ בְּשִׁבְלֵהּ וְכִינּוֹן דְחִזְרָה מִדְבָרֵיהָ וְנְאֻמָּנַת לְגַבֵּי עֲצָמָה אֵיזָה אִסוּר יִהְיֶה עַל בַּעֲלָהּ וְשָׁם הוּי דְבָרִים שְׂבִינְיָה לַב"ע.

אוּלָם לְדַעַת הָרֵאָב"ד דְסוֹבֵר דְעֵא"נ אָף בְּאַתְחִזֵּק כ"ז דְאִינוּ מְכַחִישׁוּ א"ש דְנְאֻמָּנַת בְּתוֹרַת עֵא"נ בְּאִסוּרֵין גַּם לְגַבֵּי הַבַּעַל לְכַף צָרִיף לְאַמַּתְלָא. וּבַלֵּא"ה פְּכָר הַכְרִיחַ הַש"ש שָׁם מִמַּה דְחִיב הַבַּעַל קְרַבֵּן עַל פִּיָּה ע"כ דְנְאֻמָּנַת מִטַּעַם עֲדוּת וְלֹא מִטַּעַם שׁוּנְיָ אֲנַפְשִׁיָּה ח"ד וְע"כ הַטַּעַם הוּאִיל דְעֵלּוּלָה לְרֵאוֹת הוּי פְּדָבֵר שְׂבִינְיָה אוּ מִטַּעַם דְהוּי פֶּל אִשָּׁה לְגַבֵּי בַעֲלָהּ פְּנְאֻמָּנַת ע"ז וְכִמוֹ שׁוֹמֵר שְׂהַפְקִיד אֲצֵלוֹ דְהוּי פְּמֵאֲמִינוּ וְכִשׁוֹחֵט שְׂאוּמֵר טְרִיפָה אָף דְאִינוּ בְּיָדוֹ לְהַטְרִיפָה אַחַר הַשְּׂחִיטָה מ"מ הוּי פְּמֵאֲמִינוּ ע"ז וְכִמ"ש ט"ז וְהַפ"מ (ס' ל"ט) פֶּן נָמִי פֶּל אִשָּׁה נְאֻמָּנַת כְּבִי תָרִי לְבַעֲלָהּ לֹאמֵר שְׂרֵאֲתָה דָם נִדָּה וְאֲדַעֲתָא דְהָכָא נִישְׂאֵת שְׂלֵא תִצְטַרְף לְכַרֵּר בְּכָל פַּעַם שְׂטֵמָאָה הִיא וְהָא דְמַהֲנֵי אֲמַתְלָא ע"כ אָף בְּדָבָר שְׁהוּ מִטַּעַם נְאֻמָּנוֹת לְגַבֵּי אַחַר ג"כ מַהֲנֵי אֲמַתְלָא וְכֵן מוֹכַח מֵהָא דְמְבִנְיָא אַה"ע (ס' ד' סכ"ט) בְּאָב שְׂאֵמֵר עַל בְּנֵו דְהוּא מְמַזֵּר דִּיכּוֹל לְחַזֵּר מִדְבָרֵיו בְּאַמַּתְלָא אָף דְהַדְבָר נוֹגַע לְזָה שְׂמוֹחֲזֵק לְבִנּוֹ לְהַחֲזִיקוֹ בַּס' מְמַזֵּר עכ"פ וְכִמ"ש הַב"ש שָׁם וְיִהְיֶה מוֹתֵר בְּמַמְזַרְת וּמ"מ יָכוֹל לְחַזֵּר מִדְבָרֵיו ע"י אֲמַתְלָא וְדֵלֵא כִמ"ש הַב"מ וְא"כ אֵינוּ רֵאִיל דֵּלֵא יִהְיֶה מוֹתֵר בִּינוּ לַב"ע אַחַר דְהוֹדָ' וְשׁוּנְיָ אֲנַפְשִׁיָּה ח"ד.

שׁוֹב רֵאִיתִי בְּתַשׁוּבַת ח"צ (ס' מ"ד) שְׂכ' בְּפִשְׁטוֹת דְאָף לְדַעַת רֵאָב"ד דְאָדָם נְאֻמָּן ע"ע הוּא דוֹקָא בְּלֹא הוֹדָה פְּכָר וּמְכַחִישׁ אַח"פ לְדְבוּרָא קְמָא אָף שְׂלַעֲצָמוֹ בְּלִבְד הַדְבָר נוֹגַע וְאִין זָר אֲתוּ א"נ לְהַכְחִישׁ דְבָרֵיו הָרֵאוּנֵי: וּבְגוֹף הַדְבָר דְחִלְקוּ הַרְמָב"ם וְרֵאָב"ד אִם אָדָם נְאֻמָּן ע"ע יֵשׁ לְהַעִיר בְּהָא דְמְבִנְיָא (ר"פ ט') דְתַרּוּמוֹת הַזֹּרַע תְּרוּמָה שׁוּגַג יוֹפֵף וּמִזִּיד יִקְנִים וּפִירְשׁ הַר"ש וְהַרְע"ב דְהַחֲמִירוּ בְּזָה שׁוּגַג יֵתֵר מִן מִזִּיד מִשׁוּם דְנִקְרָא שָׁם תְּרוּמָה עַל הַשְּׂדֵה הִי נִרְאָה כְּמַאֲבַד אֵת הַתְּרוּמָה וּבִירוּשְׁלָמִי בְּעוּ מַהוּ שְׂיָהָא נְאֻמָּן לֹאמֵר מִזִּיד הֵייתִי וּמִסִּיק דָּאָם אַחֲרֵים מְפִירִין שְׂיִוְדַעִין שְׂתַרּוּמָה זָרַע א"נ לֹאמֵר מִזִּיד הֵייתִי וְאִם לֹא הִפָּה שְׂאֵסֵר הִפָּה שְׂהַתִּיר.

וְקָשָׁה אֲמַאי לֹא יְהִי נֶאֱמָן לֹמֵר מִזִּיד הֵייתִי כִּינֹן דָּאִין אַחֲרִים יוֹדְעִין אִם הִי שׁוֹגֵג אוּ מִזִּיד לְמָה לֹא יְהִיָּה נֶאֱמָן עַל עֲצָמוֹ כִּינֹן דְּהוּא דְּכָר הַנּוֹגֵעַ לְעֲצָמוֹ וְאִף דְּשִׁינָה לֹמֵר א"א מְשִׁים עֲצָמוֹ רְשָׁע מ"מ זֶה שִׁינָה לְגַבֵּי עֵדוּת אוּ לְגַבֵּי אַחֲרִים וְלֹא לְדְּכָר הַנּוֹגֵעַ לוֹ לְבָדוֹ וְכַמ"ש תּוֹס' רִישׁ ב"מ דא"ר לְהִבְיָא חֲוָלִין לְעֲזָרָה ה"נ אִינוּ רוֹצֵה לְעֲשׂוֹת אִסּוּר כִּינֹן דְּנִקְרָא שְׁם תְּרוּמָה.

וּבְלֹא"ה קָשָׁה לְהַמְבַּחֵר ש"ע ח"מ רִישׁ (ס"י נ"ד) אִם עָבַר עַל שְׁבוּעָתוֹ א"נ לֹמֵר שׁוֹגֵג אוּ אֲנֹס הֵייתִי לְהַכְשִׁיר א"ע וְעִי"ש בְּש"ף (ס"ק ז') וּבְנִתְיָבוּת דְּהָא דְּנִקְטַת הַרְמ"א דִּינוֹ בְּעָבַר עַל שְׁבוּעָה וְלֹא כְּתִב סָתֵם בְּכָל עֲבִירוֹת שְׁעָבַר אִם בָּאוּ עֵדִים דֹּא"נ לֹמֵר שׁוֹגֵג הוּא מְשִׁים דְּבִשְׁאָר עֲבִירוֹת הַדְּכָר פְּשוּט דֹּא"נ דְּרַמְיָא עָלָיו לְמִידָק בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אִם אִינוּ דְּכָר אִסּוּר וְחִיב לִינְזַהַר מִשָּׂא"כ בְּשְׁבוּעָה דְּנִשְׁבַּע ע"ד הֵיתֵר דְּלֹא בְּדִיל מִינֵי ה"א דְּיִהְיֶה נֶאֱמָן לֹמֵר שׁוֹגֵג קַמ"ל דֹּא"נ עִי"ש א"כ לְמָה אִם יוֹדְעִין שְׁתְּרוּמָה זָרַע לֹא יְהִיָּה נֶאֱמָן לֹמֵר שְׁהִיָּה מִזִּיד הָא אֲדַרְבָּא בַּכ"מ מְחֻזְקִינוּ לְעוֹבֵר דַּעַשׁ בְּמִזִּיד.

וּבְאֲמַת לְמָה דְּנִרְאָה שְׁם מְדַבְּרֵי רַמְב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה וּבִיתֵר בִּיאור בַּס' שְׁנוֹת אֶלְיָהוּ הַפִּירוּשׁ בְּמִתְנִיתִין הוּא לְהִקְפֹּה בְּשׁוֹגֵג יוֹפֵה הֵינֵנו דְּמוּת' לְהַפְּנֹה וְלִינְרַע אַח"כ מְחַדֵּשׁ דְּלֹא קִנְסִינוּ לִיהַ וּבְמִזִּיד אִסּוּר לְהַפְּנֹה וּמְפָסִיד שְׁיָהֵי שְׂדָה בּוֹרָה וְתַבְטֵל שְׂדֵיהוּ ע"ג תְּרוּמָה וְלִדְיָדָהוּ הַגִּירָסָא בִּירוּשְׁלַמִי מֵהוּ שְׁיָהֵיָה נֶאֱמָן לֹמֵר שׁוֹגֵג הֵייתִי וְשְׁיָהֵיָה רִשָּׁאי לְהַפְּנֹה וְא"ל אִם כְּשִׁינָה מְפִירִין לֹא כָּל הַיָּמֵנוּ וְהֵינֵנו דֹּא"נ לֹמֵר שׁוֹגֵג בְּלֹא מַגוּ דְּהַפָּה שְׁאִסּוּר הַפָּה שְׁהִתִּיר דְּמִסְתַּמָּא הִיָּה מִזִּיד וּמִזָּה רִאֲיָה לְדִין הַנּוֹ דֹּא"נ לֹמֵר שׁוֹגֵג.

וּמ"מ אִם נֶאֱמָר דְּאָדָם נֶאֱמָן ע"ע לְמָה לֹא יְהִיָּה נֶאֱמָן לֹמֵר שְׁהִיָּה שׁוֹגֵג כִּינֹן דָּאִינוּ נוֹגֵעַ לְאַחֲרִים וְלְמָה צָרִיף לְהַפָּה שְׁאִסּוּר כִּינֹן דְּהַאֲחֲרִים אִינָם יוֹדְעִים אִם הִיָּה שׁוֹגֵג אוּ מִזִּיד וּבְאֲמַת כְּנִרְאָה מְדַבְּרֵי יְרוּשְׁלַמִי מַס' נִזִּיר שְׁהַבֵּאתִי סִי' הַקְּדוּם סוֹבֵר בְּדַעַת ר' יְהוּדָא דָּאִין אָדָם נֶאֱמָן ע"ע רַק מִטַּע' מְתָרִץ דִּיבּוּרוֹ וְכִינֹן דְּאַחֲרִים מְפִירִין וּמְחֻזְקִינוּ לְהַעֲוֹבֵר עֲבִירָה בְּסָתֵם דְּהוּא מִזִּיד לְכַף א"נ אִף לְגַבֵּי עֲצָמוֹ לֹמֵר שׁוֹגֵג הֵייתִי אִם לֹא הִיָּכָא דְּשִׁינָה הַפָּה שְׁאִסּוּר הַפָּה שְׁהִתִּיר וְיֵשׁ לְהַתְעוֹרֵר מִדּוּעַ הַרְמְב"ם הַלְכוֹת תְּרוּמוֹת לֹא הִבִּי דִּין זֶה דֹּא"נ לֹמֵר שׁוֹגֵג הֵייתִי: סִי' ג' טַבַּח שְׁעֲשֵׂה סִימֵן בְּרִאֲשׁ הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁחוּט שְׁיָהֵיָה נִרְאָה שְׁהוּא טְרִיפָה וְגַם הִי אֹמֵר שְׁהוּא טְרִיפָה וְאַח"כ אָמַר שְׁפָשֵׁר הִי אֶלָּא כו' כִּינֹן שְׁנַתֵּן אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵי נֶאֱמָן (ש"ע ס' א' ס"ג) וְיֵשׁ לְחַקֹּר אִם דְּוָקָא בְּעֲשֵׂה סִימֵן בְּכַבֵּשׁ הַשְּׁחוּט וּכְבָר יָדוּעַ שְׁנִשְׁחַט כְּהוֹנֵן רַק שְׁאוּמֵר שְׁהוּא טְרִיפָה בְּזֶה מְהִי אֲמַתְלָא כִּינֹן דְּכָבֵר יֵצֵא מִקּוֹדֵם מְחֻזְקַת אִסּוּר מִשָּׂא"כ אִם עֲשֵׂה סִימֵן קוֹדֵם שְׁיָצֵא מִמֵּנוּ בְּהַכְשֵׁר שְׁחִיטָה דַּעֲדִינֵן לֹא נִתְבָּרַר אִם שְׁחַט כְּהוֹנֵן אוּ שְׁמָא נִמְצָא הַסְּכִין פְּגוּם וְכַדּוּמָה אִף דְּרוּב מְצוּיִן אֲצֵל שְׁחִיטָה מְוָחִינֵן וּמְחֻזְקִינוּ דְּנַעֲשֵׂה כְּהוֹנֵן מ"מ כ"ז דְּלֹא נִתְבָּרַר שְׁיָצֵא בְּהַכְשֵׁר וְזֶה קוֹדֵם וְאֹמֵר שְׁנִתְנַבְּלָה י"ל דְּשׁוּב אִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר מְדַבְּרֵי אִף בְּאֲמַתְלָא.

וְאִף דְּנִדְאֵי הָא דְּמְצוּנוֹ דְּמִהִי אֲמַתְלָא הוּא אִף אִם ע"י דִּיבּוּר הַאֲחֲרוֹן מוֹצִיא מִן חֻזְקַת אִסּוּר כְּמוֹ בְּאֲשֵׁה הַאוּמֵרֵת נְטִמְאֵתִי וְיָדַע הַבַּעַל שְׁהוּא זָמַן עֵת וְסִתָּה וְחֻזְקָה אֲנֹרַח בְּזַמְנוֹ בָּא וּבַכ"ז אִם נִתְנָה אַח"כ אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵיהַ נֶאֱמַנָת מ"מ י"ל כִּינֹן דְּמַה"ת כָּל הַנְּשִׁים בְּחֻזְקַת טְהוֹרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וְגַם נְסִתָּה הוּא דְּרַבָּנָן אִם נִעְקַר הַדִּיבּוּר הַרִאֲשׁוֹן שׁוּב הוּא בְּחֻזְקַת טְהוֹרָה

משא"כ בשחיטה דצריף לדעת בירור הדבר שנסתלק האיסור וכינן דנתחזק לאינו נבוח
פראוי אף דנותן אמתלא לדבריו מ"מ צריף להעד מחדש דנשחט פהנגן וי"ל דשוב א"נ.

ועיין תוס' יבמות (דף קי"ח) ד"ה סד"א דאפילו מודה דמת ונתנה אמתלא לדבריה
שאמרה לא מת א"נ ולא דמי לאשה שאמרה א"א אני ונזרה ואמרה פנויה ועי"ש
במהרש"א דאפילו בנותנת אמתלא לא עדיפא משתיקה ומבואר דאמתלא דמועיל הוא
רק לסלק דיבור האוסר והוי פאלו שתקה מתחלה ועד סוף אבל לא להתיר ע"י דיבור
השני וה"נ כינן דצריף אמירת השוחט להתיר י"ל דלא מהני אמתלא.

אולם י"ל אף אם שותק מתחילה ועד סוף כינן דרוב מצוין אצל שחיטה עושין בהכשר
ממילא כ"ז דאינו אומר לאיסור הוא בחזקת היתר ועיין ש"ע יו"ד (סי' קכ"ז) באומר
נתנסף יינה בפניו או שאמר לו ידעת דרגלים לדבר ונאסר ע"י שתיקת הבע"ד ואם
שתק ואח"כ הכחישו ואומר מה ששתקתי תחילה לאבשביל שהודיתי אלא להתנישב
ולחשוב בלבי לזכור אם הוא אמת נאמן וכ' שם הש"ף (ס"ק י"ז) דדוקא אם מכחישו
אח"כ אבל אם א"ל אח"כ א"י ומה ששתקתי לא מפני שהודיתי העד נאמן לכ"ע.

ויש להבין כינן דצריף אח"כ דוק' הכחשת הבעלים ובלא זה נאמן העד א"כ אף דאמתלא
טובה הוא לומר ששתיקתו ל"ה הודאה מ"מ כינן דצריף הכחשה בבירור נימא דלא מהני
כינן דע"י ששתק מתחילה כבר הוא רגלים לדבר וע"א מהימן א"כ אף דע"י האמתל'
מסלקינן השתיקה מהודאה רק פאומר איני יודע מ"מ איף נתיר ע"י דיבור השני כינן
דצריף להעד ולהכחיש וביותר לדעת הרשב"א ונה"ר"ן וסייעתם המוכא שם בש"ף דדוק'
במכחיש אותו הבעלים ואומרים איני מאמינה אבל בשותק אף בדבר דל"ה לו לידע
ואפילו ל"א נתנסף יינה בפניו ושותק ג"כ העד נאמן א"כ למה מהני אמתל' לסלק
השתיקה הא כינן דאף אם הנה אומר אז א"י הנה נאסר וע"כ צריף הכחשה מחדש וזה
ל"מ ע"י אמתלא: אף יש לומר למ"ש רבינו עקיבא איגר ז"ל בתשובה (סי' פ"ה) דסברת
המרש"א הוא רק דאי אפשר לדון לשניא דיבורו השני לעדות פההיא דמת בעלף
דהימנוהו רבנן מדין עדות אבל היכי דאתינן עלה מדין ברי וברי י"ל דמהני אמתלא דהא
מ"מ אומר ברי שמתרת לי עי"ש וכמו כן י"ל אף בדבר שאינו נ"מ רק לגבי עצמו כמו
בנתנסף יינה דנ"מ לכל העולם דהא לא קי"ל כהמ"כ שבב"י (סי' קכ"ז) רק ע"י הכחשת
הבעלי מותר לכל העולם מ"מ כינן דעיקר נאמנות העד הוא או ע"י שתיק' הבעלי לדעת
ר"ת וסייעתו או כינן דליכא מי שמכחיש לדעת רמב"ן ורשב"א וסייעתם ואם נסתלק
השתיקה אף דצריף פעת להכחיש בבירור מ"מ לאו מתורת עדות הוא רק הכחשתו לבד
סגי שלא ינה הע"א נאמן בכה"ג דיינינן פאלו נוגע הדבר רק לעצמו ומדין ברי נגד ברי
אתינן עלה ומהני אמתל' לסלק השתיקה וע"י הפחשו בברי מסלקינן להגנת העד וא"נ
לאם לאסו' ואף דלדעת הש"ע אמרינן בקל איסורין כל מקום שהאמינ' תורה ע"א הרי
פאן שנים וכינן דנאמן הע"א ע"י שתיקתם דבעלים הוי כשנים או מטעם גזזה"כ הוא
לדונו השתיקה פרגלים לדבר וכמ"ש תוס' יבמות (דף פ"ח) או מטעם גזה"כ דנאמן
בשתיקה וכמ"ש הר"ן קידושין או להסוברים דאף בא"י נאמן וכינן דשתיק מתחלה וכבר
נאמן הע"א הרי פאן שנים וכיצד יהיו הבעלים נאמנים אח"כ להכחישו ע"כ צריף לומר
כינן דהאמתל' מסלק השתיקה הוי פאלו העיד שלא בפניו ובא אח"כ להכחישו דמהני.

אָבֵל מ"מ הֵיכָא דְאוּמַר שְׁנִשְׁחַט שְׁלֵא פִהוּגֵן אַף אַם מְסַלְקִינָן הַדְּיבּוּר הַזֶּה מ"מ אֶפְשָׁר דְכ"ז שְׁלֵא הַעֵיד שְׁשַׁחַט פִּהוּגֵן אֵינוּ בְּחֻזְקַת הַיִּתֵּר וּל"מ אֲמַתְלָא וְהָא דְמִבְּנָאָר רַמ"א (ס"א קכ"ז) דָּאם לֹא הֵגִיד לוֹ בְּפַעַם רֵאשׁוֹן וְאוּמַר לוֹ אַח"כּ וְאָמַר אֲמַתְלָא לָמָּה לֹא אָמַר לוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה יֵשׁ לְחֻזֵּשׁ לְדַבְּרֵי הָרִי דְאֲמַתְלָא מְסַלְקָא לְהַרְיַעוּתָא וּמְקַבְּלִין הַגְּדָה הָאֲחֵרוֹנָה ע"כ צָרִיף לוֹמַר פִּינּוּ דְלֹא אָמַר בְּפִירוּשׁ רַק מָה דְלֹא אָמַר לִיָּה תְּשִׁיב רִיעוּתָה בְּזֵה לְכ"ע מְהַנִּי אֲמַתְלָא לְקַבֵּל עֲדוּתָן שְׁנִית וְאַף דְרַמְבַּ"ן וְרִיטְב"א קִידּוּשֵׁין אֲתִי עֲלֵה מִטַּע' פִּינּוּ שְׁהֵגִיד שׁוּב אֵינוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד מ"מ ע"כ דְמָה דְלֹא א"ל בְּפַעַם רֵאשׁוֹן נ"ה פְּהֵגִיד בְּפִירוּשׁ דֹּא"ל כִּי אַף אֲמַתְלָא ל"מ וְרֵאשׁוֹן בְּשָׁמַיִם רֵאשׁוֹן (ס"א קס"ו) שְׁפַתְבּ שְׁיֵשׁ רוּצִים לוֹמַר דּוּק שְׁלֵא בְּשַׁעַת וְסִתָּה מְהַנִּי אֲמַתְלָא דֹא"צ אֶלָּא לְבַטֵּל דְבָרִים הָרֵאשׁוֹנִים לֹא לְהַחֲזִיק דְבָרִים הָאֲחֵרוֹנִים וְהֵנִי פְּלֵא אִמַּר' פֶּלֶל וּבְשַׁעַת וְסִתָּה ל"מ אֲמַתְלָא וְכ' סַבְר' זֹו אֶשְׁמַע וְלֹא אֶבִּין דֹּא"כ תֵּאמַר פַּעַם שְׁנִית לְהַסִּיר הַחֻזְקָה כְּשֶׁאָר נְשִׁים הַנְּאֻמָּנוֹת בְּאַמִּירְתָּן הָרִי דְלֹא חָשׁ לְסַבְּרַת מְהַרְשָׁא בְּתוֹס' יְבָמוֹת הַנּוֹ'.

עוֹד כְּתִב דִּישׁ מְקוּם לוֹמַר פִּינּוּ דְחֻזְקָא אִוְרַח בְּזַמְנֹו בָּא מְסִייעַ לְדִיבּוּרָא קָמָא לֹא מְהֵימְנִי לָהּ בְּאֲמַתְלָא דִּינְדָּה אֶפְעֵ אֵין הַדִּין נוֹתֵן לְהַחֲמִיר בְּנוֹסַת דְרַבְּנָן וְכַתִּיב וְסִפְרָה לָהּ וְכָל שְׁנִיתָנָה אֲמַתְלָא חֻזְרָה לְנֶאֱמָנוּתָה לְמַדְנֹו מְדַבְּרֵי הֵיכ' דִּישׁ חֻזְקָה לְסִייעַ לְדִיבּוּר הָרֵאשׁוֹן ל"מ אֲמַתְלָא וְלְדַבְּרֵי בְּטַבַּח הָאוּמַר שְׁנִיתָנְבַּל בְּשַׁחֲטָה שׁוּב ל"מ אֲמַתְלָא'.

אוּלָּם י"ל דל"ה נִגְדַּד חֻזְקָה פֶּלֶל פִּינּוּ דֵהִי חֻזְקָה אַם יִשְׁחַוֵּט פְּרֵאוֹי תֵּהִי מְוַתֵּרַת רַק כ"ז שְׁלֵא יִדְעָנוּ אַם נִשְׁחַטָּה פְּרֵאוֹי וּמֵתָה לְפָנֵינוּ וְהֵנִי סָפֵק בְּשַׁחֲטָה מוֹקְמִינָן עַל חֻזְקַת אִיסוּר א"כ הָאוּמַר שְׁנִשְׁחַט פְּרֵאוֹי אֵינוּ מַעִיד נִגְדַּד חֻזְקָה רַק שְׁנִסְתַּלֵּק הָאִיסוּר: אַף י"ל דָּאם אוּמַר שְׁנִיתָנְבַּלָּה בְּשַׁחֲטָה דֵּאֵינוּ מַעִיד נִגְדַּד חֻזְקָה נֶאֱמָן מִטַּעַם עֲדוּת לָמָּה שְׁהַעֲלָה בַּס' ח"ד (ס"א קפ"ה) דֵּהֵיכ' דְנֶאֱמָן מִצַּד עֲדוּת אֵינוּ מוֹעִיל אֲמַתְלָא דְכִינּוּן שְׁהֵגִיד שׁוּב א"ח וּמַגִּיד וְהָא דְטַמְאָה אֲנִי לָהּ דְנִדְּהָ דְמְהַנִּי אֲמַתְלָא הוּא מְשׁוּם דְלֹא הֵגִידָה בְּפָנֵי ב"ד וְרַק לְסַלֵּק מָה דְשׁוּנְיָהּ בְּפִשָּׁה ח"ד מוֹעִיל אֲמַתְלָא וְכֵן בְּאַמְרָה א"א אֲנִי דְלֹאוּ מִטַּעַם עֲדוּת נֶאֱמָנַת רַק מִטַּעַם שׁוֹי' בְּפִשָּׁה ח"ד וְלֹא הִתְחִיבָהּ רַבִּים לֹא א"א מִשָּׂא"כ אַם הוֹחֲזִיקָה נִדְּהָ פִינּוּ דְלוֹקָה עֲלֵיהָ הוּא מִטַּעַם עֲדוּת וּבִירוּר הַדְּבָר ל"מ אֲמַתְלָא וּבְטַבַּח דְמְהַנִּי אֲמַתְלָא פִינּוּ דִישׁ לְהַבְהִמָּה חֻזְקַת הַיִּתֵּר דְנִשְׁחַטָּה הוֹתֵרָה וְהָא דְנֶאֱמָן הוּא מִטַּעַם שְׁהוֹ' בְּיָדוֹ וְאֵם מַעִיד לְנִגְדַּד חֻזְקַת הַיִּתֵּר אַף דְמְהִימָן מִטַּעַם בְּיָדוֹ מ"מ ל"ה רַק כְּמוֹ בְּעֵלִים עַל מְמוֹנָם וְלֹא לְקִי אַם עֶבֶר אַח"כּ וְרַק מִטַּעַם שׁוּנְיָהּ אֲנִפְשָׁה ח"ד נִגְעוּ בָּהּ מוֹעִיל אֲמַתְלָא עִי"ש בְּנוֹעַם דְבָרֵינוּ וּלְפִי"ז אַם אָמַר שְׁנִיתָנְבַּלָּה בְּשַׁחֲטָה דְמְסִייעוֹ חֻזְקַת אִיסוּר דֵּאֵינוּ זְבוּחַ בְּזֵה נֶאֱמָן מִצַּד עֲדוּת וְכִינּוּן דְאָמַר בְּפָנֵי רַבִּים כֵּן נִתְחַזַּק לְאִיסוּר וְנִתְקַבֵּל דְבָרֵינוּ כְּאֵלוֹ הֵגִיד בְּפָנֵי ב"ד וְשׁוּב א"ח וּמַגִּיד אַף בְּאֲמַתְלָא'.

וְלְכֹאוּר' י"ל דָּאָף בְּמַעִיד נִגְדַּד חֻזְקָה בְּדָבָר שְׁהֵיָהּ בְּיָדוֹ ג"כ נִתְחַזַּק בְּאִיסוּר וְשׁוּב לוֹקָה ע"י וְדִלֹּא כַּמ"ש הַח"ד וְהַפ"י דֵּהָא עֵינְקֵר רֵאשׁוֹת הַפְּנִי הוּא מְהָא דְקִידּוּשֵׁין (דָּף ס"ג) בְּאָב שְׁאָמַר קִדְשִׁיתִי אֶת בֵּיתִי אַף דְנֶאֱמָן מ"מ אֵין סוֹקְלִין ע"י וּבְאַמְתָּ שָׁם אֵין מְמַשׁ בְּיָדוֹ וְכַמ"ש תוֹס' פְּתוּבוֹת (דכ"ב) וְאַף דֵּהָאֵמִינוּ הַתּוֹרָה מ"מ הוּא רַק מִטַּעַם בְּעֵלִים בְּלִבְד וְלְסַקּוֹל לֹא הָאֵמִינוּ הַתּוֹרָה וְכַמוֹ שְׁפַתְבְּתִי בַּד"ח חִיו"ד וְיִתְבָּאָר עוֹד בְּאַרְבָּעָה אֲנִי"ה בְּדִינֵי גִיטִין וּבְדִינֵי עֲדוּת אָבֵל בְּשֶׁאָר דְבָרִים דְנֶאֱמָנוֹת הוּא מִטַּעַם בְּיָדוֹ וּלְרַבָּא דְקִי"ל כְּנוֹתִי' בָּאֵם הֵיָהּ בְּיָדוֹ

נאמן י"ל דנאמן אף להחזיק האיסור ללקות ע"י כמו בדבר דאינו בחזקת היתר דנאמן ע"א להחזיקו באיסור נדאי אף ללקות ע"י כמו שפתי הרמב"ם פן נמי אף באמתחוק היתר פיון דהיה בידו לאסור נאמן להחזיק האיסור אף ללקות: וכן מוכח מדברי הרמב"ם דכ' (פי"א ה"ז) הלכות עדות ע"א נאמן באיסורין אעפ"י שהו' פסול לשאור עדות שהרי רשע בעבירה ששחט שחיטתו כשירה ונאמן לומר פהלכה שחטתי וקשה מה ראי' פסול בעבירה נאמן באיסורין מהא דשחיטה דלמא שם הוא מטעם דבידו והא ראיה דהא נאמן אף דאמתחוק איסורא שפילק האיסור וע"כ אף דע"א א"נ במקום חזקה בשחיטה נאמן מטעם דהוי בידו וכמבואר ברש"י ותוס' גיטין (דף ב') וא"כ לאו מטעם עדות הוא רק מצד הסברא דהוי כבעלים ובהו אף פסול נאמן אבל מניין לנו ללמוד מזה דע"א יהיה נאמן אף דהוא פסול היכא דליכא סברת בידו.

וצריך לומר דדעת רמב"ם הוא פדעת רש"י וכמו שפיאר דבריו בספר ש"ש עפ"י סברת מהרי"ק (שורש ע"ב) דטעם דבידו הוא פיון דבידו לשנות החזקה ובמזון דנאמן מטעם בידו דשם שניה להאמין מצד בעלים ועל הגוף כמו בטבילת נדה ל"ש בעלים הטעם הוא דנאמנת פיון דבידה לטבול מהני לגרוע חזקת איסור ומש"ה ילפינו דע"א נ"ה יכא דלא אמתחוק אע"ג דאינו בידו דבידו הוא לגרוע החזקת איסור ומכ"ש היכא דליכא חזקת איסור וזה סברת רש"י ריש גיטין ע"א נ"ה שהרי האמינה תורה כ"א מישראל על הפרשת תרומה ועל השחיט' אף דשם הוא בידו מ"מ סברת בידו הוא רק לגרוע החזקה וא"כ מוכח היכא דליכא חזקה ע"א נ"ה דאל"כ מה מהני הבידו ולאפיי דסובר גיטין (דף נ"ד) דבעינו שיהיה עתה בידו ולרבה אם היה בידו מכבר לאו מטעם מגו הוא רק הטעם פיון שהוא בידו לאפיי ולרבה פיון שהיה בידו איתרע החזקה והוי כמו דליכא חזקה ולכך נאמן ולס"ד דש"ס גיטין שם דלא ידע לחלק בין אמתחוק ללא אמתחוק או דסובר לס"ד פיון דאינו מעיד רק על הכשר הגט הוי פלא אמתחוק ונאמן והש"ס דחי דזה הוי פאמתחוק וא"נ שפיר כתב רש"י דבשחיטה ע"כ פיון דהוא בידו נאמן דבידו מהני לסלק החזקה ועיין חזקת דעת (סי' קכ"ז) שפתי מסברא דנפשיה פיון דבידו לשנות החזקה הוי בחזקה העשויה להשתנות דע"א נאמן לנגד זה ע"ש וזהו סברת מהרי"ק [ובאמת יש להעיר מדברי רישלמי (פ"ג) דיומא מוכא בתוי"ט שם הרואה אומר ברקאי וע"א נ"ה שנייא היא הכא שאף יכול לעמוד עליו והינינו דהוי מקלת' דעביד' לגלויי ועי"ש עוד בירושלמי ולמה צריך לזה דהוי עביד לגלויי תפ"ל פיון דהוי חזקה העשויה להשתנות דנדאי יאיר פני המזרח ויש לדחוק] ומזה הוכח הרמב"ם שפיר דבמקום דלא אמתחוק ע"א נ"ה אף דהוא פסול לשאור עדות ממה דנאמן רשע בעבירה לומר פהלכה שחטתי אף דהיה בידו הוא לגרוע החזקה ומ"מ מוכח דע"א נ"ה היכ' דאינו נגד החזקה אף דהוא פסול.

ולפי"ז שוב אף במקום חזקה היכ' דהי' בידו וסברת בידו מגרע פח החזקה ונאמן מצד עדות י"ל דהחזק לאסור אף ללקות ע"י א"כ ממילא אם מעיד דנתנבלה בשחיטה ועשה סימן והחזק לרבים דנתנבלה פיון דהיה בידו נאמן מטעם עדות ונתחזק האיסור אף ללקות כמו בהחזקה נדה בשכנותיה ושוב אינו חוזר ומגיד אף באמתל' אף דלא העיד בפני ב"ד.

משא"כ באומר שהיא טריפה דבנה כל נאמנות שלו הוא מטעם שכתב הטו"ז (סי' ל"ט ס"ק י"ט) דע"א נאמן בדבר המסור בידו והיינו או מטעם דעשאו כבעלים או מטעם פיו דנתמנה ע"ז הוי כמדין כפי תרי ועי"ש בפ"מ בנה לאו תורת עדות עליו כ"ז דלא העיד בפני ב"ד ויכול לחזור רק מטעם דהוי כבעלים ומנהי אמתלא: אולם אף כי דעת רש"י ורמב"ם דבידו הוא רק לגרע החזקה ושוב נאמן מטעם עדות מ"מ דעת הש"ע (סי' קכ"ז) לפסוק פרא"ש ומרדכי דאף בהכחשת בע"ד נאמן אם היה בידו וע"כ לאו מטעם נאמנות עדות הוא רק סברת בידו הוא דהוי כבעלים ועי"ש בפ"ש"ד (ס"ק ג') שכתב באמת דדעת רמב"ם דאף בהי' בידו מ"מ אינו נאמן בהכחשת בעלים וכדעת ראב"ד ולידדהו באמת י"ל דמטעם עדות הוא הנאמנות דבידו מסלק החזקה וממילא לא מהני אמתלא בכה"ג וכנ"ל אבל לדעת הש"ע דהכחשת בעלים ג"כ ל"מ ע"כ דסברת בידו הוא מפח הבעלים וי"ל דמהני אמתלא.

ודברי הח"ד שכתב (סי' קכ"ז) דהא דבודק נאמן דהוא טריפה ומעשים בכל יום דאף אם אחר שקונה הדקים ומצא טריפה מכריזין על הפשר שהיא טריפה הוא מטעם דנגד חזקה המבררת אין עא"נ אבל נגד חזקה שאינו מבוררת כמו לומר שהבהמה טריפה של"ה חזקה מבוררת להתיר נאמן ע"א נאפילו הבעלים מכחישין אסור לכ"ע היכא דבא האוסר ראשון לב"ד עי"ש סותר דברי עצמו (שפ"ס' קפ"ה) דאם נאמן מטעם עדות נאמתחוק נאמתו שוב ל"מ אמתלא לדבריו דנגד חזקה דלא אתבררה נאמן בתורת עדות מה מהני בטבח שעשה סימן אמתלא: ובלא"ה דבריו תמוהין מ"ש מהא (סי' ל"ט ס"ז) דהקונה ריאה ואמרשמצא סירכא במקום שהיא טריפה ומהוכר אמר במקום שהיא פשרה פיון שפאו שניהם בבת אחת לב"ד אין פאן עדות ובה אחר זה הוי דברי האומר טריפה כב' ושם קשה פיון דנשחטה הותרה ועד אחד בהכחשת בע"ד מי מהימן וע"ז לא מתרץ פלום דשם פיון דמהוכר מקרו ע"כ דיצא מן הבודק בחזקת היתר וזה הוי פאתחוק התיירא כמו שביאר ע"נ בס' ש"ש (ש"ו פ"ז) דזה הוי חזקה שהחזוק לפנינו ומשום הכי בס"ת גיטין שם פיון דהיה ביז הלוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ס"ת אף דמעיד דלא היה להס"ת חזקה דמעיקרא מ"מ פיון דהחזוקה לפנינו בחזקת פשרות פיון דכל הסופרים כותבים ספריהם לשמה עי"ש וה"נ דכונתה פיון דיצא מן הבודק בחזקת פשרות הוי פמעיד נגד חזקה המבררת ולמה יהי נאמן [ודברי הש"ש שם שכ' ראיה לזה מדעת הגה רבנותא דס"ל אף באמתחוק איסור' ע"א נאמן ותקשי הא דר' אמי אמאי אין הסופר נאמן להעיד שכתב האזכרות שלא לשמן וע"כ דהו' חזקה דאמתחוק לפנינו עדיפא מחזקה קמא דבריו תמוהין הא להנה רבנותא מבוואר דגם נגד חזקה דאמתחוק לפנינו ע"א נאמן דהא הם הקשו מהא דינאי המלך בקידושין (דף ס"ו) דלאפיי עא"נ ושם לא שייך מטע' שתיקה כהודאה לכן סברי דגם באינו יודע עא"נ ושם הא ינאי היה מוחזק לפנינו ואף יותר משלשים יום.

והא דרב אמי שם הא כתב הרשב"א שם לדעת הראב"ד דפועל גרע פיון דהוטל עליו הדבר לשמור מסתמא עשה פתיקונו ונגד זה א"נ אם לא מטעם מתוך שנאמן להפסיד שכרך: והנה הת"ש העלה דדוק' בשעה שהחזיק' בטריפה הי' מקום האמתלא כגון שיש דוחק בפשר וכדומה באופן שלא החזיקה בעיני הרואין לנדאי בזה מהני אמתלא אבל אם

בפשעת האמיר' והמעשה לא נשאר שום ספק בלב השומעים והוחזקה בעיני כל לטריפה ונדאית ל"מ החזרה אף באמת' דכל מידי דאתחזק באיסור' א"א להוציא מחזק' עי"ש.

ולכאורה למ"ש הגהות מרדכי קידושין והגהות מיימוני בשליח לקדש שטעה ואמר הרי את מקודשת לי דעא"נ באיסורין היכא דלא אתחזק ואף על גב דאתחזק לגבי איסור' פל פמה דלא אמר דטעה בדיבורו הא לא מקרי אתחזק איסורא אלא היכא דאף לדברי עד הבא להתיר וכגון הא דריש גיטין דאתחזק איסור' דא"א אף לדברי השליח עי"ש וא"כ ה"נ דכנות' אף דאתחזק לטריפ' מ"מ פיו דנותן אמתלא לדבריו ומעיד דבטעות הי' החזק' הוי כלא אתחזק.

אולם א"ש דוקא בשליח שטעה דלא אתחזק מעול' לחזק' ונדאית דאפשר שטעה וכמ"ש שם דנודע לכולם מקודם שרצה לקדשה בעד המשלח ולא הוחזקה למקודשת אליו לפנינו וליכא חזקה קמא לדברי העד לכה נאמן אבל היכא דהוחזק הדבר לפנינו בלא ספק בזה אינו יכול לחזור ולהעיד נגד החזקה.

אף קשה מהא דמבואר (סי' קכ"ז) הנ"ל באומר לו נתנסה יינה בפניך ושתק ואח"כ הכחישו ואמר ששתיקתו הנה להתנישב נאמן ואמאי הא פיו דע"י שתיקתו נרגלים לדבר אתחזק נאמנות דע"א ואתחזק הדבר לאיסור ואף ללקות עליו אח"כ א"כ איך יהני אמתלא על שתיקתו.

וצריך לומר דשם איירי שלא הלך משם הבעל היין ולא נגמר עוד כל הדבר דעדיין הנה עוד הספק גם בלב השומעים אולי שותק כדי להתנישב ולחשוב בלבו לזפור אם הוא אמת ולא נסתלקו הבעלים משם דלא אתחזק היין עדיין לאיסור ברור אבל באמת אם העיד ושתק ונסתלקו הבעלים משם ול"ה שום ספק הוי כאתחזק איסור ושוב ל"מ אמתלא: ועפ"י דברי הת"ש יש לבאר דברי הראב"ד בהשגות (פח"י ה"ט) מאיסורי ביאה ע"ד רמב"ם שם שכתב אשת פהו שאמרה לבעלה נאנסתי אעפ"י שהיא מותרת לבעלה ה"ה אסורה לכל פהו שבעולם אחר שימות בעלה שהרי הודתה שהי' זונה ואסרה עצמה ונעשית פחתיכה האסורה וכ' הראב"ד שאם אמרה אחר מיתת בעלה לא אמרתי אלא כדי שיגרשני בעלי למה א"נ והלא לא הודתה על עצמה הודתה לאיסור ולא נתקבלו דבריה כלל והרי אשה שאמרה א"א אני ואחר כך אמרה פנויה אני ונתנ' אמתלא לדבריה נאמנת אף בזו אם היתה קטטה ביניהם אמתלא גדולה היא זו ונאמנת ומשמע דוקא באשת פהו שלא נתקבלו דבריה כלל אבל באשת ישראל שאמרה שזינתה ברצון אף דלא נתקבלו דבריה לאוסרה על בעלה מ"מ פיו דנתקבלו דבריה לענין הפסד פתובה שוב ל"מ אמתלא עי"ש במל"מ וב"ש אה"ע (סי' ו' ס"ק כ"ו) ובנו"ב במהד"ק אה"ע (סי' ח') (דהקש' הא גם באשת פהו נתקבלו דבריה שאינה אוכלת בתרומה.

גם הא מרא' שהביא הראב"ד מאשה שאמרה א"א אני ושם בשעה שאמרה אשת איש אני נתקבלו דבריה ושוייתה נפשה חתיכה דאיסורא ואפ"ה מותרת באמתלא. אולם למה שכתב התבואת שור א"ש דנדאי אם נתקבלו דבריה בכל ענינים ונתחזק הדבר לאיסור בבירור דל"ה אז מקום ספק של האמת' לא מהני החזרה מאמתלא והא דאשה שאמרה אשת אני יש מקום אמתלא מיד שדרה לפרקים לומר כך משום בני אדם שאינם מהוגנים אבל בהא דאשת איש שאמרה שזינתה ואסרה על בעלה דלמשנה הראשונה נאמנת מצד

אָנן סְהַדֵי כַּמֵּשׁ הֶרְ"ן סוּף מִס' נְדָרִים דָּאֵי לָאוּ דְקוּשְׁט' קְאָמְרָה ל"ה מְזוּלְזֵלָה נִפְשָׁה
לְמִימַר הֵכִי וּמְכִי חֲזוּ רַבְּנֵי בִּתְרָאֵי דְאִיפָא לְמִיחָשׁ לְשָׁמָא תְּהֵא נּוֹתְנָת עֵין בְּאַחַר אוֹקְמָה
אֲדִינָא עֵי"ש וּלְפִי"ז וְדָאֵי לְמִשְׁנֵי הֶרְאִשׁוּנֵי דְנִצְאָמְנֵי מִצַּד אָנן סְהַדֵי וְאִין מְקוּם לְאַמְתָּל'
בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה שְׁאָמְרָה וְנִתְקַבְּלוּ דְבָרֵיהּ בְּבִירוֹר הֵנִי פְּאַתְחִזֵּק הַדְּבָר וְשׁוּב ל"מ אֲמַתָּל'
מִשָּׂא"כ לְמִשְׁנֵה אַחְרוּנָה דְחֲזוּ לְמִיחָשׁ לְשָׁמָא נּוֹתְנָת עֵין בְּאַחַר א"כ שְׁפִיר לֹא נִתְקַבְּלוּ
דְבָרֵיהּ כָּלֵל לְעֵנֵן אִיסוּר הַנּוֹגַע לְבַעֲלָה לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מִבַּעֲלָה שְׁהִיא מְשׁוּנְעָבְדָת לֹו אָף
דְלַעֲנֵן תְּרוּמָה נִתְקַבְּלוּ דְבָרֵיהּ מ"מ לֹא מִצַּד בִּירוֹר הַדְּבָר רַק הוֹאִיל דְשׁוּנֵה ח"ד חִינְיָשִׁינֵן
לְדְבָרֵיהּ אָבֵל מ"מ מִיָּד בַּעַת שְׁאָמְרָה לְאִיסוּר פִּינֹן דְלֹא נִתְקַבְּלוּ דְבָרֵי לְגַבֵּי בַּעֲלָה שׁוּב
עַכ"פ לֹא מְקַרֵי אֲתַחֲזֵק לְאִיסוּר דּוּמָה שְׁפִיר לְאַשָּׁה שְׁאָמְרָה א"א אָנִי וְחִזְרָה וְאָמַר' פְּנוּיָה
אָנִי דְמוֹתָר' בְּאַמְתָּל' כּוּ נְמִי בְּזָה מוֹתָר' לְכַהֵן ע"י אֲמַתָּל' פִּינֹן דְלֹא אֲתַחֲזֵק הַדְּבָר לְבִירוֹר
וְאַדְרָב' מִיָּד הִינְנוּ חוֹשְׁשִׁין וּמוֹתְרֵת לְגַבֵּי בַּעֲלָה בְּשִׁבִיל דְמַחֲזִקִינֵן לָהּ לְנוֹתְנָת עֵין בְּאַחַר
וְזָה פְּנוּנַת הֶרְאָב"ד דְלֹא נִתְקַבְּלוּ דְבָרֵיהּ כָּלֵל הִינְנוּ אָף דְלְגַבֵּי עֲצָמָה אִיסוּרָה מִטַּעַם דְשׁוּנֵה
חֲתִיכָא דְאִיסוּרָא וּבְאַשְׁתַּת פְּהֵן אִיסוּרָה בְּתֵרוּמָה וְכֵן בְּאַשְׁתַּת יִשְׂרָאֵל הַפְּסִידָה כְּתוּבָתָה מ"מ
פִּינֹן דְלְגַבֵּי בַּעֲלָה לֹא נִתְקַבְּלוּ דְבָרֵיהּ כָּלֵל הֵרִי דִישׁ מְקוּם לְחוּשׁ לְהֶאֱמַתָּלָא שׁוּב מְהֵנִי
אֲמַתָּל' גַּם לְהַנּוֹגַע אֵלֶיהָ אַחַר מִיתַת בַּעַל' שׁוּב רְאִיתִי בַס' בֵּית מְאִיר אַה"ע שְׁם שְׁדָרָף
קִצַּת בְּדָרָף זֶה אוֹלָם דְבָרֵיו שְׁם תְּמוּהִין שְׁכַתָּב דְדוּק' אִם הַנְּאָמְנוֹת הוּא בְּבִירוֹר אָף לְלִקּוֹת
ע"י ל"מ אֲמַתָּל' וּבְטָמְא' דְנִדְהָ עֵיקַר הַנְּאָמְנוֹת מִצַּד ח"ד וְזָה אִינוּ דְגַם שְׁם הַנְּאָמְנוֹת הוּא
אָף מִצַּד עֵדוּת רַק עֵיקַר הַדְּבָר כַּמֵּשׁ הֶת"ש אִם יֵשׁ מִיָּד מְקוּם לְהֶאֱמַתָּל' דְהִינְנוּ שְׁהִנְיָה
לְנוּ סָפֵק מִצַּד שְׁלַפְרָקִים גְּזֻזְמָן כּוּ וְלֹא אֲתַחֲזֵק בְּבִירוֹר' וְאִם לֹא יֵשׁ מְקוּם סָפֵק בְּשַׁעַת
מַעֲשֵׂה וְנִתְחַזֵּק בְּבִירוֹר אָף הֵיכ' דְאִינוּ מוֹעִיל לְלִקּוֹת ע"י מ"מ אֲמַתָּלָא ל"מ שׁוּב וְדְבָרֵי
הֶרְאָב"ד מְבוֹאָרִים מְאֹד עַל פִּי דְבָרֵי הֶת"ש.

וּלְדַעַת הֶרְמֵב"ם שְׁם דל"מ אֲמַתָּלָא שְׁלָה כ' הַמ"מ הַטַּעַם דְאִין לְסַמְנֵה עַל אֲמַתָּלָא זֹו
שְׁאוּמְרַת כּוּ פְּדֵי שְׁיִגְרָשְׁנָה בַּעֲלָה דְהָא בַּעֲלָה ל"ה מִצְוָה לְגִרְשָׁה וְאִינוּ מְחֻיָּב לְהֶאֱמִינָה
וּלְגִרְשָׁה אִין דְבָרֵיהּ כְּלוּם וְהִבִּיא רְאִיָּה מְהָא דְכְּתוּבוֹת (דָּף י"ג) בְּהַנּוּשָׂא אֵת הָאִשָּׁה וְלֹא
מִצָּא בְּתוּלִים הִיא אוֹמְרַת מְשִׁאֲרִסְתֵּי נְאָנְסִתִי דְנִצְאָמְנָת וְקֹאֲמַר שְׁם מְגוּ דָּאֵי בְּעֵי אַמְר'
מְנֹפֶת עַץ אָנִי תַחֲתִיָּה דְלֹא קֹא פְּסָלָה נִפְשָׁה מִפְּהוּנָה וְקֹאֲמְרָה נְאָנְסִתִי דְפְּסָלָה נִפְשָׁה
מִפְּהוּנָה מְזָה נִרְאָה דל"מ אֲמַתָּלָא וּבְתַשׁוּבַת ח"צ (ס' ק"נ) כ' דְאִינוּ רְאִי' דְלַעוֹלָם י"ל
דְאַמְתָּל' מְהֵנִי רַק שְׁם אָף אִם אֲמְרָה מַכ"ע אָנִי א"נ לְדַע' הַמ"מ וְרַמְבַּ"ם שְׁם וְאָף לְדַעַת
רַמְבַּ"ן וְרַשְׁבַּ"א דְבִטְעֵנַת מְנֹפֶת עַץ אִינָה נְאָמְנָת וּמוֹתְרַת אָף לְכַהֵן מ"מ שְׁם אִיכָא רִיעוּתָא
שְׁהֵרִי בְּשׁוֹמְקַת הִיא אִיסוּרָה וְאִין דִּיבּוּרָה אוֹסְרָה דְמִמִּילָא נְמִי אִיסוּרָה אֵלָא שְׁהִנְיָה צָרִיף
דִּיבּוּר לְהַתִּירָה וּלְהֵכִי אִיכ' לְמִימַר דל"מ אֲמַתָּל' לְאַפּוֹקִי בְּאוּמְרַת טְמֵאָה אָנִי לָף דְכָל
עֵיקַר אִינוּ אוֹסְרָה אֵלָא דִּיבּוּרָה וּבְהָא אֲפָשָׁר דְמְהֵנִי אֲמַתָּלָא עַכ"ד וְהִנְיָה סְבָרָא הַזֹּאת הוּא
דּוּמָה לְדְבָרֵי תוּס' יְבָמוֹת (דָּף קח"י) וּכְמוֹ שְׁפִי הַמְּהַרְשָׁ"א שְׁם וְכַמֵּשׁ מְרֵן הַגָּאוֹן רַבִּינוּ
עֲקִיבָא אִיגְר ו"ל הַבְּאֲתִי לְמַעֲלָה דְהִיכָא דְצָרִיף עֵדוּת לְהַתִּיר ל"מ אֲמַתָּלָא דְכָל פֶּחַ
הֶאֱמַתָּלָא הוּא רַק לְסַלֵּק דִּיבּוּר הֶרְאִשׁוּן וּל"מ עֵדוּתוֹ מְחַדָּשׁ וְה"נ דְכּוֹנְתִי בְּטְמֵאָה אָנִי לָף
ל"צ לְהַגְדָּה מְחַדָּשׁ רַק לְעַקּוֹר דִּיבּוּר הָאוּסֵר מִשָּׂא"כ בְּמִשְׁאֲרִסְתֵּי נְאָנְסִתִי דַּעַכ"פ צָרִיף
עֵדוּת מְחַדָּשׁ לְהַתִּיר א"ע לְכַהֵן.

ולמ"ש רעק"א ז"ל דְּדוֹנְקָא דְּבַר הַצָּרִיף עֵדוּת כְּמוֹ שֶׁם דְּצָרִיף עֵדוּת לֹא מְשַׁמֵּת בְּעֵלְהָ בְּזוֹה ל"מ לְסַלֵּק הַדְּיָבוּר שְׁאֵמְרָה לֹא מֵת ע"י הָאֲמֵתֶלְ וְשִׁתְּעִיד מִחֲדָשׁ וְלֹא מְשַׁמֵּת דְּמֵת אֲבָל הֵיכַל דְּנֶאֱסָר' ע"י דְּיָבוּרָה בְּלִבָּד אִף בְּמָקוֹם דְּצָרִיף לְהַגִּיד מִחֲדָשׁ מִהַנִּי הָאֲמֵתֶלְ לְסַלֵּק הַדְּיָבוּר הַקָּדוּם י"ל דְּגַם בְּמִשְׁאֲרֵסְתַּנִּי נֶאֱנָסְתִּי דְּהַבְעֵל א"נ מִטַּעַם עֵדוּת רַק מִצַּד שְׁנֵיהָ אֲנִפְשֵׁי' ח"ד אִם אֵמְרָה הִיא שְׁפָן הוּא שְׁלֵא הָיָה לָהּ בְּתוּלִים רַק מִשְׁאֲרֵסְתַּנִּי נֶאֱנָסְתִּי א"כ נֶאֱסָר' רַק ע"י דְּבוּרָה י"ל אִם זֶה הוּא אֲמֵתֶלְ טוֹבָה יְכוּלָה אַח"כ לֹא מְשַׁמֵּת וְשִׁתְּעִי' מוֹתֶרֶת ג"כ.

אוּלַם בְּאֵמֶת בְּאוֹמֵר פֶּתַח פְּתוּחַ מִצָּאֵתִי נֶאֱמָן מִטַּעַם חֲזָקָה וּבִירוּר הַדְּבַר וְנִתְחַזַּק לֹאִסוּר אִם אֵינָה מִכְחָשֶׁת וּבּוֹדָאי צָרִיף אַח"כ לְהַגִּיד עֵדוּת מִחֲדָשׁ וּל"מ זֶה ע"י אֲמֵתֶלְ וּבִלְא"ה ל"מ"ש בְּדְבָרֵי רָאָב"ד י"ל שֶׁם פִּינּוֹן דְּאֵמְרָה הִיא מִשְׁאֲרֵסְתַּנִּי וְנִתְקַבְּלוּ דְּבָרֵיהָ הֵינִי כְּבִירוּר הַדְּבַר וּל"מ אֲמֵתֶלְ וּכ"מ"ש בְּסִבְרַת הָרָאָב"ד מִשֵּׁא"כ בְּאֵמְרָה טְמֵאָה אֵינִי לָהּ לֹא נִתְקַבְּלוּ דְּבָרֵיהָ וַיֵּשׁ מְקוֹם לְהָאֲמֵתֶלְ תִּיֵּיֶר וּמִיָּד ע"כ דְּבָרֵי הַמ"מ צ"ע.

וּבְגוּף סְבִירַת הַמְּהַרְשֵׁ"א לְדַעַת הָרָאָב"ד דְּכָכָל מְקוֹם דְּלֹא נִתְקַבְּלוּ דְּבָרֵיהָ מִהַנִּי אֲמֵתֶלְ מוֹנָרָח לֹא מְשַׁמֵּת בְּדַעַת הַתּוֹס' דֹּא"י לֹא מְשַׁמֵּת לָמָּה אוֹמֶרֶת לֹא מֵת כְּדִי לְהַכְעִיס צָרְתָּה ע"כ הַטַּעַם פִּינּוֹן דְּצָרִיף עֵדוּת מִחֲדָשׁ.

אֲבָל לְדַעַת הַמ"מ דְּכִינּוֹן דְּבַעֲלָה אֵינּוּ מְחַנְיֵיב לְהֵאֱמִין לָהּ אֵינּוּ זֶה אֲמֵתֶלְ א"כ א"ש בְּפִשְׁטוּת בְּדְבָרֵי תּוֹס' שֶׁם דְּכָתְבוּ דֹּאִינוּ דוֹמָה לָהּ דְּאֵמְרָה א"א אֵינִי דְּשֵׁם הוּא אֲמֵתֶלְ טוֹבָה דְּלִגְבֵי נְפִשָׁה יִתְקַיֵּים דְּבָרֵי' וְלֹא יִקְפּוּץ עָלֶיהָ בְּנֵי אָדָם לְקַדְשָׁהּ מִשֵּׁא"כ בְּהָא דְּאוֹמֶרֶת לֹא מֵת פִּינּוֹן דֹּאִינוּ' נֶאֱמָנָת לְהַכְחִישׁ צָרְתָּה וְלֹא יִהְיֶה קִיּוּם לְדְבָרֵיהָ לְגַבְיָהּ רַק לְשׁוֹנֵי' נִפְש' ח"ד אֵינּוּ זֶה אֲמֵתֶלְ כַּמ"ש הַמ"מ פִּינּוֹן דְּבַעֲלָה אֵינּוּ חַיֵּיב לְהֵאֱמִין לָהּ א"ז אֲמֵתֶלְ כְּמוֹ כֵּן בְּנִיחוּן דִּיבְמוֹת שֶׁם דְּלֹא יִהְיֶה דְּבָרֵיהָ פֶּלֶל לְגַבֵּי צָרְתָּה וְא"כ לְגַבֵּי עֲצָמָה שׁוֹי' נְפִשָׁה ח"ד וְא"נ שׁוֹב לֹא מֵת וְלַחֲזוֹר מִדְּבָרֵיהָ: וְקִצְתָּ יֵשׁ לְהַעִיר בְּדְבָרֵי הַש"ע דְּבֵאָה"ע (ס"ו ו') סָתֵם כְּדַעַת רַמְב"ם וּמִשְׁמַע דְּל"מ אֲמֵתֶלְ הַזֹּאת וּכַמ"ש הַמ"מ וּבַח"מ (ס"ו מ"ז) בְּאוֹמֵר שְׁטֵר אֲמָנָה הוּא דֹא"נ בְּמָקוֹם שֶׁחָב לְאַחֲרִים וְאִם אַחֵר שְׁטֵר אֲמָנָה הוּא פֶּרַע לְבַע"ח וְכֹא לְגַבּוֹת הַשְּׁטֵר מִהִלּוֹה אִם כַּשְּׁבַע"ח בָּא לְגַבּוֹת מְזָה הַשְּׁטֵר אֲמֵר שְׁטֵר אֲמָנָה הוּא אֲזוּ וְדֹאִי ל"ה פִּנּוֹנָתוֹ רַק לְדַחּוֹת לְבַע"ח עִי"ש וְיָמָּה מִהַנִּי אֲמֵתֶלְ הַזֹּאת פִּינּוֹן דְּלֹא נִתְקַבְּלוּ דְּבָרֵי פֶּלֶל לְגַבֵּי בַּעַל חוֹבוֹ וְאֵע"פ כֵּן אֲמֵר וְהוֹדָה נִימָא הוֹדָאת בַּע"ד כְּמֵאָה עֵדִים וְצָרִיף לֹא מְשַׁמֵּת הוֹאִיל דְּהַשְּׁטֵר מְסִייעוֹ שְׁלֵא הָיָה אֲמָנָה וּכַמ"ש הַטו"ז ח"מ (ס"ו ל"ז) וּבְאֵמֶת אִם אוֹמֵר פְּרוּעַ הוּא ל"מ אֲמֵתֶלְ וְעִי"ש בְּתוֹמִים וְעוֹד יִבְאוּר אֲי"ה בְּמָקוֹמוֹ: וְנִדַּע שְׁרָאִיתִי בַּפ"מ יו"ד בַּש"ד (ס"ק ל"ט) שְׁחַקֵּר כְּמָה חֲקִירוֹת בְּהָא דְּשׁוֹנֵי' אֲנִפְשֵׁיהָ חֲתִיכָא דְּאִיסוּרָא וּבְתוֹף דְּבָרֵי אִם בְּמָה דְּשׁוֹנֵי' אֲנִפְשֵׁי' חֲתִיכָא דְּאִיסוּרָא חָב לְאַחֲרִים וְלַעֲצָמוֹ הוּא מְשַׁנָּה סוּף גְּדִרֵי' אִף דְּשׁוֹנֵי' אֲנִפְשֵׁיהָ ח"ד אֵינּוּ לָהּ נֶאֱמָנוֹת פִּינּוֹן דִּישׁ חוֹב לְבַעֲלָה אִף לְגַבֵּי עֲצָמָה אֵינָה נֶאֱמָנָת וְהַדְּבָרִים נְפִלְאִים דֹּאִי הַנּוֹגַע לְעֲצָמָה נֶאֱמָנָת כְּמוֹ דְּמִבְּאוּר שֶׁם דְּקִי"ל כְּרָבָא וּבְאֵשֶׁת כְּהֵן אִסוּרָה לְאֲכוֹל בְּתְרוּמָה וְאִף לַר"ש דְּמוֹתֶרֶת הֵינּוּ בְּתְרוּמָה דְּרַבְּנָן כַּמ"ש שֶׁם הֵרָאשׁוֹנִים כְּדִי שְׁלֵא לְהוֹצִיא לְעוֹז עַל בְּנֵיהָ וְלְרָבָא אֵינּוּ חוֹשְׁשִׁין לְזֶה וְאִסוּרָה לְאֲכוֹל בְּתְרוּמָה הֵרִי דְּהַנּוֹגַע לְעֲצָמָה מְקַבְּלִין דְּבָרֵיהָ וְכַמּוֹ כֵּן אַחֵר מִיַּתֵּת הַבַּעַל אִסוּרָה לְכַהֵן וְלְדַעַת רַמְב"ם אִף אֲמֵתֶלְ ל"מ וְהָא דְּמוֹתֶרֶת לְבַעֲלָה כְּבָר כְּתַב שֶׁם הָר"ן

פִּינּוֹן דְּאִינֵי נְאֻמַּת לְהַפְקִיעַ א"ע מִבְּעֵלָה שׁוּב מְוֹתֶרֶת לוֹ דְּהַבְּעֵל אִינוּ עוֹשֶׂה אִיסוּר פִּינּוֹן דְּלִגְבֵי א"נ וְלַעֲצָמָה אִינֵה יְכוּלָה ג"כ לְאַסּוֹר עָלָיו וְאִי דְּהוֹדְאָתָה לְגַבֵי עֲצָמָה כַּח עֵדִים מ"מ רִשְׁאֵי הַבְּעֵל לְבֹא עָלֶיהָ וְאִינוּ עוֹשֶׂה אִיסוּר וְהִיא ג"כ אִינֵה עוֹשֶׂה אִיסוּר דְּאִשָּׁה קֶרְקַע עוֹלָם הִיא וְעִי"ש ב"ש מ"מ וְכַבֵּר פְּתָבוּ אַחֲרוֹנִים בְּזֵה וְדַבְרֵי הַפ"מ צ"ע: וְהִכָּא דְּשׁוּנֵיהָ אֲנַפְשִׁיהָ ח"ד דְּנֻאָמֵן אִי נֶגְדַּע עֵדִים פְּמִבְּנֵאָר בְּכַנֵּה"ג וּבַפ"מ (ס"א א') יֵשׁ לְהַתְּבַוֵּן אִם רִשְׁאֵי לְמַפְּוֹר לְאַחֲרִים פִּינּוֹן דְּהוּא יוֹדַע דְּהוּא חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא רַק דֹּא"נ נֶגְדַּע עֵדִים י"ל דַּמ"מ עוֹבֵר עַל לְפָנֵי עוֹר.

וְרִאִיתִי בְּשַׁע"מ (פ"ט ה"ז מְאִישׁוֹת) שְׁחַקֵּר בְּזֵה וְכ' לְהוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הַתּוֹס' סוּף נְדָרִים שְׁפָתָבוּ מִשֵּׁם הַר"א מְמִיץ בְּאוֹמְרָת טְמֵאָה אֲנִי לֵה אֲמַאי א"נ הָא שְׁוֹנִיתָה נְפִשָׁה ח"ד דְּהִיא אִינֵה מְוֹתֶרֶת. וְהַקְּשָׁה ב"ש מ"מ הָא עוֹבֵרֶת עַל לְפָנֵי עוֹר וְתִירֵץ דְּלִיכָא לְפָנֵי עוֹר שְׁהָרִי בַּע"כ נִבְעֵלֶת לוֹ וְהוֹלִיד מְזֵה דְּאוֹתָן אֲשֶׁר מוֹנְעִין עֲצָמֵן מִלְּהַדְּלִיק הַטִּיט"וּן בְּנֵר שֶׁל חֶלֶב דְּאִיסוּר לִיתָן לְמִי שְׁנוֹהֵג בּוֹ הֵיתֵר שְׁיִדְּלִיקְנוּ פִּינּוֹן דְּלִגְבֵי דִידָן אִיסוּרָא קַעֲבֵד עֲבַר אֶלְפָנֵי עוֹר.

וְלֹא אֲדַע דְּמִיּוֹן מְהָא דְּטְמֵאָה אֲנִי לֵה דְּשֵׁם יוֹדַעַת בְּבִירוֹר וּבְמִצִּיאוֹת הַדְּבָר פְּמוֹת שְׁהוּא דְּנֻטְמַאת רַק לְגַבֵי בַּע"ל א"נ לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מִבְּעֵלָה וְאִינוּ מְחַוֵּב לְהַאֲמִינָה וּמ"מ אִם הִיא מְכַשִּׁילוֹ אַח"כ פִּינּוֹן דְּיוֹדַעַת בְּעֲצָמָה שְׁאִיסוּרָה עָלָיו יֵשׁ בּוֹ אִיסוּר דְּיוֹדַעַת דְּכֻלְפֵי שְׁמִיא גְלִיָּא דְּעוֹשֶׂה אִיסוּר מִשָּׂא"כ בְּדַבְרֵי שְׁחוֹלְקִין בְּזֵהִירוֹת יִתְּרָה אוֹ אִי בְּהִלְכָה אִי דְּלִדְעָתוֹ הוּא דְּבַר הָאִיסוּר וְצָרִיף לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ מ"מ פִּינּוֹן דְּאִינוּ בְּיָדוֹ לְהַכְרִיעַ נֶגְדַּע דַּעַת הַמַּתִּיר אִין בְּזֵה לְפָנֵי עוֹר פִּינּוֹן דְּלִדְעַת הַמַּתִּיר הוּא הֵיתֵר גְּמוּר בְּבִירוֹר מִצַּד הַכְּרַעְתּוֹ.

וּמַה"ט נִרְאָה לְהִיפּוֹף דְּאַחֲרִים דְּסוֹמְכִין עַל הָעֵדִים מ"מ אִיסוּר לְהֵן לְהַטְעוֹת לְזֵה דְּשׁוּנֵיהָ אֲנַפְשִׁיהָ ח"ד שְׁלֹא בִּידְעָתוֹ דְּאִי דְּלִגְבֵי דִידָן עֵדִים נְאֻמִּים יוֹתֵר מ"מ פִּינּוֹן דְּלִדְבָרֵיו לְגַבֵי עֲצָמוֹ דְּנֻאָמֵן יוֹתֵר אִיסוּר לְנוֹ לְהַכְשִׁילוֹ וְלֹא מְבַעֲיָא לְמַה שְׁנֵאָר מְדַבְרֵי הַר"א הַ מוּבָא בַּפ"ח או"ח (ס"א תצ"ה) בְּשֵׁנֵי ת"ח אֶחָד אוֹסֵר וְאֶחָד מַתִּיר אִם הַמַּתִּיר מְאָכִיל לְאוֹסֵר וְאִינוּ נִיכָר קָאֵי בְּלִפְנֵי עוֹר ה"נ דְּכּוֹוֹתָה אֶלָּא אִי לְדַעַת הַפ"ח שֵׁם דְּלֹא קָאֵי בְּלִפְנֵי עוֹר מ"מ זֵה דוֹקָא הִיכָא דְּאִינֵם מְחוֹלְקִין בְּמִצִּיאוֹת הַדְּבָר רַק בְּהִלְכָה פִּינּוֹן דְּהַכְרַעְתּוֹ הוּא שְׁמוֹתָר בְּאַמַּת לְאַמְיָתוֹ לֹא שְׁיִיף לֹא מְרַעֵב עוֹבֵר עַל לִפ"ע בְּמַה דְּלִגְבֵי דִידָן לִיכָא שׁוּם מְפָשׁוּ וְלִדְעָתוֹ כְּלִפֵי שְׁמִיא גְלִיָּא דְּלִיכָא אִיסוּר וּמְכַשׁוֹל מִשָּׂא"כ הִיכָא דְּמְחוֹלְקִין בְּמִצִּיאוֹת הַדְּבָר אִי דְּגִזְרֵת הַכְּתוּב הוּא דְּעֵדִים נְאֻמִּים וּמְוֹתֶר לְגַבֵי כ"ע מ"מ זֵה ג"כ גִּזְרֵת וְחַק הַתּוֹרָה דְּאִדָּם נְאֻמֵן ע"ע יְהִי מְאִיזָה טַעַם שְׁיִיף מ"מ פִּינּוֹן דְּלִדְבָרֵיו שְׁהוּא יוֹדַע הַמִּצִּיאוֹת שְׁדַבְרֵי זֵה הוּא אִיסוּר וְלִדְעָתוֹ כְּלִפֵי שְׁמִיא גְלִיָּא דְּאַחֲרִים אוֹכְלִים אִיסוּר אִי דְּשָׂרִי לְאַחֲרִים מ"מ וְדֹאֵי אִיסוּר לְהַטְעוֹתוֹ וְלַעֲבֹר עַל לִפ"ע פִּינּוֹן דְּכְשִׁיּוֹדַע לְחַבְרֵוֹ יוֹדַע שְׁנַכְשֵׁל בְּאִיסוּר.

וּמַה שְׁהַכְרִיחַ הַפ"ח שֵׁם דְּאִי בְּאִיסוּר שְׁאִינוּ נִיכָר לִיכָא לִפ"ע פִּינּוֹן שְׁלִדְעָתוֹ מְוֹתֶר רַק שְׁאִינוּ רְאוּי לְהַמַּתִּיר לְהַעֲבִירוֹ מִדְּעָתוֹ מְהָא דִּיבְמוֹת (דָּף י"ד) בְּהָא דְּקָאֵמֵר בְּש"ס לֹא תִימָא מִן הַסְּפֵק אֶלָּא אִימָא מִן הַסְּתָם דְּמוֹדְעֵי לְהוּ וּפִי' רַש"י וּמַאי קמ"ל דְּאֶהְבָּה וְרִיעוּת נוֹהֲגִים זֵה בְּזֵה וְאִם אִימָא דְּאִיכָא לִפ"ע הָא אִי בְּסִתְמָא מְחוֹנִיבִים לְאַפְרוּשִׁינָהוּ מְדִינָא וְלֹא מִשׁוּם אֶהְבָּה וְרִיעוּת.

מבואר בחידושי הריטב"א שם דבאמת מדינא אסור למספי מידי דלא ס"ל פדאמרין
בחולין חס ליה לזרעיה דאבא ב"א למספי מידי דלא ס"ל מ"מ כד ספו אינהו מנפשין
לא מחייבי לאפרישניהו פיון דלדידהו היתר גמור הוא אלא דאהבה וריעות נוהגים זה
בזה ומאי דסגי להו לחברינהו לא עבדי עכ"ל הרי דס"ל דהאסור לחבירו לדעתו מה"ד
אסור למספי לי' בידים ומשמע דעובר אלפני עור רק לאפרישניהו כד שקיל מדנפשיה
אינו מחויב מה"ד רק מצד אהבה וא"כ ק"ו מה דלעת חבירו הוא בבירור אסור גמור
דמציאות דאסור להטעותו.

וראיתי בס' חק"ל יו"ד שלא כ' פן והנלענ"ד פתבתי. ובאמת יש להבין דברי הריטב"א
הא הצרה עצמה פשוטא לאיש מן ב"ה הוי פאילו מספי בידים אסור' אף לדידה
דמב"ש היא ומותרת מ"מ במה פשוטא לאיש אשר לדידה אסורה עליו עוברת על
לפ"ע וחייבת להודיע לו ולמה משום אהב' וריעו' וצריף לדחוק בזה: וראיתי בס' סמא
דחיי יו"ד (סי' ה') שפתב להוכיח דהמאכיל דבר המותר לו ואסור לזה שהאכילו עובר
על לפני עור מהא דמבואר בב"י או"ח (סי' תרכ"ד) משם מהר"ם במי שעושה שני ימים
יוה"כ וחל ביום ו' אם אחרים הרבו בשבילו והאכילוהו ולא הודיעוהו הרי אלו עוברים
בלאו דלפ"ע ומזה הוכיח שם דלא כפ"ח.

ואינו ראי' פלל דשם זה שעושה ב' ימים וחייש לספק' דיומ' וקבל עליו לעשות ב' ימים
נדאי לדידו' אסור לעשות מלאכה מן הדין ובזה לא יחלוק שום אדם דדבר האסור לו
המכשילו עובר בלפ"ע כמו נזיר דאסור להושיט וו: כוס של יין פיון דאסור זה לגבי
כ"ע שקבלו עליו משא"כ בנידון דפ'ש להאכיל ליפא אסור בעולם בזה דן הפ"ח דאינו
עובר על לפ"ע וז"פ: ואם יכול לחזור מדבריו בלא אמתלא במקום דיש לו מגו כמו
בטמאה דנדה ועברו ימי טהר' דיש לה מגו דטבילתי כ' הח"ד (סי' קפ"ה) דא"נ לחזור
בלא אמתלא דהא באמרה א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני צריף אמתל' אף דיש לה
מגו דמת בעלה דהא לא אמרה על אדם ידוע וכן להסוברים נתגרשתי נאמנת יש לה מגו
דנתגרשתי אם היתה מקודם גרושה דלא פסלה מכהונה עי"ש ובמהר"ם שיה' פתובות
(דף כ"ב) נראה דמהני מגו ועי"ש בש"מ ובמהרש"א ועי"ש בר"ן.

והסברא י"ל פיון דביד' לתת אמתל' וגם חזקה לא שביק התיירא ואכיל אסורא הוי המגו
כמו אמתל' טובה. ומ"ש הח"ד דבא"א אני יש לה מגו לומר מת בעלי יש לעיין בזה אם
נאמנת פיון דלא אמרה מקודם מי היתה בעלה ונתחזקה לאשת איש וכל הטעם דנאמנת
אשה לומר מת בעלי הוא משום דדייקא ומנסבא ומתוה' חוקר שהחמרת עליה בסופה
שאם יבא בעלה תצא מזה ומזה וכיון דלא יחדה לאדם ידוע ותוכל אח"כ להכחישו ולומר
שאין זה בעלה א"כ למה תהי' נאמנת לומר מת בעלי ואף אם עתה תאמר שם הבעל
ושמת נראה דאינו' נאמנ' דהרוצ' לשקר ירחיק עדותו ואף באומרת נתקדשתי ואינה
יודעת למי ובא אחר ואמר אני קדשתי' א"נ לכנס כמבואר בקידושין (דף ס"ג) ואה"ע
(סי' ל"ז) ומסתימת הפוסקים משמ' שם אף אם אמרה היא ג"כ שזה הוא א"נ פיון דכבר
נתחזקה לא"א על פיה שוב א"נ להתיר את עצמה לזה וכמו כן לומר אח"כ שמת פיון
דלא שיה' פל כף דייקא ומנסבא ומילתא דעבידא לגלויי י"ל דא"נ אבל לעולם היכא
דיש לו מגו המועלת מהני לחזור מדבריו הראשונים אף בלא אמתל'.

ונש לעיין בדברי הש"ף (ס"ק כ"ז ס"ק י"ז) דדוקא אם מכחישו אחר פה אכל אם אמר א"י ומה ששתקתי תחלה לא מפני שהודתי העד נאמן וע"כ הטעם פנין דאומר ששתק רק להתנישב בלבו לזפור אם הוא אמת זה הוא אמתלא טובה אם באמת נזפר אח"כ בבירור להכחישו אכל אם עדיין אומר שאינו יודע אין זה אמתל' דלמה הי' לו לשתוק הי' לו לומר מיד איני יודע פנין דלא פעל בשתיקתו ובשוב דעתו.

ואם נאמר דמגו מהני א"כ עכ"פ יהי נאמן דשתיקתו לא הי' לרגלים לדבר רק בשביל שלא ידע במגו דאי בעי הי' אומר ששם על לבו והי' מכחיש לו וכיין דנאמן שהשתיקה לא הי' בחזקת הודאה ורגלים לדבר ולדעת התוס' בכה"ג אין עד אחד נאמן לאסור במקום חזקה בשלמא לשיטת הר"ן דגזה"כ הוא בדשתיקה עא"נ שוב א"נ רק אם מכחישו בבירור אכל לשיטת התוס' ר"ת וסייעתו דרק משום רגלים לדבר הוא דנאמן וכיין דידוע בבירור דהשתיק' ל"ה פהודאה רק להתנישב אף דלא עלה ביזו לעמוד על בירור הדבר מ"מ יהי נאמן ע"ז במגו דאם הי' רוצה לשקר הי' מכחישו ואולי הוי העצה נגד ע"א להכחישו.

גם הא דאמר אב"י אכלת חלב והלה שותק דנאמן היינו אף אם הכחישו אח"כ מ"מ א"נ פנין דכבר אפתחוק נאמנותו של העד וכן אם אומר שורה נרבע דנאמן הפל הוא אף אם מכחישו אח"כ כמו דמבואר מדברי הראשונים נאמאי לא יהי נאמן אח"כ להכחישו במגו דהי' אומר שתיקתי לא הי' הודאה רק פדי להתנישב ולשום על לבי לזפור אם הוא אמת או לא.

ולמה שפכתתי למעלה ע"פ דברי הת"ש ע"כ הא דמהני אמתלא הוא פל זמן שלא סלק מאותו ענין ועדיין לא אפתחוק בבירור הדבר דאל"כ ל"מ אמתלא להוציא הדבר מחזקתו א"כ אם עדיין לא אפתחוק יהי נאמן אף אם אינו נותן אמתל' שהשתיק' הי' פדי להשים על לבו רק בהכחשה ממש עכשיו יהיה נאמן במגו דהיה נותן אמתלא על שתיקתו ומזה משמע דל"מ שום מגו להוציא הדבר מהודאתו.

ובריטב"א קידושין (דף ס"ו) פשהקשה על שיטת ר"ת דמטעם שתיקה פהודא יהי נאמן הע"א פתב להקשות כמו כן מעובדא דסמאי דאי שם ג"כ שתיקה פהודאה לאפני וכי הוי העד גזלן מאי הוי וליכא למימר דכל היכא דלאו גזלן הויא שתיקתו הודאה ולא יכול למימר לאו משום הודאה שתיקי דהא דינא הוא דלהימן בהאי מגו דאי בעי אמר גזלן הוא גבאי ולא אודתי לי עי"ש ומבואר דנאמן על שתיקתו דלא הוי הודאה במגו וא"כ יקשה הא בלא"ה אית לי מגו דהי' אומר ששתיקתו הי' פדי להתנישב בדבר: סי' ד שוחט שהעיד עליו עד א' ששחט שלא פהוגן והוא מכחישו עד א' בהכחשה לאו פלום הוא כ"כ הש"ע (סוף סי' א') והטו"ז הביא דברי מהרי"ק דהוא מטעם פל מקום שהאמינה תורה לעד א' הוי פשנים.

ורש"ל ומהר"י בן ליב והב"ח פתבו לאיסור פדעת הריטב"א דלא אמרינן כ"מ שהאמינה הוי פשנים רק בעדות אשה ובשאר איסורים הוי פחד לגבי חז בהכחשה ובהמה בחייה בחזקת איסור.

ובמהרי"ק הי' השאלה וז"ל על דבר השוחט אשר העיד עליו ע"א ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו אין לפסול אותו השוחט מעדותו של אותו העד שהרי דבר פשוט הוא שאין ע"א היכא שהלה אינו שותק אלא מכחישו כו' ולא עוד אלא שאלמלא הטעם דאפרושי מאיסורא הי' לו ללקות אותו העד בהוציאו שם רע על אותו השוחט משום לא יקום עד אחד באיש כו' והלכה רונחת בישראל שאין ע"א"נ בהכחשה.

ולענ"ד אינו נראה לחלק משום דאיכ' חזקה דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת דמסייעת לאותו העד כיון דסוף סוף חזקה ליתא במקום רוב מצויין אצל שחיטה מן מחין הו"א כ"הרי הוא בא להוציא אדם זה מחזקת פשרות אשר הוא עומד בה ופשיטא דלא מהימן להוציא דבר מחזקתו היכא דאין בי'ו וגם הלה מכחישו ועוד כ' שם שני ראיות לזה.

והנה לכאור' נראה דעיקר השאל' הי' על פשרות השוחט מפאן ולהבא ואף דאין ע"א"נ לפסול אדם לעדות מ"מ לענן איסור דע"א"נ והיכ' דעיקר עדותו הוא לענן להכשירו לאיסור הוי מידי דאיסור'.

ואולם המעיין היטב ימצא מבואר דאי אפשר לפרש דבריו פן חזא דא"כ למה כתב דעד אחד א"נ באינו שותק הו"א אף אם שותק ג"כ א"נ כמו דפסקינן כרבא באשתו זינתה בע"א דלא מהני לגבי דבר שבפערונה ומבואר שם בפסגיא להעיד על אדם לפסולו הוי כדבר שבפערונה וכמ"ש התוס' רי"ד שם במעיד על אשה שנשבית או שהיא גרושה כדי לפוסלה לכהונה הוי כדבר שבפערונה וכ"כ המ"מ (פח"י הלכה כ"א מא"ב) דאין ע"א נאמן להחזיק אותה בשבויה.

ומה לי במעיד על אשה שהיא גרושה ומה לי במעיד על אחד שהוא פסול לשחיטה. ואף דבס' שב שמעתא (ש"ו פט"ו) כ' להוכיח מדברי רמב"ם דמעיד על אשה שהיא זונה לפוסלה לכהונה ל"ה דבר שבפערונה וכן גרושה והעלה שם דדוק' להעיד שהוא פן גרוש' דהו"ל פסול הגוף בתולדה א"נ ע"א כדמוכח מהא דר"י דאמר יפיר דנאמן לומר בני זה בכ"ג וב"ח ומשמע דאחר א"ל אבל להעיד על גרוש' או זונ' שהוא פסול שננתנה במקרה בזה ע"א נאמן.

ואולם דבריו תמוהין דלהדיא מבואר בש"ס גיטין (דף פ"ט) דא"ר יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה ופירש רש"י ותו' באשה פנויה ואמר בש"ס שם פתנאי אכלה בשוק כו' א"ר יוחנן פן נורי א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שישבת תחת בעלה והתורה אמרה פי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר עפ"י שנים עדים יקום דבר מה להלן דבר ברור אף פאן דבר ברור עי"ש הרי דמזמי הש"ס דלא פסלינן לפנוי' בקול ממה דלא נאסרה א"א כשישאו ויתנו בה מזירות בלבנה וע"כ דזה ג"כ דומה פסול כהונה למילי דא"א לאסרה וכמו דשם לא אסרינן רק בדבר ברור פן נמי בפנויה לפסלה לכהונה בעי דבר ברור עפ"י ב' עדים והא דרמב"ם (פט"ו) מסנהדרין איירי באשה שנאסרה ע"י קו"ס כמבואר מדברי ירושלמי מס' סוטה וכתבתי בזה בדיני עדות וכן בגרושה איירי ע"כ דהי' ספק בלא הגדת העד ויבואר עוד במ"א א"ה אבל לפסול איש או אשה לאיזה דבר בפסול הגוף הדבר ברור דצריך ב' עדים.

וכן מבואר ברשפ"א בתשובה (סי' תרכ"א) וז"ל ועפ"י ע"א לא יפסול האדם להוציא מחזקתו והראיה ההוא דבר בינתוס מסכ' סנהדרין ומבואר מדבריו אף בדבר שאינו נוגע לענין ממון פגון לפסלו לשבועה דנוגע לענין ממון שיהי' שפגדו נשבע ונוטל אין לפסלו לעדות ממון רק אף לעשותו חשוד לדבר אחד שלא יהיה נאמן פאדם המוחזק בכשרות בעניני איסורין מ"מ גם בזה אין ע"א נ וצריד ב' עדים וק"ו לפסלו לכהונה והדבר ברור מדכ' לא יקום ע"א באיש לכל עון כו' הוא באיש לפסול אותו לשום דבר ובאיסורין דנאמן ע"א הוא מדגלי קר' או הודע אליו חטאתו להסוכרי' דמטעם שתיקה נאמן וכן להסוכרים דאף נגד חזקה נאמן לאסור באינו מכחישו הוא לענין איסור בלבד אבל לא באיש לפסול אותו לשום דבר ואף אם שותק אין ע"א נאמן דשתיקה ל"ה פהודאה רק רגלים לדבר כמבואר תוס' יבמות (נ"ח פ"ח) ואף בהודאה בפירושי י"ל דאין אדם משים עצמו רשע וכמו לענין לפסול אותו לעדות דעת רוב הראשונים דלא מ'פסל ע"י ע"א אף בהודאתו ודלא פדעת הראב"ן פו נמי לפסול אותו באיסורין ול"ש בזה לומר שונה נפשו חתיכה דאיסורא רק לגבי נפשו ולא לגבי אחרים ואף בעלים דנאמנין על שלהן כתב מהרי"ק שןרש (ע"ב) דעל הגוף ל"ש בעלים וע"כ פנונת תשובת מהרי"ק הוא על בהמה הזאת ששחט ואף דיש לבהמה חזקת איסור מ"מ אין לפסול השוחט היינו אף להעד על בהמה הזאת ואין עד זה נאמן באם מכחישו וע"ז כתב דאלמלא דאפרושי מאיסורא הוא הי"ל ללקות משום לא יקום ע"א והיינו פיון דעדו לא יועיל על השוחט הני פמוצא ש"ר רק דהיה לאפרושי מאיסורא דהעד חושב אולי יודה שלא שחט פהוגן ולא יאכל הבהמה הזאת וכתב עוד דלא נימא למיזל בטר חזקת איסור דמסייעת להעד הפוסל ויהיה הבהמה אסורה ע"ז כתב פיון דחזקה לימא במקום רוב מצוים הרי הוא בא להוציא אדם זה מחזקת פשרות וכיון דהשוחט נשאר בחזקתו שוב א"נ לאסור אף השחיטה הזאת ולהוציא דבר מחזקתו.

פתיבתי בזה יען ראיתי למחבר מובהק א' שהוציא מדברי מהרי"ק דלעשות לאדם חשוד לענין איסורין דומה לע"א דנאמן באיסורין ומפרש דברי מהרי"ק דעיקר תשובתו סובב והולך רק על השוחט מפאן ולהבא והדבר פשוט דלא כן הוא ולא יקום ע"א באיש.

והנה ס' מהרי"ק להכשיר הבהמה אף דלולא הכחשת השוחט הנה הע"נ מטע' חזק' איסור ואף דהוא במקום רוב מצויים מ"מ אף דל"א סמוך מעוטא לחזקה או מטעם דכתב הרא"ש דרוב גמור הוא או מטעם דחזקה פל המסלקין החזקה מסלקין פהוגן וכמ"ש רשפ"א מ"מ העד הנה נאמן רק פיון דזה מכחישו לא מהימן להוציא מחזקתו פיון דאינו בידו והשוחט נאמן פיון דהיה בידו נאמן יותר מזה העד.

ולפי"ז אם הנה תרי נגד תרי אם תרי אומרים בפשיעה שחט שלא פהוגן ותרי אמרו שיפה שחט בזה הבהמה אסורה פיון דמסייע חזקת איסור להני תרי דאסור ואף דהוא נגד רוב מ"מ רוב אינו מקריע לגבי תרי ותרי פמו דכתבו רוב האחרונים דדוקא בחזקה דמעיקר' אמרינו מספקא דאין להוציא אבל רוב שהוא סבר' המכרעת אינו מקריע במקום תרי ותרי דלא עדיף מתרי נגד ארבע וכבר פתיבתי בזה בהגהותי בד"ח דיני אישות (סי' י"ד) וה"נ דכונתי' פיון דהבהמה עדיין לא נתחזקה לכשרה אם פאו בב"ח א"כ לא נוכל

להכריע בין הנהגת תרי נגד תרי ואף מדאורייתא אסורה הבהמה מספקא ואף דהשוח' פשר מפאן ולהבא מ"מ בבהמה הזאת דברי השוחט אינם מועילים.

וראייתי בפ"מ במ"ז (ס"ק מ"א) שכ' בדין זה וצ"ע דאפשר פיון דגברא פשר הוא ממילא הבהמה שחוטה ולא אדע לכלכל דבריו אף דכשר מפאן ולהבא מ"מ בנידון זה דהוא תרי נגד תרי מה יוסיף עדות השוחט לסייע ואם סובר דרוב מצוים עדיף מחזקה א"כ בלא זה הנה.

מותר מדאורייתא ח"ו דרוב אינו מכריע א"כ העדות של השוחט אף דלגבי עלמא נשאר בכשרותו מ"מ בבהמה זו שדנין עליה בתרי נגד תרי אסורה: עוד פתב שם אם ב' אומרים יפה שחט וב' אומרים שקה ודרס לדעת מהרי"ק פשרה דתרי נגד תרי ואיכא רוב וחזקה ורובא עדיף אלא מדרבנן יש לאסור מטעם סמוך מיעוטא לחזקה.

וגם דברים אלו סתומין אף דלדעת מהרי"ק בחד לגבי חד עדיף הרוב מחזקה היינו פיון דזה שאמר ששחט פהוגן עדיף דהנה בידו פנ"ל אבל בתרי נגד תרי אין הרוב מכריע ביניהם ואסור מדאורייתא וגם עכ"פ מדרבנן בלאו סמוך מיעוטא לחזקה פיון דגברא דשחט נשאר בפסולו כמו דפסקינן ש"ע ח"מ (סי' נ"ד) פדעת רי"ף דתרי לגבי תרי בפסול אדם לא אזלינן בתר חזקה דגברא א"כ איך יצויר שהבהמה יהיה פשרה והשוחט יהיה נפסל ע"י שחיטה הזאת.

אולם באמת נראה דהבהמה אסורה אף מדאורייתא פיון דחזקת איסור יש ורוב מצוים אינו מכריע נגד תרי ותרי פנ"ל. וראיתי למהרשד"ם חלק יו"ד (סי' נ"ג) שכתב אם הבודק ואחר עמו אמר של"ה בריאה סירכא פלל ושנים אחרים מעידים בנדאי שקה סירכא המטרפת מבלי מקום לתלות לכאורה גם בזה הנה נראה שהדבר ברור להתיר יען דהוי תרי ותרי ואוקי בהמה בחזקתה ובחזקת היתר עומדת עד שינדע לה דנדאי נטרפה והאריף והביא דמ"מ הוי ספיקא דרבנן בתו"ת ולענין הכשר הבודק מפאן ולהבא הביא ד' רמב"ם בב' אומרים על א' שהוא פסול וב' אומרים שפשר דה"ז ס"פ והעלה דדוקא לגבי ממונא איכא למימר דאלימ' מחזקת גבר' ומשו"ה לא מפקינן ממונא אפומי' אבל בנ"ד דליכ' חזקה אחרת אדרבא חזקת היתר מן הבהמה מסייע לחזקת גברא מוקמינן אחזקת פשר ולא הנה ביה סירכא והנה בדין זה אם בפסול גברא בספיקא דתו"ת פשר להעד להחזיק יבואר אי"ה בדיני עדות דמדברי הרמב"ם דכתב אין מקבלין עדותו נרא' דלכתחילה אף אם רוצה להעד להחזיק ממונ' מ"מ אין ס' מוציא מידי נדאי ובפרט פיון דריאה צריכה בדיקה ואף אם נאבדה סמכינן להקל אבל לכתחילה שיהיה ספק פסול הבודק זה נדאי אינו מן הדין.

אולם בלא"ה לא אבין איך דן רשד"ם בזה דהוי תו"ת פיון דהעידו בזה ג"כ על הבודק שהעלים עין מן הסירכא א"כ מעידין על גוף הבודק שפיצא טריפה מתחת ידו ואינו יכול לצרף א"ע עם האחר שעמו פיון דמעידין הנהגת תרי על גופו של הבודק ואם נאמר פיון דעיקר הכחשתו הנה על הריאה נידון הדבר כמו בב' פתות עדים המכחישים זה א"ז בעדותו דל"ה התרי האחרונים כמעידין על גופן של עדים רק על הכחשת המעשה א"כ שוב נימא דיהיה הבודק פשר מפאן ולהבא כמו בכל שני פתות עדים המכחישים דקיי"ל

זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה ועיין ב"ר"ן פתובות פ"ב טעם הדבר דאינו דומה לתו"ת על פסול גברא וה"נ דכונתיה וצ"ע.

עוד כתב שם הפ"מ בדברי מהרי"ק דמייירי שהעיד ששחט שלא כהוגן באונס ומ"מ לפי דברי העד פסול הוא מפאן ולהבא פנין דעכשיו אומר פשר הוא ורוצה להאכיל טריפות ולא ידעתי מה הכריחו לזה ואדרבא ממה דהביא מהרי"ק שם עוד ראיה מהא דגטין ס"ת שכתבתי גוילין לא נתעבדו לשמן דאי לאו מגו דנאמן להפסי' שפרו ל"ה מהימן אע"ג שהיה הגוילין קודם עבודן בחזקת שאין כשרים לס"ת ופשיטא שלא גרע מע"א דעלמא עי"ש ומה ראיה משם הא שם כבר כתב הרשב"א פנין דהוי פועל חזקה דלא עשה שלא כתיקון וכמו חזקה שלים עושה שליחותו וביותר דאם עושה שליחותו רק לחוש דלמא שינוי עשה בשליחותו זה בירור וחזקה גמורה כמ"ש המג"א (סי' ת"ט) משם ר"ב אשכנזי ז"ל משא"כ אם אירע אונס י"ל דנאמן היכא דליכא חזקה א"ו דעובדא דמהרי"ק היה ג"כ העדת העד שפשע בדבר ולכן הביא ראיותו דגם זה הוי נגד חזקה מהא דס"ת.

ובאמת לא אבין קצת ראיות מהרי"ק מ"ש דאין לחלק משום דהתם מייירי בדאשפחיה ולא אומר לי' דההו' סברא לא אתי כ"א לעמוד נגד הטעם דהוי בידו דהוי פאחר של"ה בידו למ"ש הרמב"ן וריטב"א קידושין (דף ס"ו) דכיון דלא אומר לו אז הוי כמו פנין שהגיד שוב א"ח ומגיד עי"ש ואף דמהרי"ק כתב שם דכיון שהגיד שוב א"ח ומגיד ל"ש אלא בנחקה עדותן בב"ד מ"מ סברא זו שהחזיר ללוקח הס"ת בחזקת פשר עדיף דעשה מעשה ונגד זה ל"ה נאמן דזה הוי חזקה ברורה ויצא בהכשר גמור אי לא מכח סברת מתוך שנאמן להפסיד כו' אבל בנידון דמהרי"ק דעד אחר מעיד ומסייע ליה חזקת איסור מניין לו שלא יהיה עכ"פ ספק נגד השוחט המכחישו אף שהיה בידו ויש ליישב: והנה האחרונים החולקים ואוסרים בהמה לא חשו על טעם הנה של מהרי"ק פי סברו דחד לגבי חד הוי אתילד ריעותא ולא סמכינן על רוב מצוין וטעם השני של מהרי"ק דכ"מ שהאמינו לע"א סברי פדעת הריטב"א דלגבי שאר איסורין ל"א כ"מ שהאמינו הוי פשנים אף אם באו בזה אחר זה כמבואר בש"ך (סי' ל"ט).

ולכאורה יש להביא ראיה דגם דעת הרמב"ם פן הוא שכ' (פט"ז מסנהדרין) דהאסור עצמו בע"א יוחזק בד"א שלא הכחיש העד בעת שקבע האיסור אבל אם אמר אינו חלב זה כו' אינו לוקה עד שיקבעו האיסור שני עדים שתק בעת שהעיד הע"א בקביעות האיסור ואחר שעבר והתרו בו טען להכחיש העד אין שומעין לו אלא לוקה עכ"ד ומבואר דדוק' אם טוען לאחר שעבר והתרו בו להכחי' אז א"נ ולוקה אבל אם מכחיש אותו קודם שאכל אז בכל ענין מהני הכחשתו אף אם שתק מקודם וכ"כ הכ"מ שם שאם טען להכחישו קודם שעבר הוי הכחשה ואמאי לא נימא כ"מ שהאמינו ע"א ה"ז פשנים ומה מהני הכחשתו אח"כ ופשט דברי הרמב"ם הוא דהעד הראשון היה נאמן מן הדין להחזיק האיסור כמו דכתב שם גרושה או זונה אשה זו דזונה איירי בספק שאחר קינוי וסתירה כמו דמבואר בירושלמי וכמו שהוכחתי לעיל דלעשות' פסולה לכהונ' הוי פדבר שבערוה וכן מבואר בדברי הרמב"ם (סוף פ"ק ט"ז מא"ב) שאין אוסרין אשה מאלו אלא בעדות ברורה או בהודאת פיה וכן גרושה אשה זו ע"כ איירי דנתערבה ויש בין התערובו' גרושה דנאמן ע"א לברר האיסור במקום דאקבע איסורא דגם אם הוי אשה

ספק גרושה א"נ בדבר שבערנה להחזיקה לנדאי גרוש' דהוי כמעיד נגד חזקה דאינה ודאי גרושה כמו שיבואר א"ה באה"ע בראיות ברורות ואכ"מ וע"כ איירי באופנים דעא"נ מה"ד ולמד לנו הרמב"ם להורות דא"צ ב' עדים למלקות רק בשעת מעשה וא"כ כמו כן הא דנקט חלב פליות הוא זה פלאי הפך הם פירות אלו איירי בכה"ג דנאמן מדין תורה או כיון דלא אתחזק לאיסור או בגוונני דאקבע איסור' וא"כ אמאי נאמן ע"א אח"כ להכחישו נימ' כ"מ שהאמינ' תור' ע"א ה"ז פשנים אלא ע"כ דדעתו דל"א זאת רק במקום דהי' צריף ב' וכדעת הריטב"א ולא באיסורין: אולם י"ל דבאמת הרי הוא פשנים ואין ע"א יכול להכחישו ונגד ע"א המכחישו נשאר בחזקת האיסור אבל אם ב' מכחישין אותו העד נאמנים השנים בבירור כמו שיבואר א"ה בדיני עדות דלא כתשב"ץ (ח"א סי' ס"ו) והב"י אה"ע (סי' קע"ח) דהוי כתרי ותרי וכמו שהאריף בפנ"י בק"א פ"ב דכתובות ושם יבואר א"ה הא דלקאורה מדברי הרמב"ם הל' רונ"ג (פ"ט) משמע דהוי כתו"ת.

וכן הסכמת כל האחרונים דהוי כב' רק נגד הכחשת ע"א ולא נגד ב' א"כ אף דהרמב"ם פוסק דאין אדם נאמן ע"ע נגד ב' עדים דגזה"כ על פי שנים עדים יקום דבר מ"מ בכה"ג נגד ע"א אדם נאמן על עצמו כיון דידוע בבירור גמור ששקר העיד הע"א אף דנתחזק לגבי כל העולם לאיסור ברור מ"מ לגבי נפשו שיודע שלא כן הוא אם הכחישו קודם שאכל אינו לוקה ובאמת אפ"ל דלכתחילה אסור לו לאכול אף בלב"ע פדעת הת"ש שכתבתי לעיל (סי' א') ומ"מ אם אכל אינו לוקה כיון דמ"מ מקודם לכן טוען שיודע בבירור שמוטר ואם שנים היו מכחישין אותו הנה הדבר ברור נגד העד הראשון כ"כ לגבי נפשי' אדם נאמן ע"ע ועיין פנ"י כתובות (נ"ב) דהעלה ביה דכ' הרשב"א בתו"ת דמהני ברי נגד החזקה העלה דהא דאזלינן בתר רוב וחזקה הוא לכ"ע אבל הטוען שיודע בבירור נגד חזקה אין עונשין אותו וכ' בק"א שם די"ל מה"ט אין עונשין מיתה ומלקות עד שיקבלו ההתראה דאל"כ אי אפשר לענוש מיתה או מלקות דרף משל אם בא על א"א מצי למימר הבועל והנבעלת שיודעין בבירור שנתגרשה דאע"ג דמוקמינן על החזק' אפשר להרוג על הס' דשמא קושטא דמילת' הכי הוא והתורה אמרה נקי על תהרוג משא"כ לאחר שמתרין בהן ואומרין להם דע"ז גופא כיון דמוקמינן בעיני כל אדם בא"א והתורה הזהירה על אותו חזקה בנדאי והן קבלו התראה בדינא קא מקטלא עיי"ש ובאמת מדברי רמב"ם אלו מבואר דלענין מלקות א"צ לקבל עליו ההתראה ולומר אעפ"כ וכן מוכח מדברי רמב"ם (פ"ב הי"ב) הלכות שבועות ומכאן ג"כ מבואר דאם קבל ההתראה פשיטא דא"נ שוב להכחיש את העד דהרי הודה קודם לכן שיודע שהוא אסור ואעפ"כ רוצה לאכול א"ו דרק בהתראה לבד סגי לענין מלקות אף אם לא קבל ע"ע מ"מ כיון שלא השיב ואמר שיודע שהעד שהחזיקו לחלב חייב מלקות כיון דכבר אתחזק לאיסור וא"נ שוב להכחישו אבל אם מכחישו מקודם לכן אף דא"נ מטעם כ"מ שהאמינו הוי כתרי מ"מ לגבי דנפשיה נאמן שיודע שנתחזק בשקר דאדם נאמן ע"ע נגד החזק' עכ"פ שלא ללקו' כיון דלא נתחז' רק ע"י ע"א ועי' ש"ף (סקכ"ז ס"ק י"ב) שתמה על האו"ה והסמ"ג דהכחשת העד האומר לא נתנסף ל"מ אף להתירו לעצמו ואמאי לא יהיה מותר להעד הא אף בעד אומר מת ועד אומר לא מת אם נשאת לזה שאומר מת לא תצא וכוונתו אף דגם שם לכתחילה אסורה מה"ד ואין ב"ד מניחין אותו רק שאין מוציאין

וגם מה שפסיים הש"ף דמ"מ אסור לכתחילה ובדיעבד אין להחמיר להעדר עצמו כ' הח"ד לא ידעתי מה מקרי דיעבד אולם פנונת הש"ף אף דשם אסור מה"ד הוא משום חנומר א"א וגם אף דשניהם אומרי' ברי' מ"מ מה נעשה בהולדות שיולדו להם יהי לנו בספק ולכל העולם יהי בספק ממזרים משא"כ לגבי אסור למה נאסר לזה שמכחישו בברי' וכ' ע"ז דמ"מ לכתחילה אסור הואיל דלכל העול' הוא בספק אף דזה יודע שמותר ולקף כ' בדיעבד אין להחמיר על העדר עצמו היינו אם דחיקא לי' או שנתערב בינו אחר ויש הפסד אין להחמיר.

אולם פנראה דעת הסמ"ג והאו"ה הוא דבכל איסורין אמרינו כ"מ שהאמינה ע"א הוי כשנים ולקף סברו דל"מ שוב הכחשתו מה"ד אף לגבי עצמו ואף דמ"מ אין לוקין ע"י העדר הראשון בכה"ג וכמו דמוכח מדברי רמב"ם מ"מ נשאר באיסור פינו דהאוסר בא ראשון וז"פ: [נראיתי בס' חמדת שלמה חאה"ע (סי' י"ב) דתמה על סברת פנ"י מסוגיא דסנהדרין (דף ס"ט) בא' אומר בב' בחודש וא' אומר בג' בחודש דאי לא אזלינו בתר רוב אמרינו סהדי כו' ולא עשה הנידון מעשה כלל ול"ה התראה א"כ מוכח דלא כהפנ"י.

ולא קשה משם ע"ד לענ"ד דשם פינו דהעדים מעידין על בירור הדבר רק הואיל דיש ביניהם הכחשה אנו צריכין לדון ולהכשיר העדים ולומר דטעו בעבורו של חודש וכינו דלכל עדות שבעול' פשרים הם לכן גם בעדות הזאת שמכחישין א"ע דנין עפ"י כמו דגזרה התורה בכ"מ לדון עפ"י שני עדים אף דלא ידענו אם הם פשרים ולדברי הנידון טוען שהכל הוא שקר שיודע בעדים שמשקרים ומ"מ גזה"כ לדון עפ"י חזקת פשרת של העדים פן ג"כ אף דנולד ריעות' בעדותן דמכחישין א"ע זה אומר בב' וזה אומר בג' דנין ע"י הרוב דטעו להכשירם לכל עדות שבעולם מפאן ולהב' ושוב פינו שיהם פשרים לכל עדות שבעולם גם נידון זה דנין עפ"י עדותן ואין הנידון נאמן להכחישם כמו דאינו נאמן בכ"מ להכחיש עדותן משא"כ היכא דעיקר החיוב של הנידון והמעשה הרע שעשה אינו ברור גם להעדים רק מצד רוב או חזקה בזה כתב הפנ"י דאי אפשר להרוג על הספק וביותר למ"ש תוס' פסחים (דף י"ב) פינו דמכוננו ליום אחד ש"מ שנה לא ידע והש"ס דקאמר דאזלינו בתר רובא הוא פדי שלא ינה חוזר ומגיד ודאי אתי שפיר פינו דע"י הרוב ידענו עכ"פ דלא הוי חוזר ומגיד יש לנו עדים פשרי' המכונני' ליום א' וזה פשוט ומ"מ דברי הפנ"י נסתרין מפמה מקומות אחרים ורק בתרי נגד תרי הואיל דהוי עכ"פ פת אחת המסייעת להם וכינון שאומרי' בברי' דאינם עושים איסור לקף לא תצא אבל היכא דל"ה תרי נגד תרי רק לטעון נגד דבר דאסתזק לאיסור שיודע בבירור שהוא מותר בזה ענשינו ליה ג"כ ואכ"מ בזה]: וראיתי בכו"פ (סוף סי' ל"ט) דכ' דדעת רמב"ם פריטב"א ולדברי' צ"ל הא דקאמר בגמ' גבי סוטה ועגלה ערופה בבא עד א' מתחילה הוי כב' אף דהוי פאיסורין דעלמא כמו שהקשה הש"ף וצ"ל פינו דקרא מותר להכשיר ע"א הא פלגא דעא"נ באיסורין ע"כ דקר' אתי להורות דע"א כב' ולקף פתב רמב"ם דדוק' עד פשר הוי כב' אבל נשי' וכיוצא לולי דרבינהו קרא ל"ה נאמן פלל ודי דרבינהו להיות נאמן אבל לא כב' ע"ש בדבריו והמה נפלאים ממני חזא בסוטה אי לא קרא אף פשר ל"ה נאמן דאין דבר שבערנה פחות משנים פמבואר ריש סוטה וצריף קרא דויעד אין בה דעא"נ הואיל דהוי רגלים לדבר ובכ"מ דעד אחד נאמן לאו תורת עדות עליו לקף אף פסולים נאמנים ולא יש ריבוי דקרא ע"ז וכן באמר לו ע"א אכלת חלב לדעת רמב"ם

דאף בא"י נאָמן גַם אַשֶׁה נְאֻמַּת אֶף דְּלֹא יֵשׁ ע"ז קְרָא וּא"כ אֵינּוּ הִכְרַח שְׂיִהְיֶה כְּשֵׁנִים
וְעוֹד בְּעֵגְלָה עֲרוּפָה פְּרִיָּה הַש"ס מנ"ל דעא"נ מִשְׁמַע לְהִדְיָא בְּש"ס דְּעִיקָר מַה דְּיִלְיָף
מִדְּכִתִּיב לֹא נוֹדַע מִי הִפְהוּ הוּא שְׂיִהְיֶה עֵא"נ.

וּבְאַמַּת מְסוּטָה לֹא הִקְשָׁה הַש"ף (ס' קכ"ז) עַל הַרִיטָב"א רַק מְעַגְלָה עֲרוּפָה הָא א"צ
לְשָׁנִים וְהַש"ף לֹא הִתְעוֹרַר פֶּלֶל ע"ז מַה פְּרִיָּה הַש"ס מנ"ל עַל נְאֻמֹּת הַע"א רְאִיתִי אֵת
הַהוֹרֵג וּבִס' הַמְקַנָּה (נ"ף ס"ג) רְאִיתִי שְׁהוֹכִיחַ מִזֶּה דַע"א א"נ נֶגֶד הָרוֹב מִמָּה דְצָרִיף קְרָא
לְגַבֵּי רְאִיתִי אֵת הַהוֹרֵג דל"ה עוֹרְפִין אֶף דַע"א"נ בְּאַיִסוּרִין מ"מ פִּינּוֹן דְּמַעִיד נֶגֶד הַקְּרוֹב
דָּאָם אוֹמֵר רְאִיתִי הַהוֹרֵג שְׁהִיָּה מִמ"א וּבְזֶה גְלִי קְרָא הָא לֹא"ה ל"ה ע"א נְאֻמֹּן אוֹלָם לֹא
הוֹעִיל לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דַּאֶף בְּמִקּוּם חֻזְקָה נְאֻמֹּן ע"א בְּאַיִנּוּ מִכְחִישׁוּ אֶף שְׂאִינּוּ יוֹדַע א"כ
לְמָה לֹא יִהְיֶה נְאֻמֹּן נֶגֶד הַקְּרוֹב ג"כ וְלָמָּה צָרִיף קְרָא לְזֶה פִּינּוֹן דְּכָבֵר יִדְעֵנוּ מֵאוּ הוֹדַע אֱלִיו
דְּחַד וְאַיִנּוּ מִכְחִישׁ אוֹמֵר א"י דְּחִיבֵיב חֻטָּאת דַע"א"נ לְחִיבֵיב וּמַכ"ש דְּנְאֻמֹּן לְפִטוֹר אֵת הָעִיר
מִן הַעֲגָלָה עֲרוּפָה.

וְעוֹד דַּאִינּוּ צָרִיף דְּנוֹקָא שְׂיַעִיד עַל הָרוֹצֵחַ וְאַף אִם אֵינּוּ מְפִיר אוֹתוֹ מְאַיְנָה מְקוּם הוּא רַק
אִם אוֹמֵר אִם אַרְאָה אוֹתוֹ מְפִיר אֲנִי אוֹתוֹ סְגִי כְּמִבְּנוֹר בִּירוּשָׁלַיִם ר"פ עֲגָלָה עֲרוּפָה וְהָא
דְּמִבְּנוֹר בְּש"ס הָא נוֹדַע מִי הִפְהוּ אֶפְיָלוּ אֶחָד בְּסוּף הָעוֹלָם ל"ה עוֹרְפִין וּפִירֵשׁ"י אֶפְיָלוּ
אֶחָד בְּסוּף הָעוֹלָם מְפִיר בּוּ מִשְׁמַע דַּא' בְּסוּף הָעוֹלָם עַל הַמְפִיר קָאִי וְלֹא עַל הָרוֹצֵחַ וְקִשָּׁה
הָא צָרִיף לְבֵא לְהַעֲד.

אוֹלָם לְדַבְרֵי הַירוּשָׁלַיִם דַּא"צ שְׂיֵאמֵר מִי הַהוֹרֵג רַק אִם הִיָּה בְּכָאֵן הִיָּה מְפִיר אוֹתוֹ א"כ
י"ל דְּמְפָרֵשׁ אֶף אִם זֶה אוֹמֵר שְׁהוּא לֹא יִפִּיר בּוּ רַק א' בְּסוּף הָעוֹלָם שְׁרָאָה ג"כ וּמְפִיר
בּוּ וְזֶה אֶף דְּמַעִיד עַד מְפִי עַד סְגִי ג"כ א"כ מַה דְּפְרִיָּה הַש"ס מנ"ל דְּלָמָּה עֵא"נ הִיָּכָא
דַּאִינּוּ אוֹמֵר נֶגֶד הַקְּרוֹב פִּינּוֹן דַּא"י מִי הוּא רַק אִם הִיָּה רוֹאָה הִיָּה מְפִיר.

בְּרַם צָרִיף לוֹמֵר דְּקוֹשְׁיַת הַש"ס מנ"ל הוּא פִּינּוֹן דַעכ"פ מְבִנוֹר בִּירוּשָׁלַיִם אִם הִיָּה לְפָנָיו
הִיָּה מְפִיר בּוּ א"כ מַעִיד עַל אָדָם יָדוּעַ שְׁהִיָּה רוֹצֵחַ וְלֹא יָקוּם ע"א וְאַיִנּוּ מוֹעִיל לְשׁוּם דְּבָר
נֶגֶד הָרוֹצֵחַ לְהַאֲמִין לוֹ וְלֹא מְקַבְּלִין עֲדוּתוֹ וּבְאַמַּת לְדַעַת הַסְּמ"ג דְּעוֹבֵר עַל לָאו דְּלֹא יָקוּם
ע"א אִם עַד א' מַעִיד עַל חֲבִירוֹ בְּדָבָר עֲזוֹן רַק לְאַפְרוּשֵׁי מְאַיִסוּרָא יְכוּל לְהַעִיד י"ל פִּינּוֹן
דַּא"צ תּוֹרַת עֲדוּת לְזֶה וְסְגִי אִם מַעִיד שְׁלֹא בְּפָנָי ב"ד לְמָה יַעִיד בְּפָנָי ב"ד שְׁמְפִיר הָרוֹצֵחַ
וְיֵאמֵר מִי הוּא פִּינּוֹן דַּא"צ לְעֲדוּת זֶה וְנִדִי אִם אוֹמֵר חוּץ לְב"ד אוּ שְׂאוּמֵר בְּפָנָי ב"ד שְׁמְפִיר
אוֹתוֹ דָּאָם אֵינּוּ מְפִיר אֶף ב' רָאוּ הִי' עוֹרְפִין כְּמִבְּנוֹר בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁם רַק דְּסְגִי אִם אוֹמֵר
שְׁמְפִירִין מִי הוּא וְכֵן בַּע"א סְגִי וְכִינּוֹן דְּסְגִי בְּזֶה לְמָה צָרִיף שְׂיַעִיד מִי הוּא וְלַעֲבוֹר עַל לָאו
דְּלֹא יָקוּם וְע"ז קְאָמֵר הַש"ס מנ"ל דַּע"א נְאֻמֹּן פִּינּוֹן דַּאִינּוּ מְבָרַר דְּבָרָיו אוֹלֵי טוֹעָה הוּא
וּא"ד לְשָׂאָר נְאֻמַּת דַּע"א בְּאַיִסוּרִין דְּמְבָרַר עֲדוּתוֹ וְיְכוּל לְהַעֲד אֶף בְּב"ד מִשָּׂא"כ בְּזֶה
וְצָרִיף קְרָא ע"ז וְלִכְּפָּה שׁוּב נְאֻמֹּן כְּתָרִי וּמִינִישׁוּב קוֹשְׁיַת הַש"ף.

וְדַבְרֵי הַפְּלִמִי תְּמוּהִין וְאַיִנּוּ מוֹכְרַח פֶּלֶל דְּהַרְמַב"ם יִסְבּוֹר כְּדַעַת רִיטָב"א וְאַדְרָבָּא מִמָּה
דְּמִבְּנוֹר בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם דְּהַאִיסוֹר הוֹחֲזֵק בַּע"א לְלִקוּת עֲלִיו אַח"כ נִרְאָה דְּסוֹבֵר דְּהוּי
כְּרוּר הַדְּבָר וְהוּי כְּשֵׁנִים דָּאָם הִיָּה ע"א יְכוּל לְהַכְחִישׁוּ ל"ה לוֹקִין ע"י עֲדוּתוֹ שֶׁל הַרְאִישׁוֹן
דְּלֹא יָקוּם ע"א כְּתִיב א"ו דְּסוֹבֵר פִּינּוֹן דְּכָבֵר נִתְקַבֵּל עֲדוּתוֹ וְנִתְחַזַּק עֲדוּתוֹ שׁוּב אֵין עַד א'
יְכוּל לְהַכְחִישׁוּ דְּהוּי כְּשֵׁנִים.

אולם ממה דסובר הרמב"ם דעד פשר נאמן להכחיש פסול אף דכבר נתקבל דבריו הנה מהראוי לומר דאם נתחזק האיסור ע"י עד פסול או אשה דאין לוקין ע"י ולא משמע פן מדבריו מדלא מחלק בין פשר לפסול וא"כ אינו מוכרח דבאיסורין הוי כב' ועיין תו"ג ריש מס' גיטין דהוכיח שם דהסוברים דאף באיתחזק איסור נאמן ע"א ע"כ דהוי פשנים ע"ש בדבריו בבבאור הסוגיא דריש גיטין ודבריו שם תמוהין מ"ש דאם עא"נ אף באיתחזק ע"כ דנאמן מדאורייתא וכיון דבשעת הגדה דגט זה פשר ל"ד לדבר שבפערנה ונהיה נאמן מדאורייתא א"כ הןחזק הגט זה כמו עפ"י שנים דכ"מ שהאמינה התורה כו' ולכך מהני אף פשפאין אח"כ להוציא דבר שבפערנה ולדברי הרמב"ם דעד פסול ל"ה פשני' אף דנאמן להיות מוחזק האיסור על פיו ולענין הבאת גט לומר בפ"נ ובפני נחתום אף פסולין לעדות נאמנים א"כ למה צריך הש"ס להקשות מאיתחזק איסורא ודבר שבפערנה הא אף אם היה נאמן במקום איתחזק מ"מ כיון דלגבי עד פסול ל"א כ"מ שהאמינה כיון דלא הןחזק הגט כמו עפ"י שנים ואכ"מ בזה שיש עוד לעורר ע"ד שם: ועיין טו"ז (סי' קפ"ה) בהא דפלוני חכם טהר לי את הפתם והחכם אומר שמשקרת החכם נאמן דדוק' החכם עצמו כיון דסומכת עליו אבל אם אין החכם לפנינו ואחר מעיד שהחכם אסר לה א"נ דכ"מ שהאמינה התורה ע"א הוא פשנים ולכאורה לדעת רמב"ם וכן פסקינן באה"ע (סי' י"ז סל"ח) דבעד פסול ל"א כ"מ שהאמינה א"כ למה אין עד פשר נאמן להכחיש.

ואם נאמר דשם יש לה ע"ז נאמנות מדאורייתא כיון דהוי מילתא דעביד' לגלויי גמור דיכול' להתברר ע"י החכם ואף דגם לגבי שני הוי מילתא דעביד' לגלויי מ"מ כיון דכבר נתקבל עדותה הוי פשנים אף דאשה אינה בגדר עדות.

א"כ ה' נ"מ אם החכם כבר מת דתו ל"ה מילת' דעבידי לגלויי ה' השני נאמן כיון דנאמנות שלה הוא רק בתורת עדות ועד פסול א"נ פשנים ממילא עד פשר יכול להכחישו ואף די"ל דלגבי גדה דילפינו מוספיה לה דנאמנת עדיף והוי כב' מ"מ י"ל דרק לענין ראי' וספירה מימי גדתה ילפינו מקרא נאמנת אבל על ההוראה שהורה לה החכם וטהר לה הפתם בזה הוא רק תורת עדות עליה וא"צ לנאמנות כב' ושוב עד פשר נאמן לגבי פסול: אף י"ל דע"כ לא כתב הרמב"ם דעד פשר נאמן להכחיש לעד פסול דל"א לגבי עד פסול כ"מ שהאמינה רק היכ' דהפסול מעיד נגד החזקה כמו במת בעלי בזה לא נתחזק הדבר שיהי' ב' ועד פשר יכול להכחישו וכן לגבי סוטה אף דגלי קרא דעא"נ הואיל דהוי רגלים לדבר ואחר קינזי וסתירה מ"מ מעיד נגד החזקה אף דאיתרעא חזקתה אחר קינזי וסתירה מ"מ נשארה בחזקתה שאינה טמאה ודאי כמ"ש תוס' ריש גדה והעד המעיד שנטמאה בא להוציא מחזקה הזאת ולהחזיק בחזקת טמאה ודאי לכך עד פשר יכול להכחיש לעד פסול שתהי' בספק פדי שתהי' שותת וכן בעגלה צרופה אף דאינו מעיד נגד חזקה מ"מ צריך שפיר ההורג או אף דמעיד נגד קרוב עכ"פ הוי כמעיד נגד חזקה ובזה סובר הרמב"ם דעד פשר יכול להכחיש לעד פסול אבל היכא דאינו מעיד נגד חזקה כמו בספק חלב ספק שומן בזה דעד פסול ג"כ נאמן להחזיק לאיסור' ברור הוי כנתחזק הדבר ואין ע"א נאמן להוציא מחזקה זו והוי כב' ואף פשר אינו יכול להכחיש את הפסול.

ולפי"ז היא דכתב הרמב"ם (פ' ט"ז) מסנהדרין דאיסור הוחרזק בע"א וכלל שם זונה אשה זו ובלי ספק פנונתו על סוטה אחר קינוי וסתירה דאתחזק האיסור ללקות כמו שפיאר דבריו (פרק א') מאיסורי ביאה עי"ש ובזה דוקא עד פשר אין עד אחד יכול להכחישו אבל לעד פסול יכול להכחישו וכן במעיד על אשה דהיא גרושה ג"כ איירי במקום דנאמן ויבואר אי"ה בחלק אה"ע בזה: והנה הש"ך כתב דמדברי רא"ש ומרדכי בהי"ד דינים מבואר דלא כנ"י בשם ריטב"א והיינו מדכ' דין ו' האומר טבל הלה מתקן אמרו לו האיך ואמר אמרתי לפלוני לתקנו והלכו ושאלוהו ואמר לא תקנתי ה"ה בחזקת טבל ואע"ג דכ"מ שהאמינ' תורה ע"א ה"ה כב' מ"מ כיון שהו' מודה שלא אמר אלא לאחר לתקנו והלה אומר לא תקנתי הרי הוא בחזקת טבל גמור הרי דוק' הואיל דאמר משמו הא לא"ה הוי אמרינן כ"מ שהאמינה אף דהשני יש לו נאמנות כמו הראשון.

ונראה דהא דברי הרא"ש צריכין ביאור דלמה אתי עלה מטעם כ"מ שהאמינה וזה אינו אלא אם באו בזא"ז אבל אם באו בב"א הי' נאמן זה כמו זה תפ"ל בלא"ה לדעת הרא"ש שם היכא דהי' בידו נאמן אף בהכחשת בעלים כמו דפסק פן בש"ע ריש (סי' קכ"ז) ועי"ש בש"ך (ס"ק ג') וא"כ כמו דנאמן לאסור אף בהכחשת בעלים ק"ו דיהיה נאמן להתיר היכא דבידו אף בהכחשת אחרי"א כ' באומ' טבל הלה מתקן ע"כ דאיירי בהיה בידו לתקן כיון דאיירי שיש לו רשות לתרום פמבואר דאם אמר אמרתי לפלוני לתקנו ואינו מכחישו נאמן וידע' הרא"ש ע"א א"נ באיתחזק רק היכא דהי' בידו א"ו דאיירי בהי' בידו א"כ אף אם זה מכחישו ובאו בב"ח יהי' זה שפידו נאמן ועיין שם שמעתא (ש"ו פ"כ) דמה"ט דעת הש"ע דהשוחרט נאמן יותר מבעלים כ"ש אחר דא"נ להכחי' לזה שפידו וכ"כ בח"ד בשיטת מהרי"ק אולם מ"ש שם דרש"ל וב"ח דאסרו ס"ל דבידו הוא מטעם מגו וכהנה דיעות שהביא הש"ך ומשו"ה פסקו דמהני הכחשת הב' תמהני הא היש"ש גיטין העתיק שם ככל דברי הרא"ש וכתב להדיא דבבידו ל"מ הכחשת הבעלים וע"א נאמן לאסור: אף י"ל דע"כ לא כתבו דל"מ הכחשת הבעלים רק נגד עד פשר והבעלי הם נוגעים בדבר להעד על שלהם רק באיסור במקום דעא"נ אף בעלים נאמנים ובהי' היכא דעד מעיד לאסור אין הבעלי נאמנים להכחישו ואסור משא"כ אם עד אחר דאינו בידו מכחישו לזה שאומר להתיר כמו בשוחט דהעד מעיד ששחט שלא פהוגן כיון דכל נאמנות שלו הוא מטעם בידו כיון דאתחזק אסורא בזה היכא דעד פשר מעיד לאסור ומסייעו חזקת איסור הוי פחד לג"ח ונשאר בחזקת איסור ובפרט כיון דמעיד על שחיטתו ששחט שלא פהוגן אף דא"נ לפסלו מ"מ עכ"פ מעיד על גופו הוי פכשר נגד פסול ולפי"ז י"ל דרא"ש בשביל זה כתב מטעם כ"מ שהאמינה לגבי טבל כיון דאתחזק איסורא ורק מטעם בידו בא להתיר והבעלים נוגעים בדבר הנה נשאר בחזקתו כמו שכתבתי דנגד בידו ל"מ רק נגד הכחשת הבעלים אבל הכחשת עד פשר עדיף מטעם דבידו ונשאר בחזקת איסור ואם עד פשר מעיד לאסור ל"מ הכחשת הבעלים אף היכא דהוא בידו.

ואף היכא דעדיין בידו מצינו ג"כ דל"מ בהכחשה כמו שכתבו תוס' גיטין (דף י"ז) בבעל שאמר גרשתי את אשתי אפילו מפאן ולהבא לא מצינו שיהא נאמן פשאשתו מכחישתו ואמאי הא דעת תוס' פנראה דבידו מהני אף בהכחשת בעלים ועיין מהרש"א קידושין (דף ס"ה) ובחידושי מהרי"ט שם כתב להגיה במכחישו ואומר איני יודע ובאמת פנראה דהרא"ש בכ"מ אזיל בשיטת בעלי תוס' וכמו דרא"ש סובר דבידו מהני לאסור אף

במקום הכחשת בעלים פן בנדאי דעת תוס' ג"כ וע"כ הא דא"נ בבעל שאמר גרשתי במכחישתו הוא משום דל"ה הבעל כעד פשר ושניהם שוין בזה ל"מ סברת בידו במקום הכחשה ובמ"א בארתי באופן אחר דעת תוס' גיטין הנז'.

עכ"ז הדברים בעצמותן נכונים דלהתיר ל"מ סברת בידו במקום עד פשר נגד פסול. אולם מטעם כ"מ שהאמינה סובר הרא"ש דעדף: אולם אם נאמר פן יש להבין הא פנראה מדברי הטור אה"ע (סי' י"ז) דכתב בפשיטות דברי רמב"ם אם נשאת עפ"י אשה ואח"כ בא עד פשר ואמר לא מת אפילו נשאת לא מעדיה תצא.

והיינו דבעד פסול ל"א כל מקום שהאמינ' ואם נאמר דבעלים מצד נוגע בדבר ולכך מהני הכחשת עד פשר אף דבידו א"כ אף בבאו בזא"ז יהני הכחשת הפלוני נגד הבעלים דבעד פסול ל"א כ"מ שהאמינ' א"ו דנוגע בדבר בענין איסורין לא מקרי עד פסול וכעד פשר יחשב וכינן דהוא נאמן מטעם בידו לא יהני כחשת האחר: לכך נראה דסובר הרא"ש אף דנאמן על טבל לומר שהוא מתקן מטעם דבידו היינו עצם התיקון הוא בידו אולם שיתקן חבירו זה מעול' אינו בידו ובשוחט מציינו דנאמן אף אם אין בידו לשחוט הואיל דבידו לשחוט ע"י אחרים גוף השחיטה מקרי בידו וכן לתקן הטבל בידו אבל פיון דאמרו לו האיך ואמר אמרתי לפלוני לתקנו א"כ הודה דהוא לא תקנו רק הפלוני.

ואתו פלוני מכחישו אם הי' באו בב"א נדאי ע"א בהכחשה לאו כלום הוא פיון דזה אינו בידו שדנק' אותו פלוני יתקן וכינן דעיקר מה שמעיד שנתקן הוא שאותו פלוני תקנו אף דגוף התיקון חשיב בידו מ"מ פיון שאין בידו שזה יתקן מקרי רק עדות במקום דאינו בידו וזה לא הוי נגד אתחזק איסורא פיון דבידו לתקן ועיקר הספק הוא עכשיו אם אמת הדבר שנתקן ע"י הפלוני או לא וע"ז נאמן אם אין הפלוני מכחישו פיון דאינו מעיד נגד התקן' ואם באו בזא"ז יש לומר שפיר כ"מ שהאמינה פיון דאינו מעיד בזה נגד חזקה.

ועיין ספר ח"ד שם דבבבתיכ' ס' חלב ס' שומן לכ"ע אמרינן כ"מ שהאמינ' דנתחזק הדבר ע"י העד הראשון ובמקו' חזקה פזו שוב אין עא"נ להכחישו וה"נ דכונת' והנ"י דכתב דבאיסורין ל"א כ"מ שהאמינ' הוא היכ' דמעיד נגד חזקה בזה עא"נ להכחישו.

וא"כ בנידון דראש שפיר הוי אמרינן כ"מ שהאמינ' פיון דעל עצם ההיתר נאמן מטעם בידו רק הועיל דמעיד שהוא לא תיקון רק הפלוני נאמן בזה דהוי כמעיד ע"ד דלא אתחזק ושניף לומר בי' כ"מ שהאמינ' אם לא מטעם פיון דעיקר עדותו הוא ע"י פלוני נאמן הפלוני להכחישו: אולם בכ"ז יש להבין בדברי רא"ש שבועות בהא דהפל מודים בעד מיתה דאמר לדידה ול"א לב"ד דכתב ולא שתהא נאמנת מכאן ולהבא פיון שפיר שלא אמר לה דנדאי הוא נאמן יותר מן הבא בטענתו והביא דברי רמב"ן שקבל כן וע"כ אי לאו קבלות רמב"ן וסברתו דזה נאמן יותר ואין השני האומר בשמו נאמן הי' ס"ד דהשני נאמן מטעם כ"מ שהאמינ' דאלת"ה הוי חד לגבי חד ובלא"ה נשארה בחזקת א"א א"ו דהיש אומרים כ"מ שהאמינ' וא"כ מוכח דהרא"ש סובר דגם לגבי עד פסול אף דמוכחש אח"כ מן פשר אמרינן כ"מ שהאמינ' לכן ע"כ צריף לומר דהי' ס"ד דמצד הסבר' נאמן באמיתת הדבר שהגיד לו מטעם דהוי מילתא דעבידי לגלויי בבירור לשאול את הראשון וכה"ג ע"א נאמן מדאוריית' במקום דאיכ' לברורי בבירור גמור ולדרוש מן זה וכמו שהאריף בזה הריב"ש דאף אם נאמנות דע"א לומר מת בעלה לא הוי רק מדרבנן הוא

מטעם דלא הוי מלתא דעבידי לגלויי בבירור אכל במקום דעביד לגלות מיד ע"א נאמן מדאורייתא ע"ש והי"ס פ"ד פ"ג דאמרה מפי הראשון הוי עבידי לגלויי מיד ותהי' נאמנת אף מדאורייתא ובכה"ג אף עד פסול נאמן כשנים ואין הראשון יכול להכחישו לכה פתב פ"ג דבא בטענות הראשון הראשון נאמן יותר דאל"כ אם תאמר דהשני נאמן שוב ל"ה עבידי לגלויי ולא נוכל לאחוז הסכל בתרי ראשין וממ"נ הראשון נאמן אכל בעד לגבי עד י"ל דמודה הרא"ש דלגבי עד פסול ל"א כ"מ שהאמינה וצ"ע בכ"ז: סי' ה' והנה עד המוכחש מן העד לגבי איסורין העלה הש"ך שם דעד האוסר לאו פלוס הוא והא דבעד אומר אכל ועד אומר לא אכל מביא אשם תלוי לפטור לגמרי שאני חלבים שאפ"ל לבו נקפו מביא אשם תלוי כמ"ש ירושלמי פ' האשה רבה ב' אומרים נתקדש' וב' אומרים לא נתקדשה א"ל ר"י לא תדמיני לחלבים שפן אפילו אמר לבי נוקפני מביא אשם תלוי ובח"ד שם תמה הא גם באיסורין כשלבנו נקפו אסור מספק וכינן דחייב באשם תלוי כששותק לשניהם ע"כ צריך לומר דשתיקתו הוי כהודאה שהוא מסופק גם באיסורין יש לאסור ומירושלמי אינו ראי' דשם האשה אומרת פרי שלא נתקדש' ואין לכה נוקפ'.

ודבריו תמוהין להמענין בירושלמי דשם לא איירי באומרת פרי וגם לא איירי בנשאת לא מעדיה והירושלמי שם סובר דבתרי נגד תרי אזלינן בתר חזק' ובס"ד הי' סובר אף לכתחיל' ורבי יונה מדמי לחלבין אם ב' אומרים אכל וב' אומרים לא אכל מביא א"ת מספק הכא יתן גט מספק נאסור' לשוק נאמר לי' ר' יוסי לא תדמינה לחלבין שפן אפילו אמר לבי נוקפני מביא אשם תלוי והיינו היכא דמעדין נגד החזק' ומכחישין אהדדי בכ"מ אזלינן בתר חזקה מלבד אשם תלוי פ"ג דאין אנו דנין על החתיכ' שאכל דכבר אינה בפנינו ועיקר הספק הוא על האיש מה אכל אם אכל חלב או שומן ואף דיש להאיש חזקת פטור דלא נתחייב בקרבן מ"מ פ"ג דנולד לו ספק או למ"ד חתיכה אחת או אף למ"ד חתיכ' אחת מב' חתיכות ומספק' לי' איזה אכל הא מ"מ פ"ג דליכא נ"מ על החתיכ' שפכר איננה בעול' ועיקר הספק הוא על גברא אם נתחייב נימא להחזיק אותו בחזקת פטור וע"כ לענין קרבן בדבר שיש בו פרת החמיר' התור' אם לבו נוקפו חייב להבי' פ"ג דחזק' אינה מבררת הדברים שפן הוא רק הוא חזק מחוקי התורה שלא נחזיק בספקות להוציא הדבר ממה שהי' והתיר' התור' לסמוך על חזק' שלא להסתפק בדבר ומ"מ בחלב חייבו התור' כשלבנו נוקפו שביא אשם תלוי ולא סמכינן בזה על חזקת פטור פ"ג דלבו נוקפו פן אכל חלב ואולי גלי לשמים דאכל חייבו התור' מספק ולכה גם בתרי אמרו אכל ותרי אמרו לא אכל פ"ג דמ"מ הספק הוא גם לו חייב באשם תלוי משא"כ בב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדש' פ"ג דאנו דנין על האשה בזה גלי לן התור' דבכל ספק שלא להוציא מחזקתו ושפיר קאמר הש"ך דגם בעד אומר אכל ועד אומר לא אכל מ"מ פ"ג דשותק לבו נוקפו ובא לכלל ספק גלי לן התור' דחייב באשם תלוי משא"כ היכא דמכחישין לענין לאסור הדבר שפיר מוקמינן על החזק'.

ובזה מיושב מה שהקשו עוד על הש"ך ממתניתין דטהרות (פ"ה) עד אומר נטמא ועד אומר לא נטמא ברה"י טמא ברה"ר טהור דהוי כשאר ספק טומא' דעלמ' הרי דלא אמרי' לסלק עדותן רק דנשאר בספק ולמ"ש א"ש דשם פ"ג דגלי לן התור' דלגבי ספק טומא' לא אזלינן בתר חזקה וכל הספקות לענין טומאה מטמאין ברה"י שפיר פ"ג דשיתק הוי כהודאה שהוא מסופק וכל ספק לגבי טומאה אסרה התורה ואף במקום חזקת טהרה ולכה

כִּינּוּן דְּמִסְפָּקָא לִי אַף דְּעֵיקָר הַסְּפָק הוּא ע"י הָעֵדִים מ"מ כִּינּוּן שְׁלֵבּוּ נֹקֵפוּ אָסוּר מִשָּׂא"כ
בְּאִיסוּרֵינּוּ אַף דַּע"א נֶאֱמָר מ"מ כִּינּוּן דִּישׁ מִי שְׂמִכְחִישׁוּ מְסַלְקִינּוּ לְהָעֵדִים וְנִשְׁאַר כְּמוֹ שְׁהִי
מִקְוָדָם וְקִצָּת מִשְׁמַע מִדְּבַרֵי הַשֵּׁ"ף דְּלֹאֵו מִטַּעַם חֲזָקָה אֲתִי עָלֶיהָ רַק דַּע"א בְּהַכְחָשׁ לֹא
כְּלוּם הוּא מִמָּה דְּכ' שָׁם אַח"כ וְעוֹד יֵישׁ כְּפֶאן סְבָרָא גְדוּלָה לְהַתִּיר מִשׁוּם דִּי"ל אִוְקִי גְבָרָא
לְהֵדִי גְבָרָא וְאִוְקִי חִמְר' בְּחֲזָקַת הַתִּירָא דְּמַעֲיָקָר' וְהִבִּיא דְּבַרֵי תוּס' כְּתוּבוֹת (דָּף כ"ג) גְּבִי
קִידוּשֵׁינּוּ כ"ש גְּבִי יי"נ מִשְׁמַע דְּמַעֲיָקָר' סוּבְר אַף בְּלַעְדֵי חֲזָקָה אֲמַרִינּוּ ע"א בְּהַכְחָשׁ לֹא
כְּלוּם וְסָלִיק עֵדוּתָן וְנ"מ לִמ"ש מֵהֵרִי"ט בְּתִשׁוּבָה דְּדָבָר שְׂיִצָּא מִחֲזָקָתוֹ עַכ"פ מְדַרְבְּנָן
וְהֵס' עַל דְּאוּרִינְתָא לֹא שְׂיִיף לֹאֵר לְאוּקְמִי עַל חֲזָקָתוֹ כְּמִבְּנוֹרָא בְּדְבָרֵיו (סִי מ"א) וְעֵינּוּ
ח"ש אה"ע (סִי י"ט) דְּכִינּוּן שָׁם לְדְבַרֵי מֵהֵרִי"ט.

א"כ דְּבַר הַנְּאָסֵר לְתַרְנוּן' מְדַרְבְּנָן עַכ"פ וְלְדְבַרֵי אֶחָד נֶאֱסֵר מֵה"ת וְשְׁנֵי מִכְחִישׁוּ כְּגוֹן אִם
א' אוֹמֵר שְׁהִנְכָרִי נִגַע וְנִסְכּוֹ וְהִב' מִכְחִישׁוּ וְאוֹמֵר דְּנִגַע אָבֵל לֹא נִסְכּוֹ וְאִינוּ נֶאֱסֵר רַק
מְדַרְבְּנָן וְנ"מ ל"ש תוֹ לְאוּקְמִי עַל הַחֲזָקָה אִם נֶאֱמַר סָלִיק עֵדוּתָן הֵינּוּ דְּבַרֵי זֶה שְׂאוֹמֵר
שְׂנִיכְסוֹ ל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְאִם נֶאֱמַר דְּעַד לְגַבִּי עַד מִשְׁנֵי לִי לְסָפֵק ל"ש בְּזֶה לְאוּקְמִי
עַל חֲזָקָה וְזֶה מוֹכַח מִמִּשְׁנֵי הַנּוֹז' דַּע"כ"פ סָפֵק מִשְׁנֵי עַד לְגַבִּי עַד.

אוּלָם כְּבָר הִבִּיאוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּבַרֵי רָאב"ד בְּהַשְׁגוֹת (פ"ג) מִשְׁגָּוֹת עַל מֵה דְּכ' רַמְב"ם
אָמַר לוֹ א' זֶה שְׂאֲכַלְתָּ חֵלֶב הִי' וְא' אוֹמֵר לֹא אֲכַלְתָּ חֵלֶב הוּאִיל וְנִקְבַע הָאִיסוּר כּו' ה"ז
מִבִּיא א"ת וְכַתֵּב רָאב"ד לֹא יִדְעָתִי הָאִיף נִקְבַע הָאִיסוּר בְּכָאן אַ"כ יֹאמֵר חֲתִיכוֹת שְׁל
חֵלֶב שְׁהִיְתָה עִם שְׁוֹמֵן כּו' וְהִכ"מ כ' דְּאֶפְשָׁר לְכַד נִתְפַּוּוּן רַמְב"ם וְיֹוֹתֵר נִרְאָה דְּשִׁפִּיר
מְקַרֵי אִיקְבַע אִיסוּרָא עַפ"י ע"א אַעפ"י שְׂאִין שָׁם אֶלָּא חֲתִיכָה וּבִמֵהֵרִי"ט חִי"ד (סִי א')
הַקְּשָׁה כִּינּוּן דַּע"א לֹא כְּלוּם הוּא אַף בְּלַעְדֵי הַכְּחָשׁתָּ הָאֲחֵר רַק מִצַּד שְׁתִּיקָתוֹ שְׁל הַבַּע"ד
דְּהוּי כְּהוֹדָה כִּמ"ש תוּס' כְּשֶׁהַעַד אוֹמֵר אָכַל וְעַד אוֹמֵר לֹא אָכַל וְהוּא שׁוֹתֵק אוֹקִי חַד לְגַבִּי
חַד וְכִמָּאן דְּלִיתְנָהוּ דְּמִי וּבְחֲזָקַת שְׁלֹא אָכַל שׁוּם אִיסוּר קֵאִי.

וְלִמ"ש הַשֵּׁ"ף א"ש דְּהוּא סוּבְר בְּדַעַת רַמְב"ם דְּאֶף בְּאִינוּ יוֹדַע עַא"נ וְלֹאֵו מִטַּעַם הוֹדָאָה
הוּא וְכִשְׂמִכְחִישֵׁינּוּ זֶה אֵת זֶה וְהוּא שׁוֹתֵק הוּי סָפֵק ע"י עֵדִים וְחֵיִיב בְּאֶשְׁם תְּלוּי וְאִינוּ
דוֹמָה לְהָא דַּש"ס כְּתוּבוֹת שְׁהִבִּיא שָׁם מֵהֵרִי"ט תְּרַגְמָא בַּע"א וְאוֹקִי חַד לְגַבִּי חַד וּמוֹקְמִי
לֵה אַחֲזָקָה קְמִינְתָא וְהִכָּא בְּחֲזָקַת שְׁלֹא אָכַל שׁוּם אִיסוּר דְּלְגַבִּי אֶשְׁם תְּלוּי כִּינּוּן דְּאִין אָנוּ
דְּנִין עַל הַחֲתִיכָה רַק עַל הָעֵבֶר וְלִבּוֹ נֹקֵפוּ ל"ש לְאוּקְמִי עַל הַחֲזָקָה כְּנ"ל: וְיֵישׁ לְהַבִּין
בְּדְבַרֵי הַשֵּׁ"ף הָא בְּאֶמֶת זֶה מִחֲלֻקַּת בֵּין הֵרֵאשׁוּנִים אַף דְּהִבִּי דְּבַרֵי הֵר"ן שָׁם בְּכְתוּבוֹת
דְּדַעַתוֹ בְּעַד אֲנָר נִתְקַדְּשָׁה וְעַד אוֹמֵר לֹא נִתְקַדְּשָׁה דְּאֶף לְכַתְחֻלָּה תִּנְשָׂא הָא מ"מ דַּעַת
רַמְב"ן שָׁם דְּגָרַס רַב פָּפָא וְלִשְׁיטְתוֹ דְּהַמְקַדְּשׁ בַּע"א חוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשֵׁינּוּ וְאִם הָאִשָּׁה אִינְהָ
יוֹדַעַת לֹא תִנְשָׂא וְכַתֵּב אַף דַּע"א א"נ בְּאִיסוּרֵינּוּ אֶלָּא בְּשׁוֹתֵק וְכ"ש בְּדְבָר שְׂבַעְרוּהָ לִר"פ
הַבַּעַל חוֹשֵׁשׁ לְעַצְמוֹ כְּדַתְנָן עַד אוֹמֵר אָכַל וְעַד אוֹמֵר לֹא אָכַל מִבִּיא אֶשְׁם תְּלוּי הֵרִי
דְּרַמְב"ן לְמַד מֵאֶשְׁם תְּלוּי כִּינּוּן דְּחֵיִיב לְהִבִּיא בְּעַד לְגַבִּי עַד כְּמוֹ כֵּן בְּאִיסוּרֵינּוּ צְרִיף לְחוּשׁ
וּבִיּוֹתֵר אַף לְדִידוֹן דְּמַקְדָּשׁ בַּע"א אִין חוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשֵׁינּוּ דַּעַת הֵרַמְב"ם (סוּף פ"ט)
מֵאִישׁוֹת אִם ע"א אוֹמֵר מְקוֹדְּשָׁתָּ הִיא וְא' אוֹמֵר אִינְהָ מְקוֹדְּשָׁתָּ לֹא תִנְשָׂא וְאִם נִשְׂאָת לֹא
תִצָּא שְׁהֵרִי הִיא אוֹמֵרֵת לֹא נִתְקַדְּשָׁתִי וְעִי"ש בִּמ"מ דְּלַדַּעַת רַמְב"ם אַף הַכְּחָשְׁתָּה ל"מ
כִּינּוּן דְּמִסְיַע לֵה ע"א הַמְכָחִישׁ לְהָעַד הֵרִי דְּלֹא מוֹקְמִינּוּ עַל הַחֲזָקָה.

ועוד הוכיח המ"מ מדברי רמב"ם דאם היא מסופקת אף אם נשאת תצא הרי דלא אמרינן סליק עדותן רק משוי לנו לספק איסור ואף בדבר שבפערנו' דנדאי לדידן אין עא"נ לומר שמתקדשת רק מדברנו חזישינו ומ"מ לא אמרינן סליק בהכחשת עד לגבי עד ועיין ב"ש אה"ע (סי' מ"ז סק"ה וסי' מ"ב סק"ד) ומדבריו נשם מבואר דלא פש"ה ומדמי איסורין לזה עי"ש ובאמת כנראה דעת הש"ה דבשאר איסורין לא מתמרינן לחוש לספקא דהכחשת עד לגבי עד רק במילי דאישות ולא בשאר איסורין.

ויש עוד מקום לומר דוקא בעד אומר מקודשת דעכ"פ צריה הגדה בפני ב"ד פנין שרוצה לאסרה לעלמא בזה יש חזקה אלימת' דא"א חוטא ולא לו ומה"ת נחוש למשקר רק מצד גזה"כ דלא יקום ע"א ונתמירו חז"ל לחוש לדבריו פנין דמעיד בפני ב"ד בתורת עדות ומשוי לנו לספק אף במקום דע"א מכחישו אבל באיסורין דאינו מעיד בפני ב"ד ואף אם מעיד בפני ב"ד לא נתברר אם עובר בזה על לא תענה וכמ"ש א"ה בזה בדיני עדות לכן היכא דע"א מכחישו לא משוינו אף לספק ומוקמינו על החזקה.

ובאמת מה שהביא המ"מ נשם דברי רמב"ם דאם נשאת לא תצא ומבואר דלכתחילה לא תנשא אינו מבואר מדברי רמב"ם דהוא פתב רק לגירסתו דגרס נשם ר"פ ולישיטתו דחוששין לקידושין דל"ל אין דבר שבפערנה פחות משנים ומשמע מדברי רמב"ם נשם ובפרט בדברי הרא"ה דסובר דר"פ דקאמר חוששין לקידושין הוא מדאוריית' ודלא כמ"ש מהרי"ט בקידושיו ובנו"ב תנינא דר"פ רק חוששין מדברנו וכנראה דדעת ראשונים דחוששין מדאוריית' קאמר אבל אליבא דידן דקיי"ל אין דבר שבפערנה פחות משנים י"ל דאף לכתחילה תנשא ובפרט בהכחשת עד לגבי עד.

וי"ל הא דהביא ראיה מעד אומר אכל הוא כמו נשם באשם תלוי הואיל דלבו נוקפו חייב בא"ת פן נמי באם מעיד בב"ד בתורת עדות הבעל חושש לעצמו אבל בשאר איסורין שאינו מעיד בב"ד בתורת עדות י"ל דאמרינן סליק עדותן לגמרי ולא מחשב לספק.

וראיתי במהרי"ט נשם שכתב דדברי רמב"ם דבהקבוע איסור מפרש לה מדכתב זה שאכלת חלב הוא ולא פתב כמו דנאמר במשנה אכלת חלב משמע דידע שהיה חלב ושומן לפניו ואכל ואמר לו ע"א זה שאכלת חלב הנה ובדין הוא דבלא עדים פלל הי"ל להביא א"ת פנין דהוקבע לפניו חלב ושומן ואכל ודאי וא"י אם חלב אם שומן אלא דס"ד ע"א האומר לא אכלת יועיל הוא לפוטרו קמ"ל עכ"ד.

ובאמת לשון רמב"ם נובע מדברי תוספתא כריתות נשם נאמר בלשון הנה עד אומר חלב אכל ועד אומר שומן אכל. אולם נשם י"ל דאיירי בחתיכה אחת ספק חלב ס' שומן אבל לדברי רמב"ם דבעינן הוקבע איסור' ולדברי מהרי"ט איירי בהנה לו הספק בלא עדים מאי אשמועינן המתניתין ואיך הי' ס"ד שיועיל לפטרו פנין דהני חד לגבי חד.

וכבר תמה על דבריו בס' סדר אליהו רבה וזוטא ובס' דברי אמת קונטרס ח' (דף ע"ב) ומדחיק א"ע בדבריו ועושה ט"ס עי"ש ולענ"ד דברי מהרי"ט נכונים דהי' ס"ד מסבא לפוטרו לגמרי דהא לדברי שניהם אינו חייב באשם תלוי דאף זה שאומר חלב אכל אומר שחייב חטאת ואין כאן חיוב אשם תלוי וזה שאומר שומן אכל פטור לגמרי ודומה קצת

להא דמבואר בכתובות (דף כ"ב) תרנויהו באשת איש מסהדי וכ' שם בש"מ אף דמכחישין אהדי מ"מ במה דלא אתפכחש מקבלין עדותן דאף אם מעידין בשקר על הגירושין מ"מ מקבלין מה שהעידו תוך כדי דיבור ועיין מ"ש אאמ"ו ז"ל בחדושי שו"ת ספר דברי משפט (סי' ל"א) וה"נ דכנות' פיון דשניהם מעידין דפטור מאשם תלוי לא מבצע' לדברי זה דשומן אכל אלא אף זה שמעיד שחלב אכל מ"מ מודה דא"ח באשם תלוי ולדבריו בבירור חייב חטאת קמ"ל דמ"מ פיון דתרנויהו מכחישין אהדי מסלקינן לעדותן לגמרי ונשאר בספקו וחיוב אשם תלוי וז"פ.

וראיתי בדברי אמת שם שיצא לדון לדעת הרמב"ם בשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הפא עליה בא"ת ואסור' מה"ת מדברי הכ"מ הנ"ל דסובר דחד לגבי חד הוי אקבע איסור' ואף דבס' תו"ת מטהרינן בר"ה והרמב"ם כ' הטעם דכל ספקות רחמנ' שריגהו ואי חשיב אתחזק איסורא אסור מה"ת מוכרח לדעת הרמב"ם אף בחתיכה משתי חתיכות באיסורין שאין בהם אשם תלוי אינו אסור מה"ת מדכ' גבי ב' שבילין אחד טמא וא' טהור ברה"ר ספקו טהור ע"כ מטעם דלעולם ספקא דאורייתא לקול' מה"ת וב' אומרים נבלה היא זו וב' אומרים אינה נבלה אף דאתחזק איסור' מקרי פיון דאין איסור אשם תלוי בדבר מה"ת מותר.

ודבריו נפלאים ודאי הברור כמ"ש פל המחברי דבאקבע איסור' מודה הרמב"ם דספק אסור מה"ת רק זה דוקא היכא שאנו דנין על אותה חתיכה אבל בב' שבילין דאין אנו דנין על השבילין רק על האדם בזה ברה"ר טהור מטעם חזקת טהרה והא שכ' הרמב"ם דברה"ר טהור מטעם דס' מותר מה"ת היינו ביש חזקת טהרה ובתרי ותרי סובר ספקא דרבנן ומה"ת אף בכה"ג להקל ואף חז"ל לא החמירו מדרבנן לענין טומאה פיון דמצינו דבדאי טומאה לא גזרו בצדיבור כמ"ש הרמב"ם מכ"ש בס' טומאה אף דאקבע איסורא.

ועיין חולין (דף מ"ג ע"ב) דפריה ומ"ש מב' חתיכות מבואר דהש"ס מדמי איסורא שחייב בו אשם תלוי לאיסור נבלה וטריפה. ועיין ש"ש (ש"א פ"ח ופ"ט) שכתב ג"כ דבאקבע איסורא מודה הרמב"ם דאסור מה"ת וברה"ר אף בספק דאקבע מותר מטעם חזקה וספקא דתו"ת לא מקרי אקבע ודבריו אינם מוכרחים די"ל כמ"ש הכ"מ דאף חד לגבי חד הוי אקבע רק היכא דל"ש חזקה דגברא פמו לענין חלב דגלי לן רחמנא בספק' דגבר' דלא אזלינן בתר חזקת פטור וז"פ וברור: ועיין רמב"ם (פ"ט) מתרומות א' אומר מת וא' אומר לא מת ה"ז לא תאכל וכתב הכ"מ מדתנן לא תנשא ומשמע דמספקא לא אכלה בתרומה.

ובמחנה אפרים שם הקשה עליו דהתם היינו טעמא משום דמוקמינן לה אתחזקה ומכרש דברי רמב"ם דקאי על מה שכתוב בסמוך בהניחה בעלה גוסס. ולא אדע הא לדעת רמב"ם בחד לגבי חד היכא דהיא אינה יודעת סובר אף אם נשאת תצא ולא מוקמינן על חזק' פנויה והמח"א סותר דברי עצמו מהלכות עדות (סי' ח' וט') שם העלה בדברי רמב"ם דחד לגבי חד הוי ספק והקשה על הרמב"ם דסובר בעד אומר מת ועד אומר לא מת אף אם נשאת להעד האומר מת תצא ממתינתין דכריתות וטהרות ובאמת זה אינו קושיא דאף דעת רמב"ם בע"א אומר נתקדשה וע"א אומר לא נתקדשה הוי ספק ולא אמרינן סלק רק גבי עד אומר מת דלא האמינו חכמי' פלל במקום שיש עד המכחיש ואף

בנתקדש' התמירו אף נגד הכחשת עד היינו להתמיר אבל לא להקל ואף בתרי ותרי דמהני נשאת לא' מעדיה ואומרת ברי לי ככר העיר בס' בית מאיר מה יהיה עם הבנים פיון דלגבי עלמ' הוו ספק ממזרים וכיצד ירפה ס' ממזרים וכבר פתבתי בהגהותי בד"ח דיני אישות (סי' י"ג) דמדברי ריטב"א בבבאור הש"ס יבמות (נ"ח פ"ח) מבואר דהבנים פשרים והינו מטעם פיון דהוי עכ"פ שני עדים המעידים על ההיתר ושניהם אומרים ברי פשרים הבנים אבל בחד לגבי חד פיון דהס' נשאר לכל העולם תצא ול"מ ברי של שניהם וכ"כ הרא"ש בתשובה בטעמא דרמב"ן דוקא בתרי ותרי פיון דנפקע חזקת א"א ע"י תרי עדים לא תצא משא"כ בחד נגד חד עכ"פ העלה שם פדעת רמב"ם אף בחד לגבי חד הוי ספק היכא דאשה אינה יודעת א"כ דברי הכ"מ נכונים דאסורה לאכול בתרומה.

וכמו שפתבתי לעיל במקום דצריך הגדה בפני ב"ד נעשה ספק וביותר י"ל פיון דאף חד המוכחש מחד נפסל א' מהם ופסולין שניהם להעד ביחד כמו שהוכיח הש"ך ח"מ (סי' ל"א) א"כ לא נוכל לומר סליק עדותן לגמרי פיון דעכ"פ נתקבל עדותן של שניהם בב"ד ונעשו פסולין להעד יחד לא נוכל לומר לסלק עדותן פאלו לא הגידו פלל פיון דיש נ"מ בעדותן וזה בדבר שצריך הגדה בפני ב"ד אבל באיסור דלא בעי הגדה בב"ד ולא נעשו פסולין פלל לומר דסליק עדותן לגמרי וכלא העידו ולא נחתינו לספק פלל.

ועיין פ"ח (סי' כ"ט) שפתב להחמיר בחד לגבי חד המכחישים זה לזה אם הסירכא הנה פסדון או שלא פסדון ודלא כמ"ש בש"ע (סי' ל"ט) מדברי הרמב"ם והכ"מ הנז' דעד המכחיש להעד לא גרע מספק ולכאורה למה דקדק רק להביא מדברי הכ"מ דרמב"ם איירי בחתיכה אחת וזה אינו מוכרח וכמ"ש מהרי"ט הנז' ביותר הנה לו להוכיח מדברי רמב"ם (פ"ט) דאישות הנז' דבאינה יודעת אף אם נשאת תצא וכן גמגם עליו בת"ש וכ' דדעת פל הפוסקים שם דלא פנותיה כמ"ש רמב"ם שם ואינו מוכן הא באינה מכחישה דעת רוב הפוסקים דלכתחלה לא תנשא ובב"ש (סי' מ"ב) דגם בשאר איסורין אסור וכן מדברי רמב"ם דשגגות שם בעד אומר מת בעלה ועד אומר לא מת הבא עליה באשם תלוי ומבואר אף דזה אינו יודע דאם יודע דמת דעת רמב"ם דלא תצא וע"כ איירי דזה א"י דאם אומר ברי לי פטור מאשם תלוי ובא"י אמאי אינו חייב חטאת ונימא סליק עדותן לגמרי ובחזקת א"א קאי א"ו דסובר הרמב"ם דל"א סליק.

ולמ"ש א"ש דמשם אינו מוכח רק בדבר דצריך הגדה בפני ב"ד וכיון דנתקבל עדותן ירדנו לבית הספק משא"כ באיסורין דל"צ הגדה בפני ב"ד יש לומר שפיר דסליק עדותן לגמרי והיו פלא היו ומוקמינו הדבר על החזקה לכה הביא ראיתו מהא דעד אומר אכלת חלב ועד אומר לא אכל.

אולם מ"מ אינו ראוי דשם משום דלבו נוקפו חייב בא"ת וכמ"ש הש"ך וכן שפתבתי לעיל בבבאור דבריו: עוד כ' שם המח"א בטעמא דהרמב"ם בעד לגבי עד על קידושין דאף אם נשאת תצא והקשה הר"ן הא אין דבר שבערוה פחות משנים ואף אם אומר דנתקדשה בפניו ובפני אהד לאו פלום הוא דכל דאשה אינ' מכחישתו אסורה מספק מידי דהנה אנטמאו טהרות דכל ששותק הרי זה נאמן אע"ג דבחזקת טהרה הוו קיימי והא באשתו זינתה אע"ג דאינה מכחישתו להעד אמרינו אין דבר שבערוה פחות משנים שם

הוי לאפוקי אשה מבעלה וילפינו דבר דבר ממון וכמו בממון בעי שני עדים לאפוקי ממוןא ה"נ כל קיום דבר שבפערונה בעי שנים כדי שיתקנים הדבר שיהיו קידושין קנימים או הגט או להוציאה מבעלה אבל לאסור לאשה מספק פשהוא אומר נתקדשה והיא א"י למה לא תחוש לעצמה מספק.

מבואר מדבריו דסובר בדעת ראב"ד ורמב"ם דמד"ת צריכה לחוש וזה תימא דהא עובדא דינאי המלה דמיייתי שם בקידושין יוכיח דשם ינאי לא היה יודע ואעפ"כ ע"א א"נ להוציאו מחזקתו ולמה לא יחוש לעצמו וע"כ לפסול גברא הוי פדבר שבפערונה כמו דא"נ להוציאה אשה מבעלה לאסרה עליו ומה לי לאסור אשה על בעלה דאף אם זינתה אינו חייב לגרשה כמבואר בתוס' ריש זבחים רק אסור לבא עליה והוי זה כמעיד להוציאה ממון מרשותו כ"כ אם מעיד על אשה שהיא בחזקת פנויה לאסרה לעלמא הוי ג"כ כמו דמעיד לאפוקי ממון' ויותר הוי כמעיד לאפוקי ממה דמעיד שזינתה לאסרה על בעל' דשם אינו מעיד להוציא רק לאסרה וכאן מעיד לומר דאגודה ברשות אחר ואף לאפיי דסובר שם דאף פדבר שבפערונה ע"א נאמן מ"מ לומר על אשה דנתגרשה בעדים או דנתקדשה מודה דא"נ וכן מוכח ממתני' דגיטין פ' התקבל האשה שאמרה התקבל גיטי צריכה שני פיתות עדים והטעם משום דמעיד ע"ד להוציאה מרשות וכ"כ הגאון בעל ח"ד בתשובה בס' ח"ש אה"ע (סי' ח"י) דקידושין דמי לקנון שדה דנעש' שדה דבעל וכשם שאין עא"נ שפכר חפץ להוציאה מרשות שהי' מקודם פן א"נ לומר על אשה שמכורה היא ע"י קידושין משא"כ באומר שזינתה דעוד לא יצאת מרשותו אף שפחוקיב לגרש'.

ושם (סי' י"ט) גמגם הח"ש ע"ז מריש פ' האשה רבה דמקשה הש"ס רק משום דבר שבפערונה וילפי סברא הנז' הוי מילת' דממונ' להתירה שתנשא לאחר ולמכור בנכסי מלוג שלה וכן מסוגל' דריש גיטין.

ואין זה פקפוק דאם מעיד על מיתת הבעל אינו מעיד להוציאה דבר מאיש חי רק שמת וממילא נפקע קנינו לקה פריה רק דהוי משום דשב"ע ובסוגל' דריש גיטין שם אינו מעיד להוציא שום דבר מהבעל רק על הכשר הגט ואידך נעשה אח"כ ממילא על ידי נתינת הגט ורק מטעם דשב"ע פריה הש"ס דזה לא מהני אף להמסתעף אח"כ כמו שהוכחתי במ"א מסוגל' דריש סוטה דדרש בה ולא בקינוי ולא בסתירה אף דלא הוי מיד על דבר שבפערונה ואכ"מ בזה ויבואר א"י"ה במ"א.

עכ"פ הדברים נכונים דאף לאפיי אין ע"א מעיד על אשה לאסר' ולומר שנתקדשה לאחר ומכ"ש לרבא דקי"ל פן דא"נ לומר זינתה ק"ו דא"נ שנתקדשה אף אם אינה יודעת וע"כ הא דדעת ראב"ד לאסרה לכתחלה שלא תנשא הוא משום פיון דבשאר איסורין נאמן מה"ת החרמיו חכמים פן אף פדבר שבפערונה והוכיח זה מש"ס פתובות הנ"ל ובאינה מכחשת ולדעת רמב"ם דאף אם נישאת תצא הוא ג"כ מדרבנן פיון דהי' לה שלא להנשא לא הוי פהוצאת אשה מבעלה וכ"כ הב"ש (סי' מ"ב) דרק מדרבנן הוא כמו בשאר איסורין דאסור אף בדיעבד אסרו חז"ל אף פדבר שבפערונה לכתחילה לדעת הראב"ד עי"ש: וראי' בריה לזה מסוטה (דף ל"א) עד אומר נטמאה ועד אומר לא נטמאה היתה שותת ושם יש נאמנות להעד האומר דנטמאה מדאורייתא הואיל דהוי רגלים לדבר ע"י קינוי וסתירה ובכ"ז פיון דעד מכחישו אמרינו לסלק עדותו והיתה שות' ומה מהני

השתייה לאח"כ לברר הספק הנעשה ע"פ עדים דהא היכא דהוי תרי נגד תרי לא היתה שות' פיון דגם לאחר השתייה תהיה אסורה וכמבואר מדברי תוס' יבמות (דף קי"ח) דלקף הוצרך לומר במתני' ע"א אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שות' דהי"ס"ד פיון דעא"נ מדאורייתא הוי כתו"ת ואי מכחשי אהדדי ל"ה שותה והטעם פיון דגם לאחר השתייה תשאר בספק דהשתייה לא תברר הספק שע"י עדים דנוכל לומר דהזכות תליא לה או דהבעל אינו מגונה מעון ואף דהי' לה חזקת טהרה דאם תשטה תהיה מותרת מ"מ כתו"ת לא אזלינן בטר חזקה או מדאורייתא או מדרבנן.

ואף דכבעל המאור סוף סוטה מבואר דאף בתו"ת נמי לאלו הב' המעידים ואומרים לא נטמאת צייתינו והויא שותה דחזקה מוקמינן לה וע"כ לאו חזקת טהרה רק חזקה דאינה טמאה ודאי פיון דאיתרע חזקתה על ידי הסתירה רק חזקה שאינה טמאה וכמו דמעיקרא ע"י הי' מהני השתי' לברר הספק פן נמי מהני אף לברר הספק אחר הכחשת תו"ת היינו דהמאור לשיטתו דפוסק בפ"ב דכתובות דתו"ת מוקמינן על החזקה דתו"ת ספקא דרבנן ולא החרמירו כ"א בא"א אבל בשאר איסורי תורה הוא להקל ואזלינן בטר חזקה כמ"ש הר"ן שם ועיין ב"י אה"ע (סי'ג') ולקף להוציא מבטלה לא החרמירו וגם בתרי ותרי אזלינן בטר חזקה דמעיקרא שהיתה עומדת בחזקת' שאם תשטה ויעלה השתי' לברר שהיא טהורה תהי' מותרת פן נמי אחר הכחשת תו"ת מבררת השתייה אבל שיטת התוס' דתו"ת בכל איסורי תורה לא אזלינן בטר חזקה לקף לא מהני השתי' לברר דל"מ שאמרה התור' שהשתי' תברר הספק רק בספק' דאינו משום תו"ת אבל בספקא דתו"ת כמו דהחרמירו דלא למיזל בטר חזקה פן נמי לא מהני השתייה דנגד תו"ת לא יש בירור ואדרבא פתבו האחרונים דרק בחזקה דמעיקרא דאינה מבררת אזלינן מדאורייתא בטר חזקה לגבי תו"ת אבל חזקה המבררת ל"מ לגבי תו"ת דלא עדיף הבירור מאם בא עוד פת לסיעם דתרי כמאה וה"נ בירור דהשתייה ל"מ לגבי תו"ת רק חזקה דמעיקרא דתהיה מותרת ע"י שתייה וזה ג"כ ל"מ גבי תו"ת או מדאורייתא או מדרבנן ואם גם בחד לגבי חד הוי ג"כ הספק מדאורייתא א"כ למה שותה פיון דלא יתברר ע"י השתייה שתהי' מותרת אלא ודאי דחד לגבי חד הא דחיישינן להחמיר הוא רק מדרבנן דמדאורייתא אף בלא חזקה ליכא ספקא דאף דנאמן עד אחד מ"מ כל דאחר מכחישו מסלקינן לעדותו ולא נעשה ספק ע"י הכחשתם רק מדרבנן נעשה הספק ולדעת הרמב"ם גבי קידושין אף אם נישאת תצא הואיל דכבר נאסרה החרמירו בזה פיון דנישאת באיסור משא"כ גבי סוטה פיון דנישאת בהיתר והספק בא אח"כ ע"י הני עדים המכחישים אם תשטה או לא בזה לא החרמירו שלא למיזל בטר חזקה.

ומדברי תוס' יבמות הנז' דסברו דבתו"ת ל"ה שותה מבואר דסברי דתצא בשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה דאף אם באו עדים דנתקדשה אחר שנשאת ג"כ תצא דלא פדעת רדב"ז בתשובה דסובר דזונק' אם באו קודם שנשאת אבל אם נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא הואיל דספקא דרבנן הוא ולדבריו הי' ראוי לומר דלא תצא בתו"ת רק דתשטה פיון דכבר נשאת בהיתר והספק ע"י תו"ת בא אח"כ וכיון דתו"ת ספקא דרבנן הוא ומד"ת אזלינן בטר חזקה פאן נמי שייך חזקה דתהי' מותרת אחר שתשטה א"כ נימא דלא החרמירו דלא למיזל בטר חזקה פיון דנישאת בהיתר אלא ודאי דל"ש ובכ"מ בספק דתו"ת אם נשאת תצא ועיין שעה"מ (פי"ב מגירושין) במחלוקת

הנז' ובמ"ש אאמ"ו ו"ל בדברי חיים דיני קידושין (סי' ל"ד): ומה שהביא המח"א ראי' ממתני' דטהרות ע"כ צריף לומר דשם מיירי דכבר נסתפק אם נטמא כמ"ש האחרונים והש"ש (סוף ש"ו) הוכח מזה דע"א נאמן בספק טומאה ברשות היחיד אף דלא אזלינן בתר חזקה מ"מ עא"נ דהא במתני' ברה"י טמא דנאמן משום דע"א אומר נטמא הא אי לאו עד שאומר נטמא הי' נאמן ע"א לומר לא נטמא בספק טומאה ברה"י ומדבריו נראה דגם בספ"ט דסוטה ע"א נאמן אם מעיד על כל עת סתירה דלא נטמאה וכבר ישוב על מדוכה הזאת בס' א"ר וזוטא (דף פ"ב) וכ' הרבה טרחתי לחפש ולמצוא דברי חפץ ואין גולה את אגני ע"ש ובנו"ב תנינא (סי' י"ו) פתב בפשיטות הואיל דינש רגלים לדבר אין ע"א נאמן לומר לא נטמאה והנה מ"ש הא"ר דלהפוסקים דאין עא"נ להתיר כל שאינו בידו גבי סוט' פיון שהי' עדי קינוי וסתירה הרי הוחזק' אשה זו שאסורה לבעלה עד שתשפתה לכף עד א' לא מהימן לומר שלא נטמאה ולהוציאה מחזקת'.

אולם למ"ש המרדכי דהיכא דאומר שהוחזק' בטעות עא"נ אף בדבר שבפערנה דזה לא הוי כמעיד נגד החזקה י"ל שפיר דנאמן וכן משמע מלשון הרשב"א בש"מ פתובות בסוגיא דפ"פ שכ' ספק טומאה ברה"י דטמא משום דליכא מאן דאמר לא נטמא משמע דאם אחד אמר שלא נטמא דמהימן רק בסוטה הואיל דרגלים לדבר ואתרע החזקה אינה נאמנת משמע דעד דעלמא נאמן להכחיש.

אולם מדברי הירושלמי סוטה (סוף פ"ו) משמע דא"נ דקתני שם היו ג' אחד אומר אגני ראיתיה שלא נטמאת בתוך פדי סתירה מה את עבד לי כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה או תתקני העדות בשאר א"ר אבמרי מכיון דאת אמר כעדות שבטלה מקצתה בטלה כול' מודה הוא הכא שתתקני העדות בשאר מפני שרגלים לדבר ועיין שם בפ"מ הרי מבואר פיון דרגלים לדבר אינו מועיל עדות ע"א דלא נטמאה.

אולם מוכרח לומר אף דהלכתא גמירי לן מסוטה דס' טומא' ברה"י טמא אף במקום חזקה פיון דמ"מ ליכא רגלים לדבר כל כף כמו בסוטה ע"א נאמן לומר דלא נטמא פיון דעכ"פ ודאי טומאה לא הוי רק להחמיר ולא להקל כמבואר בתוס' ורא"ש מס' יבמות (דף י"א) וילדברי העד לא אתחזק האיסור כלל עא"נ אף דבספק טומאה דסוטה א"נ פיון דרגלים לדבר ועוד יש לדבר בזה א"ה: ודע דהפ"מ במ"ז (סי' ל"ט ס"ק כ"ב) הקשה אמאי אם א' אומר שלא פסדון בבאו בבת אחת פשר מטעם אוקי הבהמה בחזקת היתר הא אית ליה מגו דאי בעי הנה נוקב ואין לומר דל"א מגו במקום רוב א"כ בודק שאמר טריפה אמאי מהימן וצ"ל פיון דע"א מכחישו לא מהימן במגו ע"ש.

ואין זה ברור דהא בתוס' ישנים פתובות (דף כ"ב) באחד אומר נתגרשה ואחד אומר לא נתגרשה דקאמר תרונניהו בא"א קמסהדי הקשו דאם לא הינו יודעים שהיא א"א כ"א על פיהם להמנו להאי דאמר מגורשת במגו דאי בעי שתקו עי"ש הרי דבעד לגבי עד נאמן הא' במגו וכן משמע שם בתוס' (דף כ"ג) ד"ה תרונניהו שפכתבו פגון שאנו יודעים שזרק לה קידושין ספק קרוב לו או לה וחד אמר קרוב לה עי"ש דקדקו וכתבו שאנו יודעים ולמה לא כתבו דשניהם מעידין שזרק לה קידושין וזה אומר קרוב לו וזה אומר קרוב לה ולמה נקטו שאנו יודעים משמע דאם אין אנו יודעים רק ע"י נאמן זה שאומר קרוב לו במגו דאי בעי שתיק ועיין במפרשים שם הרי דנאמן במגו אולם באמת לעשות מעשה

בְּשֶׁקֶר זֶה ל"ה כְּבִידוֹ חָדָא דְאָף לְהִטְרִיף בְּשֶׁקֶר אֶפְשָׁר שְׂיִהְיֶה נִיפְרָ לְרוֹאִים וְעוֹד לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה בְּשֶׁקֶר לֹא עֵבִיד וְאָף דְּבִנְטָמָאוּ טְהוֹרוֹתֶיהָ אוֹ נִתְפַּגְלוּ חֲשִׁיב בְּיָדוֹ אוֹ מִטְעַם מִיגוֹ הִינְנוּ שְׂבִידוֹ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה הָאוֹסְרָה בְּאַמְתָּ אֲבָל לַעֲשׂוֹת בְּשֶׁקֶר ל"א מְגוֹ כְּזָה.

וְעֵינֵן ח"ד (סי' קכ"ז): סי' ו' קָטָן הַיּוֹדֵעַ לֵאמֹן יָדוּ בְּשִׁחִיטָה וַיּוֹדֵעַ הַלְכוֹת שְׁחִיטָה דַּעַת הַטּוֹר דְּכִשֶׁר בְּדִיעֵבֵד אָף בְּלֹא אַחֲרִים רוֹאִין וּבְרַמ"א כ' לְאַסּוֹר עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה הַבֵּן בַּר מִצְוָה י"ג שָׁנִים וּבִשְׁ"ף הִבִּיא דְהַטְעַם הוּא מִשׁוּ' לְקָטָן.

וְלִכְאוּרָה מְבֹנָאָר מְזָה דְאָף בְּמָה דְבִידוֹ אֵין נְאֻמָּנוֹת לְקָטָן דְּהָא כָּל שׁוֹחֵט עֵיקָר נְאֻמָּנוֹתוֹ הוּא מִטְעַם בְּיָדוֹ דְּהָא אִתְחַזַּק אִיסוּרָא הוּא כַּמ"ש הָרֵאשׁוֹנִים דְּמִטְעַם בְּיָדוֹ מְהִימֵן וְע"כ דְּקָטָן א"נ אָף בְּדָבָר שְׂבִידוֹ.

וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַעִיר מִדְּבָרֵי תוֹס' פְּסָחִים (דף ד') ד"ה לֹא דַכ' וְעוֹד פִּירֵשׁ ר"י דַס"ד דְּאֵינְרֵי דְאָמְרוּ הֵנִי ל"ה בְּדוּק וְאֵנִן בְּדִקְיָנוּ דְאֵי חֲזַקְתָּ בְּדוּק מְהִימָנִי בְּמִגוֹ דַא"ב שְׂתַקּוּ עִי"ש וְאֵי גַם בְּדָבָר דְבִידוֹ אֵין הַקָּטָן נְאֻמָּן לְמָה לְמִיגוֹ הָא נֶגְדַת חֲזַקְתָּ בְּדוּק אֵין הַקָּטָן נְאֻמָּן וְאָף דְבִידוֹ לְהַשְׁלִיף חֲמִץ לְבֵית הָא בְּיָדוֹ ל"מ אוֹלָם י"ל דַע"ז דל"ה בְּדוּק נְאֻמָּן דְּהֵנִי כְּעֵין מִלְתָּא דַעֲבִידֵי לְגִלּוּיֵי שְׂבִינְקָל יוֹדֵעַ אַח"כ אִם הִבְעָה"ב בְּדָק הַבֵּית אוֹ לֹא וּבְדָבָר הַעֲשׂוּי לְהַגְלוֹת אָף קָטָן נְאֻמָּן כְּמִבְּרֵי רַמְב"ם (פ"ד הַלְכָה ל"א) מִיבּוּם נִחְלִיצָה וְעֵינֵן ת"ש (ס"ק ס"א) וְעוֹד דְחֲזַקְתָּ בְּדוּק אֵינוֹ חֲזַקָה דְמַעֲיָקְרָא רַק חֲזַקָה דְאִתְיָא מִכַּח רֹב דְרֹב בְּנֵי אָדָם בּוֹדְקִין בְּזַמְנֵוּ וְנֶגְדַת רֹב עַא"נ אָף בְּדָבָר שְׂאֵינוֹ בְּיָדוֹ דְּהֵנִי רַק כְּמִבְּרֵי וִי"ל דְּגַם קָטָן נְאֻמָּן אֲבָל בְּדָבָר דְאִתְחַזַּק אִיסוּר וְרַק מִטְעַ' בְּיָדוֹ יִהְיֶה נְאֻמָּן י"ל דְּקָטָן אֵינוֹ נְאֻמָּן וְאָף דִּי"ל דְבִידוֹ מְהִימָנִי לְסַלֵּק הַחֲזַקָה וְהֵנִי כְּלֹא אִתְחַזַּק כְּמוֹ שְׂבִינְקָל לְעִיל בְּשִׁיטַת רַמְב"ם וְרַש"י וְכַמ"ש הַמְרִי"ק מ"מ קָטָן א"נ בְּאִיסוּר דְאוֹרֵיית' אָף בְּלֹא אִתְחַזַּק כַּמ"ש הַרְמ"א (סוף סי' קכ"ז) וְלִשְׁיטַת דְבִידוֹ עֲדִיף דְּהֵנִי כְּבַעֲלִים וְאָף בְּהַכְחָשַׁת הַבְּעָלִים נְאֻמָּן זֶה שְׂבִידוֹ מ"מ קָטָן אֵינוֹ נְאֻמָּן כִּינּוּן דְצָרִיף עֲדוּתוֹ וְלֹא בַר עֲדוּת הוּא וּבִשְׁ"ף שָׁם (ס"ק ל"א) כְּתַב מִיְהוּ הִיכָא דְהוּא בְּיָדוֹ הַקָּטָן נְאֻמָּן אָף לְהוֹצִיא דְבָר מִחֲזַקְתּוֹ לְהַתִּיר אוֹ לְאִיסוּר כִּן מִשְׁמַע בְּתַשׁוּבַת רִיב"ש וְקָשָׁה הָא הַרִיב"ש לֹא כְּתַב רַק בְּטְהוֹרוֹת שְׂבִידוֹ לְשִׁמּוֹר וּבְמָה שְׂאֵין בְּיָדוֹ אֵין הַקָּטָן נְאֻמָּן לְהוֹצִיא דְבָר מִחֲזַקְתּוֹ לְהַתִּיר אוֹ לְאִיסוּר כְּמוֹ שְׂהִבִיא שָׁם הַשְׁ"ף דְבִרְיוֹ וּמְזָה אֵינוֹ מְבֹנָאָר רַק דְבָר שְׂבִידוֹ בְּשִׁמְרִיהָ אֲבָל מִה שְׂבִידוֹ לְסַלֵּק הָאִיסוּר בְּזָה אֵינוֹ מְבֹנָאָר דְקָטָן יִהְיֶה נְאֻמָּן וְאִדְרַבָּא מְפָאן מְבֹנָאָר דַא"נ וְכֵן מְבֹנָאָר בַּסִּי' ק"כ בְּטְבִילַת פְּלִים דְאֵין הַקָּטָן נְאֻמָּן אִם הוּא מְדְאוֹרֵיית' הֵרִי דְבִידוֹ ל"מ לְהַאֲמִין בְּשִׁבִיל זֶה לְהַקָּטָן: וְהַטו"ז בְּיָאָר דַּעַת הַטּוֹר כִּינּוּן שְׂיוֹדֵעַ וּמְנוּחָה א"צ לַעֲדוּת וּבְיָתֵר בְּיָאוּר מְבֹנָאָר בְּמִשְׁמַרְתָּ הַבֵּית דְּכָל שְׂיוֹדֵעַ לֵאמֹן יָדוּ וַיּוֹדֵעַ הַלְכוֹ' שְׁחִיטָ' אֵין אֲנִי צָרִיכִין בְּזָה לַעֲדוּתוֹ וְאֶפְיָלוּ הַנִּיחֻוּ בְּבֵית חֲזַקָה שְׁפִיר שְׁחַט וְלֹא מְדָרְף עֲדוּת דְאֵי לֹא אָף בְּמוּמָר אוֹכֵל גְּבִלוֹת לֹא נִסְמָךְ דַא"נ לְגַבֵּי גְבִלוֹת דְמוּמָר הוּא לְאוּתוֹ דְבָר אֲלֵא שְׂאֵנוּ סוּמְכִין עַל רֹב הַשְׁוֹחֲטִין דְשְׁפִיר שְׁחַטוּ וְלֹא מְתַרְמִי לְהוּ א' מְפֹסוּלֵי שְׁחִיטָה ע"ש.

וּבְכו"פ כְּתַב הָא בְּמַצָּא גְּדֵי שְׁחוּט בְּרֹב יִשְׂרָאֵל מְצוּיִן כְּשֶׁר אָף דְאֵין כָּאן מַעִיד וּמ"מ אֲנִי סוּמְכִין עַל הַחֲזַקָה דְשְׁחַט בְּכִשְׁרוֹת א"כ בְּקָטָן ג"כ. וִי"ל טַעַם הַפּוֹסְקִים לְאַסּוֹר דְשָׁם יֵשׁ עוֹד סְבָרָא בְּמַצָּא שְׁחוּט דְאֵין אָדָם מְשַׁלֵּף גְּבִלוֹת וּמְסַתְמָא לֹא יֵצֵא מְכַשִּׁיל מִת"י הַמְּנוּחָה מִשָּׂא"כ בְּקָטָן חֵי'שִׁינּוּ דְלָמָּא קָלְקַל דְאֵין בְּרִית כְּרוּתָה לְמְנוּחָה שְׁלֵא יְקָלְקַל וְצָרִיף

לעדותו ואף דהוא מיעוטא מ"מ חששו חכמים לאסור בדבר ההנה ורגיל שיקרה המיעוט
ג"כ ויפשל אחד משא"כ במצא גדי שחוט שהוא דבר המקרי אזלינו בטר רוב.

ולפי"ז י"ל דמד"ת באמת פשר שחיט קטן היודע לאמן ויודע הלכות שחיטה רק מדרבנן
חשו חז"ל ולקה לא פתב הרמ"א רק דיהיה בן י"ג ואינו מזכיר שיצטרף שפבר הביא
שערות דא"צ כמ"ש הכו"פ פ"ג דמד"ת פשר רק מדרבנן אסור וסמכינו על חזקה דרבא.

ועוד י"ל דבכל שוחט אף שהוא בידו ועפ"י רוב שוחט שפיר ול"א סמוך מיעוטא לחזקה
דהוי המיעוט לא שכיח כמ"ש הרמ"א ש"ז נזה הפל היכא דיש תורת עדות שלא יצא מת"י
מקולקל ואז סמכינו ע"ז ועל הרוב ואף במומר דבדקין ספין ונותנים לו מ"מ לא שבק
התירא ובאם יתרמי קלקול יודיע דא"א חוטא ולא לו משא"כ בקטן ועוד הא הרשב"א
כתב הא דל"ח במומר שפא לא נשחטו רוב סימנים משום דעפ"י רוב שוחטין רוב סימני
ומיד בדקין אחר השחיטה ואם רואה דלא נשחטו רובם חוזר וגומר מיד זה לא מיקרי
טירחה ואף לדידן דאוסרין שהי' כ"ש ול"ח שפא לא נשחט תחילה הרוב ואף דגמר
אח"כ מ"מ עשה שהיה משהו צ"ל הטעם פ"ג דעפ"י רוב שוחט רוב והא שצריך בדיקה
הוא רק מדרבנן כמ"ש תוס' חולין (דף ט') ל"ח כ"כ דעשה בידים שהיה משהו דלא שבק
התירא ואכל איסורא משא"כ בקטן פ"ג דצריך לבדוק אם שחט רוב חיישינו דילמא
יתרמי דלא שחט ויעשה שהיה פ"ג דלאו בר עדות הוא.

ועיין בית מאיר (סי' י"ז) דכתב ג"כ דל"ב שערות היכא דלא בעינן תורת עדות: וד"מ
הביא משם הא"ז דאף במנפלא סמוך לאיש מותר אף לכתחילה ואינו מוכן הטעם ונראה
קצת דהיש מתירין הנה להם הוכחה דע"כ קטן דקתני במתניתין איירי קודם שהגיע לעונת
גדרים ממה דקאמ' בש"ס (דף י"ג) מאן תנא דל"ב פ"ג לשהיטה ונתוס' שם הקשו הא
באחרים רואין הוי כגדול עומד ע"ג ואז בני פ"ג לשהיטה ונתוס'.

וברשב"א שם מפרש דהש"ס דייק מרישא דקתני לא ישחטו שפא יקלקלו ואיירי באין
אחרים עומדים ע"ג ולמה קתני הטעם שפא יקלקלו הא הקלקול הוא בנדאי דאינם בני
פ"ג.

וי"ל דדבר התלוי בפ"ג סוברים הנה פוסקים דבהגיע לעונת גדרים פ"ג דגדריהם גדר
בר פ"ג הוא ועיין טוח"מ (סי' רל"ה) ובדו"פ בדעת רמב"ם דאף מכירתו מכירה דבני
הקנא' נינהו וממיל' פ"ג ג"כ מהני שיכולין לכונן לשם מצות זביחה ואף נאמנות שייך
ג"כ לזה ממה דגלי לן התורה דגדריהו גדר ויכולין להביא קרבן וא"כ מה פרי' מאן תנא
דלמא לעולם דבעי' פ"ג ובאחרים עומדין ע"ג מהני ובאין אחרים עומדין ע"ג נקט
המתניתין הטעם שפא יקלקלו כדי שיכלול גם קטן בן י"ב ויום א' כ"ז שאינו גדול ובר
מצות חששו לשפא יקלקלו פ"ג שלא הגיע לכלל גדלות לכל ענינים משא"כ מטעם
העדר הפ"ג הי' שחיטתו מהני באם הגיע לעונת גדרים א"ו דאם הגיע לעונת גדרים כפר
חשיב בן דעת אף לשחיטה וליכא החשש שפא יקלקלו ג"כ ומתניתין דכלל קטן לגבי
חו"ש איירי בקטן דלא הגיע לעונת גדרים ואף דקתני סתם קטן מ"מ ע"כ לא איירי
מתניתין בכל מיני קטנים דהא קתני וכולן ששחטו ובאחרים רואין כו' ושם בקטן פחות
משש שחיטתו פסולה דליכא כח גבר' ומעשיו כמעשה קוף בעלמא כמ"ש היש"ש (פ"א)
דחולין ובת"ש ועיין רמ"א או"ח (סי' קנ"ח) לענין נטילת ידים וכן במתניתין דחולין (דף

פ"ו) ר"מ מתיר לשחוט אחריהו דרוב מעשיהו מקולקליו נמי נראה דתלמי בדעת ולא בסימני גדלות דוקא וע"ז פריה הא מקולקל ועומד הוא מצד חסרון הפנונה וקאמר רבי נתן הוא אולם הא"ז סובר דקטן הוא עד שיגיע לכלל חיוב כל מצות וסובר דגם במנפלא סמוך לאיש אינו בר פנונה וכמו דסברי כל הפוסקים.

וכן משמע באמת דעת רמב"ם (פ"א) הלכות פסולי המוקדשין דקטן אינו שוחט קדשים אעפ"י שהגדול ע"ג דקטן אין לו מחשבה ומשמע אף בהגיע לעונת נדרים ג"כ הוי קטן לענין זה: וקצת קשה דלדידהו דס"ל דקטן דכילל המתניתין עם חרש ושוטה הוא אף יום א' קודם י"ג שנים וי"א פמו בכ"מ ובמתניתין דפ' פסוי הדם (נ"ד פ"ו) דקתני חשו"ק ששחטו ואחרים רואין אותם חייב לכסות בינו לב"ע פטור מלכסות וכן לענין אוא"ב בלב"ע ר"מ מתי לשחוט אחריהו וקאמר בש"ס הואיל ורוב מעשיהו מקולקליו נימא ג"כ אף להקל דפטור מלכסות וכן לשחוט הבן אחריו אם שחט קטן שלא הגיע לי"ג שנים וי"א וזה דבר תימא לומר פן אף דהללמ"ס דדעתו אינו שלמה עד זמן גדלות ופטור ממצות וקנינו ל"מ דעדיין לא נשלם דעתו ושכלו מ"מ דבר התלוי במעשה ואנפנות דבר תימא לומר דיום א' וכדומה קודם לכן רוב מעשיו מקולקלים ואח"כ מתקנים הא נדאי ליתא.

וע"כ צריה לומר דאין הדינים שונים: ובפרט להסכמות החולקין על הטור וס"ל דאף היודע לאמן ידו ובקי בהלכות שחיטה דאסור לשחוט לכתחלה בעומד ע"ג ובלא ע"ג אף בדיעבד שחיטתו פסולה וכמו שהחמיר הת"ש וכתב (ס"ק נ"ד) דרש"ל ושאר פוסקים פתבו הטעם מחמת שאינו נאמן ולדבריו הקטן בעצמו יכול לאכול דהא ברי לו ששחט שפיר ואפילו הגיע לחינוך נדאי חייב לכסות פינו דמותר לאכול עכ"פ להקטן ואף דנראה דאין פנונ' הת"ש דמותר להאכילו בגידים דהא לרוב הפוסקים אסור מה"ת להאכיל בגיד' איסור להקטן רק פנונתו באם אוכל מעצמו דאף באחרים אינו מצווין להפרישו אביו חייב מטעם חינוך ובה פינו שהוא רק חיוב דרבנן נאמן הקטן מ"מ פינו דל"ה רק ס' נבילה נדאי לדעת הפוסקים (סי' כ"ח) דס' נבילה חייב לכסות ויבואר א"ה לקמן א"כ גם בה חייב לכסות וק"ו דאסור לשחוט אחריהו הבן דספק איסור לחומרא.

ואף למ"ש שם הת"ש למאן דמוקי מתניתין בקטן מומחה ומחזק וקתני שפא יקלקלו דהטעם דאין דעתו שלימה ואימר קלקל ולא אדעת' ואסור להאכיל מ"מ ל"ה רק ס' ולחומרא ולא לקולא וע"כ דלאו בחדא מחתא פיילינן להנהך תרי מתניתין דר"פ הפל שוחטין ודפרק פסוי הדם: ועיין רמ"א (סי' י"ו ס"ט) שכתב ואם אחרים רואין ששוחטין פראוי אסור לשחוט אחריהם טור פן נ"ל עכ"ל ונהדברים סתומים לעין כל הרואה מה זה שכ' פנ"ל הא פן מבואר במתניתין וכן ציין הגרא"ו שם.

וכבר ראיתי בספר חידושי רנ"ה דהניח דברי רמ"א בצ"ע פינו דמותר לאכול משחיטתו פשיטא דאסור לשחוט אחריהם ולוקה ומאי קמ"ל. ולמ"ש י"ל דאם אחרים רואין ששוחטין פראוי לא קאי דוקא על שחיטה הזאת רק אף על שחיטות אחרות פינו שמוחזק ששוחט פראוי אז אף אם עכשיו שחט בלב"ע דשחיטתו פסולה פמו שכתב הרמ"א (סי' א') ומ"מ לחומרא אסור לשחוט אחריהם.

אולם הלשון לא משמע פן וגם הא זה לשון הטור ולדעתו בכה"ג בדיעבד שחיתתו פשיטה ואף דיש לדחוק דאף לדעת הטור תרתי בעי מומחה ויודע לאמן אז בדיעבד שחיתתו פשיטה ולעגנו לשחוט אחריהם דלא נאמר רוב מעשיהו מקולקליו סגי לאסור בחדא אם ראו ששוחטין פראוי שחיתות אחרו' אולם לשון הטור ששוחטין פראוי לא משמע פן רק דקאי על שחיתה הזאת ואולי פנונתו אף אם האחרים לא ראו בדיקת הספין רק מעשה השחיתה שהי' פראוי ומ"מ אסור לאכול שמא שחטו בספין פגום מ"מ אסור מספק לשחוט אחריהם ויותר נראה דהטור נרמ"א קמ"ל דלאסור סגי אף באין האחרים עע"ג רק ראו מרחוק דלעגנו להתיר באכילה דקדקו הטור והש"ע אחרים עע"ג היינו לדקדק יפה אבל לאסור לשחוט אחריהם לחומרא מחמרינו אף אם אחריו רואין ששוחטין פראוי היינו ראי' מרחוק בלא דקדוק ועי' ש"ך שם (סקמ"א) ובת"ש (סקל"ח): ועיין בת"ש שהעלה להחמיר אף בדיעבד אם אינו בקי לאמן את ידו אפילו יודע ה"ש וגדול עע"ג דגרע מחרש ושוטה דמעשיו מעשה קוף בעלמא שפן דעת רש"י מס' סוכה עפ"י ביאור תוס' שם וכתב הא דהפוסקים לא הזכירו יודע לאמן רק בקטן ולא בחרש ושוטה ובסמ"ג כ' חשו"ק ששחטו שחיתתו פשיטה והוא שרואין אותו ששחטו פהוגן ודוקא בקטן שידע לאמן ידו ש"מ דוקא בקטן מפלגינו לכה פתב אף דבקטן מחמרינו בא"י לאמן אין דין חו"ש שוין עכ"ל ותמהני על מה זה נעדיף פחו של חו"ש מקטן הא מצינו דקטן נבון ומבין דבר יש לו דעת יותר מחרש ונאמר דחו"ש הוי בני זביחה וכח גברא איפא ובקטנים נאמר דלא אמון בם בידיהם ומעשיהם יהיה כמעשה קוף בעלמא ובש"ס חולין (דף י"ג) קאמר יש להן מעשה אפילו מדאורייתא.

וראיתי בראב"ן (סי' כ"ה) כ' ונ"ל חוץ מחשו"ק שאפילו יודעין לומר הלכות שחיתה אסורה שחיתתו שמא יקלקלו שחיתה ולא מחווי וכולן ששחטו נאחרים רואין שלא קלקלו שחיתה פשיטה.

נראה לי דאקטנים קאי והכי קאמר וכגון קטני' ששחטו מדאמר ר' יוחנן לקמן דקטן יש לו מעשה מדאורייתא ולא אמר בחרש ושוטה נמי וכן מצאתי בשערי שחיתה של רבינו שמואל בן חפני כו' וגם כתב דחשו"ו שידעין הלכות שחיתה ונראה מומחה שלא שהו ודרסו בו שחיתתו פשיטה בדיעבד אבל לכתחלה לא ש"מ דחשו"ק אין להן מעשה מדאורייתא הלכה אפילו ראו אחרים ששחטו אסור וה"נ תנינא מס' סוכה קטן היודע לשחוט אוכלין משחיתתו אמר ר"ה והוא שגדול עע"ג עכ"ל ואף שהלשון בא משופש ע"כ הפנונה מ"ש שחיתה אסורה היינו לכתחילה ומ"ש שידעין לומר הלכות שחיתה אין הפנונה אמירה דהא חרש לאו בר אמירה הוא רק ברמז יודע הלכות שחיתה היינו לאמן ואתי לאשמעינו דאקטנים קאי נמי דיש לו מעשה אבל חו"ש לא עדיפין מקטן והביא דברי הר"ש דאף באחריו רואים צריף שידעו הלכות שחיתה והיינו לשחוט פהלקתו ואולי הפנונה לאמן ידיהו דאל"כ אף בדיעבד אסור שוב ראיתי בפ"מ בשפתי דעת (ס"ק כ"ה) שהביא דברי הת"ש והעלה בפירוש הסמ"ג דל"מ קאמר ובחו"ש נדאי צריף שידעו רק אף קטן.

ודברי הראב"ן נראין כדבריו דקטן עדיף מחו"ש: והנה הא דקטן לא פסול מטעם דאינו מצווה על הזביחה כפר כתב הש"ך להשיג על הלבוש דקטן מצווה שהרי אסור לו לאכול

בלא שחיטה והפנונה אף דקטן אינו ב"ח ובר מצוה מ"מ אחרים מןהקריים עליו שלא להאכיל לו בנדים ואף בחרש דלא שנייה לומר דאחי לידי חיוב מ"מ מקרי בר זביחה מטעם דאחרים אסורים להאכיל לו נבלה וכ"כ מהרי"ל בתשובה ונראה דאף אם הנה אופן שהוא מותר בנבילה רק דאסור להאכיל לאחרים מטעם לפני עור לא תתן מכשול דאף דבר המותר לו ואסור לאחרים מןהקריים מןהקריים על לפני עור שלא להכשיל לאחרים הוא מטעם זה ג"כ מקרי בר זביחה.

ובזה ישבתי מה שהקשה חכם א' בש"ס זכחים דקאמרו הא דאמר יחזקאל נבלה וטרופה לא יאכלו הפהגים הא ישראל ג"כ לא יאכלו פרשה זו עתיד אליהו לדרשה וקאמר ס"ד פהגיה פיון דאשתי במליקה הנה ס"ד דנבלה מותר אצלם הא מוכח דנבלה אסור לפהגיה ממה דכתיב בתורה ושחט פר החטאת ואי נבלה אשתי להו א"כ לאו בר זביחה הפהג פיון דאינו מצוה על נבלה ולמ"ש א"ש דאף אם הנה אשתי להו נבלה מ"מ מקרי בר זביחה פיון דמצוה גם הפהגים שלא להאכיל נבלה לישראל המצוה ע"ז ולא גרע מחרש אף דאינו במצות כלל מ"מ פיון דאחרים מןהקריים עליהם שלא יאכלו נבלה מקרי בר זביחה כמו כן פהגיה אף אם ל"ה מצוה על נבלה מ"מ בר זביחה הנה מטעם דמןהקריים שלא להאכיל נבלה לישראלים וזה פשוט.

ואף דמצוה דעת הש"ג מוכח ברמ"א (סוף סי' ב') דמסור דינו כמומר ושחיטתו פסולה והוכחתו מהא דמס' גיטין דמסור פסול לכתיבת ס"ת תו"מ אף דנדאי מצוה על כל ישראל שלא להאכיל נבילות ואעפ"כ לא מקרי בר זביחה ואם נאמר דסברא זו דאסור להאכיל משוי ליה לבר זביחה א"כ אינו ראיה ממה דפסיל לכתיב סתו"מ דכאן אנו מצווין עליו אף דהוא חשיב כפורק עול ואף כמומר אנו מצווין עליו על לפ"ע ועיין ש"ד (סי' קנ"א) ומה שכתבו הבאים אחריו ואכ"מ ומ"מ בשביל זה לא מקרי ב"ז י"ל דמומר הוא פגוי ממש ולא חשבינו לי בר זביחה בשביל דאנו מצווין משא"כ ישראל פשר או קטן מקרי בשביל זה ב"ז ומסור באמת אין שחיטתו פסולה לדעת הש"ג מדאורייתא רק מדרבנן ועיין ר"ן גיטין פ' השולח דמד"ת מסור וישראל מומר איתנייהו בקשירה אלא דרבנן הוא דהחמירו עליו פיון שפרק מעליו עול המצות ועשאו מדבריהם כאלו אינו בקשיר ויליף מזה ג"כ לענין שחיט' והחולקי' ס"ל דאין לנו אלא תפילין דגזרו עליו בהדיא.

או אף אם שם מדאורייתא פסול פיון דפורק עול מ"מ בשחיטה באמת מטעם זה מקרי בר זביחה בשביל דאחרים עכ"פ מצווין עליו שלא להאכיל דומיא דקטן. ועיין רשב"א חולין (דף ד') דכ' ג"כ דמומר אוכל נבילות להכעיס אינו אסור אלא בדיעבד ועיין ש"ד (ס"ק ט"ז) דהשיג על הב"ח והיינו דדעת תוס' נרא"ש דמדאורייתא לא מקרי בר זביחה וע"כ אף דאסור להאכיל לו מ"מ פיון דפורק עול מצוה הזאת מקרי אינו בר זביחה משא"כ קטן.

וראיתי בס' ב"א דכתב הטעם בקטן דמקרי ב"ז משום דיבא לידי חיוב כמו"ש תוס' גיטין (דף כ"ב) דמה"ט הוי בר פרייתות לענין כתיבת גט וע"כ הא דפסיל לכתיבת סתו"מ הוא משום דשם כתיב וקשרתם וכתבתם היינו מי שהוא בר קשירה בשעת כתיבה ומה"ט פקפק ע"ד המג"א (סל"ט) דכ' כל שאינו מניח תפילין לתאבון פשר לכתוב כמו גבי

שְׁחִיטָה דְּבִתְפִילִין פִּינּוּן שְׁאִינוּ מְנִיחַ אִינוּ בְּכָלֵל וּקְשָׁרְתָם וּכְתֻבָּתָם וְזֶה אִינוּ דָּגֵם לַגְּבִי זְבִיחָה פְּתִיב וְזִבְחָתָה כּו' וְאָכְלָתָ וְדָרְשִׁינוּ ג"כ מִי שֶׁהוּא בְּמִצְוֹת זְבִיחָה בְּשַׁעַת זְבִיחָה וְאָכְלָתָה שְׁלֵא לְאָכֹל בְּשָׂר שְׁאִינוּ זְבוּחַ וְשׁוֹנֵן הוּ זְבִיחָה לְכַתִּיבָה וּלְכַד בְּאַמַּת לַה"מ בַּחשׁו"ק הוֹאִיל דְּיָבֵאוּ לְכָלֵל חַיִּיב רַק הַטַּעַם מְשׁוּם דְּאַחֲרֵים מְצֻוּיָן עָלֵיהֶן שְׁלֵא לְהֶאֱכִילָן גְּבִילוֹת וּז"פ: ס' ז דַּעַת הַיִּש"ש חֻלְיִין (פ"ב) אָף דל"ב פְּנוּנַת שְׁחִיטָה רַק לְשׁוּם דְּבַר מַעֲשֵׂה דְבִלֵּא"ה לֹא מִקְרִי פַח גְּבָרָא מ"מ הִינְנוּ מִן הַסֵּתָם אָבֵל אִם פִּינּוּן לְהֶדְיָא שְׁלֵא לְשַׁחֲטֵי שְׁחִיטָה הַמְּכַשֶּׁרֶת אֲלֵא לַעֲשׂוֹת בְּנִחְיָה וְחִנְיָה לֹא נִקְרָא שְׁחִיטָה וּגְרוּעָה יוֹתֵר מִנְּפִלָה מַעַל הַקּוּרָה לַעֲנִינּוּ זֶה שְׁאִינוּ בְּכָלֵל וְזִבְחָתָה וְעִינּוּ ת"ש וּבפ"מ בש"ד (ס' ג') כ' וְצָרִיף לְרֵאוֹת מָה הוּא מְחַשְׁבָּה זֹו אִם דְּנֻקָּא שֶׁהוֹצִיא בְּשַׁפְּתָיו אוֹ אֶפְיָלוּ פִּינּוּן בָּלָב וּבְמַחְשָׁב' פִּיגּוּל יֵשׁ מְחַלְקֵת אִם בְּמַחְשָׁבָה אוֹ בְּשַׁפְּתָיו וְה"ה פֶּאֶן תְּלִיא בְּזָה וְאִם סָגִי בָּלָב א"כ לְמָה פּוֹתִי שׁוֹחֲט וְיִשְׁרָאֵל עַע"ג פֶּשֶׁר דְּלִמָּא פִּינּוּן לְנַחֲוֹר וְלַעֲקוֹר עִי"ש וְנִרְאָה דְסוּבֵר דְּכּוֹנֵנַת מַעֲשֵׂה אִינוּ גּוֹרַע בְּזָה רַק מָה שְׁמַכּוֹנוּן לְנַחֲוֹר זֶה פּוֹסֵל וִי"ל בְּאַמַּת אִם זֶה פּוֹסֵל א"כ בְּאוֹמֵר לְהִקְפֹּד הִינְנוּ שְׁפּוֹנוּנְתוֹ לְשַׁחֲטֵי שְׁחִיטָה הֶרְאוּי א"כ אָף אִם לְכַבּוֹ לֹא כֵן יִחַשְׁבֵי הֵוִי דְּבָרִים שְׁבֵלָב וְאִינּוּ דְּבָרִים וְאָף דְּבַעֲכו"מ לר"א דְסוּבֵר סֵתָם מְחַשְׁבַת עֲכו"מ לַע"ז כְּמִבּוֹאָה חֻלְיִין (דָּף ל"ט) וְשֵׁם מְשַׁמַּע אָף אִם אוֹמֵר בְּפִירוּשׁ דְּאִין פְּנוּנְתוֹ לַע"ז ג"כ אֲסוּר פְּדֻמוּכַח מְש"ס חֻלְיִין (דָּף י"ג) דְּפָרִיף גְּבִילָה אִין אִיסוּר הֶנְאָה לֹא מֵאֵן תִּנָּא דְלֹא כֵר' אֲלַעֲזֵר דְּאִי ר"א הָא אֲמַר סֵתָם מְחַשְׁבַת עֲכו"מ לַע"ז וּמְזָה מוּכַח דִּלְר"א אֶפְיָלוּ אִם אִינוּ אוֹמֵר פְּלֵל דֹּאֵל"כ לּוֹקִי מִתְנִיתִין בְּרֵאוּי שְׁשַׁחֲט בְּשִׁתִּיקָה אֲלֵא וְדֹאֵי לר"א סֵתָמָא פְּפִירוּשׁ וּל"ה דְּבָרִים שְׁבֵלָב דְּגִלוּי לְכָל הוּא וּכ"כ הַת"ש (ס' ד) וּמוּכַח אָף אִם אוֹמֵר בְּפִירוּשׁ דְּאִין פְּנוּנְתוֹ לַע"ז רַק לְשַׁחֲטֵי ל"מ דֹּאֵל"כ לּוֹקִי מִתְנִיתִין בְּאוֹמֵר בְּפִירוּשׁ דְּאִינוּ שׁוֹחֲט לַע"ז א"ו אָף דְּצוּעַק בְּפִירוּשׁ לֹא אֲמַרִינּוּ דְּהַדְּבָרִים שְׁבֵלָב אִינוּ יָכוֹל לְסַתּוֹר דְּבָרִיו פִּינּוּן דְּסֵתָמָא כֵּן הוּא וְעִינּוּ תְּשׁוּבַת ח"צ (ס' א') דְּמָה"ט נְכָרִי פְּסוּל לְכַתּוּב גִּט אָף שְׁאוֹמֵר בְּפִירוּשׁ שְׁפּוֹתֵב לְשִׁמּוֹ וְלְשִׁמָּה מ"מ פִּינּוּן דְּאִנּוּ סִהְדִי דְּנִכְרִי אֲדַעֲתָא דְּנִפְשֵׁיהָ קַעֲבִיד הו"ל פְּאֵלוּ פִּירֵשׁ וְה"נ דְּכּוֹנֵנְתִי פִּינּוּן דְּסֵתָמָא לַע"ז ל"מ אָף בְּאוֹמֵר בְּפִירוּשׁ לְהִקְפֹּד מ"מ זֶה דְּנֻקָּא הִיכָא דְּסֵתָמָא כֵּן הוּא אָבֵל אִם אוֹמֵר הַפּוֹתִי בְּפִירוּשׁ דְּרוּצָה לְשַׁחֲטֵי שְׁחִיטָה הֶרְאוּי אָף אִם בְּמַחְשָׁבָתוֹ לְנַחֲוֹר לֹא אִיכְפַת לָן פִּינּוּן דְּסוּתֵר דְּבוּרוֹ בְּזָה לַע"ז דְּבָרִים שְׁבֵלָב אִינּוּ דְּבָרִים וְאָף בְּמוֹמֵר לְהַכְעִיס מִהֲנִי פְּשָׁאֲחֵרִים רוֹאִין אִם אוֹמֵר בְּפִירוּשׁ דְּמַכּוֹנוּן לְשַׁחֲטֵי הֶרְאוּי אָף אִם בָּלָבוּ לְהִקְפֹּד מ"מ לַעֲנִינּוּ זֶה ל"מ הַסֵּתָם לְסַתּוֹר דְּבָרִיו: וּבִלֵּא"ה נִרְאָה דְּאָף אִם פִּינּוּן לְהִקְפֹּד שְׁלֵא לְקַיִים מִצְוֹת שְׁחִיטָה מ"מ אִם שׁוֹחֲט שְׁחִיטָה הֶרְאוּי אִין הַפְּנוּנָה פּוֹסֵל דְּאָף לְהַסוּבְרִים בְּמִצְוֹת אָף אִם א"צ פְּנוּנָה מ"מ אִם פִּינּוּן לְהִקְפֹּד ל"י וְנִימָא ג"כ בְּשַׁחֲטָה אָף דֹּא"צ פְּנוּנָה וְהַטַּעַם כִּמ"ש הֶר"ן בְּחִידוּשֵׁי חֻלְיִין (דָּף ל"א) דְּמַכְשִׁירֵי מִצְוָה ל"ב פְּנוּנָה כְּמוֹ נִדְּהָ דְּנִאֲנָסָה וְטְבִלָה וְנִימָא בְּזָה ג"כ דְּמ"מ אִם פִּינּוּן לְהִקְפֹּד גְּרַע הִינְנוּ דְּלֹא קַיִים הַמִּצְוָה אָבֵל מ"מ פִּינּוּן דְּנִשְׁחַט פְּרֵאוּי אָף אִם נֹאמֵר דְּזִבְחָתָה הֵוִי מִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא נִתְקַיִים אִם פִּינּוּן לְהִקְפֹּד מ"מ אֲמַאי יְהִי נֶאֱסֵר הַבְּשָׂר.

וְעוֹד הָא גַּם טְבִילַת גְּדָה דל"ב פְּנוּנָה מְדָמָה הַש"ס שֵׁם לְשַׁחֲטָה וְקֹאמֵר לר"נ שְׁנִפְלָה מִן הַגָּשֶׁר וְלִרְבִּנּוּ שְׁפִירְדָּה לְהַקִּיר וְע"ש בְּרִש"י לְרַבִּנּוּ דְּבַעֲזֵי מִיָּהָא פְּנוּנָה לְחַתִּיקָה וּכ"כ בְּטְבִילָה מְכַשִּׁיר רַב אֲלִיבִיָּהוּ פְּשִׁירְדָּה לְהַקִּיר וְלֹא לְטַבּוֹל וְנִפְלָה פְּלוּלָה לְתוּף הַמַּיִם וְזֶה הֵוִי קִצַּת כְּפִנוּנָה לְהִקְפֹּד וְאָף אִם תֹּאמֵר דְּמ"מ פִּינּוּן דְּנִפְלָה בְּאֲנָסָה עֲדִיף מ"מ הָא הֶרְמַב"ם

וכן בש"ע (סוף סי' קצ"ח) פתבו נדה ששטבלה בלא פנונה פגון ששנפלה לתוך המים או שירדה להקר.

ולכאור' הוא זו ואצ"ל זו פיון דאנו קיי"ל כר' נתן בשחיט' דאף פנונת חתיכה ל"ב וכ"כ בנדה בנפלה מן הגשר ג"כ מותרת לבעלה ומכ"ש בירדה להקיר דזה אף לרבנו מהני דהוי כמו פנונה לחתיכה.

וכמו שכ' רש"י אלא נדאי נראה דרמב"ם אתי להורות אף אם ירדה להקר היינו עצם הטבילה הי' אף להקר וכל גופה ירדה למים לטבול להקר ג"כ עלתה לה הטבילה הרי אף אם פיון שלא לצאת ג"כ מהני בנדה וכמו כן בשחיטה לא מיפסל השחיטה אף בכיון שלא לצאת רק פנונת היש"ש הוא באם עושה ומכונן במעשיו לנחור ולעקור היינו שפיון להדיא שלא לשחוט אותה שחיטה המכשרת ורוצה לעשות בנחירה והקרה לפניו בהנחיתו ששחט פראוי זה פוסל דהוי פאלו נשחט בלא פח גברא אבל אם מכונן לשחוט הסימנים ואוחזם בידו ושחט בסכינו אף אם פיון להדיא שהשחיטה לא יכשיר ל"מ פנונתו לעקור מעשה השחיטה ולכך בכותי ומומר וישראל הרואה שעושה מעשה החתיכה ע"י פחו סגי.

רק אם פיון בידו לעשות נחירה ועלתה בידו שנתהפך לשחיטה יפה זה פוסל היש"ש: ודע דיש להתבונן פיון דבש"ס מדמה פנונת שחיטה לכנונת טביל' א"כ כמו בשחיטה בנפלה ספין אם הפילה הרוח לכ"ע פסולה משום דכתיב ונבחת שהוא כמו דהוי אמר ועשית ועיין רא"ש וטו"ז (סי' ג') ובטבילה ג"כ מדכתיב וכפס דמי לשחיטה וכמבואר בש"ס דר"פ אמר לר"נ נפלה מן הגשר ולרבנו ירדה להקר הרי דשניהם שווין א"כ מדוע לא ביארו הפוסקים בטבילה דאם נפלה מן הגשר ע"י רוח דלא עלתה לה הטבילה כמו בשחיטה ועיין רש"ב"א תוה"ב שסמספק אם נפלה הספין מידו או מחיקו אם הוי פח גברא ומדמה להא דנפלה מן הגשר דעלת' לה הטבילה ורק בהפילה הרוח הספין ל"מ עי"ש וכןראה מדבריו דנפלה מן הגשר היינו שהוחלקה אבל אם הפילה הרוח י"ל דלא עלתה לה הטבילה דהוי כטבילה בלא פחה וצ"ע בזה: והנה למ"ד דבעי פנונה או לשיטת היש"ש אם מתפנין לניחור דל"מ בזה אם אחר עומד ע"ג אם מהני פנונת העומד ע"ג תליא במחלוקת התוס' שם ורש"ב"א דתוס' סוברים דכנונת אחרים המלמד' מהני ודעת רש"ב"א דרק דבר דמהני בשליחות כמו גט הוי עמידה ע"ג פנונת העושה אבל דבר שאי אפשר לעשות ע"י שליח כמו חליצה ל"מ פנונת העע"ג ובשחיטה פיון שהפל תלוי בדעת השוחט דאם שחטו שלא מדעת בעלים מהני א"כ כל ההיתר תלוי בדעת השוחט וכנונתו וראיתי לא"א מ"ו ז"ל בספרו דברי חיים דיני ר"ה (סי' ה') שהקשה הא לר"י דסובר בטבילת נדה בעי פנונה מבואר בש"ס שם דכנונת חברתה מהני הא שם בעי ששטבול בעצמה ול"מ שליחות עי"ש ולא אדע פנונתו הא כל מה דסבר ר"י דבעי פנונה מדאורייתא הוא כמו דמבואר ש"ס שם מדכתי' וכובס שנית מקיש תכפוסת שניה לראשונה מה ראשונה לדעת אף שניה לדעת ול"ב דעת פהן מדכתיב וטהר מ"מ הרי דהוי כמו טבילת וטהרת פלים דמי ששטביל בעי שיהיה לדעת ואם אגסוה חברתה ואטבלה פנונה דחברתה פנונה מעליא הוא והחרישת והשוחט הוי כמו פלי לגבי פקחת דמי ששטביל הפלי צריף שיכונן לדעת הטבילה כן נמי האשה החרישת נטהרת בטבילת

הפיקוחית ובכוננותה לדעת טבילה אבל בשחיטה אם בעי פנונה מדכתיב ונבחת ע"כ מי שעושה מעשה שחיטה צריך שיכונן ול"מ פנונת העע"ג וז"פ: סי' ח' אם בדרקו שו"ב ונמצא שא"י אם נטל פעם א' קבלה אמרינו השת' דאתרע פן דעת האגודה והכרעת רמ"א (סי' א') ובטו"ז האריף להשיג ותוכן הדברים דהא אנו קי"ל כר"ה בשוחט בספין ונמצא פגום בלא שבר עצמות ודלא כר"ח דאמר ספין אתרע בהמה לא אתרע וה"נ דומה למקנה דהנה תרתי לריעותא הרי אינו יודע לפגונו ובהמה בתוקת איסור דבהמה.

והש"ף כ' דבזה מסייע רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן והפלתי השיג ע"ז פיון דחזינו בבהמה שנטרפה עכשיו ובבירור ל"ס על הרוב לומר השתא דנטרפה פיון דע"כ יצא מפלל רוב רק מצד חזקה הנצמח מן הרוב א"כ פאן נמי זה יצא מפלל רוב ונשאר רק חזקה דמעיקרא שיזענוו שיזע א"כ שוב הוי תרתי לריעותא.

אולם פנונת הש"ף ודאי אף דלגבי רוב לא אמרינו השת' דאתרע ויצא מן הרוב והטעם פיון דלא נתברר מעולם בפגונו בחיוב כמו גבי חזקה דמעיקרא דילפינו מנגע דארף דחסר לפגונו אמרינו השתא דחסר דשם ראינו מקודם שהיה שלם משא"כ בחזקה דאתיא מפת רוב פיון שיצאה מפלל רוב ומקודם לא הי' חזקה בודאי ועיין מהרי"ט (ח"א סי' ל"ז) אבל מ"מ קצת חזקת היסוד הוי רק שלא נוכל לסמוך ע"ז פיון דאתרע אבל מ"מ פיון דמסייע חזקה דמעיקרא עדיף ממקנה.

ואין לומר א"כ בספין נימ' ג"כ דהא ע"כ אתה צריך לומר דרוב ספינים אינם נפגמים בעור דהא קי"ל אם נאבד הספין לאחר שחיטה הבהמה כשרה ולא חיישינו להחזיק ריעותא לומר דילמא נפגם הספין א"כ אף שנמצא פגום נימא לאוקמי הספין על חזקתו ולומר השתא דאתרע פיון דמסייע רוב.

אולם ז"א דארף דלר"ה בנאבד הספין מותר היינו דלא מחזקינן ריעותא פל זמן שלא ראינו אבל בראינו ריעות' סובר דעור פוגם כמו עצם המפרקת. ועיין סדרי טהרה (סי' קצ"ט ס"ק ל"ז) שהקשה על הרשב"א בתו"ה שכ' דחתיכת העור לר"ה הוי כמו אשה שנתעסקה במין החוצץ קודם הטבילה דעור לר"ה ודאי פוגם א"כ אמאי בנאבד הספין כשרה מ"ש מהא דר"ג א"ר בנתנה תבשיל לבנה דאפי' אם לא נמצא עליה דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה משום דאימר ברדיוני נפל הרי אף שפדקה גופה קודם טבילה פיון שהפסיקה בנתינת תבשיל לא עלתה לה טבילה ולמה בשחיטה כשרה לר"ה דס"ל עור ודאי פוגם.

וע"כ צריך לומר דוקא אם בדרקנו אחר שחיטה וראינו שנפגם הורע פחו של ספין זה שעלול ליפגם שהספק שקול כמו שעצם המפרקת גורם הפגימה פן נמי יכול העור לגרום הפגימה אבל אם לא ראינו שום פגם מהיכ' תיתי לנו להחזיק ריעותא מה דלא שכתיח שיפגם בעור ואף דלר"ה אף בשבר בו עצמות שיש מקום לתלות ולומר אין ספק מוציא מידי ודאי מ"מ מקרי לדידך' אתילד ריעות' וחישינוו שפא בעור נפגמ' ע"כ הטעם פיון דלפגונו הרעותא אבל בנאבד לא מחזקינן ריעותא פלל אבל מ"מ רוב גמור לא הוי.

ועיין ברי"ף ריש חולין שכ' בראה א' ששחט ואזל לעלמא ולא יזענוו אי גמר אי לא מותרת דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן וכתב ואי קשיא לך הו דאמר ר"ה בהמה

בְּחִיָּה בְּחֻקֵּי אִסּוּר עוֹמֶדֶת עַד שֶׁיִּנְדַּע לָהּ בְּמָה נִשְׁחָטָה דְּשִׁמְעַת מִיָּנָה דַּס' שְׁחִיטָה לְחוּמְרָא וְקוּי"ל דְּהִלְכְתָּא הוּא הֵתָם כְּגוֹן דְּאֵתְיָלְדָא רִיעוּתָא בְּסַפִּין אָבֵל הֵכָא פִּינּוּ דְקוּי"ל רֹב מְצוּיִין אָבֵל שְׁחִיטָה מְוַמְחִין הֵן כְּמָאן דְּאֵתְיָדַע בְּמָה נִשְׁחָטָה הוּא.

וְלִכְאוּרָה מֵאֵי ס"ד לְהַקְשׁוֹת הָא בְּכָל הַתּוֹרָה סְמִכִּינּוּ עַל רֹב וּמֵאֵי קוּשְׁיָא לִיהִ לְהַרְי"ף מְסַפֵּק בְּשְׁחִיטָה דְּסַפִּין וּלְמ"ש פּוֹנְתוֹ דְּהָא בְּנֶאֱבָד הַסַּפִּין פְּשָׁרָה וְע"כ מְטַעַם רֹב סַפִּינִים אֵינָם נִפְגְּמִים בְּעוֹר וְאֵפ"כ בְּנִמְצָא פָּגוּם לֹא סְמִכִּינּוּ עַל רֹב זֶה אִף דִּישׁ רֹב וְחֻקֵּי הַסַּפִּין מִמִּילָא אִף בְּשׁוֹחֵט שְׂאִינוּ לְפָנָנוּ לֹא נִסְמוּךְ עַל רֹב דַּל"ה בִּירוּר וְעַד שֶׁיִּנְדַּע לָהּ בְּבִירוּר אֵינוּ מוֹצִיא מִחֻקֵּי אִסּוּר וְע"ז מְתַרְץ דְּשָׁם פִּינּוּ דְּכַפְּרָנוּ אֵתְיָלְדָא רִיעוּתָא וְחֻזִּינוּ דְּהַסַּפִּין עָלוּל לְפָגוּם לְכַף אִסּוּר אָבֵל לְעוֹלָם ע"י הָרֹב כְּמָאן דְּאֵתְיָדַע בְּמָה נִשְׁחָט' הִיא: וְהִנֵּה לְכָאוּרָה יֵשׁ לְצַדָּד בִּישׁוּב קוּשְׁיָא זֶה דַּל"ה תְּרִתִּי לְרִיעוּת' לְהַמְבַּאֵר בְּרַמְבַּ"ן וְרַשְׁבַּ"א יְבָמוֹת (דָּף ל"א) בְּהָא דְקָאָמַר שָׁם הַש"ס אֲשֶׁה זֶה בְּחֻקֵּי הַיֵּתֵר לְשׁוּק עוֹמֶדֶת בַּס' גִּירוּשִׁין דְּעָרְוָה וְכוּ בְּסַפֵּק קִידוּשִׁין דְּעָרְוָה בְּחֻקֵּי הַיֵּתֵר לִיְבָם עוֹמֶדֶת אִף דְּהִיָּתָה אִסּוּרָה מְשׁוּם א"א וְכִשְׁמַת נִעְמִידוּהָ בְּחֻקֵּי אִסּוּר כְּמוֹ דְּאִמְרִינִין מְחֻזְקִין מֵאִסּוּר לְאִסּוּר לְגַבִּי סַפֵּק בְּשְׁחִיטָה אִף דְּבְחִיָּה לֹא הִי רַק אִסּוּר אֲבָר מִן הַחֵי מ"מ חוֹשְׁשִׁין לְנִבְלָה וְכַתֵּב הַרְשָׁב"א דְּגַבִּי בְּהֵמָה כָּל שְׂלֵא מֵתָה אוֹ שְׁמִתָּה מִמִּילָא אוֹ שְׂלֵא נִשְׁחָט' כִּהִלְכְתָּה אִסּוּרָה עַד שֶׁיִּתְחַדֵּשׁ בָּהּ עֲנִין הַמְכַשִּׁירָה הַלְכָף פִּינּוּ שְׂאֵתָה בָּא לְהַתִּירָה וְלוֹמַר דְּנַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה שְׁהַכְשִׁירָה עָלֶיהָ הַרְאָיָה וְדַכּוּתָה הֵכָא פִּינּוּ שֶׁזֶה מִתְחַזְקֵתָה צָרָה לְעָרְוָה הַנּוֹת וְאֵלוֹ מַת בַּעַל מִמִּילָא הַתִּירָה לְשׁוּק וְהָרִי מַת וְקִבְרוּ מוֹכַח עָלֶיהָ כְּשִׂאֵתָה בָּא לְאִסּוּרָה וְלוֹמַר דְּנַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה הָאוּסְרָה עָלֶיהָ לְהַבִּיא רֵאִי וְכוּ הַדִּין כַּה"ג בְּקִידוּשִׁין.

וְכַבֵּר הָאֲרִיכוּ בְּזֶה הַגְּאוּנִים בַּס' ש"ש וּבַס' ח"ד וּבַתְּשׁוּבַת רַע"א ו'ל דַּמַּס' קִידוּשִׁין מוֹכַח דְּאִף בְּאוֹתוֹ אִסּוּר עֲצָמוֹ מְקַרִי ג"כ חֻקֵּי הַיֵּתֵר דְּדִינִין כְּשִׂמּוֹת בַּעֲלָה תְּהֵא מוֹתֵרֵת לִיְבָם וְהָרִי מַת לְפָנָיו אֵלָא דְּבֵאתָ לֹמַר דְּנִתְחַדֵּשׁ דְּבָר שְׁמִיתָתוֹ לֹא יִהְיֶה מִתֵּרֵת אוֹתָהּ מִצַּד קִידוּשִׁי עָרְוָה אֲמַרִּינּוּ אוֹקִי עַל חֻזְקָה דְּמִיתָת בַּעֲלָה תְּהִיָּה מִתֵּרֵת לִיְבָם וְהַעֲלוּ דַס' נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט אִם מַעֲשֵׂה הַשְׁחִיטָה נַעֲשֶׂה כְּהוֹנֵן וְלִית בֵּי' ס' רַק מִצַּד אַחַר דּוּמָה לְשָׂאָר ס' טְרִיפָה בְּנוֹלַד רִיעוּתָא וְעֵינִין מ"ש בְּזֶה בַּס' דְּבָרֵי חַיִּים יו"ד (סוֹף ס' ו') בְּהַגְהוּתִי וּיְבִאֵר עוֹד לְפָנָיו אִי"ה: וְהִנֵּה מְטַעַם זֶה נִרְאֶה דְּכָל ס' בְּמַעֲשֵׂה שְׁחִיטָה אִם נַעֲשֶׂה כְּהוֹנֵן דְּאִמְרִינִין עָלֶיהָ לְהַבִּיא רֵאִי וְאִין ס' מוֹצִיא מִיַּד וְדֵאִי מ"מ אִף דְּנִשְׂאָר בְּחֻקֵּי אִסּוּר הֵינִינוּ רַק מַס' אָבֵל מ"מ לֹא נוֹכַל לֹמַר לְהַחְזִיק מֵאִסּוּר אֲבָר מִן הַחֵי לְאִסּוּר נְבִלָה אִף לְלִקוּת דְּהָא בְּהֵמָה בְּחִיָּה אִף דַּהִי לָהּ חֻקֵּי אִסּוּר מ"מ הִי בְּיָדוֹ לְסַלֵּק הָאִסּוּר וְלִשְׁחָטָה כְּהוֹנֵן וְלֹא לְהַמְשִׁיף עָלֶיהָ אִסּוּר עוֹלָם וְכֵמוֹ דְּעָלֶיהָ לְהַבִּיא רֵאִיָּה שְׁנַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה הַמְכַשִּׁיר כֵּן נְמִי עָלֶיהָ לְהַבִּיא רֵאִיָּה שְׁנַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה הַפּוֹסְלֵת לְהוֹצִיא מִחֻקֵּי שְׁחִיטָה לָהּ מִקּוֹדֵם שֶׁיִּכּוֹל לְסַלֵּק הָאִסּוּר אַבְמָה"ח וְלִכְשִׁישְׁחָטָנָה תְּהִיָּה מוֹתֵרֵת לְאָכּוֹל וְא"כ דִּי דְּלֹא נוֹכַל לְבָרֵר אִם מַעֲשֵׂה שְׁעֵשֶׂה הִנֵּה בְּהַכְשֵׁר שְׁחִיטָה לְאִסּוּר לְאָכּוֹל מ"מ ג"כ לֹא נוֹכַל לְבָרֵר שְׁנַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה הַפּוֹסְלָה לְעוֹלָם לְהַמְשִׁיף עָלֶיהָ אִסּוּר עוֹלָם וְלֹא מְצִינּוּ בַּס' בְּשְׁחִיטָה לְהַחְזִיק' בּוֹדֵאִי נְבִלָה לְלִקוּת רַק בְּדַבְרֵי רַמְבַּ"ם בְּלֹא בְּדַק בְּסִימָנִין וְעֵינִין פ"מ בְּפִתְיָחָה לְהַלְכוּת שְׁחִיטָה שְׁהַתְּעוֹרֵר בְּזֶה לְמָה בְּסַפֵּק שְׁהָה הָרִי רַק ס' נְבִלָה וּבְנִמְצָא סַפִּין פָּגוּם וּבְנִמְצָא שְׁמוּטָה הָא קוּי"ל סוֹקְלִין עַל הַחֻזְקָה: וְלְמ"ש אֲתִי שְׁפִיר דְּהָא הִיָּתָה עוֹמֶדֶת לְסַלֵּק הָאִסּוּר וּמַעֲשֵׂה נַעֲשֶׂה לְפָנָיו רַק הַסַּפֵּק אִם נַעֲשֶׂה בְּהַכְשֵׁר וְע"ז לֹא הִי בְּחֻזְקָה שְׂלֵא תְּסַלֵּק מִמֶּנָּה הָאִסּוּר

אדרבא בחזקה הי' שבידו לסלק האיסור רק פניו שלא ידענו אם נעשה בהכשר עליך להביא ראיה ומ"מ כמו כן לא ידענו בבירור אם נעשה בה מעשה האיסור לעולם דהיינו ששקה או ששחט בספין פגום ומספק נשאר באיסורו אבל מ"מ אינה ודאי נבלה דעליך להביא ראיה שנעשה בה מעשה האוסרת לעולם ואף דכל שחיטה משנזקב הנשט יש מעשה האוסרת רק לכי גמר השחיטה מתכשרא אם לא שקה שיעור שקה כמו שכתב רש"י חולין (דף כ' ע"ב) א"כ אם נאמר נקב הנשט הוי נבלה שפיר בספק אם שקה הוי בחזקת איסור פניו דמעשה הטורף נעשה בבירור ז"א דמ"מ כ"ז דלא סלק מעשיו לא חל שם איסור ואדרבא הפל נעשה בהכשר שחיטה דכך הוא הכשירה ומקודם היתה עומדת בחזקת היתר אם ישחטנה פראוי תצא מאיסורה אף דעליך לברר שנעשה המעשה בהכשר מ"מ כמו כן עליך לברר שנעשה בפסול כדי שתמשיך עלי' איסור ברור לעולם וכ"ז שפאנו לבית הספק נשארה בס' איסור אבל לא ודאי איסור וקא דלא בודק בסימניו י"ל דשם עדיף דלא נעשה מעשה לסלק חזקת הגוף ועיניו נו"ב קמא אה"ע (סי' ס"ט) ובתנינא דחזקה שלא נעשה מעשה אלים טובא ואינו עדיף רוב לגבי חזקה פזו וה"נ חזקה דלא שחט רוב הסימן עדיף להסוברים דלגבי זה ל"א רוב מצוין אצל שחיטה מןחזין כמבואר במרדכי ובתשובת רא"ש דלדידהו משמע דנבלה ומטמא במשא דקאמר בגמרא הוא מדאורייתא ודלא כמ"ש תוס' ורשב"א שם וכן נמי דעת רמב"ם וחזקה זו אלימא דלא נעשה שחיטת רוב סימן אבל ביתר ס' בשחיטה כמו דעליך להביא ראיה שנעשה מעשה המכשיר כ"כ עליך להבי' ראיה שנעשה מעשה הפוסל ואסור מס' אבל ל"ה ודאי נבלה: אף י"ל דהא באמת בהא דלא בודק בסימניו דמר סבר בחזקת איסור אמרינו בחזקת טומאה ל"א ומ"ס בחזקת איסור קיימא והשתא מתי ופירש"י פניו דבחזקת שאינה שחוטת מוקמית לה הרי מתי ומטמא' למה לא נאמר לאוקמי על חזקתה כמו דלא מטמאה מחיים פן גם עכשיו אינה מטמאה דנשחטה פהוגן וכבר עמד ע"ז בתשובת נודע ביהודא פמה פעמים ונראה טעם הדבר למה שכתבו תוס' בכות שם בהא דמקשה אב"י מנפל הבית עליו ועל בת אחיו וא"י אינה מהם מת ראשונה נימא אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה וכתבו תוס' תימא אמאי חשיב לי' טפי בחזקת היתר לשוק מליבם וכתבו דמשו"ה חשיב לה טפי בחזקת היתר לשוק מליבם משום דבמיתת הבעל משתריא לשוק אבל במיתת הערוה אינה ניתרת ליבם עד שימות הבעל עמה.

וה"נ דכונתיה פניו דינש לפני חזקת איסור דלא נשחטה פהוגן ונגד זה יש חזקה דאינה מטמאה פדמעקרא בחייה אמרינו דיותר היתה עומדת טפי בחזקת שתטמאה כשיסתלק ממנה החיות דבזה לבד מטמאה אבל שתהיה מותרת אינה מותרת אף אחר שיסתלק ממנה חיות עד שישחטנה פהוגן בכל דיני שחיטה ולכך פניו שמתה ונסתלק חיותה אמרינו דבחזק' זו עומד' לטמאה אם יסתלק החיות ולפנינו מתי ואף דעומדת בחזק' שכשישחטנה תהיה מותרת מ"מ לזה צריך מעשה יותר שיסתלק החיות וקא בהכשר שחיטה.

וא"כ כמו כן לענין איסור נבלה אף דהיתה עומדת בחזקה לכשישחטנה תהיה מותרת מ"מ לזה צריך מעשה הכשר שחיטה ושתהיה אסורה מצד נבלה אינו צריך מעשה רק שיסתלק חיות הבהמה וכיון דמתה לפנינו מפילא מוקמינו אותה על חזקה למה שהיתה

עומדת יותר אם יסתלק החיות: ועיין מ"ש שם בדברי חיים מה"ט להצדיק דברי הכו"פ וכן דעת התפל"מ ועוד גדולי מחברים דס' נקיבת הנושט הוי ס' בשחיטה אף דאין הס' במעשה המכשיר רק מצד אחר מ"מ אינו דומה לס' קדושין דמקרי חזקת היתר ליבם אף דבחייו היתה אסורה מטעם אשת אחיו דשם אם תאמר להחזיקה באיסור זה דאשת אחיו ולאסרה על היבם ע"כ אתה צריף להתירה לשוק ויותר היתה עומדת בחזקת היתר ליבם ממה שהיתה עומדת בחזקת היתר לשוק דמעיקרא בטרם שקדש הערוה במיתת הבעל היתה משתרית ליבם ולשוק לא מישתרית עד דיקדש מקודם הערוה.

וכן בס' גירושין דערוה בכנס ואח"כ גירש י"ל אף אם לא נאמר חזקת א"א דהערוה עדיף החזקת היתר לשוק מליבם דבמיתת הבעל מישתרית לשוק אבל ליבם ל"ה עומדת עד שגירש מקודם הערוה ושימות הבעל וכל קושית תוס' שם מס' דרוסה ל"ה רק על גירש ואח"כ פנס אבל בכנס ואח"כ גירש אינו דומה לס' דרוסה דשם אף דנאמר דהית' עומדת בחזק' היתר לכשישחוט אותה מ"מ פיון דנולד הס' מחיים מחזקינן מאיסור ויש נגד חזקת היתר חזקת איסור דמעיקרא ושניהם שקולין לכך אסור מס' משא"כ בס' גירושין יותר היתה עומדת בחזקת היתר לשוק מליבם פנ"ל וכן בס' קידושין יותר היתה עומדת בחזקת היתר ליבם מלשוק אבל בס' נקובת הסימנין אף דרוב בהמות פשרים ומצ"ז היתה עומדת בחזקת היתר כשישחטנה והשתא שחוטתה לפנינו אף דאין ס' במעשה השחיטה דנעשה בבירור פהוגן לפנינו מ"מ פיון דיש ס' דלמא נקב הנושט ונמשך איסור גבלה עוד עליה שלא תועיל השחיטה ויש חזקת איסור וכיון דהוי ס' אם מעשה השחיטה הכשירה אסורה מס' עי"ש במה שפכתתי עוד בזה.

וכן נראה מדברי ריטב"א שם דכתב לתרץ קושית ראשונים הנ"ל דלגבי ס' בשחיטה בחיה היתה עומדת באיסור אינה זבוחה ואהיה חזקה מוקמינן לה עד שיינדע שנושחטה פמצות התורה ולדבריו נדאי כל ס' אף שאינה במעשה השחיט' רק מצד אחר הפוסל השחיטה ג"כ הוי בחזקה דלא נסתלק מאיסור אינה זבוחה והא דקאמר שם בקידושין בחזק' היתר ליבם אף דהוי ג"כ אותו איסור ממש ע"כ מטעם הנז' דעכ"פ יותר היתה עומדת בחזקת היתר ליבם ממה שהיתה עומדת בחזקת היתר לשוק או דשם אתי עלה מטעם דמוקמינן הערוה בחזקת שלא נתקדשה וכמ"ש תוס' שם לגבי ספק גירושין.

וא"כ לעולם י"ל בס' במעשה שחיטה דהוי נדאי גבלה מטעם חזקת איסור דמעיקרא דיותר היתה עומדת לאיסור פשיסתלק ממנה החיות דלא בעי מעשה ממה דהיתה עומדת להיתר דבעי מעשה הכשר שחיטה ובפרט לדעת הרמב"ם דסובר ג"כ וזבחת הוא מ"ע ובחיה עומדת באיסור דאינה זבוחה יש חזקת איסור ברור.

וכן מבואר מתוס' חולין (דף פ"ו) גבי שחיטת חשו"ק דהקשו לרבנן מ"ט אם רוב מעשיהם מתוקנים יהי מותר לאכול משחיטתם ואי פלגא ופלגא אם סמוך פלגא דמקולקליו לחזקה דעומד בחזקת איסור ואיתרע לה מחצה דמתוקנים יהי מותר לשחוט אחריהם וגם יתחייבו על שחיטתם משום גבלה הרי מבואר דחזקת איסור דבהמה מכריע לנדאי גבלה אף ללקות והש"ף (סי' כ"ח) שכ' להוכיח מש"ס שם דאי לאו רוב מעשיהו מקולקליו הי' אולינו לחומרא להצריך פסוי מס' דאדרבא מדברי תוס' מבואר דאף אם פלגא ופלגא סמוך פלגא לחזקה ורק לר"מ בעי רוב מקולקליו כמבואר שם במהרש"א:

אולם כ"ז לדעת תוס' דס' הנולד מחיים מוקמינן ג"כ על החזקה מלבד מה דשכיח יותר לאיסור אבל לדעת רבינו יונה ורשב"א ושיטת רמ"א (סי' נ') דבנולד רעותא לדידן לא אזלינן בטר חזקה ובדברי רשב"א חולין מבואר דאף מדאורייתא לא אזלינן בטר חזקה אם אין לתלות יותר להיתר מלאיסור כמו בנטל זאב בני מעים והם סוכרים פיון דאיתילד ריעותא בפנינו ל"ש לאוקמי על חזקה וכן נראה שהוא דעת רמב"ם ממה דסובר בה' שגגות בבא על ס' א"א דחייב אשם תלוי ואינו חייב חטאת משום דכיון דנעשה לפנינו דבר שבאנו להספק לא מוקמינן על החזקה וכמו שהאריה בזה בס' ת"ש ובכל המקברים הבאים אחריו לדידהו ודאי דברי הש"ך נכונים דבכל ס' בשחיטה חייב בפסוי פיון דאיתילד רעותא על חזקת האיסור נשאר בספק א"כ כל ס' דאיתילד לפנינו אם נשחט בהקשר או לא אין החזקת איסור מקריע לבקר הדבר והוי רק ס' נבלה.

ולפי"ז יש לומר הא מבואר (סי' ח"י) בנאכד הספין טרם שפדק דמותר אף אם נמצא אח"כ פגום אמרינן דמותר הואיל שפכר יצא הדבר בהיתר עיי"ש בטו"ז ובת"ש פיון דנתחזק להיתר אין מוציאין מחזקתו והביא הת"ש ראי' מש"ס פתובות (דף כ"ד) גדולה חזקה שאין ב"ד יכולין להוציאם ואף דיש לחלק דשם אין הריעותא ברור עתה לפנינו בגוף החזקה רק במה דנאכד ספר יחוסין איתרע ומ"מ אינו ריעותא בבירור משא"כ בספין הנמצא אח"כ והוא פגום כמו שהוא לפנינו איתרע בבירור מ"מ דעת הטו"ז והש"ך פיון דקודם שמצא הספין הוחזקו להיתר אין מוציאין אותו מחזקתו והא דמקנה שנמצא חסר דכל טהרות שנעשו ע"ג טמאין אף דקודם שידענו מן הריעותא החזקנו להמקנה בחזקת שלם והטהרות הנעשה ע"ג בחזקת טהרות ע"כ הטעם דחזקה מה שהחזקנו מהני אם נשאר הדבר בלא מה שהחזקנו לס' אמרינן דמהני מה שיצא בהיתר ומשו"ה בספין שנאכד ונמצא אח"כ פגום תלינן להיתר פיון דאף אם נמצא אחר שחיטה פגום אינו ודאי נבלה או מטעם שפכתתי לעיל פיון דאפה רוצה לאסור ולהחזי' איסור נבלה לעולם כמו שאפה אומר עליה להביא ראי' שנעשה מעש' שחיט' פשירה כמו כן עליה להביא ראי' שנעשה מעשה פסול שתהי' נבלה לעולם דבחזק' שתהי' נבלה ל"ה עומדת או מטעם פיון דאיתרע החזקת איסור במה שהתחיל לשחוט בספין פשר בזה שפיר פיון דלא ראינו רעותא בהספין דנאכד אז אף דנמצא אח"כ פגום אמרינן שפכר יצא והחזקנו בהיתר אין ריעותא דפגימה מוציא מידי מה שהחזקנו משא"כ במקנה שנמדד ונמצא חסר פיון דע"י תרתי לרעותא מחזקינו לנדאי טמא ואמרינן דהיתה חסרה מעיקרא בשעה שטבל בזה נ"מ מה דהחזקנו פיון דידענו שזה שהחזקנו לטהור הי' בטעות ואין חזקה זו שהחזקנו להיתר מוציא מידי ודאי שע"י תרתי לריעותא מחזקינו לנדאי טמא [ועיין בנו"ב מהד"ק חיו"ד (סי' מ"ו) ד"ה וא"ת שפכת דדבר זה אינו סברא לומר פיון שקודם שנמצא דם פכר היתה בחזקת טהרה אחר הטביל' לא תצא מחזקת שהי' לה קודם שנודע הס' דהא במקנה אף דכבר החזקנו בחזקת טהור אחר שטבל מ"מ עתה שאנו מסופקים למפרע שפא טבל שלא פדין אמרינן העמיד טמא על חזקת טומאתו ולמ"ש יש לגמגם על דבריו דנו"ב ואכ"מ]: ובזה יש ליישב קושיות הכו"פ שהקשה על תוס' דמתרצי דטעמ' דר"א דקאמר ספין איתרע בהמה לא איתרע משום דהוי ס"ס דלמה משנה תוס' הך ס' דלמא אחר שחיטה נפגם פיון דבמקנה הוי ודאי ע"ש ולמ"ש י"ל אף דבמקנה הוי ודאי טמא פנ"ל מ"מ פיון דכבר צרפתי חזקת איסור דבהמה נגד חזקת ספין להחזיק בחזקה דהשתא

דבעור נפגם א"כ נשאר לנו הס' דלמא לא הגיע הפגימה נגד סימנים ול"ה רק ס' נבלה וילגבי זה מהני התזקה שהתזקנו להיתר אולם זה טעות דלגבי ספין זה לא התזקנו עדיין בהיתר פינון שמעולם לא ידענו והיה בפנינו ובדקנו אותו ונמצא פגום.

אולם בדברי תוס' י"ל מטעם אחר אף דבמקנה הוי נדאי טמא מטעם תרתי לריעותא מ"מ ל"ה קונשית תוס' לר"ח שיהי' נדאי נבלה רק כמו דמצינו במקנה דהוי תרתי לריעותא פן בספין יהי' עכ"פ ספק והטעם למ"ש מהרי"ט בחידושי לקידושין סנגיא דנתן הוא דבזרק לה קידושין והי' ס' קרוב לו ס' קרוב לה ל"ש לאוקמי על חזקת פנוי' הואיל דאיתרע התזקה במה שהתחיל לזרוק ועי"ש בנזעם דבכרי ובס' אבני מילואים (סי' כ"ז) השיג עליו דהא ילפינו מנגע דאזלינו בטר חזקה אף דיש ריעותא בפנינו.

אולם המעיין בנזעם דבכרי ימצא דמהרי"ט הרגיש מהו דנגע ועיקר סברתו דשם אף דנמצא ריעותא בפנינו מ"מ פינון שראינו מעיקרא בחזקתה אזלינו בטר התזקה כ"ז שנוכל לומר דהשתא אתרע משא"כ בזרק לה קידושין דראינו שרוצה לסלק התזקה ומאז היה לנו ס' מה יהיה בזריקה זו אם יבא לרשותה תהי' מגורשת ואם יהי' קרוב לו לא תהי' מגורשת ואז על העתיד איך ומה ינדמן ויהי' המקרי לא נוכל לדון מטעם חזקה דנדאי יהיה קרוב לו דלא נוכל לשפוט מפח חזקה על העתיד שלא יהיה ביזו לסלק התזקה פינון דעושה מעשה לסלק התזקה ומיד בשע' זריקה באנו לבית הספק פיצד פול הדבר אמרינו אם יש אח"כ ס' נשאר במצב הס' הזה שהיינו בו.

ונסתלק טענות בעל האבני מילואים מעליו: ובספר דברי אמת ראיתי שהקשה עליו מהא דמבואר בקמות (דף ל"א) בתו"ת דס' קרוב לו או לה למ"ד ספקא דרבנן מעמידין אותה אחזקת' וגדולה מזו פתבו תוס' פרק הזורק דבב' קרוב לה וב' אמרים קרוב לו דמד"ת א"א היא אלא דרבנן התמירו לעשותה ס' מגורשת.

ובאמת גם מהרי"ט עצמו בתשובה (ח' הרגיש מזה וכו' לחלק דבס' דתו"ת עדיף דלדברי הני סהדי לא אתרע פלל התזקה והפ"מ יו"ד במשפצות (סי' ק"ה) פינון בזה לדברי מהרי"ט דשם כ' היכא דאנו דנין על שעת הריעותא פינון דאיתרע מה"ת לא אוקמי אחזקה בס' השקול וכ' דהאי דיבמות דתו"ת ס' דרבנן אף דאיתר' משום דמה"ת אוקי תרי לנגד תרי וליכא עדות פלל משא"כ בריעותא בגוף המעשה עי"ש.

אולם באמת זה דוחק גדול לומר דבתו"ת סלק וליכא עדות פלל. אולם פנראה סברת מהרי"ט הוא בחידושי לקידושין דשם אינו דן לומר היכא דאיתרע שלא לאוקמי על התזקה רק במקום דנשתנה הדבר ונעשה מעשה כמו בזרק לה קידושין דראינו שרוצה לסלק התזקת פנויה ולקדשה וביזו לסלק התזקה ותיכף פשזרק ירדנו לבית הס' ולא נוכל אז לדון על התזקה דחזקת פנויה אינו מכריע אז אם יבא לרשותה או לא לכן אף דאחר שזרק יש לנו ס' אם קרוב לו או לה אמרינו שפיר דנשאר הדבר בס' כמו שהי' לנו בעת שזרק ובזה לא אזלינו בטר חזקה דמעיקרא שהיתה בחזקת פנויה פינון דנעשה השתנות בפנינו וידענו שזרק לה קידושין והיה יכול להגיע לרשותה לכו מחזקינן בחזקת ס' מקודשת כמו של"ה ידענו מעיקרא איך יפול הדבר: ולפי"ז זה דוקא בס' קרוב לה או לו משא"כ בגיטין פ' הזורק שם מוקי הש"ס הא דקתני מתניתין מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת בב' פיתות עדים המכחישין תרי אמרו שהבעל קדם לבא ותרי

אומרים דהאשה קדמה ובזה לדברי הנה דאמרו דהבעל קדם לא ירדו לשום ס' בעת שזרק פיו דלדבריהם לא היה מציאות גירושין ע"י ד"א רק שימסור לידה ממלש בזה שפיר מוקמינו על החזקה פיו דלדבריהם לא התחיל הריעותא משא"כ היכא דזרק וס' אם הגיע קרוב לה בזה פיו שירדנו לס' בהתחלת המעשה אם יוצא המעשה בפועל לסלק החזק' וגם היה באפשרות לסלק החזק' בזה פיו דהתחיל הס' מחזקינו לס' אם לא נתברר אח"כ לפנינו ועיין יבמות שם ברש"י ובחידושי רשב"א אם הסוגיא דשם איירי דומיא דסוגיא דגיטין א"ש דבתו"ת אזלינו מדאורייתא בטר חזקה פיו לדברי הנה תרי דהוא קדם ל"ה שום ספק להם אם יתקיים לשנות החזק' ע"י מעשה הזאת: ולפ"ז י"ל דלא קשה קושית תוס' על ר"ח ממקנה שיהיה גם בשחיט' ודאי נבלה מטעם תרתי לרעותא די"ל דאינו דומה למקנה דשם אם נחזיק חזקה דהשתא ריעותא דמקנה ונאמר דגם אז היה חסר להך צד לא היה באפשרות בשום אופן לסלק בטבילתו את החזקת טומאה משא"כ בספין מיז פשהתחיל לשחוט בספין בדיק באנו לבית הס' אם יעלה בידו וישחוט כהוגן דהיינו שנמצא גם אחר השחיטה שאין הספין פגום ואין חזקת איסור של הבהמה מגדת שלא יעלה בידו שחיטה הגונה וכיון שמזיד באנו לבית הס' לכה גם אח"כ פשמצא פגום נוכל לומר שמה בעצם נפגם ואף דיצא כבר ע"י רעותא מה דהתחיל לשחוט מחזקת ודאי איסור מ"מ לא יצא מחזקתו בודאי ודומה למ"ש תוס' ריש נדה דאף דע"י קינוי וסתירה איתרע החזקה מ"מ חזקה שאינה טמאה ודאי לא איתרע וה"נ דכונתי אף דע"י מעשה השחיטה איתרע חזקת איסור מ"מ חזקה דאינו מותר בודאי לא איתרע ולמה מותר לר"ח וע"ז מתרצי תוס' שפיר דהוי ס"ס דאף אם בעור נפגם שמה לא נגע בסימניו פיו דאף אם נאמר מחמת תרתי לרעותא אין פאן ודאי איסור פנ"ל ואתי שפיר קושית הכו"פ: ומעתה בשוחט שנבדק וא"י דבזה ג"כ לא נוכל לומר להחזיק על למפרע שיהיה נבלה ודאי פיו דא"ד למקנה דשם אם היתה חסרה ל"ה בשום אופן שישולק החזקה ע"י טבילה הזאת משא"כ בשוחט עכ"פ איתרע החזקת איסור דגם הי' ס' אם ישחוט כהוגן לא נשאר רק לומר להחזיק במה שהיה מחזיק מעיקרא פשידנו לבית הס' דא"כ פיו דעכ"פ ל"י יותר מס' נשאר שוב להכרע ודאית שהחזקנו בהיתר טרם שיזענו מן שום ריעותא וכבר יצא בהיתר ע"י שחיטת השוחט שהחזקנו להיתר לא נוכל להוציא מחזקה הזאת ולעשות ס' בשביל חזקה דהשתא שא"י.

ובזה מיושב ג"כ דברי הש"ך בנקה"כ שכ' בספין ל"ה ס"ס גמורה משום דמסתמא שחט בכל הספין משא"כ בשוחט הוי ס"ס מעליות' והקשו עליו הא עכ"פ הוי ס"ס במקום חזקה דל"מ ולהנז' א"ש או מטעם דכאן הוחזקנו בהיתר קודם שיזענו מן הריעותא או משום דעכ"פ אף אם נאמר דמעיקרא לא ידע לא יהיה ודאי רק ס' ושפיר מהני ס"ס: ובזה י"ל מה דקשה בש"ס עירובין (דף ל"ו) בהא דס' עירוב פשר קושית דר' יוסי אדר"י רבא אמר התם היינו טעמא דר"י העמיד טמא על חזקתו ואימא לא טבל אדרבא העמיד מקנה ע"ח ואימא לא חסר במקנה שלא נמדד ועי"ש ברש"י במתניתינן איכא חזקה לקולא ולחומרא העמיד אדם ע"ח תחום ביתו העמיד תרומה ע"ח ועירב ובדרבנן לקולא אזלינן וקשה הא הוי תרתי לריעותא דהרי טמא לפניך וחזקת שלא עירב ובתוס' שם פתבו ובמקנה הוי מצי לשנויי הרי חסר לפניך ועי"ש במהר"מ לופלין דבמקנה הטעם דחסר ואתא.

אולם להמבואר מתוס' תולין וכתובו' דל"א סברות חסר נאמאי ובכ"מ אפרינן תרתי לריעותא יקשה. ובס' מח"א הלכות אישות (סי' ג') כ' דר"מ ור"י סוכרים כר"ש דאף בתרתי לריעותא ספקא הוי ומשו"ה ס' טהור היכא דנטמא בטומאה קלה וכן ר"י ס"ל כר"ש דפליג אפוקים נאמר ברה"ר טהורות ומש"ה גפי עירוב אע"ג דהוי תרתי לריעותא מכשיר דהוי ס' בדרבנן עיי"ש ודבריו תמוהין עד למאד הא כל השקלא וטרקא דש"ס שם דמקשי ר"מ אדר"מ ודר"י אדר"י הוא ממתניתין דפ"ב מס' מקנאות ושם ליפא ר"מ ולא נזכר רק סתם מתניתין ברישא הטמא שיירד לטבול כו' ס' טמא ומזה מקשי הש"ס אר"מ דמתמיר בעירוב וסבר ר"מ ס' לחומר' ומתיר דקסבר בעירו' תחומין דאורייתא ובמשנה ב' שם קתני בבא דמקנה שגמדד ונמצא חסר כ"ט שנעשו ע"ג למפרע בין ברה"י בין ברה"ר טמאות בד"א בטומא' חמורה אבל בטומאה קלה כו' ס' טהור ר' יוסי מטמאה שר"י אומר כ"ד שהוא בחזקת טומאה לעולם בפסולו עד שיודע שטהור הרי דר"מ מטמא במקנה בנדאי בין ברה"ר בין ברה"י וכמו ברישא דלא נזכר ר"מ מקשי הש"ס משום דסתמא ר"מ פן ג"כ במציעתא ר"מ הוא אלמא דסובר תרתי לרעות' הוי נדאי וכן ר"י דפליג בסיפא בטומאה קלה דג"כ טמא סובר ג"כ להדיא דבתרתי לריעותא הוי נדאי.

וא"כ יקשה אמאי בס' עירוב פשר ולמ"ש אתי שפיר דווקא במקנה שגמדד דל"ה באפשרות לטהר במקנה הזאת אם הייתה חסרה אז בשעת טבילה וא"כ לא איתרע החזקת טומאה כלל בטבילה זאת כיון דהשתא חסר לפנינו ובצירוף חזקת טומאה נשאר נדאי טמא משא"כ בתרומה ונטמאת דבשעת הנחת עירוב היינו מחזיקין בבירור לעירוב שיקנה תחמו' בצד זה ויאבד חזקת תחום ביתו דהיה באפשרות שישאיר התרומה בחזקתו ואין חזקת תחום ביתו מרעא לחזקת טהרה דתרומה שיטמא קודם בה"ש א"כ אף אם תאמר הואיל דהשתא נטמאת התרומה מ"מ ל"ה רק ס' ולכך ס' עירוב פשר.

ומנושב נמי בקושית תוס' שם בהא דפריף דר"מ אדר"מ דנוכל לומר הא דלא אוקמי' תרומה אחזקה לאו משום דהשתא היא טמאה אלא משום חזקת שלא עירב וקשה אם ר"מ סובר תחומין דאורייתא אמאי אמר ר"מ ה"ז חמר גמל הא הוי תרתי לריעותא ולמ"ש אתי שפיר כיון דאף אם נאמר תרתי לרעותא לא יהיה בזה נדאי אינו עירוב הואיל דאיתרע החזקת שלא עירב בהנחתו דהיה באנו לבית הס' ואדרבא היינו מחזיקין שיתקיים בבה"ש ויקנה תחמו' בצד זה ולא יהיה רק ס' ולכך הוי חמר גמל.

אולם אם נאמר פן א"כ מהראוי שגאמר דהוי עירוב הואיל דכבר הוחזקנו בהיתר כ"ז שלא ידענו דנטמאת התרומה או שנשרף וכיון דלא יהיה רק חמר גמל מס' מהראוי שגאמר למיזל בטר חזקה מטעם שהחזקנו בהיתר ומה קשיא לי לתוס' ואולי דחזקה שהחזקנו הוא כמו רוב ולר"מ דחושש למעוטא לא מהני החזקה הזאת שהחזקנו בהיתר ודחוק ועיין מ"ש אאמ"ו ז"ל בספרו דברי חיים יו"ד (סי' ד'): ובאמת בדברי מהרי"ט הנז' יש לגמגם דהא מבואר מתניתין מס' (פי"ב) הנה ס' מן החוט ס' מן הפוש ס' מן הגבועול הנייתו פסולה ומדקתני פסולה משמע דהו' ובר"ע שם וברא"ש הטע' דבעינן הנאה נדאי מן האזוב משום דאפרינן העמיד טמא על חזקתו ומשמע דאם בא אח"כ למקדש חייב מדלא קתני כמו דקתני שם (פי"א) א"ח על היונקות על ביאת מקדש א"ו

פינון דמוקמינו על חזקת טומאה אין ס' מוציא מידי ודאי ומוקמינו על חזקת טומאה הרי אף דבשע' שפא להזות ירדנו לבית הס' ואז ל"ה שינה לאוקמי על חזקה של העתיד שלא יהי הזאה פנ"ל מ"מ כ"ז שאינו מבותר שהי הזאה פשרה נשאר בחזקתו ודלא כמהרי"ט ובאמת גם בתשובה בכמה מקומות חזר מהרי"ט מהספ' הנז' ולומד בדעת תוס' דחזקה דאתרע דלא אזלינו בתרי' הוא רק מדרבנן א"כ פנראה אף דבאנו לבית הס' לשיטת תוס' דג"כ אמרינו אין ספק מוציא מידי ודאי ומוקמינו על חזקת איסור א"כ דומה שוב למקנה ממש ולא מהני מה שהחזקנו בהיתר.

גם יש לגמגם לדעת רמב"ם דסובר דבמקנה אף דהוי תרתי לרעותא ל"ה רק ס' ובהל' תרומה בהך דחבית שהחמיצה פוסק דשלישה ימים הראשונים ודאי מכאן ואילך ס' יקשה פינון דל"ה רק ס' נאמר ג"כ פינון דיצא בהיתר אין מוציאין מהחזקה דומיא דסכין שנאבד אלא ע"כ צריף לחלק דדוקא בסכין פינון דאם היה לפנינו היינו צריכין לבדוק ולחוש לדידן שפא נמצא פגום רק פינון דאינו בפנינו בלתי באפשרת לבדוק מוקמינו על החזקה בזה אף דנמצא אח"כ פגום אמרינו פכר יצא בהיתר פינון שהיינו צריכין לדון על החזקה משא"כ במקנה דהית' בפנינו וכן בשוחט דלא היינו צריכין כלל לדון על החזק' דמעיקרא בזה ל"מ מה דיצא מקודם בהיתר בטורם שהיינו צריכין לדון על החזקה אף מ"מ י"ל לדעת רמב"ם פינון דמ"מ בתרתי לרעותא ל"ה רק ס' שוב מהני בשוחט לדון מטעם ס"ס ולשיטת נשאר הראשונים הסוברי' דתרתי לרעותא הוי ודאי י"ל פנ"ל דעכ"פ בשוחט ובסכין הנמצא פגום אתרע החזקה דמעיקרא ול"ה רק ספק ונגד ס' מהני לגבי שוחט שוב מה דינא בהיתר: וראיתי למי שהביא ראיה דמהני מה שהחזק בהיתר ממ"ש הטור אה"ע (סי' קנ"ו) דאם לא החזק באחים ובבנים ואמר יש לי בנים דנאמן אף אם באו אח"כ עדים ואמרו דיש לו אחים מ"מ פינון שקודם לכן היתה בחזקת פטורה ליבום מהני אמירתו כה"נ מהני מה שהחזקנו ולענ"ד אינו ראי' כלל דאם נאמר פן א"כ יקשה ממה דקיי"ל אה"ע (סי' קמ"ד) באומר כתבו גט ותנו לאחר יב"ח וכתבו ונתנו וא"י אם מת מקודם או אח"כ ה"ז ס' מגורשת והו' ממתניתין דסוף פרק מי שאחזו וכתב שם הר"ן דלא מוקמינו על חזקת חי משום דעכשיו מת לפנינו אמרינו דלמא מת מקוד' ואמאי הא פינון דנתנו הגט בהיתר ואז ל"ה שום ס' והחזקנו אותו בחזקת שהוא קיים והיתה אז מותרת להנשא לכל איש ישראל א"כ נימא אף דאח"כ נתגלה לנו שמת נימא דאחר הגירושין מת ולא נוציא אותה מחזקתה שהחזקנו אותה בהיתר להנשא לשוק כמו בגידון דטור הנז' אלא ודאי דאינו דומה כלל לדברי הטור דשם אף דיש לו אחים מ"מ יכול להיות האמת אתו דיש לו ג"כ בנים רק אם ידענו מן האחים אינו נאמן לפטרה בדבורו אבל כ"ז דלא החזק לנו באחים מחזקינו דבריו דיש לו בנים בבירור ואף דנתגלה אח"כ וראו עדים על האחים מ"מ פינון דכבר החזקנו לקבל גם דבריו שיש לו בנים שוב אין מוציאין מחזקה זו פי גם פעת שידענו מן אחים ויכול להיות דיש לו בנים משא"כ בגידון דמתניתין הנז' פינון דידענו פעת בבירור שמת ונולד ריעותא בגוף ההיתר דיכול להיות דבשעת הגט פכר הי' מת מצרפינו לרעותא דמת חזקת א"א דמעיקרא וכמו כן בגידון דנאבד הסכין פינון דנולד ריעותא בהסכין מצטרפין לחזקה דמעיקרא חזקת איסור דבהמה המעיד שהיה אז פגום.

ובלא"ה א"ד לדברי הטור דשם ל"ה שום פעם בחזקת איסור לשוק פשימו' דל"ה מוחזק באחים אבל פאן דהי' בחזקת איסור בבירור ל"מ מה דיצא בהיתר וכמו במקנה. אולם ע"כ סברתם הוא הואיל דעכ"פ הי' רעותא ברוה לסלק החזקת איסור דהיה יכול לשחוט בנחת ושללא יהיה פגום פנ"ל או מטעם פיון דאם היה בפנינו היינו צריכין לבדוק אחר הספין רק הואיל דנאבד הנכרחנו לאוקמי על החזקה זה עדיף טפי ממקנה ודכונותי' פנ"ל: וראיתי בתוס' רי"ר קידושין (דף ע"ט) הביא הקושני' על ר"ח דאמר ספין איתרע בהמה.

לא איתרע והא מקנה דמי לספין דאיתרע וגברא לא איתרע דדמי לבהמה ואפ"ה אוקמינו טמא על חזקתו נוקי בהמה נמי אחזקתה וכתב וז"ל דנ"ד מקנה לספין דספין בדוק אותה קודם שחיטה ובחזקת פשרה הוא אבל המקנה לא מדד בשע' שטבל אלא זמן רב יש שנמדד ועכשיו אחרי שטבל נמצא חסר הלפך י"ל נחסר מאותה שעה שנמדד ובעת טבילתו חסר היה הלפך נ"ד ס' ספין לספק מקנה עכ"ד וצריף להבין דבריו דלכאורה משמע דעיקר חלוקו בין הס' הוא על זמן רב או על זמן מועט וכמו שמחלק בתשובת ח"צ (סי' ג') בקושני' תוס' חולין (דף י') דאמאי מטמאינו בנדאי הנכנס בבית מוסגר אף שיחסר הנגע לבסוף וכתב דשכיח טפי שיחסר הנגע בכל ז' ימי הסגרו ממה שיחסר בשעה קטנה שבין ראית הנגע להסגרו ומה שמצינו חסר אמרינו דנעשה באורף שבעת ימי הסגרו וכתב ואפשר דבמקנה נמי אם תיכף לאחר שמדדוהו והיה שלם טבל בו אף שלאחר ימים נמדד ונמצא חסר אותו אדם שטבל אחר המדידה הראשונה בסמוך לו אפשר שיהיה טהור אלא שבזה לא דברה המשנה.

ולדבריו הא דכ' הרמב"ם הל' מקנאו' עד שיודע זמן שנמדד בו והיה שלם אין הפירוש דצריף זמן שנמדד אחר שטבל אלא זמן שנמדד קודם שטבל היינו דזמן זה מחזקינו לשלם ותלינו דנעשה חסר אח"כ ולא תלינו בזמן מועט.

וי"ל דזה נמי פוננת תוס' רי"ר דספין היה בחזקת בדוק ומקנה עבר זמן רב וי"ל דנחסר מאותו שעה שנמדד ובעת טבילתו חסר היה היינו לא הטבילה דאותו זמן שטבל אחר שנמדד דאדרבא תלינו שנעשה חסר אח"כ.

אולם באמת סברא זו מלבד שאינו מוכן דהא ע"כ החסרון נעשה בזמן א' מזמנים ומניין לנו לתלות שנעשה בין זמנים הרבה לזמן א' פיון דסוף כל סוף הדבר נעשה רק בזמן א' וגם מלשון התוס' רי"ר משמע דאף מאותו שעה שנמדד י"ל דהיה חסר.

וכנראה דכוננתו לחלק בין חזקת הגוף דספין שפדקנו לפנינו והיה בחזקת פשרה כל מה דנוכל להחזיק החזק' ולאחר הריעותא דספין מאחרינו אבל במקנה לא היה נבדקת אלא זמן רב אף דהחזקנו אות' בחזת' שלימה מ"מ לא ראינו בעינינו שהיתה שלימה בשעה שטבל וכ"ז דחוק ואולי פוננתו למ"ש לעיל בדברי מהרי"ט הואיל דבדקנו וידענו שיכול לשחוט' בספין זה שחיטה מעליה' תלינו דהמקרה היה שנפגם בעצם המפרק' פיון דהיה יכול עכ"פ לשחוט' שחיטה פשרה ושללא ימצא ריעותא משא"כ במקנה אם היתה חסרה ל"ה שום ריעותא בטבילה זו לסלק החזקה וצ"ע ועיין מ"ש אאמ"ו ו"ל בדברי חיים יו"ד (סי' ל"ט): עוד מבואר שם בדברי התוס' רי"ר דבר חדש דאף לר' יוסי דסובר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע שהוא טהור מ"מ לא פליג על מה דקתני במתניתן (פ"ב) דמקנא' ובמציעתא במקו' שנמדד ונמצא חסר דכל טהרות

שנעשו ע"ג למפרע טמאות דהוא דוקא בטומאה חמורה ולא בטומאה קלה ומינה מקשינו בעירובין (דף ל"ו) דר"י אדר"י ומתירין רבא העמיד טמא ע"ח ואימור לא טבל ומקשה אדרבה העמיד מקנה ע"ח ואימור לא חסר ומתיר במקנה שלא נמדד פירוש באין מקנה פליג ר' יוסי דמטמא במקנה שלא נמדד כגון הא דקתני בסיפא ואפילו טבל ס' שיש בו ארבעים וס' שא"ב של"ה לו חזקה דכשרת אבל במקנה שנמדד לא פליג ר' יוסי ומודה דבטומאה דרבנן אזלינן לקולא דאמרין העמיד מקנה ע"ח כדאמרין בעירובין ס' דרבנן לקולא.

וי"ל דזה נמי פונת תוס' עירובין שם והיינו אף דתיתי לריעותא הוי פנדאי מ"מ פיו דהיה לו חזקה דמעיקר' אף דיש חזקה לנגד חזקה אזלינן לקולא בדרבנן. ואף דכבר השיג בבכור שור ע"ד הב"ח דרצה לומר סברת תיתי לריעותא הוא רק מדרבנן ובאמת כן נראה מפרוצת דברי התוס' רי"ר דדעתו ג"כ דסברת תיתי לריעותא הוא דאורייתא מ"מ בטומאה דרבנן וכו' בעירובין דקיל אז אף היכא דהוי תיתי לריעותא ג"כ מקילין.

ומינשב קושית המח"א שהבאתי לעיל דאמאי בעירוב לא אזלינן בטר חזקת שלא עירב ונהי טמא לפניך דעירוב דומה לטומאה קלה. ובזה מיושב קושית הכו"פ הנז' ע"ד תוס' דטעמא דר"ח דהוי ס"ס ואמאי הא הס' שמה בעצם המפרקת נפגם אין פאן ס' פיו דבמקנה משונונו ליה לנדאי גמור לשורף הסהרות למפרע ולדברי תוס' רי"ר א"ש דהא עכ"פ בטומאה קלה וכו' בעירובין דקיל לא מחמירין אף בתיתי לריעותא א"כ ע"כ דל"ה פנדאי גמור וכל מה דמקילין בדרבנן שוב מצטרפין בדאורייתא לס"ס.

אף יש לומר דוקא בעירוב דקיל וכו' דוקא בולד הטומאה דרבנן מקילין ולא באיסור דרבנן אחר כמבואר ג"כ מהא דחביות דאף דתרומה בזה"ז הוא דרבנן מ"מ הוי ספק: סי' ט' ואם מי שהמיר נעשה חשוד למפרע כתב הב"י (סי' קי"ט) דאף אם שחט והמיר אח"כ באותו יום פשר וכן דעת הש"ך ופ"ח ופ"ח ופ"ח דאוקי גברא אחזקתיה.

אולם הת"ש כ' דדומה למקנה דשייך נמי הרשיע ואתאי ובס' ש"ש האריה להשיג על הת"ש דלא מצינו תיתי לריעותא רק לדון דמה שנמצא עכשיו ריעותא נעשה למפרע כמו במקנה דנמצא חסר וכדומה דלא ידענו לתלות אימתי נעשה אבל בהמיר דיידענו מתי עבר עליו רוח זרה רק באנו לדון על מעשה אחרת דומ' לזה אין אנו מוסיפין והביא ראיה מעדים זוממין אם הונו על הטבית' עדות גניבה כשרה וכבר קדמוה ברצ"ל זו בתשובת עבודת הגרשוני.

אולם מ"מ יש לדון די"ל שאני עבירה אחרת כמו בהונו על הטבית' או בשוחט בשבת וכדומה בזה שפיר י"ל עכשיו איתרע ועבר עליו רוח שטות אבל באם המיר דתו כפר אמרו חז"ל כה הוא דרכו של יצה"ר היום אומר לו עשה כה ולמחר עשה כה עד שיאמר לו לה עבוד ע"ז א"כ ידענו מעבירה הזאת שפבר פג טעמו ועבר עליו רוח זרה מפמה עבירות י"ל דדומ' לתיתי לריעותא שפיר ועיין מ"ש אאמ"ו ז"ל בספר דברי משפט (סי' ל"ד) דיש לחלק במה דצריכין אנהנו לדון על האי גברא בשאר ענינים אם איתרע חזקה מכבר אז לא מצטרפין החזקה של הנדון הנה פיו דיש נ"מ אם מקבלין עדותו מקודם לכן להחזיק דבזה לא יש חזקה לצרף לחזקה דהשתא א"כ מכשירין אותו ואמרין השתא

דאיִתְרַע לְכֹן מְמִילָא נְתַחזֵק אָדָם זֶה לְכָשֶׁר עַד הַשְּׁתָא מְמִילָא מְהַנִּי עֲדוּתוֹ לְשָׂאָר עֲנִינִים אַף נִגְדַּת חֲזָקָה.

וְנִישׁ לִי לְהוֹסִיף דַּע"כ לֹא מְצַטְרֵפִין חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא לְרִיעוּתָא דְּהַשְּׁתָא רַק דְּבַר הַנְּעֻשָׂה בְּמַקְרָה וּלְמַקְרָא לֹא יֵשׁ זְמַן וּכְמוֹ דְּהַמְקַר' נַעֲשֵׂה הַשְּׁתָא דְּחֶסְרָה הַמְקַנָּה אוֹ שְׁשֻׁכַּח הַדִּינִים וְלֹא חֲזַר עַל מַשְׁנֵתוֹ כֹּן פֻּעַל הַזְּמַן הַקְּדוּם ג"כ וְאַף דִּישׁ לוֹ חֲזָקַת פְּשָׁרוֹת מ"מ כִּינּוֹן דְּצָרִיף מַעֲשֵׂה וְלִימוּד לְחֲזוֹר עַל לִימוּדוֹ וְרִאִינוּ שְׁנַתְרַשֵּׁל בְּזֶה וְשֻׁכַּח וְלֹא חֲזַר עַל לִימוּדוֹ אֲמַרִּינּוּ דְּגַם קוֹנְדָם לְכֹן לֹא חֲזַר עַל לִימוּדוֹ מִשָּׂא"כ שְׁיִהְיֶה נְפֹסֵל מִטַּעַם עֲבִיר' עֲבִיר' שְׁיִהְיֶה נַעֲשֵׂה רְשָׁע ע"י מַעֲשֵׂה בְּזֶה אֲמַרִּינּוּ חֲזָקָה דְּלֹא נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה עֲדִיף וּכ"ז שְׁנוּכַל לְהַחֲזִיקוּ שְׁלֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה רְשָׁע אֲמַרִּינּוּ הַשְּׁתָא דְּאִיתְרַע כִּינּוֹן דְּאִתָּהּ בָּא לְהוֹצִיא מִן חֲזָקָתוֹ וְלוֹמַר שְׁנַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה רַע בְּפִנְעַל עֲלִיף לְהִבִּיא רֵאִי וְעִינּוֹן פִּנ"י פְּתוּבּוֹת וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת וּבְנו"ב מַהד"ק חֲאב"ע (ס' ס"ט) וּבְמַהד"ת דְּכְתָבוּ דְּחֲזָקָה שְׁלֹא נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה עֲדִיף אַף מִן רֹב וְא"כ ה"נ חֲזַק' כְּשֶׁרַת עֲדִיף כ"ז דְּנוּכַל לומ' דְּלֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה רְשָׁע.

וְעוֹד י"ל לַמ"ש הַנּו"ב אַה"ע(ס' ל"א) וּמְקוֹ"ח(ס' תס"ז) הָא דְּאֲמַרִּינּוּ בְּנִגְעַת בְּאַחַד בְּלִילָה וּלְמַחֲרָ מְצָאוּ מֵת דְּחֶסְרָתִים מְטַמְּאִין דְּכָל הַטְּוִמָאוֹת פְּשַׁעַת מְצִיאָתָן וּמוֹדִים חֶסְרָתִים לר"מ בְּרֵאוּהוּ חִי מְבַעֲרָב הִינּוּ שְׁרֵאוּהוּ חִי בְּאוֹתוֹ מְקוֹם דְּכְמוֹ דְּאִין מַחֲזִיקִין אִיסוּר מְקוֹם לְמַקְרָא כ"כ אִין מַחֲזִיקִין חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא מְקוֹם לְמַקְרָא וְעַרְב לְאוּ דוֹקָא רַק בְּאוֹתוֹ מְקוֹם אַף לְזַמַּן מְרוּבָ' וְהַבְּאִתִּי קֶצֶת רֵאִיָּה לְדְבָרִי בַּע"מ פְּתוּבּוֹת (דָּף ע"ו) שְׁפַתְבּוֹ וְכֹן בַּעַל הַחֲמוֹר עֲלִיו לְהִבִּיא רֵאִיָּה מִטַּעַם כִּינּוֹן נְפֹסֵל מִטַּעַם כֹּן מַעֲיָקְרָא מֵת קוֹנְדָם הַמְשִׁיכָה וּכְשֶׁמְבִיא רֵאִיָּה שְׁלֹא מֵת מְקוֹנְדָם מוֹקְיָם חֲזָקָה דְּגוּף הַחֲמוֹר בְּחֲזָקַת חִי פְּדַמְעִיקְרָא עַכ"ד וְלְכֹאוּרָה אִינוּ מוֹכֵן כְּשֶׁמְבִיא רֵאִיָּה שְׁלֹא מֵת מְקוֹנְדָם לְמָה לִי לְהַחֲזִיקָה דְּגוּף הַחֲמוֹר בְּחֲזָקַת חִי מַה צָרִיף חֲזָקָה בְּמַקְרָא רֵאִי א"ו דְּנַעֲתוֹ דַּא"צ לְהִבִּיא רֵאִיָּה שְׁהִיָּה חִי בְּשַׁעַת מְשִׁיכַת הַפָּרָה רַק שְׁרֵאוּהוּ חִי בְּאוֹתוֹ מְקוֹם דִּי.

וּלְפִי"ז י"ל דְּדוֹקָא בְּמַקְרָה דְּהוּא מְזַמַּן לְזַמַּן לְהַחֲזִיק רִיעוּתָא דְּהַשְּׁתָא עַל מַעֲיָקְרָא וְהַפֵּל הוּא מְקוֹם אַחַד בְּזֶה אַף דְּחֲזָקָ' דְּמַעֲיָקְרָא הוּא בְּאוֹתוֹ מְקוֹם מ"מ מִטַּעַם תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא אֲזִלִּינּוּ בְּתַר הַשְּׁתָא מִשָּׂא"כ בְּדְבָר שְׁצָרִיף לַעֲשׂוֹת בְּכוֹנוּנָה שְׁיִרְשִׁיעַ בְּזֶה הוּי הַזְּמַן כְּמוֹ מְקוֹם לְמַקְרָא וְנוּכַל לְתַלוּת בְּהַזְּמַן דְּהַשְּׁתָא וְאִין חֲזָקָה דְּהַשְּׁתָא שְׁנַתְרַשֵּׁל מְעוֹרָר אוֹתָנוּ עַל הַקְּלוּל שֶׁל זְמַן הַקְּדוּם דְּהוּי כְּמוֹ אִין מַחֲזִיקִין רִיעוּתָא מְקוֹם לְמַקְרָא.

וְאַף דְּגַם חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא הוּי מְקוֹם לְמַקְרָא ז"א דְּחֲזָקַת כְּשֶׁרַת שְׁלֹא הִרְשִׁיעַ זֶה מוֹקְמִינּוּ אוֹתוֹ בְּכ"מ כ"ז שְׁהָאָדָם חִי דְּחֲזָקַת כְּשֶׁרַת אוֹ דְּהוּא חֲזָקָה דְּאִתִּי מִכַּח רֹב וְהוּא בְּכ"מ אוֹ חֲזָקַת הַגּוּף דְּלֹא עֲשֵׂה עֲבִירָה וּבְכ"מ שְׁהוּא שָׁם מְקוֹמוֹ כְּמ"ש תוּס' רִישׁ גִּדָּה דְּבִנְדָה אַף דְּשִׁינְתָה מְקוֹמָה ל"ש לומַר אִין מַחֲזִיקִין מְקוֹם לְמַקְרָא מְשׁוּם דְּכ"מ שְׁהִיא טוּמְאָתָה עֲמָה וְה"נ דְּכּוֹנוּתָהּ חֲזָקַת כְּשֶׁרַת תְּלוּי בְּכ"מ שְׁהוּא וְאִינוּ תְּלוּי בְּמַקְרָא וְזַמַּן מִשָּׂא"כ הָא דְּאִתְרַע הַשְּׁתָא זֶה תְּלוּי בְּמָה דְּעֵבֵר עֲלִיו רוּחַ טוּמְאָה וְהַזְּמַן גּוֹרֵם וְאִין מַחֲזִיקִין רִיעוּתָא מְקוֹם לְמַקְרָא הִינּוּ בְּזֶה מְזַמַּן לְזַמַּן.

וּבְאַמַּת לְכֹאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּין בְּדְבָרִי תוּס' חוֹלִין (דָּף י') דְּהַקְּשָׁה לְמָה בְּנִגְעַת בְּבֵא הַפְּהֵן סוּף שְׁבוּעָה וְאִיתְרַע חֲזָקָה דְּנִגְעַת מְטַמְּאִינּוּ אָדָם הַנְּכַנְסֵ שָׁם בְּאוֹתוֹ שְׁבוּעַת נִימָא הַרִי חֶסֶר לְפִנְיָה וְאוּרִי גְבִירָא בְּחֲזָקַת טְהָרָה הָא י"ל דְּאִין מַחֲזִיקִין הִרְיעוּתָא מַה דְּחֶסְרָה הַנְּגַעַת הַשְּׁתָא לומַר

דמעיקרא קודם ההסגר הייתה חסרה דוה הוי כמו אין מחזיקן ריעותא ממקום למקום דמקודם ראינו שהנגע הייתה שלימה והיינו מחזיקין אות' לנגע שמטמא ולדעת תיקון הבית גזה"כ להסגר ז' ימים והפל ע"י שמטמאה הפהו ואח"כ יבדוק אחריה וסגולת תוה"ק מסודי ד' שהשבועה ימים מבררים מהות הנגע א"כ אחר ההסגר בסוף ז' ימים כפאשר נעשה בהנגע מצות השם ואז מפלאי היוצר אשר לו נתכנו עלילות נתברר מצב הנגע אם עמדה בעיניו או לא ועי"ז שפתי כהו ישמרו דעת להורו' בין נגע לנגע א"כ פיצד נחזיק ריעותא דהשתא מה שחסרה הנגע על מעיקרא זה הוי כמו ממקום למקום ואולי י"ל דוה באמת פוננת תוס' ריש נדה דהנגע רגילות להתחסר בב"א פחות מכגריס ולכך אמרינו השתא הוא דחסר היינו דההסגר מברר מהות הנגע ואמרינו דע"י סגול' ההסגר מן הפהו בא ריעותא שחסרה הנגע ולא קודם רק עכ"פ פיון דכל משף שבועה ימים צורך ההסגר אינו מוכרח דוקא שיתברר ביום השביעי דוקא הא כמו כן יכול לחסור תיקף פשעשה הפהו ההסגר וזה הוי כמו שעת מציאתן באותו מקום ע"ז פתבו תוס' וכשטימא הפהו את הבית אפילו נתחסר הנגע אח"כ קודם שנקנס זה ע"ז גזה"כ הוא שהבית טמא עד שיראה הפהו בסוף שבוע ויטהרנו.

ועל קודם לכן אין לדון דהוי ממקום למקום: ועוד י"ל אף אם נאמר הואיל דנעשה עכשיו מומר ע"כ עבר מקודם איזה עבירות מ"מ מה"ת עדיין פשר הי' ואף בחשוד לאותו דבר מבואר מדברי תוס' ב"ק (דף ק"ח) דחשוד על השבועה מדרבנן הוא דמפסל ומה"ת לא מחזיקינו אותו לחשוד מחמת עבירה שעבר ועיין קצוה"ח (סי' צ"ב) דרק לעדות גזה"כ אל תשית רשע עד אבל לא לענין שבועה וכמו כן לענין איסורין אף בנעשה חשוד לא מפסל רק מדרבנן מכאן ולהבא ואף דבש"ס חולין (דף ה') נפקי לן מקרא דחשוד על החלב אינו מביא קרבן על שגגת חלב הרי דמה"ת בחזקת שאוכל תדיר מ"מ הא מבואר מדברי רמב"ם (פ"ג) ממעשה קרבנות דלא מקרי מומר לאותו דבר אלא מי שהורגל לעשות אותו עבירה ועיין מ"מ (פ"ג) משגגות באורח מזה ועיין יש"ש חולין (סי' י"ו) בפרק גה"נ דכתב באיסור דרבנן אינו נעשה חשוד בפע"א משמע באיסור תורה אף בפעם אחד נעשה חשוד וק' מדברי רמב"מ.

ומ"ש הרמב"ם הורגל יש בלשון זה רגיל מחלוקת אם ב' או ג"פ עיין תשב"ץ (סי' כ"א ח"ד) ובכנה"ג ח"מ (סי' רצ"א) וירושלמי נדרים ובר"ן שם (דף מ"ו) ובב"ח יו"ד (סי' קי"ט) ותשובת רשב"א (סי' תקצ"ד) ובפ"ח וברכ"י או"ח (סי' ת"נ) ומדברי ש"ע (סי' קי"ט) משמע דחשוד לאותו דבר נעשה בפ"א.

וברשב"א בתשובה (סי' תל"א) משמע חשוד אממונא לא חשוד על שבועה מה"ת מדכתב ולדיני גולה פקע דמוטב לפקע ממונא מדנמסר לו שבועה וחזרה שבועה לסיני ולמה צריך דנפקע ממונא הא פיון דלא ס"ל מדאיל"מ ושבועה לא נוכל למסור מה הפקעות ממון שיקף א"ו דל"ה רק מדרבנן וכמ"ש תוס' ריש ב"מ משם ר"י החסיד אבל בחשוד לאותו דבר נראה שם מדבריו דא"נ מדאורייתא וקשה מנ"ל זאת דלמא הא דלא מקבלין קרבן הוא פיון דהוי מומר לדבר זה ומפורסם וידוע והורגל בה וכמ"ש הרמב"ם אבל בפ"א י"ל דלמא עשה תשובה.

אולם חשוד על ע"ז זה נדאי הוי מה"ת כמבואר מדברי תוספת' המוכא בב"י בבדה"ב (סי' קי"ט) דלא מפסל למפרע דכתיב ומן היום אשר צנה ד' ונהלאה הרי דמיעט הפתוב פסול למפרע ש"מ דלהבא פסולו מה"ת אבל להחזיקו בשאר עבירות לחשוד לגבי איסורין ל"ה רק מדרבנן ואינו ראיה מן מומר לחלב דאין מקבלין קרבן.

ובע"כ צ"ל לחלק משם דהא מבואר ברמ"א (סי' קי"ט) דוקא בחשוד שלא לתיאבון אבל באינו עובר רק בתיאבון לא מקרי חשוד ועי"ש ש"ש"ף (ס"ק ו') והא דממעטינן מקרבן הוא אף באינו עושה רק לתיאבון כמבואר בש"ס חולין שם וברמב"ם הל' מע"ק ודוחק לומר דלקה נקט הרמב"ם מפני דיעו ורגיל בקה דקאי רק על לתיאבון דמשמע מפשיטות דבריו דקאי אף על להכעיס.

והא דפריה הש"ס בכורות (נ"ה ל"ה) לר' מאיר דאמר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וקאמר החשוד לדבר א' חשוד לכל התורה פהני ה"נ דלא דייגי דינא והכ' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע ואם נאמר דרק מדרבנן לא דנו ולא מעידו מאי קשיא לי מקרא הא מד"ת פשרים ובתוס' פתבו שם דהי' יכול להקשות ג"כ איך מותר לאכול משחיטתן ואיך פשרים על הקרבנות ואם נאמר דרק מדרבנן נפסלין דלמא בקרבנות דאית ביה ביטל כמה עשין לא אסרו.

אף י"ל דפירכת הש"ס הא כתיב ע"פ יהי' כל ריב וכל נגע ואם נאמר ח"ו דכל הפהנים חשודין לס"ד דש"ס איך אפשר הא התורה הבטיחה שעל פיהם יהיה כל ריב א"ו מוכח מזה דחשוד לדבר א' אינו חשוד לכה"ת וכן קושית תוס' הוא ג"כ ע"ד זה איך אפשר שיאסרו חז"ל דבר שאי אפשר להתקיים עכ"פ מבואר דעת תוס' דרק לגבי דבר הצריף תורת עדות רשעים פסולין מה"ת ולא לדבר שא"צ תורת עדות.

ולפי"ז אף אם נאמר כסברת הב"ח דכיון דנתממר ע"כ נדאי דעבר עליו רוח שטות מקודם ועבר על עבירות מ"מ פיון דלא ידענו מתי מוקמינן על החזקה דהא אף בתרתי לריעותא מ"מ באיסור דרבנן מותר כמו שהבאתי סי' הקדום משם תוס' רי"ר ק"ו בדבר דאף אם נחזיק חזקה דהשתא ולומר דגם מעיקרא איתרע לא מפסל רק מדרבנן דלא מחזקינן הריעותא על למפרע כ"ז שלא ידענו בבירור: סי' י' שחיטת נכרי נבלה ומטמא' במשא אבל אינו אסור בהנא' דקי"ל כרבנן דלא אמרינן סתם מחשבת נכרי לע"ז וראיתי בס' אור זרוע הלכות שחיטה (סי' שפ"ג) שכ' ואין הלכה כר"א דפוסל כו' ואתי שפיר הא דבעי (פ"ב דביצה) בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מהו לשוחטה ביו"ט א"ל מותר וכ"ש בחול ואי הלכה כר"א הא הוי שחיט' פסולה דכ"ז שלא חלקו אית לנכרי חלק בגוה אלא נדאי אהא סמכינן דאין הלכה כר"א.

ולכאורה יש לומר דע"כ לא קאמר ר"א סתם מחשבת נכרי לע"ז רק בלא שמענו ממנו שאומר להיפך אבל אם שמענו ממנו להדיא שאומר שאינו חושב פלל רק לאכול ואינו רוצה בשחיטה זו לע"ז נאמר דאין הדברים שבלב יכול לבטל מה שאומר בפיו ועיין ת"ש (ריש סי' ד') דאף אם נאמר דמחשבה לע"ז בלבד אינו אוסר וצריף דבור כמו במחשבה הפוסלת בקדשים מ"מ לר"א אף אי לא קאמר מידי דסתמ' כפירושו והוכיח ממה דקאמר בש"ס חולין (נ"ה י"ג) מתניתין דלא כר"א דס"ל סתם מחשבת נכרי לע"ז לוקי מתני' כששחט לפנינו בשתיקה אלא ש"מ דאף מחשבה לחוד אוסר ואפתי יקשה

לְיָקִי בְּשֹׁאֵמֶר לְהִדְיָא בְּפִנְיֵנוּ שְׂאִינוּ שׁוֹחֵט לְשֵׁם ע"ז רַק שְׁחֻטָּה לְאֹכֹל לְהִדְיוֹט אֲלֵא וְדֹאֵי מוֹכַח דְּאַרְף בְּאֹמֶר בְּפִירוּשׁ שְׂאִינוּ שׁוֹחֵט לַע"ז וְאִינוּ חוֹשֵׁב מ"מ פִּינּוֹן דְּסִתָּם מִחֻשְׁבַּת נְכָרִי לַע"ז הו"ל פְּאִילוּ פִּירֵשׁ.

וּמִפְּאֵן רְאִיָּה לַמ"ש הַח"צ (ס' א') דְּהָא דְאִמְרִינוּ לְגַבֵּי נְכָרִי לַעֲנִין פְּתִיבַת הִגֵּט אֲדַעְתָּ דְּנִפְשֵׁי קַעְבִּיד הו"ל פְּאִילוּ פִּירֵשׁ דְּאֲדַעְתָּא דְּנִפְשֵׁיהּ דַּא"ל"כ גִּימָא פִּינּוֹן שְׂאֹמֶר בְּפִירוּשׁ שְׁכּוֹתֵב לְשִׁמּוֹ וְלִשְׁמָהּ מַה לְּנוּ לְדַעְתּוֹ הָא דְּבָרִים שְׁפֵלֵב אִינּוּ דְּבָרִים עִי"ש וּבְאִמַּת דַּעַת הַב"י וְהַב"ש אַה"ע (ס' קכ"ג) דְּהָוִי סְפֵק וּמִפְּאֵן גִּרְאָה פְּדַעַת הַח"צ דְּהָרִי לַר"א דְּסִתָּם מִחֻשְׁבַּת נְכָרִי לַע"ז הָוִי כְּפִירוּר וְלֹא מְהַנִּי מַה שְׂאֹמֶר לְהִיפּוּ דַּא"ל"כ לֹא מִקְשֵׁי הַש"ס מִתְּנִי דְּלֹא כַר' אֲלִיעֶזֶר דִּילְמָא אִיגְרִי אַף בְּאֹמֶר לְהִדְיָא דְּאִין מִחֻשְׁבַּתוֹ לַע"ז וְאַף אִם נֹאמֶר דְּהָוִי סְפֵק אֲתִי שְׁפִיר אַף לַר"א דְּמִתְּנִי נֶקֶט מַה שֶּׁהוּא וְדֹאֵי גְבֻלָּה וּמִטְמָאָה בְּמִשְׁאָ אֲבָל בְּהִנָּא' אִם מְפָרֵשׁ אִינוּ בִּירוּר שְׁהִיָּה מִחֻשְׁבַּתוֹ לַע"ז וְאַף אִם יִהְיֶה סְפֵק מ"מ מוֹקְמִינוּ עַל הַחֻזְקָה שְׁלֵא לְאֲסוּר בְּהִנָּאָה וּבְפִרְט לְהַסּוּבְרִים דְּתַקְרוּבַת ע"ז אִינוּ אֲסוּר בְּהִנָּאָה מַה"ת וְרַק אִיסוּר הִנָּאָה דִּידְיָהּ הוּא מְדַרְבְּנָן א"ו דְּכִינּוֹן דַּר"א אֲמַר סִתָּם מִחֻשְׁבַּת נְכָרִי לַע"ז הָוִי בִּירוּר גְּמוּר וּל"מ אַף אִם מְפָרֵשׁ לְהִיפּוּ וְעִינּוֹן כו"פ שְׁפֵתֵב בְּדַעַת רַבִּינוּ יְרוּחֵם דְּסוּבְרַ בְּהָא דְּשֻׁחַט סִתָּם וְאַח"כ חֻשֵׁב לְזִרוּק דְּמָה לַע"ז דַּה"ז סְפֵק זְבָחֵי מִתִּים דְּבְהִנָּאָה מוֹתֵר מִטַּעַם פִּינּוֹן דְּהָוִי סְפֵק אוֹקִי אַחֲזָקָה בְּשִׁלְמָא לַעֲנִין אֲכִילָהּ הָוִי סְפֵק בְּשִׁחִיטָה דְּאִם יֵשׁ מִחֻשְׁבַּת ע"ז הָוִי זְבָחֵי מִתִּים אֲבָל לַעֲנִין הִנָּאָה בְּחֻזְקַת הִיתֵר הֵנָּא עוֹמְד' וּדְבָרֵי תְּמוּהִין פִּינּוֹן דְּהִשְׁחִיטָה הִי מְעֵלִיא פְּתִיקוֹנוּ נִפְקַע מִיַּדִּי גְבֻלָּה רַק אַתָּה בָּא לְאֲסוּר מִטַּעַם זְבָחֵי מִתִּים עֲלִיָּה לְהִבִּיא רְאִיָּה שְׁנַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה הָאֲסוּרָה וְכִמוּ מִטַּעַם חֻזְקָה אַתָּה מִתִּיר בְּהִנָּאָה פְּמוֹ כֵּן יִהִי מוֹתֵר בְּאֲכִילָהּ פִּינּוֹן דְּאִיסוּר גְּבֻלָּה נִפְקַע ע"י הַשְׁחִיטָה וְאַף אִם הִי פֶּאֵן מִחֻשְׁבַּת ע"ז ע"כ אִיגְרִי דְּשִׁחִיטָה אִינָּה נִפְסְלַת מִטַּעַם מוֹמֵר כַּמ"ש תוּס' חוּלִין (דַּף י"ד) אוֹ כַּמ"ש הַרְשֵׁב"א דְּאִיגְרִי שְׁהַשׁוּחַט לֹא חֻשֵׁב רַק עַל מְנַת שְׁיִזְרוּק הַנְּכָרִי וְכִינּוֹן דְּאִיסוּר גְּבֻלָּה נִפְקַע וְאַתָּה בָּא לְאֲסוּר מִטַּעַם תַּקְרוּבַת ע"ז עֲלִיָּה לְהִבִּיא רְאִיָּה וְאֲדַרְבְּהָ מִטַּעַם דְּמוֹקִי אַחֲזָקַת הִיתֵר הִנָּאָה יִהִי מוֹתֵר אַף בְּאֲכִילָהּ וְאִינוּ דוֹמָה לְהָא דְּסְפֵק בְּשִׁחִיטָה דְּאִמְרִינוּ גְּבֻלָּה וּמִטְמָאָה בְּמִשְׁאָ אַף דִּישׁ חֻזְק' שְׁלֵא הִיתָה מִטְמָאָה שְׁם הַטַּע' כַּמ"ש לַעֲלִיל פִּינּוֹן שְׁמַתָּה לְפִנְיֵנוּ וּבִירוּר הִית' עוֹמְדַת בְּחֻזְקַת שְׂאֵם תְּמוּת שְׁתַּטְמָא אִם לֹא יַעֲשֵׂה הַכֹּשֶׁר שְׁחִיטָה מִמַּה שְׁהִיתָה עוֹמְדַת בְּחֻזְקַת הִיתֵר אֲכִילָהּ דְּלִזָּה צְרִיף מַעֲש' הַמְכַשְׁרַת אֲבָל פִּינּוֹן דְּאִנּוּ יַדְעִינוּ שְׁנַעֲשֵׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה הַמְכַשְׁרַת וְלֹאֲסְרָה צְרִיף מִחֻשְׁבָּה לַע"ז נוֹקִי אַחֲזָקָה שְׁמוֹתֵרַת בְּהִנָּאָה וּמִמִּילָא אַף בְּאֲכִילָהּ תִּהְיֶה מוֹתֵרַת.

אֲלֵא וְדֹאֵי הָא דְּלֹא מוֹקְמִינוּ עַל חֻזְקָה מְשׁוּם דְּהָוִי סְפִיקָא דְּדִינָא בְּדַעַת רוּב בְּנֵי אָדָם אִם הוֹכִיחַ סוּפּוֹ עַל תַּחֲזִילָתוֹ וּבְזָה אִינוּ מוֹעִיל חֻזְקָה לְבָרַר סְפִיקוֹן שְׁל חו"ל א"כ כ"כ אֲסוּר בְּהִנָּאָה מִן הַסְּפֵק וְאִינוּ מוֹעִיל חֻזְקָה.

וְלְכַאוּרָה י"ל אוֹלֵי דַּעַת רַבִּינוּ יְרוּחֵם דְּתַקְרוּבַת ע"ז אִינוּ אֲסוּר רַק מְדַרְבְּנָן א"כ לַעֲנִין הִנָּאָה הָוִי סְפֵקָא דְּרַבְּנָן וְלִקְוִלָּא. אוֹלָם גַּם זֶה אִינוּ לְהַמְתַּבָּאר בְּפּוֹסְקִים דְּהִיכָא שְׁנוּלֵד עַל גּוּף א' ס' אִיסוּר תּוּרָה וְאִיסוּר דְּרַבְּנָן פִּינּוֹן שְׂאֵנוּ מִחְמִירִים לַעֲנִין אִיסוּר תּוּרָה פְּמוֹ כֵּן אִין מְקִילִין אַף בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן הַשְּׁיִיף בְּגוּז' וְהֵאֲרַכְתִּי בְּכֻלָּל זֶה בַּס"ד בְּהִגְהוּמֵי לְדַבְּרֵי חֲזִיִּים חִיו"ד (ס' י"א) וַיְבַנֵּר עוֹד אִי"ה]: אַף זֹאת קָשָׁה עַל הַא"ז הָא אַף לַר"א דְּסוּבְרַ סִתָּם

מחשבת נכרי לע"ז וזה מחשב וזה עובד ג"כ מ"מ היינו דוקא אם הנכרי הוא שם אצל השוחט ויודע ששוחט אמרינו סתם מחשבתו לע"ז אבל אם ישראל שוחט בהמת נכרי שלא מדעתו ואינו יודע כלל מן השחיטה ודאי לא אמרינו סתמו אם הי' יודע הנה מחשב דבשביל זה יהי זבחי מתים פיון דמ"מ לא ידע ולא הי' מחשבתו א"כ שפיר בעי בבהמה חצייה של ישראל וחסד' של נכרי אם מותר לשוחטו ביו"ט הוא דיש בו חלק לנכרי אף לר"א מ"מ נ"מ אם אין הנכרי לפנינו ואינו יודע משחיטה כלל רק אח"כ יחלוך עמו ולא מוכח משם דהלכ' פרבנו: והנה בהא דשוחט ואח"כ חשב לזרוק שלא אמרו בו איסור והיתר דהוי ספק אם הוכיח סופו על תחלתו ודעת ר"י דוק' אם זרק אח"כ אבל אם רק חשב לזרוק לא והיש"ש והאחרונים השיגו עליו.

ובאמת פדבריו מבואר להדיא ברמב"ן חידושי חולין (דף ט"ל) שאם חשב לזרוק ולא זרק אמרינו אדרבא הוכיח סופו שלא זרק על מה שאמר באמצע לזרוק ועל מה ששחט תחלה סתם שמעולם לא היה דעתו לזרוק לע"ז והביא דברי התוספתא והירושלמי דדוק' בזרק י"ל הוכיח סופו על תחלתו אולם דעת הפוסקים לאסור אף בחשב לבד ולא זרק.

ולכאורה פיון דלא נעשה מומר ע"י מחשבתו בלבד עיין ת"ש (סי' ב' ס"ק ל"ב) למה לא נשאל אותו אם היה מחשבתו ג"כ אז בשעת שחיטה לע"ז או לא ויהיה נאמן דלא הי' מחשבתו בפרט להסוברים דצריך שיוציא בשפתיו ומחשב' לבד אינו אוסר בשלמא אם היינו אומרים בבירור שיגדו חז"ל לסוף דעתן של בני אדם שסופו מוכיח על תחלתו שוב אינו נאמן לומר שעשה להיפך פמבואר בתה"ד (סי' ר"ז) בשם הא"ז בכל מקום שאמרו חז"ל ויגדו לדעתו של בני אדם אינו נאמן לומר בהיפך אבל פיון דכאן לא יגדו חז"ל לדעתן של בני אדם אם הוכיח סופו על תחלתו למה לא יהי' נאמן לומר של"ה בשעת שחיטה מחשבתו לע"ז ובפרט אם לא ידענו ולא היינו בשעת שחיטה אם אמר ששוחט ע"מ לזרוק או לא ומסופו אנו דנין שגם מתחלה אמר פן ועיין ת"ש (סי' ד' ס"ק ב') וכיון דעכ"פ מספקא לן מהראוי שיהי' נאמן ואין זה נגד התורה.

וע"כ צ"ל פיון דלהי צד דהוכיח סופו על תחלתו הוי פבירור ושוב אינו נאמן אף דמספקא לן ג"כ אינו נאמן דאולי הלכה דהוכיח סופו על תחלתו ועיין מ"ש בכמה מקומות דוגמא הזאת ובהגהותי בדברי חיים יו"ד (סי' מ"ה) במ"ש הנ"י באיבעז' דש"ס ב"ב שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו אם עמד חוזר דלענין איסור נאמן.

אף מ"מ אם לא שמענו ממנו שחשב אח"כ לזרוק דמים לע"ז רק הוא בעצמו אומר פן ואומר שלא היה מחשבתו בשעת שחיטה בזה ודאי נאמן וראיתי בכו"פ (סי' ד') שחקר בזה אם נאמן מטעם מגו דלא חשבתי כלל או נימא פיון דהוכיח סופו על תחלתו הוי פמגו במקום חזק'.

ולפי ענ"ד אף אם שמענו צריך הבנה למה לא יהי' נאמן פיון דהוי ספק אם הוכיח סופו על תחלתו ואם לא שמענו בזה הי' נרא' ודאי דנאמן דבאמת שייך לומר אין אדם משים עצמו רשע דחשב לזרוק לע"ז ואף דבידו לזרוק מ"מ אין ביגדו לאסור לדבריו דלא היה מחשבתו בשעת שחיטה לזרוק וא"כ לא יהי' נאסר בבירור רק מטעם ספק אולי הוכיח סופו על תחלתו לאסור מספק ולא מקרי זה ביגדו לעשות איסור ברור וכיון דלדבריו לא לאסר מעולם בודאי מה"ד שיהי' נאמן בכה"ג פמגו אף נגד חזקה פיון שאינו מוציא דבר

מחזקתו וצדקה מוקי על החזקה ואם היא שותק ל"ה לנו שום ספק ודאי נאמן וז"פ: והא דקי"ל בישראל ששוחט בהמת חבירו לע"ז לא אסר דאמרינן ודאי לצעורי קמכונן ולכאורה הוא מטעם חזקת פשרות דישראל דאינו עובד ע"ז ואף דחזינן דהרע לעשות לומר על עצמו שעובד ע"ז וגם לצער לחבירו ולדעת הרא"ה אסר באכילה עליו ואין רשע גדול מזה מ"מ לענין עובד ע"ז לא אתרע חזקתו וגם חזקת היתר דבהמה ואף דהוא צונח פכרוקיא שלא נתפגין רק לע"ז וגם שייך מתוך שנאמן להפסיד לעצמו שיהי' חייב לשלם לחבירו ממון וע"כ פנין דמשים עצמו לרשע גמור עובד ע"ז אינו נאמן וחקרו חז"ל בבירור דרק לצעורי קמכונן ועיין כו"פ (סוף סי' ד') באומר ששוגג היה ג"כ אינו נאמן וכמו כן בהנה בידו ויש לו מגו דלא נשחטה כלל גם פן אינו נאמן דהוי נגד חזקה דאל"כ מה פריה הגמרא מהיו שנים שוחטים דילמא איירי בכה"ג.

אולם ביש"ש חולין (פ"ב) פתב בצנוח דלא לצערו קמכונן ומבקש לעשות תשובה יהי נאמן וע"כ דוחק לאוקמי הא דשנים שוחטין בכה"ג. ולדבריו יקשה ודאי א"כ אף באינו מבקש לעשות תשובה יהי נאמן מטעם מתוך ובפרט באית לי שותפו דחלקו נאסר עליו בודאי אף אם אנו אינם מאמינים לו הב"ד אוסרי עליו אף בהנאה ואף בחזרי חזרים אסור לדעת הת"ש וע"כ א"נ לשום עצמו רשע גמור לעבד ע"ז ומ"מ יהי איה שיהי' זה דוקא לאסור א"נ אף במגו להחזיק את עצמו לעובד ע"ז ח"ו אבל להיפוך אם לא שמענו שחשב לזרוק ודאי נאמן של"ה אז מחשבתו בשעת שחיטה: סי' י"א הא דמוקי הש"ס ב"ק (דף ע"א) בשוחט לע"ז דחייב דוה' באומר בגמר זביחה הוא עובד הקש' לי בני הרב מ' שלמה שליט"א ממ"נ אם אמר קודם השחיטה הא לרבי יוחנן וכמו דאנו פסקינן מחשבין מעבודה לעבודה ואף אם שחט ע"מ לזרוק ולא זרק אח"כ מ"מ אסור כמ"ש התוס' לר"ל דחייב מיתה אף בלא זרק כמו כן לר"י נאסר בהנאה ומכ"ש במחשב באותה עבודה בתחלת השחיטה על סוף השחיטה דנאסר מיד אף בלא גמר השחיטה.

ואי דמיירי דאחר ששחט הרוב אמר לע"ז הא קי"ל בשחט ואח"כ חשב דאסור מספק שפא הוכיח סופו על תחלתו א"כ פטור מד' וה' מספק. וכתב בני נ"י לתרץ דע"כ אזיל הסוגיא למאן דסובר דלא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו ומאן דסובר הוכיח סופו ע"ת י"ל כמו דמתרץ הש"ס על שור הנסקל כמו כן יש לתרץ ג"כ בשוחט לע"ז וישב בזה דברי הרמב"ם ז"ל שלא הביא בשוחט ע"י אחר בשוחט לע"ז ובאומר בגמר זביחה הוא עובד.

והשפתי לו הקושיא נכונה אפס מה שכ' דהסוגיא אזיל אי לא הוכיח סופו ע"ת ואי הוכיח סופו ע"ת מתרץ באופן שמתרץ בשור הנסקל זה ללא צורך פנין דהוא פלוגתא דתנאים י"ל דר"מ סובר דלא אמרינן הוכיח סופו ע"ת.

ומ"ש לתרץ כמו שמתרץ הש"ס בשור הנסקל אמת שבספר הפלאה ובס' דו"ח הקשו פן על הש"ס אבל באמת נראה דהש"ס לא יכול לתרץ פן על שוחט לע"ז בגגב מבית שומר כמו בשור הנסקל דשם פנין דגורם לממון כממון דמי לכה חייב אבל בשוחט לע"ז פיצד תחייב עכ"פ ד' וה' אף דהשומר הי' יכול להחזיר להבעלים ולומר הרי שלח לפניך אם לא היה גומר השחיטה מ"מ אין זה טביחה דמתתה עפר בעלמא הוא או כמ"ש רש"י שם דהוי כמו שהשליח לנהר קודם שחיטה ואף דהשומר הי' יכול לומר הש"ל מ"מ על

טְבִיחָה כְּזֹאת אֵינוֹ חַיִּיב דּו"ה מ"מ"נ אִם שְׁיָלַם כְּבָר לְהַבְעֵלִים כְּבָר קָנָה הַשּׁוֹמֵר וְהוּא שָׁלוּ
וְאִם לֹא שְׁיָלַם אַף שֶׁהִי יָכוֹל לֹמַר הַש"ל וְגוֹרֵם לְמִמּוֹן כְּמִמּוֹן מ"מ זֶה דְּוָקָא הֵיכָא דְלִיפָא
זְכוּת מְמוֹן לְבַעְעֵלִים אִמְתִּיתִים כְּמוֹ בְּשׁוֹר הַנִּסְקֵל אֲבָל הֵיכָא דְהוּי לְבַעְעֵלִים מְמוֹן פִּיצָד נֹכַח
לְתַת שָׁם שְׁנֵי בַעְעֵלִים עַל מְמוֹן אֶחָד וְכֵן מְוָכַרְח מִמָּה דְאִין הַגָּבַב חַיִּיב לְשַׁלֵּם כְּפֹל לְשׁוֹמֵר
לר"ש דְּסוֹבָר דְּבָר הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן כְּמִמּוֹן דְּמִי וּבְאַמְתּ בַּש"מ ב"מ ר"פ הַמְּפָקִיד הַקָּשׁ פֶּן
מִשְׁם הֶרְאַב"ד וְתִירוּצוֹ שָׁם הוּא דְּבָר תִּימָא מִש"ס פְּסָחִי וּבְאַרְתִּי בַמ"א וְאִכ"מ וַע"כ
הַטֵּעַם פִּינּוֹן דְּגוּף הַמְּמוֹן שְׁיָיָד לְהַבְעֵלִים אִין הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן חַיִּיב לְהַפְקִיעַ שָׁם בַּעְעֵלִים שְׁל
גוּף הַמְּמוֹן א"כ אַף שֶׁהִי יָכוֹל לֹמַר הַש"ל וּבְמָה שְׁגַמֵּר הַטְּבִיחָה גְרָם לְחַיִּיבוֹ לְשׁוֹמֵר
מ"מ לְאוֹ שֶׁם גְּגִיבָה לְגַבֵּי שׁוֹמֵר וְאִם אִין גְּגִיבָה אִין טְבִיחָה: וּמ"ש בְּנִי נ"י לְתַרְזֵן דְּבָרֵי
רַמְבַּ"ם אֲדַרְבֵּה יִתְעוֹרֵר עֲפִי"ז קִנְיָא עַל הַרְמַב"ם דְּכַתֵּב (פ"ב ה"ג) מְגִנְיָה גָבַב וְטָבַח
בַּשְּׂבָת אוֹ לַע"ז אֲפִילוּ בַּשְּׂגָגָה פְּטוֹר מִדו"ה כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ מְבֹאֲרָ דְּפּוֹטָר רַק מִטֵּעַם
קַלְבַּד"מ וַע"כ בְּשַׁחַט לַע"ז אֵינְרִי בְּאוּמֵר מְגַמֵּר זְבִיחָה הוּי עוֹבְדָה פְּמוֹכָן דַּאֲל"כ פִּינּוֹן
דְּשַׁחַט בֵּיה פְּנִרְתָא אֶסְרָה אִינְדָּה לְאוֹ דְּמִרְיָה קָא טָבַח א"ו בְּאוּמֵר בְּגַמֵּר זְבִיחָה וּפְטוֹר רַק
מִטֵּעַם קַלְבַּד"מ וּבְטוֹבָח ע"י אַחַר בְּאַמְתּ חַיִּיב וְיִתְעוֹרֵר הַקִּנְיָא דַּמ"מ נֶאָסֵר מִטֵּעַ
דְּמַחְשָׁבִין מַעֲבוּדָה לַעֲבוּדָה אוֹ דְּהוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ.

וְרֵאִיתִי בִיש"ש ב"ק (פ"ז סי' כ') דְּכַתֵּב הַרְמַב"ם לֹא הִזְכִּיר בְּסַפְרוֹ בְּטוֹבָח לַע"ז ע"י
אַחַר רַק בְּטוֹבָח בְּשַׁבָּת דְּהֵיכָא דְּאֶסוֹר בְּהִנְאָה מִד"ת כְּגוֹן ע"ז וְשׁוֹר הַנִּסְקֵל לַכ"ע פְּטוֹר
דְּהוּי שְׁחִיטָה וְשֶׁאֵינוֹ רֵאִוִי כֹּלֵל וְהַקְשָׁה עָלָיו דְּאִם אוֹמַר בְּגַמֵּר זְבִיחָה הוּי עוֹבְדָה שְׁמִי
שְׁחִיטָה ע"י שֶׁוְתַמְהֵנִי הָא מִדְּבָרֵי רַמְבַּ"ם הַנִּזְ' אִין דְּרָף לְנִטוּת רַק סוֹבָר דְּבַכָּה"ג בְּטוֹבָח
ע"י אַחַר חַיִּיב כְּמוֹ בְּשַׁבָּת וְעֵינֵן טוֹר ח"מ (סי' ש"נ) וּבְדִרְיָשָׁה שָׁם שְׁכ' אַף דְּהַטוֹר סָתָם
בְּשׁוֹחַט לַע"ז מ"מ אֵינְרִי בַע"כ בְּכָה"ג בְּאוּמֵר בְּגַמֵּר זְבִיחָה וּמִש"ה הַנְּצָרָף לַטֵּעַם קַלְבַּד"מ
וְא"כ יִקְשָׁה הָא אַף בְּתַחֲלַת שְׁחִיטָה נֶאָסֵר לְדִידוֹן מִטֵּעַם זְבָחֵי מִתִּים וְלְכַאֲרָה י"ל פִּינּוֹן
דְּלִידוֹן הוּי ס' אִם הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ א"כ י"ל זֶה שְׁשַׁחַט וְיִוְדַע בְּעַצְמוֹ שְׁמַתְחִלָּה לֹא
חָשַׁב לַע"ז וְרַק בְּסוּף שְׁחִיטָה נִכְנָס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת וְכִינּוֹן דְּאַצְלוֹ לֹא יֵשׁ ס' מְוָתֵר לְאַכּוֹל
בְּלַב"ע וְאָף דְּלַכ"ע אֶסוֹר דַּא"נ לְהַכְרִיעַ דַּעַת בְּנֵי אָדָם וְכִינּוֹן דְּלַחַז"ל סְפוּקֵי מְסַפְקֵי לְהוּ
בְּדַעַת בְּנֵי אָדָם שׁוֹב א"נ וְכִמּוֹ שְׁכַתְּבִתִּי לַעֲיֵל סִי הַקְּדוּמִים אֲבָל לְגַבֵּי דְּנַפְשֵׁי י"ל דְּרֵשָׁאֵי
לְאַכּוֹל בְּלַב"ע אַף לְדַעַת הַת"ש פִּינּוֹן דְּלַגְבֵּי עַצְמוֹ לֹא נַעֲשֶׂה אִיִּסוֹר לְעוֹלָם וּלְגַבֵּי אַחֲרִים
אֶסוֹר רַק מַס' א"כ שְׁפִיר הַנ"מ בְּכָה"ג בְּיִוְדַע בְּעַצְמוֹ שְׁהַמְחַשְׁבָּה הִי רַק בְּגַמֵּר זְבִיחָה אַף
דְּהַב"ד אֵינָם יְכוֹלִין לְחַיִּיבוֹ מַס' מ"מ פְּסָקִינָן לִי אִם יִוְדַע בְּעַצְמוֹ שָׁפֵן הוּא וְמוֹתֵר בְּאַמְתּ
מְחַיִּיב לְשַׁלֵּם דּו"ה לְצִיד"ש וּמִטֵּעַם קִים לִי בְּדֵר"מ פְּטוֹ בְּקִנְס אַף בְּדִינֵי שְׁמִים כְּמִבְּנוֹאֵר
מְדָבְרֵי תוֹס' פְּתוּבוֹת (נְף ל') וַע' בְּדָבָרֵי מְשַׁפֵּט מְמָרְן זְקִינֵי זַצ"ל (סִי א' וְסִי כ"ח) שְׁפִיר
כְּתִב רַמְבַּ"ם וְהַטוֹר לְפָנוּטָרוֹ מִטֵּעַם קַלְבַּד"מ פִּינּוֹן דְּזוּלַת זֹאת יֵשׁ נ"מ לְחַיִּיבוֹ עַכ"פ
לְצִיד"ש וּלְכָף לֹא הֵבִיא הַרְמַב"ם הַדִּין מְפֹרָשׁ בְּטוֹבָח לַע"ז מִטוֹבָח ע"י אַחַר וּבְאוּמֵר
בְּגַמֵּר זְבִיחָה דְּחַיִּיב פִּינּוֹן דְּבִזָּה אַף דַּל"ש קַלְבַּד"מ מ"מ פְּטוֹר מִטֵּעַם הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ ע"ת
וְכַמ"ש בְּנֵי שִׁי: אוּלָם בְּאַמְתּ י"ל הַקִּנְיָא אַף דְּבְאַמְתּ פִּינּוֹן דְּר"י יִלְיָף חוּץ מְפָנִים
דְּמַחְשָׁבִין מַעֲבוּדָה לַעֲבוּדָה וּבְאוֹתוֹ עוֹבְדָה לר"י דְּסוֹבָר יִשְׁנוֹ לְשְׁחִיטָה מְתַחֲלָה וְעַד סוּף
וְאִם מְחַשֵּׁב מְתַחֲלַת שְׁחִיטָה שְׁיִזְרוֹק דָּם לְמַחַר ג"כ הוּי פְּגוּל כְּמִבְּנוֹאֵר רַמְבַּ"ם (פ"א)
מַפ"מ וְכֵן אִם מְחַשֵּׁב לְבַסּוּף וְאִם מְחַשֵּׁב בְּתַחֲלַת שְׁחִיטָה שְׁיִחְשׁוֹב סוּף שְׁחִיטָה שְׁיִזְרוֹק

דמו למחר ואח"כ לא חשב לכאורה הִיה מקום לומר דל"ה פגול גם לר"י פינו דלא מצינו מפניו רק מעבודה לעבודה בפנים שנה עיקר פגול וכ"כ בשוחט לע"ז באומר בגמר זביחה יחשוב לע"ז ומכ"ש פשאומר בגמר זביחה יהיה מחשבתו על עבודה אחרת היינו זריקה י"ל אם אינו מחשב אח"כ לא נעשה זבחי מתי אולם מתוס' זבחים (דף ט') מבואר דמהני מחשבה בעבודה זו ג"כ וממילא ילפינו חוץ מפנים.

אולם יש לומר הא התוס' ב"ק שם כתבו דסוגיא אתיא כמ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו בעשה מעשה ובאמת זה צריך רק לס"ד אבל למה דמסיק דאיירי באומר בגמר זביחה הוא עובדה א"ש אף אם א"א אוסר דבר שאינו שלו דבא בב"א פינו דאחר רוב זבחי קני' הגנב בשינוי וברשות בעלים יכול השליח לאסור במבואר מש"ס חולין (דף מ"א) דלא כל הימנה לאסור ייני לאונסי מבואר דברצון בעלים יכול לאסור ויבואר לקמן אי"ה וכ"כ בש"מ פתובות (דף ל"ג) משם רש"פ"א וברש"פ"א ב"ק שם לפנינו כ' על קושית הש"ס דהיה יכול לתרץ דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וקשה א"כ מ"ט דת"ק ודוחק לומר דפליגי בזה גם קשה הא ר"מ סובר אדם אוסר במבואר יבמות (דף פ"ג) ויש לומר אף דאדם אוסר דשא"ש בעשה בו מעשה מ"מ אם שוחט דבר שא"ש ע"מ לזרוק דמו לע"ז לא נאסר פינו דהמעשה אינו עושה לע"ז רק שחשב ע"מ לזרוק וכינו דמעשה השחיטה לא לשם ע"ז עושה והוי רק מחשבה לבד לזרוק דמו ובמחשבה אינו יכול לאסור דבר שא"ש ונפיר מתרץ באומר בגמר זביחה הוי עובדה ואף אם נאמר דנאסר ע"י תחלת שחיטה היינו בשלו אבל לא בדבר שא"ש ובפרט אם אומר בפירוש דאינו רוצה לאסור דבר שא"ש רק לבסוף דלא נאסר מתחלה ע"י מחשבתו פינו דא"א אוסר דשא"ש.

ואין לומר א"כ מה פריך ש"ס חולין מברייתא דהשוחט חטאת בחוץ לע"ז בשבת דלמא איירי שם בשחט ע"מ לזרוק דמה ובכה"ג ל"ה בעשה מעשה וא"א אוסר דשא"ש ע"י מחשבתו לחוד ז"א חדא דמשמ' לש"ס דאיירי בשוחט לע"ז לעבוד בשחיטתו לכה מתרץ באומר בגמר זביחה ועוד די"ל דר"נ סובר כר"פ סנהדרין (דף ס"א) דאף לר"י דמחשבין מעבודה לעבודה מ"מ אינו חייב מיתה וממילא אינו בכרת וא"ח חטאת אף הא דפריך שם בש"ס ליתנו זבח לפירוש רש"י שם בלשון השני וקשה הא בשלו נאסרה מיד ואיך מחתף בעפר וכן רמב"ם שכ' הלכות שגגות ג"כ באומר בגמר זביחה וכתב שם הלח"מ דאף דא"א אוסר דשא"ש מ"מ חטאת דקניא לכפרה כדיניה דמי וקשה שוב כנ"ל.

אמת דדברי הלח"מ מוקשים במבואר במ"א אולם בש"ס חולין קשה כנ"ל. לכה נראה לקושטא דמלת' דוקא בשוחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז היינו דשחיטה הי' בעיקר ע"ד לזרוק ובלעדי זאת לא הי' שוחט כלל לכן הוי כעובד ע"ז ממש וחיוב מיתה אף באינו זורק דעיקר שחיטתו הי' ע"ד זה והוי כעובד ע"ז אבל באם אינו אומר ואינו מחשב שבשביביל הזריק' שוחט רק שמחשב עסק ע"ז לטפל ודרף אגב ואף בלא זה רוצה לשחוט הבהמה לאכול רק דרף אגב פינו ששוחט אומר שזרוק אח"כ הדים לע"ז בזה לכ"ע עדיין א"ח מיתה ואף לא הוי זבחי מתים ועיין רש"י חולין (דף ל"ט) ששחטה לעצמו ע"מ שיעבוד הע"ז בזריקת דמו מבואר דאיירי היכא דשחטה ע"מ פן וזה עיקר שחיטתו

ועי"ש תוס' אבל אם לא הנה עיקר הדיקה ע"ד זה י"ל לכ"ע דל"ה פ' עובד ע"ז ולא נאסרה.

וכ"כ באומר בגמר דביקה הני עובדה י"ל הפירוש דאינו שוחט בשביל זה דוקא רק בגמר דביקה יחשוב ג"כ לע"ז ובזה לא נאסר עדיין. ועיין טו"ז ונ"ש"ף משם הב"ח דהיכא דשחט בפירוש לשם מצנת שחיטה אפילו זרק את"כ לא פסל ועיין ת"ש (ס"ק ז') וכ"כ באומר בגמר דביקה בכה"ג אינו פסול: סי' יב יש לחקור בהא דקיי"ל אין אדם אוסר דשא"ש בלא עשה מעשה אם יכול לאסור דבר של הפקר הואיל דאין זכות אחר מעכב עליו או לא וכמו דאינו יכול להקדיש דבר שא"ש אף דאין פח אחר מעכב עליו כמו של הפקר מ"מ איש פי יקדיש את ביתו קודש פתיב מה ביתו ברשותו ושליו הוא פן כל דבר ואם אינו שליו אף דהוא של הפק' ונד' כל אדם בו א"י להקדיש וכמבואר בדברי הראשונים נדרים (דף ל"ד) בהקדיש פ' של הפקר דל"מ רק או לדברי הר"ן שם הואיל דמנח בד"א שליו יכול לומר שהד"א שליו יקנה להקדש או לדעת ר"א ממין הואיל דהוא בידו לזכות מהני ההקדש ג"כ והיינו באם זכה והגבה את"כ חל ההקד' למפרע אבל בטורם שזכה בו אינו חל ההקדש דבעי דומיא דביתו וכמו כן נמי לאסור אינו יכול להתפס על דבר שא"ש איכות האיסור או אפ"ש לגבי איסור חל עליו אם אין יד אחר מעכב עליו.

ולכאורה נרא' מדברי הש"ס חולין (דף מ"א) בנכרי שניסוף יינו של ישראל דר"י ב"ב ור"י ב"ב מתירין מפני ב' דברים ואחד שיכול לומר לו לא כל הימנף שתאסר ייני לאונסי ופירש"י ע"כ שתאסר מבואר דאם אינו בע"כ והישאל מתרצה נאסר אף דאינו של הנכרי מ"מ להתפס איסור ע"ז אינו מעכב רק קנן של הפעלים ואם הפעלים מתרצי אף דלית ביה קנן לנכרי וגם אינו עושה בשליחותו יכול לאסור ובהקדש בכה"ג אם אין הפעלים מעכבין על מי שמקדיש דבר שא"ש ודאי דלא חל ההקדש דבעי דומיא ונאף במצוה לו שיקדיש בשבילו דעת מהרי"ט בתשובה דל"מ הקדש ע"י שליח דמילי לא מימסרי לשליח ונאף להחולקים עליו מהני רק בתורת שליחות אם זה עושה בשביל הפעלים אבל אם הפעלים אינם עושין להמקדש לשליח רק שאינם מעכבין בו ודאי לכ"ע ל"מ ההקדש כ"ז דלא הי' בו קנן וזכיה או שעושה בתור' שליחות ובאיסור נראה מלשון הש"ס דברצון יכול לאסור.

וכן נרא' מהא דמבואר ע"ז (דף נ"ג) דקאמר מדפלחו ישראל לעגל גלו אדעתיהו דניחא להו בע"ז וכי אתו עכו"ם שליחותא דידהו עבדי ה"ל ישראל שזקף לבנה גליא דעתיה דנ"ל בע"ז וכי אתי עכו"ם ופלח ליה שליחותא דידהו קעביד וע"כ הא דנקט הש"ס שליחותא דידהו עבדי ודאי אינו תורת שליחות ממש דהא אש"לד"ע וגם אין שליחות לעכו"ם וגם לא עבדי ממש לשליח פי לא ידעו מתי נטעו אש"רה ומתי עבדי וע"י דגליא דעתיהו ל"מ רק בדבר שהוא זכות וזכין לאדם שלא בפניו ולדעת רש"ב"א נדרים (דף ל"ו) זכות וזכיה ל"מ רק בדבר שזוכה בו ולא בנחותא לבד דמה אתם לדעתים אף שליח לדעתכם וזכיה שזוכה בעדו דבר חדש הוא ענין אחר אבל במה שאינו זוכה רק שיהני מטעם נחותא בעי שליחות בפירוש ועיין קצוה"ח (סי' רמ"ג) ונאף דבמ"א בארתי דברי רש"ב"א דמהני זכי' אף במה דלא בא לידו מ"מ לכמה פוסקים אינו מטעם שליחות.

וא"כ מה מהני מה דגליא דעתיהו ואיוו לאלהות הרבה הא מ"מ העפוי"ם שעבדו לאשרה ל"ה להם זכות בו וא"א אוסר דבר שאינו שלו א"ו פיון דאין הבועלים מעפבין על האוסר יכול לאסור אף מה דאינו שלו ועדיף יותר מהקדש.

מצינו בכה"ג לענין תורם דבר שא"ש דל"מ בעו בירושלמי (פ"א) דתרומו' אתם פרט לתורם את שא"ש מה את עביד לי' בתורם את שאינו של או פתורם את של חבירו נשמיענה מן הדא הפקיר פרו ומרחו וחסר וזכה בו אין תעבדיניה פתורם את שאינו שלו אין תרומתו תרומה ואין תעבדיניה פתורם את של חבירו תרומתו תרומה ועי"ש במפרש דהספק בשביל מה ל"מ בתורם את של חבירו אם החסרון הוא בשביל שהוא של חבירו וקנין בעלים מעכב וממילא אינו ש"ח כגון של הפקר מהני קריא' שם תרומה או דהחסרון הוא בשביל שאינו שלו ואין זה קנינו ואף של הפקר ל"מ וצריף אח"כ לחזור ולתרום ומה שיש לדבר בדברי ירושלמי יבואר אי"ה לקמן.

עכ"פ מצינו דאף לקרות שם תרומה יש סברא דמהני אף דאינו שלו רק בשביל שהוא ש"ח ל"מ הה"ד נמי דאף בזה דקתני בש"ס א"א אוסר דבר שא"ש י"ל ג"כ דרק בשביל שהוא של חבירו אינו יכול לאסור וכמו דאם חבירו מתרצה מהני ויכול להמשיך עליו איכות האיסור פן נמי י"ל דהיא דליכא שם בעלים ויד כל אדם שנה בו לזכות יכול להמשיך עליו שם איסור: והא דאיתא במתניתי דכלאים (פ"ז) גבי המסכה גפניו ע"ג תבואתו ש"ח דת"ק סבר ה"ז קדש ור' יוסי ור"ש אין אדם מקדש דשא"ש מעשה באחד שזרע את פרמו בשביעית ובא מעשה לפני ר"ע ואמר א"א מקדש דבר שא"ש הרי דאף בדבר של הפקר כשביעית פיון דאינו שלו א"י לאסור אינו ראי' לא מבועי לשיטת ר"ש ורע"ב שהקשו מ"ש משאר איסורין בנותן חלב לקדירה של בשר חבירו וכתבו שאני פלאים דכתיב בהו לא תזרע פרמה פלאים משמע פרמה ולא פרם אחר וכן משמע דעת רמב"ם מדפוסק פן כר"י ור"ש (פ"ה) מפלאים אף דפוסק בעשה מעשה אדם אוסר דבר שא"ש היכא דל"ש לצעורי מכוין א"ו דבכלאים הוא גזה"כ מדכתי' ומה"ט פס' שם דאם סכה גפניו ע"ג תבואתו ש"ח אף דתבוא' לא קדש גפניו קדש וכן גפן חבירו ע"ג תבואתו לא קדש גפן וקדש תבואתו דחלקו יכול לאסור משא"כ של חבירו מצד גזה"כ וא"כ שם שפיר אינו יכול לקדש בשביעית דהוי של הפקר פיון דאינו שלו וגזה"כ מדכתי' פרמה דבעי שיהיה שלו דומיא דהקדש דכתיב כי יקדיש איש את ביתו.

אלא אף לדעת התוס' יבמות (דף פ"ג) דכתבו דדבר התלוי במחשבה כגון משתחה לבהמת חבירו בזה אמרינו א"א אוסר דשא"ש ואיסור פלאי' תלוי במחשבה ומה"ט שיטת תוס' שם דלר' יוסי אף שלו מותר פיון דאין אדם אוסר דשא"ש אין כאן פלאים והפל מותר א"כ חזינו דאף של הפק' כמו שמקשה אינו יכול לאסור ולשיטתם נראה דגם העצים היינו זמורות הגפנים ג"כ לא נאסרו פיון דמטעם אין אדם אוסר דשא"ש ע"י מחשבתו אתינו עלה ומה שסכה ל"ה כעשה מעשה בגופן ממילא אין כאן פלאים ואף דהעצים אינם הפקר ושלו הן מ"מ פיון שאין כאן פלאים ועיין ספר הפלאה כתובות (דף פ') שכתב פן בפשיטות ורבינו עק"א ז"ל תמה עליו מדברי ר"ש מס' פלאים שם שכתב דהגפנים נאסרו אם הוסיפו מאתם דאין הזמורת הפקר וי"ל דהר"ש לשיטתו דסובר דהוי פתערובות איסור ורק מטעם גזה"כ דכתיב פרמה אינו יכול לאסור לכה מה דהוא

שְׁלוֹ נְאֻסָר אֲבָל לְשִׁיטַת תּוֹס' דְּאִינוּ כְּתַעְרוֹנָת אִיסוּר וְאִף חִלְקוֹ מִוְתֵר דְּאִין פֶּאן פִּלְאִי מְמִילָא י"ל דְּהַזְמוּרוֹת ג"כ מִוְתֵרִין וְעִינֵין רע"ב (פ"ד מ"י) מִס' שְׁבִיעִית דְּהָא דְּאִין קוֹצְצִין הָאִילֵן בְּשְׁבִיעִית שְׁמָה הַטַּעַם פִּינּוֹ דְּאִפְקֵרִינָהּ רַחֲמָנָא לְפִירוֹת אִם יִקְצָצֻם הָי גּוֹזֵל אֶת הַרְבִּים מִשְׁמַע דְּהָאִילָנוֹת ג"כ חֲשׂוּבִים יְנִיקְתָּם כְּהַפְקֵר וּמְמִילָא א"י לְאֶסְרָא מ"מ אִינוּ רְאִיָּה מִשָּׁם פִּינּוֹ דְּאִפְקֵרָה רַחֲמָנָא לְרַבִּים וְחָל עָלֵיו קַדְוִשַׁת שְׁמַיִם דְּצָרִיף שְׂיֵאכְלוּ הַפִּירוֹת בְּקַדְוִשַׁת שְׁבִיעִית וְלֹא אֶכְלָה וְלֹא לְהַפְסֵד הָי כְּמוֹ שֶׁל גְּבוּהָ וְאִינוּ כְּהַפְקֵר דְּעֵלְמָ' דְּאִין שׁוּם זְכִיָּה לְאֶחָד וְהוּאִיל וַיֵּד כָּל אָדָם שְׁוִין בּוֹ וַיֵּשׁ לוֹ ג"כ לְזַפּוֹת וְלְהַכְנִיס לְרִשׁוֹתוֹ יְכוּל ג"כ לְאֶסְרָא אִף דְּאִינוּ שְׁלוֹ עֲדִינֵין וְלֹא זְכָה בּוֹ מ"מ פִּינּוֹ שְׂאִין פַּח אַחַר מַעֲפֵב עָלֵיו יְכוּל לְאֶסְרָא: וְרֵאִיתִי בְּסִפְרָא מְקוּרָא חַיִּים (ס' תמ"ח ס"ק ט') דְּכָתַב בְּפִשְׁטוֹת דְּבּוֹדָאֵי כְּמוֹ הַמְשַׁתְּחָנָה לְבַהֲמַת חֲבִירוֹ דְּאִינוּ אוֹסֵר דְּבַר שֶׁא"ש כְּמוֹ כֵּן הַמְשַׁתְּחָנָה לְבַהֲמַת הַפְּקָר ג"כ אִינוּ אוֹסֵר וְלַעֲנֵד הַדְּבָר צָרִיף תְּלִמוּד דְּמָמָה שְׁכַתְּבָתִּי נִרְאָה דְּהִיכָא דְּאִין פַּח בְּעָלִים מַעֲפֵבִין עָלֵיו יְכוּל לְאֶסְרָא: וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב קוֹנְשֵׁי תּוֹס' סוֹנְגֵיא דְּרַבִּיצ' רַש"י דַּכ' לֹא מְבַעֵי קְשָׁה גְּבִיָּה וְהַרְבִּיצ' קִנְאָה בְּהַגְבִּיָּה וְנַעֲשִׂית שְׁלוֹ דְּהָא כִּי הַגְּבִיָּה נְמִי ל"ק שְׁתַּשְׁחָשֵׁב שְׁלוֹ אִם אֵא"א דַּשֵּׁא"ש דְּהָא גּוֹזֵל וְלֹא נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִי שְׁנִיָּהֶם א"י לְהַקְדִּישׁ זֶה לְפִי שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וְזֶה לְפִי שְׂאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ.

וְלַעֲנֵד הָא חֲזִינֵין דִּישׁ הַבְּדֵל בֵּין הַקְדִּישׁ אֶת שְׂאִינוּ שְׁלוֹ לְהַמְשִׁיף אִיסוּר עַל דְּבַר שֶׁא"ש דְּבַהֲקֻדָּשׁ כְּתִיב אֶת בֵּיתוֹ מֵהַ בֵּיתוֹ שְׁלוֹ וּבְרִשׁוֹתוֹ וְאִף דְּבַר שֶׁל הַפְּקָר וְאִין פַּח בְּעָלִים מַעֲפֵבִין עָלֵיו ג"כ אִין בְּכַחוֹ לְהַתְּפִיס אִיסוּר וְשֵׁם הַקְדָּשׁ אֲבָל לְהַתְּפִיס עָלֵיו אִיסוּר נְעֻבָּד אוֹ תְּקוּרָבָת ע"ז עֵיקָר תְּלוּי אִם אִין פַּח בְּעָלִים מַעֲפֵבִין וּבְרִצּוֹן בְּעָלִים מְהִי לְאֶסְרָא כְּנ"ל מְדַקְאָמֵר לֹא כָּל הַיְמָנָה שְׁתַּאֲסֵר יִינִי לְאֶנְסִי מְמִילָא הַה"ד אִם יֵשׁ לוֹ קִנְיָן כָּל דְּהוּ יְכוּל לְאֶסְרָא וְזֶה כ"ש מֵהַ דְּסוּבֵר ר"י בְּעֵשָׂה בְּהַ מַעֲשָׂה אֶסְרָה הָרִי אִף דְּהוּא שְׁל בְּעָלִים וְלִית בִּי לְהַאֲוִסֵר שׁוּם צַד קִנְיָן מ"מ ע"י מַעֲשָׂה אוֹסֵר ק"ו אִם יֵשׁ לוֹ בּוֹ צַד קִנְיָן ע"י הַגְּבִיָּה דְּכָל גּוֹזֵלֵן יֵשׁ לוֹ קִנְיָן בְּגוֹף הַדְּבָר אִף דְּאִינוּ שְׁלוֹ מִמֶּשׁ מ"מ יֵשׁ לוֹ קִנְיָן דְּאִינוּ חַיִּיב לְשַׁלֵּם שְׁכָר שְׁיִמוּשׁ דְּכָל הַגּוֹזֵלִים מְשַׁלְּמִין כְּשַׁעַת הַגּוֹזֵלָה וְכֵן אִם נִשְׁתַּנָּה מִפְּמוֹת שְׁהִיָּה נִקְנָה לוֹ ע"י שְׁיִנוּי וְעִינֵין חִידוּשֵׁי ר"ן סְנֵהֲדֵרִין (נ"ד ע"א) קִנְיָן שֶׁל הַגּוֹזֵלֵן א"כ אִף דְּכַח בְּעָלִים מַעֲפֵבִין עָלֵיו דְּאִינוּ שְׁלוֹ מִמֶּשׁ מ"מ פִּינּוֹ דִּישׁ לוֹ בּוֹ צַד קִנְיָן יְכוּל לְאֶסְרָא וְא"ד לְהַקְדָּשׁ דְּשֵׁם גּוֹזֵלֵן דְּבַעֵי שְׁיָהֲיָה שְׁלוֹ מִמֶּשׁ וּבְרִשׁוֹתוֹ.

אִף זֶה נִדְּוָקָא אִם ע"י מַעֲשָׂה יְכוּל לְאֶסְרָא הָרִי דְּאִינוּ דוּמָה לְהַקְדָּשׁ אֲבָל לר"ן דְּסוּבֵר אִין אָדָם אוֹסֵר דַּשֵּׁא"ש אִף בְּעֵשָׂה מַעֲשָׂה ס"ל דְּבַכָּל אֲנָפִי אִינוּ אוֹסֵר וּמַעֲיָקְרָא הִי ס"ל סְתָם דְּאִף אִם מְכּוּוֹן לְהַדְּיָא לְאֶסְרָא אוֹ יִשְׂרָאֵל מוּמָר ג"כ אִינוּ אוֹסֵר וְלֹא מִטַּעַם לְצַעוּרֵי לְכָף מְמִילָא גַם קִנְיָן גּוֹזֵלָה ל"מ דְּבַעֵי שְׁיָהֲיָה שְׁלוֹ מִמֶּשׁ וּמִיּוֹשֵׁב קוֹנְשֵׁי שְׁנִיָּה דְּתוֹס' עַל רַש"י דְּמֵאֵי פְּרִיף מְמַנְסָף הָא מְכִי אַגְבִּיָּה קִנְיָה דְּלִדְיָה כְּמוֹ דל"מ מַעֲשֵׁי לְאֶסְרָא סוּבֵר דְּבַעֵי דוּמָיָה דְּהַקְדָּ' יְכוּל לְאֶסְרָא וּל"מ ג"כ קִנְיָן גּוֹזֵלָה.

וְאַח"כּ דְּמַפְרֵשׁ הַש"ס טַעְמָא דר"ן דְּלְצַעוּרֵי מְכּוּוֹן ע"ז פְּרִיף הַש"ס ג"כ שְׁפִיר מְמַנְסָף דְּאִף דִּישׁ לִי קִנְיָן גּוֹזֵלָה מ"מ שְׁיָהֲיָה לְצַעוּרֵי וְא"ד לְשׁוֹתְפוֹת: וְהִנֵּה בְּרַש"י ע"ז (נ"ד נ"ב ע"ב) בֵּית חֲשָׁמוֹנָאֵי דְּגִנְזוֹ אֲבָנֵי מְזַבְּחַ שְׁשִׁקְצוּ עֲפוּ"ם לַע"ז אָמֵר ר"פ הֵתָם קָרָא אֲשָׁכּוּחַ

וְדַרְשׁ וּבָאוּ בָּהּ פְּרִיצֵי וַחֲלִלוּהָ וּפִירֵשׁ"י פִּינּוֹן שְׁנַכְנֶסוּ עִפּוּ"ם לְהִיכֹל יֵצְאוּ כָּלֵיו לְחֻלּוֹיִן וְכִינּוֹן דְּנַפְק לְחֻלּוֹיִן וְנִקְנִינְהוּ בְּהַפְקִירָה וְהָיָה לְהוּ דִּידְהוּ וְנֶאֱסָרוּ.

וְלִכְאוּרָה הָא דְנִקְנִינְהוּ הֵינּוּ בְּכִיבוּשׁ מְלַחְמָה וּכְמ"ש בַּעַה"מ שָׁם רַק כ"ז דְּהִי שֶׁל הַקְדָּשׁ לֹא נִקְנָה בְּכִיבוּשׁ מְלַחְמָה דְּכֹתִיב לְד' הָאֶרֶץ וּמְלֵאָה וְאַף פִּינּוֹן דְּכָשָׁבָאוּ בָּהּ פְּרִיצִים אוֹ ע"י פְּרִיצֵי יִשְׂרָאֵל כְּמ"ש בַּעַה"מ שָׁם אוֹ כְּמ"ש רַמְבַּ"ן בְּמִלְחָמוֹת דַּע"י פְּרִיצֵי גוֹיִם גְּזַה"כ הוּא אֶף דָּאִין מְעִילָה בְּקַרְקָעוֹת וְיֵצְא לְחֻלּוֹיִן ע"י וְלָמָּה צָרִיךְ רַש"י לֹאמַר דְּכִינּוֹן דְּנַפְק לְחֻלּוֹיִן וְנִקְנִינְהוּ בְּהַפְקִירָה הָא אֶף אִם לֹא קִנְיָהוּ מ"מ פִּינּוֹן דַּע"י דְּנַפְקָע מִמְּנוּ הַקְדָּוְשָׁה וְיֵצְא לְחֻלּוֹיִן וְהָיָה הַפְקִירָה שְׁפִיר יָכוֹל לְאַסּוֹר לְמָה שְׁפַתְבְּתִי.

אוּלָּם מְלַבֵּד דִּי"ל בְּאַמְתָּ לֹא דוֹקָא רַק פִּינּוֹן דְּנִתְחַלֵּל מִמִּילָא נִקְנִינְהוּ נֶקֶט רַש"י הָאֲמַת אֶף דָּגַם הַפְקָר לְבַד יָכוֹל לְאַסּוֹר. בְּלֹא"ה י"ל לְמ"ש דָּאִם אִין אָדָם אוֹסֵר אֶת שֵׁא"ש אֶף ע"י מְעַשָּׂה אֲז ל"מ קִנְיָן גְּזִילָה לְאַסּוֹר רַק לְמֵאֵן דְּסוֹבֵר דֹּא"א דְּשֵׁא"ש ע"י מְעַשָּׂה חֻזִּינּוֹן דָּאִינוּ דוֹמָה לְהַקְדָּשׁ דְּבַעֲי שְׁיִהְיָה שְׁלוֹ דוֹמְיָא דְּבִיתוֹ וְלְאַסּוֹר לְהַתְפִּיס עַל הַדְּבָר שְׁמַץ וְאִיכוֹת אִיסוֹר יֵשְׁנוּ בְּכַחוֹ ע"י מְעַשָּׂה ק"ו דְּמַהְיֵי אֶף שְׁלֹא ע"י מְעַשָּׂה הִיכָא דִּישׁ לוֹ בּוֹ קִנְיָן גְּזִילָה.

וְהִנֵּה כְּנִרְאָה דַּעַת רַש"י שָׁם בְּהָא דְּקֶאֱמַר רַבִּי לְהוֹכִיחַ מִכְּלִים דְּכֹתִיב אֶת כָּל הַכְּלִים אֲשֶׁר הִזְנִיחַ הַמֶּלֶךְ אַחַז כּו' הִכִּינוּ וְהַקְדָּשׁנוּ שְׁגַנְנָזְם וְהַקְדִּישׁוּ אַחֲרֵים תַּחֲתֵיהֶם כֵּן כְּלִים שְׁהָיוּ מְשֻׁתְּמָשִׁים בְּבֵית חוֹנִיּוֹ גְּזָרוּ רַבְּנָן לְאַסּוֹר שָׁם אֲזִיל רַבִּי בְּדַעַת הַסּוֹבְרִים דָּאִין אָדָם אוֹסֵר דְּשֵׁא"ש ע"י מְעַשָּׂה וּכְמוֹ שְׁפַתְבַּ הַבַּעַה"מ דְּלֹא כְּשִׁיטַת תּוֹס' שָׁם דְּסָבְרִי דְּשִׁימוּשׁ בְּהַכְּלִי הָיָה מְעַשָּׂה זוּטָא וְע"י זֶה קִנְסוּ לְאַסּוֹר לְגַבוּהַ וְהָא דְּמִיִּיתִי הַש"ס לְקַמּוֹן (דָּרַג"ד) מֵהִיא קָרָא לְאַסּוֹר אֶף לְהַדְיוּט הוּא בְּהַדְרָגָה דְּכְמוֹ בְּמְעַשָּׂה זוּטָא נֶאֱסָר לְגַבוּהַ כֵּן בְּמְעַשָּׂה רַבָּה בְּגוּפָה נֶאֱסָר אֶף לְהַדְיוּט.

אוּלָּם שִׁיטַת רַש"י אִינוּ כֵּן דְּקֶאֱמַר לְקַמּוֹן דִּילִיף אִיסוֹר לְהַדְיוּט מִכְּלִים דְּאַחַז מְדָלָא אֲמַרִּינּוֹן לְיַפְרָקוּ וְלִיפְקוּ לְחֻלּוֹיִן וְע"כ דְּסוֹבֵר דְּזִנָּה הָיָה מְעַשָּׂה גְּמוּר אוֹ דָּאִין לְחַלְקָ בֵּין מְעַשָּׂה דְּשִׁימוּשׁ לְמְעַשָּׂה בְּגוּפָה וְכֵן דַּעַת בַּעַה"מ וְר"ן שָׁם וְכִינּוֹן דְּשָׁם אֲזִיל הַסּוֹגְיָא לְמ"ד דָּאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שֵׁא"ש אֶף בְּמְעַשָּׂה רַק לְגַבוּהַ וּכְמ"ש בַּעַה"מ לְדִידְנָי י"ל דְּבַעֲי שְׁיִהְיָ דוֹמְיָא דְּהַקְדָּשׁ וְאַף דְּבָר שֶׁל הַפְקָר א"י לְאַסּוֹר כ"ז דְּלִית לֵיהּ בִּינָה קִנְיָן לְכַּח כ' רַש"י דְּנִקְנִינְהוּ בְּהַפְקִירָה אֲבָל לְדִידּוֹן דְּאָדָם אוֹסֵר דְּשֵׁא"ש ע"י מְעַשָּׂה כֵּן נִמְי יָכוֹל לְאַסּוֹר דְּבָר שֶׁל הַפְקָר אֶף בְּלֹא מְעַשָּׂה.

אוּלָּם מִמָּה דְּהִבְאִתִּי לְעִיל מְב"ב דְּאָמַר לֹא כָּל כְּמִינָף לְאַסּוֹר יִינִי לְאַוְנָסִי דְּהוּא סוֹבֵר דֹּא"א אוֹסֵר דְּבָר שֵׁא"ש וּמ"מ מְשַׁמַּע לְדַע' בְּעַלְיָ יָכוֹל לְאַסּוֹר הָרִי דְּחֻלּוֹק דִּין הַקְדָּשׁ מְלַחְמָתִּים אִיכוֹת אִיסוֹר לְכ"ע וְכֵן מְהָא דַּר"י אָמַר רַב בַּע"ז הַנּוֹז' דְּהוֹכִיחַ דְּגִילּוֹי דַּעַת מְהִינִי בְּתַחֲלִיתוֹ שֶׁל א"י וְכָבֵד כְּתַב הָר"ן ע"ז דַּר"י אָמַר רַב סוֹבֵר דָּאִין אָדָם אוֹסֵר דְּשֵׁא"ש אֶף ע"י מְעַשָּׂה עִי"ש הָרִי דָּאֶף דֹּא"א דְּשֵׁא"ש מ"מ גִּילּוֹי דַּעַת מְהִינִי חֻזִּינּוֹן דְּעֵיקָר הַמְעַכָּב הוּא כַּח הַבְּעֵלִים וּמִמִּילָא מְהָרָאוּי לֹאמַר דְּדְּבָר שֶׁל הַפְקָר יִהְיָה בְּכַחוֹ לְאַסּוֹר: וְרֵאִיתִי בְּרִיטְב"א ע"ז (דָּרַג"ג) דְּהִבִּיא מְשַׁם רֶאָב"ד לְתַרְזַן הָא דְּהוֹכִיחַ רַב מְתַחֲלָתוֹ שֶׁל ע"ז דְּכֹתִיב אֲשֶׁרִיֶּהֱן תִּשְׁרַפּוּן בְּאֵשׁ מְכַדִּי א"י יְרֻשָׁה וְא"א אוֹסֵר דְּבָר שֵׁא"ש הָא בְּעַשָּׂה מְעַשָּׂה אוֹסֵר וְכַתְּבַ הָרֶאָב"ד דְּדְּבָר שֶׁל רַבִּים אִינוּ נֶאֱסָר וְהִבִּיא רֵאָה מְהָא דְּמִים שֶׁל רַבִּים אֶף

דטפחניהו בידניה ועביד בהוא מעשה אפ"ה אינו נאסר וכלים דאחז שפאסרו ע"י מעשה דיחידו של עולם הן ולא של רבים ורמב"ן חולק והא דמים של רבים אף דעשה מעשה מ"מ אינו נאסר ומהני רק לאפוקינהו מדין מחנכין אבל לענין אוסר דשא"ש צריה שיהא מעשה נאסר בשנינוי שא"ח לבריתו דדמי פמאן דקני ליה בשנינוי דומיא דגזלן משא"כ בטפיחי מיא והא דאמרינו מים של רבים אינו נאסרין לא נצרכה אלא פשהם של הפקר דאע"ג דכל אדם יש לו זכות בהו והוי פשותף אינם נאסרין דהא דיחיד שהם שלו או דשותפין נאסרין עיי"ש ולכאורה משמע מדבריהם דשל הפקר א"י לאסור אולם י"ל פינו דבאמת הם של רבים אף דיש לו זכות ג"כ מ"מ ל"ה פשותפים דיכול לאסור פינו דאינו יכול לטול רק כפי הצורך לו ורבים יכולים לעכבן ע"י וגרע משותפים כמ"ש הרמב"ם ומ"מ ל"ה פהפקר לגמרי דהפקר שאני שאין שום זכות אחרים בו רק כל הקודם זכה לכך פינו שאין פח בעלים מעכבין עליו יכול לאסור משא"כ במים של רבים אינו יכול ליטול ולזפות בכל המי' לכך א"י לאסור אבל הפקר לגמרי דבידו לזפות בו ולבטל זכו' רבים יכול לאסור פנ"ל.

וצ"ע בכ"ז: ונדע דהא דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה כתב הלבוש דהוי רק מדרבנן דילפינו מפלים דאחז שגגזום חזקה וסייעתו מפני ששימש בהם לע"ז ובת"ש כ' דלדעת התוס' דהוכיח הש"ס בהדרגה דאסור להדיוט במעשה רבה מדאסור לגבוה במעשה קלה כמו שימוש דכלים א"כ במעשה מיתסר מדאורייתא.

ואולם שיטת רש"י ע"ז שם דילפינו דאסור ע"י מעשה אף להדיוט מפלים דאחז שגגזום ולא אמרינו ליפקו וליפקו לחולין מבואר דסובר דשימוש הוי מוקצה וכן כ' הרמב"ן והרמב"ם דלא ימלט שלא יחסר מעט ע"י שימוש.

ולדבריהם ע"כ צריה לומר דלא ס"ל דנלמוד בהדרגה כמ"ש התוס' רק דהדיוט ולגבוה שוין ועי"ש בר"ן דע"כ השתא לית לן מאי דשנינו לעיל פינו דמעיקרא אשתמשו בהו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמשי בהו להדיוט דאל"כ איך מוכיח מפלים דאחז שפעשה מעשה מיתסר אף להדיוט דילמא מה"ט הוא עיי"ש ולדבריהם ע"כ או דס"ל דלא הוי רק מדרבנן הו בהדיוט הו בהקדש או פינו דקרא דחזקה דברי קבלה פדברי תורה.

ודעת הרמב"ם נראה דס"ל פשיטת התוס' דהדיוט ילפינו בהדרגה משום דפוסק פלים שנסתמשו בבית חוניו אסורים להשתמש בבית המקדש כמו דאמר ר' ויליף מפלים דאחז וע"כ דסובר דע"י שימוש לא נאסר להדיוט דאל"כ לא מוכח מפלי' דאחז פמוכין.

ובאמת דברי הר"ן שם סתומים מאד הא דכ' דלית לן השתא הא דר"פ דלאו אורח ארעא הא בש"ס קאמר מנ"ל דאסרה כו' ואלא מאבני מזבח ודילמא כדר"פ מהיכא תיתי דנאמר פשאמר אח"כ אלא מפלים דאחז דלית ליה לדר"פ הא אי לית ליה לדר"פ דלאו אורח ארעא יכול ללמוד מאבני מזבח וכנרא' מדברי הר"ן דמאבני מזבח מוכח דל"מ בטול של נכרי בע"ז של ישראל שפאסר ע"י מעשה וע"כ דסובר דלא קי"ל פתירוצו דר"פ דקרא אשכח ודרש ובאו בה פריצים וחיללוה דאל"כ פינו שנתחלל וזכה מן הפקר כמ"ש רש"י א"כ אינו ראי' משם פלל לחלוק על רמב"ן דזה לכ"ע סגי בבטול פינו דזכו בו והוי שלקח מקודם שפאסר אלא ודאי דסובר דהשתא' לית לן פלל לדר"פ ולא נתחלל רק דנאס' ע"י מעשה שלקחם ובאמת אינו ראי' לכלים של בית חוניו וזה דוחק עצום הא בקשו לגנוז

דינרא כו' עד ש'מ'צאו להם מקרא זה הרי ד'ר'שינו ש'נ'תחלל וגם מ'ש"ס מ'ב'נ'א'ר מ'ד'ק'א'מ'ר מ'ע'י'ק'ר'א ד'י'ל'מ'א כ'ד'ר"פ מה מוסיף א'ח"פ מ'פ'ל'י'ם ד'א'ח'זו ד'א'ם י'ל'פ'י'נ'ן מ'ש'ם ל'ה'ד'י'ו'ט ד'נ'א'ס'ר ע"כ ד'ל'י'ת'א ל'ד'ר"פ ו'ב'א'מ'ת י'ש ל'ו'מ'ר ב'ד'ע'ת ר'ש"י א'ף ד'ס'ו'ב'ר ד'י'ל'פ'י'נ'ו ל'א'ס'ו'ר ל'ה'ד'י'ו'ט מ'פ'ל'י'ם ד'א'ח'זו ד'ל'א א'מ'ר'י'נ'ו ל'פ'ר'ק'ו ו'א'י'נ'ו ס'ו'ב'ר כ'פ'י' התו'ס'.

ו'ע'י'ן ב'תו"ח ש'ם ש'ה'ק'ש'ה ה'א פ'ל'י ש'ר'ת י'ש ב'ו מ'ו'ע'ל א'ח'ר מ'ו'ע'ל ד'ק'נ'ו'ש'ת ה'ג'ו'ף ה'ן ו'ל'א י'ת'ח'ל'לו ו'כ'ב'ר פ'ת'ב ב'ש'ע'ה"מ ה'ל'כ'ו'ת א'י'ס'ו'ר'י מ'ז'ב'ח ל'י'י'ש'ב ע"נ ד'כ'י'נ'ן ד'ל'י'ת ל'ה'ו ט'ה'ר'ה פ'ל'ל ו'ל"ש א'י'ת ל'ה'ו פ'ד'י'ו'ן ע'י"ש ו'ה'ד'ב'ר'י'ם מ'ו'כ'ר'ח'י'ם א"כ י'ש ל'ו'מ'ר א'ד'ר'ב'א ד'ו'ק'א פ'ל'י'ם ד'א'ח'זו פ'י'נ'ן ד'נ'ש'א'רו ק'ו'ד'ש ו'א'ף ד'נ'א'ס'רו ל'ג'ב'ו'ה מ"מ נ'ש'א'ר ק'נ'ו'ש'ת ד'מ'י'ם ש'פ'יר א'י ל'א'ו ד'א'ף ל'ה'ד'י'ו'ט נ'א'ס'רו ל'א ה'י'ה ל'ח'ז'ק'י'ה ל'ג'ו'נ'ז'ם ד'ש'פ'יר י'כ'ו'ל ל'מ'פ'ר'ק ו'ח'ל ק'נ'ו'ש'ה ע'ל ה'ד'מ'י'ם ו'ב'ז'ה ל"ש ל'א'ו א'ו'ר'ח א'ר'ע'א ל'א'ש'ת'מ'ו'ש'י ב'ה'ו ה'ד'י'ו'ט פ'י'נ'ן ד'א'ש'ת'מ'ש'ו ב'ה'ו ל'ג'ב'ו'ה פ'י'נ'ן ד'ע'כ'ש'ו'י א'י'נ'ו ר'א'ו'י ו'מ'פ'ק'יע ה'ק'נ'ו'ש'ה ע"י פ'ד'י'ו'ן ו'מ'מ'י'ל'א מ'ו'כ'ח ד'א'ף ל'ה'ד'י'ו'ט א'ס'ו'ר ו'ל'כ'ף ג'נ'ז'ו'ה'ו מ'ש'א"כ ב'א'ב'נ'י מ'ז'ב'ח פ'י'נ'ן ד'נ'ת'ח'ל'לו ל'ג'מ'ר'י ו'פ'ק'ע ה'ק'נ'ו'ש'ה ש'ל'א ע"י פ'ד'י'ו'ן ו'ל'א י'כ'ו'ל ל'מ'י'פ'ר'ק א'ח"פ ד'ל'י'כ'א מ'י'ד'י ל'ה'פ'ק'יע ר'ק נ'ת'ב'יר'י'נ'ה'ו ע"י ע'כ"ו"מ ל'ב'ט'ל'ן ב'ז'ה פ'י'נ'ן ד'מ"מ א'ש'ת'מ'ש'ו ב'ה'ו ל'ג'ב'ו'ה ל'א א'ו'ר'ח א'ר'ע'א ו'ז'ה פ'ש'ו'ט: ע'וד י"ל ל'מ"ש ה'פ"מ ב'יר'ו'ש'ל'מ'י ע"ז (פ"ג) ב'ה'א ד'ד'ו'ד ד'ש'ר'ף ע'צ'ב'י'ה' ד'ש'ל מ'ת'כ'ו'ת ח'ש'י'ב'י ו'א'מ'ר ל'א'י'ת'י ל'ב'ט'ל'ם ו'ש'ל ע'ז ל"ה ח'ו'ש'ש ל'ה'ם ו'א'מ'ר ל'ש'ר'פ'ם ל'ק'י'י'ם ב'יע'ו'ר ע"ז ע"י"ש ו'ל'ד'ב'ר'ו'י ה'א ד'ה'ו'כ'י'ח ר"י א'מ'ר ר'ב ד'ג'לו'י ד'ע'ת מ'ה'ג'י מ'ה'א ד'כ'ת'י'ב ו'א'ש'ר'י'ה'ם ת'ש'ר'פ'ו'ן ב'א'ש ד'א'י מ'ש'ו'ם ה'נ'ף ד'מ'ע'י'ק'ר' ב'ב'י'ט'ו'ל ב'ע'ל'מ'א ס'ג'י ה'י'י'נ'ו ד'ל"ה מ'צ'נ'ה ה'ק'ר'א ל'ק'י'י'ם מ'צ'נ'ת ב'יע'ו'ר ע"ז ו'ל'ה'פ'ס'יד ב'ש'ב'יל ז'ה פ'ל ה'א'ש'רו'ת א'י ל'א'ו ד'ה'נ'ף ד'ל'ט'ע'ו א'ח"פ מ'י'ת'ס'ר מ'ה"ד כ'מ'ו'ב'ן.

ו'ל'פ'י"ז י"ל ב'ש'ל'מ'א מ'פ'ל'י'ם ד'א'ח'זו ש'פ'יר מ'ו'כ'ח ל'ד'ע'ת ר'ש"י ד'א'ף ל'ה'ד'י'ו'ט נ'א'ס'ר ד'א'ל"כ ל'י'פ'ר'ק'ו ו'א'י ד'ה'י'ו ר'ו'צ'י'ם ל'ק'i'י'ם מ'צ'נ'ת ב'יע'ו'ר ז"א פ'י'נ'ן ד'נ'ש'א'ר ב'ה'ן ק'נ'ו'ש'ת ד'מ'י'ם א'י'ן ל'ב'ע'ר'ם א"ו ד'נ'א'ס'רו א'ף ל'ה'ד'י'ו'ט מ'ש'א"כ ב'א'ב'נ'י מ'ז'ב'ח א'ף א'י ל'א א'מ'ר'י'נ'ו ל'א'ו א'ו'ר'ח א'ר'ע'א מ"מ י"ל ד'ל'א ר'צ'ו ל'ב'ט'ל'ן ו'ל'מ'ש'ק'ל ל'נ'פ'ש'י'י'ה'ו ד'ר'צ'ו ל'ק'i'i'ם מ'צ'נ'ת ב'יע'ו'ר.

כ'ן י"ל ו'ד'ב'ר'י ר"ן צ"ע. ג'ם כ'נ'ר'א'ה מ'ד'ב'ר'י ר"ן ע"ז ד'פ'ו'ס'ק ד'א'ד'ם א'ו'ס'ר ד'ש'א"ש ע"י מ'ע'ש'ה א'ף ל'ה'ד'י'ו'ט ו'כ'ן נ'ר'א'ה מ'ד'ב'ר'י ר"ן נ'ד'ר'י'ם (ד'ף ל"ו) ב'ה'א ד'כ'ה'נ'י'ם ש'פ'ג'לו' ב'מ'ק'ד'ש פ'ת'ב ו'ק'י"ל פ"ב ד'ח'ו'ל'י'ן א'ד'ם א'ו'ס'ר ד'ש'א"ש ע"י מ'ע'ש'ה ו'ב'מ'ס' ח'ו'ל'י'ן ש'ם פ'ת'ב ר"נ ו'ר"י ו'ר"ע א'מ'רו א"א א'ו'ס'ר ד'ש'א"ש ו'מ'ש'מ'ע ד'ה'כ'י ה'ל'כ'ת'א ד'ס'ו'ג'י'ן ב'ג'מ' פ'נ'ו'ת'י'ה'ו כ'ו' ה'ל'כ'ף ה'ש'ו'ח'ט ב'ה'מ'ו'ת ח'ב'יר'ו ל'ע"ז ל'א מ'י'ת'ס'ר'א ב'ה'נ'א'ה ו'מ'י'ה'ו א'י'כ'א מ"ד ב'א'כ'י'ל'ה א'ס'ו'ר'ה ו'ל'כ'א'ו'ר'ה ס'ו'ת'ר ד'ב'ר'י'ו.

א'ו'ל'ם נ'ר'א'ה ב'ח'ו'ל'י'ן כ'נ'ו'נ'ת'ו ד'ו'ק'א ב'ש'ו'ח'ט ב'ה'מ'ו'ת ח'ב'יר'ו ה'י'י'נ'ו י'ש'ר'א'ל ד'ל'צ'ע'ו'ר'י מ'כ'ו'ן א'ב'ל ג'ו'י א'ו י'ש'ר'א'ל מ'ו'מ'ר א'ו'ס'ר ע"י מ'ע'ש'ה. ו'נ'ר'א'ת'י ב'ס' מ'נ'ח'ה ט'ה'ו'ר'ה ד'כ' פ'נ'ו'נ'ת ר"ן נ'ד'ר'י'ם ד'ע'כ"פ ב'א'כ'י'ל'ה א'ס'ו'ר ו'כ'מ"ש ר"ן ח'ו'ל'י'ן ו'ז'ה א'י'נ'ו ד'כ'ב'ר ה'כ'ר'י'חו ה'א'ח'רו'נ'י' מ'פ'מ'ה ק'ו'ש'י'ת ד'ד'ע'ת ר"ן ו'ה'ר'א"ה ל'א'ס'ו'ר ב'א'כ'י'ל' ה'ו'א ר'ק מ'ד'ר'ב'נ'ן ו'ש'ם ב'ש"ס נ'ד'ר'י'ם ק'א'י ה'ש"ס ע'ל ד'א'ו'ר'י'ת'א ו'א'י'ן פ'נ'ו'נ'ת ה'ר"ן ע'ל א'י'ס'ו'ר א'כ'י'ל'ה מ'ד'ר'ב'נ'ן א'ל'א ב'א'מ'ת ה'י'כ'א ד'ל"ש ל'צ'ע'ו'ר'י ס'ו'ב'ר ד'א'ד'ם א'ו'ס'ר ע"י מ'ע'ש'ה ו'ע'י'ן פ"ח ד'מ'ש'מ'ע מ'ד'ב'ר'י'ו ד'ל'מ'ד ב'ד'ע'ת ר"ן ד'פ'ו'ס'ק כ'ר'א"ה ד'א'ף ב'נ'כ'ר'י א"א א'ו'ס'ר ו'ל'א נ'ר'א'ה כ'ן ו'ע'י'ן ח'י'ד'ו'ש'י ר"ן ח'ו'ל'י'ן ש'ם [ו'ב'א'מ'ת צ'ר'י'ף ל'ה'ב'י'ן ד'ב'ר'י ר"ן נ'ד'ר'י'ם ש'ם ד'כ'ת'ב ש'ו'ג'ג ה'ו'א ד'ק'ש'ה ל'י'ה ב'ש'ל'מ'א ב'מ'ז'יד נ'ה'י ד'ש'לו'ח'י ד'י'ד'ו'ן נ'י'נ'ה'ו

הוי פגול דכיון שפגול במזיד אינו עושה שליחותו אלא אדעת' דנפשיה קעביד וקיי"ל דא"א דשא"ש ע"י מעשה אבל בשוגג אי שלוחי דידן אמאי הוי פגול דהא כיון דשוגג הוא לאו אדעתא דנפשיה קעביד שמתכוון לעשות שליחותו ולימא לתיקוני ולא לעונות.

הא שפיר ממזיד נמי קשה דאי שלוחי דידן א"כ אין להם לפהגים פח להקריב בלעדי דעתנו ולא זכו להו רחמנא לפהגים דבשלמא אם שלוחי דשמאי הוו מהני פגולין אף דאינו שלקה ומצינו בחטאת של הפעלים אי לא דקני לכפרה ל"ה הפעלים יכולין לאסור מ"מ פהגים עדיפין כמ"ש הרא"ש שם שהרי הפקיעה התורה קרבנו מרשות פעלים ונתנו לפהגן מדלא בעינו דעת פעלים אבל אם שלוחי דידן ניהו אף דאינו עושה שליחותו אלא אדעתא דנפשיה אף דהקרוב פסול מ"מ פגול ל"ה דלא הקריב המתיר פמפנותו וכן מבואר שם ברשב"א דכיון דמשנה אינו שלוחו ול"ה פשוט קרבן אלא פנוח וקשר מיהא ל"ה ופיגול הוא דק"ל עיי"ש ועיין במקנה קדושין (דף כ"ג) וכנראה לא ראה אז דברי רשב"א ודברי הר"ן צריכים הבנה ואכ"מ] ועיין כו"פ דהעלה דאם אדם אוסר דבר שא"ש במעשה רבה מה"ת ל"מ סברת לצעורי ומישיב בזה דברי רא"ש שהביא דעת ר"ח דדוקא במעשה כ"ש ס"ל דאינו אוסר וכתב ומסתברא פפירוש רש"י ותמה מהרש"ל דמאי נ"מ דלמסקנה עיקר הטעם דלצעורי מכון מ"ל מעשה רבה א"ו כיון דע"י מ"ר אוסר מה"ת לא סמכין על סברת לצעורי דלא יהא אלא ספק אזלינן לחומרא עיי"ש ושפת אמת בפיו דנ"מ דלדעת ר"ח משמע דאף ישראל אוסר במעשה רבה וכן מבואר ברבינו ירוחם תלמיד הרא"ש שכ' (נתיב י"ו ח"ב) וז"ל אבל נכרי או ישראל מומר אוסר דבר שא"ש אפי' במעשה כ"ש ומ"ש שישאל אינו אוסר דשא"ש פרש"י אפי' עשה בו מעש גדול ור"ח פיר' דמייירי שעשה בו מעשה קטן דאם עשה בו מעשה גדול אוסר ופרש"י עיקר דאפי' במעשה גדול אינו אוסר וכן הסכימו רוב הפוסקים עכ"ל הרי מבואר הדברים [אף מ"ש דסברת לצעורי הוי רק ס' יש להתבונן באמת למה לא יהיה נאמן אם הוא צונח שלא לצעורי כיון דהא כל מאי דאמרין לצעורי הוא דעבד בלא לב כמ"ש בס' המכריע (ס"ח) ואף דשמענו מפיו דעבד בלב ונאמר דברים שפלב אינו דברים ע"כ צ"ל דסברת לצעורי הוא דברים שפלב דכל אדם דמוכח דלא עביד בלב וא"כ אם גם אח"כ צונח בפני ב"ד דעבד בכל לב כיון דהוי ספק לנו ניימא דעד א' נאמן באיסורין ואף די"ל א"א משים עצמו רשע ז"א דהא בין כף ובין כף רשע הוא אף אם אין פונתו בלב רק לצער את חבירו א"כ למה לא יהיה נאמן ואף דיש חזקת היתר לאותו דבר כיון דמ"מ יש לנו ס' יהי נאמן.

ועוד באית ליה שותפות מדוע לא יהיה נאמן ניימא מתוך שנאמן להפסיד לעצמו חלקו יהיה נאמן גם לגבי חבירו ואף די"ל כיון דהו' יודע שאמר לפנים ובלא לב לא נאסר לו מ"מ הב"ד נאסר עליו חלקו כיון שאומר שלא יהיה פונתו לצעורי ושוב שניה אנפשיה חתיכה דאיסורי ואסור אף בחברי חדרים לדעת התבואות שור וכמ"ש למעלה (סי' ב) ועוד הכי ניימא אם יפסיד חלקו לעינינו יהיה נאמן לאסור גם חלק חבירו כמו בכ"מ דאמרין לענין ע"א באיסור מתוך שנאמן להפסיד לעצמו נאמן נמי לגבי חבירו פמבואר גיטין (דף כ"ד) ויו"ד (סי' קכ"ז) ובאמת בי"ש חולין כ' בצונח דלא לצעורי הנה דעתו ומבקש לעשות תשובה דנאמן ולא משמע פן מסתימת הפוסקים א"ו דסברת לצעורי הוי

בְּיָרוּר גְּמוּר דַּא"א אוֹסֵר דְּשַׁא"ש דְּכִינּוּן דִּישׁ מְקוּם לוֹמֵר לְצַעוּרֵי שׁוּב ל"ה כַּעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה וְכִמוּ שְׁפַתְבַּתִּי.

וְעֵינִין לְעִיל (ס' ט) וְסִפְר הַחִינוּךְ (ס' ק"ג) דְּכַתְב דַּע"י מַעֲשֵׂה רַבָּה כְּמוּ שְׁחִיטָה שְׁהוּא מַעֲשֵׂה גְדוֹל וְכֵן אִם נִסְפָּה לְפָנֵי ע"ז גַּם זֶה הוּא מַעֲשֵׂה גְדוֹל אֲסוּר מִדְּאוּרֵייתָא וּמַעֲשֵׂה מוּעֵט כְּמוּ נְגִיעָה יֵשׁ לוֹ פֶּחַ לְאַסְוֵר דְּשַׁא"ש מִדְּרַבְּנֵי שְׁהַחֲמִירוּ בְּדַבְרָא אֲבָל לֹא מִד"ת ע"י שׁ וּמִיּוֹשֵׁב בְּזֶה מַה שְׁהַקְשָׁה הַשְּׁעָה"מ מִשׁ"ס ב"ק (דף ע"א) בְּשִׁלְמָא ע"ז שְׁחִיטָה שַׁא"ר הָרִי דְּנֶאֱסֵר מִדְּאוּרֵייתָא דִּי"ל שְׁם הָרִי מַעֲשֵׂה גְדוֹל: וְהִנֵּה הַטו"ז (ס' ב) כ' דְּהָא דְּאֲמַרִּינּוּ ע"י מַעֲשֵׂה א"א דְּשַׁא"ש בְּעֵינֵינּוּ מַעֲשֵׂה גְבֻלָּה דְּנֹקָא וְתַמְהוּ עָלֵיו מִשׁ"ס דְּחֻלִּין דְּמוֹקֵי שְׁהִנֵּה חֲצִי קָנָה פָּגוּם וְהוֹסִיף עָלָיו כ"ש מִשְׁמַע דְּאָף בְּמִיעוּט קָמָא דְּקָנָה אוֹסֵר וְהַח"ד הוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת מֵהָא דַּע"ז דְּאֲפִילוּ נִסְפָּה בֵּין קַרְנֵיהָ הָרִי מַעֲשֵׂה וּמְחַלֵּק דְּשָׁם אֲיִירֵי שְׁעוֹשֵׂה הַבְּהֵמָ' לַע"ז מִשַׁא"כ בְּשׁוֹחֵט לַע"ז לֹא נֶאֱסֵר רַק בְּשְׁחִיטָ' כְּעֵין פָּנִים וְכָל זְמַן דְּלֹא עָשָׂה מַעֲשֵׂה גְבֻלָּה לֹא הִתְחִיל בָּהּ עַדִּין מַעֲשֵׂה הַשְׁחִיטָה וְהָא דְּבַעֲי דְּנֹקָא חֲנִי קָנָה פָּגוּם דְּמִן קַצָּה שְׁהַקְצָהוּ לְתַקְרוּבָת ע"ז אֲסוּר לְגְבוּהָ וְכִינּוּן דְּכַמְעֲשֵׂה כ"ש נֶאֱסֵר לְגְבוּהָ מִשׁוּם מִן קַצָּה שׁוּב אִינוּ מְתַקְבֵּל בְּפָנִים וְאִינוּ חֲזִיב אֲשַׁחוּטֵי חוּץ.

וְהִנֵּה לְדַבְרֵי דְּהָא דְּנִסְפָּה יֵין בֵּין קַרְנֵיהָ עַדִּיף מִשׁוּם דְּעָשָׂה לְבַהֲמָה ע"ז הִי מִיּוֹשֵׁב קִנְיָת הַכּו"פ דְּהַקְשָׁה (ס' כ"א) לר"א בַּר אֶהֱבָה דְּנִסְפָּה יֵין בֵּין קַרְנֵיהָ קָשִׁי מִבְּרֵייתָא דְּשִׁלְשׁ חֲטָאֵת מִכִּי עֲבִיד מַעֲשֵׂה פְּוֶרְתָּא אוֹסְרָה וְלֹא מְצִי לְאוֹקְמֵי בְּחֲטָאֵת עוֹף וְחֲצִי קָנָה פָּגוּם דְּהָא ר"א ב"א ס"ל בְּעוֹף דְּנֹקָא וְשֵׁט וְלֹא קָנָה וְלַהֲנַ"ל א"ש דַּר"א ב"א בְּאַמֶּת לֹא ס"ל דְּנֶאֱסֵר ע"י מַעֲשֵׂה זוּטָא רַק בְּנִסְפָּה יֵין בֵּין קַרְנֵי עַדִּיף לְאַסְוֵר הוֹאִיל דַּע"ש הַבְּהֵמָ' גּוֹפָה לַע"ז דְּנִסְפָּה לְפָנֵי וְהָא דְּקָמָ' שְׁם בַּע"ז וְכִי הָא דְּאֶתָּא עוֹלָא הִינּוּ כְּמוּ דְּשָׁם מְהַנִּי מַעֲשֵׂה גְבֻלָּה כֵּן בְּנַעֲבָד דְּנִסְפָּה יֵין מְהַנִּי לְאַסְרָה.

וּבְאַמֶּת לֹא אַדַּע מֵאֵי ק"ל לַהֲחוּ"ד מֵהָא דְּנִסְפָּה יֵין הָא מְבִנְיָר שְׁם בְּתוּס' אָף דַּר"ה מִיִּירֵי לְאַסְרָה לְהַדְיוּט וְנַעֲבָד שְׁלוֹ מִיִּירֵי בְּלֹא אוֹסְרָה לְגְבוּהָ כִּי הֵכָא בְּמַעֲשֵׂה בְּגוּפּוֹ כְּגוֹן שְׁחִיטָה מְהַנִּי לְאַסְרָה לְהַדְיוּט הַה"ד נְמִי מַעֲשִׂיו דִּידִיָּה כְּגוֹן נִסְפָּה לָהּ בֵּין קַרְנֵיהָ מְהַנִּי לְאַסְרָה לְגְבוּהָ.

אָף זֶה לְשִׁיטַת תּוּס' שְׁם אֲבָל לְשִׁיטַת רַש"י וְר"ן שְׁם אִין חִילּוּק בֵּין גְבוּהָ לְהַדְיוּט וּמְפֻלִּים דְּאֲחַז לְמַדְנֵי לְאַסְוֵר אָף לְהַדְיוּט יִקְשָׁה עַל הַטו"ז מֵהָא דְּנִסְפָּה בֵּין קַרְנֵיהָ. אוּלַם בְּרִיטְב"א שְׁם מְבִנְיָר בְּאַמֶּת דְּאִירֵי דְּעָשָׂה מַעֲשֵׂה בְּגוּפ' דְּבַהֲמָה שְׁחַקֵּק לָהּ בֵּין קַרְנֵיהָ לְנִסְפָּה וְנִסְפָּה וּקַמ"ל אָף דְּקַרְנֵי אִינּוּ שֶׁל גּוֹפָה מ"מ כִּינּוּן דְּמַחְזְבֵּר הוּא הָרִי כְּעָשָׂה מַעֲשֵׂה בְּגוּפָה אֲבָל לְעוֹלָם מַעֲשֵׂה הַנִּיפְרָת בְּעַנְיָן שְׁנַעֲשֵׂה ע"י מַעֲשֵׂה שְׁעָשָׂה בְּגוּפ' אִיזָה שְׁיִנּוּי וּל"ק מִשְׁם עַל הַטו"ז.

וּבְאַמֶּת כְּדַבְרֵי טו"ז נֶרְאָה מִדְּבַרֵי רַש"י ע"ז (דף ל"ד ע"ב) דְּכַתְב וּלְהַכִּי נִקְט גְּמַר זְבִיחָה דְּקַסְבֵּר ר"ל אִין לְשְׁחִיטָה אֶלָּא לְבַסּוּף ע"י שְׁהִי דְּמַעֲשֵׂה עֲבוּדָה לְרַש"י לְהִיּוֹת מִקְרֵי תַקְרוּבָת ע"ז ל"ה רַק בְּמִידֵי דְּקַרְנֵי זְבִיחָה וְאִי אִין לְשְׁחִיטָה אֶלָּא לְבַסּוּף הוּא דְּנֹקָא בְּגַמַּר זְבִיחָה וּכ"כ רַש"י ב"ק (דף ע"א ע"ב) בְּהָא דְּפָרִיף וּר"מ אֲמַאי חֲזִיב בְּשׁוֹחֵט לַע"ז כִּינּוּן דְּשַׁחַט פּוֹרְתָא אֲסְרָה כ' רַש"י מִשׁוּם זְבַחֵי מַתִּים דְּקַס"ד יִשְׁנָה לְשְׁחִיטָה מְתַחֲלִלָה וְעַד סוּף וּמְתַחֲלִלָתָה נֶאֱסְרָה מִשׁוּם זְבַחֵי מַתִּים הָרִי דַּעַת רַש"י דְּאָף בְּמַקְצָת שְׁחִיטָה דְּנִשְׁט לֹא

מקרי זבחי מתים אם אין לשחיטה אלא לבסוף ובאמת תוס' שם כתבו דאפילו למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף נאסרה בפורתא קמא שהאיסור תלוי במעשה ועי"ש בש"מ וע"כ לדעת רש"י צ"ל דקושית הגמרא דחולין משלש חטאות הנה דאינו ראוי להתקבל בפנים.

מפי שחט פורתא דעכ"פ לגבוה נאסר. אולם פנראה מוכר' אנו לומר בדעת רש"י בפירושו בחולין שם דלאו מטעם דאינו ראוי להתקבל בפנים הקשה הגמרא דבשביל זה לא נפקע חיובו דשחויטי חוץ פנין דישנה לשחיטה מתחלה עד לבסוף וכ"ז דלא נתקלקלה בשחיטה עצמ' לא נפקע חיובו פדעת רש"י חולין (דכ"ט) וע"כ קושית הש"ס מבריית' דשלש חטאת אשחויטי חוץ לא לחייב מחתף בעפר הוא כמ"ש רש"י פנין דנאסר משום ע"ז פקע שם קדשים ועפרא בעלמא הוא והיינו פנין דאף דישנו לשחיט' מתחל' וע"ס מ"מ ל"מ על הך פורתא עד דלא נתקלקל' בשחיטה והגמרא שחיטה הנה עכ"פ בהכשר שחיט' להוציא מידי נבילה פן נמי אף דהוציא בסוף השחיט' מידי נבילה דהא אף בשוחט לע"ז א"ח משום נביל' רק משום תקרוב' מ"מ עכ"פ בעינן שפסוף שחיט' יהי דהקד' משא"כ פנין דנאסרה ע"י התחלה נפקע שם קדשים מיניה והגמרא דזביח' ל"ה על דבר הקדש בזה הוי כמחתף בעפר והוי כמו נתקלקלה בשחיטה ועדירי ואף דמדברי רמב"ם הל' שגגות (פ"ד ה"א) שכתב בד"א באומר בגמר זביחה כו' ונמצא פשגמר השחיטה שחט בהמה האסורה לקרבן שאינו חייב עליה משום שוחט בחוץ כמו שבארנו מבואר דמטעם דאינו מתקבל בפנים מיפטר ולא משום דפקע שם קדשים מינ' מ"מ בדברי רש"י מוכרח לומר דלאו מטעם דאינו מתקבל בפנים הוא וכמו שהאריכו בזה כבר כמה מחברים.

וא"כ ע"כ מוכרח באם שחט מקצ' הקנה ג"כ נאסר להדיוט דאם דוקא לגבוה הואיל דאינו מתקבל בפנים הנה חייב מטעם דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ולא נתקלקלה בשחיטה דאף לע"ז שם שחיטה הוא פנ"ל וכיון דלא נאסר להדיוט עדיין שמה דהקדש עלי' א"ו דנאסר אף להדיוט ויקשה לדברי רש"י ב"ק וע"ז הנז' דנראה בקנה דלא שניף ביה ישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף לא נאסר ע"י מקצת מעשה דל"ה זביחת ע"ז א"כ למה מוקי הש"ס דוקא בחצי קנה פגום והוסיף כ"ש וכמו דהשיגו על הטו"ז ויש עוד להאריך בזה וקצרותי: סי' י"ג קיי"ל פרבנו דבן פקועה נותר בשחיטת אמו ואם מצא אף ב"ט חי אם לא הפריס עג"ק מותר ובהפריס טעון שחיטה מדרבנן ועיין רש"י ב"ק (דף מ"א) בהא דקאמר בש"ס בשור הנסקל פנין שנאמר סקל יסקל א"י שנבילה הוא ואסור באכילה והקשה בתוס' דלמא איצטריך לכן פקועה וכתב הרשב"א וכו' דב"פ לא אקרי שור לא היא דהא לענין פטר חמור אקרי ש' נאפילו למ"ד דאין פודין הוא משום דגמרינו ש' ש' מהפסח כמבואר חולין (דף ע"ד) אלא נ"ל משום דלא אקרי שור אלא פשנולד פדכתיב שור או כשב או עז פי יולד אבל ש' אפילו קודם לידתו אקרי ש' עי"ש.

וקשה לכאורה א"כ הנה ש' יוצא דופן פשר לקרבן פסח דכתיב ש' וש' אקרי אף קודם לידתו א"כ מנ"ל דפסול לגביל' יוצא דופן דכל מה דפסול יוצא דופן לקרבן הוא משום דכתי' פי יולד ובעי שיהיה דרף לידה ואם נאמר דרק שור או כשב או עז דכתיב בי' פי יולד לא אקרי שור כו' עד שיוולד ממילא ידענו דבעינן שיצ' ממעי אמו דרף לידה

אָבֵל הֵיכָא דְנֶאֱמַר שְׁה קָרִינֵן בִּיָּה שְׁה אַף בְּבִטָּן אַמּוּ א"כ יִהְיֶה יוֹצֵא דּוֹפֵן פֶּשֶׁר לְגַבֵּי שְׁה וּבִשְׁ"ס חֲוָלִין שְׁם דְקֶאֱמַר גְּמּוּר שְׁה שְׁה מִפְּסַח וּפִירִשׁ"י דְפֶסַח פֶּסוּל מִשּׁוּם יוֹצֵא דּוֹפֵן וְעִי"ש בַּתּוֹס' דְפִירִשׁ בְּעֵנְנֵן אַחַר דְמִיפְסֵל מִטַּעַם שְׁחִיטָה וְעִי"ש בְּמַהֲרָשׁ"א וּבְרִשְׁבִּי"א שְׁם מְבוֹנָאָר מִשְׁם רַמְבַּ"ן דַּע"כ מִיפְסֵל מִשּׁוּם יוֹצֵא דּוֹפֵן אֶפְיָלוּ לַר"מ וְהַעֲלָה דְאֶפְיָלוּ לַר"מ דְטַעוֹן שְׁחִיטָה בְּאַמַּת אֵין פּוֹדִין פִּינּוֹן דְגַמְרִינּוֹן גּוֹ"ש עִי"ש דְמְבוֹנָאָר דִּיּוֹצֵא דּוֹפֵן פֶּסוּל גַּם לְפֶסַח וְאַמַּי הָא פִּינּוֹן דְאֶקְרִי שְׁה וּלְגַבֵּי לָא פְתִיב פִּי יוֹלָד.

וְאוּלַי י"ל פִּינּוֹן דִּילְפִינּוֹן גּוֹ"ש דְתַחַת דְכְתִיב גַּבֵּי שׁוּר אוֹ כְּשֹׁב אוֹ עַז פִּי יוֹלָד לְגַבֵּי מַעֲשֵׂר בְהֵמָה דְכְתִיב כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט מֵה לְגַבֵּי קְדָשִׁים פֶּרֶט לְכֹל הַשְּׁמוֹת הַפְּסוּלִין וּבְהֵמָה ג"כ יוֹצֵא דּוֹפֵן אַף לְגַבֵּי מַעֲשֵׂר בְהֵמָה פֶּרֶט לְכֹל הַשְּׁמוֹת הַלְלוּ כְּמְבוֹנָאָר בְּכוֹרוֹת (דָּף נ"ז) וְאַמְרִינּוֹן שְׁם וּמָה פֶּאָן פֶּרֶט לְטְרִיפָה אַף לְהֵלֵן פֶּרֶט לְטְרִיפָה וְהֵינּוֹן דְשׁוֹב יִלְפִינּוֹן קְדָשִׁי מִן מַעֲשֵׂר א"כ כ"כ נֶאֱמַר מֵה לְהֵלֵן כֹּל יוֹצֵא דּוֹפֵן פֶּטוּר מִמַּעֲשֵׂר דְשְׁם לָא פְתִיב שׁוּר אוֹ כְּשֹׁב כו' וְכְתִיב צֹאנָה וְאַף שְׁה בְּכֹל דְפֶטוּר יוֹצֵא דּוֹפֵן מִמַּעֲשֵׂר כ"כ לְגַבֵּי קְדָשִׁים פֶּסוּל יוֹצֵא דּוֹפֵן אַף מֵה דְלָא אֵימְתַמַּעַט מְנִפִי יוֹלָד וְאַף דָּגַם בְּמַעֲשֵׂי אַמּוּ אֶקְרִי שְׁה מ"מ יוֹצֵא דּוֹפֵן פֶּסוּל לְגַבֵּי מַגּוֹ"ש.

וְאַף דְבִשְׁ"ס שְׁם פֶּרֶט רַק טְרִיפָה מ"מ פִּינּוֹן דְהוּא גּוֹ"ש אֶמְרִינּוֹן נְמִי מֵה פֶּאָן פֶּרֶט לִיּוֹצֵא דּוֹפֵן אַף לְהֵלֵן פֶּרֶט לִיּוֹצֵא דּוֹפֵן: זֹאת קֶשֶׁה עַל הַרְשָׁב"א דְבַר"פ גַּה"נ כ' דְהָא דְאֶמַר ר' אוֹשִׁיעָא בְּחֵלֶב דְשִׁלִּיל דְהֵלֵף ר"מ ור"י לְשִׁיטְתָם דְקֹאֵי רַק עַל חֵלֶב לַחּוּד וְלֹא עַל גִּיד דַּר"מ דְסוֹבֵר דָּבָן ט' טַעוֹן שְׁחִיטָה דְאַלְמָא חֲשִׁיב לִיה בְּהֵמָה מְעַלְיָא וְקָרִינֵן בִּיָּה וְנִבְחַתָּ מִבְּקָרָה וּמִצֹּאנָה הַה"ד נְמִי דְחֲשָׁבִינּוֹן לִיה בְּהֵמָה מְעַלְיָת' דְחֲדָשִׁים גָּרִים לִי לְעֵנְנֵן חֵלְבָה וְקָרִינֵן בִּי חֵלֶב שׁוּר וְכְשֹׁב וְעַז ור' יְהוּדָא סָבַר דְלָא חֲשָׁבִינּוֹן לִיה בְּהֵמָה הַלְפָה לָא קָרִינֵן בִּיָּה בְּקָר וְצֹאן וְחֵלְבוֹ מוֹתָר עַד שְׁעַת יְצִיאָתוֹ מִרְחֹם כְּדְכְתִיב שׁוּר אוֹ כְּשֹׁב אוֹ עַז פִּי יוֹלָד אָבֵל בְּגִידוֹ לָא הֵלְכוּ בּוֹ אֶלָּא טַעֲמָא דַּר"י בְּגִידוֹ מִשּׁוּם דְקָרִינֵן כֹּל בְּהֵמָה תֹּאכְלוּ וְקֶשֶׁה אִם נֶאֱמַר דְשְׁה מְקָרִי אַף בְּמַעֲשֵׂי אַמּוּ הוּאִיל דְלָא פְתִיב בִּיָּה פִּי יוֹלָד א"כ חֵלֶב שְׁה יִהְיֶה אֲסוּר בְּשִׁלִּיל גַּם לַר' יְהוּדָא.

וְעוּד קֶשֶׁה לְדַבְרֵי דְבְּעִינּוֹן לְעֵנְנֵן חֵלֶב שְׁיִהְיֶה נִקְרָא שׁוּר וְכְשֹׁב וְעַז וּב"פ לָא מְקָרִי שׁוּר דְבְּעִינּוֹן פִּי יוֹלָד יִהְיֶה חֵלֶב יוֹצֵא דּוֹפֵן אוֹ אִם קָרַע אַמּוּ וְהוֹצִיא הַנּוֹלָד מוֹתָר לַר"י דְלָא קָרִינֵן בִּיָּה חֵלֶב שׁוּר וְזֶה מְבוֹנָאָר כְּמַעַט בְּמַתְנִיתִין חֲוָלִין שְׁם קָרְעָה מְצָא בָּה בֶּן ט' חֵי טַעוֹן שְׁחִיטָה לְפִי שְׁלֹא נִשְׁחַטָה אַמּוּ וְכִינּוֹן דְטַעוֹן שְׁחִיטָה קָרִינֵן בִּיָּה וְנִבְחַתָּ מִבְּקָרָה אַף לַר"י וְחֵלְבוֹ אֲסוּר וְאַמַּי הָא לָא מְקָרִי שׁוּר עַד שְׁיִנּוֹלָד דּוֹקָא לְדַבְרֵי רִשְׁבִּי"א וְעוּד הָא פֶּסְקִינּוֹן כַּר' יוֹחֲנָן דְתוֹלֵשׁ חֵלֶב מִבֶּן ט' חֵי חֲזִיב עָלָיו דְחֲדָשִׁים גְּרַמּוּ הָרִי אַף קוֹדֵם שְׁיִנּוֹלָד מְקָרִי חֵלֶב שׁוּר.

אוּלָם בְּאַמַּת הָא דְדַרְשִׁינּוֹן מְנִפִי יוֹלָד פֶּרֶט לִיּוֹצֵא דּוֹפֵן מְבוֹנָאָר תּוֹס' חֲוָלִין (דָּף ל"ח ע"א) דְלָאוּ מְלִשׁוֹן לִיָּדָה דְרִשׁ אֶלָּא גֹמֵר לִיָּדָה לִיָּדָה מִבְּכוֹר וְעֵינֵין תּוֹס' נִדָּה (דָּף מ' ע"א) ד"ה גֹּמֵר בְּסוּף דְבְּרִיָּהֶם.

עוּד קֶשֶׁה עַל הַרְשָׁב"א הָא בִּשְׁ"ס חֲוָלִין (דָּף ס"ט) קֶאֱמַר דְחוֹתָף מְעוֹבֵר מוֹתָר מְדַכְתִּי וְכֹל בַּהֲמָּ מִפְּרִסְתָּ פֶּרֶסָה בְּהֵמָה בְּבֵהֶמָה תֹּאכְלוּ א"כ חֲזִינּוֹן דְעוֹבֵר קָרִי בַּהֲמָּ וּבְחֵלֶב פְתִיב פִּי כֹל אֲנֹכֵל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנּוּ כו' וּבַתּוֹ"כ שְׁם אֵין לִי אֶלָּא חֵלֶב תְּמִימִים

שְׁכַשְׁר לְקַרְב חֵלֶב בְּעֲלֵי מוּמִין מְנִינֵן ת"ל מִן הַבְּהֵמָה חֵלֶב חֲנֻלִין מְנִינֵן ת"ל כִּי כָּל אוֹכֵל חֵלֶב וְהֵינּוּ מִדְּלָא פְתִיב מְאֹשֶׁר יִקְרִיב וְאָמַר מִן הַבְּהֵמָה לוֹמַר כָּל מַה שְׁנִקְרָא בְּהֵמָה וְעֵי"ש בַּק"א וּא"כ פִּינּוֹן דְּעֻנְבָר ג"כ קְרוּי בְּהֵמָה יְהִיָּה אָסוּר אַף לַר' יְהוּדָא.

וּמְוַכְרַח דְּמִקְרֵי בְּהֵמָה דְּמִבְּנֹאֵר בְּש"ס שְׁם לְמַעוּטֵי רוּבְעוֹ וְחֹרֶשׁ בּוֹ הָרִי אִם חֹרֶשׁ בְּשׁוֹר ב"פ עִם חֲמוֹר חֲזִיב וְע"כ אַף דְּכַתִּיב לֹא תַחְלוֹשׁ בְּשׁוֹר וְלֹא מִקְרֵי שׁוֹר ב"פ לְדַבְרֵי רִשְׁבִּי אֵא הוּא מְשׁוּם דִּילְפִינּוֹן שׁוֹר מְשַׁבֵּת וְשֵׁם פְּתוּב וְכָל בְּהֵמָתָּה הָרִי דְּמִקְרֵי בְּהֵמָה.

וְי"ל פִּינּוֹן דְּכַתִּיב אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אַף דְּגַם בְּעֲלֵי מוּמִין אָסוּר מְדַדְרֶשׁ מִן הַבְּהֵמָה בְּעִינּוֹ עַכ"פ שְׂיִהְיֶה מִמִּין הָרְאוּי לְקַרְב אֲבָל שֶׁל שְׁלִיל פִּינּוֹן דְּאִינוּ מִינּוֹ רְאוּי לְהַקְרִיבָה דְּאֲשֶׁר יוֹלֵד פְּתִיב לְכֵן אֵין חֵלְבוֹ אָסוּר.

אַף אִם נֹאמַר כֵּן דְּזָה ל"ה מִינּוֹ הָרְאוּי לְקַרְב א"כ אַף יוֹצֵא דוֹנָן וְלֹא נִשְׁחַטָּה אִמּוֹ יְהִיָּה חֵלְבוֹ מוֹתֵר וְזָה אִינוּ וְע"כ דְּזָה הָרִי מִמִּין הָרְאוּי לְקַרְבּוֹן א"כ אַף בְּבֵהמָה כְּשֶׁהִיא בְּמַעֲוֵי אִמָּה ג"כ קְרוּי בְּהֵמָה יְהִיָּה אָסוּר וְעִינּוֹ תוֹס' חֲנֻלִין (דָּף צ"ב ע"ב) ד"ה אֵלִימָא.

וְע"כ אֲחֵי רִשְׁבִּי אֵעֲלָה מִדְּכַתִּיב חֵלֶב שׁוֹר וְכָשֵׁב נִזָּה לֹא נִקְרָא שׁוֹר עַד שְׂיִנְלֵד. וְצ"ע בְּכָל זֶה אַח"כ רְאוּיִי בַס' רְבִיד הַזֶּה הַזֶּה פְּרִשְׁת שְׁמִינֵי שְׁהַעִיר ע"ד הַרִשְׁבִּי אֵהֲנִי: וְדַע דִּי"ל הָא דְּכַתִּיב רִשְׁבִּי אֵא דְּבָן פְּקוּעָה לֹא אִקְרִי שׁוֹר לֹא דְּאִינוּ נִידוֹן בְּסִקִּילָה רַק דְּכִינּוֹן דְּמַה דְּכַתִּיב בְּקִרְא הַשׁוֹר יִסְקַל לֹא קֵאֵי עַל בְּן פְּקוּעָה פְּרִיף שְׁפִיר הַש"ס אִינוּ יוֹדַע שְׁהוּא נְבִלָה אֲבָל בְּאַמְת י"ל פִּינּוֹן דְּמִקְרֵי בְּהֵמָה נִידוֹן בְּסִקִּילָה כְּמוֹ כָּל בְּהֵמָה לְהַמְבֹּאֵר בְּמַכִּילְתָּא פ' מִשְׁפָּטִים וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֵין לִי אֵלֹא שׁוֹר מְנִינֵן לְעֲשׂוֹת כָּל הַבְּהֵמָה כְּשׁוֹר הָרִינִי דוֹן נֹאמַר כָּאֵן שׁוֹר וְנֹאמַר לְהֵלֵן שׁוֹר מַה שׁוֹר הָאָמוּר בְּסִינֵי עֲשֵׂה בּוֹ כָּל בְּהֵמָה כְּשׁוֹר אַף שׁוֹר הָאָמוּר בְּכָאֵן דִּין הוּא שְׁנַעֲשֵׂה כָּל בְּהֵמָה כְּשׁוֹר א"כ מְמִילָא אַף בְּן פְּקוּעָה פִּינּוֹן דְּהוּא בְּכָלֵל בְּהֵמָה מוֹדָה הַרִשְׁבִּי אֵא דְּנִידוֹן בְּסִקִּילָה כְּמוֹ שׁוֹר הַנְּסַקֵּל רַק פְּשִׁטָּא דְּקִרְא לֹא אֵיירִי בְּמַה דְּלֵא קְרִי שׁוֹר.

אַף יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה בְּמַתְּנִיתִין דְּב"ק (סוּף פ"ה) פְּרִט שְׁם מַה דְּאֶחָד שׁוֹר וְאֶחָד כָּל בְּהֵמָה וְלָמָּה נֹאמַר שׁוֹר שְׁדַבֵּר הַפְּתוּי בְּהוֹה וְלֹא חֲשַׁב נְמִי שׁוֹר הַנְּסַקֵּל. אוּלָּם מ"מ הָדִין אֲמַת כַּמ"ש בְּמַכִּילְתָּא דְּאֶחָד שׁוֹר וְא' שְׁאָר בְּהֵמָה חֲזִיָּה וְעוּף שְׁהַמִּיתוּ ה"א נְסַקֵּלִין כְּמִבְּנֹאֵר בְּמַתְּנִיתִין דְּמַס' עֲדוּת וְבְרַמְב"ם (פ"י ה"א) מַנ"מ מְמִילָא אֵין ב"פ יוֹצֵא מִן הַכָּלֵל וְע"כ כְּפִינּוֹת הַרִשְׁבִּי אֵא דְּפְשִׁטָּא דְּקִרְא לֹא אֵיירִי בְּב"פ דְּלֵא קְרִי שׁוֹר: וְדַע דְּבַש"מ ב"ק שְׁם כ' מִשְׁם ר' יִשְׁעִי הָא דְּלֵא מְשַׁנֵּי דְּאִיְצְטָרַף מְשׁוּם ב"פ מְשׁוּם דְּמ"מ נְחִירָה בְּעֵי וְהָרִי זֶה דְּבָר חֲדָשׁ דְּאֵף דְּב"פ מוֹתֵר בְּשַׁחֲטִית אִמּוֹ מ"מ נְחִירָה בְּעֵי וּבַטו"ז (ס' י"ג סק"ג) פְּשִׁיטָּא לִי דְּאֵין בּוֹ אִסוּר אַבְמָה"ח וּמוֹתֵר לְאֶכּוֹל אֲכָר אִם חוֹתֵף מְמַנּוֹ אֶפְיָלוֹ בְּזִמְן שְׁהוּא חֵי עֲדִינּוֹ כַּמ"ש רִשְׁבִּי מַס' שְׁבַת סוּף פְּרָק ר"ע דְּחֻגְב הוּאִיל דְּאֵין טְעוֹן שְׁחִיטָה לִית בִּיהַ מְשׁוּם אַבְמָה"ח.

וְלִדְעַת רַבֵּינוּ יִשְׁעִי פִּינּוֹן דְּטְעוֹן נְחִירָה בְּסִימָנִים וְאִם מְמִית אוֹתוֹ ג"כ אָסוּר לְאֶכּוֹלוֹ וְסוּבֵר דְּדוּמָה לְמֵאֵן דְּסוּבֵר אֵין שְׁחִיטָה לְעוּף מַה"ת דְּמ"מ בְּעִינּוֹ נְחִירָת סִימָנִים דְּנֹקָא כֵּן נְמִי ב"פ אַף דְּשַׁחֲטִית אִמּוֹ מְטַהֲרֵי הֵינּוּ מִיַּדִּי נְבִלָה אֲבָל לְאֶכּוֹל בְּחֵימָאָסוּר וְצָרִיף נְחִירָת סִימָנִים אוּלָּם מְכָל דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים לֹא מְשַׁמַּע כֵּן.

סי' י"ד אם שחטה ונמצאת טריפה ועובר הנמצא בן ט' חי טעון שחיטה לעצמו וניתר
בה ומת או בן ח' אפי' חי אסור וכ' הרמ"א דעכשיו אין להתיר שום ולד הנמצא בבהמה
אם האם טריף' ול"מ שחיטת עצמו דחיישינן שאינו ב"ט וכתב הש"ך אכל ודאי פשימתי
עד תחלת ח' ללידתו שאז יצא מס' נפל ניתר בשחיטת עצמו ובת"ש משיג ע"ז ודעתו
דקא רבנן ורשב"ג פליגי נמי בב"ח וס"ל לרשב"ג דאי גמרו שערו וצפרננו ושקה
שלשים יום באדם אמרינן האי בר' ז' הוא ואשתי ורבנן ס"ל דלא אמרינן אשתי
כמבואר בתוס' שבת (דף קל"ו) ויבמות (דף פ') דעד בן עשרים לא הוי בן קנימא וילדעת
התוס' שם פה הלכה כרבנן ורק בסתם ולדות קיי"ל כרשב"ג לחומרא עד שלשים אכל
בב"ח רבנן לחומרא דל"מ שלשים עד כ' שנים כר' אבנה א"כ ה"נ בבהמה ל"מ ח' יום
ואף להפוסקים בב"ח כרשב"ג היינו דוק בולדות שנוולדו דמסייע לי' רובא דרוב ולדות
הנולדים אינן נפלים אכל אי לא נולד מי שמעת להו ואפשר אפי' רשב"ג מודה בהא דלא
יצא מספק נפל ועכ"פ אין הלכ' כמותו בלא נולד רק כרבנן ולחומרא ובתוס' גדה (דף
מ"ד) כ' שמעינהו לרבנן דלאו בל' תלוי אלא בחדשי הריון ומשמע בשבת להדיא דכי
היכי דפליגי באדם פליגי בבהמ' והאריכו בזה וכ"כ הכו"פ.

ובס' דגול מרבה משיג ע"ז דודאי לרשב"ג שאם הוא נפל אי אפשר לחיות בשום אופן
ל' באדם וח' בבהמה פיון דמתיר בב"ח ודאי דאשתי ואטו הנולדים בחודש השמיני רובן
בני קנימא הא ודאי ליתא אלא הואיל שאי אפשר לחיות בשום אופן וא"כ רבנן דפליגי
גם אינהו סברי דרוב נפלים אי אפשר להו לחיות ל' באדם וח' בבהמה רק דיש נגד זה
ג"כ רוב לאידך גיסא דרוב הנולדים בחודש השמיני לא נגמר צורתם בחודש הז' לכן
נפלי' גינהו וכיון שיש רוב לכל צד נשאר בס' נפל והיינו בודאי נולד בחודש השמיני
אבל היכא שאין אנו יודעים אם נגמר צורתו מועיל שקה וסמכין ארוב' עי"ש וכן העלה
רעק"א בהגהותיו לש"ע: ולכאורה יש להבין אם נאמר דבב"ח לא שייך רוב ולד מעליא
יולדין דרובא לא משתהי ובהנהגה הנולדים לח' אין רובם ולד מעליא ע"י אשתי א"כ מה
קאמר בש"ס יבמות שם דפריף אלא הא דעבד רבא תוספאה עובדא באשה שקה בעלה
למדה"י ואשתי עד תריסר ירחי שתא ואכשרה כמאן פרבי דאמר אשתי פיון דאיכ' רשב"ג
דאמר משתהי פרבים עביד ומה ראיה מרשב"ג דמהני שקה להוציא מתורת
נפל דכיון שאי אפשר לחיות ע"כ דאשתי משא"כ באשתי י"ב חודש נימא עכ"פ פיון
דרוב הוא דלא אשתי.

אף שיש חזקת צדקת דאשה מ"מ רובא וחזקה רובא עדיף. וע' נו"ב מהד"ק
אה"ע(סיס"ט) שכ' דעובדא דרבא תוספאה דקאמר אפשרי' היינו לולד ואיירי דמתה
אמה ול"ה טענות בריא של אמה דאל"כ הא קיי"ל כר"ג דנאמנת אף ברוב פסולין ומה
פריף א"ו דאיירי בלא טענות בריא של האם ופריף דעביד פרבי דהא יש רוב דלא
אשתי ורובא וחזקה רובא עדיף וע"כ לרבה תוספאה שכיח מאד דאשתי עי"ש ואי
נימא דלרשב"ג הוי ג"כ רוב דלא אשתי יקשה מנא לי' לרבא תוספאה להכשיר הנולד.

ועוד אם נאמר לרשב"ג הוי רוב דלא אשתי א"כ אם מת הנולד תוף ל' נימא דהוי ודאי
נפל פיון שלא בא לידי בירור וליכא רק רובא דב"ח דרוב לתשעה יולדת והיולדת

לשבעה לא אשתהי ורק לאחר שלשים פינו דגפול אי אפשר לחיות כ"כ נתברר דולד זה מהמיעוט ואם מת תוף ל' גיזל בתר רוב.

ובפרט לרשב"ג שמחמיר בסתם ולד שלא לסמוך על הרוב דולד מעליא דנפלים שכיח ק"ו בבו ח' ודאי כ"ז שלא נתברר שחי ל' מהראוי למיזל בתר רובו ונאמר דהוי ולד נפל. ורשב"ג קאי על כל הולדות בין ב"ח בין סתם ולדות ואמר כל ששקה שלשים יום באדם אינו נפל וקאמר בש"ס שבת שם הא לא שקה ספיקא הוי ואף שזה אינו הכרח כ"כ די"ל דלא כל אפיו בספיקא שוין דבסתם ולד ע"כ לרשב"ג ג"כ פנראה מדברי התוס' בכמה מקומות בפרט בבכורות (דף כ') הוא רק מדרבנן דחגיגה למיעוט המצוי דרשב"ג סובר כרבנן דאזלינן מן התורה בתר רובא וע"כ לא הוי רק ספיקא דרבנן ובב"ח עכ"פ ספיקא דאורייתא הוי הואיל דליכ' רובא ומ"מ מדברי הפוסקים מבואר דבב"ח אף לרשב"ג הוי רק ספק ואמאי לא נימא להיפך פינו דליכא רוב דולד מעליא ואדרבא יש רוב לאידך גיסא דהנולדוין בח' לא נגמר צורתם בז' וכינון שמת תוף ל' נימא דהוי נפל ודאי.

אלא ודאי דזה אינו דלר' ורשב"ג אשתהי הוי שכיח ואף תוף ל' הוי ס' השקול פינו דרוב נשים ולד מעלי' יולדוין ואנו דנין על הלידה אם נפל ילדה או בן קנימא אמרינן שרוב הנולדים בני קנימא רק הואיל שיוולדות לח' ורוב יולדות לט' יש רוב להיפך ועם צירוף נפלים דשכיח לרשב"ג ג' לכה הוי ספק ואדרבא יותר נוטה לומר דרוב ולד מעליא יולדוין לכה אף בלא שקה ל"ה ודאי נפל רק ספיק' ומה"ט פסקינן כרבה תוספאה דאמר משתהי והיינו דלרבי ורשב"ג פינו דהוי תוף ל' ע"כ דשכיח אשתהי לכה אכשריה להולד מטעם חזקת צדקות אף דלא אמרה ברי וכמ"ש הנו"ב בעצמו דאשתהי שכיח מאד והרוב ל"ה רוב גמור לכן מכריע החזק' צדקות של אמה להכשיר הולד ולא תלינן בזנות: וא"כ יש מקום לסברת הת"ש די"ל דרשב"ג לא סמך על שלשים רק היכא דהוי לידה ממש דרוב הנולדים יולדוין ולד מעליא והא ראיה דע"כ רוב זה עדיף דאם לא שקה ל' יום ספקא הוי ואינו מכריע הרוב דהיולדוין לח' לא נגמר צורתן בז' וע"כ דרוב נשי' אינן מפילין עדיף מרוב זה.

ועיין רשב"א יבמות (דף קי"ט) דמיעוט מפלת לאו מיעוט גמור הוא נגד רוב נשים מתעברות ויולדו' רק שם בצירוף המיעוט דאינן מתעברות והא דכתבו תוס' דמיעוט נפלים הוי מיעוט המצוי ע"כ היינו פינו דדנין על כל העולם לא על מקרה אחת בלבד דנין ובדבר ההנה ורגיל חשו חז"ל משא"כ בנוולד לח' דהוא רק על המיעוט בלבד וכינון דרוב ולד מעליא עדיף והוי רק כס' השקול ממש י"ל דגם לרשב"ג אינו מכריע לברר.

ועוד דהא לרוב הפוסקים גם לרשב"ג ל"מ שקה ל' רק כשגמרו שערי וצפרניו וקאי על דברי רבי דקאמר שערי וצפרניו שלא גמרו מוכיחין עליו ופירש הרמב"ן דלרבי ע"י שערי וצפרניו יצא מכלל ודאי נפל והוי ס' ולא פירש רבי אימתי יוצא מתורת נפל ובא רשב"ג ופירש דבל' יום מתברר ויוצא מתורת ספק אבל צריף ג"כ שיהנה סימנין נגמרינן א"כ עי"ז הוי ס' נפל תוף ל' דשייף רוב אינן מפילין ואף דרוב הנולדוין בח' לא נגמרו צורתן בז' ויולדות לז' הוא מיעוט מ"מ רוב נפלים סימנין מוכיחין עליו שלא נגמרו וזה שנגמרו שוב הוי ספק נוטה יותר לומר דלאו נפל ומתברר ע"י ששקה ל' אבל היכא

דל"ה לידה י"ל דלא מתברר ע"י ששקה ל' יום אף לרשב"ג דהא לרוב הפוסקים לא מתברר באם יש ריעות' דלא גמרו.

וא"כ שוב בבהמה דליפא סייעת סימנים וקוי ס' השקול עם בן קנימא הוא או שפא לא נגמר עדיין י"ל דל"מ מה דשקה ח' יום. וא"ל א"כ מה ראי' מרבי נרשב"ג לרבה תוספאה דאשפיה שכיח דלמא באמת הוי נגד רוב ועדיף מחזקה דהאם וקא דהוי לרבי ולרשב"ג תוף ל' ספק הוא משום רובה דולד מעליא הוא כשנגמר סימנים ז"א דהא רשב"ג נרבי קאי על רבנו דדנין על הולד לכל דברים הן לענין יבום ולענין שאר איסורים כמבואר בתוספתא מס' שבת ואם נחויש לזנות מה מהני גמר סימנין לרבי נימא דלמא זינתה פיון דרובא לט' יולדין ובשביל זה נגמר הסימנין וכן שקה למד א"ו דל"ח לזנות ואשפיה שכיח לקף הכשיר רבה תוספאה: ברם הת"ש מדניל ידו משתלם דהוא כ' להוכיח דבכו ח' הוי מיעוטא דמיעוטא ממה דסובר ר"מ פ' בהמה המקשה השוחט בהמה ומצא בה ב"ט חי אינו מותרת בשחיטת אמו וב"ח חי מותרת הא ר"מ חייש למיעוטא ונחויש דהא בר שבועה הוא ואשפיה א"ו דהוי מיעוטייהו משפיה עד ח' ונהה ב"ח מיעוטא דמיעוטא דל"ח ר"מ.

אולם מדברי רוב הפוסקים דפסקו כרשב"ג בב"ח ושקה למ"ד דהוי בן קנימא ודאי ובמת תוף למ"ד הוי ספק ע"כ מוכרח דל"ה מיעוטא ורוב דבני קנימא עדיף וכ"כ הריב"ש (סי' תמ"ו) וז"ל וקוי ספק גמור דאע"ג דאפשר לתלות נמי בב"ז ואשפיהו מ"מ פיון דלא שקה ל' יום אפשר דנפל הוא ואע"ג דמפרשת מיעוטא יולדות לז' ואשפיה נמי מיעוט' נגמר סימנין לרשב"ג אין מוציאין מחזקת נפל הלכה אפשר באשת פהו חולצת מס' עכ"ל ולא אמרינו דהוי ודאי נפל ע"כ דרוב ולד מעליא עדיף וקוי ס' השקול והנינו היכא דהוי לידה משא"כ במצא ב"ח חי י"ל דאף לר"מ לא חיישינן למיעוטא דב"ז ואשפיה דהוי מיעוטי דמיעוטא ועיין מהרי"ק (סי' ק"ג) שכ' דאף לדעת תוס' דלית לן הלכתא כרשב"ג בב"ח מ"מ הלכה כרבה תוספאה דדוקא בב"ח דאיכא למימר רוב היולדות אין יולדות לז' אלא לט' ואף היולדות לז' רובן יולדות בלא שהוי ונמצא היולדות בני קנימא לשמנה הוי מיעוטא דמיעוטא דפשיטא דא"ל דאדרבה רוב היולדות ולד מעליא ילדין פלומו בני קנימא שהרי כתבו תוס' פ' החולץ דמיעוט נפלים הוי מיעוט המצוי ולכה אין יוצא מתורת נפל לרשב"ג אא"כ שקה ל' עכ"ל והדברים תמוהין הא זה דוקא לרשב"ג ואנן חיישינן לדבריו להחמיר בסתם ולדות לכתחילה ובאשת פהו סמכינן על רובא פרבנו שלא לחויש למיעוט נפלים וא"כ בב"ח נמי הוי רוב מעליא דולד מעליא ילדו רק רבנו לא חיישי לאשפיה.

ועיין ת"ש (סי' כ"ט) בנגידון דרמ"א בנמצא מים במוח וס' אם הקיף המוח דס"ל דאיטרע לה רובא דרוב פשרים והח"ד השיג עליו דמ"מ נשאר רוב בהמות פשרות ועימ"ש אאמ"ו ז"ל באורף בזה בדברי חיים (סי' ט"ו) וה"נ דכונתי אנו דנין על רוב בטבע דאינו מפילין ואינו משגרו ולידהו וכי בשביל דילדה לשמנה ויצאה מרוב היולדות לתשעה נאמר דהפיל' אדרבה מטעם רוב דב"ט אמרינו דנגמר צורתו לשבועה ואשפיה ובנמצא בן ח' חי בבהמה נחויש למיעוטא לר"מ דב"ז הוא שנגמר צורתו ואשפיה ויהי' צריך שחיטת עצמו ומי יעיד ע"ז דמיעוט הנולדין לז' יולדות בלי שהוי: אף מהא דמצא ב"ח

חי דאינו טעון שחיטה בלא"ה ל"ק דהא מבואר שם במתניתין דר"מ מודה במצא ב"ט מת קורעו ומוצא את דמו ופירש"י דלאו חדשים איכא ולא אוירא איכא הלכך לאו בהמה הוא ואפתי יקשה נחוש לשמא הנה חי בשעת שחיטת אמו וכיון דאיכא חדשי בהמה הוא ולא אתרבו מפל בבהמה תאכלו ולא הותר בשחיטת אמו ונהיה טעון שחיטת עצמו ואח"כ מת בבטן אמו והוי גבלה וצריף לומר דהא אף דר"מ חייש למיעוטא מ"מ מודה דאזלינן בטר חזקה במבואר בכמה מקומות וכ"כ הגהות מרדכי סוף חולין ומ"ש מהרש"א חולין (דף פ"ו) דר"מ לא אזיל בטר חזקה בפשיטות דבריו מוקשים ויבואר אפי"ה להלן.

וכיון דהשת' מת אף דלא אזלינן לר"מ בת' שעת מצאתו אף לענן טומאה במבוא' במתניתין דנגע בא' בליקה מס' טהרות מ"מ עכ"פ חזקה דחיותא ל"ה להעובר וקודם שפלו חדשיו הי' ירף אמו להיות נותר בשחיטת אמו וכיון דנשחטה אמו בהכשר והולד מת לפנינו מוקמינן על חזקת היתר ואין מוציאין מחזקה הראשונה שהיה נותר בשחיטת אמו אמרינן דמעיקרא מת הנה קודם שחיטת אמו ואף דרוב בהמות נלד מעליא ילדו מ"מ הא לר"מ לא אזיל בטר רוב וכיון דהשתא מת אמרינן דמעיקרא קודם שחיטת אמו הי' מת ונותר בשחיטת אמו.

ולפי"ז בכן שמנה חי אמרינן ג"כ דלא חיישינן למיעוט דלז' יולדת ונגמר צורתה ואשתיה להוציא מחזקת היתר דמעיקר' שהיה להעובר להיות נותר בשחיטת אמו וכמו דבחוודש הו' היתה בחזקת היתר ע"י שחיטת אמו כן נמי בז' וכיון דאמו שחוטתה לפנינו מותר הנולד דהוי רוב נחזקה להיתר וז"ב: והנה אף דכתבתי די"ל דלרשב"ג דמהני שקה ל' יום הוא רק בצירוף רוב דולד מעליא ילדו וכמ"ש הת"ש מ"מ פנראה דברי הד"מ דכתב לרשב"ג כ"ש נפל אי אפשר בשום אופן לחיות ל' באדם וח' בבהמה מבואר כן בריב"ש שם דלרשב"ג אין שום נפל חי ל' ליום.

ובפרט להסוברי דלרשב"ג אף בלא גמרו סימנין מהני שקה ל' ע"כ כן הוא בגדר ודאי ולא מצד רוב. אולם מ"ש הד"מ דגם רבנן מודו דרוב נפלים א"א להו לחיות ל' באדם וח' בבהמה רק דיש רוב לאידך גיסא וכיון דיש רוב לכל צד נשאר בספק נפל.

תמהני הא המעיין בתוס' במות שם ימצא מבואר דלרבנן הוא אחר ל' כמו תוף ל' בחזקת נפל וקודם עשרים הוא בחזקת נפל ואסור לטלטלו דאינו יוצא מתורת נפל בל' אלא ע"י ד' ומילת' דל"ש הוא ואסור לטלטלו ועיי"ש במהרש"א ולכאורה הא לרשב"ג בעי ג"כ ל' ומה לי ל' ומה לי ד' הא אנו דנין על הנולד אם נגמר צורתו או לא ומה לי שיתברר ע"י שהוי ל' או ד' אולם הטעם דלרשב"ג הא לא שקה ג"כ ס' הוי ומתברר ע"י ששהה ל' דב"ק הוא ואשתיה ולרבנן אסור לטלטלו דסברי דל"א אשתיה רק אם הגיע עד ד' ע"כ יצא מפל נפל ולא מקודם ואם מת קודם לכן הוי ודאי נפל [והא דתוס' שם בתחלת דבריהם ד"ה והא פתבו ואם יכול להיות ב"ק ל"ה אסור לטלטלו וכבר עמד ע"ז בתשובת ר' עק"א ז"ל (סי' צ"ח) עיי"ש דמדחקיק בפירושו ועיין ב"ח אה"ע (סי' קנ"ו) דעמד ג"כ ע"ד תוס' והפשיט דר' אבהו דקאמר כן שמונה אין עושין בו מעשה עד שיהיה כן ד' ומדקאמר אין עושין מעשה היינו להחזיקו לגדול אבל ספיקא הוי עכ"פ ופריף הא לרבנן לא קאי דאינו יכול להיות ב"ק ל"ה אסור לטלטלו ומשני הב"ע פשגמרו סימניו ונדאי

לרפנו ג"כ בחזקת נפל רק דקאמר דאין עושין מעשה פרבי ורשב"ג ומספקינן ליה ובאמת י"ל לדין לדעת תוס' אם מת אחר ל' ונגמר סימניו דלא מתניבמת דהוי עכ"פ ס' אם קיי"ל פרבי ורשב"ג או פרפנו] אולם מדברי תוס' משמ' דקיי"ל פרפנו ואף מתניבמת וכ"כ היש"ש פ"ק הע"ר (סי' כ"ט) בדעת ר"י דאף לאחר ל' יום היא בחזקת נפל עיי"ש א"כ מבואר דלרפנו לשיטת תוס' דקיי"ל פ"ק ל"מ ושהה ל' הרי דל"ה בירור גמור ומניין לנו לומר דסברי דהוי רוב דאינו נפל אחר ל': וראיתי בספר בית מאיר (סי' קנ"ו) דהשיג שם על הב"ש דחשש דעת תוס' בב"ח ושהה ל' ומת אף דנגמרו סימניו דחולצת וכ' דתוס' ע"כ לשיטתם במס' נדה דלא קיי"ל פרבה תוספאה ולא ס"ל אשתהי אבל לדעת פ"ק הפוסקים לפסוק פרבה תוספאה ממילא קיי"ל דאמרינן אשתהי ממילא ב"ח נדאי ונגמרו סימניו ושהה ל' תנשא לכתחלה ובמח"כ נעלם ממנו דברי מהרי"ק שם שהאריף בזה ודן אף לדעת הר"י דפסקינן פרפנו היינו בב"ח אבל בשהה יב"ח קיי"ל פרבה תוספאה.

הן אמת דדבריו שם צריכין עיון דכ' בב"ז פינון שהוא מן המקדימין ולא מן המאחרין אין לומר אשתהי משא"כ בב"ט ואשתהי עד יב"ח. ואין לזה הבנה הא עיקר תלוי ביצירה דיש שנוצר שנגמר צורתו לצאת בז' ויש בט' וכמו שד"רשו ז"ל בילקוט פ' בראשית ע"פ ויניצר בשני יודין שני יצירות נוצר לז' ויש נוצר לט' [ובאמת י"ל הא דבעי רבא מס' נדה (דף כ"ד) בהמה גסה יולדת לט' יולדת לז' או לא ילדה הוא מה"ט פינון דבגנה לא פתיב שתי יצירות] וכיון דעיקר תלוי בהיצירה אימתי שיגמר צורתו מה שייף לומר פינון שהוא מן המקדימין לא תאחר ול"ש לומר בו אשתהי כמו בהנוצר שיגמור צורתו לט' זה נגד החוש עכ"פ והאריף בזה וגם היש"ש שם האריף בזה דאף לדעת הר"י דפוסק פרפנו בנולד לח' מ"מ קיי"ל כעובד' דרבה תוספאה והעלה שם דעכ"פ בב"ח נדאי ונגמרו סימניו אם חי ל' ומת חולצת ובתוך ל' מתניבמת והינו דכ' בזה ע"ד הר"י דתוס' הפריזו על מידתם לומר אף לאחר ל' יום יהיה בחזקת נפל רק דלכל הפחות אף לרפנו הוי ס' אחר ל' יום דאמרינן אשתהי דאל"כ פליגי עליה דרשב"ג טובא שהוא מחזיקו כב"ק ממש והם כנפל ממש והוי פלוגתא רחוקה וזה א"נ.

וכן משמע לישנא דר' אבהו דקאמר אין עושין מעשה ורק בלא נגמרו סימניו פוסק במת לאחר ל' מתניבמת עיי"ש ואשתימיט ליה להב"מ דברי מהרי"ק והיש"ש ובל"ס ל"ה חולק עליהם לפסוק דתנשא לכתחלה נגדום: הדרן לדברי הד"מ פנראה דעת תוס' דלרפנו ל"מ פלל ל' יום ואף להכניסו בספק נפל ל"מ.

אולם למ"ש היש"ש דאף לרפנו מהני להכניסו בס' נפל ממילא י"ל אף דלא נולד רק מצא חי בב"ח דמודו רפנו דהוי רוב אחרי ל' יום דאינו נפל. אף מ"מ י"ל פינון דבלא נגמרו סימניו ל"מ ושהה ל' יום באדם ולדברי היש"ש אף מתניבמת במת לאחר ל' הרי דל"ה רוב גמור וי"ל דל"מ להכניס לס' נפל רק בצירוף הסימנים ובבהמה דל"ש זה הוי נדאי נפל או עכ"פ ס' וי"ל שוב דל"מ במצא בן ח' חי בנטרפה אמו: וקצת ראיה יש דגם לרפנו ושהה ל' יום מלתא הוא דאמרינן בשפת שם כשפיהק ומת ד"ה מת הוא כי פליגי כשנפל מן הגג ואכלו ארי מ"ס מת הוא ומ"ס חי הוא.

ואף בנדאי הא דאָמרינן פֿשפּייהק ומת ד"ה מת הוא ע"כ אף בַּמת תּוֹף ל' לאו נדאי מת
הוא ונפּל הוא דְּקָא לא גיַתּוּן לְהֶאָמֵר שְׁלֵא יְהִיָּה בְּסַתָּם וְלֹד שׁוּם ס' אף לְרִשְׁבֵּ"ג ומכ"ש
לרַבֵּנוּ דְּאֶזְלִינוּ בְּתַר רֹב וְלִדּוֹת דְּוֹלָד מְעַלְיָא הוּן.

וכן מְבִנְיָא בבעה"מ שֵׁם דְּלֵא שְׁיִהְיֶה מֵת וְדַאי אֵלֵא ס' וְכִינּוּ שְׁפִיִּיהֶק הָיִי ס' אֶבֶל לֵא נְדַאי
וְהָא דְקֶאָמֵר ד"ה מֵת הוּא הִיָּנוּ ס' מֵת. וְהַעֲד לְזֵה דְקָא קֶאָמֵר כ"פ בְּנֶפֶל מִן הֶגֶג וְאֶכְלוּ
אָרִי מ"ס מֵת הוּא ומ"ס חֵי הוּא וּבְזֵה וְדַאי לְרִשְׁבֵּ"ג לֵא מֵת וְדַאי הוּא רַק ס' פֶּמְבִּנְיָא
בְּש"ס שֵׁם הָא לֵא שְׁקָה ס' הָיִי דְרִשְׁבֵּ"ג חֵינִישׁ רַק לְמִיעוּט הַמְצוּי וְחֹלְצָת וְלֵא מְתִיבָמָת.

וא"כ גַּם בְּפִיִּיהֶק וּמֵת לַכ"ע ס' מֵת הוּא וְע"ז קֶאָמֵר דְּגַם רַבֵּנוּ מוֹדוּ לְמַחְשָׁב תּוֹף ל' ס' אֶבֶל
מוֹדוּ דָּאָם שְׁקָה ל' אף דָּאָת"פ פִּיִּיהֶק וּמֵת מוֹדוּ לְרִשְׁבֵּ"ג דְּאָמֵר כֹּל שֶׁשָׁה ל' אִינוּ נֶפֶל הָרִי
מְצִינוּ לְהִדְנִי דְּגַם לְרַבֵּנוּ מְתַבְּרֵר לְפַעְמִים דַּא"נ ע"י שֶׁשָׁה ל'.

וא"כ מִמִּילָא בְּנִמְצָא בְּבִהֶמָה וְלֵא יְדַעִינוּ מַה"ת לְהַסְתַּפֵּק לֹן בְּנֶפֶל אַחַר שְׁשִׁיקָה ז' יָמִים
וּבְזֵה אף לְרַבֵּנוּ מְהַנִּי שְׁקָה ל'. אוּלָם זֶה לְדַעַת הַבַּעַה"מ שֵׁם דְּסוּבֵר דְּכֹן הִלְכָה דְּפִיִּיהֶק
וּמֵת גַּם רַבֵּנוּ מוֹדוּ דְּמֵת הוּא שְׁפִיר מוּכַח דְּאָף לְרַבֵּנוּ מְהַנִּי שְׁקָה ל' יוֹם וְסוּבֵר דְּקָא
דְּאִיתְמַר אַת"פ מֵת בְּתוֹף ל' וְנִתְקַדְּשָׁה דְּאָמֵר רַבִּינָא מְשַׁמְיָה דְּרַבָּא אִם אֲשֶׁת כְּהֵן הִיא
אִינָה חוֹלְצָת סוּבֵר דְּמֵת מְתוֹף חוֹלִי ה"ה בְּנֶפֶל מִן הֶגֶג וְאֶכְלוּ אָרִי וְכֹן לְדַעַת רַבִּינוּ יוֹנָה
בְּר"ן שֵׁם דְּחִלָּה וּמֵת הוּ"ל בְּפִיִּיהֶק וּמֵת וְהָא דְּרַבָּא מְתוּקְמָא בְּנֶפֶל מִן הֶגֶג אוּ אֶכְלוּ אָרִי
לְדִידְהוּ שְׁפִיר מוּכַח דְּגַם לְרַבֵּנוּ הָיִי שְׁשִׁיקָה ל' מִילְתָּא דְּמַהַנִּי בְּפִיִּיהֶק וּמֵת לְאַחַר ל' אוּ
בְּחוֹלִי.

אֶבֶל לְדַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ן שֵׁם דְּרַבָּא חוֹלֵק וְאָף בְּחִלָּה וּמֵת אוּ פִיִּיהֶק וּמֵת תּוֹף ל' אֶזְלִינוּ
בְּתַר רֹב וְלִדּוֹת דְּוֹלָד מְעַלְיָא לְרַבֵּנוּ וּבְאֲשֶׁת כְּהֵן לְדִידֵן אִינָה חוֹלְצָת לֵא מוּכַח דְּלְרַבֵּנוּ
הָיִי שְׁקָה ל' מְלִתָּא וְע"י תּוּס' בְּכוֹרוֹת (דָּף ד') ד"ה חֵלֵב דְּמְבִנְיָא מְדַבְּרִיהֶם דְּפִיִּיהֶק וּמֵת
הָיִי רִיעוּתָא וּמַה"ט אָסוּר לְשׁוּחְטוּ כְּשֶׁהוּא בְּרִיא דְּלִמָּא יָבֵא לְשַׁחְטוּ כְּשֶׁהוּא חוֹלָה וְקָרוּב
לְפִיִּיהֶק שֶׁל מֵתָה מְבִנְיָא דְּסָבְרִי כְּשִׁיטַת בַּעַה"מ דְּחוֹלִי הָיִי כְּאֶכְלוּ אָרִי רַק פִּיִּיהֶק וּמֵת
מוֹדוּ רַבֵּנוּ וּבְזֵה אף אִם שְׁחָטוּ וְהָיִי כְּאֶכְלוּ אָרִי מ"מ פִּינּוּ דְּהָיִי פִיִּיהֶק הָיִי רִיעוּתָא.

וא"כ סָבְרוּ דְּבְּזֵה גַּם רַבֵּנוּ מוֹדוּ לְרִשְׁבֵּ"ג דְּבַעִי ל' הָרִי דְּגַם לְרַבֵּנוּ שְׁקָה ל' הָיִי רֹב לְהוֹצִיא
מִס'. וְרִאִיתִי תְּשׁוּבַת רַבִּינוּ עַק"א ז"ל (ס' צ"ח) וְכ' לְהַקְשׁוֹת בְּס"ד דְּש"ס דְּפִרְיָה מְדַר"פ
אִמָּאִי לֵא הַקְשׁוּ מְדַרְשְׁבֵּ"ג עֲצָמוּ דְּקֶאָמֵר לְגַבִּי בְּהֶמָה כֹּל שְׁשִׁיקָה הָא בְּבִהֶמָ' לִיכָא נ"מ רַק
בְּשַׁחְטָה וְהָא הוּ"ל כְּאֶכְלוּ אָרִי וְע"כ פִּיִּיהֶק וּמֵת לֵא דוּקָא שְׁמַת מְתוֹף הַפִּיִּיהֶק רַק פִּינּוּ
דְּנִחְלֵשׁ וְזוּטֵר חֵיּוּתוֹ אף דְּאֶכְלוּ אָרִי מְתוֹף הַפִּיִּיהֶק חֵינִישִׁינוּ לְנֶפֶל כ"ז שְׁלֵא הַבְּרִיא מְתוֹף
הַפִּיִּיהֶק וְאִיִּרִי רִשְׁבֵּ"ג בְּפִיִּיהֶק וְשַׁחְטוּ וּמוּכַח מְזֵה דְּבְּאֲשֶׁת כְּהֵן וּפִיִּיהֶק וְאֶכְלוּ אָרִי צְרִיכֵי
חֲלִיצָה וְהַעֲלָה בְּצ"ע לְדִינָא דְּלִישְׁנָא דְּפִיִּיהֶק וּמֵת ל"מ כּוּן.

וּמַהַנִּי הָא הַדְּבָרִים מְבִנְיָאִים בְּתוּס' בְּכוֹרוֹת הַנּוּ דָּאָם קָרוּב לְפִיִּיהֶק שֶׁל מֵתָה אף
דְּשַׁחְטוּ הוּ"ל בְּפִיִּיהֶק וּמֵת וְעֵינֵן ת"ש (ס' ט"ו ס"ק י"ג וי"ד): וְלְכַאוּרָה י"ל טַעַם אַחַר
דְּל"מ שְׁקָה שְׁמַנָּה אִם לֵא הָיִה לִינְדָה דְּהָא הַד"מ כְּתִב לְקַמֵּן (ס' ט"ו) לְדוּן דְּקָא דְּאָף
בְּדִיעַבְד אִם שְׁחָטוּ אָסוּר תּוֹף ז אף דְּאָנּוּ קִי"ל בְּאֲשֶׁת כְּהֵן דְּאִינָה חוֹלְצָת וְכ' הַטַּעַם הוּאִיל
דְּנֶפֶל הָיִי מִיעוּט הַמְצוּי אָמְרִינוּ סְמוּךְ מִיעוּטָא לְחֻזְקָה וְעֵינֵן בְּדְּבָרֵינוּ בְּנו"ב תְּנִינָא אַה"ע

(סי' י"ט) דבמיעוט דשכיח מודו רבנן דאמרינן סמוך מיעוט לחזקה וכאן הוי חזקת אינו זבויה דאם הוא נפל ל"ש שחיט' ואף אם שחטו נבילה הוא משא"כ ביבמה ליפא חזקה נגד הרוב דמעולם ל"ש חזקת איסור יבמה לשוק אפילו תיכף אחר נשואין מטעם דרוב נשים מתעברות ויולדות והביא דבריו שכ' בנו"ב קמא (סי' ס"ט) ושם דן דלא נקרא יבמה מעולם בחזקת איסור מצד דאין לו בנים דלא נתבררה מעולם שתמיד אנו מסופקים שפא עתה מעונברת היא והוי חזקה שלא נתבררה דתיכף אחר שנתקדשה ל"ה חזקת איסור שתהיה זקוקה ליבם דהי' לה רובא לסייע שרוב נשים מתעברות ויולדות וגם היא תתעבר ותלד עי"ש בארנה.

וכסברא זו כ' ג"כ הפנ"י קידושין (דף פ') והיגו דבשלמ' בנרק גט לצרתה ס' קרוב לו או לה או בקידושין בנה שניף לומר לדון חזקה דהיתה עומדת פשימות בעלה בלא זרע תהיה אסורה לשוק והגיע לכלל זה דמת וקברו לפנינו בלא זרע ובאנו להתייר לשוק מטעם דקדוש לצרת' בנה עליה להביא ראיה פיון דבא מחמת סיבה אחרת אבל במקום דהס' הוא בענין הולד אם היא מעונברת ממנו או לא בנה הוי חזקה שלא נתבררה שתיכף תהיה מקום להסתפק שפא מעונברת היא דלכף צריכה להמתין ג"ח: אמנם יש לגמגם הא קודם שפא עליה מיד אחר הקידושין הי' חזק' מבונברת אם ימות אז תהיה זקוקה ליבם וכיון דמת עכשיו רק שפאת לאסרה על היבם דלמא נתעברה אח"כ כשפא עליה.

בנה שניף חזקה ועוד הא הדברים מבוארים ביבמות (דף דף קי"ט) באשה שהלה בעלה וצרתה למדה"י ואמרה לה מת בעלה דקאמר הש"ס חזקה ליבום ורובא לשוק ולדעת ר"ה גאון וכו' שיטת הרי"ף ורמב"ם דאף לרבנן מחמרינו ואמרינן סמוך מיעוטא לחזקה.

הרי אף דמעולם לא איתברר לנו שתהיה זקוקה ליבום פיון דהיה לו צרתה והיגו דנין אף אם ימות ולא יהיה לאשה הזאת זרע מ"מ מעולם לא איתברר שלא יהיה לו זרע מהאחרת הצרתה ובנדאי אף אם פנס הצרה מקודם שפנס לזאת שנשארה בפנינו וא"כ מעולם כשפנס זאת ל"ה בחזקת זקוקה אף אם לא יהיה לו זרע מן זאת רוב נשים מתעברות ויולדות ויהיה לו בנים מהצרה וא"כ אם אין הצרה בפנינו ניזיל בטר רובא ואמאי מצרפינו החזקה א"ו פיון בהיותם בפנינו ול"ה להם בנים אז אמתחזקה החזקה כמו שהיא עתה שזקוק' ליבם ואין סברא לחלק בין נידון דהנו"ב דאנו דנין על זרע שלה לה דייבמות אם דנין על הצרה דלא יש מקום לחלק דשם ע"כ מעולם היינו מסופקין ואדרבא מטעם רוב היינו אומרים שלא תהיה זקוקה.

ועוד הא גם בס' נלד שאנו דנין מאשה הזאת ג"כ מבואר בתוס' יבמות (דף ל"ז) ד"ה וזו דהוי חזקת היתר ליבם דהקשו על ס' ב"ט לראשון ס' ב"ז לאחרון דחייב אשם תלוי אף דרוב לתשעה יולדו' מ"מ פיון דלא הופר לשליש ימיה אתרע ליה רובא והקשו תוס' דאמאי לא מוקמינן לה בחזקת היתר ליבם ולא יתחייב א"ת ויהא נמי נלד שני פשר דסמוך מיעוט יולדת לז' אחזק' ואתרע ליה רובא ונסמוך ארובא דעונברה ניקר לשליש ימיה כמו דחשבינו חזקה גבי ס' קידושין וילקמן פ' בתרא אפילו היתה צרתה מעונברת חשבינו לה בחזקת זקוקה וכ"ת דאיכא רוב נשים מתעברו' ויולדות לכף יש להחזיק' כמעונברת מן הראשון דאין סברא פלל לומר בנשים ששהו עם בעליהן כמה שנים ולא נתעברו ומתו בעליהן דרוב מתעברות עכ"ל הרי מבואר דשניף חזקה עכ"פ אם שיה

ולא ילדה: והנה דברי תוס' צריכין ביאור כאשר עמדו המפרשים חזקא היא שיטת' דל"א סמוך למיעוטא לחזקה לרבנן כמבואר סוף יבמות וקידושין שם ורק לר"מ אמרינן סמוך ועוד אף לרבנן להסוברים דאמרינן סמוך הוא רק לחומרא מדרבנן ולא להקל.

ועוד למה לא נקטו קושיתם בפשוטו' דנימא אוקי רובא דלט' ילדן נגד הרוב דהנפר עוברה לשליש ימיה והוי פלגא ופלגא ושוב גיזל בתר חזקה ליבום ועיין בס' דו"ח לרע"א ו"ל.

ולכאורה י"ל דלא נוכל לומר אוקי רובא להדי רובא ולאוקמי על חזקה פנין דעכ"פ נשאר הבן לפנינו בס' ומיד נולד הס' על הבן של מי הוא אם הוא של הראשון או של השני והחזקה לא יכריע את הס' להחזיקו לבנו של השני ודומה למ"ש הת"ש (סי' כ"ט) בבהמה דאכלה דבר שהיא ס' לנו אם מנקה או לא דל"ש לאוקמי על חזקה דחזקה לא יכריע הס'.

אולם בס' ח"ד השיג עליו מהא דאלמנת עיסה פתובות (דף י"ד) דמוקמינן לה אחזקה נימא ג"כ הכי וכי משום שהאשה יש לה חזקת פשרות האיש הנה אינו חלל או הגט הנה קרוב לו א"ו הטעם משום חזקה אין מוציאין מחזקת פשרות.

והיינו דכל ענין חזקה אינו מטעם ודאי שכן הוא רק חזק התורה שלא לשנות הדבר ממה שהיה מוחזק בו וה"נ דכונסין. ואף די"ל דבאלמנת עיסה באמת מה"ד בעת שזרק לה הגט היינו אוקמי על חזק' מה"ת חזקת א"א ושם פשאנו דנין על דבר זה פיצד נעשה ודאי לא שייך לומר דחזקה לא יברר שהיה קרוב לו פנין דלא נשאר לפנינו דבר לדון רק על תכלית דבר זה פיצד נעשה.

זאת תורת חזקה שלא לשנות ממה שהיינו מוחזקין בו ואין ס' מוציא מידי ודאי ובאמת מה"ד היינו מוחזקין לא"א גמורה רק מדרבנן החמירו כמבואר יבמות (דף ל"א) ובאחרונים יו"ד (סי' נ') ולכך פנין דהנולד הוי ס' חלל מדרבנן לא אסרו חז"ל אלמנתו מטעם חזקתו ואף דהסברא נכונה פנין דעדיין עומד לפנינו הס' ומחזקין אותו לס' חלל וגם בתו פרעא דאביה היא ופסולה לכהונה כמבואר תוס' שם מ"מ אלמנתו דהי' לה חזקת פשרות פשרה לכהונה ואין מוציאין אותה מחזקתו פנין דגם הספק חלל בעצמו פשר היא מה"ת ורק מדרבנן החמירו בו אינו פוסל אלמנתו וגם פנין שפבר מת ואין עוד לפנינו לדון עליו אין אלמנתו נגרר אחריו משא"כ במקום שהס' הוא מה"ת ולא תברר וגם עומד לפנינו כמו בגידון דהת"ש בהלעיטה דבר שס' ניקב בני מעיים דהו' ס' חסרון ידיע' ולא תברר ונשאר הדבר בספיקו אם טבעו לנקב או לא וגם על העתיד יש לדון ע"ז בזה ל"ש לאוקמי על החזקה.

אולם באמת מוכח מכמה מקומות בתוס' דגם בכה"ג שייך לאוקמי על חזקה דכל שהיא ס' אינו מוציא מידי ודאי ועיין תוס' נדה (דף כ"א) ד"ה רבנן וברשב"א ור"ן שם ויבואר א"י"ה במ"א בהא דכתבו הראשונים בשליא בפית דל"א סמוך דהבית הוא כמו השליא הוא רק דאין בכח חזקה פנה דאיתרע הואיל דנדאי נגע לצרף למיעוט נגד הרוב אבל מ"מ תורת חזקה גם בכה"ג וא"כ אף דנאמר דהנולד נשאר בס' אם ב"ט לראשון או ב"ז לשני מ"מ נוקמי אותה על חזקת יבום: ונראה דדעת תוס' בכ"מ היכא דנולד ס' לפנינו

ויש רעותא מ"מ מוקמינן על חזקה כמבואר דבריהם חולין (דף י') ואף באחד משנים שנטמא ודאי ברה"ה מטריינן שניהם מטעם חזקה ויילפינן מנגע מ"מ אינו כמו חזקה דעלמא היכא דליכא רעותא דלא מספקינן כלל וזה חזקה הוי כהכרעה ודאית רק זה הוא ג"כ מטעם רוב דעכ"פ פיון דסמכינן החזקה שהיינו מחזקין בו לפלגא הוי רוב להיתר ותורת רוב צדדים לזה.

וכן מבואר לשון תוס' גדה (דף ח"י ע"ב) ד"ה סמוך וז"ל וא"ש מה"ט הא דאמר ס' נגע ברה"י טמא ול"א סמוך פלגא דלא נגע לחזקת טהרה ואיתרע לה פלגא דנגע דאפילו רבנן דלית להו סמוך מיעוט' לחזקה מודו דסמכינן פלגא לחזקה אלא פיון שיש בו דעת לשאול גזה"כ הוא עכ"ל ולמה נקטו לשון זה היה להם להקשות בפשיטות דנוקמי על חזקה א"ו פיון דיש רעותא לפנינו וס' השקול הא דיש לאוקמי על חזקה הוא לומר סמוך פלגא לחזקה וכן מבואר בתוס' חולין (דף פ"ו) ד"ה מ"ט דהקשו ורבנן מ"ט אם רוב מעשיהו מתוקניו יתיר מותר לאכול משחיטתו כו' ואי פלגא ופלגא אם סמוך פלגא דמקולקליו לחזקה דעומד בחזקת איסור ואתרע ליה מחצה דמתוקנים א"כ יתיר מותר לשחוט אחריהו וגם יתחייבו על שחיטתו משום גבלה הרי דנקטו ג"כ בחזקה דאתרע הואיל דנשחט לפנינו והס' שקול אם נשחט פהוגן או לא אין החזקה מברר' רק דנימא סמוך לפלגא ושם תירצו דמספ"ל לרבנן אי רוב מעשיהו מתוקניו או מקולקליו והשתא ל"מ חזקה מידי ועי"ש במהרש"א דר"מ חייש למיעוטא הלכך צ"ל רוב דאי הוי פלגא ופלגא וסמוך פלגא לחזקה פיון דר"מ חייש למיעוטא ה"נ אית לן למיחש דסמוך פלגא לחזקה ל"ה אלא פרוב א' אבל פיון דרוב מעשיהו מקולקליו הוי רוב בחזקה והמיעוט הוא מיעוטא דמיעוטא ולכאורה קשה על מהרש"א וכי לית ליה לר"מ דין חזקה אלא הוא הדבר דכיון דיש רעותא לפנינו והוי פלגא ופלגא הא דמוקמינן על החזקה הוא תורת רוב ע"ז ולא פרובא דאיתא קמן ולכך ל"מ לר"מ לאוקמי על חזקה בכה"ג.

עכ"פ מבואר הדברים דבכה"ג שם רוב ע"ז ועוד יתבאר זה א"ה במ"א בדברי תוס' ע"ז (דף ל"ד): וא"כ היכא דיש רוב נגד רוב ל"ש לאוקמי על חזקה דחזקה אינו מועיל בכה"ג הואיל דיש רוב לפנינו וגם אתילד רעותא בפנינו רק לומר סמוך חזקה עם מיעוט לשבע' ואף דרוב עדיף מחזקה מ"מ אתרע ליה רובא ונחלש פחו ושוב נסמוך ארובא דעופרה ניכר לשליש ימיה.

[אולם מ"ש תוס' דאפילו היתה צרתה מעופרת חשבינן לה בחזקת זקוקה לא אדע איה מבואר זאת בפ' בתרא שם לא נאמר רק רוב מתעפרות ובצרתה פשהיא מעופרת לא מצינו בש"ס רק בחמותה פלוגתא דר"י ורבנן ושם הוא מטעם מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוט מפלת אבל בצרתה דליכא נ"מ אם זכר אם נקבה תלד לפטרה מיבום בזה ל"מ לומר לאוקמי על חזקה ואדרבה דעת פמה ראשונים ברשב"א ובנ"י שם דמיעוט מפלת בפ"ע ל"ח לצרף לחזקה רק בצירוף המיעוט שאין מתעפרות וצ"ע] עכ"פ מבואר בתוס' דחזקה ליבום אף במקום ס' ולד הוי חזקה מעליא ואף דמ"מ בש"ס מבואר דהוי ס' השקול היינו או מטעם דהיכא דיש רוב נגד רוב ל"מ חזקה או משום דהו רוב לתשעה ילדו עדיף כמו דנראה מדברי רשב"א וריטב"א שם בהא דס' ויבם שפאו לחלוק ועי"ש בדבריהם ובמ"ש בס' דברי חיים דיני תפיסה (סי' ו') אבל ודאי חזקת יבום הוי חזקה

מעליא ונאון פסקינן בש"ע אה"ע (סי' קנ"ו) פמתניתין דיבמות בהלך בעלה וצרתה למדה"י דלא תחלוץ ולא תתיבם הרי דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה ובכ"ז במת הולד תוף ל' ועמדה ונתקדשה באשת פהן לא תחלוץ.

[ועיין נו"ב תנינא אה"ע (סי' קל"ט) דהקשה לו הגאון בעל אור חדש למה סמכינן ארנבא דלא ניפר ענברה ותתיבם היבמה אחר צ"א יום פיון דל"ה רק רוב וכל היכא דאיפא לאפרורי מבררין ולא סמכינן על רוב' וגם לר"מ דחייש למיעוט' למה סגי ג"ח וכ' דהוי חזקת היתר ליבם כמ"ש תוס' ובמקום רנבא וחזקה ל"צ לברר וגם ר"מ ל"ח למיעוטא במקום רוב וחזקה.

ודבריו סותרים דברי עצמו שבסי' (י"ט) ובמהד"ק (סי' ס"ט) וגם לא הועיל בתירוצו למ"ש תו' דיש לסלק חזקה ליבם מטעם דאיכ' רוב נשים מתעברות ויולדות רק אין סברא בנשים ששהו עם בעליהן כמה שנים ולא עיברו ומתו בעליהן דרוב מתעברות ועיין בדבריו (סי' ס"ט) דגבול לזה הוא עשרה שנים ועכ"פ אם לא שהו זמן רב בזה יש רוב דמתעברות ומה מהני לר"מ במה דלא הופר ענברה פיון דחייש למיעוט ונגד חזקה דיבום הוא רוב דמתעברות.

ולא עוד אלא אף לרבנן יקשה מה מהני מה דלא ניפר ענברה לכתחלה הא יש רוב דמתעברות ואף דיש חזקה נחוש לכתחילה. וצריך לומר או דרוב דההפכה עדיף ואף ר"מ ל"ח או פיון דעכ"פ רוב לתשעה יתברר אט"פ וצדיין יש לעיין בזה ואכ"מ] וע"כ הא דל"א סמוך מיעוטא במת הולד או משום דרק בהלך בעל' וצרת' דיש גם מיעוט דאינו מתעברת כלל אבל פאן אף דמיעוט נפלים מצוי מ"מ פיון דנתעברה וילדה בפנינו ל"א סמוך להחמיר באשת פהן.

וא"כ פמו כן באם שחט תוף ח' יום בבהמה ל"ש סמוך ואדרבא ק"ו הוא אם במקום יבום דמת הולד לפנינו ולרוב פוסקים אם לא פיהק ומת אף אם מת מתוך חולי מ"מ מה"ד סמכינן על רוב ק"ו בבהמה אם שחטה דהוי פאכלו ארי: ועיין מג"א (סי' תקכ"ו ס"ק י"ט) בהא דפסקינן נשם בתינוק נשמת תוף למ"ד אם גמרו שפרו הוא בחזקת ב"ק ודינו כמת גדול לענין יו"ט וכ' המג"א דאינו ראיה ממילה דמוהלין אותו בשבת דהתם חי הוא משא"כ ה"א דמת תוף ל' הוי ס' נפל ונהיגו דאיתרע החזקה וע"כ לדעתו הא דפריף בש"ס שבת לרשב"ג הא לא שהו ספיקא הוא מקמהל היכא מהלינו נימא נשם פיון דלא אתרע החזקה וחי הוא סמכינן על רנבא משא"כ אם לא שקה ומת תוף ל' ע"כ פיון דרשב"ג אמר לכל עניני דהוי ס' כמבואר בתוספתא ואף אם צדיין חי מ"מ הוי ס' ע"ז פריף שפיר אבל לדין סובר המג"א דיותר יש להחמיר פשמת מאם חי בפנינו.

וכיון דעכ"פ לענין אשת פהן לא מחמרינן במת תוף ל' ול"א סמוך מיעוטא לחזקה ל"ש בבהמה לומר סמוך ולהחמיר וע"כ לא מטעם זה מחמרינן לאסור בדיעבד בבהמה. והטעם דל"ש לומר סמוך רק בלא נולד לפנינו שום דבר ס' פמו באשה שהלכה עם בעלה דכל מה דמספק לנו דצרתה ילדה הוא משום דרוב נשים מתעברו ויולדות ולולא זה היינו מוקמינן על חזקה שלא לחוש לספיקות ורק ע"י הרוב באנו לבית הס' בזה שניף לומר סמוך המיעוט לחזקה משא"כ אם אף בלעדי הרוב הס' לפנינו פמו בנמצ' שחוט אז פא הרוב לברר הס' בזה ל"א סמוך וסברא זו למד לנו הרשב"א במשמרת הבית בנועם

דבריו ויבואר אי"ה לקמן בזה וה"נ דכונתי' פיון דעכ"פ הולד לפנינו ובאנו לבית הס' אם פלו חדשיו וכן קיימא הוא או לא בזה לכ"ע הרוב פא לביר הס' וכיון דרוב בני קיימא ניהו לא אמרינן בכה"ג סמוך מיעוטא לתזקה להחמיר בדיעבד.

[וראיתי בד"ח ממר אבי ז"ל (סי' ב') דמשיג ג"כ על הד"מ מדברי משמרת הבית וכתב שם עוד דברים אשר לא יכלתי להולמם דאף דכאן הוי מיעוט נפל מיעוט המצוי מ"מ אינו מצוי שיש בו נקב בנפש רק בשאר איברים ולא אדע לכלפלם הא אם נפל הוא ואינו ב"ק ממילא נפל הוא ול"מ השחיטה אף אם הנפש שלם ויפה ורע עלי המעשה שלא הרגשתי בזה אז כשסדרתי הספר הנז' בדברי אאמ"ו ז"ל בכ"י ובל"ס נשמטו אינה דברים פי פאשר המה לפנינו א"א להולמם]: אולם אף דלא שייך לומר סמוך מיעוטא לתזקה דמ"מ רוב נשאר וגם יש שם תזקה בעולם רק פיון דגם בלעדי רוב הנה ס' לפנינו בזה מביר רוב.

וכ"כ בשוחט ונטרפה ונמצא עובר חי יש לפנינו ס' אם כבר הגיע זמן לידה או לא ואחרי שראינו שחי ז' ימים נתברר ע"י הרוב דב"ק הוא ול"א סמוך מיעוטא לתזקה. אולם פאן י"ל דתוף שמנה ימים לא יש ס' דאדרבה שייך תזקת מעופרת ולומר דאח"כ נתעברה ולאחר זמן העובר דעדיין לא פלו חדשיו ולהחזיקו כמו שהיה קודם לכו ירף אמו בעוד שלא פלו חדשיו והנה נדון כחלק מהאם פו גם עכשיו דעדיין לא נגמר לצאת ואף אם נאמר דמ"מ פיון דיצא חי הוי פאמילד ס' בפנינו אף דהיינו מוקמינן על תזקתו מ"מ פשעבר ז' ימים פא הרוב ומביר לנו הס' ובכה"ג ל"א סמוך מ"מ יש מקום להחמיר לדעת הריב"ש בתשובה דנגד שני תזקות לא אזלינן בתר רובא ומה"ט במעיד על ספינה שראה מטורפת גיטין (דף כ"ח) אף אם נשאת תצא דארבן דרובן לאבד פמבואר ב"ב (דף קנ"ג) מ"מ הוי נגד שני תזקות תזקת חי ותזקת א"א וא"ד לנפל למים שאלה"ס ושהה פדי שתצא נפשו דאם נשאת ל"ת דשם הוי מיעוט' דמיעוט' עיין בדבריו (סי' שע"ט) ורוב המספרים למדו בדבריו דהוא אף מדאורייתא דשני תזקות שקולין נגד רוב.

פמבואר מקושיתם עיין נו"ב מהד"ק. וא"כ ה"נ פיון דהוי שני תזקות אינו זבוט ותזקת מעופרות דאמרינן עדיין לא נשלם ימי עיבורו של הולד ושקול הוא נגד רוב דנפלים אינם שוהים בחיות שמנה ימים.

ולמה שפכתתי לעיל לרפנן לא הוי לכל היותר רק רוב: ובאמת י"ל מה"ט ל"מ גבי בבהמה אם שחט בדיעבד להתיר כמו בנשאת לכהן משום דשם יש רוב נשים דולד מעליא ילדו ואף דיש לנגד תזקה תזקת ריקנות ואמרינן השתא נתעברה ולאחר זמן העובר שנקלט הירע ז"א דיש ג"כ רוב נשים מתעברות ויולדות משא"כ בבהמה אם לא ידענו דכלו חדשיו אף דיש רוב דולד מעליא מ"מ יש לנגד שני תזקות תזקת דאינה זבוטה ול"מ שחיטה לנפל ועוד תזקת ריקנית דנימא לאחר הזמן שהתחיל לקלוט הירע ונימא דלא נתעברה רק פל מה שנוכל לאחר ובבהמה ל"ש רוב כ"כ דהוי רובא דתליא במעשה פמבואר בכורות (דף ד') דבאיש ואשה ממילא אדם נזקק לאשתו ונעשה מעשה התשמיש פודאי בזה רוב בטבע שתתעבר משא"כ בבהמה א"כ לא יש רק רוב דאינו מפילין רק ולד מעלי' ילדו והוי ב' תזקות נגד רוב זה.

וע' כו"פ(סק"י) דהקשה בס' ב"ט לא' או ב"ז לאחרון למ' ל"נ האשה ע"ח דהי' ריקנית והשתא דנתעבר' ע"ש דהביא דברי תוס' לגבי ביהמה מבפרת הא דל"מ בפתוקת שלא ילדה עד השתא משום דיש לנגד זה חזקת חוליו דולד וא"כ במקום דליכא חזקה נגדה גימא השתא דילדה.

ובאמת זה פצין קושית תוס' יבמות הנז' לאוקמי בפתוקת היתר ליבם במקום דל"ש רוב מתעברו' פגון בשקה הרבה ולא ילדה וע"כ צריף לומר פיון דיש רוב לכל צד גרע יותר ולא אזלינו בפתר חזקה כמו שכתבתי לעיל אף לדברי הריב"ש יקשה יותר דהא הוי תרי חזקות.

וי"ל קצת דאף דחזקת חי הוא עיקרו ומזה נסתעף חזקת א"א והפל חזקה הוא כמו שכתבו הפנ"י והנו"ב מ"מ פיון דאנו דנין על שני גופין ולכ"א יש חזקה בשם להנטבע חזקת חי ולהאשה חזקת א"א לא אזלינו בפתר רוב משא"כ בנידון דיבמות הנה תרתי חזקות אנו דנין על גוף א' דהיינו האשה לומר דמתרת ליבם ולאוקמי על חזקת היתר ליבום ולומר דהיתה ריקנית ומהשני נתעברה והפל הוא דבר א' ועל גוף א' שאנו דנין לא הוי ככח שני חזקות וה"נ בנידון דידן דכונתו' פיון דשקה שמינה ימים הוא מרוב דאינו נפל ובאנו לאסור ולחוש למיעוט מטעם הנה תרתי חזקות חזקת אינו זבוים וחזקת נפל ל"א.

אף מ"מ יש לצדד דחזקת ריקנית אנו דנין על הבהמה שהשתא נתעברה היינו לאחר פת העיבור ונאמר דלא פלו חזקתו וחזק' דאינו זבוים על העובר הנולד וצ"ע בזה: והנה פל אחרונים אחריו שער דחלוקין הן אדם מבהמה לענין סימנים שפירו וצפונותיו דרק נזכר באדם ומה"ט באשת כהן אינה חולצת פיון דיש היתר דכלו חזקתו ע"י סימא מלתא דאינו נפל משא"כ בבהמה לא נזכר הך מלתא דגמר סימנים בש"ס וכ"כ הד"מ ושאר אחרוני' דל"ש בבהמה גמר סימנים.

אולם ברמב"ן שבת שם בחידושו הוזכר כמה פעמים גם בהמה שנולדה בסימנים וז"ל וכן פולח שמעתא דעגל שנולד פולח בנולדו לספק חזקים בסימנין גמורין מתוקמי דבלא סימנים לכ"ע ס' נפל ע"ש עוד בדבריו דהא דאמר רבי סימניו מוכיחין עליו שלא נגמרו קאי בין על אדם בין על בהמה ומ"ה גם בבהמה ולד מעליא ניהו.

ובאמת לא מצינו בבהמה שיצטרף סימנים וגם לענין קדשי' לא הקפידה התורה על סימנים רק על ח' יום וצ"ע: ואם נמצא בהאם ס' טריפה כ' הפ"מ בש"ד (ס"ק י"א) די"ל דיכול לשחוט הבן הנמצא חי אף תוף ח' יום מטעם ס"ס שפא אין האם טריפה וכבר הותר ע"י שחיטת אמו ושפא פלו חזקתו ומהני שחיט' עצמו ולכאורה יש לדון למ"ש רא"מ ז"ל דלא אמרינו ס"ס בתרי גופים ומה"ט טומטם אינו מוציא את מינו אף דהוי ס"ס דלמא אינו ב"ח ואם הוא ב"ח דלמא גם זה שמוציאו הוא ב"ח ובתרי גופי לא אמרינו ס"ס פיון דלגבי פל א' הוי הס' בפ"ע וה"נ דכונתיה דהא אם הוא ב"ח והוא ירף אמו הוי ס' טריפה ול"מ שחיטת עצמו ואם הוא ב"ט מהני שחיטת עצמו א"כ אנו דנין על גוף האם ועל הנולד ויש לחלק משם ואכ"מ בזה.

ויבואר ברצות ד' במ"א: סי' ט"ו אם שחט עגל תוף שבעה ימי הלילה פסקינו דאסור
אף בדיעבד וכבר כ' האחרונים טעמים הרבה למה אסרו פאן אף בדיעבד עיין ת"ש
ובמ"ש אאמ"ו ו"ל בד"ח (סי' ב') והעיקר הואיל דהוי מעוט המצוי חששו אף לאסור
בדיעבד ואף נכרי מסל"ת א"נ ועמ"ש לעיל דיני יו"ט (סי' י"ז) אולם ע"א ישראל מבואר
דלכ"ע נאמן ובספר פתח הבית דיני עא"נ באיסורין פקפק בזה למה עא"נ הא הוי נגד
חזקת מעונבת.

וכבר כתבתי שם לדון דכאן ל"ש כ"כ חזק' מעונבת' ל"מ אם הביא הולד לפנינו ולא ידענו
מאיזה פרה נולד ודאי ל"ש חזקת מעונבת דאנו דנין על הולד וכי לא יש בעולם ולדות
שהו ב' שבע' ימים ואינו דומה לדברי תוס' ב"מ (דף ק') שם אנו דנין על האם הידוע
שהחליף אלא אף אם ידענו את הפרה ג"כ א"ד לדברי תוס' דשם אנו דנין על הזמן
שהחליף הפרה בחמור ואז בשעת החליפין היינו מחזיקין להפרה בחזקתה הראשונה
שעדיין היא מעונבת לכן אף דהשתא נמצא שילדה אמרינו דאח"כ ילדה אבל פאן אין
אנו דנין על הפרה כלל רק על הולד ל"ש חזקת מעונבת רק יש לדון דהוי חזקת קטנות
דהוי חזקה מעליתא כמו שהעלה בספר שם שמעתיא דלא כמהרי"ט.

אולם מ"מ הא גם על זמן גדלות עא"נ כמבואר קידושין (דף ס"ד) וכתבו שם תוס' פיון
דסופו לגדל עשאווהו פדבר שפידו וכבר הבאתי לעיל (סי' ג') דברי הח"ד דנגד חזקה
העשוי להשתנות עא"נ ואף דשם הערותי מדברי ירושלמי (רפ"ג) דיומא גבי הרואה
אומר ברקאי דפריה וע"א נאמן שנייא הוא הכא שאת יכול לעמוד עליו והפירוש דהוי
מלתא דעבידא לגלויי ולמה צריף לזה הא שם הוי העשוי להשתנות דנדאי גאיר פני
המזרח אולם ע"כ צריף לומר דשם חששו לטעות דע"א או פיון דבקל יכול לעשות ע"י
שנים פריף למה סומכין על דבר גדול פנה בעבודת בית המקדש על ע"א דהא שם לכ"ע
ל"ה נגד חזקה דהוי כמו ביום משלם שית קידושין (דף ע"ט ע"ב) ועי"ש ברש"י ותוס'
דל"ה חזקה משום דבר שהרי היום עשוי להשתנות וה"נ דכונתיה א"ו דעיקר קושיות
הירושלמי הנה פיון דבקל יכול לטעות ונוכל לתקן שיהיה ע"י שנים וע"ז קאמר פיון
דיכול לעמוד עליו ודאי ידקדק [ועיין ש"ף יו"ד (סי' רס"ו סק"ט) דכ' ואם א"י יש לילה
אחר המנהג ובסדרי טהרה (סי' קצ"ד ס"ק כ"ו) כ' דט"ס הוא וצ"ל אחר החזקה וכ"כ
בסדר דרף חיים ויש להתבונן הא בכרעה ללדת הוי כמו יום דמשלם שית ואכ"מ בזה]
עכ"פ לכ"ע נגד חזקה פזאת עא"נ ועיין מהרי"ט (ח"א סי' י"א) ובכנה"ג יו"ד (סי' קכ"ז
ס"ק כ"ז): אף עוד יש חזקה דאינו זבוח היינו דאם אינו בן קיימא אין שחיטתו מטהרתו
מידי גבילה הגם דבחידושי הרב המאירי שבת (דף קל"ו) פסק דכמו דטריפה שחיטתה
מטהרתה מידי גבילה כמו כן ולד שלא פלו חדשיו ולא שהה שבעת ימי שחיטתו מטהרתו
פטריפה אף דאסור באכיל' והיינו דפסק כר' יוסי בר' יהודא ור"א בר' שמעון שם מ"מ
ברמב"ם (פ"ב) מאה"ט כ' להדיא ולד שלא שהה ז' ימים גמורין אם שחטו בתוף ז אין
שחיטתו מטהרתו מידי גבילה מפני שהוא פגול ועי"ש בכ"מ משם הר"י קורקוס.

וע' במ"ש בדיני שבת(סל"א). וראיתי בי"וד בגליון חידושי רע"א ו"ל תשובה ממנו
לחכם א' ע"ז וכתב לדון פיון דמה"ת הולד מותר דאזלינו בתר רוב דולד מעלי' ילדו רק
רפנו החמירו וכינון דהה מילת' אם עא"נ במקום חזקה הוא איבע' דלא איפשט' ביכמו'

הגוי סד"ר וכ' דאף דלהט"ז הגוי דשילמ"ת מ"מ הא השיג עליו הש"ף ע"נ דאין המת' עתיד לבא ודאי וגם הא בס' דדינ' העל' הפ"ח והש"א דלא מחמרינן בדשילמ"ת ע"ש ועדיין יש לגמגם הא פבר כ' פמה מחברים להצדיק ד' הט"ז דא"ד לד' הרשפ"א בביצה ס' טריפה שנתערבה דשם אם לא יתברר ההיתר יתנה מותר מטעם ביטול לקה גם היום סמכינן על הביטול משא"כ פאן אם לא יתברר ההיתר דהיינו שימות העגל תוף שבועה ימים אז נדע דתנה נפל עיין תשובת בית אפרים וכן מבואר בחידושי המאירי מס' שבת שם וז"ל ומנשיאי ברצלונה פתבו דאין הגוי נאמן עליו כו' אלא שיש מקילין לומר שאינו כן אלא פשהדברי' מוכיחים שאינו ב"ז אבל פשאין שם שום הוכח' מותר מפח תרי ספיקי שמא ב"ז הוא ואת"ל שאינו ב"ז שמא פלו חדשיו ואי משום דשילמ"ת ס"ס אינו נאסר מפח דשילמ"ת אלא שגדולי מפרשים חולקין בסברא זו וכבר שמענו מי שנתן בזה סימן שכ"ז שתולה טיבורו אינו ב"ז וכן שפל שיש לו שבועה שניים יש לו ז' ימים שפל יום נתנספת לו שן אחת עכ"ל הרי דקרי ליה דשילמ"ת ומ"ש דבספיקא דדינא לא מחמרינן בדשילמ"ת אם כי כן העלו האחרונים עמדתי ע"ז מכבר במ"א מדברי רש"י מס' עירובין (דף ל"ט ע"ב) בפסק שלו דכ' דאי מספקא לן בקדושה אחת אמאי משתרי בה ביצה ואי משום דביצה איסורא דרבנן הוא לא אשתרי בב' יו"ט דר"ה ועוד קי"ל מס' ביצה דספד"ר בדבר שילמ"ת אסור מבואר לכאורה דבדשילמ"ת אסור בדרבנן אף בספיקא דדינא ואכ"מ בזה: ברם י"ל דלא התמירו חכמים בספיקא במקום ע"א להתמיר בדשילמ"ת דהא בכ"מ דעא"נ באיסורין כמו בלא אתחזק איסורא נאמן מצד בירור הדבר אף במקום דהגוי דשילמ"ת כמו לגבי חדש באומר של חברי ישן ל"ח למיסר מצד חדש אף דהגוי דשילמ"ת כמו דמוכח פתובות (דף כ"ד) אף דעא"נ במקום חזקה ואף נגד רוב פילפלו האחרונים הרבה אם עא"נ נגד רוב ולגבי חזקה ורובא מצינו דיש שהתמירו בדשילמ"ת שלא לסמוך על רוב וחזקה מ"מ במקום דע"א נאמן לא התמירו לאסור בדשילמ"ת.

והטעם יש לומר פיון דהגוי ס' ולגבי העד היודע בעצמו שזה מותר לא נוכל להתמיר ולאסור לו מצד ס' שהוא לנו דהא לגביה ליכא שום ס' שיוודע בבירור שזה מותר שוב לא ראו חז"ל להתמיר ג"כ לגבי אחרניא ולמחש' לס' ולא התמירו לחוש לס' דרבנן במקום דהגוי דשילמ"ת רק היכא דאסור לכל אבל במקום דמותר לאחד היודע בבירור שהוא מותר שוב מותר לכל דלא להגוי מילי דרבנן כחוקא.

וא"כ אם נאמ' דהגוי ס' אם עא"נ במקום חזקה שוב שפיר נוכל לומר ס' דרבנן לקולא אף היכא דהגוי דשילמ"ת. אף מ"מ יש לגמגם פיון דכאן הוא עיקר החשש לחוש שמא נפל הוא ואסור מה"ת ואינו מועיל השחיטה ובמקום דיש חשש דאורייתא פבר פתבו משם האו"ה דל"ש לומר ס' דרבנן לקול' ובלא"ה פתב בספר פה"ב שם בדעת תוס' ור"ן דסברו דאין עא"נ במקו' דאתחזק דלאו מטעם ס' פתבו פן עי"ש ועיין תשובת חכם צבי (סי' ס"ה) שפכתב ובאיסורא דאורייתא איבעיא לן בהאשה רבה ולא איפשטא ואזלינן בה בדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא עכ"ל משמע דסובר דמצד ס' אינו נאמן במקום חזקה אולם אינו מוכרח.

וגם פֿאן הָוּי לְחוּשׁ לְאִסּוּר שֶׁל תּוֹרָה. וּבְהִכָּרַח צָרִיף לֹמַר דַּמ"מ פֿינן דַּמַּה"ת אָזְלִינן בְּתַר רַבָּא בַּכַּה"ג עַד א' נְאָמְן וְעֵינֵי בְּפִסְקִים וּכְתָבִים שֶׁל מְהֵר"י (ס' ר"ה) בְּנִידוֹן עוֹף דְּנִמְצָא שְׁמוּטָה אַחַר הַשְּׁחִיטָה אִם יֵשׁ לְהֶאֱמִין לְהַשׁוּחַט וְכַתּוּב אַף דַּל"ה בְּיָדוֹ מְעוֹלָם דָּאִם הֵיט' שְׁמוּט' קוֹדֵם שְׁחִיט' ל"ה בְּיָדוֹ לְתַקּוּן בְּשׁוּם עֲנָן אַה"נ מ"מ הֵיא תְּזַקַּת אִסּוּר לֹא הָוּי לִיָּה אַדְרַבָּה הו"ל תְּזַקַּת הַיִּתֵּר לְהֵיא מִקְלָתָא דְרֹב בְּהַמּוֹת אֵינן שְׁמוּטוֹת רַק תְּזַקַּת אִסּוּר אַבְמַה"ח דְּהו"ל וְהֵיא אִסּוּר הָיָה בְּיָדוֹ לְתַקּוּן עַכ"ל וְלְכַאוּרָה פֿינן דְרֹב אֵינן שְׁמוּטוֹת וְע"כ הָא דְמַחְמָרִינן בַּס' שְׁמוּטָה הוּא מְשׁוּם דְּהָוּי ס' בְּשְׁחִיטָה וְכִינן דְּשְׁמוּט לְפָנֵינוּ אֵינְרַע וַא"כ ל"ה רַק ס' וְלָמָּה לֹא יְהִיָּה עַא"נ אַף דְּאֵינוּ בְּיָדוֹ וְהוֹצֵרָה לֹמַר פֿינן דַּל"ה רַק בְּחֻזְקַת אִסּוּר אַבְמַה"ח וְזֶה בְּיָדוֹ לְסַלֵּק לְכַף עַא"נ מְבֹאָר מְדַבְּרִיו דְּבַאֵינוּ בְּיָדוֹ א"ל אַף דֵּיִשׁ רֹב נִגְדַּת חֻזְקָה אִוְלָם בְּאַמַּת דְּבְרִיו צָרִיכִי בְּיֹאֵר וַיְבֹאֵר אֵי"ה לְהֵלֵן: עוֹד פֿתַּב שֵׁם הַגְרַע"א ז"ל מְדַבְּרֵי תְּשׁוּבַת הָרֵא"ש (פְּלָל נ"ב) שְׁכ' בְּתַרֵּי וְתַרֵּי דְמַכְחִישִׁין זַא"ז אִם חֵי הַנִּלְד ל' יוֹם דְּאָזְלִינן בְּתַר רֹב נוֹלְדֵי הָרֵי דְלֹא חָשׁ לְחֻזְקַת אִסּוּר דְּמַסִּיעַ לְהַעֲדִים אַחֲרֵים.

וּתְמַהֲנֵי הָא וְדַאי בְּמַקּוֹם תְּרֵי וְתַרֵּי מַה מְהֵנֵי הָרֹב שְׁיִכְרִיעַ פֿינן דְּחַזו"ל חֲשָׁשׁוּ שְׁלֹא לְמִיזַל בְּתַר רֹב וְלָדוֹת וְצָרִיף שְׁיִחְיֶה הַנִּלְד ל' יוֹם מַה יִּכְרִיעַ הָרֹב וּבְפִרְט לְמַה שְׁהַעֲלוּ פְּמַה מְחַבְּרִים לֹמַר דָּאִף אִם אָזְלִינן בְּתו"ת בְּתַר חֻזְקָה הֵינְנוּ חֻזַּק' דְּמַעֲיָקְרָא דְּמַסְפַּק אִין מוֹצִיאִין מִחֻזְקָה אֲבָל בְּתַר רֹב לֹא אָזְלִינן פֿינן דְרֹב לֹא עֲדִיף מְעוֹד תְּרֵי אַחֲרֵים וְתַרֵּי פְּמַאָה וְעֵינֵי סְפָר ש"ש וּבְתְּשׁוּבַת רַע"א (ס' קל"ו) בְּזֶה וּבְמַה שְׁפַתְּבַתִּי אֲנִי בְּעַנְיֵי בְּפִרְט הַלְזָה בַּד"ח דֵּינֵי אִישׁוֹת (ס' י"ד) וַיְבֹאֵר עוֹד אֵי"ה בְּדֵינֵי עֲדוֹת וּבְנִדְאֵי פְּנוּנַת הָרֵא"ש שֵׁם לֹא עַל לְכַתְּחִלָּה שְׁתַּנְּשָׂא בְּלֹא חֲלִיצָה רַק שֵׁם בְּנִדְוֹן דִּידִיָּה שְׁפַכְּר נִשְׂאָת וְעוֹד הָא כ' שֵׁם הָרֵא"ש בְּתו"ת אִם חָיָה ל' יוֹם וְקִי"ל כַּמ"ש הַר"י ז"ל דְּתַרֵּי וְתַרֵּי סְפִיקָא דְרַבְּנָן הוּא וְל"א אִוְקְמָא אַחֲזַקְתָּהּ וְאֵינוּ מוֹבֵן הָא פֿינן דֵּיִשׁ חֻזְקַת אִסּוּר לְשׁוּק מַה קְאָמַר דְּסְפַקָא דְרַבְּנָן הוּא שְׁלֹא לְאִוְקְמֵי עַל חֻזְקָה הֵכִי הַקִּילוּ חַז"ל בְּדַבְּרֵי שְׁלֹא לְמִיזַל בְּתַרֵּי וְתַרֵּי בְּתַר חֻזְקָה לְהַקְלִי.

וְרֵאִיתִי בַּס' בֵּית מֵאִיר (ס' קנ"ו ס"ה) שְׁכ' דַּע"כ פְּנוּנַתוֹ דְּהָרֵא"ש אִם הוּא בְּחֻזְקַת הַיִּתֵּר פְּגוֹן תְּרֵי וְתַרֵּי דְקִידוּשִׁין אִסּוּר זֶה אֵינוּ אֲלֵא מְדַרְבָּנָן וּבְדַרְבָּנָן מוֹקְמִינן עַל חֻזְקָה פְּמְבֹאָר תּוֹס' פְּתוּבּוֹת (דָּף כ"ו) וְה"נ בַּנְד"ד פְּכַר הַיְתָה הָאֲשֶׁה נִשְׂאָת בְּרַבִּים בְּמַקּוּמָה קוֹרָא לָהּ חֻזְקַת הַיִּתֵּר וְדוּמָה לְתו"ת דְּתַרוּמָה דְרַבְּנָן וְעֵי"ש עוֹד בַּב"מ וּבַמ"ש שֵׁם בְּתו"ת שְׁלֹא נִגְמָרוּ סִימָנִים דַּא"ד לְתו"ת דְּקִידוּשִׁין דְּשֵׁם לְכַת הָאוּמְרִים דְּמַקְוֹדְשָׁת הֵיא מְקוֹדְשָׁת וְדַאי וְהָכָא אַף לְהַמְעָרְרִים הוּא ס' וְהָוּי ס"ס וְדַבְּרִיו מוֹקְשִׁים הָא פְּכַר מְבֹאָר פֿאן דַּל"ה ס"ס פֿינן דְּהַפֵּל הוּא ס' א' אִם הַנִּלְד בֶּן קִימָא.

עַכ"פ דְּבַרֵּי הָרֵא"ש צָרִיכִים בְּיֹאֵר וּבְהִכָּרַח דְּכָל צְדָדֵי הַיִּתֵּר דְּשֵׁם הוּא הוּאִיל דְּכַבְּר נִשְׂאָת אֲבָל לְכַתְּחִלָּה וְדַאי בְּתו"ת אֵינוּ מוֹעִיל הָרֹב דְּבֹן קִימָא בְּפִרְט לְהֵנִי תְּרֵי דְמַת תּוֹף ל' אֵינְרַע הָרֹב לְכַמָּה פּוֹסְקִים כַּמ"ש לְמַעְלָה וַא"כ אֵינוּ רְאִיָּה מִתְּשׁוּב' הָרֵא"ש לְדוֹן ע"י הָרֹב עַל לְכַתְּחִלָּה.

וּמַה מְאֹד נִתְקַשְׁתִּי בְּדַבְּרֵי אַאמ"ו ז"ל בַּד"ח (ס' ד') שְׁכ' מַהֲרָה דְתְּשׁוּבַת הָרֵא"ש לְדוֹן בְּתו"ת לְגַבֵּי עֲגָל הַמְּכַחִישִׁין עַל ח' יָמִים דְּמִוֹתָר לְשַׁחוּט תְּיָכֵף כְּמוֹ שֵׁם דַּא"צ חֲלִיצָה פֿינן דַּמַּה"ת אַף שְׁל"ה חֵי ל' יוֹם הָוּי וְלָד מְעַלְיָא ה"נ פֿינן דְּעֵיקַר הַחֲשָׁשׁ הוּא מְדַרְבָּנָן אָזְלִינן

לקולא ותמהני הא בהכרח כל דברי הרא"ש שם סובבים יען שפבר נשאת ומדמה להא דאשת פהו דא"צ חליצה אם פבר נשאת פן בזה שלא להוציא לעז אכל לכתחלה יש לדון פיון דעיקר החשש הוא על איסור דאורייתא מה"ת לנו לומר להקל בתו"ת בכה"ג ואדרבה יש קצת לדון דהוי חזקת איסור כמו דהיה איסור קודם לכן פן גם היום איסור דעדיין לא נתברר דאינו נפל וגם קצת חזקת מעונפת ולא עוד אלא אף בדיעבד פשפבר שחט פיון דכאן אסרו שלא לסמוך על הרוב ואסרו אף בדיעבד אף למ"ש תוס' יבמות (דף ל"ו) דהחמירו בבהמה משום גזירה דאטו אדם מ"מ לא הקילו בעבר ונשחט אף בשוגג וגם דגוי מסל"ת א"נ שוב בתרי ותרי י"ל דג"כ איסור פיון דהוי עכ"פ איסור ואסור מספק עד דינדענו דעבר ח' ימים וצ"ע: והני ז' ימים הספיקו רוב האחרונים דל"ב מעל"ע מצד פמה ראיות וכן יש קצת סמך מדרשות חז"ל ומוכא בילקוט פ' אמור והיה שבעת ימים תחת אמו למה שבעה ימים כו' ד"א משל למלך שנכנס למדינ' וגזר ואמר כל אכסנאים שיש פאן לא יראו פני עד שיראו פני מטרונא תחילה פה אמר הקב"ה לא תקריבו לפני קרבן עד שתעבור עליו השבת שאין שבע בלא שבת ואין מילה בלא שבת עי"ש וכ"כ בזה"ק וע"כ צריך לומר דאף הנוול בע"ש ביום ראשון פבר עבר עליו שבת ומ"מ צריך שיעבור עליו שבעה דהו' דלא פליג הקב"ה בגזירתו אולם עכ"פ פיון דל"ב שיעבור כ"י השבת ומקצתו פכילו שוב אף בז' ימים שאינו מעל"ע סגי דבזמן פזה לא ימלט שיעבור עליו מקצת שבת.

וברמב"ם (פ"ב ה"ו) כ' לפיכך נלד בהמה שלא נקה ז' ימים גמורין אם שחטו בתוך ז' אין נשחטתו מטרתו מידי גבילה מפני שהוא פנפל ומדבריו הוכיחו האחרונים דס"ל דהוי ס' מה"ת כל שלא נקה ז' ימים ומדכתב ז' ימים גמורין לכאורה משמע דבעינן נשחטו ז' ימים מעל"ע אולם מדלא כתב ז' ימים תמימים י"ל דאין פנונתו רק אם נולד בלילה לכ"ע בעינן ז' שלמים וביום הז' איסור לשחוט עד הלילה וכמ"ש בנו"ב מהד"ת חיו"ד (סי' ז') ואמ"ו ז"ל (סי' ה') והוציא מטעות המורה שהורה בעגל הנוול בליל שבת ונשחט ביום ו' עש"ק שפותר לאכול דזה כ"ע מודים דאיסור וזה מורה לשון הרמב"ם גמורין אכל לא דבעינן שלמים ממש.

ועיין באחרונים מה שמהנדזין על הסימני' שנותנים לעגלים ובחידושי המאירי מס' שבת כ' וז"ל וכבר שמענו מי שנותן בזה סימן שכ"ז שתולה טיבורו אינו ב"ז וכן שפל שיש לו שבע שניים יש לו שבעה ימים שכל יום מתוספת לו שן אחת עכ"ל ולמ"ש הד"מ דהטעם דבעינן ז' ימים בשביל שהוא דבר ההנה בכל הבהמות החמירו לאסור אף בדיעבד דאנו צריכין לתקן גם המיעוט י"ל פיון דיש לו סימני' אלו בזה הוי המיעוט דלא שכיח ושרי: סי' ט"ז עובר שהוציא אבר ונאסר ואח"כ נשחטה האם והוציא העובר וה"ה גקובה חלבה איסור לשותתו הואיל והוא פא מפלל האברים כו' וה"ז פחלב טריפה שנתערב בחלב פשרה ש"ע (סי' י"ד ס"ה) וכתבו שם האחרונים לדון דיתבטל ברוב ואם נראה בבהמה ס' פנגד האבר מותר.

ובמל"מ הלכות מו"מ תמה א"כ למה פסק הרמב"ם האיבע' לחומרא א"ו היכא דבא דהיתר תיקף מעורב עם האיסור ל"ש בו ביטול וכמ"ש המרדכי סוף חולין ביבמה שרקקה

דָּם וְכָאֵן נְמִי בְּהוּיַת הַחֶלֶב אִיסוּר וְהִיתָר מְעוֹרְבִין וְדַעַת מְהֵרָא יִי אֵלֶּפְאֵנְדְרִי שְׁם שְׁהַחֲלֵב עוֹמֵד תְּחִלָּה בַּפ"ע בְּתוֹף כֹּל אֶבֶר וְאֶבֶר וְאַח"כּ כֹּל מִן יוֹרְדִים לְתוֹף הַיָּד.

ובכו"פ הַכְרִיחַ כְּדַעַתוֹ דַּא"כ אִם מִן כֹּל הָאֶבְרִים בָּאִים יֶחֶד לְתוֹף דָּד וְשֵׁם נַעֲשֶׂה חֶלֶב א"כ הו"ל זֶה נִזְה גוֹרֵם אֶבֶר הַכָּשֵׁר וְאֶבֶר טְרִיפָה א"ו דְּהַחֲלֵב הֵיךְ עוֹמֵד בַּפ"ע בְּאֶבֶר הָאִיסוּר וְאַח"כּ יָרַד לְתוֹף הַיָּד וְהוּי אִיסוּר וְהִיתָר שְׁנֵתְעָרְבוּ.

ולענ"ד אִם נֹאמַר דְּבָא מְכַל הָאֶבְרִים יֶחֶד לְתוֹף דָּד הַבְּהֵמָה וְשֵׁם נַעֲשֶׂה חֶלֶב מ"מ פִּינּוּ דְנִתְעָרַב מִמְּשׁוֹת וְתַמְצִית הַלְיָחוֹת ל"ש בִּי זוּז"ג כַּמ"ש הֵר"ן בְּתַשׁוּבָה (ס' ע"ז) דְּלֹא הִתִּירוּ זוּז"ג אֶלָּא כְּשֵׁאִין שְׁם גּוֹפּוֹ שֶׁל אִיסוּר אֶלָּא גוֹרֵם בְּלִבְד אֶבֶל כֹּל שְׁנֵתְעָרַב שְׁם גּוֹפּוֹ שֶׁל אִיסוּר אִי אֶפְשָׁר לְהִתִּירוֹ מִטַּעַם זוּז"ג וּשְׂאוֹר שֶׁל חוֹלִין וְשֶׁל תְּרוּמָה דְּהוּי זוּז"ג שְׁם גּוֹפּוֹ שֶׁל אִיסוּר כְּבָר נִתְבַטַּל בְּמֵאֲתִים וְאִין פֶּאן אֶלָּא הַחֲקִימוּץ הַבָּא בְּגִרְמָתוֹ שֶׁל אִיסוּר אֶבֶל לְהִתִּיר תַּעֲרוּבוֹת גּוֹף הָאִיסוּר כֹּל שֶׁלֹּא נִתְבַטַּל מִטַּעַם דְּזוּז"ג חֵס וְשְׁלוּם עַכ"ד וְה"נ דְּכַוְנָתִיהָ פִּינּוּ דְמַגּוּף הַלְיָחוֹת וְתַמְצִית נִתְהַנֶּה הַחֶלֶב אִף שֶׁהוֹלְכִים יֶחֶד לְהַיָּד וְשֵׁם נַעֲשֶׂה חֶלֶב מ"מ הוּי כְּתַעֲרוּבוֹ גּוֹף הָאִיסוּר וּל"ש בְּזֶה לְהִתִּיר מִטַּעַם זוּז"ג רַק מִטַּעַם בִּיטוּל הָאִיסוּר.

ועיין תוס' חֲדָשִׁים רִישׁ גִּדָּה בְּהָא דְּפִלְגִי ר"מ דְּסוּבָר דָּם נֶעְפָּר וְנַעֲשֶׂה חֶלֶב וְרַבְּנָן סְבָרִי אֶבְרִיָּה מִתְּפָרְקִים וְדַאי כ"ע מוֹדִים דְּהַחֲלֵב נִתְהַנֶּה מֵאוֹתָם הַלְיָחוֹת שְׁדַרְכָּם לְהַתְּהוּת מֵהֵם הַדָּם וּר"מ ס"ל מִתְּחִלָּה נַעֲשִׂית מֵהַלְיָחוֹת דָּם וְשׁוֹב נֶעְפָּר וְנִתְהַפֵּף לְחֶלֶב וְהוּי טְהוֹר מִטַּמֵּא וְרַבְּנָן סְבָרִי דְמַעוֹלָם לֹא נִתְהַנֶּה דָּם רַק בִּימֵי הַנִּקְיָה אוֹתָן לִיְחִוֹת שְׂיִהְיֶה רְאוּיָן לְהַתְּהוּת דָּם מֵהֵם מִתְּהוּיִם מִיָּד לְחֶלֶב וְאִין פֶּאן טְהוֹר מִטַּמֵּא עִי"ש.

וא"כ אִם נֹאמַר דְּבָא מְכַל הָאֶבְרִים יֶחֶד אוֹתָן הַלְיָחוֹת לְתוֹף דָּד הַבְּהֵמָה וְשֵׁם נִתְהַנֶּה דָּם מ"מ הוּי כְּתַעֲרוּבוֹת וּל"ש זוּז"ג וּמ"מ בִּיטוּל לֹא שְׂיִיף פִּינּוּ דְבָא לְעוֹלָם כְּתַעֲרוּבוֹת כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה חֶלֶב וְטָרֵם שְׁנַעֲשֶׂה חֶלֶב לֹא הֵיךְ נִיכָר בְּמִקוּמוֹ רַק כְּשֶׁבָּא לְדָד וְשְׂיִיף לֹא מֵר בְּזֶה דְלֹא נִתְבַטַּל: עוֹד כ' הַכּו"פ לְהוֹכִיחַ דַּע"כ נִתְבַטַּל דְּהָא בְּגִמְרָא בְּכוֹרוֹת חֲקִירוֹ מִנ"ל דְּחֶלֶב שְׂרִי דְבָא מֵאֶבֶר מֵה"ח וְהִבִּיא הַש"ס פְּסוּקִים מְחִיר יִין וְחֶלֶב וְכַדוּמָה וְקִשָּׁה לְמָה לֹא קִאֲמַר הַטַּעַם דְּיוֹנֵק מִן חֶלֶב כְּמוֹ פֶּאן דְּאִיסוּר מִטַּעַם דְּיוֹנֵק מֵאֶבֶר הִינְצֵא וּמִן הַפְּסוּקִים אִינוּ רְאוּיָה דְדַלְמָא בְּחֶלֶב חִיָּה דְלִית בִּיהּ אִיסוּר חֶלֶב א"ו דְּבַטַּל בְּרוּב וּלְכַף שְׂאֵלוֹ עַל אַבְמָה"ח דְּכוּלוֹ אִיסוּר וְאִין פֶּאן בִּיטוּל.

וּדְבָרֵינוּ מִןקִשְׁיִים א"כ תִּיְהִיֶדֶר הַקְּוִשְׁיָא לר' יְהוּדָא דְּסוּבָר מִב"מ לֹא בְּטַל מִנ"ל דְּחֶלֶב מוֹתָר דְלִמָּא הַפְּסוּקִים אִיִּירִי בְּחֶלֶב מִן חִיָּה דְלִית בִּיהּ אִיסוּר חֶלֶב א"ו דְּמִן חֶלֶב חִיָּה דַל"ש כ"כ לֹא אִיִּירִי הִנְדָּ קְרָאִי וּמִסְתַּמָּא אִיִּירִי בְּכָל מִינֵי חֶלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה גַּם י"ל דְּלֹא הִקְשׁוּ הַש"ס שְׁם מִן מַה דְּיוֹנֵק מִחֶלֶב פִּינּוּ דְכָל אִיסוּר הִינְצֵא יִדְעָנוּ מְדַכְתִּיב הַטַּמֵּאִים לְאַסוּר צִירוֹ וְרוֹטְבוֹ דְהִינְצֵא מִטַּמֵּא טַמֵּא לֹא נוֹכַל לְמִילַף חֶלֶב מִזֶּה פִּינּוּ דְחֶלֶב קִיל דְּהוֹתָר מְכַלְלוֹ וְאִף דְּגַם בְּחֶלֶב מְבֹאָר ש"ס חוֹלִין (דָּף ק"כ) הַמְחָה אֶת הַחֶלֶב וּגְמַעוּ נִפְשׁ לְרַבּוֹת הַשׁוֹתָה י"ל דַּמ"מ דְּנוֹקָא שְׁם דְּהַמְחָה גּוֹף הַחֶלֶב אֶבֶל דְּבָר הִינְצֵא לֹא יִדְעָנוּ רַק מְדַכְתִּיב הַטַּמֵּאִים בְּזֶה לֹא נִילַף מִן נְבִלָה וּטְמֵאָה דְשֵׁאִנֵי חֶלֶב דְּהוֹתָר מְכַלְלוֹ כְּמִבְּוֹאָר שְׁם בַּש"ס.

אף יש לגמגם בזה ממה דהקשה שם הש"ס והא דתנן הטמאים לאסור צירן כו' ל"ל נגמר מהני משמע דאין לחלק בין אם המטה הגוף לבין צירן וכיון דמרבין מנפש להשוותה והמטה חלב וגמעו דחייב ממילא גם דבר היוצא מחלב אסור מ"מ ל"נ ליה לש"ס למוקמי קראי על חלב חיה: עוד העלה הפלתי לדון בדבר חדש דהקשה למה לא קאמר בש"ס פל חלב דעלמא מחלב ודם קאמי ורחמנא שריה והה"ד לאיסור דאבר מה"ח ול"ל בעלמא תרתי וכאן תלתא דהא פאן ליפא איסור חלב בכו פקועה כר"י דחלבו מותר לקח כ' דנדאי ל"ה שאלות הש"ס על החלב דהא נתבטל ומב"מ בטיל ברוב רק השאלה הנה האידן הותר לו לכתחלה להניח האבר האסור שיצא ממנו חלב איסור ויתבטל הא הוא מבטל איסור לכתחילה ומ"ש ממניח חתיכה אסורה לקדירה שיתבטל פליטתו ומ"ש זה ואם אי אפשר לחתוך האבר פשיטא דמותר אבל אם בידו לחתוך האבר הו"ל מבטל איסור וע"ז הנה איבעי' מהו לגמוע דאם אסור' אסור להניח האבר שיתבטל דהני כמבטל איסור לכתחלה ואסקינן מס' לחומרא ואם ישתה יבטל איסור בינדים דכי שרי להניח לבטל חתיכה שדבק בה חלב מבלי להסירו שיתבטל בקדירה וה"נ אם מניח אבר ה"ז מבטל איסור ואסור' לשמות החלב אף שנתבטל לקח לא מניתי מחלב ודם דזה אינו בגדר מבטל איסור.

וקל דבריו נפלאי חדא א"כ אף אי יהיבנא ליה דזה הוי כמבטל איסור מהראוי להיות מותר לאחרים דאינו אסור רק למי שנתבטל בשבילו ומלשון הרמב"ם מבואר דהחלב אסור לשמותו לכ"ע.

ועוד הא לרוב הפוסקים הא דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא רק דרבנן א"כ הוי לעונ' ס' דרבנן ואף דהספק נולד אם גוף החלב אסור או לא מ"מ לעולם אי אפשר לאכול החלב מן אותו אבר רק ע"י תערובות וס' דרבנן לקולא.

ועוד א"כ הנה לו להרמב"ם לפרש דדוקא באם יכול לחתוך האבר אז אסור לשמות ואם אי אפשר לחתוך דיעשה טריפה אז מותר לשמו' החלב. ברם בעיקר הדבר לא שמענו בדבר הנעשה ממילא יהיה בכלל מבטל איסור לכתחלה אם אין מסירו ואינו דומה חתיכה שדבוק בה חלב דנדאי אסור להניח לבשל בקדירה דע"י מעשיו שמבטל מבטל האיסור ושם עושה בינדים במה שמניח לקדירה שיתבטל יתבטל איסור משא"כ בדבר הנעשה ממילא דאינו מחוייב לחתוך האבר האסור ואח"כ פשמתהו' ונתערב נעשה הפל ממילא ודומה להא דמבואר בש"ס ע"ז (דף מ"ט) זורעין תחתיה ירקות דוז"ג מותר ואף דאסור לעשות לכתחלה זוז"ג כמבואר שם ואין נוטעין אגוז של ערלה כתבו הראשונים דשם עושה מעשה בגוף האיסור שישנו פאן משא"כ בזורע ירקות תחת האשרה אף דאח"כ גורם האיסור ג"כ מ"מ בא ממילא ועי"ש בר"ן וב"ר"ט"א וה"נ דכונתיה דאינו עושה שום דבר רק ממילא שאינו חותך האבר בזה אינו עושה שום מעשה באיסור ואח"כ ממילא נעשה התערובות ע"י שנתנה החלב בהדדים בזה ליפא איסור דאין מבטלין איסור לכתחלה ובפרט בדיעבד לא שמענו דנקנוס אותו בשביל זה לאסור עליו החלב וזה ברור והא דקשיא ליה אמאי לא קאמר בש"ס דכמו דכל חלב אף דבא מפת חלב ודם מותר א"כ אף באבר היוצא יהיה מותר דכאן ל"ש איסור חלב דמותר י"ל דדוקא אם בא הניקה מאבר כולו שיש בו גידין ועצמות ובשר וממנו בא הליחות שמתנהה ממנו

חלב הוי גוף ממשות חלק איסור משא"כ חלב דאינו אבר אף שפסייעתו מתהנה הליחות מ"מ ל"ה גוף האיסור רק גורם ולדידן זוז"ג מותר.

וראיתי בפ"מ שמתרין לקושית הפלתי דל"ד לעלמא דחלב קיל דהותר מפללו משא"כ אבמה"ח. נעדיין יקשה קצת הא כל חלב בא מגיד הנשה ועיי"ש בתוס' בהא דקאמר בש"ס מתחלה א"ד תרי איסור' אמרינו לאו דוקא תרי דאיכא נמי איסור גיד הנשה.

וא"כ יקשה כמו דחלב דעלמא מותר אף דבא מגיד הנשה כ"כ יתנה מותר מהבא מאבר הינצא וגיה"נ ל"ה הותר מפללו ור' יהודא סובר דאינו נוהג בשליל א"כ פאן ליתא איסור דגיד הנשה ולמ"ש י"ל דגם מגיה"נ אינו פא הליחות בפ"ע רק בצירוף כל האבר והעצמות מתהנה הליחות והוי בכלל זוז"ג: והנה הנו"ב מהד"ת יו"ד (סי' נ"ד) העלה דע"כ ל"כ דהיכא דנולד בתערובות לא נתבטל ברוב הוא דוקא מטעם דמאחרי רבי להטות ידענו ביטול ברוב סברי דבעינו שיהיה דומיא דסנהדרין אבל דבר הבטל בששים לאו מתורת רובא אתינו דתרי מין בשא"מ ל"מ רובא מדאורייתא משום טע"כ ואפ"ה בששים בטל והיינו שהביטול אינו בתורת רוב רק שאין עוד בו טעם איסור פלל עי"ש ולכאורה דבריו תמוהין הא פבר הקשה הרשב"א חולין אמאי אמרינו טע"כ הא מדאורייתא חד בתרי בטל וכתב פינן דחשיבת האוכל הוא בטעמא פדכתיב וחיך אוכל טעם הוי פניקר האיסור ושיעורי חז"ל דעד ששים יש בו טעם והוי פניקר איסור ולמעלה מששים שוב אינו ניקר האיסור ע"י חשיבת הטעם וממילא גוף האיסור נתבטל ומ"מ לעקור שם האיסור בהכרח צריך לבא לידי ביטול גוף האיסור שנתערב וכיון שהוא דבר המעורב מתחלת ברייתו אין זה דומיא דסנהדרין ולא שייך בו ביטול.

אולם מ"מ מצינו דעת כמה פוסקי דבמין בשא"מ אף היכא דליכא גתינת טעם בעינו ששים ולא נתבטל ברו' ועיין פ"מ (סי' ק"ט) בש"ד (סק"ט) דעמד באמת ע"ז וז"ל ולמ"ד מבא"מ דאורייתא משום דמסנהדרין יליף לה והיינו מב"מ קשה א"כ ששים מה מהני וכעין זה כ' הרשב"א חולין לר"י מב"מ ל"ב באלף דכיון דרוב' ל"מ ה"ה ששים עכ"ד עכ"פ לדעת הפוסקים הסוברים דאף במקום דליכא גתינת טעם אסור מדאורייתא עד דאיכא ששים כמו אם אינו שונה בשמא אף דשנים בטעמא עיין ח"ד (סי' צ"ח) בזה באור' ובמ"ש אאמ"ו ז"ל בדברי חיים (סי' י"ב וי"ג) להשיג עליו דא"כ מנ"ל דדי בששים וגם אני בעניי הרביתי שם בראיו' נכונות דהיכא דל"ש גתינת טעם ל"ב ששים רק הא בקמח בקמח דהוי לח בלח דכתב הש"ך (סי' ק"ט) דבעי ששים מד"ת אף דהטעמים אינם נבדלין מ"מ אינו הטעם כמ"ש הח"ד שם דבלח בלח הואיל דיש בילה ואי אפשר לומר דמה שאוכל התיירא הוא רק פינן כשאוכל מרגיש הטעם אף דלח בלח א"נ טעם רק בלבולי מבלבלי כמ"ש רשב"א חולין (דף קי"ב) מ"מ פינן דיש בילה ואי אפשר לאכול היתר בלעדי איסור וכשאוכל טועם טע' האיסור הוי פניקר האיסור ואינו בטל וכשאינו מרגיש טעימת האיסור נתבטל אף במין בשא"מ ולעולם צריכין לבא לידי ביטול דאחרי רבים ובאמת להפוסקים כר"י דמב"מ לא בטיל וכן דעת רש"י ולדידיה הא דקיי"ל פרבא דאזלינו בתר שמא ממיל' אף אם הטעמי' שוין סגי בששים ולמה צריך ששים נימא אחרי רבים להטות וע"כ דששי' עדיף ועיין רשב"א חולין (דף צ"ח) משם הרמב"ן.

ובס' ראב"ן (דף קנ"א ע"ד) ונ"ל וקרוב בעיני דאפי' אין טעם איסור בהיתר אלא כף איסור יבש נתערב בהיתר אסור הוא מה"ת ולא בטיל אלא בס' או במאה דלא אשכחן בתרי בטיל כלל לענין איסור להתיירו באכילה והאריה בזה ליישב הדברים הרי דששי עדיף אף מדאורייתא במקום דליכא נ"ט: ומ"מ מפשטות רוב הפוסקים משמע דלעולם צריכים לבא לביטול מטעם אחר רבים להטות.

ומ"ש הפ"מ דלא ילפינו מאחרי רבי' להטות רק מין במינו ולא מין בשא"מ יש להעיר מפמה מקומות כמו בסוף דנתבטל ברוב אף מבא"מ. וכן ממה דמצינו דאמרינו כל דפריש מרובא פריש אף במבשא"מ כמו תשעה צפרדעים ושרץ אחד ונגע באחד וא"י וכדומה דאמרינו כל דפריש מרובא פריש אף דהוי מבשא"מ בכ"ז ילפינו מן אחרי רבים להטות ולמה לא נאמר כן בביטול איסורין ועוד מפמה דוכתי ואכ"מ בזה.

עכ"פ דברי הנו"ב נראין תמוהין דנדאי גם בס' במב"מ בעיניו לבא לביטול ברוב. ועיין ח"ד (סי' ק"ו) שכ' בטעם הדבר דאפשר לשחטו אסור משום פינו דנשאר משהו איסור לא נתבטל פינו שנקדם הביטול ל"ה ניכר ההיתר דהיה על ההיתר ג"כ שם איסור דטעכ"ד ללקות אף על כזית בלבד שיש בו טעם איסור לכן אף שנסחט האיסור המשהו שנשאר לא נתבטל מטעם דברי המרדכי הנו'.

ולדברי הנו"ב דבריו לא יתכנו פינו דלא נשאר רק משהו ל"צ לבא לידי ביטול. ברם אף אם נאמר דעכ"פ צריף לבא לידי ביטול אין זה שייף להף דשם פינו דלא נשאר רק משהו איסור ואינו נרגש בטעם ולעולם לא נתהפף רק פשמרגיש הטעם ועתה שא"ב חל הביטול למפרע דהא אותו משהו מיז נתבטל בעוד שהיה ניכר ההיתר בפ"ע רק ע"י נתינת טעם והרגשותו לא נתבטל וכשנסחט ונפלט הטעם ולא נשאר רק משהו למה לא יתבטל.

ועוד דגם השת' ההיתר ניכר בפ"ע ובפרט למ"ש הח"ד (סי' ק"ד) לפרש בדעת ט"ז שם דאף בניכר האיסור וא"א לבררו במקום שא"א כלל לבא לאכילת איסור בלא ההיתר נתבטל וכ' שם בטעם הדבר דחצי שיעור ע"י תערובות מותר ע"ש באורף א"כ בזה ל"צ לבא לידי ביטול ברוב פינו דל"ש תורת ביטול במקום דניכר האיסור וא"א להסירו רק פינו דא"א לעולם לבא לידי חיוב אכילת האיסור בפ"ע וחצי שיעור ע"י תערובו' לא נאסר מעולם א"כ אף שפא מתחלה ע"י תערובות בכה"ג מהראוי לומר דליכא איסור וממילא אף דנשאר משהו בחתיכא ליכא איסורא דאורייתא.

גם לדברי הח"ד הנו' יתפנו דברי הנו"ב דמה"ט היכא דאיכא ס' נגד חלב של אותו אבר דבזה ל"צ כלל לבא לידי ביטול ברוב רק פינו דהוי ע"י תערובות ח"ש ואי אפש" לבא לידי חיוב דאי אפשר לאכול האיסור בלא ההיתר ליכא שום איסור ואף דהח"ד כתב דהוא מטעם ביטול ברוב.

מ"מ פינו דשם ניכר האיסור ובזה ל"ש ביטול אתי עלה רק מטעם ח"ש ע"י תערובות. י"ל דזה מותר אף אם נולד מתחילה בתערובות.

ולפי"ז היה מה"ד להיות מותר אף בפחות מס' רק אם א"ב כזית בכדא"פ. אולם באמת אף במב"מ בדבר המתערב לעולם בעיניו ס' דמשערינו כאלו הי' אינו מינו.

אָבֵל אִם יֵשׁ בּוֹ ס' אָזִי בֵּאמֹר ל"צ כָּלֵל לְבֹא לִיְדֵי בִּיטוּל: וְהִנֵּה הָרִי"ף לֹא הִבִּיא כָּלֵל הַאֲבֵעִיָּא זֶה דְּמַהוּ לְגַמְוֵעַ חֻלְבוֹ וְתַמָּה ע"ז הָרִשְׁבָּ"א וְכַתֵּב דְּאֲפֹשֶׁר שְׁהַשְׁמִיטָה מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ מְצוּי וְאֲפֹשֶׁר לֹא מְצוּר דְּהַש"ס דְּקָאִי לר"י דְּסוּבֵר מִן בְּמִינוֹ לֹא בְּטֵל אָבֵל לְדִידֵן דַּמְב"מ בְּטֵיל מְוֹתֵר מְטַעַם דְּנִתְבַּטַּל בְּרוּב וְאִם יֵצְאוּ פְּמָה אֲבָרִים מ"מ כֹּל זְמַן שְׁנִשְׁאָר רְוָבָא בְּפָנִים וְדָאִי רֹב חֻלְבֵּי מִן רֹב הַנִּשְׁאָר בְּפָנִים וְלִידֵן חֵד בְּתָרֵי בְּטֵיל וְגַם י"ל אִם אִם הָיִי סִפְקָא דִּילְמָא יֵשׁ רֹב חֻלְבֵּי מִן אֲבָרִים הַיּוֹצֵאִים מ"מ פִּינּוֹן דְּהוּא בְּעִיָּא דְּלֹא אֲפֹשִׁיטָא וְל"מ אִם סוּבֵר סִפְקָא דְּאוֹרִינְיָתָא לְקוּלָּא מֵה"ת פְּשִׁיטָת הָרַמְבַּ"ם א"כ אִינוּ אָסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְסִפְקָא דְּרַבְּנָן לְקוּלָּא דְּדִילְמָא יֵשׁ רֹב מִן הַהִיתֵר וְאִם סוּבֵר דַּס"ד מֵה"ת לְחוּמְרָא מ"מ כָּבֵר כ' הַפ"מ פְּמָה פְּעֻמִּים לְדוֹן דִּי"ל בְּאִסוּר עֲשֵׂה לַכ"ע סִפְקָא לְקוּלָּא מֵה"ת וְאִסוּר דְּהַיּוֹצֵא מִן הַטְּמֵא טְמֵא דַּעַת הָרַמְבַּ"ם דְּלֹא הָיִי רַק אִסוּר עֲשֵׂה כְּמִבְּנוֹרָא (פ"ג מֵהִלְכוֹת מ"א) וּבַמ"מ שָׁם וַא"כ סוּבֵר דַּמָּה"ת בְּסִפְקָא אִסוּר עֲשֵׂה לְקוּלָּא סִפְקָא דְּרַבְּנָן אוּלַּי יֵשׁ רֹב מִן הַהִיתֵר.

וְלִדְעָא הָרַמְבַּ"ם י"ל דְּסוּבֵר בְּסִפְקָא דְּדִינָא הוּא לְחוּמְרָא וְדַע' הָרִי"ף י"ל דְּגַם בְּזֵה לְקוּלָּא מֵה"ת [וְלִקְמָן סִי' כ"ד יְבוּא' דְּלֹא כַפ"מ הַנָּ"ל] וִי"ל אִם ל"ג כְּסִבְרָא הָר"י אֲלֵפְאֵנְדִירִי רַק מִכָּל אֲבָרִים בָּאִים יַחַד לְחוּף דִּד הַבְּהֵמָ' וְשָׁם נַעֲשֵׂה חֻלְבֵּי מ"מ מְוֹתֵר וְאִינוּ דוּמָה לַש"ז דְּזָב וַיְבַמָּה שְׂרַקְקָה דְּסִדְשָׁם לֹא הִי נִיפְרָא שׁוּם דְּבָר בְּעוֹלָם וְכַשְׁבָּא הָיִי יַחַד בְּתַעֲרוּבוֹת וְאִינוּ בְּטֵיל וִי"ל אִם דְּבַכ"מ קִי"ל חֵד בְּתָרֵי בְּטֵיל מֵאֲחֵרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת מ"מ גְּלִי קָרָא לְגַבֵּי זָב דַּש"ז מְטַמֵּא וְע"כ דְּלֹא נִתְבַּטַּל וְאִם דְּאִמֵּר הַטַּעַם בַּש"ס מְשָׁם ר' יְהוֹשֻׁעַ מְשׁוּם דָּאִי אֲפֹשֶׁר בְּלֹא צְחָצוּחֵי זִיבָה כְּמִבְּנוֹרָא ש"ס ב"ק (דָּף כ"ה) מ"מ הָא בְּמַסְכַּת נֹדֶה דְּרִשׁ ר"י מְקָרָא וְעִי"ש בַּש"מ ב"ק דְּהָאִי דְּרַבִּינָה קָרָא הוּא מְשׁוּם דַּא"א בְּלֹא צְחָצוּחֵי זִיבָה וְע"כ לְדַעַת רַבִּינוּ מְשׁוּלָּם שְׂבַמְרָדְכִי נִילֵף מְשָׁם דְּבַכָּה"ג לֹא נִתְבַּטַּל בְּשִׁבִיל דְּלֹא הָיִי שָׁם הַהִיתֵר עַל הַזָּב כָּלֵל וְהַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ מְעוֹרֵב בְּדָבָר הַמְטַמֵּא לְכַף לֹא נִתְבַּטַּל מִשָּׂא"כ כָּאֵן הָא נִיפְרָא כֹּל חֻלְקֵי הַהִיתֵר שְׂבַבְהֵמָה וְיַדְעוּ שְׂכָל הַיּוֹצֵא מְחֻלְקֵי הָאֵל' הוּא מְוֹתֵר וְכָל הַיּוֹצֵא מְחֻלְקֵי אֲבָר הַיּוֹצֵא אָסוּר וְנִיפְרָא הַהִיתֵר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְהַיּוֹצֵא בַּפ"ע לְכַף הַיּוֹצֵא מֵהֶם אִם אִם אִם בְּתַעֲרוּבוֹת מְבַטֵּל חֻלְקֵי הַהִיתֵר לְהַיּוֹצֵא מִפִּינּוֹן שְׂבַבְנוֹרִים בַּפ"ע וְאִינוּ דוּמָה לְזָב וַיְבַמָּה דְשָׁם לֹא הִי נִיפְרָא שׁוּם דְּבָר לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם וְלֹא הִינוּ דְּנִין עַל שׁוּם דְּבָר רַק עַד שְׂיָצָא הַש"ז מֵהַזָּב אוֹ הָרוּק מֵהַיְבָמָה וְאִז בָּא בִּיחַד בְּתַעֲרוּבוֹת וְתַחֲלַת בְּרִינְיָתָן שֶׁל הַנִּידוֹן בָּא בְּתַעֲרוּבוֹת מִשָּׂא"כ בְּחֻלְבֵּי גַם מִתְחַלְלָה הָיִי עֲנִינִים נִפְרָדִים וְיַדְעוּ דְּהַאֲבָר זֶה אָסוּר וְהַשְׂאָר מְוֹתֵרִים וְכָל הַיּוֹצֵא מֵהֶם מְוֹתֵר וְהַיּוֹצֵא מֵהַאֲבָר אָסוּר לְכַן חֵד הַבִּיטוּל אִם אִם נִתְהַנָּה הַיּוֹצֵא מֵהֶם יַחַד אַח"כ בְּתַעֲרוּבוֹת: וְדַע דְּדַבְרֵי הַמַּל"מ שָׁם מְוֹתֵרִים דְּהַקְשָׁה עַל קוּשְׁיָת רַבִּינוּ מְשׁוּלָּם מַש"ז דְּזָב דְּהֵתָם בְּטוּמְאָת מְשָׂא עֲסָקִינוּ דָּאלוֹ לְמַגַּע א"צ מְשׁוּם זִיבָה וּבְטוּמְאָת מְשָׂא ל"ש בִּיטוּל דְּטוּמְאָה כְּמֵאן דָּאִיתָא הִיא.

וְתַמְהֵנִי הָא גַם בְּמַגַּע נ"מ דָּאֵב הַטְּוִמְאָה שְׂאִינוּ מְטַמֵּא בְּמְשָׂא רַק בְּמַגַּע אָדָם הַנּוֹגַע בּוֹ אִינוּ מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגַּעַן כְּמִבְּנוֹרָא רַמְבַּ"ם (פ"ו) מְאָבוֹת הַטְּוִמְאָת וְאֵב הַטְּוִמְאָה הַמְטַמֵּא בְּמְשָׂא אָדָם הַנּוֹגַע בּוֹ אוֹ הַנּוֹשֵׂא מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגַּעַן וַא"כ פִּינּוֹן דְּאִמֵּר ר"י דַּש"ז שֶׁל זָב מְטַמֵּא בְּמְשָׂא הַיּוֹצֵא דִּישׁ לוֹ דִּין זָב וְנ"מ ג"כ לְהַנּוֹגַע וְשִׁפְרֵי הַקַּשׁ' הַמְרָדְכִי אִם אִם נִאֲמַר דְּהָא דְּטוּמְאָא מְשָׂא ל"ש בִּיטוּל הוּא מֵה"ת מ"מ יְתַבַּטֵּל לְעַנְיָן נוֹגַע שְׂלֵא יְטַמֵּא מִצַּד זִיבָה רַק מִצַּד ש"ז וַז"פ: וַיֵּשׁ לְהַעֲרִיר אֲמָאִי לֹא יְהִיָּה הַחֻלְבֵּי מְוֹתֵר אִם שְׂבָא

מאבמה"ח שאין היתר לאיסוריה הא המג"א (סי' רט"ז) הקשה ע"ד רבינו יונה דאם נפל חתיכת איסור לדבש אעפ"י שגמחה בתוכה פיון שדרה הדבש לחזור דבר הנופל לתוכו לדבש כמו דבש דיינינו ליה ומותר דאזלינו בטר השתא א"כ אמאי חלב חידוש הוא דה"ל לאסרו פיון דדם נעפר ונעשה חלב הא אזלינו בטר השתא ואי דנילף מחלב הא מחידוש לא ילפינו ויפה מתרץ בחק יעקב (סי' תס"ז) דש"ה בחלב דה"א דלא יהי' לשום חלב הית' פיון דכל חלב נתהנה מאיסור דם באיסורא קמא קאי אף שנשתנ' במרא' לא נשתנה לדבר היתר לכה חידוש הוא שהתירה התורה משא"כ בדבש שהדבש עצמו הוא היתר א"כ אף דבר אחר שהושם בו פיון דנשתנ' ונהפך לדבש אזלינו בטר השתא ומה"ת לאנסרה יותר משאר דבש פיון דטעמו ומראהו שונה ונשתנה לדבר היתר א"כ מה"ט מהראוי לומר שאף חלב מאבר הינצא יהיה מותר פיון דנשתנה במראה וטעמו לדבר היתר.

ואף לדין דקיי"ל אבריה מתפרקין ולא דם נעפר מ"מ אף דבא בסיבת האברי' מתהנים ממותרות הליחות והאיסור יהיה בשביל דאתי מחי והיינו מהא דקיי"ל הטמאין לאסור צירן ורוטבן ואף זה רוטב של אבמה"ח הוא וכמו שכתב כו"פ (סי' פ"א) [ועיין נו"ב תנינא יו"ד (סי' ל"ו) דכתב אף לה"א דחלב יאסר משום דבא מה"ח אטו יתחייב מלקו' ע"ז ואיזה אזהרות לאו יש דהחלב אינו לא אבר ולא בשר ולכך אמרו כאבמה"ח ולא אבמה"ח ממש והאיסור הוא לה"א משום דלא אשכחן דאתי מה"ח ומותר קודם זביחה דכ' וזבחת ואכלת ויש בו איסור אינו זבוחה היינו איסור עשה ותמהני ע"ד הא לגבי איסור אינו זבוחה ג"כ כתיב ואכלת כמו דכתיב באזהרת בשר מה"ח.

גם הא לכמה פוסקי' עשה דזבחת רק תיקון שלא לאכול גבלה א"כ מה איסור יהיה בחלב. ברם באמת האיסור הוא משום אבמה"ח ובשר מה"ח דהינצא מהם אסור מדכתיב הטמאין לאסור צירן ורוטבן ואף דכתיב אכילה גלי לן קרא דאם המחה וגמעו וכן צירן ג"כ בכלל איסור אכילה הוא ולרוב פוסקים לוקה ע"ז רק דעת הרמב"ם באמת דאינו לוקה על דבר הינצא מן האיסור דל"ה רק איסור עשה וכמבואר (פ"ב ממ"א) ובמ"מ שם אבל רוב הפוסקים סברי דאף מלקות חייבין] מ"מ יקשה נימא פיון דציר זה של אבמה"ח נשתנה לחלב לדבר המותר גיזל בטר השתא דהוי חלב.

וראיתי בנו"ב שם (סי' ל"ה) דהגאון בעל אור חדש תמה על המג"א דכ' דנילף מחלב הא קיי"ל דאברי' מתפרקין והנו"ב השיב לו דרבינו יונה סובר לפסוק כר"מ דדם נעפר ונעשה חלב ואני בער ולא אדע אם באנו לידי מדה הזאת לומר דאזלינו בטר השתא סברא זו שייך גם אף אם נאמר אבריה מתפרקין מ"מ כל האיסור הוא מצד דבר הינצא מן האיסור וכינון דנשתנה לדבר המותר אזלינו בטר השתא רק סברת הח"י גכונה היא כ"ז דלא ידענו היתר דחלב אבל אחר שיידענו דחל' מות' הוא שוב מהראוי לומר דגם שיש איסור דאמה"ח מה דלי"ל תקנת' לאיסורי' בשחיט' מ"מ פיון דהליחות נשתנו לחלב גיזול בת' השתא: אף יש לומר דהא באמת בש"ס בכורות קאמר דלכך צריך קרא לרבות לאסור חלב דבהמה טמאה פיון דחידוש הוא יהיה ס"ד להתיר גם בבהמה טמאה והפרישה יו"ד (סי' פ"א) הקשה ל"ל קרא הא בטהורה ליכא אלא חד איסור ובטמאה תרי ומתירן דבטמא' ג"כ ליכא אלא חד דאבמה"ח אינו נוהג בטמאין והפ"מ שם הקשה הא למ"ד דם

נְעַפֵּר יֵשׁ שְׁנֵי אִיסוּרִין בְּטַמְאֵין דְּאִיסוּר דָּם נוֹהֵג גַּם בְּטַמְאָה וְכֵן הִקְשָׁה הַגָּאוֹן בְּעַל או"ח להנו"ב שֶׁם וְהַשִּׁיב לוֹ דַּכ"ז שְׁלֹא פִּירַשׁ אֵין בּוֹ אִיסוּר דָּם מִמִּילָא לֹא חָל אִיסוּר דָּם אַבְרַיִם עַד שְׁפִירַשׁ וְאֵינוֹ חָל אִיסוּר דָּם עַל טוֹמְאָה דְּקָדָם וַיֵּשׁ לְגַמְגֵּם ע"ז הָא מ"מ שְׁנֵי אִיסוּרִין יֵשׁ וְא"ד לַאֲבֵמָה"ח דְּטַמְאֵין דְּשָׁם לֹא חָל כָּלֵל שֶׁם אִיסוּר אֲבֵמָה"ח רַק עַל טְהוּרִין מִשָּׂא"כ בְּדָם אִף דְּאֵינוֹ חָל כְּשִׁפְיַרְשׁ הוּא מְשׁוּם דְּאֵין אִיסוּר דָּם חָל עַל טוֹמְאָ' אָבֵל מ"מ חָל לְקוֹבְרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִין וּמנ"ל לְהַתִּיר הַחֲלָב אִף דְּלֹא יִתְחַיֵּיב מִלְּקוּת בְּשִׁבִיל דָּם מ"מ שֶׁם תְּרֵי אִיסוּרִין יֵשׁ.

אוּלָּם יֵשׁ לוֹמֵר דְּכּוֹנֵנֵת הַש"ס דְּלֹא אִיכְפַּת לָן בְּכַמָּה אִיסוּרִין פִּינּוֹן דַּעכ"פ נִשְׁתַּנָּה לְדַבְּרַי הַמְּוֹתֵר וְכִינּוֹן דִּידַעְנוּ דִּישׁ שֶׁם הִיָּתֵר לְחֲלָב אִף דְּבָא מֵאֵמָה"ח מ"מ הַתִּירָה הַתּוֹרָה שׁוֹב אִף מִטַּמְאָה הֵיִינוּ מִתִּירִין פִּינּוֹן דַּעכ"פ נִשְׁתַּנָּה לְדַבְּרַי הַמְּוֹתֵר וְאִף מִגְּמֵל שֶׁם חֲלָב הוּא בְּמֵרָאה לְכַד אִיִּצְטַרְדַּי לְרַבּוֹת דְּחֲלָב טַמְאָה אִיסוּר וְשׁוֹב פִּינּוֹן דִּידַעְנוּ דְּחֲלָב טַמְאָה הוּא אִיסוּר וְגַלִּי לָן רַחֲמָנָא דְּדַבְּרַי הֵיִנְצָא מִטַּמְאָה אִיסוּר אִף דְּנִשְׁתַּנָּה לְדַבְּרַי הַמְּוֹתֵר לְכַד גַּם מִבְּנֵי פְּקוּעָה שְׁיֵשׁ בּוֹ אָבֵר הֵיִנְצָא אִיסוּר הוּאִיל דְּלִיכָא תַּקְנֵתָא לְאִיסוּרֵיהָ.

וְעֵינּוּ טו"ז (סי' כ"ד ס"ק י') דְּהַקְשָׁה עַל רַמ"א שֶׁם שֶׁכ' דְּטְרִיפּוֹת דְּעֵיקָר סִימְנִים הוּא דוֹקָא לְאַחַר שְׁנִשְׁחַט וּבְחֵייו כְּשֶׁר רַק דְּאֵין שְׁחִיטָה מוֹעֵלֵת וּנ"מ לְעֵינּוּ חֲלָבוֹ וּבִיצָה וְאֵמָאי ל"נ כְּמוֹ בְּחֲלָב מִן אָבֵר הֵיִנְצָא דְּאִיסוּר פִּינּוֹן דְּלִית לֵיהָ תַּקְנֵתָא בְּשְׁחִיטָה וְחִירוּצוֹ אֵינוֹ מוֹכֵן כַּמ"ש הַת"ש וְכו"פ וְהוּא פְּתַב לְתַרְזַן דְּעֵיקָר אֵינוֹ טְרִיפָה וְיָכוֹל לְהִדְרִי בְּרִיא אִם גְּתַחֲבַר וּבַפ"מ שֶׁם פְּתַב דַּמ"מ כ"כ דְּלֹא הִדְרִי בְּרִיא לֹא בִּידוֹ לְשַׁחוּט הוּא וְאֵין הִיָּתֵר לְאִיסוּרֵי וּמִי נִימָא דִּיתְרַפָּא וְלֹא אָבִין דְּשִׁפְתֵי הַכּו"פ בְּרוּר מְלָלוּ פִּינּוֹן דִּישׁ מְצִיאוֹת בְּעוֹלָם שְׁיִהְיֶה הִיָּתֵר לְאִיסוּרוֹ שֶׁם הִיָּתֵר עֲלֵיו גַּם עֲכָשְׁיוֹ וּמ"ש וּמִי נִימָא דִּיתְרַפָּא אִף אִם יִהְיֶה סָפֵק דִּיכּוֹל לְהַתְרַפָּאוֹת מְוֹתֵר ג"כ מִטַּעַם ס"ס חֲדָא דְּלִמָּא יָכוֹל בְּאַמְתָּ לְהַתְרַפָּאוֹ וּמִמִּילָא יֵשׁ הִיָּתֵר לְאִיסוּרוֹ וּמְוֹתֵר חֲלָב הֵיִנְצָא וְאִף אִם לֹא יֵשׁ הִיָּתֵר דְּלֹא יִתְרַפָּא הָא מ"מ זֶה אִיבְעֵיָא דְּלֹא אִיפְשָׁט' אִם חֲלָב מֵאָבֵר הֵיִנְצָא אִיסוּר וַי"ל אִף אִם לִית לֵיהָ תַּקְנֵתָא לְאִיסוּרָא מ"מ מְוֹתֵר הַחֲלָב: סי' י"ז אִם עֲבַר וְשַׁחַט אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ בְּיוֹם א' דְּמִבְּנֵי אָר ש"ע(סי' ט"ז) דִּישׁ מִי שְׂאוּסֵר בּוֹ בְּיוֹם לְאַכְוֹל הָאֲחֵרוֹן כ' הַת"ש דְּאִף לְאַחֲרִים אִיסוּר דְּלֹא לְהִנֵּי מַעֲשֵׂיו הִרְעִים וּלְאַוֶּרְתָּא מְוֹתֵר אִף לוֹ וּל"ד לְשַׁבַּת דְּבִאִיסוֹ' סְקִילָה אִסְרוּ אִף לְעוֹלָם וְלֹא בְּשָׂאֵר אִיסוּרִין כְּמוֹ דְּמַצִּינוּ בְּצוּרָם אֲנֻנּוֹן בְּכוֹר וְקוֹצֵץ בְּהַרְתּוֹ וּבְמִבְטַל אִיסוּר דְּלֹא קְנַסִּינוּ רַק לְאַסוּר לוֹ וְלֹא לְאַחֲרִים הֵתָם לֹא קַעֲבַד אִיסוּרָא דְּאוֹרֵייתָא.

וְלִכְאוּרָה א"כ לְדַעַת רַאב"ד דְּאִיסוּר לְבַטֵּל אִיסוּר מַה"ת א"כ לְמָה לֹא קְנַסִּינוּ לְאַחֲרִים ג"כ לְאַסוּר אוּלָּם בְּאַמְתָּ יֵשׁ לְחֲלָק דְּשָׁם אִם נִקְנוֹס שְׁיִהְיֶי' אִיסוּר גַּם לְאַחֲרִים יִפְסִיד אִף הִיָּתֵר מִשָּׂא"כ כָּאֵן דְּלֹא יִפְסִיד ע"י הַקְּנָס רַק שְׁלֹא יֵאָכֵל בְּיוֹמוֹ לֹא הוּא וְלֹא אַחֲרִים וּלְאוֹרֵת' יִהְיֶה מְוֹתֵר מִשָּׂא"כ בְּמִבְטַל אִיסוּר אִם נִקְנוֹס שְׁלֹא יֵאָכֵלוּ גַּם אַחֲרִים יִפְסִיד גַּם הִיָּתֵר וְלֹא מַצִּינוּ שְׁחַו"ל יִקְנָסוּ שְׁיִפְסִיד גַּם הִיָּתֵר.

אוּלָּם מְהָא דְּצוּרָם אֲנֻנּוֹן בְּכוֹר מְבִנְיָא דְּלֹא קְנַסִּינוּ לֵיהָ שְׁאַחֲרִים ג"כ יִהְיוּ אִיסוּרִים לְהַבּוֹת דְּהָא מְבִנְיָא שֶׁם דָּאֵם מֵת לֹא קְנַסִּינוּ לְבָנוֹ אַחֲרֵיו דְּרַק לְדִידֵיהָ קְנָסוּ רַבְּנֵי וְהָא לִיתָא וּלְמִמוֹנָא לֹא קְנָסוּ הִרֵי אִף דְּעֲבַר עַל אִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא לְדַעַת הַרְמַב"ם (פ"א) מֵאִיסוּרֵי הַמְּזַבֵּחַ דְּבִזְה"ז אֵינוֹ לוֹקָה אֲבָלְעֵבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְאֵעַפ"כ פָּסֵק דְּלֹא קְנַסִּינוּ לְבָנוֹ אַחֲרֵיו

וְהָא דְצָרִיף לְדַעַת רַמְבַּ"ם לְקַנְס תַּפ"ל דְּמִדְאוּרִייתָא אָסוּר מְלֵא תֹאכֵל כָּל תּוֹעֵבָה כְּמוֹ שִׁכְתָּב הַרְמַב"ם (פח"י) מִפְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָּשִׁין דְּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ שְׂאִין הַפְּתוּב מִזְהִיר אֲלֵא עַל פְּסוּלֵי מְוֹקְדָּשִׁין וְקֻדְשִׁים שֶׁהוּטַל בֵּה' מוּם הָאוּכַל מֵהֶם כְּזוֹת לֹוֹקָה וְכִבֵּר תְּמַה עָלָיו הֵרָא מ"מ פ' רָאָה וְעִינֵין מ"מ (פ"ד) מִבְּכוּרוֹת דַּכ' אִם הֵרַב רוּצָה לְחַלֵּק בֵּין בְּכוֹר לְשֶׁאֵר קֻדְשִׁים לֹא יִדְעוּ מֵהֵיכֵן הוּלִיד זֶה.

וּבְאַמַּת י"ל אוֹ כַּמ"ש בַּס' בְּנֵי יַעֲקֹב דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין זֶה"ז לְזִמְן שְׁבִית הַמְּקֻדָּשׁ קִיָּים. אוֹ דְבְאַמַּת גַּם בְּזִמְן שְׁבַה מ"ק קִיָּים אִינוּ חֲזִיב מִלְּקוֹת רַק בְּפְסוּלֵי מְוֹקְדָּשִׁין דְּעִדִּין הוּ קוֹדֶשׁ וְצָרִיף פְּדִיוֹן מִשָּׂא"כ בְּבְכוֹר אֶף דְּעֵבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה מֵה"ת שֶׁהוּטַל בּוֹ מוּם מ"מ פִּינּוֹן דְּכִבֵּר נִפְקַע שֵׁם הַקֻּדֶשׁ דְּבְמוּמוֹ נַעֲשֶׂה נְכִסִּי כְּזוֹת לֹא אִיָּירִי קָרָא דְלֹא תֹאכֵל כָּל תּוֹעֵבָה וְכוּ הֵעֲלָה מֵהֵרִי"ט אֶלְגָּאזִי (פ"ה) מִבְּכוּרוֹת בְּדַעַת רַמְבַּ"ם דְּבְבְכוֹר לִיכָא לָאו זֶה אִם שְׂלֵא כְּתַב טַעַם וְסִבְרָא עַכ"פ לְדַעַת הַרְמַב"ם הוּא אִיסוּר לָאו הִטְלַת הַמוּם וְאֵעִפ"כ לֹא קִנְסוּ בְּנוֹ אַחֲרֵיו הֵרִי דָּאָף בְּדְאוּרִייתָ' לֹא קִנְסִינוּ לְאַחֲרֵי' וּבְאַמַּת יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן לְמָה הִבִּיא הַש"ס בְּכוּרוֹת (דף ל"ד) הַאִיבְעִי' בְּמַת אִם קוֹנְסִין בְּנוֹ אַחֲרֵיו וְלְמָה לֹא אִם קִנְסִינוּ לְדִידִיהּ מִמִּילָא מוֹתֵר לְאַחֲרִים לְשַׁחֲט וְלֶאֱכֹל אוֹ דְלִמָּא לְמָמוֹנוֹ קִנְסוּ רַבָּנּוֹ וְהָא אִיתָא וְאָסוּר לְאַחֲרִים.

וּבְש"ף (סי' שי"ג) כ' וְלֹא לְבָנוֹ וּלְפ"ז נִרְאָה דָּאָם שְׁחִטוּהוּ בְּדִיעֵבַד הַבְּשָׂר מוֹתֵר לְאַחֲרִים מִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו דְּוָקָא בְּשְׁחִטוּהוּ אֲבָל לְכַתְחִלָּה אָסוּר אֶף לְאַחֲרִים לְשַׁחֲט וְצָרִיף לְהִבִּין לְמָה גִּרַע מִמָּה דְלֹא קִנְסִינוּ לְבָנוֹ.

וְצָרִיף לֹוֹמֵר דְּהָא מוֹטַל הַטִּיפּוּל עַל הַפֶּה לְטַפֵּל בּוֹ וְחֲזִיב לְקַבְּלוֹ וּלְטַפֵּל בּוֹ וְשֵׁם אִיָּירִי בְּהִטִּיל הַפֶּה בּוֹ מוּם שֶׁכִּבֵּר בָּא לְיָדוֹ וְכַמ"ש רַש"י בְּמַתְנִיתִין שֵׁם וְכַתְּהוּ קָא מִיָּירִי וְהִיָּינוּ דְּבַעוּדוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְהִטִּיל בּוֹ מוּם לְמָה נִקְנָס לְכַתְּהוּ דְּהוּי פְּאַחֲרִים לְגַמְרֵי וְלֹא עֵבְדוֹ אִיסוּר.

וְכִינּוֹן דְּקֻשָּׁה לְפָנָיו הַטִּיפּוּל קִנְסִינוּ לִיהּ שְׂלֵא יִטִּילוּ מוּם בְּשִׁבִיל טְוִרַח הַטִּיפּוּל אִם יֵהִי נִשְׁחַט ע"י מוּם זֶה וְיִהְיֶה רַשָּׁאִי לְכַתְּהוּ אַחֲרִים חֲשָׁשׁוֹ חו"ל לְקַנְסוֹ שְׂלֵא יִהְיֶה מֵהָאִיסוּר שִׁיפְטוֹר מִטְוִרַח זֶה וְלֹא יִהְיֶה מִעֲשִׂיו הִרְעִים עַד שִׁיפְטוֹל בּוֹ מוּם מֵאֲלִיו לְכַּף פְּשִׁיטָא לִי לִר' רַמְיָה דְּבַעִי אִם קוֹנְסִין בְּנוֹ אַחֲרֵיו אוֹ לֹא דְוֹדָאִי לְאַחֲרִים אָסוּר ג"כ לְשַׁחֲטוֹ בְּעוֹד שֶׁהִמְטִיל מוּם חֵי כְּדִי שְׂלֵא יִהְיֶה מִעֲשִׂיו הִרְעִים שִׁיפְטוֹר מִטִּיפּוּל הַבְּכוֹר אִם יִהְיֶה מוֹתֵר לְאַחֲרִים רַק בְּעֵי מַר' זִירָא אִם מַת פִּינּוֹן דְּשׁוּב לֹא אִיכְפַּת לִיהּ לְהַעוֹבֵר עֲבִירָה אִם קִנְסִינוּ אֶף לְבָנוֹ אַחֲרֵיו וְכִינּוֹן דְּלֹא קִנְסִינוּ לְבָנוֹ וְהִיָּינוּ פִּינּוֹן דְּכִבֵּר נִפְטֵר מִן הַטִּיפּוּל וּל"ש לֹוֹמֵר שְׂלֵא יִתְהַנֶּה מִמִּעֲשִׂיו הִרְעִים הוֹצִיא הַש"ף מִזֶּה דְּכַמוֹ כֵּן אִם שְׁחִטוּהוּ ג"כ בְּדִיעֵבַד הַבְּשָׂר מוֹתֵר לְאַחֲרִים וְהִיָּינוּ פִּינּוֹן שֶׁכִּבֵּר נִפְטֵר מִן הַטִּיפּוּל ל"ש שׁוּב קִנְסוּ רַק לְגַבֵּי דִידִיהּ וְלֹא לְמָמוֹנֶיהּ לְכַף מוֹתֵר לְאַחֲרִים וְהִיָּינוּ בְּלֹא טוּה"נ וְכַמוֹ שֶׁהִדִּין (סי' צ"ט) לְגַבֵּי מְבַטֵּל אִיסוּר לְכַתְחִילָּה.

וְרֵאִיתִי בְּגִלּוֹן יו"ד שֵׁם מְרַבִּינוּ הַגְּדוֹל מ' עֲקִיבָא אִיָּגֵר ו"ל דַּכ' דְּמִדְבְּרֵי הַת"ש כָּאֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵיו דַּס"ל בְּפִשְׁיַת דְּהִקָּא אָסוּר הַבְּשָׂר גַּם לְאַחֲרִים וְלֹא אֲדַע לְכַלְפַּל דְּבְרִים הָאֵלָּה הָא פִּינּוֹן דְּלֹא קִנְסִינוּ לְבָנוֹ אַחֲרֵיו אֶף דְּכַרְע' דְּאַבּוֹהּ הוּא מַכ"ש דְּמוֹתֵר לְאַחֲרִים וְגַם לֹא רֵאִיתִי שׁוּם רְמוֹז בְּזֶה בְּדַעַת הַת"ש.

ועוד הא לדידן דעת רוב הפוסקים דהטלת מום בקדשים בזה"ז הוא רק מדרבנן כמבואר ע"ז (דף י"ג) א"כ דומה לכל אסורי דרבנן דכ' הת"ש דלא קנסין לאחרים כמו מבטל איסור לכתחלה.

ובס' מהרי"ט אלגזי בכורות יצא לדון בדבר חדש בדעת תוס' ורא"ש דאף דהטלת מום בזה"ז בקדשים הוא דרבנן זה דוקא בשאר קדשים הואיל דלא חזי להקרב' אבל בבכור דאין קדושתו תלוי בלבד בהקרבה דקדושתו מרחם ואף נולד במומו ומצותו נמי ליתנו לכהן תמים יתנה לרצון קרינו ביה והביא דברי פסקי תוס' תמורה (פ"ו).

ותמהני שכ' פן בדעת הרא"ש הא להדיא מבואר ברא"ש ב"מ (דף צ') דרצה להוכיח דאיסור' אמירה לנכרי הוא שבות גם בשאר איסורין דאסור ע"י עכו"מ להטיל מום בבכורות בזה"ז שאין אסור אלא מדרבנן וכתב התם משום חומרא דקדשי' ולא גמרו מני' הרי מבואר דגם הטלת מום בבכור בזה"ז הוא רק מדרבנן: ואם אחר שחטו שלא מדעת בפעלים למ"ש מהר"ש"ל מובא בטו"ז (סי' צ"ט ס"ק ו') דאף דבמבטל איסור אסור למי שנתבטל בשבילו הוא דוקא שיזע זה שנתבטל עבורו וניחא ליה אפילו לא צוה אותו לבטל אבל אם לא יזע ממנו שרי ליה דה"ה פשוטג ה"נ דכונתיה אם אחר שחט לבנו אחר שחיטת האם בלא ידיעת הפעלים רשאין הפעלים לאכול ממנו ביומו.

אולם הפ"ח שם חולק דאיכא למיחש שיבטלנו פעם אחרת כדי להאכילו לאחד מאוהביו וה"נ דכונתיה. ולכאורה מדברי רש"י הנז' בבכורות דכ' ובלהן קא מיירי ותינו דאם בישראל אינו יכול לאסור על הפהגים משמע קצת פדעת מהר"ש"ל דאל"כ הנה יכול להיות בישראל דעכ"פ נ"ל במה דעביד הישראל לכהן זה שמקבלו ובפרט במפירי פהונה ועי"ש בש"מ משם רגמא"ה שכ' דעסקינן בין בכהן בין בישראל פהן בכור ודאי וישראל ספק בכור הנאכל לו במומו עכ"ל מדחיק א"ע לאוקמי בישראל בס' בכור מבואר דסובר דבישראל בודאי בכור לא משפחת לקנסו לאסור על הפהן ואף במפירי פהונה פיון דלאו דידיה שוב מותר לכהן לקבלו ולשחטו על אותו מום וכדעת מהר"ש"ל.

אולם מסתימת דברי הש"ע (סי' שי"ג) דכתב סתם ואם עשה מום בידים אין שוחטין אותו ע"י ולא כ' אם הפהן עשה משמע דגם אם ישראל הטיל מום קונסין אותו ואלו משום בשביל טוה"נ חשיב כפעלים.

ומדברי הש"מ הנז' מבואר דגם בס' בכור אם הטיל בו מום קנסין ליה ועיין מל"מ (פ"ז) מבכורות ובתשובת רבע"א ז"ל (סי' ס"ד) דהוכיח פן מש"ע (סי' שי"ד ס"י) ומשם ילפינן לגבי ס' פן הנשחט הואיל דנולד הס' בדאורייתא ומס' אסור לשחוט שוב קנסין ליה אם עבר ושחט.

ורבינו עק"א ז"ל דן שם מתחלה בס' איסור דאורייתא ובטלו במזיד דשרי גם לדידיה דהא הביטול מהני לגבי אחרי' אלא דלדידיה קנסוהו בזה"ל דבס' מותר ואח"כ הביא ראיה מש"ע הנז' וקצת יש לחלק למ"ש שם דאנו דנין גם השתא לענין דאוריית' לגבי זה ועבוד' משא"כ אם האיסור נתבטל דליכא עכשיו שום נידון על דאורייתא גם י"ל שם עכ"פ פיון דאסרינו ליה מס' להחזיק בס' בכור הוי כאתחזק איסורא ואף דהמום מתירו לאחרים רק דלדידיה אסור משום קנס מ"מ מחזקינן מאיסור הקדום לאיסור' דהשתא

שלא לשחטו אף דאיסור דאורייתא ודאי נסתלק מ"מ מחזקינון לאיסור קנס דרבנן מן איסור הקדום משא"כ באם ביטל ס' איסור דל"ש חזקת איסור פינון דיש ג"כ חזקת היתר י"ל פינון דליכא השתא לדון על האיסור תורה רק לגבי דידיה לקנסו דמותר גם לדידיה ועיין פ"מ (סי' צ"ט בש"ד ס"ק ז') ומ"ש בפעניוטי בהגהותי בדברי חיים יו"ד (סי' י"א) באורו בנידון דרע"א הנז': סי' ח"י דעת הרמב"ם (פ"ג) מה"ש דשחיטה הוא מצוות עשה פשוטה לאכול מדקתיב ונבחת וכ"כ רמב"ן עה"ת ובמנין המצוות לא השיג על הרמב"ם שמונה לשחיטה למ"ע בפ"ע וכ"כ הסמ"ג והחינוך ותוס' חולין (דף ל"ג) דאם אוכל נבל' או אבמה"ח איכ' עשה דאינו זבוח וכ"כ תוס' ביצה (דכ"ה).

אולם בתוס' שבועו' (דכ"ד) ד"ה האוכל כ' שם לפרש הא דפוט' ר"ש באוכל נבלה ביוהכ"פ דאפי' נתנבל' ביוהכ"פ לא חייב איסור יוהכ"פ לא מחיים ולא לאח"מ משום העשה דאינו זבוח. וכתבו ולריצב"א א"נ פירוש זה דא"כ לס"ד לאו לאיברים עומדות היכי מצי חייב איסור אבר על עשה דאינו זבוח ובס"פ גה"נ דאמר פגון שנטרף' עם יציאת הנבה דאיסור אבר וחלב וטרפה בהדי הדדי קאתו והיכי חייבי פולם על איסור דשאינו זבוח דאפילו במעי אם קיימא באיסור זה ומה"ט תקשי נמי למ"ד לאיברים עומדת איסור אבמה"ח היכי משפחת לה דלא קיימא לאיברים במעי האם והיכי חייב על איסור דאינו זבוח אלא ודאי ונבחת לא אתי לאיסור דבלא"ה בחיה אסור מצד אבמה"ח ולאחר מיתה מצד נבלה אלא בא להתיר את האיסור עכ"ד ועי"ש במהרש"א הא דלא תקשי להו בפשיטות היכי משפחת מעולם איסור חלב או איסור טריפה דלא חייבי על איסור אינו זבוח דקיימא במעי האם ומתרץ דמשפחת פשפקע האיסור דאינו זבוח בשחיטתו ואז חייבי וקשה הא מ"מ חלב נבל' דמבואר מדקתיב חלב נבלה לא יאכלו אף לכל מלאכה דהתורה אמרה יבא איסור נבל' ויחול על חלב עכ"פ מבואר דאיסור חלב חל אף על אינו זבוח.

והא דלא הקשו תוס' ג"כ אף יחול הלוא דנבלה על העשה דאינו זבוח דחל מקודם. ע"כ צריך לומר פינון דלא אפשר בשום אופן אחר שיחול הלוא דנבלה דלעולם קדם העשה דאינו זבוח ע"כ דגילתה התורה דחייב ודומ' לזה כתבו תוס' ר"פ גה"נ לענין גיד דחל על אבמה"ח ושם ודאי משפח' דגיד יחול אחר שפר איסור אבמה"ח ועי"ש במהרש"א [נשם מבוא' בתוס' לתירוץ הראשון דאיסור אבמה"ח חל במעי אמו דלא כמו דכתבו תוס' פאן] וה"נ דכונתה פינון דלא משפחת באופן אחר משא"כ איסור אמה"ח אפשר לחול באם אחשבה לאכלה אבר אבר כמו שאמר רבא חולין (דף ק"ב) ועל תוס' דריש גה"נ הנז' יש לעיין הלא משפחת באחשבה לאכלה פולת דלא חל איסור אבמה"ח וחל איסור גיד ויש ליישב להמעין עכ"פ תקשי לכל הנה דסברו דיש עשה דאינו זבוח קושית הריצב"א: ולכאורה יש ליישב למה שהעלה הנו"ב תנינא או"ח (סי' ס"ו) לדון בדבר חדש דאף דאנן קיי"ל כר"ת וסייעתו דטעם פעיקר דאורייתא מ"מ הא ילפינן ממשנת או מגיעולי מדין והיינו באיסורים דכונתיהו שהו לאוין שיש בו מלקות אבל לא במה שאין בהן מלקות כמו חלב טמא או ביצת עוף טמא דכ' רמב"ם דאינו לוקה עליהן באלו ל"א טעם פעיקר מה"ת וא"כ לעולם באיסור לאו שיש בו מלקות הוי איסור מוסיף על איסור עשה דהא על טע"כ אינו עובר בעשה ואם נותן הפשר טעם במאכל ליכא ביה איסור דאינו זבוח דלא נאמר רק לאכול בעינא ולא על טעם שיהיה חשיב פעיקר פינון

דלא נוכל למילף לא ממשרת ולא מגיעולי מדין וכשחל נבלה או אבר מה"ח נתוסף איסור לאו שגם הטעם יהיה בכחו לאסור וכעיקר יחשב ולר"ת אף ללקות על פניות.

אולם לדעת שאר פוסקים והרמב"ם דאינו לוקה על פניות רק באוכל מן האיסור פניות בכא"פ לא יתכן לומר כן דהוי מוסיף בשביל זה פיון דאין בו מלקות על הטעם לבד ועיין לח"מ דמה"ט הנאה ל"ה מוסיף הואיל דא"ב מלקות עיין דבריו (פ"ט) ממ"א: גם נראה דלא פדברי הנו"ב בזה דלדבריו היה לנו קולא גדולה גם בחמץ בע"פ אחר תצות דלרוב פוסקים ליכא ביה איסור לאו ורק עשה דתשביתו ומה"ט בטל בששים ממילא בנשפף היינו דגין לס' דרבנן להקל פיון דטעם פעיקר לגביה לאו דאורייתא הוי פמין במינו דמוטר בנשפף פמבואר (סי' צ"ח) ולא משמע פן בהלכות פסח וגם בשאר איסורי עשה לא מצינו קולא זה.

ולהיפך מצאתי מסברתו מבוא' תוס' פסחים (דף נ"ב) ד"ה הכובש שלשה פבשים דכ' טעמא דר"א דאי לאו האי קרא ה"א דאותו המין דוקא יבער ולא יותר אע"פ שטעם האיסור מעורב בהן דל"ד איסור דביעור לשאר איסורים דהא שרי לעניים וה"א דלחשיב פמבואר פיון שאין פאן אלא הטעם.

והא שביעית לאחר הביעור לכל היותר לית ביה רק איסור עשה מדכתיב ולבהמתך ולחיה כ"ז שחיה אוכל' פמבואר רש"י שם (דף נ"ב) ומס' יומא (דף פ"ד) ובס' תוספת יוהכ"פ שם וא"כ למה להו לתוס' דל"ד איסור דביעור לשאר איסורים הואיל דשרי לעניים תפ"ל דבכל איסורי עשה קיל דלא אמרינן בהו טע"כ מדאוריית' א"ו פשיטא להו דאין לחלק באיסורי תורה וכיון דילפינן באיסורי לאנן לטע"כ דאורייתא גלוי מלתא הוא דטע"כ חשיב ולא מתבטל מטעם שכ' הראב"ד ורשפ"א חולין (דף צ"ח) דחשיבת האוכל הוא בטעמו פדכתיב וחקך אונקל' טעם והוי פאיסור בעינא ואין חילוק בין איסור לאו או איסור עשה: עוד יש למצוא חומר דלאו מן העשה שלעולם יהיה לאו מוסיף על איסור עשה דהא אנו קיי"ל דילפינן פל איסורים דאסור להאכיל לקטן בנדים מדם ושרצים וטומאה פמבואר יבמות (דף קי"ד).

ועיין ב"י או"ח (סי' שמ"ג) ויו"ד (סי' שע"ג) ונו"ב תנינא או"ח (סי' א') אולם לא מצינו שיהיה אסור להאכיל בנדים לקטן וחרש ושונה רק איסורי לאנן ולא באיסורי עשה ועיין מה שפתי בזה לעיל דיני שבת (סי' ח') להוכיח דעכ"פ מדרבנן אסור למיספי להו בנדים אף איסור עשה אבל מדאוריית' י"ל דלא מיזנהרי גדולים עליהו פמו שהעיר בזה הפ"מ או"ח (סי' שמ"ג) והארבנו שם בזה.

גם דיש סוברים דאף מלקות חייב גדול המאכיל לקטן איסור לאו. א"כ לעולם מוסיף איסור לאו על איסור עשה דכ"ז שא"ב רק איסור עשה אינו מונהר עליו שלא להאכיל לקטן וכשנתוסף עליו איסור לאו חל עליו איסור מוסיף שלא להאכיל לקטן א"כ שפיר איסור אבמה"ח חל על איסור עשה דאינו זבוח מגו דמתוסף עליו חייב דאסור להאכיל לקטן.

אולם למ"ש שם מדעת רמב"ם דאינו לוקה על לאו זה דלא תאכלום אם גדול מאכיל לקטן בנדים י"ל דל"ה מוסיף. גם אם נאמר דבשביל זה הוי מוסיף יקשה על הסוברים

דְּהָא דְאָמַר ר"ש הָאוֹכֵל גְּבֵלָה בִּיּוֹהֵכ"פ שְׁהוּא פְטוּר מִן הָאֲחָרוֹן וְאִם נִתְנַבְּלָה בִּיּוֹהֵכ"פ מֵעֵיקְרָא חֲתִייל יוֹהֵכ"פ וּפְטוּר מִשּׁוּם גְּבֵלָה וְרַבְּנָן מוֹדוּ בְּזֵה פִּינּוּ דְחִייל יוֹהֵכ"פ עַל אַבְמָה"ח בְּכוֹלֵל פְּשִׁנְפִקֵּעַ אַח"כּ אִיסוּר אַבְמָה"ח ע"י שְׁנִתְנַבְּלָה מ"מ נִשְׁאַר אִיסוּר יוֹהֵכ"פ וְלֹא חֲתִייל גְּבֵלָה וְכֹן לר"ש פְּשִׁנְזוֹלְדָה בִּיּוֹהֵכ"פ דְּהִיָּה חָל אִיסוּר יוֹהֵכ"פ וְאִיסוּר אַבְמָה"ח בְּב"א עֵינֵי רִיטְב"א קִידוּשֵׁי (דף ע"ח) וְקָשָׁה הָא אִיסוּר יוֹהֵכ"פ הוּא רַק עַל גְּדוּלִים וְלֹא חֲתִייל לְעֻנּוֹת הַקְטָנִים וְחָרַשׁ שׁוֹטֵה וְנִבְּלָה אִיסוּר מֵה"ת לְמִסְפֵּי לְהוּ בְּיָדִים א"כ ע"י שְׁנִתְנַבְּלָה בִּיּוֹהֵכ"פ נִתּוּסַף לוֹ אִיסוּר לְהֶאֱכִילֵם בְּיָדִים וְנִימָא מְגוּ דְנִתּוּסַף אִיסוּר לָאו לְהֶאֱכִיל בְּיָדֵי הַגְּבֵלָה לְחִשׁוּ"ק נִתּוּסַף גַּמִּי עַל גְּדוּלִים אִיסוּר גְּבֵלָה.

אֵלָא וְדַאי דְזָה לֹא חֲשִׁיב מוֹסִיף פִּינּוּ דַע"כ"פ אֵינוּ חֲשִׁיב עַל הֶלְאוּ דְלֹא תֹאכֵל כָּל גְּבֵלָה. וְעוֹד לְמ"ש רִיטְב"א אִשְׁמַע דְאַחֲתוֹ וְנִעְשָׂה אֶלְמַנְיָ הֵנִי מוֹסִיף דְנִתּוּסַף לְכַה"ג שְׁיִתְמַנּוּ אַחֲרָיו.

א"כ גְּבֵלָה הֵנִי ג"כ מוֹסִיף עַל יוֹהֵכ"פ שְׁחָל בְּאִם יְהִיָּה אֶחָד חוּל' וְיִאֲחַזְנוּ בְּנִלְמוּס דְמֶאֱכִילִין אוֹתוֹ הַקָּל וְכִשְׁשֵׁי הֵיִתֵּר אִיסוּר לְהֶאֱכִילוֹ אִיסוּר א"כ כְּשֵׁישׁ הֵיִתֵּר אִיסוּר לְהֶאֱכִילוֹ הַגְּבֵלָה שְׁנִתְנַבְּלָה הַיּוֹם: הֵן אֲמַת הַנּוֹ"ב מֵהַד"ק (סל"ו) כ' לְדוֹן בְּדָבָר חָדָשׁ דָּאִם יֵשׁ לְפָנֵינוּ טְבָל שְׁנִתְנַבְּלָה בִּיּוֹהֵכ"פ וְנִבְּלָה שְׁנִתְנַבְּלָה אֶתְמוֹל דְמֶאֱכִילִין אוֹתוֹ טְבָל שֶׁא"ב רַק אִיסוּר יוֹהֵכ"כ לְחוּד דְטְבָל לֹא חָל הַיּוֹם וְכֹן בְּנִבְּלָה שְׁנִתְנַבְּלָה הַיּוֹם מְסוּפָק אִם חָל אִיסוּר גְּבֵלָה.

וְכַבֵּר הַשִּׁיגוּ עָלָיו כְּפֻלָּם פִּינּוּ דְלִגְבֵי חוּל' שְׁיֵשׁ ב"ס נִפְקַע אִיסוּר יוֹהֵכ"כ דְמִצְנָה עָלָיו לְאָכֹל שׁוֹב חָל אִיסוּר טְבָל כְּמִבְּנָאָר ש"ס יְבָמוֹת דְכָל אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר מִתְּלֵי תְלוּי כְּשִׁפְקַע אִיסוּר הַקְדוּם חָל עָלָיו אִיסוּר הָאֲחָר וְא"כ אִם יֵשׁ דְבָר טְהוֹר בִּיּוֹהֵכ"כ וְדַאי אִם אֵכֵל דְבָר הָאִיסוּר חֲשִׁיב בְּלָאוּ אַף לר"ש.

וְע"כ סְבָרְתוּ דְלֹא אֲמַרִינּוּ דְמִתְּלֵי תְלוּי וְקֹאֵי כְּשִׁפְקַע אִיסוּר הֵרָאשׁוֹן חָל הַשְּׁנִי רַק הֵיכָא דְלִיכָא נ"מ רַק לוֹ אוֹ בְּאִנְפֵּן כְּשִׁחָל לְגַבֵּי כָּל הָעוֹלָם אִיסוּר הַשְּׁנִי אֲבָל בְּנִידוֹן שְׁל הַנּוֹ"ב פִּינּוּ דְגַבֵּי כָּל הָעוֹלָם לֹא חָל הָאִיסוּר הַיּוֹם עַל אִיסוּר דִּיּוֹהֵכ"כ אִז אַף כְּשִׁפְקַע לְסוּג א' הֵינּוּ הַחוּלִים הָאִיסוּר שְׁל יוֹהֵכ"כ מ"מ לֹא חָל הָאִיסוּר הַשְּׁנִי פִּינּוּ דְלִגְבֵי כָּל יִשְׂרָאֵל אַף שְׁשִׁיכִים בְּאִיסוּר זֶה לֹא חָל הַיּוֹם שׁוֹב אֵינוּ חָל גַּם עַל זֶה שְׁפִקַע מִמֶּנּוּ הָאִיסוּר דִּיּוֹהֵכ"כ וְיִוְתֵר טוֹב אִם מֶאֱכִילוֹ הַגְּבֵלָה שְׁנִתְנַבְּלָה הַיּוֹם.

וּמ"מ זֶה דְנִחַק גְּדוּל גַּם הָא כְּשִׁאוֹכֵל כְּזִית מֵהַטְבָּל חָל עָלָיו אִיסוּר טְבָל בִּיּוֹהֵכ"כ דְאִיסוּר יוֹהֵכ"כ הוּא בְּכּוֹתְבוֹת וְהָא דְמִבְּנָאָר בְּרִיטְב"א אִשְׁמַע דְאִם נִתְנַבְּלָה בִּיּוֹהֵכ"כ דְלֹא חֲתִייל הַשְּׁתֵּא אִיסוּר גְּבֵלָה מִשּׁוּם דְקָדוּם יוֹהֵכ"כ וְחֲשִׁיב מִשּׁוּם יוֹהֵכ"כ פִּינּוּ הוּא דְנִקָּא כְּשִׁאוֹכֵל כּוֹתְבוֹת אִז אֲמַרִינּוּ אַף דְמֵעֵיקְרָא קוֹדֵם שְׁהַשְּׁלִים לְשִׁיעוֹר כּוֹתְבוֹת כְּבָר חָל גְּבֵלָה שְׁהוּא בְּכִזִּית מ"מ אִם הַשְּׁלִים לְשִׁיעוֹר נִפְקַע אִיסוּר גְּבֵלָה דְלִמְפָרַע חָל אִיסוּר יוֹהֵכ"כ כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ מִחֲבָרֵי לִיִּישֵׁב כֹּן קוֹשִׁית הַשְּׁעָה"מ דְלָמָּה לֹא חָל גְּבֵלָה שְׁהוּא בְּכִזִּית עַל יוֹהֵכ"כ שְׁהוּא בְּכּוֹתְבוֹת מִטְעַם דְאַח"כּ כְּשִׁמְשָׁלִים וְאוֹכֵל כּוֹתְבוֹת לְמִפְרָע חָל יוֹהֵכ"כ וְדוּמָה לְאִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאֲכֵל ח"ש מְנַבְּלָה דְחָל הַשְּׁבוּעָה מ"מ צָרִיךְ שְׁלֹא יֵאֲכֵל רַק ח"ש אֲבָל אִם מְשָׁלִים לְשִׁיעוֹר שְׁלֵם מְנַבְּלָה נִפְקַע אִיסוּר שְׁבוּעָה וְכְמוֹ שְׁהוֹכִיחַ כֹּן בְּמִישׁוֹר בְּתִשׁוּבַת רַע"א ו'ל (ס' ע"ו) וְהוּ"נ דְכּוֹנְתֵי אֲבָל לְכָל מִי שְׁאֵינוּ אוֹכֵל רַק כְּזִית גְּבֵלָה וְדַאי חֲשִׁיב מִשּׁוּם גְּבֵלָה א"כ חָל זֶה שְׁאֲצָלוּ מוֹתֵר אִיסוּר דִּיּוֹהֵכ"כ מִיָּד כְּשִׁאוֹכֵל כְּזִית גְּבֵלָה חֲשִׁיב מִשּׁוּם נִבְּלָה דְהָא לְגַבֵּי כָּל עוֹלָם חָל אִם אוֹכֵל רַק כְּזִית רַק אִם מְשָׁלִים לְכּוֹתְבוֹת אִז לְמִפְרָע קָדָם אִיסוּר

יוה"כ אָבֵל אַם לֹא יִשְׁלִים חַיִּיב מְשׁוּם נְבִילָה מְמִילָא לְגַבֵּי חוּל' דְּלִיפָא לְגַבֵּיהּ אִיסוּר דְּיוה"כ אַם יֵשׁ לְפָנֵינוּ דְּבַר הַיִּתֵּר וְאוּכַל פְּזוּת נְבִילָה חַיִּיב וְאַף אַם מְשָׁלִים לְשִׁיעוּר פּוֹתְבוֹת לֹא נִפְקַע פִּינּוֹן דְּלַגְבֵּיהּ נִפְקַע אִיסוּר דְּיוה"כ.

עכ"פּ בְּמָה דְּנִתּוּסָף אִיסוּר אַחַר דְּלֹא תִאֲכִילֵם לְאַסְרוּ לְהֶאֱכִיל לְקַטְנִים זֶה ל"ה מוֹסִיף וְהִדְרָא קְוִשְׁיַת הַרִיצַב"א לְדוֹנְקְתֵי: וְנִרְאָה לִינִישׁב דְּהִנְהּ פּוֹסְקִים סוֹבְרִים אַף דְּמַעוּלָם חָל מְעִיקְרָא הַעֵשׂ דְּוִנְבַחַת מ"מ כְּשֶׁהָיָה בְּמַעֲי אִמּוֹ אַף חֲתִיכַת סִמְנֵיו ל"ה צְרִיף דְּהֵי פִינְרָף אִמּוֹ וְנִיִּתֵר בְּשַׁחֲטֵת אִמּוֹ.

וְכִשְׁיִצָא לְאוּר עוּלָם אָז הָיָה בְּרִי' בַּפ"ע וְטָעוֹן שְׁחִיטָה וְחֲתִיכַת סִמְנֵי עֲצָמוֹ וְחִינּוּל עַל הַנִּלְד הַנּוֹלָד חַיִּיב זְבִיחַ עֲצָמוֹ חִינּוּל נְמִי ע"י הַמַּגּוֹ דְּחִינּוּל אִיסוּר חֲדָשׁ דְּיִהְיֶה טָעוֹן שְׁחִיטַת עֲצָמוֹ גּוֹרֵר עִמּוֹ אִיסוּר חֲלָב וַאֲבֵמָה"ח.

ובכּה"ג מְצִינּוֹ תוֹס' חֲוִלִּין (דָּף ק"ג ע"ב) ד"ה דְּאִיסוּר בְּתוּלֵשׁ אֲבָר וְטָרְפָה בּוֹ דְּמִיגּוֹ דְּאִתִּי אִיסוּר טָרְפָה וְחִינּוּל אִיסוּר חֲלָב חִינּוּל נְמִי אִיסוּר אֲבָר עָלְיוֹ וְעֵינּוֹן לַח"מ (פ"ד) מ"מ"א דְּכַתֵּב כֵּן בְּדַעַת רַמְבַּ"ם וְה"נ דְּכִוּוּתָהּ.

אָף י"ל דְּמִגּוֹ כְּזֶה לֹא עֲדִיף מְפּוֹלָל וּמוֹסִיף וּמֵאֵן דְּלִית לֵיהּ פּוֹלָל וּמוֹסִיף ל"ל גַּם סְבָרָא זֹאת דְּמִגּוֹ שְׁיִגְרוֹר אִיסוּר א' שְׁחָל אֶת אִיסוּר אַחַר עִמּוֹ. וְכִנְרָאָה כְּמַעַט מְוַכְרַח לּוֹמֵר דְּכָל קְוִשְׁיַת תוֹס' עַל סְבָרָא זֹאת הוּא רַק לַר"ש דְּלִית לֵי' פּוֹלָל וּמוֹסִיף דָּאֵם לֹא כֵּן הָא אִיסוּר אַבְמָה"ח הָיָה מוֹסִיף דְּאִיסוּר גַּם לַב"נ וְא"כ שְׁפִיר חָל עַל הָאִיסוּר דְּאִינּוֹ זְבוּחַ א"ו דְּעִיקֵר קְוִשְׁיַת הַרִיצַב"א הוּא לַר"ש דְּלִית לֵיהּ מוֹסִיף.

וְעוֹד הָא בְּפִשְׁטוּת יֵשׁ לְמַצוֹא אִיסוּר אַבְמָה"ח בְּאֲבָר שְׁלֵא יֵשׁ בּוֹ פְּזוּת בְּשֶׁר רַק בְּצִירוּף גִּידִין וְעֲצָמוֹת א"כ לְעֵנִין בְּשֶׁר הָאִיסוּר מְטַעַם אִינּוֹ זְבוּחַ ל"ה רַק חֲצִי שְׁיַעוּר וְחָל אִיסוּר אַבְמָה"ח שְׁיִתְחַיֵּב בְּצִירוּף גִּידִין וְעֲצָמוֹת וְכֵה"ג חָל כְּמַבְנוֹאֵר תוֹס' חֲוִלִּין (דָּף ק"ב ע"ב) ד"ה שְׁאִין דְּבִאֲבָר מְטָרְפָה כְּשֶׁאִין בּוֹ פְּזוּת בְּשֶׁר חִינּוּל עָלֶיהָ אִיסוּר אַבְמָה"ח פִּינּוֹן דְּלִיפָא מְטָרְפָה אֲלֵא ח"ש כְּמוֹ דְּחָל שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוּכַל נְבִילָה ח"ש וְא"כ מַה קָשִׁי לְהוֹ.

א"ו דְּעִיקֵר הַקְּוִשְׁיַת הוּא לַר"ש דְּלִדְיִדְיָה דְּחַיִּיב עַל כָּל שֶׁהוּא לֹא חִינּוּל ג"כ עָלְיוֹ אִיסוּר אַחַר וְא"כ אַף בְּאֲבָר שֶׁא"ב רַק מְשֶׁהוּ בְּשֶׁר וְגִידִין וְעֲצָמוֹת מְצָרְפוֹ לְכַזִּית מ"מ חִינּוּל אִיסוּר דְּאִינּוֹ זְבוּחַ גַּם עַל כ"ש וְאַיִף יְחוּל לָאו דַּאֲבֵמָה"ח וְאַף דִּי"ל דְּהָיָה שׁוֹב ע"י תַּעְרוּבוֹת כְּשֶׁאוּכַל עִם הַגִּידִין וְעֲצָמוֹת מ"מ לְדַעַת רֹב רַאשׁוֹנִים דְּגַם ע"י תַּעְרוּבוֹת חַיִּיב בְּכ"ש וְדֵלָא בְּדַעַת רַבִּינוּ יְקִיר בְּתוֹס' ע"ז פ' הַשּׁוֹכֵר.

א"כ לַר"ש ל"ש תִּירוּצִים הַנֶּ"ל. שׁוֹב רְאִיתִי בַּפ"מ (ס' ס"ב ב"ש"ד ס"ק א') דְּכ' ג"כ דְּקוֹשְׁיַת תוֹס' אֲזַיִל לַר"ש דְּל"ל מוֹסִיף גַּם הַעִיר בְּמ"ש תוֹס' דְּבְמַעֲי אִמּוֹ לָאו לְאֲבָרִים עוֹמְדֵת אִמּוֹ.

וְרִאִיתִי בְּדַבְרֵיו בְּס' רֵאשׁ יוֹסֵף סוּף פ' גַּה"נ דְּכ' לְפָרֵשׁ בְּהָא דְּכ' תוֹס' ר"פ גַּה"נ דַּאֲמָה"ח אִינּוֹ חָל עַד שְׁיִנְלָד דְּהַטַּעַם דְּלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ כְּתִיב וְכ"ז שֶׁהוּא בְּמַעֲי אִמּוֹ ל"ח נִפְשׁ וְא"ל הַטַּעַם דְּבְמַעֲי אִמּוֹ יֵשׁ הַיִּתֵּר לְאִיסוּרוֹ לְשַׁחֲטֵת הָאֵם דַּא"כ כְּשֶׁיִּצָא לְאוּר עוּלָם יֵשׁ הַיִּתֵּר לְאִיסוּרוֹ ע"י שְׁחִיטַת עֲצָמוֹ וְאִמּוֹ אֲמָרִינּוֹ לָאו לְאֲבָרִים עוֹמְדִין וְכֵן לַר"ל דְּלְאֲבָרִים עוֹמְדֵת

ול"ח לטריפ' וְהָא יֵשׁ הַיְתֵר לְאִסּוּרוֹ וְהֵבִיא דְבָרֵי רִשְׁבֵי"א ר"פ גה"נ דְּבִמְעֵי אָמוּ ל"ח גִּיד
ואבמה"ח וטריפ'ה הוֹאִיל דִּישׁ הַיְתֵר לְאִסּוּרוֹ וְהִקְשָׁה עָלָיו פּנ"ל.

וְלֹא אֲדַע קְוֹשֵׁיתוֹ וְדָאֵי מַה דִּישׁ הַיְתֵר לְאִסּוּרוֹ לְשַׁחֲט זֶה לֹא מְקַרֵי הַיְתֵר לְאִסּוּרוֹ דְּכָל
שֵׁם אִסּוּר זֶה כְּפֶה וְכֶה רְצֻתָה הַתּוֹרָה שְׂיִהְיֶה אָסוּר כ"ז שֶׁהוּא חַי וְשַׁחֲטָת עֲצָמוֹ מְסִיר
וּמְתַקֵּן הָאִסּוּר שֶׁל אַבְמָה"ח מִשָּׂא"כ בְּמְעֵי אָמוּ יֵשׁ הַיְתֵר שְׂיִהְיֶה נִיְתֵר בְּשַׁחֲטָת אָמוּ וְיִהְיֶה
מְקַרֵי נְפֶשׁ פִּינּוֹן דָּאָף שְׂיִהְיֶה חַי יְהִי ג"כ מִן הַיְתֵר לְדִידָן בְּוֹ ט' חַי א"כ מִמ"נ קוֹדֵם שְׂנִשְׁלָמוּ
חֲדָשִׁיו לֹא מְקַרֵי אַבְמָה"ח דל"ה נְפֶשׁ וְכַשְׁלֵשׁל חֲדָשִׁיו וְהוּי נְפֶשׁ ג"כ לֹא אִיקְבַּע אִסּוּרָא
דְּלֹא תֹאכַל הַנְּפֶשׁ דְּהִינּוּ בְּעוֹד שְׂיֵשׁ הַנְּפֶשׁ בְּהַבְּשָׁר רַק לְהִסִּיר הַחַיּוֹת פִּינּוֹן דִּיכּוֹל לְאָכְלוּ
הַנְּפֶשׁ עִם הַבְּשָׁר כְּשִׂישְׁחוֹט הָאֵם א"כ לֹא אִיקְבַּע אִסּוּרוֹ דַּאֲבָמָה"ח עֲדִינּוּ מַה שְׂאָסְר'ן
הַתּוֹרָה פִּינּוֹן דִּישׁ הַיְתֵר לְאִסּוּרוֹ מִצַּד אַחַר הִינּוּ שַׁחֲטָת הָאֵם תִּתִּיר לְאָכְלוּ הַנְּפֶשׁ עִם
הַבְּשָׁר וְכַשְׂיִצָּא לְאוֹר עוֹלָם אֲזַי חָל הָאִסּוּר שֶׁל אַבְמָה"ח לְהִסִּיר הַחַיּוֹת וְשִׁלָּא יֹאכַל הַנְּפֶשׁ
עִם הַבְּשָׁר וְכִבְרָר קָדָם הָאִסּוּר דָּאִינוּ זָבוּחַ.

[ומ"ש הר"י בפשיטות דכ"ז שֶׁהוּא בְּמְעֵי אָמוּ לֹא חָשִׁיב נְפֶשׁ עֵינָן תּוֹס' סְנֵהֲדָרִין (דָּף פ"ד
ע"ב) ד"ה הִנּוּה לְתִירוּץ הָרָאשׁוֹן שֶׁם מְבֹאָר דְּמְקַרֵי נְפֶשׁ אָף קוֹדֵם שְׁנוּלֵד] וְכֵן א"ש
דְּהַתּוֹס' לֹא הִקְשׁוּ עַל גִּיד דָּאִיָּה חָל עַל אִסּוּר אִינוּ זָבוּחַ וְאַחַר שְׂנִשְׁחַט אִם לֹא חָל מִחַיִּים
לְאוּ דְּוָמִיא דִּיעֲקֹב וְשׁוּב אִינוּ חָל וְכַמ"ש תּוֹס' ר"פ גה"נ.

אֵלָא פִּינּוֹן דְּעִיקָר הַקְּוֹשֵׁיא לר"ש ור"ש סוֹבֵר אִין בְּגִידִין בְּנו"ט וְכַשְׁנִתְקַשָּׁה וְלִית בִּי טַעַם
וְעֵץ הוּא וְהַתּוֹרָה אִסְרָה חָל אִסּוּר גִּיד וי"ל דר"ש סוֹבֵר נוֹהֵג בְּשִׁלִּיל. וְאָף אִם אִינוּ נוֹהֵג
בְּשִׁלִּיל מ"מ כְּשְׁנוּלֵד חָל אִסּוּר' גִּיד פִּינּוֹן דְּכִבְרָר נְפִקַע מִמֶּנּוּ אִסּוּר דָּאִינוּ זָבוּחַ דְּעֵץ הוּא:
אָף מ"מ אָף לר"ש מְשַׁכַּחַת שְׂיִחְוֹל אִסּוּר אַבְמָה"ח עִם אִינוּ זָבוּחַ בְּיַחַד כְּשֶׁהִגְדִּיל וְהֵבִיא
ב' שְׁעָרוֹת דָּאָז חִיָּילִי כָּל אִסּוּרִין יַחַד וּבְאִסּוּר ב"א אָף ר"ש מוֹדֵה וְכַמְבֹּאָר יְבָמוֹת וְעֵינָן
תּוֹס' זָבָחִים (דָּף מ"ה) ד"ה אָבֵל.

וְעִיקָר קְוֹשֵׁית תּוֹס' הִנּוּה דְּלָמָּא בְּאַמַּת לר"ש דָּאִינוּ סוֹבֵר מוֹסִיף אִם נֹאמֵר דִּישׁ עֲשֵׂה דָּאִינוּ
זָבוּחַ נִימָא דְּלֹא חָל רַק בְּכַה"ג בְּהֵבִיא שְׂמִי שְׁעָרוֹת אַח"כ דְּהוּי ב"א וּבְכַה"ג אִיירִי קָרָא
וְלֹא בְּעֵינָן אַחַר וְלָמָּה דס"ד יְבָמוֹת שֶׁם דר"ש ל"ל ג"כ אִסּוּר בֵּת אַחַת וְדָאֵי ע"כ מְוַכְרַח
לוֹמֵר דְּכִמוּ דְּגוֹזָה"כ דְּנִבְלָה חָל עַל חֵלֶב וְטְרִיפָה כֵּן נְמִי גוֹזָה"כ עַל אַבְמָה"ח פִּינּוֹן דְּלֹא יֵשׁ
מְצִיאַת לְאִסּוּר אַבְמָה"ח בְּאֹפֶן אַחַר וְהָא דְּלֹא יִלְפִינּוּ מִשָּׁם דָּאִסּוּר חָל עַל אָסוּר ע"כ
הַטַּעַם כְּמוֹ דְּלֹא יִלְפִינּוּ מִנְּבִלָה מִשׁוּם דְּשָׂאֲנִי נְבִלָה דְּמִטְמָאָה.

וּמַה"ט סוֹבֵר לוֹי מִס' מְעִילָה דָּאָף לְעֵינָן אֲכִילָה טְמָאָה וְטְהוּרָה מְנַבְלָה מְצַטְרַפִּין אָף דְּבַכ"מ
אִין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר בְּנִבְלָה גְּלִי קָרָא דְּחָל עַל חֵלֶב כ"כ חָל עַל טְמָאָה וְרַב דְּסוֹבֵר
דָּאִינוּ חָל מִשׁוּם דְּהִתָּם הוּי אִסּוּר חֲמוּר עַל קַל בְּכּוֹלֵל דְּחֵלֶב הַנּוֹתֵר מְפָלְלוּ וְהוּי קַל וְחָל
בְּכּוֹלֵל וְלר"ש דל"ל פּוֹלֵל וְאָף חֲמוּר עַל קַל אִין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְעַכ"ז גְּלִי קָרָא
בְּנִבְלָה דְּחָל עַל חֵלֶב ע"כ סוֹבֵר כְּלוּי וְלֹא יִלְפִינּוּ לְשָׂאֵר אִסּוּרִים מִשׁוּם דְּנִבְלָה מְטְמָאָה.

וְה"נ אָבֵר מַה"ח דְּמִטְמָאָה כְּמִבְּוָר רַמְבַּ"ם הַל' אַה"ט (פ"ב) לְכַה גוֹזָה"כ דְּחָל עַל עֲשֵׂה
דָּאִינוּ זָבוּחַ. אָף עִיקָר קְוֹשֵׁית תּוֹס' הִנּוּה פִּינּוֹן דְּמִשְׁכַּחַת שְׂיִחְוֹל בְּב"א כְּשֶׁהִבִּיא ב' שְׁעָרוֹת
מִזֵּינָן לְנוּ שְׁחָל לְגַבִּי כָּל אֲדָם שְׂפָכָר קָדָם הַעֲשֵׂה דָּאִינוּ זָבוּחַ.

ומ"מ אינו קונש'א דבפשיטות הקרא איירי בכל אופנים וגזה"כ דחל להסוכרים דהוי עשה וכמ"ש תוס' לענין גיד ובמהרש"א שם: והנה מבואר בתוס' בכמה מקומות דהספיקו לזה דהוי מצות עשה ולא קשו לקושית הריצב"א ואף בעוף מבואר בתוס' קולין (דף ק"כ) ד"ה מה דבתיים יש בה איסור שאינה נבוחה ודלא כמו שעלה ע"ד הפ"מ בפתיחה להלכות שחיטה פ"ג דכ' ונבחה מבקרה ומצאנה אף דמזאת תורת הבהמה והעוף ילפינו לשחיטה לעוף מה"ת י"ל דלא הקישו רחמנא לענין עשה ולפינו מבואר מתוס' הנה' דלא כן הוא.

עוד חקר הפ"מ שם אם שייך בעשה זו אף חצי שיעור די"ל בעשה חייב אף על כ"ש ואי דכתיב ונבחה ואכלת האי אכילת רשות הוא ועד פ"א ל"א אכילה בכזית אלא במניעה או מצנה משא"כ באכילת רשות והוכיח ממה דכ' הרמב"ם (פ"ה) משבועות ובש"ע יו"ד (סי' רל"ח) בנשבע שלא לאכול חצי שיעור נבלה דחל השבועה וחיוב הואיל דאינו מפונש בתורה ואמאי הא גם על עשה אינו חל השבועה כמבואר תוס' מס' שבועות (דף פ"ג ע"ב) מדקאמ' בש"ס בנשבע ליתן צדקה לעני מושבע ועומד מהר סיני הוא דכתיב נתן נתן וכן פהו טמא שאכל תרומה טמאה דאינו במיתה שנאמר ומתו בו פי יחללוהו פ"ט לזו שמחוללת ועומד' ומפ' בש"ס דטעמא משום דאין איסור חל על איסור וכתב באמת לדין ע"כ בתרומה טמאה גזה"כ הוא דהא אם נטמ' הפהו אח"כ הוי כולל ואעפ"כ פטור ובצדקה הוי לא תעשה לא תקפון ולעולם י"ל דחל איסור לאו על עשה.

ולכך הנשבע שלא לאכול ח"ש מנבלה חז"ל השבועה אבל לעולם עשה איכא אף על ח"ש. והנה מ"ש דבצדקה איכא ל"ת דלא תקפון אינו נראה דמה"ט נקט הש"ס מושבע ועומד דכתיב נתן נתן דלאו אינו עובר רק כשנשבע ממנו כמבואר רמב"ם (פ"ז ממטנות ע"ג) וז"ל וכל הרואה עני מבקש והעלים עיניו ממנו ולא נתן לו צדקה עבר בל"ת.

ומתחלה כ' מצות עשה ליתן צדקה כפי מה שראוי לעני משמע דהעשה הוא לעולם אף כשאין העני מבקש ול"ת אינו עובר רק כשנשבע ממנו וא"כ אם נאמר דעל עשה חל חיינו כשאינו מבקש שוב חל בכלל אף כשנשבע וילכך נקט הש"ס מושבע ועומד מדכתיב נתן נתן לו [ובאמת יש להבין למה מביא הש"ס הפסוק נתן נתן לו שהוא מאוחר ולמה לא הביא פסוק הקדים כי פתח תפתח את ידך לו ואף דפסוק זה נאמר אחר שהזהיר על הלאו לא תאמץ ולא תקפון והלאו משמע דאינו עובר רק אם מבקש ממנו ומעלים עיניו כמ"ש הרמב"ם הא הרמב"ם שם (ה"א) כ' מצות עשה ליתן צדקה לעניי ישראל שנאמר פתח תפתח את ידך ושם לא אמר התנאי שיראה עני המבקש ומשמע דפסוק זה מזהיר על העשה אף כשאינו מבקש ואכ"מ בזה] ובגוף סברתו דעשה הוא אף על ח"ש לכאורה מבואר בהקפ"ה להדיא בתוס' מס' שבת (דף צ"א) ד"ה פגון דהקשו מ"ש פזית תרומה מחצי זית דהא בתרומה טמאה ליכא אלא עשה וח"ז נמי הא קי"ל כר"י דח"ש אסור מה"ת וי"ל דמ"מ פזית חמור טפי שיהי זית הוא שיעור ללקות עליו בכ"מ.

הרי מבואר מדבריהם דאף באיסור עשה דבאמת הסברא נוטה פ"ג דשיעורן הוא לענין עונשין מ"מ ח"ש אסור ונלמוד מדכתיב כל חלב ומטעם דחזו לאצטרופי למדנו לכל אסורי מלקות כמבואר ר"ן מס' שבועות והי' נראה מצד הסברא דהיינו דוקא למלקות

כִּינּוּן דָּאָם יִצְטָרֵף יתחייב מלקות אָסוּר אַף ח"ש משא"כ בְּמִיּוֹדֵי דָּאָף בְּשִׁיעוּר שְׁלֵם א"ב מלקות כְּגוֹן בְּאִיסוּר עֲשֵׂה וּל"ש בּוּ רַק עוֹנֵשׁ שְׁמַיִם לְבַד וְכִינּוּן דְּגִילְתָּהּ הַתּוֹרָה דְּבָכָל דְּבַר אִיסוּר בְּעִינּוּ שִׁיעוּרָא וְשִׁיעוּרִים הַלְלָמ"ס וְאָם גַּם בַּח"ש יִהְיֶה עוֹנֵשׁ שְׁמַיִם מֵהַ בֵּין שִׁיעוּר שְׁלֵם לַח"ש מ"מ ס"ל לְתוֹס' דַּנ"מ בֵּין דִּינָא רַבָּה לְדִינָא זוּטָא.

וּמ"מ מְבֻנָּאָר מְדַבְרִיהֶם מְטַעַם דְּקִי"ל כַּר"י דַּח"ש אָסוּר מַה"ת וּמַצַּד הַסְּבָרָא דְחַזִּי לְאַצְטְרוּפֵי אָסוּר אַף בְּאִיסוּר עֲשֵׂה וְלִמָּה לְהוּ לְזֵה הָא לְעִנְיָן עֲשֵׂה דַתְרוּמָה טְמָאָה דִּילְפִינּוּ בְּש"ס יְבָמוֹת (דָּף ע"ג) מְדַכְתִּיב בְּשִׁעְרֵיהּ תִּאֲכַלְנוּ הַטְּמֵא וְהַטְּהוֹר לְזֵה וְלֹא לְאַחַר וְלֹא הָבֵא מְפָלֵל עֲשֵׂה עֲשֵׂה וְשֵׁם בְּפִסּוּלֵי מְוָקְדָּשִׁין הוּא אֲכִילַת רְשׁוֹת וּל"ש בִּיהַ שִׁיעוּרָא א"כ נִימָא דָּאָף כ"ש אָסוּר בַּתְרוּמָה טְמָאָה א"ו דַּמ"מ לְעִנְיָן עוֹנֵשׁ אַף בִּיד"ש בְּאִיסוּר עֲשֵׂה יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין שִׁיעוּר שְׁלֵם לַח"ש: אַף י"ל דְּתוֹס' לְשִׁיטְתָם דְּהֵם סְבָרֵי חֲוָלִין (דָּף ל"ג) דָּאָף בֵּן נָח אֵינּוּ חֲזִיב רַק עַל שִׁיעוּר וּלְדִידְהוּ ע"כ דְּלִשׁוֹן סְתָם אֲכִילָה בַּתּוֹרָה הוּא בְּכַזִּית לְקַף אַף בְּאֲכִילַת רְשׁוֹת נְמִי כִּינּוּן דְּנִזְכָּר לְשׁוֹן אֲכִילָה הָעֲשֵׂה הוּא ג"כ רַק עַל פְּשִׁיעוּר.

מִשָּׂא"כ לְדַעַת רַמְבַּ"ם דְּסוּבֵר בְּהַלְכוֹת מְלָכִים דְּלָבָן נָח לֹא נֶאֱמָרוּ שִׁיעוּרִין וְאָף עַל כ"ש חֲזִיב וּלְדִידְנָא ע"כ דְּסוּבֵר לְשׁוֹן אֲכִילָה הַנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה הוּא אַף כָּל שֶׁהוּא רַק לְעוֹנֵשִׁין צָרִיף הַלְלָמ"ס דְּנֶאֱמָרוּ שִׁיעוּרִין וְלֹא לַב"נ עֵינִין כּו"פ (ס' ס"ב) דְּהוֹכִיחַ מְזֵה דְּרַמְבַּ"ם סוּבֵר כְּשִׁיטַת ר"א מְזַרְחֵי הַמוּבָא בַּמַּל"מ (פ"א) מְחַמֵּץ (וּפ"ז) מְשַׁבּוּעוֹת דְּאֲכִילָה כ"ש מְשַׁמַּע וְאַתִּי הִלְכָה לְשִׁיעוּר כַּזִּית לְעִנְיָן עוֹנֵשׁ וּמְפִיק לִי מְשַׁמַּעוֹתֵי וְכַמְבּוּנָאָר בְּש"ס כְּמָה פְּעָמִים דְּשִׁיעוּרִים לֹא כְּתוּב וְהַלְכָתָא נִיגְהוּ וְאָף דְּמְבּוּנָאָר בְּש"ס חֲוָלִין (דָּף צ"ו) אֲכִילָה כְּתִיב בִּי הִינּוּ דְּהִלְכָה הִיָּה בְּכָל שִׁיעוּרִין בְּכַזִּית וְיֵשׁ בְּכַזִּית בּוֹת וְנִמְסַר לְחַקְמִים וְהֵם רָאוּ לְקַבּוּעַ בַּכ"מ דְּכַתִּיב אֲכִילָה הַשִּׁיעוּר הוּא בְּכַזִּית אַף דְּמְשַׁמַּעוֹת אֲכִילָה הוּא בַּכ"ש מ"מ אֲתִי הַלְכָתָא וְאַפְקִי לְמְשַׁמַּעוֹת וּבִיּוּה"כ דְּלֹא כְּתִיב אֲכִילָה הוּא בְּכַזִּית בּוֹת.

וְלְדַבְרֵי י"ל כִּינּוּן דְּסְתָם אֲכִילָה הוּא בַּכ"ש לֹא הִלְכָה לַמַּמ"ס מְמִילָא רַק לְעִנְיָן עוֹנֵשִׁי בְּנֵי אָדָם נִמְסַר הַלְכָה לְכַזִּית אֲבָל בִּיד"ש בְּאִיסוּר עֲשֵׂה אַף דְּבַחֲיוֹב עֲשֵׂה ג"כ הִלְכָה לַמַּמ"ס דְּהוּא בְּכַזִּית דּוֹקָא וְאַפִּיק מְשַׁמַּעוֹת סְתָם אֲכִילָה מ"מ בְּאֲכִילָה דְּרְשׁוֹת כְּמוֹ וְנִזְבַּחַת וְאַכְלַת י"ל דְּאִין לְחַלֵּק בֵּין שִׁיעוּר לַח"ש וְאָף בַּח"ש יֵשׁ עֲשֵׂה דּוֹנִזְבַּחַת.

אוּלָּם מ"מ מַצַּד הַסְּבָרָה נִרְאִי דְּכָל עִנְיָנֵי עוֹנֵשִׁין אַף בַּד"ש כְּמוֹ דְּנֶאֱמָר עַל חֲיוֹב עֲשֵׂה בְּאֲכִילָה שְׁצָרִיף כַּזִּית כֵּן נְמִי עַל חֲיוֹב זְבִיחָה כְּשִׁרְוּצָה לְאַכּוֹל דְּהוּא דּוֹקָא עַל כַּזִּית וְגַם בְּלֹא"ה קָהוּ הַרְבֵּה בַּמַּל"מ שֵׁם עַל דְּבָרֵי הַרָא"מ וְעוֹד אִם נֶאֱמַר דְּאִזְהָרָה שְׁלַת הַתּוֹרָה הִי בַּכ"מ עַל סְתָם אֲכִילָה בַּכ"ש וְהַלְלָמ"ס הוּא עַל הָעוֹנֵשׁ שְׁלֵא יְהִי נְעִנֵשׁ רַק עַל הַשִּׁיעוּר וְנִשְׂאָר אִזְהָרָה עַכ"פ אֲמַאי חָל שְׁבוּעָתוֹ עַל ח"ש שְׁלֵא לְאַכּוֹל כִּינּוּן דְּמְפָנְרֵשׁ בַּתּוֹרָה שְׁלֵא יֵאָכֵל אַף כ"ש.

וְעוֹד הָעִנְיָתִי מְש"ס פְּסָחִי (דָּף פ"ד ע"ב) בְּשׁוּבֵר עֲצָם דְּאֵינּוּ חֲזִיב עַד שִׁישׁ בּוֹ כַּזִּית וְכֵן הַמוּצִיא חוּץ לְחֻבּוּרָה וְיִלְפִינּוּ שֵׁם מְדַכְתִּיב בְּבֵית א' אֲכָל וְאַח"כ הִלְאִינּוּ דַּח"ח רַק כְּשִׁישׁ כַּזִּית וְאִם נֶאֱמַר דְּסְתָם לְשׁוֹן אֲכִילָה הוּא אַף כ"ש רַק הַלְלָמ"ס הוּא כַּזִּית דּוֹחַק גְּדוּל לּוֹמֵר דְּגַם ע"ז הִיָּה הִלְכָה וְאִכ"מ בְּזֵה וְאַי"ה יְבּוּנָר בַּמַּ"א: ס' י"ט קִי"ל לְעִנְיָן שְׁחִיטוֹת הַסִּימָנִים פְּעִי רֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרֹב שְׁנַיִם בַּבְּהֵמָה וּבְלֵבֵד כְּשִׁימְדָדוּ יִמְצָא רֹב הַנְּשַׁחֵט אֲפִילוּ כַּחוֹט הַשְּׁעָרָה דִּיו וְעֵינִין ת"ש (ס' כ"א) דְּנִהְגִינּוּ לְהַחֲמִיר בְּרֹב מְצוּמָצָם כְּזֵה עַד

שְׁיֵהָהּ רֹב הַנִּיכָר לְכָל וּמִשְׁמַע מִדְּבָרָיו דָּאף אַם גִּיכָר לְאִיזָה אֲנָשִׁים אַף בְּלֹא מְדִידָה
שְׁהוּא רֹב אִינוּ מְכַשִּׁיר רַק שְׁיֵהָהּ נִיכָר לְכָל אוֹלָם לְעַנְנֵן חֲצִי קְנָה פְּגוּם דְּקָאָמַר בְּש"ס
דְּכָשֵׁר דְּבַעֲיָנוּ רֹב הַנְּרָא' לְעִינֵי' בְּזָה לְכַאוּרָה מִשְׁמַע דָּאף אַם גִּיכָר וְנִרְאָה לְעִינֵים שְׁל
אִיזָה אֲנָשִׁים סְגִי וְגַם אַף בְּמְדִידָה אַם נִפְגָּם אַף כְּחוּט הַשְּׁעָרָה יוֹתֵר מִחֲצֵי טְרִיפָה מַה"ת.

וְהָא דְּבַחֲצֵי קְנָה פְּגוּם מְכַשְׁרִינֵן הֵינּוּ שְׁנִירְאָה פְּחוּת מִחֲצֵי דְּבַחֲצֵי מְצֻמָּצֵם יֵשׁ לָנוּ לוֹמַר
דְּאִי אֲפֻשֵׁר לְצַמְצָם וְשָׁמָּה הוּא יוֹתֵר מִחֲצֵי כ"ש אָף י"ל דְּהָא לִס"ד דְּש"ס דְּסְגִי אַם נִשְׁחַט
הַחֲצִי דְּמִחְצָה ע"מ פְּרוּב דְּהָכִי אָמַר לִי רַחֲמָנִי לְמַשָּׁה לֹא תִשְׁיַיֵּר רְבוּבוּ וְכַתְּבוּ תוּס' אַף
דְּאִי אֲפֻשֵׁר לְצַמְצָם בִּיּוֹדֵי אָדָם מ"מ מְכַשְׁרִינֵן בְּדְבָר דְּמִחְצָה ע"מ הוּי פְּרוּב דְּאִימָא דְּשַׁחַט
רֹבָא וְאֲפִילוּ הֵם שְׁוִין ג"כ פֶּשֶׁר א"כ י"ל נְמִי דָּאף בְּחֲצֵי מְצֻמָּצֵם ג"כ פֶּשֶׁר מַה"ת דְּהוּי
ס"ס שְׁמָא הוּא רַק חֲצֵי מִמֶּשׁ וְאוּלַי הוּא פְּחוּת מִחֲצֵי.

אַף פְּכָר עֲמָדוּ ע"ז הָאֲחֵרוֹנִים הָא בְּכָאֵן הַס"ס הוּא נִגְדַּד הַחֲזָקָה דְּבַהֲמָה בְּחִיָּה בְּחֻזְקָה
אִיסוּר עוֹמְדָת וְעִי' תִּשְׁ רַעֲק"א וְ"ל (סִימָק"ז) וּבִס' ח"ש חֲאָה"ע (סכ"ג) דְּכ"ג לְהוֹכִיחַ
מִד' תוּס' בְּזָה דָּאף בְּסַפֵּק בְּשַׁחֲטֵי' מְהֵנִי ס"ס וְשָׁם (סִי' כ"ד אוֹת י"ג) הַשִּׁיב לוֹ הַגָּאוֹן בְּעַל
ח"ד דְּהָא בְּלֹא"ה ל"ש בִּס"ס הַלְזָה שׁוּם פְּלִלִי ס"ס א"ו דְּדוֹנָקָא הִיכָא דִּישׁ רִיעוּתָא בְּרוּרָה
לְפָנֵינוּ רַק שְׁיֵשׁ שְׁנֵי צְדָדִי מִתִּירִין בְּעַנְנֵן פְּלִלִי ס"ס וְהָכִי פִּינֵן דְּמֵן הַסְתָּם וְדָאִי פֶּשֶׁר דְּרֹב
מְצוּיִין אֲצֵל שְׁחִיטָה מְנוּחִין הֵן וּמִסְתָּמָא שְׁחַט רֹבָא רַק שְׁנִמְצָא רִיעוּתָא ע"י מְדִידָה שְׁהוּ
מִחְצָה ע"מ וְלֹא מְקַרֵי רִיעוּתָא רַק פֶּשֶׁהָס' שְׁקוּל אֲבָל כְּשִׁיּוֹתֵר מְצוּי לְהִיתָר מְלֵאִיסוּר ל"מ
רִיעוּתָא פְּלִל לְקַלְקַל הַחֲזָקָה וְהָרֹב.

וְלֹא אֲבִין הָא הַהֲלָכָה הִנֵּה לִס"ד עַל סְתָם בְּנֵי אָדָם ג"כ אַף עַל הַאֲיָנֵן מְצוּיִין אֲצֵל שְׁחִיטָה
אַם שְׁחַט שְׁפִיר מִחְצָה עַל מִחְצָה דְּכָשֵׁר וְאַף דְּאִי אֲפֻשֵׁר לְצַמְצָם וְע"כ מִטְעָם ס"ס מִתִּירִין
וְעוֹד הָא בְּלֹא בְּדוּק בְּסִימָנִין אִיסוּרָה וְלֹא סְמִכִּינֵן עַל רֹב מְצוּיִין וְלִדְעַת הָרֹא"ש וְהַמְרָדְכִי
מִדְּאוּרִיִּיתָא גְּבִילָה וּמִטְמָאָה דְּאִינוּ מְבֹנְרָר זֶה הָרֹב דְּכַמָּה פְּעָמִים שׁוֹחֲטִין שְׁאִין רֹב
הַסִּימָנִין נִשְׁחַטִין כְּמִבְּנֹאֵר בְּרֹא"ש בְּתִשׁוּבָה וּבְמִרְדְּכִי רִישׁ חוֹלִין א"כ אֲמַאי יֵהִיָּה פֶּשֶׁר
כְּשִׁנְשַׁחַט מִחְצָה ע"מ.

אוֹלָם הַבְּרוּר לִיִּישָׁב קוֹשְׁיָא זוֹ דְּשִׁאֲנִי הַכ' הוּאִיל דְּלִפְנֵינוּ חֲזוּיָן דְּהוּא מִחְצָה ע"מ מִמֶּשׁ
בְּמְדִידָה מְצֻמָּצֵמַת רַק אֲנֵן בְּעִינֵן לְמִיסַר עֲלֵיו הוּאִיל דְּאִי אֲפֻשֵׁר לְצַמְצָם נְאָמַר דְּטַעָה וְלֹא
יְכוּל לְכּוּנֵן יָפָה לְכַף אֲמָרִינֵן דְּאִין כְּאֵן רִיעוּת' וְאִם אַתָּה מְסוּפֵק עֲלֵיו לוֹמַר דְּטַעָה וְלֹא
נִשְׁחַט מִע"מ בְּזָה נוֹכַל לוֹמַר מַה"ת לָנוּ לְסַפֵּק הַנְּרָאָה לָנוּ דְּהָא כְּמוֹ כֵּן יְכוּל לְהִיּוֹת דְּטַעָה
וְנִשְׁחַט הָרֹב וּבְיָתֵר בְּיָאוּר אֲמַרְתִּי לִמ"ש בְּרִשְׁבִּי"א קִידוּשִׁין (דָּף ע"ג) בְּהָא דְּקָאָמַר
בְּש"ס שָׁם מַאי אֲמַרְתָּ דְּלָמָּא אֲזֵלָא לְגַבִּיָּהּ וְהוּ"ל קְבוּעַ וְכָל קְבוּעַ כְּמוֹעַ מְדִי וְכ'
הַרְשָׁב"א דְּאֲפִתִי רֹבָא גִּינְהוּ דְּאִי אֲזֵלָה לְגַבָּה הוּ"ל רֹבָה וְאִי אֲזֵלָא אִיהִי לְגַבִּיָּהּ הוּ"ל
מִע"מ נִמְצָא הָרֹב לְהַכְשִׁיר וְכ' דְּהַש"ס שָׁם לְרוּחָא דְּמִלְתָּא קָאָמַר הָרִי דְּזָה חֲשִׁיב רֹב
וְהֵינּוּ פִּינֵן דְּאֵנוּ דְּנִין עַל הַנִּלְדָּא אַם בָּא מְכַשִּׁיר אוֹ לֹא וּבְכָל צְדָדִי סְפָקוֹת מוֹרָה לָנוּ דְּמְכַשִּׁיר
נְבַעְלָה דָּאִם אֲזֵלָה לְגַבָּה הוּ"ל פְּרוּשׁ מְרֹבָה וְאִי אֲזֵלָא אִיהִי לְגַבִּיָּהּ הוּ"ל מִע"מ נִקְרָא
זֶה תְּמִיד רֹב לְהִיתָר וְה"נ דְּכּוֹנְתִי' אִינוּ דוֹמָה לְכָל ס"ס דְּמְסַפְקִינֵן עַל שְׁנֵי עַנְיָנִים אֲבָל
כְּאֵן דְּשְׁנֵי צְדָדִים מוֹרִין עַל עַנְיָן אֶחָד וְזִמְנָא' חֲשִׁיב רֹב מְעַלְיָא דְּלֹא נִשְׁתַּיֵּיר הָרֹב סִימָנִין
וְעִי"ש בְּרִיטְבִי"א קִידוּשִׁין דְּקַרִי לִיָּה כַּה"ג לִס"ס וּמ"מ הַמְכּוּנֵן הוּא לְרֹב.

וכן בשחיטה נקרא ענין זה לרוב דנשחט שפיר פן למדתי מנעורי בדברי תוס' הג"ל וראיתי אח"כ שנתפונתי לזה לדעת אאמ"ו ו"ל שפכת פן בד"ח (סי' י"ז) דכיון דהשניספיקות מורין על דבר א' ועל זמן א' דלא נשחט פחות מחצי סימן דהס' ששחט רוב מורה ששחט עכ"פ ג"כ החצי והס' ששחט רק מחצה ג"כ מורה דהני שחיטה מעליא וכיון דשניהם הם על זמן א' ושם א' הוי פרוב ומהני אף נגד חזקה וע"ש שכ' דכאן ל"ש לומר סמוך מיעוט לחזק' עפ"י דעת הרשב"א במשמרת הבית ועיין תוס' עירובין (דף ו') דכתבו דהוי פצין ס"ס פיון דההיתר קרוב מן האיסור: ובזה מוכן דברי הרמב"ם דמבואר מדבריו (פ"ט) מרוצח דבידי אדם אי אפשר לצמצם בידי אדם ובהלכות פלים (פ"ז) ב' בתנור שנטמא חולקו לשנים א' גדול וא' קטן הגדול טמא והקטן טהור חלקו לשנים בשנה פל א' מהן טמא לפי שאי אפשר לכנון אבל טבלא של חרס שיש לה דופן שנתחלקה לשנים טהורה וקשה אף אם נאמר בתנור הואיל דיש לו גומות אי אפשר לצמצם ולכנון כמבואר ש"ס בכורות (דף ח"י) משא"כ בטבלא מ"מ הא הרמב"ם סובר דאי אפשר לצמצם בידי אדם ואף אם נאמר דהוי ס"ס כמ"ש תוס' לגבי שחיטה מ"מ יקשה הא בס' טומאה ברה"י ל"מ ס"ס וכבר הניח זאת הגרע"א ו"ל בצ"ע בגליון משניות (פי"ב) דכלים וקדמוהו הרב בפרי מגדים (סי' כ"ג ס"ק י"א) בש"ד וכו' לא ידענא מה אדון ביה.

ובאמת הדבר תימא ע"ד הרמב"ם דאף למ"ש הר"ש (פ"ה) דכלים דהא דאי אפשר לכנון משום דיש לו גומות ה"מ היכא דסלקי לאחר שהוסק אבל בשלא הוסק אפשר לכנון בעוד שהוא רך ולח ולכך קתני בתוספתא מבית האומן.

מ"מ ברמב"ם יקשה דאף די"ל בתנאי דמסתם אחר שהוסק ואי אפשר לכנון בשביל הגומות מ"מ הא לדידיה דפוסק דאי אפשר לצמצם בידי אדם אמאי בטבלא טהורה. ולמ"ש א"ש פיון דנראה לנו בעליל שהוא נחלק שנה בשנה רק שפאנו לחוש לדלמא טועין אנו ואינו מכונן יפה שוב נוכל לומר ולדון על פל אחד מהחצי הטבלא דעפ"י הרוב הוא פשר דדלמא נשבר זה פחות מהשני ואינו הגדול וכיון דהשני ספיקות מורין על דבר א' יש לנו לדון על הרוב ורוב מהני אף בספק טומאה ברה"י כמבואר בבבביתא סוף פ"א דכתובות ומס' חולין (דף ט') וכיון דעל פל החלק נוכל לדון להכשירו מצד הרוב דיצא מידי טומאתו מטהרין לשניהם דעל כ"א יש לדון דהרוב הוא דכשר ואף דהני פתיתי דסתרי קצת דהא דנין על שניהם ביחד מ"מ הא אינו סותר רק ס' א' שאני אומר דלמא א' גדול מחבירו אבל יכול להיות דחלקו שנה בשנה לכך שניהם טהורין דעל כ"א אנו דנין לטהרן מצד רוב צדדים לטהר.

והא דבש"ס בכורות (דף י"ז ע"ב) פריף מחלקו לשנים והן שוין שניהם טמאין לפי שאי"א לצמצם לס"ד דלא ס"ל שאני פלי חרס הואיל ויש בו גומות יקשה הא אף דא"א לצמצם אמאי טמאין הא הוי רוב צדדין לכל החצי לטהר כמו דסברי לדידן ה"ר שמעני בתוס' ע"כ צריף לומר אה"נ לשיטתו דהש"ס הנה יכול לומר ולטעמך פמוכן: ולכאורה הדברים מוכרחים בדעת תוס' דהוי רוב דהא בשחיטה ג"כ הס' הוא לענין טומאת נבלה דאם לא נשחט החצי סימן בבירור מטמאה פנבלה א"כ מאי מועיל דאמרין אף דאי

אפשר לצמצם מ"מ שרי מטעם ס"ס הא דנין לענין טומאה ג"כ ולגבי ס' טומא' בר"ה ל"מ ס"ס ואף דיש חזקה לטהר מ"מ ל"מ החזקה בס' טומאה.

וכיון דבא הנידון לפנינו על היתר אכילה ועל הטומא' אם מטמא מהראוי לנו להחמיר כי פיצד נוכל להקל בס' וכיון דלענין טומאה ההכרח לנו להחמיר דהלקתא גמירא לן בס' טומאה ברה"י דטמא אף נגד החזק' והתורה עשה בו ס' פנדאי ואף ס"ס ל"מ וכנראה מדברי תוס' ב"ב (דף נ"ה) דמה"ת ל"מ פיון דמה"ד אפילו בחזק ספיקא טהור דאוקמה אחזק' וילפינו מסוטה דטמא וא"כ מה לי חזק ספיקא מה לי תרי ספיקי עיי"ש פיצד נוכל להכשיר באכילה אם נולד הס' לענין טומאה וע' נו"ב מהד"ת חיו"ד (סי' ק"כ) דכ' דבס' בשחיטה דאנו אוסרים אטו נימא שאם יש בבית המטבחים אנשים הרבה יהיה הס' לקולא מצד ס' ברה"ר א"ו בדבר השניף לאיסור והיתר אמרינו ס' איסור לחומרא ואין חילוק לענין צד האיסור שבו בין רה"י לרה"ר ע"ש וזה למיזל לחומרא אבל ודאי דלא נוכל לאחוז החבל בתרי ראשין ולהתיר באכילה ולהחמיר לענין טומאה.

א"ו פיון דהוי שני צדדים להתיר יש לו פח הרוב ובתר רובא אנלינו אף לענין טומאה: אף י"ל למ"ש בש"מ פתובות (דף ח') בהא דהקשה הש"ס ואמאי ס"ס הוא וז"ל והקשה בשניטה דמאי אמרינו כל מקום שאמה יכול לרבות ספקא וס"ס ברה"י ס' טמא ומירץ דה"מ פשהחזק שם טומאה אבל אם לא החזק שם טומאה פלל בס"ס אין אוסרין עכ"ל.

וא"כ י"ל שפיר לענין שחיטה פיון דלא החזק שם טומאה מהני ס"ס להכשיר משא"כ בהך דטבלא דכבר החזק שם טומאה ואמה בא להוציא מטומאתו ע"י השבירה י"ל דל"מ ס"ס ברה"י להוציא מידי טומאתו.

אולם יקשה הא קתני במתניתן דטהרות (פ"ו) כל שאמה יכול לרבות ספיקו' וקתני שם טומאה בבית ספק היתה שם ספק לא היתה שם ואפילו היתה שם ספק שיש בה פשיעור ספק שאין בה פשיעור ואפילו שיש בה ספק טומאה ספק טהרה ואפילו טומאה ספק נגע ספק לא נגע ספקו טמא וכ"כ להדיא הרמב"ם ר"פ (ח"י) מאבות הטומאות הרי להדי' דל"מ ס"ס אף בלא החזק הטומאה ודוחק גדול לומר דהתם איירי דמתחלה החזק לטומאה ודאי השיעור ואח"כ נולד ס' אם נסתלק מכו"כ הו' אמת דבחידושי הר"ן ריש גדה כ' על קושית התוס' שם לב"ש למה לא מטמאין הטהרות דלמפרע הא ס' טומא' ברה"י ס' טמא וכ' פיון דמסוטה גמרינו דוקא דומיא דסוטה שהס' נולד בהאשה שהיא המקבלת הטומאה אבל באיש שהוא המטמא א"ב ס' פלל שאם בא עליה ודאי טמאה אבל הכא שנולד הס' באשה שהיא נותנת הטומאה לא דמי לסוטה הוא ולפיכך אנו מעמידין אותה על חזקתו עיי"ש הרי דיש חילוק אם נולד הס' בדבר המקבל טומאה או שנולד ס' בדבר המטמא וא"כ י"ל פן ג"כ לענין ס"ס היכא דשני ספיקות מורין שאין פאן דבר המטמא מהני הס"ס ואתי נמי שפיר הך דטבלא ועיין רשב"א ריש גדה שם ובתשובה (סי' פ"ג) שכ' שלא אמרו רשות היחיד ורה"ר אלא בדאיתחזק איסורא פגון ט' צפרדעים ושך א' ביניהם ונגע בא' מהם וא"י באיזה מהם נגע אי נמי בדאיכא רגלים לדבר פסוטה שהרי קינא לה ונסתרה א"נ אע"ג דלא איתחזק והוא דליכא למימר דפריש מרובא עיי"ש משמע ג"כ דמסקי ליה בזה.

אולם יקשה ממתניתין דטהרו' שם המסופן ברה"י והוציאו לרה"ר והתזירהו לרה"י
כשהוא ברה"י ספיקו טמא וכשהוא ברה"ר ס' טהור ור"ש חולק ויקשה אמאי ברה"י ס'
טמא הא נולד הס' בדבר המטמא ועוד ממתניתין דנגע בא' בליילה ולמחר השפים ומצאו
מת ר"מ מטהר ונחמם מטמאין ומבואר בתוספתא דדוקא ברה"י טמא ואמאי הא הס'
נולד על דבר המטמא.

שוב ראיתי בתוס' סוטה (דף כ"ח) דהקשו באמת על הך מתניתין דנגע בא' בליילה הא
הוי ס' על דבר המטמא וכתבו דכך הלכתא גמירי לן דבכל אופן ס' רה"י ס' טמא. ואולי
יש לחלק דשם עכ"פ עתה בשעת מציאתו הוא ודאי מת ובגדה אף דהשתא ודאי טמאה
עדיף דהיא בדיקה ממש וכמ"ש חידושי רמב"ן ריש גדה ועדיין צ"ע.

ובענין ס"ס י"ל ג"כ סברא הזאת דאף דמצא פ"פ מ"מ פיון דהוי ס' תחתיו ס' אונס ולא
החזקה טומאה כלל לפנינו עדיף טפי ולא אסרינו ואמאי שפיר דברי הש"מ פתובות
ובמ"א יבואר אג"ה עוד במקומו.

עכ"פ אינו מוכרח ממה דס"ד דמע"מ כשיקרה דמהני הס"ס לענין היתר אכילה דיהנה
מצד רוב מטעם דאל"כ לא יהני לענין טומאה די"ל דבכה"ג מהני אף ס"ס לטהר. וכ"מ
מד' תו' חולין (ד"י) בשחט בסכין ונמצ' פגו' דר"ח סובר כשיק' שמה בעצם נפגם וכו' תו'
דל"ה תרתי לרעות' דהוי ס' טובא שמה בעצם נפגם ושמה לא שח' הסימנים פגוד
הפגימה והוי כס"ס ויקש' ג"כ אמאי לא נימא לענין טומא' פיון דאם נשחטה נגד הפגימה
הוי גבילה ומטמאה ובטומאה ל"מ ס"ס.

א"ו פיון דלא אפתחוק לפנינו טומאה מהני ס"ס לענין טומאה ג"כ וע' מבי"ע בס' קרית
ספר (פח"י) מאה"ט דכ' דס"ס דל"מ בטומאה הוא רק מדרבנן אף ברה"י דגמירי לה
מסוטה ושם ליפא ס"ס והביא דברי תוס' ב"ב (דף נ"ה) אולם למ"ש תוס' שם דמה לי
חד ס' מה לי תרי משמע דהוא מה"ת ועיין פנ"י בק"א סוף (פ"א) דכתובות ובהפלאה
שם דלדבריו הא דל"מ ס"ס בטומאה משום דעשאו הכ' כנדאי משמע דשילש ספקות
מהני וכמ"ש הש"ך (סי' ק"י) דשילש ספקות מהני לכ"ע אף נגד חזקה ולא משמע פן
ממתניתין דמס' טהרות דלענין טומאה משמע אף בג' ספקות מחמירין אם מה"ת או
מדרבנן ועיין תוס' פסחים (דף ט' ע"ב) ד"ה ספק דגריבת חולדה הוי ס' הרגיל ועיין
בראב"ד בהשגות (פי"ט) הל' טומאת מת דכ' באמת הטעם דמשום דהוי ס"ס אף
בדאורייתא לקולא ועיין מהרי"ט ח' יו"ד (סי' א') ובס' פפות תמרים מ"ש בזה.

עכ"פ אם נאמר דס"ס דל"מ הוא רק מדרבנן א"ש הא דטבלא אף אם הוי ס"ס י"ל
דבכה"ג הקילו פיון דנראה לפנינו דהוא מע"מ ובפרט לענין חשיבת הפלי נתבטל ולכך
שרי כל חד דאין זה ס"ס הסותרין כמ"ש הפר"מ פיון דאינו סותר רק חד ס': עוד י"ל
בקושיא הנז' ביה דטבלא וכן בשוחט מע"מ אף דהוי רק ס"ס ואף אם נאמר דס"ס ברה"י
מטמאין מה"ת מ"מ י"ל פיון דלפנינו ראינו אחר הדיקה הראוי שהוא מע"מ ממש רק
אנו ידענו שאי אפשר לצמצם ואנו גמרינו מסוטה דס' טומאה טמא ודוקא בדבר שיש בו
דעת לשאול אבל דבר שא"ב דעת לשאול אינו דומיא דסוטה והוי כשאר ספיקו' וה"נ
הוי כא"ב דעת לשאול ואף דס' טומאה הבא בידי אדם ספקו טמא היינו במקום שהנה
אפשר לדעת בשעת לידת הס' אבל בענין דאי אפשר לעולם לדעת כמו בנד"ד דאי אפשר

לצמצם לשום אדם ואין זה ס' חסרון ידיעה כינון דאי אפשר לשום אדם לצמצם ולדעת הוי דין זה פשאר ספקות ולקח שרי בס"ס ועיין רמב"ם (פי"ז) מאה"ט המערה מכלי לכלי ונמצא השרץ בתחתון העליון טהור ואין אומרים העליון נפל אלא שמה בתחתון היה מפני שהן פלים ואין להם דעת לשאול וכן כל פיוצא בזה ועיי"ש בראב"ד שתמה ע"ז שהרי טומאה הבא בידי אדם הוא אבל הטעם שכל הטומאות פשעת מצייאתן ובמקום מצייאה ובכ"מ שם פתב ולדעת רבינו י"ל שמתאחר שלא נדע לאדם ל"ח באה בידי אדם עיי"ש וא"כ בזה דאי אפשר לדעת לאדם י"ל דגם הראב"ד מודה דהוי כא"ב דעת לשאול ושפיר מהני לטהר מטעם ס"ס וכנ"ל וז"פ לענ"ד: אולם בהך ס"ס דספין הנמצא פגום שם י"ל דהוי כס' שיש בו דעת לשאול ובא ע"י אדם דאם היה שוחט העור היה יכול לבדוק ולדעת אם הוא פגום ואף שהמצייאות רחוק מ"מ פינון דהיינו אופן לדעת הוי פיש בו דעת לשאול ובא ע"י אדם וס' ברה"י בטומאה טמא ודאי ול"מ ס"ס וצריף לומר כמ"ש לעיל.

הן אמת דלקאורה י"ל דדבר זה אם מתרמו ס"ס לגבי איסור אכילה דנבילה וטומאה אם נאמר דלענין אכילה היה אסור פינון דלענין טומאה ל"מ ס"ס י"ל דתליא בהא דמבואר סוטה (דף כ"ח) דצריף תלתא קרא דונטמאה חד לבעל חד לבועל חד לתרומה ופריף בש"ס לר"ע פהונה מנ"ל וכ"ת פהונה ל"צ קרא שהרי עשה בהן ס' זונה פזונה תרומה גמי לא מבעי' קרא שהרי עשה בה ס' זונה פזונה ומסיק דלר"ע ד' קרא פתיב ועיי"ש בתוס' דכ' תימא אמאי לא אמר פינון דטימא הפתוב מס' מה"ת דמותרת בתרומ' ולכהונה ותיקצו דאי לאו קרא איכא למימר דלא טימא אלא לבעלה דאיכא ס' חייבי מיתות ב"ד עיי"ש אבל לענין תרומה וכהונה הו"א אוקי אתתא אסתוקתה אבל בירושלמי אמרו דל"מ אשה שאסורה לבימה ותהי' מותרת בתרומה ודרש חד מהני תלתא קרא ליבם עיי"ש הרי מבואר דלדעת הש"ס דילן צריף קרא לאסור בתרומ' ולכהונה אף דכבר ידענו דעשה הכ' ס' פנדאי לאסור לבעל ולבועל דאימ'ר' הסזקה ע"י הקו"ס מ"מ אי לאו קרא היתה מותרת בתרומה ולכהונה והיינו מדחקים א"ע לומר דלבעלה דאיכא ס' חייבי מיתות ב"ד עיי"ש אף דאיסור זונה ולבועל ל"ה חייבי מיתות בית דין רק הואיל דהאיסור ביאה הי' ספק חייבי מיתות בית דין לכך הסמירה התורה לאסור ובכ"ז היתה מותרת בתרומה ולכהונה מצד חזקה הרי דמחלקינן הדבר גבי אתתא אחת לאסרה לבעלה ולבועל ולהתירה בתרומה אף דהיינו מחזקינן לה בחזקת זונה לאסרה על בעלה ועשה הפתוב פנדאי ועיי"ש תוס' ד"ה מה דהכ' אסרה קודם שתיה פאלו היא ודאי ואפילו היא טהורה נענש בב"ד של מעלה [ומה שהקשה שם המהרש"א הא איצטריף קרא לאסרה דלא מוקמינן על חזקתיה צריף ליישב דהא אף אם ל"ה קראה הכ' ונטמאה רק שציינה לעשות פסדר הזה ואח"כ ונקתה ונזרעה זרע היינו יודעים דאסורה לבעלה עד שיעשה לה פסדר מנות השקאה ולמה איצטריף לרבו' מונטמאה ע"ז פתבו דהפתוב אסרה קודם שתיה פאלו הוא ודאי] ובכ"ז אף דגלי קרא לאסרה על בעלה ולבועל אף דתרונייהו טענו ברי דלא טימא אותה וכן לבעלה היה ראוי להאמין לה וכמ"ש הר"ן חידושי ריש נדה לא היינו יודעים לאסור אותה לכהונה אם לא גלי קרא הרי דאינו מכריע זה ע"ז לומר הואיל דמחזקינן אותה לאיסור לגבי ד"א נאסור אותה לדברים אחרים הנגרר אחריו רק כל חד

תיקום אדוֹכְתִי כִּן נְמִי י"ל לְעֵנִן ס"ס אף דלענן טומאה מחזקינו למטמא מ"מ אינו אסור באכילה.

ולדברי הירושלמי הוא באמת כמו דשם נגרר האיסור תרומה אף דהוא רק איסור הנוגע רק לעצמה מ"מ פנין דאסורה לביתה אסורה גם בתרומה ה"נ י"ל פנין דמטמאנו אף בס"ס ואפשר לעשות פנדאי ממילא אסו' באכיל' ובאמת קושית תוס' שם יש ליישב דפירכת הש"ס הוא על עשאה הפתוב פנדאי ומנ"ל פהונה אף דממילא אסורה מס' ולא מוקמינו על התזקה פנין דגלי קרא דאסורה לבעל ולבועל מ"מ פנדאי ל"ה ידענו אי לא קרא ואי דל"צ פנין דעשה ס' זונה פנדאי תרומה נמי לא תבעי וכן ראיתי בס' שב שמעתתא ש"א פי"ג) שמינישב פן תמיתה התו' ולפי"ז אין להוכיח לומר דלא נגרר חז דמת חבירו רק לעשות ס' פנדאי לעשה בב"ד של מעלה צריף קרא אבל לאסור מס' ל"ה צריף קרא וכ"כ בס"ס פנין דלענן טומאה ל"מ הס"ס י"ל דל"מ להתיר באכילה.

וצ"ע בכ"ז: שוב ראיתי בקרית ספר הלכות פלים דכ' בהף דטבלא טעם אחר דבתנור כ"א טמא דאי אפשר לצמצם משום דכלי חרס יש בו גומו' ולא סלקא טומאה מיניה והוי ס' דאורייתא וטבלא שיש לו דופן שנתלקה לב' בשנה טהורין דהוי מד' דברים שחכמים מטהרין (פ"ג) דעדי' ולפי' הראב"ד ז"ל הוא הטבלא של עץ ומשום דטומאתה מדרבנן ל"א פה תרי רובי וידעת הרמב"ם שהיא של חרס נראה דטהורה משום דהשתא לית לה דופן ברוח רביעית ואפ"ה אם אחת מהן גדולה טמאה דאפתי חשיבי פלי קיבול עכ"ל פנראה דמטעם אחר בטבלא טהורין דנתבטל מתור' פלי קיבול פל שנתלקה לשנים הנראים שוין: ובהאי ענינא דהף ס"ס אמרתי בימי חורפי בדרף פלפול ליישב דברי הרמב"ם שכתב הלכות טומאת צרעת פ"ב ספק שיעור לבן קדם ספק הבהרת קדמה ה"ז טמא ונראה לי שטומאתו בספק וכ' שם הכ"מ אע"ג דבמס' ב"מ אמרינו דקוב"ה אמר טהור לא בשמים היא ואע"ג דאמרינו מאן נוכח רבה בר נחמיני ואיהו אמר טהור ויצאה נשמתו בטהור' י"ל פנין דבשעת יציאת נשמה הוא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא ואינו פדאי להוציא מפלל שפידינו דהלכה כת"ק והדברים דחוקים וי"ל דהרמב"ם דקדק בלשונו ואמר ס' שיעור לבן קדם ס' הבהרת קדמה ולא קאמר סתם ס' כמו דקאמר בש"ס ב"מ דשם קתני אם בהרת קודמ' לשיעור לבן טמא ואם שיעור לבן קד' טהור ס' הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא ולא קתני רק סתם ס' גם למה אמר רבה ב"נ טהור טהור שני פעמים.

אולם א"ש דהא יש לחקור פיצד הדין אם באו שניהם ביחד בבא הבהרת והשיעור לבן וי"ל פנין דכתיב בתוה"ק ושיעור לבן בבהרת היא דוקא סימן טומאה אם קדם הבהרת ואח"כ בא השיעור לבן אבל אם באו שניהם ביחד י"ל דאינו סימן טומאה והנה הא דהוכיח רבא פתובות (נ"ד ע"ה) דר"י אזל בתר חזקת הגורף צריף לראות מה שיניף בנה חה"ג דלא קדם להשיעור לבן הא גם להשיעור לבן יש חזק' דלא הנה לו מקודם ונימא דבא אח"כ וצריף לומר דהתזקה הוא דמחזקי' דבאו ביחד ובשעה שפא הבהרת בא השיעור ולא אח"כ ואי דהוי תזקה על השיעור הא כ"כ הוי תזקה על הבהרת.

אולם א"כ יקשה מנ"ל לרבא דהטעם משום חזה"ג דלמא הטעם משום דהוי רוב צדדים להיתיר וכמו ס"ס קדא דלמא קדם השוער לכן ואף אם לא קדם לבא דלמא באו ביחד והוי רוב לטהר ומיעוט לטמא דהיינו שהבהרת קדם.

וי"ל הא דאמ' רבה ב"נ טהור טהור וכפל דבריו היינו מהו טעמא אם מספקינן ג"כ לדלמא השוער לכן קדם או שבאו בב"א ויש שני צדדים לטהר רק מיעוט צד דבהרת קדם בזה אמר טהור טהור היינו שני צדדים יש לטהר אבל אם ידענו דלא באו בב"א רק הספק על מי קדם אם הבהרת קדם או השוער לכן קדם דל"נ רק הס' איזהו קדם בזה י"ל דטמא מס' ורב"נ יצא נשמתו בטרה נרמז בדבריו שאמר טהור טהור אם יש שני צדדים לטהר ומוכן מאליו דהיכא דליכא שני צדדים לטהר טמא מס' ואתי שפיר פסקו של הרמב"ם דפוסק פהכרעתו של רבב"נ והוא לא הביא לטמא רק היכא דלא יש ס' על ביאת שניהן בב"א רק הס' אם הבהרת קדם או השוער לכן קדם אבל על ב"א לא יש ס' בזה הוי ס' לטמא בס' השקול.

אולם יש לגמגם דע"כ לא פתבו תוס' דזה הוי פועין ס"ס היכא דיש שני צדדים להכשיר רק היכא דלפנינו נראה לעינינו דהוא מחצה על מחצה רק שבאנו להתגולל עלינו דאי אפשר לצמצם בזה שייך לומר להכשיר מצד ס"ס אבל אם לא ידענו ולא ראינו כלל י"ל דל"מ ס"ס פזה לדון מצד רוב צדדין שוב ראיתי בש"מ פתובות שם דכתב דתיקשי רישא לסיפא דמתני אם בהרת קדם טמא משמע הא שניהם נולדו בב"א טהור ומדקתני סיפא אם שוער לכן קדם לבהרת טהור משמע הא שניהם בב"א טמא ואי דייקת בדיוק דרישא תיקשי אמאי ס' טמא נהרי פאן ס"ס ולהקל וכו' דנקט בהרת קודם לשוער משום דהכי פתיב בקרא והה"ד שניהם בב"א עי"ש ויקשה לדבריו א"כ הוי ס"ס לטמא ועי"ש עוד בש"מ הרי דקרי אף לכה"ג ס"ס וי"ל דעכ"פ שייך חזקת הגוף בסימן טומאה של"ה לו ואז אף דל"ה ספק על ביאת שניהם בב"א רק מי בא קודם או הבהרת או השוער לכן ע"ז פליגי ר"י ורבנן וגם ע"ז שייך חזה"ג פנ"ל ובזה הכריע רבב"נ במה שאמר טהור טהור שני פעמים היינו היכא דיש שני צדדים לטהר וא"ש דברי הרמב"ם פן י"ל ע"ד פלפול ואכ"מ בזה במה שיש עוד לדבר שמה: סי' כ קיי"ל דהשוחט צריך לבדוק הספין גם אחר השחיט' אף דאם נאבד הספין פשר דמוקמינן הספין על חזקתו דלא נפגם מ"מ כל דאפשר לברורי מבררין.

ולכאורה הא מבואר ברשב"א חולין (דף ט) דהא דכשר בנאבד ה"מ פשפדק קודם שחיטה דמעמידין הספין בחזקתו עם מה שיש לתלות דאפילו נפגם בעור שמה שלא פגד הפגם נשחט הסימנים.

מבואר דבלעדי צד לתלות לא היינו מכשירין ע"י חזקת הספין דהיינו חיישינן שמה בעור נפגם רק פיון דגם אם נמצא פגום יש להסתפק ולתלות שמה לא שחט פגד הפגם סמכינן על חזקת הספין ועיין מה שהבאתי לעיל (סי' ח') גושית הס"ט פיון דהוי כמו אשה מנתערי דמין החוצץ קודם הטבילה דעור ודאי פוגם אמאי בנאבד כשר' וכתבתי שם דעור ודאי פוגם כמו עצם המפרקת פשאינו חותה בכח לקה אם נמצא רעוּתא בספין הספק שקול משא"כ כשלא ראינו פגומה.

ולמ"ש הרשפ"א דעם מה שישי לתלות שמא שלא פנגד הפגם נשחט בלא"ה א"ש כמובן. אולם א"כ אמאי ביש הספין לפנינו צריף בדיקה הא בס"ס מבואר (סי' ק"י) דאפילו אם אפשר לקבר א"צ לקבר ואף להסוכרים דתייב לקבר היינו אם יתברר ע"י שני ספקות אבל אם א"א לקבר רק ס' א' אינו צריף לקבר וכמו שפתיב הנו"ב והח"ד סוף דיני ס"ס וה"נ אף אם יברר וימצא פגום ישאר הס' שמא שלא פנגד הפגם נשחט א"כ למה צריף שיברר.

ואין לומר פיון דנשאר הספין בידו אם לא יבדוק חיישינו שמא יתברר אח"כ ס' א' היינו שימצא פגום ולא יהיה רק ס' א' שמא שחט שלא פנגד הפגם ובכה"ג לכ"ע צריף בדיקה כמ"ש לדון פן בס' שעה"מ (פ"ז הי"ב) מאישות דהיא דיתברר ממילא ס' א' ולא יהיה נשאר רק ס' א' אחר לא סמכינו על ס"ס ועיין מ"ש אאמ"ו ו"ל בס' דברי חיים דיני אישיות (סי' פ"ט) ואנכי בענייניו בהגהותי שם וה"נ דכונתי דלמא יתברר אח"כ ס' א' ממילא.

אולם א"כ אם ישליף הספין הכי נאמר דא"צ לבדוק הא נדאי ליתא וכן מבואר מדברי רשפ"א דמדמה בדיקה זו לבדיקת הריאה. וכן רמב"ם (פ"א הכ"ז) כ' אם פשע ולא בדק הספין או שאבדה כו' שחיתתו פשירה מבואר דלכתחילה צריף לבדוק אף אם רוצה לאבד הספין ולא יבא לידי בירור ובאמת יש להבין למה דמדמה הרשפ"א לבדיקת הריאה הא שם אם עשה במזיד והשליכה או איבדה כ' הש"ף (סי' ל"ט ס"ק ו') דלכ"ע דינא כמו מבטל במזיד איסור דבריהם דאסור ואמאי בספין אף אם פשע ולא בדק מותר.

וע"כ צריף לומר דס' זה שמא לא פנגד הפגם שחט לאו ס' מעלי' וגם שמא ימצא פגום במקום דידוע ששחט בו וכשנאבד מצטרפין לתלות בצירוף חזקת ספין משא"כ כשהוא לפנינו חייב לבדוק ובלא"ה אין מוציאין מחזקה דאינו זבוחה: ולכאורה י"ל הטעם דצריף לבדוק ולקבר דחזקת הספין אף דמהני כשנאבד מ"מ קלישא טובא דהוי ממקום למקום.

והנו"ב מהד"ק אה"ע (סי' ל"א) ביאר הא דנגע באחד בלילה ולמחר מצאו מת דמחלק בין ראוהו חי מבפניו או לא אף דמעיקרא נדאי חי מ"מ לא מחזקינן לחזקה דמעיקרא ממקום למקום ובעיני דוקא ראוהו חי במקום זה וכ"כ במקו"ח הל' פסח (סי' תס"ז) דכמו דלא מחזקינן לחזק' דהשת' ממקום למקום פן נמי חזקה דמעיקרא לא מחזקינן ממקום למקום וכבר הבאתי בהגהותי בד"ח יו"ד (סי' ח"נ) ולעיל (סי' ח') ראי' לזה מדברי בעה"מ פתובות (דף ע"ו) שכתב וז"ל וכן בעל החמור עליו להביא ראיה מטעם פאן נמצא מת וכ"כ מעיקרא מת קודם הפשיכה וכשמביא ראי' שלא מת מקודם מוקים חזקה דגוף החמור בחזקת חי כדמעיקרא ואינו מוכן כשמביא ראי' שלא מת ממילא חי וזהו דל"ל אפשר דדעת בעל המאור דא"צ להביא ראי' רק שהחמור חי קיים באותו מקום קודם החליפין אף שלא ידענו אם היה חי בשעת חליפין מ"מ מוקמינן שוב על חזקת חי.

וא"כ ה"נ חזקת ספין אף דבדק קודם השחיטה מ"מ כשמוליכו לחתוף הקנה או הנשט פא למ"א דרף העור. לכה"א דבנאבד מוקמינן על חזקתו ואמרינן דאין העור עלול לפגן מ"מ פשיש לפנינו לבדוק חייב לבדן' וכשמוצ' פגום הוי לכה"ס.

ועיין תוס' חולין בהא דקאמר בש"ס לר"ח בהמה לא איתרע ספין לא איתרעאי דהקשו הא במקנה שנמדד ונמצא חסר ל"א מקנה איתרעאי אדם לא איתרעאי וי"ל נמי דלר"ח

דעור אינו עלול כ"כ לפגום וא"כ פֿשֿשֿבר עֶצְמוֹת הָיוּ פֿנִמְצָא ריעותא וְשִׁלָּא בְּמִקּוּם מְצִיאָתָן וּד' לְמִקְנָה שְׁנִמְצָא חֶסֶר דְּכָל הַסִּיבּוֹת וְהַמְקַרְיוֹת שְׁגֵרְמוּ לְהִיּוֹת חֶסֶר יְכוּל לְהִיּוֹת מְעִיקְרָא כְּמוֹ הַשְׁתָּא וּלְכַּךְ הָיוּ תְּרַתֵּי לְרֵעוּתָא חֲזַקת טְמָא דְאָדָם וְחֻזְקָה דְהַשְׁתָּא דְנִמְצָא חֶסֶר וְהָיוּ כְּמוֹ מְקוּם מְצִיאָתָן מִשָּׂא"כ בְּסִפּוּי בִּינּוֹן דְהִיָּה בְּדוּק' לְוָדָם שְׁשַׁחַט וְאִח"כ פֿשֿשֿבר עֶצְמוֹת דְנִמְצָא פָּגוּם אוֹ כְּשִׁנְגַע בְּעֵצִים הַמְפָּרְקֵת מֵהַ שְׁנִמְצָא אִח"כ פָּגוּם הָיוּ פֿנִמְצָא וְשִׁלָּא בְּמִקּוּם מְצִיאָתָן וְלֹא מְחֻזְקִינּוּ הָרֵיעוּתָא דְסִפּוּי מְמִקּוּם לְמִקּוּם וְאוּלַי י"ל דְזֵה פְּנוּנַת תּוֹס' בְּתִירוּצִים בְּעֵצִים וְדַאי פּוֹגֵם.

עכ"פ לר"ה דְהַעוֹר עֵלּוּל לְפָגוּם כְּמוֹ עֵצִים הַמְפָּרְקֵת וְהָיוּ כְּמוֹ בְּמִקּוּם מְצִיאָתָן לְכּוֹן טְרִיפָה אִם נִמְצָא פָּגוּם י"ל לְכַךְ צָרִיךְ בְּדִיקָה אִח"כ דְהָיוּ פְּאִינוּ בְּדוּק אֲחֵרֵי עֲבוּר לְמִקּוּם אֲחֵר. וְאִם כּוֹן יִקְשֶׁה בְּיוֹתֵר אֲמַאי בְּפִשְׁעֵי וּמֵאֲבָד הַסִּפּוּי פֿשֿיָרָה וּבְבִדְיַת הַרְיָאָה פֿשֿעֵשׁ' בְּמִזִּיד אָסוּר: עוֹד יֵשׁ לְרָאוּת לַמ"ש הַרְשָׁב"א מֵהַ שֵׁשׁ לְתַלוֹת לְצָרֵף דְאֲפִילוּ נִפְגַּם בְּעוֹר שְׁמָא וְשִׁלָּא כְּנִגְדַּת הַפָּגֵם שַׁחַט א"כ אִם הַסִּפּוּי קָצָר רַק כְּמֵלֹא רֹחֵב הַצְּנָאָר מְהֵרָא וְיִחוּשׁ וְלִהְטָרִיף אִם נֶאֱבָד וְלֹא רְאִיתִי כּוֹן מְבֹאָר.

וּבְאַמַּת פְּכָר הַבְּאִתִּי בַד"ח שֵׁם דְבָרֵי רִשְׁב"א רִישׁ גִּדָּה דְמְבֹאָר דַּל"ב שְׁיִתְחַזַּק הַחֻזְק' דְמַעֲיָקָר' דוּק' בְּאוֹתוֹ מְקוּם שִׁכ' בְּנִגְעָה בַּא' בְּלִילָה אָדָם זֶה לֹא בְּחֻזְק' חִי' הִי עוֹמֵד וְכַדְתִּינָא בְּתוֹסְפָתָא מוֹדִים חֲכָמִים לַר"מ כְּשִׁרְאוּהוּ חִי אֶלְמָא אֵלּוּ הִי קָאִי בְּחֻזְקַת חִי ל"ה מְפָקִינוּ לִיהַּ מְחֻזְקָתוֹ אַעפ"י שְׁנִמְצָא עֲכָשְׁיוֹ וְשִׁלָּא בְּמִקּוּם מְצִיאָתוֹ עכ"ל הָרִי דַּל"ב שְׁיִתְחַזַּק חֻזְקָה דְמַעֲיָקָרָא בְּאוֹתוֹ מְקוּם דְּנִקָּא וְכּוֹן הַבְּאִתִּי שֵׁם רְאִיָּה מְדַבְּרֵי תוֹסְפָתָא הַמּוּבָא בַר"ש (פ"ה) דְטְהָרוֹת יֵשׁב ע"ג אָבֵן בַּרְה"ר וּבִשְׁחַר עֶמֶד וּמְצָא עֲלֵיהַּ שְׁרִץ אוֹ רוּק ר"מ מְטַהֵר וְחֲכָמֵי מְטַמְּאִין שְׁכָל הַטּוֹמְאֵי כְּשַׁעַת מְצִיאָתָן וּמוֹדִים חֲכָמִים לַר"מ שְׂאָם רַאוּ נִקְיָה מִבְּעָרְבַּי אַעפ"י כו' שֶׁהוּא טְהוֹר וְשֵׁם יֵשׁ חֻזְקָה דְמַעֲיָקָרָא בְּאוֹתוֹ מְקוּם וְהָיָה לָנוּ לְאוּקְמֵי אֲחֻזְקָה אַף בְּלֹא רְאָה בְּלִילָה שֶׁהִי נִקְיָה דְהָא מ"מ פ"א הִי נִקְיָה וְנִחְזִיק בְּחֻזְקָה דְמַעֲיָקָרָא כ"ז שְׁנוּכַל א"ו דְאִין חִזְלוּק בֵּין מְקוּם לְמִקּוּם רַק אִם הָיָה בְּדוּק מְקוּדָם וְכְמוֹ שִׁכְת' הַרְמַב"ן שֵׁם בְּחֻזְקָתוֹ שֶׁהִי מְטַהֵרִין גִּימָא ג"כ הָרִי דָם לְפָנֵיךְ וּבִנְגַע בְּאֲחָד בְּלִילָה חֲכָמִים מְטַמְּאִין טוֹמְא' וְדַאי דְכָל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאָתָן וְכַתּוּב וַיִּלֵּךְ דְשָׂאֵי אִשָּׁה דְבְּחֻזְק' טְהָרָה עוֹמֵדָת שְׁהָרִי בְּדוּקָה הִיא וְאֵע"ג דְשִׁכְיָחִי בְּהַ דְמִים מ"מ כָּל שְׁהַפְסִיקָה וְטְהָרָה בְּחֻזְקָתָה זוֹ הִיא עוֹמֵדָת אָבֵל אָדָם זֶה אִינוּ עוֹמֵד בְּחֻזְקַת חִי עִי"ש וְהִינּוּ דְחֻזְקָה דְמַעֲיָקָרָא שְׁנִמְצָא אִח"כ רֵיעוּתָא בְּעִינוּ שְׁיִהְיֶה בְּדוּק' מְקוּדָם וְכּוֹן עֲלֵהּ בְּדַעַת תּוֹס' עִירוּבִין (דף ל"ה ע"ב) רַק דְכַתְּבוּ דְאִשָּׁה בִּינּוֹן דְשִׁכְיָח דְמִים כְּאִינְהַ בְּדוּקָה וְרַמְב"ן סוֹבֵר דַּמ"מ בִּינּוֹן דְנִבְדְּקָה מְקוּדָם מוֹקְמִינוּ עַל חֻזְקָה עכ"פ כְּנִרְאָה אִינוּ מוֹכְרֵחַ דְבְּעִינוּ שְׁיִהְיֶה דְנִקָּא בְּמִקּוּם מְצִיאָתָן לְהַחֲזִיק חֻזְקָה דְמַעֲיָקָרָא וְכָךְ גַּם בְּסִפּוּי דְרוּב פְּעָמִים לֹא נִפְגַּם אַף דַּאֲח' כָּךְ הוּא כְּשִׁלָּא בְּמִקּוּם מְצִיאָתוֹ מוֹקְמִינוּ עַל חֻזְקָה וּלְכַךְ בְּנִבְדְּקָה הַסִּפּוּי מוֹתֵר רַק כְּשֶׁהוּא לְפָנֵינוּ צָרִיךְ לְבָרֵר וְהָא דַּכ' הַרְשָׁב"א לְצָרֵף שְׂמָא וְשִׁלָּא כְּנִגְדַּת הַפְּגִימָה שַׁחַט הוּא רַק לְאֵלִימָא מְלִתָּא וְלֹא לְעַכְבַּ וְעִינּוּ בַפ"מ בַּש"ד ס"ק ל"ד): וְהִנֵּה רְאִיתִי בְּנו"ב מֵהַד"ק יו"ד (ס' ו') הַקְּשָׁה לוֹ הַשּׁוֹאֵל מְדַבְּרֵי רַמְב"ן הַמּוּבָא בְּרִשְׁב"א וְר"ן גִּיטִין פֶּרֶק הַתְּקַבֵּל בְּהָא דְאוּמֵר לְשִׁלּוּחוֹ צָא וְקִדְשׁ לִי אִשָּׁה דְאָסוּר בְּכָל הַנְּשִׁים שְׁבַעוּלָם דְהַנְּשִׁים אִפִּי קִטְנוֹ מוֹתֵר' דִּישׁ לְהֵם חֻזְקַת פְּנוּיָהּ וְגַם חֻזְקָה עַל הָאֵב שְׁאִינוּ מְקִדְשׁ בְּתוֹ וְשׁוֹתֵם לְקַלְקֵל עֲלֵיהַּ וְהָיָה מוֹדִיעַ אָבֵל

הוא אסור בנשים שיש להן קרובות לפי שאין חזקה של קרובות שאינן באות לדון בפנינו מועלת לו הא אלו באות קרובות ואמרו לא קדשנו שלים ודאי מותר דעא"נ באיסורין.

ואמאי מהני פאן חזקת הספין להוציא הבהמה מחזקת איסור והנו"ב השיב לו להקשות ממתניתין דהמביא גט והניחו זמן או חולה נותן לו בחזקת שהוא קיים ומתירין להאשה אפילו במקו' יבם ומה מועיל חזקת חיים דהבעל להאשה וכ"כ כמה חזקות בש"ס דומה לזה וכן בנגעי בתים דילפינו משם למיזל בתר חזקה ומטמאה הנכנס טומאה ודאי מה מועיל חזקת הנגע להוציא אדם הנכנס מחזקת טהרה לכך כ' בכוננת רמב"ן דחזקת פנויה לאו חזק' אלימת' היא דכל פנויות עומדות להתקדש ולכך כ"ז שאינ' בפנינו חיישינו שפא אם היתה לפנינו היתה אומרת שקבלה קידושין וכ"ז ל"ש בספין ודבריו לא נהירא דהא הרמב"ן אחי עלה גם פשהם בפנינו מטעם ע"א נאמן באיסורין ומתוך שנאמנת לעצמה ונישאת לאחרים נאמנות הן לזה הא לא"ה ל"ה מהני חזקתה לגבי הקרובות.

ובס' בית מאיר אה"ע (סי' ל"ה) פתב לחלק בין בעלת בחירה ואפשר אם היתה לפנינו ל"ה חפיצ' כלל לדון מפת חזקה זו משא"כ בחזקה שאינ' בעלי בחירה ולית להו נפקותא בחזקה זו וגם עליו תשוב הקוש'א הא גם פשהם בפנינו עיקר אחי עלה הרמב"ן מטעם עדות ולמה ליה לעדותו וגם הר"ן שם הקשה עליו דאין דבר שבערוה פחות משנים.

ומלבד זה אין שחר לדבריו הכי תליא דין חזקה בדעת הנידון עליו אם חפיץ לדון עליו החזקה או לא אמתמה: אולם באמת פנונת הרמב"ן הוא דודאי במקום שאין לנו ס' כלל ולא מקום לרדת לבית הס' ילפינו מנגעי בתים דאין לנו להתגולל עלינו חדשות והשפנות מה שלא יש לנו רעותא וס' לכנס בו להסתפק ואמרינו דלא נשפנה בעת שטימאה כהן הנגע והסגירו וכיון דנתחזק אז שהנגע בחזקתה ממילא מטמאה הנכנס בו פי כף חזק התורה שדבר הנתחזז להעמיד בחזקתו ונגרר אח"ז כל הנדונים וכן פשמחזיקין להבעל בחזקת שהוא קיים אשה גרושה מאשה היא.

רק שם פינו שידענו שיש בעולם אשה אחת שקבלה קידושין מן השליח ע"י חזקה דשליח עושה שליחותו ודאי פשהקרובות באין לדון מוקמינו אותן על חזקת פנויה ואף באומר ראיתי טומאה שזנרק בין שנים מוקמינו כ"א על חזקתו דכך גזרה תורה אף במקום שבאנו לבית הס' שלא לשנות ממה שהיינו מחזיקים בו וזה אינו חזקה דגופא רק חזקה דדינא וכמו שהביאו מדברי פירוש משניות רמב"ם מס' נזיר (פ"ט) מה שאמר שחזקת טמא טמא ופירוש רגלים לדבר שהענין יצא לדבר שאין לה תכלית כ"ז שנגלה אחר האפשרות ואמנם העיקר פשנתקיים איזה ענין שיהיה נניחהו בחזקתו עד שיבא דבר מבוא' שיבטלהו מזאת החזקה וכל דבר שיהיה בו ס' ואפשרות אחר הרי זה לא יסתלק החזקה עכ"ל וקצת י"ל באמת מנגעי בתים לא ידענו רק חזקת הגוף דמה"ת לומר דנשפנה הטבע אבל חזקה דדינא בפרט התלוי בבחירת אדם כמו חזקת פנויה וכדומה זה לא ילפינו מנגעי בתים רק זה אמרינו מסברא כמה מצינו שלא לדון אחרי האפשרו' אף פשיש לנו מבוא לכנס לבית הס' אמרינו לדון בתר חזקה אולם אינו דומה חזקת הגוף שידענו בו אף דגם חזקה הזאת אינה מבררת הס' לגמרי דכן הוא מ"מ נגרר אחריו כל הדברים והעובר על דבר זה נענש כמו על הנדאי גמור ולכך הנכנס בהבית טמא וכן פשגרשה בחזקת שבעלה קיים מותרת לשוק וכן פששחט בספין הבדויק אף אם

נאבד הספין הוי פֿינדענו שְׁנֵשֶׁח' בְּהַכְּשׁ' מִשָּׂא"כ פֿשִׁישׁ לְנוּ בְּלַעְדֵי הַחֲזָקָה מְקוּם לְהַסְתַּפֵּק אַף דָּגַם בְּזָה לֹא יִסְתַּלַּק הַחֲזָקָה.

מ"מ אין דנין הנגרר אחריו לומר שכן הוא בבירור ומה"ט אף דהקרובים מותרים לשווק משום חזקת פנויה אף דיש לנו להסתפק ע"י חזקה דשליח עושה שליחותו וקדש אחת בבירור ולמיזל בתר רבא דעלמא דעת רמב"ן דהוי קבוע אף דלא ניקר לנו הואיל ונודע להמתקדשת או לשליח קודם שמת או לעדים כמו שפכתתי בזה במ"א.

עכ"פ באנו על כל אשה שיש לה קרובים לבית הס' דלמא קדשה בזה אף פשאנו דנין עליה מותרת ובחזקת פנויה עומד' מ"מ אין החזקה מכריע לדון להתיר קרובת' להמשלח ועיין חידושי רמב"ן יבמות (דף ל') בהא דקאמר הש"ס אשה זו בחזקת היתר לשווק עומדת דדוקא בכנס ואח"כ גירש שאם תאמר בגירש וכנס מה חזקת השווק יש פאן מתחלתה בספיקות עומדת ובתוס' אמרין פיון דערנה שנתקדשה ודאי ונתגרשה בס' בחזקת איסור עומדת אף לזו חזקת היתר לשווק יש לה ואין זה פלוג' עכ"ל דברי רמב"ן הללו מותרים יחד עם דבריו במס' גיטין הנז' פיון דעכ"פ נולד הספק בפנינו אם נתגרשה אף אם אנו באנו לדון על המתגרשת מוקמינן אותה על חזקתה ואין דנין בה אחר האפשרות מ"מ אין זה כמברר הס' להיות נגרר אחר זה נידונים אחרים ואינו בכת חזקה שאנו מחזיקין בה אחר לידת הספק להכריע ולברר הס' במה שנתגלגל עי"ז לגבי גופים אחרים משא"כ הדין כשלא נולד לנו ס' פלל בזה מכריע לכל שנתגלגל עי"ז להכריע כמו ודאי ודעת תוס' נזיר וכן יבמות שם דאף בזה שפבר נולד הספק מכריע ג"כ לגבי גוף אחר.

ומ"מ מוכרח גם בדבריהם לחלק בזה דהא כתבו חולין (דף י"א) ד"ה אתיא דחזקה דפרה ל"מ לטהר לגבי חזקת טומאה אם לא מטעם רוב וקשה ג"כ אמאי מהני חזקת מקנה לטהר נגד חזקת טמא וכן חזקת ספין אמאי מהני לסלק החזקת איסור דבהמה וכמו דמטמאין להנכנס בהבית לשרוף קדשים ולהביא קרבן אם נכנס למקדש כמו שפכתבו תוס' שם לעיל מיניה (דף יו"ד) ומבואר דהנגרר אחרי גוף זה דמוקמינן על חזקה דנין כעל ודאי ולמה ל"מ חזקה דפרה לטהר.

א"ו ע"כ צריך לומר דתוס' שם אף דבתירוץ הראשון סברי דחזקה שלא נתבררה בשעתה הוי ג"כ חזקה מ"מ פיון דמעולם היה לנו ס' על הפרה דבעינינו לא ראינו דכשירה היא ואף דאחר יב"ח נתברר לנו למפרע מ"מ לא ראינו מעולם בירור הדבר בזה סברי אף דהוי חזקה המועלת שלא לחוש אחר האפשרו' מ"מ אינ' כהכרע' ודאית להכריע נגד חזקת טמא אי לאו דרוב עדיף משא"כ חזקה דמעיקרא שראינו בעינינו בירור הדבר ומעולם ל"ה ס' בדבר כמו חזקת מקנה או חזקת הספין שהוא עוד במעלה יתירה חזקת הגוף בזה מה"ת להתגלגל עלינו חזקות והשתנות ממילא מכרעת אף לסלק החזקה העומד' לנגדה.

וכן סברו ביבמות דחזקת אשת איש דערנה מהני אף דירדנו לבית הספק מ"מ פיון דמוקמינן על החזקה שהיה ברורה לפנינו נראה לעינינו מהני לדון אף הנגרר אחריו ודעת רמב"ן חולק ע"ז פיון דעכ"פ נולד הס' אבל פשאנו נולד לנו שום ס' וחשש בזה לכ"ע מהני לדון אף על הנגרר אחריו וז"ב: ולמ"ש בדברי תוס' חולין מיושב נמי קו'

הנו"ב שהקשה על הריב"ש דסובר שני חזקות נגד רוב הוי כמע"מ מדאורייתא א"כ אליבא דידן אמאי ל"א בפרה אדנמה דהוי נגד שני חזקות חזקת טומאה וחזקת אינה זבויה ובתשובת רבינו עק"א ז"ל (סי' קצ"ח) כ' דבלא דברי תוס' ל"ק פיון דאנו דנין תחילה על הפרה אם היא פשיטה ממילא מהני לטהר בה הטמא משא"כ בנידון דריב"ש הרוב שמת מוציא מיד משני חזקו' חזקת חי וחזקת א"א ע"ש.

ולמ"ש א"ש דע"כ לא פתבו תוס' דחזקה ל"מ להכריע נגד חזקות טמא רק בחזקה דאינה מבותרת דל"ה כמו נדאי לדון גם על הנגרר ומסתעף אחריה אכל אחרי שידענו דאזלינו בטר רוב ממילא שוב בצירוף חזקה דמעיקרא הוי כפירור והכרעה נדאית לדון גם על הטמא לטהר ומהני נגד חזקת טומאה ועיין מ"ש אאמ"ו ז"ל (סי' ז') פועין זה.

ובלא"ה י"ל דהא צריף להבין בדברי תוס' דמ"מ מניין לנו דרוב עדיף מחזקה היכא דחזקה בא תיקף נגד הרוב דלמא דוקא בפרה דקודם שאנו דנין עליה אם פשיטה לטהר מותרת ואף דאס"פ מתנגד להחזקה מ"מ הרוב שנתחזק עדיף אכל היכא דבא ביחוד התנגדות הרוב לעומת החזקה מניין לנו לומר דרוב עדיף אולם תוס' לשיטתם ב"מ (ד' ז') דדעתם דרוב הוי פנדאי ולא ס' ודלא כמ"ש ש"מ שם ואם נאמר דלעומת חזקה ל"מ רוב רק בפרה הואיל דנתחזק הרוב מקודם ע"כ צריף לומר דרוב ל"ה כפירור רק ס' והתורה התירה ס' פנה וכדעת הש"מ שם ממילא ל"מ ג"כ מה דנתחזק פיון דמ"מ לאו כפירור הוא וא"כ אף פשבא אס"פ החזקה לנגד הרוב נשאך הס' ובמה תוסף פת פח להרוב שנתחזק פיון דמ"מ לאו כפירור הוא ולכך הוכיחו תוס' פיון דחזקתו דבפרה אדנמה אזלינו בטר רוב אף פשבא אס"פ לדון נגד חזקת טמא ע"כ צריף לומר דרוב הוי כפירור להוציא מידי חזקתו לכך מהני לברר ע"י הרוב אף פשיש תיקף לנגדו חזקה.

אכל מ"מ סובר הריב"ש כמו דמצינו בתו"ת דחזקה אחת ל"מ ותרי חזקות מהני פן נמי נגד רוב מהני להיות ס' עכ"פ. ובזה יש שפיר לחלק בין אם באו החזקות ביחוד נגד הרוב לבין אם כבר אתברר ע"י רוב נגד חזקה אחת כמו בפרה מהני לברר אף פשבא לעומת חזקה אחרת אס"פ: נדע דבדברי רמב"ן גיטין הנז' יש להתבונן הא אף דהוי לנו ס' וחזקת פנויה דקרובתיה ל"מ לה מ"מ נימא היא עצמה בחזקת היתר עומדת וראיתי במקנה אה"ע שם דעמד ע"ז וכו' דהכא שאני דאם נימא דיכול לקדש אותה ה"ה אוסר אות' בקידושיו ע"כ העולם ובזה איכא חזקה להיפך דנימא שקדש השליח לא מקרובתיה ולא תפסו קידושין דידיה ומותרת משא"כ ביבמות אם אסורה לו אסורה לכל אדם ודבריו מוקשי' דגם לזה לאסרה לכל העולם שייך חזקה כמו דהיתה מעיקרא אשה זאת בחזקת היתר לו ושבכחו לאסרה על כל העולם אם יקדשנה כך גם עכשיו זאת מותרת לו ובכחו לאסרה אכ"ע ע"י קידושין שלו.

אולם ע"כ דעת רמב"ן פיון דע"י חזקה דשליח עושה שליחותו ידענו דנתערבה אחת האסורה לו ל"ש חזקת היתר פיון דע"כ אחת יצאה מחזקתה ועי"ש בבית מאיר. ועיין תוס' ע"ז (דף ל"ד) ד"ה אי: והנה בסבא הנז' בדברי רמב"ן דשאני בין חזקה שלא באנו לבית הס' כלל שזה בהכרעה נדאית לחזקה שבאנו לבית הס' ושיש לנו פתח להסתפק רק שאין לנו להוציא מחזקתו הראשונה שזה אינו בהכרעה נדאית.

נראה דזה נמי פנונת המשמרת הבית שפתב לתרין הא דקיי"ל יבמות (דף קי"ט) פתירצו דרבא דאף אליבא דרבנן סמוך מיעוט' לתזקה להחמיר נגד רוב אנו איך אכלינו בשרא וליחש דלמא במקום נקב קא שחית וקא איפא תזקה ומיעוטא נגד הרוב והוי פלגא ופלגא וכו' הא דאמרין רוב מצויין אצל שחיטה מןמחין אפילו נאמר פל המצויין הא איפא מיעוט השוהין או דורסין פדרה המקרים פנפלה ספין מידו או עיוף שאין ברית פרותה למןמחין שלא ייעפו וא"כ אף במוצא גדיו ותרנגוליו שחוטין למה מותרין מטעם רוב מצויין מןמחין וכ' דלא אמרינו סמוך מיעוטא לתזקה אלא ברובא ותזקה דעלמא אבל תזקה המתעסקת ע"י המתעסקין לסלקה ורוב המתעסקין מסלקין אותה ודאי ושנתעסק בה מתעסק אחד ולא ידענו אם מן הרוב או מן המיעוט ע"כ יש לנו לומר זיל בתר רובא ומיעוט פמאן דליתא דמי וה"ט דעיסה בבית שהרי רוב הנוגעים בה מאותם שהם עמה בבית דוחין תזקת טהרתה וכינו שגמץא עליה אברים מנופלים ע"כ נדחה תזקתה שאין לנו לדון אלא רוב נגד מיעוט וכמו שליא בבית הבית טמא אף דל"ה אלא רוב והבית בתזקת טהרה ל"א סמוך מיעוט' לתזקה ותולין רק שורפין גבי שחיטה נמי פינון שנתעסקו בה והרוב פשרין הורע התזקה ואינה מעפב אלא המיעוט וכמאן דליתא דמי עכ"ל לענינינו ואמ"ו ז"ל בספרו שם האריה לבאר דבריו מה זה ענין לשליא בבית שם הבית פמו השליא ואין תזקת הבית מברר שנימק הולד ועיין רמב"ן נדה (דף י"ז) דכ' דאין תזקה זו מלמדת שאין עם השליא ולד אלא הבית פשליא עצמה ואין תזקתה פלום שהרי נגעה ונעשית פמוה ומה מהני סברא זו שהרי שחט השוחט ועשה בה מעשה לסלק התזק' הא הרוב מצויין ואין שוהין ולא דורסין ליפא שום נ"מ רק להכשיר ולהוציא ההמה מידי אסור שאינו זבוח ולמה ל"נ סמוך מיעוטא לתזקה עיי"ש בדברי אאמ"ו ז"ל באנר: ולמ"ש י"ל פה הוא סברת רשב"א בשלמא שם ביבמות לא יש שום ס' לפנינו ובלעדי הרוב מתעפרות לא היינו חוששין לשום דבר ומה"ת לכנס לבית הס' וכשהי' בעלה פכאן וידענו שאין לו בנים זקוקה ליכם רק ע"י הרוב נשים מתעפרות פאנו לעורר הס' ואם ל"ה רוב ל"ה לנו שום ס' א"כ פא הרוב לסלק התזק' מפל וכל בזה אמרינו סמוך מיעוט' לתזקה.

משא"כ בהנה דמיייתי הרשב"א אף בלא רוב פבר נכנסנו לבית הס' פינון שראינו שגשחט ואף אם ל"ה רוב דאין שוהין ודורסין עכ"פ ידענו שפא לסלק התזקה וא"כ אף בלעדי הרוב נפתח הפתח לרדת לבית הס' רק אם ל"ה רוב הנה הדין שלא להוציא מתזקה אף דאינו מכרעת בזה ל"ש לומר סמוך מיעוטא לתזקה פינון דהתזקה איתרעאי ויש לפנינו מקום להסתפק ובא הרוב רק לברר הס' וזה נמי הטעם בשליא בבית דאף אם ל"ה רוב דהנה ולד עכ"פ הס' לפנינו להסתפק ואף דהנה מכריע התזקה דהבית מ"מ פינון דיש רוב מברר הס' דעדיף מתזקה ולא נוכל לומר סמוך מיעוטא לעשות פלגא ופלגא פינון דאף בלא רוב הנה לנו ס' רק דאז הנה מועיל התזקה אף דנדאי נגע פמבואר מדברי רמב"ן ר"פ המפלת דכשלא אמרינו רוב תתיכות מד' מיני דמים והוי מחצה ע"מ אמרינו העמיד אשה על תזקתה וטהורה היא עיי"ש אף דנדאי הפילה והס' על התתיכ' והוי פשליא בבית מ"מ מהני התזק' וע"כ הא דל"מ בשליא היינו פינון דעכ"פ נולד ריעותא ובאנו לבית הס' אף דאם ל"ה רוב לא היינו מוציאין מתזקת טהרה מ"מ פינון דעכשיו הוא רוב מברר הס' לגמרי להוציא מתזק' טהרה ולא אמרינו סמוך וה"נ בשוחט דאף בלעדי הרוב הי' עכ"פ

ס' בא הרוב לברר ולא אמרינו סמוך וכן א"ש נמי מהא דהעיר אאמ"ו ז"ל שם לדעת רמ"א יו"ד (סי' שט"ז) דמתמיר לענין בכור שלא לסמוך בחולבת על הרוב מטעם סמוך מיעוט לחזקה דלא ילדה ובקטנה בת ג' שנים וי"א פסק פשפא עליה יבם קנאה ול"ח למיעוטא דאילנות ואמאי לא נאמר פיון דמתזיקין מאיסור לאיסור נימא סמוך מיעוטא דאילנות לחזקה דבחי בעלה היתה אסורה עליו.

ולמ"ש שם בחולבות אם ל"ה רוב ל"ה לנו מקום להסתפק והיינו מוקמינו על חזקה דלא ילדה וע"י הרוב באנו לבית הס' לכך אמרינו סמוך משא"כ לענין אילנות בכל עת היא בס' אף אם ל"ה רוב לכו הרוב מברר לסלק האיסור ואדרבא בחזקת היתר ליבם עומדת.

ואתי שפיר נמי מה שהקשה בשעה"מ הלכות יבום על הרשב"א מש"ס חולין (דף פ"ו) בחשו"ק ששחטו לר"מ דאמרינו סמוך חזקה למיעוט ואיתרע הרובא הרי חזקה דאינו נבוח חשיב חזקה לומר בי' סמוך ומדר"מ נשמע לרבנו דאף חזקה המסתלקת חשוב הוא לסמוך המיעוט לזה.

ולמ"ש ל"ק דשם ג"כ אף אם ל"ה רוב הא ר"מ חייש למיעוט משא"כ לרבנו ל"א סמוך היכא דבאנו לבית הס' לגרוע החזקה ועיי"ש בשעה"מ דהקשה נמי לדברי רשב"א במשמרת הבית דמדאורייתא אמרינו סמוך מדהקשה מפר' אדנ"מ' וא"כ נשאר הקושיא הא איכא חזק' להעמיד גברא בחזקת טמא כמו שהי' ונימא סמוך מיעוטא לחזקה ולמ"ש א"ש נמי דלענין זה לעשות החזקה דמעיקר' בחזקת טומאה ולגרוע אותה לרדת לבית הס' די לנו אף אם ל"ה הולכין אחר הרוב א"כ בא הרוב להכריע וז"פ: סי' כ"א פתב הרמב"ם (פי"א הי"ב) משחיטה פל השוחט צריף לבדוק הסימנין לאחר שחיטה ואם לא בדק כו' ה"ז נבלה ואפילו הנה השוחט זריז ומהיר ועי"ש בכ"מ ומלשון הרמב"ם דקאמ' ה"ז נבלה משמע נבלה בנדאי ולא מס' ובש"ע (סי' כ"ה) פתב אם לא ראה שרובן שחוטין אסור ובש"ך שם כ' אסור והוי נבלה.

ויש להבין הא בכ"מ כ' הרמב"ם בכל ספיקות דשחיטה הן בספיק' דדינא הן בס' דמציאוי דהוי רק ס' נבלה ובפרק (ג' ה' ח"י) פתב כ"מ שכתב פסולה ה"ז נבלה ואם אכל ממנה פזית לוקה משום אוכל נבלה שאין מוציא מידי נבלה אלא שחיטה פשיטה פאשר צונה מרע"ה וכל ס' בשחיטה ה"ז ס' נבלה והאוכל ממנה מפין אותו מכות מרדות מבואר דכל הספיקות אף דיש חזק' איסור מ"מ אין לוקין ואמאי בלא בדק אם נשחט הרוב פתב ה"ז נבלה ולא כ' ס' וכבר עמדו פולם ע"ז בתרתי חזק' למה בכל ס' בשחיטה ל"ה ודאי נבלה מטעם חזקה ועוד אמאי בלא בדוק הוי פנדאי נבלה ועיין בפ"מ בפתיחה להלכות שחיטה ובפנים בכמה מקומות.

ובכנה"ג (סי' ח"י): ובאמת פנראה דעת רמב"ם דבכ"מ דאיתרע החזקה לא אזלינו אף מדאורייתא פתר החזקה וכדעת רבינו יונה המוב' ברשב"א ור"ן חולין (דף ט') דס' אם נשבר הגוף מחיים או לאחר מיתה טריפה היכא דאין בקמה לתלות וכמ"ש הת"ש פקונטרס בכור שור דדעתם להחמי' מד"ת בריעותא דלא אזלינו פתר חזקה דאיתרע פן ג"כ אף לחייבו פנדאי נבלה לא אזלינו פתר חזקה וכן דעת הרמב"ם וכמו שכתב בזה בספר דברי אמת ועיין מ"ש לעיל (סי' ח') ובפרט לדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא א"כ ס' בלא חזקה הי' מותר מה"ת וי"ל הא דאמרינו דאזלינו פתר חזקה

הינינו להקמיר מה"ת היכא דהוא חזקה לאסור אבל מ"מ אף דגזרה התורה להקמיר במקום חזקה אינה מבררת שפן הוא ללקות ע"י והא דילפינו בש"ס מנגע דאזלינו בתרחוקה הוא דוקא היכא דליכא ריעותא ודלא כמ"ש תוס' תולין (דף י') ואף בנגע דחסרה אחר ההסגר לא איתרע בזה וכמו שפתיבתי לעיל בזה ועוד יבואר אג"ה ולא נשאר להקשות על הרמב"ם רק למה בלא בדיק בסימנין פתב דהוי גבלה ואף לדעת המרדכי והרא"ש בתשובה דהוי גבלה מה"ת דלית להו רוב שוחטין רוב סימנין וכמו שכתב הרשב"א שם מ"מ הא ירדנו לבית הס' פשהתחיל לשחוט דבידו הוא לסלק החזקה ולשחוט רוב סימנין א"כ אף דהוי חזקה מ"מ אינו ברור לנו דלא שחט הרוב ולמה אמר הרמב"ם ה"ז גבילה.

ועיין בפ"מ בש"ד (סי' כ"ה סק"א) דכתב דאיכא נמי חזקה דמעיקרא דל"ה הסימנין חתוכים והיינו חזקת הגוף ומ"מ יקש' הא יש ריעותא לפנינו דהתחיל לחתוך ולסלק החזק' ומאיזה צד יהי ברור דלא שחט הרוב: ואי לאו מסתפינא הייתי אומר פנונה בדברי הרמב"ם בזה דדקדק מדקתני בש"ס הטבח צריך שיבדוק בסימנין לאחר שחיטה הורה בזה פיון דהכי א"ל רחמנא למשה שחוט רובא והיינו דצינה לנו מרע"ה ונבחת פאשר צויתך ולדעת הרמב"ם הוא מצות עשה פשרוזה לאכול שישחוט רוב שנים בבמה וסימן א' בעוף הוסיפו חז"ל בכחם לעשות משמר' שלא יהי נקר' שחוטא עד שירא' לעיני' ששחט הרוב וכ"ז של"נ ששחט פדינו ל"י הזביח' פדינו ופליגי בזה עד היכן גזרו חז"ל בזה ח"א טריפ' נאסור' באכיל' וח"א גבלה ומטמאה במשא ומדקאמרו בלשון ברור לא מס' ע"כ דבזה הקמירו.

ודומה קצת להא דכתבו תוס' סוכה (דף ג') היכא דיתיב אפתחא דמטללתא דגזרינו שפא משוה אחר שלחנו וקאמר לא קיימת מצות סוכה מימיה דאפילו מדאורייתא לא קיים מצות סוכה וה"נ אף דא"ד לגמרי לשם דשם הוא מצות חובות הגוף לשבת בסוכה וכיון דגזרו חז"ל שלא ישב אפתחא דמטללתא מטעם שפא משוה לא קיים המצוה אף מד"ת פיון דלא שמע למצות חז"ל והתור' נתנה הפח לחז"ל לעשות משמר' משא"כ במצות שחיטה דאינו חובת הגוף רק חק התורה דכף הפשרה לאכילה ובלעדי זאת הוי פנבלה וא"כ אם שחט באמת רוב נעשה בהכשר מ"מ י"ל נמי דיש פח בתקנות חז"ל לגזור דצריך שירא' לעינינו שחיטת הרוב ע"י בדיקה וכ"ז שלא נעשה פמצונתם לא נעשה בהכשר ומפילא הוא פנבלה לכך פתב הרמב"ם בסתם ה"ז גבלה אפילו הי' השוחט זריז ומהיר דאף אם הוא זריז ומהיר בלתי ס' אצלו הוא רוב מעליא דשחט הרוב כמו שמונהל בכ"ז הוי גבלה אם לא בדיק דלא עשה פתיקון חז"ל דהטילו החיוב לבדוק ולא פלוג עשו תקנתם כמו בכ"מ ועשאו פנבלה מפש מדרבנו ויש להם פח לסלק ענין השחיט' שיהי' נחשב פאלו לא נתקיים בו המצוה.

אבל לענין שילקה י"ל דאינו לוקה פשאכל דמ"מ אין בכחם לחייבו מלקות מן הס'. וראיתי בת"ש דכ' הא דקאמר בש"ס טריפה נאסורה באכילה היינו להורות דמחזקינן לה פנבלה לפלגא לענין אכילה ולא לענין טומא' והרמב"ם שכתב גבילה היינו לכ"ע לענין אכילה ואי איתרו בי' משום גבלה לוקה ואי משום טריפה אינו לוקה ולא איירי פאן בדין טומאה וטהרה ובפ"א משאר אה"ט כ' ואם אירע פסול בשחיטה ה"ז גבלה

ומטמ' במשא משמע שנודע פנדאי אכל ס' י"ל דאינה מטמאה כמ"ד דלאו בחזקת טומאה קיימא ועי"ש עוד דמשמע ליה לדעת רמב"ם לענין אותו ואת בנו דשרי ולדעת תוס' ורשב"א דל"ה רק מדרבנן יש להחמיר וכן לענין פיסוי הדם.

למ"ש גם דעת הרמב"ם אף דקרי פאן גבלה מ"מ הוא רק דחזו"ל הפקיעו פת השחיט' אכל לא ללקות אף מדכ' הרמב"ם (פי"ב) השוח' את הראשון וה"ה ס' גבלה אסור לשחוט את השני ואם שחטו אינו לוקה משמע רק מה דהוי ס' גבלה אכל מה שנקרא אצלו גבלה מותר לשחוט השני ולמ"ש גם בלא בדק בסימנין אסור לשחוט את השני אף לדעת רמב"ם: והנה הפ"מ השיג על הת"ש במ"ש לדעת הרמב"ם לענין או"ב דמותר לשחוט השני הא פינן דמטהר עכ"פ מידי גבלה הוי כמו טריפה דהוי שחיטה לענין או"ב ולכאורה י"ל לדעת רמב"ם אף דאינה מטמאה מ"מ אינו ברור דעכ"פ ס' הוא שמה לא שחט רוב רק הואיל דלא עמדה בחזקת טומאה א"כ אם נגע בהגבלה הזאת ברה"י דס' טומאה ברה"י טמא פנדאי דהלכתא גמירא מסוטה דס' עשאה פנדאי א"כ עכ"פ אין השחיטה מטמאה מידי גבלה לענין טומאה דהא אדברא הנוגע ברה"י הוא טמא בבירור אף לשונוף ואף דהנוגע ברה"ר טהור מצד ס' טומאה ברה"ר טהור מ"מ פינן דהשחיטה לא טמאה בכ"מ מידי טומאת משא הוי גם לענין או"ב שחיטה שאינ' ראוי'.

אף א"כ למה כ' הרמב"ם בשוחט הראשון וה"ה ס' גבלה דאסור לשחוט אחריו ועיין בטו"ז (סי' ט"ז) ובש"ף שם (ס"ק י"ט) ובש"ד שם די"ל דהרמב"ם איירי בספין פגום או ספיקא דדינא דל"ש לאוקמי על חזקה אולם עכ"פ אף דל"ש לאוקמא על חזקה הא מ"מ פינן דבס' מטמאה ברה"י א"כ הוי שחיטה שא"ר אלא ע"כ דמ"מ פינן דלאו בבירור גמור הוא וברה"ר מטמאה וברה"י ג"כ רק לחומרא עשאו הפתוב פנדאי פמבואר תוס' ורא"ש יבמות (דף י"א) לקף אין אנו יכולין להכריע מזה דהוי פגבלה ממש ושחיטה שא"ר א"כ בלא בדק בסימנין ג"כ פינן דלענין טומאה הוי ס' הוי לענין או"ב שחיט' ראוייה: אף י"ל דס"ל להת"ש פינן דעכ"פ היתה בחיה בחזקת שאינה זבוחה ומחזקינן לה לענין זה דאינה זבוחה אף דלענין טומאה לא נוכל להוסיף להחזיקה פנדאי פינן דלאו בחזקת טומאה קיימא מ"מ לא נוכל לאסור עי"ז את השני שיש לו ג"כ חזקת היתר ובפרט לדעת רמב"ם דספקא שרי מה"ת רק מדרבנן לחומרא א"כ לא התמירו בזה לאסור מס' דדלקא שחיטה מעליא הי' לראשון פינן דלא נולד ריעותא בגופו דהשני ומוקמינן על חזקת היתר ואף די"ל להיפך דדומה למ"ש הת"ש בבגהמה דאכלה חלתית דלא מוקמינן על החזקה דהחזקה לא תבררה שדבר זה אינה מנקה הב"מ.

והח"ד השיג עליו מהא דאלמנות עיסה פתובות (דף י"ד) דמוקמינן לה אחזקה נימא ג"כ הכי וכי משום שהאשה יש לה חזקת פשרות האיש הנה אינו חלל פי הגט הנה קרוב לו א"ו הטעם משום ס' אין מוציאין אותו מחזקת פשרות.

אולם דברי הת"ש נדאי נכונים דמה שנסאר בס' בטבע ולא נולד הספק על בהמה זאת דוקא רק בטבע הדבר שהלעטוה אם מנקה או לא לא יברר החזקה דבר שהוא בטבע עומד לעולם בס' ובאלמנות עיסה י"ל דשם הטע' פינן דגם הס' גרוש' היינו מוקמינן מן הדין על החזקה רק לחומרא מדרבנן לא סמכינן על החזקה פמבואר ביבמות (דף ל"א) בני"ש שם וכמו שכתבו האחרונים (סי' נ') ואכ"מ בזה.

א"כ ה"נ החזקת היתר של השני לא תברר שהראשון לא נשחט כדין וכן מוכח סברא זו מתוס' חולין (דף פ"ו) ד"ה מאי דהקשו ורבנן מ"ט אם רוב מעשיהו מתוקניו יתיה מותר ויספוג ארבעים על השני ואי פלגא ופלגא יתיה מותר לשחוט אחריהם וכ' דמספקא להו לרבנן אי רוב מעשיהו מתוקניו או מקולקליו דהשתא ל"מ חזקה מידי והיינו דהחזקה לא תכריע טבע מעשיהו של חשו"ק מ"מ דעת הת"ש פ"נ דנדאי נבלה הוא ללקות רק לענין טומאה נשארה בס' לא נוכל להוציא בזה מן חזקת היתר להשני וצ"ע: והיא דנמצא שמוטה ונעשה בה משמוש חזק וא"י אם נשמטה הגרגרת קודם שחיטה או לאחר שחיטה דעת הלבוש דתלינן במשמוש והת"ש השיג עליו פ"נ דהוי ס' בשחיטה ורא' מדברי מהרי"ק שורש (ל"ה) דמיתתי לה מטביל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אפילו נתעסק באותו מין כל היום פלו או אחר טבילה דאפשר ומסתבר לתלות בו אפ"ה לא עלתה לו טבילה ולא מפקינן ליה מחזקתו אלא בברי וה"נ כ"ז שאין ברור גמור אע"ג דאיפא למסתבר למיתלי לא תלינן והחיות דעת (סי' ק"י) העל' דרק אם יש לס' בפשעת השחיטה שפא עשה עיקור בסכין ומחמת זה נשמט דהוי הס' במעשה המכשיר דעיקר אינו שחוטה כלל אבל אם נודע בנדאי דבשעת השחיטה שחט פהוגן ואין ס' במעשה המכשיר רק שיש ס' שפא הי' שמוטה קודם השחיטה או דנעשה אח"כ דמי לשאר ס' טריפות וכס' נקב בנשט דתלינן ולכאורה לדבריו א"כ בס' שמוטה הוא דוקא בכה"ג שהס' במעשה המכשיר ובס' אם קודם שחיטה או לאח"כ דומה לשאר ס' טריפות ולהחולקים על רבננו יונה והרשב"א דשיטתו התוס' הוא דאזלינן בטר חזקה כמו בכל ס' טריפות מהראוי להכשיר ס' זה ולדבריהם הא דקתני בבבביתא שחט את הנשט ונמצא הגרגרת שמוטה וא"י כו' אמר כ' ס' בשחיטה פסול ע"כ איירי דהס' הי' במעשה שחיטה היינו בשעת מעשה נשמט וכדאמרו בש"ס לאתווי מאי לאו לאתווי כה"ג והיינו בס' שפא בעור נפגמה וקאמר לא לאתווי ס' שקה ס' דרס ועי"ש בתוס' דמשמע שפא לרבות אפילו דבר שנוטה להתיר יותר מלאסור ובס' שקה הרבותא הוא אע"ג דלא עביד דשקה ודרס דמסתמא שחט פדרס השוחטין ועי"ש תוס' חולין (דף יו"ד) והשתא בשלמא אם נאמר דאף הס' אם נשמטה בחיים קודם השחיטה או לאחר השחיטה ג"כ טריפה מטעם ס' בחיים א"ש דאף דרוב אינו שמוטה ובכ"ז אסור מס' פן נמי בס' שקה או דרס אף דרוב לא עביד דשקה ודרס מ"מ פ"נ דנולד לו הס' לא אזלינן בטר רוב' וכמ"ש הר"ן שם פ"נ דיש ריעות' לפנינו דמספקי לי' אם שקה או דרס אבל אם נאמר דזה ל"ה ס' בשחיטה רק אם נולד הס' שפא עשה עיקור בסכין ומחמת זה נשמט דהוי הס' במעשה המכשיר וכ"כ דגם בזה קתני בבבביתא דפסול ק"ו אם נולד לו הס' בדעתו דלמא שקה או דרס אולם באמת צריך להבין בלא"ה הא ע"כ הא דס' שקה טריפה הוא מטעם דאיתרע הרוב שוחטין שפיר ובנמצא שמוטה למה לא נאמר דאזלינן בטר רוב דאינו שמוטין בחיהו ולמה לא נאמר דאח"כ נעשה השמטה וצריך לומר הטעם כמ"ש דיותר שכיח לשמוט מחיים וכ"כ הפ"מ (סי' כ"ד ס"ק כ"ז) וכ' אף דיש לתלות שנעשה אח"כ פגון שזרק מידו וכ' נעוד דאיפא חזקה דבהמה בחייה וחזקה דהשתא וכה"ג אפ"ש דאין רובא עדיף נגד ב' חזקות עכ"ד.

ולכאורה אף אם נאמר כמ"ש הריב"ש דשני חזקות עדיפין מן רוב או שקולין ואף אם נאמר דחזקה דהשתא מילת' הוא רק דעדיף חזקה דמעיקר' מ"מ חזקה דהשתא מילת' הו'

יש לדון למ"ש דלא מחזקינו רעותא במקום למקום כמו בנגע בא' בליילה ולמחר מצאו מת דאזלינו בטר שעת מציאנתו ונדקא במקום מציאנתו כמבוא' ריש מס' נדה א"כ מבעל חי למת בפרט היכא דיש לתלות דנעשה ע"י זריקה הוי כמו במקום למקום ולמה נדון מדהשתא על חיי העורף ולומר כמו דהשתא נשמט כ"כ מקודם גיזול בטר חזקת הגורף דמעיקרא של"ה שמוט.

ועוד א"כ אף במקום שיש לתלות דנעשה ע"י זריקה ג"כ אין תולין מאי קאמר פל כו' לאתויי מאי גימא דאתי לאתויי אף אם יש מקום לתלות דהיינו שנעשה לאחר שחיטה ע"י זריקה ג"כ אסור ובפ"מ במשבצו' (ס"ק י"ג) כתב דודאי מדאורייתא רובא וחזקה רובא עדיף ומדרבנן הוא דאסור וכ' דהא דכל ס' בשחיטה אסור ל"ה אלא מדרבנן ובאמת ז"א דב' שעה מבואר בר"ן דכיון דמספקא לי' איתרע הרוב וכן אם ל"ה סיבה נודעת מהשמט' ל"ש למיזל בטר רוב דרוב עופות לא ישמטו הסימנים ע"י הפירכס דלאחר שחיטה וא"כ כנראה בלא יש מקום לתלות הוא אסור מה"ת רק ע"י זריקה או מי שמושח חזק בזה אם נאמר דאינו אסור אלא מדרבנן א"כ נאמר דכל אתי לאתויי על שמוטה אף היכא דיש מקום לתלות וא"כ יותר מן שישב ומתקן דברי הש"ס אם נאמר כמ"ש הח"ד דודאי פל ס' בשחיטה ממש אינו מועיל אף הרוב להוציא מחזקת איסור אבל היכא דאינו ספק במעשה השחיטה רק ממ"א תלינו באמת להכשיר.

ואעתיק פאן מה שכתבתי תשובה זה שלשה עשרה שנה לרב מן פלג אחד בגידון אם נמצא נקב בנפש ויש לתלות בחזקת ההפשט או ע"י הספין והמורים מקילין ותמה שהוא נגד דברי מהרי"ק המובא ברמ"א (סי' כ"ד) והת"ש והפ"מ השיגו על הלבוש דכ' בשמטה אם יש לתלות בחזקת המשמוש דתולין ואף דהח"ד מקיל תמה עליו והשפתי לו ואבא פעת בתוספת ביאור.

הנה בס' נקב בנפש יש מבוכה גדולה בזה בין האחרונים אם הוי ס' בשחיטה דעת הת"ש והתפל"מ והכו"פ והפ"ח וכן בתשובת עבודת הגרשוני דכיון דהוי ס' נבילה הוי ס' בשחיטה ובחזקת איסור עומדת ולעומתם הבאים אחריהם חלקו ע"ז וסברו דל"ה ס' בשחיטה רק בנולד הס' במעשה המכשיר ה"ה הנו"ב והח"ד והש"ש ועוד הרבה מחברים מגדולי ישראל אם כי אינם מדברים בסוגנון אחד העלו דל"ה ס' בשחיטה ועיקר ראיתם מש"ס יבמות (דף ל') דקאמר בס' קידושין דהוי חזקת היתר ליבם אף דנוכל להחזיק מאותו איסור דאשת אח שהיתה עומדת בחיים דכ"כ גם עכשיו אסור מצד אשת אח שלא במקום מצוה וע"כ הטעם כיון שהחזקנו מאז פשימות תהיה מותרת ליבם ונהרי מת וקברו לפניה אל תאסרנה מספק כה"נ כיון שנעשה מעשה המכשיר שהחזקנו בו ואתה בא לאסור מס' עליה להביא ראיה וא"כ אף דשם למסקנת הש"ס קתני לגירושין והה"ד לקידושין מ"מ פשיש לנו במה לתלות תלינו כמו בכל ס' טריפות.

ואני בעניי כפר העירותי בהגהותי בס' ד"ח (ס"ו) לסלק טענה הזאת בעזה"י בט"ט [והזכרתי מזה לעיל (ס"ח) ועל הח"ד יקשה ביותר מס' שמוטה כמו שהקשה מעכ"ת נ"י כיון דבעורף די בסימן אחד וכיון דנשחט הנפש כהוגן ורק הפסול דשמוטת הקנה הוא הואיל דאין הסימן השני ראוי לשחוט א"כ הוי ג"כ כמי שנולד רעותא ממ"א וגימא דעליה להביא ראיה]: הו אמת כי י"ל קצת כיון דלדעת רמב"ן מובא בר"ן תולין דעיקור

דהוא הללמ"ס שאם אירע פן בשעת שחיטה משהתחיל בסימנים שתהי' נבילה לפי שפיון שנסמטה באותה שעה אי אפשר שישחוט בהכשר וביאר בכהנה"ג משם דמשק אליעזר דאינו רגיל להיות שמוטה קודם שהתחיל לשחוט דע"י יראת הבהמה משחיטה וכו' לדין בעורף עוקרת ושומטת הסימנים א"כ פיון מה דהיתה בחזקת היתר פשישחטנה בהכשר שחיטה היינו אחרי שנדע שנעשה המעשה בהכשר ולא בא הסיבה שיכול להתהות ע"י מעשה של שחיטה היינו העיקור פיון דזה שכיח ובפרט לדעת הפוסקים וכן הספמות הש"ך דבעינו בדיקה דרגיל הוא ומצוי וכיון דחזינו דנעקר הגרגרת יש שפיר ס' במעשה המכשיר אם לא גרם לעשות נבילה ואף דדי בסימן אחד וראינו שהושט נשחט כהוגן מ"מ פיון דנולד לנו ה' דלמא ע"י מעשה המכשיר נעשה עמה מעשה הפוסלת ולפנינו הוא שמוטה הני ס' בשחיטה במעשה המכשיר דבאנו לבית הס' דלמא זה גרם לזה וזה פשהספק נולד בשעת שחיטה אבל אם הס' ליכא על שעת מעש' רק על קודם לכן או אח"כ בזה כ' הח"ד דתלינו פיון דהמעשה ידענו שנעשה בהכשר ועליה להביא ראיה שנעשה מעשה הפוסלת ועיין טו"ז (ס"ק י"ד) דאף דכ' המרי"ק דא"י להבחין בשמוטה דהיא כעצמים בבטן המלאה מ"מ הא דהשוטח נאמן לומר של"ה שמוט בשעת שחיטה מיירי שבמקום השחיטה נראה אח"כ שינוי ממה שהיה בשעת שחיטה עיי"ש.

אולם בת"ש חולק עליו ואין פאן שום בירור ע"ז לדעת רק דנאמן כשאומר שבדק השוחט דבזה איירי המרי"א ואף דבאמת הוא דוחק גדול דמשמע דהיה יודע בשעת שחיטה וכן משמע מלשון היש"ש (פ"ב סי' ט"ז) שכ"כ מהרי"א בכתבים שהשוחט נאמן על שמיטת גרגרת לומר שבשעת שחיטה לא היתה שמוטה עכ"ל לא משמע לשון זה דע"י הבדיקה דלאחר השחיטה יודע פיון דכ' שבשעת שחיטה ל"ה שמוטה.

אולם מי יבא אחרי הת"ש והפ"מ דכ' דאי אפשר לידע בשום אופן וא"כ למ"ש הני לעולם הס' במעש' המכשיר דהשחיט' גרם לשמוט' ובהה"ספי' הח"ד דנדאי אין תולין אף במשמו' חזק וראיה לזה מהא דקאמ' בש"ס נשחטה בחזקת היתר עומדת ולדעת הפוסקים דא"צ בדיקה על עיקור סימנים הו' מי'ד בחזקת היתר א"כ מאי דקאמר בש"ס לימא נשחטה הותרה הא קמ"ל דאע"ג דאיתילד בה ריעותא פגון בנטל זאב בני מעים והחזיר' פשהו נקובין נימא רבות' יותר דנשחטה בחזקת היתר עומדת אף אם אתילד ריעותא היינו שאח"כ נעקר הגרגרת ויש מקום לתלות הרבה דנעשה אח"כ א"ו פיון דהוא על ס' נבילה לא תלינו פלל: ומ"ש הח"ד דחזקה דלא נעשה מעשה חדש אלים טובא אף לגבי ממון דמוציאין ממון בס' קיום התנאי כשהוא בשוא"ת סותר קצת לדברי עצמו שכתב בנתיבות המשפט (סי' מ"ו ס"ק פ"ג) דזה הוא דנקא בתנאי דלהבא אבל בתנאי דלשעבר לעולם צריך המלוה לברר שנתקיים התנאי דבלהבא כבר נגמר הענין ותנאי מילתא אחריתא הוא נכתוב על המקבל דמו משא"כ בתנאי דלשעבר באם עבר אין פאן התחלה עיי"ש שהביא ראיה ברורה לזה מדברי הר"ן פתובות סוגיא דפ"ו וה"נ בכל פעם אנו דנין על העבר ג"כ: ולכאורה יש קצת ראיה לדעת הלבוש דהא המרי"ק הביא ראיה מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אפילו נתעסק באותו המין כה"י פולו לא עלת' לו טבילה עד שיאמר ברי לי של"ה בשעת טביל'.

ואנו פסקינו ביו"ד (סי' קצ"ט) באם חפפה קודם טבילה ונתעסקה אח"כ באותו מין א"צ טבילה אחרת ועי"ש בבאה"ג דהא דמבואר בש"ס דלא עלתה הטבילה לטהרות התמירו ולבעלה לא התמירו ויקשה א"כ אמאי מתמיר הרמ"א בס' שמוטה שלא לתלות בפירכס א"ו כמ"ש הלבוש דאין בפירכס לתלות סיב' השמוט' והוי ס' השקול אבל כשיותר מצוי ויש לתלות תולין.

ואף דיש לחלק ולומר דוקא בטבילה דמיעוט המקפיד אינו חוצץ רק מדרבנן לכה תולין מ"מ הא גם שם הוא נגד חזקת טומאה בפרט לטבילה מצוינו דמתמירין אף בס' טומאה ברה"ר דטהור מ"מ אמרינן בש"ס ע"ז (דף ל"ז) הא מיא בשיקעתא דבנהרא זילו טבולו ובכ"ז בדבר המצוי תולין י"ל כ"כ בס' בשמןטה דהוי חזקת הגוף ויש לדחות: ואמ"ו ז"ל בד"ח (סי' ח') חולק על הח"ד והלבוש מצד אחר דע"כ ל"כ הרשב"א דהיכא דמעשה המכשיר נעשה בבירור והס' על מעשה הפוסלת דמוקמינן ע"ח היתר רק דהס' אם נעשה מעשה הפוסל אבל אם נעשה מעשה הפוסל בנדאי דמצוינו שמוטה ל"ש חזקה והביא ראיה מדברי תוס' פתובות (דף ע"ה) דהקשו אמאי לא מוקמינן על חזקת פנויה ונהרי מומין לפניה כמו במקנה וכ' דחזקת פנויה ל"ח חזקה לגבי חזה"ג ומאי קשיא להו נימא ג"כ פיון דמעשה קידושין נעשה בנדאי מוקמינן עחה"ג ועליה להביא ראיה שהיה מומין מעיקרא לבטל הקידושין עי"ש וכוונתו פיון דעכ"פ נעשה שמוטה בבירור אף דנעשה שחווטה בבירור מוקמינן ע"ח אינו זבוחה ושוב ל"מ לתלות במישמוש חזק אולם למ"ש לעיל דרענותא דנמצא לאחר שחיטה י"ל דהוי כמו במקום למקום וא"ד למומין דשם חזה"ג איתרע ושפיר הוי תרתי לריעותא כמו במקנה משא"כ בשמוטה לא מחזקינן החזקה דהשתא ממה שנמצא לאחר שחיטה דנשמט ולומר דמחיים נעשה דאין מחזיקין במקום למקום דמחיים הוי כדבר אחר משא"כ במומין היא תמיד במקום א' דומה למ"ש תוס' ריש גדה דאשה דמגופה הוי תמיד כמו במקום אחד משא"כ לדון מדבר שנפסק חיות על מה שהי' כשהי' בו חיות הוי כמו במקום למקו' ועיין מ"ש בהגהותי בד"ח דיני מומין (סי' ב') בכה"ג לדון בדברי תוס' ב"ב (דף קנ"ד) דבמת פיון דסימנין עשוין להשתנות הוי כשלא במקום מציאתו עי"ש וה"נ אף דמעצמו לא ישתנה מ"מ פיון דיש לתלות הוי כשלא במקום מציאתו וכמו בנגע בא' בלילה שלא במקו' מציאתו לא אזלינן בתר השתא אף להתמיר להחזיק במקום למקום כן בזה: ואין לומר אם נאמר כן לא קשה קושית תוס' לר"ח דמכשיר בנמצא הספין פגום ואמרינן בעצם המפרקת נפגם מ"ש במקנה וה"נ הוי תרתי לריעותא דלמא רק במקנה הוי חזא במקום תרתי דנגד חזקת שלימה דהמקנה יש חזקת טומאה וחזקה דהשתא דחסר לפנינו משא"כ בספין חזקה דהשתא הוי במקום למקום ואף דגם חזקת הספין אף דבדויק היה קודם השחיטה מ"מ הוי במקום למקום פיון דאח"כ העבירו על הצואר וחתף העור ויש לנו להסתפק ז"א דכבר כתבנו בכמה מקומות דמבואר מדברי רשב"א ריש גדה דחזקה דמעיקרא לא בעינן שיתחזק החזקה באותו מקום דוקא.

ויש לומר דקושית התוס' היה דמ"מ היה לר"ח לאסור מספק פיון דהספין איתרע ואף דל"ש חזק' דהשת' מפגימת הספין לדון על שלא במקומו מ"מ נגד חזקת הספין הוי חזקת אסור והס' במעשה המכשיר משא"כ בס' דשמוטה דל"ה במעשה המכשיר אם ליכא ס'

על שעת שחיטה רק או קודם לכן או אח"כ ואז יש לתלות בחזקת המשמוש ונזקה דהשתא אינו מועיל דהוי כמו במקום למקום.

שוב ראיתי בפנ"י פתובות שם שכ' בכוננת תוס' דכתבו חזקת פנוי' ל"ה חזקה נגד חה"ג מטעם זה פיון דהקידושין הנה נדאי אלא שהספק אתי מעלמא אם הנה בה מומין וכיון דחה"ג מורה שג"ה ה בה מומין הוי קידושי נדאי וא"ס מוציא מידי נדאי והוא ממש כסברת הח"ד אף דאחילד השת' ריעותא ברוכה המבטלת פיון שהוא מצד אחר אין ס' מוציא מידי נדאי וצריך לומר אף דבתנאי דלשעבר בקו"ע צריך לברר בקיום התנאי כמ"ש למעלה מ"מ חזה"ג עדיף והה"ד בס' שמוטה: ברם שם במומין י"ל דעדיף דהא מעש' הקידושין הוי מעשה המברר' אשר לעולם חלין ואף אם הי' בה המומין אז מ"מ אם ל יקפיד חלין כשימחול על התנאי משא"כ בס' נקב או שמוטה דאם הנה אז קודם השחיטה ל"ה שום אופן שיחול דלאו שם שחיטה הוא שפיר י"ל דהוי ס' בשחיטה.

ובדברי מהרי"א המובא ברמ"א דהשוטט נאמן דכ' אף דאם הנה שמוט ל"ה בידו מעולם מ"מ נאמן דל"ש חזקת איסור אדרבא הו"ל ח"ה להאי מילתא דרוב בהמות אינו שמוטות רק חזקת אבר מה"ח דהו"ל והאי איסור הוי בידו לתקנו.

ואינו מוכן ה' מ"מ הו"ל חזקת איסור אינו זכות וצ"ל פנונתו דהי"ל חה"ת לכשישחוט א"כ שוב הוי ס' השקול ועכ"פ ול"ל הטעם דהוי בידו לתקנו ואולי סובר דמחזקינן מאיסור לאיסור כשיט' אבמה"ח או בשר מן החי חל מחיים ומחזקינן מאיסור זה לאיסור אחר כד' רש"י ורי"ף ורמב"ם וגם נזבחת הוי מ"ע והוי תרי חזקות דנגד חזקה דאבמה"ח נאמן דהוי בידו ודוחק: עוד כ' מע"כ נ"י לדון דא"ל דס' שמוטה אסור מטעם סמוך מעוטה לחזקה דע"כ ל"ה רק מעוטה דמעוטה דאל"כ איך אוכלין בישרא וכמ"ש מהרש"א.

ולמ"ש לעיל י"ל דהוי מעוטה טוב ע"י מעש' השחיט'. גם י"ל כמו דלא אזלינן בתר רובא דתליא במעשה כ"כ אם הרוב לא תליא במעשה והמעוטה תליא במעשה י"ל דל"א סמוך מעוטה לחזקה וא"כ בשמוטה המעוטה תליא במעשה למה מצרפינו לחזקה וע"כ צ"ל דשכיח יותר שיעשה השמטה מחיים.

ובגלדוטי העירותי בהא דיליף הש"ס דאזלינן בתר רובא ממפה אביו ואמו אף דחבושין בבית האסורין מ"מ אין אפוטרופס לעריות דיקשה הא התוס' כתבו בהא דאמרינן רוב נשים מתעברות ויולדות דל"ה תליא במעשה דממילא אדם נזקק לאשתו והיגנו פיון דידענו דנעשה המעשה כדרך כל ארץ והמעשה שתתעבר ותלד הוא מתהלוכות הטבע משא"כ בבהמה תליא במעשה.

ולפי"ז שוב הרוב בעילות אחר הבעל הוי כדבר דממילא דלא תליא במעשה והמעוטה דנתעברה ממעשה זנות לא הוי דבר דממילא רק תליא במעשה וא"כ מנ"ל למיזל בתר רובא אף דלא תליא במעשה אם המעוטה ג"כ לא תליא במעש' והוא דבר דממילא בטבע ופולפלתי בזה הרבה ובדברי פנ"י פ"ב דכתובו' בהא דרוב עפוי"ם פרוצין בעריות אכ"מ.

עכ"פ הנה איך שיהי' הסומוך גם בשמוטה ע"ד הח"ד מי ימחה בידו ואף המתקמיר בזה יש לומר דשכיח יותר מנקב ובנקב בנשט כשיש לתלות בחזקת המשמוש יש יותר להקל

ולסמוך על הנה אשלי רב רבי דל"ה ס' בשחיטה בפרט למה דהמחברים הביאו מדברי רא"ש ורש"י קידושין(דף נ"ז) וס' המכריע דל"ה רק טריפה ומתוספתא דחולין המוכא מהרש"א חולין (דף ל"ב) ובאמת לדעתו ל"ש פלל להיות נקב עגול מחונק המשמוש אבל אם אינו עגול ניש לתלות יותר בלאחר שחיטה המתיר בזה לא הפסיד.

ע"כ הי' תשובתי בזה: ובהא דמשמע קצת מדברי תוס' ורש"א בלא בדיק בסימנים דרובא דתליא במעשה דל"ה רוב הוא רק מדרבנן ראיתי במחברים דעמדו ע"ז מיו"ד (סי' שי"ו) דאפילו לאחר שנתה הוי ס' בכור ואין הגוי המוכר נאמן במסיח לפי תומו ועי"ש בש"ך ונאם נאמר דמה"ת אצלנו בטר רובא אף דתליא במעשה למה א"נ ובאמת אינו ראיה פיון דחששו על גוף איסור תורה א"נ ועיין תשובת רע"א ז"ל (סי' ל"ז) ובמ"ש בדיני יו"ט(סי' י"ז) אולם בלא"ה נראה דלדעת תוס' ורש"א דזה הוי רוב דשוחט רוב סימנים הוי כמו כל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין דלא תליא במעש' פיון דאמרינו דלא ישחוט אם אינו מומחה פו נמי לענין שחיטת רוב סימני' לכה פתבו דל"ה רק דרבנן.

ועיין ש"מ פתובות (סוף פ"א) דכתב להקשות אם מביאין בהמה לביתו של שוחט לא נסמוך על הרוב דלהוי פקבוע דהוא מע"מ וכתב דהאי רוב חזקה ורגלים הוא דאמרינו מסתמא לא שחט אדם בהמה זו אא"כ בקי ועיין בכ"ופ (סי' ק"י) דהקשה אף דרוב ע"ה מעשרין מ"מ הא איכא מיעוטא דאינו מעשרין א"כ אם אנו באין ליקח מהו הוי פקבוע דכמע"מ דמי דומה לדברי רמ"א (סי' קי"ג) גבי פבשים ומתריץ דשם מעולם לא איקבע איסורא דאולי לא הגיע לידי חיוב מעשר דהכניס דרף גגין וזה דחוק גדול דמ"מ פיון דחששו למיעוט' דאין מעשרין כנראה הוי זה מיעוט' דמיעוטי ואע"ג דבש"ס פסחים חשבו זה לספק היינו בחבר שאינו מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן אבל ע"ה למה להו להכניס דרף גגין ואף דיש לדחות למ"ש במ"א מ"מ לדברי הש"מ הנ"ל א"ש טובא דה"נ הך רוב ע"ה מעשרין הוי רוב וחזקה ורגלים הוא דרוב מקיימין מצנת מעשר ולא ימפור דבר שאינו מעושר ובה"ל ש קבוע דרוב וחזקה המברר מהני גם בספק הנולד בקבוע.

ומטעם זה לא אמרינו ברוב מצוין אצל שחיטה ודכונותי' סמוך מיעוטא לחזקה דהך רוב חזקה המבררת הוא ועי' תוס' יבמות (דף קי"ט) ד"ה מחנורתא דכ' על דמאי דאם הוא החזק פל ישראל מי החזקו והיינו כמ"ש וז"פ.

ולכה ברובא דשוחטין רוב סימנים כ' תוס' דל"ה רק מדרבנן הואיל דתליא במעשה אבל במיעוט בטבע בזה י"ל מצטרף לחזקה נגד רוב דתליא במעשה אף מה"ת: סי' כ"ב בש"ע ואף (סי' כ"ח) כוי שהוא ספק חיה כו' ואין שוחטין אותו ביו"ט.

וכ' הרא"ש הא דאין מקבלין בכלי וימתין עד הלילה ואז יכסוהו משום דאין מקבלין דם בכלי ובכו"פ דאמרינו ביצה (דף ח') ודאי פי אתי וקעביד פתישה אתי עשה ודחי ל"ת ואיך ס"ד דעשה דכסויי' דחה עשה דיו"ט הא אפשר לקיים שתייהן לקבל בכלי ולכסות בלילה והא דאין מקבלין בכלי הוא רק גזירה דרבנן ואהא לא עבדי רבנן לעקור ד"ת ואיך ס"ד דידחה ל"ת ותירץ דעיקר מצנת פיסוי לכסות תיקף פשיצא הדם ואם איחר ביטל מצנת פיסוי והרא"ש הקשה דעכ"פ יותר טוב משביטל מצנת פיסוי לגמרי אבל אם מקבל בכלי ומכס' בלילה ל"ק על בורני' מצנת פיסוי ולכה ס"ד דידחה ל"ת פדי לקיים

על בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יִשְׁמְרוּ אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת (ע"ב) בְּהִקְטֹרֶת חֲלָבִים כּו' דְּדוּחָהּ שְׁבֵת מְשׁוּם חֲבִיבָה מְצֻנָה:
וְהִנֵּה קִוְיָתוֹ עַל הַש"ס הוּא קִוְיָת הַרְשָׁפ"א בַּש"מ שֶׁמֶּ דְאַמְאֵי דְחֵי דְאַפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת
שְׁנֵיהֶם יַמְתִּין עַד הָעֶרֶב וְתִגְרַץ פִּינּוֹן דַּא"א לְקַיֵּם אֶת שְׁנֵיהֶם לְאַלְתֵּר דְּחֵי וְרָאָן מְדַאֲצֵטְרָךְ
קְרָא פֶּרֶק בַּמ"מ שְׂאִין שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים בִּיּו"ט וְאֵי לָאו קְרָא אֶתִּי עֲשֵׂה וְדְחֵי ל"ת וְאַמְאֵי
הָרִי אֶפְשָׁר לְהַתְקִים עֲשֵׂה זֶה לְמַחֵר א"ו כָּל שַׁא"א לְקַיֵּם אֶת שְׁנֵיהֶם לְאַלְתֵּר הָרִי כַּא"א
לְקַיֵּם.

אוּלָּם מ"ש הוּא דְאַפְּ דְאַסוּר לְקַבֵּל בְּכָל מְדַרְבְּנָן לָא עֲבָדֵי לְעִקּוֹר ד"ת לָא אֲדַע פְּנוּנְתוֹ
דְּשֶׁם אֵינְרִי דִּיש לּוֹ אֶפְרָ כִּירָה רַק ס' אָסוּר דְלִמָּא עֲבִיד פְּתִישָׁה וּבְנֹדַי אַף אִם יִתְרַמו
ל"ג רַבְּנָן מְשׁוּם פְּתִישָׁה דְאֵי נְמִי אֶתִּי לִידֵי פֶּה לָא אִיסוּרָא דְאוּרִינְתָא אִיכָּא דְאַתִּי עֲשֵׂה
וְדְחֵי ל"ת וְכִינּוֹן דְאֵינוּ וְדַאֵי שְׂיַבְאוּ לִידֵי דְחִיָּה כַּמ"ש רַש"י דְרוּב פְּעָמִים א"צ לְכַתּוּשׁ לְכָךְ
רַשְׁאֵי לְשַׁחוּט וְאַחַר שְׁשַׁחַט וְלֹא קַבֵּל בְּכָלִי כְּבָר אֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם ע"י כָּלִי וְאִין זֶה דְעֲבָדֵי
רַבְּנָן לְעִקּוֹר ד"ת דְלֹא רְצוּ לְבַטֵּל שְׂיַקְבֵּל בְּכָלִי מְשׁוּם דְאֵינוּ בְּרוּר שְׂיַבְא לִידֵי דְחִיּוֹת עֲשֵׂה
רַק אִם יִנְדַּמּוּ יְדַחֵהּ הָעֲשֵׂה ל"ת שְׂשׁוּב אֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם: וּמ"ש נְמִי דְעַיקָר מְצֻנַת פִּסְוִי
שְׂיַכְסָה תִּיכְף.

אֵינוּ נִרְאֶה כִּן דְהָא בַּש"ס בְּרִכּוֹת (דף מ"א) חֲשִׁיב שְׁלֹשָׁה תְּכִיפּוֹת הֵן וְלָמָּה לָא חֲשִׁיב
אַרְבַּעָה תִּיכְף לְשַׁחֲטָה פִּסְוִי א"ו דְלֹא קַבֵּלוּ חַז"ל דְרַשָּׁה הַזֹּאת וְשַׁחַט וְכִסְוִי שְׂיַהֲלֵי תִּיכְף
וְכִן רֵאִיתִי בַּס' רִבִּיד הַזֶּהָב פ' בְּהַר שָׁמ הִבִּיא מְשֶׁם הַא"ז או"ה (ס' תצ"ח) שְׁפַתְב כִּן
דְּוִשַׁחַט וְכַסְהוּ מִיבְעֵי לִיהּ מִי שְׁשַׁחַט יְכֹסֶה וְכַתְב רֵאִי זֹאת מְדַלָּא קַחְשִׁיב בְּהַדֵּי תְּכִיפּוֹת
וְכִן מְשַׁמַּע מִמָּה דְהַדִּין אִם שַׁחַט הַרְבֵּה עוֹפּוֹת דְמַכְסָה בְּסוּף פְּנוּלָם חַדָּא פִּסְוִי הָרִי דַּל"ב
תִּיכְף וְכִן הַפ"מ הוֹכִיחַ דַּל"ב תִּיכְף מִמָּה דְמִמְתִּין לְכַסּוֹת בְּחִיָּה עַד שְׂיַבְדּוּק הַרְיָאָה וּמִטַּע'
חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעְתָּהּ מְבֹנָר בַּש"ס מְנַחֲוֹת שָׁמ הַטַּעַם שְׁהָרִי דְחַתָּה שְׁחִיטָה אֶת הַשְּׁבֵת
וְזֶה שְׂיַיִךְ בְּקַרְבָּן אֶבֶל בְּשַׁחֲטָה לְצוּרָךְ יו"ט דְלֹא נֶאֱסָרָה מְלֹאכָה זֶה דְלֹא מְלֹאכַת עֲבוּדָה
הוּא לְצוּרָךְ אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ מְנַיִן לְנוּ דְבַשְׁבִּיל דְחֲבִיב' מְצֻנָה בְּשַׁעְתָּא יְדַחֵה: וּמ"ש דְהָרָא"ש
הַקְּשָׁה דִּיּוֹתֵר טוֹב עַכ"פ מְשִׁיבְטֵל מְצֻנַת פִּסְוִי לְגַמְרֵי אֵינוּ מוּבָן ג"כ דְהָא בְּכּוּי אִם כְּבָר
שַׁחַט בַּלְתִּי בְּאַפְשָׁרֵי שׁוּב לְקַבֵּל בְּכָלִי וְעַיקָר קִוְיָת הָרָא"ש עַל הָא דְאִין שׁוֹחֲטִין כּוּי
בִּיּו"ט לְכַתְּחִילָה דִּיקַבֵּל הַדָּם בְּכָלִי וְע"ז מְתַרְץ הָרָא"ש שְׂאִין שׁוֹחֲטִין לְתוּף הַכָּלִי וְאַדְרַבָּא
מְבֹנָר בְּרָא"ש דְאִין זֶה סְבָרָא דְעַיקָר מְצֻנַת פִּסְוִי הוּא שְׂיַכְסָה לְאַלְתֵּר דְלֹא מְסַתְפֵּר
שְׂיַמְנַע מְשַׁמַּחַת יו"ט לְפִי שְׂאִין יְכוּל לְכַסּוֹת הַדָּם לְאַלְת' הָרִי לְהַדְיָא לְהִקְפֹּה מְדַבְרֵי הַכּו"פ
וּבְאַמַּת בְּמַרְדְּכֵי פַתְב כִּן דְמְשׁוּם חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעְתָּהּ דְלֹא יְתַקְיִים אָסוּר לְשַׁחוּט.

אַבָּל לָא כ' דְעַיקָר מְצֻנָה כִּן הוּא: וְהִנֵּה דְבָרֵי הַרְשָׁפ"א הַנּוֹ צְרִיכִין בִּיאוּר דְהִבִּיא רֵאִי
דְמְשׁוּם דְאֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם תִּיכְף הָרִי אֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם שְׁנַיִם מְהָא דְצָרִיךְ קְרָא דְאִין שׁוֹרְפִין
קְדָשִׁים בִּיּו"ט הָא פִּינּוֹן דְכְּבָר גְּלִי לּוֹ קְרָא בְּזֶה דְאִין עֲשֵׂה דְשַׁרְיַפַּת קְדָשִׁים דוּחָה יו"ט
יְלַפִּינּוּ מְזָה וּבְתוּס' יְבָמוֹת (דף ה' ע"ב) הַקְּשָׁה בְּאַמַּת דְגִילְף מְשַׁרְיַפַּת קְדָשִׁים דְלֹא דְחֵי
וְכַתְּבוּ דְלֹא בְּטֹלָה מְצֻנָתָה בְּכָךְ וְאֵי לָאו קְרָא ל"ה מְחַלְק וְה"א דְדְחֵי וְהָא דְצָרִיךְ לְמִילְף
מְכַלְאִים דְעֲשֵׂה דְחֵי ל"ת גִּילְף מְשַׁרְיַפַּת קְדָשִׁים מְדַאֲצֵטְרָךְ קְרָא מְשׁוּם דִּיכּוּל לְהַמְתִּין
מְכַלְל דְבְּעִלְמָא דְחֵי וְתִגְרַצוּ דְבִיּו"ט ה"א דְדְחֵי מְשׁוּם דְאַפִּילוּ אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ שְׂרִי עַכ"פ
מְבֹנָר דְאַחַר דְגִלִי קְרָא דְלֹא דְחֵי שְׁרִיפַת קְדָשִׁים יְלַפִּינּוּ דְהִיכָּא דְאַפְשָׁר לְהַמְתִּין וְלְקַיֵּם

למחר אינו דוחה העשה לל"ת פדי שיתקיים לאלתר: וראיתי ברמב"ן חידושי שבת שם דכתב פינן שאין לקיימה היום פינן דחביבה מצוה בשעתה וכמו אברים ופדרין אף דכשרין כל הלילה דוחין שבת וע"כ אי אפשר לקיים את שתיקה מקרי אעפ"י שאפשר למחר שכל שמחוסר זמן מחוסר הפל דמי.

ואינו מוכן ראי' זו דהא במנחו' שם מבואר משום חביבה מצוה בשעתה לא דחינן איסור שבת רק משום דכבר דחתה שחיטה את השבת. וברש"ב"א במס' שבת שם הביא ראיה לדברי רמב"ן ממה דקאמר בש"ס יבמות שם אלא אתיא מבגנן בהמ"ק דתניא יכול כו' ת"ל את שבתותי תשמרו הא לא"ה דחי ואם איתא איך אפשר לומר פן הא בגנן בהמ"ק אפשר לקיים למחר ואפשר לקיים את שניהם והאיך אפשר לומר דדחי.

ולא אבין ראיה זו הא שאני בגנן בית המקדש שהוא מצוה שיש לה המשך הזמן ואינו דומה לשריפת קדשים שהוא מ"ע פעם אחד לבער את הקדשים בזה שינה לומר דאפשר לקיים שניהם שימתין עד למחר משא"כ בגנן בהמ"ק שהוא מצוה שיהיה נבנה הבהמ"ק ויעמוד בכל עת בזה שפיר היה ס"ד דידחה שבת דמה דמצי לקיים היום לא יקיים למחר דהחיוב הוא שיהי' גם היום גם למחר.

ואולי סברת רש"ב"א פינן דשריפת נותר הני מצוה לנתק הלאו ודאי כל שעה רמיא עליו החיוב לנתק הלאו והני כמו דמקיים כל שעה שמסלק הלאו דנותר ומטעם זה מביא ראיה מהא דאברים ופדרין דמקטירן בשבת דחביבה מצוה בשעתה אף דשם הוא מטעם דכבר דחתה השחיטה מ"מ לגבי מצוה לנתק הלאו אף דלא דחתה דוחה העשה לל"ת אף דאפשר לקיים למחר ודוחק.

וגם א"כ מאי הביא הרש"ב"א בביצה ראיה דהיכא דיכול לקיים למחר לא הני כאפשר לקיים את שניהם מהא דאיצטרף קרא לשריפת קדשים דלמא שם עדיף הואיל דחיובא רמיא עליו לנתק הלאו.

א"ו דאין לחלק בזה ואדרבא אפשר דזה גרע מלקיים מצות עשה בלבד שאינו לנתק ולכך אף בטר דגלי לן קרא דאין שורפין ביו"ט לא ילפינן מינה למקום אחר היכא דהוא מצות עשה אשר אינו לנתק הלאו לומר דבמה דאפשר לקיים למחר יהיה כאפשר לקיים שניהם: וביתר ביאור י"ל הא כל נותר הוא מאי דאיתרמי והי' יכול להיות שלא יתותר א"כ דומה להא דכתבו תוס' עירובין (דף ק') בנתערב מתן אחד במתן ד' דאין עשה דוחה לל"ת דבל תוסיף הואיל דהוא ע"י פשיעה לא ילפינן מפלאים בציצית ושם אף אם נתערב ע"י אונס ג"כ אינו דוחה משום דהיה יכול לקיים העשה וע"י מקרה בא הדבר דנתערב בכה"ג אין עשה דוחה לל"ת א"כ מאי ס"ד דעשה דשריפת נותר ידחי לל"ת דיו"ט הא כל חיוב דעשה דשריפה בא ע"י פשיעה ומקרה.

אולם ז"א דע"כ לא כתבו תוס' שם רק היכא דהיה אופן לקיים העשה בלא פשיעה ומקרה והזדמן כמו במתן דמים שם ובא המקרה דנתערב בכה"ג אינו דוחה אבל היכא דבלתי באפשר בשום אופן לקיים העשה רק ע"י פשיעה או מקרה בזה לעולם מדחי העשה לל"ת וכן מוכח מהא דפריף הש"ס פתובות (דף מ') גבי אונס שותה בעציצו דליתי עשה ולדחי לל"ת אף דשם בא העשה ע"י פשיעה בנדאי ומ"מ הי' ס"ד דלדחי לל"ת

וע"כ ה"ט משום דגוף ונעצם חיוב העשה אינו רק כשפשע ועבר בזה הנה ס"ד דמדיחי לל"ת כמו כן בעשה דשריפת נותר דלא שנייה לקניינים מצנת שריפה רק אם הנדמן ונעשה נותר בזה הנה ס"ד דדוחה לכה גלי קרא דאינו דוחה הואיל דיש ביה תרתי לגריעותא דנעשה ע"י פשיעה וגם דאפשר לקניינים למחר אבל היכא דלא בא ע"י פשיעה כמו בכיסוי דם דיו"ט בזה שפיר דוחה לל"ת אף דאפשר לקניינים בלילה הואיל דלא פשע חביבה מצנה בשעתה: עוד יש לומר למ"ש תוס' מנחות שם ד"ה אמאי דחי שבת דאף ע"ג דלכתחילה מצנותה בלילה כיון דדיעבד פשר ל"ה דומיא דתמיד דכתיב ביה במועדו לומר דדחי שבת ומסתברא דדומיא דתמיד בעינו והיינו אף דבש"ס שם קאמר מניין לרבות עומר והקרב עמו ת"ל ונדבר משה את מועדי ה' הכתוב קבע מועד לכולן א"כ בפירוש רבתי התורה דדחי שבת מ"מ כיון דנכלל תמיד ושאר קרבנות ביחד מסתברא דדומיא דתמיד בעינו דאף בדיעבד אינו פשר רק במועדו כן נמי אם נקצר ביום הי' פשר בדיעבד ל"ה דחי שבת משום חביבה מצנה בשעתה ולכה נמי חלבים ואברים ל"ה דחי אם לא שפכר דחתה שחיטה את השבת משום דבעינו דומיא דתמיד.

אבל לעולם י"ל לענן עשה דוחה לל"ת אף משום חביבה מצנה בשעתה בלבד דחיא. ועיין ש"ך יו"ד (סי' רס"ב) דכ' ממה דמילה בזמנה דחי שבת ע"כ דנימל תוף ח' לא קניינים המצנה דאל"כ אמאי דחי שבת למקלה מע"ש כמו בעומר דאם נקצר שלא כמצותו פשר ל"ה דחי שבת.

וכנראה דלא ס"ל לחלק בין עומר דבעינו דומיא דתמיד דדיעבד פסול לשאר דברים דאל"כ אינו ראיה די"ל לעולם במילה אם מל תוף ח' ג"כ נתקניינים המצנה בדיעבד ובכ"ז כיון דלכתחילה המצנה הוא ביום השמיני לכה דחי שבת כדי לקניינים המצנה מן המוכרח.

וראיתי בשא"ר (סי' נ"ב) דתמה באמת כן על הש"ך דדוקא קדשים גמרינו ליה מתמיד דקדשים מקדשים ילפינו אבל מילה מתמיד לא ילפינו ואפילו את"ל אם מל קודם זמנו יצא מ"מ דוחה את השבת כדי למול בזמנו כמצותו עי"ש א"כ שוב י"ל דאף שריפת קדשים הנה ס"ד דעשה דוחה לל"ת לקניינים המצנה בשעתה.

אולם באמת מ"ש השא"ר להשיג על הש"ך לא אדע הא התוס' פתבו ומסתברא דדומיא דתמיד בעינו וכיון דידענו מתמיד וכל קרבנות ציבור דדוחין שבת הוא רק בשביל דקביע להו זמנם ואין לו להקדים ולא לאחר מניין לנו לומר במצנה אחרת דדחי אף באפשר להקדים או לאחר ונימא ג"כ לענן מילה דלא עדיף מלגבוה דדוקא משום דקביע להו זמן דוחה ונשפיר הוכיח הש"ך דע"כ אינו מתקניי המצנה אם מל תוף ח' ממה דדחי בזמנה שבת ועוד אם יש סברא לומר מלבד קרבנות דאף בדיעבד פשר קודם זמנו מ"מ בזמנו דוחה שבת הי' ר' שמעון יכול לומר בא וראה כמה חביבה מצנה בשעתה ממילה דאף דדיעבד מתקניינים המצנה שלא בזמנה מ"מ בזמנה דוחה שבת ולמה לו לומר מהקטר חלבים ואברים דשם הטעם הואיל דכבר דחתה שחיטה את השבת ובמילה עדיף אף דלא דחתה מ"מ בשביל חיוב מצנה בזמנה דוחה א"ו דבמילה לא מתקניינים פלל המצנה מקודם זמנה.

וכמו כן בשריפת קדשים מניין לנו דמשום חביבה מצנה בשעתה דוחה לל"ת דיו"ט וגם אינו דומיא דכלאים בציצית דילפינו מינה דעשה דוחה לל"ת: ודע דיש לראות לדברי

רמב"ן ורש"י א דסברי דאין לחלק בין מצוה המתבטלת למצוה דאינה מתבטלת ואפשר לקיימה למחר ובכ"ז הנה ס"ד דעשה דוחה לל"ת הרי דעיקר מצוה מיד שחל עליו רמ"א החיו' עליו לקיימה למה פסקינן לענין תפילות תשלומין באו"ח (סי' ק"ח ס"ח) בלא התפלל בעוד שיש לו זמן מפני שפסוקי שיעדיין יש לו זמן ובין פה ובין פה עברה לו השעה דחשיב אנוס ועי"ש במ"א וביו"ד (סי' רל"ב סי"ב) גימא פיון דמיד שחל עליו החיוב רמ"א עליו המצוה להקדים א"כ הוי פושע דכיון דמשום חביבה מצוה בשעתה אם לא גלי קרא הנה ס"ד דעש' דוחה לל"ת פיון דחל החיוב עליו מיד למה לא מיחשב לפושע ואף דנאנס אח"כ לא יהיה להם תשלומין ויש לחלק ואכ"מ בזה: סי' כ"ג הא דמבואר בש"ע פסוהו הרוח וחסר ונתגלה חייב לכסות פתבו האחרונים הפ"ח והת"ש פיון דבש"ס ע"ז (דמ"ז) קאמר דספוקי מספקא לן אי איפא דיהוי אצל מצות ולחומר אצליו ולא לקולא הה"ד לענין ברכה שלא יברך וכמו כן לענין דם שנפל לתוך המי' דמחייבין לכסות מטעם אין דיהוי אין לברך ועיין מג"א (סי' תקפ"ו) דהקשה על הרמ"א דשם כ' להחמיר דאינו יוצא אלא בנתבטל בעיו"ט ולמה סתם לגבי פסוקי דחייב לכסות ומשמע בברכה: והנה פבר פתבתי בהגהותי בד"ח דיני ר"ה (סי' ב') די"ל הרמ"א נקט פשיטת הרא"ש פ' ואלו מגלחין (סי' כ"ח) במחלקותו עם הרמ"א בקטן שנתגדל תוך ימי אביו אם חייב להתאבל דכתב הרא"ש ועוד במצות גופייהו יש דיהוי כמו גבי הדס שהיו ענביו מרובים מעליו אם הי' שחורו' פסול ירוקות פשר וקאמר אי אנשחור ביו"ט פסול משום דיהוי אפי' הוריקו אח"כ אע"ג דגבי פסוקי אמרינן דאין דיהוי ש"ה שיש בידו לגלות ולבטל הדיחוי כו' וקטן אין בידו וקשה הא בש"ס רצה למפשט בעי' דר"י מהא דכסהו הרוח ושם הי' בידו ובתוס' סנפה (דף ל"ג) פתבו דלענין נראה ונדחה הואיל דאינו חייב לגלות ליפא נ"מ אף דבידו וכבר עמד ע"ד הרא"ש בס' ק"נ שם.

וע"כ צריך לומר דהרא"ש סובר דכל השקלא וטרי' בע"ז ובסנפה הוא אליבא דרבא ובהים (דף ל"ד) דלדידיה אין חילוק בין אם הוא בידו או לא והרא"ש פתב זאת אליבא דאמת דקיי"ל כרב אשי דבתראי הוא דאם הוא בידו ל"א דיהוי ממילא אף בנראה ונדחה ג"כ ל"א דיהוי ועיין פנ"י סנפה שם דכתב פן מסברא דנפש' והוא מוכרח בדעת הרא"ש הנ"ל ועיין בפוסקים באו"ח (סי' תרמ"ו) דפסקו להקל באם עבר ולקטן ביו"ט אף באשחור ביו"ט מטעם דהרא"ש סתם ולא אבין הא הרא"ש מ"ק הנ"ל הביא הסוגיא וכתב באשחור ביו"ט אסור דל"ה בידו ועיין ב"י או"ח שם וצ"ע.

עכ"פ דעת הרא"ש ברור מלולו אליב' דידן לחלק אף בנרא' ונדח' לבין יש בידו לבטל הדיחוי או אם אין בידו וא"כ הרמ"א אף דמחמי' בשופר שם להחמיר הואיל דאין בידו לבטל הדיחוי משא"כ לגבי פסוקי דהוא בידו ובזה קיי"ל דאין דיהוי אפשר דחייב אף לברך: אף להמתבאר בש"ס סנפה שם ובתוס' בנקטם ראשו בעיו"ט ועלתה ביה תמרה ביו"ט הוא איבעי' דר"י ואף בענבים מרובים מעלין ואשחור בעיו"ט אם מעטן ביו"ט דכשר וקאמר תפשט דיהוי מעיקרא ל"ה דיהוי הוא כמ"ש תוס' שם (דף ל"ב) דבידו לתמן ניהו דאסור למעט מ"מ חשיב בידו ובאשחור ביו"ט ומיעטן דהוי נראה ונדחה אף דהוי בידו למעט מ"מ לא תפשוט.

ואף דבזבחים קבל הפשר ונתן לפסול קאמר ר"א כל שבידו ל"ה דיהוי לא לגמרי דמי להא דהא שם נראה ונדחה הוא ובש"ס קאמר דלא תפשוט נראה ונדחה וכן בהפריש קרפן והמיר דתו דבידו לחזור אפ"ה אמרינו הואיל דאדחי אדחי וכן זבחים (דף נ"ט) כל הקדשים שנשחטו עד שלא נפגם המזבח ואח"כ נפגם פסולין אעפ"י שבידו לתקן וצריך לחלק בדברים.

ובחזר ונתגלה רצה הש"ס למפשט מינה לבעי דר"י אע"ג דשם בידו לגלות מ"מ הואיל ונפטר מלכסות לא נתחייב להוציא מן הדיחוי פדי לחזור ולכסות והא דמיייתי לימא כמנאי מעבר ולקטן הוי מצי למדחי דהתם בידו לתקן אלו תורף דברי תוס' וכ"כ הר"ן משם אחרים דבעי דר"י בעלתה תמרה לא מפשט הואיל דל"ה בידו משא"כ בענבים מרובים בדיחוי מעיקרא חשבינו לבידו אף ע"י איסור ובגראה ונדחה ל"ח לבידו.

אולם דעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כמו"ש הב"י בשיטתם דסתמו דאם מייעטן פשר סברי אף בגראה ונדחה פשר הואיל דהוי בידו וכן פסקינו באו"ח שם. והנה מ"ש תוס' וצריך לחלק בדברים בתוס' זבחים (דף נ"ט) מבואר יותר דבהמיר דתו פיון שא"ר לחזור ל"ח בידו ובאין ממעטין ל"ה בידו לענין נרא' ונדחה הואיל דאסור: אולם מהא דנפגם המזבח ל"כ פלל.

ולכאורה י"ל דהא דר"א דמתרץ כל שבידו ל"ה דיהוי וכתבו תוס' שם דרק על קבל בכלי חול ונשפה על הרצפה הי' קושית הש"ס דיתשב דיהוי והיינו פיון דנפסק רגע המצוה וע"ז מתרץ ר"א פיון דהוי בידו לא נפסק ממנו המצוה לעולם והחייב עליו לקבל מן הרצפה ולזרוק משא"כ בהא דאשחרו דנפסק החפץ ואדחי מן המצוה אף דגברא מחויב מ"מ החפץ אדחי כ"ז שאינו ממעט בזה אף דבידו למעט ולתקן חפץ מ"מ פיון דאינו מחויב בדבר לתקנו ואינו ראוי עתה למצוה חשבינו לדיחוי משא"כ בקבל בכלי חול דלא נפסק מגבר' המצוה לעשות בהדם לקבלו ולזרוק וכן בנפגם המזבח אף דהחייב לתקן המזבח מ"מ כ"ז שלא נתקן אינו מחויב בהקרבת קרבן ונדחי החייב של המקריב עד שיתקן המזבח ובזה ל"מ בידו.

ובהמיר דתו י"ל פיון דהוא בעצמו סיבב הדיחוי גרע ועיין תוס' פסחים (דף צ"ה ע"ב) וזבחים שם דדיחוי בידים גרע משא"כ בנשפה [ועיין פ"מ או"ח בא"א (סי' תרמ"ט ס"ק כ')] שכ' אם נדר ביו"ט ונשאל על נדרו לצורך יו"ט י"ל כה"ג ל"ה נרא' ונדחה דבידו הוא וא"נ ל"ה בידו י"ל כל שהוא סיבב הדבר אפשר ל"ה נראה ונדחה וחז"נ וצ"ע עכ"ל ותמהני הא אדרבא דיהוי בידים גרע ממה דנדחה ממילא כמו דמבואר תוס' הנז' די"ל דאף בידו ל"מ בזה ועיין פאן בפ"מ בש"ד סוף הסימן.

וגם נראה דבזה ל"ש דיהוי במה דנדר מלולבו אף למ"ש הרמ"א (סי' תקפ"ו) דע"ז של נכרי הוי דיהוי אף דהחפץ ראוי הי' למצוה רק הואיל דאי אפשר לבטלה דישראל א"י לבטל ע"ז וא"כ לא אדחי רק מטעם דל"ה שלו כמ"ש תוס' סנפה (דף ל"א) היינו פיון דאינו ראוי עכשיו לשום ב"י למצוה שפיר חשיב דאדחי אבל במודר הנא' מלולבו דראוי לכל העולם למצוה וגם לו הוי ראוי הוא דמצוה ללה"נ רק מטעם דל"ה לכם אדחי ממצוה ובזה לא מקרי דחי על החפץ ואולי פנונתו דפ"מ במו"ד הנא' לו ולכל העול' דאז אדחי לגמרי וגם בזה יש לחלק פמוכן ואכ"מ] והנה במס' סוטה (דט"ו ע"ב) בעי רבא נתאכמו

והתזירו לכבשן האשונתלבנו מהו מי אמרינו פינו דאדחי אדחי א"ד פינו דהדר הדר וכתבו תוס' שם ד"ה נתאפמו תימא מ"ש דקמבעי הכי בנראה ונדחה וחוור ונראה וקא כפ' לולב וערבה קמבעי לי' ולא אפשט ועוד מ"ש מבגדי פהונה דאמר אבני זבחים (דף פ"ח) הגיעו למים מכבסים אותן בנתר ול"א דנדחה ולכאורה יש להבין דלמא בסופה האבעי' הוא רק היכא דאין בידו ביהיתר לסלק הדיחוי אבל בנתאפמו דבידו לסלק ביהיתר דלמא אין דיחוי אף דלא הוי מצנה להחזירו לכבשן וא"ל דהתוס' הקשו לרבא לשיטתו דאינו מתרץ בזבחים (דף ל"ד) ע"כ דלא ס"ל כרב אשי ולחלק בין בידו לאינו בידו א"כ תקשה מאי קמ"ל מהו דאבני פהגיע למים דלמא אבני סובר לחלק בין בידו לאינו בידו וכר"א וצ"ל ע"כ דתוס' סברי דהיכא דליכא מצנה לסלק הדיחוי אף דהוא בידו דומה לאינו בידו ומ"מ יש לדקדק דבבגדי פהונה הנה אף קצת מצנה לכבס שלא לבטלן ממצותן הראוי להו.

ועי' רמב"ם (פ"ג מה' סוטה) דפוסק דכשר לכלי לצורף סוט' בחוזר לכבשן ובכ"מ שם הקשה הא לא אפשטא וצ"ע הא הכ"מ כ' (פ"ה מה' לולב) דאף בנראה ונדחה דעת הרמב"ם דלא הוי דיחוי היכא דבידו אף היכא דל"ה בידו לסלק הדיחוי ביהיתר למעטן ביו"ט ואף דל"ה מצנה לסלק הדיחוי אדרבה עבירה דאין ממעטין מ"מ חוזר ונראה א"כ מכ"ש בנתאפמו וחוורו ונתלבנו.

ואולי דעתו דל"ה כ"כ בידו להתזיר לכבשן שפא פקעי וע"ש במל"מ דכ' למ"ש תוס' שם דאסמכתא בעלמא היא וליכא רק פסולא דרבנן במים שנסתנו ומכ"ש כלי' שנתאפמו ל"ה רק פסול דרבנן לכה פסק הרמב"ם לקולא.

ולכאורה קשה מאי הקשו התוס' מהא דכבר איבעי לן לעגנן לולב דלמא שם מספקינו היכא דנדחו מדאורייתא למצנה בזה אולי יש דיחוי אצל מצות אבל היכא דלא אדחי רק מדרבנן פמו בכלי' שנתאפמו דלא נפסלה לגבי סוטה רק מדרבנן אולי אין דיחוי פינו שחוזר ונראה כשר.

ואולי דעת התוס' דגם בלולב בענבים מרובים מעליו דהפסול הוא משום דל"ה הדר פמבואר ברש"י סופה ובמג"א סי' (תרמ"ו סק"ד) ודעת הרא"ש וריטב"א דפסול דהדר נמסר לחכמים ול"ה ג"כ רק פסול דרבנן ושפיר הקשו תוס' סוטה הנ"ל ואף למ"ש הירושלמי סופה דהפסול הוא מטעם דכ' ענף עץ ולא ענף פרי כב' הפ"מ או"ח שם דל"ה רק אסמכתא בעלמא ול"ה ג"כ רק פסול דרבנן עכ"פ מבואר ממ"ש דאף היכא דל"ה דיחוי רק מדרבנן ג"כ אם אמרינו לגבי מצנה נרא' ונדחה א"ח ונראה אז אף בפסול דרבנן ג"כ אמרינו יש דיחוי: ועוד ראיה ממה דנראה מדברי הרא"ש מס' ר"ה דשיעור הצריף לשופר ל"ה רק מדרבנן וכ"כ הפ"מ במשבצות (תקפ"ו) א"כ לא נאמר בשופר של ע"ז דיחוי פינו דלעולם לא אדחי מדאורייתא אלא ודאי פינו דעכ"פ מדרבנן אדחי יש בו תורת דיחוי: ותמהני על תשובת ר"מ עזרני' (סי' ק"ה) שכ' על הא דכ' הרמב"ם בה' שגגות בשחט בשוגג קרבן יחיד בשבת שאם נזרק הדם הבשר מותר בהנאה ותמה הכ"מ שם הא הוי פסולי המוקדשין וכ' המ"ע וז"ל מילתא אגב אורחא קמ"ל שאיסור זריקת הדם אינו אוסר את הבשר דנימא יש דיחוי אצל מצות וטעמא דמילתא דאיסור זריקת דם א"ב אלא משום שבות ולא אתי דרבנן ודחי מצות אכילת

קדשי' דאורייתא אחרי שסר איסור שבות דהני רבע על הבשר ודוקא כל שלא נזרק הדם מבעוד יום נאסר אח"כ הבשר ונ"מ שאם יזרוק הדם בשבת חזר הבשר להתירו באכילה ודמי ליבמה שהותרה ונאסרה וחוזה והותרה תחזיר להתירה הראשון דל"ל בה נראה ונדחה א"ח ונראה הואיל ולא אדחי אלא מדרבנן משום זיקה ויבום גופייהו דאורייתא וכבר נראה בשעת נפילה הא לאו הכי הו"ל דחוי מעיקרא וליתא ביבום כלל ל"ש דחוי מה"ת ל"ש דרבנן כר"י התם בפרק ד' אחין לגבי רב משא"כ בבשר דמעיקרא לאו דחוי הוא אלא מותר בהנאה דאי בעי יתיב ליה במתנה לכהן אחר וכשיזרוק עליו הדם משתרי להו באכילה ואיסור שחיטה אע"ג דאיסור תורה הוא לא משני ליה לבשר דחוי מעיקרא דמצות שחיטת קדשי' לחוד ומצות אכילתן לחוד והשתא דאמינן להכי מצות זריקה נמי לחוד ואפילו הי' בה איסור תורה אינו דוחה מצות אכילה לכשיזרוק הדם עכ"ל ולמה שבארתי באנרף מבואר דאף מה דלא אדחי רק מדרבנן ג"כ אמרי' דחוי ואף דיש לחלק בדין חק מ"מ הרצל' שהביא מיבמה שהותרה ונאסרה כו' אינו ראי' דכוננתו להא דמבואר יבמו' (דף כ"ז) סובר מתה הראשונה הותרה השני' ואעפ"י שאין אני קורא בשעת נפילה יבמה יבא עלי' הואיל דזיקה הוא דרבנן ור' יוחנן סבר אסור בשנייה רק מתה שני' הותרה הראשונה ומזה הוכיח דהואיל דלא אדחי רק מדרבנן ל"ה דחוי ויקשה א"כ יבמות (דף מ"א) בשומרת יבם שקידש אחיו אחותה קאמר בש"ס מתה אשתו סובר רב מותר ביבמתו דתחזיר להתירה הראשון ופסקינן שם פ"ב ג"כ נ"מ אעפ"י שם דאדחי ממצות יבום ביבמתו מצד שקדש אחותי.

ובאמת הרי"ף שם פוסק פ"ב והביא ראי' מר' יוחנן דסובר ג"כ תחזיר להתירה וקרא"ש הקשה עליו דשם לא נאסרה רק משום זיקה דרבנן ובנאסרה מה"ת משום אחות אשה י"ל דר"י מודה להא דשמואל.

עכ"פ יקשה נפשט מרב דאין דחוי אצל מצות אף בנראה ונדחה: אוילם באמת הרשב"א שם מפרש דברי רב שהקשה כשהותרה איהו אפטר שפתחזיר לאיסורה אחרי שפבר נפטר ואין זה דרכי נועם והעלה דלאו למימרא שתהי' היבמה זקוקה לו לא לחלוץ ולא ליבום אלא עיקר דברי רב מותר בלבד קאמר כלומר שאם רצה לישא אותה אינה נאסרה לו וטעמא דמילתא משום דבשעת נפילה הותרה לו שוב אי אפטר לאסור בה משום אשת אח אלא משום דקדש אחותה הוא דנפטר לה הלכך כל שאשתו קנימת קאי עלה דיבם באיסור אחות אשתו והשת' דמת' אשתו חזרה יבמתה להתירה הראשון ול"א פיון שלא בנה שוב לא יבנה פיון שלא עשה מעשה באותו בית רק ממילא נפטר ונאסרה עליו מחמת הגורם כשנסתלק הגורם בטל האיסור וראיה מר"י דסובר פיון שקאי עליו זיקת אחותה דרבנן הולכין בה כשל תורה להחמיר וכשמתי' הראשון' אסור בשנייה ואעפ"י כשמתה השני' מותר בראשונה ואמאי תהא השני' כמקודשת לו ותאסר עליו את הראשון' ליבום מפני שבחיה נדחת הראשון' מביתו וכיון שנדחת שעה אחת אין לה היתר אלא ש"מ שאף ר"י סבר שהמקדש אחות יבמה אעפ"י שנדחת היבמה ד"ת לגמרי כשמתה אשתו מותר ביבמתו פ"ב שאם היתה המקודשת אוסרת את היבמה לעולם ד"ת הי' ר"י אסרה מחמת זיקת שני' כדרך שהי' מחמיר בשני' כשמת' הראשון' זו תנרף דברי הרשב"א שם.

ולפי"ז פּינן דלרב לא הוּתְרָה לְקַיָּים בְּהַ מְצוֹת יבּוּם א"כ ל"ש ב"י פְּלָל לומר דִּיחּוּי אָצֵל מְצוֹת דְּכָבֵר נִפְקַע מְצוֹת יבּוּם ע"י אַחוּתָהּ וּכְשִׁמְתָהּ וְנִסְתַּלַּק הַגּוֹרָם הַחוּתְרָה לּוּ בְּלִבְדּוּ הוּאִיל דְּבִשְׁעָה נְפִילָה הַחוּתְרָה לּוּ וְכַנְרָאָה הָא דְמוֹתְרַת לּוּ הוּא ע"י קִידוּשִׁין וּמִדְעָתָה כְּשִׂאָר קִידוּשֵׁי אִשָּׁה דְעֵלְמָא.

וּבְאַמַּת יֵשׁ לְהַבִּין ל' הַרְמַב"ם וּש"ע אה"ע (ס"א קנ"ט) דְּכַתְּבוּ מֵתָה אִשְׁתּוּ אוּ חוּלְצַת אוּ מִתְיַבְמַת וּמִשְׁמַע דְּמִתּוֹרַת יבּוּם הַחוּתְרָה לּוּ וּז"א דִּיבּוּם הוּא אָף בַּע"כ וְזֹאת רַק הַחוּתְרָה לּוּ אָבֵל צָרִיף לְקַדְשׁ מִדְעָתָהּ ע"י ש"ס בְּסִפּוּר בֵּית מֵאִיר דְּרַב בְּקַדְשָׁה צָרִיכָה חֲלִיצָה מ"מ מ"ש אוּ יבּוּם מִשְׁמַע דְּאִתִּי עֲלֵה מִתּוֹרַת מְצוֹת יבּוּם וּז"א לְדַבְּרֵי רִשְׁבִּי"א דְּאִינְהָ זְקוּקָה לּוּ פְּלָל רַק בְּקַדְשׁ אַחוּתָהּ צָרִיכָה חֲלִיצָה מִדְּרַבְּנָן וּלְכַנְסָה צָרִיף קִידוּשִׁין וּמִדְעָתָה'.

ולפי"ז בְּנִידוּן דְּר"י (דכ"ז) כְּשִׁמְתָהּ הַשְּׁנִי הַחוּתְרָה הִרְאִישׁוּנָה הִינּוּ אָף אִם הִיָּתָה מִד"ת נִפְקַע הַזִּיקָה מ"מ כְּשִׁנְסַתְלַק הַגּוֹרָם מִחוּתְרַת לִיבָם וְשִׁפִּיר קֶאָמֵר ר"י דְּחִזְרָה לְהַתִּירָה הִרְאִישׁוֹן וְרִשְׁאֵי לִיבָמָה וּל"ש לומר יֵשׁ דְּחּוּי אָצֵל מְצוֹת פּינן דְּלֹא נִדְחַת לְגַמְרֵי וְהַזִּיקָה לֹא הַחוּתְרָה לְגַמְרֵי רַק שְׂאֵסְרָה עֲלֵיו אָבֵל חֲלִיצָה הִיָּתָה צָרִיכָה פּינן דְּמִד"ת הַחוּתְרָה לּוּ וּכְשִׁנְסַתְלַק הַגּוֹרָם הַחוּתְרָה לּוּ לְגַמְרֵי וּמְקַיָּים בְּהַ מְצוֹת יבּוּם פּינן דְּהַחוּתְרָה לּוּ וְאִין לומ' הָא מ"מ מְצוֹת יבּוּם אֲדַחֵי לִי ע"י זִיקַת אַחוּתָהּ ז"א פּינן דְּמ"מ הַחוּתְרָה לּוּ לְכַנְסָה שְׁפִיר דְּמִי פּינן דְּזְקוּקָה לּוּ עכ"פ מִדְּרַבְּנָן אָף לְחֲלִיצָה וְאִם יִחְלוּץ לָהּ תִּהְיֶה אֲסוּרָה עֲלֵיו מִה"ת נֹאמֵר שְׁיִחְלוּץ וְלֹא יְכַנְסָה אֲדַרְבָּה שְׁפִי דְּמִי לְכַנְסָה פּינן דְּמוֹתְרַת לּוּ: אָף יֵשׁ לְעֵינֵין אִם יְכוּל לִיבָמָה וּלְכַנְסָה בַּע"כ דְּכִינּוּן דְּאֲדַחֵי מְצוֹת יבּוּם ע"י אַחוּת זִיקַתָּהּ וְאִינְהָ זְקוּקָה לּוּ לְכַנְסָה אָף שְׁהַחוּתְרָה אִם גִּימָא יֵשׁ דְּחּוּי וְאִינוּ חוּזֵר וְנִרְאָה רַק דְּהַחוּתְרָה לּוּ א"כ בְּעֵי קִידוּשִׁין לְדְעָתָהּ אוּ י"ל אָף יְכוּל לְכַנְסָה בַּע"כ.

עכ"פ אִינוּ מוּכַח מִשְׁם דְּנִימָא מַה דְּלֹא אֲדַחֵי רַק מִדְּרַבְּנָן דְּנִימָא ל"ה דְּחּוּי אָף אִם יֵשׁ דְּחּוּי אָצֵל מְצוֹת. וְעֵינֵין תּוֹס' יְבָמוֹת (דף ט"ז ע"א) ד"ה בְּנֵי דְּכַתְּבוּ לְשִׁמוּאֵל דְּמִסְפָּקָא לִי אִם תְּפָסוּ קִידוּשִׁין בִּיבָמָה לְשׁוּק פְּשִׁיטָא דְּבְנֵי צְרוּת כְּשִׁרִים דְּמִיד שְׁקַדְשָׁה פִּקַּע לָהּ זִיקָה כְּמוּ בְּשׁוּמְרַת יְבָם שְׁקַדְשׁ אַחוּתָהּ וְכַתְּבוּ דל"ד דְּהִתָּם אִין שׁוּם תְּקַנְהָ לְעִשׂוֹת שְׁתַּתִּיבָם שְׂאִין לְהַמִּית אַחוּתָהּ אָבֵל הִיבָמָה שְׁנַתְקַדְשָׁה לְשׁוּק אֲפִשֵׁר שְׁתַּתְּקוּן ע"י גִּירוּשִׁין שְׁתַּתִּיבָם הַלְּכָף לֹא פִּקַּע זִיקָה.

וּבְזָה יְקוּשָׁה הָא מ"מ הָיִי כִּיבָמָה שְׁהַחוּתְרָה וְנִרְאָה וְחִזְרָה וְהַחוּתְרָה אָף דְּבָזָה לְכ"ע חִזְרָה לְהַתִּיר' הִרְאִישׁוֹן פּינן דְּלֹא נִפְקַע הַזִּיקָה וְאָף שְׁמוּאֵל דְּחוּלְקַ עַל רַב (דף מ"א) מ"מ פּינן דִּישׁ תְּקַנְהָ לֹא נִפְקַע הַזִּיקָה וְהַחוּתְרָה כְּשִׁנְסַתְלַק הַגּוֹרָם מ"מ אִיף יְקַיָּי' בְּהַ מְצוֹת יבּוּם גִּימָא פּינן דְּאֲדַחֵי אֲדַחֵי דְּמ"מ הָיִי שְׁעָה שְׁנַדְחַת מִיבּוּם.

ולמ"ש פּינן דְּמ"מ רִשְׁאֵי לְכַנְסָה וְאִינְהָ אֲסוּרָה עֲלֵיו פּינן דְּהַחוּתְרָה בְּשַׁעַת נְפִילָה וְנִסְתַּלַּק הַגּוֹרָם ל"ש לומר יֵשׁ דְּחּוּי פּינן דְּמ"מ זְקוּקָה וְעוֹמְדַת לּוּ וְחֲלִיצָה צָרִיכָה מִמִּילָא רִשְׁאֵי לְכַנְסָה וְעֵינֵין הֵיטֵב וְעוֹד יֵשׁ לְדַבֵּר הַרְבֵּה בִּיבָמוֹת שְׁם וְאִכ"מ: וּמ"ש הַרמ"ע דִּיכּוּל לִיתָן לְכַהֵן וּלְכַשְׁיִזְרוּק הַדָּם מִשְׁתַּרְי בְּאֲכִילָה לֹא אָבִין מַה הִנְאָה וּמִתְּנָה שְׁיִיף פּינן דְּאֲסוּר לְזָרוּק הַדָּם בִּיּוֹם וּבְלִיל' מִיפְסֵל בְּלִינְהָ וְגַם קוֹדֵם הַזִּיקָה לֹא זָכָה הַפְּהוּן בְּהַבְּשָׁר וְהָא דְּכַתְּבַת מְצוֹת זְרִיקָה לְחוּד וּמְצוֹת אֲכִילָה לְחוּד הִינּוּ דְּכ"ז שְׁלֹא זָרַק הַדָּם לֹא חָל מְצוֹת אֲכִילָה וּל"ש דְּחּוּי וְכֵן אָף שְׁנַדְחָה מִצַּד הַשְּׁחִיטָה לֹא הָיִי דְּחּוּי לְגַבֵּי אֲכִילָה.

ולכאורה למה השחיטה בעצמו ל"ה דחוי דכשפא שבת נדחה. אולם פבר הקשו בתוס' יומא (דף ס"ד) על פל קרבנות שהקדישו ביום ועבר לילה אחת דלא לקרבה תו דהו"ל נראה ונדחה וכתבו פניו דאינו חסר מעשה בגופו לא חשיב נדחה.

א"כ בשבת ג"כ ל"ה דחוי ועוד כתבו דלילה לא חזיא להקרבת שום קרבן ובשבת נמי דכונתו פניו דל"ח לשום קרבן יחיד ל"ה דחוי. ועיקר פנונת רמ"ע הוא על מצות אכילה דהוי דחוי וע"ז כתב דקונדם זריקה לא חל עדיין המצוה ול"ה דחוי: ועוד בלא"ה שבת לא חשיב דחוי פניו דהדין אם עלו לא ירדו ודומה להא דכתבו תוס' חולין (דף מ' ע"א) ד"ה חייב דמה"ט חייב השוחט חטאת עוף בשבת בחוץ אף דאינו מתקבל בפנים פניו דאם עלה לא ירד ואע"ג דאותו ואת בנו בחוץ פטור משום מחוסר זמן שבת לא חשיב מחוסר זמן דא"ז אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה ל"ה דשבת וכן מציינו בתוס' ריש מס' חגיגה דאף למ"ד תשלומין דראשון ניהו וחיגרביום ראשון ונתפשט בשני פטור מ"מ אם חל יום ראשון בשבת קרב בשני פניו דאינו אלא משום דהיום אינו ראוי עכשיו ופירש שם הטורי אבן (דף ט') דשבת ויו"ט ל"ח לי' דחוי משום דראונו לחגיגה הוי אלא דארני' דאיסור שבת ויו"ט הוא דרביע עליהו דקרבן שאין קבוע לו זמן אין דוחין שבת ויו"ט אבל מ"מ אם עבר והקריבן בשוגג או במזיד הקרבן פשר יוצא ידי חובתו ומה שהקשה שם ע"ז דאי אפשר לחלק בין דחוי דלילה של נזיר שנטמא לדחוי של יו"ט הראשון שחל בשבת דהא תנו (פ"א) דכריתות המפלת לאור פ"א ב"ש פותרין מן הקרבן משום דלא יצאה לשעה שהיא ראוי להבי' קרבן א"ל ב"ה הרי המפלת יום פ"א שחל בשבת שלא יצא לשעה שהיא ראוי להביא קרבן וסגיבת א"ל ב"ש לא אם אמרת במפלת יום פ"א שחל בשבת שאעפ"י שאינו ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן ציבור תאמר במפלת אור פ"א שאין הלילה ראוי לא לקרבן ציבור ולא לקרבן יחיד והשתא הא ב"ש ע"כ ס"ל לילה מחוסר זמן א"כ מה השיבו מיום פ"א שחל בשבת שאני אור פ"א דהוי דחוי דאפילו דיעבד הקרבן פסול מה שא"כ בשבת הואיל דדיעבד הקרבן פשר ל"ה דחוי ויש לו תשלומין גם ב"ש ל"ל להשיב מטעם אחר דנה ראוי לקרבן ציבור ונה אינו ראוי אלא ש"מ דאין לחלק בזה.

ולפענ"ד יש לומר דנה באמת הוא הטעם דהשיבו להם ב"ש ראוי לקרבן ציבור דהא מבואר בש"ס זבחים הטעם לאלו דאם עלו לא ירדו הוא משום דמציינו צד הכשר בזה כמבואר (דף פ"ד ע"ב) טמא הואיל והותר לעבודת ציבור פן נמי י"ל הטעם בשבת אם הקריב פשר הואיל דראוי לקרבן ציבור.

וכמו שפייס תוס' חולין הנז' שבת ל"ח מחוס' זמן דא"ז אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה לל"ה דשבת והיינו בשביל זה אינו דומה לאותו ואת בנו דלית ביה היום צד הכשר לקרבן לכך אף אם עלה ירד ובשבת אם עלה לא ירד ודרשינו זבחים (דף ק"ט) דהיכא דדיעבד לא ירד חשיב ראוי לבא אל פתח אהל מועד לכך שבת ל"ח מחוסר זמן וחשיב ג"כ כמו לאחר מלאות פניו דאם קרב פשר משא"כ לילה ונה נכלל בתשובת ב"ש שבת ראוי לקרבן ציבור וב"ה הודו להם רק דדרש"י ושבת כו' דמבוא' ש"ס שם: ומ"ש הט"א דרק משום דארני' דרביע עליו אף כפי דנראה מש"ס פסחים (דף מ"ח) ואי אמרת מוקצה דארני'תא מה לי איסור גופו מה לי איסור דבר אחר הרי דבאיסור דארני'תא

ליפא לחלק מ"מ י"ל פיון דבדיעבד אם עלה לא ירד חשיב חל החיוב וגם ביותר יש לומר הא עכ"פ באיסור דרבנן מבואר בש"ס פסחים שם לחלק בין איסור גופו לבין איסור דבר אחר א"כ י"ל בשבת יצאה מדאוריית' לשעה שראוי להבי' קרבן דיכול להקריב ע"י שנים בזה יכול וזה יכול דליפא אלא איסור דרבנן ובדרבנן מחלקינן בין איסור גופו לאיסור דבר אחר גורם ואכ"מ להאריה בזה עכ"פ יצא לנו דאף אם לילה חשיב מחוסר זמן מ"מ שבת ויו"ט ל"ח מחוסר ובדאי לענן דחוי אצל מצות ל"ש בזה לומר יש דחוי: ובזה הושבתי מה שעלה ע"ד חכם א' לומר בהא דמבואר בש"ע(סי"ו) בשוחט לחולה בשבת דלא יכסה אף אם יש לו דקר נעוץ ובלילה אם רשומו ניפר יכסנו דיכסה בלילה בלא ברכה פיון דיש ס' דלמא יש דחוי אצל מצות ולדעת הפוסקים האלו אין לכסות בשבת אף אם יש לו אפר מוכן לכסות א"כ הוי שבת כמו מחוסר זמן.

וטעה בזה מלבד דזה לכסות בשבת הוי רק איסור דרבנן להיפר שבת ואף דגם באידח' אמרינן ג"כ יש דחוי מ"מ פיון דאינו מחוסר מעשה בגופו ורק ארי' דאיסור שבת רביע עליו בזה יש חילוק בין איסור גופו לאיסור דבר אחר גרים וגם בדיעבד אם עבר וכיסה קיים המצוה דאורייתא ובכה"ג דומה לקרבן יחיד דל"א בעבר עליו שבת הואיל דאדחי אדחי וכמו שהארבתי למעלה.

גם פיון דבאמת מן הדין מותר לכסות בשבת רק דרצון חכמים לעשו' היפר שהוא יום שהוא אסור בשחיט' אם הו' אמרינן דנדח' המצו' ופטור מלכסות בלילה הי' מותר לכסות ביום ובזה ל"א דיש דחוי לבטל המצוה.

ובלא"ה לדינא ודאי דחייב לברך ג"כ פיון דהוי ס' אם אדחי כלל דלדעת היש מי שאומר חייב לכסות אף בשבת אם יש לו אפר מוכן א"כ אף אם לית לי' מ"מ חיובא רמאי עליו ולא אדחי כלל ולדעת האוסרים אף אם נאמר אם יש דחוי חשיב דחוי גם בזה מ"מ הוי ס"ס חדא דלמא אין דחוי אצל מצות נעוד אף אם יש דחוי מ"מ דלמא הלכה פדעת היש מי שאומר דאם יש לו אפר מוכן דחייב לכסות: ומהאי טעמא יש לעורר על דברי הת"ש (ס"ק ט"ז) דהביא דברי הל"ח דהא דכיסהו הרוח פטור לכסות הוא דוקא אם פיסה בדבר הראוי לכסות אבל אם פסהו בדברים שאין מכסין אפתי לא אדחי וחייב לגלות ולכסות פראוי וגמגם בזה וכתב דאין בידו להכריע לדינ' יש להחמיר ולכסות בלא ברכה עי"ש ולמ"ש הוי ס"ס בזה אם פיסה הרוח בדבר שאין מכסין וכיון דמספק חייב לגלות ולכסות בדבר הראוי לכסות למה לא יברך אט"כ דהוי ס"ס חדא דלמא אין דחוי אצל מצות וכשנתגלה חייב בכ"מ לכסות.

ואף אם יש דחוי אצל מצות מ"מ דלמא הדין הוא דאם פסה בדבר שאין ראוי לכסות חייב לגלות ולכסות בדבר הראוי ולא אדחי כלל. ומה"ט נמי בהא דמבואר (סי"ב) דם שפפל למים אם יש בו מראה דם חייב לכסות וכתב הש"ך אף שפפל ונדחה הראשון אפ"ה פשהלה ורבה ונתהפכה מראית המים לדם חוזר דם הראשון ונראה ולא אמרינן הואיל ונדחה דנחה דאין תורת דחוי אצל מצות וכתב הת"ש פיון דהוא רק ס' מכסה בלא ברכה ולמ"ש בזה י"ל דחייב לברך פיון דאף דם הראשון של"ה לו מראה דם נתפסה בדבר שאינו ראוי לכסות והוי ס"ס.

וצ"ע בזה. ובספר תפל"מ כ' דאפשר אם נתערב דם החיב לכסות בדם שפבר פיסה אותה וחזר ונתגלה דכבר נפטר מלכסות או שפסה מקצת דמו דא"צ לכסות יותר בכה"ג אף אם היה פמים ל"ה לו מראה דם חייב בכסוי פניו דכל הדם הוא מין שחייב בכיסוי אלא שנפטר פ"א וכה"ג שנתערב אפשר לכ"ע דם בדם לא בטל וא"כ ק"ו בנפל למים דלא נתקיים המצוה בדם ראשון שנפל א"כ אח"כ כשנתוסף ודאי חייב לכסות בכרחה ודלא כמ"ש הת"ש: וראיתי בחידושי רבינו עקיבא איגר ז"ל בסופה שם שפתב לפרש איבעיא דר"י בעלתה בה תמרה ובמה דמסיק הש"ס שם נראה ונדחה לא תפשוט היינו דבאמת ר"י מסופק פניו דיבענו ממתניתין דבאשחור בעיו"ט ומיעטן ביו"ט דכשר יש לומר או דאף בידו באיסור חשיב בידו וממילא אף באשחור ביו"ט דהוי נראה ונדחה ג"כ פשר אם מיעטן מטעם דהוי בידו ולעולם יש דחוי אצל מצות בלא הוי בידו ואף דחוי מעיקרא הוי דחוי ועלתה בה תמרה פסול או דלמא באמת מחמת איסור ל"ה בידו ובמתניתין הטעם דדחוי מעיקרא לה"ד ועלתה בה תמרה פשר וכ' דלפי"ז אם יש לו הדס שנקטם ועלתה בו תמרה ביו"ט נהדס אחר דאשחור ביו"ט ומיעטו ונטל שניהם יצא ממ"נ עיי"ש.

ולכאורה לדבריו אף באשחור ביו"ט ומיעטן י"ל דיצא דלדבריו הוי ס"ס חדא דלמא בכ"מ אין דחוי אצל מצות אף בנראה ונדחה ואף אם בכ"מ יש דחוי ואף דחוי מעיקרא מ"מ דלמא זה הוי בידו למעטן פניו דיבענו ממתניתין דאשחור בעיו"ט דכשר ממילא אם נאמר יש דחוי ע"כ דמטעם בידו לה"ד.

ויש לומר לכו סתמו הרי"ף ורמב"ם דאם מיעטן פשר דאליבא דידן מ"מ פשר מטעם ס"ס דלמא לעולם אין תורת דחוי אצל מצות ואף אם יש דחוי דלמ' זה הוי בידו. אולם ז"א דמ"מ הוי רק ס' אחד בנראה ונדחה דלמא לא חשיב זה בידו ובמתניתין דכשר הוא באשחור בעיו"ט דדחוי מעיקר' לה"ד אבל בנראה ונדחה הוי דחוי.

אף מ"מ פניו דיבענו מהא דכסה הרוח וחז' ונתגלה דחייב לכסות ע"כ עכ"פ הוי ס' דלמא בנראה ונדחה ג"כ לה"ד אצל מצות ושם ל"ש בידו וכמו שכתבו תוס' פניו דאינו מחויב לסלק הדחוי וכיון דיבענו דעכ"פ הוי ס' לומר דאין תורת דחוי אצל מצות ממילא אף באשחור ביו"ט יש עוד ס' דלמא באמת אף דחוי מעיקרא הוי דחוי והא דכשר באשחור בעיו"ט הוא מטעם דאף באיסור חשיב בידו א"כ שפיר הוי ס"ס ומדקאמר בש"ס דחוי מעיקרא דל"ה דחוי תפשוט מניה אבל בנראה ונדחה לא תפשוט ומשמע דנשאר בספק אם אשחור ביו"ט ואמאי הא ג"כ פשר ממ"נ מטעם ס"ס מזה הוציאו תוס' סברתם לחל' בהך דבידו במקום איסור לחלק בין דחוי מעיקרא לנראה ונדחה וחזר ונראה: סי' כ"ד פתוב בש"ע (סי' כ"ח ס"כ) והה"ד לכל פיסול שהוא מחמת ס' פגון הדין דחייבין שמה בעור נפגמ' וכן פל' פיוצא בזה שמכסה בלא ברחה ובש"ף הביא דעת הב"ח לחלק דכיון דאירע הס' בשחיטה עצמה הוי כנבלה ודאי ותמה עליו מחולין (דף פ"ו) גבי שחיטת חשו"ק דאי לאו דרוב מעשיהו מקולקליו אזלינן לחומר' להצריה פסוי מס' וכבר פתב הפ"מ וכן בס' שב שמעתתא דאדרבא שם מבואר מדברי תוס' להיפך דהקשו לרבנן אי פלגא ופלגא נאמר סמוך פלגא דמקולקליו לחזקה דהעמיד בחזקת איסור ויהיה מותר לשחוט אחריהו ויתחייבו על שחיטתו משום גבלה וכתבו דמספקא להו לרבנן אי רוב

מעשיהו מתוקניו או מקולקליו והשתא ל"מ חזקה מידי והיגו דדלמא הו' רוב מעשיהו מתוקניו ואז לא מהני החזקה ואם תרצה לומר פינן דהוא ס' רוב נוקמי אחזקה ז"א דהספק במעשיהו נשאר לעולם לפנינו ולא יכריע החזקה את ס' הזה לעולם וא"ד לדבר הבא במקרה כמו בנרק קידושין או גט ס' קרוב לו או לה דמוקמינן על החזקה דשם הס' בא במקרה וע"ז הנדמין והקרי נכף הוא חזק התורה שלא להוציא דבר מחזקתו שהיגו מחזיקין אף עכשיו משא"כ בדבר דהס' בא בפ"ע בטבע הדבר לא יועיל החזקה ועיין בת"ש (סי' כ"ט) בכה"ג באכלה הבהמה דבר שהוא בס' אם מנאב דלא שייך חזקה ומ"ש הח"ד להשיג עליו פתבתי ליישב הדברים בכמה מקומות וה"נ דכונתי דהחזקה לא יועיל לצרף להו צד דמעשיהו מקולקליו אבל בס' אחר שהוא במקרה י"ל באמת דמצד חזקה הוי פגולה נדאי ופטור מלכסות רק בנמצא ספין פגום דהוי חזקה נגד חזקה עיי"ש בש"ש (ש"ג פט"ו) ולכאורה אינו ראיה מדברי תו' דהא התו' בקושיתם כ' רק אי פלגא ופלגא יתא מותר לשחוט אחריהו ויתחייבו על שחיטתו משום גבלה ולא פתבו דיהא פטור מלכסות משמע אדרבא דמפסוי לא קשה דאף אם יש חזקה ודנין ע"י החזקה כנדאי אף ללקות משום גבילה מ"מ ל"ה בירור גמור ומ"מ ס' הוא וכלפי שמיא ידוע דשמא הוא פשרה רק דכף גזרה התורה לדון על הדבר מצד חזקה אבל לא פבירור הדבר וי"ל הואיל אם יבא אליהו ויאמר שפשר הוא ראוי לאכילה הוי ולכף חייב לכסות רק קושיתם הנה דיהנה מותר לשחוט השני בפרט דלהשני יש חזקת היתר דקודם לכו הנה מותר לשחוט ולא אתיילד רעותא בו רק מצד ס' שחיטת הראשון.

ועיין ת"ש ובמקור חיים הלכות פסח (סי' תס"ז) מ"ש בדעת ר"י ורשב"א דסברו היכא דאתילד רעותא בגופא לא אזלינן בחר חזקה ומ"מ החלב מותר דלא אתילד ריעותא בגופה וה"נ דכונתי בהשני לא אתילד רעותא וע"ז תירצו דחכמים מספקא להו שמיא רוב מעשיהו מתוקנים ונגד רוב ל"מ חזקה: והנה הפר"מ כ' בדעת הב"ח דמספק פטור לכסות דכיון מאשר יאכל ממעטינן שחיטה שאינ' ראוי' מה"ט ממעטינן ס' ל"מ למ"ד ספיקא דאורייתא מה"ת אסור א"כ לאו בכלל אשר יאכל הוא אלא אפילו להרמב"ם ו"ל דמדרבנן אסור מ"מ הא ס"ל דכל מידי דרבנן הוי ד"ת מלאו דלא תסיר א"כ ממעוט מאשר יאכל.

ורדפו אחריו מלא כל הבאים אחריו הא מבואר מש"ס חולין (דף פ"ה) ל"מ צא טרוף דשחיטה אלא אפילו צא נחיר הרי דאם אין שחיטה לעוף מה"ת הנה מחויב בכסוי אף דטריפ' פטור מטעם דא"ר לאכילה מ"מ איסור דרבנן אינו מפקיע ממצנת פסוי ובאמת הא נדאי לא עלה ע"ד הפ"מ לומר דתקנתא דרבנן יפקיע המצוה דהא תליא בפלוגתא דב"ש וב"ה מס' מעשר שני (פ"ג מ"ט) מעשר שני שנגבס לירושלם ונטמא בולד הטומאה שהוא מדרבנן דב"ש סוברים פדה ויאכל בפנים ועי"ש ברע"ב דמע"ש שנטמא פודין אותו אפילו בירושלם דכתיב פי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה כו' פמבואר ש"ס ב"מ (דף ג"ג) וב"ה סברו הפל יפדה ויאכל בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים וכ' רע"ב משם ירושלמי כגון שהכניסו ע"מ שלא יקלטהו מחיצות אבל אם לא התנה הואיל ונגבס ונהרי הוא טהור דאורייתא יאכל בפנים.

ועיין רמב"ם (פ"ב הי"ב) ממע"ש כ' פירות מע"ש שנטמא בירושלם ופדאן אם נטמא בולד הטומאה אסור להוציאן ומדכתב ופדאן מבואר דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אין לפדותן פשנטמא בולד הטומאה פינן דמדאורייתא הוא טהור וכן מבואר שם בס' מהר"י קורקוס והביא דברי ירושלמי ר"י בעי טהור דבר תורה ואת אמר הכין אלא פיננו עבר ופדה פדוי ולכך פתב הרמב"ם ופדאן דאלו לכתחלה אין לפדות פשנטמא בולד הטומאה פינן דמדאורייתא הוא טהור עי"ש הרי אף דכתיב לא יוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה וכינן דאסור לו לאכול למה לא יפדה אף לכתחלה מ"מ פינן דל"ה רק טומאה דרבנן אזלינן בתר דאורייתא וירקבו הפירות דלא הפקיעו רבנן הדאורייתא הנגרר אחריו ואף די"ל דשם הוי קו"ע לא העמידו רבנן דבריהם במקום דאורייתא וכינן דמד"ת ראוני' המה לאכילה אסור לפדותן בירושלם משא"כ לגבי פסוי דהוא שב ואל תעשה י"ל פינן דעכ"פ אסור באכילה פטור מפסוי מ"מ מניין לנו לחלק ובפרט דמבואר בש"ס דאם אין לשחיטה לעוף מה"ת חייב בכסוי רק דעת הפ"מ היכא דחכמים אסרו מס' דדלמא לא נשחט יפה ואז אסור מה"ת רק לדעת רמב"ם דספיקא דאורייתא לקולא הנה מותר מה"ת מ"מ בכה"ג פינן דחששו שלא יפגע באיסור דאורייתא ואסרו באכילה הוי פאינו ראוי לאכילה מה"ת ופטור מפסוי.

ועוד י"ל קצת דוקא אם אין שחיטה לעוף מה"ת א"כ כ' התורה בהדיא דעל נחירה חייב לכסות בזה אף דאסור באכילה מדרבנן דצריך שחיטה ל"ש לומר דלא קרינן אשר יאכל פינן דכן כתוב בתורה אבל לדין דלא צנתה התורה לכסות רק מה שהנה שחיטה ראוי בזה י"ל אף דלא אסור באכילה רק מצד ס' והוי מדרבנן מ"מ פינן דאסור לאכול לא קרינן ביה אשר יאכל: אף אף אם ספיקא דאורייתא לחומרא מ"מ מצדנו כ"פ בש"ס דאף הנאסר מס' אינו גורר אחריו לדון באיסור ברור וממקומו מוכרע פאשר הפ"מ בעצמו עמד ע"ז בפתיחה להלכות שחיטה דאם נאמר האסור מחמת ס' הוי פאינו ראוי לאכילה מאי פריה בש"ס חולין שם ורבנן מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי הא שני ושני דלענין פסוי הוי שחיט' שאינו ראוי פינן דכתי' אשר יאכל וא"ר לאכילה מצד ס' משא"כ לשחוט אחריו פינן דהוי ס' דלמא הראשון נשחט שפיר וכלפי שמיא גלי דהנה שחיטה ראוי לכך אסור לשחוט אחריו.

א"ו דכל דיש צד ס' דלמא ראוי הוא לאכילה חייב בכסוי ג"כ. ועי"ש בתוס' דהקשו דבשלמא ברישא פטרו מלכסות דדלמא אתי למיכל דהוי שב ואל תעשה משא"כ לענין לשחוט אחריו וכתבו דאי לאו דרוב מעשיהו מקולקלין ל"ה פטרו מלכסות משום גזירה וכינן דרוב מעשיהו מקולקלין יש לנו להתיר נמי לשחוט אחריהם דלמא אתי למיכל ויקשה דלמא באמת הוי פלגא ופלגא ומספק פינן דאסור למיכל לא קרינן בי' אשר יאכל משא"כ לענין לשחוט אחריו אסור דדלמא שחט שפיר: ויש ראי' ברורה לזה מדברי התוס' דסברו דספיקא דאורייתא לחומרא אף לענין מצות עשה.

וראייתי בפ"מ או"ח בכמה מקומות שכתב לדון דאף הסוברים ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא הוא דוק באיסור לאו פינן דילפינן מדאצטריך קרא לגלות ממזר ודאי הוא דלא יבא בקהל הא ס' ממזר יבא הרי דבכ"מ ספיקא דאורייתא לחומרא פמבואר בר"ן סוף פ"א דקידושין וזה דוקא באיסור לאו אבל לא באיסור עשה ורבינו עקיב' איגר ז"ל הביא

דְּבָרָיו בְּגִלְיוֹן יו"ד (סי' כ"ח) וְצִדְדֵי לְהַסְכִּים לְדַבְרָיו וּתְמַהְנִי הָא מְדַבְרֵי תוּס' הַנִּל מְבֹנָאָר דָּאָף לְעֵנָן שְׁלֵא לְעֵבֹר עַל עֲשֵׂה אֲמַרִּינָן ג"כ סְפִיקָא דְאֲוֹרֵיִתָא לְחוּמְרָא מַה"ת דַּאֲל"כ מַאי פְּרִיָה הַש"ס סִּפָּא נְמִי פִּינָן דְקֶאָמְרִי רַבְּנָן אָסוּר לְשַׁחֲנוּט אַחֲרֵיהֶן אֲמַרִּי שְׁחִיטָה מְעַלְיָתָא הוּא וְאֵתִי לְמִיכַל הָא י"ל בְּשִׁלְמָא לְעֵנָן פִּסְוִי אָף דְהוּי ס' הַשְּׁקוּל מ"מ פִּינָן דְלְעֵנָן פִּסְוִי הוּא רַק הַס' אִם חֵיב בְּכִסּוּי אִו לֹא וְאִם אִינוּ מְכֹסָה אִינוּ עוֹבֵר רַק דְאִינוּ מְקַיִים הַעֲשֵׂה וּמַד"ת סְפִיקָא לְקוּלָא וּפְטוּר מְלַכְסוּת רַק דְרַבְּנָן הִתְמִירוּ כְּמוֹ בְכ"מ דַּעֲכ"פ מְדַרְבְּנָן אֲזֵלִינָן לְחוּמְרָא שְׁפִיר סְבָרוּ רַבְּנָן דְלֹא אַחֲמַרוּ בְּזָה פְּדִי שְׁלֵא יֵאמְרוּ שְׁחִיטָה מְעַלְיָתָא וְאֵתִי לְמִיכַל וְכִינָן דְאִינוּ חֵיב מַה"ת דְסְפִיקָא לְקוּלָא לֹא חֵיבֵבוּ רַבְּנָן מַה"ת וְאוּקְמִי אַדִּין תוֹרָה מִשָּׂא"כ לְעֵנָן לְשַׁחֲנוּט אַחֲרֵיו דַּהַס' הוּא שְׁלֵא יַעֲבֹר עַל הַלְאָו דַּאֲו"ב לֹא תַשְׁחֲטוּ בְּיוֹם א' דְבְּזָה אֲזֵלִינָן מַה"ת לְחוּמְרָא אִין בְּכַח רַבְּנָן לְהַתִּיר ס' דְאֲוֹרֵיִתָא בְּקוּ"ע א"ו מוֹכַח דְדַעַת תוּס' דָּאִם לֹא דְרוּב מְעַשְׂיָהֶן מְקוּלְקֵלִין ל"ה פְּטוּר מְכֹסוּי מַה"ת דַּס' דְאֲוֹרֵיִתָא לְחוּמְרָא אָף בְּקִיּוּם מְצֻנָת עֲשֵׂה.

עכ"פ מוֹכַח אָף אִם מַס' אָסוּר לְאָכּוּל מ"מ פִּינָן דָּאִם שְׁחַט שְׁפִיר רָאוּי לְאָכּוּל חֵיב לְכַסּוּת: וְרֵאִיתִי בַס' קִהְלֵת יַעֲקֹב מִמַּהֲרֵי"ט אֶלְגָּזִי ז"ל (נַף ע"ט) שְׁהַקְשָׁה עַל הַר"ן בְּתַשׁוּבָה דְכַתֵּב הֵיכָא דִישׁ ס' אִם חָל הַנְּדָר כְּגוֹן שְׁנֹשְׁבַע שְׁלֵא יִהְיֶה שַׁבַּת בְּעִיר וְהוּי סְפִיקָא דְדִינָא אִם חֵיב לְצֵאת קוּדָם שַׁבַּת אִו לֹא אִם יָכוֹל לְהַתִּירוּ קוּדָם שַׁבַּת וְכ' פִּינָן דַּס' דְאֲוֹרֵיִתָא לְחוּמְרָא מַה"ת וְחֵיב לְצֵאת עכ"פ מְקַרִּי חָל הַנְּדָר וְאִמַּאי לְרַבְּנָן חֵיב בְּכִסּוּי פִּינָן דְמַסְפָּק' לְהוּ אִם רֹב מְעַשְׂיָהֶן מְקוּלְקֵינָן וְס' דְאֲוֹרֵיִתָא לְחוּמְרָא מַה"ת וְלֹא קָרִינָן בִּיהַ אֲשֶׁר יֵאכַל וְע"כ פִּינָן דְלֹא נֶאֱסַר מְצַד וְדַאי אֲזֵלִינָן לְחוּמְרָא בְּכָל הַצְּדָדִין א"כ בְּנִידוֹן דְהַר"ן נְמִי נִימָא דְלִמָּא לְקוּשְׁטָא לֹא חָל מֵהֵיוֹם וּמִתִּיר קוּדָם שְׁיַחּוּל.

וְנָה יֵשׁ לִיִּשְׁב בְּקַל דְּוַדַּאי בְּכָל ס' אֲזֵלִינָן לְחוּמְרָא בְּכָל הַצְּדָדִין בְּפֶרֶט בַּס' דְדִינָא דְשִׁינָא וְדַאי שְׁמָא יָבֵא אֲלֵיהוּ וְיִתְבַּרֵּר הַדִּין שְׁהוּא לְהַד צַד הַחֹמֶר לְכַף חֵיב בְּכִסּוּי דִיכּוֹל עוֹד לְהַתְבַּרֵּר הַס' וְעֵינָן ס' בֵּית מַאִיר בְּצִלְעוֹת הַבַּיִת (סי' א') דְכ' הָא דְקֶאָמְר בַּש"ס יְבָמוֹת (נַף מ"א) וּבְכַמָּה דְּוֹכְתִי אִם יָבֵא אֲלֵיהוּ הֵינָנו שְׁיִתְבַּרֵּר הַדְּבָר הַמְצִיאוֹת פִּיצַד הִנָּה וְא"כ ה"נ אָף דְאָסוּר לְאָכּוּל מִטַּעַם ס' שְׁמָא רֹב מְעַשְׂיָהֶן מְקוּלְקֵינָן וְלֹא שְׁחַט שְׁפִיר מ"מ עֲדִינָן הוּא בַס' דְעוֹד יָכוֹל לְהַתְבַּרֵּר שְׁרָאוּי לְאָכּוּל לְכַף חֵיב מַס' לְכַסּוּת מִשָּׂא"כ בְּנִידוֹן דְהַר"ן דְמ"מ עֲכָשְׁוּי מַאי דְקָמֵן דְלֹא נִתְבַּרֵּר חֵיב מַד"ת לְצֵאת מְצַד נְדָרוֹ וּלְפָנֵינוּ הוּי כְּמוֹ חָל הַנְּדָר פִּינָן דְבַעוֹד יוֹם חֵיב לְצֵאת מִן הָעִיר מְצַד נְדָרוֹ אָף דְמ"מ הוּא מְצַד ס' וְלֹא מְצַד וְדַאי סוּף סוּף פִּינָן דְחֵיב לְצֵאת עֲכָשְׁוּי כ"ז שְׁלֵא בָּא בְּיָרוּר הַדִּין מְקַרִּי שְׁפִיר חָל הַנְּדָר: וּבְזָה מִיִּנְשָׁב מַה שְׁהַקְשׁוּ הַמְתַּבְּרִים עַל הַר"ן הַנִּל מְש"ס ב"ב (נַף פ"א) מ"ט דְר"מ בְּאֵילָן אַחַד וּמ"ט דְרַבְּנָן בְּב' אֵילָנוֹת דְּמַבִּיא וְאִינוּ קוּרָא דְסַפּוּקִי מְסַפְקִי לְהוּ אִם קָנָה קָרְקַע אִו לֹא הָרִי אָף דְאָנוּ דְנִין מַס' דְלֹא קָנָה קָרְקַע דְבַחֲזַקָת בְּעֵלִים עוֹמְדָת וּמ"מ אִינוּ מְכָרִיעַ לְהֵיוֹת דְּוַדַּאי דְלִית לִיהַ קָרְקַע וְחֵיב לְהַבִּיא וּלְמ"ש א"ש דְמ"מ פִּינָן דְכָלְפִי שְׁמִיא גִלְיָא וְעֲדִינָן יָכוֹל לְהַתְבַּרֵּר הַדְּבָר דְשְׁמָא קָנָה קָרְקַע חֵיב לְהַבִּיא מַס' מִשָּׂא"כ בְּנִידוֹן דְר"ן פִּינָן דְסוּף סוּף עֲכָשְׁוּי כ"ז דְלֹא אֲתַבַּרֵּר לְנוּ הַדִּין חֵיב לְצֵאת הוּי כְּמוֹ דְחָל הַנְּדָר וְיָכוֹל לְהַתִּירוּ וְעֵינָן מ"ש בְּחֵלֶק או"ח (סי' יו"ד) וְטַעוֹת הַדְּפוּס שְׁם הַנְּרָאָה לְעֵינָם: וּמ"ש עוֹד שְׁם הַמְרִי"ט אֶלְגָּזִי לְדַקְדַּק בְּדַבְרֵי הַר"ן דְהָא פִּינָן דְמַסְפָּק' לָן אִם חָל הַנְּדָר מֵהֵיוֹם אִו לֹא

איפא למימר אוקי גברא על חזקתו שמעיקרא ל"ה נדר וכמו דכ' המח"א הלכות נדרים (סי' י"ב) ול"ה חל הנדר רק מדרבנן.

ולא אדע הא פנין דכבר נדר בבירור רק הס' אם חל מהיום או לא איתרע החזקה וגם בספד"ד ל"ש לומר לאוקמי על חזקתו כמו שהוכיחו מדברי ר"ן פ"א דקידושין גבי נתן הוא ואמרה היא ועיין פ"ח (סי' ק"י) ובמל"מ בכמה מקומות וגם אף אם בספד"ד נאמר למיזל בתר חזקה היינו דכף גזרה התורה שלא לחוש לדבר להוציא ממה שמחזיקין בו ע"ע אכל בס' הנשאר תמיד כמו בגידון דר"ן מה פוננת בני אדם הוא ובלשון בני אדם זה לא יברר החזקה וכיון דנשאר לעולם בס' מקרי חל הנדר וז"פ: הדרן לדברי הפ"מ בשיטת הב"ח דסובר מה דאינו ראוי מצד ספקא דאורייתא לחומרא הוי פאינו ראוי דדבריו מופרכין מדברי הש"ס הנז' ולכאורה רציתי לומר דדבר זה תליא במחלוקות ר' אליעזר ור"י במתניתין דתרומות (פ"ח מ"ח) בתביות של תרומה שנולד בה ס' טומאה דר"א אומר דחייב בשמירתה ור"י סובר דאינו חייב ור"ג אומר אל יחדש בה דבר ומבואר ש"ס בכורות (דף ל"ד) דר"י סובר מדכתוב משמרת תרומתי הראוי לה שמור ושאניה ראוי לה לא תשמור ור"א סובר הא נמי ראוייה היא שמה יבא אליהו ויטהרנה הרי מבואר לר"א דאף דספקא דאורייתא לחומרא ל"ה פטמאה בבירור ומ"מ אזלינן לחומרא ולחוש שמה טהורה היא: וראיתי בס' דברי אמת דעמד ט"ז דהוא יצא לדון בדבר חדש דלדעת רמב"ם דס' דאורייתא לקולא הוא מטעם דהתור' לא אסרה רק הנדאי וכמו דמוכח מש"ס סוטה (דף כ"ח) מימרא דר"ג אמר רב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ודאי טמא הוא דלא יאכל הא ספק טמא יאכל נהדר כתוב כל טהור יאכל ודאי טהור הוא דיאכל הא ס' לא יאכל פאן שיש בו דעת לשאול ומזה מוכח דלא אסרה תורה רק הנדאי ולא הס' [ועיין ספר חנות דעת (סי' ק"י) דכיון ג"כ לנה דמשם הוציא הרמב"ם לומר דס' דאורייתא מה"ת לקולא ומה דהשיגו ע"ז מש"ס מנחות (דף ו') אכ"מ] והוסיף לומר דאף באסתחוק איסור ג"כ מה"ת מותר רק באיסור פרת בזה פנין דחייב אנשם תלוי ע"כ דס' אסור מה"ת אכל באיסור' לאו מה"ת לקולא אף באקבע איסורא פגון בתתיכה אחת משני חתיכות נבלה וראיה ממה דתלה הרמב"ם הטעם דס' טומאה ברה"ר טהורמשום דאיסור ספיקות הוא מדבריהם ובכ"ז כ' (פח"י) מאבות הטומאה פזית מן המת וכזית מן הנבלה והאהיל על א' מהם וא"י על אינה מהן ס' טהור ואין לה אסתחוק יותר מזה ואפ"ה טהור והקריח עוד סברתו מש"ס חולין הנז' דאי ס' מה"ת לחומרא למה חייב בכסוי הא לא קרינן ביה אשר יאכל א"ו דמה"ת לקולא ואינו אסור רק מדרבנן וכיון דמה"ת ראוי הוא קרינן ביה אשר יאכל כמבואר מש"ס ב"ק (דף ע"א) וכתב די"ל פנין דאם יבא אליהו ויאמר דשחיטה מעליא הוא קרינן ביה אשר יאכל וכמו בש"ס יבמות (דף מ"א) דהספקות חולצות מה"ט דאם יבא אליהו ויאמר בת יבום ונחליצה היא הא ר"ג ור' יהושע לא ס"ל פן דל"א אם יבא אליהו ויטהרנה וכיון דהשתא אינו ראוי אינו חייב בשמירה ואנן קיי"ל כר"ג ור' יהושע עיי"ש בדבריו בקונטרס תשיעי מהדורא ראשונה ושניה ובתשובתיו (דף ו'): ולי פל דבריו צ"ע דאף אם יתבינא לי' דדעת רמב"ם דלא אסר' תורה רק ודאי נבילה היינו פלאו דלא תאכל נבילה נאמר דרק ודאי נבילה אסרה התורה ולא ס' אכל מ"מ הא דעת רמב"ם ריש הלכות שחיטה דנובחת פאשר

צְנוּתִיהָ הוּא מְצוֹת עֲשֵׂה א"כ כְּמוֹ כֵּן גַּלְמוּד וְנִבְחָת וְאֶכְלֶת וְדַאי זְבוּחַ פְּאֶשֶׁר צְנוּתִיהָ אֶכְוֹל
ס' לֹא תֹאכַל א"כ יִקְשֶׁה גַם לְדַעַת רַמְבַּ"ם אֲמַאי חֲזִיב לְכַסּוֹת מִס'.

א"ו ז"א דָּאָף אִם אֵינוֹ בְּאֶכִּילָה הַשְּׂמָא מִצַּד ס' מ"מ אֶזְלִינֵן לְחוּמְרָא לְחִיב בְּכַסּוּי דְשָׂמָא
רְאוּי הוּא בְּאֶכִּילָה. וְמָה דְכָתַב דְּזָה סְבַרְת ר"א גְּבִי תְרוּמָה דְשָׂמָא יָבֵא אֵלֶיהוּ וְיִטְהַרְנָה
וְאֶזְנֵן קִי"ל כַּר"ג ור"י.

הֵנָּה בְּאֶמַת בְּרַמְבַּ"ם (פ"ב) מִתְרוּמוֹת כ' ה"ז לֹא יִחַדֵּשׁ בּוֹ דְבָר לֹא יִזְיַנְהּ מִמְקוּמָה וְלֹא
יִגְלַנְהּ אֶלָּא יִנְיַחְנָה עַד שְׁתַּטְמָא וְדַאי וְתַשְׁוֹנָף וּמְבִנְאָר דְּפֶסֶק כַּר"ג דָּאל יִחַדֵּשׁ בָּהּ דְבָר
וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּין הָא בְּש"ס בְּכוֹרוֹת מְבִנְאָר בִּס"ד דְּטַעְמוֹ שֶׁל ר"י הוּא דְתְרוּמָתִי פְתִיב
וְלֹא בְשִׁתִּי תְרוּמוֹת ור"א סָבַר יֵשׁ אִם לְמִקְרָא וּבְשִׁתִּי תְרוּמוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר וְהִקְשׁוּ שָׁם
בְּתוֹס' לר"י כִּינּוֹן דְּלֹא אֵינְרִי קָרָא בְשִׁתִּי תְרוּמוֹת מִנ"ל דְּטַמְאָה שְׂרִיָּא בְּהִנָּא' וְכָתְבוּ לְתַרְזֵן
דְּנַפ"ל מְשַׁאָר דְּרִשׁוֹת הַמְבִנְאָר פֶּרֶק בְּמָה מְדַלִּיקִין מִמֶּנּוּ אִי אִתָּהּ מְבַעִיר אוֹ מְלוֹ וְלֹא
לְאוּרוֹ וְא"כ אָף לְמַאי דְּמַסִּיק בְּש"ס בְּכוֹרוֹת דְּר"י סָבַר הֲרְאוּי לָהּ שְׂמוֹר שְׂאִינוֹ רְאוּי לָהּ
לֹא תִשְׁמֹר מִנ"ל דְּטַמְאָה שְׂרִיָּא בְּהִנָּאָה ע"כ ג"כ דְּנַפ"ל מְשַׁאָר דְּרִשׁוֹת כִּינּוֹן דִּס"ל דְּקָרָא
לָהּ אֵינְרִי בְשִׁתִּי תְרוּמוֹת.

וּבְאֶמַת בְּרַמְבַּ"ם ה'ל' תְרוּמוֹת (פ"ג ה"ד) הִבִּיא הַדְּרָשׁ דְּחִיב לְתַת לְכַהֵן אָף תְרוּמָה
טַמְאָה מְדַכְתִּיב מְשַׁמְרַת תְרוּמוֹתִי אַחַת טְהוּרָה וְאַחַת טַמְאָה: אֶלָּא נִרְאָה דְּבְאֶמַת לְמַסְקָנָא
יִלְפִינּוּ דְטַמְאָה חֲזִיב לִיתָן דְּכַתִּי מְשַׁמְרַת תְרוּמוֹתִי בְשִׁתִּי תְרוּמוֹת רַק כִּינּוֹן דְּכַתִּיב לָהּ
שְׁלָהּ תְהִינָה וְהֵינּוּ לְהַסְקָה סוּבַר ר"י דְּגַלִּי לֵן כָּאֵן קָרָא דְּמְשַׁמְרַת תְרוּמוֹתִי הוּא בְּאוּפֹן אִם
הוּא לָהּ לְהַצּוֹת בּוֹ אִם טְהוּרָה לְאֶכִּילָה יִשְׁמְרָנָה שְׁלֹא תִטְמָא וְאִם טַמְאָה שְׁלָהּ הוּא לְהִנָּאָתָהּ
אֶבֶל הַטַּמְאָה מִס' אֵינוֹ שְׁלָהּ דָּאִין לוֹ לְהַצּוֹת לֹא לְאֶכִּילָה וְלֹא לְהַסְקָה בְּזָה אֵינוֹ חֲזִיב
בְשִׁמְרָה כִּינּוֹן דְּמְשַׁמְרַת הַתְרוּמָה הוּא בְּאוּפֹן שְׁיִהִיָּה שְׁלָהּ לְהִנָּאָתָהּ וְאִם ס' טַמְאָה הִיא
פְּגוּן בִּא"י בְּאִיזָה נִגַּע הַשְּׂרָץ וְכַמ"ש תוֹס' פְּסָחִים (דָּף ט"ו) דְּבַהֲכִי אֵינְרִי וּבְאִיקְבַע
אִיסוּרָא לְדַעַת כֹּל הָאֲחֻרוּנִים גַּם לְרַמְבַּ"ם ס' דְּאוּרִיָּתָא לְחוּמְרָא בְּזָה לֹא הִטִּילָה עָלֵיו
הַתוֹר' חִיּוּב הַשְּׁמִירָה אָף דְּשִׁינָף בְּכ"מ לְהַחְמִיר וְאֶמְרִינֵן שְׂמָא יָבֵא אֵלֶיהוּ מ"מ סוּבַר ר'
יְהוֹשֻׁעַ דְּכָאֵן גְּלִי קָרָא שְׁיִהִיָּה בְּאוּפֹן דְּהַתְרוּמָה יְהִיָּה שְׁלוֹ וְאִם יִשְׁמְרָנָה מִטּוֹמְאָת וְדַאי
יְהִיָּה בְּסַפֵּק כ"ז שְׁלֹא יָבֵא אֵלֶיהוּ וְאִין לוֹ לְפַהֵן תּוֹעֵלַת בָּהּ דְּאִיסוּרָה בְּאֶכִּילָה וּבְהַסְקָה לְכַף
סוּבַר דְּאֶדְרְבָּא רִשׁוֹת לוֹ שְׁיִנְיַחְנָה בְּמָקוֹם הַתּוֹרָפָה וְאִם הִיָּתָה מְכּוּסָה יִגְלַנְהּ שְׁיַעֲשֶׂה
סִיבּוֹת בְּאוּפֹן שְׁיִהִיָּה שְׁלָהּ ור"ג סוּבַר דִּי שְׁפֻטְרָה הַתּוֹרָה מְשַׁמְרָה מִמָּה דְּכַתִּיב לָהּ אֶבֶל
לֹא יִחַדֵּשׁ בָּהּ דְבָר.

וְעִינֵן בִּס' יְקָר תְּפָאָרַת מְרַדְבָּ"ז (פ"ב) מִתְרוּמוֹת דְּכ' הָא דְּפֶסֶק הַרְמַבַּ"ם כַּר"ג לְגַבִּי ר"י
דְּמַסְתַּבֵּר טַעְמִיהָ דְּדַרְשׁ קָרָא כַּר"י וּמוֹדָה ר"י דְּקָרָא הִכִּי מִיְדַרְשׁ הֲרְאוּי לָהּ שְׂמוֹר וְשְׂאִינוֹ
רְאוּי לָהּ לֹא תִשְׁמֹר וְלֹא תִאָסֵר אֶלָּא דְּחִינְשִׁינּוּ שְׂמָא יָבֵא לְאֶכְוֹל לְכַף אָמַר שְׁיִגְלַנְהּ ור"ג
ס"ל דְּל"ח לְשָׂמָא יִאֶכְלָנָה א"נ דְּר"ג נְשִׂיא פְּסִיק כְּנוּתִיהָ.

וְלִמ"ש י"ל דְּר"ג חֲזִינֵשׁ ג"כ לְחוּמְרָא דְּלֹא יִטְמָאָנָה וְדִי לְנוֹ לְהַקְל בְּכָאֵן מְדַכְתִּיב לָהּ שְׁלֹא
לְחִיבִיב בְשִׁמְרָה אֶבֶל לֹא שְׁיַחַדֵּשׁ דְבָר דְּבָזָה יְהִיָּה שְׁלָהּ אִם יְקָרָה סִיבָה שְׁיִטְמָא בְּוִדַאי
וּבְזָה א"ח בְשִׁמְרָה אֶבֶל בְּכָל מְקוֹם מוֹדִים ר"א ור"י דְּמַסְפֵּק אֶזְלִינֵן לְחוּמְרָא בְּכָל צַד
דְּאִם יָבֵא אֵלֶיהוּ הֵינּוּ שְׁיִתְבַּרַר הַס' הָוִי רְאוּי וְלְגַבִּי פְּסוּי אֶמְרִינֵן שְׂמָא רְאוּי לְאֶכִּילָה וְז"פ

וברור פמבואר ממס' יבמות (צ"ד מ"א) ה"ל דאזלינן לחומרי' מטעם שפא יבא אליהו וכן בפפורים מס' בב"ב (צ"ד פ"א) ה"ל: ובהך דחביות ה"ל שפכתבו תוס' דאזירי ברה"י ול"ה נדאי טומאה פיון דאי אפשר להיות דהאחד נדאי טהור לא ילפינן מסוטה וברה"ר טהור מטעם חזקה ראיתי בספר חק"ל יו"ד (צ"ד קפ"ז ע"ב) דהניח דברייהם בצ"ע דמ"ש ממה שפכתבו תוס' ריש גדה דטומאה למפרע לא ילפינן מסוטה ומוקמינן אחזקתה וה"נ אף דאיקבע איסורא פיון דגם התיירא אקבע נוקמי' אדיניה על חזקת טהרה ועלה ע"ד לומר דמ"ש תוס' דשתיקה תליות ד"ת אין הפנונה דטמאין מס' מד"ת אלא מטעם דאינו נדאי אלא ס' גמור מד"ת ואה"נ דלמאי דקיי"ל דאזלינן ב"ת חזק' טהורי' מד"ת אלא שאסרו חכמים פיון שהא' בנדאי טמאה מידי דהוי ב"בא ל"שאל ב"ב"א דאסרו אלו דבריו.

ואינו מוכן פלל הא שם עיקר פלוגתתן של ר"א ור"י הוא על דין תורה ומדרבנן בב"ב"א אף ברה"ר טמאין מס' והיכא דהס' נולד ע"י שניהם נאי אפשר לשאל רק על שניהם פי הס' נולד ע"י חבירו פמבואר במל"מ (פי"ט) מאה"ט ונתוס' נקטו שנולד הס' ברה"י פיון דאזירי על ד"ת ובנה ברה"ר שניהן טהורין מטעם חזקה וע"ש בצל"ח ומה שהקשה למה ברה"י לא ניזיל ב"ת חזקה פיון דאינו דומה לסוטה תמהני מה ראה על פכה הא דברי תוס' ברורים מהא דב' נזירין שזנרק ביניהם טומאה דמביאין שניהם קרבן טומאה וקרבן טהר' ומבואר שם בנזיר דאם מת אחד מהן מביא חטאת העוף על הס' וכמבואר רמב"ם הלכות נזירות (פ"ט) וע"כ צריך לומר דברה"י עכ"פ אף דלא נוכל ללמוד בכה"ג על הנדאי מ"מ ילפינן דלא אזלינן ב"ת חזקה ונשאר בס' מה"ת וכן ביאור המר"מ לובלין חולין (ד"ט) דברי התו' ודלא פמהרש"א שם ומ"ש מטומאה למפרע א"ד פלל דשם לא אתילד שום ריעותא כ"ז שלא ראינו ואנו רוצים לגלגל רעותא דהשתא על למפרע שלא ירדנו לבית הס' פלל זה לא נוכל לילף פלל מסוטה ועיין חידושי הר"ן ריש גדה משא"כ בב' נזירין דהס' הוא ברור לפינו שפיר ילפינן מסוטה דלא אזלינן ב"ת החזקה ונשאר בס' פיון דנדאי לא נוכל לטמא שניהם וכ"כ בב' חביות.

ועיין תוס' ישנים ריש גדה (ד"ג) ד"ה ואב"א דכתבו באופן אחר דבב' נזירין פיון דל"ד לסוטה אמרינן הללמ"ס הוא דברה"י תולין וברה"ר טהור וכשנאמר הלכה ע"ז נאמר הלכה ע"ז ע"ש: וכן דעת הרמב"ם מוכח פן דהא פתב (פי"א ה"ב) משגגות בהא דהביא שם מקודם הדינים שיש בהן ספקא דדינא אם חייבין בקרבן עולה ויורד וכתב יראה לי שאלו החייבין קרבן מס' אינם מביאין קרבן שפא יכניסו חולין לעזרה וא"ת נהלא חטאת העוף באה על הס' ואינו נאכלת מפני שהמביא אות' מחוסר פפרה אסור לאכול בקדשים עד שייביא פפרתו אבל מי שאינו מחוסר פפורים אינו מביא קרבן מספק עכ"ל.

וראיתי בשעה"מ הלכות שחיטה שהקשה ע"ז מהא דהלכות נזירות בטומאה שזנרק פיון שניהם דאם מת א' מהן מביא חטאת העוף על הס' אע"ג דנזיר אינו מחוסר פפורים הוא ומותר לאכול בקדשים ואיך פללא פניל דמי שאינו מחוסר פפורים אינו מביא על הס'.

ולמ"ש א"ש דשם בב' נזירין הדין הוא דשניהן ס' טמאין מהלכה לממ"ס וכמו שפכתבו תוס' גדה הנז' ובנה ס"ל לרמב"ם דס' דאורייתא לחומרא מד"ת וממילא חייבין שניהם בקרבן טומאה מס' ול"ש בנה החשש דמעניל חולין לעזרה פיון דחז"ל מה"ת להביא הקרבן מס' רק להרמב"ם הלכות שגגות הי' קשה ליה למה לא ילפינן היכא דחייב מס'

קָרָבָן עוֹלָה וַיִּוֹרֵד שְׂיָבִיא מִמָּה דְחִיבָה הַתּוֹרָה לְהַבִּי' מִחֲנוֹסֵר כְּפוּרִים חֲטָאת עוֹף עַל הַס' וְאֵף דְהֶתֵּם יִלְפִינוּ מִהִיקָשָׁא מִס' נִזִּיר (דף כ"ט) דְמַבִּיא וְאִינָה נְאֻכְלָת וּמַאי קִשְׂיָא לִיה כְּבָר בִּינָר בְּעַל פ"מ בִּס' שׁוֹשְׁנַת הָעֲמֻקִּים (פְּלָל י"א) כְּוֹנֵת הָרַמְב"ם דָּאָף דִּי"ל דְלִמָּא לְאִידָךְ גִּיסָא דְשׁוּא"ת עֲדִיף ה"ק דִּירָאָה לֹו דְאִינוּ מַבִּיא קָרָבָן עַל הַס' כְּדַעְתּוּ בְּהִלְכוֹת טוֹמְאָת מֵת דְקָל ס' מֵה"ת שְׂרִיָא וְאִם רָצָה לְהַחְמִיר אִינוּ רִשְׁאֵי דְמַבִּי' חֲוָלִין לְעֻזְרָה מִשָּׂא"כ אִם ס' מֵה"ת לְחֻמְרָא ל"ה חֲוָלִין לְעֻזְרָה דְמַחְוִיב הוּ' וְע"ז קִשְׂיָא לִי מִחֲטָאת הָעוֹף לְמָה הֶצְרִיכָה תּוֹרָה אוֹ נִילָף מִהֶתֵּם דִּס' מֵה"ת לְחֻמְרָא וְלִזְה תִּנְרִץ דְהֶתֵּם מְכַשִּׁיר הוּא וְכַמ"ש הַפ"ח יו"ד (ס' ק"י) מִשֵּׁם מֵהֲרִי"ט דְאִיסוּר מִמְכַשִּׁיר לֹא יִלְפִינוּ עַכ"ד וְא"כ זֶה דְוָקָא הִיכָא דִּס' תּוֹרָה לְקוֹלָא כְּמוֹ שֵׁם בְּבַעֲיָא דְלֹא אִיפְשְׁטִי בְּזָה אִינוּ מַבִּיא מִן הַס' וְע"ז הִי ק"ל מִמְחֲנוֹסֵר כְּפוּרִים אֵף דְשֵׁם גְּלִי לֹן רַחֲמָנָא דְחִיב הוּא מִשׁוּם דְמַעַכְבּ הַפְּפָרָה מְלֻאָכֹול בְּקַדְשִׁים אֲבָל הִיכָא דְמִסְפִּיקָא אֲזַלִּינוּ לְחֻמְרָא מֵה"ת כְּמוֹ בְּשֵׁנֵי נִזִּירִין בְּזָה כִּינּוּן דְחִיב מִס' ל"ה חֲוָלִין בְּעֻזְרָה וּז"פ: וּבְאַמְתָּהּ הָא דְכ' מֵהֲרִי"ט הַנּו' לִיִּשְׁבַּב דַּעַת רַמְב"ם מִמָּה דְחִיבֹו הַתּוֹרָה חֲטָאת עוֹף עַה"ס דְאִיסוּר מִמְכַשִּׁיר לֹא יִלְפִינוּ אִינוּ מוּבָן הָא מְצִינוּ כְּמָה פְּעָמִים דִּילְפִינוּ.

וְרִאִיתִי בִּס' הִלְכוֹת יו"ט מִבְּעַל מֵהֲרִי"ט אֶלְגָזִי ז"ל (פ"ג) מְבַכּוֹרוֹת דְעָמֵד ע"ד רַמְב"ם הִלְכוֹת שְׁגָגוֹ הַנּו"ל דְאִיךְ אֶפְשָׁר לֹומר דְלֹא הִתִּיר קָרָא כ"א חֲטָאת עוֹף שְׂבָא לְהַכְשִׁיר לְאֲכֹול בְּקַדְשִׁים הָא מֵה"ת כִּינּוּן דְהוּי ס' מִחֲנוֹסֵר כְּפוּרִי' מְוֹתֵר הוּא לְאֲכֹול בְּקַדְשִׁי כְּדִין כָּל ס' וְאִמַּאי הִתִּיר קָרָא חֲוָלִין בְּעֻזְרָה בְּחֲטָאת עוֹף טְפִי מִשְׂאֵר קָרָבָנוּ דְבִס' לֹא יָבֵא כִּינּוּן דְמֵה"ת כְּוָלָם שְׁוִין דְכֹלָם לֹא חֲשִׁיבוּ מִחֲנוֹסֵר כְּפוּרִים וּמִדְגְּלִי קָרָא דְמַבִּיא עַל הַס' א"כ מִשֵּׁם י"ל לְכָל הַחִיבִים קָרָבָן מִס' וְכ' דְאִין לְהַקְשׁוֹת בְּלֹא"ה לְדַעַת רַמְב"ם דְמֵה"ת לְקוֹלָא בִּס' יוֹלָדֵת לְמָה חִיבָה הַתּוֹרָה בְּקָרָבָן עַל הַס' הָא מִס' פְּעוּרָה דְסִבְרַת הָרַמְב"ם אִינוּ אֶלָּא בְּאִיסוּרִין אֲבָל בְּמַצְנֵת עֲשֵׂה אִם נִסְתַּפֵּק אִם חִיב לְקַיִם הַמְצָנָה מֵה"ת חִיב מִס' לְקַיִם הָעֲשֵׂה דְעֲשֵׂה אֵלִים מְלֹאוּ דְקִי"ל עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ל"ת לְעַנְיָן ס' נְמִי אֵלִים וְחִיב מִס' וְדוֹקָא לְעַנְיָן לְאִינוּ יִלְפִינוּ מֵאִשֵּׁם תְּלוּי דִּל"ח הַתּוֹרָה רַק בְּאִיקְבַע ש"מ דִּס' מְוֹתֵר אֲבָל בְּמַצְנֵת עֲשֵׂה אִין לְלִמּוֹד מִהֶתֵּם רַק זֶה הִיכָא דְלִיכָא חֲשֵׁשׁ אִיסוּר אִם יְקַיִם הָעֲשֵׂה אֲבָל בְּקָרָבָן דִּישׁ חֲשֵׁשׁ חֲוָלִין בְּעֻזְרָה ל"ש לְמִיזֹל לְחֻמְרָא לְכָךְ צָרִיךְ קָרָא לְהַתִּיר חֲטָאת הָעוֹף עַל הַס' רַק דְקָשָׁה עַל הָרַמְב"ם דְכ' דְבָא לְהַכְשִׁיר לְאֲכֹול הָא לְשִׁיטְתוֹ מְוֹתֵר לְאֲכֹול עַכ"ד וְזֶה דְבָר חֲדָשׁ אֲשֶׁר לֹא שְׂמַעְנוּ וְלֹא נִרְאָה לֹומר דִּס' אִיסוּר שֶׁהוּא בְּלֹאוּ יִהְיֶה מְוֹתֵר מֵה"ת וְס' אִם חִיב בְּעֲשֵׂה יִהְיֶה חִיב מֵה"ת הָא בְּכ"מ לֹאוּ חֲמוּר מְעַשֵׂה דְלוֹקִין עַל הַלֹּאוּ וְאִם עֶבֶר עַל עֲשֵׂה א"ח וְהָא דְעֲשֵׂה דוֹחָה ל"ל"ת לֹא מִשׁוּם דְלֹאוּ קִיל מְעַשֵׂה רַק קִיּוּם בְּקו"ע יוֹתֵר חֲשִׁיב וּמְקוֹפֵל לְהַקְב"ה מִמָּה שֶׁהוּא בְּשׁוּא"ת וְאִינוּ עוֹשֵׂה רְצוֹן הַבַּיִת"ש בְּפוֹעֵל וְכַמוֹ שְׂכ' רַמְב"ן עַה"ת פ' יִתְרוֹ וְאֵף דְבִס' יוֹם תְּרוּעָה הוֹצִיא מִדְּבַרֵי רַמְב"ן דְעֲשֵׂה חֲמוּר כְּבָר הַשְּׁיִגוֹ עָלָיו דְלֹא מִשׁוּם חוֹמֵר רַק בְּזָה מְתַרְצָה לְהַש"י בִּיּוֹתֵר שְׁעוֹשֵׂה רְצוֹנוֹ בְּפוֹעֵל מִשָּׂא"כ לֹאוּ כְּשִׂאִינוּ עוֹשֵׂה בְּפוֹעֵל אִינוּ רַק שִׂאִינוּ מוֹרֵד בְּהַש"י אֲבָל לְעַנְיָן עוֹנֵשׁ יוֹתֵר חֲמוּר הַמְמָרָה בְּאִדּוֹנוּ בְּקו"ע מִמָּה שִׂאִינוּ עוֹשֵׂה רְצוֹנוֹ וְהוּא בְּשׁוּא"ת וְעַיִן מ"ש לְעֵיל דִּינֵי שְׁבַת (ס' כ"ח).

וְא"כ כִּינּוּן דְלְדַעַת הָרַמְב"ם כָּל סְפָקוֹת שְׂיָשְׁנוּ הָאִיסוּרִין בְּלֹאוּ וְאֵף בְּאִיסוּרֵי כְּרַת לְדַעַת כְּמָה רִאשׁוֹנִים לְדַעַתוֹ הִמָּה לְקוֹלָא וְרִשְׁאֵי לְעֲשׂוֹתָן בְּקו"ע בְּפוֹעֵל וְהִינּוּ דְלֹא אֶסְרָה

התורה רק הודאות ולא הספקות מכ"ש מה דעליו לעשות בקו"ע בקיום העשה דלא חייבה התורה רק על הנדאי ולא על הס' וא"כ יקשה בפשיטות הא מה"ת מותר לאכול בקדשים ופטור מחיוב קרבן מס'.

אף באמת ס' יולדות נזב המקוסרים פפורים מה"ת אסורי לאכול בקדשים דהא אם היו טמאין לא נגמר טהרתן עד שיביאו קרבנם כמבואר ברמב"ם ריש הל' מקוסרי פפרה: ואף שדעת הרמב"ם (פח"י) מפסולי מוקדשין דא"ח פרת במקוסר הערב שמש או פפרתן מדכתוב וטומאתו עליו עד שיהי' טומאתו עליו [ועי"ש במל"מ דהעיר מש"ס פסחים (דף ל"ה) בקדשים לא אמאי טהור הוא אלא מעלה.

וכבר עמדו ע"ז בתוס' מס' חגיגה (דף כ"ג ע"ב) ד"ה והא נכתבו אף דאמר מעלה דאורייתא הוא] ומ"מ אף דא"ח פרת בלאו הוא ולא מקרי טהור לגבי אכילת קדשים א"כ ממילא אף אם הוא ס' טמא אף דבכ"מ אזלינן לקולא מה"ת גלי לן קרא פל טהור יאכל בשר כמבואר סוטה (דף כ"ט) מדר"ג אמר רב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל נדאי טמא הוא דלא יאכל הא ס' טמא ס' טהור יאכל אימא סיפא והבשר פל טהור יאכל בשר נדאי טהור הוא דיאכל בשר הא ספק טמא ס' טהור לא יאכל אלא ש"מ פאן שיש בו דעת לשאול ועי"ש ברש"י פל טהור יאכל בשר איירי בטומאת הגוף דיש בו דעת לשאול בהא קאמר לה ס' טמא.

וא"כ אף דטומאה דמגופו לא ילפינן מסוטה רק טומאת מגע כמ"ש תוס' נדה (דף י"ז) דטומאה דאחי' ע"י ראית גופה בכ"מ ס' וממילא ס' לקולא לדעת רמב"ם מ"מ לענין אכילת קדשים גלי קרא ס' טהור לא יאכל.

ושוב ל"ק פלל ושפיר כתב רמב"ם פיון דאסור לאכול בקדשים התיירה התורה להביא חטאת העוף על הס': ודע מה דפ"ל להפ"מ בס' שה"ע דהיא דחייב מה"ת להביא מחמת ס' ל"ה חולין בעזרה לכאורה יקשה מש"ס ב"ב ה"ל דספוקי מספ"ל אם קנה קרקע או לא לר"מ באילן אחד ולרבנן בב' אילנות לכף מביא ואינו קורא ופרי' בש"ס וליחוש דלמא לאו בפורים נינהו וקא מעייל חולין לעזרה ומה פרי' הא פיון דחייב מס' להביא שוב ליפא חולין בעזר' ויקש' להסופרים ספיקא דאורייתא לחומרא ואף לדעת רמב"ם דהוי לקולא וכמו שכ' הפ"מ דגם בס' דדינא לקולא וא"כ אף אם ת"ל דהוי ס' דיני' דלא הכריעו חז"ל אם קנה קרקע או לא מ"מ לענין חיוב בפורים אף דהוי ס' בחיוב עשה ג"כ לקולא וכמו שכתבתי לעיל דלא כמהרי"ט אלגזי.

וגם למ"ש המל"מ הלכות שכירות בכה"ג דחז"ל מספקי להו בדעת בני אדם הוי ס' וא"כ מה"ת אזלינן לקולא מ"מ יקשה למה דהעלה מהרי"ט והפ"ח אחריו דלמאן דס"ל באשם תלוי בכתובה אחת סגי אם הוא ספק חלב ס' שונן אף דלא אקבע איסורא חייב בא"ת לדידהו נדאי ספיקא דאורייתא לחומרא מה"ת יקשה לר"מ דסובר דל"ב קביעותא לאיסור לחייבו אשם תלוי כמבואר פרייתות (דף ח"י) ולידידיה ספדא"ו לחומרא מה פרי' וליחוש דלמא מעייל חולין לעזרה וא"כ גם רבנן דר"מ י"ל דס"ל ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא ושפיר לא מעייל חולין לעזרה א"ו אף דאם אזלינן מה"ת לחומר' מ"מ היכ' דיש חשש להיפך דאם א"ח עושה איסור שוא"ת עדיף: אף י"ל למ"ש בד"ח דיני תפיסה (סי' ד') דשם עיקר חיוב הבאת בפורים מן הס' ל"ה רק מדרבנן דלא אזלינן בטר

חזקה אבל מה"ת פטור פנין דהס' נולד אם קנה קרקע או לא ואם דנין על הקרקע אמרינו דחמר"ק עדיף ומוקמינו בחזקת המוכר שוב א"ח להביא פנין דאין לו קרקע רק מדרבנן אזלינן לחומרא שלא לסמוך על החזקה וכינון דהוא רק מדרבנן שפיר פריה הש"ס וליחוש דלמא לאו בכורים ומעניל חולין בעזרה ומינשב בזה שם דברי רשב"ם דכ' דחשש חולין בעזרה הוא פשהוא בלא הקרבת קרבן רק מדרבנן והקשה שם הרמב"ן עליו א"כ מאי קושני' מחולין בעזרה פנין דאיפא לספוקיהו בכורים לא אתי דרבנן ודחי דאורייתא ולמ"ש שם ליפא חיוב דאורייתא מטעם חזקת מר"ק ורק מדרבנן חיוביה וע"ז פריה שפיר הא קא מעניל חולין בעזרה אף דל"ה רק דרבנן מ"מ פנין דתרניהו דרבנן שוא"ת עדיף והבאתי שם דברי חדושי ר"ן חולין (דף כ"ב) שכ' לפרש בהא דהקשה הש"ס ריש חגיגה אצטרף קרא למעוטי ס' פלומר פנין דלא פשיטא לן ודאי לא מיימנו עולת ראיה שמה יביא חולין לעזרה וכ"ת יתנדב ויביא על הס' לאו קושניא הוא שאין לו חיוב להתנדב בס' ראיה והיינו דלא מצינו חיוב עולת ראיה רק אם יכול להביא בחיובו אבל פנין דיש ס' בחיובו ומס' א"י להביא ידענו אף בלא מיעוט דזכורה ודאי חייב ולא ס' דפטור.

וקשה לכאורה מש"ס ב"ב ה"ל דקאמ' דמביא ומקדיש להו נימא ג"כ פנין ששהוא ס' אם קנה קרקע או לא וא"י להביא דשמה יביא חולין לעזרה אינו מחויב להקדיש וכתבתי שם לתרץ ונזדקר טעות והפונה דהר"ן קאמר על חיוב דאורייתא דבחגיגה קאי על הדרש מהפסוק בזה שפיר אף דס' דאורייתא מה"ת לחומרא מ"מ פנין דיש לחוש להיפך דמביא חולין בעזרה פטור ולא מצינו דחייב' התור' לעשות תיקון שיתנדב ולמה צריף קרא אבל עכ"פ מדרבנן ודאי רמאי עליו החיוב לעשות תיקון שיקדיש: עכ"פ מבואר מש"ס חגיגה ובתוס' ורש"י שם דהם אף דסברי ס' דאורייתא מה"ת לחומרא מ"מ היכא דיש חשש חולין בעזרה אמרינו להיפך דשוא"ת עדיף ודלא כמ"ש הפ"מ בספרו שה"ע דחיוב דחייב מס' הוי חיוב ברור ול"ה חולין בעזרה.

ובתו' חגיגה שם פנראה דחולקין ע"ד הר"ן הנז' וסברו דמדאורייתא מחויב להתנדב ולקרב בזה"מ אף למ"ד פולן תשלומין דראשון ועי"ש בטורי אבן דהקשה הא כל היכא דלא חזי בראשון אף מספקא אין לו תשלומין כמו בה"ב דפריה שם פנין דאי"א לקרות הו"ל אינו ראוי לביעה והא מה דאינו ראוי הוא רק מספק ואם בכורים הן ראוי לקריה אפ"ה חשיב ליה א"ר לביעה וה"נ בטומטום ולא קשה דהא מבואר ש"ס יבמות (דף מ"א) גבי חליצה דאם יבא אליהו מקרי ראוי ליבום וע"כ אף דמס' עולה ליבום מ"מ צריכה חליצה פנין דל"ב תרניהו יבום ונחליצה רק או יבום או חליצה וכינון דיש ס' שפיר אמרינו פנין דלה"צ דבת יבום היא מחויבת נפטרה בחליצה משא"כ בה"ב דפריה שפיר שיהיה ראוי לעשות שניהם היינו ההבאה וקריה בזה אמרינו פנין דאינו ראוי לקריה פטור מהבאה פנין דעכ"פ צריף שיהיה ראוי לעשות שניהם ועיין ספר בית מאיר בצלעות הבית (סי' א') ובספר פני ארי' בתשובה (סי' נ"ז) וא"כ לענין קרבן ראיה ג"כ אינו חייב רק להביא פ"א אף דתשלומין דראשון הוא מ"מ חייב להביא בזה"מ דדלמא חזי בראשון: ועיין פרי מגדים בפתיחה להלכות טריפות שהביא דברי הפ"מ להוכיח דלא אזלינן בס' השקול בתר חזקה מחולין (דף קל"ד) בגר שנתגיייר והיה לו עיס' דמס' חייב בחלה דאיסורא הוא ולגבי ממון לקולא הרי דלא מוקמינו באיסור בס' השקול וכ' ע"ז

דאָדערבאָ מהתם ראיה דבס' השקול אוקמי אחזקה והתם יש עון מיתה או פרת משו"ה מוקמינו אחזקה הא באיסור לאו שאינו במיתה מוקמינו אחזקה רק בעון מיתה החמירו רבנו וכמבואר ברש"י שם ובמב"ם הל' בפורים (פ"ח) ג"כ כ' חייב משום שהוא עון מיתה וכן במקוסר פפורי' כ' רש"י עון פרת ובפ"ח לא יש הפסד והיינו הטעם בקידושין דמשום חנוך א"א לא מוקמינו על חזקה מטעם עון מיתה והקשה על הרמב"ם דהא בה' מקוסר פפורים כ' ס' קודם שנתגיירה או אח"כ ילדה מביאה ואינה נאכלת והרי לדעת רמב"ם במקוסר פפורים אינו רק בלאו וקשה הא לענון חלה כ' רק משום עון מיתה עי"ש: והנה לדעת רמב"ם י"ל הא דכתב בחלה משום עון מיתה הוא כמ"ש רדב"ז בס' יקר תפארת שם דהא חלה בזה"ז דרבנו וס' דרבנו לקולא וכו' דלתירוץ זה כ' רבינו לפי שהוא עון מיתה פלומר פינו דחמור פולי האי החמירו בספקו ונכון הוא אלא שצריך לדקדק אם נתנה זו מידה בכל עון מיתה עכ"ל [ונה שלא כמו שכ' הטו"ז יו"ד (סוף סי' ש"ל) משם המרש"ל והש"ך שם מה דבחלה דזה"ז פטור] אבל לעולם י"ל דאזלינו לחומרא מדרבנו בכ"מ שלא לסמוך על החזקה.

ובל"ז דברי הפרי מגדים אינם מובנים הא לכאורה אם נאמר דשם אינו חייב רק מדרבנו אמאי בס' יולדות חייבת בקרבן פמבואר שם בפרייטא וברש"י הא הוי ס' חולין בעזרה וכיון דמה"ת פטורה דאזלינו בטר חזקה פיצד יחייבוה רבנו לעבור בקו"ע להביא חולין בעזרה בשלמא אם הוא מה"ת אף דדעת רש"י ותוס' דס' דאורייתא לחומרא ובמקום שיש חשש חולין לעזרה לא נוכל להחמיר פדמוכח מש"ס חגיגה הנז' מ"מ י"ל דמקוסר פפורים דמביאין חטא העוף על הס' הוא מהקישא פמבואר נזיר הנ"ל וא"כ מה דקמני בפרייט' שמנ' ספקות ד' לחיוב וד' לפטור לחיוב קרבן אשתו וחלה ובכור מדקרבן אשתו ע"כ הוא מה"ת פמו כן אינה המה מה"ת ומקרח דשם ליכא חזקה רק ס' איסור לחומרא והא דקאמר בש"ס שם פרה בחזקת פטורה לאו חזקה אלא חזקת ממון רק לסלק החיוב מחמת עני נרש הצדיקו פינו דקודם שנתגייר ל"ה בחיוב הנה אבל לעולם חזקת פטור לא יש ולכך בחלה ופ"ח ובקרבן אשתו חייב מס' דספד"א לחומרא.

אף לדעת רמב"ם דספד"א לקולא בכ"מ והא דמקוסר' פפורים חייבת בקרבן ע"כ מטעם דהוי ס' טהורה וכמ"ש לעיל דכ"ז שלא הביאה הוא בס' טהורה ואסורה בקדשים לאכול מה"ת מדכתיב פל טהור טהור ודאי יאכל ולא ס' וכמו שפתי לעיל א"כ הא דקרבן אשתו הוא מה"ת דהתירה התורה מהיקשא פנ"ל וחלה ובכור לדידה הוא רק מדרבנו דמה"ת אזלינו לקולא וע"כ דאין פולן שויו בחומרתו.

אולם ע"כ דל"ש שם חזקה דאל"כ אם מה"ת פטור' מקרבן לא יחמירו חכמים דשמא יביא חולין לעזרה: שוב ראיתי במהרי"ט אלגזי שם דעמד ע"ז והברור דשם לא יש חזקה ל"מ אם הספק הוא על הלידה אם הולדה קודם שנתגיירה או אח"כ שייך לאוקמה על חזקת מעוברת דהוי חזקה פמבואר תוס' ב"מ (ד' ק') והוי חזקה לחיוב אלא אף אם הספק הוא על זמן הגירות ל"ש חזקת גוי ולומר השתא דנתגייר פינו דנעשה מדעת ונתגייר [נעין כו"פ (סוף סי' ס"א) לענון מתנות שכ' להסתפק בידוע מתי נתגייר רק הספק אם נשחטה קודם או אח"כ די"ל דמוקמינו פרה בחזקת חיה והשתא דנשחט' פמו

בספק טריפה דאמרינו השתא דנטרפה ובחזקת הגוף מוציאין ממון כמבואר בהא דמשארספני נאנסתי.

ובאמת לא דמי דשם עם טענת ברינגד ששא מוציאין ממון אבל לא ע"י חזקת הגוף לבד וגם בממון שאין לו תובעין כמו מתנות פהונה י"ל דגרע וכמו שכתבו תוס' בכורות (דף כ"א) דאף רב דסובר הולכין בממון אחר הרוב מוד' בממון שאין לו תובעין דא"מ ממון ע"י הרוב כ"כ א"מ אף דיש חזקת הגוף ובש"ע (סי' שכ"א סח"י) כ' גר שבפירה חמורתו ס' קודם שנתגייר או אח"כ מפרש עליו טלה והוא שלו הרי אף דהס' הוא על הלידה ויש חזקת מעופרת בכ"ז ה"ה שלו ובשחיטה דנעש' מדעת אדם ל"ש כ"כ חזקה לאוקמי בחזקת חי' כמובן] והנה בחשו"ק ששחטו ואין אחרים רואין כ' הש"ך (ס"ק כ"ז) דאינו רשאי לכסות פינו דהוי גבילה גמורה חיישינו לדלמא אחי למטעי ולמיכל משחיטתו וע' בפ"מ.

וראינו בתוה"ב סוף בית א' בדברי בדה"ב ומשמרת הבית מדברי שניהם נלמד דאין לכסות דכל הפטור מן הדבר נקרא הדיוט פשעושה הבדה"ב כ' דטעמיהו דרבנן הוא דכ"ע מודי' דרוב מעשיהו מקולקין ואפילו היכא דאיכא רובא וחזקה חיישו רבנן פינו דליכא פסידא וטרחא דמאי פסידא איכא אי מכסה א"נ ממנע ולא שחיט אותו ואת בנו ודאמרינו מחייב הנה ר"מ על שחיטתו משום גבילה ודאית לאו דוקא אלא פלומר עושה הנה ר"מ שחיטתו כגבילה ודאית לכ"ז ואינו ראוי להחמיר בכך פלל עכ"ד הרי דאינו ראוי להחמיר והרשב"א במשמר' משיג עליו שזה מן התימא לומר דאם מודו רבנן דהוי רוב וחזקה ולחוש פינו דליכא פסידא וטרחא דאם אתה מחמיר אחי למימר שחיטה מעלייתא היא ואתי למיכל משחיטתו ועוד מי לא עסקינן שצריף לחפור בדקר ולכסות או שבא בפסינה וצריף לשרוף טליתו ועוד שצריף לבשר ואין לו אלא אותו ואת בנו ועוד וכי יחמיר ר"מ יותר מרבנן במקום דאיכא רובא וחזקה ואי משום דמאי איכפת ליה כל הפטור מה"ד ועושה נקר' הדיוט עכ"ד.

ובאמת ממה דקאמר רבנן נטרי לי' לר"מ ונהדר פליגי עלי' משמע קצת בדברי הרא"ה מדלא פליגי ברישא ולא אמרו דחייב לכסות ומשמע באמת דחייב' ליכא רק משום דמאי איכפת לי' והיינו שלא בטורח והפסד ולשחוט אחריהם קתני וחכמים אוסרים דבזה החומרא הוא דהוי דבר שילמ"ת ועיין כו"פ (סוף סי' ט"ז) שכ"ג"כ דלענין פסוי דם אף במקום דהוי ס"ס מ"מ מה"ת למנוע ממצות פסוי.

וע"כ דאינו דומה לדם שנתער' דאין לכסות דשם נתבטל המצוה מכל וכל פינו דחד בתרי בטיל ואף בבטול איסורין החמירו חז"ל שלא לסמוך על הבטול במקום שהוא דבר שילמ"ת היינו שלא יבא לאכילת איסור אבל לקיים המצוה ל"ש להחמיר פינו דברור לפנינו דנתבטל ולא ראו לעשות מההעדר הנית המצוה משא"כ במקום דיותר מצד רוב וחזקה מ"מ לאו ברור הוא ואם פלפי שמאי גלי דשפיר שחטו או דחייב לכסות שם מצוה ע"ז לכן מאי איכפת ליה אם מכסה.

אולם ממה דקתני במתניתן ומודים שאם שחט שאינו סופג את הארבעים משמע דמצד ס' הוא דאינו לוקה אבל איסור דאורייתא הוא ולא מצד דשילמ"ת בלבד: ועיין מה שכתבתי בדיני יו"ט (סי' י"ז) בקושית רע"א ז"ל דמאי פרכי רבנן מ"ש רישא דלמא

בסיפא מטעם דשילמ"ת הִתְמִירוּ חז"ל וּבְדַבְרֵי הַבַּה"ב מִיִּשְׁבַּב בְּפִשְׁטוֹת כַּמּוֹכָן וְעֵינָן מְהֻרָשׁ"א דכ' דְּלִכְּדָּ אָמְרוּ לר"מ רֹב מַעֲשִׂיהֶן מְקוֹלְקְלִין וְלֹא פִלְגָא וּפִלְגָא וְסַמוּדָּ פִלְגָא לְחֻזְקָה מְשׁוּם דר"מ חִינֵישׁ לְמִיעוּטָא וּכְבָר פְּתַבְתִּי לְעִיל (סי' י"ד) אַף דְּלֹא מְצִינוּ דר"מ לֹא אֲזִיל בְּתַר חֻזְקָה וְכֵן מְבִנְיָא בְּמִרְדְּכֵי סוּף מַס' חוֹלִין דְּלֹא אֲשַׁכְחָנָא דר"מ פְּלִיג בְּכָל מְקוֹם דְּמַעֲמִידִין דְּבָר עַל חֻזְקָתוֹ עי"ש וְכַתְּבִיתִּי דְּכָאן הוּאִיל דְּנַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שְׁחִיטָה וְאִתְּרַע הַחֻזְקָה רַק סַמוּדָּ לְפִלְגָא הָיִ תּוֹרַת רֹב ע"ז וּלְמ"ש א"ש קוֹשְׁתוֹ שֶׁל הַמְרַש"א בְּפִשְׁטוֹת דְּאִי פִלְגָא וּפִלְגָא הָיוּ וּמִטַּעַם חֻזְקָה נִתִּיר לְשַׁחֲט אַחֲרֵיהֶן הֵינָה לְנוּ לְהַתְמִיר מִטַּעַם דְּשִׁילמ"ת וְכַנְרָאָה הָא דְּמַסִּיק הַש"ס אֲלִיבָא דר"מ יֹאמְרוּ ס' אִיסוּר לְהַתִּיר מִשְׁמַע דְּעִיָּקָר מַה דְּצָרִיף לְרֹב מַעֲשִׂיהֶן מְקוֹלְקְלִין הוּא בְּשִׁבִיל לְהַתִּיר לְשַׁחֲט אַחֲרֵיוּ וְלֹא לְפִטוּר מְפִסוּי וְכֵן מְבִנְיָא בְּרַש"י שֶׁם שְׁפַתְב אִי לֹא רֹב ל"ה מִתִּיר לְשַׁחֲט אַחֲרֵיהֶן וְהֵינָנו דְּרַק בְּשִׁבִיל זֶה צָרִיף לְרֹב הוּאִיל דְּהָיִ דְּשִׁילמ"ת אֲבָל לְעֵנָן כְּפִסוּי הִי סְגִי דְּפִטוּר מְלַכְסוֹת אַעפ"י שְׁאִין רֹב מַעֲשִׂיהֶן מְקוֹלְקְלִין דְּלֹא רְצוּ לַעֲשׂוֹת דְּבִרְיָהֶם לְשִׁיעוּרִין דְּלַפְעָמִים יִהְיִ פִטוּר כְּשֶׁהוּא טְנַרְח אוֹ הֶפְסֵד מְמוֹן וּכְשֶׁהוּא בְּלֹא טְנַרְח יִתְחַיֵּיב מְשׁוּם מֵאִי אִיכְפַת לִיה.

וְלְהַרְשָׁב"א פְּשִׁיטָא לִי מְדַקְתָּנִי וְאִינוּ סוּפָג אֶת הָאֲרַבְעִים ע"כ דְּלֹא ס"ל דְּרֹב מַעֲשִׂיהֶן מְקוֹלְקְלִין רַק סְפּוּקִי מְסַפְקָא לִי וְגַם לֹא נ"ל דְּהָיִ מַע"מ דְּאִין זֶה סְבָרָא כַּמ"ש הָרִיטְבָּ"א. אַף לְמַה שְׁפַתְב הַבְּדָק הַבֵּית דְּהָא דְּחִינִי לר"מ מְשׁוּם נְבִלָה לֹא דוּק' לֹא אֲדַע אֲמַאי הָא בַּכ"מ פִּינּוּ דְּהָיִ רֹב וְחֻזְקָה הָיִ בִּירוּר מִמֶּשׁ אַף לְעֵנָן מִיִּתָּה וְקָרְבָן וּמְלָקוֹת וְצָרִיף לּוֹמַר דַּכ' כֵּן אֲלִיבָא דר"מ דְּחִינֵישׁ לְמִיעוּטָא וּמַצֵּד הַחֻזְקָה פִּינּוּ דְּאִתְּיַלֵּד רִיעוּתָא ע"י שְׁחִיטָתוֹן אִוִּיל שְׁחִט שְׁפִיר בְּזָה לֹא אֵלִים כ"כ הַחֻזְקָה לְלָקוֹת.

וּמְדַבְרֵיו מְבִנְיָא דְּלִדִּין בְּרֹב לְחוּד אוֹ חֻזְקָה לְחוּד חִיב לְכַסּוֹת וּכְדַעַת הַתַּה"ד וְהַש"ף וְהַפ"ח. אוֹלַם הַרְשָׁב"א סוּבֵר פִּינּוּ דְּקִי"ל דְּאֲזִלִּין בְּתַר רֹב וְחֻזְקָה אַף ע"י כַּח רֹב אוֹ חֻזְקָה לְחוּד פִּטוּר מְלַכְסוֹת.

וּמ"מ אִינוּ מְבִנְיָא כ"כ וי"ל דְּכִינּוּ דְּדַעַת הַרְשָׁב"א לְהַתְמִיר בְּמְקוֹם דִּישׁ רִיעוּתָא לְפִנּוּ כ"כ חִיב לְכַסּוֹת הִיכָא דְּלִיכָא אֲלֵא חֻזְק' לְחוּד פִּינּוּ דְּאִתְּרַע וְעַמ"ש לְעִיל (ס"ח) וּמ"ש שֶׁם הַרְשָׁב"א מְשִׁם ר' שְׁמוּאֵל דְּלַרְבָּנּוּ רֹב מַעֲשִׂיהֶן מְתוּקָנִים וְחָשׁוּ רַבָּנּוּ הוּאִיל דְּשְׁכִיחַ וְאִסְרוּ שְׁחִיטָתוֹן כְּמוֹ דְּמַאי וְדִלְמָא אֲתִי לְמִיכַל מִשְׁחִיטָתוֹן פְּטָרוּ הַשּׁוֹחֲט אַחֲרֵיהֶן וּמ"מ מְתוּקָנִיבוּ בְּכַסּוּי הוּאִיל וְנִקְל לְכַסּוֹתוֹ עכ"ד.

לֹא אָבִין הָא פִּינּוּ דְּרֹב מַעֲשִׂיהֶן מְתוּקָנִים לְמָה לִּיה לּוֹמַר מְשׁוּם דְּנִקְל לְכַסּוֹתוֹ. וְע"ז תְּסוּב קוֹשְׁתֵי הַרְשָׁב"א כְּמוֹ שְׁעַמַד ע"ד הַבְּדָק הַבֵּית דְּמִי לֹא עָסְקִינוּ שְׁצָרִיף שְׁיִתְפָּוּר בְּדָקָר אוֹ לְשָׁרְוִי וְלְמָה לֹא בְּפִשְׁטוֹת פִּינּוּ דְּרֹב מַעֲשִׂיהֶן מְתוּקָנִים א"כ מוֹתֵר מַה"ת לְאֲכֹל מִשְׁחִיטָתוֹן לְכָד מְסַפֵּק אֲזִלִּין לְחוּמְרָא וּמְזָה נִרְאָה קָצַת כְּמוֹ שְׁכ' הַפ"מ דְּכִינּוּ דְּחָשְׁשׁוּ עכ"פ לְמִיעוּט הַמְצוּי הָיִ כְּאִינוּ רָאוּי לְאֲכֹל וּפִטוּר מְפִסוּי שְׁכֵן דַּעַת רַבָּנּוּ וְצ"ע בְּכָל מ"ש בְּזָה: וּבַהֲאִי עֵינָנָא דְּמַסְפֵּק חִיב לְכַסּוֹת רְאִיתִי דְּבַר תִּימָא בַּס' חִידוּשֵׁי רַז"ה שְׁעַמַד לְתַמְנָה עַל מ"ש הַרְמ"א עַל הַבּוּפִל"י דִּישׁ מְסַתְּפִקִים שְׁהוּא שׁוֹר הַבֵּר שְׁמָא חִיָּה הוּא ע"כ טוֹב לְכַסּוֹת בְּלֹא בְּרָכָה וְעֵינָן ש"ע (סי' פ') וּבַש"ף שֶׁם (ס"ק ג') וְכ' וּמַה מְאֹד נִפְלְאֵתִי עַל הַגְּאוּנִים שְׁהָרִי מְשַׁנָּה מְפִנְרֶשֶׁת שְׁנִינוּ בְּפִרְק ח' דְּכִלְאִים שׁוֹר הַבֵּר מִין בְּהֵמָה הוּא וּר"י

אומר מין חיה הוא ומסתמא הלכה כת"ק וכן פסק הרמב"ם וא"כ נראה דאין מכסין דכל הפטור כו' עכ"ד.

ומאד תמהני על המחבר הנה אשר הנו"ב מהד"ת (סי' צ"ו) מספר בשבחו ושהתפלא על הגאונים ולא ראה במקור דבריהם דמבואר בתוה"ב (בית ג') דטעמא דרמב"ם מדאמרין פ' או"ב דרבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מין בהמה הוא ור"י סובר מדחשיב לי' בהדי חיות מין חיה הוא לכה פסק רבנן וכ' דלגירסת הספרים דגרסי באתקפתא דאתקיפו על עינא בבלא דדילמא מיני דתאו הוא משמע דר"א ורב אשרי דבתראי נינהו ס"ל כר"י דאמר דתאו היינו שור הבר מין חיה הוא ומדס"ל כר"י הלכתא כנותי' ואפשר דהרמב"ם לא גרס לה ופוסק הלכה כרבנן דרבים נינהו ועוד דבשל תורה הלך אחר המחמיר עכ"ל.

הרי דסובר בדעת רמב"ם דאינו פוסק כרבנן מצד ודאי רק להחמיר ולכן לענין פסוי חייב לכסות פמו כוי וכדומה דלא גזרינן משום התרת חלב. ועיין בבבאורי הגר"א ו"ל (סי' כ"ח ס"ק ז'): נשמט מלעיל (סי' כ') בענין אי אפשר לצמצם בידי אדם עיני מתני' פלים (פי"א) ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה על מחצה טמא וכן מן החלמא ומן הגללים.

ולכאורה מוכח משם דאי אפשר לצמצם דאל"כ אמאי יהי' טמא ואמאי יכריע המחצה טמא להמחצה טהור אלא ודאי משום דאי אפשר לצמצם. אולם יקשה נימא ג"כ דהוי ספק ספיק' לטהר אם מע"מ יהי' טהור נימא אם אי אפשר לצמצם דילמא הוי רוב מן הטהור ובפרט ברישא ברזל טמא שפא משברי פלים דגזרו חכמים שיהי' טמא בעושה פלי משבריה א"כ נימא ספיקא דרבנן לקולא וע"כ צ"ל דמע"מ אין כל אחד מכריע לחבירו ונקרא כ"א על שמו לכה טמא ואף דא"א לצמצם מ"מ פיון דלעינינו נראה כמע"מ נשאר כ"א על שמו.

ועיין מתני' דנגעים (פי"א) צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מגמלים אינו מטמאים בנגעים אם רוב מרחלי' מטמאים בנגעים מע"מ מטמאים בנגעים ובר"ש שם מביא מתוספתא ר"ש ב"י אומר משום ר"ש הואיל וס' נגעים להקל מע"מ יהי' טהור.

ולכאורה לדבריו פמו כן בהך דכלים י"ל לר"ש פיון דהוי ס' דרבנן נימא ג"כ להקל ומהראוי לדברי ר"ש לחלק בין רישא לסיפא דבסיפא מן החלמא ומן הגללים שפיר במע"מ טמא משא"כ ברישא דלא הוי רק טומאה דרבנן ומהראוי לומר ספיקא דרבנן לקולא.

אולם צריך להבין דברי ר"ש איזה ספק יש דנימא ספק נגעים להקל פיון דנתערב הצמר מן הגמלים והרחלים. ובהגהותי בדברי חיו"ד (סי' כ"א) הבאתי סמך מזה לדברי הפרי תאר שכתב לדון בדבר חדש דכל מה דאזלינן בתר רובא הוא מדקתיב אחר רבים להטות ואי הוי מע"מ אין הכרח לא לאיסור ולא להיתר מה"ת דנוכל לומר דאין איסור עד דהוי רובא דאיסורא ואיפא למימר אין להתיר עד דהוי רובא היתרא וספק הוא וילדעת הרמב"ם והראב"ד דסברי ספיקא דאורייתא לחומרא רק מדרבנן זה ג"כ ל"ה רק מדרבנן וכן החזיק ע"י בס' מהרי"ט אלגזי הלכות חלה.

וי"ל שפן הוא דעת ר"ש דקשה הוא מע"מ לא ידענו אחר איזה מן הצה להחזיק והוי ספק לכה אמר כל ספק נגעים להקל חוץ ממה דמבואר שם מס' נגעים וכיון דאנו פסקינו כת"ק להחמיר במע"מ ומשמ' מדבריו דבבירור מטמא בנגעים ולא מטעם ס' א"כ מוכח לומר דמע"מ לאו בכלל ס' הוא רק מדין ודאי אסור הואיל דהתורה אמרה אחר רבי להטות ומע"מ נידון כחומר שפיהו והוכחתי עוד שם ממקום אחר דלא כפ"ת.

והבאתי דברי התשב"ץ (ח"ב סי' ד') שכ' בבירור הטעם דר"ש דמע"מ אינו מטמא דטעם הספק הוא משום שאין אנו יכולים לעמוד על שיעור שניהם שאי אפשר לצמצם כמו בחלקו לשנים והם שוין שניהם טמאים שא"א לצמצם ה"נ א"א לצמצם שמה יש בו פשטן יותר הא אולי יבא אליהו ויאמר דמע"מ הוא בלי ספק דהיה מותר פדין פרידה עם מינה משום דבריה בפ"ע היא כיון שנתערבו שניהם בטיורף ואין חלק מהם שיקרא פשטן אלא שאם הרוב הוא פשטן הוא אסור לפי שהמיעוט בטל ברוב ופשטן הוא ומבואר מדבריו דטעמא דת"ק הוא משום דא"א לצמצם ויקשה למה לא הביא הש"ס בכורות פלוגתא זאת וגם מ"ט דרבנן כיון דס' נגעים להקל.

וגם לשיטת התוס' הנ"ל כיון דלעינינו נראה כמע"מ דאינו מטמא נאמר דהוי ס"ס או רוב דאינו מטמא דדילמא רוב צמר גמלים ואף מע"מ פשר דהוי כבירה בפ"ע לדבריו וגם יקשה אמאי ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור מע"מ טמא ואף דשם הכל שם ברזל הוא ועומד במקומו מ"מ כיון דקתני ביחד עם מן החלקא ומן הגללים ודאי טעמן שוין ושם ניקא דהוי בריה בפ"ע וע"כ דמע"מ לאו מטעם ס' אסור רק בבירור כל אחד עומד בפ"ע ואין פח לאחד לבטל לחבירו ואסור כחומר שפיהו וכן לענין פלאים בצמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זב"ז משמע דמע"מ אסור מטעם ודאי ולא מטעם ספק: דיני טריפות סי' א' כתב הרמ"א (סי' נ') דספק טריפה אוסרין אותה ול"א נשחטה הותרה אלא בדבר שנוכל לומר שנעשה הריעותא לאחר שחיתה דלא יצאמה מחזקתה מחיים ובש"ד שם האריה והביא מחלוקת הפוסקים בזה דדעת תוס' דדוקא היכא דשכיחא ומוכח מילתא טפי לאיסור מלהיתר אבל בספק השקול אזלינן בתר חזקת היתר.

ודעת ר' יונה ורשב"א וסייעתם דהיכא דאיתרע החזקה אזלינן לחומרא. והנה בדעת ר' יונה ורשב"א ראינו מבוכה גדולה בין האחרונים בכמה דברים חדא אם דוקא בריעותא מחיים מחמירין מה"ת מטעם דמחזקין מאיסור לאיסור אף במה דאינו ס' בשחיטה אבל בנמצא הריעות' אח"כ ולא ידענו אם מחיים או לאחר מיתה י"ל דמותר מה"ת מטעם חזקת היתר או דגם בזה כיון דאיתרע החזקה לא אזלינן בתר חזקה אף מה"ת או דגם היכא דנולד הריעותא מחיים י"ל דאין מחזקין מאיסור לאיסור רק מדרבנן מחמירין כמו דמסקינן בש"ס יבמות (דף ל"א) דמדרבנן לא אזלינן בתר חזקה להקל וחולצות בין בס' קידושין בין בס' גירושין כמו כן מחמירין מדרבנן בכל איסורי לאוין ומסתעף מזה כמה נ"מ לדינא.

ונ"ל הרשב"א חולין (דף ט') והיכא דנשחטה גף העורף או נשברה רגלה מן הארפובה ולמעלה ואין ידוע אם קודם שחיתה או לאחר שחיתה כתב רבינו ז"ל דמסתברא דס' דאורייתא הוא ולחומרא וכדתניא שחט את הנפש ונמצאת גרגרת שמוטה וא"י כו' ואמרו כל ס' בשחיטה פסולה.

וה"ה לְכָל שְׁאָר טְרִיפוֹת וְכַדְאֲמַרִּינּוּ לְקַמְּנוּ הֵיחָא אִימְרַתָּא כּו' דְלִמָּא חוּט הַשְׁדָּר' אִיפְסִיק ש"מ דְכָל הֵיכָא דְאִיתִילֵד הֲרִיעוּתָא לְחוּמְרָא תְּלִינּוּ וְאֵע"ג דְמַסִּיק הֵתָם כּר' יִימַר קָא אָמַר טַעֲמָא מְשׁוּם דְשִׁגְרוּנְיָא שְׂכִיחַ חוּט הַשְׁדָּר' ל"ש אֲלִמָּא אִי תַרְנוּנְיָהוּ שְׂכִיחִי אוּ תַרְנוּנְיָהוּ ל"ש לְחוּמְרָא תְּלִינּוּ וְהָא דִס' פְּלָבָא ס' שׁוּנְרָא אִימָא פְּלָבָא וְכֵן ס' קִנְיָא ס' שׁוּנְרָא אִימַר קִנְיָא הֵתָם מְשׁוּם דל"ש דְדָרְס שׁוּנְרָא דְהָא מְעַשִׂים בְּכָל יוֹם דְשְׂכִיחִי שׁוּנְרָא בֵּין תַרְנֻגּוּלִים וְאִינוּ דוּרְס תַדַּע דְהָא קִי"ל שְׁם דְחוּשְׁשִׁין לְסַפֵּק דְרוּסָה אֲלִמָּא הֵיכ' דְתְּלִינּוּ לְקוּלָא פְּגוּן ס' פְּלָבָא כּו' טַעֲמָא דְמִלְתָּא מְשׁוּם דְמַסְתַּבְּר טְפִי לְמִתְּלִי בְּהִיתַר וְאִי ק"ל דְתְּלִינּוּ לְקוּלָא בְּזָאב וּבְמִשְׁמוּשׁ יָדָא דְטַבְּחָא הֵתָם נְמִי שְׂיֵש דְבָר לְפָנֵינוּ לְתַלּוּת בּוּ לְהִיתַר וְאִין דְבָר לְפָנֵינוּ לְתַלּוּת בּוּ לְאִיסוּר וּמִיָּהוּ כָּל הֵיכָא שְׂיֵש לְפָנֵינוּ דְבָר שְׂיֵש בּוּ לְהִיתַר שְׁדָרְסוּ עַל הָעוּף אוּ פֶרְכַס וְנִלְחִץ אֶל הַקִּיר דְאִיכָּא אֲוֹמְדָנָא דְאֶפְשָׁר שְׁלִשְׁמִט' גְּפוּ מַחְמַת פִּן תְּלִינּוּ לְקוּלָא דְהָא תְּלִינּוּ בְּזָאב עכ"ל.

וְלַמַּד הַת"ש בְּדְבָרֵינוּ דְסוּבְר אַף בְּחִזְקָה דְגוּפָא דְהוּי חִזְקָה מְבוֹרְרַת לָא אֲזַלִּינוּ בְּתַר חִזְקָא פִּינּוּ דְאוּסוּר בְּנִשְׁבֵּר דְהוּי חִזְקָה מְבוֹרְרַת וְא"ל דְאֵם לִיכָּא מִיָּדִי לְמִיתְּלִי אִין הִס' שְׁקוּל דְמַסְתַּבְּר טְפִי לְתַלּוּת בְּחִיִּים שְׁהֵלֵךְ פָּאן וְכָאן וּלְאַחַר שְׂחִיט' נִיִּחָא דְמַדְכַּתֵּב דְהָא דְתְּלִינּוּ בְּזָאב מְשׁוּם דְיֵש לְפָנֵינוּ דְבָר לְתַלּוּת בּוּ לְהִיתַר כּו' אֲלִמָּא דְאִי פְּהֵדְדִי נִיָּהוּ ל"מ שׁוּם חִזְקָה וְגַם מַדכ' בִּס' פְּלָבָא ס' שׁוּנְרָא ל"ה תְּלִינּוּ כ"א מְשׁוּם דְשׁוּנְרָא ל"ש אֲלִמָּא דְלָא מוּקִי אֲשׁוּם חִזְקָה: וְהַכּו"פ דְעַתּוֹ מִמָּה דְמַתִּירִין הַגְּבִינּוֹת (ס' פ"א) אֵם יֵש לּוֹמַר דְנַעֲשֶׂה סְמוּךְ לְשְׂחִיטָה מְמַשׁ מַכ"ש אֵם יֵש מְקוּם לּוֹמַר דְנַעֲשֶׂה לְאַחַר שְׂחִיטָה דְמוֹתַר הָעוּף וְהוּן לָא אָמְרוּ אֲלָא בְּדָבָר שְׂרַחוּק בְּמִצִּיאוֹת שְׂיִהִיָּה נַעֲשֶׂה לְאַחַר שְׂחִיטָה פְּגוּן נִשְׁבֵּר הַגָּף דְשְׂכִיחַ קוּדָם שְׂחִיטָה דְהָעוּף פּוֹרַח אֲבָל לְאַחַר שְׂחִיטָה ל"ש וּלְכַף לָא תְּלִינּוּ וְהַרְשָׁב"א כ' דְאֵם אֶפְשָׁר לְתַלּוּת שְׁדָרְסָה עֲלֵיהָ בְּאַמַּת פֶּשֶׁר וְכֵן פְּוֹלָם אֲבָל בִּס' שְׁקוּל וְא"כ רַעוּתָא מַחִיִּים לַכ"ע מוֹתַר וּבִס' בֵּית מְאִיר(ס' ו' ס'ד) מְשִׁיג עֲלֵיו מַדְכַּתֵּב אִי תַרְנוּנְיָהוּ שְׂכִיחִין אוּ ל"ש לְחוּמְרָא תְּלִינּוּ.

וְאִינוּ הַשְּׂגָה דְזָה כ' הַרְשָׁב"א בְּנוֹל' רִיעוּת' מַחִיִּים מְמַשׁ וּבְזָה מוֹדָה הַפְּלִתִי דְבִס' הַשְּׁקוּל אָסוּר וּכְמ"ש הַרְשָׁב"א לְעַנְיָן צְמָקָה עֵינִין פְּלִתִי (ס' ל"ו ס"ק י"ד) וְהִינּוּ פִינּוּ דְיַדְעֵנוּ דְיִצְאָה מַחִיִּים מִן רוּב אֲבָל בְּנוֹלֵד לְאַחַר שְׂחִיטָה וְלָא רְאִינוּ אֶת הֲרִיעוּתָא מַחִיִּים וְיֵש לְתַלּוּ' דְנַעֲשֶׂה לְאַחַר שְׂחִיטָה אֲמַרִּינּוּ נִשְׁחַטָּה הַוּתְרָה מְטַעַם רוּב רַק מִה דְרַחוּק מְמִצִּיאוֹת שְׁנַעֲשֶׂה לְאַחַר שְׂחִיטָה הוּי כְּמוֹ רוּב נְגִד רוּב וְאָסוּר מְסַפֵּק.

וְרִאִיתִי בַפ"מ בַּש"ד (ס' נ' ס"ק ג') וְז"ל וְיֵש לְעֵינִין בְּכָל ס' הַמְּצוּי וּשְׂכִיחַ אִי הוּי רוּבָא וּמַדְרַבְנּוּ אֲמַרִּינּוּ סְמוּךְ מִיעוּטָא לְחִזְקָה אוּ דְמַה"ת פֶּל סְפֵק הַשְּׁקוּל שְׂרִי וּמַדְרַבְנּוּ הַחֲמִירוּ אֵם לָא שְׂשְׂכִיחַ לְהִיתַר טְפִי וּלְפִי"ז בְּחִזְקָה הוּי מַה"ת אָסוּרָה אַף שְׂשְׂכִיחַ לְהִיתַר עכ"ל.

וּמִצְאָתִי בְּתַשׁוּבַת פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ חִיו"ד (ס' י"ג) דְאַחֲרֵי דְעַמַּד שְׁם עַל דְבָרֵי הַרְשָׁב"א דְמַחְמִיר בִּס' טְרִיפוֹת מְגַבִּינּוֹת דְמַתִּיר כְּמוֹ שְׁהַקְשָׁה כּו"פ פְּתַב לִיִּשְׁב דְכָל דְמַסְפָּקָא לָן אֵם מַחִי' אֵם לְאַחַר שְׂחִיטָה פִּינּוּ דְאִין לְתַלּוּת בְּשׁוּם דְבָר לְאַחַר שְׂחִיטָה אֲזַלִּינוּ בְּתַר הַמְּצוּי דְיוֹתַר שְׂכִיחַ שְׂתַנְקוּב מַחִיִּים מְכַמָּה מְאוּרְעוֹת מְלֵאחַר שְׂחִיט' וְאֲזַלִּינוּ בְּתַר הַמְּצוּי דְרוּב פְּעָמִים כְּשִׂישׁ נְקַב אִינְקַב מַחִיִּים כְּמ"ש הַרְשָׁב"א גְּבִי ס' פְּלָבָא ס' שׁוּנְרָא דְלָא תְּלִינּוּ בְּקִנְיָא כ"א כְּשִׂישְׁנֵיהֶם לְפָנֵינוּ הָא לָא"ה תְּלִינּוּ וְאֲזַלִּינוּ בְּת' הַמְּצוּי וְהוּי כְּמוֹ רוּב וְא"כ

מנ"ל למיזל בְּתֵר רַבָּא דְכַשְׁרוֹ גִּיזַל בְּתֵר רַב הַמְצוּי פִּינּוּ דְנִקְוָבָה לְפָנֵינוּ וְרַחֲוִק לְתַלּוּת בְּלֵאָחַר שְׁחִיטָה מִשָּׂא"כ גְּבִי גְבִינּוֹת שְׁרִינּוּ דְאַמְרִינוּ דְאַף דְלֵא אִירַע לֵאחַר שְׁחִיטָה מ"מ הָרוֹב כְּשִׁירוֹת דְנִימָא דְאַירַע סְמוּךְ לְשְׁחִיטָה אוּ בְשַׁעַת שְׁחִיטָה דְרוֹב זֶה אֵינוֹ סוֹתֵר הָרוֹב הַמְצוּי עִי"ש עוֹד בְּאַרְבֵּי הָרִי דְסוֹבֵר כְּמוֹ שֶׁכִּי הַפְּלִתִי וְאַתִּי עָלָה מִטַּעַם דְהַמְצוּי הָיוּ כְּמוֹ רוֹב: וּמָה שֶׁכִּי הַת"ש דְאִי פְהֵדְדִי גִינְהוּ ל"מ שׁוּם חֲזָקָה הֵינּוּ מִטַּעַם הַנ"ל דְיוֹתֵר שְׁכִיחַ וּמְצוּי שְׁנַעֲשֶׂה מְחִי"י וְהָיוּ כְּמוֹ רוֹב נֶגֶד רוֹב וְגַם בְּמִשְׁמוּשׁ יָדָא דְטַבְּחָא לֵא שְׁכִיחַ כ"כ שְׁיַעֲשֶׂה נֶקֶב לְכַף כ' דְבַכ"ז תְּלִינּוּ פִינּוּ דְלֵא יֵשׁ לְפָנֵינוּ דְבָר לְתַלּוּת בּוֹ לְאַיְסוּר אֲבָל אִם כְּהֵדְדִי גִינְהוּ י"ל דְמַהֲנִי חֲזָקָה מִפְּתַח רוֹב וּבִס' פְּלָבָא שְׁאַנִּי דְנוֹלֵד רִיעוּתָא מְחִי"ם וְכַמ"ש הַפְּלִתִי.

וְעֵינּוּ רְשָׁב"א (דָּף נ"ג) דְכִי תְלִינּוּ בְּכַלְבָּא דְוָקָא הֵיכָא דְאִיכָא פְּלָבָא נְמִי קָמֵן וְאִיכָא לְמִימֵר פְּלָבָא וְא"ל שְׁוֹנְרָא אֲבָל הֵיכָא דְלִיכָא פְּלָבָא קָמֵן דְנִתְלִי בְּשְׁוֹנְרָא מְחִזְקִים פִּינּוּ דְשְׁוֹנְרָא שְׁכִיחַ בְּבֵיתָא טְפִי מִש"ה אֲצֻטְרִיף רַב אִשִּׁי לְמִתְלִי בְּקִנְיָא מְשׁוּם דְעָאֵל לְבִי קִנְיָא הָא לֹא"ה לֹא תְלִינּוּ וְלְכַאוּרָה לְמָה כ' פִּינּוּ דְשְׁוֹנְרָא שְׁכִיחַ בְּבֵיתָא הָא אַף אִם ל"ש טְפִי יְאֹסֵר מִס' כַּמ"ש לְעֵיל וְשָׁם הָיוּ הַרִיעוּתָא מְחִי"ם.

וְצ"ל פִּינּוּ דְלֵא שְׁכִיחַ דְדָרְסוּ כַּמ"ש לְעֵיל וּמָה"ט כְּשִׁישׁ פְּלָבָא תְלִינּוּ בִּיהַ אֲבָל כְּשִׁאִין קָמֵן פְּלָבָא הָיוּ בְּמָה דְשְׁכִיחַ בְּבֵיתָא: וְקִצַּת רֵאִי דְדְבָרֵי הַרְשָׁב"א וְסִינְעָתוֹ לְהַחְמִיר בְּנִמְצָא לֵאחַר שְׁחִיטָה רַק דְתְלִינּוּ בְּמְצוּי וְכַמּוֹ שֶׁכִּי הַפְּנ"י וְהַכּו"פ מְדַבְּרֵי רְשָׁב"א מִס' נִדָּה פֶּרֶק הַמְפָּלֵת בְּהָא דְרַבְּנָן סְבָרִי ל"א רוֹב חֲתִיכוֹת מֵאַרְבַּע מִינֵי דְמִים הֵן וְהַקְּשָׁה וְלַהֲוִי כְּמַחְצָה ע"מ וְאַמְאִי טְהוּרָה לְגַמְרֵי י"ל מְשׁוּם דְמִסְיַע הַחֲזָקָה דְאַשָׁה זֶה בְּחֲזָקַת טְהוּרָה עוֹמְדַת הַעֲמֻדָּה עַל חֲזָקַתָּה וְכַתְּבֵן וְאֵינוֹ מְחַנּוֹר דְהָא וְדָא חֲתִיכָה הַפִּילָה וְכִינּוּ דְלִיכָא רוֹב נֶפְקָא אִיתְתָּא מְחֲזָקַתָּה וְכַעֲיֵן שְׁאַמְרֵנוּ לְמַעְלָה גְּבִי שְׁלֵיָא בְּבֵית עַכ"ל וְהֵינּוּ דְשָׁם בְּשְׁלֵיָא בְּבֵית פִּירְשׁוּ פֶּל הָרֵאשׁוֹנִים דְלֵא שְׁיִיף חֲזָקַת טְהוּרָה שֶׁל הַבֵּית דְנֶפְקָא הַבֵּית מְחֲזָקַתָּה וְהָיוּ כְּשִׁלְיָא וְלְהַשְׁלֵיָא לִיכָא חֲזָקָה וְכַמּוֹ אִם דְנִין עַל הַשְׁלֵיָא ל"ש חֲזָקָה כֵּן נְמִי הַבֵּית אֵין הַחֲזָקָה מְכַרִיעַ הַדְּבָר וְכַמּוֹ כֵּן פִּינּוּ דְוִדָּא הַפִּילָה חֲתִיכָה וְלְהַחְתִּיכָה לִיכָא חֲזָקָה שׁוֹב ל"מ גַּם חֲזָקַת טְהוּרָה לְהַאֲשֶׁה וְלְמָה לִיהַ לְהַרְשָׁב"א לְזֶה הָא לְשִׁיטָתוֹ פִּינּוּ דְנוֹלֵד רִיעוּתָא לְפָנֵינוּ לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתֵר חֲזָקָה כְּמוֹ בְּנִשְׁבֵּר הַגָּף וְאַף בְּמָקוֹם דִּישׁ חֲזָקָה מְבוֹרְרַת לְפָנֵינוּ אוֹסֵר הַרְשָׁב"א מְמִילָא ל"מ חֲזָקַת טְהוּרָה דְהַאֲשָׁה.

אֲלֵא וְדָאִי דְבִס' הַשְׁקוּל הָא דְאוֹסֵר הוּא מְשׁוּם דְתוֹלִין בְּתֵר הַמְצוּי לְכַף צְרִיף לְזִמֵּר דְשָׁם פִּינּוּ דְל"ש חֲזָקַת טְהוּרָה לְהַחְתִּיכ' הָיוּ כְּמוֹ שְׁלֵיָא בְּבֵית דְהָיוּ וְדָאִי טְמֵא מִטַּעַם רוֹב וְלֹא מַהֲנִי חֲזָקָה כֵּן נְמִי בְּזֶה טְמֵאָה מִס' וְל"מ הַחֲזָקָה.

וּבְאַמַּת הַרְמַב"ן אַף דְכַתְּבֵן שָׁם (דָּף ח"י) דְבְּשְׁלֵיָא בְּבֵית אֵין חֲזָקַת הַבֵּית כְּלוּם דְאֵין חֲזָקָה זֶה מְלַמֵּד שְׁאֵין בְּהַשְׁלֵיָא וְלֵד אֲלֵא הַבֵּית כְּשִׁלְיָא עֲצָמָה וְאֵין חֲזָקַתָּה כְּלוּם שְׁהָרִי נִגְעָה וְנִעֲשִׂי כְּמוֹהַ עִי"ש וְכַכ"ז בְּהַדְּמַפְלֵת חֲתִיכָה כ' דְהַעֲמִיד אִשָּׁה עַל חֲזָקַתָּה וְע"כ דַּע"כ לֹא קָאֵמֵר דְהוֹרַע הוּאִיל דְוִדָּאִי נִגְעָה וְהָיוּ הַבֵּית כְּשִׁלְיָא רַק שְׁלֵא לְצָרֵף הַמִּיעוּט לְחֲזָקָה שְׁלֵא לְשָׂרוּף הָא בְּלֵא רוֹב הָיוּ חֲזָקָה מְעַלְי' וְלְגַבִּי טְרִיפוֹת דְמְחַמְרִינּוּ הוּא מְשׁוּם דְהָיוּ מְצוּי וְכַמּוֹ רוֹב דְנִעֲשֶׂה מְחִי"ם וְעֵינּוּ חִידוּשֵׁי רַמְב"ן יְבָמוֹת (דָּף קי"ט) וּמִס' קִידוּשֵׁין בְּמִלְחָמוֹת סוּגְיָא דְסִבְלוֹנִי אַף דְכַתְּבֵן מִטַּעַם דְהוֹרַע הַבֵּית ע"כ עֵינּוּר סְבָרָתוֹ מִטַּעַם בְּצִירוּף

הרוב הווי פונדאי אָבֿל בלא"ה הווי חזקה אף דאיתרע וְהַרְשָׁפָּא סוֹבֿר פֿינן דוּדַאי נִגַע ל"ש לדון על החזקה והיגיו דהחזקה לא יכריע דְבַר אֶחָד וְעֵינֵי ת"ש מ"ש בְּהָא דְאֶכְלָה חִילְתִּית ובמ"ש לעיל דיגי שְׁחִיטָה (סי' ט') א"כ מְזַה גְרָאָה דְהָא לְגַבִּי ס' טְרִיפָה תְּלִינן דְנַעֲשֶׂה מְחִיִּים הוּא מְשׁוּם דְמְצוּי יוֹתֵר וְעֵי"ש בְּחִידוּשֵׁי ר' יוֹן דכ' בְּפִשְׁטוּת דְלִרְבָּנָן טְהוּרָה מְטַעַם חֲזָקַת הַיֵּתֵר אֶף דְהָר"ן סוֹבֿר פְּשִׁיטַת ר' יוֹנָה וְרִשְׁבָּ"א וְע"כ כמ"ש.

וּבְאַמַּת י"ל למ"ש רש"י נִדָּה שֵׁם דְקִסְבְּרִי אֵין רֹב חֲתִיכוֹת שֶׁל ד' מֵינֵי דְמִים דְלֹא אֶתְחַזֵּק לָן הָאֵי רִבְּבָא עכ"ל מְשַׁמַּע קֶצֶת דִּי"ל דְאֶדְרַבָּא רֹב אֵינָם שֶׁל ד' מֵינֵי דְמִים וְהוּי ס' בְּרֹב וְדוּמָה קֶצֶת למ"ש תוס' חֲנִלְיוֹן(דף פ"ו) דְמִסְפָּקֵי לִי לְרַבָּנָן אֵי רֹב מְעַשֶׂיָּהּ מְקוֹלְקִלִין אוֹ רֹב מְעַשֶׂיָּהֶם מְתוֹקְנִים דְהִשְׁתָּא ל"מ חֲזָקָה מִיַּדִּי וְהֵינּוּ שֵׁם פֿינן דְנַעֲשֶׂה מְעַשֶׂה שְׁחִיטָה לְפָנֵינוּ וְכֹאֵן פֿינן דִּיש לומר דְרֹב אֵינָם מִד' מֵינֵי דְמִים מְהֵנִי הַחֲזָקָה לומר דל"ה שׁוּם רִיעוּתָא: וְגַם בְּנוֹלָד הַרְיֵעוּתָא מְחִיִּים דְדַעַת הַש"ף דְגַם לְשִׁיטַת תוֹס' לְמִסְקָנוֹת אַבְיֵי וְרַבָּא יְבָמוֹת שֵׁם דְלֹא מוֹקְמִינן עַל הַחֲזָקָה י"ל דְהוּא ג"כ מְדַרְבָּנָן אָבֿל מֵה"ת לֹא מְחַזְקִינן מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר וְכֵן מוֹכַח קֶצֶת מְדַרְבְּרִי תוֹס' יְבָמוֹת(דף ל"ז) ד"ה וְזוֹ דְהִקְשׁוּ אַמְאֵי לֹא אוֹקְמִינן לָהּ בְּחֲזָקַת הַיֵּתֵר לִיָּבָם וְלֹא יִתְחַיֵּיב בְּאֶשֶׁם תְּלוּי דְסַמּוּךְ מִיַּעוּטָא דִּיּוֹלָדוֹת לז' אֶתְחַזֵּק וְאִיתְרַע לָהּ רִבְּבָא וְנִסְמוּךְ אַרְבָּא דְעוֹבְרָה נִיָּכָר לְשִׁלִּיש יָמֵיהּ דְלַעִיל פ' ד' אַחִין חֲשָׁבִינן לָהּ חֲזָקָה גַבִּי ס' קִידוּשִׁין.

וְיִקְשֶׂה הָא לְמִסְקָנָא קְתַנֵּי לְקִידוּשִׁין וְהַה"ד לְגִירוּשִׁין וְלֹא אֶזְלִינן בְּתֵר חֲזָקַת הַיֵּתֵר לִיָּבָם א"ו דְהוּי רַק לְחוּמְרָא מְדַרְבָּנָן וְהַתוֹס' הִקְשׁוּ דְלֹא יִתְחַיֵּיב אֶשֶׁם תְּלוּי דְבִזָּה ל"ש לְמִיּוֹל לְחוּמְרָא וְכֵן נָמִי שְׁיָהָא הַנִּלְד שְׁנֵי פָּשֵׁר דְבִזָּה לֹא נִחְמִיר וְעֵינֵי מ"ש לַעִיל דִּינֵי שְׁחִיטָה (סי' י"ד) וּבִשְׁ"ף הִבִּיא דְבָרֵי פְּסָקֵי תוֹס' בְּנוֹלָד ס' מְחִיִּים וְעַדִּינן הוּא בְּחֲזָקַת אִיסוֹר אַפ"ה נְשַׁחֲטָה הַתְּרָה וּמְזַה מוֹכַח ג"כ דְרַק לְעַנְיָן חֲלִיצָה הַחֲמִירוֹ וְלֹא לְדְבָרִים אַחֲרִים אוּלָם מְדַרְבְּרִי פְּסָקֵי תוֹס' לֹא נוֹכַח לְלַמּוֹד דְהָא כ' שֵׁם ג"כ אִם יָבָם זָרַק לְאֶשְׁתּוֹ ס' גִּירוּשִׁין וּמַת צָרְתָה מְוֹתֵרַת לְשׁוּק וְזֶה דְלֹא כְּמִסְקָנוֹ הַש"ס דְגַם בְּגִירוּשִׁין חוֹלְצָת וְאִיסוּרָה לְשׁוּק אוּלָם מְדַרְבְּרִי תוֹס' הַנִּז' מְשַׁמַּע דְרַק מְדַרְבָּנָן הַחֲמִירוֹ וְלֹא מֵה"ת וִי"ל דְגַם ה"ר יוֹנָה וְהַרְשָׁפָּא דְאָסְרוּ בְּסַפֵּק הַשְּׁקוּל בְּנוֹלָד רִיעוּתָא מְחִיִּים הוּא ג"כ רַק מְדַרְבָּנָן וּמֵה"ת אֵין מְחַזְקִינן מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר רַק מְדַרְבָּנָן אִיסוֹר: וְרָא' לָזֶה עוֹד מְש"ס סוֹטָה(דף כ"ט) בַּס' סוֹטָה דְאֶצְטְרַף קָרָא לְאִיסוֹר לְבַעַל וְלַבּוֹעַל וְלַכְהוֹנָה וְלַתְרוּמָה וְקֶאֱמַר בְּש"ס וְתוֹ לר"ע כְּהוֹנָה מִנ"ל וְכ"ת כְּהוֹנָה ל"צ קָרָא שְׁהָרִי עֲשֶׂה בָּהּ ס' זוֹנָה כְּזוֹנָה תְרוּמָה נָמִי לֹא תִיָּבְעֵי קָרָא שְׁהָרִי עֲשֶׂה בָּהּ ס' זוֹנָה כְּזוֹנָה וְעֵי"ש בַּתוֹס' דְאֶף דְטִיָּמָא הַפְּתוּב מַס' אֵי לָאו קָרָא אִיָּכָא לְמִימַר דְלֹא טְמֵאָה אֶלָּא לְעַנְיָן בַּעַל' אָבֿל לְעַנְיָן תְרוּמָה וְכְהוֹנָה הו"א אוֹקֵי אִיתְתָּא אֶתְחַזְקָתָה עֵי"ש וְאִם נֹאמַר דְבְּאִיָּכָא רִיעוּתָא לְפָנֵינוּ וּבְנוֹלָד הַס' מְחִיִּים מְחַזְקִינן מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר מִן הַתוֹרָה א"כ ל"צ קָרָא לְפִסְלָה מְכַהוֹנָה בְּשִׁלְמָא לְבַעַל צָרִיף קָרָא שְׁלֵא לְאוּקְמָה עַל הַחֲזָקָה וְכֵן לְתְרוּמָה אָבֿל שְׁתַּפְּסָלָה לְכַהֵן לְאַחַר מִיתַת הַבַּעַל מִצַּד זוֹנָה נִימָא פֿינן דְעַכְשָׁיו הִיא אֶשֶׁת אִישׁ וְאִיסוּרָה לְשׁוּק וְהוּי בְּנוֹלָד הַס' בְּזַמֵּן הָאִיסוֹר וּמִמִּילָא נְפִסְלָה לְכְהוֹנָה לְאַחַר מִיתַת הַבַּעַל דְמְחַזְקִין מְאִיסוֹר אֶשֶׁת אִישׁ לְאִיסוֹר זוֹנָה וְא"כ שְׁפִיר לְכְהוֹנָה ל"צ קָרָא.

א"ו דמה"ת לא מחזיקינן מאיסור לאיסור רק מדרבנן ושם קאי לאיסור תורה. ואולי י"ל דשם צריף הקרא להיות אסורה מטעם ודאי כמו בסוטה דהכ' עשאה פנדאי וכן נמי ממילא אם גלי הקרא לענין פהונה ותרומה הוא לעשות פנדאי וכמו שפכתבו תוס' שם דחמור משאר ספקות וצריף סליחה וכפרה אם בא עלי' אף אם היא טהורה פן נמי לענין זה חמור הס' שתהיה אסורה לכהונה משא"כ אם אסורה מצד דמחזיקין מאיסור לאיסור הוי רק כשאר ספקות לסלק החזקת היתר דקודם שהיה לה אם ימות בעלה שתהיה מותרת לכהונה ועיין ש"ש (ש"א פי"ג) ובמ"ש לעיל דיני שחיטה (סי' ד') ועוד יש למצוא דצריף קרא למ"ש במ"א די"ל דלגבי סוטה דאסו' מס' אין ע"א נאמן לומר דהיא טהורה וכ"כ הנו"ב תנינא אה"ע (סי' י"ו) ועיין לעיל שם (סי' ה') מ"ש בזה א"כ נ"מ טובא אם פהן אחד העיד עליה דלא נטמאה ואעפ"כ א"נ והוי ס' סוטה וצריכה לשמות אם בעלה מת קודם ששתתה דאסורה לכהונה מגזה"כ ואז אף דשניהם יודעים בבירור דלא זנתה אסורה לו מ"מ.

אולם פשטות דברי התוס' לא משמע פן א"ו דמה"ת באמת אזלינן בטר חזקה אף דנולד מחיים דלא מחזיקינן מאיסור לאיסור ואפ"י ורבא לא קאמרו רק מדרבנן: ועוד יש מקום לומר דגם בחליצה לא החמירו רק בתו"ת ושם איירי בס' קרוב לו או לה היינו תרי אמרו קרוב לו ותרי אמרו קרוב לה ובתרי ותרי מדרבנן עכ"פ לא אזלינן בטר חזקה ועיין ב"ש אה"ע (סי' קע"ג ס"ק ה') שכ' וז"ל וס' קידושין או גירושין היינו בזרק לה וס' קרוב לו או לה הוי ס' דאורייתא ואם ב' עדים אמרו קרוב לה וב' אומרים קרוב לו הוי ס' דרבנן פי מדאורייתא אוקמא תרי בהדי תרי ואוקמה אחזקה וא"כ בקידושין מותרת מה"ת ליבם ובגירושין מותרת לשוק עכ"ל ודבריו אינם מוכנים אם בתו"ת הוי ס' דרבנן ע"כ דסובר דאף בס' הנולד מחיים הוי ג"כ חזקת היתר לשוק ומה קאמר מקודם בס' קרוב לו או לה הוי ספיקא דאורייתא וזה לא אפשר וכבר עמד ע"ד בס' בית מאיר שם וגם לא אדע איזה ס' מציאות אפשר אם קרוב לו או לה.

וצריף לדחוק בכוננתו ולומר דהא דלא אזלינן בתו"ת בטר חזקה הוא דוקא בדאוריית' אבל בדרבנן אזלינן בטר חזקה כמבואר תוס' פתובות(דף כ"ו) לקה הקדים לומר דהוי ספקא דאורייתא דעצם הספק הוא של תורה וא"כ י"ל דלא החמירו רק בתו"ת ואם אף זאת רק מדרבנן מנ"ל לומר דחלקו על רבה וסברו אפ"י ורבא דבס' הנולד בזמן האיסור לא אזלינן בטר חזקה: ולכאורה יקשה סוף סוף למה החמירו אף בתו"ת הא אם זרק לה גט או קידושין בד"א שילה ל"ה רק דרבנן ועיין ח"מ אה"ע (סי' ל') שכ' קנן ד"א הם תקנות חכמים וא"כ ל"ה אלא קידושי דרבנן לדעת ר"י במעמד שלשתן אבל דעת ר"ן פ' הזרק דהוי קידושי תורה דהפקר ב"ד הפקר ובר"ן שם מבואר הטעם פיון דרבנן תקנוהו ואמרו שיהיה קונות הרי הקננום לו ועשאהו כהפקר ב"ד הפקר והיינו פיון דהד"א שילה מצד הפקר ב"ד מתגרשת או מתקדשת מה"ת.

אולם שם ברמב"ן כתב הטעם דמהני משום מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ומקנתא דרבנן הוא בגיטין ומשום לתא דידהו תקנו בקידושין משום ויצאה והיתה מבואר מדבריו דבגיטין אינו אלא מדבריהם ומטעם פל דמקדש אדעתא דרבנן ואפקינהו לקידושין וא"כ פיון דמטעם זה הוא הוי כמגורש' מה"ת אף יש להבין בדברי רמב"ן בקידושין איך יתכן

דיקה' מזה קידושי תורה וכבר עמד ע"ז בס' אבני מלואים שם (ס"ק ה') דאם ל"ה רק קידושי דרבנן א"כ הא דקתני במתניתין קרוב לה מגורש' מע"מ מגורש' ואינה מגורשת וקתני וכן לענן קידושין ומה נ"מ בין קרוב לה לבין מע"מ פיון דגם בקרוב לה אם נתקדשה אח"כ לאחר תפסו בה קידושי שני וליכא נ"מ רק להצריכה גט מקידושי הראשון מדרבנן ובמע"מ נמי צריכה גט מדרבנן אולם פתבתי בגליון דל"ק דמ"מ נ"מ אם קדשה אחר על ידי נריקת קידושין לד"א שלא דאם קידושי הראשון הנה קרוב לה שוב ל"מ קידושי השני פיון דגם קידושי השני ל"ה רק מדרבנן וכבר חל קידושין של ראשון אבל אם הנה מע"מ קידושי הראשון.

חל קידושי שני אם הנה בנדאי קרוב לה אולם דוחק גדול לומר דלרב"ן לא יהיה שוין הנושאים קידושין וגירושין דבגירושין מהני מה"ת מטעם פל דמקדש אדעת' דרבנן מקדש ואפקעינהו לקידושין ולגבי קידושין לא יהיה רק קידושי דרבנן.

לכך י"ל דבאמת סובר הרמב"ן פסברת הר"ן דמהני הקידושין מה"ת מטעם דהקנהו חז"ל לד"א של אדם והני פתצרו ונקנה לו ע"י העמידה לצורכו והפקר ב"ד הפקר מהני אף לעשות שאינו זוכה פזוכה וגם פיון דכבר קנה להד"א והני פתצרו קודם לכן מהני הקידושין מה"ת אולם סוב' הרמב"ן הא תינח בקידושין דהוא לדעתה דאינה מתקדשת בע"כ וכיון דמדעתה ורצונה מתקדשת מתרצת לזכות בהד"א שלא לכך מהני מה"ת אבל בגט דהוא בע"כ ואף שלא לרצונה א"כ אנו סהדי דאין רצונה לזכות בהד"א ולא מצינו זכיה לאדם בע"כ ושא לא רצונו לכך בגט אתי עלה רמב"ן מטעם פל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ומהני אף מה"ת להפקיעה לקידושין.

ובקידושין דהוא לרצונה ודעתה מהני מה"ת מטעם הפקר ב"ד ואקנוהו רבנן לד"א שלא והני פתצרה. ולפי"ז א"ש דהוי ס' דאוריית' בכל ענן בין בקידושין בין בגירושין ולכך י"ל דהחמירו חז"ל בתו"ת: אף מהא דנפל הבית עליו ועל בית אחיו ואינו ידוע איזה מת ראשון צרתה חולצת ולא מתניבמת משמע דהס' אינו בתו"ת רק ספק המציאות שלא נודע לנו ואף דהיתה מוחזקת להיטר לשוק במיתת הפעל בכ"ז צריכה חליצה מבואר דלא אזלינן בטר חזקה בריעותא מחיים ובכ"ז י"ל דהוא רק מדרבנן החמירו וכמו בתו"ת שלא למיזל בטר חזקה.

ועיין פ"מ (סיק"ה סק"ג) במה"ז דכ' כשאנו דנין על שעת הריעותא אמרינן פיון דאיטרע מה"ת לא אזלינן בטר חזקה בס' השקול ונהא דכ' תוס' דרוסה אי ל"ש בס' היינו מתירין היינו דאיכא נמי רוב בהדה והאי דיבמות תו"ת ספיקא דרבנן אף דאיטרע י"ל דאיכא תרי להדי תרי וליכא עדות פלל ומש"ה מה"ת אוקמי' אחזקה משא"כ בריעותא בגוף המעשה עי"ש.

ואינו מוכן הא בדריסה ובישב קוז' בושט פל החזקה הוא מפח רוב וכל חילו דחזקה היטר הוא מפח רוב בהמות פשרות ומה זה שכתב דאיכא נמי רוב בהדי' ואף למ"ש הת"ש והפנ"י דלגבי דרוסה הוי חזה"ג מ"מ הוי רק חזקה והרוב מבהמות פשרות אינו מוסיף פח לומר שלא דרס הארי הנכנס דבה ליכא רוב שאינן דורסין ואעפ"כ אינו אסור רק משום דדריסה שכיחי ומ"ש דבתו"ת דליכא עדות פלל לא כן הוא ואדרבה בתרי ותרי גרע דלכמה פסקינן דספקא דאורייתא הוא הואיל דינש תרי נגד תרי

וילהסופורים דמד"ת אוקמי אַחזקה ק"ו בְּסַפֵּק דְּמַצִּיאוֹת אֲשֶׁר אֵינוּ בְּתוֹ"ת וּא"כ אִם בְּתוֹ"ת מה"ת אֲזַלְיִנוּ בְּתַר חֲזָקָה וְאֶמְרִינּוּ סְלִיק עֲדוּתֵן ע"כ אַף בְּאַתְרַע אֲזַלְיִנוּ בְּתַר חֲזָקָה.

וע"כ בְּנִפְל הַבֵּית עָלָיו וְעַל בֵּית אַחֵיו דְּחֻלְצוֹת הוּא ג"כ רַק מְדַרְבְּנָן אַבְל מה"ת אֲזַלְיִנוּ בְּתַר חֲזָקָה וְאִם בְּנוֹלַד רִיעוּתָא מְחִיִּים הָיוּ ג"כ רַק מְדַרְבְּנָן: וְהַכּוּ"פ כ' בְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּלִמְסַקְנָא אִם נוֹלַד רִיעוּתָא מְחִיִּים אֲסוּר מְדַרְבְּנָן לַכ"ע וְקוֹנְשִׁית הַתּוֹס' הִי רַק לְרַבָּה וְאִם לֹא אֲתִילַד רִיעוּתָא מְבֻנָּא רַבְּעַת תּוֹס' לְהַתִּיר רַק בְּמָקוֹם דְּשָׂכִיחַ מְסוּפֵק בְּדַעַת תּוֹס' וְלִבְסוּף הַעֲלָה דְאִף בַּל"ש לְהִתֵּר אֵלִים הַחֲזָקָה וְדָחִי אַף דְּטְרַיְפוֹת שְׂכִיחַ.

וְלִכְאוּרָה הָא מְמָקוֹם שְׂבָא דְּבַס' קְרוּב לּוֹ אוּ לְהַ מְחַמְרִינּוּ מְדַרְבְּנָן מְשִׁם מוֹכַח דְּאִף בַּס' הַשְּׂקוּל פִּינּוּ דְאֲתִילַד רִיעוּתָא אַף בְּלֹא אֲתִילַד מְחִיִּים מְחַמְרִינּוּ דְהָא שְׁם קְתָנִי מְחַצָּה עַל מַחְצ' מְגוֹרְשָׁת וְאֵינָה מְגוֹרְשָׁת וְאֶמְרִי לְמֵאֵי הַלְכָתָא דְאִי פְהֵן הוּא אֲסוּרָה לִי וְאִי עֲרוּנָה הִיא צְרָתָה בְּעִי תְּלִיצָה הָרִי דְאִם בְּעֲלָה פְהֵן אֲסוּרָה לִי מַס' חֲזִינּוּ דְאִף בַּס' הַשְּׂקוּל וְלֹא אֲתִילַד רִיעוּת' מְחִיִּים בַּכ"ז לֹא אֲזַלְיִנוּ בְּתַר חֲזָקָת א"א וְלְהַחֲזִיקָה בְּמִוְתָרַת לְבַעַל' אַף י"ל מְשִׁם אֵין רֵאִי כ"כ דְּהָא בַּלֵּא"ה מְבֻנָּא מְתוֹס' פְּתוּבּוֹת (דָּף ג"ח) בְּהָא דְּסִבְרָא אָבוּהַ דְּשִׁמּוּאֵל אֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שְׂנֵאָנְסָה אֲסוּרָה לְבַעַלָה דְּחִיִּישִׁינּוּ שְׂמָא תְּחַלְתוּ בְּאֻנְס וְסוּפּוּ בְּרַצוֹן וּפְרִיָה הַש"ס אֻנְס דְּשָׂרְי' רַחֲמָנָא הִיכ' מְשַׁכַּחַת לָהּ וְכ' הַתּוֹס' אַע"ג דְּחִיִּישִׁינּוּ קְאָמַר מְשַׁמַּע לִיהַ דְּמַדְאוּרִיָּתָא קְאָמַר דְאִי מְדַרְבְּנָן לֹא הָיוּ מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִבְּעַלָה עַל כִּף הָרִי מְבֻנָּא דְאִף אִם מְחַמְרִינּוּ לְחֻוֹשׁ מְסַפְקָא מְדַרְבְּנָן וְשִׁלָּא לְאוּקְמָה אַחֲזָקַת הִתֵּר הִינּוּ לְאַסְרָה לְכַתְחֻלָה אַבְל לֹא לְהוֹצִיאָה מִבְּעַלָה א"כ אִמְאִי בְּמְגוֹרְשָׁת וְאֵינָה מְגוֹרְשָׁת אִם בְּעַלָה פְהֵן אֲסוּרָה עָלָיו הָא מַה"ת אוּקְמָה עַל חֲזָקָת א"א וּמְדַרְבְּנָן לֹא מְחַמְרִינּוּ לְהוֹצִיא' מִבְּעַל' וְע"כ צְרִיָה לִזְמַר דְּלַעֲנִין פְּהֵנּוּ' שְׂאֵנִי דְלֹא אֲזַלְיִנוּ בְּתַר חֲזָקָה לְיוֹחֲסִין וְכִמּוּ שְׂפַתְבוּ תּוֹס' יְבָמוֹת (דָּף ס"ח) ד"ה רִישָׁא לְהִדְיָא דַר"י אָמַר לֹא מְפִיָה אָנוּ חִיִּין וְאִף ר"ג דְּמַכְשָׁרָה הוּא מְשׁוּם דְאֶמְרָה לְכַשֶּׁר נְבַעַלְתִּי עִי"ש וְלִכְף מְחַמְרִינּוּ ג"כ אַף אִם הַס' הוּא לְהוֹצִיאָה מִבְּעַלָה אַבְל בְּאִסּוּרִין אַחֲרִים כְּמוּ סְפֵק סוּטָה לְבַעַלָה מְהַנִּי עַכ"פ הַחֲזָקָה שְׁלֹא לְהוֹצִיאָה מִבְּעַלָה: שׁוּב רֵאִיתִי בַּס' ב"מ (ס' ו' סו"ד) שְׁהַשִּׁיג עַל הַכּוּ"פ מְסַפֵּק גְּרוּשָׁה וְבַעַלָה פְהֵן וְסוּבַר בַּד' הַתּוֹס' דְלֹא מְחַמְרִינּוּ אַף מְדַרְבְּנָן לְמַסְקָנָ' וְהַשִּׁיג שְׁם עַל הַפּנ"י פְּתוּבּוֹת בְּסוּגִיא דַּפ"פ שְׁהַקְשָׁה שְׁם עַל הַתּוֹס' דְּרַצוּלוֹמַר בְּאַשְׁת פְּהֵן וְטוּעֵן פ"פ דְּנוֹקְמָה אַחֲזָקָה דְכַשָּׁרָה לְכַהֲנָה הָא עַכ"פ מְדַרְבְּנָן אֲסוּרָה וְכ' דְלְהוֹצִיאָה מִבְּעַלָה לֹא הִתְחַמְרוּ וְהַקְשָׁה הַב"מ מְסַפֵּק מְגוֹרְשָׁת בְּאַשְׁת פְּהֵן דְּחֲזִינּוּ דְאִף לְהוֹצִיא הִתְחַמְרוּ א"ו דְּתוֹס' ס"ל לְמַסְקָנָ' דְאֲזַלְיִנוּ בְּתַר חֲזָק' רַק הַקְשָׁה דַּע"כ"פ לְיוֹחֲסִין שְׁלֹא יִתְרַבּוּ חֻלְלִים הִתְחַמְרוּ וְלִדְעָתִי דְבְרֵי הַתּוֹס' פְּתוּבּוֹת (דָּף ג"א) הַנ"ל הֵם לְעַד גְּאָמֵן פְּדַעַת הַפּנ"י דְלֹא הִתְחַמְרוּ לְהוֹצִיא מִבְּעַלָה וְהָא דְבְּסַפֵּק מְגוֹרְשָׁת אֲסוּרָה לְבַעַלָה בְּאַשְׁת פְּהֵן ע"כ מְשׁוּם דְּבִיּוֹחֲסִין הִתְחַמְרוּ וְכַמ"ש תּוֹס' יְבָמוֹת וְהָא בְּטוּעֵן פ"פ בְּאַשְׁת פְּהֵן סוּבַר הַפּנ"י פִּינּוּ דְאֵין לָנוּ בִּירוּר גְּמוּר וְרַק מְטַעַם שׁוּנְיָה אֲנַפְשִׁיָה חֲתִיכָה דְאִסּוּרָא אֲסוּרָה עָלָיו דְהָא הִיא מְכַחֲשִׁתוּ וְאֵין לָנוּ בִּירוּר רַק מְטַעַם דְלִגְבִי עֲצָמוּ גְאָמֵן אִסּוּר זֶה לֹא אֵלִים יוֹתֵר מְשָׁאֵר אִסּוּרֵי תוֹרָה וְכִינּוּ דְבִשְׂאָר אִסּוּרִין לֹא מְחַמְרִינּוּ לְהוֹצִיא אֲשֶׁה מִבְּעַלָה כ"כ אַף בְּאִסּוּר פְּהֵנּוּהַ לֹא הִתְחַמְרוּ רַק הִיכ' דִּידְעֵנוּ בְּבִירוּר מִן הִרְעוּת' כְּמוּ בְּנִמְצָאת מְעוּבָרַת אוּ שְׂבָא עָלֶיהָ אִישׁ שְׁהוּא ס' בֵּן ט' שְׁנַיִם אַבְל לֹא בְּמָקוֹם דְאִף הִרְעוּתָא אֵינָה מְבֻנָּרַת לְפָנֵינוּ רַק לְגַבִּי עֲצָמוּ מְטַעַם דְּשׁוּנְיָ' אֲנַפְשִׁיָה ח"ד וְלָכֵן בַּס' מְגוֹרְשָׁת בְּאַשְׁת פְּהֵן אֲסוּרָה עָלָיו דְלִגְבִי פְּהֵנּוּהַ הִתְחַמְרוּ בְּיוֹתֵר אַף לְגַבִּי לְהוֹצִיא

מבעלה ול"ק על הפלתי: אף מ"מ מבואר מתוס' פתובות (דנ"א) הנ"ל דבשכיח לאיסור מחמירנו מדרבנן אף בלא אתילד ריעותא מחיים מדכ' דמדרבנן לא היו מוציאין אותה מבעלה על כף הרי דבלאו הכי א"ש להחמיר מדרבנן משום דאתילד ריעותא בפננו שפא עליה ושכיח להיות סופה ברצון והא ראי' דרבא חשבה לאונס דיצרא אלבשה לכף לא אזלינן בתר חזקת פשרות וצדקות לאבוה דשמואל דחשבה לרצון בסופו דהוי שכיח יותר.

אולם בס' השקול משמע מדברי תוס' יבמות (דס"ח) הנז' דאליבא דאמת לא החמירו היכא דלא אתילד מחיים דאל"כ מה הקשו דלמה פסלינן אותה לתרום' דלמא מדרבנן הוא כמו בנפל הבית עליו ועל בת אחיו דהיתה בחזקת היתר לשוק והחמירו כ"כ בזה א"ו דסברו דלא החמירו רק היכ' דשכיח ולא בס' השקול: ועיין פנ"י קידושין (דף ע"ט) שכתב הא דכתבו התוס' שם בקדשה אביה בדרף והיא עצמה בעיר דשמואל מודה אם קדשה אביה בלבד דל"ח דמעמידין אותה בחזקת פנויה ומפרש דהואיל שהיא בוגרות לפננו וליבא חזקת נערוות והוי תרי חזקות בזה הוי לקולא אף מדרבנן ולכאור' קש' הא אם פאנו לומר דשיטת התוס' למסקנא דיבמות דחולצו' לחומרא מוכח דאף שני חזקות ל"מ דהא בכהו המגרש ספק גירושין יש שני חזקות חדא חזקת אשת איש היינו חזקת איסור לעלמא וחזקת היתר לבעלה ואף דהא ביהא תליא מ"מ הוי תרי חזקות כמו בנגע באחד בלי'ל' דמבואר עירובין (דף ל"ו) דהוי תרי חזקות חזקת חי וחזקת טהרה.

ובס' ש"ש כתב להוכיח דאי תרי ותרי הוי ספקא דאורייתא אף תרי חזקות ל"מ מהד' דיבמות בס' גירושין דיש חזקת היתר לשוק וחזקה דלא נתגרשה. ואמ"ו ז"ל בדברי חיים דיני אישות (סי' י"ד) הביא מדברי ריטב"א עירובין שם דאף אי תו"ת ספיקא דאורייתא עדיף תרי חזקות מחזא וכתב דבס' גירושין פיון דכבר היינו דנין על המתגרשת בשעתה ואז ל"ה רק חדא חזקה שוב לא נוכל לצרף אס"פ החזקת היתר דיבמה משא"כ בנגע באחד בלי'לה פאו השני חזקות ביחד דאין נ"מ בהנידונין רק לענין אם הנוגע טהור או טמא ואני העירותי שם לומר דאף בס' גירושין לבד הוי תרי חזקות חזקת א"א וגם חזקת מרא קמא על הגט דלא קנת' האשה את הגט וכתבתי די"ל דחזקת מר"ק אינו מצטרף דאינו מועיל רק לענין ממון ולא לענין איסור.

אולם בלא"ה יש שני חזקות להמתגרשת בעצמה חדא חזקת א"א דאסורה לשוק וחזקת היתר לבעלה וגם חזקת היתר לפהונה שתהי' מותרת אחרי מות בעלה לכהן ולא נפסלה לכהונה אולם למ"ש דלענין פהונה פיון דהחמירו ביותר דאף להוציא מבעלה לא סמכינן על החזקות לכף אין חילוק בין חדא לתרתי.

אף בלא"ה יש לומר דע"כ לא חשבינן לחזקת חי וחזקת טהרה של הנוגע לתרי חזקות וכן בנפל למים שאין להם סוף שכתב הריב"ש דהוי תרתי חזקות חזקת חי וחזקת א"א אף דחדא בתברת' מישף שייכי רק שם עכ"פ יש מקום לחזק' חי לדון אף אם לא נגע זה בו או אף אם לא הי' לו לדון על אשתו פלל זה הוי חזקה בפני עצמה והשת' דאתרמי שיש לנו לדון גם להוצי' אשתו מחזקתה והנוגע מחזקתו הוי תרתי חזקות ועדיף מאחת משא"כ בספק קרוב לו או לה לא אפשר לחזקה האחת בלתי השנית דאם מותרת לבעל' מותרת לכהן אחר מיתתו ואם אסורה לבעלה מותרת לכהן אחר מיתתו וכן לענין איסור

לשוק א"כ לא הוי רק פתקה אחת ומתמרינו מדרבנו אבל לעולם י"ל בתרי תזקות אזלינו בתרייהו אף מדרבנו ובס' גירושין הטעם פינו דלגבי פל חד מתמרינו אי אפשר להקל וכן בס' קידושין אף דהוי תרי תזקות פנויה להמתקדשת ותזקת איסור לשוק והיתר ליבם מ"מ פינו דלענו המתקדשת פשאנו דנין עליה לבד מתמרינו משום דאתילד ריעותא שוב אף לגבי הצרה מתמרינו.

ואף די"ל דבכל ספק קידושין יש שני תזקות היינו חדא תזקת פנויה והיתר לשוק וגם תזקת רשות לעצמה ושנית היא הספק נולד על הקרובים ג"כ אם נאסרה על זה המקדש בשביל קידושין של הזאת מ"מ למ"ש אף דהוי בשני גופים מ"מ פינו דתליא זה בזה ואי אפשר לדון על אחת זולת תברתה ל"ה בתרי תזקות ואינו דומה להא דנגע באחד בליה וכמו שכתבתי לעיל.

אולם לפ"ז הי' לנו נ"מ אם לא ידענו פלל מן הס' גירושין או קידושין עד אחר מיתת בעלה ובמקום דליכא שום נ"מ עליה אז רק על זאת אם מותרת לשוק בכה"ג י"ל דהוי תרי תזקות חזק' דלא נתגרשה ותזקת היתר לשוק.

אף למ"ש י"ל דגם בזה לא הוי בתרי תזקות כמוכח: ולפ"ז אם נאמר דבתרי תזקות שיש לדון על עצם הספק בפני עצמה אף אם ליכא נ"מ עליו רק ע"ד אחר מ"מ שם תזקה בפ"ע היא וכשהקרה לדון על דבר אחר אשר הסתעף מזה להוציאה מתזקתה לא מתמרינו אף מדרבנו אתי שפיר דברי תוס' יבמות (דף ס"ח) הנ"ל דשם יש תזקת קטנות ותזקת פשרות של האשה דלא נפסלה לכהונה ולתרומה ובמקום שיש שני תזקות אזלינו בתרייהו אף מדרבנו ולכך נקטי התוס' שם בקושיותם דנוקמה אנתקא קמייתא דהי' פחות מכן ט' ונוקי איתת' בתזקת פשרות.

וע"ז מתרצי התוס' פינו דהשתא דאתי קמן הוי ודאי בן תשעה אע"פ שהי' ספק כשכא עליה לא מוקמינו ליה אנתקא קמיית' אלא אזלינו בתר השתא שהוא ודאי בן ט' דנתקא קמייתא איתרע לי' וכבר עמדו ע"ד תוס' המהרי"ט בתשובה והבאים אחריו הא דעת התוס' בכ"מ דנתקא דמעיקרא עדיפא מתזקה דהשתא ועיין שם שמעתתא (ש"ג) שהרחיב הדיבור בזה להשיב ע"ד המהרי"ט ושם (פי"ג) הוטב בעיניו דברי אחיו ז"ל פינו דקושית התוס' לא הי' אלא לתרומה ובתרומה וקדשים אזלינו בתר שעת מציאתו.

ולענ"ד יש לגמגם בזה דהא דמתזיקין פשעת מציאתו הוא דוקא במקום מציאתו ולענון להתזיקו בשנים הזמן פועל והולך וגדול מיום ליום שנה על שנה הוי הזמן בזה כמו שלא במקום מציאתו ואין לנו לדון מזמן של עכשיו שפבר עבר על זמן הקדום לומר כמו שהוא עכשיו בן תשעה פן הי' מקודם לכן היינו בעת שבא עלי' דהא ע"כ עבר הזמן ואינו באותו הימים שהי' אז ולדעתי ברור שזה דומה לשלא במקום מציאתו.

ומ"ש כמה מחברים ליישב ע"פ דברי ריטב"א קידושין (דף ע"ט) דבנדאי נגע ל"ש תזקה כמו גבי שלי' בבית לא אתי שפיר דנדאי מוכח מתוס' בכמה מקומות דלא נחתו לסבר' הזאת ובפרט מס' פסחים (דף ט').

והריטב"א יבמות (דף ס"ט) כתב באמת כן כיון שנובעלה לפסול לה ויש פאן פסול ודאי וביאה ודחית ואין הס' אלא על השנים לא מכשרינן לה דהא ריע מחזקתה כמו בעלמא פל היכא דנדאי נגע לית לי חזקה דהכשרה לענין טומאה וטהרה ע"כ דבריו.

אבל התוס' ודאי לא ס"ל סברא זאת כנ"ל. ולמ"ש יש לומר דאף שמצינו בתוס' קידושין (דף ס"ד) דחזקת קטנות הוי חזקה אף דעשוי להשתנות היינו דמ"מ מוקמינן אותו בחזקת פטור דעדיין לא נתחייב במצות זה הוי חזקה מעלייתא אבל לדון אם הי' אז בן תשעה שביאתו יהי' ביאה ל"ש רק חזקה דגופא וזה עשוי להשתנות כל יום ויום וס"ל לתוס' דל"ה חזקה כיון דעכשיו נראה לגדול בשנים שהגיע לכן תשעה שביאתו יהי' ביאה ולא נשאר רק חזקת פשרות שלה וכיון דיש ריעותא לפננו ס"ל לתוס' ג"כ דעכ"פ מדרבנן לא אזלינן בתר החזקה וכמ"ש: ולכאורה מדברי תוס' יבמות הנז' מוכח ג"כ דלא מחזקינן מאיסו' לאיסור דאל"כ מאי קשיא להו דנוקמי אחזקה הא אז בשעה שפא עלי' צריכים ג"כ לדון אם נפסלה מתרומה בטרום שתטבול והערב שמש דאם הוא בן תשעה עכ"פ שכבת זרע שלו מטמא כמבואר שם (דף ס"ט) בת פהו שנשאת לישראל טובלת ואוכלת בתרומה לערב והיינו משום שכבת זרע וא"כ צריף לדון אם נטמאת מן הש"ז וכשאנו דנין על הטומאה נטמאת בבירור דספק טומא' ברשות היחיד טמא והוי כמו ספק אם נגעה בשרץ דאף אם הספק על הטומאה אם יש בכאן דבר המטמא אם ודאי נגע ילפינן מסוטה או דהלכתא גמירא לן דהוי טמא ודאי כמבואר מדברי תוס' סוטה (דף כ"ח) וכמו שביארתי לעיל דיני שחיטה (סי' י"ט) א"כ דנין לנדאי דטמאה היא משכבת זרע של הבא עליה וממילא אסורה לאכול בתרומה ג"כ וא"כ אף לאחר שטבלה שייף לומר להחזיקה בחזקת אסורה לאכול בתרומה.

וע"כ צ"ל כיון דגם אם אסורה לאכול בתרומה ביומו ג"כ אינו בירור דהא דטמאה הוא רק מס' אף דס' טומאה ברשות היחיד עשאו התורה כנדאי מ"מ לא הוי רק לחומרא כמ"ש תוס' נרא' ש' יבמות (דף י"א) א"כ די לנו להסרו לה ולהחזיקה בטמאה משכבת זרע כמו בכל טומאה אבל לפסלה לעולם מאכילת תרומה הנה לנו לומר לאוקמה על חזקתה דכשרה לתרומה ולהחזיק להבא עלי' בחזקת שלא בא לכלל ט' שנים: אולם יש להתבונן בש"ס שם (דף ס"ט) ב' ישראל שפא על בת פהו תאכל בתרומ' עופרה לא תאכל ופריף בש"ס ליחוש שפא עופר' מי לא תנן מפרישין אותן ופי' רש"י אלמא לחדא ביאה חיישינן ומשני לתרומה לא חששו ופריף שוב ולתרומה לא חששו והתניא ה"ז גיטף שע' אחת קודם למיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד ועי"ש במהרש"א דקושני הש"ס לא הי' על שוטה דבכמה ביאות ודאי חיישינן ועופרה דנקט י"ל משום אונס ופתי וכו' לא חיישינן על חדא ביאה ומדמה לה"ז גיטף שעה אחת כו' דהוי גמי ס' גרוע שימות אותה שעה והקשה המהרש"א למה ליחוש לספקא נוקמה אחזקה שלא היתה מעופרת ונוקי האשה בחזקת פשרותה לתרומה וכ' דל"א נוקי אחזקה אלא היכא דליכא למיקם אמלתא כמו בס' בן ט' אבל הכא כיון דאיכא למיקם אמלתא אם היא מעופרת אם לאו לא מוקמינן לה אחזקה עי"ש וזה דבר חדש שלא למיזל בתר חזקה במקום דליכא למיקם אמלתא מיד רק לאחר זמן ויש להוכיח נגד זה מפמה מקומות דהיכא דלא נוכל לברר מיד אזלינן בתר חזקה ואף די"ל דכאן גרע כיון דיש ליחוש שפא ותפרר אח"כ שהיא מעופרת ותפרר דאכלה למפרע באיסור וכה"ג גרע כמו דמצינו דאף בס' דרבנן אזלינן לקולא בכ"מ מ"מ

היכא ד'יש ח'ש'ש ש'יתברר אח"כ מ'מילא ד'עשה איסור יש להחמיר כמ"ש הרדב"ז (ח"א סי' ס"ב) הבאתי לעיל דיני יו"ט (סי' ט"ז) וכ"כ י"ל דנחמיר אף במקום חזקה בכה"ג לחוש ש'מא יתברר אח"כ ש'עשה איסור למפרע.

אולם אם נאמר דמחזיקין מאיסור לאיסור כמ"ש הטו"ז (סי' נ"ז ס"ק י"ט) ה"נ פ"נ דמ"מ אסורה לאכול בתרומה עד שתטבול ונעריב השמש דעכ"פ טמאה מביאתו מחזיקין עוד לאסרה בתרומה ש'מא תתעבר.

אולם י"ל דוקא בנולד הס' מחיים בשעת איסור היינו פשידוע שנעשה הריעות' מחיים בשעת איסור רק שהוא ספק אם הוא ריעותא המטריף אבל פנולד הריעותא אף ד'יש בו לאסור במקצת לא מחזיקין להוציא מחזקת היסור לגמרי.

אולם למ"ש הרמ"א יו"ד (סי' ק"י) בעוף ש'יש חזקת איסור ונשבר או נשמט גפו ס' מחיים ספק לאחר שחיט' ואת"ל מחיים ש'מא לא ניקבה הר'אה יש להחמיר מ'כ ס"ס הרי דאף בכה"ג מחזיקין מאיסור לאיסור וא"כ ה"נ י"ל פ"נ דהר'עות' מ'ב'ררת לפננו ונפסלה בנדאי עכשיו מאכילת תרומה אף דל"ש שתתעבר מביא' אחת מ"מ חזקת פ'רות לתרומה ל"ש וגם חזקת ש'לא הית' מע'ב'רת ל"ש פ"נ דנעשה מעשה לפננו שראוי להסתפק לק' פ'ריו ש'פיר בש"ס: וק' דפ'ריו מה"ז ג'ט' אף דשם הוא מטעם דש'מא ימות ח'י'ש'ינו כמ'ב'ן בש"ס ג'ט'ין (דף כ"ח) ופרש"י שם דלא מ'רע לי' לחזקה ב'הכי וא"כ מאי מד'מה הש"ס ש'מא ע'ב'רה דהוא על ע'בר לש'מא ימות דהוא על ע'תיד ואף די"ל דהש'ש ש'מא יק'לט ה'רע ביום ג' ד'זה הוא על ע'תיד מ"מ ז'ה ה'וי נ'גד ר'וב ד'ר'וב נק'טים מ'ד כמ'ב'נאר ב'ח'דושי ר"ן נ'דה (דף ל"ח) אולם למ"ש פ"נ דר'יעותא נעשה לפננו ח'י'ש'ינו ואף דל"ש מ'ביא'ה אחת מ"מ ה'א גם שם ל"ש ש'ימות מ'ד ד'ר'וב א'נשים אינם מ'תים מ'ד ואד'ר'ב' אף ר'וב חולים לחיים רק שם ה'חמירו ח'כמים לחוש ד'אם ת'אכל לעולם יוכל להיות ש'תבא לאכול ש'עה אחת ק'ודם מ'יתה.

ועי'ן ח'דושי רש"ב"א ריש נ'דרים שכ' פ'ן להד'א ד'הא ד'אסורה לאכול בתרומה מטעם ש'מא ימות הוא רק מד'רב'נן וע"כ הטעם כמ"ש ומד'מה הש"ס ז'ה להחמיר ג"כ מטעם ש'מא ע'ב'רה פ"נ דנעש' ר'יעות' לפננו ו'יש עוד לד'בר ב'זה הר'בה ואכ"מ רק ד'ר'וב אגב פ'תבתי הש'י'ף לע'נ'ן חזקה בא'ת'רע אם מחמ'ר'ינו עכ"פ מד'רב'נן ואף לדעת ר' יונה ורש"ב"א י"ל דגם בס' הנולד מחיים ל"ה אסור בס' השקול רק מד'רב'נן ואף ד'הביאו רא'יה מ'הא דחושש'ין לס' דרוסה הגם דלא כ'תבו מטעם דש'כ'ח מ"מ י"ל פ"נ דלא ס'ברו דדרוסה ש'כ'ח ד'הוי ס' השקול אינו אסור רק מד'רב'נן.

וכן משמע קצת מדקאמר הלשון חושש'ין וכמו ש'כתב מהרי"ט ב'ח'דושי לק'דושי'ן והנו"ב ת'נינא אה"ע (סי' ע"ה) ב'הא דקאמר ב'מק'דש בע"א חושש'ין לק'דושי'ן דלשון ז'ה הוא רק מד'רב'נן וב'ת'שובת מש'את ב'נ'מין מ'ובא כפ"מ (סי' נ"ז) ב'אמת דס' דרוסה הוא רק מד'רב'נן והפ"מ ת'מה ב'זה ואינו מ'וכ'ר'ח ד'אד'ר'בה הלשון חושש'ין משמע קצת דהוא מד'רב'נן.

אולם מצינו ג"כ הלשון חושש'ין לאסור מה"ת כמו כ'תוב' (דנ"א) א'שת ישראל ש'נאנס' חושש'ין ש'מא סופו ב'רצון וע"ש בתו' דהוא ח'ש'ש ד'אור'י'תא וכן משמע ב'הא דר"פ

במקדש בע"א חוששין לקידושין פנראה דעת רמב"ן דהוא מה"ת פמו שהבאתי לעיל דיני שחיטה (סי' ה) והת"ש בקידושיו בכור שור (דף י') פסיקא ליה בדעתם דמה"ת אסור במקום רעותא והקשה מהא דרבה דאמר אשה זו בתזקת היתר לשויק עומדת הרי אף דהוי ריעותא אזלינן בטר חזקה וקשה לרבה מהו בריית' דהביאו ראיה ומדחיק עצמו דרבה מודה דעכ"פ מדרבנן אסור ושוב מנ"ל להם דאסור מה"ת וזה ל"ק דהא רב דסובר אין חוששין לס' דרוסה ע"כ דפליג על ברייתא הזאת וסובר דאף במקום רעותא אזלינן בטר חזקה.

עוד הביא ראיה לר' יונה מהא דחולין (דף קל"ד) דאמרין ס' איסורא לחומרא גבי חלת גר אף דבתזקת פטורה קנימא ומשמע התם קצת דדאורייתא הוא והפ"מ בפתיחה לטריפות מביא פזאת מדברי פנים מאירות וכתב דאדרבה משם ראיה דבס' השקול אוקמיה אחזקה רק בעון מיתה וכבר כתבתי לעיל דיני שחיטה (סי' כ"ד) לדון בדבריו ובאמת אם נבא לידי מידה הזאת לחלק בין עון מיתה ללאו פאשר קצת היינו יכולין ללמוד פזאת מדברי תוס' סוטה הנ"ל דצריף קרא לכהונה ולתרומה ולא ילפינן ממה דאסרה הקרא לבעל.

אולם יקשה אם פן ביבמה לשויק ליפא רק לכל היותר לאו דלא תהיה אשת המת החוצה ואיסור אשת אחיו הוא איסור פרייתות ונחמור א"כ מאי פריף הש"ס על רבה דקאמר דלקף לא קתני ס' קרוב לה גבי גירושין דאשה זו בתזקת היתר לשויק עומדת א"ה בקידושין נמי נימא אשה זו בתזקת היתר ליבם עומדת הא שאני ושאני דליבם חוששין על איסור פרת ולא מוקמינן על החזקה דהוי כעון מיתה לקף חולצת ובס' גירושין דליפא רק איסור לאו יבמה לשויק לקף סובר רבה דאוקמיה על החזקה ודוחק לומר פינו דלגבי המתגרשת יש עון מיתה ומחמירין שלא למיזל בטר חזקה שוב אף בהמסתעף היינו הצרה מהראוי להחמיר שלא למיזל בטר חזקה דאיתרע או דרבה סובר דאף בעון מיתה ג"כ לא מחמירין א"כ קידושין נמי דזה דוחק גדול די"ל דכל חד תיקום אדוכתין ועוד אם מת' מיז המתגרש' לאחר לידות הס' הכי יהיה איזה השפנות בזה לגבי צרה.

ומזה נראה דאין לחלק בין עון לאו לעון מיתה: גם י"ל אם נחזק בדעת הת"ש דסברי היכא דאיתרע לא מוקמינן על החזקה מה"ת והיינו דאינו דומה לנגעי בתים דכאן השור שחוט לפניה ועיין ש"מ פתובות (דף ע"ה) בהא דקאמר ל"ת דר"י לא אזיל בטר חזקת הגוף דכ' ולא תקשי פשיטא דכי אמרינן מקרא אוקי מלתא אחזקה היינו היכא דאין שור שחוט לפניה פגון גבי הסגר הבית דל"י אי בצר הנגע בשעת הסגר אבל בשור שחוט לפניה פגון הכי דהרי מומין לפניה איפא למימר דל"א בטר חזקה דהיא עצמה שוכרה בצדה דאפשר שתעמדה בתזקת מומין כל מה שתוכל פינו דהרי מומין לפניה עי"ש ואף דהתוס' חולין הוכיחו מהסגר דאף באיתרע החזקה אזלינן בטר החזקה י"ל דהם סברי דאינו דומה לשם כמ"ש לעיל דיני שחיטה (סי' ט') דמצב של השתא הוי פשלא במקום מציאתו עי"ש ומ"מ לא קשה מהו דיבמות דסבר רבה אשה זו בתזקת היתר לשויק עומדת אף דרענותא לפנינו דיש לחלק כמ"ש הת"ש בעצמו שם לישב קושית המר"מ לובלין על הרשב"א והר"י דמתירין הגבינות ואמרינן דסמוף לשחיטה נטרפה אע"ג דכבר יצאה מחיים מחזקתה וכ' לתרץ דזה דומה להא דסובר ר"ח ספין איתרע בהמה לא איתרע ה"נ

ע"כ לא אסרינו רק הבהמה ולא הגבינות שהחזקו בכשרות ע"ע דלא איתרע חזקה דידהו אע"ג דחזקתו תלוי בחזקת הבהמה הרי דמחלקינו לבין ריעותא בגוף הדבר לבין אם גוף דבר הנדון לא נמצא בו ריעותא וא"כ ה"נ י"ל דרבה דסובר בס' מוקמינו להצטרף בחזקתה הוא מה"ט אף דתלוי חזקתה בחזקת א"א דהערנה מ"מ פינו דליפא ריעותא בגופה אזלינו בטר חזקתה דלא איתרע משא"כ בס' הנולד בגוף הבהמה.

ור' יונה סובר כמ"ש הרמב"ן שם דדוקא בכנס ואח"כ גירש איירי אבל בגירש ואח"כ פנס ל"ה חזקה דחזקת א"א של הערנה ל"מ ע"ש ודלא פשיטת תוס' שם. ואף דיש לחלק מהך דגבינות דשם אין אנו עושין תרתי דסתרי דאף אם הבהמה טריפה יוכל להיות דאח"כ נטרפה משא"כ בזה כ"א תלוי בחזקתו מ"מ פינו דשני גופין הן נוכל לומר דאף דחזקת א"א דהערנה איתרע מ"מ מוקמינו הצרה ע"ח היתר פינו דל"ה ריעותא בגופה.

אף א"כ יקשה מה הקשה הש"ס על רבה מנפל הבית עליו הא שם הוי ריעותא בגופא דהס' נולד בפעל המתיר לשוק מי מת קודם או הוא או בת אחיו ולכך חולצת א"ו דאין זה סברא לחלק אף בתרי גופים לעשות תרתי דסתרי ואין חילוק בין נולד ריעותא בגופא או לא: ועיין רמ"א (סי' ק"ד) בנמצא עכבר בשומן לא מחזקינן איסור שפא הנה השומן רף פשנפל שם וכבוש הוי כמבושל דמותר מכל ס"ס ובכו"פ הקשה שם הא אף בס' אחד יש להעמיד השומן בזה"ת ועומד עכשיו הוא דנפל כמו גבי חלב דאמרינן השתא דנטרפה וכ' שם הת"ד דוקא בחלב דלא אתילד ריעותא בגוף החלב רק בבהמ' אבל בדבר דאתילד הריעותא גופא מחזקינן מזמן לזמן וכן (סי' ק"ה) בס' כבוש דאסור דעמד ג"כ הכו"פ אמאי אסור נימא השתא נפל כ' ג"כ הח"ד שם זה באורף וכן כ' בספרו מקו"ח (סי' תס"ז) מה"ט גבי חיטה הנמצא במצה פינו דאתילד בה הריעותא לא אזלינו בטר חזקה דכאן נמצא ומסקינן להח"ט שהיתה במים ונתחמצה משא"כ שאר העיסות דלא אתילד דמאי לגבינות וכ' שם אף בנמצא החיטה בהעיסה שנשארה בידו אחר שאמו ונתן לאחרים ג"כ מותר וחולק שם על המג"א הרי דין לפסק הלכה דאף בדבר הסותר עבדינו תרתי דסתרי ואזלינו בטר חזקה במה דלא אתילד הריעות' בגופא ועפי"ז יש לומר במ"ש הרמ"א יו"ד (סי' ק"ז) בדגים קטנים שנמצא דג טמא בקערה ולא עירה פולם בפעם אחד דיש מתירין דלא מחזקינן איסור לומר דנשארה האיסור בלא ס' וכ' ואף לדעת האוסרין אין לאסור הפלים שנתבשלו בו דמעמידין הפלי על חזקתו וכ' שם הש"ך משם מהרי"ל בתשובה דלא התיר הפלי אלא לאחר מעל"ע דהוי ס' דרבנן ובמהרי"ל (סי' קס"ב) כ' זאת מטעם דאסרינן המאכל ולא סמכינן על החזרה אסור הפלי ואם נאמר לחלק בין מה דאתילד ריעותא בגופא א"ש דלגבי הפלים דלא אתילד ריעותא לכך מותר אף תוך מעל"ע.

אולם באמת הדברים רחוקים לדון בתרתי דסתרי דע"כ לא התירו הגבינות אף דמטרפינו להבהמה הוא משום דיכול להיות שכן היה שסמוך לשחיטה נעשה הנקב ושתייהן אמת הגבינות פשרים והבהמה טריפה.

אבל בנדון דהמקו"ח גבי עיסה בלתי באפשרות שיהיה שתייהן אמת ולא עבדינו תרתי דסתרי וכן בנדון דרמ"א הנז' ורא' מקושית התוס' וכן ברשב"א בזה דבימות. אולם דברי הח"ד (סי' ק"ד) ג"כ בלא"ה אינם מוכנים דמה ריעותא בגופא הוא במציאת העכבר

אם לא שָׁהֵתָה מעל"ע ולא פִּלְטָה אֲדַרְבֵּה חֲזַקְתָּ הַגּוֹף יֵשׁ שְׁלֵא פִּלְטָה וּמֵאֲחֵרֵינוּ זְמַן הַנְּפִילָה כְּשֶׁכָּבַר הָיָה קְרוּשׁ וְכֵן בִּס' פְּבוּשׁ אִם מֵאֲחֵרֵינוּ הַזְּמַן שֶׁנִּפְלַג יֵשׁ חֹזֶה"ג שְׁלֵא נִפְלַט וְלֹא הָיָה שׁוּם רִיעוּתָא וְאֵינוּ דוֹמֶה לְהֵנָּה דְנוּלֵד הָרְעוּתָא בְּגוּפָא מִמֶּשׁ כְּמוֹ בְּנִשְׁבֵּר הַגַּף אוֹ הַרְגֵל דְכִמוֹ שֶׁהוּא עֲכָשְׁיוֹ אֵיתְרַע וְהוּי רִיעוּתָא וְכֵן בְּסִפְקָ דְרוּסָה אוֹ ס' פְּלָבָא ס' שׁוּנְרָא אִם תְּרַוּוּהוּ שְׁכִיחַ הוּי רִיעוּתָא אוֹ שֶׁהוּסַח מֵעֲשֵׂה הַטּוֹרָף אֲבָל בְּנִמְצָא עֲכָבֵר אוֹ חִטָּה אִם לֹא פִּלְטָה לִיפָא שׁוּם רִיעוּתָא.

וּבְחִיטָה בְּעִיסָה בְּלֹא"ה כֹּל דְבָרֵיו תְּמוּוֹהֵין דְהָא אַף בְּמָה דְאֵתִילַד רִיעוּתָא בְּגוּפָא דְמִחְמָרֵינוּ לֹא מְצִינוּ דְמִחְמָרֵינוּ בְּדַרְבְּנָן. וְלִדְבָרֵיו בִּס' פְּבוּשׁ הוּי רִיעוּתָא בְּגוּפָא דְלֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר חֲזַקָה וְאֵף עַפ"כ מְבוּאָר בְּרַמ"א שֶׁם דְבִבְשׁוֹר בְּחֻלְב דְמַה"ת אֵינוּ אֲסוּר אֲלָא דְרָף בִּישׁוּל ס' פְּבוּשׁ מְוֹתֵר וְהוּא מֵאו"ה וְכָבֵר הֵבִיא הַשֵּׁ"ף (ס' נ') דֵּהֵאוּ"ה סוֹבֵר פְּדַעַת ר"י וְהַרְשָׁב"א הָרִי מְבוּאָר דְבְּדַרְבְּנָן לֹא מִחְמָרֵינוּ אַף בְּאֵתִילֵד רִיעוּתָא בְּגוּפָא אוֹ דְזָה ל"ה כְּאֵתִילֵד רִיעוּתָא בְּגוּפָא וְכִמוֹ שֶׁכ' הַרְשָׁב"א חֲזַלִּין (דָּף מ"ו) דְקוּץ בְּנִשְׁט וְס' דְרוּסָה אֵיתִילֵד רִיעוּתָא שֶׁהוּסַח בְּהַ מֵעֲשֵׂה הַמְטָרִיף רַק שְׁמִסְנֹפֶק בְּגַמֵּר מֵעֲשֵׂה אֲבָל בְּאִם הִס' עַל הָרִיעוּתָא ל"ה פְּרִיעוּתָא מְגוּפָא וְכֵן אִם נִמְצָא נָקֵב וְא"י אִם קוֹדֵם שְׁחִיטָה הוּי רִיעוּתָא בְּגוּפָא אִם אֵין בְּמָה לְתַלוּת פִּינוּ דְכִמוֹ שֶׁהוּא עֲכָשְׁיוֹ לְפָנֵינוּ בְּמִצְבָּה הִזָּה יְכוּל לְהִיּוֹת דְטָרִיפָה וּבְקוּץ וְס' דְרִיסָה יְכוּל בְּמִצְבָּה שֶׁהוּא עֵתָה לְגֵרוּם הַטְּרִיפּוֹת מִשָּׂא"כ בִּס' פְּבוּשׁ וּבְהַ דְחִיטָה הוּי פְּלֹא הוּסַח מֵעֲשֵׂה הַטּוֹרָף פְּלֹל אִם לֹא הָיָה מֵעַל"ע וְלֹא הָיָה הַחִיטָה חִמּוּצָה וְאֵף בְּזַרְק לָה גַט ס' קְרוּב לוֹ אוֹ לָה הוּסַח ג"כ דְבָר הַגּוֹרֵם לְסַלֵּק הַחֲזִיקָ דְכָבֵר יִרְדְּנוּ לְבֵית הִס' מִשְׁעַת זְרִיקָה דִּיכוּל הִי לְהִיּוֹת שִׁפּוּל קְרוּב לָה וְכָבֵר פְּתַבְתִּי לְעֵיל דִּינִי שְׁחִיטָה(ס' ח') סְבָרָא זֹאת בְּדָבָרֵי מֵהֵרִי"ט מִשָּׂא"כ בְּהֵנָּה הוּי פְּלֹא אֵתִילֵד רִיעוּתָא וְהִס' עַל הָרִיעוּתָא וְעֵינֵין ת"ש (ס' כ"ט) דָּאֵף הֵר"י מוֹדֶה דְמוֹקְמֵינוּ עַל הַחֲזִיקָה בְּסִירְכָא תְלוּיָה וְכַדוּמָה דִּי"ל דָּאֵין פֶּאן רִיעוּתָא פְּלֹל דְלֹא מְקָרִי ס' וְאֵע"ג אִם נִאֵמ' דְהַרְגֵל נִשְׁבֵּר לְאֲחָ"מ לֹא יִצְאָתָה מְרוּב הַבְּרִיאוֹת מ"מ רִיעוּתָא הוּא לְגֵרוּם ס' עִי"ש בִּמ"ש בְּדָבָרֵי רִשָׁב"א וְטו"ז (ס' ל"ט) בְּנִסְתַּפֵּק בְּסִירְכָא אִם הִיא מִחֲתוּף לְחֲתוּף אֵי מַגֵּב לְגַב דְזָה ג"כ לֹא מְקָרִי רִיעוּתָא דְרִיקָה זֹו ל"ה בְּחֻלְקוֹ שֶׁל טוֹרָף וְה"נ דְכְּוֹנֵתִי דְהַנְּחַת הַשֶּׁרֶץ אֵינוּ רִיעוּתָא אִם לֹא פִּלְטָה: וּמֵהֵאֵי טַעְמָא לֹא אִדַּע מ"ש בְּסִפְרָ בֵּית מֵאִיר (ס' ו' ס' ד) לְהֵבִיא רֵאָזָה דְבִס' הַשְּׁקוּל לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר חֲזַקָה מִש"ס חֲזַלִּין (דָּף י"ג ע"ב) אֵין רוּב גּוֹיִם מֵינִין וּפְיִרְשׁ רִש"י הַלְכָף הָנָה לְהוּ מֵינִין מֵיעוּטָא וְל"ח וּמִדְלָא פְיִרְשׁ דְכֵינוּ דְלִיפָא רוּב יֵשׁ לִילָף אַחַר חֲזַקָתָ הֵיטֵר הַנְּאָה דְבַהֲמָה נִשְׁמַע דְסוֹבֵר בְּפִשׁוּט הַקְּוִשְׂיָא וְנִיחּוּשׁ שְׁמָא מִין הוּא ל"ה מִטַּעַם רוּב אוֹ מִן מְחַצָּה ע"מ פְּרִיף עֵי"ש וְלֹא אִדַּע הָא אִם פֶּן אַף לְדַעַת ר"י וְרִשָׁב"א דְבִס' הַשְּׁקוּל לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר חֲזַקָה הֵינֵנו הֵיכָא דְאִיפָא רִיעוּתָא מְבוּנְרֵת לְפָנֵינוּ וְיִרְדְּנוּ לְבֵית הִס' אֲבָל לְהַחֲזִיק רִיעוּתָא וְלְגוּלֵל עֲלֵינוּ סְפָקוֹת בְּזָה לְכ"ע מוֹקְמֵינוּ עַה"ח וְכִמוֹ בְּמִבְיָא גַט לְאֲשֵׁתוֹ וְהַנִּיחוּ זָקֵן אוֹ חוּלָה גִיטִין (דָּף כ"ח) דְנוֹתֵן בְּחֲזַקָתָ שֶׁהוּא קֵיִים וּמִוֹתֵרַת לְהַנְּשֵׂא אַף בְּמִקּוּם יָבֵם וְסִמְכֵינוּ עַל הַחֲזַקָה אַף בְּדָבָר שְׁבַעְרָן' פִּינוּ דָּאֵין לְנוּ לְהַסְתַּפֵּק בְּמָה שְׁלֵא נִדַּע וְא"כ מֵאֵי פְרִיף וְנִיחּוּשׁ שְׁמָא מִין וְע"כ דִּס"ל דַּע"כ פ' לְכַתְחֻלָּה בְּמִקּוּם שִׁישׁ לְבָרֵר לְמָה נְסִמְנוּף לְכַתְחֻלָּה לִיקַח מִן שְׁחִיטָת עֲכוּ"ם וְלִקְהוֹת נִיחּוּשׁ שְׁמָא מִין.

אוֹ י"ל אַף אֵי הוּי ס' הַשְּׁקוּל מ"מ פִּינוּ דְלֹא נוּלֵד הִס' עַל הַבְּשָׁר רַק עַל הַשׁוּחַט שְׁמָא מִין הוּא דוֹמֶה לְמ"ש הַת"ש לְתַרְץ קוֹשִׁית הַפ"ח מ"מ"ש (ס' נ"א) הַלְעִיטָה דְבָר שִׁס' נוֹקֵב

לבני מעיים טריפה אף דהוא ס' השקול וכ' דבס' הלעיטה שפיר אוקמינן על התזקה אכל
הלעיטה ודאי והס' על דבר הנזקב אין סברא לומר הואיל ובהמה בתזקת פשרות עומדת
דבר זה אינו נזקב ואין להתזקה ענגן להס' וה"נ דכונת' פיון דהס' נופל ונולד על האדם
השוחט אם מין הוא לא יועיל התזקת היתר של הבהמה ואף דהח"ד השיג עליו מהא
דאלמנות עיסה דמוקמינן לה אחזקה נימא ג"כ הכי וכי משום שהאשה יש לה תזקת
פשרות האיש הזה אינו חלל או הגט הנה קרוב לו א"ו הטעם דמשום ס' אין מוציאין
אותו מתזקת פשרות.

וכבר פתבתי לעיל מזה דיני שחיטה (סי' י"ד) ובנדאי הסברא נכונה דבכל התזקות נולד
הס' על אותו דבר ומס' אין מוציאין אף דהתזקה אינו מברר כמו בנזק גט ס' קרוב לו או
לה עיקר הס' על נידון זה נולד הס' ביחד להוציא מהתזקה ויש שייכות להתזקה עם הס'
דמנוניהו יחד יתלכדו בכל עת שנולד הס' עומד כנגד התזקה וזאת תזקת התורה שלא
להוציא דבר מתזקתו ע"י ס' הנולד ביחד עם התזקה משא"כ דבר שהוא ס' בפ"ע בלעדי
התזקה על טבע אותו דבר מה הוא ל"ש בזה לדון תזקה פיון דנשאר בספקו בטרם שפא
המקרה ובטרם שאכלה החלמית יש ספק בטבע אם מנזקב או לא: ועיין ס' תו"ח עירובין
(דף ל"ו) בהא דאמר רבא פכר זה היום חול ולמחר קודש ועירב בו מהו והקשה מ"ש
מתרומה ונטמאת ס' מבעוד יום ס' משחשכה דכשר משום תזקה קמייתא וה"נ כשאמר
היום חול ולמחר קודש אע"ג דס' הוא אם הנה קודש או חול בה"ש מ"מ מוקמינן להעירוב
קמייתא ע"ש ולדברי הת"ש נכדו ז"ל ל"ק פלל דענגן בה"ש הוא ס' בפ"ע ולא נולד
הס' על המקרה הזאת על העירוב בלבד רק ס' בפ"ע אם יום אם לילה ואין לו שייכות
עם תזקת חולין של הפכר או חזק' קודש וא"ד לשאר תזקות דהס' מהמקרה נולד ביחד
אף אם הוא נידון בפ"ע כמו בשליא בבית וכדומה בנדאי מגע דדעת תוס' דלעולם אין ס'
מוציא מידי ודאי ואף בריעותא בנזרק טומאה בין שני נזירין מוקמינן לכ"א עה"ח אף
דנדאי א' טמא וכן בפסחים (דף ט') בנדאי על דהס' על הפכר ואין שייכות לו אל התזקה
ובכ"ז סברו דשייף בזה תזקה ועיי"ש במג"ש ובפנ"י וצל"ח מ"מ זה הפל אם נולד ביחד
הס' על המקרה אשר נדון עליו נחזק התורה דאין ס' מוציא מידי ודאי משא"כ היכא דנולד
הס' ויש לנו לדון עליו מצ"ע בטרם שהקרה לפנינו הנידון הנדרש עליו ל"ש לאוקמי על
התזקה כמו בה"ש דהוא ס' בפ"ע ונשאר בספק ל"ש לומר דהתזקה יברר ואף אין ס'
מוציא מידי ודאי ל"ש בזה פיון דהס' נולד בפ"ע קודם המקרה הנה ונשאר תמיד בספקו
וה"נ הך דהעליטה חלמית דתמיד הס' עומד לפנינו בטבעו אף בלעדי המקרה הזאת ומ"ש
הח"ד מהך דאלמנות עיסה פתבתי לעיל שם מזה.

וה"נ פיון דהוי ס' השקול על השוחט הגוי אם מין הוא בזה ממילא נגרר אחריו הבשר
לאסרו מס' בהנאה לכה צ"ל דהוי מיעוטא ול"ח: עוד יש מקום לומר אם נחזיק דר"י
ורשב"א וסייעתם סברי מה"ת לא אזלינן בטרם תזקה היכא דיש ריעותא לפנינו וא"ד
לנגעי בתים דהוכיחו התוס' דאף דאיתרע דחסרה הנגע השתא אזלינן בטרם תזקה
דמעיקרא.

עפ"י מ"ש הש"מ פתובות (דף כ"ו) בהא דאנן אחתינן דאמאי מסקינן בתו"ת הא ל"א
בטרם תזקה כמו בינאי המלך וכ' וז"ל והתירוץ הנכון דהכא פיון דאתא עד מעיקרא

ואסקינוה אפומיה מפני סיוע התזקה דאלו בלאו תזקה ל"ה מבטלינו קלא בע"א נמצא שנתתזקה התזק' שעשינו מעשה והכשרנו ע"פ וכינו שנתתזקה ה"ה נחשבת לסייע הני תרי דמכשרי כנגד הני תרי דפסלי ולתירץ זה אי אתי מעיקרא תרי דמכשרי בב"א והדר תרי דפסלי ל"ה התזקה נחשבת לסייע הני תרי דמכשרי שהרי לא עשינו מעשה על פיה עכ"ל הרי למדנו מדבריו דהיכא דהוצרכנו לדון עפ"י תזקה ולעשות מעשה על פיה זה אלים יותר ומועיל לסייע להני תרי נגד תרי אף דבלעדי זאת היינו מחמירין שלא למיזל בתר תזקה וי"ל אף דיתר ראשונים לא ס"ל שם סברא הזאת היינו לנגד תרי ותרי אבל מ"מ מודים דזה סברא טובה כ"ז שלא נתברר לנו בבירור לא מרעינו לתזקה דמעיקרא שהלכנו והתזקנו בה במקום דהיינו צריכין לדון עליה ולסמוך ע"ז דבזה אף באיתרע אח"כ ל"מ התזקה דהשתא לאורעי התזקה דמעיקרא שעשינו מעשה ע"פ וא"כ י"ל בשלמא בנגעי בתים אז פשיצא הפהו וצוה להסגר להחזיק לטמא כל שבועה ע"כ אף דיש להבית חזקת טהרה גם אז ולמה לא נאמר דלמא אדנפיק ואזיל בצר והוצרכנו לדון עה"ח הנגע לטמא הבית ולהחזיק דלא בציר שיעורא שוב אף דחסרה הנגע לאחר ז לא מרעינו בזה התזקת הנגע שהיינו דנין עליה בעת ההסגר לטמא ואמרין דאח"כ בצרה משא"כ בכ"מ דלא ירדנו פלל לבית הס' ול"ה לנו לדון עה"ח דמה"ת ניהוש על ספקות כש"ל"ה שום דבר המתנגד ואף במקנה שהתזק' לשלימה דמהני להוציא הטובל מטומאתו מ"מ המקנה מצ"ע ל"צ לשום תזקה וגם הא באמת כשחסרה לפנינו הוי תרתי לריעות' אבל בשאר ענינים כ"ז שלא היינו דנין ע"ח דמעיקרא כמו בנשבר הגף או הרגל וא"י אם קודם שחיטה או אח"כ ל"ה דנין פלל על התזקה בזה סברו פינו דאיתרע התזקה ונשבר לפנינו מהני תזקה דהשתא נגד תזקה דמעיקרא ולא צרכינו לבא לדעתם דסברו מחזיקין מאיסור לאיסור כמו שכתבו האחרונים ועיין שם שמעתתא (ש"ה פ"ט) ודבריו שם מגומגמין בדברי רש"י א יבמות דבעצמו כתב שם דדוקא בס' במעשה המכשיר מחזיקין מאיסור לאיסור ולא באופן אחר דאדרבה עליה להביא ראיה דנעשה מעשה המטריף ולמ"ש טעמם פשוט פינו דל"ה דנין פלל על התזקה לא יועיל במקום דאיתרע והוי ס' השקול מצד תזקה דהשתא מצד הריעותא ירדנו לבית הספק ואיסור: ובזה יש ליישב קושיות המר"מ לויבלין בתשובה והפנ"י בתשובה הנ"ל דלמה מודים ר"י ורש"י א' בנמצא טריפה וא"י מתי נטרפה דהחלב והגבינות מותרים ומוקמינו לה אחה"ת דהשתא היא דנטרפה ובס' השקול על הבהמה והתרנגול לא מוקמינו בזה"ת.

והש"ש כ' ליישב דבב"ש שנייך לומר מחזיקין מאיסור לאיסור מאיסור אבמה"ח לטריפה אבל בחלב דא"צ מעשה להתירו ול"ש לומר בה מחזיקין מאיסור אבמה"ח מש"ה מכשיר החלב ע"י חה"ת אף דאחד תלוי בחבירו מ"מ מוקמינו כל חד אחזקתו כמ"ש הפ"ח בבהמ' טריפה שנתערבה בין הכשרות ופירש מקצת מהבהמ' דאותו מקצת שפירש מותר מטעם כל דפריש מרובא פריש ומקצת שלא פירש אסור ואמ"ו ז"ל בד"ח (סי' יוד) כ' ג"כ ע"ד זה עיי"ש בנעם דבריו.

אולם מלבד דכנראה לא מטעם מחזיקין מאיסור לאיסור אתי עליה וכמו שכתבתי לעיל יש לגמגם דהא דם נעפר ונעשה חלב א"כ יש להחלב ג"כ חזקת איסור מדם קודם שנתהפך לחלב ואף דעדיין לא פירש במקום למקום י"ל דהוי חזקת איסור כשיהנה פרוש וגם אם נאמר דמפיל אברים באו לדד ושם נתהפך לחלב הוי כפירש ועיין במל"מ

הל' משפב ומושב ובמ"ש לעיל דיני שחיטה (סי' ט"ז) ועוד אם נאמר פן דמחזיקין מאיסור לאיסור ולמה פסקינן (סי' ל"ט) בעד לגבי עד אם הסרכא הנה פסדון דסליק עדותן ומוקמינן בחזקת פשרות הא פנראה מחמיר הרמ"א פדעת ר"י וסייעתו א"כ למה לא נחמיר גם בזה פנין דחד לגבי חד הוי ס' אמאי סמכינן על חזקת פשרות דבהמה נימא מחזיקין מאיסור לאיסור והוי כמו חזקה נגד חזקה ונאסור מס' א"ו דאנן פסקינן דאין מחזיקין מאיסור לאיסור.

ולמ"ש י"ל דהא כל חלב ובצים פשאנו רוצים לאכול ע"כ צריכין אנו לדון על החזקה מפח רוב או דחזקה שלא נתבררה הוי ג"כ חזקה לדעת ר"י וסייעתו וכמ"ש הת"ש עכ"פ צריכין לדון ע"ז שלא נחוש דלמא מטריפה הוא א"כ אנחנו דנין אז על הבהמה והעוף שפשרים הם אף אם ידענו את הבהמה והעוף אח"כ מ"מ אז החזקנו לדון שהם פשרים ואינם טריפה לכך אף באיתרע אח"כ הבהמה והעוף עדיף חזקה דמעיקרא מה שהיינו דנין עליה והכשרנו ומהני בסיעת עצם החזקה דמעיקרא שלא לחוש על הריעותא משא"כ על הכשר אף שפמילא היינו דנין אז שפשר הוא ואינו טריפה מ"מ לא ע"ז היינו מחזיקין וגם ל"ה דנין שלא יטריף אח"כ ברגע שלאחריו לכן אזלינן בטר השתא וגם במקום ריעותא שלא לדון על החזקה דמעיקרא.

ומדברי רמב"ן מ"ד פתובות (פ"ב) גבי ג' שישבו לקיים את השטר משמע קצת דבס' קרוב לו או לה הן בתו"ת הן בשאר ספקות לא אזלינן בטר חזקה מה"ת דכ' נו"ל ועוד יש ראיה לדברי רבינו הגדול ז"ל מפ' ד' אחין דאסיקנא כל שיש בקידושין יש בגירושין פלומר דכולן אם הנה ס' גירושין פגון ב' אומרים קרוב לו וב' אומרים קרוב לה חולצות ולא אוקי איתתא אחזקה ובחזקת היתר לשוק עומדת ואמרינן נמי בגיטין מע"מ מגורשת וא"מ למאי הלכתא שאם בעלה פהן אסורה עליו ול"א אוקמי אחזקה אלמא בכ"מ שראוי להחמיר פגון בשל תורה ל"א אוקמי אחזקה והיינו דאמרינן התם ודלמא בב' פתי עדים נמי ס' דרבנן ואמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אחזקה פירוש אי ס"ד דהך חזקה יש לו עיקר בתורה אפילו בתו"ת נמי אלא ש"מ דל"א אוקי איתתא אחזקה ולעולם חולצת והאי הוא מסקנא דהיא שמעתא עכ"ל מבוא' מדבריו דאין חילוק בין תו"ת לספקות אחרות ולית לחזקה זו שפאנו לבית הס' עיקר בתורה משמע דסובר בכ"מ דאיתרע ל"א בטר חזק' מה"ת מזה משמע כמ"ש הת"ש פדעת ר' יונה וסייעתו דמה"ת ל"א בטר חזקה.

וכן משמע שיטת רמב"ם כמו שהוכיח מדבריו בספר דברי אמת (קונטרס ט') דמאחר שהורע החזקה דנין בה פדיני הספקות מדכ' (פט"ו) מא"ב ס' ממזר הבא על ס' מקודשת או ס' מגורשת וכ"כ בהל' שגגות דפטור מחטאת וא"ח אלא אשם תלוי וע"כ דסובר אם איתרע החזקה וירדנו לבית הספק לא סמכינן על החזקה עיי"ש בדבריו אולם כל האחרונים לא ס"ל פן פדעת רמב"ם: גם י"ל פדעת ר"י אף אם סוב' במקום ריעותא מבורת ל"א מדאוריית' בטר חזקה ל"ק ע"ז ממה דרבה ס"ל אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת כמו שהקשה הת"ש די"ל דוקא בחזקה ורוב דאינו תורת נדאי עליהן דכן הוא רק חזק התורה להתיר הס' במקום רוב וחזקה כמו"ש האחרונים וכתבתי מזה כ"פ לכן אם הס' גלוי לנו כמו בס' דרוסה או בס' נשבר הרגל מחיים או לאחר מיתה דעכ"פ לא הנה בדוקה לנו מקודם רק מסתמא היינו מחזיקין בחזקת פשרות אבל מ"מ בירור

ל"ה לכה פאָשר באַנו לבית הס' אם נעשה טריפות ויש ריעותא לפנינו או דהשתא כמו שהיא לפנינו אסור בנדאי והס' לנו אם נעשה מחיים בזה ל"ה כמוציאין מן התזקה פיון דגם קודם לכן לא איתברר לנו רק הס' דמקודם התיירה לנו התורה לבל לחוש לספקות ועתה פשוט לנו הבית הס' אסור ולא אזלינו בטר תזקה משא"כ שם ביבמות קודם שנתגרשה הערוה בס' גירושין איתברר לנו בבירור גמור דמותרת לשוק במיתת הבעל לא מצד ס' רק בירור הגלוי וידוע לעינינו בזה י"ל דסובר רבה דאזלינו בטר התזקה אף במקום ריעותא ועיין רמב"ן ריש מס' נדה דכ' הא דבנדה ל"א פל הטומאות פשעת מציאתן כמו בנגע באחד בלילה ולמחר השכים ומצאו מת דבחזקת טהורה עומדת שהרי בדוקה היא אבל אדם זה אינו עומ' בחזק' חי פדקתני בתוספתא ומודים חכמים לר"מ כשראהו חי אלמא אם הי' קאי בחזקת חי לא מפקינן ליה מחזקתו וע"כ אף דאדם זה הנה לו חזקת חי מ"מ פיון דאיתרע ולא נבדק מקודם לא מהני התזקה ומשמע שם מדבריו דאזלינו מה"ת בטר שעת מציאתו ואף לשון ויכדעת הרשב"א המוכ' כ"כ במל"מ (פ"ח) ממקנאות ועיין מ"ש לעיל בדיני שחיטה (סי' ד') וה"נ זה הוי כבדוק ממש בזה ס"ל לרבה דלא מרעינו התזקה אף במקום דאיתרע ואביי נרבא ס"ל דל"מ ואולי רק מדרבנן משא"כ במקום תזקה שאינו בדוקה י"ל דמה"ת לא אזלינו.

והנה נ"מ מזה באם בדקנו מקודם ול"ה נשבר הרגל היינו מוקמינו על התזקה. או למ דעת רמב"ן במלחמות נראה דאף שם בס' נתגרשה ל"מ התזקה אף מה"ת.

אכן אם מצינו ריעותא דהשתא לדון על מעיקרא י"ל דגם לרמב"ן מהני תזקה דמעיקרא ולא אזלינו בטר שעת מציאתו לדון מלאחר מיתה על פניי הבהמה והעוף י"ל דהוי כמו במקום למקום שלא להחזיק הריעותא במקום למקום ורק מדרבנן לא סמכינן על התזקה וכמ"ש האחרונים: ודע דהיכא דליכא שום ריעותא לפנינו לבא לבית הספק בזה כ"ע מודו דלא התמירו חכמים שלא למיזל בטר תזקה דהא הלכה פסוקה הוא כמתני' דגיטין (דף כ"ח) המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים הרי דאזלינו בטר תזקה ואף אם הוא במקום יבם.

ותמהני על הפנ"י מס' קידושין (דף ס"ו) בק"א (אות ק"א) שעמד על ד' הרשב"א שם דסובר דע"א נאמן לאסור במקום תזקה היכא דלא מכחיש דלאסור את המותר ליכא למימר אמתחוק התיב' דל"א לי' בשום דוקתא אע"נ דהא בכמה דוכתי אשכחן דחזקת היתר הוי תזקה מעליא לקולא כמו חזקת איסור לחומרא.

וכ' לפרש דאף דמדאורייתא אזלינו בטר חזקת היתר אפ"ה מדרבנן לא מהני חזקת היתר לחוד והרשב"א בזה לשיטתו ביבמות מדרבנן ל"מ חזקה בס' קרוב לו או לה דהתמירו דל"מ חזקה וכ"כ הפ"ח עי"ש.

ונה תימא דרק היכא דאיתרע ויש ס' לפנינו בבירור בזה התמירו אבל כשלא יש שום ספק לפנינו והעד בא לאסור פיון שהוא נגד חזקה לגמרי שלא באנו לבית הספק אין הגדת העד מועיל נגד חזק' דמעיקרא ולא שייך בזה להתמיר מדרבנן שלא לסמוך על החזק' כדמוכח מהא דהמביא גט ובביאור דברי הרשב"א בהכרח צריך לומר דנדאי מודו דחזקת היתר הוי חזקה רק במקום דעד אחד מעיד בבירור דבא המק' לשנות החזקה בזה ע"א נאמן היכא דאינו מכחישו דבש"ס יבמות דחינו מי דמי הכא אמתחוק איסורא

דא"א אלמא בכל דבר דלא אתחזק איסורא עד אחד נאמן הלכך לאסור את המותר דליכא למימר אתחזק היתרא היינו לגבי עד עצמו דמעיד בבירור שנשתנה הדבר מחזקה הראשונה דלא מצינו למיזל בטר חזקה רק היכא דליכא מי שמעיד להיפך דנשתנה הדבר אבל פשמעיד בבירור שיצא מן החזקה ולגבי עצמו ודאי נאמן שוב ממילא נאמן לגבי אחרים ג"כ דלא אמרינן לי בשום הוכחה ע"א נאמן היינו דלא אמרינן ליה בפירוש דע"א אינו נאמן לאסור המותר נאמן מסברא אבל ודאי מודה הרשב"א דחזקת היתר הוי חזקה מעליא רק לגבי ע"א המעיד בבירור שיצא מחזקתו פינו דעא"נ אם ליכא חזקה אף להיתר הרי דלענן איסורין יש נאמנות לע"א וע"כ קרא דלא יקום ע"א לא קאי על איסורין שוב מסברא נאמן לאסור המותר דחזקה לא אלים נגד פרי: ועיין במקנה קידושין שם ובספרו פ"י עה"ת פ' מצורע שכ' הא דילפינן מנדה דכ' וספריה לה לעצמה דעא"נ אף דבכ"מ דא"א להודע כלל אלא ע"פ עצמ' נאמנת קרא אמי אף היכא דאפשר לחקור על הדבר אפ"ה נאמנת וא"צ לחקור ולכך ביולדת בזיבה דקי"ל דצריכה זו נקיים וימי ליד' עולין לה לספירת זיבתה וכיון דיולדת בחזקת רואה למה תהי' נאמנת ע"כ הטעם פינו דאי אפשר.

ומנושב בזה הא דיש מקומות שנוהגים שאין טובלין תוף מ' לזכר ופ' לנקה לפי שהי צריף לחקור כל מאי דאפשר לפי שהיא בחזקת ראייה והא דלא החמירו למנות שבעה נקיים אחר פלות ימי טוהר משום דהא דע"א נאמן במקום דליכא חזקת איסור משום דמוקמינן להעד בחזקת פשרות משא"כ היכא דאיכא חזקת איסור פנגדו וא"כ אחר פ' דעתה בחזקת שאינה רואה הו"ל כמו פרתית לריעותא חזקה דהשתא וחזקת פשרות ולפ"ז ע"א נאמן בחזקת איסור שאינ' קימת לפננו פינו דהרי היא לפננו מסייעא לחזקת פשרות עכ"ד.

והדברים מוקשים דאם הטעם דעא"נ בליכא חזקה משום חזקת פשרות א"כ אף נגד חזקה יהי עכ"פ ס' מטעם חזקה נגד חזק' ולהפוסקים הסוברים דאינו נאמן נגד חזקה מותר בבירור ועוד הא אף פסול נאמן היכא דליכא חזקה.

ועוד א"כ לכמה מחברים הסוברים דלדין דלא אפשרי בש"ס יבמות מנ"ל מ"מ לאידך גיסא דא"נ מנ"ל כמו שכ' הש"ף (סי' קכ"ז ס"ק י"ז) א"כ נימא דיהיה נאמן לאסור מטעם ס"ס חזקת דלא נאמן בבירור ואף פסול נאמן ועוד אף אם א"נ מ"מ בכשר נימא חזקת פשרות של העד א"ו הסוברים דא"נ נגד חזקה להד' צד אינו מועיל החזקת פשרות של העד להוציא מחזקה דגזה"כ דאין ע"א נאמן נגד חזקה.

גם מ"ש דאזלינן בטר השתא כמו במקנה דהוי חזקת במקום פרתית אינו דומה דשם הריעותא דהשתא דחסר לפנינו מקרי ריעותא גם על זמן הקדום אבל ביולדות אם תאמר דקודם לכן היא בחזקת רואה מאי מהני מה דלאחר מ' לזכר ופ' לנקה אינה בחזקת רואה לומר דגם קודם לכן לא ראתה זה עוד יותר גרע מכמו דאין מחזיקין במקום למקום פמוכן.

עכ"פ י"ל בדעת רשב"א דברי מהני נגד חזקה לאסור לחומרא ובצירוף חזקת פשרות ואי"ה במ"א יבואר יותר בדברי רשב"א הנ"ל: עוד מבואר דאף במקום דאתחז' איסור ודאי מ"מ כ"ז דל"ה ריעותא בגופא לא מחמרינן אף מדרבנן ואזלינן בטר חזקה דהא

בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא תבירו והלך בשני ועשה טהרות כשפא לשאול זה בפ"ע וזה בפ"ע לכ"ע שניהם טהורין ושם לא מטעם ס' טומאה ברה"ר הוא פנין דאי אפשר להיות רק מטעם חזקה שניהם טהורין.

ולכאורה יקשה הא אתילד ריעותא ולמה לא מחמרינו עכ"פ מדרבנן וכבר כתבו תוס' בכמה מקומות דמטע' חזקה מטרינו לתרוניהו. אע"ג דאחד נדאי טמא הרי דעכ"פ פנין דלא אתילד ריעותא בגופא לא מחמרינו אף מדרבנן ושם משפח' גם עון מית' דמותרין לילה למקדש.

ועיין מהרי"ק (סי' קע"ב) שכ' בנידון ס' קידושין על ידי סבלונות דק"ו בן ק"ו דמה התם דאפתחו' טומאה ודאית שיהי הא' נטמא בנדאי אפ"ה מטרינו לתרוניהו מטעם חזקה ואף דאיכא ריעותא גדולה כדפרישית ול"א הרי חזקה תלוי בהליכת השבילים כו' הכא דליכא שום ריעותא לכ"ש שנתיר אי לאו משום חומרא דא"א עיי"ש הרי דקרי ריעות' לזה ובכ"ז מטרינו אף מדרבנן וע"כ נולד ריעותא מחיים גרע או דזה ל"ה ריעותא בגופא.

ויקצת י"ל דלכך נקט ועשה טהרות דהס' נולד אחר שפבר עשה טהרות דהוי תרי חזקות לקולא וכמ"ש לצדד לעיל אולם בתוס' פתובות (דף כ"ז) ופסחים (דף י') כ' דלכך נקט טהרות דגברי אע"ג דמוקמינן להו בחזקת טהורים מצרכינן להו טבילה להנאה שלא יגעו שניהם בתרומה ועיי"ש בפנ"י ובצל"ח.

ולמ"ש בהכרח צריך לומר דעשו טהרות דלגבי גברי מהראוי להחמיר הואיל דאיכא ריעותא מהראוי להחמיר מדרבנן עכ"פ יותר ממה דמבואר ש"ס ע"ז (דף ל"ז) בס' טומא' ברה"ר דהלכה ואין מורין פן מטעם דהא מיא בשיקעמא דבנהרא כו' דזה אינו רק עצה טובה דאומרינו לו אם טבלת אין בכך הפסד ואם טבל הרי זה משופח ואם לא טבל ועשה טהרות הרי הן טהורות וכמ"ש הרמב"ם (פט"ו) מאבות הטומאות.

אבל זה גרע פנין דאפתחה טומאה ודאית באחד מהם והוי פאיתילד ריעותא דמהראוי להחמיר מן הדין רק פנין דעשו טהרות קודם לכן ובא אח"כ הס' הנודע לו שהלך מקודם בזה פנין דהוי שני חזקות לא החמירו ועדיין צ"ע בזה שם: וכתב הת"ש וז"ל ונ"ל דבנשבר עצם מארפובה ולמעלה וכדומה דלא ידע אי מחיים אי לאחר שחיטה בכה"ג מודו התוס' דלא מוקמינן אחזקה ל"מ היכא דליכא מידי למיתלי באחר שחיטה דמסתבר טפי דנעשה מחיים אלא אפילו פי הדדי נינהו פגון שנשבר ביד השוחט ול"י אי נעשה קודם גמר שחיטה או אח"כ א"ל העמידנה על חזקת' ועתה נשפחה דהבהמה בחיה בחזקת שאינה זבוחה וחזקת שאין רגליה שבור' עומדת והשתא היא שחוטה ושבורה ומאי חזית דאמרת עתה נשפך' אחר שחיטה אימא איכא עתה נשחטה אחר שבירה ובש"ש (ש"ה פ"י) משיג עליו דאף אם לא נודע לא זמן שחיטה ולא זמן שבירה מ"מ לדעת תוס' דאין מחזיקין מאיסור לאיסור מוקי לה בחזקת היתר ועתה הוא דנשפחה ול"ש לומר השתא דנשחטה אחר שבירה דחזקת היתר אינו חסר לפניה וחזקת דא"ז חסר לפניה ואף אי תרתי לריעותא אינו אלא ס' מ"מ פנין דהחזקות מנגדות זו לזו מוקמינן בחזקת היתר ורא' מש"ס יבמות דמותיב אפיי לרבה מנפל הבית עליו ועל בת אחיו דחולצות ואע"ג דהבעל בחזק' חי וראוי לומר השתא דמת לאחר מות בת אחיו א"ו פנין דהחזקו' מנגדו' זו לזו פנין דבת אחיו ג"כ יש לה חזקת חי לכך מוקי לה בחזקת

היתר לשוק וה"נ מוקי לה בקזקת היתר לדעת תוס' דאין מחזיקין מאיסור לאיסור: ולא אדע הא אדרבא משם מבואר להיפך דהא פתבו שם תוס' ותימא אמאי תשיב לה טפי בקזקת היתר לשוק מליבם דהא קמן ששנייה' מתו וכן יכול להיות שהיא מתה תחלה כמו הבעל וכתבו דמש"ה תשיב לה טפי בקזקת היתר לשוק מליבם משום דבמיתת הבעל משתרין לשוק אבל במיתת הערן' אינה ניתרת ליבם עד שימות הבעל עמה חזינון דהטע' הוא משום דיותר עומדת בקזקת היתר לשוק מליבם דלשוק ל"צ רק שינוי אחת שימות הבעל ויפסוק איסור אשת איש ושתהיה אסורה לשוק וזקוק' ליבם צריד שינויים שינויים מיתת הערן' ומיתת הבעל לכה נוטה יותר לאוקמ' אתקזקת היתר ולהחזיקה שלא נעשה רק שינוי אחת ובמיתת הערן אף דיש לה חזקת חי ג"כ מ"מ ל"מ לבטל חזקת היתר לשוק שהיינו מחזיקין דע"י שינוי אחת במיתת הבעל תהיה מותרת לשוק משא"כ בנידון דהת"ש דכמו שהיינו מחזיקין בקזקת היתר דע"י זביחה תהיה הבהמה מותרת כ"כ היינו מחזיקין דע"י שבירה כזאת אם יעשה מחיים תהיה טריפה ואסורה וכינון ששניהם לפנינו נעשו ולא ידענו באיזה זמן נעשה השינוי טריפה מס' דהוי חזקה נגד חזקה: סי' ב' ונשט שניקב לחללו כ"ש נבלה כ"כ הש"ע (סי' ל"ג) והוא מרמב"ם (פ"ג מה"ש) נפסק רוב הקנ' או שניקב הנשט בכ"ש במקום הראוי לשחיטה ה"ז נבלה וכ"מ שהו' ממה דשקיל וטרי בש"ס (דף ל"ב).

ובספר פני ארי' (סי' צ"ה) כ' שלא מצא משם ראיה כלל לניקב בכ"ש בנשט שתהא נבל' דבמתניתין לא קתני אלא פסק הגר' וע"ז פריד' דבאלו טריפות קחשיב פסוקת הגר' בין הטריפות ומשני רבא דאלו אסורות קתני ויש מהן נבילות ר"ל פסוקת הגר' ור"י מסיק דמתניתין קודם חזרה נשנית אבל לאחר חזרה לכ"ע פסוה"ג נבלה וי"ל כ"ז בפסוה"ג פינון דנפסק רוב הסימן הרי הוא כאלו נשחט ואין שם אלא סימן אחד אבל בניקב הנשט מה בכך דהנקב הוא במקום הראוי לשחיט' מ"מ פינון דלא נפקא חיותו הוי דבר אחר גרם לו לפסל עי"ש ובפ"מ בש"ד (ס"ק ה') הביא דברי מהרש"א בכורות (דף ד') דדעתו באמת דניקב הנשט מטהר מידי נבילה ותמה עליו מדברי רמב"ם.

אולם באמת במהרש"א חולין (דף למד) הביא דברי תוספתא (פ"ב) דמבואר להדיא פן. ועיין גליון רע"א ז"ל (סי' כ"ז) בתשובה: אולם בפשטות פנראה הא דרמב"ם כ' דהוי נבילה מחיים וכבר תמה הש"ך ע"ז והעלו כל הפאים אחריו הת"ש והכו"פ דנדאי אינ' מטמאה מחיים דעדיין לא נפסק חיותו לגמרי ואף השחיטה מטהרתו כמו דמטהר לטריפה רק הנד' מחיים אסורה באכילה משום נבילה אף מחיים מטעם דל"מ השחיטה והא דקאמר בש"ס פי קתני נבלה דלא מטמאה מחיים פי' נבלה הוי אבל לא מטמאה מחיים והא דקאמר רבא יש מהן נבילות היינו דלאחר שישחטו לא יהיו כטריפות ששחטו רק נבלות ג"כ וכ"ז שחי הוי טריפה ויש הבדל בזה בין הת"ש והכו"פ ומ"מ הספימו פולם דלענין טומאה ל"ה נבילה רק השחיטה אינו מטהר ודקדק הרמב"ם דבשנוי דרבא קאמר אלו אסורות קתני ויש מהן נבלות ופירש"י כגון נקובת הנשט ופה"ג דאיתרע מקום שחיטה והיינו מדקתני נבלות לשון רבי' ולא נ"ל לומר דקאי על נבלות דעלמא והעד לזה דלקמן קאמר פי קתני נבילה דלא מטמאה מחיים אבל נבלה דמטמאה מחיים לא קתני הרי דשוב לא נקט הש"ס לשון רבים רק לשון יחיד על שם התואר נבלה ובדברי רבא קאמר ויש מהן נבלות לשון רבים ע"כ קאי גם על נקב הנשט דהוי פנפסלה

בשחיטתו דאינתרע מקום שחיטה דידהו ושוב אין השחיטה מוציא מידי גבילה לגבי איסור אכילה והא דקתני בתוספתא טריפה ושחיטתו מטהרתו היינו לעגנו טומאה: אף בס' המכריע לתוס' ר"ד (סי"ה) מבואר דלמד מדברי תוספתא דאף לעגנו אכילה ל"ה ניקב הנישט רק טריפה.

מלבד פסה"ג ברוב או רוב נשט בבהמה אבל נקובת הנישט הוי פנקובת הדקין טריפה ולא גבילה וכן נראה מדברי תוס' בכורות (דף ג') ד"ה ר"ח וכן הוכיחו האחרונים מדברי ר"שי סוף (פ"ב) דקידושין ובכ"ז העלו פל האחרונים דאין להקל נגד דעת רמב"ם וש"ע ופסקינו לחומרא דהוי גבילה.

וראיתי למחבר א' שיצא לדון בדבר חדש אשר לא שיערו פנלם והוליד לומר בדעת הרמב"ם דניקב הנישט ופה"ג דהוי גבילה לאסור שחיטה ואין שחיטה מוציא מידי גבילה אבל בעוד שלא מתה אף טריפה ל"ה ומפרש הא דקאמ' רבא אלו אסורות קתני ויש מהם גבלות דעיקר האיסור אינו משום טריפה ומחמת שא"י לחיות אלא משום גבילה דל"מ לה שחיטה ומשו"ה קרי לה התנא אסורה וכוללה בשאר טריפות רק דל"מ בה שחיטה אסורין וקרי לי' טריפה והרמב"ם פשמונה (פ"ו) מנה הטריפות שיש פנקובה לא מנה אלא תורבץ הנישט ולא נקה"ו ופה"ג דא"ב משום טריפה פלל ותורבץ הוש' לחוד הוי טריפה אבל נקה"ו ופה"ג אף טריפה ל"ה ואפשר דיכול לחיות יב"ח ול"מ אם יש ס' שיתשה יב"ח והאריף בזה.

וכל דבריו לא נהירין ולא שרירין ולא קיימין דהוא נגד החוש והטבע לומר דפה"ג ונקב הנישט עצמו יכולין לחיות כחול ימים ונקב בתורבץ הנישט יהיה טריף' דא"י לחיות ונקה"ו ופה"ג דפסק יותר חיותו לא יהיה אף טריפה רק דשחיטה אינו מועיל ולדבריו הדין הוא כמו בשמוטת הסימנים לדעת בה"ג דיכול לחיות וחלב וביצה שלקו מותר רק דאין לה היתר בשחיטה וכ"כ נקה"ו ופה"ג וזה לא ניתן להאמר.

ועוד א"כ לרבא דקאמר אלו אסורות קתני וכוללם התנא בשאר טריפות אף דאינו טריפה מ"מ אסורה לאח"מ מחמת גבילה דל"מ לה שחיטה יקשה למה לא מנה התנא ג"כ עיקר סימנין היינו דנשמט הגרגרת דאסורה ג"כ הואיל דל"מ שחיטה ומחיים מותרת א"ו דשמוטה לא נכלל בכלל אסורות פיון דמותרת היא וחלבון וביצתן מותרות רק שחיטה ל"מ בה משא"כ נקה"ו ופה"ג דגם מחיים הנין טריפה שפיר קתני אסורות.

ועוד הא הרמב"ם פלל יחד פה"ג ונקה"ו דהוי גבילה מחיי' עם שאר גבלות מחיים כמו ניטל הירף ונשברה המפרקת ורוב בשר עמה או שנקרע מגפה והנה גבילות ממש ודי לנו לסבול הדוחק ולומר דשני רק לעגנו אכילה דיש בהן גבילה מחיים ולא לעגנו טומאה אבל לומר דאלו אסורין מחיים משום גבילה וחלבון וביצתן אסורה בודאי ג"כ ופה"ג ונקה"ו יהי' רק גבילה מטעם דשחיטה ל"מ ומחיים אף טריפה לא הוי אינו פלל מסוג אשר פרט הרמב"ם לכן יטול מה שחידש ואין זה אלא תימה לומר כן וישתקע ולא יאמר: ומ"מ מבואר מדברי רמב"ם דל"ה גבילה לעגנו שלא יטהר בשחיטה רק בניקב ממש אבל אם עדיין לא ניקב הנישט רק דעתיד לנקוב או ליטול בזה ל"ה רק טריפה והשחיטה מטהר מידי גבילה דכן כתב (פ"ה ה"י) גבי דרוסה וז"ל ואם דרס בסימנים משיאדימו טריפה הרי דלא כתב גבילה וכן (פ"י) פשמונה הטריפות שהם שבעים ומנה ניקב תורבץ

הנִשְׁט ור' הלח"מ שם ובש"ף דלכך קאמר תנרביץ הנשט דנקב הנשט הוי גבילה ובכ"ז אח"כ אות (ל"ח) מונה נהפך הנשט במראיו הרי פינו דעדיין לא נקב רק חליף וסופו ליתול או לנקוב ל"ה רק טריפה דמ"מ השחיטה מטהר מידי גבילה.

ומה מאד מדוקדקים דברי הרמב"ם בזה (בפ"ג ה' כ"א) כ' ניקב הנשט ועלה בו קרום וסתמו אין הקרום פלום נהרי הוא נקוב פשהיה עכ"ל. ומאי הוסיף בזה דהרי הוא נקוב פשהיה ולגבי נקבי הריאה (פ"ז ה"ב) כ' סתם וריאה שנקבה ועלה קרום במפה ונסתם הנקב אינו פלום עכ"ל ולא הוסיף דבר לומר דהרי הוא נקוב פשהיה.

ולמ"ש נ"מ טובא וי"ל דהא דרבה בא להשמיענו קרום שעלה מחמת מפה בנשט אינו קרום למה דוקא בנשט ולא קאמר סתם בכ"מ שנקב פוסל והוא טריפה ל"מ הסתימה דאח"כ ע"י קרום ובאמת דעת הרא"ה בבדה"ב (בית שני שער ג') דרק בנשט ובריאה אינו קרום והרשב"א שם כ' דמ"ש שאר מקומות וריאה ונשט וכ' דהם דברים בטלים לא אמרם אדם מעולם והוא נגד כל חכמי ישראל עי"ש ובאמת בראב"ן (סי' רכ"ו) כ' ונ"ל קרום שעלה מחמת מפה בנשט כו' אינו סתימ' וטריפה משום דאכלא ביה ופעיא ביה חוזר ונקוב עכ"ל הרי דקאמ' טעם בדבר למה בנשט אינו קרום אולם דעת כל הפוסקים דבכ"מ אינו קרום ול"מ סתימה דלאח"כ ויקשה למה נקט רבה נשט אלא דבא להורות בנשט דאינו קרום ול"א דהשתא עכ"פ הוי סתימה ואם שחט עכשיו יהי השחיט' מטהרה מידי גבילה כמו בדריסה או בחליף אף דסופו לסתור ולנקוב מ"מ ל"ה בשביל זה רק טריפה קמ"ל דשאני בנשט פינו דכבר היה הנקב ואז ל"ה מהני השחיטה לטהר מידי גבילה פן אף אם עלה קרום פינו דסופו לסתור הוי כנקב ממש גם השתא ואין השחיטה מטהר להוציא מידי גביל'.

ולכך בנקב' הריאה פתב הרמב"ם בסתם דאינו פלום הסתימה פינו שסופו לסתור והוי כמו שהיה מעיקרא טריפה פן גם אח"כ ולא גבלה אבל בנשט פינו דכבר היה הנקב ואז ל"ה מועיל השחיטה לטהר מידי גבילה פן גם אחר שעלה הקרום נשארה בכלל הטריפות כמו שהיה פינו שסופו לסתור וכבר היה הנקב ל"מ השחיטה אף לטהר מידי גבילה לכך הוסיף נהרי הו' נקוב פשהיה להורות בזה דאינו מוציא מידי גבילה השחיטה ואינו דומה לדרס בסימנים או שנתהפך הנשט במראו דשם עכ"פ ל"ה רק טריפה והשחיטה מטהר מידי גבילה וכנ"ל אבל באם כבר ניקב הנשט ועלה קרום אזלינן בתר סופו ואף אינו מטהר השחיטה להוציא מידי גבילה ונראיתי בכו"פ (סי' ק"י) דפשיטא ליה דבס' דרוסה הוי ס' במקום חזקת איסור וכתב בהא דהרמ"א בת"ת הביא ראיה דהכריע בהרשב"א מהא דהתיר ר"ת ס' דרוסה שנתערב באחרת דהוי ס"ס אף דאמחזק איסורא ובהמה בחיה בחזקת איסור עומדת וע"ז כל האחרונים והמ"ב השיגו דכי בהמה בחזקת איסור עומדת דטריפות אדרבה היא בחזקת פשרות רק בחזקת איסור לאבר מן החי דהבהמה חיה ולכך אסרינן בס' שחיט' דאם אין פאן שחיטה חזקת אבמה"ח במקומו אבל דרוסה זו מה טיבה לאבר מה"ח דלענין טריפות לא אמחזק וכ' דלא זכה להבין דבריהם דהא אף הם מודים אם יש פאן ס' בסימנין הוי חזקת איסור דאם יארע להם פסול אין פאן שחיטה וחזר לחזקת אבמה"ח במקומו וא"כ דרוסה גם הסימנין בכלל ספק אולי נדרסו ונקבו עד שאמרו אין בדיקה לדרוסה בבהמה דדלמא במקום דרוסה קשחט וס' דרוסה

הו"ל ס' אלו ניקב הַנְשֵׁט וְאִין לָךְ ס' בְּשַׁחֲטָה כְּזוֹ וְהָרִי אֵימְחֻזְק אִיסוּרָא אַבְמַה"ח וּש"מ
בְּכָל הַסְּפָקוֹת אֶפְיָלוּ בְּשַׁחֲטָה וּבְסִימָנִים מִהֲנִי ס"ס אָף דְּאֵימְחֻזְק אִיסוּרָא עִי"ש וּבֵא"ד
בְּמַה שְׂבָא עִי"ז לְדוֹן דִּס' נִקְב ל"ה ס' בְּמַעֲשֵׂה הַמְּכַשִּׁיר וְעַכ"פ בְּרוּר לָהֶם דְּדְרוּסָה אָף
אִם עֲדִינן לֹא נִיקְב הַנְשֵׁט רַק הָאָרֶס מְחַלְחֵל הָיִי כְּמוֹ נִקְב מִמֶּשׁ דִּל"מ בִּיָּה הַשַּׁחֲטָה לְטַהַר
מִיָּדֵי גְבִילָה וּלְפָנֵינוּ מְבֹאָר דִּלֹא כֵן הוּא דַּכ"ז שְׁלֹא נִיקְב הַנְשֵׁט אָף דְּסוּפּוֹ לְנִקְוֵב הַשַּׁחֲטָה
מִטַּהַר מִיָּדֵי גְבִילָה.

וּמ"מ יֵשׁ מְקוֹם לְדַבְרֵי הַכּו"פ הֵיכָא דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק דְּלִמָּא כְּבָר אֵינְקָב הַנְשֵׁט דְּבִזָּה הָיִי
גְבִילָה אַבְל אִם עֲדִינן לֹא נִיקְב רַק הַס' עַל הָאָרֶס בְּזָה דְּפִשִׁיט' לִיָּה בְּכַמְה דְּוִכְתִּי דַּג"כ אִין
הַשַּׁחֲטָה מִטַּהַר מִיָּדֵי גְבִילָה לְעַנ"ד מְבֹאָר מְדַבְרֵי רַמְב"ם הַנ"ל שְׁלֹא כֵן הוּא.

וְעִינן כּו"פ (ס' ל"ג ס"ק י"ד) דְּמְבֹאָר מְדַבְרֵי דְּבִנְשֵׁב קוּז' הָיִי סַפֵּק בְּשַׁחֲטָה וְע"ז לֹא
הָיָה קְוִשִׁית תּוֹס' חֻלִּין (דָּף מ"ג) דְּנִימָא נְשַׁחֲטָה הַנְּתַרָּה דְּהָיִי ס' בְּשַׁחֲטָה רַק עַל ס'
דְּרוּסָה וּדְבָרֵי סוּתְרִין דְּבָרֵי עֲצָמוֹ לִמ"ש (ס' ק"י) וּכְבָר' הַשִּׁיגוֹ עָלָיו בְּזָה אוּלָם לְמַה
שְׂבִיָּאָר בְּעֲצָמוֹ (ס' נ') דְּקְוִשִׁית הַתּוֹס' הָיָה עַל רַבָּה דְּסוּבְר אָף בְּנוֹלֵד רִיעוּתָא מְחִיִּים
אֲזִילֵינוּ בְּתַר חֻזְקָה וְסוּבְר לְאַסוּר ס' דְּרוּסָה מְדַקָּאמ' וְשֵׁט אִין לוֹ בְּדִיקָה מְבַחוּז אֲלֵא
מְבַפְנִים א"כ י"ל דְּקְוִשִׁית תּוֹס' ל"ה רַק לְמַה חוֹשְׁשִׁין לַס' דְּרוּסָה בְּעוּף דִּיכּוֹל לְשַׁחֲט
הַקְּנָה וּלְבָדוֹק הַנְשֵׁט וּלְמַה צָרִיף לְבָדוֹק הַשְּׂאָר וְע"ז כְּתִבוּ דְּדְרוּסָה שְׂכִיחַ וּבְסִי' ק"י קֵאִי
עַל בְּהִמָּה דְּצָרִיף לְשַׁחֲט הַשְּׂנִי סִימָנִים וְגַם דְּמִשְׁמַע דְּמִטַּעַם ס"ס א"צ לְבָדוֹק כָּלָל וְע"ז
כְּתִב הָא הָיִי אִתְחֻזְק אִיסוּרָא.

אוּלָם לִמ"ש כָּל דְּבָרֵי תְמוּהִין דְּמְבֹאָר דְּכָל דִּלֹא נִיקְב מִמֶּשׁ עֲדִינן רַק סוּפּוֹ לְנִקְוֵב ל"ה
גְבִילָה. שׁוֹב הַרְאָהוּ לִי שְׂכָבָר קְדַמְנִי בַס' בְּאָר יִצְחָק בְּזָה דִּל"ה גְבִילָה רַק בְּנִיקְב מִמֶּשׁ
וּמ"מ' מִשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְקוּמָה: ס' ג' עוֹד שָׁם שְׂנִי עוֹרוֹת יֵשׁ לְוִשֵׁט כּו' נִקְבוּ שְׁנִיָּהֶם
אִסוּר' וְאֶפְיָלוּ עָלָה בּוֹ קְרוּם וְנִסְתָּם וְאֶפְיָלוּ נִיקְבוּ זָה שְׁלֹא כְּנֻגְד זָה כּו' דְּאֶפְשָׁר דְּמִתְרַמִּי
אֶהְדְּדִי.

וְיֵשׁ לְהַתְבַּוְּנָן בְּדַבְרֵי הַמְּחַבֵּר לְמַה שְׁיָנָה הַסְּדֵר מִד' הַטּוֹר דְּפֶרֶט מְקוּדָם הַדִּין דְּנִיקְב זָה
שְׁלֹא כְּנֻגְד זָה דְּטְרִיפ' וְאַח"כ כְּתִב דִּל"מ סְתִימָה מְקָרוּם וְכֵן הוּא בִּש"ס חֻלִּין וּכְרַמְב"ם
וְהַמְּחַבֵּר בִּש"ע הַזְּכִיר דִּין קְרוּם שְׁעָלָה דִּל"מ סְתִימָה.

וְאַח"כ כ' הַדִּין דְּנִיקְב זָה שְׁלֹא כְּנֻגְד זָה מְרוּחַ אַחַת. וְרֵאִיתִי בִפ"מ בִּמ"ז דַּכ' לְחַקוֹר אִם
הוּא וּדְאִי טְרִיפָה אוֹ ס' וְכ' דָּאִם אִין רְחוּקִין הַרְבֵּה הָיִי ס' דְּאוּרִייתָא וְלֹא וּדְאִי מִדַּכ'
הַמְּחַבֵּר דְּאֶפְשָׁר דְּמִתְרַמִּי אֶהְדְּדִי מִשְׁמַע דִּל"ה רַק ס' וּנ"מ לַס"ס.

וְלֹא מִשְׁמַע כֵּן בְּרַמְב"ם (פ"ג) מִשַּׁחֲטָה דַּכ' נִיקְבוּ שְׁנִיָּהֶם זָה שְׁלֹא כְּנֻגְד זָה גְבִילָה מִשְׁמַע
דְּהָיִי וּדְאִי גְבִילָה וְכֵן מְסַתְּבַר דְּהָא דְּקָאֵמַר בִּש"ס זִימְנִין דְּמַהֲנִדְזִין בְּהַדִּי הַדְּדִי וּכְרַש"י
דְּמִתְרַמִּי דְּמַכּוּנִי אֶהְדְּדִי מִשְׁמַע כִּינן דִּישׁ רִיעוּתָא אִם מְתַרְמִי אֶהְדְּדִי שׁוֹב הָיִי וּדְאִי
אִסוּרָה.

וּמִוּבֵן בְּזָה לְשׁוֹן הַאֲלָפְסִי שְׁהוּסִיף דְּבָרִים וְנ"ל וְאִם נִיקְבוּ שְׁנִיָּהֶם זָה שְׁלֹא כְּנֻגְד זָה טְרִיפָה
דְּזַמְנִין דְּמִתַּח לִי וּמְתַרְמִי לְהוֹ אֶהְדְּדִי וְהו"ל כְּנֻקְב וְאַסוּר וּלְמַה הוּסִיף ג' תִּיבּוֹת הָאֵלוּ
וְהו"ל כְּנֻקְב וְאַסוּר א"ו דְּקַמ"ל אַע"ג דְּלֹאוּ וּדְאִי דְּמִתְרַמִּי לְהוֹ אֶהְדְּדִי רַק זְמָנִין מ"מ ל"ה

ס' טריפה רק נדאי טריפה לכה פתב והו"ל פנגב ואסור להורות פיון דיש בו ריעותא הזאת הו"ל פניקב ממש זה פנגד זה ואסור.

ועיין תשובת רשב"א (סי' צ"ח) בטריפה דיתרת שפה קבל משה מסיני שיתרת פנטול וכל שאלו נטל אינו חי יב"ח אפילו מעתה שלא נטול טריפה פאלו נטול אעפ"י שהיא מרבה פחול ימים ביתרוננו וכן פתסר רגל אפילו חיה טריפה שאילו לא נולדה פן אלא שלימה ונטל רגלה לא חיתה אף עכשיו טריפה עיי"ש הרי דאף משום ריעותא וחלישת החיות פנה שאם נטל הוי נדאי טריפה עכשיו פן נמי בנה אף דהללמ"ס נאמרה בכללות דניקב טריפ' מ"מ פיון דחכו"ל אמרו דאף זה שלא פנגד זה בנשט פיון דאכלה בי' ופעיא בי' טריפה זמנין דמהנדזין אהדדי הוי בכלל דניקב טריפה פיון דאפשר דיתרמי אהדדי קליש חיותיה ונהוי נדאי טריפה.

אפילו יחיה שנים רבות: וממילא מה שהוליד מזה הפ"מ באם בפנימי יש קרום מחמת מפה י"ל דהוי ס"ס דדלמא באותה שעה שנעשה הקרום היה החיצון קיים א"כ ל"ה קרום מחמת מפה דכשר היה באותו שעה ואין סופו לסתור ואת"ל לא העלה אז דלמא לא איתרמי אהדדי פיון דאינם סמוכים זה נגד זה ל"ה אלא ס'.

ולמ"ש ז"א דאם היו שניהם נקובים והיה אפשר דמתרמי אהדדי הוי שוב נדאי טריפה וכן מבואר מדברי הפלתי דכ' בדעת רמב"ם דע"כ מה שנעשה נבילה מחיים ע"כ הטעם דכבר גבר החולשא פאלו כבר מטה זה לא יתכן פניקב זה שלא פנגד זה דמגין א' על הב' רק הואיל דמזדמן אהדדי אסורה דיהיה נבילה דהא כ"ז שלא יזדמן אין פאן תכלית החולשא שיקרא נבילה פאלו מטה דהא אם יתקיים כ"כ ולא יזדמנו ה"ה פשר לגמרי ובשביל שהתורה אסרה הואיל שסופו להזדמן אין פאן תכלית החולשא שיהיה נבילה ודי שיהיה טריפה אבל אי אמרינו דרק שאין השחיטה מועיל זה יתכן אף בזו סוף כל סוף אסרה התורה הואיל ויזדמנו אהדדי ופסול בשחיטה ואין שחיט' מועיל וכששחט הוי נבילה פאלו גזרר הסימנים מבואר להדיא בדבריו דהוי נדאי נבילה.

ואולי בשביל זה הורה לנו הטור והרמב"ם דקרום שעלה ל"מ לסתום אחר הדין דניקב זה שלא פנגד זה להורות דגם בנה ל"מ סתימה. ואפשר דהא דקאמר רבה קרום שעלה מחמת מפה בנשט אינו כלו' אתי להשמיענו זאת דאף אם ניקב זה בלא זה פשר וא"כ יש לו הגנ' אם אינו זה פנגד זה ורק משום זמנין דמתרמי אהדדי פסלינו א"כ אם יש באחד מהן קרום י"ל דעדיף מניקב אבר אחר דאינו סתימה קמ"ל דגם בנשט באיזה אופן שיש הקרום אינו קרום פיון שסופו לסתור ונהוי פנקוב וטריפה נדאי: והיכא דנמצא קוז תחוב בנשט מבפני' דעת המחבר דאסור" דחיישינו שמא ניקב הנשט והבריא ונתרפא ואינו ניקב והרמ"א הביא יש מכשירין דל"ח שמא הבריא והוא דעת ראב"ן המובא ברא"ש וכבר הקשה הרא"ש הא בש"ס פריה מ"ש מס' דרוסה ומשני קסבר עולא א"ח לס' דרוסה וא"כ לדין דחוששין לס' דרוסה למה לא חיישינו לשמא הבריא.

וי"ל דהא רש"י פירש שני פירושים על שמא הבריא או דהיינו נקוב היה מבחוץ ונתרפא והו"ל קרום שעלה מחמת מפה או והבריא לשון ניקב והיינו דאין לה בדיקה מבחוץ אף במקום ידוע ובהא דפריה הש"ס מ"ש מס' דרוסה פירש"י דשם מצרכינו ליה בדיקה והכא לא אפשר דנקב במשהו בעור חיצון לא מינכר והקשה הרשב"א למה פירש רש"י

בְּזֶה עַפְ"י לְשׁוֹן הַשְּׁנִי: אוֹלָם נִרְאָה דְּהָא מְבוֹאָר שְׁיטוֹת רַש"י קִידוּשִׁין (דָּף ע"ט) דְּחֻזְקָא דְּהַשְׁתָּא מִלְתָּא הִיא וּבְקִידוּשָׁה אַבִּיהָ בְּדַרְךָ וְקִידוּשָׁה הִיא עֲצָמָה בְּעִיר בְּיוֹמָא דְּמִיְשָׁלַם שְׁתֵּי סוּבְרָ רַב ה"ה בּוֹגְרַת לְפָנֵינוּ מְדַהֲשָׁתָא בּוֹגְרַת בְּצַפְרָא נְמִי בּוֹגְרַת וְקֹאֲמַר בְּש"ס שְׁם מִי גִימָא הַעֲמִיד גּוּף עַל חֻזְקָתוֹ וּפְרִיָּשׁ רַש"י וְתַהוּי נַעֲרָה יוֹמָא דְּמִיְשָׁלַם שְׁתֵּי וְאִין בְּהָ לֹא חֻזְקָת נַעֲרוֹת וְלֹא חֻזְקָא בּוֹגְרַת שְׁהִיּוּם הִיא עוֹמְדָת לְהַשְׁתַּנּוּת וְעִי"ש בְּתוֹס' דְּרַגְלִיּוֹת הֵן לְבָא מְצַפְרָא: אוֹלָם דַּעַת רַש"י דְּחֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא אִם אִינוּ סוּתֵר לְחֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא מִלְתָּא הִיא וְאִמְרִינוּ לְהַחֲזִיק בְּתֵר שְׁעַת מְצִיאָתָן וְעִינן ס' ש"ש (ש"ג פט"ז) וְאִם פֶּן אִם נֹאמֵר דְּהַשְׁתָּא שְׁמָא הִבְרִיא אִינוּ נִקְבַּ דַּע"ז יֵשׁ לוֹ בְּדִיקָה בְּמַקּוּם יְדוּעַ רַק הִינְנוּ שְׁמָא נְתַרְפָּא וְהוּי קְרוּם שְׁעָלָה מְחַמַּת מְפָה דְּאִינוּ קְרוּם לֹא מְקַשֵּׁי הַש"ס מִיְדֵי מ"ש מַס' דְּרוּסָה דְּבִשְׁלָמָא שְׁם לְכַף צָרִיף בְּדִיקָה הוֹאִיל דְּאִתְרַבַּע וְדְרוּסָה שְׁכִיחַ אַבְּל פֶּאן הוּא מְסִיעַ חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא עוֹד לְחֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא דְּנֹאמֵר כְּמוֹ שְׁהִיתָה שְׁלִימָה בְּלֹא נִקְבַּ פֶּן גַּם עַכְשָׁיו רוֹאִין שְׁלֵם וְיָפָה מְבַלִּי נִקְבַּ וּבְאִינוּ לְחַוֵּשׁ וְלוֹמֵר דְּהַעוֹר הַשְּׁלֵם נְתַרְקַב אַח"כ וְנַעֲשֵׂא מְחַדָּשׁ קְרוּם מְחַמַּת מְפָה בְּזֶה שְׁיָיְדָ חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא כְּמוֹ שְׁהַעוֹר הַזֶּה הוּא הַשְׁתָּא כ"כ הִיָּה בְּתוֹלְדָה וּלְכַף פִּירַש"י דְּקוֹשְׁתֵּי הַש"ס הִיָּה לְלִשׁוֹן וְהִבְרִיא דְּנִיקְבַּ וְאִינוּ נִיפְרָ.

אוֹלָם דַּעַת הַרְאָב"ן וְסִייעָתוֹ דִּישׁ בְּדִיקָה לְנִקְבַּ בְּמַקּוּם יְדוּעַ רַק הַחֲשָׁשׁ הוּא לְשְׁמָא הִבְרִיא הִינְנוּ דַּעָלָה קְרוּם מְחַמַּת מְפָה וְהָא דְּפָרִיף הַש"ס מ"ש מַס' דְּרוּסָה הִינְנוּ אֵלִיבָא דְּשְׁמוּאֵל דְּסוּבְרָ חוֹשְׁשִׁין לַס' דְּרוּסָה וְשְׁמוּאֵל סוּבְרָ שְׁם בְּקִידוּשִׁין דְּחוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשִׁין שְׁנֵיהֶם וְע"כ דְּסוּבְרָ דְּלֹא אֲזַלִּינוּ בְּתֵר חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא וְלִדְיָדִיָּה נִיחּוּשׁ בְּיָשׁב קוּץ ג"כ לְשְׁמָא הִבְרִיא וְנַעֲשֵׂא קְרוּם מְחַמַּת מְפָה כִּיּוֹן דְּרִיעוּת' לְפָנֵינוּ וְחֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא לֹא מִלְתָּא הוּא וּמְתַרְץ הַש"ס דְּקַסְבֵּר עֲוֹלָא אִין חוֹשְׁשִׁין לַס' דְּרוּס' הִינְנוּ אִם תֹּאמַר דַּס"ל כְּשְׁמוּאֵל דְּחֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא לֹא מִלְתָּא הוּא אַבְּל אֵלִיבָא דִּידוֹן דְּפִסְקִינוּ שְׁם פֶּרַב דְּאֲזַלִּינוּ בְּתֵר הַשְׁתָּא ה"נ ל"ח לְשְׁמָא נְתַרְפָּא וְאֲזַלִּינוּ בְּתֵר הַשְׁתָּא כְּמוֹ שְׁהַעוֹר הוּא שְׁלֵם עַכְשָׁיו לְפָנֵינוּ פֶּן הִיָּה מְעוּל' וּמְסִיעַ לְחֻזְקָא דְּמַעֲיָקְרָא וְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּלֹא כְּעוֹלָא וְחוֹשְׁשִׁין אַף לְשְׁמָא נְתַרְפָּא ע"כ דְּזֶה הוּי שְׁכִיחַ דְּנוֹקַב אַף עוֹר הַשְּׁנִי וּל"מ בְּזֶה חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא.

וְעִינן פְּלַתִּי דְּהַקְשָׁה מַה מוֹעִיל בְּעוֹף הַמְּלֻכְלָף בְּדָם דְּבוֹדֵק הַקְּנָה הָא יֵשׁ לְחַוֵּשׁ דְּנִיקְבַּ הַחֲצוֹן דּוּשׁ וְאִין לוֹ בְּדִיקָה וְגַם פְּנִימִי נִיקְבַּ וְנְתַרְפָּא עִי"ש וּלמ"ש דְּנוֹקַב הִיכָא דְּרִיאִינוּ בְּפָנֵינוּ נִקְבַּ בְּפָנִימִי ל"מ חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא מְעוֹר הַחֲצוֹן אַבְּל בְּלֹא רִיאִינוּ נִקְבַּ ל"ח לְנְתַרְפָּא וְיִמְהִיב חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא בְּצִירוּף חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא.

וְהַפְּלַתִּי תִּירְץ דְּדוֹקַא בְּיָשׁב קוּץ דְּלֹא יְדַעְנוּ כְּמָה זְמַן נְתַחֵב שְׁם וְנְתַרְפָּא אַבְּל בְּעוֹבְדָא דְּאֲוֹנוֹת דְּמַסְמַס דְּמָא שְׁהוֹרָה לְפָנֵינוּ וְנִשְׁחַט אִי אֲפֻשֵׁר בְּזְמַן קֶטַן שְׁיִתְרַפָּא כמ"ש תוּס' שְׁבַת (דָּף ל"ו) וְכ' לִיָּשׁב בְּזֶה קוֹשְׁתֵּי הַר"ר אֶלְחָנָן עַל רִיב"א בְּתוֹס' חוֹלִין (דָּף כ"ח) דְּאִי יֵשׁ לְוִשְׁט בְּדִיקָה מְנַקֵּב מֵאִי פְּרִיף בְּש"ס לר"מ דְּחִינֵישׁ לְמִיעוּטָא הִיכִי אַבְּל בְּשָׂרָא דְּלִמָּא בְּמַקּוּם נִקְבַּ שְׁחַט גִּימָא דְּהוּי אַבְּל ע"י בְּדִיקָה דְּהָא לְרִיב"א עכ"פ חוֹשְׁשִׁין לְנְתַרְפָּא מְזַמְן עֶבֶר א"כ שְׁפִיר פְּרִיף אוֹלִי הִיָּה נִקְבַּ וְנְתַרְפָּא דְּחִינֵישִׁין לְמִיעוּטָא.

וּלמ"ש זֶה אִינוּ עוֹלָה בְּיָשׁוּב קוֹשְׁתֵּי ר' אֶלְחָנָן דְּלְחַוֵּשׁ דְּהִיָּה נִקְבַּ מְזַמְן וְנְתַרְפָּא יֵשׁ לְנִגְדַּ זֶה חֻזְקָא דְּהַשְׁתָּא וּר"מ מוֹדָה דְּאֲזַלִּינוּ בְּתֵר רְוָבָא וְחֻזְקָה וְעִינן פְּלַתִּי (ס' ל"א ס"ק ב') דְּעַמְדַּע"ד הַגְּמָרָא חוֹלִין (דָּף נ"ו) בְּהִקְפָּתָה חוֹלְדָה דְּקֹאֲמֵר מְכַנִּים יְדוֹ לְפָנִים וּבוֹדֵק אִם

מבצבץ ועולה טריפה ואם לאו פשרה ולמה ל"ח לנתרפא כמו גבי נשט עי"ש ולמ"ש משם תוס' שבת דבשחט' מיד ליפא למימר דנתרפ' לא קשה דבש"ס איירי דבודק מיד: סי' ד' אין צריך לבדוק שום טריפות חוץ מריאה וכ' הש"ך (סי' ל"ט ס"ק ב') ששעלוה לטרף מפני הסרכות ושאר טריפו' שכחי בה וכו' הפ"מ לא ידענא דמשמע חסר ונתר נחליף נאבעבועות ומראה וינכש ואטים ובי"ב נמי הוי מיעוט המצוי הא מנ"ל גיהו פשגזרו לבדוק הריא' הצריכו לבדוק מפל טריפות מ"מ העיקר הוא משום סירכו' עי"ש.

אולם בראב"ד בספר תמים דעים (סי' קנ"ב) כ' דאפילו לא ימצא בה סירכא צריך לנפקה משום יבש ומראה וע"י נפיקה מתברר עי"ש וכן מתבאר מדברי המרדכי חולין שכ' לתמוה פניו דפסקו הגאונים שיש לבדוק הריאה לפי שטרופות שלה מצוי למה אין אנו בודקין ריאה של עוף אע"ג דל"ש בה טריפות של סירכא שאר טריפות שנייה בה פגון נקב ובוועא בשפולי ועיין ריב"ש (סי' קס"ג): והנה עיקר בדיקת הריאה הוא מדרבנן וכמו שכתב הרמב"ן במלחמו' פ"א דחולין והר"ן שם הוכיח ממה דמתירין לשחוט המסופנת ביו"ט אם יכול לאכול פזיתו מבית שחיטתה וכיון דאי אפשר התירו לו לאכול בלא בדיקה וכמו דהתירו לאכול החלב הואיל דאי אפשר.

ומטע' זה במקום הפסד גדול מתירין לאכול הבשר אם נאבדה הריאה. וכתב הפלתי דהה"ד אם שחט השוחט ולא בדק והלך לעלמא ואם ימתין עד שיבא יסרח הבשר דמותר לאכול.

ובאמת יש לחלק דע"כ לא מצינו דהתירו חז"ל משום הפסד ממון לאכול רק היכא דאי אפשר בשום אופן להמתין פגון ביו"ט לא חל עליו חובת הבדיקה אבל פשיהה הבודק בפניו ועד"ז נשחט שיבדוק פשיהה לאכול ואח"כ הנה מקרה דאזיל לעלמא י"ל פיון דכבר חל עליו חובת בדיקה וע"י פשיעה נתבטל אסור לאכול ומ"מ דעת הפלתי מברעת דאין לחלק בזה ועיין פ"מ או"ח (סי' תצ"ח) במ"ז דהניח בצ"ע אם בחול יש לו בהמה מסופנת ומצוי אצלו מי שיודע לשחוט ואינו בקי בבדיקת הריאה אם מתירין לו משום הפסד ממון.

ברם בש"ע או"ח שם אינו מבואר בדברי הרמ"א דמותר לו לאכול קודם בדיקה רק פתב דעת הטור ואפילו אם אין שהות לנתחה ולבדקה תחילה ולא כ' דמותר לאכול כמ"ש הטור שם וכדעת הר"ן משמע קצת דלא ס"ל להקל בזה להתי' משום הפסד ממון לאכול בלא בדיקה ועי"ש במג"א משם הי"ש דצריך שיהיה שהות לאכול אחר הפשט ונזותח והי"ש כ' פן בדעת רמב"ם.

וראיתי בספר יבין שמועה על טריפות מבעל התשב"ץ שכתב (פ"ג) וז"ל ובדיקה זו שאנו בודקין הריאה אינו מן המנהג אלא מדרבנן הוא ובנדאי שאינו מה"ת וכמו שאמרו בירושלמי וכן מתלמוד שלנו יש להוכיח פן שאילו הייתה מה"ת ל"ה מתירין לשחוט מסופנת ביו"ט אם יכול לאכול מבית טביחתה בלא בדיקה כמו שכתבתי אלא מפני שהוא מדבריהם הקילו בה בשעת הדחק ולא שהתירו לו לאכול אלא פיון שיכול לאכול וליפא איסורא דאורייתא בשחיטתה מפני הפסד ממונו התירו לו דכיון שהיא מותרת מה"ת מלאכת אנוש נפש הוא וכ"כ הרמב"ן ז"ל עכ"ל הרי דסובר דלא התירו פלל בין לת"ק בין לר"ע במתניתן דביצה לאכול בלא בדיקה דלא התירו אכילת איסור משום הפסד

ממון רק התירו לו האיסור דרבנן מה שהוא על עשיית מלאכה ביו"ט פניו דאינו אוכל
זאת נתנו לו חכמים משלהם פניו דמה"ת רשאי לאכול הוי מלאכת אנוש ונפש ול"ה
פעושה מלאכה רק מדרבנן אסור לאכול ומ"מ סובר דא"ח מה"ת ועיין שאגת ארי' (סי'
ס"ד) ובפ"מ בפתיחה להלכות יו"ט ורע"א ז"ל בתשובה (סי' ה') ובמה שפתיבתי לעיל
בדיני יו"ט (סי' ג') ענין זה היכא דמה"ת מותר אם ע"י מה דאסרו חכמים חייב מלקות
מה"ת דל"ה מלאכת אנוש או לא פניו דמ"מ מה"ת מותר אינו חייב מה"ת והתשב"ץ
סובר פן בפשיטות פניו דמותר מה"ת לאכול וליכא רק איסור דרבנן מ"מ הוי מה"ת
מלאכת אנוש ונפש ומותר לו לעשות המלאכה בשביל הפסד ממון אבל לאכול ממש לא
התירו לו.

ובאמת למאן דלית ליה הואיל מבואר ש"ס פסחים (דף מ"ו) דצריף דוקא לאכול ומשום
הפסד ממון גמר בלבד לאכול מ"מ זה דוקא למאן דל"ל הואיל אבל מאן דאית ליה
הואיל דא"צ לאכול אזי באמת אינו רשאי לאכול רק הואיל דיכול לאכול מה"ת התירו
לו איסור דרבנן בעשיית המלאכה משום הפסד ממון אבל לא לאכול.

וכן משמע קצת מדברי רשפ"א חולין (דף ט') דכתב ובמקום הפסד אוקמי' ר"ע
אדאורייתא ותדע לה דאפילו סעד ואין דעתו לאכול כלל למאן דאית לי' הואיל מותר
משום הפסד ממון ולמאן דל"ל הואיל נמי פניו דאיכא להפסד ממון שרינו ליה למיכל
בלא בדיקה כלל דהו"ל פאי אפשר למבדק' דמסכינו ארובא פדשרינו חלב ובצים
דמסכינו ארובא עכ"ל ומה דדייק וכ' למאן דלית ליה הואיל משמע קצת דלמאן דאית
ליה הואיל לא שרינו לאכול ולפי"ז ודאי ליתא לדינ' דהפלתה והפ"מ.

אולם דעת רא"ש וטור ורבינו ירוחם והר"ן דהתירו אף לאכול ממש ולדעתם י"ל כמ"ש
הפלתה: ויש לחקור אם אגיל הבדוק והתחיל פבר לאכול מן הבשר ובבתיים פא בודק
שיודע לבדוק הריאה אם חייב לבדוק וכמו כן בנאבדה הריאה והתחיל פבר לאכול
ואח"כ נמצאת הריאה אם שוב חייב לבדוק ולעיל דיני יו"ט (סי' ז') פתיבתי דמסתבר
במסופנת דהותרה לשחוט ביו"ט אם יש שהות לאכול אף בלא בדיקה דמ"מ אחר יו"ט
חייב לבדוק עי"ש אולם יש לומר דוקא שם דכבר רמ"א עליו החיוב בדיקה רק דלא
אפשר לו התירו ומ"מ אח"כ חוזר לאיסורו ול"א בכה"ג הואיל דאיפשרתי איפשרתי
משא"כ בנאבדה הריאה דליתא לפנינו י"ל פניו דכבר החזקנו בהיתר ואפשרתי ליה לאכול
שוב אף פאם אפשר לבדוק לא רמ"א עליו לברר על הנותר.

ולכאורה לדעת הב"ח בתשובה (סי' קכ"ז) שכ' דאם יש לו חלב מתוך ג' ימים אסור
למסור הריאה ולהאכיל הבשר לגוים עד שיבדוק אחר טריפות הריא' והיינו אף דכבר
אפשרתי החלב וסמכינו ארובא דכשרו' של הבהמה הנה משום דלא אפשר ותיכא דאפשר
שוב לבדוק חייב לבדוק ולא סמכינו ארובא א"כ כ"כ בנאבדה הריאה ונמצאת דכל
ההיתר לאכול הוא משום דלא אפשר לבדוק כמ"ש הר"ן ממילא שוב פשנמצאת ואפשר
לבדוק חייב לבדוק ואסור לאכול עוד עד שיבדוק אלא אף למ"ש האחרוני' להשיג על
הב"ח היינו על החלב דלא נתקן כלל הבדיקה מהריאה בשביל החלב וכיון דהותר לו
לאכול ואינו חייב לשחוט ולבדוק לכן אף ששנזמן שיכול לבדוק כגון ששחט הבהמה אין
זה דרכי נועם לסתור ולאסור מה שפבר הותרה והוי ח"ו מיילי דרבנן פחוקא אבל על

אכילת בשר דנתקן הבדיקה רק עפ"י מקרה והנדמנות דאי אפשר לבדוק מפני הפסד
ממון הותר לו לאכול בזה יש לומר דאם שוב אפשר לבדוק חייב לבדוק: וגם י"ל בטעם
הדבר דא"ח לבדוק אח"כ בשביל החלב לבד למ"ש הש"ש (ש"ה פ"ט) ליישב דעת
הסוברים בנאבד' הריא' דאסור לאכול הבשר וטען רש"י על רבותינו אתמול אכלנו
מחלבה ועכשיו נתזקקנה בטריפה וכו' הוא לדון דאף דסירכת הריא' שקיח מ"מ לא עדיף
מס' השקול וכיין דבעגלים הרפים ל"ש א"כ י"ל אוקי בתזקת היתר דבשעה שזולדה
ל"ה בסירכות רק משום דמתקנין מאיסור לאיסור אבמה"ח לאיסור טריפה
אסור אבל בחלב דלא רמא איסור אבמה"ח מש"ה מקילין בחלב וגבינה א"כ י"ל מה"ט
אינו חייב לבדוק אף דאפשר אם שחט בהמה אח"כ פיון דהתקנו החלב להיתר מטעם
תזקה דכשרות דבהמה מה"ת תחייב לבדוק אח"כ משא"כ הבשר יש לו תזקת איסור אם
מתקנין מאיסור לאיסור: אולם כבר פקפקתי לעיל (סי' א') בזה ע"ד הש"ש דגם בהחלב
יש מקום לומר מתקנין מאיסור לאיסור אם נאמר דמה"ט אסרינן הבשר א"ו דלא מטעם
דמתקנין מאיסור לאיסור אסרו רבותיו של רש"י רק הואיל דהוי מיעוט המצוי וע"ז
הקשה רש"י אתמול אכלנו מחלבה ולא חששנו ע"ז: וראיתי בפלתי שכ' ליישב קושית
רש"י מטע' דע"כ ה' דלא הוכיחו הש"ס חולין דאזלינן בתר רובא ממה דאכלינן חלב
ודחוק דלא אכלינן רק לאחר שחיטה [וברש"פ"א חולין שם כ' באמת דאי משום דחדש
בה רחמנא משפחת לה שעשו מהם גבינות והניחם עד שגשחטה ונמצאת פשיטה.

אולם מבצים יקשה דהא כתיב שלח תשלח את האם ואת הבג"ה תקח דמזה ידענו דביצים
מותרין דכתיב לה וי"ל] וכתב דודאי כל הבהמות בכלל ס' וברור דרוב בהמות פשרים
וה"ז כמו ט' חנויות דכל דפריש מרובא פריש רק הואיל והפל בבית הס' הו"ל קבוע אבל
החלב הו"ל פריש כמבואר סי' ק"י גבי ביצה דהוי לגבי התרנגולת כמו דפריש ולכך
ל"ק מחלב וגם קושית רש"י מיושב דהוי פריש ומרוב קפריש עכ"ד והדברים אינם
מוכנים אם נאמר דל"מ דלא אזיל בתר רוב דליתא קמן יודה דרוב בהמות פשרות רק
מטעם קבוע אסור מאי פריש מפסח וקדשי' הא מה"ת לא הוי קבוע פשאינו ניכר הכי
ר"מ פליג על אחר רב' להטות הא ודאי ליתא וא"כ הוי כל הבהמות כמעורבות ונימא
חד בתרי בטל וקביע ל"ת פיון דאינו ניכר לשום אדם בעולם איזהו פשיטה ואיזהו טריפה
א"ו דר"מ אינו הולך פלל בתר רוב שהוא בטבע רק היכא דאיתא קמן ההיתר הברור
ועיין מ"ש הח"ד (סי' ק"א) דאף ביטול ברוב ל"ש לר"מ פיון דהס' על כל בהמה ובהמה
עי"ש.

גם מ"ש דהחלב מותר מטעם דהו"ל פרוש כמו בביצה מתרנגולת אינו מוכן דבסי' ק"י
לא מצינו פזאת רק היכא דאינו יודע מאיזה תרנגולת בא הביצה ולא ראינו איז' תרנגול'
הטילה אבל פשרואין הביצה מאיזה תרנגולת ודאי בלתי אפשר לאחוז החלב בתרי
ראשין ולעשות תרמי דסמרי לאסור התרנגולת ולהתיר הביצ' וכ"כ בפשיטות הח"ד
(סי' ק"י) בדיני ס"ס וה"נ פיון דאנו חוששין לאסור הבהמה ושלא למיזל בתר רובא
פיצד נתיר החלב וכן בנאבדה הריא' שפיר הקשה רש"י ז"ל אתמול אכלנו מחלבו דע"כ
פשנאכל החלב מתקנינו לכשירה דאל"כ לא שייך לומר מרובא פרוש פיון דיזענו מאיזה
הבהמה בא החלב וז"פ ומ"מ אף דהחלב מותר אף אח"כ פשאפשר לבדוק ודלא כב"ח

אָבֵל הַבֶּשֶׂר אַף דֵּהֵינּוּ מִתִּירִין כִּשְׁלִ"ה אֶפְשָׁר לְבָרֵר י"ל כִּשְׁשׁוּב אֶפְשָׁר לְבָרֵר בַּכּה"ג
צָרִיף לְבָרֵר וּל"א הוֹאִיל דְּאֶשְׁתְּרִי אֶשְׁתְּרִי.

וְעֵינֵין שְׁם בַב"ח בְּתִשְׁבָּה שֶׁהַקְּשָׁה לָמָּה בְּנִטְל זָאב בְּנֵי מַעִים וְהַחֲזִיזִים כִּשְׁהוּן נְקוּבֵי לְהַקְּל
הָא אֶפְשָׁר לְבָרֵר ע"י הַקְּפָה וּמִתְרַץ דֵּהֶתֶם אִם ל"ה נִטְל הַזָּאב ל"ה צָרִיף בְּדִיקָה. וַיֵּשׁ
לְהַבִּין לַמ"ש הַטו"ז (ס' ל"ו סק"ז) דְּבִזְאָב מִתִּירִין אֶפְיָלוּ בְּיֵשׁ בּוּעָה בְּצַד נֶקֶב וּבַכּה"ג
לָמָּה לֹא יְבָרֵר דָּאָף אִם ל"ה נִטְל הֵיךְ צָרִיף בְּדִיקָה.

לְכָּה נִרְאָה דְּשֵׁם ל"צ לְבָרֵר כִּינּוּן דְּנֻדָּי הוּ' דֵּהֲזָאב מְנַקֵּב וְעֵינֵין ש"ף שְׁם. וּבְזָה יֵשׁ לִינִישׁב
קְוִשְׁיַת הַפְּלִתִי (ס' ח"י) בְּמֵאֵי דְרָצָה הַש"ס לְהוֹכִיחַ דְּתַלְיִנּוּ בְּמִשְׁמוּשׁ יָדָא דְטַבְּחָא מְבֹא
זָאבֻנְטֵל בְּנֵי מַעִים דִּילְמָא שְׁם הַטַּעַם כִּינּוּן דְּכָבֵר נִטְל וְלִיתְנִיהוּ וְנִתְחַזַּק לְהִיתָר מִטַּעַם רֹב
וְלָכֵן כִּשְׁהַחֲזִיר תַּלְיִנּוּ הוֹאִיל דְּכָבֵר יֵצֵא בְּהִיתָר כְּמוֹ שְׁם בְּנִיבְדֵי הַסְּפִין מִשָּׂא"כ בְּמִשְׁמוּשׁ
יָדָא דְטַבְּחָ' שֶׁהוּא לְפָנֵינוּ וְלֵהַנ"ל יֵשׁ לוֹמֵר דֵּהַש"ס הוֹכִיחַ מְדַקְתְּנִי סְתָמָא וְהַחֲזִירִין נְקוּבֵים
וּמִשְׁמַע אָף אִם יֵשׁ רִיעוּת' דֵּהֵינּוּ בּוּעָה וּכְמ"ש הַט"ז וְאֶפ"ה מְוִתָּר אָף בְּלֹא הַקְּפָה כְּמ"ש
הַש"ף (ס' ל"ו) דְּמִבְּנֵי אָרְ מְסוּגֵיָא דָּאָף בְּלֹא הַקְּפָה תַּלְיִנּוּ בְּזָאב וּא"כ אִם נֹאמֵר דְּלָכָּה
תַּלְיִנּוּ בְּזָאב מִשּׁוּם דְּאִתְחַזַּק בְּהִיתָר א"כ בְּנִמְצָא בּוּעָה דְּחִזְיָנּוּ דְּבִטְעוּת נִתְחַזַּק דַּע"כ פ' יֵצֵא
מְרֻב כְּמ"ש הַט"ז (ס' ל"ט) וְהַת"ש (ס' כ"ט) גְּבִי מִים בְּמוֹחַ א"כ יֵצֵאָרְף עֲכָשׁוּ עַכ"פ
הַקְּפָה אֲלֵא וְנָדָי הָא דְּתַלְיִנּוּ בְּזָאב הוּי בְּיִרְוֵר בְּלֵי שׁוּם סְפָק וּלְכָּה שְׁפִיר הוֹכִיחַ הַש"ס
דְּכֻמוּ כֵּן תַּלְיִנּוּ בְּמִשְׁמוּשׁ יָדָא דְטַבְּחָא.

וְעוֹד יֵשׁ לִינִישׁב קְוִשְׁיַת הַפְּלִתִי כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי בַמ"א דְּסִבְרַת יֵצֵא בְּהִיתָר שְׁכ' הַטו"ז וְהַש"ף
(ס' ח"י) הוּא בְּדָבָר שְׂאֵם הִי לְפָנֵינוּ הֵינּוּ צָרִיכִים לְבָדוּק כְּמוֹ שְׁם בְּסְפִין רַק הוֹאִיל
דְּנִבְדֵי וְאִי אֶפְשָׁר לְבָדוּק הַנְּצָרְכֵנוּ לְדוֹן וְלֹאֻקְמֵי הַסְּפִין עַל חֲזַקְתּוֹ בְּזָה כִּינּוּן דְּכָבֵר יֵצֵא
בְּהִיתָר לְכֵן אָף דְּנִמְצָא אַח"כ פְּגוּם תַּלְיִנּוּ דְּנִפְגָּם אַח"כ הוֹאִיל דְּכָבֵר הַחֲזַקְנוּ לְהִיתָר
מִשָּׂא"כ בְּדָבָר שְׂאֵם הֵיךְ לְפָנֵינוּ לֹא הִי צָרִיף לְבָדוּק וּל"ה חוֹשְׁשִׁין לְשׁוּם רִיעוּתָא א"כ
לֹא הֵינּוּ דְנִין עַל הַחֲזַקָה כִּלְלֵי לְכָּה אַח"כ כִּשְׁנֻדְעֵי רִיעוּתָא ל"מ מֵה שֶׁהוֹחֲזַקְנוּ לְהִיתָר
וּמַה"ט בְּמִקְוֵה שְׁנִמְדָד וְנִמְצָא חֶסֶר כֹּל טְהוֹרוֹת שְׁנַעֲשׂוּ ע"ג טְמֵאִין מִטַּעַם תְּרִיתִי לְרִיעוּת' וְל"מ
מֵה שֶׁלְעִיל בְּדִינֵי שְׁחִיטָה (ס' ח') וַיִּבְנֹאֵר עוֹד אִי"ה בַח"מ דִּינֵי עֲדוּת וּא"כ ה"נ בְּבֹא זָאב
וְנִטְל הַבְּנֵי מַעִים דָּאָם הִי לְפָנֵינוּ לֹא הֵינּוּ צָרִיכִים לְבָדוּק כִּלְלֵי ל"ש לוֹמֵר שְׁיֵצֵא בְּהִיתָר
הִיכָא דְלִיתָא בְּפָנֵינוּ וְכִינּוּן דַּעַפ"כ כִּשְׁהַחֲזִירִין כִּשְׁהוּן נְקוּבֵים תַּלְיִנּוּ בְּזָאב לְכָּה תַּלְיִנּוּ ג"כ
בְּמִשְׁמוּשׁ יָדָא דְטַבְּחָא: ס' ה אִם הַנּוֹפֶתָה הַבְּהֵמָה לְרוֹחֵב הַשְּׁדָרָה חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא גְּפִסְק
הַחוּט וְנֻדַּת הַר"ן מוּבָא ב"י (ס' ל"ב) דְּאִיכָּא מ"ד דְּלֹא מְהַנִּי בְּזָה אִפִּי הֶלְכָה וְצָרִיכָה
בְּדִיקָה וְכ' הַב"ח דְּלִדְיָנוּ שְׂאִין בְּקִיאִין טְרִיפָה.

וּלְפִי דְבָרֵינוּ גַם הַחֲלָב אָסוּר. וַיֵּשׁ לְחַקוֹר לְדִין דְּגִמְרָא אִם נֶאֱסַר הַחֲלָב דִּי"ל כִּינּוּן דֵּהַנּוֹפֶתָה
וְצָרִיכָה בְּדִיקָה הוּי כְּסָפֵק טְרִיפָה הוֹאִיל דְּאִתְיַלְדֵי רִיעוּתָא וּבָאֵנוּ לְבֵית הַסְּפָק יֵצֵאת מִן
הָרֹב וְכ"ז שְׁלֹא נִתְבָּרֵר דְּלֹא גְּפִסְק הַחוּט גַם הַחֲלָב אָסוּר.

אוּ י"ל דְּמִדְּאֻרְיִיתָא לֹא יֵצֵאת מִן הָרֹב עֵי"ז רַק חֲכָמִים חֲשָׁשׁוּ לְמִיעוּט הַמְּצוּי וְצָרִיף
בְּדִיקָה כְּמוֹ דְּחֲשָׁשׁוּ עַל בְּדִיקַת הַרִיָּאָה וְאָסוּר לְאָכּוֹל עַד שְׁיִבְדוּק כֵּן נְמִי בְּזָה חֲשָׁשׁוּ עַל

פסיקת החוט הואיל דיכול לבדוק אכל החלב כמו דלא מחזקינו הריעותא דמיעוט המצוי לאסור החלב כמו כן בזה.

ואלם ממ"ש הב"ח דלדין שאין אנו בקיאים בבדיקה טריפה ע"כ דמעפב אף בדיעבד ולא מטעם דחששו למיעוט המצוי וא"כ אף החלב אסור: והנה בכל נפילה ובעוף שרצתה או דרסה בפנתל דעת הר"ן ורשב"א דהוי ספק טריפה מדאורייתא והיגו אחר ששהתה מעת לעת ולא הלכה דצריכה בדיק'.

ובתוף מעל"ע פנראה דטריפה זו הלכה למש' מסני הוא ולא ס' טריפה הוא מחשש ריסוק אברים רק ודאי טריפה. והפ"מ בש"ד (סי' נ"ח סק"א) חקר בזה וכתב מדברי הלבוש דאם ששהתה או עמדה הוי ספק ובלא ששהתה קרוב רוב הוא וצידד בזה לומר דבשהת' הבדיקה מדרבנן ולבסוף העלה מדברי הר"ן חולין דבדיקה לאחר מעל"ע ועמדה לא הוי רק מדרבנן עי"ש.

והנה בתשובת עבודת הגרשוני (סי' ק"ו) כ' בפשיטות דבנפילה בלא בדיקה לא הוי כס' טריפה אלא פנדאי טריפה דמן הרוב היא טריפה רק אם ידעינו בבירור שלא נתרסקו אבריה וראיתו מדברי ת"ה דהוכיח דבספק ספיקא אין צריף בדיקה אף דיש לברר מדברי ר"ת ששהתיר ס"ס גבי ס' דרוסה שנתערב אף דאיכא למיקם עלי' ע"י בדיקה א"כ בזבחים (דף ע"ה) דפריף האי טריפה ה"ד ומוקי לה דנתערב בנפילה ותיקשי למה יהא אסור פלל הא הוי ס"ס א"ו דצריף לברר ע"י בדיקה וע"כ דנפולה בלא בדיקה לא הוי כס' טריפה רק פנדאי עי"ש ומזה מוכח דאף בששהתה מעל"ע הבדיקה מה"ת ול"ה כס' טריפה פמבואר ריש פ' אלו טריפות וברש"י במשנה שם כ' נפלה מן הגג ושחטה מיד טריפה אע"ג שאין שבר נראה בה חוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה ואין טעם בטריפות שהללמ"ס הם ובגמרא אמר שאם ששהתה מעל"ע ושחטה פשרה ואע"פ שלא עמדה מזה נראה דתוף מעל"ע הוי כטריפה ודאי מהללמ"ס אכל אחר מעל"ע פשיטה מה"ת מדלא פתב רש"י דצריף בדיקה פנראה דרש"י מפרש מה דטריפה מן התורה מהלכה למשה מסני בלבד: אף מדברי הר"ן חולין יש להוכיח דלעולם הוי ספק תורה אף אחר מעל"ע מדכתבו הא דפסקו הרי"ף והרמב"ם כר"י אמר רב עמדה אינה צריכ' מעל"ע אכל צריכה בדיקה הלכה א"צ בדיקה ובש"ס פליג ר"ח בר אשי בשם רב ואמר אחד זה ואחד זה צריכה בדיק' ולא פסקו להחמי' וכ' דסמכו אסוגיא דזבחים הנ"ל ואם נאמר בעמדה או ששהתה מעל"ע הבדיקה אינ' מה"ת רק מדרבנן חששו לזה מאי קשיא להו על הרי"ף אלא ודאי דהוי ס' תורה והי' ראוי להחמיר וכן מבואר ברשב"א שם דקשיא לי' למה ל"א בשל תורה הלף אחרי המחמיר מזה נראה דסברו דהבדיק' היא דאורייתא.

ועיין ר"ן סוף פרק מי שאחזו בהא דפסק הרמב"ם באומר ה"ז גיטף אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש אין חוששין שמה בא לפי דחשש שמה פניס ובא מדרבנן בעלמא הוא ופסק לקולא וברא"ש שם כ' ותימא הוא דפסק פלישנא קמא דאיסור דאורייתא הוא.

ועיין רשד"ם (סי' מ"ה) שכ' פנראה מדברי הרא"ש דחששא דשמה פניס הוי ספיקא דאוריית' עי"ש הרי פנין דחשש להחמיר בס' ע"כ דהוי ס' דאוריית' וה"נ לדברי הרשב"א והר"ן ע"כ מדהקשו על הרי"ף והרמב"ם והוצרכו לומר דסמכו על סוגיא דזבחים ואל"כ

הי' לנו להחמיר בפשל תורה סברו דהתפשט הוא מה"ת וכמ"ש הש"א (סי' ס"ד) דלדעת הר"ן הבדיקה היא מה"ת.

הן אמת פי בדרישה או"ח (סי' תצ"ח) כ' ג"כ בדעת הרמ"א ו"ל דאחר ששקה מעל"ע יצא מפלל ס' ריפוק אברים והבדיקה שבודקין שמה תמצא טריפה אינו אלא חומרא בעלמא ומש"ה הקילו בו לשהוט ביו"ט עי"ש אולם מר"ן ורשב"א נראה שהיא מה"ת ובנדאי החלב אסור קודם בדיקה: וכן יש להוכיח קצת מש"ס זבחים שם דמוקי ר"ל פגון דאייערב בנפיל' והלכה צריכה בדיקה ועי"ש ברש"י שכ' ס' טריפה הוא ואם שחט קודם מעל"ע טריפה נאפיל' בדיקה ולא מצא ולאחר מעל"ע צריכה בדיקה מפל סימני טריפות וכיון דאמתחזק בה ס' טריפות אין מכניסין אותה לעזרה לשחט' משום הקריבהו נא לפחתה ואם הבדיק' לא הוי אלא מדרבנן למה נפסיד בשביל זה לכו"כ בהמות קדשים והא אדרבא בחזקת פשרות היא לאחר מעל"ע רק מדרבנן חששו לחומר' לבדוק.

ואף דכל מה דצריך לבדוק לחולין לאכול חייב ג"כ לבדוק לגבי קדשים כמבואר תשובת הריב"ש (ס"ק ס"ג) דאין ספק כמו שאנו בודקין לחולין לכתחלה מדרבנן מפני חשש הסרכות לחוש למיעוט המצוי פה היו בודקין לכתחלה בקרבנות מפני חשש הסרכו' כדי שלא יקריבו פסול לגבוה שאין להקל בקרבן יותר מחולין ואע"פ שאין זה אלא לכתחלה מדרבנן ואמרו שאין שבות במקדש זה בדברים שאסרו משום גזירה אבל בדבר שאסורו משום חשש איסור אם לחולין צריך להחמיר כ"ש למקדשין עי"ש ועיין חידושי רשב"א חולין (דף ט') שכ' אף לר"מ דחייש למיעוטא מה"ת חזקת בני מעים פשר דהיכא דאפשר אפשר והיכא דלא אפשר לא אפשר ואע"ג דבחולין אפשר למבדק פניו דגבי פסח וקדשים אי אפשר וסמכינן ארובא אף בחולין כן דלחצאין לא נרא לן רחמנא עי"ש משמע נמי דלא אפשר להחמיר בחולין יותר מבקדשים וע"כ הא דלא חששו משום הקריבהו נא לפחתה היינו פניו דכל בהמות צריך לבדוק לא חשו לזה אבל אם אתילד ריעותא שצריך לבדוק מחמת ס' גמור לא מצד מיעוט המצוי בזה שייך לומר הקריבהו נא לפחתה והיינו אף דאם יבדוק וימצא טריפ' לא יקריבנה מ"מ פניו דעכשיו הוא בס' איסור תורה דאמתחזק בה ס' טריפות ואסור להדיוט והחלב אסור בזה שייך הקריבהו נא לפחתה וגם אין זה ממשקה ישראל מן המותר לישראל פניו דבחזקת איסור היא קודם הבדיק'.

משא"כ בבדיק' הריאה מצד סירכות בחזקת היתר קיימא דהא שרינו לאכול החלב והוי שפיר ממשקה ישראל מן המותר לישראל אבל בדבר האסור אף מצד ס' מה"ת קודם הבדיקה יש בזה משום הקריבהו נא לפחתה פניו דעכשיו בחזקת איסור קיימ' ואם נאמר דהבדיק' לאחר מעל"ע אינה אלא מדרבנן למה נאסור להקריב פולן ולבדוק וכיון דאף אחר מעל"ע והלכה למאן דצריך בדיקה משמע שהוא מה"ת כן נמי בעמדה תוף מעל"ע וכן אחר ששהתה ולא הלכה.

וגם פניו דתוף מעל"ע ל"מ הבדיקה והוי מהללמ"ס כטריפה ודאי הוי פאמתחזק איסורא להחזיקה בחזקת איסור כמו קודם לכן וכיון דלא אתברר אם אחר מעל"ע או פשעמדה תוף מעל"ע אם הוי רובא דכשרות הוי ספקא דאורייתא: ובזה יש להשיב ע"ד העבה"ג הנ"ל שרצה להקשות על סוגיא דזבחים הנ"ל דהא הוי ספק ספיקא או דצריך לברר

ועיין ש"ך (סי' ק"י אות ל"ה) בדיני ס"ס ולמ"ש אף אם נאמר דצריף לבדר ולבדוק אין זה מה"ת רק מדרבנן ובנדאי ל"ה אסרינן לכל פערובות הבהמות קדשים בשביל זה ולא שיניף בזה הקריבהו נא לפתחיה כמו"ש פ"ן דקאי בחזקת הימור.

אולם למ"ש יש לומר אף אם נאמר דספק אחד בגוף וספק אחד בתערובות הוי ס"ס מעליא מ"מ היכא דהחזקנו מקודם לכן לנדאי איסור' הוי פאתחוק איסורא ול"מ הס' השני פלל לכ"ע ולפי"ז יש לישיב קושית הדגול מרבכה (סי' ל"ב) שהקשה ע"ד הר"ן הנ"ל דבהנפקתה על השדרה דצריף בדיקה א"כ מאי קאמר בש"ס זבחים שם כר"ל לא אמרו קסברי עמדה אינ' צריכ' מעל"ע הלכה א"נ בדיק' ואפתי נוקמה דאינערויב בכה"ג דהפה במל ונשנים חוטרא אפלגא דשדרה א"ו דגם בזה מהני הילוף ולא צריף בדיק'.

ולכאורה י"ל דהך בדיקה ל"ה רק מדרבנן לחוש למיעוט המצוי וכה"ג לא שיניף לומר הקריבהו נא לפתחיה כמו"ש פ"ן דעמד' בחזקת פשרות. אולם מדברי הב"ח דאוסר אף בדיעבד ולדין דלא בקיאי משמ' דגם בזה צריף בדיקה מה"ת וכן משמע קצת מדברי ר"ן ורשב"א חולין (דף ט') וריב"ש בתשובה (סי' תצ"ח) שהוכיחו דבדיחת הריאה היא רק מדרבנן ממה דמבואר בירושלמי ביצה ראי' טריפה מדבריהם ובנדאי בס' טריפות הריאה קאמר דבשאר טריפות היכא דלא אתילד ריעותא א"צ לראות ולבדוק אפי' מדבריהם ואי באתילד ריעותא מה"ת הוא אלא ודאי בבדיקת הריאה הוא דבעי בדיקה מדבריהם על הספק אע"ג דלא אתילד בה ריעותא ואם נאמר דבדיקה מנפילה או מהנכתה על השדרה הוא מדרבנן הואיל דאתילד ריעותא ובזה אין הבדיקה מה"ת מנין לנו לומר דקאי הירושלמי על בדיקת הריאה אלא ודאי כל היכא דאתילד ריעותא לפנינו צריף בדיקה מה"ת.

וא"כ יקשה למה לא אוקמה בכה"ג. ולמ"ש י"ל דהנהך דסברו דצריף בדיקה בחוט השדרה סברו דעכ"פ לא הוי רק ס' השקול והוי ס"ס.

אף לפ"ז הי' לנו להקל לדעת רוב הפוסקים דסברי דס' אחד בגוף וס' א' בתערובות ל"ה ס"ס להתיר. שוב ראיתי בפלתי (סי' נ"ח) שעמד ג"כ על קושית זו של הדג"מ וכ' ליישב פי בלא"ה לר"מ דחייש למיעוטא איף אפשר לשחוט בהמה של קדשים דהא צריף לבדוק הריאה דהוי מיעוטא דשכיח וא"א במקדש וצריף לומר לבדוק כל בהמה מפפא דמוחא עד אטמא זה אין דרוך פבוד לגבוה אבל לבדוק רק אבר אחד פגון ריאה לית לן בה וא"כ בנפלה רק במ"א דא"צ לבדוק רק מקום אחד יכול לעשות פן אף בקדשים ולא שיניף ביה הקריבהו נא.

ודבריו קצת מגומגמים מ"ש לר"מ דחייש למיעוטא הא מבואר בש"ס חולין (דף י"ב) היכא דלא אפשר לא אפשר וכבר כתב שם הרשב"א דאף לר"מ מה"ת חזקת בני מעיים פשר וא"צ לבדוק אף לחולין דלחצאי לא שרא לן רחמנא רק עיקר הקושית לדין דמדרבנן חייב לבדוק הריאה לחולין חייב כמו כן לבדוק בקדשים וכמו שהבאתי לעיל מדברי הריב"ש ויקשה דהא אי אפשר במקדש וע"כ דבאבר אחד לית לן בי'.

ובאמת יש לחלק דכיון דאי אפשר בענין אחר לא שיניף ביה הקריבהו נא לפתחיה פ"ן דהחשש הוא על כל הבהמות אדרבא זה דרוך פבוד לבדוק כמו לחולין דעכ"פ לא אתילד

ריעות' משא"כ היכ' דאָתילד ריעותא בבהמה זו דנולד לנו ס' ע"י נפילה דילמא נפסק חוט השדרה י"ל דגם בדיקת אבר אחד פנין דמחזקינו בס' טריפה ולאסור החלב אין זה דרך פבוד להקריב לגבוה משא"כ בדיקת ריאה דלא מחזקינו לספק טריפה והא ראה דאוקלין החלב ומ"מ סברתו נכונה דיש לחלק בין בדיקת כל הבהמה לבדיקת אבר אחד: ובאמת קושיא הנז' יקשה כמו כן על כל הפוסקים דסברי בנפילה דהלכה פשוטה וא"צ בדיקה הוא דוקא פשהלכה הילוף יפה פדרפה אבל הלכה והיא צולעת צריכה בדיק' כמבואר ש"ע (סי' נ"ח ס"ו) והוא דעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן.

וקצת הי' נראה מדברי הרשב"א בחידושיו דרק לענין פסיקת חוט השדרה הוי ריעותא ולא לענין ריסוק אברים ול"צ בדיקה רק חוט השדרה אולם ביש"ש חולין (פ"ג סי' ס"ה) כ' להדיא דכשהיא צולעת דאיכא ריעותא לפנינו איכא למיחש לריסוק אברים ולא סגי בבדיקת חוט השדרה לחוד מאחר שהיא צולעת אחר הנפילה א"כ עדיין נפולה היא עי"ש וכ"כ פל האחרונים ובפרט הת"ש (סי' ל"ב) שהעלה דלענין חוט השדרה אף בנפלה פחות מיו"ד כשהיא צולעת חיישינן על חוט השדרה ובנפלה ממש ביו"ד צריף בדיקה בכל חלל הגוף והא דהוכיחו מהא דשדרן פרעה ומצאוה פסוקת החוט אלמא שצולעת אינו מוציאה מידי ס' ומתם לא מוכח כ"א ס' פסוקת החוט ולא שאר ריסוק אברים הוכחתם הוא פנין דאמרו בגמרא הלכה אינה צריכה בדיקה משמע דא"צ בדיקה אפילו בחוט ע"כ דהאי הליכה הילוף יפה קאמר ממילא כל שלא הלכה הילוף יפה לא נוכל להתיר ולהוציאה מידי חשש ריסוק שלא נאמר בגמרא היתר זה פשאינה הולכת הילוף יפה וא"כ משפחת לה דאיתערויב נפולה שצולעת בשאר בהמות בריאות שפולן צולעות והן מותרין דתלינן דשגרונא הוא ולא הוי מום.

ומצאתי שפבר עמד ע"ז בתשובת ר' עקיבא איגר ז"ל (סי' פ"ג) ואולי י"ל דבאמת עיקר הריעותא הוא על פסיקת החוט שהי' ע"י נפילה ואף ששה' מעל"ע ונהלכ' מ"מ הא דלא יצאה מחזקת נפולה וצריכה בדיקה בכל החלל הוא רק מדרבנן ובשביל זה לא אסרינן כל התערובות ופסיקת החוט שהוא אבר אחד יכול לבדוק אף בקדשים וכמ"ש הכו"פ.

ודוחק: והנה הת"ש נאחריו הנו"ב יצאו לדון בדבר חדש דהא דכתב הרשב"א אם צולעת צריף בדיקת חוט השדרה הוא אף בנפילה פחות מיו"ד ודלא פהבנת הש"ף (סי' ל"ב ס"ק י"ב) והא דפחות מיו"ד ליכא חבט הוא דוקא באם לא הית' יכולה לילף כלל דאז תולין שהוא רק פאב בעלמ' אבל פנין שגוררת רגלי' גרע טפי שדבר מראה שהוא מחמת פסיקת החוט.

ובאמת הדברים סתומים מאד בדברי הרשב"א ברם בגוף הדין כבר קדמום בס' דמשק אליעזר פ' א"ט (סי' ל' אות יו"ד) שכ' ועוד נ"מ אם נפלה נפילה פחות מיו"ד וגוררת רגליה דלריסוק אבריה ליכא אבל לנפסק החוט איכא דשכיח עם נפילה אפי' בנפילה נמוכה עכ"ל.

והנו"ב במהד"ק חלק יו"ד (סי' כ"ב) התעורר מסוגיא דב"ק (דף נ"א) דמשמע בפחות מעשרה ליכא שום ספנה אפי' לענין חוט השדרה דאל"כ למה לא בעי מעקה ולומר דמן הסתם אין חשש אבל באיכא ריעות' דאינ' עומד' והולכת חיישינן שפסק החוט א"כ מאי הקש' בש"ס שם על ר"נ ממעקה דילמא הואיל דאיכא ריעותא חייש ר"נ לריסוק אברים

אבל מתחלה לא חיישינו א"ו דאי ליכא חשש לא משגחינו בריעותא שאינה עומדת ותלינו בחולשא.

ולא אדע לכלל דבריו הא דברי הת"ש ודברי עצמו בדגול מרבבה שפה אחת דרך בגורת רגליה חיישינו לפסיקת החוט ולא פשלא עמדה וא"כ ר"נ ודאי חייש רק לריסוק דעל פסיקת החוט הי' יכול לבדוק אף תוף מעל"ע וכיון דטרקפה הוכיח הש"ס דחייש לריסוק אברים אף בפחות מיו"ד ולא תלינו בחולשא ופריה שפיר ממה דפטור ממעקה.

ובאמת לפי דעת הראב"ד מובא בש"מ ב"ק שם שכ' ליישב דברי הרי"ף שכ' דברי ר"נ דיש חבט בפחות מעשרה וכ' שהוא להראות דאע"ג דאין חבט מיתה בפחות מעשרה היכא דאיגדר איגדורי מ"מ חבט לגיזקין איכא הלכך לענין טריפה אע"ג דריסוק אברים ליכא חשש טריפות איכא ובעיא בדיקה שמה נשברה השדרה וחוט שלה או שמה נחבסה גולגלתה או נשברה רגלה למעלה מן הארפונה וכי"ב גם לענין תשלומין אם יארע בה טריפות כזה מחמת נפילה חוץ מדמי מיתה דמה לי נשברו רגלי' למטה מן הארפונה או למעלה ול"ש חכמים מיתה בבור בפחות עכ"ל.

ולדבריו אף בשוככת ולא חזינו דגורת רגליה לעולם יש חבט באבר אחד שנטרפה ע"י נפילה וחבט פחות מעשרה ויקשה ממעקה וע"כ צ"ל דהתורה לא חייבה רק באם יש חבט מבותר למיתה והא ראי' דהא למה דמסיק שם מפריסה לארעא הני ד' וסגי בששה דכי קחביט מיו"ד קחביט יקשה ג"כ גבי מעקה למה לי עשרה בשיתא סגי ועי"ש בש"מ משם תלמיד הר"פ שפכתב ע"ז ושמא משום דאין רגילות לעמוד על הגג כ"כ אלא לישב עליו תמיד עי"ש הרי דאזלינו לענין מעקה בתר שכיח וגם לענין בור לחייבו פשמת דקאמר בש"ס מתני' דאיגדר לבור פירשו הרשב"א והרא"ש בש"מ שם דלא חייבה התורה אלא בבור שיש בו לעולם כדי להמית ואפי' באיגדר עי"ש [והטו"ז (סי' נ"ח) הקשה ע"ד טוח"מ (סי' ת"י) דלמה לא פתב זה דאם נפלה לבור דא"צ יו"ד רק במתגלגלת ועי"ש בפלתי מה דמתרץ ויש לגמגם דאם ע"פ רוב יש בו חבט אף דאין הולכין בממון אחר הרוב מ"מ לענין חיוב לסלק ההיזק ודאי הוי פושע ואף אם רק ס' השקול יש לצדד לחייבו להמבואר בחידושי רשב"א ריש ב"ק דס' גיזקין הוא להחמיר בכה"ג דגיזקין איסורא הוא ולחומרא וחינו לסלק ההיזק רמיא עליו לסלק מכל ספק ושוב ממילא מתחייב על המקרה ואכ"מ בזה.

אולם לדברי הרשב"א והרא"ש ה"ל ל"ק פלל דלא חייבה התורה בבור אא"כ ראוי השור הנזפל בו למות באיזה ענין שיפול אף באיגדר וזה שפכתב הטוח"מ דאינו חייב על המיתה אפי' שפפל בו השור מעומד וכתב פן משם אביו הרא"ש ז"ל ועי"ש בב"י ובב"ח משם רש"ל דאפשר שקבלה היתה בידו מפיו ולפינו דברי הרא"ש פן בחידושו ועי"ש בדרישה פנראה שפנינו בעצמו לדברי הרא"ש ה"ל וכ"כ לחייבו במעקה הוא ג"כ באופן שיש בו להמית פי יפול הנזפל באיזה ענין לכך צריה יו"ד דוקא.

אולם מדברי הראב"ד אינו ראי' דלדין הטעם פשוט אף דיש בו חבט לגיזקין דכל פחות מעשרה לאו בית הוא. ומ"מ דברי הת"ש נכונים דגורת רגלי' גרע ובאמת פנראה מסתימת הפוסקים (סי' נ"ח) לא חששו להא דהראב"ד רק בפחות מיו"ד אם לא הפילה אחר בכח כ"ז דליכא ריעותא ל"ח פלל וכן מבואר בש"מ ב"ק שם משם המאירי

ובחידושי רמב"ן חולין (דף נ"א) דמתחלה ר"ל דהא דמהני אמדה נפשה הוא דוקא בריוסוק אברים אבל לאבר אחד אין אומד פלוס שפמה בני אדם נקופים באצבע קטנה שלקחם פדרה הנופלים ומתים מחמת אותה נפילה שנושבר חוט השדרה או אחד משאר אברים המטריפים ובפחות מעשרה אין ריוסוק וכתב אח"כ ויש להקל דכל פחות מעשרה אין חוששין לכלום ולא מדמינו לי לשהתה ולעמדה עי"ש ומ"מ בגוררת רגליה דיש ריעותא לפנינו חוששין לנפסק החוט וכמ"ש הת"ש: וכן נמי בקפצה מדעתה ממקום גבוה דאע"ג שאנו רואים שאינן יכולה לילך דאין חוששין כמ"ש הר"ן וש"ע (סי' נ"ח סי"א) וכבר פתבו האחרונים דאם נדאי א"י לעמוד צריף בדיקה והר"ן לא נקט אלא א"י לילך בזה נדאי ג"כ אם גוררת רגלי' ואינה מהלכת יפה חיישינו לפסיקת החוט ועיין ס' עה"ש שהביא דברי הראב"ן דדוקא אם עמדה ולא הלכ' או ששחטה מיד ולא ידע אם יכולה לעמוד או לא פשרה וא"צ בדיקה אבל אם נדאי אינה יכולה לעמוד צריף בדיקה וגם הר"ן לא נקט אלא א"י לילך וא"כ י"ל דכמו כן באם גוררת רגליה גרע וחישינו לפסיקת החוט ואולם דוקא אם גוררת שני רגליה אז יש לחוש על פסיקת החוט אבל פשיא אינה גוררת וצולעת רק על רגל א' כ' הנו"ב מהד"ת (סי' י"ז) דליכא חשש על פסיקת החוט פנין דחזינו דרק צולעת על רגל א' עי"ש: ויש להתבונן בנפילה דלא נתבאר בש"ע ואחרונים אם נפל לבור דאית ביה הבלא ולית בי' חבטה כגון שהוא מלא ספוגין ועמקו יותר על רחבו דחייב לענן נזקין אם גם חיישינו לריוסוק אברים הא נדאי למ"ש הר"ן ורש"י דמשום ריוסוק אברים לית בי' בדיקה פלל דאינו ניכר רק תליא בפשהות מעל"ע והבדיקה דאחר מעל"ע פשלא הלכה היא משום חשש טריפות התלוי בנקבים או בשבירה דקים להו לרבנן דמשום ריוסוק אברים אינה חיה מעל"ע כמ"ש רש"י ביצה (דף ל"ד) והבדיקה הוא לשאר מיני טריפות י"ל דתלי רק בחבטה אבל לדעת הרמב"ם וכמו שמבואר בש"ע דתוף מעל"ע אינו ניכר הריוסוק ואי אפשר לבדוק ואחר מעל"ע ניכר הריוסוק וצריף בדיקה גם משום ריוסוק י"ל דאף דליכא חבטה ג"כ אם אינה הולכת חוששין לה גם לא נתבאר בש"ע רק דצריף דנחבט על דבר קשה ולא ביאר מה הוא דבר קשה ומה הוא דבר רף וכבר עמד ע"ז בספר דמשק אליעזר והפ"ח (סי' נ"ח) הביא דברי הש"ס בזה.

ולא ביאר אם יש בבור הבל אם חוששין אף בנפל' על דבר רף וצ"ע וגם נראה אף לענן חוט להמבואר בש"מ ב"ק (דף נ"א ע"ב) דאף בבור שרחבו יותר על עמקו ומלא ספוגין דאין בו לא הבלא ולא חבטה ופטור וכתב דוקאכשעור עשרה אבל אם הי' עמוק ביותר הפל לפי מה שיראה לדיינים הבקיאים עכ"ד משם המאירי ולא נתבאר אם גם משום הבלא גם משום חבטה יש בו בכה"ג וא"כ לענן טריפות ג"כ יש להתמיר בכה"ג ולדידן פל שאינו הולך הילוף יפה חוששין.

וראיתי בס' הרוקח (סי' שפ"ז) וז"ל פ' אין צדין בכור שנפל לבור ירד מןמחה אחריו וישחוט בהליכה או בור שאינו י' טפחים וברש"י כ' פמה פעמים דסתם בור הוא עשרה טפחים ואולם י"ל דאיירי במלא ספוגין דלית בי' חבט.

ומ"ש הרוקח בהליכה היינו דאם צריף בדיקה תליא בבועית הש"ס בעוף שדרסה או טרפה בפותל דצריף בדיק' אם רשאי לשחוט ביו"ט. ועיין מה שכתבתי לעיל בדיני יו"ט

(סי' ח'): ולכאורה יש להבין בש"ס ביצה שם דבעי ר' ירמיה מר' זירא מהו לשחטה ביו"ט מי מתוקינן ריעותא ביו"ט או לא דוק' על עוף והביא מקודם המשנה דרסה או שטרפה בפותל כו' ומימרא דר"א בר ינאי משם ר"א בן אנטיגנוס ולא הביא המשנה דחולין הקודם לזה בטריפת נפולה בבהמה דבעי מעל"ע ובדיקה בלא הליכה ור' ירמיה בעצמו ס"ל רק בעמדה אינה צריכה בדיקה פמבואר ש"ס זכחים שם אבל בלא עמדה צריכה בדיקה.

ואולי י"ל פ"ן דאינו מבואר להדיא בדברי תנאי' נ"ל למנקט הבעיא לגבי עוף דמבואר להדיא דצריכה בדיקה. ולא נוכל למילף נפילה דבהמה מעוף די"ל דעוף דזוטר חיותה יש לחוש לנשברו הצלעות או נפסק חוט השדרה יותר ממה דיש לחוש לגבי נפילה דבהמה דלשיטת רש"י ור"ן ע"י שהות מעל"ע יצאה מחשש ריסוק אברים ועיקר הבדיקה הוא לשאר טריפות הואיל דאחילד ריעות' לא נוכל למילף להחמי' לגבי בהמה דנפיש חיותה' מן עוף דזוטר חיותה' וי"ל דלבהמה פ"ן דאחר מעל"ע כבר יצאה מחשש ריסוק שוב א"צ בדיקה לקב' נקט עיקר הבעיא שלו על עוף רק דאמוראים סברו דגם בבהמה בעי בדיקה.

ובזה יש ליישב דברי תוס' ב"ק שם שפכתו בפרק אלו טריפות אמרינן עמדה אינ' צריכה מעל"ע בדיק' ודאי בעי הלכה אפילו בדיקה לא בעי אבל פששה' מעל"ע אין להוכיח משם אי בעי בדיקה אי לא ומתוך בה"ג משמע דבעי בדיקה וכבר עמדו ע"ד הפנ"י שם והפ"מ ובש"מ שם משם תלמיד הר"פ מי דחקו להביא מה"ג בבהדיא אית' גבי שהתה מעל"ע משום ר"א בן אנטיגנוס צריכה בדיקה ובביצה מייתי לה.

ולתנ"ל יש לחלק בין עוף לבהמה וכמ"ש לקב' מייתי התוס' ראי' מדברי בה"ג שכתב פן אף לגבי בהמה דלדין דלא בקיאינן בבדיקה צריף י"ב חודש גם י"ל שם לגבי עוף תנן דרסה כו' או שטרפה בהמה דהיינו שהנפלה ע"י אחר בכח ובזה יותר חיישינן דהא בהפילה אחר חיישינן לריסוק אף בפחות מעשר' לקב' צריף בדיקה ג"כ ולא נוכל למילף משם בנפילה שנפלה מעצמה: סי' ו' הא דחייבין מלקות על אכילת אבר מן החי מבואר ברמב"ם (פ"ה ממ"א) בין באבר שיש בו בשר גיד ועצם מצטרף לכזית וכמו כן בכזית מאבר שאין בו גיד ועצם.

אולם אם אוכל ארפוף מן החי שאין בו בשר פי אם עצם לבד פמבואר חולין (דף קכ"ח) לענן טומאה פליגי בה תנאי ר"י סובר פ"ן דאינו עושה חיליפין אף אבר עצם מטמאה ורבי סובר אבר שיש בו בשר גיד ועצם בעינן ויש לומר דשם אף דקי"ל כרבי הוא משום דכתיב מן הבהמה מקצת בהמה בעינן שיהיה בהאבר מה שבבהמה אבל לענן אכילה דילפינן מדכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר ואבר מקרי נפש וכיון דאינו עושה חיליפין אף שהוא רק עצם מ"מ קרוי נפש וחיוב ואף דאינו ראוי לאכילה מ"מ הא חידוש הוא דמצרפינן לכזית גידין ועצמות.

וראייתי בספר פני אריה (סי' ע"ד) דפשיטא לי' דלענן אכילה מקרי אבר ואינו דומה לטומאה דהא לענן אכילה אף אבר שאין בו עצם הוי אבמה"ח אם אוכל ממנו כזית ולענן טומאה מבואר ברמב"ם (פ"ב מאה"ט) דמה שאין בו עצם אינה מטמא וע"כ הטעם דלענן טומאה דרשינן מן הבהמה ולא תליא במה שאינו עושה חיליפין אבל לענן

אכילה דתליא בשם נפש במה שאינו עושה חילפין ארפובה נמי אסורה ומינשב בזה קושית השאר דלענין מה מנה הרמב"ם הלכות מלקים לב"נ דחייבין על אבמה"ח ובשר מן החי כיון דאין אבר אלא ביש בו משהו בשר א"כ חייב משום בשר מה"ח ואזהרתן זו מיתתן ונהרג בלא התראה א"כ ליכא נ"מ באיסור אבמה"ח ולהנ"ל נ"מ לחייבו גם על הארפובה.

וכן ראיתי בפ"מ (סי' ס"ב) בש"ד שכתב פן בפשיטות דבערקום שאין בו בשר חייב משום אבמה"ח: ולכאורה יש לדון מנ"ל לחדש דאף בלא בשר כלל יהי נחשב לענין אכילה לחייבו דא"ד לטומא' וכיון דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר י"ל דהתורה לא אסרה רק מה דשייך ביה אכילה וחי' דשה להצטרף לזה לשיעור אכילה אף הגידין ועצמות אבל במה דל"ש שם אכיל' כלל י"ל דלא חידשה לחייבו וביותר למ"ש הפ"ח (סי' צ"ח) בראיות הראב"ד מש"ס דחלב עם בשר הוי מב"מ ממה דאוכל חלב מטריפה לוקה שלש ושם הוא משום אבמה"ח וכיון דאבמה"ח מפקינן מקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר וכיון דמחייב אכלב משום אבמה"ח שמעינן דחלב בשר מקרי עי"ש וע"כ דסובר לר' יוחנן דכל הפסוק קאי על אבמה"ח ובשר מן החי נלמד מבשר בשדה טריפה פ"ה הקרא לא תאכל הנפש היינו אבר שאינו עושה חילפין עם הבשר פשיש בו בשר ואינו מפרש דקרא קאמר מה שהי' עם הבשר א"כ צריך עכ"פ שיהי' בו בשר.

וראיתי בשעה"מ (פי"ז מא"ב) שמשגיג על הפ"ח בזה וכו' דקרא הכי קאמר לא תאכל אבר בעוד שהנפש עם הבשר ולעולם דחלב לא מקרי בשר אבל אבמה"ח מקרי ולא אדע הא ע"כ נפש קאי על לא תאכל דאבמה"ח מקרי נפש שאם יתקנו אינו עושה חילפין כמ"ש רש"י וא"כ למה קאמר עם הבשר ואי דנפרש מה שהי' עם הבשר ועיין לח"מ (פ"ט ממלקים) ועם הבשר ר"ל בעוד החיות עם הבשר מ"מ אינו מוכרח דלמא דוקא אמר תורה לאסור עם הבשר לאכול אף שאין בו כוונת אבל מה דלא הי' בשר לא אסרה ומ"ש שם ורא' מדבעי בבכורות חלב מנ"ל דשרי פלומר שיהא אסור משום אבמה"ח ואם איתא הא חלב לכ"ע לא מקרי בשר.

לא אבין הכי חלב יהי' בו איסור אבמה"ח ממש הא ודאי ליתא דעושה חילפין ואמאי יהי' מקרי נפש אלא ודאי מטעם דבר היוצא יהי' אסור הי' ש"ד ואף אי בהמה בחיי' לאו לאברים עומדת יש איסור דאינו נבוח וכמ"ש הנ"ב תנינא הבאתי לעיל ד"ש (סי' ט"ז) ועיין כו"פ (סי' ס"ב) דפשיטא לי' ג"כ דס"ד הי' לאסור החלב משום הטמאין לאסור צירו ורוטבו.

עכ"פ עדיין לא יש הכרח לומר לחייבו אף על ארפובה. ואי משום הכרח קושית השאר דלגבי פן נח דכתיב אף בשר בנפשו דמו לא תאכלו ושם ילפינן בשר מה"ח ואבמה"ח וכמ"ש הלח"מ הנז' וכן מבואר ברשב"א ס"פ העור והרוטב וכיון דליכא נ"מ ע"כ דאף על ארפובה חייב' התורה וממילא נמי בישראל ג"כ חייב על אבר אף שאין בו בשר ממה שכ' שם הרמב"ם (הי"ג) כל שאסור על ישראל משום אבר מה"ח אסור על בני נח ויש שב"נ חייבין עליו ולא ישראל שב"נ אחד בהמה וחי' בין טמאה ובין טהור' חייבין עליהם משום אבמה"ח ומשום בשר מה"ח ואבר ובשר הפורשין ממפרקסת אע"פ ששחט ה"ז אסור לב"נ משום אבמה"ח והי' לו לרמב"ם להוציא ג"כ ארפובה דב"נ בהכרח

אסור בו כזו שנקמצא אבמה"ח שאין בו משום בשר מה"ח וישראל לא יתחייב בו א"ו דכמו כן ישראל חייב בו.

מ"מ גם זה אינו מוכרח קדא שיש לומר כמו שמתרץ שם הפני ארי' בעצמו לענין אם אכל אבמה"ח שיהי' בו משהו בשר ואח"כ נתגזיר דחייב מלקות פינו דאילו אכל השתא בר מלקות הוא ואם לא הי' ב"נ מצננה על אבמה"ח א"כ לא עבר אלא על אכילת משהו בשר והשתא שנתגזיר הוא פטור פינו דאילו עביד השתא לאו בר עונשין הוא והביא ראיה מסנהדרין (דף ע"א ע"ב) לענין מיתה דקלה בתמורה מישף שייכא כ"כ אם אכל בשר מה"ח משהו ונתגזיר פטור פינו דאילו עביד השתא לאו בר עונשין הוא אבל אם אכל כזית ואח"כ נתגזיר דייגין לי' מיהא כדינא דהשתא במלקות משום דקלה בתמורה מישף שייכא.

אולם באמת יש לגמגם דדוקא אם נידון אותו דהשתא יתחייב מיתה ונבער עכ"פ הרעה מן העולם לכה אף דהי' אז בגויותו דינו כסוף התמור מ"מ דייגין לי' כדינא דהשתא בתנא פינו דעכ"פ מתבער הרע מן העולם אבל באם נשתנה דינו מאז להשתא ממיתה למלקות מנין לנו לומר שדינן לי' במלקות כדהשתא דמלקות במקום מיתה הני פלא פלום.

שוב ראיתי בתשובת חות יאיר (סי' ע"ט) שכ' לדון אם אכל אבמה"ח ונתגזיר אח"כ אם לוקה די"ל דילמא נגידא חמירא ממיתה עי"ש. ומ"מ קושית השא"ר יש לתרץ באופן אחר למ"ש המל"מ (פי"ד ממ"א) לדון אם כרף דבר איסור' בסיב פי היכא דבמ"ע אכילת מצה דרחמנא אמר תאכל אם פרכו בסיב לא יצא משום אף דטעם מצה לא בעינן מ"מ בעי שייגע המצה בגרונו ובכה"ג לא הוי אכיל' ה"נ אכילת איסור פשלא נגע בגרונו לא עבר אהורמנ' דמלכא עי"ש.

ובפשטות נראה דלענין זה ב"נ וישראל שוין פינו דלאו שם אכילה הוא ואם לא נגעה בגרונו לאו שמייה אכילה לגבי ישראל פן נמי לא עבר הב"נ אם אכלו בכה"ג ואף להסוברים דלר"ש דסובר כ"ש למכות חייב אף אם אוכל שלא כדרך אכילה עיין מהרש"ל ומהרש"א שבועות (דף כ"ג) וא"כ לדעת הרמב"ם דב"נ חייב על פל שהיא ממילא חייב אף אם אכל שלא כדרך אכילה מ"מ פבר יש חולקים ע"ז ואכ"מ וגם יש לחלק בין אם אכל שלא כדרך אכילה לבין אם הי' דבר חוצץ בין האיסור להגרון דאכילת חיה בעינן מ"מ אף לגבי ב"נ וא"כ אם לא הי' ב"נ מונהר על אבמה"ח רק על בשר מה"ח אם הי' אוכל אבר שיש בו עצמות ומשהו בשר ולא נגע המשהו בשר בגרונו דהגידין והעצמות חוצצין בין הגרון להמשהו בשר הי' פטור מטעם דלא אכילה הוא והשתא דחייבו התורה על אבר מה"ח וגם הגידין והעצמות הם בכלל איסור שוב אינו חוצץ דהוי מין במינו ואינו חוצץ ועוד יש למצוא נ"מ.

ומה"ט י"ל נמי לר"ש דסובר כ"ש למכות ולא אמרי' כזית אלא לקרבן א"כ לר' יוחנן דיליף אבמה"ח מלא תאכל הנפש עם הבשר אם נאמר דרק פשיש בו בשר אזהיר רחמנ' וכשאין בו בשר כמו ארפובה אינו חייב יקשה ג"כ למה לן קרא לאזהרה יתירה פינו דאין אבר רק פשיש בו משהו בשר תפוק לי' דחייב משום בשר מה"ח דידענו מקרא דכשר בשדה טריפה ודוחק לומר שבא אזהרה לחייבו תרתי לאונן אם לא נ"מ פינו דחייב על משהו בשר בשלמ' לר"ל דדרש לא תאכל הנפש לאמה"ח עם הבשר לבמה"ח י"ל

שפיר דבא אנהרה לאמה"ח להוסיף כל שיש בו נפש היינו אבר אף פשאיין בו בשור כמו
ארפנה אכל לר"י אליבא דר"ש דחייב על כ"ש למה לן אנהרה יתירה לאמה"ח אם
נאמר דצריף דנקא שיהי' בו משהו בשור.

ולמ"ש א"ש דבא להורות דכל האיסור הוא מקלל האיסור והוי כמב"מ דאינו חוצץ. אף
זה אינו דמ"מ פיוןדלא צריף לכזית אליבא דר"ש ואף על כ"ש חייב אם נאר דהעצמות
הוי מב"מ ואינו חוצץ ע"כ דחייב גם על העצמות בפ"ע.

וממילא גם אליבא דידן דבעינן כזית י"ל דכמו דמצטרפין עצמות וגידין לכזית כמו כן
חייב אף על הארפנה בלבד: ובזה יש לנישב קושית הריצב"א בתוס' שבעות (דף כ"ד)
אם נאמר דנזבחה ואכלת הוי מצנת עשה מה שאין אתה זוכח לא תאכל איסור אמה"ח
היא משפחת לה דחול על איסור דאינו זבוח ועיין מ"ש לעיל ד"ש (סי' ח"י) דכל עיקר
קושית התוס' הוא לר"ש דסובר כ"ש למפוי ולהנ"ל משפחת דחל על הארפנה שאין בו
בשור רק עור וגידין ועצמות שאינן ראויין לאכילה ולית בי' עשה דנזבחה ואכלת ומ"מ
חייב בו משום אמה"ח דנפש הוא אף שאין בו בשור.

שוב ראיתי קצת ממה שכתבתי ביישוב קושית השאר בחדושי דו"ח פסחים (דף כ"ד)
באופן אחר דנ"מ באוכל שלא פדרף אכילה דמטעם במה"ח הי' ב"נ פטור ומטעם אמה"ח
הואיל דחייב גם על עצמות לא בעינן פדרף אכילה.

ויש לגמגם בזה לדברי מהרש"ל דלר"ש דכ"ש למכות חייב אף על שלכד"א י"ל דזה"ד
ב"נ דשלכד"א לא גרע מכ"ש. גם בפ"מ העלה דאף באמה"ח בעי פדרף אכיל' וכן גיד
הנשה אף דקי"ל אין בגידין בנו"ט ועץ הוא והתורה אסרתו מ"מ פדרף אכילה בעינן
ואם עירב בו דבר מר פטור א"כ ליכא נ"מ דמ"מ אף באמה"ח בעי פדרף אכילה אם
נאמר דבב"נ בעינן ג"כ שיאכל פדרף אכילה.

ולמ"ש מטעם חציצה א"ש: ואם נאמר דחייב על ארפנה משום אבמה"ח מ"מ יש
להסתפק על ארפנה מבהמה טמאה אם יש בה משום אמה"ח לנכרי דהא התוס' חולין
(דף ל"ג) הקשו למה יהי אמה"ח דטמאה אסור לב"נ הא שייף מי איכא מידי דלישראל
שרי ולנכרי אסור ותימצו דגם לישראל אסור משום טמאה ולפ"ז באבר שאין בו בשור
כארפנה דליכא בו אף איסור טמאה ואיסור אמה"ח ג"כ לא חל פיון דמ"מ בשורו אסור
לא אסרה תור' בטמאה לישראל משום אמה"ח שוב שייף לומר מי איכא מידי ומותר אף
לגוי לשיטת התוס' דליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור ואם נאמר כן באמת זה דוחק
גדול דבטהורה יהי הארפנה בכלל אמה"ח ואסור לנכרי ובטמאה לא תהי' הארפנה
אסורה.

ואולי פיון דלגבי גוף הבהמה וכל האברים שייף בי' לאסור לנכרי פיון דגם לישראל
אסור מטעם טמאה לכה נאסר' הארפנה ג"כ לנכרי מטעם אבמה"ח וצ"ע: והנה לדין
דקי"ל אבמה"ח דטמאה אינו נוהג בישראל ולגוי אסור הקשו המחברים מה פריף הש"ס
פסחים סוגיא דחזקיה נהרי אמה"ח דכתיב לא תאכל ותניא ר' נתן אומר מנין שלא יושיט
אדם פוס יין לנזיר ואמה"ח לב"נ ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול הא לכלבים שרי ומה

פריד דילמא איירי ר"נ באמה"ח של טמאה וקסבר אינו נוהג בטמא' דכל שבשרו אסור ליכא אסור אמה"ח ולגוי אסור.

וראייתי בכו"פ (סי' כ"ז) שמתיר דר"נ נקט הנה שני איסורים חדא ללמדנו דאף לגבי ב"נ דאינו בכלל ערבות איכא לאו דלפני עור וגם בנזיר אף דהוא מותר בו מלמדנו דמ"מ פניו דאסור לגבי חבירו איכא לפני עור א"כ ע"כ איירי באמה"ח בטהורה דאי בטמאה לתני אמה"ח גרידא דהא גם בזה ליכא אסורא עליו וע"כ דאיירי באמה"ח שגם הוא באיסור עליו.

ודבריו דחוקים דא"כ יקשה סוף סוף למה לא נקט ר"נ אמה"ח מטמאה לבדו והנה מלמדנו שני הדינים ודחוק לומר דר"נ יסבור כר"י ור"א דנוהג בטמאין וגם גוף דבריו מבואר בתוס' ורא"ש ע"ז (דף ו) דלקד נקט ר"נ אמה"ח ונזיר דלישראל אסור להושיט אף דאינו יודע שרוצה לשתות פניו דכ"ע חמרא שתו מסתמא למשתי קבעי ושמא שכח נזירותו אבל אסור שהוא לכ"ע כנבלה ונזיר וכדומה שאסור לכ"ע אין לחושדו.

א"כ אף אם איירי ר"נ באמה"ח דטמאה הנזיר ללמדנו הדין דלא יושיט יין לנזיר ועי"ש ברא"ש. ומ"ש (סי' ס"ב) ליישב בדרך חידוד ג"כ יש לגמגם טוב' בפרט אם נאמר דחייב באמה"ח אף על ארפובה אז הוי לעולם כולל על טמאה.

ובס' דו"ח למרן רבינו עק"א ז"ל פסחים שם מתיר דאי אבמה"ח אסור בהנאה ממילא אינו נוהג בטמאין אף לב"נ משום מי איכא מידי דלב"נ יהי משום אבמה"ח אסור בהנאה ולישראל דאינו אסור רק משום טמאה יהי מותר בהנאה ול"ש לומר דיהי' בו משום אמה"ח לב"נ לאיסור אכילה ולא לאיסור הנאה ממ"נ אם יש בו משום אמה"ח ממילא אסור בהנאה.

והתוס' דכתבו דסגי במה דנאסר גם לישראל משום טמאה הוא לדין דאמה"ח מותר בהנאה. ודבריו צריכין רבה דלדבריו הא דאסור לאכול לנזיר דכתיב בי' אכילה אסור לו גם בהנאה וזה אינו דרק לגבי ישראל גילתה לנו התורה דכ"מ שנאמר ל"י הוא אף אסור הנאה ממה דפרט לגבי נבלה היתר בהנאה אבל לגבי ב"נ ליכא גלוי זה ומה דאסור להם בלשון אכילה אין הנאה בכלל.

וכן ראיתי מבואר בתשובת מהרי"ל (סי' קס"א) ז"ל דאפ"ל לר' אבהו אין אסור הנאה באבמה"ח דמדאצטריך גבי נבלה אותו על ישראל קיימא ולא אגוי דאי לגוי נמי מנ"ל למשתי לגוי דהקיש לדם לא נאמר לגוי וא"כ נמי איכא בינייהו אמה"ח לגוי וליכא למימר מפח דלישראל שרי ולגוי אסור פניו דלישראל אסור באכילה חשיב שפיר אסור לישראל עכ"ל ועי"ש עוד אשר מבואר דאף מה דנאסר לגוי בלשון אכילה ליכא אסור הנאה וגם דלא פסברת רבינו דשייך לגבי הנאה ג"כ מי איכא מידי: ולי נראה קצת ליישב קושיא זו די"ל הא דדרשינן מלא תאכל הנפש עם הבשר דבעינן שיהי' בשרו מותר ולכך אינו נוהג בטמאין הוא לדין דידענו מההיקוש לדם דאמה"ח מותר בהנאה וע"כ הא דכתיב לא תאכל הנפש הפי' הוא אכילה שפיר אמרינן דאם הבשר אסור באכילה גילתה התורה דליכ' אסור אמה"ח אבל למאי דס"ד דאמה"ח יהי' אסור באכיל' משום דמה דכתיב לא תאכל הפי' הוא הנאת אכילה וכל ההנאות אסור א"כ י"ל אף

בטמאין דאף הבשר אסור באכילה מ"מ פיון דלגבי טמאין מותר בהנאה לא שיניף לומר מי שבשרו מותר ואמה"ח אסור יצא מי שבשרו אסור פיון דגם טמאין הבשר מותר בהנאה שיניף לומר לא תאכל הנפש ולאסור אף בהנאה מה שבשרו מותר בהנאה עכ"פ וא"ש.

אף יש לגמגם למ"ש התוס' רי"ר מס' קידושין (דף נ"ו) ראיתי מקשים פיון דלא יאכל לכ"ע גם אסור הנאה משמע א"כ גבי פסוי הדם דכתיב אשר יאכל נפרש אשר נהנה ונתרבה גם חיה ועוף טמאים לכסוי ומתרחץ דהא דנפקא אסור אכילה ובהנאה מקרא חדא אמרינן דלא יהנה הוא והכא אי מרבית טמאים א"כ האי יאכל הנאה משמע ולא אכילה והכא עקרי קרא מפשטיה דכתיב לשון אכילה ומפרשים הנאה ולא אכילה הלכך ליפא למימר הכי.

ותירוץ זה עיקר דמה דמתרחץ עוד שם דאם גם טמאים טעונין פסוי לשותוק קרא ולכתוב חיה ועוף סתם והו' אמינא הכל במשמע אפי' טמאים אשר יאכל ל"ל אלא ודאי אכילה דוק' קאמר הוא תימא דהא צריף למכתב למעט האסור בהנאה פגון השוחט חיה ועוף הנסקלין לאחר שנגמר דינם דפטור מפסוי וכבר תמה ע"ז בשעה"מ (פ"ה ממ"א) ורבינו עק"א ו"ל בגליון משניות פ"ו דחולין וכבר קדמום הראשונים בס' אור זרוע הגדול הלכות פסוי הדם (סי' שפ"ח) א"כ העיקר הוא התירוץ הראשון שלא לעקור קרא מפשטי' וה"נ פיון דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר אם יהיה אסור בהנאה ונאמר כל דבשרו מותר בהנאה דוקא נעקור הקרא מפשטי' ויש לדחוק בזה פמוכין: ובפשיטות יותר יש ליישב הקושיא וגם מה שהקשו לדעת הרמב"ם דמפרסת אסור לכו' נח.

גם יש להתעורר הא ודאי אם לא אמרינן מי איפא מידי ממילא אבר מן בן פקועה אף דלישראל מותר הוא ממה דחידשה התורה בבהמה תאכל אבל לב"נ אסור אמה"ח דנפש הוא ולישראל התירה התורה ע"י שחיטת אמו ולנכרי אסור א"כ מאי פריף דלמא איירי ר"נ באמה"ח של אלו דליפא אסור לגבי ישראל אף הש"ס מדייק בדברי ר"נ דבא להשמיענו דגם על ב"נ דאינו בערבות מ"מ קאי עליו בלפני עור למה לי למנקט מה דמאונח בקרא אמה"ח הי' לו למנקט בשר מה"ח דקדם בקרא אף בשר בנפשו א"ו דאגב השמיענו ר"נ הא לכלבו שרי ובשר מה"ח לא צריף להורות ולהשמיענו דזיל קרי בי רב הוא דמדכתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו ידענו אסור במה"ח ושם פתיב לפלב תשליכון אותו ונקט אמה"ח דלא מפניך בקרא וסובר דכ"מ שצאמר לא תאכל אהד אסור אכילה ואהד אסור הנאה במשמע קמ"ל אגב גררא דמותר בהנאה ופריף מנ"ל ומתרחץ דאתקש לדם וז"פ: וקצת יש להתעורר מה פריף מאבמה"ח הא פיון דגלי לן קרא דחלב מותר וכן ביצת עוף ע"כ דאבמה"ח מותר בהנאה דאל"כ הוי דבר הפא ומסתעף מאסור הנאה ולא עדיף מאפר הנקברין דאסור וגידולי אסורי הנאה כמ"ש תוס' ע"ז (דף מ"ט) לחלק בין גידולי תרומה לגידולי ערלה וא"כ אם בהמה בסחייה לאברים עומדת ע"כ גלי קרא דמותר בהנאה.

וראיתי בדו"ס דהתעורר הא מדכתיב לא תחרוש בשור וחמור יחזיו ע"כ דבשור לבד מותר אי בסחי' לאברי' עומדת ומתרחץ די"ל בחורש מבלי תועלת ועדיין יקשה מדכתיב לא תחסום שור בדישו ע"כ דמותר בהנאה וביותר יקשה לרש"י חולין סוף פ' גה"נ

דלכ"ע לְבֶשֶׁר עוֹמֶדֶת וְחַל אִסּוּר בְּשׂוֹר מֵה"ח וְכִינּוֹן דְּגָלִי דְּבֶשֶׁר מֵה"ח מְוֹתֵר מִמִּילָא גַם אַבְמָה"ח מְוֹתֵר בִּהְנָאָה וִי"ל דַּע"כ ל"א לְאַבְרִים עוֹמֶדֶת רַק דְּלוּלֵי דְּאָסֵר רַחֲמָנָא אַבְמָה"ח הִי דְּרַכּוֹ לְחַתּוּךְ מִמְּנָה חֲתִיכוֹת וְלֶאֱכֹל כַּמ"ש הַכּו"פ (ס"ב) וְהוּא אִם הִבְהֵמָה מְוֹתֵר בִּהְנָאָה אֲבָל הַשְּׂתָא אִם נֹאמֵר כִּינּוֹן דְּאָסֵר' הַתּוֹר' תְּהִי אִסּוּרָה בִּהְנָאָה שׁוּב אֵינָה עוֹמֶדֶת לְאַבְרִים וְהוּי כְּאִלּוּ אֲחֻשְׁבִי לְאַכְלָה מִתְּה דְּמִבְּנֹאֵר בִּשְׁ"ס חֲוָלִין שְׁם דְּאִם מִחֻשְׁבַּת אוֹכְלִין מִיְלְתָא הִיא אִם חֻשְׁבִי לְאַכְלָה מִתְּה לַכ"ע לֹא חָל עַדִּינּוֹן אִסּוּר אַבְמָה"ח וְרֵאִיתִי שְׁפִנּוֹנְתוֹ בְּזָה לְדַעַת הַגָּאוֹן בַּעַל ח"ס חֲלָק או"ח (ס"א פ"ו) שְׁהִקְשָׁה עוֹד שְׁם בְּדו"ח לְרַע"א וְ"ל מִמָּה דְּכֹתִיב וּמְכָרוּ הַשּׁוֹר הַחַי וְזֶה בְּלֹא"ה ל"ק דְּאָף אִם אִסּוּר בִּהְנָאָה מ"מ יֵשׁ לְזָה מְמוֹן לְאַחַר שְׁיִשְׁחַנּוּט וְנִשְׁאִי לְמַפְּוֹר זְכוּת זֶה שְׁיֵשׁ לוֹ בּוֹ שְׁכִידוֹ לְשַׁחֲטוֹ וְשִׁיחֵי' מְוֹתֵר כְּמוֹ קַדְשִׁים קָלִים וּפ"ח אָף דְּאִסּוּרֵי בִּהְנָאָה מ"מ בְּנֵי מְכִירָה נִינְהוּ וְכֵן מַע"ש לְהַסּוֹבְרִים דְּאִסּוּר בִּהְנָאָה וְאֵעִפ"כ בְּנֵי מְכִירָה נִינְהוּ וְעֵינּוֹן בְּזָה בִּהְגָהוּתִי לַד"ח דִּינֵי לִילְב וִיבִנְאֵר עוֹד לְקַמּוֹן אִי"ה.

וְכֵן צָרִיךְ לֹמַר לַר"ש וְלְפּוֹסְקִים כְּמוֹתוֹ דְּגַה"נ אִסּוּר בִּהְנָאָה א"כ אִמְאֵי חֲזִיב דו"ה פְּשָׁנָב וּמְכָר הָא הוּי כְּמוֹכֵר חוּץ מֵאֲבָר דְּאִינוּ חֲזִיב וְה"נ הוּי כְּמוֹכֵר חוּץ מִגַּה"נ דְּאִסּוּר הַנָּאָה לְאוֹ בְּמְכִירָה וְע"כ דְּעַכְשָׁיו שְׁמַחֲנֻבֵר עִם כָּל הָאַבְרִים מְוֹתֵר בִּהְנָאָה: עוֹד יֵשׁ לְהַתְּעוֹרֵר דְּהָא בִּקְרָא כְּתִיב לֹא תֹאכַל כָּל גְּבִלָה וְאִם נִתְּנָבְלָה בְּשַׁחֲטָה דְּאִסּוּר הַבְּנֵי מַעִים לְכֵן נָח דְּכִמָּאן דְּמוֹנָח בְּדִיקוּלָא דְּמִי וְכִינּוֹן דְּלֹא הַתּוֹרָה הַשַּׁחֲטָה לְיִשְׂרָאֵל דְּנִתְּנָבְלָה מִמִּילָא אִסּוּר הַב"מ לִב"נוֹע"כ הָא דְּכֹתִיב לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תַּתְּנֻנּוּ וְאַכְלָה אוֹ מְכֹר לְנִכְרֵי אָף דְּקֹאֵי עַל כָּל גְּבִלָה וְאִיךְ יֹאכַל הַגֵּר תּוֹשֵׁב הַב"מ וְצ"ל וְאַכְלָה לֹא קֹאֵי ע"ז רַק דְּמוֹתֵר לְתַת לוֹ וְל"ש לְפָנֵי עוֹר כִּינּוֹן דְּמוֹחֲזֵק הוּא שְׁלֹא יַעֲבֹר וְמַה"ט כְּתִיב אוֹ מְכֹר לְנִכְרֵי וְלֹא כְּתִיב וְאַכְלוּ דְּלַפְעָמִים אִסּוּר לוֹ בְּאַכְלִיָּה וּמ"מ מְוֹתֵר לְמַפְּוֹר לוֹ לְהַאֲכִיל לְכַלְבּוֹ וְכֵן לְגַר לִיתָן הַפֶּל וְאִי אַבְמָה"ח אִסּוּר בִּהְנָאָה אִיךְ שְׁיִיךְ בִּי נְתִינָה וּמְכִירָה.

אוּלָם לַמ"ש מְהֵרִי"ל א"ש דְּלְנִכְרֵי וְדֹאֵי לֹא ס"ד לְאַסּוּר בִּהְנָאָה דְּלַגְבִּיָּהוּ לֹא תֹאכַל אִסּוּר אֲכִילָה הוּא וְלֹא הַנָּאָה. וּבְדִיּוּק הַקְּרָא דְּלַגְבִּי גַר כְּתִיב וְאַכְלָה וְלֹא לַגְבִּי נִכְרֵי נִרְאָה גְּמִי לְמָה שְׁהַעֲלוּ הַכּו"פ וְהַת"ש (ס"א ל"ג) בְּדַעַת רַמְבַּ"ם דְּנִקְבַּ הַנּוֹשֵׁט דְּהוּי גְּבִלָה מַחֲסִיִּים הוּא לְעַבּוֹר עַל לְאוֹ דְּל"ת כָּל גְּבִלָה וְלַעֲנִין טוֹמְאָה בְּמִתָּה תִּלְיָא א"כ הַקְּרָא אִיירֵי אָף בְּנִבְלָה כַּה"ג וְאִיךְ מְוֹתֵר לִב"נ הַב"מ לְאַכְלוֹ א"ו דְּקֹרָא לֹא אִיירֵי מְזָה דְּזָה ל"ה רַק כְּטָרִיפָה וְכִמוֹ שְׁכַתְּבוּ הָאַחֲרוֹנִים מְדַבְּרֵי רֹא"ש פ"ב דְּחֻלִּין וְתוֹסְפָתָא וְכֵן מְבִנְאֵר לְהַדְיָא בְּסִפְר הַמְּכָרִיעַ וְעֵינּוֹן פ"מ (ס"א ל"ג) וְלַמ"ש א"ש דְּאָף דְּקֹרָא אִיירֵי בְּנִבְלָה כַּה"ג דְּנִקְבַּ הַנּוֹשֵׁט מ"מ לְגַר שְׁפִיר וְאַכְלָה דִּימְתִין עַד שְׁתַּמּוֹת וְלְנִכְרֵי שְׁאִינוּ מְקִיִּים הַז' מְצוֹת מְוֹתֵר לְמַכְרוֹ אֲבָל לֹא לְאַכְלָה דְּקֹאֵי עֲלֵי בַלפ"ע וְמַה"ט א"ש מַה דְּאִיתָא בְּגִלְיוֹן ש"ס פְּסָחִים (דָּף כ"ב) בְּתוֹס' ד"ה ור"ש דְּהַקְּשׁוּ הִיכִי מְצִי אֲתִי כַר"י דְּהִי לְהֵאֲלִים קוֹשְׁיִיתֵם דְּאִיךְ ס"ל לַר"י כְּשֶׁהַתּוֹרָה גְּבִלָה הִיא וְחֻלְבָּה וְגִידָה הַתּוֹרָה הָא ע"כ לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי לֹא קֹאֵי אֲגִיד דְּהָא אִסּוּר מִשּׁוּם לְפָנֵי עוֹר עֵי"ש מִשְׁם רַבִּינוּ עֲקִיבָא אִיגַר וְ"ל וְלַמ"ש ל"ק דְּלַגֵּר שְׂרִי לְמַפְּוֹר שְׁמוֹחֲזֵק שְׁמַקְנִים מְצוֹת ב"נ וְלֹא יֹאכַל הַגֵּיד וְלְנִכְרֵי לֹא כְּתִיב וְאַכְלָה אָף יְקִשָּׁה מ"מ כִּינּוֹן דְּלַעַת רַמְבַּ"ם דְּהוּי גְּבִלָה מַחֲסִיִּים א"כ חָל שְׁם גְּבִלָה לְיִשְׂרָאֵל עַל כָּל הִבְהֵמָה וְהַבְּנֵי מַעִים כְּשֶׁשַּׁחֲטָה הוּי כְּמָאן דְּמוֹנָח בְּדִיקוּלָא וְהוּי לַגְבִּי ב"נ אֲבָר מֵה"ח וְקֹרָא קֹאֵי לֹא תֹאכַל כָּל גְּבִלָה אִיירֵי אָף אִם נַעֲשֶׂה גְּבִלָה כַּה"ג וְאֵעִפ"כ לְגַר תַּתְּנֻנָּה אוֹ מְכֹר

לנכרי ואמאי הא הוי לישראל הב"מ אמה"ח פשלא נשחטה פדין ומיתה עושה ניפול כמו לגבי אבר המדולדל ואף שנעשה נבלה מחיים הב"מ ג"כ מ"מ פשנפסק הרקאה ע"י חתף כ"ז שעוד מפרפסת חל עליו איסור אבמה"ח ג"כ ע"י מוסיף שנתוסף לב"נ וישראל קאי עליה משום אבמה"ח ג"כ מיד פשנשחט הרוב מקנה ואח"כ המיתה עושה ניפול ואיך רשאי לתת ולמפור לנכרי אם אבר מה"ח אסור בהנאה ויהיה לי לש"ס להוכיח מזה דאבמה"ח גלי קרא דמותר בהנאה: ויש ליישב דלרמב"ם פנראה דפוסק דיש טריפות לתצי חיות ואם נקבה הרקאה אחר שחיטת הקנה טריפה אינו סובר דכמאן דמנח בדיקולא הוא ועיין פ"ח (סי' כ"ז) ובת"ש שם.

וראני לזה דא"כ לרמב"ם דפוסק דל"א מי איפא מידי ומפרפסת אף משחיטה פשיך' אסור לב"נ א"כ לדידני הנה ליה להביא דאין מומנין לב"נ על בני מעים אף מפשרה א"ו דל"א כמאן דמנח בדיקולא ולשאר פוסקים ל"ה נבל' מחיים וי"ל דאז מכור לנכרי קאי על שם נבלה ובאמת הב"מ שחל עליהן אמה"ח אם נטרפה בשחיטה לא חל שם נבלה.

ויהנה מזה קצת ראי דאף פששחט השני סימנין ג"כ ל"ה כמאן דמנח בדיקולא דלא כמו שכו' הת"ש (סוף סי' כ"ז) דבזה לכ"ע הוי כמאן דמנח בדיקולא פיון דשוב לא ינקי זה מזה והוכיח פן מדברי רש"ב"א בתוה"ב ולהמענין ברש"ב"א יראה להיפך אדרבא מדקאמר רב אחא בר יעקב ש"מ מדר"ש פן לקיש אין מומנין פותי' על בני מעים פיון דלדידהו במיתה תליא מילתא הני כאבמה"ח דמי משמ' דוקא מדל"ק דאל"כ הנה לו לומר הדין לכ"ע באם שחט כל הסימנין ע"ש בתוה"ב ולמ"ש מוכח מזה דאם נאמר דעכ"פ אם שחט שני סימנים הוי כמאן דמנח בדיקולא א"כ לרמב"ם דפסיקת הנישט או הגרגרת הוי נבלה מחיים וגם ע"ז קאי הקרא דל"ת כל נבלה וכיון דכתיב לגר תתננה קאי על כל מה שחל שם נבלה ונימא דהב"מ עכ"פ אסור לתמן מטעם דאסור בהנאה והוי להו להש"ס להוכיח מזה דמותר בהנאה א"ו דאחר הפירפוס מותר אף לב"נ בשלמא לשאר פוסקים דל"ה נבלה מחיים י"ל דלא חל על הב"מ שם נבלה דהוי כמנח בדיקולא והוי אבמה"ח גם לישראל פיון דשחיטה לא הותרה ונשאר שם אבמה"ח אכל לרמב"ם חל שם נבלה מחיי' ומוכח דכיון דקאי על כל מה דהוא שם נבלה דמותר לתת לגר אשר בשעריה אף הב"מ ע"כ דמותר אבמה"ח בהנאה א"ו דל"א כמאן דמנח בדיקולא ולאחר הפירפוס מותר לב"נ: ודע דדעת רמב"ם הלכות מלכים דמפרפסת אף בשחיטה פשירה אסור לב"נ דבמיתה תליא ול"א מי איפא מידי ראיתי בכנה"ג (סי' כ"ז) שכו' דלאחר שמתה הבהמה מותר אף הבשר שנלקח בעודה מפרפסת רק באוכל בעודה מפרפסת דלישראל ג"כ אסור משום ל"ת על הדם לכה אסור גם לגוי משום אבמה"ח אכל לאחר שמתה הבהמה דליכא שום איסור לישראל מותר גם לגוי.

ולא נהירא הא מבואר רמב"ם (פ"ב) הל' אה"ט וז"ל ואבר הפורש מן המפרפסת אסור לב"נ כפורש מן החי מבואר דדין פורש מן החי יש לו ולא יש לו שום היתר עוד ואסור לעולם אף אחר שמתה הבהמה.

והנה אבר המדולדל דמבואר בש"ס חולין (דף ע"ד) דא"כ משום אבמה"ח אלא מצות פרוש בעלמא ודעת רש"י ורוב ראשונים דא"כ רק איסור מדרבנן והסמ"ק אוסר אף

להושיט לב"נ מדרבנן עינין ש"ד (סי' נ"ה ס"ק י"א) דהרשב"א ונהר"ן חולקין ע"ז ועי"ש בפ"ח דהוא גזירה דרבנן לדעת הסמ"ק דלא ליתו לאחלופי באבמה"ח ממש.

ונראה אף לדע' הסמ"ק ליכא איסור רק להושיטו ממש אבל מ"מ אם פא הנכרי ונטלו אינו חייב למחות בידו פיון דמה"ד מותר לאכול לנכרי ורק מצד גזירה די לנו לגזור שלא להושיט לו לנכרי בידים אבל מ"מ אם פא הנכרי ונטלו אינו חייב למחות בידו פיון דאינו נותן לו בידים: וראיתי תשובת פני יהושע (ח"ב סי' ח"י) שפכת להוכיח פסמ"ק מש"ס חולין (דף קכ"ט) א"ל אמצעיתא נשחטה הנכרה בדמיה ר"ש אומר לא הנכשר מ"ט דר"ש מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאפתה יכול להאכילו ועיי"ש ברש"י שלא ניתר לא לישראל ולא לב"נ ואי ס"ד דאינו אלא פרישה וחומרא וא"ב איסור פלל היכא ס"ד דזה הני אוכל שא"י להאכילו לגוים וכיון דמדאורייתא אוכל גמור הוא ומטמ' טומאת אוכלין וכי מתני לעקור דבר מה"ת לטהר טמאים ולאכול תרומה טמאה אבל אי איסור גמור מדרבנן הוא א"ש פיון דאסרו רבנן האוכל משום אבמה"ח פל דתיקון רבנן כעד"א תיקון נעשאוהו כאמה"ח דאוריית' דאסור להושיטו לב"נ וכיון דאסור להאכילו לגוי מדרבנן ע"כ ל"ח להאכילו כ"א לכלבים ול"ה אוכל אפילו מדאורייתא פיון דע"כ לא יתיב ליה לגוי אע"ג דמדרבנן מ"מ תיתי מהי תיתי לא ליתי לעולם לידי אוכל ול"מ אוכל וכיוצא בזה פ' הנזקין גבי פרת מדבריהם שעפ"י דבריהם נתחייב פרת ובכמה דוכתי אבל אי ל"ה אלא חומרא בעלמא פשיטא דל"ה אסור פולי האי ול"ה מחמירין חומרא דאתי לידי גולא גדולה עכ"ד וכ"ד תמוהין דנדאי לא נוכל לומר דחומרא דרבנן שיתמירו לאסור להאכיל לב"נ ובשביל זה יתנה חשוב אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים פיון דמותר לב"נ לאכול והמה ליתו באיסורי דרבנן רק פל איסור הוא על ישראל שלא יאכילו יתנה מאינה טעם שיהיה או משום שדומה לאבמה"ח אטו אבר מה"ח גופיה דאסור מה"ת או משום דאי שרינו ליה להושיטו לב"נ לא מקימי גזירת חכמים דאמרי אינשי מדשרי לב"נ ש"מ דלית ביה איסור אבמה"ח ואלו רבנן למקלתייהו לאסור להושיט לב"נ אע"ג דלדידהו שרי וכמ"ש הפ"ח (סי' נ"ה ס"ק ט"ז) מ"מ פיון דבעצם מותר לב"נ לאכול הן מה"ת הן מדרבנן וכי בשביל זה לא יתנה תורת אוכל עליו ובנדאי לא גזרו רק שלא להאכילו בידים אבל אם נוטל הב"נ ואוכלו אינו חייב למחו' בידו ואם אסור מה"ת אף בכה"ג חייב למחות בידו אף דאבמה"ח מותר בהנא' מ"מ פיון דאכילתו אסור לב"נ כמו דאינו רשאי להושיטו כ"כ נמי אף אם נוטל מעצמו פיון דהוא ש"י אם אין מוחה בידו הני כמאכילו בידים דמה לי אם מושיטו בעצמו או דיתעבד האיסור ע"י ממונו אבל באבר המדולדל אף דגזרו חכמים שלא יושיטו לו מ"מ רחוק הוא לומר שיגזרו אף למחות בידו אם נוטל מעצמו לאכול וא"כ אמאי נקיל ביה לענין טומאת אוכלין ולומר ביה דל"ח מה"ט אוכל.

ועיין תוס' חולין (דף ע"ג) דמבואר שם להדיא דמה דמותר מה"ת הני אוכל ואינו דומה להא דהביא הפנ"י מפ' הנזקין דאוקמי רבנן ברשותיה לחייבו פרת דשם הוא מטעם הפקר ב"ד כמבואר ברש"י שם.

ואדרבא מצינו בכה"ג בש"ס חולין להספורים דאין שחיטה לעוף מה"ת חייב בגזירה בכיפוי דם הואיל דמה"ת מותר אף דשם ג"כ כתיב בתורה אשר יאכל ותיתי מהי תיתי

גימא מ"מ פִּינּוּ דְאִינוּ רְאוּי לְאָכּוּל לֹא יִתְחַיֵּיב בְּכִיסוּי רַק אֲמָרִינוּ פִּינּוּ דְמַה"ת רְאוּי לְאָכּוּל לֹא אֶקִּילוּ רַבְּנָן לְפָטְרוּ מְכִיסוּי אַף לְהִיּוֹת בְּשֵׁב וּא"ת ק"ו דְלֹא יִקָּוּל ר"ש לֹא מְרַמָּה בְּשֵׁבִיל דל"ה אֹכֵל מְדַרְבְּנָן וְאִם דְלִגְבֵי כִיסוּי עָלָה פֶּן ע"ד הפ"מ לֹא מְרַמָּה דל"ח לְאָכִילָה מְדַרְבְּנָן פְּטוּר מְכִיסוּי כְּבָר הִשְׁיִגוּ עָלָיו הַבָּאִים אַחֲרָיו וְכַתְּבִיתִי בְּזָה לְעֵיל ד"ש (ס' כ"ד) וּבְקוּם וְעָשָׂה ל"מ בְּנֻדְאֵי לְהַקְל בְּכַה"ג וְכָבֵר הַבָּאִתִּי לְעֵיל מְשַׁנְּהָה מְפֻרְשָׁת דַּמְס' מַע"ש (פ"ג מ"ט) דַּמַּע"ש שְׁנַטְטָמָא בְּוֹלַד הַטְּוֹמָאָה דְרַבְּנָן בְּפָנִים דְאָסוּר לְהוֹצִיא אַף דְשֵׁם פְּתִיב ג"כ פִּי לֹא יוֹכֵל שְׂאֵת וְאִין שְׂאֵת אֲלֵא אֲכִילָה וְכַשְׁאָסוּר לְאָכִיל מְוֹתָר לְהוֹצִיא מ"מ פִּינּוּ דְמֵן הַתּוֹרָה מְוֹתָר לְאָכּוּל נִשְׁאָר בְּקִדּוּשְׁתֵּיהּ וְהוּ"נ דְכְּוֹנְטִיהּ וְעֵינּוּ רַמְבַּ"ן בְּסֻפֵּר הַמְצוֹת גְּבִי צִיפּוּרֵי מְצוּרַע וְנ"ל וְכֵן מוֹכַח עוֹד בַּפ"א דְכְּבוֹרוֹת בְּעֶרְלָה וְכ"כ ר"ש אֹמֵר כְּוֹלֵן אִינוּ מְטַמְּאִין טְוִמָּאת אֹכְלִין לְפִי שְׂאִינוּ אֹכֵל שְׂרָאוּי לְהַאָכִילוּ לְאַחֲרִים וְאִם הִנֵּה אִסּוּרוֹ מְדַבְּרִיהּ יִטְמָא הוּא טְוִמָּאת אֹכְלִין מַה"ת דְלֹא גָזְרוּ בְּדָבָר לְהַקְל מְבֻנָּאָר דְבִּזְזָה לֹא מוֹקְמִינוּ עַל דְאֹרְיִיתָא; בְּרַם בְּבִיאוֹר הַש"ס וְנָדָא נִרְאָה כְּמוֹ דְמְבֻנָּאָר שֵׁם מְדַבְּרֵי מְהַרְש"א דְאֵלִיב' דְאֵמֶת דְמוֹקֵי ר"א לְהָא דר"י אֲסִיפָא בְּמַצִּיעֵתָא חֲשִׁיב אֹכֵל שְׂאֵתָהּ יְכוּל לְהַאָכִיל דַּא"ב אֲלֵא מְצוֹת פְּרוּשׁ וּבַס"ד דר"א לֹא מְרַמָּה אֲמַצִּיעֵתָא סוֹבֵר בְּאֵמֶת פְּלִישְׁנָא קָמָא דְלַעִיל (דף ע"ג) לר' יוֹחָנָן דְכ"ע ס"ל דְשְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפְוִל וְהוּי אֲבָר מַה"ח מַה"ת וְשְׁפִיר חֲשִׁיב אֹכֵל שְׂאִין יְכוּל לְהַאָכִילוּ לְאַחֲרֵי וְהַש"ס מְסִיק אֲלֵא לְעוֹלָם אֲסִיפָא וְהִינּוּ דְלִכ"ע שְׁחִיטָה אִינוּ עוֹשָׂה נִפְוִל וּבְמַצִּיעֵתָא אַף דִּישׁ בּוֹ מְצוֹת פְּרוּשׁ מ"מ חֲשִׁיב אֹכֵל שְׂאֵתָהּ יְכוּל לְהַאָכִילוּ לְאַחֲרִים וְז"ב וּפְשׁוּט: וְיֵשׁ לְהַתְעוֹרֵר לר"ש דְסוֹבֵר הוּאִיל דְאָסוּר אַף לְב"נ ל"ח אֹכֵל וְכ' רַש"י דַּאֲבַמַּה"ח אִי אֵתָהּ יְכוּל לְהַאָכִילוּ לְאַחֲרִים בְּהִתְרַם הָא חֲשִׁיב אֹכֵל שְׂיָכוּל לְהַאָכִילוּ לְב"נ קֶטֶן שַׂא"ב דַּעַת דַּע"כ לֹא מְצִינוּ דְאָסוּר לְהַאָכִיל בִּידֵי' לְקַטְנִים יִשְׂרָאֵלִים דְבַר אִסּוּר רַק פִּינּוּ דְגִלִּי לֵן קָרָא מְשַׁרְצִים וְדַם וְטוֹמָאָה פְּמְבֻנָּאָר ש"ס יְבַמּוֹת (דף ק"ד) וְכ"י יו"ד (ס' ש"מ"ג) אֲבָל לְגַבֵּי ב"נ דְלֹא מְצִינוּ גִילּוּי דִּיהִנְהָ אִסּוּר לְהַאָכִיל לְקֶטֶן שַׂא"ב דִּיעָה מְצִינוּ לְנוּ לְאָסוּר וְאִם דְשִׁיעוּרִין לִישְׂרָאֵל נֶאֱמָרוּ וְלֹא לְב"נ וְהָא דְצָרִיף שִׁיעוּר לְגִדְלוֹת י"ג וִי"א אֲנֵהְבָאת שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת הוּא מְפָלֵל שִׁיעוּרִין מְהֻלָּמ"ס פְּמְבֻנָּאָר תְּשׁוּבַת רַא"ש וְא"כ בְּב"נ דְלֹא נִתְּנוּ לְהֵן שִׁיעוּרִין י"ל דְאִם קֶטֶן מְצִנּוּה מ"מ הָא כ' הַרְמַב"ם הִל' מְלָכִים (פ"י) וְלַעוֹלָם אִין עוֹנְשִׁין מְהֵן לֹא קֶטֶן וְלֹא חֲרַשׁ וְלֹא שׁוֹטָה לְפִי שְׂאִינוּ בְּנֵי מְצוֹת.

וְכַוְנָתוֹ עַל קֶטֶן שְׂאִינוּ כֵּן דַּעַת דְּוֹמְיָא דְחֲרַשׁ וְשׁוֹט' וְכַמוֹ שְׁפַתְבִּיתִי בְּזָה בְּדַבְּרֵי חַיִּים דִּינֵי נִיזְקֵי מְמוֹן (ס' י"א) וְא"כ לְכַאוּרָה רַשְׁאֵי לְהַאָכִיל לְחַשׁו"ק בְּהִתְרַם וְאִמָּאֵי אִינוּ מְקַבְּל טוֹמָאָת אֹכְלִין וְצָרִיף לֹא מְרַמָּה לֹא מְרַמָּה לֹא מְרַמָּה לֹא קְרִינוּ בְּזָה אֹכֵל שְׂיָכוּל לְהַאָכִילוּ לְאַחֲרִים: ס' ז' רַאִיתִי בְּתְּשׁוּבַת מְנַחֵם עֲזַרְיָ' (ס' ק"ג) הַנִּיף יְדִיו לְחֻלּוֹק ע"ד תוֹס' חוֹלִין (דף ק"ג) שְׁפַתְבוּ דַּאֲבַמַּה"ח דְטַמְּא' אִם לֹא דְגָל קָרָא ל"ת הַנְּפֶשׁ עִם הַבְּשָׂר מִי שְׁבִשְׂרוּ מְוֹתָר הִנֵּה חָל עַל טַמְּא' אַף דְאִסּוּר טְמָאָה קָדַם מ"מ אַבְמ"ה אִסּוּר מוֹסִיף הוּא דְאִתְּוֹסֵף אִסּוּר לְב"נ וְכַתְּבִי דְהָא דְרַשִׁינוּ רַאָה וְיִתֵּר גּוֹיִם הִתִּיר לְהֵם שְׁבַע מְצוֹת עִי"ש מְבֻנָּאָר דְסוֹבֵר דְעַכְשָׁיו אִין ב"נ מְצוּנִים עַל אַבְמַה"ח וְע"כ לְדַבְּרֵי הָא דְמְבֻנָּאָר בְּש"ס ע"ז (דף ו') מְצִין שְׁלֵא יוֹשִׁיט אַבְמַה"ח לְב"נ שְׁנַאָמֵר לְפָנֵי עֲנַר ל"ת מְכָשׁוּל הִינּוּ רַק אִסּוּר דְרַבְּנָן עַכְשָׁיו אַחַר מ"ת וְכֵן כ' בְּתְּשׁוּבַת פְּנ"י (חיו"ד ס' ג') וְהוֹכִיחַ מְש"ס ע"ז (דף י"ב) מֵאֵי לֹא חָשׁוּ חֲכָמֵי רַבָּא אֲמַר ל"ח חֲכָמִים לְיוֹם אִידוּ וּפִירַשׁ"י דְהוּא אִסּוּר

דַּרְבָּנָן וּבְש"ס שֵׁם מִבְּעֵינָא הָא דְאָסְרוּ חֲכָמִים לְשֹׂאת וּלְתַת עִמָּהֶם לִפְנֵי אִידִיהֶן מְשׁוּם הַרְנוּחָה הוּא אוּ מְשׁוּם לִפְנֵי עֵנַר דְּמַזְבִּין לִיה בְּהִמָּה וּמְקַרִיבָה לַע"ז וְלֹא אִיפְשָׁט וְאִמְאֵי לֹא אִיפְשָׁטָא דַע"כ לֹא מְשׁוּם לַפ"ע הוּא דַא"כ הָוֵי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָ' וְאַנָּן קִי"ל דְּאִינוּ אֶלְא אִיסוּר דְּרַבָּנָן א"ו דַּלְפ"ע דְּגוּי ל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבָּנָן וְהַטַּעַם כַּדְפִירֵשׁ"י הֵתָם דְּהָא הַקַּב"ה עֲמַד וְהַתִּיר לָהֶן וְאִינוּ אִיסוּר אֶלְא שְׂלֵא יַעֲבְרוּ ע"י וְהָא דְגַבֵּי תַרְנַגּוּל לָבָן קִטִיעַ דְּלֹא אִיפְשָׁטָא וּפְסַק הָרֵא"ש לְחוּמְרָא צ"ל מְשׁוּם חוּמְרָא דַע"ז פְּסַק לְחוּמְרָא אַף אִי הָוֵי מְדַרְבָּנָן וּרְאֵי דְהָא (דָּף ט"ו) קָאָמַר בְּש"ס אִימַר לְשַׁחֲטָה זַבְּנָה אֶלְמָא גַבֵּי סַפְקַ לַפ"ע אֶזְלִינָן לְקַנְלָא וְגַבֵּי ס' דַר"א נְמִי גִיזַל לְקַנְלָא א"ו בַּע"ז הִתְמִירוּ יוֹתֵר וְשׁוּב כ' דַּאָף אִי הָוֵי מְדַאוֹרְיִיתָא דְהָא גַבֵּי פָּרָה בְּשַׁבִיעֵית מְקִילִינָן אַף בְּיִשְׂרָאֵל אֶלְמָא אִיסוּר לַפ"ע קִיל מְשָׁאָר אִיסוּרִין עִי"ש.

וְהִנֵּה מ"ש בְּאִיבְעֵי דְמְשׁוּם הַרְנוּחָה אוּ מְשׁוּם לַפ"ע לֹא יַדְעָתִי פְּנוּנְתוּ הָא ע"כ הָאִיבְעֵינָא הוּא אִם מְשׁו' הַרְנוּחָה נְמִי הוּא אוּ מְשׁוּם לַפ"ע לְחוּד אֶבְל לַלפ"ע לַכ"ע חֲזִינְשִׁינָן וְאִיסוּר תוֹרָה הוּא וְכַמוּ שְׁכ' הַרִיטְבָ"א שָׁם.

וּמ"ש דְּאִיסוּר לַפ"ע קִיל מְשָׁאָר אִיסוּרִין פִּינָן דְּתַלְיָנָן לְקַנְלָא בַס' לַפ"ע פְּכָר עֲמַד ע"ז בְּרִיטְבָ"א (דָּף ט"ו) שָׁם דְּאִמְאֵי מְקִילִין בְּשַׁבִיעֵית וְהַעֲלָה דְלֹא לַפ"ע לִיכָא אֶלְא פְּשׁוּנוּתָנוּ לְמִי שְׂיַעֲשֶׂה עֲבִירָה וְדַאי בּוּ וְרַבָּנָן אָסְרוּ אֶפְילוּ סְתָמוּ הִיכָא שְׂיֵישׁ רַגְלִים לְדַבָּר לְחוּשׁ שְׂיַעֲבֹר בּוּ זֶה עֲבִירָה וְעָשׂוּ סְתָמָא פְּפִירוּשׁוֹ וְכָל הִיכָא דְאִיכָא לְמַתְלִי לְקַנְלָא דְלֹא לְעַבְרָה בְּעִי לִיה אוּקְמִיה אִדִּינָא וְהַתִּירוּהוּ אֶבְל בְּשַׁבִיעֵיתוֹת בְּהִמָּתוּ כ"ה דְּאִיכָא חֲשֵׁשׁ מְלֹאכָה מְנוּזָהר מַה"ת עִי"ש מְבֹנָאָר הַטַּעַם דְּעֵיק' הִלָּאוּ דַלְפ"ע הוּא הִיכָא דְהוּא וְדַאי מְכַשׁוּל וְהִיכָא דִישׁ רַגְלִים לְדַבָּר הוּא רַק אִיסוּר דְּרַבָּנָן אֶבְל לֹא דְאִיסוּר לַפ"ע קִיל הוּא וּמַה"ט לֹא א"ש מַה שְׁדָן שָׁם הַפְנ"י בְּגִידוֹן דְּרַמ"א אַה"ע (סִי' ה') בְּמוֹכַר תַּרְנַגּוּלִים לְגוּי וְיִוֹדַע בּוּ שְׁמֶסְרָסָן פִּינָן דְּסַפִּיקָא דְדִינָא הוּא אִם מְצֻוּיָן עַל סִירוּס אֶזְלִינָן לְקַנְלָא דְאִין סְבָרָא בְּעוֹלָם בֵּין ס' כְּפִשׁוּטוֹ אוּ סַפִּיקָא דְדִינָא פִּינָן דְּבִשְׁנִיָה' אִיכָא חֲשֵׁשׁא שְׁמָא עוֹבֵר עַל לַפ"ע אִי מְקִילִינָן בְּחֻדָּא מְקִילִינָן בְּאִידָף עַכ"ל וְזֶה תְּמוּנָה דְּבַסְפִּיקָא דְדִינָא וְדַאי הָוֵי ס' דְּאוֹרְיִיתָא פִּינָן שְׂיִוֹדַע בּוּ שְׁמֶסְרָסָן.

מִשָּׂא"כ בְּמָקוֹם שְׁהוּא ס' אִם יַעֲשֶׂה אִיסוּר בְּחַפְזָא זֶה לֹא אָסְרָה תוֹרָה וּמ"מ מְדַבְּרֵי רִיטְבָ"א מְבֹנָאָר דַּאָף בְּאִיכָא רַגְלִים לְדַבָּר מ"מ פֶּל שְׂיֵישׁ צַד שְׂלֵא יַעֲשֶׂה הָאִיסוּר לִיכָא לַפ"ע מְדַאוֹרְיִיתָא וְעֵיקַר הִלָּאוּ דַלְפ"ע הִיכָא שְׁפָרוּר הַדְּבָר דִּיעֲשֶׂה בּוּ אִיסוּר וְלְדַבְּרֵי הָא דְאָמַר ר"נ שְׂלֵא יוֹשִׁיט אָדָם כּוֹס יֵין לְנִזִיר וּפִירֵשׁ"י שְׁמָא יָבֵא לְשִׁתוֹתוֹ וּבַתוֹס' כ' דְּנִקְטַ יֵין לְנִזִיר מְשׁוּם דְּמִסְתְּמָא לְמִשְׁתֵּי קָא בְּעִי לִיה פִּינָן דַּכ"ע חֲמָרָא שְׁתוּ וְשְׁמָא שְׁכַח גְּזִירוֹתוֹ וּבְרֵא"ש כ' שְׁמָא יִשְׁפַח גְּזִירוֹתוֹ ע"כ לֹא עֲדִיף מְרַגְלִים לְדַבָּר פִּינָן דְּאִינוּ בְּיָרוּר גְּמוּר שְׂיַעֲשֶׂה בּוּ אִיסוּר וַע"כ לֹא קָאָמַר ר"נ לְאָסְנֹר מְטַעַם דְּעוֹבֵר עַל לַפ"ע דְּאוֹרְיִיתָא פִּינָן דְּאִינוּ וְדַאי וְלִיכָא רַק אִיסוּר דְּרַבָּנָן וּמִמִּילָא י"ל נְמִי כַמ"ש הַפְנ"י דַּאֲבַמְה"ח לַב"נ לִיכָא ג"כ אִיסוּר לַפ"ע דְּאוֹרְיִיתָא אַף אִם הוּא וְדַאי שְׂיִאֲכַל.

אוּלָם לְהַמְבֹנָאָר ש"ס ב"ק (דָּף ל"ח) דְּפָרִיף עַל מַה דְּקָאָמַר עֲמַד וְהַתִּירָן לָהֶם אִיתְגֹּרֵי אַתְגַּר א"כ מְצִינוּ חוּטָא נְשַׁפֵּר וּמְתַרְץ דְּאֶפְילוּ אִם מְקִימִין אִין מְקַבְּלִין עֲלֵיהֶן שְׁכָר מְבֹנָאָר

דברק לעננו זה התיר להם ופירש"י אבל מעונשין לא פטרן וא"כ אמאי לא יהיה האיסור לפ"ע דאורייתא.

ונה נמי דכ' רש"י ע"ז (ד"ה ע"א) דנהי דעמד והתירן מיהו אל יעברו על ידיה שיהי עתידיו הן ליתן את הדין על שאין מקיימין אותן לא אדע מנ"ל להפנ"י דלא עבר בשביל זה על לפ"ע מה"ת דמ"מ מכשול הוא לפני העובר אף דאינו מקבלין ש"ך והיינו דאין עשית המצוה מתקן ואין עבירתו פוגם מ"מ פנין שימשך מזה עונש י"ל דעבר על לפני עור מה"ת: ועיין רמב"ם הל' מלכים (סוף פ"ח) ונ"ל כל המקבל עליו שבע מצות ונזקק לעשותן ה"ז מחסידי אה"ע ויש לו חלק לעוה"ב והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו שב"נ מקודם נצטוו בהן אבל אם עשאון מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב כו' הורה לנו יסוד נשגב שכל התורה והמצות צריכה להימון מפני שצוה הקב"ה למשה ונקראת על שמו וגילה לנו עיקר זה ג"כ בפ"י המשנה מס' חולין ס"פ גה"נ ונ"ל ושים לבך על עיקר הגדול הנכלל במשנה הזאת והוא מה שאמר מסיני נאסר לפי שאתה הראת לדעת שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושים אלא במצות מרע"ה לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו כגון זה שאין אנו אוכלין אבמה"ח אינו מפני שהקב"ה אסרו לנח אלא לפי שמשה אסר עלינו אבמה"ח במה שצוה בסיני שיתקיים איסור אבמה"ח וכ"נ אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ונאנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י משה רעה שנמול כמו שכל אאע"ה וכן גיד הנשה אין אנו הולכין אחר איסור יעקב אבינו ע"ה אלא מצות מרע"ה הלא תראה מה שאמרו תרנ"ג מצות נאמרו לו למשה מסיני וכל אלו מקלל המצות עכ"ל.

הורה לנו שכל קיום המצות שאנו מקיימים עיקר הוא משום שצוה הקב"ה לנו ע"י מרע"ה וזאת התורה אשר שם משה וזאת רצון הבוית"ש שעל יסוד זה נקיימם אולם מ"ש ביד החזקה נשגם ב"נ צריכין לקיים השבע מצות מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה לא נתבאר מאיזה מקור נאמן שא"ב פלל זה ויש לומר מן מימרא דבש"ס ב"ק הנ"ל דדרשו ראה ויתר ראה שבע מצות שקבלו עליהן ב"נ ולא קיימו עמד והתירן להם היינו שנפסק הציויי מה שהיה מקודם לכן היינו קודם שעמדו ישראל על הר סיני הותר להן שלא יקבלו ש"ך במצוה ועוש' ע"י הציויי שהיה מקודם לכן לאדם הראשון ולנח רק גילה שעיקר תלוי בקיום המצות ע"י מרע"ה וע"י נשלמו הנפשות בקיימן כמו לישראל בקיום כל התרנ"ג על יסוד הלזה פן לב"נ להיות להן חלק לעוה"ב צריכה שיקיימו השבע מצות על יסוד הלזה.

ולפי"ז ודאי ח"ו מלומר שע"י שהותר להן ליכא מה"ת הלאו דלפ"ע וכמו שפכתתי: והרב מנחם עזרי' בעצמו כתב במאמר חקור דין (ח"ג פכ"א) ונ"ל דאף דאמרינו ראה ויתר לא תידוק מיניה שיהיה מותר לנו להחטיא אדם בדבר דהא תניא לא יושיט אדם אבמה"ח לב"נ ובפירוש אמרה תורה לפלג תשליכון אותו אלא הותרו להם ועתידין ליתן את הדין עי"ש בננועם דבריו.

וסותר ד"ע דעכ"פ פנין דאסור מה"ת למה ל"ה מוסרף. ואילו סובר דלאו מה"ת ל"ה מ"מ עכ"פ פנין דגם ב"נ מצווין היום למה לא יהיה איסור מוסרף.

וְרֵאִיתִי שֵׁם בְּמֵאמֶר חֲקוֹר דִּין דְּחֹשֵׁב נָמִי בֵּין הָאֲסוּר לַב"נ גְּבֻלָּה דְּכֹן מִתְּנִי לָהּ בְּפִסְקֵתָא לְהִדְקֵי מְדַכְתִּיב כָּל רִמְשׁ אֲשֶׁר הוּא חַי לְאִפּוּקֵי גְבֻלָּה דְּהֵינּוּ שְׁמַתָּה מְאֵלִיָּהּ. וְלִכְאוּרָה כֹּן מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי תוֹס' תּוֹלִין (דָּף צ"א) ד"ה כְּמֵאן א"נ פְּרַע לְהוּ בֵּית הַשְּׁחִיטָה הֵינּוּ נְחִירָה שְׁנַצְטוּוּ עַל הַנְּחִירָה.

אוּלָּם בְּרִשְׁבֵּי"א שֵׁם כ' שְׂיִרְאָה לְהוּ שְׂאִינוּ אַבְמָה"ח וְכ"כ בַּס' רֵאשׁ יוֹסֵף שֵׁם דְּכַנּוּנָת תוֹס' ג"כ הוּא כְּמוֹ שֶׁכ' הֶרְשֵׁבֵי"א וְבַס' בְּרִית אַבְרָהָם הַבֵּין דְּבָרֵי תוֹס' כְּפִשׁוּטָן דְּמַתָּה מְאֵלִיָּהּ אָסוּר לַב"נ וְהוֹכִיחַ כֹּן גַּם מִדְּבָרֵי רַמְבַּ"ם (פ"ז ה"ז) מִשְׁחִיטָה דְּכ' כְּשֶׁהֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר לֹא נִצְטוּוּ בְּשְׁחִיטַת הַחֹלִין אֲלָא הֵיּוּ נוֹחְרִין אוֹ שׁוֹחְטִין וְאוֹכְלִין כְּשֶׁאֵר גּוֹיִם מִשְׁמַע דְּגַם שְׂאֵר גּוֹיִם נִצְטוּוּ עַל הַנְּחִירָה וְהָא דְּכַתִּיב בַּתּוֹרָה לִגְר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה אוֹ מִכֹּר תַּפ"ל דְּאָסוּר לָהֶם כָּתַב דְּקָרָא אֵיירֵי בְּגֻבְלָה שְׁנַתְּנִבְלָה בְּהַעֲדָר דִּינֵי שְׁחִיטָה שְׁנַתּוֹסֵף לְיִשְׂרָאֵל מֵה שְׂאִין הַגּוֹיִם נִצְטוּוּ וְזֶה קֶצֶת דְּוָחַק.

אוּלָּם מְדֻלָּא חֹשֵׁב רַמְבַּ"ם ה' מְלָכִים כְּפִרְאָה דְּלִיכָא אִיסוּר מַתָּה מְאֵלִיָּהּ לַב"נ. גַּם מִמָּה דְּפִסְק (פ"ד) מ"א דְּאֵם צִירָף חֲצִי נִית מְנַבְלַת הַשּׁוֹר וְח"ז מְבִשֵׁר הַגָּמֵל אֵינָן מְצִטְרְפִין וְהֵינּוּ דְּפִסְק כְּרַב מַס' מְעִילָה (ד' י"ו) דְּהָא דְּקַתְּנֵי בְּמִתְּנִיתִין שֵׁם כָּל הַנְּבִלּוֹת מְצִטְרְפוֹת זֹו עִם זֹו הוּא רַק לְעַנְיָן טוֹמְאָה אֲבָל לְעַנְיָן אֲכִילָה טְהוֹרִין בַּפ"ע וְטְמֵאִים בַּפ"ע וְעִי"ש בַּמ"מ וְאַמַּאי לָא חָל אִיסוּר גְּבֻלָּה עַל טְמֵאָה דְּהָא הֵיּוּ אִיסוּר מוֹסֵף דְּאִתּוֹסֵף לַב"נ וְבַנְדָּאי מְדַקְאֵמֵר בַּש"ס טְהוֹרִין בַּפ"ע וְטְמֵאִים בַּפ"ע מִשְׁמַע דְּלִיכָא אֲנָפֹן שְׂיִצְטְרְפוּ בִּיחַד וְאֵם מַתָּה מְאֵלִיָּהּ בְּלֹא נְחִירָה אָסוּר לַב"נ א"כ טַמְא' הַמַּתָּה מְאֵלִיָּהּ מְהֵרָא וְיִשְׁחִיחַ אִיסוּר גְּבֻלָּה עָלֶיהָ וְלִהַצְטְרֵף עִם הַטְּהוֹרָה א"ו דְּלֹא חָל כֵּינּוּן דְּלֹא נְתוּסֵף בְּמָה דְּמַתָּה מְאֵלִיָּהּ דְּלֹא נִצְטְרֵף לַב"נ וְאֵף דְּהַרְמַבַּ"ם דְּקִדְּק בְּלִשׁוֹנוֹ וְכָתַב אֵם צִירָף ח"ז מְנַבְלַת הַשּׁוֹר וְח"ז מְבִשֵׁר הַגָּמֵל וְלֹא נִקַּט מְנַבְלַת הַגָּמֵל מ"מ לֹא מִשְׁמַע דְּאֵם מַתָּה הַטְּמֵאָה מְאֵלִיָּהּ שְׂיִחִיחַל שֵׁם גְּבֻלָּה וְיִהְיֶה אִיסוּר מוֹסֵף בְּשִׁבְלֵי דְּנִצְטְרֵף לַב"נ.

וּמ"ש שֵׁם בְּמֵאמֶר חֲקוֹר דִּין וּבְפִי' אִמֵּר' תוֹר' לְכָלֵב תִּשְׁלִיכּוּן אוֹתוֹ. לֹא אִדַּע הָא טְרִיפָה הוּא אֵף דְּעוֹדְנָה חִיָּה וְזֶה וְדָאי אֵינּוּ אָסוּר לַב"נ כ"ז שְׁלֹא מַתָּה.

וְעוֹד מְבִנְיָר שֵׁם בְּמַכִּילְתָּא לְכָלֵב כְּכָלֵב אוֹ אֵינּוּ אֲלָא לְכָלֵב כְּמִשְׁמַעוֹ ת"ל ל"ת כָּל גְּבֻלָּה וְהַדְּבָרִים ק"ו מֵה גְּבֻלָּה שְׁהִיא מְטַמְאָה בְּמִשְׁא ה"ה מוֹתֵרַת בְּהַנְּאָה טְרִיפָה שְׂאִינָה מְטַמְאָה בְּמִשְׁא אֵינּוּ דִּין שְׁתֵּהָא מוֹתֵרַת בְּהַנְּאָה עִי"ש וְהֵינּוּ דָּאֵף דְּקָרָא סְתָם כְּתִיב טְרִיפָה מ"מ לֹא אֵיירֵי בְּנִטְרָפָה וּמַתָּה מִשְׁשׁ וְעַדִּין אֵינָה מְטַמְאָה.

וְעַכ"פ אֵף בְּמַתָּה מִשְׁשׁ ג"כ אֵיירֵי קָרָא וְקָאֵמ' כְּכָלֵב דְּמוֹתֵר לְנִכְרֵי. וְעוֹד דָּאי מַתָּה מִשְׁשׁ אָסוּר לַב"נ וְקָרָא דְּל"ת כָּל גְּבֻלָּה אֵיירֵי כְּשְׁנַתְּנִבְלָה בְּשְׁחִיטָה א"כ מַנ"ל דְּנִבְלָה מִשְׁשׁ מוֹתֵר בְּהַנְּא' וְאֵף דִּי"ל דַּמ"מ לִיכָא קָרָא לְאָסוּר בְּהַנְּאָה מ"מ דְּלֵמָא טְרִיפָה מִשְׁשׁ דְּעוֹמְדַת לְמוֹת גְּרַע מִמָּה שְׁנַתְּנִבְלָה בְּשְׁחִיטָה כֵּינּוּן דְּמַתָּה מְעַצְמָה אָסוּרָה לַב"נ.

וּבְאַמַּת יֵשׁ לְהַבִּין דְּבָרֵי הַמְּכִילְתָּא דְּהָא מְבִנְיָר בַּש"ס פְּסָחִים דְּמִהֲדָרֵי לְמִילָף מְקָרָא לְכָל אִיסוּרֵי אֲכִיל' הַמּוֹתֵרִין בְּהַלָּאָה מַנ"ל וְלֹא אֲמַרִּינוּ לְמִילָף מְנַבְלָה מַק"ו וְהֵינּוּ ע"כ כֵּינּוּן דְּגַם בְּלֹא גְלוּי הֵינּוּ יוֹדְעִים דְּאֲכִילָה הַפְּתוּב בַּתּוֹרָה אֵינּוּ הַנְּאָה רַק אֲכִילָה מִשְׁשׁ וּל"ה

מוציאין הקרא מפשטא רק פינודצריף לגלות דמונתר מזה ילפינו במ"א דמאי דכתיב בתורה אכילה הוא הנאה ג"כ בכלל וצריף גלוי דעת בכ"מ.

גם הא לא נוכל למילף מנבלה די"ל שור הנסקל יוכיח דאף אם שחטו ונעשאו פעין בשור אסור ג"כ באכילה ובהנאה וכוונאי אינו מטמא במשא ואעפ"כ אסור בהנאה ועי"ש תוס' (דף כ"ג ע"ב) ד"ה ומה.

ואולי י"ל פינודצריף תחלת נבלה הוא ומה"ט אם אוכל חצי זית נבלה וח"ז מטריפה מצטרפין במבואר רמב"ם שם לכה ילפינו לטריפה מנבלה מק"ו להתיר בהנאה עכ"פ מבואר ממכילת' דככלב לאו דוקא פלב ממש ומנ"ל לאסור מזה מאליה לב"נ: אגב אעורר מעט באיסור דלפ"ע דליכא רק היכי דקאי בתרי עברי נהרא כמ"ש ה"רא"ש מס' ע"ז שם ובריש מס' שבת כ' פמו דקטן אוכל לבנות ב"ד מצווין להפרישו כ"ש שלא יסייעו לגדול ובש"ף יו"ד (סי' קנ"א ס"ק ו') כ' לחלק דבעכו"ם וישאל מומר א"א להפרישו ועי"ש בד"מ דונאי ישאל מומר הוי פישאל לכל דבר רק פוננת הש"ף פשהוא מומר לדבר זה היינו שעובר במזיד וכוונת ה"רא"ש מס' שבת דוקא פשהוא שוגג וזה דוחק גדול ועיין ריטב"א ע"ז (דף ו') שכ' להדיא דאסור לסייע ידי עוברי עבירה פל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור ולא עוד אלא שאנו חייבין למחות בידו דכל ישראל ערביין זב"ז וכ"ש שאסור לגרום להם לעשות שום איסור או להרבות באיסור פלל וכדאמרין ב"מ (דף ה') דאי לת"ה אנו חיונתא לרועה היכי מסרינו עכ"ל ובש"מ ב"מ שם הביא משם ריטב"א וז"ל דאע"ג דאית ליה בהמות מדידיה דבלאו דידן מצי עביד איסורא לית בי' משום לפ"ע מ"מ אין לנו לגרום איסורא דמסייע ידי עוברי עבירה איכא בי' עכ"ל ויש להעיר הא בלא"ה אע"ג דאית ליה לדידיה מ"מ ירעה גם בהמות אחרים שנקסר לו ובלעדם ל"ה מוסיף איסור גזל ויש ליישב.

ונראה בעיקר דברי ה"רא"ש דונאי מה שבלעדי סייעתו ל"ה עושה תיכף העבירה איסור גמור הוא וזהו דבריו מס' שבת דשם אם ל"ה נותן לידו יש בידו אף למנוע האיסור מפל ושללא יניח לו להוציא מרשות לרשות אבל בע"ז איירי באופן שמונח לפניו האיסור ואין בידו למנוע ואם לא יושיט לו יקח מעצמו דשלו הוא ואין בידו למחות בזה ליכא איסור ועיין ט"א מס' חגיגה בא"מ (דף י"ג) דהקשה מלבד קושית הש"ף מש"ס ע"ז (דף כ"ב ע"א) ויש ליישב בקל עפ"י דברי ריטב"א שם ועיין מג"א (סי' שמ"ז ס"ק ז') דמפלפל הרבה בזה אם יש איסור במסייעו.

ומדברי פולם מבואר דהוי רק איסור דרבנן לסייעו או למ' מצאתי בדברי רמב"ם פי' משניות (פ"ו מ"ג) מס' תרומות דנרא' לכאורה דהוי אף איסור דאורייתא ואסמכוהו אקרא וז"ל שם והמתעה אותו או מכשילו או מצוה עליו או המסייעו לדבר עבירה בשום פנים ממין הסיוע ואפילו בדבורו הקל נענש מהש"י כפי שעושה באותו הסיוע או הכנה אבל א"ח משום מלקות הנזכרים בתורה אבל הוא עובר על הכתוב שאמר ולפני עור ל"ת מכשול אם הנה הוא סיבה לעבור עבירה או עובר על הכתוב שאמר אל תשת דף עם רשע אם סייע לאותו עובר עכ"ל משמע דמסייע לאו מטעם ערבות לבד הוא רק מה"ת אסור מטעם אל תשת דף עם רשע ובל"ס ראה סמך זה באיזה מקומן של רבותינו ולדברי הנה משמע קצת דאף לסייע לב"נ כשעובר על מצותיו אסור מה"ת אף באופן

דליפא לפ"ע וְהָא דְהַקְיָלוּ מִפְּנֵי דְרַכֵּי שְׁלוֹם כְּמַבְנֵי בְּמַג"א שְׁם צְרִיף לֹאמַר פִּינּוּ דְלֵא סִינְעוּ לְגוּף הַעֲבִירָה הַקְיָלוּ וְעִינּוּ תְּשׁוּבַת רַמ"א (ס' נ"ב) וּבְמַה שְׁהַשִּׁיג עָלָיו בְּסִפְרָא שְׁעַר מִשְׁפָּט (ס' כ"ו) וְהָדִין עִם הַרְמ"א דְזָהוּ גּוֹפּוֹ אֲסוּר שְׁיִהְיֶה מִיִּיקָר שְׁם אֱלִילִים וּבְפִרְט לְדַבְרֵי הַרְמַב"ם הַנּוֹ' וְעַל כָּל דְּבָרֵי הַש"מ שְׁם יֵשׁ לְהַשִּׁיב וְאִכ"מ: ס' ח' פְּתַב רַמְבַּ"ם (פ"ח) מִמ"א גִיד הַנֶּשֶׁה נוֹהֵג בְּבִהְמָה כּו' וְנוֹהֵג בְּשִׁלִּיל וּבְמִן קְדוּשִׁין בֵּין קְדוּשִׁים הַנְּאָכְלִים בֵּין קְדוּשִׁים שְׂאִינּוּ נְאָכְלִין וְהַקְשָׁה שְׁם הַשְׁעָה"מ הָא בְּסוּגְיָא דַר"פ גַּה"נ פְּרִיף מְוֹקְדָשִׁין פְּשִׁיטָא כּו' וּמוֹקֵי בְּכּוֹר דְּמִרְחָם קְדוּשׁ אוֹ אִם נְאָמַר וְנִלְדוּת קְדוּשִׁים בְּהוֹיָתָן קְדוּשִׁים אֲבָל אִם בְּמַעֲי אֲמֵן קְדוּשִׁין לֹא חֲנִיִּל אִסוּר גִיד עַל מְוֹקְדָשִׁין וְכִינּוּ דְהַרְמַב"ם פּוֹסֵק בַּה"ל תְּמוּרָה דְּבַמְעֵי אֲמֵן קְדוּשִׁין א"כ אִיף חֲנִיִּל אִסוּר גִיד וְעִי"ש מַה שְׁתִּירֵץ בְּדוּחַסָּא.

ולענ"ד ל"ק כָּל דַּע"כ לֹא בְּעֵי הַסּוּגְיָא לֹאמַר דְּאִיִּירֵי בְּאֲנָפּוֹן דְּחֲנִיִּל בַּב"א רַק פִּינּוּ דְמִשְׁנָה סוּבַר יֵשׁ בְּגִידִין בְּנוֹתָן טַעַם כְּמַבְנֵי שְׁם וְהַגִּידִין בְּכָלֵל בְּשִׁר הַמָּה וְעַל קְדוּשִׁים נְאָסַר מְצַד קְדוּשִׁים כְּמוֹ הַבְּשִׂר לְכַף אִם בְּמַעֲי אֲמֵן קְדוּשִׁין קְדָם אִסוּר גִיד דְכִשְׁהֵי בְּשִׁר חֲנִיִּל שְׁם קְדוּשִׁים וְאִף אַחַר שְׁנִתְקַשְׁה וְנַעֲשֶׂה גִיד מ"מ נְשָׂאָר בְּאִסוּרוֹ וְלֹא פִקַּע שְׁם קוֹדֵשׁ מִמֶּנּוּ פִּינּוּ דִישׁ בּוֹ בְּנו"ט וְהוּי כְּמוֹ בְּשִׁר.

אֲבָל אֲלִיבָא דִידוֹן דְּפִסְקִינּוּ אִין בְּגִידִין בְּנו"ט וּבְאֲנָכְל גִיד שְׁל הַקְדָּשׁ אִינוּ חֲזִיב עַל אֲכִילָא קוֹדֵשׁ דְּלֹא בְּשִׁר הוּא וְהוּי כְּאֲוֹכֵל עֲצֵי הַקְדָּשׁ מִמִּילָא כְּשִׁנְתְּקַשְׁה וְנַעֲשֶׂה גִיד אִם לֹא יִתְחַזִּיב מְצַד אִסוּר דַּגַּה"נ פִּקַּע מִמֶּנּוּ אִסוּר דְּאֲכִילַת קוֹדֵשׁ וְנְשָׂאָר מִמִּילָא רּוּחָא שְׁיִחּוּל הָאִסוּר גִיד וְנְאָסַר מִטַּעַם גַּה"נ אִף דְּאִין בּוֹ טַעַם דְּעֵץ הוּא וְהַתּוֹרָה אֶסְרָה שׁוּב מִמִּילָא חֲזִיב גַּם בְּשִׁבִּיל מְוֹקְדָשִׁין וְכְמוֹ שְׁפּוֹסֵק הַרְמַב"ם שְׁם בְּאֲוֹכֵל גַּה"נ שְׁל נְבִילָה אוֹ טְרִיפָה אוֹ עוֹלָה דְּחֲזִיב שְׁתִּים דְּחַל אִסוּרִין הָאֵלָה עַל גִיד בְּכּוֹלֵל וְאִף דְּסוּבַר דְּאִין בְּגִידִין בְּנוֹתָן טַעַם כְּבָר כְּתַב הַשְׁעָה"מ בְּעֲצָמוֹ שְׁם וְכֵן הַכּו"פ פִּינּוּ דְאַחְשָׁבָה רַחֲמָנָא אֲכִילָה לְחֲזִיב ע"ז מְשׁוּם גִיד חֲזִיב ג"כ מְשׁוּם נְבִילָה וְה"נ בְּגִיד דְּקְדוּשִׁים חַל אִסוּר גִיד פִּינּוּ דְבִלְעָדֵי אִסוּר גִיד כְּשִׁנְתְּקַשְׁה וְאִינוּ רְאוּי לְאֲכִילָה פִּקַּע אִסוּר קְדוּשִׁים אִם לֹא כְּשִׁחַל אִסוּר אֲכִילָה דְּגִיד חֲזִיב ג"כ שׁוּב מְשׁוּם אֲכִילָא דְּקְדוּשִׁים וְזֶה פְּשׁוּט: וְיֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם אֲכִיל ח"ז מִנְבִּילָה וְח"ז מַגַּה"נ אִם מְצַטְרֵף עַכ"פ לְלִקּוֹ' מְשׁוּם נְבִילָה אוֹ לֹא דִי"ל כְּמוֹ דָּאִם אֲכִיל פְּזִיזָת שְׁלָם מַגַּה"נ שְׁל נְבִילָה דְּחֲזִיב שְׁתִּים מְשׁוּם הוּאִיל דְּאַחְשָׁבָה לְלִקּוֹת וְהוּי שְׁם אֲכִילָה מִטַּעַם גַּה"נ חֲזִיב וְחֲזִיב ג"כ אֲכִילָה מְשׁוּם נְבִילָה אִף דְּאִין בּוֹ בְּנו"ט כֵּן נְמִי לַעֲנִין ח"ש פִּינּוּ דְאִסוּר מַה"ת עַכ"פ מְצַד גַּה"נ אֲכִילַת ח"ש דְּגִיד אִסוּר ג"כ מְצַד אִסוּר נְבִילָה וּמִמִּילָא מְצַטְרֵף ג"כ לַח"ז נְבִילָה לְלִקּוֹת עָלָיו אוֹ דְלִמָּא דְּוִקָא כְּשִׁאֲכִיל זִיזָת שְׁלָם דַּגַּה"נ פִּינּוּ דְאַחְשָׁבָה לְלִקּוֹת עָלָיו מִטַּעַם גַּה"נ חֲזִיב ג"כ אֲכִילָא מְשׁוּם נְבִילָה לְחֲזִיבוֹ וְלֹא לְהַחְזִיבוֹ וְלֹא דַּגַּה"נ לְצַרְפוֹ לַח"ז נְבִילָה לְחֲזִיבוֹ מְשׁוֹ' נְבִילָה פִּינּוּ דַּא"ב בְּנוֹתָן טַעַם וְעֵץ הוּא וְלַר"ל ק דַּח"ש מוֹתַר מַה"ת וַא"ב אִסוּר כָּלֵל וְדַאִי אִינוּ מְצַטְרֵף פִּינּוּ דַּמַּה"ת אִף אִסוּר גִיד לִיכָּא בַח"ש וְאִינוּ מְצַטְרֵף עִם ח"ז בְּשִׁר נְבִילָה כִּי קַמְבְּעֵי לַר"י.

וְלִכְאוּרָה י"ל דְּרַב וְלוּי דְּפִלִּיגִי מַס' מְעִילָה (דף י"ו) דְּרַב סוּבַר דְּוִקָא לַעֲנִין טוֹמְאָה כָּל הַנְּבִילוֹת מְצַטְרְפוֹ' אֲבָל לַעֲנִין אֲכִילָה טְהוּרִין בַּפ"ע וְטְמֵאִים בַּפ"ע וְלוּי אֲמַר אֲפִילוּ לְאֲכִילָה מְצַטְרְפִין וּבַתּוֹס' שְׁם כ' אִף דְּלֹא יִפְלְגוּ בְּפִלְוִגְתָּ' דְּתַנְּאִי דְּעִלְמָא אִם אִסוּר חַל עַל אִסוּר סוּבַר לוּי הוּאִיל דְּגִלִי קָרָא בְּנְבִילָה דְּכִתִּיב וְחַלֵּב נְבִילָה אֲכּוֹל לֹא תִאֲכַלְנָה הַתּוֹרָה

אמרה יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב והה"ד דחיייל נמי אטמאה וע"כ פנונתם אף דשם הוי עכ"פ פולל משא"כ נבלה על טמאה לא הוי פולל מנ"ל דחל מ"מ פנונתם דהא אף מאן דלית ליה פולל מ"מ גלי קרא דשם לבנה חל על חלב חל נמי אף על טמאין אף דליכא פולל ועיין תוס' מפות (נ"ו ע"ב) ד"ה ריסק ובמהרש"א שם מ"מ זה דונק גדול דא"כ עכ"פ יחלקו בפלוגתא דתנאי דלמאן דלית ליה פולל מוכח דנבלה חל ולמאן דאית ליה פולל ליכא גילוי דעת מקרא דנבלה חל.

ולכאורה י"ל דפליגי בפלוגתא דר"י ורל"ק אם ח"ש אסו' מה"ת דלר"ל דח"ש מותר מה"ת סובר ע"כ הא דחייבו רחמנא על אכיל' איסור פשאוכל תוך כדא"פ חייבו התורה על ח"ז האחרון בתנאי פשאכל מקודם ח"ז אף דאם לא השלימו לכשיעור ליכא שום איסור מ"מ חייבו פה התור' א"כ פינו דח"ז טמאה פשאכלו לחוד ליכא שום איסור מה"ת שפיר חל עליו האיסור של נבלה ודומה להא דמבואר בתוס' מס' שבועות דבגשבע שלא אוכל ח"ש נבלה דחיייל דעל ח"ש ל"ה מושבע ועומד מהס' ה"נ חל וכבר כתבו המחברים דע"כ לא חל האיסור נבלה על ח"ש דטמאה רק משום דא"ד לנשבע דשם חל השבועה על ח"ש עצמו ול"ב שום צירוף לכה חיייל פינו דעכשיו יחול השבועה ללקות בלא שום צירוף משא"כ כאן אטו ילקה משום ח"ז מטמאה משום נבלה בלא צירוף ז"א רק חלות האיסור יתנה לצרפו עם נבלה אמרינו להקפד פינו דלענין צירוף אם יצרפו עוד ח"ש מטמאה יתחייב משום טמאה לא חל דלא נתוסף איסור שיתחייב בלי צירוף וזה א"ש לר"י דסובר ח"ש אסור מה"ת והיינו משום דחזי לאצטרופי והפירוש הוא פינו דחייבו התורה פשמצורף עוד ח"ז בכא"פ ובאכיל' פתיב הוא בכזית ואם ח"ש הראשון נאמר דמותר מה"ת א"כ מצינו דהיתר מצטרף לאיסור והתורה אמרה שלא לאכול כזית מן האיסור ונקא לכו מוכרח דגם ח"ש אסור מה"ת רק ללקות אין לוקין עד שישלים לכשיעור בכא"פ.

ולכה פינו דגם על ח"ז חל איסור טמאה אינו חל איסור נבלה פינו דגם משום נבלה לא יתחייב בלי צירוף ואם מצרפו לנבלה מטהורה ע"כ אתה בא לחייבו משום דגם ח"ז טמאה היא חלק מן האיסור וחל עליו שם נבלה אמרינו דלא חל פינו דכבר קדם איסור דטמאה לענין איסור ואם יצטרפו עם עוד ח"ז טמאה יתחייב וע"כ דחל שם איסור טמאה על ח"ש ג"כ לכן לא מצטרף עם הח"ז נבלה דטהורה חבל לר"ל פינו דעיקר חיוב על ח"ז האחרון רק צריף שיהא כל מקודם ח"ש שפיר מצטרף עם ח"ז נבלה פינו דטמאה ג"כ נתנבלה.

ומה"ט א"ש מה שכתבו תוס' חולין (ד' ק"ב ע"ב) ד"ה שאין דכתבו באכל אבמה"ח מן הטריפה דלר"ל אינו חייב אלא אחת דאירי שאין באבר זה כזית בפשר דלא מחייב משום בפשר מה"ח והא דחייב משום טריפה היינו פשלקח בפשר מטריפה אחרת והשלי' לכזית וכתבו דא"כ אמאי לא חיייל עליה איסור אבמה"ח פינו דליכא מטריפה אלא ח"ש כמו דאיסור שבועה חל על ח"ש.

ולכאורה הא לאבמה"ח צריף ג"כ כזית היינו לצרף בפשר גידין ועצמות וא"כ מה כתבו דחיייל על ח"ש בפשר מה"ח הא ח"ד לשבועה דשם ל"ב שום צירוף לכה חל שבועה עליו אבל שם איסור אבמה"ח דחל על הפשר שהוא פחות מפשיעור ג"כ אינו חייב עד שיצרף

הגידו וְהַעֲצֹמוֹת וְדוֹמָה לָהֶן דָּלָא חַל גְּבִלָה עַל ח"ש דְּטַמְאָה לְצַרְפוֹ עִם טְהוֹרָה פִּינּוֹן דַּעֲכ"פּ בְּעֵינָן צִירוּף וְעַל ח"ש בְּלִבָּד לֹא גִתּוּסָא אִיסוּר וְה"נ דְּכִנּוּתִיהָ אִוּלָם לר"נ לְשִׁיטָתוֹ דַּח"ש מְוַתֵּר מֵה"ת הַסְּבָר' נְכוּנָה דְּבִאֲמַת חַל אִם מְצַרְפוֹ לְגְבִלָה וְה"נ חַל שְׁם אַבְמַה"ח לְצַרְפוֹ עִם גִּידוּן וְעֲצֹמוֹת: אַף לִפְי"ז קָשָׁה עַל הַרְאָב"ד דְּבַהֲשָׁגוֹת סוֹבֵר דְּמַצְטַרְף ח"ז מְטַמְא' לְגְבִל' אַף דְּפוֹסֶק כַּר"י דַּח"ש אִיסוּר מֵה"ת.

וְרֵאִיתִי בַּס' ח"ש יו"ד (סי' י"ב) דְּסוֹבֵר כַּמ"ש תוֹס' חוֹלִין דְּכִמּוֹ בְּחִיָּה לָאוּ לְאַבְרַיִם עוֹמְדָת פִּן נְמִי לָאוּ לְבִשָׁר עוֹמְדָת וְטְרִיפָה קַדָּם לְאִיסוּר בִּשָׁר מֵה"ח וְע"כ דְּאִיסוּ' טְרִיפָה חַל אַף דְּאִינָה עוֹמְדָת לְבִשָׁר הִינּוּ דְּכָל הֵיכָא שְׂיֵאֲכַלְנָה אַף אִם יִשְׁחַטְנָה יְהִי אִיסוּר טְרִיפָה מִשָּׂא"כ לְבִשָׁר אִינָה עוֹמְדָת שְׂיִחְתּוּן בְּחִיָּה לְכָף כ"ז שְׁלֹא חַתָּף לֹא חַל אִיסוּר בַּמַּה"ת וְלְכָף בְּהֵמָה טַמְאָה דְּשַׁחֲטָהּ אִינָה מְטַהֵר' מִיַּדִּי גְבִלָה וּבְחִיָּה לָאוּ לְבִשָׁר עוֹמְדָת עֵיקַר חֲלוּת הָאִיסוּר הוּא לְאַחַר מִיתָה וְאִזְ הוּי גְבִלָה וְחָלוּ שְׂנִיָּהֶם בְּיַחַד וְלַעֲנִי"ד דְּבָרֵי תַּמּוּהִין דְּהָא ע"כ הָא דְּקִי"ל בְּהֵמָה בְּחִיָּה לָאוּ לְאַבְרַיִם עוֹמְדָת וְכֵן לְבִשָׁר פְּתַב רַש"י חוֹלִין דְּאִין דְּרָף לְנִתְחָה וְלִתְלִישׁ מְמַנָּה אַבְר' וְעֵינָן כו"פ (סי' ס"ב) בְּבִיאוּר הַדְּבָרִים פִּינּוֹן דְּאִין דְּרָף לְנִתְחָה מְבַהֲמָה בְּחִיָּה וְאִם לֹא אָסְרָה הַתּוֹרָה ל"ה עוֹמְדָת לְכָף לְכוּ לָאוּ שְׁם אַבְמַה"ח חַל עָלֶיהָ פְּשִׁיָּה שְׁלֵמָה עַד שְׁנִפְרַד הָאֶבְרָ.

דַּא"ל הַסְּבָרָא פִּינּוֹן דְּכַתִּיב ל"ת הַנֶּפֶשׁ עִם הַבִּשָׁר הִינּוּ נֶפֶשׁ כ"ז שְׁהוּא עִם הַבִּשָׁר וְלְכָף פְּשִׁיָּה שְׁלֵמָה אִינוּ חֵיב מְשׁוּם אַבְמַה"ח דְּהַתּוֹרָ' לֹא חֵיבֵבוּ עַל נֶפֶשׁ שְׁלָם רַק פְּשִׁיָּה נֶפֶשׁ נִפְרַד מִן הַבִּשָׁר דַּא"כ אִמְאִי אֶמְרִינָן שְׁם אַת"ל מְחַשְׁבַּת אֲנֹכְלִין שְׁמָה מְחַשְׁבָּה חֵיבֵב לְאַכְלָה אַבְר' אַבְר' נֶאֱכָלָה פְּנִלָה חֵיבֵב פְּמוֹכָן א"ו עֵיקַר הַטַּעַם דְּהָא פֶּל אִיסוּרֵי מֵאֲכָל חֲלָב וְכַדּוּמָה אִינוּ רְאוּי לְאַכּוֹל חֵי וְהַאֲוֹכְלוּ חֵי פְטוּר דְּהוּי שְׁלֵכַד"א וּבַכ"ז אֶמְרִינָן דְּמִיד חַל עָלֵיו שְׁם הָאִיסוּר וְע"כ פִּינּוֹן דְּבִידוֹ לְתַקְנֵנוּ וְלְאַכּוֹלוּ לְוִלָּא דְּאָסְרָה הַתּוֹרָה וְכָל שְׁבִידוֹ לָאוּ פְּמַחְסוּר מְעַשָּׂה וְחַל עָלֵיו מִיד שְׁם אִיסוּר תּוֹרָה הָאִיסוּרוֹ אַף לְאַחַר הַתִּיקוֹן וְזֵה דְּוָקָא בְּדָבָר שְׁבִידוֹ וְעוֹמֵד לְכָף מִשָּׂא"כ לְאַכּוֹלוּ אַבְר' אַבְר' דְּאִין דְּרָף לְעֲשׂוֹת פִּן וְאִינוּ עוֹמֵד לְכָף לְכוּ לֹא חֵיבֵב שְׁם אִיסוּר אַבְר' מֵה"ח אוּ בִּשָׁר מֵה"ח עַד שְׁנִתְלַשׁ הָאֶבְרָ אוּ הַבִּשָׁר מִשָּׂא"כ שְׁם טַמְאָה דְּאָסְרָה תּוֹרָה לְעוֹלָם אַף אִם יִמִּיתְנָה אוּ יִשְׁחַטְנָה תַּהִיָּה אִיסוּרָה לְאַכּוֹל וְלִוִּלָּא אִיסוּר תּוֹרָה עוֹמְדָת לְכָף לְתַקְנָה שְׂיִהִיָּה רְאוּי לְאַכּוֹל אַחַר מִיתַתָּה וּבִידוֹ לְעֲשׂוֹת וְגַם עוֹמְדָת לְכָף לְכ"ע חַל שְׁם טְרִיפָה וְטַמְאָה בְּחִיָּה תַּדַּע דְּהָא אִיסוּר גְּבִלָה דְּחַל עַל חֲלָב צָרִיף קָרָא וְלָמָּה לֵן הָא חֲלָב אִינָה עוֹמֵד רַק לְאַחַר שְׂיִפְרַד מֵהַבְּהֵמָה נִימָא דְּלֹא חַל בְּחִיָּה וְיִהִיָּה אִיסוּר ב"א א"ו פִּינּוֹן דְּבִלְעַדִּי אִיסוּר תּוֹרָה הִיָּתָה עוֹמְדָת לְשַׁחֲטָה וְלִיקַח חֲלָבָה וְלִבְשָׁל מְקַרִי שְׁם אִיסוּר חֲלָב מִיד אַף בְּחִיָּה פִּן נְמִי אִיסוּר טַמְאָה דְּשְׁם טַמְאָה הוּא בְּעוֹלָם חַל בְּחִיָּה מִשָּׂא"כ שְׁם גְּבִלָה עֲדִינָן אִינוּ בְּעוֹלָם אַף בְּשֵׁם אַף דְּלִוִּלָּא אֲזַהְרוֹת הַתּוֹרָה בִּידוֹ לְגַחֵר וְלְאַכּוֹל מ"מ כ"ז שְׁהַחֲסוּת וְהַנֶּפֶשׁ הוּ' בְּהַבְּהֵמָה לִיכָא עֲדִינָן שְׁם גְּבִלָה בְּעוֹלָם לְכוּ חַל טַמְאָה מְקוֹדָם דַּעֲכ"פּ חַל בְּשֵׁמוֹ רַק שְׁחַסֵּר תִּיקוֹן לְאַכִּילָה וְזֵה הוּא דְּאִינוּ מְעַבֵּב בְּכָל אִיסוּרִין אֲבָל שְׁם גְּבִלָה עֲדִינָן ל"ה וְלֹא נִבְרָא עַד שְׁנִתְנַבְּל' וּז"פ וּבְרוּר אַף יֵשׁ לְהַבִּין הָא דְּמִבּוֹאֵר תוֹס' שְׁבוּעוֹת (דָּף כ"ד) דָּאִם בְּהֵמָה בְּחִיָּה לָאוּ לְאַבְרַיִם עוֹמְדָת חַל אִיסוּר יוֹהַכ"פ מְחִיָּים.

ואמאי נאמר כמו דאמרינו דאף בלעדי איסור תורה ל"ה עומדת לנתת אברים ולא חל האיסור נימא לענין איסור אכיל' דיוהכ"פ ג"כ הא אף אם היה רשאי לאכול מ"מ לאו לשחיטה עומדת היום דאסור הוא במלאכה ונמצא לאו בידו להכין אותה לאכילה א"כ ג"כ איסור יוהכ"פ דאכילה נאמר דלא חל מחיים וצ"ל דמ"מ פינו דבידו לשחוט ולא חסר רק תיקון המאכל אבל השם הוא בעולם ואף דארני' דאיסורא דמלאכה היום רבע עליו דאסרה התורה מ"מ מקרי בידו וחל שם איסור אכילה מחיים: סי' ט' ספק אם הוא ביצת גבלה או אם הוא ביצת שחיטה מותרת וכ' הש"ך (ספ"ו סקי"א) דאפילו ידענו בנדאי מאיזה תרנגולת הוא אלא שספק אם התרנגולת היא גבילה או שחוט' פגון ס' בשחיטה הביצה מותרת וכ' הפ"ח דכ"ש הוא דהא בס' אם זה הביצה מתרנגולת גבלה או מתרנגולת שחיטה איקבע איסורא דהא איפא חזא גבלה נדאי משא"כ בסיפא דליפא איסור נדאי ולענין חיוב אשם תלוי לא מחייב אלא אחתיכה משני חתיכות ואין זה כ"ש דהא כמו דאיקבע איסור' כמו כן איקבע היתרא וכמו שכתבו תוס' חולין (דף מ"ג) רק לענין אשם תלוי גזה"כ הוא או משום דאפשר לברר וס' דרבנן לקולא אף דאיקבע איסורא דהא כמו כן איקבע היתרא משא"כ בס' בשחיטה י"ל דגם הביצה נגרר אחרי התרנגולת ובס' מנחת יעקב פתב דהא דעת הש"ך דספק דרבנן באתחזק איסורא אסור וכיון דכל ס' בשחיטה אסור מטעם דבחני' בחזקת איסור דאינו זבוח א"כ יש לביצה חזקת איסור.

ולכאורה י"ל דהא הביצה פשהיא נגמרת לית בה איסור אבמה"ח וליפא שום איסור רק שם ביצת גבלה וזה איסור דרבנן וס' לקולא ואין חזקה של התרנגולת בחזקת אינה זבוח מכריע לאסור הביצה.

וכ"כ הש"ש (סוף ש"ג) אף י"ל כמו דקיי"ל פתובות (דף י"ד) מאן דמכשיר בה מכשיר בבתה דחזקת האם מהני להבת וכיון דמהני להקל כ"כ יועיל חזקה דמתרנגולת להביצה' לאסור. אולם באמת ז"א דשם הבת היא חלק של האם ובשניהם נולד הס' וכמו שאנו דנין על הנולד לדעת אם בא מזרע פשר פן הס' הלה נולד בה וכמו דמהני חזקת פשרת שלה להכשירה ואמרינו דלא נבעלה לפסול פן מהני החזקה דכשרות שלה דזרע שלה שבו נולד הס' הוא זרע פשר וג' שותפים באדם חלק אביו וחלק אמו וכיון דחלק אמו יש לו חזקת פשרות ובאנו לפסלה להבת ולומר פינו דלא ידענו מחלק אביה אם מזרע פשר או פסול שיני' לומר גם בזה חזקת פשרות ואין ס' מוציא מידי נדאי ומספק לא נוכל לאסור חלק האם משא"כ בביצה דידענו דנגמרה מחלק הפות' בעוד שלא נתנבלה התרנגולת רק אם התרנגולת נתנבלה אסור הביצה מטעם ביצת גבלה ונולד הס' על שניהם ביחד לכן הביצה שאין לה חזקה לאיסור מותרת היא לגמרי.

וביותר י"ל דאדרב' יש להביצה חזקת היתר דהא קודם שנתנבלה התרנגולת אחרי שנגמרה היה בידו לשחוט התרנגולת ולקחת הביצה או אף להוציא מבטן התרנגולת בלא שחיטה פמבואר בש"ע ס"ד אם הפה תרנגולת על זנבה והפילה ביצה דאין פאן משום אבמה"ח אף בלא נגמרה ק"ו בנגמרה א"כ מצ"ע א"צ שום מעשה המכשיר להביצה רק פינו שנגמרה מותרת לגמרי ואתה בא לאסרה בשביל שנעשה בהתרנגולת מעשה חדש האוסרה שנתנבלה בשחיטה עליה להביא ראיה להוציא מחזק' היתר.

ומזה הנה נראה דאף אם נולד ס' בשחיטה בפרה חולב' לדעת הב"ח שיבואר לקמן אי"ה (סי' י"א) דאסור חלב מנבלה מה"ת ול"ד לביצת נבלה שנגמרה דכמאן דמונח בכד לכף מותר מה"ת אבל בחלב שנבלע בהגומות דינו כנבלה עצמה פאחד מאבריה וא"כ לדבריו הי' משמע דאם נולד ס' בשחיטה והוציא החלב מדדי הבהמה אח"כ דהוי פנולד הספק תורה על החלב דבעודה בדיקה הוי פאבריה ואסור.

אולם למ"ש י"ל דעכ"פ הנה להחלב חזקת היתר פיון דהנה ביזו לחלוב ולהוציא החלב מדדיקה ולא הנה חסר רק להפריש מן הדדים והוי חזקת היתר וס' הנולד בשחיטה אינו אוסר רק מה שהנה צריך מעשה שחיטה המכשרת בזה אמרינו עליה להביא ראיה דנעשה מעשה המכשיר וכמו שכתב הרשב"א יבמות (דף ל') ועמ"ש הח"ד (סי' ק"י) בבית הס' דס' הבא מצד אחר שלא ע"י מעשה שחיטה ל"ה ס' בשחיטה רק בס' הנולד אם נעשה מעש' המכשיר בהכשר.

וא"כ זה דוקא על גוף אברי הבהמה דצריך מעשה שחיטה המכשרת אין ס' מוציא מידי ודאי ועליה להביא ראיה שנעשה מעשה המכשיר משא"כ לגבי חלב לא הנה צריך כלל למעשה המכשרת רק להפריש מן הבהמה וביזו בכל עת להפריש ולינק מן הבהמה ואתה פא לאסרה מטעם דנולד ס' במעשה השחיטה ולומר שמתה שלא בהכשר שחיטה אמרינו להקיף עליה להביא ראיה.

ואף דמצינו בס' במעשה שחיטה דהוי נבלה ומטמאה במשא שם פיון דמתה מטמא ואף אם מתה מאליה מטמאה וכיון דנולד הס' בגוף זה אם נשחטה פראוי והא מתה לפנינו וכיון דהיתה בחזקת שאינה זבוח ודנין דלא נשחטה פראוי והשת' מתה מטמאה.

אבל בחלב דנולד הס' העצמי אם נאסרה מטע' נבלה ולהחלב לא הי' צריך מעשה המכשרת רק להפריד מן הדדים ממיל' שייך חזקת היתר. אף לדעת הרמ"א (סי' נ') דאף בס' טריפה היכא דאיתילד ריעותא לא אזלינן בטר חזקה א"כ י"ל לדעת הב"ח החלב אסור פיון דאיתילד ריעותא בגופא לא אזלינן בטר חזקה ואף דחלב הנחלב בחיים ונמצא אח"כ הבהמה טריפה דאמרינו החלב נשאר בחזקת היתר ככר כתב הת"ש הטעם משום דלא איתילד ריעותא בגוף החלב ונה דומה להא דאמרינו חולין (דף י') ספין איתרעאי בהמה לא איתרעאי ונה שייך פשפכר נחלבה והנה לה חזקת היתר משא"כ מה שנחלב אחר שחיטתה ואיתילד ס' בשחיטה הוי כנמצא ריעותא בגופה ולא אזלינן בטר חזקה.

אבל בביצת ס' נבלה שנתנבלה בשחיטה דהוא רק איסור דרבנן אין חזקת שאינו זבוח מוציא מיז חזקת היתר דביצה: גם נראה דלאו כ"ע מודים דטעמא דמאן דמכשיר בה מכשיר בבמה הוא דחזקת האם מהני להבת דהא הר"ן (פ"ד) קידושין והמ"מ (פ"ט"ו) מא"ב כ' הטעם דנאמנת לומר לכשר נבעלתי משום דהוי רק דרבנן דמד"ת ס' ממזר יבא ולכף לפסול א"נ ועיין ב"ש (סי' ד') ולדבריהם נאמנת רק להכשיר מפסולי קהל אבל א"נ להכשיר לכהונה דהוי ס' איסור תורה וכן העלה הש"ש (ש"ב פח"י) וא"כ ל"מ חזקה על התרנגול' להכריע להחמיר על הביצה ומה"ט תמהני על הש"ש (ש"ד פ"ד) דהכריע בנידון דגאוני בתראי באם שחט כמה בהמות ונמצא באחת שניקב בית הכוסת ונתערבו וקודם שנולד הס' נמפר מן בהמה אחת בחזקת פשרות ונה מותר דכל דפריש מרובא פריש אם הרוב מכריע להכשיר את הנשאר מן הבהמה זו בפנים וכ' דכיון דקמ"ל פמאן

דמכשיר בבתה הרי אף דס' נולד בשניהם ביה ובבת ומהני חזקת האם להכריע לבתה להכשירה לקהל כ"כ רבא דעדיף מחזקה מהני להכריע לחצני השני הנשאר ואפילו בדאורייתא מהני בכה"ג ותמהני הא לדעת הר"ן ומ"מ לאו מטעם הכרעות החזקה אתינון עלה רק מטעם נאמנות שלה פיון דל"ה רק איסור דרבנו.

וגם לאינה פוסקים דמהני חזקה מ"מ בעיניו לכרי שלה. וגם למ"ש שם חלקה של האם שיש לה בהבת יש לה חזקת האם ואין ס' מוציא ודאי לפסול חלקה משא"כ בנידון הנז' י"ל דכל חד נשאר בחזקתו ואין חזקת הרוב דפרוש מהני להכריע לחלק הנשאר במקום קביעות.

וראני י"ל לזה מדברי תוס' פתובות (נ"ד י"ד) ד"ה אלמנה דפירשו משפחה שנתערב בה ספק חלל וכ' דאף דאלמנת עיסה פשיירה מ"מ בת העיסה אין לה חזקת פשרות ופסולה אע"ג דהוי ס"ס מעלה עשו ביוחסין ותמה ע"ז בס' אבני מילואים (סי' ב') דהא קי"ל כמ"ד לדברי המכשיר ביה מכשיר בבתה ומועיל חזקת פשרות דאם לגבי בת ולמ"ש אתי שפיר דדוקא היכא דלא ידענו ממי נתעברה ונולדה הבת אמרינו דמהני חזקה דאם לגבי בת היינו פיון דחלקה שיש בהבת מוחזק בכשרות ואמה ב'א לאסור דחלק אביו תאמ' הוא זרע פסול אמרינו אין ס' מוציא מידי ודאי משא"כ שם באלמנת עיסה דיידענו ממי ב'א בתערובות חלקה של האב אשר בבת והוי פנתערב ס' איסור עם ודאי היתר חד בחד דלא נוכל להתיר וה"נ פיון דהאב בפנינו וידענו בו שהיא ס' אם ב'א מס' חלל זה שנתערב בהמשפחה לא נוכל להכשיר חלק האם פיון דהאם נשאר בפנינו בספקו וז"ב: ולפי הסברא שפכתתי דחזקת האם דמהני לבת היא מטעם דאנו דנין על חלק האם אשר אהבת י"ל דברי הב"ש (סי' ו' ס"ק ל"א) דכ'פשהולד פשר לקהל פשר גם לכהן כו' פגון אפילו ברוב ממזרים ואומרת לכשר נבעלתי פשר הולד אפילו לכהונה וכ' מיהו אם היא גרושה שיהי בולד ג"כ תחלה ודיעבד כי שפא פהו ב'א עלי' והולד חלל ומשמע מדבריו דאפילו ברוב ממזרים הדין פן ובדיעבד ל"ת ואמאי פיון דלגבי האם ליכא נ"מ דכבר נפסלה לכהונה אבל בת ישראל גרושה דליכא גבה ענין הכשר ופסלת לכהונה לדון עליה י"ל דאפילו דייעבד תצא פיון דליכא חזק' פשרות דמסייע ועי"ש בב"מ ובתשובת רע"ק ז"ל (סי' צ"א) דהקשה פן על הב"ש ולמ"ש אף דלגבה ליכא נ"מ דכבר נפסלה לכהונה מ"מ שיהי על חלק' אשר בהבת חזקת פשרות דאף דהאם פסולה להנשא לכהן מ"מ ולדה מישראל פשר לכהן ואמה ב'א לאסרה עליה ותאמר שנבעלה לממזר וזרעה פסול ולהוציא זרעה מחזקת פשרות אמרינו עליה להביא ראיה ברורה לכן אף דאיכא רוב פסולין נאמנת בצירוף החזקה הנז' ואף דלהולד ל"ה מעולם חזקת פשרות ואמה פסולה לכהונה וליכא גבה עוד חזקת פשרות מ"מ היתה מוחזקת אם לא תבעל לפסול לה תהיה בתה פשיירה לכהונה ועמה שנוולדה הבת ובאת לאסרה לכהן עליה להביא ראיה שנעשה מעשה לאסרה ולהוציא מחזקה הזאת לכך נאמנת אף ברוב פסולין לענין אם נשאת שלא תצא פמו אם הנה הדין עליה: וראיתי בש"ש (ש"א פ"ב) דהניח בצ"ע דלמה ס' ערלה בחו"ל מותר הא הוי איקבע איסורא דהא ס' בשנים הו"ל חזק' מעליא אע"ג דעשוי להשתנות דהא סופו לגדל מ"מ מוקי ליה בחזקת קטנות א"כ ס' ערלה פיון דנסתפקנו אם היא בת שלש או לא נימא אוקי אחזקת' ועדיין אינה בת שלש וכיון דאילן אית ליה חזקה מהני חזקתו גם לפירות וכמו דמהני חזקת האם להבת.

ולענ"ד ל"ק דְּוִקָא היכא דַּיֵּשׁ לְנוּ לְדוֹן עַל הָאָם מְהֵנִי לְהִבְתּוּ מִשָּׂא"כ אִם לֹא יֵשׁ לְנוּ לְדוֹן עַל הָאָם כְּלָל ל"מ וְכִמּוֹ שְׁפָתַי רַש"י קְדוּשָׁתוֹ (דָּף ס"ו) וְתוֹס' דְּהִקְשׁוּ שָׁם הֵינּוּ דְּכִבְרַת דְּנוּ שָׁם עַל הָאָם שֶׁל יֵנְאִי דַּמ"מ בְּשִׁעַת לִיְדִית הַס' הִיָּה הַדִּין גַּם עַל הָאָם לְכַף מְהֵנִי לְהִבְתּוּ מִשָּׂא"כ גַּבֵּי אֵילָן הַס' הוּא רַק עַל הַפְּרִי דְעַל עֲצֵי אֵילָן לִיכָא שׁוּם נ"מ דְּעֲצֵי עֶרְלָה מְוֹתֵר רַק הַפְּרִיִּת אֶסְרָה הַתּוֹרָה וְעִיקַר הַס' הַנּוֹלָד הוּא רַק עַל פְּרִיִּתוֹ אִם הֵם בָּאוּ מֵאֵילָן תּוֹף שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים אוֹ לֹא וְהַפְּרִיִּת לֹא הָיוּ לְהֵן שׁוּם חֲזַק' כִּי לֹא יִדְעֻנוּ מָה הִי לְהֵן לְכֹן נִשְׁאַרִים בַּס' וְס' עֶרְלָה בַּחוּ"ל מְוֹתֵר גַּם יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין חֲזַקָה דְּגוּפָה דְּהוּא הַכְּרַע וְדִאִית מְהֵנִי לְהַכְרִיעַ לְדְבָר הַמְּסַתֵּף וְשָׁם חֲזַק' הָאָם דְּכַשְׁרוֹת הֵנִי כְּמוֹ חֲזַקָה דְּגוּפָה וְכִמּוֹ שְׁנִירָא מְדַבְּרֵי הַנ"י יְבָמוֹת (דָּף ס"ט) מִשָּׂא"כ חֲזַקָת קְטָנוֹת דְּאֵילָן כִּינּוּן דְּסוּפּוֹ לְגַדְל אַף דַּמ"מ חֲשִׁיב חֲזַק' דְּמַעֲיָקָרָא הוּא רַק מְטַעַם אֵין ס' מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדִאִי שְׁאֵין לְנוּ לְהַתְּגוּלָל עֲלֵינוּ חֲדָשׁוֹת וְלְהוֹצִיא הַדְּבָר מִמָּה שְׁהִתְחַזְּקֵנוּ בּוֹ וְכִמּוֹ שֶׁכ' הַפִּי מְשַׁנֵּיִת לְרַמְבַּ"ם נְזִיר.

אָבֵל מ"מ אֵינוֹ הַכְּרַעָה וְדִאִית שְׁיֹעֵיל לְדְבָר אַחֵר. אַף יֵשׁ לְגַמְגֵם בְּזֶה דְּחֲזַקָת כְּשֶׁרַת לְאוֹ חֲזַקָת הַגּוֹף הוּא מְמַשׁ כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּזֶה בַּמ"א: וְלִמ"ש דַּיֵּשׁ לְדוֹן לְהַבִּיצָה דְּהִי לְהַ חֲזַקָת הַיָּתֵר אֵינוֹ מוֹכַח מְדַבְּרֵי הַש"ף דְּבַתְרֵי גּוֹפִים כְּשֶׁנּוֹלָד הַס' עַל אִסּוּר תּוֹרָה וְעַל אִסּוּר דְּרַבְּנָן יַחַד דְּכָל אֶחָד מוֹקִי אֶמְקוֹמוֹ וְעֵינֵי מ"ש הַפ"ח (ס' ק"י) לְחַלֵּק בֵּין הָא דְּנִתְגַלְגַּל לְדְרַבְּנָן מְכָאן וּמ"ש אַמ"ו וְז"ל בְּדַבְּרֵי חַיִּים יו"ד (ס' י"א) וּמָה שְׁפָתַיִּי שָׁם בְּהִגְהוּמֵי בַעֲזוֹה"י לְהַעִיר מְכַמָּה מְקוֹמוֹת דִּי"ל דְּהִיכָא דַּיֵּשׁ חֲזַקָה לְכָל דְּבָר מְהַנְדוּנֵין כְּמוֹ בְּתַרְגּוּמֵי וּבִיצָה דְּלְכָל אֶחָד יֵשׁ חֲזַקָה בְּזֶה אֶמְרֵינוּ כֹּל חַד תִּיקוּם אֲדוֹכְתֵי וְאֵין לְהוֹצִיא מִחֲזַקָתוֹ אָבֵל אִם לִיכָא חֲזַקָה עַל הַנִּידוֹן שֶׁהוּא דְּרַבְּנָן י"ל דְּנִגְרַר בְּתַר דְּאוֹרֵיִתָא: ס' י' יֵשׁ לְחַקוֹר הָא דְּקִי"ל ח"מ (ס' רכ"ד) דְּכָל הַנּוֹלָד ס' בְּרִשׁוֹתוֹ עֲלֵיו לְהַבִּיא רֵאִי וּמְהֵנִי חֲזַקָה זֹו אַף לְהוֹצִיא מְמוֹן וְלַדְעַת תּוֹס' וְרֵא"ש בְּרַמ"א שָׁם אֲזַלֵּין בְּתַר גְּמַר הַקְּנָן וְאִם בְּעַל הַחֲמוֹר מְשִׁף הַפְּרָה וְנִמְצָא אַח"כ הַחֲמוֹר מֵת אֶמְרֵינוּ דְּבַרְשׁוֹת בְּעַל הַפְּרָה מֵת.

וְכֹן בְּמוֹכַר בְּהֵמָה לְטוֹבְחָה וְנִמְצָאת טְרִיפָה וַיֵּשׁ ס' אִם הִיָּתָה טְרִיפָה קוֹדֵם שְׁקָנָה אוֹ נְטְרָפָה אַח"כ עַל הַלּוֹקֵחַ לְהַבִּיא רֵאִיָּה וַיִּתֵּן הַדָּמִים אַף אִם עֲזַדֵּין לֹא נָתַן כְּמַבּוֹאֵר (ס' רל"ב ס' י"א) אִם מוֹעֵיל חֲזַקָה הַזֹּאת לְהַחֲזִיק' דְּנְטְרָפ' אַח"כ לְעַנְיָן הַחֲלָב הַנִּמְצָא בְּיַד הַמוֹכֵר וְהַבְּהֵמָה נִמְצָאת טְרִיפָה בְּאוֹפֵן דִּאִי אֶפְשָׁר לְהַגְבִּיל וְלוֹמַר סְמוּךְ לְשַׁחֲיטָה נְטְרָפָה רַק ע"כ קוֹדֵם וְאֶמְרֵינוּ בַּכ"מ כִּינּוּן דְּנִדְאִי יִצְאָתָה מִחֲזַקָתָה וְאִי אִתָּה יְכוֹל לְבַרֵּר מְתִי וְלְתַלּוֹת בְּזִמְן יְדוּעַ אוֹסְרֵין אוֹתָהּ לְמַפְרַע כְּמַבּוֹאֵר דַּעַת רַשְׁב"א בַּש"ע וְטו"ז (ס' פ"א) וּמ"מ לְעַנְיָן בְּיִטּוּל הַמְּקַח מִחֲזַקֵּינוּ לוֹמַר דְּרִשׁוֹת בְּעַל הַבְּהֵמָה לֹא אֵינְתֵרַע וְלֹא מִחֲזַקֵּינוּ רִיעוּתָא מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת וְאֶמְרֵינוּ דְּנַעֲשֶׂה טְרִיפָה בְּרִשׁוֹת הַלּוֹקֵחַ וּמוֹצִיאֵין מְמוֹן מִמִּילָא מְוֹתֵר הַחֲלָב שְׁבִיד הַמוֹכֵר אוֹ דְּלָמָּא דְּוִקָא לְעַנְיָן לְקַיָּים הַקְּנָן שֶׁהֵינּוּ מִחֲזַקֵּינוּ בּוֹ מְהֵנִי סְבָרָא זֹו דְּכָל שְׁנּוֹלָד הַס' בְּרִשׁוֹתוֹ לְגְרִיעוּתָא עֲלֵיו לְהַבִּיא רֵאִיָּה וְכִמּוֹ שְׁבִיבָר הַרִיב"ש בְּתַשׁוּבָה וּבַש"מ כְּתוּב' (דָּף ע"ו ע"ב) לְבָאֵר דְּבַרֵי תּוֹס' שָׁם ד"ה כֹּל וְכֹן הוּא לְהַדְיָא בְּתוֹס' חוֹלִין (דָּף נ"א) ד"ה הַמוֹצִיא דְּכַדִּי לְקַיָּים הַמְּכָר וְהַקְּדוּשָׁתוֹ מְהֵנִי סְבָרָא זֹו שְׁאֵין לְנוּ לְבַטֵּל הַמַּעֲשֶׂה אָבֵל לְעַנְיָן אִסּוּר כִּינּוּן דַּמ"מ נִמְצָא רִיעוּתָא בְּהַבְּהֵמָה שְׁלֹא נוֹכַח לְהַגְבִּיל הַזִּמְן מִחֲזַקֵּינוּ הַרִיעוּתָא לְאַסוּר כֹּל הַחֲלָב מְקוֹדֵם.

ולכאורה יש להביא ראיה מיבמות (נ"ד ל"ז) בכוונס ובמתו ונמצא מעופרת וילדה ס' ב"ט לראשון ס' ב"ז לאחרון יוציא והולד פשר ותיבין באשם תלוי ומוקי בש"ס אף דרוב נשים לתשעה ילדין מ"מ הואיל ולא הופר עופרה לשליש ימיה איתרע ליה רובא.

ואמאי לא נימא פאן נמצא פאן הנה ונאמר פיון דנולד ברשותו ממנו נתעברה וגם שלא לבטל הקנין דאם נאמר שהוא ב"ט לראשון הני אשת אח שלא במקום מצוה ומתבטל בזה הקנין של היבום.

א"ו דלענין איסור ל"מ חזקה הזאת. ומצאתי בתשובת בית אפרים אה"ע (סי' קל"ט) שעמד ע"ז דנימא כ"נ וכ"ה וכתב לתרץ דשם בשעה שפא עליה פיון שהי' תוף ימי הבחנה ואז היינו מסופקים שפא מעופרת היא לא נתחזק הקנין מעולם לכן ל"ה כנולד הס' ברשותו אלו דבריו אבל זה אינו הא מ"מ אחר שעברו ימי הבחנה ול"ה עופרה ניפר לשליש ימיה החזקנו אותה שלא נתעברה ונתחזק הקנין רק אח"כ כשילדה לשבעה פאנו לבית הס' א"כ נימא כ"נ וכ"ה שממנו נתעברה כדי שלא לבטל הקנין גם מדברי הש"ע אה"ע (סי' קס"ד) נראה דאף אם פנסה לאחר ימי הבחנה ואח"כ ילדה ויש להסתפק אם מראשון ועבר איזה ימים אחר חודש התשעה ממיתת הראשון דג"כ יש להסתפק אם מראשון או משני אף בכה"ג יוציא בגט והולד שני ס' ממזר דכתב שם (סעיף ה') הכונס במתו ונמצאת מעופרת מפרישים אותה וממתינו לה אם הפילה יחזור ויקיים וכיון שכ' ונמצאת מעופרת דאז מפרישי' אותה ע"כ איירי דכנסה לאחר ימי הבחנה דתוף ימי הבחנה מחויב מיד בהפרשה ואפילו אינה מעופרת אסורה מדרבנן אפילו אם בא אליהו ויאמר דאינה מעופרת א"ו איירי לאחר ימי הבחנה וכן כתב הבית מאיר שם.

וע"כ דאיירי דל"ה עופרה ניפר לשליש ימיה וע"ז קאי שם המספר (סעיף ו') ילדה ולד של קנימא לאחר ששה חדשים הנולד ס' אם ב"ט לראשון או ב"ז לאחרון הרי דלא אמרינו כ"נ וכ"ה אף דהוא כדי לקיים הקנין שהיינו מחזיקי' בו שנעשה בהיתר גמור וגם לא שכיח כ"כ שישתה' יותר מתשעה חדשים בכ"ז פיון דרוב לתשעה ילדו הוי ס' אם מן הראשון או מן האחרון ול"א כ"נ וכ"ה.

אולם באמת אף דחזקת רשות מהני אף להוציא ממון מ"מ לענין איסור אינו מקביל הס' ועדיין נשאר במקומו אף א"כ לענין ממון הכי נימא שם פיון דכבר הוחזק בנכסי המת נאמר דמשום כ"נ וכ"ה יחזיק היבם בנכסי המת זה לא נראה ולהדיא מבואר שם בש"ע (סי' קס"ג) יבם המיבם תוף השלשה חדשים וילדה לסוף ט' דיחלקו היבם והס'.

ואמאי נימא כ"נ וכ"ה ודחוק לומר דדוקא פיון שיבמ' תוף שלשה חדשים אבל אם אחר שלשה וילדה אחר תשעה חדשים בזה אמרינו כ"נ וכ"ה זה דחוק גם למ"ש אף בכנסה תוף שלשה באיסור מ"מ כשלא הופר עופרה אח"כ לשליש ימיה היינו מחזיקין להקנין בטוב וא"כ למה ל"נ כ"נ וכ"ה לענין ממון.

לכך נראה דשם הא נולד הס' בהולד בן של מי הוא או של הראשון או של השני וזה נדאי נשאר בס' לעולם דחזקת רשות דכ"נ וכ"ה לא יברר הדבר שהוא בבירור בן של השני וכיון דנשאר בס' אם בנו של הראשון הוא שוב ממילא אסורה עליו מס' דבן אין לו פתיב עין עליו ולכך ממילא פיון דנשאר בספק בן של מי הוא יחלקו בנכסי היבם

אָבֵל לְעוֹלָם י"ל דְּחֻזְקַת כ"נ וּכ"ה הֵינּוּ חֻזְקַת רְשׁוּת מְהֵנִי לְבָרֵר הַס' אַף לְעֵנֵן אִיסוּר:
גַּם בְּלֹא ה' דַּעַת הַסֵּמ"ע וְכֵן הַעֲלָה הַקְּצוּה"ח (ס' רכ"ד) דְּדוֹקָא בְּצִירוּף חֻזְקַת הַגּוּף מְהֵנִי
חֻזְקַת רְשׁוּת לְהוֹצִיא מִמּוֹן אָבֵל לֹא עִם כ"נ בְּלִבְד וְעֵינֵן בְּדַבְרֵי מִשְׁפָּט שֶׁם שְׁהִבִּיא שְׁכּוֹן
דַּעַת הַשֵּׁב יַעֲקֹב וְהַעֲבֹדֶת הַגְּרִישׁוֹנִי.

א"כ בַּס' וַיְבָרַךְ דַּע"כ אִיגְרֵי דְלִיפָא חֻזְקַת בְּפָרְט חֻזְקַת הַגּוּף וְאַף דְתוֹס' שֶׁם פְּתִיבוּ דִישׁ
חֻזְקַת הַיִּתְרָה לְיָבָם ע"כ צָרִיף לְתַרְזֵן דְלִיפָא שֶׁם כ"כ חֻזְקַת וּכְמוֹ שְׁפַתְבְּתִי בַּמ"א א"כ ל"מ
הַחֻזְקַת דַּע"כ וּכ"ה. אוֹלָם בַּש"מ פְּתוּבּוֹת שֶׁם מְבֹאָר לְהַדְיָא דְאַף בְּלֹא שׁוּם חֻזְקַת מְהֵנִי
חֻזְקַת רְשׁוּת לְהוֹצִיא מִמּוֹן וְעִ"ש בְּדַבְרֵי מִשְׁפָּט וּבַמ"ש אַמ"ו ז"ל בְּדַבְרֵי חַיִּים דִּינֵי
מְכִירָה (ס' מ"א) לְכֹן צָרִיף לֹאמַר כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי פִּינּוֹן דְלַעֲנֵן לְבָרֵר שֶׁהוּא בְּנֹו שֶׁל אַחֲרוֹן
וּלְהַחֲזִיקוֹ בְּכַף לֹא נוֹכַל לְבָרֵר שׁוּב מִמִּילָא אֲסוּרָה הַיְבָמָה עַל הַיְבָם: וַיֵּשׁ לְהִבִּיא רְאֵיהּ
דְּחֻזְקַת כ"נ הֵינּוּ חֻזְקַת רְשׁוּת אִינוּ מְבָרֵר הַס' לְעֵנֵן אִיסוּר מְהֵא דְמְבֹאָר גִּיטִין (ד' ל"א)
הַמְנִיחַ פִּירוֹת לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן תו"מ מְעוֹת לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן מַע"ש מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן
בְּחֻזְקַת שֶׁהוּא קִיָּמִין אִם אָבְדוּ ה"ז חוֹשֵׁשׁ מַעַל"ע וּבַש"ס שֶׁם חוֹלְקִין עֲלֵיו חֲבִירָיו עַל ר"א
דְּמַתְנִיתוֹן מְקוּהָ שְׁנַמְדָּד כו' אֶלְמָא מְשׁוּם תְּרַמִּי לְרִיעוּתָא מְחֻזְקִין דְנֶאֱבְדוּ מְקוּדָם.

וְכֹן מְצִינוּ בְּמַתְנֵיתִין דְתְרוּמוֹת (פ"ד) הִנֵּה בּוֹדֵק אֶת הַחֲבִיּוֹת לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן תְּרוּמָה
וְאַח"כ נִמְצָא חוֹמֵץ כָּל ג' יָמִים וְדַאי מְפָאן וְאִילָף ס'. וַיִּקְשֶׁה נִימָא כ"נ וּכ"ה וְנֶאֱמַר פִּינּוֹן
דְהֵינּוּ מְחֻזְקִין לְהַקְנִין שְׁנַעֲשֶׂה וְנִקְרָא שֶׁם תְּרוּמָה עַל הַחֲבִיּוֹת וְשֶׁם טָבֵל עַל מַה שְׁקָרָא
הַשֵּׁם לְפָטוֹר לֹא נְחֻזֵק הַרִיעוּתָא מְרְשׁוּת לְרְשׁוּת לֹא מְבַעֲיָא אִם נֶאֱמַר טוה"נ אִינוּ מִמּוֹן
וְדַאי הוּי חִילּוּפִין מִמֶּשׁ דְּוִמָּא דְמַחְלִיף פָּרָה בְּחִמּוֹר וּמַת הַחִמּוֹר דְאַמְרִינּוּן כָּל מִי שְׁנֹולֵד
הַס' בְּרְשׁוּתוֹ עֲלֵיו לְהִבִּיא רֵא"ל וְה"נ דְכּוֹנְתִי פִּינּוֹן דַּע"י קְרִיאַת שֶׁם תְּרוּמָה הוּי כְּעוֹשֶׂה
חֲלִיפִין שְׁזָה נַעֲשֶׂה תְרוּמָה וְטָבֵל שְׁבִידוֹ נַעֲשֶׂה חוֹלִין וְקְרִיאַת הַשֵּׁם הוּי כְּעוֹשֶׂה קִנְיָן
הַמוֹעֵיל וְהֵינּוּ מְחֻזְקִין שְׁבַחְחֻזְקַת יֵין הוּא וְגַם שְׁבַחְחֻזְקַת שְׁלֹא נֶאֱבְדוּ וְדַאי מְהָרְאוּי לֹאמַר
שְׁלֹא לְבַטֵּל הַקְנִין וְנֶאֱמַר כ"נ וּכ"ה וּבְרְשׁוּתוֹ אֲתִילֵיד רִיעוּתָא דְהֵינּוּ בְּרְשׁוּת הַכְּהֻנִּים
פִּינּוֹן דְכָבֵר יָצָא מְרְשׁוּתוֹ וְלִית בִּי כְלוּם אֶלָּא אַף אִם נֶאֱמַר טוה"נ מִמּוֹן וְנִימָא פִּינּוֹן דְאַף
אַחַר קְרִיאַת הַשֵּׁם לֹא יָצָא מְרְשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי וְעַדְדִין יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּהַתְרוּמָה לְפִי טוה"נ מ"מ
גוּף הַתְרוּמָה יָצָא מְרְשׁוּתוֹ וְשִׁיף לְפָהֲגִים אֶלָּא דִישׁ לוֹ בּוֹ טוה"נ וְדַעַת כְּמָה רֵאשׁוֹנִים
דַּל"ה שֶׁם בְּעֵלִים עַל כְּנֹולוֹ רַק לְפִי עֶרְף טוה"נ: וְכַמְדוּמָה שְׁבִימֵי חוֹרְפֵי הַעִיר בְּזָה ג"כ
ש"ב הֶרֶב הַגְּדוֹל מו"ה אֲשֶׁר נ"י לְדוֹן בְּזָה חֻזְקַת כ"נ וּכ"ה וְאִין בְּזָכְרוּנֵי הַמו"מ שֶׁל הַלְכָה
שְׁהִיָּה אַז בֵּינֵינוּ.

וּלְדַעַת הַקְּצוּה"ח הַנּוֹז' דְחֻזְקַת רְשׁוּת ל"מ רַק בְּצִירוּף חֻזְקַת הַגּוּף וְלֹא בְּגֻבֵב א"ש
הַמְתְּנֵיתִין דְגִיטִין כְּמוֹכֵן וְכֹן בֵּינּוֹ וְנִמְצָא חוֹמֵץ כְּבָר בִּיאַר ע"נ הַקְּצוּה"ח בְּסִפְרוֹ ש"ש
(ש"ב פ"ב) דְלֹא הוּי חֻזְקַת הַגּוּף דְמַעֲיָקְרָא דְחֵלָא חֵלָא הוּי וְקַלְקוּלוֹ בְּתוֹכוֹ אֶלָּא שְׁאִינוּ
נִיבָר.

אוֹלָם לְהַמְבֹאָר מְדַבְרֵי תוֹס' פְּתוּבּוֹת וּכ"כ הַנְּתִיבוֹת שֶׁם דְאַף בְּלַעֲדֵי חֻזְקַת הַגּוּף מְהֵנִי
סְבַרְת כ"נ וְכֹאן הִנֵּה אַף לְהוֹצִיא מִמּוֹן וּמַה שְׁהִבִּיא הַקְּצוּה"ח רְאֵיהּ לְדַבְרֵי מְדַבְרֵי
תוֹסְפָתָא בְּמוֹכַר פָּרָה לְחֲבִירוֹ וְנִגְנְבָה ז"א בְּרְשׁוּתָהּ נִגְנְבָה וּז"א בְּרְשׁוּתָהּ יִחְלָקוּן.

כָּבֵר הָעֲרוּמִי בְּזֶה בְּהִגָּהוּתִי בְּדִבְרֵי חַיִּים שֶׁשֶׁמָּה לְמַה שֶׁהֶעֱלָה אֲמִ"ו ז"ל שֶׁשֶׁמָּה דִּבְרֵי וּבְרֵי אֵין מוֹצִיאִין מִמּוֹן ע"י חֲזָקַת רְשׁוּת א"ש דִּבְרֵי הַתּוֹסֵפֶת דְּאִיִּירֵי כְּשֶׁטְעָנוּ שְׁנֵיהֶם בְּרֵי. וְעֵינֵן כְּנֵה"ג ח"מ שֶׁשֶׁמָּה דְּהִבִּיא ג"כ דַּעַת פּוֹסְקִים דְּאִף בְּנִגְנָב מְהִנֵּי חֲזָקַת רְשׁוּת א"כ יִקְשָׁה מִמִּתְנִיתִין הַנּוֹ' גַּם אִף לְדַעַת הַמְרָדְכִי וְקִצּוֹה"ח דל"מ רַק בְּצִירּוֹף חוּזָה"ג הֵינּוּ לְהוֹצִיא מִמּוֹן ל"מ אֲבָל מ"מ מוֹדִים דְּחֲזָקַת רְשׁוּת הֵנִי חֲזָקָה מְעַלְיָא וּבְצִירּוֹף חוּזָה"ג מוֹצִיאִין א"כ שֶׁשֶׁמָּה לְעֵנֵן הַפְּרִשְׁתַּת תְּרוּמָה דְּלִיפ' הוֹצֵאוֹת מִמּוֹן אֲלָא לְעֵנֵן אִיסוּר לְמָה לֹא יִהְיֵי חֲזָקַת רְשׁוּת.

א"ו ש"מ דְּכָלֵל זֶה לֹא נֶאֱמַר רַק לְעֵנֵן דְּבָר שֶׁבְּמִמּוֹן וְלוֹמַר נִסְתַּפְּחוּ שְׂדִיָּה. מְזִלָּה גַּרְם וּבְרִשׁוּתָּהּ נַעֲשֶׂה הַרְיֵעוּתָא אֲבָל לֹא לְעֵנֵן אִיסוּר: וּלפ"ז מְמִילָא אִף אִם הַנְּדָמָן לְדוֹן עַל מִמּוֹן וְעַל אִיסוּר בְּמִכְרָ לֹו הַפְּרָה לְשִׁחִטָּה וְנִטְרָפָה אִף דְּמוֹצִיאִין הַמִּמּוֹן מִן הַלּוֹקֵחַ וְאִמְרִינּוּ בְּרִשׁוּתוֹ נִטְרָפָה מ"מ אֵין הָאִיסוּר נִגְרָר אַחֲרֵי הַמִּמּוֹן וְהַחֲלָב הַנִּמְצָא בְּיַד הַמּוֹכֵר מִן קוֹדֵם הַמְכִירָה טְרִיפָה וּבְכַה"ג מְצִינּוּ בִּס' בְּכוֹר דְּאִף אִם תִּקְפוּ פִּהֵן מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ וְהַסְפִּיקוֹת נִכְסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר מ"מ אִיסוּר בְּגִיזָה וְעִבּוּדָה הֵרִי דְלְעֵנֵן אִיסוּר לֹא מִחֲזָקִינּוּ לְחֻלּוּן וְה"נ דְּכָוִנְתִּי אִף דַּע"י דְּלֹא מִחֲזָקִינּוּ רִיעוּתָא מְרִשׁוּת לְרִשׁוּת וּמוֹצִיאִין מִמּוֹן מ"מ לְעֵנֵן אִיסוּר אֵינוֹ מוֹעִיל וְנִשְׁאָר הַסֵּפֶק עַל רְשׁוּת רִאשׁוֹן ג"כ.

וְהַטַּעַם י"ל בְּשֶׁלֶמ' לְעֵנֵן קִנְיָן זֶה שֶׁשֶׁמָּה אֵת הַפְּרָה לְקִנּוֹת לִיכָא שׁוּם ס' בְּהַקְנֵן דְּהָא אִף אִם כָּבֵר הֵיךְ מֵת הַחֲמוֹר הֵיךְ יָכוֹל לְקִנּוֹת בְּהַפְּרָה דְּלִיכָא שׁוּם חֲסָרוֹן בְּעֵצִים הַקְנֵן רַק מִסְתַּמָּא לֹא הַקְנָה לֹו הַפְּרָה רַק ע"ד שִׁינּוּפָה בְּהַחֲמוֹר וְאִם הֵיךְ יוֹדַע שֶׁכָּבֵר מֵת הַחֲמוֹר וְדֹאֵי ל"ה מַקְנָה לֹו לְכַף פִּינּוֹן דְּאִזּוּ בְּשַׁעַת הַקְנֵן הֵינּוּ מוֹקְמִינּוּ לְהַחֲמוֹר בְּחֲזָקַת שְׁקִינִים אִמְרִינּוּ דְלֹו מֵת הַחֲמוֹר וּבְרִשׁוּתוֹ וְכֵן בְּקִידוּשֵׁין וְנִמְצָא בְּהַ מוּמִין דְּלִיכָא שׁוּם חֲסָרוֹן בְּעֵצִים הַקְנֵן רַק שֶׁבָּא לְבַטֵּל וְלוֹמַר שַׁע"ד זֶה שִׁינּוּפָה בְּהַ מוּמִין אִזּוּ לֹא קִדְשָׁה וְאִזּוּ הֵיטָה בְּחֲזָקַת שְׁל"ה בְּהַ מוּמִין לְכַף אִף שֶׁנִּמְצָא בְּהַ אַח"כ מוּמִין אִמְרִינּוּ דְּבְרִשׁוּת הַבַּעַל נַעֲשֶׂה שְׁלֹא לְקַלְקַל רְשׁוּת אֲבִיהַ פִּינּוֹן דְּסוּף סוּף לִיכָא חֲסָרוֹן בְּעֵצִים הַקְנֵן וְאִמְרִינּוּ דְזֶה הַקְנָה הַפְּרָה בְּעַד חֲזָקַת חַי שֶׁל הַחֲמוֹר וְכֵן כְּנִסָּה בְּעַד חֲזָקַתָּה וְנִתְחַיֵּיב בְּכַתּוּבָה.

וְאֵין רִיעוּתָא שֶׁנִּמְצָא בְּרִשׁוּתוֹ מְעוֹרָר לְבַטֵּל הַנַּעֲשֶׂה וְנוֹתֵן בְּשֶׁבִיל הַחֲזָקָה שֶׁהֵינּוּ מִחֲזָקִים קוֹדֵם שֶׁנַּעֲשֶׂה הַרְיֵעוּתָא מִשָּׂא"כ בְּקִרְאָ שֶׁשֶׁמָּה תְּרוּמָה עַל הַחֲבִיּוֹת בְּחֲזָקַת שְׁהוּא יֵין וְאִם הֵיךְ אִזּוּ חוֹמֵץ אוֹ שֶׁכָּבֵר נִגְנָב לִיכָא שׁוּם אִנְפֵן שִׁיחוּל קִרְיַת שֶׁשֶׁמָּה תְּרוּמָה וְאִף דְּחוֹמֵץ יָכוֹל לְתַרּוֹם עַל יֵין מ"מ כְּשֶׁתּוֹרֵם בְּחֲזָקַת יֵין ל"מ כַּמ"ש תּוֹס' רִישׁ גִּדָּה וְכִינּוֹן דָּאִם הֵיךְ אִזּוּ חוֹמֵץ ל"מ קִרְיַת שֶׁשֶׁמָּה זֶה שֶׁל תְּרוּמָה כָּלֵל לְכַף לֹא מְהִנֵּי כָּלֵל לְדוֹן בְּזֶה חֲזָקַת רְשׁוּת וְלוֹמַר כ"ג וְכ"ה פִּינּוֹן דָּאִם כָּלֵל שֶׁמִּיא גְּלִיָּא דְּהֵיךְ אִזּוּ חוֹמֵץ אוֹ שֶׁאִזּוּ הֵיךְ נֶאֱבַד לֹא פָּעַל כְּלוּם בְּקִרְיַת הַשֶּׁשֶׁם לְכֵן הֵיךְ ס' וּבְצִירּוֹף חֲזָקַת טָבֵל הֵיךְ תְּרִיתִי לְרִיעוּתָא וְא"כ כְּמוֹ כֵן נִמִּי אִף לְעֵנֵן אִיסוּר הַחֲלָב אִף דְּמִחֲזָקִינּוּ לְהַקְנֵן וְאִמְרִינּוּ דְּבְרִשׁוּת הַלּוֹקֵחַ נִטְרָפָה וְכ"ז שְׁלֹא נִתְבָּרַר שֶׁנִּטְרָפָה מִקוֹדֵם וְהֵיךְ מוּם בְּהַמְקַח נִתְקַיֵּים הַמְקַח דִּיכוֹל לְהַתְקַיֵּים אִף אִם בְּאִמְתַּת כָּלֵל שֶׁמִּיא גְּלִיָּא דְּהֵיךְ טְרִיפָה מֵאִזּוּ בְּרִשׁוּת הַמּוֹכֵר מ"מ כ"ז שְׁלֹא נִתְבָּרַר לְפָנֵינוּ אִמְרִינּוּ שֶׁנִּתְחַיֵּיב בְּמִמּוֹן בְּשֶׁבִיל הַחֲזָקָה כְּפִשְׁרוֹת דְּפָרָה שֶׁהַחֲזָקָה אוֹתָהּ וּבְרִשׁוּתוֹ אֲתִילַד הַטְּרִיפּוֹת אֲבָל לְעֵנֵן הַחֲלָב פִּינּוֹן דָּאִם הֵיךְ מִקוֹדֵם טְרִיפָה אִיסוּר הַחֲלָב כ"ז דְּלִיכָא בְּרִוּר אִיסוּר הַחֲלָב וז"ב.

וא"ש נמי היטב ה' דס' ב"ט לראשון ס' ב"ז לאחרון דשם תליא הקננו וזכיה בהנכסים של המת רק אם ל"ה להמת בן ואם כלפי שמיא גליא דבנו הוא בלתי באפשרות בשום אופן שיחול ממילא הקננו לכה נשאר לעולם הס' ועכ"פ כ"כ לעננו איסור ל"מ חזקת הרשות פן נלע"ד ועיין צמח צדק (סי' ק"ז) במחט הנמצא בתתיכה דכבדא לאחר ביטול דדן לומר כ"נ ברשות זה: וראיתי בתשובת חות יאיר (סי' ק"ט) שכתב בנשים שקנו קמח ממ"א ואח"כ מצאה אחת רחשים בשלה דאף די"ל כ"נ וכ"ה יש לחלק במידי דאחא מעלמא אמרינו מסתמא במקום הזה אתא משא"כ קמח שנרחיש מתוכו אחר שכל מה שלקחו ומה שנשאר במקום אחד אין אכרא לומר שביתה או מזלא דאשה זו גרמה שרחיש קמח שלה ואעפ"י שכל קמחיהו נבדקין ולא נמצא בהם דבר מ"מ אפשר שלקטנותו של רחשי' א"א לבדקו יפה עי"ש ולכאורה למה לא נאמר פיו דלעננו קננו אין מחזקינו ריעותא מרשות לרשות יגיי נמי לעננו איסור ולמה ל"נ מזלה גרם א"ו כמו שכתבתי דלעננו איסור ל"מ.

ואולם אינו ראיה די"ל דנידון דידיה דומה להא דגבינות שהתליע המבואר טוש"מ ח"מ (סי' רל"ב סט"ז) וע"ש בסמ"ע דדרבן להתליע וה"נ בקמא ועי"ש ש"ך (ס"ק ח') ובמ"ש בש"ש ביאור דבריו דל"ה חזקת הגוף לכן אין מוציאין ממון רק בצירוף זה"ג.

לכה גם בקמח פן הוא דל"מ חזקת רשות: סי' י"א אפרוח שנולד מביצה גבילה וטרופה מותר ש"ע (סי' פ"ו) ולא נתבאר הנולד מביצה טמאה דהיינו שישב על הביצה עוף טהור ונולד אפרוח טהור די"ל דג"כ מותר פיו דכל הטע' דמטרופה מותר מבואר בש"ס תמורה (דף ל"א) דאף לר"א דאוסר ולד טרופה מודה בנולד מביצה טרופה ואף דר"א מטמא מלא תרוד רימה הבא מאדם חי משום דאקרי אדם מחיים רימה אבל גבי ביצה אימת גדלה לכי מסרחא וכי אסרחא עפרא בעלמא הוא ועי"ש רש"י דר"א מודה באפרוח דהא גופא אחרניא הוא וגוף זה ל"ה במעי הטרופה מבואר דל"צ טעם זה דעפרא בעלמא הוא רק הואיל דנשתנה וגוף זה ל"ה במעי הטרופה וכ"כ תוס' שם להקשות דלמה הוצרך לה' טעמא דנעש' עפר וכתבו דאינו אלא לרווחא דמלתא דכי נמי אדם לא מקרי רימה מ"מ ל"ד לביצת אפרוח.

ולכאורה לטעם זה אין חילוק בין טרופה לטמאה דמ"מ פיו דנולד מעפר מותר ולטעם הראשון הואיל דל"ה במעי טרופה גוף זה י"ל דהנולד מן ביצה טמאה אסור אף י"ל דהא אף לטעם זה מ"מ פל היוצא מן הטמא טמא וביצה טרופה דאסורה מה"ת א"כ למה היוצא ממנה לא יקנה אסור וע"כ צריף לומר הואיל דנשתנה הדבר ממה שהיה לדבר אחר המותר לכה מותר והה"ד מביצה טמאה ג"כ אפרוח טהור הנולד מותר פיו דנשתנה ממה שהיה לדבר המותר: וכן מבואר להדיא מדברי הר"ן פ' אלו טרופות דכתב לתרץ הא דצריף קרא למשרי ביצה מטהור ול"ה היוצא מן החי הא פיו דאפרוח שלו טהור היא נמי טהורה ע"כ דאי לא הי' פל היוצא מן הטמא טמא וכתב וז"ל דאפילו ביצה טמאה אפרוח מותר דאפילו אפרוח של ביצה טרופה שרינו משום דלכי מסרח הוא דקא גביל כו' ומה אפילו הא הש"ס נקט טעם זה רק לרווחא דמלתא דנעש' עפרא דבלא"ה הואיל דגוף זה ל"ה במעי טרופה מותר האפרוח ומטמאה י"ל דאסור וע"כ דסובר דאף לטעם זה ג"כ אף מטמאה מותר הואיל דנשתנה.

בָּרַם לֹא אָדַע לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן אֲפִילוּ דָמָה רַבּוּתָא יֵשׁ יוֹתֵר בְּנוּלָד מִבִּיצָה טְרִיפָה לְנוּלָד מִבִּיצָה טְמֵאָה הָא אֲדַרְבָּא בְּטְרִיפָה פְּלִיגִי ר"א וְרַבִּינָן דְּרַבִּינָן מִתִּירִין אַף וְלָד טְרִיפָה מְשׁוּם דְּטְרִיפָה אָסוּרָה דָּאִין לוֹ חֵיוֹת וְכִינּוּן דְּהַנּוּלָד חֵי מְוָתֵר כַּמ"ש הַרְשָׁב"א מוּבָא בְּש"ד וְטו"ז (ס' ע"ט) וְחוּס' חוּלִין (דָּף נ"ח) וּב"ק (דָּף מ"ז) וּבִיצָה אָסוּרָה דְּגַדְלָה בְּאִסוּר וּמ"מ הָאֲפָרוּחַ מְוָתֵר כִּינּוּן דְּכָל עֵיקָר אִיסוּרָא נֶצְמַח מְשׁוּם דְּטְרִיפָה אֵינָה חַיָּה וְהִיּוֹצֵא מְטְרִיפָה אָסוּר הָא כִּינּוּן דְּדָאֵף אִם הִיא יָרָךְ אָמָה מְוָתֵר הוֹאִיל דְּחֵי כִּן ג"כ הַנּוּלָד מְוָתֵר הוֹאִיל דְּחֵי מִשָּׂא"כ בְּנוּלָד מִבִּיצָה טֵמָא דְּאָסוּרָה מְטַעַם הִיּוֹצֵא מִן הַטְּמָא טְמָא וְאִיסוּר' דְּטְמָא לֹא תִּלְיָא בְּחֵיוֹת רַק חֹק הַתּוֹרָה וְהִיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ כְּמוֹהָ מִמִּילָא הַבִּיצָה אָסוּרָה וְהַנּוּלָד מִהַבִּיצָה י"ל דַּג"כ אָסוּר מְטַעַם דְּנֶצְמַח מִמְקוֹר אִיסוּר וְאֵף דְּבִקְאָמַת לְטַעְמָא דְּש"ס דְּכִי אֶסְרַחָא עַפְרָא בְּעֵלְמָא הוּא וְאִין זֶה יוֹצֵא מִטְמָא מִמִּילָא גַם מִטְמָאָה מְוָתֵר מֵה"ט וְכַמוֹ שְׁפַתְבַּ הַר"ן מ"מ אִינוּ רַבּוּתָא יוֹתֵר מִהַנּוּלָד מְטְרִיפָה.

עכ"פ מְבִנְיָא מְדַבְּרֵי הַר"ן בְּפִשְׁטוּת דְּגַם הַנּוּלָד מִבִּיצָה טְמֵאָה ג"כ מְוָתֵר. וְכֵן מְבִנְיָא תוּס' נִדְהָ (דָּף נ' ע"ב) דָּאִם הַזְכָּר אָסוּר ע"י סִימְנֵי טְמֵאָה נְקִיבָה דִּישׁ לֵה סִימְנֵי טְהָרָה אִין לְאֶסְרָה אַף לְמ"ד זוּז"ג אָסוּר דְּאֲפָרוּחַ לֹא יֵצֵא אֶלָּא מִן הַבִּיצָה וּמַעְפָּרָא קָגְדִיל עִי"ש דְּמְבִנְיָא דָּאִין לְחַלֵּק בֵּין טְרִיפָה לְטְמָאָה: אוּלָם מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם נִרְאָה דְּהַנּוּלָד מִבִּיצָה טְמֵאָה אָסוּר אַף דִּישׁ לוֹ סִימְנֵי טְהָרָה דְּכַתֵּב (פ"ג ה"א) מִמ"א אֲפָרוּחַ שְׁנוּלָד מְבִיצַת טְרִיפָה מְוָתֵר שְׂאִין מֵינּוּ טְמָא וְכ' הַרְאָב"ד עַל מָה רָאָה לְשִׁנוֹת הַטַּעְמִים שְׁפִירְשׁוּ בּוּ חֻכְמִים וְכַתֵּב הַמ"מ שְׂרַבִּינוּ כ' זֶה לְהוֹצִיא אֲפָרוּחַ שֶׁל בִּיצַת עוֹף טְמָא שְׂיִשֵּׁב עָלָיו עוֹף טְהוֹר שְׂאִסוּר וְדָאִי וְלוֹקִין עָלָיו וְאִין אוֹמְרִין בּוּ לְאִימַת מְסַרְח לְכִי גַבְל דְּכִינּוּן דְּמֵינּוּ טְמָא אָסוּר הוּא וְלֹא רָצָה רַבִּינוּ לְתַת טַעַם לְחַלֵּק בֵּין בִּיצַת טְרִיפָה לְאֲפָרוּחַ שְׂלָה אֶלָּא לְחַלֵּק בֵּין אֲפָרוּחַ בִּיצַת טְרִיפָה לְאֲפָרוּחַ בִּיצַת טְמֵאָה עכ"ל מְבִנְיָא מְדַבְּרֵי דְּאָסוּר וּמִשְׁמַע אַף דִּישׁ לוֹ סִימְנֵי טְהָרָה מ"מ אִינוּ דוֹמָה לְהַנּוּלָד מְטְרִיפָה דָּאִין מֵינּוּ טְמָא אֶבְל מִמִּין טְמָא הַנּוּלָד מְמַנּוּ אָסוּר וּע"כ אַף דְּלְכִי מְסַרְח עַפְרָא בְּעֵלְמָא זֶה ל"מ רַק אִם בָּא מִמִּין טְהוֹר וְלֹא הִבָּא מִמִּין טְמָא.

וְהָא דְּכַתֵּב הַמ"מ דְּלוֹקִין עָלָיו אַף דְּהַרְמַב"ם כ' לְעֵיל מִינְיָה דָּאִינוּ לוֹקָה עַל הַנּוּלָד מִן הַטְּמָא צְרִיךְ לוֹמַר כִּינּוּן דְּהַרְמַב"ם כ' שֵׁם (ה"ו) הַטַּעַם דָּאִינוּ לוֹקָה עַל חֻלָּב בְּהֵמָה טְמֵאָה וּבִיצַת עוֹף טְמָא שְׁנָאֵמֵר מְבִשְׂרָם לֹא תֹאכְלוּ עַל הַבְּשָׂר הוּא לוֹקָה וְאִינוּ לוֹקָה עַל הַבִּיצָה וְעַל הַחֻלָּב לְכָף דְּנוֹקָא כ"ז שְׂהוּא בִּיצָה אֶבְל כְּשִׁנוּלָד מִהַבִּיצָה אֲפָרוּחַ וְהוּי בְּשָׂר לוֹקָה ג"כ וְאֵף דְּהָא בְּעוֹף לֹא כְּתִיב מְבִשְׂרָם כ' הַמ"מ שֵׁם כִּינּוּן שְׂאִינוּ לְמַד אֶלָּא מִן הַמְדַרְשׁ שֶׁל בַּת הַיַּעֲנָה אִין לוֹקִין עָלָיו דְּוָמְיָא דְּבִיצַת הַשְּׂרָץ שְׂאִין כְּתִיב בְּשַׂרְצִים מְבִשְׂרָם וְכָל הַיּוֹצֵאֵי מִהַטְּמָאֵי דִין א' לָהֶם.

שׁוּב הַנּוּלָד מִבִּיצָה טְמֵאָה אַף דְּעַל הַבִּיצָה ל"ה חֲזִיב מְלָקוֹת מ"מ הַנּוּלָד מְמַנּוּ חִמּוֹר הוֹאִיל דְּהוּי שֵׁם בְּשָׂר וְלוֹקָה עָלָיו: וְהִנֵּה הַמַּג"א (ס' רט"ז) הַקְּשָׁה ע"ד רַבִּינוּ יוֹנָה דְּסוּבֵר בְּנִפְל חֲתִיכָה דְּבְשָׂר בְּדִבְשׁ דְּמְוָתֵר הוֹאִיל דְּנִתְהַפֵּף לְדָבָר הַמְוָתֵר מֵהָא דְּאֲפָרוּחַ שְׁנוּלָד מִבִּיצָה טְרִיפָה דְּמְוָתֵר מְטַעַם כִּי מְגַבְל הוּי עַפְרָא בְּעֵלְמָא מְשַׁמְעֵדָאֵי לֹא הִיָּה אָסוּר דְּבַתֵּר מְעִיקְרָא אֲזִלְיָנוּ וּבְדִבְשׁ אִינוּ כִּן וְכַבֵּר הִבִּיא הַגָּב"א ז"ל שֵׁם דְּבָרֵי ר"ן ע"ז (דָּף ל"ט) דְּמָה דְּקָאֵמֵר בְּש"ס אִי מְשׁוּם אַעְרוּבֵי מִיֶּסְרָא סְרִי הוּא ג"כ מְטַעַם זֶה דְּדוֹמָה לְאֲפָרוּחַ דְּנַעֲשֵׂה מְקוּדָם

עָפָר כֵּן בְּדָבַשׁ עַד שֶׁלֹּא נִמּוּחַ מִסָּרִיחַ וּמְנוֹתָר אוֹלָם לְפִי דַעַת הַרְמַב"ם וְהַמ"מ הַנּוֹ' בְּאִין מִיְנֵי הַיֵּתֶר ל"מ מֵה דְנִתְהַפֵּף וְלֹא אֶזְלִינֵן בְּתֵר הַשְּׁתָא יִתְכַנּוּ דְבָרֵי הַמַּג"א.

אִף מ"ש דְּמִשְׁמַע דְּאִי לָאו הִיָּה אָסוּר קָשָׁה הֵא אֲדַרְבָּא מְבוֹאָר בְּש"ס וְתוֹס' הַנּוֹ' לְהִקְפֵּי דְטַעְמָא דְנַעֲשָׂה עִפְרָא הוּא רַק לְרִוּחָ' דְמִלְתָּא וְאוּלַי כְּמוֹ שֶׁפְתַבְתִּי דְדוֹקָא בְּבִיצָה טְרִיקָה אֶזְלִינֵן בְּתֵר הַשְּׁת' מִטַּעַם דַּעֲתָה יֵשׁ חַיּוֹת לְדָבָר הַנּוֹלֵד וְשֵׁב לְהַיֵּתֶר מִשָּׂא"כ בְּבֹא מִמִּין הַטַּמ' וּמ"מ צ"ע עַל הַמַּג"א דְלֹא הֵעִיר מְזֵה כָּלֵל: וְלִכְאוּרָה יִקְשָׁה לְדַעַת רְמַב"ם וְהַמ"מ מִשָּׁ"ס בְּכוֹרוֹת (דָּף ו') דְּטַמְאָה שְׂיִלְדָה כְּמִין בְּהֵמָה טְהוֹרָה אָסוּר בְּאַכִּילָה וְנִילֵף בְּש"ס מְדַכְתִּיב אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה כּו' יֵשׁ לָהּ שֶׁהוּא מַעֲלָה גְרָה וּמִפְרִי' פְּרֻסָּה וְאִי אִתָּה אוֹכְלוּ וְאִיזָה זֶה טְהוֹר שְׁנוּלֵד מִן הַטַּמָּא.

וְלָמָּה צָרִיף קָרָא לְזֵה הָא יַדְעֵנוּ דְהִיּוּצָא מִן הַטַּמָּא טַמָּא מִהַטַּמָּאִים כְּמִבְּוֹא' ש"ס שֶׁם דְּהַקְשָׁה דְלָמָּה לֵן גִּמְלָה לְאַסְוֹר חֵלֶב שֶׁל גִּמְלָה הָא קִי"ל הַטַּמָּאִים לְאַסְוֹר צִירוֹ וְרוֹטְבוֹ וְכִינוֹ דְאִף הָרוֹטְבֵי אָסוּר ק"ו הַנּוֹצֵר מִמֶּנּוּ בְּשִׁלְמָא אִם נֶאֱמַר דְהַנּוֹלֵד מִבִּיצָה טַמְאָה ג"כ מְנוֹתָר כִּינֵן דְהַשְּׁתָא יֵשׁ לוֹ סִימְנֵי טְהוֹר' לְהַנּוֹלֵד אֶזְלִינֵן בְּתֵר הַשְּׁתָא שְׁפִיר הִיָּה ס"ד דְאִף פָּרָה הַנּוֹלֵד מִגִּמְלָה מְנוֹתָר כִּינֵן דְהַשְּׁתָא יֵשׁ לוֹלֵד זֶה סִימְנֵי טְהוֹרָה לֹא נוֹכַל לְמִילָף מִהַטַּמָּאִים דְשֵׁם צִיר וְרוֹטְבוֹ בָּא וּמִתְמַצָּה מִגּוֹפָה מִשָּׂא"כ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה שְׂיֵשׁ לוֹ סִימְנֵי טְהוֹר' י"ל אִף דְבָא מִטַּמְאָה הַתּוֹרָה הַתִּיר' וְלִכְפֵּי צָרִיף קָרָא דָּאֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי גְרָה.

מִשָּׂא"כ לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּגַם עוֹף הַנּוֹלֵד מִטַּמְאָה אָסוּר וּע"כ דְסוֹבֵר דִּינִצָּא מִן הַטַּמָּא לֹא יֵשׁ לוֹ הַיֵּתֶר א"כ לָמָּה לֵן קָרָא דָּאֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ אוֹלָם זֶה אִינוּ דִי"ל דְמְזֵה יִלְפִינֵן כִּינֵן דְגִלֵי לֵן קָרָא דְאִף דְבָר שְׂאִינוּ מִתְמַצָּה מִגּוֹפָה רַק שְׁנוֹצֵר וְנוֹלֵד בְּרִיָּה חֲדָשָׁה בְּטַמְאָה וְיֵשׁ לוֹ סִימְנֵי טְהוֹרָה וּבכ"ז אָסְרָה הַתּוֹרָה הַזֹּאִיל וְכָא מִן טַמְאָה כֵּן נְמִי אֶפְרוּחַ וְלֹא ס"ל לְרַמְב"ם הַסְּבָרָא דְנַעֲשָׂה עִפְרָא רַק בְּמִין טְהוֹר.

וּבִלְא"ה י"ל לְדַעַת רְמַב"ם דְסוֹבֵר דְמַצֵּד רַבּוּי דְהַטַּמָּאִין וְכֵן מִבַּת הַיַּעֲנָה אִינוּ לוֹקָה וּל"ה רַק כְּמוֹ אִיסוּר דְחֻצֵי שְׂעוֹר וְכִלְלָא הוּא דְכָל הַיּוּצָא מִן הַטַּמָּא דְאִיסוּר אִין לוֹקִין עָלָיו וְכַמ"ש הַמ"מ הַנְּ"ל.

א"כ א"ש דְצָרִיף קָרָא דָּאֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ לְרַבּוֹת פָּרָה הַנּוֹלֵד מִגִּמְלָה שְׂיִהִיָּה חֲזִיב אִף מִלְקוֹת מְדַכְתִּיב לְהַדְיָא אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי גְרָה וּמִפְרִיס פְּרֻסָּה וְהוּי לָאו מִמֶּשׁ וְלוֹקָה ע"ז וְגַם נ"מ לְדַעַת רְמַב"ם דְבָאִיסוּר עֲשָׂה ל"א כָּל הַיּוּצָא מִטַּמָּא טַמָּא וְהוּי חֵלֶב אֲדָם מְנוֹתָר אִף דְהוּא בְּעֲשָׂה עַל בְּשָׂרוֹ לְדַעַת רְמַב"ם א"כ אִם נִילֵף דְפִר' הַנּוֹלֵד מִגִּמְלָה רַק מִהַטַּמָּאִין לֹא יִהִיָּה חֵלְבָה אָסוּר לְכַפֵּי הַבֵּיא הַש"ס פְּסוּק וְאֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ וְעִינֵן פ"מ בַּמ"ז (סִי' פ"א) דְכ' כֵּן לְהַדְיָא: וְרִאִיתִי בְּסִפֵּר חֲנוּת דַּעַת (סִי' פ"א) דִּינִצָּא לְדוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ אֲלִיבָא דְאָמַת דַּל"ש דְבָר הַיּוּצָא מִטַּמָּא רַק בְּדָבָר הַמְתַּמְצָה מִגּוֹפָ' אֲבָל בְּנוֹלֵד וְנוֹצֵר בְּתוֹכָהּ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה בִּיד"ש ל"ש כָּל הַיּוּצָא וְהַבֵּיא רֵאִי מִמָּה דְצָרִיף קָרָא לְפָרָה הַנּוֹלֵד מִגִּמְלָה וְחוֹלֵק גַּם ע"ד תוֹס' דְבִיצָה טַמְאָה אִי לָאו קָרָא דְבַת הַיַּעֲנָה מְנוֹתָר וְתַמְהֵנִי מְלֻבֵד מ"ש דְבִפְרָה הַנּוֹלֵד מִגִּמְלָה דְהִיָּנוּ מִתִּירִין לְוִלָּא הַקָּרָא מְשׁוּם דִּישׁ לוֹ סִימְנֵי טְהוֹרָה וְא"כ אִינוּ רֵאִיָּה מְזֵה כָּלֵל לְוִמֵר דְבְעֵי דוֹקָא שְׂיִתְמַצָּה מִגּוֹפָה בִּלְא"ה הַשְּׁתָא דְגִלֵי לֵן קָרָא דְגַם זֶה אָסוּר אִף דִּישׁ לָהּ סִימְנֵי טְהוֹרָה מ"מ בְּשִׁבִיל דִּינִצָּא מִטַּמָּא טַמָּא אִף דִּישׁ לוֹ סִימְנֵי טְהוֹרָה בַּפ"ע ק"ו בִּיצָה דְאָסוּר גַּם מ"ש דְאִינוּ מִתְמַצָּ' מִגּוֹפָה תַּמְהֵנִי הָא כְּשִׁתְּלוּי בְּאַשְׁפּוֹל הַוּי

כְּבֶשֶׁת מִמֶּשׁ וּבְרֶמֶב"ם (ה"ז) שֵׁם כ' דְּבִיזָ' עוֹף טָמֵא הַתְּלוּיֹת בְּאֲשָׁפוֹל שְׁעֲדִינִן לֹא פָּרְשׁוּ וְנִגְמְרוּ הָאוֹכֵל אוֹתוֹן לֹקֵה פְּאוֹכֵל בְּנֵי מַעִים שְׁלֶהֶן הָרִי אֵף דְּלִדְעַת רֶמֶב"ם פְּשִׁנְגְּמְרוּ דְּאִינוּ לֹקֵה הוֹאִיל דְּהוּי רַק דְּבַר הַיִּנְצָא מִטְּמֵא מ"מ פְּשִׁתְּלוּי בְּאֲשָׁפוֹל הוּי כְּבֵי מַעִים וְלֹקֵה א"כ אֵף פְּשִׁנְגְּמְרוּ אַח"כ מ"מ הוּי דְּבַר הַיִּנְצָא מִגּוּפָה דְּבָא מִטְּמֵא וְכֵן מְבֹאֵ' בְּש"ס תְּמוּרָה שֵׁם דְּבִיזָה טְרִיפָה דְּמוּדִים חֲכָמִים לר"א מִשּׁוּם דְּמַגּוּפָה דְּתִרְנַגּוּלְתָא קָא רְבִיזָא וְעִי"ש בְּרִישׁ"י וְחוּס' דְּבִיזָה לְאַחַר שְׁנוּלְדָה אִינוּ גְדֵל' עוֹד וְע"כ דְּמַגּוּפָה רְבִיזָא הָרִי דְּבִיזָה חֲשִׁיב פְּמִתְמַצָּה מִגּוּפָה.

וּמָה שֶׁהֵבִיא מִדְּבָרֵי רִישׁ"י ב"ק (דף מ"ז) גְּבִי תִרְנַגּוּלְתָא שֶׁהִזִּיקָה אִינוּ גּוֹבָה מְבִיזָתָה דְּפִירְשָׁא בְּעֵלְמָא הוּא דְּבַר הַמְּוֹפְרָשׁ מִמֶּנּוּ מִש"ה מוֹתֵר שְׁלִיָא שֶׁל חֲמוּר פִּינוּן דְּנִפְרָשׁ אַחַר שְׁנוּצָר מוֹתֵר תְּמַהֲנֵי מָה עֲנִנוּ נִיזְקִין לְהוּ דְּדְבַר הַיִּנְצָא דְּנִדְּאִי אֵף בְּדְבַר הַנוּצָר וּמְוֹפְרָשׁ שְׁיִיף לומר דְּבַר הַיִּנְצָא מִטְּמֵא וְלַעֲנֵן הַיִּזְיק טַעֲמָא אַחֲרִינָא דְּלֹא מְסִייעַ לְנֻזְקָא כָּלָל וְעִי"ש בְּש"מ אֵף דְּבִיזָה טְרִיפָה אֲסוּרָה הוֹאִיל דְּמֵאֲסוּר קָא יִנְקִי עַד דְּגָמְרִי אָבֵל לַעֲנֵן נֻזְקָא אִינוּ דוֹמָה לְוֹלָד דִּישׁ לוֹ חִיוֹת וּמְסִייעַ לְהַנְזִק דְּעוֹבֵר יִרְף אִמּוֹ מִשָּׂא"כ בִּיזָה אִינוּ מְסִייעַ וְזֶה לַעֲנֵן מְמוֹן אָבֵל לַעֲנֵן אֲסוּר אֵף דְּמְוֹפְרָשׁ מִגּוּפָה מ"מ תְּחִיל' יִצִּירָה וִינִיקַת דְּבַר הַנוּצָר הוּא מִטְּמֵא וְאֲסוּר וְכָל דְּבָרֵי הַחֹת דְּעַת בְּזָה תְּמוּהִין לַעֲנֵן"ד: עוֹד רְאִיתִי שֵׁם בַּח"ד דְּבָרִים תְּמוּהִין עַד לְמֵאֵד דְּהַקְשָׁה ל"ל קָרָא דְּגָמֵל גְּמֵל לְאַסוּר חֲלָב טָמֵא הָא בְּלֵא"ה אֲסוּר מִשּׁוּם כֹּל הַיִּנְצָא מִטְּמֵא טָמֵא וְעוֹד אֲמַאי צִיר דְּגִים טָמֵאִין מְדַרְבְּנֵן הָא יוֹצֵא מִטְּמֵא לְכַף כ' דְּכָל הַיִּנְצָא מִטְּמֵא מְקָרָא דְּהִטְמֵאִין לְאַסוּר צִירֵן נִפ"ל וְלֹא דְּנֻזְקָא צִירֵן רַק מָה דְּהִטְמֵאִין וְנִקְיֵט צִירֵן לְדוּגְמָא וּמִש"ה בְּדָגִים טָמֵאִין דְּלִיכָא קָרָא דְּאֲפִילוּ צִירֵן מוֹתֵר מְדֹאֲרִייתָא אֵף כֹּל הַיִּנְצָא מִהֵן מוֹתֵר וְתַמָּה מְזָה עַל חוּס' בְּכוּרוֹת דְּהַקְשׁוּ בְּהָא דְּדָג טְהוֹר שְׁנִמְצָא בְּמַעֵי דָג טָמֵא דְּלִיחְסָר מִשּׁוּם כֹּל הַיִּנְצָא דְּהִי לְהֵם לְהַקְשׁוֹת מְצִיר דְּגִים א"ו בְּדָגִים ל"ש כֹּל הַיִּנְצָא וְהַדְּבָרִי מִתְמַיִהִין מָה עֲנִנוּ צִיר דְּזִיעַ בְּעֵלְמָא הוּא וְעִי"י בְּיִשׁוּל וְכַבּוּשׁ דְּעַת הַש"ף דְּהוּא דְּאֲוֹרִייתָא וְגַם לְמָה לֹא נִילֵף מִהִטְמֵאִין לְכָל הַתּוֹרָה כְּנֻלָה פִּינוּן דְּתֵאֲמַר דְּיִלְפִינוּ מָה דְּהִטְמֵאִין דְּשָׂרְצִים לְאַסוּר דְּבַר הַיִּנְצָא לְכָל הַתּוֹרָה לְמָה נּוֹצֵיא דְּגִים מִן הַפְּרָט.

וּבְאַמַּת בְּחוּס' חוּלִין (דף צ"ט) עֲמָדוּ בְּקִצַּת תִּימָא פִּינוּן דְּצָרִיף קָרָא בְּשָׂרְץ וּבְבִהֶמָה טָמֵאָה נְמִי דְּרִשׁ לִיָה בַח"כ וְדָגִים דְּלִיכָא קָרָא לֹא אֲסוּר מְדֹאֲרִייתָא לְמָה אֲסוּר צִיר שֶׁל טְרִיפָה מְדֹאֲרִייתָא וַיְבֹאֵר לְפָנֵינוּ עַכ"פ דְּנֻזְקָא צִיר דְּגִים לֹא נֶאֱסָר אָבֵל כְּנֻרָאָה דְּבַר הַיִּנְצָא יִלְפִינוּ גַם מוֹאֲתָ זֶה לֹא תֵאֲכְלוּ מִמַּעֲלֵי גְרָה וּמְפָרִיס פְּרָסָה דְּפָרָה הַנוּלָד מְגָמֵל טָמֵא וְהָא דְּקֵאֲמַר בְּש"ס דְּהָא דְּתֵלָה פָּרָה הַנוּלָד בְּהָא דְּכָל הַיִּנְצָא הוּא לְסִימְנָא בְּעֵלְמָא כְּמוֹ שְׁפִירִשׁ"י שְׁלֵא תִחְלוּף אָבֵל וְדֹאִי מְזָה נִילֵף לְכָל הַיִּנְצָא מְקוֹשְׁיַת הַש"ס לְמָה לִי לְמִיתְנֵי שְׁהִיּוֹצֵא פִירְשׁוּ חוּס' דְּהוּ"ל לְמִיתְנֵי וְהִיּוֹצֵא לְכַף קֵאֲמַר סִימְנָא שְׁלֵא תִחְלוּף לְהוּ גִירְסָתָהּ אָבֵל וְדֹאִי מְכָאֵן יִדְעֵנוּ לְכָל הַיִּנְצָא וְכֵן מְבֹאֵר בְּפִירוּשׁ הַמְּשִׁנְיֹת בְּכוּרוֹת שֵׁם שְׁהַחֲלָבִים וְהַבִּיצִים מְצִטְרָפִין אֵל הַנוּלָדִים מְלַבֵּד חֲלָב אֲדָם בְּלַבֵּד מְבֹאֵר דְּלִיכָא לְבַד מְחֲלָב אֲדָם דְּבַר הַיִּנְצָא מִטְּמֵא שְׁיִהִיָה מוֹתֵר וְכֵן מְבֹאֵר לְהַדְיָא בְּרֶמֶב"ם(רִישׁ פ"ג) הַנ"ל דְּכָל מְאָכֵל הַיִּנְצָא מִמִּין מִן הַמִּינִים הָאֲסוּרִין שְׁלֹקִין עַל אֲכִילְתוֹ הָרִי אוֹתוֹ הַמְּאָכֵל אֲסוּר בְּאֲכִילָה מִה"ת כְּגוֹן חֲלָב בְּהֶמָה וְחִיָה הַטְּמֵאִי וּבִיצַת עוֹף וְדָג הַטְּמֵאִים שְׁנֹאֲמַר וְאֵת בַּת הַיִּעֲנָה וְהַה"ד לְכָל הָאֲסוּר כִּיִּעֲנָה לְכָל הַדְּבָרִים הַדּוּמִין לְבִיזָה עַכ"ל הָרִי דְּבִיצַת דָּג טָמֵא אֲסוּר מִטְּעַם דְּבַר הַיִּנְצָא אֵף דְּלֹא פְּלִיג רֶמֶב"ם עַל הָא דְּקֵאֲמַר הַש"ס בְּצִיר דְּגִים דְּהוּא רַק דְּרַבְּנֵן דְּזִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא

ע"ש בַּרְמַב"ם (ה' כ"ב) ובמ"מ: וְהָא דְלָא פְּרִיף הַש"ס לְמָה צְרִיף גְּמַל גְּמַל הָא הַטְּמָאִין לְאַסּוּר צִירוֹ וְלָא פְּרִיף מְהָא דְכָל הַיּוֹצֵא הַיֵּינוּ מִפְּרָה הַנוֹלָד מִגְּמַל מִשּׁוּם דְּבַטְמָאִין אַכִּילָה פְּתִיב וְלֹא יִדְעֵנוּ אַפְתִּי דְמַחְוֵי פְּמַמְשׁ וּבִשְׁלֵמָא פְּרָה הַנוֹלָד מִגְּמַל אָסוּר לְאַכּוֹל שְׁפִיר כְּמוֹ הָאָב פֶּן הַתּוֹלְדָה דְּהַפֵּל שֵׁם אַכִּילָה אַבְל אַם הַמְּחָה וּגְמַעוּ לֹא יִדְעֵנוּ עוֹד דְּאַסְרָה ג"כ הַתּוֹרָה אַף דְּבַכ"מ שְׁתִּיזָה פְּאַכִּילָה מ"מ צְרִיף בְּש"ס קָרָא לְזָה גְּבִי חֶלֶב וְחֶמֶץ נֶפֶשׁ לְרַבּוֹת הַשְׁוִתָּה פְּמְבּוֹאָר חוֹלִין (דָּף ק"כ) וְתוֹס' שֵׁם וּבִבְכוּרַת שֵׁם בְּתוֹס' וְהָא דִּילִיף מִהַטְּמָאִין רוֹטָב וְקוּפָּה אַף דְּטַע"כ דְּאוֹרְיִיתָא מ"מ אִיצְטְרִיף לְאַשְׁמוּעֵינּוּ דְּהוּי פְּמַמְשׁ אַם הַמְּחָה הַשְׁרִץ דְּהוּי פְּשִׁתִּיזָה וְאִינוּ בְּכָלֵל אַכִּילָה וְאַכִּילָה פְּתִיב בְּהוֹן קמ"ל וְצִיר ג"כ יְלִיף מְזָה דְּשִׁקּוּלִים הֵם וּמִיָּהוּ מְצִיר לְחוּדִיָּה ל"ה שְׁמַעֵינּוּ דְּלִיָּהוּי שְׁתִּיזָה בְּכָלֵל אַכִּילָה דְּהוּי מְצִי לְאוּקְמָא פְּשִׁהֲקָפְהוּ וְאַכְלוּ.

ולפי"ז ל"ה יכול הש"ס להקשות מהו דפְּרָה הַנוֹלָד מִגְּמַל דְּשֵׁם אַכִּילָה הִיא אַבְל חֶלֶב דְּצִיר בְּעֵלְמָא הוּא וְגַם אַם אִינוּ קָפְהוּ ל"ה אָסוּר מַה"ת לְכַף פְּרִיף מִהַטְּמָאִין דְּמַשֵּׁם יִדְעֵנוּ לְדַרְשָׁה גְּמוּרָה הוּא כמ"ש תוס' דָּאָם הַמְּחָה מְאַכְל וּגְמָאוּ דְּחִיִּיב וְכֵן הַצִּיר דְּאַסּוּר לְכ"ע מְמִילָא יִדְעֵנוּ דְּחֶלֶב טְמָא אָסוּר מַה"ת מְמָה דִּילְפִינּוּ כָּל הַיּוֹצֵא מִטְּמָא מְאַת זָה לֹא תֵאכְלוּ וְצִיר דְּגִים דְּלֹא נְאַסְר מַה"ת מְטַעַם כָּל הַיּוֹצֵא דְּבִזָּה נְמִי לְדַעַת תוֹס' בְּתִירוּצָם הַנּו' בְּאַמַּת אִינוּ חִיִּיב אַם הַמְּחָה וּגְמַעוּ פִּינּוּ דְּצִיר וְהַמְּחָה וּגְמַעוּ שְׁקוּלִין הֵן.

וא"ל עכ"פ פִּינּוּ דְּחֶלֶב הוּא בְּעֵצָם מְשָׁקָה הַמְּתַמְצָה מִטְּמָא וּשְׁתִּיזָה בְּכָלֵל אַכִּילָה וְזָה לֹא נִשְׁתַּבַּח מְמָה שְׁתִּיזָה וְלְמָה צְרִיף הַש"ס לְהַקְשׁוֹת מִהַטְּמָאִין ז"א דְּהַיֵּינוּ נוֹכַל לוֹמַר דְּנוֹקָא מִיָּדִי דְּשְׁתִּיזָה בְּתוֹלְדָתוֹ כְּגוֹן תִּירוּשׁ וְיִצְהָר אַבְל חֶלֶב בְּהִמָּה טְמָאָה אַף דִּיִּדְעֵנוּ הַיּוֹצֵא מִטְּמָא הַיֵּינוּ אוֹמְרִין דְּנוֹקָא אַם הוּא פְּמוֹתוֹ דְּבַר דְּבַר אַכִּילָה הוּא אַבְל מְשָׁקָה הַיּוֹצֵא אַף דְּכֵן הוּא בְּתוֹלְדָה וְלֹא נִשְׁתַּבַּח הַיֵּינוּ אוֹמְרִים דָּאִין הַתּוֹלְדָה חֲמוּר מִן הָאָב וּבְאֵם הִיָּה הַדִּין בְּטְמָאִין דָּאָם הַמְּחָה וּגְמַעוּ פְּטוּר וְהַיֵּינוּ אוֹמְרִין דְּלֹא אֶסְרָה הַתּוֹרָה בְּשַׁר טְמָאִין פְּשַׁנְעֵשָׁה מְשָׁקָה מְהֵן כֵּן נְמִי הַיּוֹצֵא אַף שֶׁהוּא מְשָׁקָה בְּתוֹלְדָה מ"מ פִּינּוּ דְּאִינוּ נְאַסְר רַק בְּשִׁבִיל שְׁנִתְּהוּהָ מִתְּמַצִּית הָאִסּוּר אִינוּ חֲמוּר מֵאֵם הַמְּחָה גוּף הָאִסּוּר וְאַחֲרֵי שְׁיִדְעֵנוּ מִן הַדְּרָשׁ דְּהַטְּמָאִין דְּמִיחּוּי פְּמוֹתוֹ וְגַם ע"ז נְאַמַר בְּתוֹרָה לְשׁוֹן אַכִּילָה שׁוּב גַּם הַמְּשָׁקָה הַיּוֹצֵא אָסוּר לְכַף פְּרִיף הַש"ס מִהַטְּמָאִין וְסַמָּה הַש"ס ע"ז דְּהַיּוֹצֵא מִטְּמָא אָסוּר מִן וְאֵת זָה לֹא תֵאכְלוּ וּמִבַּת הַיֵּעָנָה רַק לְהוֹרוֹת דְּגַם מְשָׁקָה נְאַסְר הַבִּיא מִהַטְּמָאִין דְּגַם שְׁתִּיזָה בְּכָלֵל אַכִּילָה וְאַף דְּבַש"ס חוֹלִין (דָּף ק"כ) מְצִרִיף צְרִיכוּתָא לְהַמְּחָה וּגְמַעוּ מִשּׁוּם דְּאִיכָּ לְמִיפְרָה מַה לְשַׁרְצִים שְׁכֵן טוֹמְאָתוֹן בְּמַשְׁהוּ מ"מ פִּינּוּ דִּיִּדְעֵנוּ מַשֵּׁם בְּחֶלֶב וְחֶמֶץ וּבְנִבְלַת עוֹף טְמָא וּשְׁרָצִים אַם הַמְּחָה חִיִּיב יְלְפִינּוּ מַשֵּׁם לְכַה"ת לְכַף נְקֻט הַש"ס דְּרַשׁ דְּהַטְּמָאִין וּבְתוֹ"כ מְבִיא הַדְּרָשׁ הַנּו' לְגַם עַל בְּהִמָּה טְמָאָה: וְרֵאִיתִי בַּפְּנִי בַּק"א בְּפֶסֶק חֲדָשׁ שְׁכַתָּב לְתַרְזֵן קוֹשְׁיַת תוֹס' דְּהִיכָא מִיָּתִי רְבָא בְּחוֹלִין (דָּף קי"ב) רֵאִי מִהַטְּמָאִין לְאַסּוּר צִיר דְּטְרִיפָה פִּינּוּ דְּבְדָגִים דְּלִיכָא קָרָא לֹא יְלְפִינּוּ וְכ' דָּאָה"נ אַם שְׁתִּיזָה צִיר טְרִיפָה לִית בִּי אִיסּוּר דְּאוֹרְיִיתָא דְּאַכִּילָה פְּתוּב בּו' רַק פְּשַׁחְזוּר וְנִבְלַע מִן הַצִּיר בְּבִשְׁר הַדְּר הו"ל אֲנָכֵל.

וּדְבַרְיוֹ תְּמוּהִין הַתּוֹס' לֹא פְּתַבוּ רַק אַם קָפְהוּ לְצִיר דְּדָגִים וְאַכְלוּ בְּעֵינָא אַבְל אַם הַצִּיר אִינוּ נְאַסְר דְּהוּא מְשָׁקָה אַף בְּבָא לְתוֹף אֲנָכֵל אִינוּ אוֹסְר וְכֵן מְבּוֹאָר מְהָא דְּדָג טְמָא שְׁנִבְכַבֵּשׁ עִם טְהוֹר אַף שְׁבָא צִיר הַטְּמָא לְתוֹף דָּג הַטְּהוֹר וּמ"מ ל"ה רַק מְדַרְבְּנּוּ וּבְאַמַּת קוֹשְׁיַת

תוס' הנז' י"ל בפשיטות דכבר התעורר הפנ"י שם אמאי לא ילפינן ציר דגים מן נבלה וחקמין ושרצים: לכה נראה דבאמת לא ממעטינן רק ציר דגים בלבד דמבואר בתו"כ פ' שמיני תאכלו לרבות את הטהור שנקבש עם הטמא יכול אעפ"י שנימוק ת"ל אותם הרי שיש ריבוי מתאכלו דהציר אינו נאסר פנין דאינו אוסר ואם המקה דגים טמאין נאכלו ג"כ אסור מדאורייתא רק הציר מרבינן ממה דכתיב תאכלו לכן ע"כ הא דכתיב הטמאין לאסור צירן הוא אסמכתא כמ"ש תוס' חולין ה'ינו לגבי דגים הואיל דמן תאכלו מרבינן הנכבשין ולפי"ז בטריפה ל"צ קרא דילפינן מביניהו דחקמין ושרצים ונבלה רק דגים לבד יצא צירן מן הכלל.

ואם המחו וגמעין אם חייב לכאורה בפשיטות תליא בשני תירוצים שבתוס' הנז' על קושיתם דל"ל קרא הא טע"כ דאורייתא דלתירויז ראשון דרוטב וקיפה קרא אסמכתא ולא איצטריך אלא לצורך א"כ בהמחה וגמעו חייב ולתירויז הב' דצריך קרא לאם המחה דהוי פאכילה וצירן שקולין הן א"כ בדגים דצירן מותר מה"ת פן נמי אם המחה וגמעו וכן רוטבן אינו אסור מה"ת וכן כתב בנו"ב מהד"ק יו"ד (סי' כ"ו) באורף בשיטת תוס' והביא דברי רשפ"א חולין (דף צ"ט) דכתב משם תוס' דקרא הנדרש בתו"כ ושקץ על צירן ורוטבן וקיפה אסמכתא בעלמא הוא דציר מותר מה"ת וקרא לאסור קיפ' ורוטב וכו' הנו"ב דהרשב"א כתב פן לתירויז ראשון של תוס' (דף קי"ב) דרוטב אסור מטעם טע"כ דאורייתא עי"ש ויקשה למה צריך לגבי דגים רבוי לאסור קיפה ורוטבן פנין דט"כ דאורייתא ועיקר קרא ל"צ רק לאסור צירן ובדגים דציר מותר מה"ת ע"כ כל הדרש הוא רק אסמכתא: אף נ"ל דצריך קרא לרוטב וקיפה דלא נוכל למילף ממקום דילפינן דטע"כ דאורייתא דיש למיפרך מה לדגים שפן צירן מותר מה"ת לכה צריך קרא על רוטבן וקיפה אבל אם הקפה הציר נאכלו ג"כ אינו אסור מה"ת.

ולתירויז הראשון של התוס' דעל רוטבן ל"ב קרא וידענו דטע"כ ובדגים ג"כ חייב אם המחה וגמעו וכן על רוטבן רק ציר בלבד מותר ולדבריהם פנראה הסיכמו הרשב"א ור"ן ורא"ש פמו שכתב הנו"ב שם ולפי זה גם אם קפחו להציר ג"כ מותר מה"ת ויקשה יהיה אסור עכ"פ מטעם דהיוצא מטמא טמא צריך לומר דציר ממעטינן אבל לא דבר אחר פמו ביצה וכדומה והא דלא פריף הש"ס בכורות דל"ל גמל גמל על חלב תפ"ל דהיוצא מטמא ולמה צריך להדרש דהטמאין דל"ש מ"ש לעיל דהי' ס"ד דדוקא אכילה ולא שתיה פנין דלרוטב ל"צ לשום דרש דמסבר' ידענו י"ל פנין דכתיב מבשרם לא תאכלו א"כ היינו נוכל לומר אף דטהור הנולד מטמא אסור היינו בשך אבל חלב דלאו בשך היינו אומרים דמותר לכן הביא הש"ס הדרש מן הטמאין דצירן ג"כ אסור.

ומ"מ תבנא לדינ' דליכא שום הו"א דבדגים לא נאמר כל היוצא מן הטמא ולא נוציא מן הכלל אף חלב אדם לדעת רמב"ם דבשר אדם קאי בעשה הנוכרח לומר דבאיסורי עשה ל"א הך פלגא דכל היוצא ולהחולקים וסברו דבשר אדם ליתא אף בעשה אינו מוכרח וסברו דאף באיסור עשה היוצא מאיסור אסור: ודע דבתו"כ פ' שמיני דרש ע"פ ואת אלה תשקצו מן העוף הנאמר בעופות טמאים תשקצו לאסור צירם ורוטבם ואת הקיפה שלקחם ואת ביציה' כו' ויקשה אמאי הוצרכו בש"ס חולין לדרוש לביצה טמאה דאסורה מה"ת שנאמר ואת בת היענה וכי כעורה זו שנודרש מתשקצו בתו"כ ובתוס' ור"ן פלפלו

הרבה על מה דצריך קרא תפ"ל מטעם פל הינצ' ולא הביאו הדרש דתו"כ: וילדעת
הרמב"ם דאיסור דכל הינצא מטמא אינו רק בגדר עשה או כמו ח"ש דאסור מה"ת ואינו
לוקה עליהן קשה לכאור' מש"ס חולין (דף ק"כ) דהביא הדרש דנפש לרבות השותה
אם המח' חלב וגמעו או חמץ וישם חייב פרת ומלקות וכן הביא מנבלת עוף טמא ואח'
פ' קאמר והא דתנו הטמאים לאסור צירן כו' ל"ל לגמר מהני צריכי כו' ולכתוב רחמנא
בשרצים וליתו הנה ולגמרו מינייהו משום דאיכא למיפרה מה לשרצים שפן טומאתו
במשהו הא צריף לרבות השותה שיהיה בכרת ואם היינו גמרינו בהמחה חלב וחמץ
וגמעו מהטמאים דשרצי' ל"ה רק באיסור עשה ול"ש חייב מלקות וצ"ע: וביצה טריפה
אסורה מדאורייתא מפני שנגמרה באיסור ועיין ש"ף (סי' פ"ו ס"ק ח') (דאפילו לא נטרפה
אלא סמוך לשחיט' אסור מה"ת דל"פ ועי"ש בפ"מ דנדאי משום ל"פ ליכא איסור תורה
רק שדיינין ליה באיסור דאורייתא לענין ספקא ועיין מנ"י (פלל ע"א) ולכאורה יש לדון
אם נולדה מיד אחר שנטרפה אף דלא גדלה באיסור מ"מ פינו דמבואר ש"ס ביצה (דף
ו') דאמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה ומפרש בש"ס ומגדלת אפרוחים במעי אמן אין
מגדלת אפרוחים א"כ לעולם אף שנגמ' בקליפתה מ"מ ינקה מגופה וע"י הלידה יש לה
פח לגדל אפרוחים ושל' ע"י לידה אין פח להביצה לגדל אפרוחים א"כ ינקה הביצה
מהטריפה ונגמרה באיסור ועיין ש"מ ב"ק (דף מ"ז) דמאיסורא קא ינקה ביצה עד דגמרי
ואע"ג דטריפה אינה יולדת מטען הוא דלא טענה אכל מאי דאטעינא מקמי דאיטרפא
אשבוחי משבחה וגמרו להו וילדה משמע קצת דבעצם ינקי עד דילדה.

אולם ממה דקאמר בש"ס נ"מ למקח וממפר משמע קצת דאף דיש הפרש בין ביצה
דפחיא לביצה דשחיטה שזה מגדלת אפרוחין וזה אינה מגדלת מ"מ לענין גוף יניקתה
ליכא נ"מ דאם לא פן הי' להש"ס לומר נ"מ אם ילדה מן הטריפה שנטרפה קודם הלידה
אסורה מה"ת אעפ"י שפכר נגמרה מ"מ עם יציאתה נגמרת וינקי.

ומ"מ י"ל דאמורא צריף לפרש דבריו ולענין הדין לאיסור ליכא נ"מ כ"כ דלעולם אסור
ביצה טריפה ומחמרינן אף בספקו ואם לענין איסור מה"ת מה זה שאמר עם יציאתה
נגמרת סתם ולכך קאמר בש"ס דנ"מ לענין מו"מ דעם יציאתה נגמרת לגדל אפרוחים
וכיון דיש שם גמר וכח יותר ע"י הלידה שפמגדלת שוב ממילא י"ל דאסור מה"ת והא
דכתב הב"י דבנטרפה סמוך לשחיטה מיד נולד ס' דדיינין ליה באיסורא ד"ת דלא נתנו
דבריהם לשיעורין היינו דלא ילדה רק הוציאה ממעי התרנגול' מיד בנה מטעם דל"פ
אסור בס' אכל בנולדה י"ל דנאסר מה"ת ע"י הגמר של לידה.

אולם מדברי ב"י שהביא מקודם משם הרשב"א דאף בנולד' מיד אחר שנטרפה אסור
גזירה אטו מעורה בגידים וכן כתוב בר"ן חולין משמע דליכא איסור דאורייתא אחר
שנגמרה ואף שניקה וגדלה אח"כ ודלא כמו דמשמע מש"מ ב"ק ואולי סברי דמה דנשבח
ונגדל אח"כ בטיל מה"ת: ויש להבין ברשב"א ור"ן דכתבו דמה"ת מותר לאכלן בחלב
ומדאסר ר"י במעורות בגידין ש"מ דלרבנן אפילו במעורות שרי דלא גופה ניהו דמדינא
נדאי פירשא בעלמא הוא ובב"ח דרבנן אוקמי אדינא וה"ט נמי דא"ג מביצה אכל טריפה
דמדאורייתא החמירו בה דכיון דכאגידא בה דמי לגופה וכיון שפעמים נראית כגופה
דהיינו במעורה בגידין אף פשיאנה מעורה ואפילו פיוצא בה נמפרת בשוק החמירו בה

ואסרוה עכ"ל ה"ן ומבואר דקושיתו ה"ה על רבנן דמוטר לאכלן בקלב אף במעורות
וברשב"א שם הקשה ג"כ אמאי ביצת נבלה מ"ט דב"ה דאסרו אף בזמן שפמוה נמפרת
בשוק ודבר ברור הוא שלא גדלה באיסור פלל ומירץ ג"כ משום דגזרינו אטו ביצה
טרקיפה וביצה טריפה משום דגמרה באיסור ולמה לן אטו ביצה טריפה הא מנבלה
פשמעורה בגידין פגופא הוא ואסור ועיין ש"ך (סי' פ"ז ס"ק ט') מה"ט בהפה על זנבה
והטילה ביצה אם מעורות אסור משום אבמה"ח אע"ג דל"ח בפ"ח לענין בב"ח מ"מ
אפילו חלב הי' אסור משום אבמה"ח אי לאו דגלי לן קרא וכי גלי היינו באינו מחובר
בשום דבר ואינו פורש מן הפשר אבל ביצים מעורות ומחופרת באיסוריהו קיימי ואסור
משום אבמה"ח ואפילו ביצה ממש היו אסור משום אבמה"ח אי לאו דגלי לן קרא וכשהו
מעורות דלא גלי אסור משום אב"ח.

ולפי"ז אף דביצת נבלה מותר מה"ת דלא גדלה באיסור הוא דוקא כשאין מעורות אבל
אם הם מעורות חל על הביצה שם נבלה דכ"ז שלא נפרד מגידין פגופה הוא ומתיכא יהי'
הקותר וא"כ שייך לאסור ביצה נבלה שאינה מעורות אטו מעורות כמו בביצה טריפה
ומה הדין יש בין טריפה לנבלה משא"כ בב"ח אף במעורה מותר דלאו בפ"ח הוא.

וגם אמאי בס' אם הוא ביצה טריפה אסור לעולם אף בביצה שנגמרה מקודם ולא נטרפה
אלא סמוך לשחיטה אסור דל"פ ובביצה נבלה נאסר ג"כ מטעם ל"פ פ"ח דכשהוא מעורה
אסור מה"ת מטעם אבמה"ח וצ"ח לומר כמ"ש הש"ך שם (סי' פ"ו) דביצה נבלה אי
אפשר שתגמר לאחר מיתה ונשארת מעורה פמות שהיא בעת שנתנבלה התרנגולת ל"ש
למגיזר ביצ' גמורה שפיוצא בה נמפרת אטו מעורה פ"ח דלא שייך ביה ביצה נבלה
שפיוצא בה נמפרת דע"כ כפר נגמרה ולאחר מיתה אי אפשר שתהי' נמפרת באיסור לכ"ד
ל"ש למגיזר אטו מעורה משא"כ ביצה טריפה דשייך ביה נמפרת באיסור שתהי' בפ"ח
שנטרפה מעורות וא"כ נמפרת עד שפיוצ' בה נמפרת בשוק ונאסרה מדאורייתא לכ"ד
גזרו גם אם נטרפה בזמן שפכר נמפרת אטו ביצה שהי' מעורה בעת שנטרפה וא"כ
נגמ' באיסור מה דלא יש מציאות בביצה נבלה.

לכ"ד הוכרחו לומר דביצת נבלה גזרינו אטו טריפה דהא ממה דחולקין ב"ש וב"ה בביצה
נבלה אם יש פיוצא בה נמפרת בשוק דב"ש מתירין ובביצה טריפה מודים ב"ש דאסורה
וע"כ היא דכיוצא בה נמפרת אסורה הוא משום גזירה אינן מעורות אטו מעורות א"כ
אמאי ביצה נבלה מותרת מ"ה היא אם מעורות אסור מטעם אבמה"ח גזר ג"כ אינן
מעורות אטו מעורות א"ו בנבלה לא שייך גזירה זו פ"ח דא"א שתגמר לאחר מיתה וב"ה
גזרו אטו טריפה לאסור אף מנבלה אף כשאין מעורות ומ"מ לענין ס' יש הפרש בין ס'
טריפה דלא פלוג לס' נבלה: שוב ראיתי בכו"פ (סיפ"ז) דכ' דקושית תוס' ה"ה לר"י
דס"ל במעורה בגידין אף בב"ח אסור ובר"ן מבואר דעל רבנן ה"ה הקוש' ומה שגמגם
שם ע הש"ך דלא נזכר בגמרא רק בחלב שהוא מייז ורוטב והוא בכלל הטמאין לאסור
צ"ח ורוטבן אבל ביצה הוא בגדר ולד הנולד מעוף אין ענין לאבמה"ח.

תמהני הא בכל ראשונים תוס' ור"ן ורשב"א מבואר דלילא הקרא ה"ה אסור. וגם צ"ח
מה"ט קרא לאסור מעוף טמא הואיל דחידוש הוא ממש כמו חלב.

ועוד הא באוכל הביצה התלויה באשכול מעוף טמא לוקה פאוכל בני מעים שלקהם כמבואר רמב"ם (פ"ג ה"ז ממ"א) א"כ אז נדאי או דהני אבמה"ח או בפשר מה"ח וכמה פרח האיסור דהא אף בנשתנה אסור רק חידוש שחידשה התורה להתיר הביצה וי"ל דדוקא אחר שנגמר לגמרי ואינו מעורה בגידיו ודברי הש"ך ופ"ח ברורים: ודע דביצת גבילה המותרת מה"ת הוא אם נתגבל העוף בשחיט' ומצא בה ביצה גמורה כמו"ש הרמב"ם פירוש המשנה (פ"ה) מעדיות אבל אם עדיין אישתהי הביצה ברחם העוף בטרום שמתה ממש פגון דנקב הנישט או נפסק הגרגרת אף דלדעת הרמב"ם הוי גבילה מחיים מ"מ פבר כ' הת"ש (סי' ל"ג) דאינה מטמא רק דשחיטה אינו מטרה כמו שארטרופה ומ"מ הביצה אסורה מה"ת כמו ביצה טריפה ואף למ"ש הכו"פ שם דהטעם דכבר גבר החולשא פאלו פבר מתה מ"מ כיון דעדיין אית בה חיותא עדיין הביצה ינקה וגדלה בה ועיין ס' תשובת פני ארי' (סי' כ"ז) וראיתי בפ"מ (סי' פ"ו ס"ק ח') בש"ד שכ' יראה לי ביצה גמורה מאותן ששה גבילות המנויין בפ"א דחולין והר"מ הלכות שחיטה אם ילדה ביצה אף ששהתה קצת בין הלידה ובין זמן שנולדו בהם סימני גבילה אפ"ה כיון דמטמאין מייד חשובין כמתים ול"ש בהם ילדה באיסור ולידינא צ"ע אם הוי מד"ת ועיין רמב"ם (פ"ב) מאה"ט עכ"ל.

ולא אדע נדאי הנה תרתי ניקב הנישט ופה"ג לכ"ע הוי גבילה מה"ת פנ"ל אלא אף הנה דמטמאין בחיים ופסק חיותא מ"מ דוקא אם נמצא במעיה גמורה מותר מה"ת אבל אם הולידה ממש אם אפשר בטבע בכף ע"כ דינקה באיסור ואינ' מותרת מה"ת רק הנמצא במעיה גמורה וז"פ: וחלב גבילה כתב הב"י (סי' פ"ז) דהמבשל בשר בחלב מתה לוקה על אכילתו משום גבילה ובדו"פ חולק עליו וסובר דחלב מתה דינו כמו ביצת גבילה דאינו אסור מדאורייתא ולמה שנתבאר מדברי ראשונים דביצת גבילה עיקר האיסור אטו ביצת טריפה צ"ל דחלב גבילה ג"כ מטעם זה אסור אולם לא מצינו גזירה הזאת בש"ס.

אולם דעת הב"ח דאסור מה"ת. אף הא דכ' הב"י דלוקה הוא תמוה דהא דעת הרמב"ם דעל היוצא מטמא אינו לוקה ואף בחלב טמאה אינו לוקה וכבר עמד ע"ד הב"י בלח"מ (פ"ט) ממ"א ומ"ש שם ליישב די"ל דחלב טמאה אינו לוקה מטעם דכתיב מבשרם לא תאכלו דמשמע בשר דוקא אבל על חלב גבילה דל"כ בשר לוקה דבריו תמוהין הא גם בעופות טמאין לא כתיב מבשרם ואף עפ"כ אינו לוקה כמבואר (פ"ג) ועי"ש במ"מ (ה"ו) דכל היוצא מטמאין דין אחד להן וא"כ למה יגרע גבילה משאר איסורים ובכו"פ (סי' ס"ב ס"ק ה') הקשה דלמה אינו חל איסור טריפה על אבמה"ח נימא מגו דחל על חלב חל נמי על בהמה והו"ל כולל וכ' לדעת רמב"ם א"ש כיון דאין בו מלקות ל"ה כולל או דשורת הדין דלא מתסר החלב הנמצא רק חלב הגתהנה אח"כ וזה לא מחמת לאו דטריפה רק דדמי לצירן ואף מן אבר מה"ח צירן אסור.

וחידוש הוא דהא דפשיטא ליה דחלב הנמצא אינו אסור מן הדין דפליגי בזה הפרישה והב"ח ודעת הב"י והב"ח אסור מן התורה: קצת דיני בב"ח ותערובת סי' א' איסור אכילה דבשר בחלב כתבו הפוסקים כבריית' דתדב"י דילפינו מן ג"פ לא תבשל אחד לאיסור אכילה וא' לאיסור הנאה וא' לאיסור בישול והוציא אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מה"ת אלא דרך בישול והקשה הרא"מ ל"ל לא תבשל תפ"ל מלא תאכל כל

תועבה פל שתעבתי לך ותירץ דבא ללקות דמלא תאכל כל תועבה אינו לוקה דהו"ל לאו שפכלות ובכו"פ הקשה לדעת רמב"ם דאינו לוקה על הנאה א"כ חד לא תבשל דקאי על איסור הנאה למה לי מל"ת כל תועבה נפקא לר"א דכ"מ שנאמר לא תאכל איסור הנאה נמי במשמע וכ' דנ"מ במבשל לחולה בב"ח וליפא תועבה ואצטרף קרא דאף בכה"ג אסור ויש לגמגם בזה דהא מה דנקרא תועבה הוא לאו משום דגבך עביד איסור רק התועבה הוא מה שנתבשל ביחד בב"ח ואף אם בישל גוי מאחר שתעבתי לך להתרחק מבישולו שלא לבשלם יחד וכמ"ש רש"י חולין (נ"ד קי"ד ע"ב) [ומ"ש שם רש"י פגון ע"י קטן וגוי יש לדקדק דאף דקטן אינו מצווה מ"מ תקלה הוי רק רחמנא חייס עליו שלא יענש וכיון דגלי לן הקרא דלא מספינו להו בידיים שמעית מנה דעבירה הנעשית ע"י קטנים עבירה היא כמו ע"י גדולים וכמבואר ש"ס סנהדרין (נ"ד נ"ה ע"ב) קנון הוא ועיין ת"ה (סי' קכ"ה) א"כ בבישול של קטן הוי פבא בעבירה ויש ליישב] וע"ש תוס' (נ"ד קט"ו) ותמורה (נ"ד ד') גבי צורם אונן בכור דהוי תועבה אף פשנעשה ממילא ועיין פ"ח (סי' ס"ד) וכ"כ בב"ח אף אם נתבשל ממילא הוי תועבה ואסור לאכול דהתורה לא הקפידה על הפועל רק הפעולה שבישול בב"ח יחד מתועב ואסור וממילא אף אם מבשל בעד חול' אף דתבא עליו ברכה מ"מ תועבה הוי גוף הבב"ח שנתער' ע"י בישול יחד ואסור לקריא רק לחולה מותר או דחוי וכמו נבלה דהותר לחולה ומ"מ לקריא אסור כן בב"ח הנתבשל לצורכו ולא צריף לזה קרא וילפינו ג"כ מלא תאכל כל תועבה.

וי"ל הא דצריף רב אשי ללמוד איסור בב"ח אכילה ונחאה מל"ת כל תועבה ולא ממה דכתיב ג"פ לא תבשל. וגם הכי לרב אשי לא יתחייב מלקות על אכילה דבב"ח דהא מל"ת כל תועבה לא לקי דהוי לאו שפכלות.

רק רב אשי אשמועינן דאי לאו מלא תאכל כל תועבה היינו אומרים דהתורה לא אסרה רק הנהירה שלא לבשל וגם שלא לאכול ולהנות ממה שנתבשל בעבירה ולכך הוציא אכיל' בלשון בישול אבל אם לא נתבשל בעבירה או ע"י גוי או ע"י קוף לא היינו יודעין דאסרה התורה ולכך קאמר מניין לבב"ח שאסור באכילה היינו אף אם לא איתעבד בהו עבירה דבישול קאמר מלא תאכל כל תועב' היינו דגוף הדבר מתועב מה שנתבשל בב"ח יחד מאחר שתעבתי לך להתרחק מבישולו שלא לבשלם יחד אסור וכמ"ש רש"י.

ואפתי ל"ה יודעין דאסור בהנאה אם לא איתעבד ע"י עבירה לכך קאמר פיון דילפינו מל"ת כ"ת ממילא הנאה בכלל אכילה: ויש לחקור להסוברים בדעת רמב"ם דאינו לוקה על הנאה אף בב"ח דיש קרא מיוחד לא תבשל מ"מ פיון דהוא רק באם אינו ענין וכמ"ש הלח"מ (פ"ט) ממ"א.

או משום דאפשר בלא מעשה ועיין מל"מ (פ"ה) מיסה"ת. יהי הטעם ממה שהיא יש לחקור אם נשבע שלא ינהג מבב"ח שנתבשל יחד אם חל השבועה כמו דלדעת הרמב"ם בנשבע על ח"ש איסור' שלא יאכל דחל השבועה ולקי פשעובר הואיל דאינו מפורש בתורה כמבואר בדבריו הלכות שבועות פן נמי בזה הואיל דלא לקי פיון דאינו מפורש בתורה שלא ליהנות י"ל דחל השבוע' ולקי אם נהנה או י"ל פיון דעכ"פ פתיב שלשה פעמים לא תבשל ומוקמינן אהד לאיסור בישול וא' לאיסור אכילה וא' לאיסור הנאה אף

שהוא באם אינו ענין וְלֹא לְקִי רַק עַל אֲכִילָה מִקִּי כַּמִּשְׁלַח הַלַּח"מ שֶׁמִּשְׁלַח הַלַּח"מ עַל הַנֶּאֱמָר אוֹ מִשׁוּם דְּהוּי כְּאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה מ"מ לְעֵינֵי זֶה מְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה מְקַרֵּי וְלֹא חָל הַשְּׁבוּעָה דְּכָבֵר מְשֻׁבָּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינַי כְּמוֹ דְּוֹדַי לֹא חָל אִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאָכֵל כָּל פְּרִי מִבְּחַר אֶף דְּלֹא כְּתִיב מְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה מ"מ כִּינֵן דְּחֵד לֹא תִבְשַׁל הוּא עַל אֲכִילָה בְּאִם אֵינוֹ עֵינֵי וּבִקִּי כַּמִּשְׁלַח הַלַּח"מ וְלֹקְהָ הוּי כְּמְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה וְלֹא חָל הַשְּׁבוּעָה כ"כ י"ל אִם נִשְׁבַּע עַל הַנֶּאֱמָר שְׁלֵא יִהְיֶה ג"כ כִּינֵן דְּהוּי בְּאִם אֵינוֹ עֵינֵי אֶף דְּאֵינוֹ לֹקְהָ מ"מ הוּי כְּמְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה וְלֹא חָל הַשְּׁבוּעָה.

וְאִם נֹאמֵר כִּן אֲתִי שְׁפִיר דְּטוֹבָא אֲשִׁמוּעֵינֵן מִמָּה דְּכ"ג ג"פ לֹא תִבְשַׁל דְּמוֹקְמֵינֵן חֵד לְאִיסוּר אֲכִילָה וְחֵד לְאִיסוּר הַנֶּאֱמָר וְהוּי כְּמְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה וְלֹא חָל הַשְּׁבוּעָה מִשְׁא"כ אִם לֹא הִיָּה נֹאמֵר ג"פ לֹא תִבְשַׁל וְהֵינֵנו יוֹדְעֵינֵן לְאֶסְרָה גַּם בְּהַנֶּאֱמָר מְלֵא תֵאָכֵל כָּל תּוֹעֵבָה וְהֵינֵנו אוֹמְרִים דְּלֹא תֵאָכֵל אֶחָד אֲכִילָה וְאִיסוּר הַנֶּאֱמָר בְּמִשְׁמַע מ"מ כִּינֵן דְּאֵינוֹ מְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה אִיסוּר הַנֶּאֱמָר הִי חָל הַשְּׁבוּעָה אִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יִהְיֶה וְהִיָּה נִהְיֶה מִבְּחַר ע"י מַעֲשֵׂה הִי לֹקְהָ וְאֶף אִם נֹאמֵר דְּהַנֶּאֱמָר הוּאִיל דְּאֶפְשָׁר שְׁלֵא ע"י מַעֲשֵׂה אֵינוֹ לֹקְהָ מ"מ בְּלֹא שְׁאִין בּוֹ מְלֻקוֹת הִי עוֹבֵר וְעֵכְשֵׁי דְּכְתִיב ג"פ לֹא תִבְשַׁל וּמוֹקְמֵינֵן חֵד לְאִיסוּר הַנֶּאֱמָר לֹא חָל ע"ז כָּלֵל הַשְּׁבוּעָה דְּהוּי כְּמְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה וְצ"ע בְּזֶה: וְעֵינֵינֵן רַמְבַּ"ם (פ"ח"י) מְפֹסְלוֹי הַמְּוֹקְדָּשִׁין שְׂכ' כָּל קָרְבָן שֶׁהוּא פְּסוּל הָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ כִּינֵן בְּמִזִּיד לֹקְהָ שְׁנֹאמֵר ל"ת כָּל תּוֹעֵבָה מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ שְׁאִין הַכְּתוּב מְזַהֵר אֲלֵא עַל פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָּשִׁין וְכִן קִדְשִׁים שֶׁהוּסַל בְּהֵם מוּם הָאוֹכֵל מֵהֶם כִּינֵן לֹקְהָ ה"ה בְּכָלֵל כָּל תּוֹעֵבָה וְעֵינֵינֵן מ"מ (פ"ד) מְבַכּוֹרוֹת וּבִס' הַחִינּוּף (ס' תמ"ח) כ' דל"ה לֹא שְׁבַכְלָלוֹת לְפִי שְׁעֵיִקְרוּ לֹא בָּא אֲלֵא עַל פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָּשִׁין וְשְׁאֵר אִיסוּרֵינֵן יוֹצְאֵינֵן מְכָלְלוֹ מִמָּה שֶׁהוּצִיא הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן כָּל תּוֹעֵבָה וְלֹא אָמַר לֹא תֵאָכֵל פְּסוּל מ"מ ע"ש וּבִמ"ש הַשְּׁעֵר הַמְּלֵךְ הַלְכוֹת יִסֵּה"ת שְׁזָה ג"כ דַּעַת רַמְבַּ"ם וּמ"ש שְׁאִין הַכְּתוּב מְזַהֵר אֲלֵא עַל פְּסוּלֵי מ"מ דְּע"ז עֵינֵנו דְּע"ז עֵיִקְרָה וְאֶף דִּילְפִינֵן שְׁאֵר אִיסוּרֵינֵן מ"מ הוּא מְכָלְלוֹ וְא"כ מְמִילָא ל"ה דְּכָר הַמְּפֹרֵשׁ בְּקִרְאָה מִשְׁא"כ כִּינֵן דִּילְפִינֵן אִיסוּר הַנֶּאֱמָר מִתּוֹרָא דְּלֹא תִבְשַׁל הוּי כְּמְפֹרֵשׁ בְּקִרְאָה שְׁלֵא לְהַנּוֹת.

וּמַה"ט דְּעֵיִקְרָה הַקִּרְאָה קָאֵי עַל פְּסוּלֵי מְוֹקְדָּשִׁין וְשְׁאֵר אִיסוּרֵינֵן יוֹצְאֵינֵן מְכָלְלוֹ י"ל נְמִי דְּלֹא קָאֵי הַקִּרְאָה רַק בְּאִיסוּרֵינֵן שְׁהֵן בְּאִיסוּר לֹא דוֹמְיָא דְּפְסוּלֵי אֲבָל אִיסוּרֵינֵן שְׁהֵן רַק בְּאִיסוּר עֲשֵׂה לֹא נוֹכַח לְמִילָף מְזָה כְּמוֹ חוֹלִין שְׁנִשְׁחַטּוּ בְּעִזְרָה דִּיזְעֵנוּ אִיסוּר אֲכִילָתוֹ מְדַכְתִּיב כִּי יִרְחַק מִמָּה בְּרִיחֻק מְקוֹם אֶתָּה זוֹבַח וְאִי אֶתָּה זוֹבַח בְּקִרְוּב מְקוֹם מ"מ כִּינֵן שְׁאֵינוֹ בְּלֹא וְאִזְהָרָה מִמֶּשׁ רַק מְכָלֵל דְּכְתִיב כִּי יִרְחַק י"ל דְּלֹא נוֹכַח לֹאמֵר אִיסוּר הַנֶּאֱמָר בּוֹ מַה"ת כִּינֵן דְּעֵיִקְרָה הַקִּרְאָה דְּל"ת כָּל תּוֹעֵבָה הוּא עַל אִיסוּר לֹא הַמְּפֹרֵשׁ.

וְעֵינֵינֵן ס' דו"ח לְרַבֵּעַ"א ז"ל פְּסָחִים (דָּף כ"ב) דְּהַקְשָׁה עַל רַש"י דְּכ' וְאִי אֶתָּה מְשַׁלֵּיף לְכָלֵל חוֹלִין שְׁנִשְׁחַטּוּ בְּעִזְרָה דְּכְתִיב וּמִשׁוּם דְּאִין מְפֹרֵשׁ בְּהֵן לֹא בְּהִדְיָא בְּאֲכִילָה אִיצְטְרִיף לְמִילָף לְהוּי אִיסוּר הַנֶּאֱמָר מֵהֶכָּא וְהַקְשָׁה הָא כִּינֵן דְּאֲכִילָה וְשְׁחִיטָה הוּא מַה"ת מְמִילָא לִיתְסַר בְּהַנֶּאֱמָר מְקִרְאָה דְּל"ת כָּל תּוֹעֵבָה דְּגַם אִיסוּר הַנֶּאֱמָר בְּמִשְׁמַע וְלֹר' יְהוּדָא דְּס"ל חוֹלִין שְׁנִשְׁחַטּוּ בְּעִזְרָה לֹא דְּאוֹרִינְתָא מ"ט הָא מְמִילָא מִיתְסַר מִדִּין תּוֹעֵבָה.

וּלְמ"ש א"ש דְּמְזָה לֹא נוֹכַח לְמִילָף לְאֶסְרָה בְּהַנֶּאֱמָר מַה שְׁאֵינוֹ בְּלֹא מְפֹרֵשׁ כְּנ"ל: וְעוֹד יֵשׁ לְצַדֵּד הָא דְּצָרִיף לְמִילָף אִיסוּר הַנֶּאֱמָר מִג"פ לֹא תִבְשַׁל דְּאִי ל"ה כְּתוּב רַק ב"פ חֵד

לבישול וחד לאכילה ללקות ומל"ת כ"ת גילף איסור הנאה היינו אוסרים בהנאה אף אם בישל בשר נבלה עם חלב דלוקה על בישולו כמבואר רמב"ם (פ"ט) ממ"א המבשל בשר מתה או חלב וכיוצא בהן בחלב לוקה על בישולו ואינו לוקה על אכילתו משום בב"ח ולדעת רמב"ם אף בהנאה לא נאסר פיון דלא נאסר משום בב"ח וכמו שהוכיחו מדעתו בפ"י המשנה מס' פרייתות וע"י לח"מ שם ובדגול מרובה וזה א"ש פיון דכתיב ג"פ לא תבשל הורה לנו דכל מה שלא נאסר באכילה מצד בב"ח אף דחייב על הבישול מ"מ אינו אסור בהנאה אבל אם לא הי' נאמר ג"פ ל"ת היינו אומרים ממה דכתיב לא תאכל כל תועבה דיש בו איסור הנאה ג"כ והיינו אוסרין בהנאה ג"כ ואף דלא תאכל לא קאי על מה דבלא"ה אסור מטעם חלב ונבילה משום דאין איסור חל על איסור ז"א דהא בלא"ה לא יתחייב מלקות דהוי לאו שבכילות רק להוסיף אזהרה היינו אומרים דנכלל גם בזה להזהיר שלא יאכל התועבה אם בישל נבלה או חלב בחלב והיה ג"כ אסור בהנאה לכך נאמר ג"פ לא תבשל להורות דמה דליתא בלאו דאכילה משום בב"ח ללקות לא נאסר בהנאה: והנה מ"ש הרמב"ם וכיוצא בהן נראה מדבריו דאף בשר טריף' המבשל בחלב לוקה דאיסורין אחרים יש אבמה"ח וטריפה שיתחייב על בישול לבד.

ובספר בית הלל כ' לאסור לבשל בשר טריפה בחלב בהמה טהורה כדי למכור לגוי אם ננדמן לו ואסור מה"ת ובהנאה והביא ראיה מש"ס חולין (דף קט"ו ע"ב) דבי ר"א תנא ל"ת כל נבלה אמה אמה תורה פשתמפרנה לא תבשלנה עיי"ש ברש"י והה"ד טריפה נמי דמ"ש מנבילה ואע"ג דכל הפוסקים לא הביאו רק הא דתנא דבי ר' ישמעאל מ"מ גם לימוד זה אמת לדינא ומשמעות דורשין א"ב ולכן מי שמבשל בשר נבלה וטריפה בחלב הוא אסור בהנאה עכ"ד.

ובאמת מזה אין כ"כ ראיה דאף דכתיב לא תאכל כל נבלה ובסיפא דקרא פתיב לא תבשל ע"כ לא קאי על כל מיני נבלה דהא אף חיה בכלל דלא תאכל כל נבלה ונחיה נתמעט מגדי למה דפסקינן כר"ע דאינו נוהג בחיה ואעפ"כ פתיב אחריו לא תבשל וע"כ לדידן או אי תנא דבי ר"א סובר ג"כ כר"ע ע"כ דלא קאי על כל מיני נבלה כמו כן י"ל דלא קאי על טריפה והטעם די"ל דליכא איסור לבשל דהא מה דממעטינן ולא בחלב שחוטה כ' רש"י (דף קי"ג) בחלב אמו משמע דלא נאסר חלב אלא ממין שפאסר בשר ויגדי הא איתרבאי ביה כל בהמה טהורה ולא טמאה הלכך חלב כגדי דהא אמו פתיב וקא ממעט חלב טמאה אפילו הבשר טהור.

א"כ יש לדון מזה דכמו כן בשר בהמה טהורה מותר לבשל בחלב חיה פיון דבשר חיה מותר פיון דלמדנו דלא נאסר חלב אלא ממין שפאסר הבשר. וראיתי בגליון יו"ד מר' עקיב' איגר ז"ל שכתב אבל בחלב חיה חייב וכ"כ בית הלל ולא ראיתי פזאת בדברי הבית הלל וגם לכאורה מהראוי להיות מותר מה"ת כמו דממעטינן מחלב אמו ולא בחלב טמאה דחלב כגדי א"כ כמו כן נאמר דלא נאסר החלב רק ממין שפאסר הבשר וכ"כ בתפל"מ.

א"כ כמו כן יש לדון אם נדרש בחלב אמו ג"כ למעט מה שאינו ראוי להיות אם וכיון דטריף' אינה יולדות אין במבשל בחלב טריפה איסור מבשל בב"ח וכמו כן גדי צריף להיות שלא יהיה טריפה.

אולם באמת כבר מבואר באו"ה המובא בפ"מ ובגליון הגרע"א ו"ל דיש איסור תורה בחלב טריפה דראוי להיות אם באם היתה מעונבת מקודם יכול להוליד אחר שנטרפה ורק אם נטרף מתחיל יצירתה כגון יותרת וכדומה י"ל דאין בחלבה דין בב"ח דאורייתא ובאמת מדממעט רק חלב שחוט יש לדון דטריפה לא נתמעט וממילא נדאי דבשר טריפה אסור מה"ת לבשל בחלב ונה שכ' הרמב"ם פיוצא בו דאם אין פנונתו רק על אבמה"ח קיה לו לרמב"ם לפרט.

אף מ"ש הבית הלל דמבשל נבלה וטריפה בחלב אסור בהנאה. אף דנתבאר מדברי הרמב"ם דנבלה וטריפה יש בהן איסור בישול דבב"ח מ"מ לענין הנאה לא נתבא ודעת האחרונים דיש לסמוך על דבריו בפירוש המשנה מס' פרייתות דמותר בהנאה פינו דלא יש בהו איסור אכילה מטעם דאין איסור חל על איסור וכמו שכ' לדינא הדגול מרבבה ומדברי או"ה הג"ל (פ"ל ל' אות י"ד) דכ' דחלב טריפה הוא פכל שאר חלב דאורייתא גם מצד בב"ח ונדנין בספיקת לחומרא משמע דהוא לענין איסור הנאה דהא לענין אכילה בלא"ה הוי ספיקתו לחומרא מצד חלב טריפה ובהגהות שם (אות ט"ו) פתב פן דבלא"ה אפילו לא היתה ראוי להיות אם ספיק' לחומרא ולמ"ש נ"מ לענין הנאה מזה נראה דההגה סובר דכיון דאין איסור אכילה דבב"ח חל על טריפה לא חל ג"כ איסור הנאה ולדעת המרדכי פ"ק גה"נ דציר נבלה וטריף אסורה רק מדרבנן דלא ילפינו טריפה מן טמאה ובטמא יש רבוי הטמאי לאסור צירו ורוטבו ולא בטריפה.

ועיין פ"ח (סי' ע' ס"ק ח"י) א"כ י"ל אף חלב טמאה אסור מדאורייתא אבל בטריפה דצירן מותר מה"ת חלב טריפה ג"כ רק מדרבנן אסור ובנדאי חל איסור בב"ח אף האו"ה נדאי סובר דאסור מה"ת. אולם אף האסור מה"ת ליפא לאו כמבואר ברמב"ם ומקראוי שיחול ע"ז איסור בב"ח וע"כ דמ"מ אף דא"ב מלקות עדיף מחצי שיעור ולא חל עליו איסור בב"ח ועיין לח"מ שם: דם בחלב דאסור מדרבנן בבישול אינו מוכן לכאורה דלאיזה טעם גזרו חז"ל באיסור בב"ח הא בלא"ה אסור משום דם והוי כמו טמאה דמותר בבישול ובהנאה לכ"ע ומצאתי בגליון הגרע"א ו"ל דהניח בצ"ע וקצת י"ל דהא נדאי פכד שהוא דם אם בשלו בחלב חייב אף דאמרינו גדי להוציא דם מ"מ אינו יוציא אבר מן גדי ואם בשלו בחלב חייב וכבר השיגו על המהר"מ שיף בזה א"כ י"ל דגזרו אף בדם אטו פכד: סי' ב' אם בישל בשר בחלב ולא נתבשל כמאכל בן דרוסאי כ' הפ"ח דאינו אסור מה"ת כדאמרינו חולין (דף ק"ח) באיזה בישול אמרו בבישול שאחרים אוכלים אותו הרי כל שאין אחרים אוכלים אותו לא מקרי בישול וכיון דאינו אסור אלא מדרבנן שרי בהנאה ותמה עליו במה שהבין הפ"ח לפרש כל שאחרים אוכלים היינו כמאכל בד"ר שהרי רש"י פי' שם שאחרים אוכלים גוים פלומר שנתבשל כל צרכו הרי דצריך בישול גמור.

וכן עמד בזה הפ"מ בפתיחה. אולם בדברי ריטב"א שם פתוב להדיא כמ"ש הפ"ח וכתב ומסתברא כ"צ היינו כמאכל בד"ר שדרה אוה"ע לאכול פן.

וכתב וה"מ לענין איסור תורה דאלו לדינא דרבנן אפי' צונן בצונן אסור עכ"ל. הרי דסובר בפשיטות דבישול בלשון הכתוב בישול כמאכל בד"ר הוי בישול גמור לחייבו מלקות.

וימה שְׁהִיָּא בַחֲקִי לְמַתּוֹסְפָתָא פ"ג דְּמַכּוֹת דְּתַנְי כְּמָה יִתְבַּשְׁל וִיְהֵא חֲיִיב כְּדִי שְׁיֵהֵא נְאָכְל מְשׁוּם זֶה דְּמִשְׁמַע דְּבַעֲי בִישׁוּל גְּמֹר וּלְמ"ש הֶרִיטְבִּי א דְּדַרְךָ אוּה"ע לְאָכּוֹל כֵּן וּמְחַשְׁב לְגַבִּיָּהוּ כ"צ זֶה ג"כ פְּנוּנַת הַתּוֹסְפָתָא כְּדִי שְׁיֵהֵא נְאָכְל מְשׁוּם בִישׁוּל זֶה וְהֵינּוּ כְּמַאֲכַל בְּדַר"ס: וַיֵּשׁ לְעֵינַי אִם לֹא נִתְבַּשְׁל עַד יֵינן כְּמַאֲכַל בְּד"ר לְמָה לֹא נִימָא דְאִסּוּר בְּהִנָּאָה פִּינּוּ דַעֲכ"פ הִיָּה מְעַט בִישׁוּל נִימָא דְחֲצִי שְׁעִיּוֹר אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה וְכִינּוּן דְאִסְרָה תּוֹרָה הַבִּישׁוּל נִימָא דְאִסּוּר דְאִסּוּר מְכַדִּי שְׁעִיּוֹר בִישׁוּל יִהְיֶה אִסּוּר מֵה"ת כְּמוֹ דְמַצִּינוּ בְּכָל שְׁעִיּוֹרֵי תּוֹרָה דְחֲצִי שְׁעִיּוֹר אִסּוּר מְטַעַם דְחֲצִי לְאִצְטְרוּפִי וְה"נ פִּינּוּן דְהַתְחִיל מְעַט לְהַתְבַּשְׁל חֲזִי לְאִצְטְרוּפִי דְאִם יִגְמֹן הַבִּישׁוּל יִהְיֶה חֲיִיב.

וְנִימָא דְאִסּוּר מֵה"ת לְבַשְׁל פְּחוֹת מְכַדִּי שְׁעִיּוֹר כְּמַאֲכַל בְּד"ר וּבְכַרְיִיָּתָא דְקַתְנֵי בְּאִיזָה בִישׁוּל הֵינּוּ לְחֲיִיבוּ מְלָקוֹת בְּזָה בְּעֵי שְׁאֲחֲרֵי אוֹכְלִים וַיֵּשׁ לְחַלְק בְּזָה: וְעֵינַי פ"מ בְּפִתְיָה דְחֲקַר בְּבִישׁוּל ח"ש אִם אִסּוּר בְּהִנָּאָה מֵה"ת דְאִם הֵט' דח"ש מְשׁוּם דְחֲצִי לְאִצְטְרוּפִי הֵינּוּ לְעַנְנֵי אֲכִילָה יֵשׁ שְׁעִיּוֹר צִירוּף כְּדִי אֲכִילַת פְּרָס אָבֵל לֹא עַל בִישׁוּל וְהִנָּאָה.

אוּ דְלָמָּא הִפִּי דְחֲצִי לְאִצְטְרוּפִי דְרֵאוּי לְצַרְף עִם ח"ז אַחַר נִיְהִי שְׁעִיּוֹר שְׁלָם. וְדוּמָה לְזָה כ' הַשְׁאֲגָתָא אַרְי' לְעַנְנֵי אִסּוּר לֹא דְבַל יִרְאָה דְחֲמִץ אִם עוֹבֵר ג"כ בְּאִסּוּר דְאוֹרְיִיָּתָא עַל ח"ש.

וְכַתְב ג"כ דל"ש חֲזִי לְאִצְטְרוּפִי דְאִם יִצְרַף עוֹד כְּדִי ח"ז לֹא יִהְיֶה הָאִסּוּר לְמַפְרַע רַק מְנִי אֲזַ כְּשִׁי צַרְף וּא"ד לְחֲזִי לְאִצְטְרוּפִי דְגַבִּי אֲכִילָה דְשִׁם בְּהִכְרַח יִצְרַף מֵה שְׁאֲכַל מְקוֹדֵם לְזָה לְהַשְׁתָּא וְנִימָא דְאִסּוּר אָבֵל לְעַנְנֵי ב"י עוֹבֵר כָּל רַגַע וְרַגַע וְהוּי כְּנֻעֲשָׂה מְחַדֵּשׁ הָאִסּוּר כֵּן נִמְי אִם יִצְרַף וִיבַשְׁל מְחַדֵּשׁ ח"ש זֶה עִם עוֹד ח"ש יִתְחַיֵּיב מְחַדֵּשׁ דְאִם יֵשׁ בִישׁוּל אַחַר בִישׁוּל לְגַבִּי בִישׁוּל בְּב"ח לֹא נִצְטְרָה לְצַרְף הַבִּישׁוּל הֶרֵאשׁוֹן וְאִם אִין בִישׁוּל אַחַר בִישׁוּל ג"כ לֹא נִוְכַל לְצַרְף מֵה שְׁנִתְבַּשְׁל מְקוֹדֵם לְזָה דְלֹא מְצַרְפִּין בְּכַדִּי אַכ"פ לְעַנְנֵי שְׁאָר אִסּוּרִין.

אֲמַנְם אִם נִימָא כְּמ"ש הִפ"מ דְחֲצִי לְאִצְטְרוּפִי הִפִּי דְאִם הִיָּה עוֹד עַד תְּשַׁלּוּם הַשְׁעִיּוֹר הִי חֲיִיב הוּי זֶה חַלְק מִן הָאִסּוּר אֲזַ הִיָּה הַדִּין גַּם לְעַנְנֵי אִסּוּר ב"י בְּחֲמִץ שְׁיֵהֵיָה אִסּוּר מֵה"ת: וְהִנָּה מְצִינוּ לְעַנְנֵי גְּנִיבָה וְגִזְיָלָה דְכַתְב הַמ"מ רִישׁ ה"ג דח"פ אִסּוּר מֵה"ת כְּמוֹ כָּל ח"ש דְאִסּוּר מֵה"ת.

וּבְהִגָּהוּתֵי לִס' ד"ח דִּינֵי גו"ג (ס' ב') הַבְּאִתִּי לְהַקְשׁוֹת ע"ז דְּבַחֲצִי פְּרוּטָה פִּינּוּן דְמוֹחַל אַח"כ ל"ש חֲזִי לְאִצְטְרוּפִי וְדוּמָה לְהָא דְמַס' שְׁבַת (דף פ') בְּהוֹצִיא ח"ש וְהִנִּיחוּ וְחִזּוּר וְהוֹצִי דְחֲיִיב וְאִם קָדָם וְהִגְבִּיָה הַחֲצִי הֶרֵאשׁוֹן קוֹדֵם הַנְּחַת חֲצִי הַשְּׁנִי נַעֲשָׂה כְּמוֹ שְׁנֻשְׁרָף וּפְטוּר וְה"נ דְכְּנוּתֵי.

וְכַתְבִּתִּי לְיִישָׁב דְהָא קִי"ל לְעַנְנֵי אֲכִילַת אִסּוּר בְּאָכַל ח"ש וְהִקִּיאוּ וְחִזּוּר וְאָכְלוּ חֲיִיב שְׁהִרֵי נְהִנָּה גְּרוֹנוּ בְּכַזִּי כְּמַבְוָא סוּף פ' גו"נ נִימָא ג"כ הָא כְּבָר הִלָּךְ לוֹ הִנָּאָת גְּרוֹנוּ מִח"ש הֶרֵאשׁוֹן וְע"כ צ"ל דַעֲכ"פ קְלָטָה גְּרוֹנוּ בְּהִנָּאָת חֲקֵף מְפִזִּית ע"י צִירוּף וְחֲיִיב כֵּן נִמְי לְעַנְנֵי גְּנִיבָה.

ולמ"ש הפ"מ דְשִׁיעוּר צִירוּף בְּכַדָּא"פ לָא נֶאֱמַר רַק לְעִנְנֵי אֲכִילָה ע"כ הָא דְמַצְרַפִּין הַח"ש
לְהַשְׁלִים לְשִׁיעוּר שְׁלָם גְּבִי הוּצָאָה דְשִׁבְתָּהּ הוּא מִשּׁוֹ דְכָל יוֹם שְׁבִתָּהּ וְקִדְוָתָהּ מְצַרְפִּי. אוּלָּם
למ"ש דְחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי הַפִּי דָּאָם הִי' אֲזִי עַד תְּשַׁלּוּם הַשִּׁיעוּר הִי' חֲזִיב.

א"כ בלא"ה א"ש מְגֻזֵל דְשָׁם עכ"פ אָסוּר מַה"ת אָף דְנֶאֱמַר דְלָא חֲזִי לְאַצְטְרוּפִי אַח"כ
מ"מ חֲזִי לְאַצְטְרוּפִי אִם הִי' אֲזִי כְּדִי שִׁיעוּרוֹ וּבְשִׁבְתָּהּ זֶה אָסוּר מַה"ת. וּבְרַמְבַּ"ם פ"ו
מְמַעֲיָלָה כ' וַיִּרְאֶה לִי שְׂאִינוֹ לֹקֵה עַל פְּחוּת מִש"פ וּמְבֹאָר דַּע"כ"פ ח"ש לְגַבִּי אִיסוּר
הַקְדָּשׁ אָסוּר מַה"ת וּבַמִּל"מ שָׁם רָמְזוּ עַל דְבָרֵי רִשְׁבָּ"א גִיטִין (דָּף י"ב) וְשָׁם מְבֹאָר דְאִינוֹ
אָסוּר מַה"ת לִיקְהוֹת בְּפְחוּת מִש"פ מִן הַהַקְדָּשׁ רַק מִדְּרַבְּנָן: וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהִבְיָא רְאָיָה
לְדַעַת רִשְׁבָּ"א מְהָא דְמְבֹאָר פְּרִיתוֹ (דָּף ח"י ע"ב) דְפְרִיָּה אַמַּאי גְּבִי מְעִילָה מְצַטְרַף אַפִּי
מִכָּאֵן וְעַד ג' שְׁנַיִם מְדַכְתִּיב תְּמַעֲנֵל מְעַל רִיבָה הָא פִּיפְרָה עֲלֵי יוה"כ וּמְתַרְץ וְאִיב"ע כִּי
מְכַפֵּר יוה"כ"פ עַל פּוֹלָא שִׁיעוּרָא עַל פְּלָגָא דְשִׁיעוּרָא לָא מְכַפֵּר וּבַמִּל"מ (פ"ג מְשַׁגְּגוֹת) כ'
וְהוּא דְבַר פְּלָא בְּעֵינֵי וְלִכְאוּרָה י"ל פִּינּוֹן דַּח"ש אָסוּר מְטַעַם דְחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי וְכִי מְצַרְפִּי
אַח"כ לְשִׁיעוּרָא נְשַׁלְּם הָאִיסוּר.

וא"כ אִימַת נְגַמְרָה הָאִיסוּר אַחַר יוה"כ וְלָא מְכַפֵּר יוה"כ לְמַפְרַע עַל הַעֲתִיד לְצַרְפִּי. אוּלָּם
הָא מְבֹאָר בְּש"ס שְׁבִתָּהּ (דָּף ע"ח ע"ב) פְּלִגְתָּהּ ר"י ור"ל.

בְּאוּכַל ב' זִיתֵי חֶלֶב בְּהַעֲלֵם אֶחָד וְנוֹדַע לוֹ עַל הָרֵאשׁוֹן וְחִזּוֹר וְנוֹדַע לוֹ דַּר"י מְחִיב שְׁתֵּי
מְדַכְתִּיב עַל חֲטָאתוֹ ור"ל אוֹמֵר א"ח אֶלָּא א' מִדְּכ' מְחֲטָאתוֹ ור"י מוֹקִי הָא דְכַתִּיב מְחֲטָאתוֹ
בְּאוּכַל כְּזִית וּמְחֻצָּה וְנוֹדַע לוֹ עַל כְּזִית וְחִזּוֹר וְאָכַל ח"ז אַחַר בְּהַעֲלֵמוֹ שְׁל שְׁנֵי מ"ד
לְאַצְטְרוּפִי קַמ"ל דְהִנּוּ כְּנוֹדַע לוֹ עַל הַפֶּל דְאִי הִנּוּ מִיִּתֵי קֶרְבָן הִנּוּ מִיפְפֵּר בְּהַדְי' בְּלֵי שׁוּם
יְדִיעָה ע"ש בְּרִש"י.

וי"ל דַּר"י ור"ל לְשִׁיטְתָם אֲזִלוּ דַּר"י סוֹבֵר דַּח"ש אָסוּר מַה"ת מִשּׁוֹ דְחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי
הִינּוּ פִּינּוֹן דְשִׁיעוּר אֲכִילָה הוּא בְּכִזְזִית וְהַלְלַמ"ס דְבִכְדִי אַכ"פ מְצַטְרַף וְאִי ס"ד דַּח"ש
מְוֵתֵר מַה"ת אִיָּהּ הָיִתֵר מְצַטְרַף לְאַיסוּר וְאִין סְבָרָא שְׁיִתְחַזִּיב עַל ח"ז הָאֲחֵרוֹן.

וע"כ מְוֵכְרַח דַּח"ש הִנּוּ הַתְחַלָּה וְחֶלֶק מִן הָאִיסוּר וְכַשְׁנִשְׁלָם לְשִׁיעוּר חֲזִיב לְמַפְרַע. וְא"כ
פִּינּוֹן דְנוֹדַע לוֹ עַל זִית הָרֵאשׁוֹן אִם הִנּוּ מְבִיא קֶרְבָן הִנּוּ מְכַפֵּר וּלְכַף אִינוּ מְצַטְרַף לַח"ז
הָאֲחֵרוֹן וְלַר"ל הַדִּין לְהִיפּוֹ פִּינּוֹן דַּח"ש מְוֵתֵר מַה"ת ע"כ הָא דְמְצַטְרַף פְּשָׁמְשָׁלִי
לְשִׁיעוּר הִינּוּ דַּגּוּזָה"כ וְהַלְלַמ"ס שְׁיִלְקָה עַל ח"ז שְׂאוּכַל בְּאַחְרוֹנָה בְּכַדָּא"פ שְׁל ח"ז
הָרֵאשׁוֹן אָף שְׁחֻצֵי הָרֵאשׁוֹן הִנּוּ מְוֵתֵר וְא"כ מַה"ת ל"ה צְרִיף לְכַפֵּר' עַל ח"ז הָרֵאשׁוֹן
פִּינּוֹן דְמוֹתֵר לְכַף מְצַטְרַף פְּשָׁאֲכַל אַח"כ ח"ז הָאֲחֵרוֹן וְאָף שְׂאוּכַל לְאַחַר כְּפָרָה פִּינּוֹן שְׁל"ה
צְרִיף לְשׁוּם כְּפָרָה דְלִדִּידִי' מְוֵתֵר מַה"ת וְעִיקָר הַחִיּוּב עַל חַה"ש לְכַף מוֹקִי הָא דְכַתִּיב
מְחֲטָאתוֹ דְנוֹקָא כְּשָׂאֲכַל זִית וְחִזּוֹר וְאָכַל זִית שְׁלָם.

עכ"פ לַר"י מְבֹאָר דָּאָם נוֹדַע בְּנִתְיָם וְהִנּוּ עַל ח"ש הָרֵאשׁוֹן שׁוּב אִינוּ מְצַטְרַף הָאֲחֵרוֹן
אַל הָרֵאשׁוֹן א"כ אַמַּאי כְּשֶׁעֲבַר יוה"כ אִינוּ מְכַפֵּר עַל חַה"ש וְלָא נְצַרְפִּי אֶל מַה שְׁנִיחָה
אַחַר יוה"כ. אוּלָּם לְדַעַת הַרְשָׁבָ"א א"ש דְבַמְעִילָה פִּינּוֹן דַּח"ש מְוֵתֵר מַה"ת ע"כ הָא דְחֲזִיב
הוּא עַל חֻצֵי פ' הָאֲחֵרוֹנָה אָף דַּח"פ הָרֵאשׁוֹנָה הִנּוּ בְּהִיתֵר מַה"ת וְכִמוֹ לַר"ל בְּכָל אִיסוּרֵי
אֲכִילָה דְבָא עִיקָר הַחִיּוּב עַל ח"ש הָאֲחֵרוֹן כֵּן מוֹדָה ר"י בְּמַעֲיָלָה דְכְּוֹנְתָהּ.

ולפי"ז א"ש דאין יוה"כ מכפר על ח"ש פּינן דמדאורייתא ל"ה אסור הח"ש ועיקר החיוב על ח"פ האחרונה ואעפ"כ מצטרף. אולם לשיטת הרמב"ם קשה.

ולדעת הרשב"א י"ל בגניבה ג"כ דא"ד לאכיל' דגלי רחמנא בכזית וע"כ פּינן דחזי לאצטרופי הוי הח"ש חלק מן האסור משא"כ בגניבה דלא פתיב שיעורא רק הללמ"ס כמו כל שיעורין ובגזל הוא פרוט' י"ל דחייב על ח"פ האחרונה לצרף להח"פ הראשונה אף דל"ה אסור מה"ת עיין במל"מ ה' שבועות במקלקותו עם המזרחי אם אכילה דכתי' בתור' הוי השיעור בכזית והללמ"ס דח"ש אסור או דאכילה הפי' בכ"ש והללמ"ס מפקי מפשטא דקרא.

ויש להביא ראי' מש"ס דפסחים (דף פ"ד) דלאו דלא תוציא מן הבשר דכתיב בקרבן פסח דא"ח עד שיהי' בו כזית מדסמך לאכילה משמע דפירוש אכילה הוא דוקא בכזית והלל"מ דמצטרף ולקב' אסור ח"ש.

ועיין תוס' פסחים (דף כ"ח) ד"ה בדין דכתבו בשל הקדש ל"מ בתוך הפסח דאם לא פדאו אסור בהנאה ולכאורה נ"מ דמותר מה"ת ליהנות בפמש"פ מצד אסור גבוה כמ"ש הרשב"א ומצד אסור חמץ אסור מה"ת ושייך לומר מה"ת אכל אתה נהנה משל גבוה.

עכ"פ לדעת הרשב"א י"ל דלענין שאר אסורין כמו בישול בב"ח אינו אסור מן התורה ח"ש דל"ה חזי לאצטרופי במה דאם היה אז שיעור חיוב כמו שכ' הפ"מ: ויש לעיין למ"ש דטעמא דר"י דח"ש אסור מה"ת פּינן דהוי חלק מן האסור לצרפו אם ישלים השיעור.

אם אכל ח"ש בשוגג ובכדאכ"פ הנשלים לכדי שיעור במזיד ובהתראה י"ל דא"ח אף דהוי מזיד על ח"ש האחרון פּינן דהיה שוגג על ח"ש הראשון. וראיתי בס' פנים יפות עה"ת פ' שלח דפשיט לי' דאם קצר ח"ש בשבת ובטרם שהשלים להשיעור התרו בו וגמר הח"ש השני דחייב עי"ש ולענ"ד צ"ע פּינן דלא ניתן התרא' אלא להבחין בין שוגג למזיד וכינן דהי' שוגג על ח"ש הראשון לר' יוחנן דחצי שיעור אסור מה"ת הא דחייב על הצירוף היינו דח"ש הראשון היה גם כן חלק מן האסור א"כ אף דמקבל עכשיו ההתראה על ח"ש האחרון מ"מ פּינן דלא התרו בו על ח"ש הראשון אינו חייב ואף אם אומר דהי' מקבל ההתראה מ"מ א"ח ע"י עצמו ולא נוכל לצרף הח"ש הקדום לו הנעשה בלא התראה ואף לר"ל דחצי שיעור מותר מה"ת מ"מ י"ל דצריך שיהי' מזיד דוקא על כל השיעור וצ"ע: ומ"ש הפ"מ דלענין הנאה ל"ש לאסור בח"ש.

וכן פתב באו"ח בפתיחה להלכות פסח וכתב לדבר פשוט דלהנאה צריך כזית דלא חמור מאכילה ואוכל ח"ש נהנה ולא לקי אולם חקר אם ח"ש בהנאה אסור מן התורה דמפל חלב לא נוכל למילף הנאה מאכילה.

וכ' להוכיח מהא דחמץ הוי אינו ברשותו משמע דאף הנאה אסור ח"ש וכ' פּינן דנפקי אסור הנאה מלא יאכל לחזקת' או מאותו לר"י משמע אף כ"ש. ובצל"ח פסחים פתב פּינן דהנאה בלשון אכילה נאמרה שיעורו כמו אכילה ולדבריו לא נוכל למילף מפל חלב דלגבי אכילה נאמרה אכל לא לענין הנאה וכמ"ש הפ"מ.

והצל"ח פתב שם דלדעת הרמב"ם דאין לוקין על הנאה ליפא נ"מ לדעת שיעור הנאה בכמה משמע דסובר דגם לענין הנאה ח"ש אסור מן התורה. ולא אדע דהא נ"מ לענין פלאי הפך דלוקין אף לדעת הרמב"ם ואף די"ל פנין דהוציא הפתוב האיסור בלשון הקדש פן תוקדש דינו כמו הקדש לדון בו שיעור ש"פ.

אולם א"כ אם אכל חצי זית ויש בו ש"פ ילקה ועינין ירושלמי (פ"ו מס' תרומות) דקאמר מודה ר"ל באיסור הנא' מבוא' דאיסור הנאה לא תליא בשיעור אכילה וי"ל אפילו ח"ז אם ש"פ עובר מטעם הנאה.

ואם נאמר דל"ש חזי לאצטרופי לגבי הנאה י"ל קצת קושית המגיה שם במל"מ הלכות שגגות על קושית תוס' פסחים (דף כ"א) יהי הנאה בחמץ בפסח בכרת א"כ למה אצטרופי קרא הנפש לרבות השוטה פנין דאף על הנאה חייב כרת.

ולחנ"ל י"ל דרבוי דקרא הוא לרבות שתי' היינו לצרף בכא"פ מה שאין פן מטעם הנאה. אולם מדכתבו תוס' חולין (דף ק"כ) דאצטרופי נפש לרבות השוטה לענין כרת משמע קצת דלענין הנאה לאצטרופי ל"צ קרא וי"ל דהתוס' קושטא נקטי דעל הנאה אינו חייב כרת ואצטרופי קרא דנפש לרבות השוטה לכרת.

ומה דהוכיח הפ"מ לאסור ח"ש בהנאה דאל"כ אמאי הוי חמץ אינו ברשותו לא אבין דאפתי יקשה לר"ל דסובר ח"ש מותר מה"ת וע"כ צ"ל מטעם מצות תשביתו חשיב אינו ברשותו וכמו שכ' המקו"ח ריש הלכות פסח: וז"ל רמב"ם (רפ"ט) בב"ח אסור לבשלו ואסור לאכלו מה"ת ואסור בהנאה וקוברין אותו ואפרו אסור פאפר פל הנקברין ומי שבישל משניהם פזית פאחד לוקה כו' וכן האוכל פזית משניהם מהבשר והחלב שנתבשלו פאחד לוקה ואעפ"י שלא בישל ומלשונו הזהב דפתח אסור לבשלו ולאכלו מה"ת מבואר דאיסור תורה הוא אף בח"ש ולכך אמר אסו' להורות אף על פחות משיעור נאמר האיסור לבשלו וכמו דאסור לאכול מה"ת ח"ש פן אסור לבשל ח"ש וגם אסור בהנאה דלגבי הנאה ליפא נ"מ דליפא מלקו' לשיטתו ואח"כ מי שבישל משניהם והאוכל משניהם פזית לוק' דלענין מלקות בעי שיעור אבל לענין איסור תורה אף ח"ש כמו דאסור באכילה אסור בבישול ולענין הנאה ליפא שום חילוק דלעולם אינו לוקה לדעת רמב"ם אף בב"ח פמבואר מדבריו פאן דלא פתב רק מי שפבשל פזית משניהם וכן האוכל ולא כ' נהנה הרי דסובר גם אינו לוקה על הנאה וכדעת המל"מ ולא פדעת הפ"ח דבב"ח מודה הרמב"ם דלוקה ועינין פלתי (ס"ק י"ג) ובמ"ש דיני פסח (סי' ז'): סי' ג' ואם יש בישול אחר בישול בבב"ח הוכיח בכו"פ מר"פ פל הבשר דיש בישול אחר בישול מדאורייתא.

וראיתו מהא דר"פ פל הבשר לכך אינו עולה על שלחן אחד בשר עם גבינה גזירה שמא יעלה באילפס ראשון והא לא יעלה עה"ש בעת האוכל דבר חי וע"כ דכבר נתבשל רק יעלהו רותח וכבר נתבשל וישים בו גבינה ש"מ דאף בכה"ג קרוי איסור תורה דאי דרבנן הוי גזירה לגזירה ודבריו צ"ע הא י"ל ע"כ אין בישול אחר בישול בבב"ח רק אם נתבשלו תרנוניהו יחד אז פנין שפבר קבלו טעם זה מזה אינו מוסיף שום דבר בבישול השנית אבל אם נתבשל פבר הבשר והחלב פל אחד בפ"ע ואח"כ נתערבו ונתבשלו שניהם יחד בזה לכ"ע יש בישול אחר בישול פנין דע"י בישול השני נתערב הטעם וקבלו

טעם זװען מױזע דער ביישול משא"כ בלוע בכלי דכבר נתבשלו יחד סברי הש"ף והפ"ח והמ"י שפיר דאינו רק חומרא בעלמא פיון דכבר נתבשלו יחד אין בזה ביישול אחר ביישול.

וראיתי בס' ממ"ח שהוכיח דאין ביישול אחר ביישול מדברי רמב"ם דפוסק המבשל חלב בקלב או בשר מתה דלוקה על הבישול ואינו לוקה על האכילה דאין איסור חל על איסור. וכבר כתב בפירושו המשנה הטעם דאם לא יחול איסור בב"ח דאכילה לא יחול גם איסור הנאה ול"ה מוסיף וכמו שביאר הפלתי.

ועדיין יקשה הא פיון דחייב על הבישול נימא דהוי מוסיף דהא ביישול לא תלי באכילה. או דאין ביישול אחר ביישול ולכך ל"ה כולל דטרם דנתבשל כמאב"ד לא עבר וכשכבר בישל סר ממנו האיסור ביישול אבל אם יש ביישול אחר ביישול יקשה דאחר שנתבשל כמאב"ד חל עליו איסור ביישול ואכילה ונהנאה ומגו דנתוסף איסור ביישול נוסף עליו איסור אכילה ונהנאה עכ"ד.

ולא אדע מה קאמר הא אף אם יש ביישול אחר ביישול נמי לא נכנס זה בכלל סוג כולל או מוסיף דמה דנתחייב על ביישול השני הוא כמו על ביישול הראשון דל"ש מוסיף פיון דכבר נתבשל סר מזה האיסור כן אף מאה פעמי' הכי בשביל שאסור לצרף יחד חלב בקלב ולבשל בשביל זה יתה מוסיף עליהם איסור אכילה דהא צריף להוסיף בחתיכה זו איסור וקודם ביישול לא יש איסור ולאחר ביישול כבר סר האיסור ואף אם יבשל מחדש שוב שנית ג"כ לא חל פיון דלא חל פעם ראשון על החלב איסור דבב"ח הכי בשביל שחייב עמה חלב ובישול שנית דחייב על הבישול יהי חייב על אכיל' פיון דכל פעם ופעם אחר הבישול סר האיסור וז"פ וברור: ומדברי הש"ף (ס"ק ח"י) שכתב דשאר פלים של עפוי"ם המבשלים בו אסור ג"כ לישראל לחתות משום דיש בו בלוע בב"ח ונתבשל הבלוע וסיים דאינו אלא חומרא בעלמא.

כ' הפלתי דאין הטעם משום דאין ביישול אחר ביישול דיש ביישול אחר ביישול רק הטעם משום דבבלוע שנתבשל כבר אין בו ביישול עי"ש דרוצה לומר אף בבלוע בחתיכה וזה צ"ע.

אולם י"ל דכתבה תורה לא תבשל גדי בחלב דצריף להיות בגלוי ודרף ביישול אבל הנבלע בקדירה ואינו גלוי י"ל דלא שייף ביישול דדרף ביישול אסרה התורה וזה אינו דרף ביישול לכך כ' דל"ה רק חומרא.

גם י"ל למה דנסתפק הריטב"א מס' שבועות (דף ח"י) לענין מבשל בשבת אם קרובי ביישול הוי מבשל לחייבו כגון דעומד אצל האש והוי ביישול בתרתי שעי והיפף בה ומבשל בחד שעה או דחיתה באש אם מחייב משום מבשל ע"ש וי"ל אף אם בשבת חייב בקרובי ביישול הוא משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון דגורם שיתבשל מהר הוי כמבשל אבל לענין ביישול דבב"ח י"ל כשעומד אצל האש והי' מתבשל בלא חיתוי של הישראל מה שהישראל מחתה בהאש ל"ה רק קרובי ביישול ואינו חייב בשביל זה.

ואף די"ל אם מגיס בתוך הקדירה עם הפך דחייב משום מבשל כמו בשבת היינו פשעושה הגסה בגוף התבשיל אבל אם אינו עושה בגוף התבשיל רק דמקרר הבישול י"ל אף

דלעגןן שפּת ספּוקי מספּקא ליה לריטב"א לעגןן בב"ח לא מתחייב בכה"ג וצ"ע: וכן נראה מדברי ש"ך (ס"ק י"ט) שפּתב פּשהדיחם במים רותחין וערבם פּה הא לא"ה אינו אסור בהנאה עי"ש ומסתמא מים ששהדיחו בהם פּלי בפּשר וכלי חלב הוא לאחר הבישול הרי דיש בישול אחר בדבּר פּלוע ואולי איירי ששהדיח דבּר פּעינא.

וקצת יש להביא ראי' מדברי תוס' ומרדכי דס"ל אף בב"ח שנגאסר ע"י פּבישה מעל"ע דקבלו טעם זה מזה ואסור מדרבנן אינו חייב על הבישול אח"כ פּינן שפּכר נתבלבלו וקבלו טעם זה מזה דהא התוס' ע"ז (דף ל"ה) ד"ה מפני כ' הא דנקט מפני שמעמידין בקיבת גבלה הא אף בשחוטטה אסורה מפני בב"ח וכתבו דמשו' גבלה אית פּה איסורא דאורייתא אכל בשחוטטה משום בב"ח לית ביה איסור דאורייתא דהוי צונן ויקשה עכ"פ הא גבינות עפ"ם לא מצינו דגזרו רק באכילה ולא לאסור בהנאה ובישול ואפתי אמאי לא גזרו משום בב"ח שיהיה אסור לבשל וגם אם בישלו הנכרי יהיה ג"כ אסור בהנאה"ו פּינן דבּר קבלו טעם זה מזה לא חניל תו איסור בישול של בב"ח פּדי לאסרו בבישול ובהנאה.

וכן למ"ש המרדכי והג"א מובא בש"ך (ס"ק ב') להוכיח דהנגאסר ע"י פּבישה ומליחה אינו אסור בהנאה והוכיח ממה דהגבינות של עכו"ם לא אסרו בהנאה. וע"כ דהמרדכי מתרץ לקושית תוס' הא דאמרו משום קיבת גבלה ולא שחוטטה לא כמו שפּכתבו תוס' דל"ח לספּקא דרבנן דא"כ אינו ראיה פּלל.

וגם לא כמו שפּובר הר"י מגאש דבשבייל מעמיד לא נאסר בב"ח רק כמו שפּכתבו הרמב"ן והריטב"א בחידושיהם שמה דכיון דעור קיבה של עפ"ם גבילה הוא פּנדאי נקט לה מילתא פּדאיתא דאית פּה משום גבלה ומשום בב"ח ל"ח דאיסור חל על איסור.

וא"כ פּינן דיש בו ג"כ משום איסור בב"ח הוכיח שפיר דע"י פּבישה לא נאסר בהנאה מדלא אסרו בהנאה משום בב"ח. אולם יקשה עכ"פ יהיה גם אסור בהנאה ובישול הגבינות א"ו פּינן דבּר קבל זה מזה טעם ולא יתוסף טעם חדש ע"י בישול לית פּה משום בישול בב"ח ואינו נאסר בהנאה.

אף יש לדחות למ"ש שם הרמב"ן ושאר ראשונים דלקח לא אזלינן בטר טעם דכל דבּר של גוי לא הלקו בו חכמים אחר נותן טעם ואין מטעמימין אותה לקפילא אלא פּינן דשכיח בהו טעמא אוסרין אותה לעולם פּדי שלא פּרצו עי"ש וא"כ פּינן דלא ידענו אם נותן בו טעם או לא ואסרו על הסתם לקח לא גזרו לאסור בבישול ובהנאה אחר הבישול.

ולכאורה קש' ע"ד הרמב"ן הא שמואל ס"ל פ' כה"ב גדי לרבות חלב ומתה הרי דסובר דבב"ח חל על חלב ועל גבלה ומבואר ש"ס חולין אף דבעלמא סבר שמואל אין איסור חל על איסור ש"ה דרבי קרא גדי א"כ תיגדר הקושיא ל"ל לשמואל לומר מפני שמעמיד' בעור קיבת גבלה וצ"ל דשמואל נקט גבלה דשייך לכ"ע איסור זה אכל משום בב"ח יודע שמואל דחולקין עליו בזה ומ"ש רמב"ן אי משום בב"ח ל"ח דאיסור חל על איסור לאו דוקא דהא שמואל אף דס"ל בעלמא אין איסור חל על איסור מ"מ גלי קרא לדידיה גדי.

שוב ראיתי בגליון יו"ד מהגרע"א ו"ל דעמד ע"ד מרדכי הנז' דלדידן' נשאר קושית תוס' הנז' והניח בצ"ע. ולא אדע הא ודאי דס"ל פתרוצו של רמב"ן וריטב"א פנ"ל וגם עמד ע"ז דעכ"פ בנתבשל יהיה גבינות עכו"ם אסור בהנאה ולענ"ד כמ"ש.

וגם י"ל דגם תוס' סוכרים פשיטת הראב"ד דלא הלכו בדברים של גוים בתר נתינת טעם ואוסרים לעולם פדי שלא יפוצו ועפ"י רוב א"ב בקיבה פדי נתינת טעם וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ג) ממ"א והקשו תוס' למה מפני שמעמידין בעור קיבת נבלה הא אף בשחיטה נאסר משום בב"ח וע"ז תירצו דהא הוי סדר"ב צונן בצונן ולא אסרו בשביל זה ואי דיבשל אח"כ לא איכפת לן פיון דכמו שהוא עתה הגבינה שאינה מבושלת פיך הנכרי לית בי' איסור ואח"כ מותר משום דעפ"י רוב א"ב בגויתן טעם וגם דלמא העמיד בדבר אחר ולא שינוי סברת הראב"ד דלא הלכו אחר נתינת טעם בשל נכרי רק אם יש בו חשש איסור כמו שהוא השתא לפנינו וא"ש דברי תוס'.

ועיין פ"מ במשפצות (סי' ק"ה ס"ק ב') דהביא משם הש"ד דאסור לבשל חתיכה הכבושה בקלב דמעיקרא פבוש ועתה איסור תורה וכ' דאף בשר מבושל וחלב מבושל אסור לבשלו אח"כ יחד דיש בישול אחר בישול ע"ש.

וכן יש להוכיח מדברי או"ה (פ"ל ל"ו סי' ז') שכ' בשר רותח שהיך ס"ב שנתחם בספין של חלב שהוא ב"י מתשמיש רותח אגב דנחמא דספינא בולע בכלו וצריף ס' ואם אין ס' בבשר אסור אפילו בהנאה ע"ש ותו"ח סוף (פ"ל ס"א) ובמנ"י שם.

הרי דסובר דיש בישול אחר בישול דהא הבשר מבושל וכן הפלוע בספין כבר נתבשל ואעפ"כ פיון שנתבשלו ביחד עקשיו אסור בהנאה וגם אף אם כבר נתבשלו יחד ונתנו טעם זה לזה יש לומר דג"כ חייב שנית על בישול ויש בישול אחר בישול אף באופן זה דאל"כ מהיכן ילפינו לתנא דבי' ר' ישמעאל מג' לא תבשל לאיסור בישול ואכיל' והנאה דלמא מותר בהנאה ואחד לאיסור בישול וכתוב עוד לא תבשל ללמוד דאף אם כבר נתבשל מ"מ אם מבשל שנית ג"כ עובר ועושה עבירה וא' לאיסור אכילה מה שהוא דרוך בישול א"ו דלזה לא צריף שני פעמים פיון דכתיב לא תבשל ידענו דכל פמה דמבשל אחר שנתבשו קרי בישול ויש בישול אחר בישול: והכו"פ הקשה על הרמ"א הא מלבד הנאה יהיה אסור לערב מצד איסור בישול ואי ע"י גוי הא אמירה לנכרי שבות וכ' דאירי דאינו ודאי דאין במים ס' לבטל טעם האיסור ומ"מ אסור בהנאה דס' דאוריית' לחומר'.

אבל לענין אמירה ספיקא להקל. ולענ"ד יש לעיין בזה פיון דהס' נולד על המים אם יש בו ס' ומותר לערב שביטל או דאין פאן ס' ואסור לבטל וכיון דאסור לישראל לבטל מטעם דהוי ס' בדאוריית' לא מקילין בספיקו במה דנתגלגל ממנו בדרבנן כמ"ש הפוסקים משם או"ה ועיין תשובת רעק"א ו"ל (סי' ס"ד) דהוכיח שם דס' בכור אסור להטיל בו מום מש"ע יו"ד (סי' שי"ד) ואף דהטלת מום בבכור לרוב הפוסקים בזה"ז הוי רק מדרבנן ע"כ פיון דהס' נולד על איסור דאורייתא נגררין כל הדרבנן אחריו וכבר פתבתי בפ"ט הזה בהגהותי לד"ח ח' יו"ד (סי' י"א) עיי"ש בכוכ"כ הערות וא"כ ה"נ דכונתי ובייתר פיון דהוי ס' חסרון ידיעה אם יש פאן ששים וליכא איסור בישול או לא וכיון דאסור לבשל אסור גם ע"י נכרי.

אולם י"ל דהמרי"ו וְהַרְמָ"א אֵינִירי אף אם השפחה עושה זאת מדעת עצמה בלי ציון הישראלי וליכא פאן איסורא דמבשל בשר בחלב ומ"מ אסור פשרואה הישראלי שנותן לפני הבהמה אסור ומחויב להפריש ויבואר לפנינו: וצלי אם הוא בכלל בישול לאסור מה"ת פבר האריכו פולם בזה והוציאו מדברי הר"ן סוגיא דטיפת חלב דכ' דליכא איסור קליפה בב"ח מה"ת ולכך ל"א חתיכה נעשה נבלה בכה"ג ע"כ דליכא איסור תור' בצלי ומדברי רמב"ם הוכיחו דאין חילוק בין בישול לצלי וכן פתוב במעדני יו"ט בפשיטות נענין פ"מ וח"ד.

ומדברי או"ה הנ"ל דכתב לאסן' בהנאה בחותף בשר רותח בסכין חלב ב"י ע"כ דסובר דאף בצלי שאינו מפעפע וליכא רוטב מ"מ אסור מה"ת. וראיתי בח"ס יו"ד(סיצ"ז) שכ' לדון דבישול דקר' כולל כל בליעה היינו אפילו צלי אש פשהו' שמן באופן שמפעפע בכולו היינו בישול וכל שאינו מפעפע בכולו כגון פחוש איננו בגדר בישול אפילו הוא בקדירה חוץ לרוטב והוא דבר גוש וא"ש קרא דניבשלו את הפסח באש ואת השלמים בשלו בסירות דסתם פסח שמן הוא.

וצלי שמן המפעפע בכולו מודה הר"ן דהוי כבישול ויש בו מה"ת איסור בב"ח. ולענ"ד יש לגמגם בזה מד' הר"ן נדרים(דמ"ט) בהא דקאמר שם תניא ר' יאשיה אסור ואעפ"י שאין ראי' לדבר זכר לדבר שצאמר וניבשלו הפסח באש כמשפט וכ' הר"ן הא דהוי רק זכר לדבר ומיהו לאו ראיה גמורה היא פדאמר במסקנה דבנדרים הלא אחר לשון בני אדם ולדברי הח"ס דבשמן אף צלי אש הוי כבישול כיון דמפעפע בכולו א"כ בלא"ה לאו ראי' דסתם פסח שמן הוא א"ו אף דמפעפע כל שא"ב הכל קדירה לאו שם בישול הוא אלא צלי: וראיות הפלתי ממה דקאמר בש"ס דבב"ח חידוש הוא דאי תרי כולה יומא ולא קאמר דאי צלי ליה שרי והגרע"א ו"ל שם דחי דרק אחרי דידענו דחידוש הוא שחדשה התורה לחלק בין בליעת בישול לבליעה כבוש י"ל דלא אסרה ג"כ בליעה דרף צלי עי"ש והח"ס כ' ראיתו לרש"י דס"ל תרי לי' לאו חידוש משום דאין כבוש אלא בחומץ ורק החידוש הו' דהאי לחודא שרי.

ונה אינו דהא פיון דמבואר בש"ס דהחידוש הוא אי תרי לי' ע"כ דכוננת הש"ס כגון בצלי או דאית בי' בקעים דלדעת כמה פוסקים נאסר כולו אף בצונן כמבואר (סי' צ"א) בש"ף (ס"ק ק"א) ונקט פולי יומא הוא לרבותא דבב"ח אפילו פולי יומא שרי ובשאר איסורים נאסר ולא מטעם כבוש נענין ש"ג ע"ז ר"פ בתר' משם רבינו אלחנן דבצונן הבשר בולע מחלב משום דאית בי' פילי או כגון שהוה רף כמו שזמן דנכנס בו החלב אבל לא שיהי' טעם הבשר נפלט ול"ד לכבוש שהוא כמבואר דכבוש תוף החומץ טעמו נפלט מפח החומץ כו' עי"ש נענין נו"ב מהד"ק יו"ד (סי' כ"ו).

אולם לפי"ז ראית הפלתי נכונה דלמה צריף הש"ס לחדש שלא אסרה התורה באם אין טעם הבשר נפלט. ומזה עדיין לא נוכל לומר דצלי אינו בכלל בישול אף דמצינו וניבשלו את הפסח אף דחידש' התורה לחלק בין בליעת בישול לבליעת כבוש דלמא רק היכא דאין הבשר פולט אף דבולע החלב נענין ר"ן חולין (דף קי"א) שאין איסור בב"ח עד שיתנו שניהם טעם זה בזה עי"ש משם רמב"ן א"כ עדיין לא נוכל לדון ע"י חידוש דאי תרי דאין הבשר פולט הטעם דלא אסרה התורה נאמר דגם צלי חם אצל האש שפולט

הטעם זה מזה שלא יהיה אסור ומדלא קאמר הש"ס חידוש דעדיף מני' ע"כ דסברו דצלי הוא בכלל בישול.

וכן מוכח מרבינו ירוחם דכ' הל' תערוכות (אות כ"ט) צונן בצונן ששהו בו מעל"ע דינו פרוטת והיינו פבוש שהוא פמבןשל זולת בב"ח דאפי' תרי לי' והב"י (סי' ק"ה) כ' ונ"ל דהיינו להיתר הנאה אבל באכיל' אסור ובאמת פנראה דעת ר"י דכל מה דאסרו חכמים באכילה אסור אף בבישול והנאה וכמו דמוכח שפן הוא דעת הר"ן וריטב"א ר"פ כה"ב וכ"כ להדיא הר"י דאפילו בשר חיה ועוף אסור לבשלו ואם ס"ל דכבוש אסור מדרבנן אסור ג"כ בהנאה ועי"ש בר"י אות (פ"ח) ונ"ל אפילו חתיכו' בשר תעמוד כל היום בקלב מותר בהדחה פינו שהוא צונן משא"כ בשאר איסורין שאם עמד מעל"ע בדבר לא נאסרו וכן מבואר בדבריו עוד דס"ל דאף מדרבנן מותר וסגי בהדחה ועיין ב"י מה שבהיא (סי' פ"ז) דבריו בדין חלב הפנוס בקובה דכבוש מותר אף באכילה מדרבנן.

א"כ מניין לנו לאסור צלי אי לאו דצלי בכלל בישול. ואף דמבואר בש"ס צונן לתוך צונן מדיח דלמא דנקא משום דאם יבשל אח"כ יתנו טעם.

אבל בצלי דאינו מבשול רק דנותן טעם ע"י צלי אש פינו דלא אסרה התורה היעלה עה"ד שיהיה דינו לדעתו כמו פבוש ח"ו לומר פן אלא ודאי דס"ל דצלי אסור מה"ת ובכלל בישול הוא. ועיין ספר המכריע סוף (סי' ל"ג) כנראה שיטתו ג"כ דאי תרו לי' לבב"ח פולי יומא לא מיתסר שהוא אף מדרבנן ואף דכל הפוסקים חולקים ע"ז מ"מ מדבריו ג"כ נוכל ללמוד דצלי אסור מה"ת וכן ראיות פ"ח ברורה מדקא בעי בירושלמי נדרים על מעושן ופסק הרמב"ם לחומרא ע"כ דצלי ודאי אסור מה"ת: וכלי ראשון שהעבירו מעל האש אסור מה"ת כמו שהוכיח הפ"ח (סי' ס"ח) ועיין רשב"א פ' פירה דחייב משום מבשול.

ואף עירוי דאינו מבשול אלא כדי קליפה דעת הפ"ח דאסור מה"ת ועיין ריטב"א חולין ר"פ כה"ב בהא דפריף הש"ס סוף סוף כ"ש הוא דא"ח בישול לענין שבת ובב"ח אבל לענין איסורו כ"ש מפליט ומבליע דל"ג ממליחה ע"ש.

וראיתי בח"א (פלל ל"ט אות ו') דכ' דכלי שני אם הוא חם כ"כ שהיך נכוית במים אפילו כ"ש מבשול וראייתו מדברי רמב"ם (פ"ג) ממעשר לענין קביעת מעשר דנתן לתוך התמחוי אעפ"י שהוא חם מפני שאינו מתבשל בכ"ש ואם היה חם ביותר כדי שיכונה את היד לא יתן לתוכו מפני שהוא מתבשל.

אולם ממה דסתם הרמב"ם (פ' כ"ב) משבת דאם יצק התבשיל מקדירה לקערה אעפ"י שהוא רותח דמותר ליתן תבלין לתוך הקערה שכ"ש אינו מבשול ואינו מחלק בין חם ביותר פנראה דעתו דלעולם אינו מבשול.

והו' דמעשר כפר כ' שם הרדב"ז בס' יקר תפארת דאע"ג דל"ח בישול בעלמא בכ"ש לענין קביעת מעשר הוקבע פינו שע"י בישול זה מכשירו לאכילה נגמרה מלאכתו והא דתנו לקדירה ולא לפס אורח' דמקלמא נקט והה"ד לחמטה ולתמחוי בזמן שהוא חם ביותר עי"ש וא"כ אינו ראי' לאסור בב"ח ככה"ג בהנאה מה"ת.

ועיין תשובת גו"ר (פלל ג' סי' ה') דדעת המר"מ חביב דעירוי דמבשל כדי קליפה ג"כ אינו אלא מדרבנן ועיין תשובת דרכי נועם (סי' ה'): סי' ד' יש לחקור אם מונח דבר האסור בהנאה לפנינו אם רשאי לתת לבהמת חבירו שלמ"ד בעל הבהמה אם יש בזה לפני עור לא תתן מכשול דמהנה לחבירו או פיון דחבירו אינו מכונן ליהנות ליכא אסור מצד הנאת חבירו.

והנה המתבאר בש"ס פסחים (דף כ"ה) דפליגא אב"י ורבא ללישנא בהנאה הבאה לו לאדם בע"כ אפ"ש וקא מכונן ל"א וקא מכונן כ"ע ל"פ דאסור נקט אסור בתדא מחתא היינו להורות אף ללקות כמו באפ"ש ומכונן כ"כ אף דל"א מ"מ פי קא מכונן אסור מצד הפנונה מצטרפין מעשה ההליכה לא אפ"ש ולא מכונן כ"ע ל"פ דש"י היינו אליבא דר"ש דלר"י אסור דהא רבא מוקי פלוגתא דר"י ור"ש בל"א כמו שפ"תבו התוס' ובאפ"ש מודה ר"ש דאסור וא"כ קשה מנ"ל דלר"ש ש"י אף בלא אפ"ש באסור דאורייתא דלמא רק בגורר דל"ה רק מלאכ' דרבנן חורש פלאחר יד.

ובדאורייתא אין חילוק בין אפ"ש ללא אפ"ש. ולא יכא דאמרי בל"א ולא קא מיפנון לכ"ע דש"י היינו ע"כ אף לר"י בנדאי קשה ועיין פנ"י באורח ובמג"ש שבת מ"א.

ונראה דטעם פלוגתתן הוא דסברו כל איסורי תורה הוי אסור גב"ר ולא אסור חפצא ופליגא מה אסרה תורה וכיון דמציינו דלר"ש בל"א מותר היינו אף דנעשה אסור מלאכה אף דל"ה רק דרבנן מ"מ כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תקנו וע"כ מה דאסרה רחמנא היינו שגוף ישראל לא יעשה מלאכה בימים ומה שנעשה בסוכתו מאליו ע"י גרירא פיון דלא אפ"ש ליקח בענין אחר נקרא הפעולה ע"ש ההיתר דהיינו לגרור הפסא ואף שפמילא נעשה חריץ לא איכפת לן פיון שלא נקרא הפועל על שם תכלית עשיית החריץ לכן ממילא אף באסור הנאה לא אסרה תורה תכלית הנאה רק שגוף ישראל לא יעשה שיהיה הנאה וכיון דלא אפ"ש נקרא ההילוף ע"ש ההיתר ולאב"י דר"ש מתיר אף בקטנים דהיינו באפ"ש וע"כ דתכלית המלאכה לא נגרר אחר מעשה הגרירה פיון דאינו מכונן לזה ומה שגורר הוא כדי להביאו אל מקומו לכן הוי מלאכת הגרירה פאלו נעשה מאליו וכן בהנאה ג"כ פיון שאינו מכונן לילוף שם כדי ליהנות רק לצרכו הוי פאלו בא הנא ממיל' ובע"כ ולא אסרה התורה: ולפי"ז הנה נראה דבאסור חפצא כמו הקדש ונדר זה אסור אף בלא אפ"ש ולא מכונן דמ"מ בא הנאת הקדש אליו ובה לא נוכל לומר דעיקר הקפידה הנה שלא יעשה מעשה ליהנות מאסור פיון דהחפץ אסור עליו ליהנות מזה באיזה אופן שנהנה אסור.

ומה"ט מבואר פסחים (ל"ג) דבמעילה גם מתעסק חייב פיון דמ"מ נהנה ולא כתיב אפ"ש חטא בה דבכל איסורין חוץ מחלבים ועריות מתעסק פטור דקפידת התורה שגוף ישראל לא יעשה והנעשה ממילא בלי פנונת מעשה לא אסרה תורה הואיל דל"ה רק אסור גב"ר משא"כ באסור חפצא.

ואולם יקשה לכאורה מהא דקאמר אב"י מנא אמינא לה דתניא אמרו עליו על ריב"ז שהי' יושב בצלו של היכל ודורש כל היום כולו והא הכא דלא אפ"ש ומכונן וש"י הא גם לדידיה דסובר דאליבא דר"י דמתיר אף במכונן הואיל דלא אפ"ש היינו פיון דבאפ"ש אסור ע"כ אף דאינו מכונן מ"מ פיון דאפ"ש לעשו' באופן אחר ועושה באופן שעושה

האיסור נקרא הפועל על שם התכלית והוי כמו שמכונן ובכ"ז בלא אפשר שרי ע"כ הטעם משום דבזה לא נקרא פעולתו ע"ש התכלית רק ע"ש ההיתר והוי כנעשה ממילא ובע"כ וזה א"ש באיסור גברא אבל ליהנות מן ההקדש דהוי איסור חפצא מנ"ל דמותר וצ"ל פ"ן דאינו נהנה מגוף ההקדש רק מעשיית הצל וצל זה לא חל עליו ההקדש רק פ"ן שנעשה בסיובת ההקדש זה הוי באיסור גברא דלעולם גם באיסור חפצא יש ג"כ איסור גברא כמ"ש הר"ן נדרים (נ"ח י"ח) דמה"ט נדר חל על שבועה דהוי פמוסיה הואיל דחל איסור חפצא אבל שבוע' לא חל על נדר נדר אף דהוי איסור חפצא מ"מ איסור גברא הוי ג"כ.

וי"ל דמה שאסור ליהנות מן הצל לאו מטעם דחל איסור חפצא על הצל דאין בו ממש רק איסור גברא הוי שלא יסבב ליהנות מן ההקדש וכ"ן דלא אפשר לכה מותר אף שמכונן: וראיתי בתשובת מהרי"ל (סי' קנ"ד) דנשאל אם רשאי אדם להאכיל לבהמת חבירו איסור הנאה שלא מדעת חבירו כגון חמץ שאינו שלו שמצאה תוך ביתו אם קורא אני עליו לפני עור לא תתן מכשול דמהנה לחבירו וכ' ורא' יש לאסור מהא דאמרין פ' כ"ש הנאה הבאה לו לאדם בע"כ ה"נ בנידון זה (ובסי' קס"א) השיב מהרי"ל מזה אין ראיה דהתם בהנאת הגוף מייירי כדמיייתי התם מקול מראה וריח וצל שגופו נהנה.

ולא אבין אדרבה לכאורה משם ראוי להתיר דקיי"ל פ"ר בא"ל לגבי אב"י רק במכונן אף דלא אפשר דאסור אבל באינו מכונן מותר. וגם לשיטת התוס' כל הפלוגתא רק באופן דל"ה פ"ר אבל היכא דהוי פ"ר לכ"ע אסור.

ואם מאכיל לבהמת חבירו איסור הנאה הוי פ"ר. וילדעת הר"ן חולין פגה"נ איירי פלוגתא אב"י ור"ב אף היכא דהוי פ"ר מ"מ בהנאה שרי ע"ש דאף היכא שעושה הוא בעצמו מעשה לגרום לו הנאה והוי פ"ר מ"מ פשאנו מכונן מותר בזה י"ל מכ"ש היכא שהוא אינו עושה מעשה כלל רק שחבירו עושה מעשה להאכיל לבהמתו דמותר ועיין במק"ח (סי' תס"ו) שכתב לדון אם רואה אדם שבהמתו אוכלת חמץ בפסח אינו מחויב לגרשה ולמנועה משום דקיי"ל הנאה הבאה לו לאדם מאליו דאפי' אפשר ולא קמכונן מותר וכ' בפנ"י דכל שהנאה בא לו בלא שום מעש' בגופו א"צ להפריש דאינו רק בשוא"ת עי"ש.

וקשה עליו הא לדעת תוס' היכא דהוי פ"ר אסור והיכא דבהמתו אוכלת איסור הנאה נדאי דהוי פ"ר וילדעת הר"ן הנז"ל י"ל דמותר. ועיין הר"ן ה' ורמב"ן מלחמות פסחים סוגיא דריחא מילתא דמבואר מדבריהם פדעת הר"ן דאף בפס"ר בלא אפשר ולא קא מכונן מותר לגבי הנאה וברבינו ירוחם (נתיב י"ז ח"ה) כתב דבפס"ר הוי כמתכונן בכל איסור דאורייתא וכן הספימו כל הגדולי' עכ"ל וע"כ צ"ל דאין פוונתו על הנאה: אף קשה על מהרי"ל מאי מספקא ליה הא מבואר במתניתין נדרים (נ"ח פ"ח) המוחר הנאה מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות יאמר לה הרי מעות אלו נתונים לך במתנה ובלבד שלא יהיה לבעלך רשות בהן ועי"ש ולמה צריך לזה הא הוא נותן רק לבתו ואינו מכונן רק ליתן לבתו ולגבי חתנו הוי בלא אפשר ולא קמכונן וילדעת הרמב"ם דסובר דהמדיר חבירו ליהנות ממנו זה שהדיר לוקה אבל זה שנהנה אינו לוקה פ"ן שלא נדר לא שנייד בי' לא יחל דברו וי"ל דמ"מ אף שהוא אינו מתכונן רק ליהנות לבתו מ"מ פ"ן שממילא

חתנו נהנה מזה הוי כמהנה לחתנו פיון דיד אשה פיד בעלה קנאם הבעל והוי כמהנה לחתנו.

אבל לדעת הר"ן נדרים (נ"ה) דחולק וסובר דהמדיר אינו עובר הא הוא אינו עובר ולגבי חתנו הוי פלא אפשר ולא קמכוין: וראיתי י בס' מח"א הלכות שלוחין (סי' ט') שכתב להכריע פדעת הרמב"ם דלוקה זה שהדירו אם מהנה אותו ממתניתין הנז"ל דלפי סברת הר"ן דאין המדיר עובר כלל אמאי צריך להתנות יתן לה בסתם וחתנו לא ינהה בהם.

אבל לדעת הרמב"ם אם לא התנה אסו' ליתן פיון דיד אשה פיד בעלה קנאם הבעל ונמצא זה מהנה חתנו אבל אם נדר חתנו בהנאת חמיו יכול ליתן לבתו בסתם וא"צ להתנות דאיהו לא עביד שום איסור פיון דלא נדר ואע"ג דממילא הבעל קנאם חשיב הנאה הפא לו אדם בע"כ וזה אינו רוצה באותו הנאה ומהנה בתו מהם ולא עוד אלא דבכה"ג איסורא לא בעי ול"נ דלקני ולעבור משום בל וחקל וכתבתי על הגליון דע"כ פנונתו פיון דחתנו עובר איסורא לא נ"ל דלקני דאל"כ אם יתן לה בסתם קנאם הבעל ועובר במה שקנאם א"ו פיון דלא נ"ל דלקני אינו עובר ואם פן הוא פנונתו הי' רשאי חתנו אף ליהנות אה"כ דמשל אשתו הוא אוכל.

אולם אף לדעת הרמב"ם יקשה דהא מבואר בדבריו פ"ה מנדרים דאף דאינו לוקה מ"מ אסור לו ליהנות א"כ גם לדידנ' למה צריך להתנות גימא איסורא ל"נ לי' דלקני פיון דאם יקנה הבעל עושה מ"מ איסור ודוחק לומר פיון דאינו לוקה אף דעושה איסור שלא נאמר ל"נ לי' דלקני וע"כ צריך לומר אף דא"ר לקנות מ"מ ממילא מה שקנתה אשה קנה בעלה ונהנה ועיין טו"ז יו"ד (ס"ס רכ"ב) פיון ושזכה הוא ממילא הוי פקבל מתנה מחמיו וחסור ונתן לאשתו.

והשיג על הפריש' שסובר דאם הבעל הדיר הנאה מאותן פירות דמותר ליתן לבתו דלא כן הוא דמ"ש ועי"ש עכ"פ מבואר ממתניתין הנ"ל דאף לגרום לחבירו איסור בע"כ אף דלא אפשר ולא קא מפוין אסור: ועוד נראה ראיה ממתניתין דפי"א דתרומות פהו ששכר פרה מישאל אעפ"י שמזונותיו עליו לא יאכילנה פרשיני תרומה וע"ש ברש"י בשם ר"ת הטעם דהנאת פילוי אסור כשנעשה בשביל ישראל וכ"כ תוס' יבמות (דס"ו ע"ב) משם ר"ת ואם נאמר דאף איסור הנאה ממש מותר ג"כ להאכיל לבהמת חבירו הואיל דהוא אינו נהנה הוי לגבי חבירו פלא אפשר ולא קמכוין יתיה מותר לכהן להאכיל פיון דמזונותיו עליו וחבירו הישראל אינו עושה שום איסור.

אולם למה שבארתי לעיל דבהקדש ונדר הואיל דהוי איסור חפצא אסור אף לא אפשר ולא קמכוין אתי שפיר דכל הני איסורי חפצא הוי. ובזה מיושב קושית הט"א מסכת ר"ה (נ"ה כ"ח) דהקשה על הר"ן חולין הנז' דסובר דאף בפ"ר מותר לגבי הנאה בע"כ דל"א ולא קמכוין א"כ אמאי המודר הנא' ממעין אסור לטבול בימו' החמה הא אף דהוי הנאת הגוף מ"מ הוי כל"א ולא קמכוין.

ולמ"ש א"ש דלגבי נדר וקונמות דהוי איסור חפצא לכ"ע אסור אף בלא קמכוין הואיל דגם מתעסק חייב. ואף למ"ש רע"א לדון דמתעסק בכל איסורין הוי פעושה איסור

דאורייטא רק מחטאת פטרו התורה מדכתב בה פרה למתעסק ומ"מ בל"א ולא קמכונן
מותר היינו הפל היכא דהוי איסור גברא בלבד בזה פשאינו מכוון ול"א לא מקרי הפועל
ע"ש האיסור והוי פשוט ממילא ולא אסרה התורה רק על גברא שלא יתעבד איסור ע"י
אבל באיסור חפצא לעולם אסרה תורה החפץ ובכל אופן שיהנה עוש' איסור דנקרא
האיסור על החפץ: ודע דמהרי"ל מסיק שם לאסור להאכיל לבהמת חבירו איסור חמץ
שלא מדעתו מדדךשינו בירושלמי לא יאכל חמץ אפילו לכלבים של הפקר.

ומבואר מדבריו דרק מטעם דהמאכיל עושה איסור אבל במה שמכשיל את חבירו שנהנה
מאיסור הנאה לא איכפת לן. ולפי"ז למ"ש המקו"ח (ס"ס תמ"ח) דבשאר איסורי הנאה
דנפקי מלא יאכל מותר להאכיל לבהמת חבירו עדיין הס' במקומו אם רשאי להאכיל
לבהמת חבירו שלא בידעתו ול"ה כמכשילו פיון דלגבי חבירו הוי כל"א ולא קמכונן.

ובנדאי לדעת התוס' היכא דהוי פ"ר אסור ודאי אינו רשאי ואף לדעת הר"ן י"ל דוקא
בל"א פלל אבל בזה פיון דלהמאכיל הוי אפשר מצטרפינו המעשה שלו ואסור. ובנידון
דהמק"ח (סי' תס"ו) הנז' ברואה בהמתו אוכלת איסורי הנאה דכ' דאינו מחויב לגרשה
י"ל פיון דאינו עושה שום מעשה ואינו מצווה על בהמתו שלא תאכל איסורי הנאה רק
הוא מצווה שלא להאכילה שמביא לו הנאה מאיסורי הנאה אבל באוכלת ממילא דהוי
שוא"ת י"ל דאינו מחויב.

ברם המקו"ח סותר משנתו (דבסי' תמ"א סק"ג) כ' שאם עומד איסורי הנאה בביתו ובא
אחד ואנס האיסור שלא מדעתו דא"צ ליתן דבר אחר אס"כ לפדות האיסור הנאה דהוי
ל"א ולא קמכונן דשרי וכ' ודאי פשהוא פאן אסור להניחו ליטלו וחיוב ליתן נכסי' אחרים
פיון דאפשר לו שלא ליהנות עי"ש וכן משמע מהא דאמר ר"א גדה (דף ט"ו) מערים
אדם ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ועי"ש בתוס' דטבל אסור בהנאה
של כלוי מבואר כדי שתהא בהמתו אוכל' דבבא לידי חיוב אסור אף אם הבהמה אוכלת
מעצמה דלהאכיל בידיים ל"צ תוס' להוכיח מדר"א דמתניתין הוא מס' פאה מאכיל
לבהמה חיה ועוף עד שימרח הרי דלאחר מרוח אסור א"ו דאף מעצמה אם הבהמה
אוכלת אסור לו וחיוב למנוע ויש לדחות ראיה זו כמובן די"ל דעכ"פ אסור להניח במקום
שתבא הבהמה לאכול דהוי כמזמין בפניה: אגב אנפיר פאן מלתא דתימה לי להמבואר
ש"ס פסחים (דף ל"ג) הנז' דבמטילה אף אם מתעסק ואינו מתכוון ג"כ חייב דבמעילה
לא פתיב בה וברמב"ם (פ"ו ה"א) ממעילה כתב לאמור נהנה בדבר שיפגום לא מעל עד
שיפגום בהקדש בש"פ באותו דבר עצמו שנהנה בו ויתכוון ליהנות ויפגום ויהנה פאחת
למה הותרה שיתכוון ליהנות הא בש"ס הנז' מבואר דאף בלא אתכוון מעל וצ"ע: והנה
עפ"י ש"ס פסחים הנז' לגבי מעילה דמתעסק חייב מוכח ע"כ דהא דאמר שמואל מתעסק
בחלבים ועריות חייב שכן נהנה אין הפנונה מצד הנאה רק באלה היינו אכילה וביאה
האסורה דעושה' בכל גופו והנאות אכילה ג"כ שנוכנס להגוף ולא מצד הנאה בלבד דהא
לסיכה איצטריך למימר משום שלא נאמר בה רק בשגגה כ"ד וכן לדברי הר"ן ה' ורמב"ן
ור"ן הנז' מה שאינו אכילה כמו ריח ליכא איסור באינו מתכוון אף במקום דהוי פס"ר
וכבר כתבתי לעיל בדיני שבת (סי' ז') להקשות בזה ע"ד רבינו הגדול מרן עקיבא איגר
ו"ל בתשובה (סי' ח') דכתב בהא דהמוציא פלאים בבגדו כשא"י צריך אחר להגיד לו

אף דל"ה רק פמתעסק דשאני איסור פלאים דהאיסור חימום הוי כמו חלבים ועריות דמתעסק חייב וז"א דהא בסיכה לגבי מעילה ל"ה חייב מטעם הנאה וכנ"ל ועיין עוד שם מ"ש בזה.

ובזה ל"נ מה שהוגד לי משם גאון אחד ללמוד זכות על אשר בימות הקניין ששכיח פמעט המילבוען הרוחשים. דלדעתו אף בלעדי הביתול מה"ת ליפא חיוב מה"ת פיון דאינו מכוון לאכול השרץ רק ההיתר ולגבי השרץ הוי רק פמתעסק ובזה ליפא שום הנאה מאכילת השרץ ולמ"ש אין זה טענה מלבד דלדעת הגרע"א ז"ל מתעסק הוי איסור תור' אלא אף אם גינת דליפא איסור תורה במתעסק וכמו שהוכחתי שם מדברי תוס' מ"מ לגבי אכילת איסור חייב בכל אכילה שאסרה התורה ואף אם נשבע שלא יאכל עפר ואכלו פמתעסק י"ל דעשה איסור תורה הואיל דנכנס עכ"פ לגופו דהא דהא דמחייב בחלבים ועריות שפן נהנה ע"כ לאו מטעם הנאות איסור הוא דהא אף בשאר הנאות של תורה כמו סיכה וכדומה פשטחם עצמו בגינת איסור ליפא איסור או לחייבו רק לגבי מעיצה מצד גזה"כ ולא מטעם הנאה בלבד א"כ כמו כן בחלבים ועריות ע"כ מה דקאמר בש"ס הטעם שפן נהנה היינו לאו דוקא רק דהנאות אכילה דאיסור מחייבו ורק באכילה ועריות א"כ אף במה דליפא הנאה באכילה מ"מ פשאסרה התורה אכילה הזאת אף פשאכל במתעסק חייב דעכ"פ נכנס לגופו אכילה דאיסור ולא הוקל האיסור בזה מטעם מתעסק ואף דלענין מלקות ליפא נ"מ מ"מ האיסור חמור ולא נקל האיסור בזה יותר במתעסק משאר שוגג או קרוב למזיד אם לא בדק שפא יש בו בהמאכל המילבין אף דאינו מכוון לאכילת האיסור מ"מ דהא אף במתעסק אלים איסורא דאכילה.

שוב ראיתי שבח ציון (סי' כ"ח) שגם המחבר הנ"ל כ' לדון במתעסק באכילת תולעת שהוא פגום ואינו נהנה הוי כמו שאר איסורין ולענ"ד הפרור כמ"ש דבהכרח מה דקאמר שפן נהנה היינו הנאות אכילה חשוכה יהיה אף שאין באכילתו הנאה מ"מ פיון שאסור מה"ת מתעסק באכילה ג"כ איתעבד איסור אכילה וזה ברור: סי' ה' הש"ך (סי' פ"ז ס"ק ל') העלה בדעת רמ"א לענין בב"ח הנאסר מחמת מליחה או פבוש דהוא מדרבנן ל"ח פגופו של איסור לענין שיאסור במעמיד בכ"ש וכו' בח"ד לכאורה הדין פן גם לענין חתיכה הראוי' להתפכד דבעינן שיהיה איסור מגופו ומ"ש הש"ך (סי' ק"א סק"ו) גבי קליפה אם הוא ראוי להתפכד ל"ב ע"כ איירי ע"י עירוי דמבשל כדי קליפה מדאורייתא ובפ"מ בש"ד (סי' ק"א סק"ג) כ' בפשיטות דבב"ח חשיב איסור מגופו לענין חהר"ל אפילו הנאסר רק ע"י מליחה וכבישה וכן יש להוכיח מדברי טו"ז שם סק"ד ועיין מנ"י (פ"ל מ"ס"ק י"א) וי"ל דהש"ך לא הקיל רק לענין דבר המעמיד דגוף האיסור נתבטל רק לחונק פעולתו אסור בזה פיון דלא ניקר עכ"פ אם דבר המעמיד הי' מבב"ח בזה פיון דהחלב המעמיד לא נאסרה רק ע"י מליחה וכבישה שקבלה טעם בפשר ושוב נתבטלה רק פעולתה ניקרת מ"מ אינו ניקר אם הדבר המעמיד היה אסור מבב"ח ולא אתי לאחלופי בדאורייתא משא"כ לענין חתיכה הנאסרה מצ"ע הואיל דנרגש בה טעם בב"ח אף שהוא דרבנן מ"מ פיון שהוא ע"י בב"ח חשיב פאיסור מחמת עצמו כמו כל איסורי דרבנן הראוי' להתפכד דאין בטילין פיון דהחתיכה נאסרה מצ"ע ואיסור בב"ח לענין זה חשוב איסור מגופו פיון דחל על כל חתיכה איסור מגופו ובפ"ע נרגש ונודע איסורו אתי לאחלופי בין חתיכה הנאסרה ע"י בישול לכן בכל אנפי לא בטיל משא"כ לענין דבר

המעמיד פנ"ל: ובתשובת רע"א ו"ל (סי' ר"ז) הוכיח פדעת הש"ך דל"ח לעגנו מעמיד גופו של איסור מדעת הר"י מגא"ש וסייעתו דלכך המעמיד בעור קיבת פשירה אינו אוסר משום מעמיד דלשוני בב"ח ע"י מעמיד ל"א פיון דא"ב טעם ואמאי לא נימא דתחילה נכנס מעט חלב בעור הקיבה דמנפרד משאר החלב ונעשה עור קיבת גבילה והוי מעמיד בדבר איסור א"ו פיון דל"ח רק בב"ח דרבנו ל"ח גוף של איסור ממש לעגנו מעמיד.

אולם בריטב"א חולין סוף פרק כה"ב פתב להיפך דאם מלח הקיבה בעורה אסור משום בב"ח ואסור להעמיד בקיבה שהוא ואם העמיד הכל אסור ואע"ג דלא יהיב טעמא ולא משום דמב"מ במשהו פדברי רש"י אלא משום דכיון דמוקים כמאן דאיפא איסורא בעיניו דמי ולכך אסרו גבינות נכרי מפני עור קיבת גבילה דבשחוטה בנו"ט וגזה"כ בעיקר בב"ח שלא יהיה נידון בב"ח אלא בטעמא פדכך בישויל ואע"ג דמוקים אוקמי נמי מותר כל דליפא טעמא עכ"ל הרי מבואר דכשנאסר ע"י מליחה הוי איסור בב"ח איסור גופו לעגנו מעמיד ואעפ"כ כ' הטעם דמעמיד בעור קיבת פשירה דכשאינו בנו"ט דמותר וע"כ צריף לומר דאיירי בשלא שהו בעור מעל"ע שיחול איסור בב"ח על העור פיון דלא קבל העור טעם החלב ואף דקתני אם יש בה בנו"ט אסורה י"ל לעגנו החלב פיון דטבע העור להעמיד פולט ג"כ אף בפחות מן מעל"ע תדע דהא ר' יוחנן לא ס"ל פבוש כמבןשל ויקשה עליו ממתניתין וא"ל דלדידן איירי במעמיד ע"י בישויל דבזה נדאי נעשה העור גבילה וקשוב איסור גופו וראוי לאסור מטעם מעמיד א"ו דלא איירי ע"י בישויל א"כ איף משפחת בנו"ט וע"כ דטבע הטור פיון דמעמיד החלב פולט בנדאי אף תוף מעל"ע ואם באמת שהו העור מעל"ע שיקלע בהעור החלב לדעת הריטב"א דחשיב ע"י מליחה בב"ח איסור גופו פן נמי ע"י פבישה ונעש' העור הקיבה גבילה והוי מעמיד בדבר איסור.

ולכאורה י"ל דמ"מ פיון דגם קודם מעל"ע גורם פח העמדה ואף שלא נגמרה עד אחר מעל"ע ואז נעשה פכר העור גבילה מ"מ הוי זוז"ג דמותר כמבואר ברמ"א שם אולם למה שהסקימו הטו"ז והש"ך וכל האחרונים באם יש באיסור לבד להעמיד אף שיש כ"כ בהיתר להעמיד מ"מ אסור וא"כ שפיר אחר מעל"ע דכבר נעשה העור גבילה ויש בכחו להעמיד מלבד כח ההעמדה הראשונה ואף שיצטרף לשהות יותר מ"מ אסור כמבואר מדברי הפוסקים הנז' ועיין תוס' ע"ז (דף ס"ח ע"ב) ד"ה לרבי ובס' תורת חיים שם.

וגם בלא"ה ל"ה בכה"ג זוז"ג פיון שלא יש גורם היתר בעין אח"כ בזמן גורם האיסור כמבואר מדברי טו"ז או"ח (סי' שח"י) לגבי מלח וכמו שהארבתי בזה בדיני שבת (סי' כ"ב) ובדיני פסח (סי' ד') לכן ע"כ צ"ל לדע' הריטב"א דלא איירי פנששהו מעל"ע.

וכן ע"כ צריף לומר לשמואל דאמר מס' ע"ז דף ל"ה) מפני שמעמידין בעור קיבת גבילה הא פשירה לא איכפת לן והא שמואל סובר מין במינו לא בטל וא"כ אחר מעל"ע פשיפלוט העור החלב אף בכשירה יהיה אסור מצד דמב"מ ל"ב ואף דל"ח רק איסור פבוש דרבנו מ"מ לדעת רש"י וריטב"א אף דרבנו מב"מ ל"ב א"ו דאיירי בלא שהו מעל"ע: והנה הא דהעלו הפוסקים דבזוז"ג היכא דיש באיסור לבד פח להעמיד אף דגם בהיתר יש כ"כ פח לבדו בלתי צירוף וסיעות האיסור מ"מ אסור והפ"ח והכו"פ פתבו להוכיח פן מדברי רמב"ם (פט"ז) ממ"א בעיפה מחומצת שנפל בתוכה שאור של תרומה

או כ"כ אם יש בשאור כדי להתמיץ אלו היתה העיסה מצה אסור ש"מ דל"א בכה"ג זוז"ג ולכאור' דבריהם תמוהין דהא שם הוי לפגם וע"כ הטעם פמו דאמר ר"ז ע"ז שם הואיל דראוי לחמץ בה עיסה אחרת וכמו שכתב שם הלח"מ וא"כ אינו ראיה במקום דאין נתוסף פח ההעמדה ביותר ע"י האיסור דל"א בזה להתיר מטעם זוז"ג ובאמת י"ל אם התמיץ העיסה בשני זתים האחד של חולין ביחד עם השני של תרומה ואחר שנתחמץ סילק האיסור דשרי פיון דבשיעור זמן זה שהתמיצו עשו שניהם פעולתם שפיר הוי זוז"ג פיון דבזמן קצר ל"ה בכת האיסור להתמיץ בלי צירוף ההיתר.

אולם הא הרמב"ם שם כתב נמי וכן קדירה מתנבלת שנפלה לתוכה תבלין של תרומה או של ערלה וכ"כ ובתבלין כדי לתבל אם היתה טפילה אסור ובזה דוחק גדול לומר כמ"ש הלח"מ שם שראוי לתבל בה קדירה אחרת.

וגם הא דתבלין ל"ב בשיעורין הוא משום דעומד לקף לתבל יש לו דין מין במינו כמבואר באו"ה ועיין כו"פ (סי' צ"ח) ובקדירה שפבר מתנבלת אם התבלין הנוספים הם לפגם שוב אינו עומד לקף לתבל בהן קדירה הזאת ואמאי אסורה: וע"כ נראה דטעמא דרבנן בזה דס"ל באם יש בו לתבל או לחמץ דאסור פיון דאם היה צריך עיסה הזאת לחימוץ יש בו כדי להתמיץ לא נתבטל וכן כתב הרמב"ם בפירושו המשנה ערלה (פ"ב מ"ט) דכיון דיש בו לחמץ אלו היה צריך הבצק לחימוץ היה אסור עי"ש רק דלא נימא הא נתקלקל העיסה לגמרי קאמר ר"ז הואיל דראוי לחמץ בו עיסה.

ובאמת צריך לומר דלא נתקלקלה כ"כ ועדיין ראוי לאכלה או פיון דשאור בעצמו אינו ראוי לאכילה ונפסל מאכילת קלב כמבואר בתוספתא מס' ביצה ואף עפ"כ חייבו התורה עליו פמו דמצינו לגבי חמץ בפסח הרי דדבר העומד לתקן דברים אחרים שם אנוכל עליו לקף אף דנתחמץ ביותר מפפי הראוי ג"כ חייב עליו ואסור ועיין מ"ש דיני פסח (סי' ח) ובקדירה איירי דאין המאכיל לפגם בריבוי התבלין לכן אם יש בו לתבל בפ"ע אף אם ל"ה התבלין ההיתר לקף אסור ושפיר מוכח ע"כ דהיכא דיש בכת גורם האיסור לתקן גם בלעדי גורם ההיתר אסור ועיין חנות דעת (סי' צ"ח) שכ' בדעת רמב"ם דסובר דמתחמץ הוא דוקא במינו ותמה עליו הפ"ח וכתב הח"ד דנדאי עיסה שלא התמיצה עדיין באיזה איסור שהתמיצה אפילו באינו מינו אסורה אף דלא נרגש טעם האיסור פמו מעמיד דזה מין במינו פיון דזה צריך לזה והשאור עומד לקף והוא סיבתו והא דבעי שיהיה מינו דוקא הוא בעיסה שפבר נתחמצה וקדירה שפבר מתנבלת בזה צריך דוקא שיהיה מינו דוקא פיון שא"צ לזה ואין איסור עושה גורם ליהתיר עי"ש ולכאורה פיון דהא דל"ה נו"ט לפגם בעיסה הוא משום דראוי לחמץ בו עיסות אחרות א"כ לצורך זה שוב צורך החימוץ הוא מן השאור וצריך לו והוי שוב מין במינו ולמה צריך דוקא להיות מינו ממש.

ולמ"ש א"ש דע"כ איירי באופן דראוי עוד ולא הוי לפגם וכן בקדירה הוא באופן דאינו לפגם רק לשבח ומ"מ פיון דא"צ לו כ"כ צריך דוקא שיהיה מינו ממש והיינו כמין תבלין הראשון: ויש להבין דברי רמב"ם שם שכ' ואם אין בהם כדי לתבל ולחמץ יעלו בשיעורין תרומה באחד ומאה וערלה וכלאי פגם באחד ומאתים ולמה צריך שיעורין לבטל פיון דאין בהן כדי לתבל ולחמץ הוי מין בשאינו מינו ויהיה סגי בבציר מק"א ור' דהא פו

הוא הדין בכ"מ בתבלין אף דהוי כמב"מ הואיל דזה צריף לזה מ"מ אם אין בו לחמץ ולתבל הוי כא"מ ונתבטל.

ולעיל מינן הלכה י"ג פשפתב הרמב"ם דשאור של כ"כ ושל תרומה ולא בזה פדי לחמץ ולא בזה פדי לחמץ ובשניהם פשיצטרפו יש בהן פדי לחמץ וכן בתבלין של תרומה וכ"כ כה"ג מותרת העיס' והקדיר' לפהנים לא ביאר הרמב"ם שצריף שיהיה בהעיסה או בקדירה פשיעורן לבטל הכ"כ דהיינו מאתים וע"כ פינון דאין בו לבדו פדי לחמץ או לתבל הוי שוב פאינו מינו דל"צ שיעור מאתים לבטל ערלה וכ"כ ואף דמ"מ נרגש טעם החימוץ והתבלין מ"מ פינון דאין טעם זה מאיסור לבדו רק בצירוף ההיתר מותר דהוי זוז"ג וגוף האיסור אם אין בכחו לבדו לחמץ ולתבל הוי פאינו מינו ונתבטל ברוב וה"נ דכונתו למה הנצרה הרמב"ם שיתבטלו פשיעורן.

ועיין בתשובת הר"ן (סי' ע"ז) דכתב שם דכי שרינו זוז"ג היינו פשאין שם גופו של איסור שאין האיסור אלא גורם בלבד אבל כל שנתערב גופו של איסור אי אפשר להתירו מטעם זוז"ג ושאור של חולין ושל תרומה אעפ"י שגוף השאור בעיסה גופו של האיסור כבר נתבטל במאתים אין פאן אלא החימוץ הפא בגרמתו של איסור מבואר מדבריו דבאמת לבטל שאור של איסור אף שא"ב פדי לחמץ מ"מ בעינו מאתים.

[ובאמת תרומה די בק"א] וצריף להבין אמאי הא הוי א"מ. ומצינו בתבלין דעביד לטעמא דא"ב אפילו באלף אבל אם ידענו בנדאי דנתבטל הטעם נתבטל כמבואר בראשונים ובש"ף (סי' צ"ח ס"ק כ"ח) וה"נ למה לא יתבטל פינון דא"ב פדי להחמיץ ולתבל: וראיתי בפ"מ שער התערובות דכ' להסתפק בחצי זית פשר פשר וח"ז פשר נבלה שגפלו לאינו מינו ויש ס' נגד הח"ז איסור די"ל פינון דעכשיו הטעם פשר נרגש וחקיף אןכל יטעם א"כ הרי טועם טעמא דאיסורא וכ' דממתניתין דערלה תבלין של תרומה וכ"כ דמותר לכהן די"ל דמייירי שאין שוין בטעמן ובמעמיד הטעם הואיל דאינו מרגיש הטעם רק הואיל דניכר פעולתו גזרו בה עי"ש דכ' דהיכא דהוי רוב מפשר היתר ודאי מותר רק במקצה או רוב איסור י"ל דאיסור הואיל ועכ"פ נרגש הטעם.

ובאמת הדברים מבוארים בר"ן ע"ז פ' השוכר כ' דהדבר פשוט אם פזית נבלה וכזית משחוטת נצטרפו ונתנו טעם במקפה מותר אפילו למ"ד זוז"ג אסור וחקיץ שאני מפני שהוא הכשירו של העיסה ה"ה פאלו נתנה העיסה מפח הגורמים עי"ש: וכן הבאתי ראיה ברורה לזה דאף שטועם טעם ההיתר והאיסור מ"מ לא אסרינו בכה"ג ממתניתין דמס' דתרומות (פ"י מ"ה) תלתן שגפלה לתוף הבור של יין בתרומה במע"ש אם יש בזרע פדי ליתן טעם אבל לא בעץ.

בשביעית ובכ"כ והקדש אם יש בזרע ובעץ פדי ליתן טעם הרי בתרומה אעפ"י שטעם עצו ופריו שנה אין העץ מצטרף עם הפרי לאסור יין של חולין ושם אף דהדין דנותן העץ עם הזרע כמבואר משנה ו' דכיון דקרא עליו שם תרומה צריף ליתנו לכהן מ"מ א"ב קדושת תרומה ועי"ש בתוי"ט ודבריו מוכרחים דעצו אינו מצטרף אעפ"י שקרא עליו שם תרומה הרי מבואר אף דנרגש בהיין טעם התלתן מ"מ אם אין בזרע לבד פדי נתינת טעם אינו אוסר ומשמע אפילו אם חסר רק מועט לכדי נתינת טעם ורוב הטעם הוא מן הזרע מ"מ אינו אוסר עד שיהיה בזרע פדי נתינת טעם בלעדי העץ וע"כ אף דיש

בו טעם תלתן מ"מ פינון דאין בכת האיסור להטעמי לא בצירוף ההיתר אינו אוסר ומתבטל בהיתר נאף דבכ"מ הא טעם פעיקר דאורייתא כ' הרשב"א תולין (צ"א) הטעם דל"א אחרים רבים להטות משום דחשיבת האוכל הוא בטעמו פדכתיב וחקך אכל יטעם והוי פניקר האיסור זה דוקא היכא דכל הטע' הוא של איסור אבל אם אין בכת האיסור לבד לתת טעם רק בצירוף ההיתר לו יהי דע"י הטעם הוי פניקר מ"מ פינון דאי אפשר להפרידו נתבטל ועיין טו"ז יו"ד (סי' ק"ד ס"ק א') ובח"ד שם דאף גוף האיסור הנזכר היכא דאי אפשר להפריד וגם אי אפשר לבוא לידי חיוב נתבטל וה"נ דכונתיה פינון דאי אפשר להוציא האיסור לו יהי דניקר ע"י טעימתו פינון דחשיבת האוכל אינו ע"י טעם של איסור לבד שוב אף דניקר ע"י טעימתו פח האיסור מ"מ נתבטל ודברי הר"ן ע"ז נאמנים ועד נאמן להם ממתינתין דתרומה הנז': אולם במרדכי תולין סוף פ"ק כה"ב הביא שם משם הראב"ן הא דאוסר כשבישול חתיכת בשר שלא נמלחה אף אם יש ששים בהקדירה מ"מ ע"י בישול יהיב טעמא בחתיכה וכתב ואפילו אם ת"ל דדם לא אוסר בנו"ט בחתיכה אא"כ פירש ממנה והדר נבלע בה אפ"ה איכא למימר דאוסרה דדלמא עם יציאת הדם מן החתיכה בחד צד לא סליק ליה דיקולא דמיא חזר ונבלע בחתיכה עצמה שיצא ממנה והי' בה עוד דם שלא יצא ומצא מין אא מינו ונייעור רבה על החתיכה ואוסרת ומשנאסרת לא הותרה ובשאר חתיכות ל"ח דהא לית בהו דם וליכא למימר בהו מצא מין את מינו ונייעור ע"ש הרי דסובר דמצטרף האיסור להיתר בכה"ג אם מרגיש הטעם.

שוב ראיתי בפ"מ (סי' צ' ס"ק ב') במשפצות דחקר בזה וכ' די"ל טעם האוסרין החתיכה הוא משום דאף שאין במעט הנבלע בחתיכה לאוסר מ"מ מצטרף עם דם עצמו ע"ש וחקדושה הוא שלא הביא שפן הוא באמת דעת הראב"ן וקשה עליו ממתינתין הנז' וצריך לחלק בדוחק דדם מ"מ הוי כשם איסור עליו פינון דאם פירש יהיה אוסר משא"כ עם דבר היתר ממש וצ"ע.

עכ"פ מבואר דאם אין הטעם כולו איסור אינו אוסר ויקשה באמת למה בעינן ק"א לבטל השאור ותבלין שאין בכתם לבד להטעמי: והנה בהא דכ' הרמב"ם שם (ה' כ"ו) המעמיד גבינה בערלה כו' או בחנומץ יין של ע"ז ה"ז אוסרה בהנאה אעפ"י שהוא מבא"מ נאף עפ"י שהוא כ"ש שהרי הדבר האיסור הוא הנזכר והוא שעשה אותו גבינה כתב האו"ה (פ"ל כ"ה ד"ו) לפי ששחשב לעולם ברוב ולא במיעוט ולפי' התוס' לפי שהמים והמלח בעיסה הוי שפיר מין במינו מאחר שאין העיס' נילושה אלא ע"י אף ה"נ עכ"ל ולפי"ז דחשיב מין במינו אם נפלה תבלין של ע"ז דאוסר במינו במשהו אוסר התבשיל אף אם אין בו נו"ט וכן אם העמיד החלב בחנומץ יין ואין בכת החנומץ לבד להחמיץ ג"כ אוסר דהוא מין במינו ובאמת לא משמע פן באו"ה שם דין כ"ד דכתב דדבר שנעשה לטעם ל"ב הוא דוקא דבר שדרכו בכך וגם שהוא גופא דאיסור' כתבלין של הקדש ושל ע"ז ומוכח מדבריו דרק אם יש בכחו לתבל אבל אם אין בכחו לתבל הקדירה מתבטל וע"כ דאף לטעם זה דהוי מב"מ היינו דבר שיש בכחו לתבל ולהעמיד אבל אם אין בכחו שוב הוי אינו מינו ומזה נראה אם מעמיד החלב בחנומץ יין ודבר אחר גורם דהיתר ג"כ מותר מטעם זוז"ג וראיתי בח"ס יו"ד (סי' ע"ט) שכתב לדברי האו"ה דאף פלי טעם דדבר

המעמיד ל"ב משום דהוי מב"מ נ"מ אפילו ע"י שני גורמים אסור ולא משמע פן מדברי או"ה דאם א"ב לבדו פת להעמיד הוי שוב כא"מ.

ולדבריו נאסר ג"כ בתבלין בכה"ג. וכן באשה ששאלה מים ומלח ביצה (דף ל"ט) נימא ג"כ דאם שאלה מקצת מים ומלח וצירף לזה משלו ג"כ יהיה אסור ונימא דאף זוז"ג ל"מ פינון דהמלח לא נתבטל וכמ"ש הר"ן בתשובה הנז' דהיכא דיש גוף איסור דלא נתבטל ח"ו להתיר מטעם זה וזה גורם וא"כ אם נאמר דאף בא"ב לבדו הפת להעמיד ולתבל ג"כ הוי מב"מ לא יתבטל.

ובאמת מדברי הר"ן שם נראה פן מדכ' דצריך בשאור שיעור מאתים וכמו"ש לעיל וצ"ע בכ"ז: ועוד יש להקשות על האו"ה הנז' במעמיד בחומץ יין דבלעדי טעמא דמעמיד הוי פמין במינו הא דעת רמב"ם לפסוק כר"ד ב"ין דוק' בנפל התיירא לגו איסורא וקאיסור עומד במקומו אז אוסר בכ"ש אבל איסורא לגו התיירא ראשון ראשון בטל פמבואר שם (הלכה כ"ח) וכן פסקינו ב"ד (סי' קל"ד) וא"כ אם מעמיד בחומץ יין החלב נדאי נותן איסורא לגו התיירא פמובן ואז אף במינו ממש בטל ועיין בא"מ (ח"ב סי' א') ובח"ד (סי' ק"י ס"ק ב') דשניהם לדבר אחד נתפוננו דמה"ט בתביותקטנות בטילין דביבש ביבש ל"ש התיירא לגו איסורא וה"נ במעמד וע"כ דטעמא דרמב"ם משום מעמיד והדברים פשוטים דלדינא היכא דהוי ב' גורמים דאיסורא ודהתיירא מותר ודלא כח"ס בזה.

אף למ"ש הלח"מ שם בדעת רמב"ם הכ"ח דהא דאמרין ראשון ראשון בטל לגבי י"ג היינו להתירו בהנאה אבל בשתייה אסור י"ל אף באיסור לגו התיירא ג"כ אינו בטל לשתייה וכן משמע מדברי רמב"ם שם דכתב בסוף הפירוש יין נסד ששהחמיץ ונפל לתוך חומץ שכר אוסר בכ"ש מפני שהוא מינו ששניהן חומץ הן והיינו דאזלינן בתר שמה ואמאי אוסר בכ"ש הא פשנפל איסורא גו התיירא אינו אוסר א"ו דבשתייה אוסר במשהו בכל אנפי: סי' ו' הא דמותר בדבר המעמיד היכא דיש גורם דהיתר ואיסור היינו דוקא אם השני גורמים שוין בפעולתם אבל אם אין בהיתר להעמיד פלל רק שסייעו ע"י פחו לתת הכנה לדבר המעמיד שיפעול פעולתו זה ל"ה זוז"ג דהא המחמץ בשאור של איסור אם אינו נותן מים להקמח לא יעשה פעולתו וכן המחמץ בשמרים של איסור דאסור אף דיש ג"כ מים של היתר מ"מ אין המים עושה פעולת החומץ רק הכנה ששמרים יוצא פת פעולתו בזה לכ"ע ל"ה זוז"ג ואף למה דקיי"ל (יו"ד סי' רצ"ד) דאגוז וקרע הוי זוז"ג אף דאין פעולתו שנה ול"א פינון דהפרי הוא ערלה ועושה האילן והפירות שיהיו אסורים דשם עכ"פ הקרקע פועל הגידול והצמיחה ואף דאין פעולתו שוין מ"מ הוי זוז"ג דעכ"פ עושה פעולת הגידול והצמיחה משא"כ בשמרים עם מים אין המים בטבען מחמיצין רק עושים הכנה וסייעו לכת השמרים זה ל"ה זוז"ג.

אף י"ל בשמרים אסור הואיל דהוי איסורי הנאה ולא גרע מפת הנאפה בעצי איסורי הנאה דקיי"ל דאמרין יש שבח עצים בפת ועדיף מזוז"ג דהוי פניקר האיסור וכגופו ממש פמבואר ר"ן ע"ז ובתשובה (סי' ע"ז) א"כ לכוך בשמרים אף דהוי ג"כ גורם של היתר המים מ"מ פינון דניקר שבח של השמרים בפת לכוך אסור וזה דוקא באיסור הנאה אבל בדבר האסור רק באכילה ל"א יש שבח עצים בפת פמו דמבואר תוס' פסחים (דף כ"ו) וע"ז (דף ס"ו) דמה"ט המבשל בשבת מותר ול"א יש שבח עצי מוקצה בפת פינון

דל"ה איסור הנאה ועצי מוקצה פּכּר פּלָה וּנְאָבֵד [ובמ"א הערותי מדברי ירושלמי פ"ב דמע"ש סברינון למימר אף עצים סברינון מימר עצים א"ב ממש ועיין ירושלמי סוף ביצה ומשם משמ' קצת דאף באיסורי אכילה יש שבח עצים ואכ"מ].

מ"מ נראה כמו דאסרינון בדבר המעמיד אף בדבר דליפא בו איסור הנאה רק אכיל' כמו מעמיד גבינות בקיבה גבלה דל"ה איסור הנאה ואעפ"כ אסור וע"כ דדבר המעמיד הוי פניקר ואוכל האיסור א"כ אף אם יש עוד סייעו וכת מצד אחר שיעשה פעולתו מ"מ פיון דניקר פעולת המעמיד אסור: [ובאמת קצת י"ל בדעת הטור דהקשו עליו דבאו"ח(סי' ת"מ)פוסק דלגבי חמץ דבר המעמיד אסור אף להשהותו וביו"ד (סי' פ"ז) נראה מדבריו דדבר המעמיד בטל בס' ועיין כו"פ שכ"ג"כ דמדעת הטור נראה דדבר המעמד בטל בס' ומדחיק עצמו בדברי הטור או"ח ולהנ"ל י"ל דשאני ליה להטור איסור הנאה דזה אסור אף ביש עוד גורם של היתר היכא דניקר הפעולה כמו יש שבח עצים בפת וכרפר בפגד לקח גם דבר המעמיד לא נתבטל משא"כ איסור אכילה לבד כמו גבלה פיון דמ"מ אינו מרגיש טעם האיסור אף דבר המעמיד אינו אסור.

אף יש לגמגם דהא הטור או"ח אסר הגבינות שהעמיד בשקר חמץ קודם פסח ואז ל"ה איסור הנאה וע"כ פיון דאסור להשהות בפסח הוא דהוי כמו דבר בעין הרי דדבר המעמיד לא נתבטל]: וראיתי בפ"ח (סוף סי' ק"ח) שהביא דברי תשובת מנחם עזרי' במלח שמעמידין אותו בדם דאסור לאכול בעיני' ואם יש בו דבר אחר עם הדם מסייע בהעמדה הו"ל זוז"ג וכל שאין הדם מעמיד את המים אלא ע"י אור היינו זוז"ג אלא שצריך לברר שלא יהא פח בדם להעמיד כלל שלא ע"י אור אבל אם היה הדם לבדו מעמיד אפילו פורתי ובמים מעוטים וע"י אש מעמיד טובא ובמים מרובים לא מקרי זוז"ג.

ובתשובה הנז' הביא ראיה לזה דאף אם ע"י אש ממחר להעמיד בשעה קלה מ"מ זה ל"ה גורם דהיתר דדם לחודיה הוי מעמיד דדמי לגבינות נכרי שמעמידים בדבר האסור אעפ"י שפלאכתם נגמרת ע"י האור ע"י ש מבואר מדבריו עכ"פ אף דהאור אינו מעמיד המים כלל שיהיה מלח רק הדם והדם בלעדי האור אינו מעמיד כלל הוי זוז"ג וצ"ע אמאי הא האור אינו פועל פעולת העמדה כלל רק שמסייעו להדם שיעשה פעולת העמדה ובכה"ג ל"ה פגורם דהיתר פיון דאינו עושה רק סייעו לכת המעמיד אזלינו בטר עיקר המעמיד וראוי להיות אסור ואף דל"ה איסור הנאה מ"מ צ"ע מנ"ל להתיר בכה"ג מטעם זוז"ג.

ומ"מ נראה דזה נדאי היכא דהאיסור אינו מעמיד ממש רק דעושה סיוע להיתר המעמיד זה נדאי מותר: ועיין ס' מחנה אפרים הלכות מ"א (פט"ז) דהביא דברי תשובת הר"ן הנז' בנדון המנעלים של גוים שנותנים חנומץ יי"ב להכין האור לקבל הצבע והתירו מטעם זוז"ג וכתב עליו המח"א דאנ"כ דל"ח כה"ג זוז"ג דאין החנומץ צובע אלא הוא להעמיד הצבע קאי ואע"ג דלית' בעיני' חשיב פאלו איתא בעיניה וכל דבר המעמיד אסור בכ"ש וכי אמרינון זוז"ג ה"ט משום דאין גורם איסור יכול לתקן בלא גורם היתר משא"כ ה"כא דאין הצבע מעמיד והכי איתא בתוספתא עכ"ל.

והנה התוספתא מובא ג"כ ב"י יו"ד (סוף סי' קכ"ג) הנותן צמר לצבע גוי א"ח שפא צבעו בחנומץ של יין ואם בא לבית החשבון אסור והוא מס' ע"ז וגם מס' דמאי. וי"ל

הפירוש באמת דאינו חושש הוא מה"ט דהוי זוז"ג ואפ"ה אם בא לבית הקשבון אסור דהוי כצבעו בשלו.

אולם אף אם נאמר אם ידוע שצבעו בחנומן יין דעת התוספתא דאסור אין תימא על הר"ן די"ל דהתוספתא סובר זוז"ג אסור כמו דמוכח מתוספתא מס' ערלה המובא בש"ף (סי' קמ"ב) תנור שהסיקו בקליפי ערלה אם חדש יתן אם ישן יוצן אפה ובישל בגחלים מותר אפה בכולם מותר חוץ מעצי אשרה וכיון דקתני חדש יתן ע"כ דסובר זוז"ג אסור ודברי הש"ף שם צ"ע דהוכיח מזה דהיכא דהאפר אסור בכל ענין שניאפה בו הפת אסור ול"ב אבוקה כנגדו די"ל פיון דהתוספתא ע"כ סובר זוז"ג אסור כנ"ל לכה באשיר' פיון דהאפר אסור אף דהוי זוז"ג מ"מ אסור משא"כ לדין דזוז"ג מותר י"ל דדוקא באבוקה כנגדו מנצח פת התנור ואסור משא"כ באפר הוי זוז"ג ואכ"מ בזה.

עכ"פ כנראה עוד מכמה מקומות בתוספתא סובר זה וז"ל אסור לכה אשמוענין דמ"מ אינו חושש ובידוע אסור אבל לדין דזה וז"ל מותר ליכא שום חשש אסור מצד החנומן דהוי זוז"ג ואינו דומה לדבר המעמיד דשם נותן האיסור פחו בגוף הדבר וכאן במנעלים אינו פועל רק לרפה העור שיקלט הצבע זה ל"ה רק גורם לבד ואף דהוי ב' פעולות ג"כ זוז"ג מותר לדעת רמב"ם וש"ע (סי' רצ"ד) הנ"ל דזורעין תחתיה ירקות בימות החמה ועיין ש"ג פ"ק פ"ל הצלמים דבכה"ג אצליון ב"ת עיקר הגורם וה"נ דכונתו פיון דאין החנומן פועל פעולת הצבע רק מיני הצבעים והחנומן עושה רק להכין העור שיקבלם זה ל"ה כדבר המעמיד דהא החנומן כפר נתייבש וכלה ונאבד כמ"ש הר"ן שם וכוונתו אינו ריפה העור בחנומן יין לא נאסר בשביל זה העור כמוכח דאינו דומה לכגד הנארג בכרפר של ע"ז דשם יש שבח כרפר בכגד משא"כ בזה ודאי אם אינו צובע המנעלים מותרין לכ"ע אף דע"י החנומן נתרפף העור וכיון שפבר היתר אף שגורם אח"כ שעי"ז יקלט העור הצבע ההיתר ודאי עדיף מזוז"ג והר"ן שם שהאריף בפרטי הדברים הוא אף אם החנומן עושה פעולת הצביעה בתערובתו במי הצבעים כמבואר שם בזה דן מצד זוז"ג אבל אם החנומן אינו פועל במי הצבע רק בשביל פעולתו להכין העור לקבל הצבע זה ודאי אינו אוסר ול"ה כדבר המעמיד וז"פ: ודע אף דזוז"ג אסור לכתחילה כמבואר בש"ס ופוסקים ובר"ן ע"ז סוף פ' כ"ה כתב דהוי כמבטל אסור לכתחילה מ"מ בדיעבד אם עבר ועשה הישראל ע"י שני גורמים מותר אף לדידה ולא קנסין ליה כמו דקנסין לכל מבטל אסור דאסור לו ולכל מי שמבטל בשבילו כמבואר (סי' צ"ט) דהא מבואר בש"ס אם נטע והבריף מותר משמע להדיא אף לדידה ואף דלכתחילה אסור וכתב הר"ן הטעם אף דזוז"ג מותר אסור דהו"ל כמבטל אסור לכתחילה היינו כמבטל ולא מבטל ממש ואף דהר"ן ע"ז שם כ' טעמא דזוז"ג דשרי משום ביטול מ"מ בהכרח דל"ה מבטל אסור ממש ועיין באבני מילואים ח"ב סוף הס' (סי' ו') שהאריף להקשו' על הר"ן דכיון דמטעם ביטול הוא אמאי תנור חדש יוצן איה אופיו לכתחילה הא אין מבטלין אסור לכתחילה אף במקום פסידא כמו דאסור להוסיף ולבטל עי"ש באורף ול"ק כלל דע"כ דאינו דומה ממש למבטל אסור לכתחילה פיון דלא קנסין ליה לאסור לו ולמי שנתבטל בשבילו: סי' ז' אם אמרינו באיסורי אכילה שנתערב בהיתר וגורם חזותא אם מלתא הוא או לא כ' הפ"ח (סי' ק"ב סק"ה) פיון דלא איפשטא הבעיא בב"ק (דף ק"א) ממילא באיסור

דברבנו לקולא ובאיסור דאורייתא לחומרא ובס' מנחת יעקב השיג עליו דבאיסור אכילה בטעמ' תליא כל שא"ב טעם חזותא לאו מילתא אפילו מדרבנו בטל.

והפ"מ במ"ז (סי' ק') כ' דאיבעיא בב"ק היינו או הוי צבע כממשות לענו גזילה ואיסור הנאה אבל לענו איסור אכילה כל שנויפך אפשר דהוי מה"ת דבדבר הנויפך ל"ש ביטול וכמו דמצינו לענו פסוי דם חולין (דף פ"ז) בדם שנתערב אם יש מראה דם חייב לכסות ומשמע כל שנושא מרא' אדמומי חייב בכיסוי אף אם דיקה מראהו עי"ש ולכאורה אינו ראי' פלל דאף אם נאמר הואיל דנויפך לא נתבטל היינו בדבר שאינו תלוי בטעם ולכך חייב לכסות דהא מ"מ יש פאן דם ונויפך ע"י חזותא משא"כ לענו אכיל' חיה אנכל יטעם וכינון דלית בי' טעמא נתבטל פינון דאי אפשר שיאכל עוד האיסור בפ"ע ועינו טו"ז (סי' ק"ד) ובחזות שם העלה במקום דנויפך האיסור ואי אפשר לבררו בדאיפא שיעור למלקות לא שייך ביטול ובדליכ' שיעורא הוי חצי שיעור ע"י תערובות דמותר דלא שייך לומר אחשביה עי"ש א"כ בחזותא אף אם נאמר דהוי פנויפך גוף האיסור מ"מ פינון דלית ביה טעמא הנרגש נתבטל וכאן עדיף דנתבלבל רק שקבל המאכיל מרא' אחרת כ"ע מודים דל"ה פנויפך איסור לענו איסור אכילה ואף פת הנאפ' באיסור שקבל חזותא ומראה לא נאסר רק באיסורי הנאה ולא באיסורי אכילה כמו פת הנאפה בכמון של תרומה כמבואר ע"ז (דף ס"ו): והא דמבואר ברמ"א (סי' ק"ב) אם לבנו בו מאכל אינו בטל והפ"ח הקשה דהא שם ל"ה רק איסור דרבנו וברבנו אסקינו בש"ס להקל והכו"פ פתב דבדבר שיש לו מתירין אסרו כל מלתא דרבנו כעין תורה וספיקו להחמיר ואין זה השגה דכבר העלה הפ"ח ונגררו אחריו כמעט כל המחברים דספיקא דדינא כמו איבעיא דלא איפשטא אזלינו להקל בדרבנו אף במקום דהוי דשילמ"ת עיין פ"ח או"ח (סי' תצ"ז) ובדו"ח עירובין במערכה ובימי חורפי הרגשתי מדברי רש"י עירובין (דף ל"ט ע"ב) בפסק שם שכתב דאי מספקא לו בקדושה אחת אמאי משתרי בהו ביצה ואי משום איסורא דרבנו כו', ועוד קיי"ל ספיקא דרבנו בדשילמ"ת אסור מבואר לכאורה דאף בספיקא דדינא לא אזלינו לקולא בדבר שיש לו מתירין ואכ"מ בזה דעכ"פ יש פמה ראיות לדעתו של הפ"ח.

אף דברי רמ"א בלא"ה א"ש כמ"ש בפלתי שם דמ"מ משהו איפא ובדשילמ"ת אף משהו אסור רק דוקא במין במינו ובאינו מינו מ"מ ע"י חזותא חשיב פנויפך וש"ב א"מ למינו ועוד דהוי כמו דבר דעביד לטעמא דרגיל לתת לתוף התבשיל והוי כמו לטעמ' ועיין מג"א (סי' תקי"ג) דמשמע תרתי בעי טעמא ומראה ועי"ש בדגול מרבבה ובס"י (שצ"ח) פנראה מדבריהם דתרתי בעינו משום דהואיל דרגיל בכך ודרכו דבשביל זה חשיב כמב"מ י"ל דלא כן הוא רק לגבי תחומין דממון ל"ב כמו שכ' תוס' ביצה (דף ל"ט) א"כ בליבנו נמי אי חזותא לאו מילתא מ"מ אם א"ב טעם רק משהו נתבטל אף דהוי דשילמ"ת: סי' ח' הא דקיי"ל בתערובות תרומה מב"מ בחולין דצריף ק"א להעלות מבואר בש"ף (סי' ר"ח) דאזלינו בזה בתר שמה למה דקיי"ל פרבא ע"ז (דף ס"ו) חמרא חזותא בענבי בנו"ט וחלא דחמרא וחלא דשכרא בתר שמה אזלינו ואסור במשהו.

ובס' מנ"י (פלל ע"ז) כתב דמדברי הטוש"ע יו"ד (סי' שכ"ג) משם ס' התרומות בחלה שנתערבה עם פירות אחרות היינו חטים בחטים בק"א ואם נתערב שלא במינו דהיינו חטים בשעורין בטל בס' וקשה פינון דתנוייהו פירות מקרי כמ"ש דאמרינו בש"ס לענו

חמירא וא"כ אף חיטים בשעורים נמי גבעי ק"א ולענ"ד נראה דדעת תוס' דאף בהגי
דיש לו ביטול רק דצריף יותר מן ששים ולא תליא בטעם אלא בשמא מדכתבו מס' ב"מ
(דף כ"ג) ד"ה ועולה דהא דדרש בספרי מקרא על תרומה דבעי ק"א אסמכתא בעלמא
הוא דמדאורייתא תרומה ועולה וכ"כ בטלים ברוב ביבש ובלח בס' פשאר איסורין
עכ"ל וקא דבעינן בהנה יותר מס' הוא רק במב"מ ובאינו מינו ל"ב לדעת תוס' וכל
ראשונים רק שלא יהי בנו"ט ובמב"מ קא מדאורייתא בטל ברוב בלח כמו ביבש ולמה
כתבו תוס' ס' מדאורייתא קא לרבנן מב"מ בטל ברוב וראיתי בפ"מ דעמד ע"ז בפתיחה
שער התערובות (ח"ב פ"א) אולם לדעת הש"ף דברי תוס' ברור מילולם דנדאי קאי
בשיטתם חולין (דף צ"ט) דכל השיעורין שהו למעלה מס' הוא דוקא במין במינו רק פיו
דא"ב טעם ביותר מס' אזלינן בתר שמא אף שהטעמים אינם שוין מ"מ פיו דשוין בשמא
בעי בתרומה ק"א וכן בעולה וכ"כ ר' וזה הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא להסוכרים
טע"כ דאוריית' בעינן ס' שלא יהיה בו טעם ואף דמב"מ בטל מדאוריית' מ"מ אף דשוין
בשמן פיו דחלוקין בטעמן ונו"ט זה בזה בעינן בלח בלח ששים וכמ"ש הש"ף וישפיר
כ' תוס' דמשפחת בתרומה במב"מ בשמא בלח בלח דמדאורייתא הוא בס' פיו דאין
טעמן שוין ומדרבנן בעינן ק"א פיו דהוי מב"מ: וכן יש להוכיח קצת דכן דעת החכם ר'
אליהו שבעפו המוכא תשובת רשב"א (סי' נ"ג) שכתב וגדולה מזו תניא קדירה שבשל
בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בשל בנו"ט ואם נמחה התרומה הנה צריף מאה
להעלותה קא למדת שהטעם אינו אוסר למעלה מס' והה"ד לחמץ והרשב"א השיב לו
שמוסיף פלא דקדרא שבשל בה תרומה אם בשל בה חולין שלא במינו קאמר מדקתני
ואם בשל בנו"ט ואם במינו ליכא למיקם אטעמא ובשאינו מינו אפילו נמוחה ממשה
בתוך החולין בנו"ט ע"ש.

ואם נאמר דבק"א דתרומה אף באיכא למיקם אטעמא דאין שוין בטעמן מ"מ אם שוין
בשמן חשיב מב"מ דבעינן ק"א א"ש הוכחתו של ר' אליהו דמדקתני בנו"ט משמע אף
אם שוין בשמא מ"מ די בשיעור נו"ט אף דאם נמחה התרומה הנה צריף מאה להעלותה
פיו דהוי מב"מ בשמא ובאמת כמה דקתני בנו"ט אינו ראיה דאיירי בא"מ דהא מצינו
ש"ס ע"ז (דף ס"ו) חמרא חדתא בענבי רבא אמר בנו"ט ופירש"י כל היכא דאתמר
בנו"ט ואין טעמו ניכר שיעורא בששים הרי אף במקום דאי אפשר למיקם אטעמא נקיט
בנו"ט הדמיון דשלא במינו ובחולין (דף צ"ז) דקאמר בשלמא תרומה טעים לה כהן אלא
בב"ח מאן טעים מזה שפיר מוכח דאיירי בא"מ בטעמא דאפשר בטעימת כהן אף מ"מ
י"ל דהש"ס פריף רק על בב"ח דאי אפשר בשום אופן לישראל או לכהן לטענם משא"כ
בתרומה אף דיש אופן דשניהם שוין בטעמן וחלוקין בשמן דאי הוי שיעור' בנו"ט מ"מ
אפשר עכ"פ באין שוין בטעמן.

ודעת הרשב"א דכיון דקתני לגבי תרומה בנו"ט משמע דיכול למיקם עליו בטעמא וע"כ
בא"מ ממש דבמין במינו בשמן אין חילוק בין טעמא לממשו לעולם אינו בנו"ט רק בק"א
ועי"ש רש"י ובר"ן חולין ומב"מ בין דהתירא בין דאיסורא שאי אפשר להבחין טעמו
א"נ מבא"מ דאיסור היכא דליכא קפילא משערין בששים ומב"מ התירא משמע דקאי
גם על תרומה וקא לא סגי בששים אלא משמע אף בשוין בטעמן מ"מ אם אינו שוין
בשמן ל"ב ק"א דכל ביותר מס' אזלינן בתר שמא למקרי מב"מ: ועיין רש"י ע"ז שם

חמירא דחייטא ונחמירא דשערי חד דחולין וחד דתרומה ונפלו זה לתוך זה וכל מב"מ במשהו לקמן פסקינן דלאו הלכתא הכי אלא אפילו מב"מ בנו"ט חוץ מטבל ויי"נ ובריטב"א שם הקשה על רש"י וכו' ול"נ דתרומה בק"א הוא אפילו במב"מ אלא הקא בתמירא של טבל או של תקרובת ע"ז או כל דשילמ"ת דקיי"ל מב"מ במשהו מבשא"מ בנו"ט עכ"ל ולא אדע הא פבר פתבו תוס' וראשונים בכמה מקומות דלר"י בביבש בביבש חד בתרי בטל ולר"י הא דתרומה שיעור' הוא בק"א הוא בביבש בביבש מלבד דעת רמב"ן ע"ז (דף ע"ד) דבתרומה לעולם בק"א אף במב"מ ודעת ריטב"א מבוואר שם דלא כן הוא רק לחלק לר"י בין יבש בביבש ללח בלח א"כ בתמיר' דחייטי ודשערי דהוא לח בלח דיש בקלה שפיר לר"י דמב"מ ל"ב מחולקין אפיי ורבא אם אולינו פתר טעמא או פתר שפא אולם מדכ' רש"י אלא אפילו מב"מ בנו"ט יקשה פנין דרש"י מפרש דקאי על תרומה שנתערב בחולין א"כ צריך ק"א ושפיר נ"מ בפלוגתא דאפיי ורבא לענין זה אם אולינו פתר שפא בזה משמע לכאור' דלא פדעת הש"ך רק פנין דשיעור הוא ב"פ ששים אולינו לכ"ע פתר טעמא ועוד דאם גם בזה מחולקין אפיי ורבא ורבא אולינו פתר שפא למה צריך להש"ס להורות מחלקותן אליבא דר"י ושלא אליבא דהלכת' ולומר לרבא הוי מב"מ ומב"מ במשהו הנה לו לומר דהוי מב"מ ובתרומה בק"א א"ו דבזה מודה רבא דאולינו פתר טעמא אף אינו מוכרח דלמא באמת קאי מחלקותן על טבל ויי"נ ולענין מה פתר רש"י מחלקותן שלא אליבא דהלכתא ומפרש דקאי על תרומה וחולין וקצת נראה דרש"י בא לרמז כמה דמזכיר חולין ותרומה למען נדע דלדין ליכא נ"מ ואולינו פתר טעמא אף בשיעורא דק"א ודלא פש"ך וצ"ע: והנה הא דתרומה צריך ק"א החמירו בזה מטעם אסמכתא דקרא אשר ירימו ממנו כמבואר בספרי ובירושלמי (פ"ב דערלה) קאמר הערלה וכ"כ עולין בר' מניין שהן עולין פתיב מליאה מליאה מה מליאה שצאמר להלן עולין היינו בתרומה אף כאן עולה אי מה להלן מאה אף כאן מאה לפי שפפל הפתוב איסורו שינו חכמים חיובו ע"כ כה"כ ערלה מניין מה זו איסור הנאה אף זו אסה"נ מ"ז עולה אף זו עולה עיי"ש עוד וכבר פתבו הר"ש ותוס' בכמה מקומות דהוא רק מדרבנן.

ובאמת מבוא' מהירושלמי דהשאלה הנה מניין שהן עולין דצריך לימוד שעולין והיינו ע"כ הסברא החיצונה הנה שלא יהיה ערלה וכ"כ עולין מטעם אף דבכה"ת מב"מ ברוב ובא"מ בנו"ט הנה ס"ד באיסור הנאה שלא יהיה עולה פנין דסוף סוף נהנה מן איסור הנאה ואף דבאיסורי אכילה גזה"כ הוא אחר רבים להטות כמבואר ברא"ש פגה"נ מ"מ הי' ס"ד דעכ"פ לכתחילה לא יהיה לו הנאה מין איסורי הנאה ולהחמיר שצריך להרם וקאמר דילפינו בג"ש מליאה מתרומה ואף דשם צריך להרם הוא רק משום גזל השבט וכשנתערב לפהו תרומה בחולין א"צ להרם פן נמי ערלה בטילה וכ"כ וקשה א"כ שאר איסורי הנאה דלא נוכל למילף רק מערלה וכ"כ דא"צ להרם נימא להחמיר דיצטרף מאתים כמו ערלה וכ"כ.

וראיתי בלקח משנה (פט"ו) ממ"א דהקשה בב"ח דאסור בהנאה הנה להם לכפול שיעורו וכ' דתרומה מצינו ששנה הפתוב שיעורא ראו חכמים להחמיר אבל בב"ח לא ראו ששנה הפתוב שיעורו ולא אבין הא מבואר בירושלמי דצריך על ערלה וכ"כ מניין שהן עולין ומשמע דצריך לימוד על איסה"נ שעולה א"כ סוף סוף בב"ח היינו חתיכה בשר שנתבשל

בְּחֶלֶב וְנִתְעַרְבַּה הַחֲתִיכָה בְּאַחֲזֵרוֹת הַיָּכָא דל"ה חֲתִיכָה הָרְאוּי לְהַתְכַּבֵּד יִצְטָרֵף שְׂעוֹר כְּפָל
לְבַטֵּל אוֹ אֶף יוֹתֵר כְּמוֹ עֶרְלָה וּכ"כ.

וְרֵאִיתִי בְּאוּ"ה (כָּלֵל כ"ג סי' ו') כ' לָמָּה כְּפָלוּ שְׂעוֹר עֶרְלָה וּכ"כ מִפְּנֵי שֶׁהֵן אִיסוּה"נ וְלֹא
דְּמִי לַחֲתִיכָה שְׂאִינ' רְאוּי' לְכַבֵּד שְׁנֹתֵיבְשָׁלָה בְּחֶלֶב וְנִתְעַרְבָה שְׂבִטְיָלָה שְׂפִיר בְּלַח וְיִבְשׁ
כְּשֶׁאֵר אִיסוּרֵי' אַע"פ שְׂאָסוּר בְּהִנָּאָה דְּהֵתָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד הֵיָתֵר בִּפ"ע עכ"ל וְלֹא הִבְנִיתִי
הָא אִיסוּר בִּב"ח הָיוּ לְכָל הַדְּבָרִים כְּאִיסוּר מִחֲמַת עֲצָמוֹ כִּינּוֹן דְּתַעֲרֹבְתוּן אֶסְרוּ וְגַם א"כ
נִימָא שׁוֹר הַנְּסָקֵל גַּם אִם אֵינוֹ חֲשִׁיבֵת דִּבְע"ח שְׂיִצְטָרֵף כְּפוּל שְׂעוֹר לְבַטֵּל וְכֵן חֲמִיץ לְאַחַר
שִׁשׁ לְדִיּוֹן דְּבַטֵּל בִּס' אֶף דְּהוּא אִיסוּה"נ.

וּי"ל דְּאֵין כְּנֻנַת הָאוּ"ה לְזִמְרָה מְשׁוּם דְּכ"א וְאֶחָד הֵיָתֵר בִּפ"ע ל"ח אִיסוּר מְגוּפּוֹ רַק עַד
כָּאֵן לֹא בְּעֵינֵי בְּאִיסוּרֵי הִנָּאָה שְׂעוֹר מְאִתָּם רַק אִיסוּרֵי הִנָּאָה שְׁנוּצָרוּ בְּאִיסוּרֵן כְּמוֹ
עֶרְלָה וּכ"כ מִשְׁא"כ בִּב"ח דְּכ"א בִּפ"ע מְוֹתֵר וְתַעֲרֹבְתוּן אוֹסֵר א"כ בְּתוֹלְדָתוֹן לִיכָא אִיסוּר
הִנָּאָה לְכָף מִתְבַּטְלִין בִּס' וְא"ש ג"כ שׁוֹר הַנְּסָקֵל וְחֲמִיץ דֹּא"ד לְעֶרְלָה וּכ"כ דְּהֵן אִיסוּרֵי
הִנָּאָה בְּתוֹלְדָתוֹן מַה שֶׁא"כ בִּב"ח וְשׁוֹר הַנְּסָקֵל וְחֲמִיץ בְּפִסְחָא דְּאֵינּוּ אִיסוּה"נ בְּתוֹלְדָתוֹן.

אוּלָּם מְלִשׁוֹן הַיְרוּשְׁלָמִי מְשַׁמֵּעַ מִנִּינ' שֶׁהֵן עוֹלִין מְשַׁמֵּעַ דְּמִצַּד הַסְּבָרָא הִי' ס"ד דֹּאִיסוּה"נ
ל"ב בְּשִׁשִּׁים רַק מְתָרוּמָה וְעֶרְלָה וּכ"כ יִלְפִינּוּ א"כ לִיבְעֵי הַשְׂעִיעוּ' כְּמוֹ בְּעֶרְלָה וּכ"כ וַיֵּשׁ
לִישָׁב לְהַמְעִינּוּ: ס' ט' מִין בְּמִינוֹ דְּמִדְּאוּרִיִּיתָא לְדִיּוֹן בְּרוּבָא בְּטֵל מ"מ הַחֲמִירוֹ חו"ל
דְּבְעֵי שִׁשִּׁים לְבַטֵּל בְּלַח בְּלַח דְּגִזְרוּ אִיסוּ אֵינוֹ מִינוֹ.

וְכֵן בְּאֵינוֹ מִינוֹ בְּיִבְשׁ הַחֲמִירוֹ דְּבְעֵי ס' לְבַטֵּל וּכ' הַרְשָׁב"א חוּלִין (דָּף צ"ז) מְדַאֲמַר רַבָּה
אָמְרוּ רַבְּנֵי בְּרוּבָא וְאָמְרוּ רַבְּנֵי בְּשִׁשִּׁים מִב"מ בְּרוּבָא מִבְּא"מ בְּשִׁשִּׁים וְהִטְעַם מְשׁוּם דְּאִם
כָּא לְבַשְׁלָם יַחַד הָרִי טַעַם שֶׁל אִיסוּר נִיכָר בְּוּלְפִיכָף אֶף בְּיִבְשׁ אֵינוֹ בְּטֵל בְּרוּבָא.

וְהֵינּוּ מִימְרָא דְּרַבָּא זְבַחִים (דָּף ע"ט) וְשֵׁם ע"כ קָאֵי עַל דְּרַבְּנֵי דְּאֵי מִדְּאוּרִיִּיתָא אֶף מִבְּא"מ
ל"ב ס' רַק כְּזִית בְּכַדֵי אֶכִילַת פָּרְס וּכְמ"ש הַרְשָׁב"א שֵׁם לְהוֹכִיחַ שְׁלֹא כְּזִית רַאבְ"ד
דְּסוּבֵר מְדַרְבְּנֵן אֶף מִב"מ בְּעֵינֵי ס' וּכ' מְדַאֲמַר רַבָּא אָמְרוּ רַבְּנֵי בְּרוּבָא וְאָמְרוּ רַבְּנֵי בִּס'
הָרִי דְּמִב"מ בְּטֵל בְּרוּב וְא"ל דְּרַבָּא קָאֵי עַל דְּאוּרִיִּיתָא אָבֵל מְדַרְבְּנֵן אֶף מִב"מ יִבְשׁ לֹא
בְּטֵל עַד דְּאִיכָא ס' דְּאֵי מִד"ת אֶף מִבְּא"מ ל"ב ס' אֶלָּא כְּזִית בְּכַדֵי אֶכִילַת פָּרְס עִי"ש וְא"כ
כֵּן נִמְי הָא דְּזְבַחִים קָאֵי לְדִיּוֹן וּמְדַקְאֲמַר מִב"מ בְּרוּבָא ע"כ דְּאֵינִי בְּיִבְשׁ דְּבַלַח
בְּלַח בְּעֵי ס' כְּמִבְּנֹאֵר מְדַבְּרִיו מִס' חוּלִין וְע"ז קָאֲמַר דְּמִבְּא"מ בְּטַעְמָא הָרִי מְבֹנָאֵר
דְּמְדַרְבְּנֵן בְּעֵינֵי שִׁשִּׁים עכ"פ בְּמִבְּא"מ.

וְרֵאִיתִי בְּתְשׁוּבַת רַשָׁב"א (ס' תכ"ה) שֵׁם כ' הַשְׁוֹאֵל דְּבִמְב"מ מְוֹתֵר לְבַשְׁלֵן יַחַד וְהֵינּוּ
דְּאָמְרִינּוּ בְּזְבַחִים אָמְרוּ רַבְּנֵי בְּרוּבָא וְע"כ מִב"מ אֵינִי בְּיִבְשׁ דְּאֵי בְּלַח קִי"ל כִּר"ל
וּר"י כָּל אִיסוּרִין שְׂבִיתוּרָה בֵּין בְּמִינֵן בֵּין שְׁלֹא בְּמִינֵן בְּנו"ט וּמְדַמְדְּמִי מִב"מ בְּרוּבָא לְמִין
בִּא"מ בְּטַעְמָא ש"מ זֶה לְכַתְּחִלָּה אֶף זֶה לְכַתְּחִלָּה וְהַשִּׁיב הַרְשָׁב"א דְּרַק בְּיִבְשׁוֹן מְוֹתֵר אָבֵל
כְּבַשְׁלֵן יַחַד נֶאֱסְרוּ וְהֵאֵי דְּרַבָּא בְּזְבַחֵי בְּדְאוּרִיִּיתָא קָאֲמַר וּבְכָלוּל וּמִין בְּשִׁשִּׁים בְּטַעְמָא
דְּאֵי בְּיִבְשׁ אֵיךְ אָמַר מִבְּא"מ בְּטַעְמָא הָא מִבְּא"מ בְּיִבְשׁוֹתָן נִיכָר הוּא וְהָא דְּאָמַר אָמְרוּ רַבְּנֵי
מְשׁוּם דְּאֵין שְׂעוֹרִין אֵלוּ מְפֹרְשִׁין בְּפָתוּב וַיֵּשׁ בְּהֵן מְחַלְקָת וְהוֹכִיחַ דְּלֹאוּ בְּיִבְשׁ אֵינִי
וּמְדַרְבְּנֵן דְּהָא שְׁהַרְבָּה מְגֹדוּלֵי הָרְאִשׁוֹנִים לֹא הִתִּירוּ אֶפְיָלוּ יִבְשׁ בְּיִבְשׁ בְּפָחוֹת מְשִׁשִּׁים

דְּמִדְרָבָּנּוּ יִבֶּשׂ כְּבִלּוּל עֵי"ש וּדְכָרְיוֹ סוּתְרִין לְדְכָרְיוֹ בְּחִידוּשָׁיו אוּלָם עכ"פ כַּנְרָאָה הוֹצִיא
הַרְשָׁבָ"א בְּחִידוּשָׁיו וְהָר"ן דִּין זֶה דְּבִיבֶשׂ בִּיבֶשׂ בֵּא"מ בְּעֵינָן ס' מְדַבְרֵי רַבָּא וְכַנ"ל: וּבְסֵפֶר
פְּרִי תָאֵר (ס' ק"ט) שְׁהַקְשָׁה מִנ"ל לְהַחְמִיר חוּמְרָא זֶה פִּינּוּן שְׁלֵא נִזְכְּרָה גְזִירָה זֶה בִּש"ס
וְלֹא אֲדַע הָא לְד' הַרְשָׁבָ"א מְבוֹנָר מְדַבְרֵי רַבָּא וְכַנ"ל.

וּבִס' אֲבָנֵי מִלּוּאִים ח"ב בְּתִשְׁבֻּבָה (ס' ז) פְּתַב דְּמוּכַח גְזִירָה זֶה מְדַבְרֵי יְרוּשְׁלָמֵי הַמוּבָא
תוּס' ע"ז (נ"ד ע"ז) דְּכָל דְּשִׁילְמ"ת אֲפִילוּ בְּאַלְפָּה ל"ב כַּגוֹן טָבֵל וְשִׁבְעִיעִית וּמַעְשָׂר וְהַקְדָּשׁ
כְּשֶׁהוּ בְּמִינָן אֲבָל שְׁלֵא בְּמִינָן בְּנו"ט וע"כ צָרִיף לֹמַר דְּמִיָּרֵי בִּיבֶשׂ בִּיבֶשׂ דָּאי בְּלַח בְּלַח
א"כ בְּהַקְדָּשׁ בְּמִינָן אֲמַאי הו"ל דְּשִׁילְמ"ת הָא ל"מ פְּדִיוֹן כָּל הֵיכָא דְּלִיתָא בְּעֵינָא אֲלֵא
מִיָּרֵי בִּיבֶשׂ בִּיבֶשׂ וְחֻשְׁבָּא בְּעֵינָן וְהִגְיָ לִי פְּדִיוֹן כ"ה דְּאִית' וְשְׁלֵא בְּמִינָנוּ בְּנו"ט הָרֵי דְּאָסוּר
מְשׁוּם שְׁמָא יְבִשְׁלָנוּ וַיִּתֵּן טַעַם.

וּלְעַנ"ד מְשָׁם אֵינּוּ רְאָיָה דְּאִיָּרֵי בִּיבֶשׂ בִּיבֶשׂ רַק אַף בְּלַח בְּלַח מְהִינֵי פְּדִיוֹן דְּכָל חִילוּ שָׁם
לְהַשְׁיֵג עַל הַמַּג"ש וּפְנ"י עַל תוּס' פְּסָחִים (נ"ד כ"ז) ד"ה הַקְדָּשׁ פִּינּוּן דְּמִהִינֵי חִילוּל וּמְשׁוּנֵי
לִיָּה דְּשִׁילְמ"ת מַה"ט גּוּפִי' מְחַמְרִינּוּ עֲלֵיָּה בְּזוּז"ג דְּלַמ"ש ר"ש (פ"ב) דְּמַע"ש גְּבִי מַע"ש
שְׁנַאָפָּה הַשְׁבַּח לְשִׁנֵּי וְכ' מְשָׁם הַיְרוּשְׁלָמֵי דְּתַבְלִין שְׁל מַע"ש שְׁנַפְלוּ לְתוּף חִילוּלֵי לֹא יֵאָכֵל
בְּגַבּוּלֵי וְל"מ פְּדִיוֹן בְּדָבָר שְׁאֵינּוּ בְּעֵינָן וְצָרִיף לְאַכּוֹל דְּנוּקָא בִּירוּשְׁלָם דְּל"מ לִיָּה פְּדִיוֹן
פִּינּוּן שְׁאֵינּוּ בְּעֵינָן וְא"כ בְּמַסִּיק בְּעַצֵּי הַקְדָּשׁ פְּשִׁיטָא דְּל"מ לִיָּה חִילוּל פִּינּוּן שְׁאֵינּוּ בְּעֵינָן
וּבַע"כ לֹא מְשׁוּם דְּשִׁילְמ"ת עֵי"ש בְּאַנְרָף: וּדְכָרְיוֹ ל"ג דְּדוּקָא בְּמַע"ש דְּצָרִיף לְחַלֵּל בְּכַדֵּי
דְּמִי וְהַפּוֹדָה בְּיוֹתֵר מְדָמִי לֹא נִתְפָּסָה הַתּוֹסֶפֶת לְמַעְשָׂר כְּמִבְּנָרָא רַמְב"ם ה' מַע"ש (פ"ה)
ה"ו) א"כ צָרִיף לְחַלֵּל רַק טַעַם הַתְּבָלִין הַמְעוֹרָב וְא"י לְחַלֵּל ע"ז כָּל הַתְּבָשִׁיל רַק לְתַפְנוֹס
לְמַעְשָׂר בְּכַדֵּי דְּמִי שְׁל טַעַם וְהַטַּעַם אֵינּוּ בְּעֵינָן לֹא יְכוּל לְחַלֵּל אֲבָל בְּהַקְדָּשׁ יְכוּל לְהַתְּפִיס
דְּמִי בְּעַד כָּל הַתְּבָשִׁיל וְשִׁנָּה מְנָה שְׁחִילְלוּ עַל ש"פ מְחֻקָּל א"כ יְכוּל לְחַלֵּל כָּל הַפֶּת וְהָא
דְּאִין פְּדִיוֹן לְדָבָר שְׁאֵינּוּ בְּעֵינָן הִיָּנוּ לְחַלֵּל הַשְׁבַּת עֲצִים אוּ הַתְּבָלִין אֲבָל לְחַלֵּל הַפֶּל וְדָאי
יְכוּל לְחַלֵּל וְכֵן מוּכַח מִמַּתְּנֵיתִין דַּע"ז (נ"ד מ"ט) דְּאָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים לִר"א אֵין פְּדִיוֹן לַע"ז
הָא אִם הִיָּה לוֹ פְּדִיוֹן הִיָּה יְכוּל לְהוֹלִיף הַנְּאָה לָיִם הַמְּלַח אַף דְּאִין בְּהַפֶּת רַק שְׁבַח עֲצִים
וְכַרְפֵּר בְּהַבְּגָד וְכִיצַד יַחּוּל הַפְּדִיוֹן א"ו פִּינּוּן דְּמוּלִיף כָּל דְּמִי הַפֶּת וְהַבְּגָד שְׁנִתְעָרַב מְהִינֵי
הַפְּדִיוֹן.

וּבְאַמַּת יֵשׁ לִיִּישָׁב שָׁם בְּזֶה דַּעַת הָרִי"ף וְהַרְמְב"ם דִּר"א לֹא קָאָמַר רַק אֲסַפִּיקָא אֲבָל לֹא
וְדָאי וְדַעַתָּם דְּבְנִתְעָרְבוּ בְּאַחֲרוֹת יוֹלִיף דְּמִי אוֹתָהּ הַפֶּת לָיִם הַמְּלַח וְהָר"ן שָׁם תְּמָה ע"ז
אֲמַאי צָרִיף לְהוֹלִיף דְּמִי אוֹתָהּ הַפֶּת לְסִגֵּי בְּהוֹלְכוֹת דְּמִי עֲצִים דְּהָא כָּל הַמְּדַמַּע וְהַמְּחַמֵּץ
אֵינּוּ אוּסֵר אֲלֵא לְפִי הַחֻשְׁבּוֹן עֵי"ש וְלַהֲנָ"ל א"ש דְּדוּקָא לְפָדוּת כָּל הַפֶּת מְהִינֵי אֲבָל דְּמִי
עֲצִים לֹא מְהִינֵי דְּאִין פּוֹדִין דְּבָר שֵׁא"ב מְשָׁשׁ כְּמוֹ דְּל"מ בְּתַבְלִין דְּמַע"ש וּמְצָאֵתִי שְׁכַתֵּב
כֵּן בְּסֵפֶר מַחְנֵה אֲפָרִים הַלְכוֹת מ"א (פ"ט"ז) עכ"פ מוּכַח דְּכָל הַפֶּת וְדָאי מְהִינֵי הַפְּדִיוֹן א"כ
שְׁפִיר בְּפֶת דְּנַאָפָּה בְּעַצֵּי הַקְדָּשׁ אוּ תַבְלִין שְׁנַפְלוּ לְתַבְשִׁיל יְכוּל לְחַלֵּל כָּל הַפֶּת וְהַתְּבָשִׁיל
בִּש"פ וְא"כ י"ל דְּאַף תַּעְרוּבוֹת לַח בְּלַח וְדָאי יְכוּל לְחַלֵּל כָּל הַתַּעְרוּבוֹת וְאַף אִם נִתְהַפְּדָה
כֹּלָּה לְהַקְדָּשׁ יְכוּל לְחַלֵּל עַל ש"פ.

וּבְלֵא"ה י"ל דְּרַק הֵיכָא דְּלֹא נִתְעָרַב רַק הַטַּעַם כְּמוֹ בְּתַבְלִין דְּמַסִּיר הַמְּשׁוֹת רַק הַטַּעַם
הַנְּבָלַע הָיִי א"ב מְשָׁשׁ וְאֵינּוּ בְּעֵינָן ל"מ פְּדִיוֹן אֲבָל בְּתַעְרוּבוֹת לַח בְּלַח דִּא"נ טַעַם זֶה בְּזֶה

דלח בלח לא בלעו מהדדי אלא בלבולי מבלבלי פמבוא' ברשפ"א חוליו (דף קי"ב) א"כ
אף דאינו יכול להפריד זה מזה מ"מ יכול לחלל בכ"מ שהוא ובפרט עיפה בעיפה או
קמח בקמח דהוי בלח בלח ובעי ס' מה"ת פמבואר ש"ד (סי' ק"ט סק"י) לענין פדיון הוי
פאלו הוא בעין וא"כ אינו ראיה דהירושלמי איירי דוקא ביבש ביבש ממש וליכא משם
הוכחה לגזירה דאם יבשלונו.

ועיין מתניתין פסחים (דף ע"ה) סכו בשמן של מע"ש לא יעשנו דמים על בני חבורה
שאין פודין מע"ש בירושלם ובתוס' שם משם הר"י דבירושלם גזרו מכירה אטו פדיה
דאסור מה"ת ויש להבין הא בלא"ה בסיכה בעלמא דליתא דבר בעין ל"מ פדיון אף חוץ
לירושלם ויש ליישב להמענין: והנה בש"ד שם הביא דברי מהרא"י דבמבא"מ בעינין ס'
מה"ת וכו' דזה דוקא בלח בלח ובח"ד (סי' צ"ח) הוליד מזה דעכ"פ לח בלח אף היכא
דליכא נתינת טעם אסור מה"ת פינן דיש ביזה וא"א לומר דמה שאוכל התיירא הוא וכבר
כתבתי ע"ז באורף בהגהותי בד"ח יו"ד (סי' י"ג) דרק פינן דאם יאכל ירגיש הטעם אז
בעינין ס' מדאורייתא אבל אם לא ירגיש הטעם אינו אסור מה"ת וגם אאמ"ו ז"ל שם
השיג עליו דא"כ מניין לנו דבטל בס' ומזרוע בשילה אי אפשר למילף פמבואר בש"ס
חוליו אטו אנו לקולא גמרינו עי"ש באורף וכן רמז ע"ז בפ"מ (סי' ק"ט סק"י): אולם
מדברי או"ה (פלל כ"ג סי' ח') נראה באמת דמה"ת הוא וקאו מטעם נתינת טעם רק אף
ביבש ביבש דאפשר לאכול כל חד בפ"ע כ' וז"ל ועוד דהתורה לא התיירא כ"א במין
במינו משמע כמ"ש הפ"מ שם משום דמסנהדרין גליף לה והיינו מב"מ.

אולם באמת הדברים נפלאים הא להדיא מבואר במתניתין דכלאים בצמר גמלים וצמר
רחלים שטרפן זה בזה דאזלינן בתר רוב ואף דהתיו"ט כ' שם דזה הוי מב"מ דשם לנוי
דאית לחד לא משוי ליה למין בא"מ הא מ"מ קתני שם במתניתין וכן הפשטן והקנבוס
שטרפן זה בזה והוי אינו מינו בשמא ובכ"ז אזלינן בתר רוב בשלמא לדעת ראב"ד
המובא ברשפ"א וסייעתו הסוכרים דאף מב"מ בעינן מדרבנן ס' י"ל דדוקא באיסורי
אכילה החמירו ולא בשאר דברים אבל אם נאמר דבמבא"מ לא אזלינן מה"ת בתר רובא
דבעינן דומיא דסנהדרין יקשה למה לענין פלאים אזלינן בתר רוב א"ו דקרא דכתב
אחרי רבים להטות לא קאי דוקא על סנהדרין בלבד וכמו שכתב רש"י חוליו (דף י"ב)
א"נ אחרי רבים להטות משמע בין רובא דאית' קמן בין רובא דליתא קמן דמ"ש האי
מהאי עכ"ל וכינון דילפינן רובא דליתא קמן ג"כ מאחרי רבים להטות כמו כן ילפינן
ביטול ברוב והדברי מוכרחי ג"כ דהא אף מב"מ לא נוכל למילף מסנהדרין דשם דעתו
של המיעוט בטילה וא"ב ממש ועיין ס' ג"פ בכלליו דמפרש דברי תוס' ב"ק (דף פ"ז)
דכתבו גבי דינינים שאני דחשיב מיעוט דיזהו פמי שאינו דגם המיעוט חייב להודות
להרוב ואסור לו להורות פסקרתו נגד חבריו הרבים ואף דבס' קונטרס הספקות
שבקצוה"ח השיג עליו דאפשר ל"ח כזקן ממרה רק נגד ב"ד הגדול אבל בשלשה אפשר
יכול המיעוט להורות פסקרתו עי"ש וכן נדאי אם יושב זה שדעתו נתבטלה נגד השנים
עם שני' אחרים בנידון כזה פעם אחר אם דעתו כמאז פן עתה וכן דעת דין א' מכריע
נגד הג' ודעת השלישי בטילה וא"כ ראינו שדעתו אף דהוכרע מן שנים אינו בטילה
וחוזר וניער מ"מ א"ד פלל לביטול איסור דשם יש אמת ושק' וגזרה התורה לעשות
פדעת הרוב ולהחזיק זאת לאמת המדומה ואין אנו עושין שקר בנפשנו דיכול להיות

בְּאֵמֶת שֶׁהוּא אֵמֶת לְאֵמִיתוֹ מִשָּׂא"כ בְּבִטּוּל דְּאִסּוּרִין מִנִּיּוֹן לְנוּ מְסַנְהֶדְרִין לֹאמַר בְּכָל פְּעַם כְּשֶׁאֵכָל אֶחָד מֵהַתַּעְרוּבוֹת שָׁזָה הוּא הָרוֹב וְאָדָם אֶחָד יֵאָכֵל אִסּוּר בְּבִירוֹר א"ו דְּגוּזָה"כ הוּא אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת שְׂפָכֵל דְּבַר סֶפֶק גִּיזֵל בְּתַר רֹב וְיִכְרִיעַ אֶת הַמִּיעוּט וּמִמִּילָא אֵין לְחַלֵּק בְּזָה בֵּין מַב"מ לְמִין בַּא"מ.

וְרֵאִיתִי בַּפ"מ בְּשַׁעַר הַתַּעְרוּבוֹת (פ"א) שְׂרָמְזוּ בְּזָה לְהַקְשׁוֹת לְדַעַת הָרָא"ש לְאֵכָוֵל שְׂלִשְׁתָּן יַחַד אֵכָל אֶחָד אִסּוּר ל"ד לְסַנְהֶדְרִין וּלְמ"ש א"ש. עַכ"פ לְהַסּוּבְרִים דְּמִין בַּא"מ לֹא אֲזַלְיִנן בְּתַר רֹב מְדַאוּרֵייתָא ע"כ צָרִיךְ לֹאמַר הָא דְמַהֲנִי שְׂשִׁים הוּא דְאֵז קָשָׁה לְהַפִּיר הָאִסּוּר וּכְמוֹ שֶׁכ' הָאו"ה שֶׁם אֵכָל לֹא מִטְעָ' דִּילְפִינן מְזוּרְעָ בְּשִׁילָה כַּמ"ש הַפ"מ וַאֲמ"ו ז"ל שֶׁם: אַף בְּסִפֵּר רָאב"ן (דָּף קנ"א) רֵאִיתִי דְדַעַתוֹ דְּהָא דְאֶמְרִינן מְדַאוּרֵייתָא מַבַּא"מ בְּרֹבָא לֹא לְעַנְנָן שְׂיִהֵיָה מוֹתֵר לְאֵכָוֵל הָאִסּוּר אֲלֵא לְעַנְנָן חַיּוּבָא קְאָמַר לְפָטְרוֹ מְכַרְת וּמְלִקוֹת אֵכָל לְהַתִּיר הָאִסּוּר אוֹ טַעַם הָאִסּוּר לִיכָא לְמ"ד וְהָא דְאֶמְרִינן גְּבִילָה בְּטִילָה בְּשִׁחוּטָה דְּבְרֹבָא בְּטַל אִם הוּא מַבַּא"מ הֵינְנוּ דְנוֹקָא לְעַנְנָן טוֹמְאָה אֵכָל לְעַנְנָן אִסּוּר לְאֵכָוֵל חֲתִיכָה שְׁל גְּבִילָה בִּינֵי חֲתִיכוֹת שְׁל שְׁחוּטָה לִיכָא לְמ"ד דְּבְטַל מְדַאוּרֵייתָא וְכ' וְקָרוֹב אֲנִי בְּעֵינֵי דְאֶפִּילוֹ אֵין טַעַם אִסּוּר בְּהִתֵּר אֲלֵא אִסּוּר יָבֵשׁ נִתְעַר' בְּהִתֵּר אִסּוּר הוּא מַה"ת וְלֹא בְּטַל אֲלֵא בַּס' אוֹ בַּק' דְלֹא אֲשַׁפְחוּן תְּרֵי בְּטַל כְּלָל לְעַנְנָן אִסּוּר לְהַתִּירוֹ בְּאֵכִילָה וּבְמַס' גִּיטִין נְפְלוֹ וְנִתְפַצְעוּ מִסִּיק הֵתָם מְדַאוּרֵייתָא חַד בְּתַרֵי בְּטַל וּנ"ל דְגָרְסִינן מְדַאוּרֵייתָא בְּטַל וּפְרִיּוּשָׁה מַד"ת בְּטַלִּין בַּס' וּר' יוֹאֵל סִיּעֵנוּ מֵהָא דְאֶמְרִינן בְּכַדֵי א"פ דְאֶאוּרֵייתָא ש"מ דל"א בְּאִסּוּר חַד בְּתַרֵי בְּטַל עַכ"ל בְּקִיצוֹר מְדַבְּרִיו מְבֹנָאָר דְבְּאֵמֶת יְלְפִינן מְזוּרְעָ בְּשִׁילָה דְבְּטַל בַּס' וּבְלֹא ס' ל"ב אַף יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וּכַמ"ש הַח"ד וְצָרִיךְ לְדַחֲוֹק לִיַּיִשׁב דְּבְרִיו וּבְאֵמֶת הוּא דַעַת יַחֲד וְלְדַבְּרִיו לְהַסּוּבְר דְאֵף בַּמַּב"מ פְּזִיַת בַּא"פ דְאֶאוּרֵייתָא פְּמִבְּנָאָר בַּר"ש מַס' טְבוּל יוֹם נְאָמַר דְלֹא יֵשׁ מְדַאוּרֵייתָא כְּלָל בְּיִטּוּל אִסּוּר חַד בְּתַרֵי אוֹ יוֹתֵר אַף בַּמַּב"מ זָה דְחוֹק גְּדוּל גַּם שִׁיטַת רָאב"ן הוּא שִׁיטָה חֲדָשָׁה לְמַאֲד וְאֵינוּ כֵּן דַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים: וְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דַּמַּבַּא"מ בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בְּטַל מְדַאוּרֵייתָא בְּרֹבָא רַק חַז"ל גְּזָרוּ דְלַבְעֵי ס' מִטַעַם שְׂמָא יְבִשְׁלָם וְיִתֵּן טַעַם דְאִסּוּר מַה"ת מְבֹנָאָר דְסִבְרוּ אַף דְנִתְבַּשְׁל כְּבָר וְיָכוּל לְאֵכָוֵל א' א' מ"מ כְּשֶׁמְרַגֵּשׁ טַעַם ע"י תַּעְרוּבוֹת חוּזֵר וְנֶאֱסַר מַה"ת וּבְאֵמֶת דַעַת הָאו"ה שֶׁם דְבִנְדַעַתְכֶּכָּר נִתְבַּטַּל וְלִיכָא אִסּוּר דְאֶאוּרֵייתָא וְלִכְּהָ פְתִיב מִטַעַם דִּיכוּל לְהַפִּיר אֵכָל דַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְלֹאוּ מִטַעַם זָה הוּא רַק מִשּׁוּם שְׂמָא יְבִשְׁלָנוּ וְיָבֵא לִידֵי טַעַם וּכְמוֹ שֶׁכ' הַש"ף (ס' צ"ח) וְהֵינְנוּ דְאֵז אִסּוּר מַה"ת דַטַעַכ"ד וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְרֵאוֹת א"כ לר"י דְסוּבְר מַב"מ אִסּוּר מַה"ת בְּמִשְׁהוּ בְּלַח בְּלַח וְיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דַעַת ר"ת דְבְּטַל בְּרֹב אַף לר"י כְּמוֹ דְהוֹכִיחוּ תוֹס' זְבַחִים (דָּף ע"ג) וְרִשְׁפ"א בְּתַשׁוּבָה (ס' תל"ח) וְכֵן מוֹכַח מֵהָא דְאֶמַר רַב פ' כָּל שְׁעָה דְאֶמַר חֲמִץ בְּזַמְנוֹ בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שְׁלֵא בְּמִינוֹ אִסּוּר בְּמִשְׁהוּ שְׁלֵא בְּזַמְנוֹ בְּמִינוֹ אִסּוּר דַס"ל מַב"מ ל"ב וְאֶמַר רַבָּא הִלְכְתָא חֲמִץ בְּזַמְנוֹ בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שְׁלֵא בְּמִינוֹ כְּרַב וְכַתְבוּ תוֹס' דְרַבָּא ס"ל כְּרַבְּנָן דַּמַּב"מ בְּטַל אֲלֵא שַׁפְס' בְּחֲמִץ כְּרַב וְלֹא מִטַעַמִן' רַק בְּחֲמִץ מִשּׁוּם חוּמְרָא דְחֲמִץ וְאִם נְאָמַר דְלַרְב אוֹסַר בְּמִינוֹ בְּמִשְׁהוּ אַף בְּיָבֵשׁ א"כ רַבָּא לֹא ס"ל כְּרַב גַּם בְּחֲמִץ דְהָא בְּחֲמִץ לְדַעַת הָרָא"ש בְּיָבֵשׁ דְבִשְׁאָר אִסּוּרִין חַד בְּתַרֵי בְּטַל הַח"ד בְּחֲמִץ כְּמִבְּנָאָר או"ח (ס' תמ"ז) א"ו דְגַם לַרְב דַּמַּב"מ בְּמִשְׁהוּ הוּא רַק בְּלַח בְּלַח וְלֹא בְּיָבֵשׁ וְקָשָׁה הָא לַרְב עַכ"פ נֹאמַר דְגַם יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ מִין בְּמִינוֹ יִהֵיָה אִסּוּר מְדַרְבְּנָן מִטַעַם שְׂמָא יְבִשְׁלָם כְּמוֹ דְגָזַר רַבָּא לְגַבֵי שְׂאָר אִסּוּרִין בְּמִין בַּא"מ מִטַעַם זָה כֵּן נְמִי לר"י

נגזר מדרבנן שלא יבא לידי איסור תורה פשיבשלם ויהיה תערוכות לח בלח וקא חזינו דרב גזר בחמץ לאסור במשהו אינו מינו אטו מינו מהראוי לומר שגזר במינו יבש אטו לח או שמא יבשלם וא"כ רבא דאמר בזמנו במשהו פרב למה לא נאמר דגם ביבש ביבש גזרינו וראיתי שהעיר בזה ג"כ בספר אהד: אולם נראה דדוקא לדין באינו מינו גזרינו דשמא יבשלנו ויבא לידי נתינת טעם וטעימת האיסור זה הפירו וחזר ונאסר אף דכבר נתבטל מה"ת ויכול לאכול כ"א בפ"ע מ"מ פשיבא לנתינת טעם אוסר א' לחבירו משא"כ במב"מ פ"ן דחד בתרי בטל ביבש ביבש אף לר"י ויכול לאכול כל אחד ואחד בזה אף פשיבשלם ונתערבו זה בזה ונעשו לח בלח מ"מ משוב א"ח ונאסר פ"ן דלא נתוסף איסור ע"י הטעם ובה"ל כ"ע מותר פשפבר נתבטל ויבש אטו לח לא מצינו דגזר רב אף דגזר אינו מינו אטו מינו ולכך רבא סובר לגמרי פרב מטעם חומרא דחמץ ואם לא נודע התערוכות אף הרא"ש י"ל דמודה ביבש ביבש פשנתבטלו טרם שנודע התערוכות וכשנודע וכבר נתבטל שוב לא גזרינו דאף אם יבשלם לא יבא לידי איסור דאורייתא אף לרב וכן לרבא וקא ראי' דלדעת הרא"ש לדין במב"מ מותר אף לאכול ולבשלן יחד פ"ן דכבר נתבטל אף דמודה בלח בלח דבעי ס' וגזרינו במב"מ אטו אינו מינו מ"מ ביבש ביבש פ"ן דכבר נתבטל וליכא אז גזירה שלא יבא לידי איסור תורה שוב מותר לגמרי פ"ן נמי לרב במב"מ יבש ביבש מותר אף לאכול ולבשלן יחד: והנה דעת הרשב"א דמב"מ אף דבטל יבש ביבש ולא גזרו אטו א"מ פ"ן דגם א"מ מותר מה"ת רק פשיבשלם ביחד סובר אף דכבר נתבטל ובכה"ג בא"מ אסור גזרו ג"כ במב"מ וז"ל הרשב"א בתו"ה ומסתבר טעמא דמילת' משום דבדברים הנבדלים שאי אפשר להפריד ולאכול כל חתיכה בפ"ע צריף ששים לפי שפחות משיעור זה האיסור נרשש ונטעם בכל ואפילו מב"מ שאין טעם האיסור נרשש בו מ"מ פ"ן שפגדו במין בשאינו מינו נרשש החמירו מדבריהם ואסרוהו אבל יבש ביבש שיכול לאכול כל החתיכה בפ"ע אוכל כל חתיכה בפ"ע וכשאוכל זו אני אומר לא זו האסורה וכן בכל אחת ואחת וכשאוכל האחרונה אני אומר במה שפבר נאכל הי' האיסור כו' והקילו בה אף מדבריהם שלא יצטרף ששים ודוק' לאכול כל אחת בפני עצמה אבל לבשלן יחד אסור שהרי חזר האיסור להתערב עם הקיטר והרי הוא פשאר איסורין הנבדלין עכ"ל.

ופשוט דמב"מ בלח בלח אף שאי אפשר להפריד וכשאוכל מעורב ונבלל בו חלק האיסור מ"מ מותר מה"ת רק רבנן גזרו בזה יותר אטו אינו מינו דאז בא לידי איסור תורה והי' ס"ד דדוקא פשנתערב לח בלח אז גזרו מינו אטו אינו מינו אבל פשנתערב יבש ביבש פ"ן דמטעם דייכול להפריד ולאכול כ"א בפ"ע לא גזרו אז נאמר פ"ן שפבר הותר האיסור ונהפך להיתר פדעת הרא"ש שוב אף פשיבשלן יחד ואז אי אפשר להפריד ג"כ גימא דלא גזרו בזה קמ"ל דאעפ"כ פמו דגזרו בדבר הנבלל יותר משום דאינו יכול להפריד אטו א"מ פ"ן נמי אף יבש ביבש פשחזר ללח בעינן ס' וז"פ: וראיתי בפ"מ שער התערוכות (ח"ב פ"א) שכ' ע"ד הרשב"א שהם מקנשי הבנה שהתחיל וכתב הטעם דאטו אינו מינו וכמו"ש הרא"ש ואח"כ אמר דביבש משו"ה שרי דבשעה שאוכל זה אומר אני שהיתר אכל ומשו"ה אוסר לאכול שלשתן יחד ולפי"ז א"צ טעם ללח דאסור דדמי לאוכל ביחד דיש בילה עיי"ש ולא אדע הא נדאי מדאורייתא שרי לאכול פולן יחד ולבשלן פ"ן דכבר נתבטל והרשב"א כ' הטעם דלא גזרו ביבש משום דייכול לאכול כ"א

כפ"ע וזה גם באינו מינו מותר משא"כ בלח בלח גזרו בשביל זה אטו א"מ פיון דאוכל ביחד ומרגיש הטעם וזה רק מדרבנן ואשמעינן דביבש במינו אף שפבר נתבטל הנה ס"ד דשוב אף לבשלן יחד יהיה מותר פיון דכבר נתבטל קמ"ל דאעפ"כ אסור פיון דנעשה לח בלח גזרו אטו א"מ וביבש ביבש כ' הטעם דלא התמיר פיון דבכל פעם שאוכל אמרינו שזה ההיתר.

ובאמת פנראה דעת הרשב"א דבא"מ אף דנתבטל ויכול לאכול כ"א בפ"ע מ"מ כשחזר ומבשל ונו"ט זה בזה אסור מה"ת ודלא כאו"ה ועיין ח"ד (סי' ק"ד) שכ' דלאכול כל התערובות יחד כ"ע מודים דאסור דיהיב טעמא אולם באו"ה מבואר דליפא איסור דאורייתא בזה בנודע מהתערובות ומדברי הרא"ש והטור נראה דגם זה מותר מה"ת דאל"כ גם במינו נאסר לאכול הכל ביחד גזירה אטו אינו מינו אלא משמע דגם אינו מינו פיון שפבר נתבטל ויכול לאכול כ"א וא' בפ"ע הוי פהיתר ומותר מה"ת לאכול אף ביחד.

וכן נראה מלשון הרא"ש ומהר"מ מרויטנבורג בתשובת רשב"א (סי' תנ"ט) שכ' ומדרבנן התמירו במב"מ היכא שנתבטל יחד קודם שנודע תערובתן לא נקל שלא להצריכו ס' אע"ג דלא יתב טעמא גזירה אטו א"מ אבל במינו בדבר יבש ונודע תערובתו נעשה היתר גמור ואפילו מדרבנן ל"צ ס' פיון דאף אם נתבטל לא קיהיב טעמא משמע דאלו בא"מ התמירו בזה פיון דיהיב טעמא אבל מד"ת כבר נהפך להיתר: ומה שהביא הח"ד ראיה מנזחים (דף ע"ח) גבי פיגול ונותר וטמא שפולגן וקאמר בש"ס ש"מ נו"ט ברובא לאו דאורייתא הרי אף שפבר נתערב מ"מ פי נו"ט זה בזה אסור מה"ת עיי"ש ברש"י דלא נתערב רק בפיו וגם אז י"ל דניכר בפיו ולא שנייף ביטול לכך אסור בנתיב טעם ועיין מ"ש בהגהותי בד"ח שם בזה אולם לדעת הרשב"א י"ל באמת אף דכבר נתבטל ויכול לאכול כל יחד וחד בפ"ע מ"מ כשחזר ובשלן ונו"ט זה בזה אסור מה"ת לכך אסרו פנגדו גם בא"מ שלא לבשלן יחד: גם אף לדעת הרשב"א מודה דנזקא באיסור אכילה אסור לבשלן יחד אבל כל שאינו איסור אכילה מב"מ בטל ברוב מה"ת אף לח בלח אף דיש בילה ואי אפשר לומר כל מה שנהנה הוא מן ההיתר מ"מ לא התמירו חז"ל בזה ואף באינו מינו רק משום טעם דהוי פניכר והא ראיה מצמר גמלים וצמר רחלים ופשתן וקנבוס שטרפן זה בזה.

וכן מבואר ירושלמי (פ"ג דערלה) א"ר יוחנן סממנים בסממנים בטלין במאתים מי צבעים במי צבעים בטלים ברוב א"ר בא בר ממל הנניית ערלה בטילה ברוב ואמרינו תו שם מאי פדון אם יש בו פדי לצבנע אמה רואה ההיתר פמי שאינו והאיסור א"ב פדי לאסור ועיין תשובת הר"ן (סי' ע"ז) שכ' אלא שלא נתברר לי אי קאי אסממנין בסממנין או אמי צבעים במי צבעים בלחוד עיי"ש עכ"פ מבואר אף בלח בלח דאי אפשר לומר שמה שלוקח הוא מן ההיתר לבד בכ"ז בטל ברוב ולא התמירו רז"ל בזה רק לענין אכילה.

ותמהני על הפ"מ שם (ח"ג סוף פ"ג) שהביא דברי המג"א (סי' תצ"ח) שכ' אי היסק עצים ביו"ט על אפר מאתמול בטל ברוב הואיל ואין ניכר ואף קמח בקמח מקרי לח מ"מ הואיל ועיקר איסורו מדבריהם בטל ותמה עליו אף דהוי לח מ"מ ברובה בטל ואטו אינו מינו מדרבנן זה שנייף בנו"ט משא"כ באיסור מוקצה שלא הלכו בו אחר נו"ט וכ' שם

סוף הפּרָק דְדַבְרֵי הַמַּג"א אֶתְיָנּוּ כַפְּשׁוּטוֹ בִּיּוֹן דְּפִסְקִינּוּ בְּרִשְׁבָּ"א דְלֹאֲכָלָן יַחַד אֲסוּר א"כ בְּלַח שְׁמַתְעָרְב יָפָה אֵין צָרִיךְ לְטַעַם שְׁפִנְגֵדוֹ בַּא"מ יְהִיב טַעְמָא אֲלָא הַטַּעַם פְּשׁוּט דְבִלְחָ שְׁנִבְלָל יָפָה הוּי פְּאוּכַל כְּלוּ בַּיַחַד עַכ"ל וְהַדְּבָרִים נִפְלְאִים הָא בְּמִין בְּמִינוֹ דַּמְה"ת בְּטִיל בְּרוּב לֹא מְצִינוּ שְׁהַחְמִירוּ חֲכָמִים אַף בְּלַח בְּלַח דִּישׁ בִּיָּלָה רַק לְעַנְנֵי אִיסוּר אֲכִילָה וְלֹא לְגַבֵּי אִיסוּרִין שְׁאִינֵן שֶׁל אֲכִיל' וְכַמוֹ שְׁפַתְבְּתִי וַיֵּשׁ עוֹד לְזֶה הַרְבֵּה רְאִיוֹת וְכַבֵּר תְּמַה עַל הַמַּג"א בְּזֶה בְּפִלְתִי וְאַף דְלַעֲנֵן טוֹמְאָת מִשָּׂא מְצִינוּ בְּכַוּרוֹת (דָּף כ"ג) דְּהַחְמִירוּ לוֹמַר דְּלֹא נִתְבַטַּל בִּיּוֹן שְׁנוּשָׂא הַפֶּל בַּיַחַד מ"מ כְּבָר כְּתַב הַכ"מ ה'ל' טוֹמְאָת מֵת דְּבִלְחָ בְּלַח לֹא גְזַרְיָנּוּ וְכֵן מוֹכַח מִהַיְרִישְׁלָמִי הַג"ל וְעֵינֵן מַה שְׁהַעִירוֹתִי עוֹד בְּדַבְרֵי הַמַּג"א הַנּוֹ' בַּס' ד"ח בְּקוֹנְטָרַס מִים חַיִּים (ס' כ"ח): ס' י וְאִם נִתְעָרַב חַד בְּתַרֵּי בַּא"מ בְּיָבֵשׁ דְּבַעֲיָנּוּ ס' מְדַרְבְּנָן אִם נָפֵל א' מִהֶן לִים אִם מוֹתֵר לְאֲכֹל ב"ב כְּמוֹ בַּד"ח וְחַהֲר"ל מְסַתְּפֵק בְּזֶה הַפ"מ בַּש"ד (ס' ח) אֵי שְׁיָיֵךְ דְּלִמָּא יְבַשְׁלָם אוֹ לֹא וַיִּרְאֶה לְאַסוּר אַף בַּה"מ עַכ"ל וְהַדְּבָרִים מְבֹאָרִים בַּאו"ה (פֶּלֶל כ"ו ס' א) וְהַת"ד בְּאִיסוּר' יָבֵשׁ שְׁנַתְעָרַב בַּא"מ בְּפַחוֹת מַס' וְנֶאֱכַל א' מִהֶן בְּשׁוּגַג קוֹדֵם שְׁנַתְבַּשְׁלוּ יַחַד הַחְמִירוּ כֹּל הָאֲחֵרִים אֲבָל וְדַאי אִם נִתְבַּשְׁלוּ יַחַד אַז ל"מ אִם אַח"כ נֶאֱבַד אֶחָד מִהֶן אֲפִילוֹ קוֹדֵם שְׁנוֹדַע לוֹ מִהַתְעָרוּבוֹת דְּכַבֵּר קָבְלוּ נ"ט בְּבִישׁוּל עִי"ש הַרִי מְבֹאָר דְּמַהֲנִי נָפֵל אֶחָד מִהֶן לְהַתִּיר הַנְּשִׂאָרִים.

וי"ל דהאוו"ה לשיטתו דסובר (פֶּלֶל כ"ג) דְהָא דְבַעֲיָ ס' בַּא"מ לֹא מְשׁוּם דָּאִם יְבַשְׁלָם יִתֵּן טַעַם דָּאִם מְפִיר בְּתַעֲרָוּבָתוֹ קוֹדֵם הַבִּישׁוּל הִיָּה מוֹתֵר אַף לְבַשְׁלָן יַחַד לְכַתְחֵלָה רַק מִטַּעַם דְּהוּי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ תַקְנָה דִּיכֹּוֹל קָצַת לְהַפִּיר הָאִיסוּר וּלְהַסִּיר.

לְכַף הַקַּל אִם נֶאֱבַד אֶחָד מִהֶן לְתַלּוֹת בּוֹ אֲבָל לְמַה שְׁכ' הַש"ף (ס' צ"ח) דְקִי"ל כְּכַל הַרְאִישׁוּנִים דְעֵיקָר הַטַּעַם שְׁמָא יְבַשְׁלָם וַיִּתֵּן טַעַם י"ל דְאַף אִם נֶאֱבַד אֶחָד מִהֶן אֲסוּר אַף דִּי"ל בִּיּוֹן דַּכ"א מִהֶן מוֹתֵר לְאֲכֹל רַק מִטַּעַם דָּאִם יְבַשְׁלָם וּמִנִּיּוֹן לְנוֹ לְגִזְרָה גְזִירָה זֹאת בְּאִם נֶאֱבַד א' מִהֶן שְׁלֵא יֵאָכְלֵם אֶחָד אֶחָד בִּיּוֹן דְאַף אִם יְבַשְׁלָם אִינוּ בְּנֹדַאי שְׁיִתֵּן טַעַם מ"מ הַסְּפַמַת הָאֲחֵרוֹנִים בִּיּוֹן דְאַסְרוּ חַז"ל בְּנו"ט עַל שֵׁם סוּפּוֹ בְּאִם יְבַשְׁלָם הוּי פְּתַעֲרוּבוֹת בְּנו"ט וּל"מ אַף בְּנֶאֱבַד אֶחָד מִהֶן וְעֵינֵן ח"ד שֵׁם (וּבְסִי' ק"י ס"ק י"ג) דְעֵתוֹ לְאַסוּר אוּלָם הַבִּיא לְהַתִּיר דְבָרֵי הַמַּנִּי וְכ' וּבְטָלָה דְעֵתִי וְכֵן נִרְאֶה דְהָא מְבֹאָר בְּתוֹס' זְבַחִים (דָּף ע"ד) ד"ה וְנִפְלָה בְּסוּף דְבָרֵיהֶם דְאַף בְּתַרוּמָה אִם נִפְלָה בְּפַחוֹת מִמָּאָה וְנָפֵל אֶחָד לִים ג"כ מוֹתֵר וְעֵינֵן רַמְב"ן וְר"ן סוּף מַס' ע"ז דְהַבִּיאוּ יֵשׁ אוּמְרִים דְנִפְלָה אֶחָד לִים לֹא שְׁרִינֵן רַק הֵיכָא דִישׁ שְׁיַעוּר כְּדִי לְבַטַּל רַק מִטַּעַם חֲשִׁיבַת אוֹ דְבָר שְׁבִמְנֵן לֹא נִתְבַטַּל בְּזֶה מִהֲנִי אֲבָל כַּשֵּׁא"ב כְּדִי שְׁיַעוּר בְּטוּל לֹא שְׁרִינֵן לוֹמַר דְאַסוּרִנְפֵּל וְרַמְב"ן וְרִשְׁבָּ"א בְּתוּה"ב הַסְּפִימוֹ דְאַף בַּחַד בְּתַרֵּי מִהֲנִי וְכַתֵּב וְהַעִיק' לְזֶה מְשׁוּם שְׁכַבֵּר נִתְבַטַּל בְּרוּב דְבַר תוֹרָה וְכַל בְּדַרְבְּנָן יְכוּלִין אָנוּ לְתַלּוֹת עִי"ש וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְרֵי רַמְב"ם (פֶּט"ו) מְתַרוּמוֹת דְאַף בְּתַאנִּים אִם מְנַפֵּר נִפְלְתָן תְּלִינֵן וּבְתַאנִּים לֹא מִשְׁפַּחַת דִּיצִטְרָךְ לְתַלּוֹת רַק אִם נִתְעָרַב בְּפַחוֹת מִמָּאָה וְכִיּוֹן דְתַלְיָנּוּ אַף בְּמָה דְאַסְמְכָהוּ אַקְרָא לְתַלּוֹת מַכ"ש בְּחֻמְרָא זֶה דְלֹא מְצִינוּ מְבֹאָר כֹּל כְּפֶ' בַּש"ס גְזִירָה זֹו דְשְׁמָא יְבַשְׁלָנוּ וַיִּתֵּן טַעַם: וְדַע דַּמ"ש הַפ"ח לְדוֹן דְחַתִּיכָה הַבְּלוּעָה מְחַלֵּב וְנֶאֱסָרָה מִטַּעַם בַּב"ח וְנִתְעָרַב' אַח"כ בְּתַרֵּי דְהַיְתֵר דְאִינוּ בְּטִיל מַה"ת אַף בַּס' בִּיּוֹן דְאִיכָּ' לְמִיקָם אֲטַעְמָא שֶׁל אִיסוּרָא וְהו"ל כְּאִיסוּר הַנִּיכָר שְׁאִין לוֹ בְּיַטוּל מְבֹאָר לְהַדְיָא בַּאו"ה (פֶּלֶל כ"ג) דְאַף מְדַרְבְּנָן מוֹתֵר אִם אִינוּ חַתִּיכָה הַרְאוּ' לְהַתְּכַפֵּד עִי"ש דְבְּכַל אֲנָפִי חַד בְּתַרֵּי בְּטִיל.

ועיין בפ"מ ב"מ ב"ה. ובאמת מ"ש הפ"ח דהו"ל פאָיסור הנִיפֶר ל"ג דְּהָא אִי אָפְשֵׁר לְהַפִּיר עַד שְׁיִטְעוּם וּמַה"ת מוֹתֵר לְאָכּוֹל לְכַתְחִילָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד דְּאֲזַלְיָנּוּ בְּתֵר הָרֹב וְאִם יִטְעוּם בְּאֵמֶת לֹא יֵאָכֵל אֲבָל לְכַתְחִילָה רִשְׁאֵי לְאָכּוֹל כָּל אַחַת וְאַף בְּאָפְשֵׁר לְבָרֵר הָאִיסוּר גִּרְאָה דְּמַה"ת אֲזַלְיָנּוּ בְּתֵר רֹב דְּהָא כְּבָר פְּתַבְתִּי לְעִיל דַּע"כ הָא דִּילְפִינּוּ בִּיטוּל חַד בְּתֵרֵי מְאַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת לְאוּ מְסַנְהֶדְרִין הוּא רַק כַּמ"ש רִש"י חֲוָלִין (דף י"ב) דְּאַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת מִשְׁמַע בֵּין רֹבָא דְאַיְתָא קָמֵן בֵּין לְדְלִיתָא קָמֵן דַּמ"ש הָא מְהָא וְהָא בְּרֹבָא דְלִיתָא קָמֵן מְבֹנָאָר מְפֹסְקִים דַּא"צ לְבָרֵר הַדְּבָר רַק בְּמָקוֹם חִזְקָה מְדַרְבְּנָן צְרִיף לְבָרֵר פְּשָׁאָפְשֵׁר לְבָרֵר בְּלִי טוּרַח א"כ בְּתַעְרוּבָת ג"כ דַּמ"ש פִּינּוּ דְקָרָא דְאַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת קָאִי עַל כָּל אֲוִפְנֵי הָרֹב אִין לְחַלֵּק בְּיַנְהֵם מַה"ת.

וגם אף אם נאמר דִּילְפִינּוּ מְסַנְהֶדְרִין הָא בְּסַנְהֶדְרִין עֲצָמֵן אַף אִם הַסַּנְהֶדְרֵי קְטַנָּה הִי מְחֻלְקִין בְּדַעְתֵּיהֶן אֲמָרָה הַתּוֹרָה לִילָף אַחֲרֵי רַבִּים וְלֹא הַצְרִיכָה לְבָרֵר ע"י סַנְהֶדְרֵי הַגְּדוּלָה הַיּוֹשֶׁבֶת בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית אַף דְּהַכְרַעְתֶּם וְדַאי מְצַד בִּירוּר גְּמוּר הוּא וּבכ"ז אֲמָרָה הַתּוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת כְּפִי שְׁיִהִיָּה מוֹכְרַע הַדִּין מִן הַסַּנְהֶדְרֵי קְטַנָּה אוּ בַּד"מ אַף מַה שְׁמוֹכְרַע מִבֵּין שְׁלִשָּׁה הָרֵי דַא"צ לְבָרֵר יוֹתֵר שְׁיִהִיָּה בִירוּר גְּמוּר וְאַמְתִּי ע"י הוֹרָאוֹת הַסַּנְהֶדְרֵי הַגְּדוּלָה אַף דְּמִשְׁם הַדִּין בִּירוּר כְּפַתּוּב בַּתּוֹרָה עַפ"י הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּף וַא"צ לְבָרֵר כּוּן נְמִי לְעַנְיָן בִּיטוּל אִיסוּר אַף דְּאַפְשֵׁי לְהַפִּיר ע"י תַּחְבּוּלוֹת וְכַדוּמָה מ"מ גַּזְה"כ הוּא אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת וּלְדַעַת הָרֵא"ש הָאִיסוּר נִהְפֵּף לְהִיָּתֵר.

ואף לדעת הַרְשֵׁב"א דְּאַסוּר לְבַשְׁלֵן יַחַד הוּא רַק מְדַרְבְּנָן: עוֹד רְאִיתִי בַּפ"ח דְּהַחֲמִיר לְדַעַת הַרְשֵׁב"א כְּמוֹ דְּאַסוּר לְבַשְׁלֵן שְׁלִשְׁתֵּן יַחַד הַה"ד דְּאַסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ בַיּוֹם בְּאוֹתָן קַדְוִרוֹת אֲפִילוּ כָּל אַחַת בַּפ"ע מִשּׁוּם דְּהֵנִי דְּבָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין כְּמוֹ (ס' ק"ב) וְלְכַאוּרָה הוֹרָאָה זוֹ הוּא מְלִתָּא דְּתִימָה לְהַתִּיר הַתַּבְשִׁיל שֶׁל כָּל קַדְרָה וּקַדְרָה בַּפ"ע וְלְאַסוּר אַח"כ כָּל קַדְרָה מִשְׁלִשְׁתֵּן מְלַהֲשֵׁתֶּם בְּהֵן בּוּ בַיּוֹם דְּהָא בְּאֵמֶת גַּם בְּכָלִים הַמְתַּעַרְבִים צְרִיף לְהַבִּין לְמָה לִי לְרִשְׁב"א לומר דַּל"ה דְּשִׁילְמ"ת בְּשָׁבִיל הוֹצָאָה תַּפ"ל אִם מְגַעִיל יוֹצִיא הַבְּלִיעָה וְנֶאֱבָדָה לְגַמְרֵי וְעוֹד הָא אִם רוֹצֶה לְהוֹצִיא הַבְּלִיעָה מִן הַפְּלִי אִם הִיָּה בְּאַפְשֵׁרוֹת הִיָּתָה הַבְּלִיעָה מוֹתֵר' דְּנִתְבַטַּל' חַד בְּתֵרֵי כְּמוֹ כָּל יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְכִינּוּן דְּהַבְּלִיעָה בְּעַצְמָהּ מוֹתֵרֵת לְמָה הִי' ס"ד לְהַגְעִיל הַפְּלִי וְכָבֵר עֲמַד ע"ז בַּח"ד (ס' ק"ב) וְכ' דְּהַרְשֵׁב"א הִיָּה ס"ד פִּינּוּ דַא"ר כָּלֵל בְּהַבְּלִיעָה וַא"צ לְהֵם רַק לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלִים וְאַפְשֵׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם בְּהִיָּתֵר גְּמוּר הֵנִי דְּשִׁילְמ"ת אִם לֹא מִשּׁוּם דְּצְרִיף הוֹצָאוֹת וְעִינּוּ בְּפִלְתֵי שָׁם דְּכַתַּב אַף לְשִׁיטַת ר"ת דְּטַעַם אִינוּ אוֹסֵר בְּדְשִׁילְמ"ת וְאַעַפ"כ בְּכָלִי כ' רַק מִטַּעַם הוֹצָאוֹת וְכ' ג"כ דְּאִין אָנוּ דְּנִין עַל הַבְּלִיעָה דְּהָא הַבְּלִיעָה בְּלֹא"ה לֹא תַחֲזוֹר לְהַתִּירָא רַק אָנוּ דְּנִין עַל גּוּף הַפְּלִי שְׁנִתְעַרְב וְאָנוּ דְּנִין עַל גּוּף אִיסוּר.

וא"כ זֶה הַפַּל א"ש הִיכָא דְּהִיָּה נִיפֶר אִיסוּר בַּפ"ע כְּשֶׁבִלַע הַפְּלִי וְעַתָּה נִתְעַרְב הַפְּלִי שְׁיִיף לְדוֹן לְאַסוּר מִטַּעַם דְּשִׁילְמ"ת אִם לֹא מִטַּעַם דְּצְרִיף הוֹצָאָה וְע"ז שְׁפִיר כ' הַש"ף דְּבִיּוֹמוֹ אִיסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ פִּינּוּ דִּידְעָנוּ וְהִי נִיפֶר פְּלִי א' לְאַסוּר וַא"ר לְאָכּוֹל הַתַּעְרוּבוֹת מִשָּׂא"כ הִיכָא דְּנִתְעַרְב יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ חַד בְּתֵרֵי אִם אוֹכְלָן כ"א בַּפ"ע כְּשֶׁמְבַשְׁלָן בְּקַדְרָה בַּפ"ע מִטַּעַם דְּרוֹצָה לְסִמּוּף עַל הַבִּיטוּל לְמָה יִגְרַע הַבְּלִיעָה שְׁבַפְלִי וְכִינּוּן דְּכָבֵר נִתְבַטַּל וּמוֹתֵר לְאָכּוֹל כ"א בַּפ"ע לְמָה נְאַסוּר עָלָיו הַפְּלִי וּבְכַרְט לַמ"ש הַכו"פ דְּאָנוּ דְּנִין עַל גּוּף הָאִיסוּר הִיָּנּוּ

הפלי ולא על הפליעה א"כ הפלי מעולם לא ניפר אינה האסור ולא גרע מהא דמבואר (סק"ב) באם לא הופר האיסור מעול' דאז לא מחמרינו לאסור אף בדשיל"מ ממש ק"ו פאן דהפלי מעולם לא ניפר אינה אסור' ונולד לענין הפלי האיסור בתערובות דלא ניפר מעולם בפ"ע והפליע' פבר הותרה והואיל ואשתרי אשתרי למה יחזור לאיסור מלבשל בהפלי בו ביום.

ואף דבמ"א פתבתי דהו דיןא דהיכא דלא ניפר האיסור מעולם ונולד בתערובו' הוא מהמרדכי גבי יין שנוטף מהגיגית בשבת ושם י"ל דרק בלח בלח דבלבולי מבלבל ואי אפשר מעולם להפריד האיסור בפ"ע אבל ביבש ביבש פינן דיש מציאות להאיסור בפ"ע י"ל אף בנולד בתערובות היכא דהוי דשילמ"ת אסור פינן שיש ודאי איסור מןפרד מ"מ פאן לא שייך זה פינן דכבר הותר האיסור לאכלו למה נאסור עליו הפלי וצ"ע: והיכא דבישיל ב"ח מהשלישה בקדירה אחת והא' בקדירה בפ"ע דמות' לדעת הרשב"א ודעת הב"ח אף אם נתבשלו קודם שנודע התערובות והש"ך חולק דקודם שנודע ל"ש ביטול ועיין פ"מ בבואור דבריו דקוד' שנודע אין לו ביטול מה"ת וכשבשיל אח"כ נאסר המים דהוי א"מ וכשנודע אף דהתחיות מתבטלין מ"מ הרוטב נשאר באיסור ונבלע בהתחיות ול"ש לומר ספק דרבנן לקולא כה"ג וכ' ומ"מ צ"ע אם נאמר כל שלא נודע איסור תורה עליה עכ"ד ובאמת ל"ה צריך הש"ך לומר דהוי איסור תורה כל שלא נודע רק אף אם נאמר דמדרבנן לא חל עליו תורת ביטול עד שנודע ג"כ א"ש פינן דמ"מ הרוטב נאסרה ממ"נ מקדיר' אחת דקודם לכן לא חל שם ביטול א"כ הוי פאתחזק איסורא ודעת הש"ך באיסור' דרבנן פשנתערב חד בחד אף אם נפל אחד מהן לים אסור מכ"ש פאן דיש לפנינו קדירה האחת האסורה מדרבנן ע"כ שניהם אסורין.

ולפי זה י"ל דדוקא בהא דמב"מ דבלח גזרינן אטו א"מ לכה פשלא נודע הביטול עד שנעשה לח הוי פאלו דנין אז על הביטול בשעה שנעשה לח וגזרינן במינו אטו א"מ אבל היכא דהחמירו חכמים לומר אף במב"מ ביבש דלא בטיל כמו בזהר"ל בזה י"ל דלא החמירו אם לא נודע מהביטול עד שנעשה עליהן שם חתיכה הראוי' להתפבד.

ועיין בפ"ה (סי' ק"א ס"ק ח') באם נתערב תרנגולת בנוצתה לדעת המחבר שם דל"ה זהר"ל אם לא נודע התערובות עד אחר שהסירו הנוצה לא בטילה לדעת הרא"ש דהעיקר הוא הידיעה וכ"כ שם הח"ד ולמ"ש אינו ראיה מדברי הרא"ש ויש לחלק כמ"ש.

אולם בתשובת רדב"ז (סי' רס"ז) דכ' בפשיטות פן לענין זהר"ל באם נתערבו הבהמות שלמות ואח"כ נמצא אחת טריפה אחר שנעשה זהר"ל דאזלינן בתר השתא ולא בטילו עי"ש וכנראה מפשטו דבריו דהידיעה גורמת היא סברא דאורייתא.

ולפי"ז י"ל אם נאכל בהמה אחת מהן או בשלישה חתיכות שאינו ראוי להתפבד ולא נודע שיש בו אחת אסורה עד שאכלו חתיכה אחת מהן או נאבדה אזלינן ג"כ בתר השתא והשתא הא אין לפנינו רק שמים והוי פתערובות חד בחד פינן דהאחת פבר אינו לפנינו וטרם שנודע לא חל עליהן שם ביטול והשתא ליכא רק שמים ואף דגם בזהר"ל אם נפל אחד מהן לים מותר השנים דתולין דאיסור נפל מ"מ זה דוקא אם נודע קודם לכן וכל עליהן תורת ביטול אבל בל"נ ליכא למימר בהו חד בתרי בטל דהשתא אין לפנינו רק שנים והוי פתערובות חד בחד ודעת הש"ך אסור אף מה"ת וצ"ע: ואם נתערב איסור

שֶׁל רְאוּבֵן בְּשֵׁל שְׁמֵעוֹן שֶׁל הַיָּתֵר בְּרוּב עֵינָן פ"מ במ"ז (סי' ק"ט) דְּבִאֲסוּר אֲכִילָה צָרִיף לְשֵׁלם לְרְאוּבֵן דְּמִי הַחֲתִיכָ' וּבִאֲסוּר הַנְּאָה מִסְתַּפֵּק וְהַדְּבָרִים מְבֹאָרִים בְּאו"ה (פְּלָל כ"ג ס' י"א) דָּאָם הָאֲסוּר מְוֹתֵר בְּהַנְּאָה וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל יִתֵּן לוֹ אַחַת מִהֶן וְיִתְּלָה בּוֹ הָאֲסוּר וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְּבִאֲסוּר הַנְּאָה אֲסוּר לִיתֵּן לוֹ דֵּא"כ נִהְנֶה מֵאֲסוּר הַנְּאָה וְעֵינָן פִּירוּשׁ הַמְּשֻׁנָה לְרַמְבַּ"ם (פ"ב דְּעֶרְלָה) דְּכ' עֶרְלָה וְכ"כ דְּאֲסוּרֵי אֲסוּר הַנְּאָה וְאִין מְמוֹן שׁוּם אָדָם וְכִשְׁבָּטְלוּ בְּמִיעוּטָן הַתֵּר בְּאֲכִילָה פֶּל הַתְּעַרְבוּת וְעֵינָן בְּבַע"ת בְּעֵנָן אִם הִלְוֵה דְּמִי חֲלוּפֵי אִסְה"נ דְּלֹא נִתְחַיֵּב לְשֵׁלם וּמכ"ש דֵּא"ח לְהָרֵם לוֹ לְשֵׁמֵעוֹן מִהַתְּעַרְבוּת אָמְנָם בְּאֲסוּרֵי אֲכִילָה אִם צָרִיף לְשֵׁלם לוֹ דְּמִי גְבִילָה שְׁדַמִּיָּהּ פְּחוּתִים מְדַמִּי שְׁחִיטָה א"ד חֲזִיב לְתַת לוֹ חֲתִיכָה אַחַת בְּעֵינָא כְּמוֹ אִם נִתְעַרַב לוֹ דְּבַר הַיָּתֵר דְּאֲמַרְנָן דְּהוּי שְׁוֹתֵף עכ"פ שְׁיִתֵּן לוֹ וְיִבְרַר לוֹ לְהַבְּעֵלִים עכ"פ אֲחַד כֵּן נָמִי בְּזַה י"ל דְּחֲזִיב לְתַת לוֹ חֲתִיכָה אַחַת מִמֶּשׁ וְחִבְרֵי יֵאָכְלָנָה אוֹ דְּלֵמָּא יָכוֹל לְסֻלְוִי בְּדַמִּי גְבִילָה לְבַד.

וְעֵינָן ח"מ (סוּף ס' רכ"ט) וְשֵׁם פְּתִבְתִּי בְּגִלְיוֹן דָּאָם נִתְעַרַב קַב שְׁעוּרִין שֶׁל אֲחַד בְּחִיטִים שֶׁל חִבְרֵי וּמְכָרוּ מְבֹאָר יְרוּשְׁלָמִי (סוּף פ"ה) דְּתֵרוּמוֹת דְּנוֹתָן לוֹ דְּמִי שְׁעוּרִין וְהַשְּׁאָר יִחְלְקוּ וְהִבִּיאוּ הַתֵּשֶׁב"ץ (ח"ב ס' רע"ג) וי"ל שֶׁם פִּינָן דְּכָבֵר הַשְּׁתַּפֵּר בְּשֵׁל חִבְרֵי וְאִינוּ בְּעֵינָא וְתוֹבַע דְּמִיָּהּ לְכַף יִחְלְקוּ דְּהָרוּס בָּא מִפֶּחַ שְׁנִיָּהּ אֲבָל פֶּאָן דְּהוּ לְפִנְיוּ י"ל דְּזַה תוֹבַע חֲלָקוּ מִהַחֲתִיכוֹת שְׁיִתֵּן לוֹ אַחַת מִהֶן: ס' י"א קי"ל פְּבוּשׁ הָרִי הוּא כְּמִבְּוֹשָׁל לְכָל דְּבַר מֵה"ת מְלַבַּד בְּב"ח דְּדָרְף בִּישׁוּל אֲסָרָה הַתוֹרָה וְאִי תָרִי פְּלוּי יוֹמָא בְּחֶלֶב שְׁרִי מֵה"ת וּבְסִפֵּר נוֹדַע בִּיהוּדָא מֵהַד"ק יו"ד (ס' כ"ו) קָרָא עֶרְעוּר ע"ז דְּהָא מְבֹאָר ש"ס חוּלִין (דָּף קי"א) דְּנִחְלָקוּ בְּזַה שְׁמוּאֵל ור' יוֹחָנָן וְכִי אֲתָא רַבִּין אַר"י מְלִיחַ אִינוּ פְּרוּתַח פְּבוּשׁ אִינוּ כְּמִבְּוֹשָׁל וּלְפִי הַפְּלָל שְׁמוּאֵל ור"י הִלְכָה כַּר"י וְאִי מִשׁוּם דְּמִסִּיק שֶׁם אַבְיֵי הָא דְּרַבִּין לִיתָא מְעוּבָדָא דְּהָאִי פִּינְכָא דְּהוּי בִּי רַב אֲמִי דְּמִלַּח בִּי בִּישְׁרָא וְתַבְרָה וּמ"ט א"ו דְּשְׁמִיעַ מִינֵי דַר"י דְּמְלִיחַ פְּרוּתַח אַפְתִּי יִקְשָׁה וְכִי מִשׁוּם דְּלִיתָא לְהָא דְּרַבִּין בְּמְלִיחַ גִּימָא דְּכָל מֵאִי דְּכִייל רַבִּין מְשֻׁמִּי דַר"י לִיתָא אֲתַמְהָה פִּינָן דְּהָא דְּאָמַר מְשֻׁמִּיָּהּ דְּכַבוּשׁ אִינוּ כְּמִבְּוֹשָׁל לֹא אֲשַׁכְּחֵן לְהִיפָּף מְשֻׁמִּיָּהּ דַר"י וְהֵאָרִיף טוֹבָא בְּזַה בְּדַבְּרִים חֲדָשִׁים: וְלְכַאוּרָה הָיִיתִי אוֹמֵר דְּנִדְאִי לֹא יִפְלִיגוּ בְּמַצִּיאוֹת וְגַם הָא אֲפֻשֶׁר לְעַמּוּד ע"ז אִם טוֹעַם טַעַם דְּבַר הַנְּכַבֵּשׁ.

אֵלָא י"ל דְּפְלִיגִ' שְׁמוּאֵל וְרַבִּין מְשֻׁמִּיָּהּ דַר"י בְּדַבְּרֵי אַחַר ור' יוֹחָנָן אֲזִיל בְּזַה לְשִׁיטָתוֹ. דְּהַנָּה דַעַת הַאו"ה מוֹבָא בְּטו"ז (ס' ק"ה) דָּאָם שְׁרָה מַעַל"ע בְּכִלֵי אֲסוּר ג"כ אֲסוּר כְּמוֹ מְבֹוֹשָׁל וְהַטו"ז חוּלָק ע"ז פִּינָן דְּבִשְׁעָה שְׁנַעְשָׁה פְּבוּשׁ הֵינּוּ אַחַר מַעַל"ע הָוִי נוֹתָן טַעַם לְפָגַם וְכִי הַחֲזוֹת יָאִיר בְּתַשׁוּבָה דְּנִדְאִי זַה נְגִיד הַחוּשׁ דְּכָל מַעַל"ע לֹא יִפְלֹט רַק בְּרַגַע אַחַרְוֹנָה אֵלָא נִדְאִי ע"כ בְּהַמְשָׁף מַעַל"ע בּוֹלַע וּפּוֹלַט מְעַט מְעַט רַק הוּא דְּבַר קְלוּשׁ וְנִגְמַר בְּכִלוֹת כ"ד שְׁעוֹת וּבַח"ד פְּתוּב לְהַכְרִיחַ דַע"כ קוֹנְדָם מַעַל"ע לֹא בָלַע פְּלָל דַאל"כ יִקְשָׁה לַר"י דַמב"מ דְּאוֹסֵר בְּמִשְׁהוּ וְכֵן בְּכָל אֲסוּרֵי מִשְׁהוּ יֵאָסֵר אִף בְּצוּנָן פְּחוּת מִן מַעַל"ע א"ו דְּאִינוּ בּוֹלַע פְּלָל קוֹנְדָם מַעַל"ע.

וְאִין זַה הַשְּׁגָה דִי"ל דְּקוֹנְדָם מַעַל"ע פּוֹלַט וּבּוֹלַע טַעַם קְלוּשׁ וְטַעַם קְלוּשׁ הָוִי כְּמוֹ מַבָּא"מ כַּמ"ש הַפְּלִתִי כְּמָה פְּעָמִים וּלְכַף אִינוּ אוֹסֵר קוֹנְדָם מַעַל"ע אִף בַּמב"מ רַק אַחַר מַעַל"ע דָּאָז יוֹצִיא טַעַם לְמִחְשָׁב כַּמב"מ וְלְהַטְעִים בַּמבָּא"מ.

אָבֵל לְעוֹלָם י"ל דְּפוֹלֵט מְעַט מְעַט וְסַעַד לְדַבְרֵי הַחו"י מִתְּשׁוּבַת רַשְׁבֵּ"א מוֹבָא ב"י (סי' קל"ה) בְּהָא דְהַכְשִׁיר פְּלִי שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶן לְקִיּוּם יי"נ ע"י עִירוּי ג' יָמִים מִעַל"ע דְּדַעַת הַרְשָׁב"א דְמַהְנֵי מִלּוּי ג' יָמִים לְסִירוּגִין אַף שְׁל"ה רְצוּפִים רַק כ"ד שְׁעוֹת עוֹלָה לְמַעַל"ע וְע"כ סְבָרְתוּ דְפוֹלֵט מְעַט מְעַט וְעִי"ש ב"י דכ' דְגַם הָרָא"ש אֵינּוּ חוֹלֵק ע"ז וּבִשְׁ"ף שָׁם (ס"ק ל"א) מִשָּׁם הִדְרִישָׁה דְהָרָא"ש וְהַטּוֹר חוֹלְקִין דַּס"ל דְּאוֹתוֹ יוֹם לֹא עָלָה לוֹ פְּלִל דְּשָׁמָא שְׁעָה כ"ד גּוֹרָם פְּלִיטַת הָאִסוּר וְכ' וְהָכִי נִקְטִינָן לְחוּמְרָא מִשְׁמַע דַּע"כ פ' ס' הוּא וְלֹא בְּרוּר לָן דְּאוּלַי פְּלִט מְעַט קוֹדָם כ"ד שְׁעוֹת רַק לְהַכְשִׁיר לְכַתְחֻלָּה פְּלִי יי"נ אֶזְלִינָן לְחוּמְרָא וְיִקְשָׁה פּנ"ל אִם פּוֹלֵט מְעַט יֵאָסֵר בְּאִסּוּרֵי מִשְׁהוּ וְע"כ צ"ל דְּמַה דְּפוֹלֵט מְעַט קוֹדָם לְכֹן קְלוּשׁ וְאֵינּוּ חָל ע"ז שָׁם לְאַסְוֹר וְדוּמָה לְרִיחַ בְּעֵלְמָא דְאַף מִשְׁהוּ לִיכָא.

אוּלָם יִקְשָׁה אִם פּוֹלֵט מְעַט מְעַט נִימָא קְמָא קְמָא בְּטִיל. אוּלָם אָנּוּ קִי"ל דַּל"א קְמָא קְמָא בְּטִיל וְחוּזָר וְנִינְעוּר: וּבְזָה יֵשׁ לִינְשֵׁב קֶצֶת דַּעַת ר' יְרוּחָם מוֹבָא ב"י דְּסוּבָר דְּבַב"ח ל"א פְּבוּשׁ פְּמַבּוּשָׁל וְהַקְשׁוּ הָא בִּשְׁ"ס לֹא קְאָמֵר רַק מַה"ת דְּדַרְךָ בִּישׁוּל אָסְרָה הַתּוֹרָה אָבֵל עַכ"פ מְדַרְבְּנָן דְּאִסּוּר בְּב"ח אַף שְׁלֹא פְּדַרְךָ בִּישׁוּל לְמָה לֹא יִהְיֶה אַף פְּבוּשׁ אִסּוּר פִּינּוּ דְהוּי פְּמַבּוּשָׁל לְכָל עֲנִינִים.

וְלִמ"ש י"ל פִּינּוּ דְהַפְּלִיטָה הוּא מְעַט מְעַט סוּבָר ר"י אַף דַּל"א קְמָא קְמָא בְּטִיל וְחוּזָר וְנִינְעוּר הוּא דְנִקָּא בְּאִסּוּר תּוֹרָה אָבֵל בְּאִסּוּרֵי דְרַבְּנָן ל"א חוּזָר וְנִינְעוּר וְכֹן פְּתַב הַפ"ח (סי' צ"ט) דַּל"א בְּאִסּוּר דְרַבְּנָן חו"נ א"כ שְׁפִיר לֹא מִשְׁכַּחַת לְאַסְוֹר פְּבוּשׁ בְּב"ח וְכ"כ בְּכָל אִסּוּרֵי דְרַבְּנָן.

וְכִמּוֹ כֵּן מִינְשֵׁב עַד"ז קְנֻשִׁית הַטו"ז לְמָה סְפַק פְּבוּשׁ בְּשָׂאָר אִסּוּרִין מְלַבֵּד בְּב"ח אִסּוּר לְמָה לֹא מוֹקְמִינָן אַחְזָקַת הָיִתֵּר. וְלַהַנְּ"ל י"ל דְּהָא פְּכָר פְּתַבוּ הָאֲחֵרוּנִים (סי' צ"ח) הָא דְבְּאֵינּוּ מִינּוּ בְּנִשְׁפָּף אִסּוּר מְסַפֵּק אִם לֹא יִדְעֵנוּ אִם יֵשׁ שְׁשִׁים דְּהוּי ס' דְּאוּרִייתָא לְמָה לֹא מוֹקְמִינָן הַמְּאָכֵל בְּחֻזְקַת הָיִתֵּר וְכַתְּבוּ דְהָא פְּמוֹ כֵּן יֵשׁ גַּם לְהָאִסּוּר חֻזְקַת אִסּוּר וְלַהַחְזִיק דְעֵצָם הָאִסּוּר נִשְׂאָר בְּמִקוּמוֹ וְלֹא נִתְבַּטֵּל וְאַף בְּב"ח דְּכָל חַד וְחַד בְּאַפִּי נִפְשִׁיָה שְׁרִי רַק אִם נו"ט זָה בְּזָה דְרָךְ בִּישׁוּל וּבִלְאִי נִתְיַבַּת טַעַם מוֹתֵר דַּל"ה דְרָךְ בִּישׁוּל א"כ אִם יֵשׁ סְפַק אִם הִי' ס' נִימָא לְאוּקְמֵי בַחַה"ת ז"א דַּע"כ פ' הִיָּה בְּחֻזְקַת אִסּוּר שְׁלֹא יֵאָכֵל בְּתַעְרוּבוֹת יַחַד.

וּבְכָל אִסּוּר יֵשׁ בְּוַדָּאֵי לְאִסּוּר חֻזְקַת אִסּוּר פְּמוֹ שְׁיֵשׁ לְהָיִתֵּר וְא"כ פְּמוֹ כֵּן בְּסַפֵּק פְּבוּשׁ פִּינּוּ דְהַסְפֵּק הוּא אִם נִכְבַּשׁ מַעַת לַעַת אוֹ לֹא וְכִינּוּן דְאַף אִם לֹא נִכְבַּשׁ רַק פְּחוֹת מִמַּעַל"ע יִדְעֵנוּ דְפוֹלֵט מְעַט מְעַט רַק דְּאֵין בְּכַחוֹ לְאַסְוֹר אֶת הַהִית' אָבֵל מ"מ הָאִסּוּר יֵשׁ לוֹ ג"כ חֻזְקַת אִסּוּר לְזַמֵּר דְלֹא נִתְבַּטֵּל הִיָּינוּ שְׁשִׁינּוּ מִעַל"ע וְיֵשׁ בּוֹ פְּדִי נִתְיַבַּת טַעַם וְאַף לִמ"ש דְקוֹדָם כ"ד שְׁעוֹת אֵין בְּכַחוֹ לְאַסְוֹר וְטַעַם קְלוּשׁ הוּא וְאִזְ הִיָּה מוֹתֵר מ"מ הַפֵּל הִי' מִפְּחַת הַתַּעְרוּבוֹת אָבֵל בַּפ"ע הוּא בְּאִסּוּרוֹ וְכִינּוּן דַּעֲתָה אָנוּ דְנִינּוּ אִם שְׁהוּ מִעַל"ע נְאָסֵר הַפֵּל ל"ש חֻזְקַת הָיִתֵּר דַּכ"כ יֵשׁ חֻזְקַת אִסּוּר לְהָאִסּוּר אֲשֶׁר בְּוַדָּאֵי פְּלִט וְכַנ"ל וְלִכְךָ ס' פְּבוּשׁ בְּאִסּוּרֵי תּוֹרָה אִסּוּר.

וּמִינְשֵׁב בְּזָה מַה שְׁעַמַּד הַפְּלִתִי (סי' ק"ד) עַל הַרְמ"א בְּנִמְצָא שְׁרִץ בְּשׁוּמָן קְרוּשׁ עֲכָשְׁוֹ דְאַף בְּסַפֵּק נִתִּיר מִטַּעַם חֻזְקַת הָיִתֵּר וְלַהַנְּ"ל לֹא נוֹכַל לְזַמֵּר כְּשַׁעַת מְצִיאָתוֹן פִּינּוּ דְאַף אִם ל"ה הַשְׁרִץ מִעַל"ע פְּלִיט מְעַט וְיֵשׁ לְמָה דְפְּלִיט חֻזְקַת אִסּוּר וְאֶזְלִינָן בְּתַר שְׁעַת מְצִיאָתוֹן

אם אינו קרוש: ולפי"ז י"ל דרבין משמין דר"י דאמר דל"א פבוש כמבןש"ל י"ל דאזיל לשיטתו מס' ע"ז (דף ע"ג) דאמרין קמא קמא בטיל לכה אף דפולט מעט מעט מ"מ אינו כמבןש"ל דהפליטה בא בב"א רק מעט מעט וקמא קמא בטיל ועי"ש בע"ז ובר"ן דאף בנו"ט אמרין ג"כ קמא קמא בטיל ולדין דלא פסקין בזה כר"י שם ואמרין חזר ונגיעור לכה קי"ל פבוש כמבןש"ל פן יש לינישב לדעת קצת פוסקים.

אולם באמת אף הפוסקים הסוברים דאמרין קמא קמא בטיל פוסקים ג"כ דכבוש כמבןש"ל א"כ ע"כ צ"ל דלא תליא זה בזה רק דעיקר הפליטה הוא בסוף מעל"ע גם כנראה מאו"ה (פ"ל כ"ד ד"י) דבלא נתערב גוף האיסור אלא טעם אינו חו"נ א"כ לא משפחת לאסור פבוש בכלי לדין ועיין תו"ח פ"ל (פ"ה) וביש"ש פ' גה"נ (סי' צ"ז) דסברו אף בטעם חו"נ ומ"מ לדעת או"ה מוכרח דאינו פולט מעט מעט: לכה נראה בקושית הנו"ב דנדאי ר"י ושמואל לא יפלו בועצם במציאות אם פולט או לא רק ר"י סובר אף דטעם פועל הוא דאורייתא צריך למילף או מגעולי מדין או ממשרת וכתבו הראשונים הא דלא ילפינו מן הטמאין דרשינו לאסור צירו ורוטבן היינו דשם הוא הטעם בפ"ע אבל היכא דהוי רוב י"ל דנתבטל חז בתרי ועיין רש"ב"א וריטב"א ור"ן בחידושיהם חולין (דף צ"ח) ובר"ן פתב דאם אינו רוב איסור היינו אומרים דע"י תערובות לא נאסר אם טעם פועל לאו דאורייתא וברש"ב"א חולין (דף צ"ז) ובקדירה מבואר דבפחות מרוב הוי דאורייתא אף לרש"י דפוסק דטע"כ לאו דאורייתא [וע' בדבריו סוגיא דזרוע בשלה ד"ה אמר רבא סוף דבריו ואי קשה לך לדברי רש"י כו' ובמה שביאר דבריו בתשוב' רע"א ז"ל (סי' קס"ו) ומה שהקשה שם ד"ה ובעיקר קושית הרש"ב"א דמההיא דנ"ט מוכח לר"י דטע"כ דאורייתא כ' לא הבנתי פראוי דהא י"ל לבתר דאמרו חכז"ל לאסור טעמו ולא ממשו ואמרו דדמי לממשו צריך בטיול ממילא לר"י דמב"מ לא בטל אסור מדרבנן כמו לדין פחות מרוב עיי"ש.

אולם אתי שפיר למה שכתב הוא למעלה בכוננת תירוצו דאף אם טע"כ לאו דאורייתא צריך רוב לבטל הטעם א"כ על פירוש הרש"ב"א בקושיתו סובר דאף רוב א"צ והתורה לא אסרה הטעם רק בעינא ורבנן אסרו שלא יועיל אף הרוב כ"ז שפירגיש הטעם וכיון שכן שפיר קשיא ליה לרש"ב"א מר' יהודא דמוכח דטע"כ דאי ל"ה רק דרבנן מהראוי דאף במב"מ יתבטל עכ"פ ולא גרע ממה דמבואר ש"ס חולין (דף צ"ט) שאני ציר דפירש שם הרש"ב"א דברבנן אף מב"מ בטיל וזה עדיף דמדאורייתא אף לביטול ל"צ לכה תירץ הרש"ב"א דבאמת מדאורייתא בעינן עכ"פ לבא לביטול לכה במב"מ לא בטיל לר"י ואכ"מ בזה] א"כ י"ל דר' יוחנן סובר אף אם טע"כ דומטעם דטעימתו זהו הפירו דהוי פניכר איסור דחיה אוקל יטעם וכמ"ש הרש"ב"א משם ראב"ד דלכה לא נתבטל הטעם אף דכתיב אחרי רבים להטות.

מ"מ זה דוקא טעם חשוב הנפלט ע"י ביטול כמו דמצינו בב"ח דאינו אוסר רק דרף ביטול כמו כן בשאר איסורין אין חשיבות הטעם שפירש שלא יתבטל רק הנפלט דרף ביטול אבל מה שאינו דרף ביטול רק ע"י פבישה או מליחה אף דנרגש הטעם ל"ה רק פריח בעלמא וכמו דמצינו בנו"ט בר נו"ט דמותר ומבוא' ריטב"א חולין (דף קי"א) דאע"ג דיהיב טעמא משום דאינקלש איסורה ואפילו פריחא דבשרא לא חשיב וכן מבואר

ברמב"ן פסחים במלקמות פרק כ"צ לדעת הרי"ף דפת שנגאפה עם הצלי אסור לאכלו בכותח דהו"ל דשילמ"ת דריח משהו הוא והקשה מדגים שעלו בקערה וכתב דנ"ט בר נ"ט לא חשיב פריח ורב דאוסר חשיב לי' ממשו של בשר ומבואר שם בדבריו דאפילו יש בו פדי ליתן טעם מותר ועיין פ"ח (סי' צ"ה) דכ"ג דאפילו נרגש טעם הבשר בדגים מותר דאל"כ פשיטא ועיין יש"ש (סי' ס"א) ודבריו נגד רמב"ן וריטב"א.

עכ"פ חזינו כל דל"ה טעם חשוב לא אסרינו אף אם טע"כ דאורייתא א"כ י"ל דבזה פליגי ר' יוחנן ושמואל אם צריף דוקא שפולט ויתן טעם חשוב ע"י בישול דשמואל סובר פיון דמ"מ ע"י פבישה או מליחה פולט ונו"ט זה בזה אסרו מה"ת מה לי אם ע"י בישול או ע"י דבר אחר ור' יוחנן סובר אף דנדאי פולט כמבואר ממתניתין דפסחים (דף ל"ט) דא"י במרור הכבוש ע"כ דפולט ממנו רק דסובר דאין בלח הפליטה לאסור דבר אחר דהוי כטעם קלוש ונתבטל: ולפי"ז פיון דאיפרף דברי רבין משמיה דר"י וחו"ר ר"י ואמר מליח ה"ה פרותח הרי דסובר ר"י דאף פליטה שלא ע"י בישול אסור ג"כ ממילא נמי פבוש הוא כמבואר דבמציאות אינו חולק רק אם טעם שלא ע"י בישול נתבטל או לא וכיון דסובר דע"י מליח אסור ולא נתבטל הטעם ממילא שוב אין חילוק בין ע"י פבישה או ע"י בישול.

וכן נמי י"ל למאי דהיה סובר רבין משמיה דר"י דכבוש אינו כמבואר הוא אף באית ביה בקעים דהא מודה דבין כף ובין כף פולט ובלע ע"י פבישה כ"ד שעות רק דסובר דבעינו טעם גמור ע"י בישול וא"כ שוב פיון דסתמא דש"ס קאמר בפסחים דבב"ח חידוש דאי תרי לי' כולו יומא שרי ומבואר דבשאר איסורין אסור שוב א"ל דכוננת הש"ס רק באית בי' בקעים וכמ"ש הנו"ב שם דהא גם ר"י מודה דאף בלית ביה בקעים פולט רק דהי סובר דבעינו טעם גמור דוקא ע"י בישול וכיון דידענו מסתמא דש"ס דאף ע"י פבישה אסור שפיר פסקו כל הפוסקים דכבוש כמבואר [ועי"ש בנו"ב דהוכיח לשיטתו דיש לנו לספק בטבע הדברים שלא נתבאר בש"ס אם פולטים ע"י פבישה וכ' דבשר בחלב אם נדאי נכפש מעל"ע אסור דל"ה ספק דרבנן דמבואר בש"ס דפולט ודבריו מוקשים למ"ש בעצמו דמש"ס אינו ראיה די"ל דחדוש הוא בצלי ויש בו בקעים דבזה לכ"ע נאסר כולו אף בצונן א"כ אינו ראיה מש"ס דבב"ח פולט ע"י פבישה ואמאי אסור אף באם נכפש נדאי מעל"ע הא הוי ספק דרבנן דלמא בלית ביה בקעים וחי אינו פולט וגם דלמא הבשר בולע ואינו פולט וע"ז קאמר הש"ס דהחידוש דאי תרי אכל החלב י"ל דאינו בולע דהבשר אינו פולט ואפתי יהי בס' ועוד יש לדקדק טובא בדבריו שם]: ויש מקום לומר בקונשית הטו"ז הג"ל דאף דהרא"ש מס' ע"ז הוכיח דשיעור הכבישה היא מעל"ע היינו דשיעורי חכמים כף הוא על הבירור דנדאי יש מקום לומר דפולט מקודם ג"כ בי"ב שעות או יותר ואין כל העתים וכל טבעי המאכלים שוין רק זה לא נוכל לשער לכה נתנו חכמים שיעור כ"ד שעות דבזמן כזה נדאי פולט ברוב או בקל זמנים ומיני מאכלים ואף דלפעמים יכול להיות דפולט אף קודם לזמן כד"ש ומ"מ פיון דיש ס' בדבר מוקמינו להמאכל בחזקת היתר כ"ז שלא ידענו בבירור דהיה פליטה מן האיסור ולכה אינו אסור עד כ"ד שעות דבזה נתנו שיעור שבל"ס פלט מן האיסור ולכה אף בפליטת מקלי אחר כ"ד שעות פיון דנדאי פליט אסור ג"כ דדלמא פלט גם מקודם כ"ד שעות בעוד שהיה טעם משונבח והוי ספקא דאורייתא ולחומרא וא"ל בזה לאוקמי המאכל בחזקת היתר פיון דיש בתוכו ג"כ

בבירור פליטת איסור רק הס' אם נפגם ואדרבא יש קצת חזקה לפליטת האיסור דלא נפגם ופלט קודם לכן דהא אף אחר כ"ד שעות אין הפליטה ניתרת בפ"ע כמבואר בר"ן ע"ז (ובסי' ק"ג).

ומינשגב ג"כ קושית הטו"ז בס' אם היה מעל"ע ל"ש לאוקמי על חזקה פיון דיכול להיות דגם קודם מעל"ע בזמן שנכבש עשה פעולתו לפלוט והוי כמו ס"ס לחומרא דלא פלט קודם כ"ד שעות ואף אמלא נכבש כד"ש דלא פלט מקודם ואף דא"ז ס"ס גמור מ"מ החמירו בזה דיש ג"כ סבא לומר דמשהו פלט מקודם כמ"ש החו"י ובגדר ספק הוי עכ"פ.

אף למ"ש דבכלי אסור מצד דהוי ס' דלא פלט קודם כד"ש א"כ יש מקום להקל באיסור דרבנן וכמוכין: והנה אף להטו"ז בכבוש בכלי דמותר דהוי נ"ט לפגם מ"מ ודאי מודה בנכבש דבר איסור צלול בפלי מעל"ע דודאי הפלי נאסר דאף דרק סוף מעל"ע בולע מ"מ איסור ודבר בעין ל"נ פגום קלל וא"כ בלע הפלי טעם איסור גמור שלא נפגם.

ותמהני על הח"ד דכ' פשנכבש חלב בכלי ואח"כ בישל בו בשר יש להתיר פדעת הטו"ז פיון דהוא ג"כ התירא בלע ואינו מוכן קלל הא בזה ודאי הטו"ז ג"כ מודה פשנכבש בכלי דבר בעין ל"ש נו"ט לפגם.

ומ"ש לדון מטעם התירא בלע והביא דברי הד"מ במג"א (סי' תמ"ז ס"ק ט"ז) ודברי המרדכי במג"א (סי' תנ"א) יש לדון בזה הרבה דמה שהביא ראיה לזה ממתינתין (פ"ז) דשביעית נרד חדש שפכשו בשמן ישן ילקט הנרד ופירש הרע"ב היינו קודם זמן הביעור ותמה התו"ט הא נשאר הטעם א"ו משום דהתירא בלע המעיין בתוס' פסחים (דף נ"ב) ראיה להדיא משם דל"מ התירא בלע רק הטעם הוא כמבוער.

ומ"ש בזה ליישב קושית תו"ט (פ"י) דתרומות הא דכל הנכבשין זע"ז מותרין הא קיי"ל כבוש כמבוער וכתב דתרומה הוי התירא בלע ול"ש כבוש ואינו מוכן הא הרע"ב פירש שם ירקות חולין שנכבשו עם ירקות תרומה ומה שייך בזה התירא בלע הא הוי כמבוער תרומה עם חולין.

והא דחמץ הוי התירא בלע לענין כבוש י"ל הטעם דוקא בכבוש להוציא פליטה מן הפלי אבל לא בנכבש איסור עם היתר. ויש להסביר הדבר עפ"י דברי הראב"ן הבאתי דיני פסח (סי' ח"י) דלכן מותר פלי הבלוע מחמץ אחר הפסח ול"ה פחמץ שעבר עליו הפסח משום דל"ה ניכר ואינו בעין עיין מג"א ריש (סי' תנ"א) וכ' הראב"ן הטעם דאיסור הבלוע בכלי כמי שאינו דמי כ"ז שבלוע עד שיצא וכשיצא אוסר שכשם שטומאה בלוע כמאן דליתא דמי ואינה מטמאת עד דנפקא כה איסור הבלוע לא אסור עד דנפיק דאם מטמין לא עבר על ב"י עי"ש באור דמבואר בעוד הבלוע בדופן אינו חל עליו איסור חמץ קלל רק פשוט כ"כ י"ל דסובר המרדכי אף דכבוש כמבוער אינו מוציא כל הטעם ושם חמץ לא חל ע"ז דתיקף כשיצא מעורב הוא אבל ודאי מה שיצא מן המאכל ע"י כבישה מבואר מדברי תוס' שם ותו"כ דאסור אף בכבוש וזה פשוט וברור ודברי הח"ד צ"ע: עוד כתב לדון דבתרומה דטעם אינו פעיקר ואינו אסור אלא מדרבנן והם אמרו והם אמרו ולא אסרו נכבשין ונשלקין רק אותן שנזכרו שם במשנה.

וידבריו הם נגד דברי תוס' בכמה מקומות בפסחים ונזיר וחקלין סוגיא דטע"כ דמבואר להדיא דאף טע"כ ב' מה"ת ולדבריו גם בחלה לא נימא טע"כ מה"ת וביו"ד (סי' שכ"ד) מבואר דיכול להפריש מטעם הנבלע על העיקר ועיי"ש טו"ז (ס"ק ט"ו) ושי"ף (ס"ק כ"ד) דטע"כ דאורייתא ול"ה מחיוב על הפטור ואם ל"ה מה"ת הוי כמפריש מחד דרבנן על תרי דרבנן דהוי כמו מחיוב על הפטור ועיין מתניתין דחלה (פ"ג מ"ח) ובר"ש שם ובתשובת הרא"ש (פ"ל ב') ומבואר דטע"כ כעיקר דאורייתא וחלה ותרומה שוין הו' ועוד יש כמה ראיות ע"ז: עוד כתב הח"ד דכבוש בדם הוי ג"כ דרבנן כמ"ש (סי' ס"ט) מאו"ה (פ"ל ו' דין ר') וספק פבוש בדם מותר.

ותמהני הא להדיא מבואר באו"ה (פ"ל למד דין א') וז"ל הלכך היתר שנפל לתוך איסור ושקה בתוכו פשיעור פבישה בכל שאר איסורין לבד מבב"ח אפילו צונן כו' בדבר שאין מתערב האיסור תוך ההיתר שהיינו דבר יבש בתוך דבר לח כגון בשר תפל שנפל לתוך דם או יי"נ כו' וכן שרץ מת כו' ומשטה' ב' יום שלם אסור מה"ת דכבוש ה"ה כמבןש"ל דנדאי בולעין זה מזה והיינו בכל שאר איסורין לבד מבב"ח שאינו אלא מדרבנן עכ"ל הרי מבואר דגם פבוש בדם אסור מה"ת ובכל הדברים אסור פבוש מה"ת לבד בב"ח ועוד מבואר שם דדוקא ס' פבוש בב"ח אמרינו לקולא אבל בשאר איסורין שם דאורייתא הו' ל' לחומרא דכבר איתרע ליה סוקמיה ומבואר להדיא דרק בב"ח.

ובדם אף דם שפשו לו הוי דרבנן אבל ע"י פבישה ל"ה דרבנן. והא דאו"ה (פ"ל ו) שם הוא ענין אחר בפשר מליח שנתערב עם בשר שלא הודח ולא נמלח והושם עמו במים בהדחה קמיי' דהבשר מליח נאסר לפי שפולע מדם בעין וכו' ודוקא ששקה שיעור מליחה כבר דאל"כ יש לו תקנה ע"י הדחה ומליחה דל"ג מנפל לציר דהכא ג"כ דם דרבנן הוא מאחר שנתערב במים דהתיירא דהא דלא קרוי דם לאו בטעמא דנתבטל טעמא תלי מילתא אלא בראוי להקרבה ע"ג מנבט וכשנתערב במים ג"כ אינו ראוי להקריב עכ"ל.

א"כ אתי עלה מטעם אחר פיון דאין הדם נכנס לבשר המליח רק שמתערב במים ואחרי שנתערב ואינו ראוי להקרבה לית ביה איסור דם מה"ת וזה דוקא שם אבל בנכבש בדם דדם בעין בולע הבשר אסור מה"ת ואף דנתערב עם לחלוחית הבשר מ"מ פד נכנס ונבלע בהבשר דם האסור מה"ת בולע ולכך ל"ה פנתערב במים ואסור מה"ת וממילא ס' אם נכבש מעל"ע אסור וכמבואר מד' או"ה הנ"ל.

ומלבד זה כבר כ' הרשב"א בתוה"ב דכינן דעיקר דם מה"ת החמירו בספקו פשל תורה וא"כ ודאי ס' פבוש בדם אסור ומהר"ש"ל בסמ"ג כ' אף בדם הכבד דהוי דרבנן יש להחמיר בספקו ע"ש: סי' י"ב הא דקיי"ל חם לתוך צונן דתמא' גבר כ' הפ"מ בש"ד (סי' צ"ד ס"ק ג') בכלי מתכות שהוחם באור ממש ותחבו לתבשיל צונן אי שייך ג"כ תמאי ואינו אסור ג"כ רק פדי קליפ' או דשאני הוחם ע"י אש ממש והניח בצ"ע ובח"ד (סי' ק"ה) פשיטא לי' דאף בכחו לבשל לתמא' הצונן דאלת"ה לרב דעילאה גבר תקשי מהא דגילגל ביצה בתולדות אור בשבת דחייב הרי דדבר המתלבן באור יכול לבשל עילאה ה"ה"ד התמא' לשמואל והחוש יעיד ע"ז ע"ש.

וְצָרִיךְ לומר דְרָאִיתוּ הוּא אף דָשֵׁם בְּגִלְגַל בִּיצָה לָא הוּי לָא תַתָּא וְלֹא עֵילָא אִוְלָם כְּוֹנְתוּ לַמ"ש (ס"ב צ"ב ס"ק כ"ד) שְׁפָל דְבַר הַנְּסֻמָּה עַל חֲבִירוּ הַסּוּמָה הוּי תַתָּא וְהַנְּסֻמָּה הוּי עֵילָא אֲבָל דְבַר שְׂאִינוּ נְסֻמָּה עַל חֲבִירוּ רַק מְוַחְחִי זֶה בְּצַד זֶה וְנוֹגְעִים בְּהַדְדֵי מְקָרִי זֶה אֲצֵל זֶה וְעֵינֵי חֲדוּשֵׁי ר"ן חֲוָלִין (דף ק"ג) דַּכְת' לְהַדְיָא דְנוֹגְעִים זֶה אֵת זֶה אִינוּ בְּכָלֵל עֵילָא וְתַתָּא לְאַסּוּר הַפֶּל.

א"כ יְקֻשָּׁה לַכ"ע מְגִלְגַל בִּיצָה דְמִשָּׁם יְקֻשָּׁה לַכ"ע אַמַּאי חֲיִיב אִף מ"מ י"ל דְכַדִּי קְלִיפָה בְּאַמַת מְבַשֵּׁל מִמֶּשׁ וּבְסִפּוּר ב"א (ס"ג ח) כ' בְּפִשְׁטוּת דְאִין חֲוָלִין לְעַנְנֵי תַתָּא בֵּין אִם מְלֻבָּן מֵאֵשׁ אוּ מְחִמֵּן שְׁהָרִי בִש"ס פְּסָחִים פְּרִיךְ מְהָא דְנִטְרִיף מְרֻנְטָבוּ עַל הַחֶרֶס וְהַחֶרֶס הוּא מְלֻבָּן מֵאֵשׁ וּדְבָרֵיו מְגֻמְגָמִים שָׁם הֵיךְ ס"ד בְּחֶרֶס צוֹנְנָת וְלִשְׂמוּאֵל אִינְרִי בְּחֶרֶס רוּתַח תַתָּא גָבַר: אִוְלָם הַדְבָר מְבֹאָר מְטוּר או"ח (ס"ג שח"י) דְחִמֵּין שְׁנַתְבַּשֵּׁל לְצוֹנְרָה רְחִיצָה אֲסוּר לִיתָן לְתוֹף צוֹנְנֵי הָרִי דְהוּי רוּתַח גְּמוּר כְּמוֹ עוֹמֵד אֲצֵל אֵשׁ וְלֹא אֲזַלִּינֵן בְּתַר עֵילָא וְתַתָּא וְאִף בְּדְבַר הַמְתַּעַרְב כְּמוֹ מִים דַּל"ש בְּהוּ עֵילָא וְתַתָּא כַּמ"ש ר"ן וְרַשְׁבָּ"א מ"ס שְׁבֵת (דף מ"ב) מַכ"ש דְבַר גּוֹשׁ הַמְתַּלְבֵּן ע"י אוּר דְמְבַשֵּׁל לְתַתָּא וְאוּסוּר וְעֵינֵי תוּס' פְּסָחִים (דף ע"ו) ד"ה מִשׁוּם שְׁפָכוּ אַחַר שְׂצָלָאוּ וְלֹא נִשְׁתַּהֲבַה בְּתַנּוּר אַחַר סִיכָה כְּלָל שְׂאֵל"כ ע"י רְתִיחַת הַתַּנּוּר הוּא נְבָלַע אִף לְמ"ד עֵילָא גָבַר וְקֻשָּׁה לְמָה כְּתָבוּ ע"י רְתִיחַת הַתַּנּוּר הָא אִף בְּהוּצִיאוּ מִן הַתַּנּוּר מ"מ נִשְׂאָר בְּחֻמּוֹ וְנִתְבַּשֵּׁל הַשָּׂמֶן אִף דְעֵילָא גָבַר וְהוּי כְּמוֹ אֲצֵל אֵשׁ וּבְכַרְט לְדַעַת הַמְרַש"ל דְדְבַר גּוֹשׁ מְחֻזֵּק הַחֹם אִף שְׁמוֹנָח בְּכָלִי שְׁנֵי וְעֵי"ש בְּתוּס' ד"ה אֵלָא שְׁכָתָבוּ וְתַדַּע דְבַעֲנִין אַחַר הִי אֲסוּר לְחַתוּךְ בְּסַפִּין פְּסַח בְּעוֹד שְׂהוּא חַם דְמַחֲמִים לִיה לְסַפִּין וּמַחֲמִים לְדִידֵיה וְהוּי צָלִי מְחַמַת דְבַר אַחַר.

וְלִכְאוּרָה הָא בְּמֻנְחָה בְּכָלִי שְׁנֵי כְּבָר נִתְקַרַר מְחַמֵּיתוּ או"ו דְסוּבְרִים דְדְבַר גּוֹשׁ עֲדִינֵן בְּכַחוּ לְחַמֵּם לְהַסְפִּין וְהַסְפִּין יְבַשֵּׁל א"כ מַכ"ש שְׁמַבְשֵׁל דְבַר שְׁפָה עֲלִיו: וְיֹתֵר מְזֵה מְצִאתִי בְּרַאב"ן (ס"ג כ"א) בְּעַנְנֵי מְלִיגַת הַתַּרְנֻגְלוּת לְעֵרוֹת רוּתַחִין עֲלִיהֶן דְעִירוּי מְבַשֵּׁל כ' וְנ"ל וְאִי קֻשָּׁא חַם לְתוֹף צוֹנְנֵי דְאִמַר שְׂמוּאֵל תַתָּא גָבַר תִּירַץ כִּי קְאָמַר שְׂמוּאֵל בְּחַם לְתוֹף צוֹנְנֵי אֲבָל בְּרוּתַחִין עַל צוֹנְנֵי לֹא אִמַר דְתַתָּא גָבַר וְרַאֲיָה מְבַרִיִּיתָא דְתַנְיָא כְּוֹנְתִיהָ דְשְׂמוּאֵל בְּשָׂר חַם שְׁנַפֵּל לְתוֹף חֶלֶב חַם אוּ רוּתַח לְתוֹף רוּתַח וְכֵן צוֹנְנֵי לְתוֹף חַם אֲסוּר חַם לְתוֹף צוֹנְנֵי קוּלְף צוֹנְנֵי לְתוֹף צוֹנְנֵי מְדִים וְלֹא קְתַנִּי חַם לְתוֹף צוֹנְנֵי וְרוּתַח לְתוֹף צוֹנְנֵי קוּלְף ש"מ דְשְׂאֵנִי רוּתַח מְהֵם דְרוּתַח לְתוֹף צוֹנְנֵי לֹא סָגִי בְקְלִיפָה מִשׁוּם דְמְבַשֵּׁל וּמְבַלִּיעַ עַכ"ל וְקֻצַּת קֻשָּׁה לְשִׁיטָתוֹ מֵה פְּרִיךְ שָׁם הַש"ס לְשְׂמוּאֵל מְמַתְנִיתִין אִם יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין חַם לְרוּתַח וּבְגִמְר' שְׁלַפְנִינוּ הַגְּרָסָא בְּבַרִיִּיתָא בְּשָׂר רוּתַח שְׁנַפֵּל לְתוֹף חֶלֶב רוּתַח כו' וְאִפְשָׁר הָא דְמִיִּיתִי תַנְיָא אִידָךְ וְתַמָּה הַתוּס' הָא תוּ לְמָה לִי דְהוּא לְהוֹרוֹת דְהָא דְאִמְרִינֵן תַתָּא גָבַר הוּא אִף בְּרוּתַח.

וְעֵינֵי ר"ן (רפ"ד) דְשְׁבֵת דְכָתַב מִשָּׁם ר' יוֹנָה דְאִף כְּשִׁמְעָרָה רוּתַח מִמֶּשׁ מִן הַפְּלִי פְּסַק כַּח רְתִיחַתוֹ מְלַבְשֵׁל כְּדִין כ"ש שְׂאִינוּ מְבַשֵּׁל. וְלְדְבָרֵיו אִף חַם לְתוֹף חַם אִינוּ אֲסוּר רַק מִשׁוּם דְתַתָּא גָבַר דְהָא מִן הַעֲלִיּוֹן כְּבָר נְפָסַק כַּח רְתִיחַתוֹ ע"י עִירוּי וִי"ל דְלְכָךְ קְתַנִּי בְּבַרִיִּיתָא לְהוֹרוֹת דְאִף חַם לְתוֹף חַם הָאֲסוּר מִשׁוּם דְתַתָּא גָבַר דְוָמִיָא דְצוֹנְנֵי לְתוֹף חַם.

וּמ"מ בְּהַמְתַּלְבֵּן מִמֶּשׁ בְּאוּר עֲדִיף וְכְמוֹ דְפְסָקִינֵן או"ח (ס"ג שח"י) דְבַחֲמִין הַרְבֵּה מְבַשֵּׁל וְעֵינֵי שָׁם בַּמַּג"א (ס"ק ל"ה) שְׁהִבִּיא דְבַרִי טוּר דְלְעֵרוֹת לְתוֹף מִים צוֹנְנִים מְוַתֵּר דְהַתַּחֲתוֹן

גובר ומצנן וכתב דמים שאני שמתערבים והביא דברי תוס' שכתב שם והר"ן ותוס' פסחים ויש להתבונן בדברי הר"ן שם דהקשה על רש"י דפירש הא דמותר חם לתוף צונן ואסור צונן לתוף חם משום דתתאה גבר דא"כ תקשי למ"ד עילאי גבר וגם הא אף למ"ד תתאי גבר מ"מ אדמיקר לי מבשל פדי קליפה ותיגרין משום דהמים מתקררין בערויין ומתערבים ממש בתוף הצונן ואין פח בהם לבשל אפילו בפאים מכ"ר דאף את"ל דעירווי דכ"ר ככ"ר ה"מ במער' ע"ג תבלין וכי"ב שאין החמין מתערבין בהם אלא נותן עליהן בקלוחן ומבשלים אכל מים במים שהן מתערבים ממש אין פח בקלוח לבשל מים התחתונים.

וסובר אף שאינם מרובים. אולם יקשה עכ"פ לרב דסובר עילאי גבר אמאי צונן לתוף חם אסור.

וראיתי בס' מחצית השקל שם שעמד ע"ז בדברי הר"ן. וע"כ צריך לומר דס"ל אף לרב מ"מ מבשל אף במים שהוא דבר לח פדי קליפה וקושית הר"ן הי' על רש"י דתלי הדבר אי עילאי או תתאה גבר ומתגרין דלא תלי בזה בדבר המתערב וחם לתוף צונן שמתקררין ומתערב ממש אינו מבשל כלל אכל צונן לתוף חם עכ"פ מתבשל פדי קליפה ועיין ח"ד (סי' צ"א) ובפ"מ (סי' ס"ח) דכ' לדברי הר"ן לכ"ע מים במים אינו מבשל כ"א מפליט ומבליע.

וקשה הא בהכרח לומר בדעת הר"ן ליישב הך ברייתא דב"ש וב"ה אליבא דרב דסובר דמבשל פדי קליפה אף לחיבו בשבת וצ"ע בכ"ז: סי' י"ג פתב בש"ע (סי' צ"ז) אין לשין עיפה בחלב ואם לש כל הפת אסור אפילו לאכלו לבדו כו' כי"ב אין אופין פת בתנור שטחו באליה ואם אפאו דינו כעיסה שנלושה בחלב.

הנה ממה דכ' דינו כעיסה שנלושה בחלב משמע דבעיסה אסור אף אם נתערב פחות מפדי נתינת טעם. דהא בטחו התנור אסור לעולם דלא מתבטל וכמ"ש מהרי"ט חיו"ד (סי' ח"י) דהאיסור עומד במקומו ולא נתבטל שה"ה במקום דביקת הפת בתנור והעילה שם מהרי"ט דלהשלים חלב מיעוט בעיסה באופן שא"ב בנו"ט אין ספק לאסור מלאכול בפ"ע דנתבטל לתוף הקמח ול"ד לאין מבטלין איסור לכתחילה דכשמתערב היתר בהיתר הוא עכ"ד ומדברי המחבר דכתב דדין טח הוא כעיסה שנלושה משמע דסובר דאף אם א"ב פדי נתינת טעם אסור ובפלתי כ' לאסור אף דלית בו טעם חלב דאל"כ הא דאסרה רבה להפתח הא יכול לטעום וטעימה זו דהתירא נמסר לכל אדם א"ו כיון דאסור רק משום גזירה אף זו בכלל גזירה ומשיג על המרי"ט מטעם זה.

ולא אדע הא במהרי"ט כ' להדיא הטעם דאסרה רבה הוא משום דבטח בתנור האיסור לא מתפשט ועומד במקומו. ועיי"ש בפסחים (דף ל') בתוס' דהקשו מהא דפת שאפו עם הצלי בתנור דמותר לאכול לבדו דכיון דליכא איסור אלא מטעם ריח דליכא איסור פולי האי ואם נאמר דאף בפחות מפדי נתינת טעם אסור למה יגרע ריח הא לרב דריח מלתא והוי איסור כמו נו"ט ובכ"ז לא גזרו שלא לאכול במלח דקיל ק"ו בפחות מפדי נו"ט דלא גזרו: וקצת קשה לדברי מהרי"ט דמותר בפחות מס' אף לכתחילה מאי פריה ש"ס פסחים (דף ל"ו) בהא דא"ל ר"י לבגיה יומא קמא לא תלושו לי בחלבא מכאן ואילך לשו לי

בַּחֲלָבָא וְהַתְּנִיָא אֵין לְשִׁין אֵת הָעֵיסָה בְּחֵלֶב כּו' הָא י"ל דא"ל שְׁיִלוּשׁוּ בְּפָחוֹת מְפָדִי נְתִינַת טַעַם.

שוב ראייתי בתשובת בעי חיי יו"ד (סי' קל"א) שְׁהַרְגִישׁ בְּזֶה וְכַתֵּב דְּמִיָּרִי בְּלִשָּׁה בְּלֵא מִים אֵלָא בְּחֵלֶב הַרְבֵּה שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהֵיוֹת בְּקִמַּח ס' בְּלֵא חֵלֶב לְכֹה הַנְּכַרְח לְתַרְזַן בּוּד"א: ועי"ש בתשובה הנז' דְּמַפְתַּח דְּבַרֵי מַהֲרִי"ט הַנּוֹז' מַתִּיר לְתַת חֵלֶב מְעַט בְּיַיִן לְתַקְנֵהוּ וְנֶאֱפָר לְשִׁתּוֹת בְּבִשְׂוֹר דל"ה כְּמַבְטֵל אִיסוּר לְכַתְּחִילָהּ.

אולם בצ"צ (סי' פ') אוסר ובמג"א (סי' תמ"ז) כ' דאין פּוֹנְנָתוּ רַק לְתַקְנֵהוּ מֵרָאָה הֵיִן וּלְפִי"ז בְּעֵיסָה לְלוּשׁ בְּחֵלֶב מְעַט י"ל דְּאִיסוּר וְעֵינֵן מִתְּנִיתִין (פ"ג) דְּכִלְאִים כָּל סָאָה שְׂיֵשׁ בֵּה רֹבַע מ"א וּבְרוּשְׁלָמִי שָׁם בְּאִיזָה צַד הוּא מְמַעַט אוּ פּוֹחַת מְרֹבַע אוּ מוֹסִיף עַל הַסָּאָה וּפְרִיף לֹא כֹן אָמַר ר"א מִשָּׁם ר' יוֹחָנָן כָּל הָאִיסוּרִין שְׂרִיבָה עֲלֵיהֶן בְּשׁוּגַג מוֹתֵר מִזִּיד אִיסוּר תַּמָּן אֵת מְרַבָּה לְבַטֵּל אִיסוּר תּוֹרָה בְּרַם הֵכָא אֵת מְרַבָּה לְבַטֵּל אִיסוּר מֵרְאִית עֵין הָרִי דְרַק אִיסוּר מֵרְאִית עֵין רִשְׁאֵי לְבַטֵּל לְכַתְּחִילָהּ אֲבָל לֹא הֵיִתֵר בְּהֵיִתֵר דְּאָפֵר דְּרוּצָה לְזַרְוַע הַסָּאָה הָעֵיקָר וְהַתְּעוּבוֹת לֹא נֶאֱסָר וְכַמ"ש רִשְׁבֵּ"א בְּתַשׁוּבָה (סי' רנ"ט) דְּאָפֵר דְּנִיכָר הָאִיסוּר וְגַם כִּלְאֵי זְרַעִים הֵי הֵיִתֵר בְּהֵיִתֵר וְלֹא בְטִיל מ"מ לֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה לְמַלְאכֵי הַשָּׁרֵת דְּאֵי אֶפְשָׁר שְׂלֵא יִמְצָא בְּשַׁדָּה פְּרִידָה אַחַת מִמֵּין אַחַר וְתֶאֱסָר הַכֹּל וְעַמ"ש בְּדִינֵי פְּסַח (סי' י') וּמ"מ לְעַרְב בְּיָדִים אִיסוּר דְּהֵי כְּמַבְטֵל אִיסוּר אָפֵר דְּלִיכָא אִיסוּר בְּתַעֲרוּבָתוֹ וְה"נ דְּכּוֹנְתִיהּ.

ומ"מ מ"ש הצ"צ לְאִיסוּר לְתַת בְּעֵיסָה חֵלֶב אָפֵר דְּבַר מִיעוּט דְּעֵיסָה עִם חֵלֶב הֵי כְּמוֹ בְּשׂוֹר עוֹף בְּחֵלֶב. יֵשׁ לְהַקֵּל כְּדַעַת מַהֲרִי"ט וְתַלְמִידוֹ הַכְּנֵה"ג דְּרַק בְּיֵשׁ בּוּ בְּנו"ט גְּזָרוּ לְדַלְמָ' אֵתִי לְמִיכַל עִם בְּשׂוֹר וּא"ד לְבִשְׂוֹר עוֹף בְּחֵלֶב דְּגִזְרוּ אִיסוּר בְּשׂוֹר בְּהֵמָה וְהֵי כְּגוֹף הָאִיסוּר: אָפֵר מְדַבְּרֵי הַרְמ"א (סי' צ"ט) דַּכ' כְּזִית חֵלֶב שְׁנַפְּל לְמִים וְנִתְּבַטֵּל בְּס' וְאֵת"פ נֶפֶל מִן הַמִּים לְקַדְרָה שְׂל בְּשׂוֹר מוֹתֵר אַעֲפ"י שְׂאֵין בְּבִשְׂוֹר ס' נֶגֶד הַחֵלֶב שְׁהֵי נִתְּבַטֵּל בְּמִים וְעִי"ש בְּשַׁדָּה דְּאָפֵר לְכַתְּחִילָהּ מוֹתֵר לִיתָן הַמִּים לְקַדְרָה שְׂל בְּשׂוֹר דְּכָבֵר נִתְּבַטֵּל וְכ' אָפֵר דְּגוֹף הַדִּין פְּשִׁיטָא קמ"ל דְּהֵיִתֵר בְּהֵיִתֵר בְּטִיל וּמִשְׁמַע דְּנִקָּא כְּשַׁנְּפַל מִמִּילָא הַחֵלֶב לְמִים אֲבָל לְעַרְב אִיסוּר.

אולם אינו מוֹכְרַח דְּרַק לְעַרְב בְּיָדִים ע"ד שְׂיִתָּן לְבִשְׂוֹר אִיסוּר וּבִלְא"ה שְׂרִי. וְעֵינֵן תְּשׁוּבַת רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵיגָר ז"ל (סי' ר"ז) דְּחֶקֶר בְּב"ח בְּיֵשׁ ס' דל"ה דְּרַף בִּישׁוּל וּמוֹתֵר מַה"ת וְלֹאוּ מִדִּין בִּישׁוּל אֵתִיבְנָן עֲלֵהּ מִהֲרָאוּי שְׂיִהְיָה רִשְׁאֵי לְבַטֵּל בְּס' אָפֵר לְכַתְּחִילָהּ דְּאֵין שָׁם בְּב"ח עֲלֵהּ וּבְתו"ח וּבְשַׁדָּה מִשְׁמַע דְּלְכַתְּחִילָהּ אִיסוּר לְעַרְב בְּמִים לְבַטֵּל לִיתָן לְתוֹף בְּשׂוֹר וְע"כ הַטַּעַם דְּמַחְזִי כְּמַבְטֵל אִיסוּר וּמ"מ מְנִין לְבָדוֹת זֹאת בְּלִי רְאִיָּה מִש"ס עִי"ש וְלִמ"ש יֵשׁ רְאִיָּה מִירוּשְׁלָמִי הַנֶּז"ל דְּכִלְאִים הוּא ג"כ כְּמוֹ בְּב"ח וְכַשְׂיֵשׁ בּוּ מִמֵּין אַחַר פָּחוֹת מְרֹבַע לֹא אֶסְרָה הַתּוֹרָה וְאֵין כָּאֵן אִיסוּר כָּלָל וּבכ"ז אִיסוּר לְבַטֵּל לְכַתְּחִילָהּ אֵי לֹאוּ דְּהָאִיסוּר הוּא רַק מְפָנִי מֵרְאִית עֵין.

עוד כ' שָׁם דְּלַדְעַת הָרִי"ף בְּפַת שְׂאָפָאוּ עִם הַצְּלִי אָפֵר דְּקִי"ל רִיחוּ לֹאוּ מִקְלָתָא הוּא מ"מ מִשְׁהוּ הֵי וְאִיסוּר לְאֶכְלוּ עִם כּוֹתֵחַ דְּהֵי דְּשִׁיל"מ לְאֶכְלוּ בְּלֵא כּוֹתֵחַ וּבִיאַר הָר"ן דְּהֵכָא דְּהֵי הֵיִתֵר בְּהֵיִתֵר מִמֵּשׁ מְקַרֵי מְב"מ אָפֵר דְּהַעֲצָם אֵינּוּ שְׁוָה מְכ"ש בְּב"ח מִמֵּשׁ דְּלְכַתְּחִילָהּ

אסור ע"י ס' ומפח זה תמה ע"ד הש"ך דהא לדעת הרי"ף אסור מדין דשילמ"ת ול"ה מילתא דפשיטא להתירו ולדעת הרי"ף יתנה אסור לערבון.

ולענ"ד אף לדעת הרי"ף מותר במים דהוא דבר לח דע"כ לא ס"ל לאסור רק בריח דאף דלאו מילתא הוא ואין בזה אכילה מ"מ סובר דמשהו מיהו הוי ולא נתבטל. דהא כבר כתב הרשב"א משם הראב"ד הא דטעם פעיקר הוא מה"ת אף דכתיב אחרים רבים להטות מ"מ הטעם לא בטיל דחשיבת האוכל הוא בטעמו וטעימתו זה הפירו דכ' וחיך אןכל טעם והוי פניקר האיסור דלא נתבטל וע' טו"ז (סק"ד) דבניקר האיסור ואינו יכול לבררו ג"כ לא נתבטל ועי"ש בח"ד דבדאיפא שיעור למלקות לא שינה בישול פיון דניקר אף דאי אפשר לבררו ואם ליפא שיעור למלקות הוי חצי שיעור ע"י תערוכות דל"ש אחשביה.

וכמו כן טעם הקולט מריח אף דל"ה פאכילה וכמ"ש הרמב"ן מלקמות פ' פיצד צולין מ"מ לכתחילה אסור מגזירה דרבנן דאיפא תערוכות טעמים ונראה פאוכל בב"ח שאלו ל"ה אוכל ידוע שמן הריח קלט סבר הוא שבב"ח ממש אוכל משא"כ בשאר כל האיסורין שאין הטועם אותם מפיר בהן איסור עד שיגיע מאיזה מין נתערב פאן טעם זה ואם פא לשאול אומרים לו מן הריח קלט וא"ב ממש עי"ש וזה הוא הטעם דאסרו לאכול עם הכותח דאז יתערב הריח שקלט מהצלי אף דמשהו הוא ואינו יכול להפריד ומותר מה"ת מ"מ מצד דיש לו מתירין לאכול בלא זה אסרו חז"ל פיון דמ"מ ניקר המשהו בהפת משא"כ בנתערב חלב במים פיון שגפרדים זה מזה ואינו נותן טעם פלל זה בזה ומתבלבלים בהדדי הוי פאלו נתהפך החלב למים ודומה קצת למ"ש רבינו יונה ברגלי דבורים שנתערב בדבש דנתהפך לדבר המותר ה"נ דכנותיה שהחלב נתהפך למים.

ואף דיש לחלק דשם נתהפך הדבר בעצם ושוב לא יחזור לאיסורו משא"כ בתערוכות ע"כ מטעם ביטול אתינו עלה דהעצם הוא במציאות תוף התערוכות דאם יתוסף חלב בהמים יתעורר החלב שפפל לתת טעם חלב.

מ"מ השתא כ"ז שאינו מרגיש פלל המציאות מותר אף עם בשר דהוי פמים בעלמא דפרח מיני' שם חלב. משא"כ בריח דמרגיש ריח הבשר אף דנתבטל מ"מ הוי כמו דשיל"מ הואיל דיכול לאכול בלא כותח וז"ב ופשוט.

ועיין מ"ש בדיני פסח (סי' י"ז) ביישוב הקושיא על הרי"ף מצמר גמלים וצמר רחלים שטרפן: ולכאורה היה נראה הא דאין לשון עיסה בחלב פיון דל"ה רק גזירה דרבנן לא אסרו רק שלא לעשות ביצים אבל אם על צד המקרה והנדמנות נפל חלב על הפת דאין לאסרו לאכול במלח ומ"ש הרמ"א דאם זב תחתיו דינו פאלו גילש עמו היינו בנתנו לתנור ביחד דעכ"פ פא ע"י פשיעתו אבל אם קרה מקרה בבלי דעת בשוגג שזב חלב על הפת י"ל דאין לאסור לכתחילה ועיין בפלתי בהוראות זקינו הגאון ז"ל וקצת ראיה מדברי המרדכי פרק כ"ש במעשה שפא לפני הר"י בחלב הנשפך על חטים והתיר משום חמץ דהוי מי פירות אבל אותם החטים אסורים לאכלן עם בשר והדחה לא סגי דאית ביה צירים ולא אמר לצות שיהיה דבר מועט או שישנו צורת הפת דבלא"ה אסור אפילו לאכלן במלח א"ו פיון דלא נעשה ביצים רק דרו מקרה בזה י"ל דלא גזרו חז"ל שלא לאכלן לבדו במלח ובש"ס לא מצינו רק אין לשין ביצים: סי' י"ד במה שפכתבו

הראשונים (פ"ב) דע"ז דלקנות מן הגוי לכתחילה דבר שנתבטל בו איסור אסור וכתבו הטעם דלא הלכו בזה אחר נו"ט עיי"ש ב"ר"ן וריטב"א משם הראב"ד.

אולם מדברי רמ"א (סי' קי"ד ס"ו) מבואר דפוסק פהחולקים דאם כבר נתבטל ביד הגוי דמותר וראיתי בפ"מ בש"ד (סי' ק"ג ס"ק י"ד) דהביא תשובת מהר"מ לובלין בחלב וגבינות שישראל שחר מהשר ויש שם צאן טרפה וגוי עושה החמאה והגבינות וישראל לוקח אח"כ אין פאן מבטל איסור דביד גוי הוא מבטל ומה בכך שישראל רואה וראיה מלעקוקין של גוים.

וכ"פ"מ ויראה לי דאם הישראל אומר לגוי לעשות לו לעקוקין אסור דכיון דאמר עשה לי משליכי כמאן דעירב בידיים כמו מס' חולין (דף ו) ופירש"י דהגוי שלוחו וכ"נ דמהר"מ לא התיר אלא שהגוי עושה בשביל השור עכ"ל.

וכדבריו מבואר ברשב"א בתוה"ב סוף (בית ד') דאסור לומר לנכרי לבשל לו בכליו שאב"י אף דברים שא"ב משום בישולי גוי דכל שאומר לי הוי כמבטל לכתחילה ואם עבר ועשה לומר לנכרי לעשות לו פת ומרקחת אסור אפילו בדיעבד פאלו עירב את האיסור ובטלו בידי ונהביא ראיה מש"ס הנ"ל דכל שאמר עשה לי כמאן דמבשל ומבטל הגיעול לכתחילה דמי ואסור אפילו בדיעבד למי שאמר פן ולמי שנעשה בשבילו עיי"ש וכן מבואר בטוש"ע (סי' קכ"ב ס"ו) אולם גם מה שהתיר המ"מ בשביל שלא אומר לו פנראה מדברי רשב"א גם זה אסור אם נעשה בשביל ישראל ובפרט בנידון דמהר"מ דכנראה שם הנה הישראל מחויב ליקח כל החמאה והחלב במדה א"כ הגוי המערב נדאי עושה בשביל ישראל ואף דהישראל אינו מצוהו מ"מ כיון שעושה ע"ד שישראל יקח וגם כבר חייב הישראל לקנות מהשר ואין עליו רק למדוד ולמפור הוי פעושה ע"ד ישראל.

ומ"ש המהר"מ שם מש"ד דמסתמא אין לחלק בין היכ' שכבר עשה הא"י הדובשנין לעצמן למפור ובין היכ' שהישראל הוא אצל הא"י בשע' דבכל אופן מותר לקנות מהן אינו מוכן נדאי אף שעומד שם בשעת עשייתן מותר לקנות כיון שאינו גילוי דעתו שרוצה לקנות ואינו מצוהו אבל היכ' דמגלי דעתו שרוצה לקנות וגם מחויב לקנות הוי כמו שעושה בשביל ישראל דאסור אף למי שנתבטל בשבילו כמ"ש הרשב"א: וראיתי ברדב"ז (ח"ג סי' תקמ"ז) בגוי שמבטל איסור שנפל להיתר בשל ישראל וישראל מכירו ל"ג שיאמר לגוי לבטלו כמו לגבי שבת דהתם גזרינן שפא יאמר לגוי לעשות ואמירה יש בו שבות אבל בנידון דידן אף שיאמר לו לבטל אין באמירה זו איסור אין האיסור אלא באכילה וכ"מ מודה אני שאם אמר לגוי לבטל דקנסין ליה ואסור לאותו שאמר לגוי לבטלו ולאחרים שרי עכ"ד ולא אבין הא בעושה בשל ישראל ואדעתא דהישראל למה לא הנה אסור כמו במלאכת שבת דאף במלאכה דרבנן אסור למי שנעשה בשבילו כמבואר רמ"א (סי' רע"ו) וכשמבעיר הגוי עצי ישראל מחויב למחות אף דהמלאכה שעושה הגוי ליכא ביה שום איסור דגוי אינו מצוהו ע"ז ולא איתעבד שום איסור ומלאכת שבת לא נאסרה דאין מעשיה קודש בכ"ז הנעשה בשביל ישראל אסרו חז"ל שלא ינהה מן מלאכת שבת ואין האיסור בשביל שפא יאמר לגוי לעשות ואמירה יש בו שבות דא"כ הוי גזירה לגזירה רק עיקר אמיר' אסרו חז"ל ואף אם יאמר לו קודם שבת

הוא משום שלא יבואו לעשות בעצמן כמו שמבואר ברמב"ם (רפ"ו) משבת ומה"ט נמי אסרו מלקהנות מאותו מלאכה שעשה הגוי מעצמו בשביל ישראל וא"כ לבטל איסור ג"כ אף אם נודה לדברי רדב"ז דאין איסור לבטל האיסור אלא באכיל' מ"מ פשעושה ע"ד ישראל לצורך אכילה איתעביד האיסור.

ועיין בפרי תאר (סיצ"ט סק"ח) להסוברים דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא מה"ת ע"כ דהוא הלכה לממ"ס דאסור לכתחילה ובדיעבד שרי ואף לבטל ולהאכילו לגוי אסור דבעצם אסרה התורה לבטל איסור אף שלא להאכיל לישראל א"כ ודאי אם הגוי מבטל בשביל ישראל מהראוי לאסור דאיתעבד איסור' בשביל ישראל אלא אף למה דמשמע דליכא איסור לבטל כשא"ר לאכול וכמ"ש במ"א להוכיח מ"מ פשעהגוי מבטל בשביל ישראל ובפרט אם המאכל של ישראל ודאי אסור.

ומ"ש הרדב"ז דבנד"ד ל"ה אלא איסור דרבנן דהא מה"ת פבר נתבטל לא אבין פיון דליכא ששים בפרט בשאלתו שם שנפל בשור לתוך קדירה של חלב ובא הגוי והוסיף לא נתבטל כלל אף מה"ת דבב"ח לכ"ע טע"כ מה"ת וא"כ במה שמוסיף נעשה הביתול: שוב ראיתי בתשובת רשב"ש (סי' תק"מ) שם הביא דברי אביו התשב"ץ עמ"ש רמב"ם (פי"ז) ממ"א הסופגנים שקולין אותן הגוים בשמן אסורים אף משום געולי גוים אף שסתם פלים של עפ"ם אב"י הוא משום דתדירי למיעבד הני פאומר לו עשה בשבילי ואסור ונהביא דברי הרשב"א הנ"ל ואף שלא דבר הרשב"א אלא באומר בפירוש עשה לי מ"מ בדבר שמוכרין בתנות ותדירי למיעבד הכא איירי הרמב"ם באתר' דמפרשי בשביל ישראל אם היו קונים מהם והרשב"א איירי באתרא דלא מפרשי בשביל ישראל ובמקום שמוסיפין בשביל ישראל הני פאומר לו עשה לי ונהביא ראי' מש"ס עירובין בההוא לפתא דאתיא למחוזא פיון דחזא דקא מפשי ומייתי א"ל הא ודאי אדעתא דישאל מיייתי הרי כל שהדבר נודע שבשביל ישראל מוסיפין אסור עיי"ש וכיון דחייש לזה משום גיעולי נכרי בכלים שלהם ק"ו היכא דמבטל דבר בעין בשביל ישראל דאסור ובפרט במאכל של ישראל ודברי המר"מ לופלין צ"ע: ועיין בהגהות מיימוני (פי"ד) ממ"א בגוי שעשה רפואה לחולה ישראל ויש בו שרץ דאם ביטל הרופא השרץ בס' מותר אעפ"י שפטלו הגוי לכתחילה פיון שלא בטלו ישראל עיי"ש משמע אף דמבטל לצורך ישראל מותר ואולי דוקא לחולה אף שאין הרפואה בדוקה הותר אבל לא לבריאי וגם שם הוא של גוי ואינו של ישראל משא"כ בגידון דרדב"ז ומהר"מ לופלין: ומ"ש רדב"ז שם לענין אם מותר לקנות מן גוי דבר שנתבטל בס' הדבר דוע הוא שאסור דהוי השעה שילוקחו מן הגוי פאלו לבטלו לכתחילה ואסור עכ"ד תמהני הא הדברים מבוארים להדיא ברמב"ם ובכל הראשונים דכבר נתבטל ביז גוי ואף לדעת הראב"ד וסייעתו לא אתי עליה מטעם דאין מבטלין איסור לכתחילה דאין זה סברא רק דגזרו חז"ל שלא לילך בטר נז"ט בתערובותן של גיעולי גוים פדי שלא יפוצו העם אבל לא מדין אין מבטלין איסור לכתחילה וגם בזה אף שפן דעת רשב"א וריטב"א ור"ן מ"מ רבו החולקים ובש"ע הוכרע להתיר וכמ"ש לעיל: סי' ט"ו פלי הבלוע מן איסור אסור לשמש בה אף אחר מעל"ע דהוי נ"ט לפגם מ"מ לכתחילה אסור כמבואר בדברי ראשונים מדאמרין פ' כה"ב האי פונכא דאימלח בה בשירא איתברא רב אמר הרי אע"ג דצריך לשברו ואין תקנה בהגעלה מ"מ לאו פדיעבד דמי ועיי"ש בר"ן ופסחים (דף ל') בר"ן שם.

ומבואר מזה דאף דם שְמֵלְחוּ לְרֹב הַפּוֹסְקִים הוּא רַק דְרַבְּנָן וּבכ"ז אָסְרוּ חו"ל הַקְדִּינָה וְעֵינָן נו"ב תְּנִינָא יו"ד (סי' נ"א) שְחֹכְף לומר דְהַבְּלוּעַ מְאִסּוֹר דְרַבְּנָן רְשָׁאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ אַחַר מַעַל"ע פִּינּוֹן דְכָל הַטַּעַם דְאָסוֹר הוּא מְשׁוּם גְזִירָה אֵינּוּ בְּן יוֹמוֹ אִטּוּ ב"י וּבְאִיסוֹר דְרַבְּנָן הוּי גְזִירָה לְגִזְרָה וְכֵן בָּאֵם בְּלוּעַ הַפְּלִי מְסַפֵּק אִיסוֹר דְאִפִּילוּ בְיוֹמוֹ אֵינּוּ אֶלָּא סַפֵּק אִיסוֹר י"ל דְמִוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאִיסוֹר וְכ' דְלֹא מְצָא מְבֻנָּא בְּפוֹסְקִים שׁוּם חִילּוּק וְהִנַּח לְיִשְׂרָאֵל וְאוּלַי הַכֹּל תְּנָא גְזִירָה עֵי"ש וְתַמְהַנִּי הָא מַהֲאֵי פִינְכָא דְהוֹכִיחוּ הָר"ן וְהַרְשָׁב"א בְּתוֹה"ב לְאַסּוֹר מוֹכַח דְאִיסוֹר בְּאִיסוֹר כְּמוֹ דְם שְמֵלְחוּ גְזִירוֹ וְאִי דְמְבֻנָּא בְרִשְׁב"א לְעֵנָן סְפִיקָא מְחַמְרִינָן בְּדָם שְמֵלְחוּ מ"מ דְחֹסֵק לְחַלֵּק בְּגִזְרָה זוּ בֵּין עֵינְקָרוּ דְרַבְּנָן לְעֵינְקָרוּ מַה"ת וְעֵינָן תְּשׁוּבַת רַל"ב"ח (דף ק"פ) בְּזֵה: וְרֵאִיתִי בְרַדְבָּ"ז (ח"ג סי' תרי"ז) שְכ' נו"ל וּמְסַתְּבָרָא לִי דְאָסוֹר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּיָבֵשׁ אוֹ בְּצוּנָן דְלִמָּא אֲתוּ בְהוּ לִיְדֵי תַקְלָה כּו' וְאִם בִּישְׁלָ בָּהּ בְּמִזִּיד קְנָסִינָן לְהוּ וְאָסְרִינָן לִיהַ לְתַבְּשִׁיל עַד דְמַחְבֵּר בָּהּ לְקְדִינָה וְנו"ט לְפָגֵם יֵשׁ לוֹ עֵינְקָר מַה"ת עֵי"ש וְלֹא כֵן מְבֻנָּא מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים וְתוֹס' ע"ז (דף ל"ב) מְשֵׁם ר"ת דְאִי הַבְּלוּעוֹת מִבְּ"ח הָאָסוֹר בְּהִנְחָה מְוֹתֵר לְתַת לְתוֹכָן דְדָבָר יָבֵשׁ וְכַמְבֻנָּא ש"ע וְאַחֲרוּנִי (סי' צ"ד) וְעֵינָן רַמ"א (סי' קכ"א) דִּישׁ מְחַמְרִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּקַבֵּעַ בְּצוּנָן בְּלֹא הַגְעָלָה גְזִירָה שְׁמָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חֲמִין וְהֵינּוּ בְּקַבֵּעַ חֲזִישִׁינָן לְתַקְלָה כְּמוֹ בְכ"מ אֶבֶל אִם אֵינּוּ מְשַׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּקַבֵּעַ אוֹ שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ דְדָבָר הָאָסוֹר לֹא מְצִינּוּ שְׁיִהְיֶה צְרִיף לְשַׁפְּוֹר הַפְּלִי בְשִׁבִּיל זֶה פִּינּוֹן דְמַחְזִיק אוֹתוֹ לְדָבָר הָאָסוֹר וְכֵן נוֹהֲגִין.

וְאִי דְמְצִינּוּ דְקִי"ל לְזַמֵּן מְרֻבָּה חֲזִישִׁינָן לְתַקְלָה כְּמְבֻנָּא (סי' נ"ז) וְעֵינָן תוֹס' ב"ק (דף קי"ו) דְלַחַד תִּירוּץ דְנוֹקָא בְּלִיכָא פְּסִידָא חֲזִישִׁינָן לְתַקְלָה מִשְׂא"כ בְּאִיכָא הַפְּסִד וְעֵינָן רַמְב"ם (פי"ב הי"ב) מְתְרוּמָה דְתְרוּמָה שְׁנַטְמָאֵת אִי אִם הִיא בְּיַד כְּהֵן צְרִיף לְתַת בְּכָלִי מְאוּס שְׁלֹא יְהִי תַקְלָה לְאַכּוֹל וְעֵי"ש בְכ"מ דְאִשְׁפָּחוֹן בְּכַמָּה דְוֹכְתֵי חֲזִישִׁינָן לְתַקְלָה וְגַבִּי ח"י דְדָבָר עֵי"ש וְלִמ"ש תוֹס' ב"ק בְּלֹא"ה בְּלִיכָא פְּסִידָא חֲזִישִׁינָן וְעֵינָן תִּירוּט (פ' יו"ד) דְסִנְהֶדְרִין בְּהָא דְכ' שְׁם בְּמַתְנִיתִין תְּרוּמוֹת יִרְקָבוּ מְעַשֵּׂר שְׁנֵי וְכַתְבֵי קוּדֵשׁ יִגְזָזוּ וְלֹא סָגִי שְׁיִנְיָחַם שְׁיִרְקָבוּ כְּמוֹ בְּתְרוּמָה מְשׁוּם דְמַע"ש וְכֵן כְּתַבֵי קוּדֵשׁ הַכֹּל מְוֹתֵרִין בָּהּ וְנִגְזָזִין בְּהֵן חֲשָׁשׁוּ שְׂאֵם יִנְיָחַם שְׁיִהְיוּ מִהֶם מִשְׂא"כ תְּרוּמָה דְלִיתָא אֶלָּא לְפַהֲגִים וְכַהֲגִים זְרִיזִין הֵן וְלֹא יִהְיוּ מְפֻנּוּ.

וְדְבָרֵינוּ תְמוּהִין דְהָא לְהַדְיָא מְבֻנָּא בְּרַמְב"ם הַנ"ל דְאִי בְּתְרוּמָה טְמֵאָה הֵבֵא לִיַד כְּהֵן מְדַכ' נוֹתְנוּ בְּכָלִי מְאוּס עַד שְׁיִדְלִיק כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיֶה תַקְלָה לְאַחֲרִים וְאִכְלוּהוּ וְחִיטִים ג"כ שְׁיִלְקוּ וּמְנִיחוּ בְּכָלִי מְאוּס כְּדֵי שְׁלֹא יְהִי רְאוּי לְאַכִּילָה וְאַח"כ יִסִּיק בּוֹ תַנּוֹר וְכִירִים ע"כ אֵינְרִי שְׁהוּא בְּיַד כְּהֵן דְלִישְׂרָאֵל אָסוֹר בְּהִנְחָה שְׁל כְּלוּי הָרִי דְאִי בְּמָה שְׁהִי בְּיַד כְּהֵנִים חֲזִישִׁינָן לְתַקְלָה וְאִי לְזַמֵּן מוּעָט וְאִי דְתְרוּמָה בּוֹזֵה"ז הוּא דְרַבְּנָן מ"מ מְחַמְרִינָן הוּאִיל שְׁעֵינְקָרוּ מַה"ת.

וְהֵינּוּ פִינּוֹן דְאִם יִהְיֶה יֹאכֵל גּוֹף הָאִיסוֹר אֶבֶל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלִי דְאִי אִם יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ וְאִתִּי לִיְדֵי תַקְלָה בְּשׁוֹגֵג לֹא יִתְעַבֵּד אִיסוֹר דְהוּי נ"ט לְפָגֵם ע"י תְּעַרְבוּת לֹא חֲזִישִׁינָן לְתַקְלָה כְּזוֹ וְהָא דְמַתְבָּרָה רַב אִמִּי ע"כ דְהַחְמִיר ע"ע וְאֵינּוּ מִן הַדִּין לְעֵנָן שְׁבִירָה וְעֵינָן רִשְׁב"א בְּתְשׁוּבָה (סי' תקע"ה) וְכֵן צְרִיף לומר לְדַעַת יֵשׁ מְפֻרְשִׁים בְּחִידוּשֵׁי רַמְב"ן פְּסָחִים (דף לַמַּד) בְּהָא דְפָרִיף וְלִיעֵבֵד בְּהוּ שְׁלֹא בְּמִינָן מְשׁוּם דְנו"ט לְפָגֵם מְוֹתֵר וּבְשִׁל יִשְׂרָאֵל

פדיעבד דמי עי"ש והיגו דבשיל גוי מחמרינו לגזור אינו ב"י אטו ב"י דהוי פלכתחלה
אבל בכלי של ישראל הוי פדיעבד ומתריז גזירה דלמא אתו למיעבד בהו במינו דמשהו
אף לפגם אוסר עי"ש ויקשה א"כ אמאי תברה רב אמאי דהא הוא תלמיד ר' יוחנן וסובר
דמין במינו בטיל ג"כ א"ו דרק לחומרא עביד הא דתברה וכ"כ לכל הסוברים להוכיח
מזה דעפ"י דין גזרינו גם בשל ישראל אינו ב"י אטו ב"י היינו לאסור להשתמש היתר
בהפלי אבל לתברה הנה רק מצד חומרא בעלמא: ואף דמצינו לפעמים חששו חז"ל
לקלות האיסור להחמיר יותר מאשר בדברי תורה ע"ד דאורייתא ל"צ חיזוק ודרבנן
צריף חיזוק מ"מ אין לדמות גזירות דרבנן זה לזה.

ועיין יו"ד (סי' קמ"ה סי"ד) מצנה על כל המוציא אלילים שיבערנה ויאבדנה וכיצד
מבערה שוחק וזורה לרוח. ובתוס' ע"ז (דף ס"ב ע"ב) ד"ה אתי לזבולי דכ' אף דקיי"ל
כר"י דזה נזה גורם מותר דהוי זבל דאיסור וקרקע דהיתר מ"מ יש לחוש לכתחילה
לדברי רבנן שחולקין על ר"י ואמרו אף הוא נעשה זבל עי"ש.

אולם הש"ע דהעתיק רק דברי הרמב"ם דשוחק וזורה לרוח אף לכתחילה ולא חשו לאף
היא נעשה זבל (ובסי' קל"ג) בשכר יין נסוף אם נתן לו פירות יוליים לים המלח או
ישרפם ויקפור העפר וכבר עמד ע"ז בדברי הרמב"ם הלח"מ.

אולם פנראה דעת הרמב"ם והש"ע כמו שכתב הריטב"א ע"ז שם דקושית הגמרא
וליקלינהו וליבדרינהו הוא אף לרבנן דאמרו אף היא נעשית זבל דהינו בע"ז האסור
מה"ת משא"כ בשכר ע"ז וי"נ דאינו אסור אלא מדרבנן סגי בזה ומתריז הש"ס דאף
לר' יוסי דשרי אסרינו בזה פיון דל"ה איסור רק מקנסא חיישינו דלא אתי לזלזולי בהו
עי"ש נזה ג"כ שיטת רמב"ם וש"ע ומה"ט בע"ז אף דאחר הביטול אינו אסור רק מדרבנן
כשפא ליד ישראל מ"מ פיון דעיקרו מה"ת סגי בשוחק וזורה לרוח ול"ח לאף היא
נעשית זבל או למקלה ודלא כשיטת תוס' הנז' דכתבו דלכתחילה צריף לחוש לדברי רבנן.

רק בשכר ע"ז וי"נ דעיקר האיסור רק מדרבנן מטעם קנסא לא סגי בזורה האפר לרוח
רק צריף העפר קבורה הואיל דחיישינו דלא לימי לזלזולי בהו. ומ"מ זה היכא דמצינו
אבל אין לדמות איסורי דרבנן זה לזה ויש להאריך בזה מכמה מקומות ולא באתי בזה
רק דרף אגב בדברי רדב"ז הנז': סי' ט"ז הלכה פסוקה המבטל איסור או שריפה עליו
במזיד אסור לו ולמי שנתבשל בשבילו כמבואר (סי' צ"ט) וראיתי בקרית ספר (פרק
ט"ו) ממ"א שכ' ואיסור ביטול איסורי תורה לכתחילה אפטר דהוי מה"ת פיון דמחמיר
בי מזיד לאסור דבר המבטל על המבטל משום קנסא עכ"ל.

ודבריו תמוהים הא אף להרבות באיסור אשר כבר נתבטל מה"ת ורק מדרבנן ל"נ דזה
נדאי ל"ה איסור תורה ואפ"ה קנסינו ליה לאסור עליו אם הנה מזיד וכמו כן בכל איסורי
דרבנן קנסינו ליה במזיד ואדרבא ממה דלא קנסינו שוגג אטו מזיד במבטל איסור משמע
דל"ה רק מדרבנן.

וכמו שכתבו האחרונים דלדעת הראב"ד קנסינו שוגג אטו מזיד עיין פ"ח ופ"ח ופ"ח
באמת מדברי ר"ן ורשב"א חולין נראה דאף אם הוא מה"ת בכ"ז לא קנסינו בזה לאסור
שוגג אטו מזיד וכמ"ש הש"ף ודברי הח"ד תמוהין בזה: ועיין רמב"ם תרומות (פי"ג

ה"י) סָאָה תְרוּמָה שְׁנֵפֶלֶה לְפָחוֹת מִמָּאָה חֲוָלִין וְנִפְלוּ חֲוָלִין אַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁהוֹסִיפוּ עַל מָאָה אִם בְּשׁוֹגֵג ה"ז עוֹלָה בַק"א וְאִם בְּמִזִּיד הָרִי הַכֹּל מִדְּנוּמַע שְׂאִין מִבְּטָלִין אִיסוּרֵי תוֹרָה לְכַתְחִלָּה עַכ"ל וְקָשָׁה לְכַאוֹרָה אֲמַאי כ' ה"ז מִדְּנוּמַע הָא לֹא קִנְסִינָן רַק לוֹ וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם א"כ כָּבֵר הוֹתֵר לְאַחֲרֵיהֶם וְאֲמַאי קָרָא לְהַתְעַרְבוּת מִדְּנוּמַע.

וּמִצָּאֵתִי בַס' יִקָּר תְּפָאֶרֶת מִהֲרַדְבָּ"ז דְּעִמַּד ע"ז וְכ' אֶף דְּמִבְּנוֹרָר רַמְב"ם בַּמ"א שֶׁם דְּמוֹתָר לְאַחֲרֵיהֶם שֶׁם שֶׁהוּא אָסוּר עַל כָּל הָעוֹלָם לֹא קִנְסוּהוּ אֶלָּא לְהַמְבַטֵּל עֲצוּמוֹ אֲבָל הֵכָא דְאִית לֵיהּ תְּקִנְתָּא שְׂיִמְכּוֹר הַכֹּל לְכַהֵן בְּדָמֵי תְרוּמָה אֶסְרוּהוּ עַל הַכֹּל אֲפִי' עַל אַחֲרֵיהֶם וְתוּ דְאִיסוּר תְרוּמָה חֲמוּר טְפִי דְאִית בֵּיהּ מִיתָה וּלְפִיכָּהּ אֶסְרוּהוּ אֶף עַל אַחֲרֵיהֶם עַכ"ד.

וּק"ק א"כ הָא דְפָרִיף בַּש"ס בְּרִישׁ מַס' בִּיעֲזָה וְהִתְנַן אִין מִבְּטָלִין אִיסוּר לְכַתְחִלָּה וְכ' רַש"י דְּהַפְּנִינָה עַל מִתְּנִיתִין (דְּפ"ה) דְּתְרוּמוֹת סָאָה תְרוּמָה שְׁנֵפֶלֶה לְפָחוֹת מִמָּאָה חֲוָלִין וְאִת"כ נִפְלָה שֶׁם חֲוָלִין בְּשׁוֹגֵג מוֹתֵר בְּמִזִּיד אָסוּר וְכ"כ הַר"ש דְּלִשׁוֹן א"מ אִיסוּר לְכַתְחִלָּה אִין לִשׁוֹן זֶה שְׁנוּי בְּשׁוּם מְקוֹם אֶלָּא הַמִּתְּנִיתִין דְּהֵכָא וְאִם נֹאמֵר דְּתְרוּמָה חֲמוּר טְפִי דְאִית בֵּיהּ מִיתָה מִנֵּין לָנוּ בַכ"מ וְאוּלַי דְּזֵה שְׂאֵמֵר בִּירוּשְׁלַמִי מוּבָא בַר"ש שֶׁם בַּש"ס ר"י כָּל אִיסוּרֵין שְׂרִיב' עֲלִיהֶן בְּשׁוֹגֵג מוֹתֵר בְּמִזִּיד אָסוּר מִתְּנִיתִין בְּתְרוּמָה אֲתָא מִימָר לָן אֶפְיָלוּ שְׂאָר הַדְּבָרִים וְהִינְנוּ דְּזֵה יִדְעוּ מִסְבָּרָא דְאִין לְחַלֵּק בֵּין תְרוּמָה אֶף שֶׁהוּא בְּמִיתָה לְדְבָרִים אַחֲרֵיהֶם [וְעֵינֵין בַּפ"מ בַּמ"ז (ס"ק ח') וּבַש"ד שֶׁם] אֲבָל לְעֵינֵין לְאַסוּר הַתְעַרְבוּת הַחֲמוּר הַרְמַב"ם בְּיוֹתֵר לְאַסוּר הַכֹּל לְזָרִים אֶף לְאַחֲרֵיהֶם.

וּמ"מ קָשָׁה דְּהַרְמַב"ם כ' יִרְאֶה לִי שְׂפִינָן שֶׁהוּא קִנְס לְכָּהּ מוֹתֵר לְאַחֲרֵיהֶם וְכ' הַכ"מ דְּלָמַד מִמְבַשֵּׁל בַּשְּׁבֵת. דְּלָמָּא רַק שֶׁם הוּ' מְשׁוּם דְּכַתִּיב פִּי קוֹדֵשׁ הִיא קוֹדֵשׁ וְאִין מְעַשְׂיָהּ קוֹדֵשׁ כְּמוֹ שְׂדֵיִיק הַרְמַב"ם (פ"ו) מִשְׁבֵּת.

וּלְכָּהּ לֹא קִנְסִינָן רַק לְאַסוּר עֲלִיו וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם. אֲבָל בְּבִיטוּל אִיסוּר דְּלִדְעוּתוֹ אָסוּר מַה"ת דְּלָמָּא קִנְסִינָן לְאַסוּר אֶף לְאַחֲרֵיהֶם וְכִמוֹ דְּסִתְמָא דְּמִתְּנִיתִין דְּתְרוּמוֹת הַנִּז' קְתָנִי מִזִּיד אָסוּר וּמְפָרֵשׁ הַרְמַב"ם דְּאָסוּר לְכָל זָרִים וְהוּי מִדְּנוּמַע אֶף דְּשֶׁם לֹא עָשָׂה אֶלָּא אִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּמַד"ת כָּבֵר גְּבַטְל בְּרַבָּא ק"ו בְּבִיטוּל מִתְּחִלָּה אִיסוּר וּמִנֵּין לוֹ לְחַלֵּק בֵּין תְרוּמָה לְדְבָרִים אַחֲרֵיהֶם.

וְאוּלַי מְשׁוּם זֶה אָמַר יִרְאֶה לִי: וּמ"מ יֵשׁ לְלַמּוֹד מִדְּבָרֵי הַרְדְּבָ"ז דְּהָא דְּמוֹתָר לְאַחֲרֵיהֶם הוּא דְּנוֹקָא שְׂלֵא יִפְסִיד א"כ אִם בִּיטְל אִיסוּר בְּמִזִּיד וְלֹא יִפְסִיד אִם יִמְכְּרוּנוּ לְגוֹי דְּבַכָּה"ג דּוֹמָה לְתְרוּמָה דְּאָסוּר לְכָל אֶפְיָלוּ לְאַחֲרֵיהֶם וְאוּלַי יֵשׁ לוֹמֵר דְּנוֹקָא בְּתְרוּמָה דְּלִעוֹלָם מוֹתֵר לְפָהֲגִים קִנְסוּהוּ שְׂלֵא יִהְיֵי הַבִּיטוּל לְהַתִּיר לְזָרִים אֶף לְאַחֲרֵיהֶם אֲבָל בְּשְׂאָר אִיסוּרֵין דְּבְמִקוֹם שְׂלֵא יִמְצָא לְמַכּוֹר לֹא קִנְסוּהוּ לְאַסוּר עַל כָּל עוֹלָם שׁוּב לֹא חִילְקוּ בֵּין מְקוֹם לְמְקוֹם וּלְעוֹלָם מוֹתֵר לְאַחֲרֵיהֶם וְצ"ע בְּזֵה: וּבְאִיסוּרֵי דְּרַבְּנָן שְׂאִין לְהֵם עֵיקָר מַה"ת דְּדַעַת הַמְחַבֵּר לְפִסּוּק כְּרַשְׁבִּי"א דְּמִבְּטָלִין לְכַתְחִלָּה לְהַרְבוּת וּלְבַטֵּל כ' הַח"ד לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר אֲכִילָּה לְאִיסוּר הַנְּאָה דְּהָרִי נְהִינָה בְּמָה שְׂמִבְטָלוּ כְּמוֹ שְׂאֵסוּר לְפִטְסָה בְּהֵמָה בַּא"נ שְׁנֵהֲנָה בְּמָה שְׂהַבְּהֵמָה נַעֲשָׂה שְׂמִינָה וְה"נ אִין הַנְּאָה גְּדוּלָּה מְזֵה שְׂמִרְבָּה וּמִשְׁבִּיחַ הַהִיתֵר עִי"ש (ס"ק ח') וְלְדְבָרֵיו יִקָּשָׁה הָא דְּמִבְּנוֹרָר (פ"א) דְּעֶרְלָה גְּטִיעָה שֶׁל עֶרְלָה וְשֶׁל כ"כ שְׁנוֹתְעָרְבוּ בְּגִטְעוֹת ה"ז לֹא יִלְקוּט וְאִם לְקַט יַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאֲתִים וּבְלִבְד שְׂלֵא יִתְפָּנִין לְלִקוּט ר' יוֹסִי אוֹמֵר אֶף יִתְפָּנִין לְלִקוּט וְיַעֲלוּ בַא' וּר' [וּבְפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה לְרַמְב"ם שֶׁם כ' לְפָרֵשׁ וְאִם

לקט יעלה אם לקט מאותן הנטיעות דין אותו הפרי הנלקט מהן אם נתערב ממנו חלק באחד ומאיתם חלקים מפירות אחרות מותרת הכל מותר לאכילה ומשמע דמפרש שלקט ונתערב בפירות אחרות המותרים בנדאי ולא אדע הא זה פשיטא דלמה לא יעלה בתלוש הספק הנלקח מקבוע דרבנן כמו נדאי וגם מה זה דקתני ובלבד שלא יתפנין ללקוט] והפרור דהפירוש דהנטיעות לא בטלין אף באלף מפני חשיבותן וכשלקט כל הפירות אז חל הביטול אם יש מאיתם ואחד נגד האיסור וקודם הלקיטה אסור הכל בהנאה כמו ערלה וכ"כ ואפ"ה מתיר ר"י שיתפנין ללקוט והטעם כמ"ש רש"י גיטין (דף נ"ד ע"ב) דמלתא דלא שכיח הוא ולא גזרינן וכ"כ בפירוש הרא"ש שם דנפילת איסור בהיתר שכיח משא"כ לנטוע ולאסור פרמו לא יעשה זאת ועיין רמב"ם הל' מ"א (פט"ז ה' כ"ה) וקשה הא פנין דאיסור הנאה הוא וכ"ז שלא נלקטו הכל אסור להנות אף מאחד מפירות הנטיעות דכולן איסורין בהנאה וכיצד הותרו לו ללקוט ולערבן מכולן ושיהנה מאיסורי הנאה.

ובאמת הא דקתני במתניתין ה"ז לא ילקוט ולא קתני שידלקו כולן כמ"ש שם (פ"ג) אם נתערבו באחרים כולן ידלקו צ"ל דכאן אם נתלשו כולן מאליהן או שאחד לקט לכולן שלא בכוננה לבטלן יהיו מותרין לכוף לא החמירו לחיבו בשריפה כיון דיש היתר לתערובתן אבל מ"מ אסורין כולן בהנאה בעודן במקורב דלא נתבטלו ולמה הותרו לו ללקוט וע"כ כיון דמד"ת אף במקורב נתבטל האיסור רק מדרבנן וכיון דל"ש לא גזרו בזה ומותר לבטל איסור דרבנן כזה אף שהוא איסורי הנאה א"כ כמו כן איסורי הנאה דרבנן שאין להן עיקר בתורה שלא גזרו בזה שלא להרבות עליהן אף שעכשיו קודם הביטול הוא אסור בהנאה מותר להרבו' שיבא לידי היתר כיון דלזה לא אסרו וכ"מ שהתירו חכמים משלקהם התירו ושפיר הקשה הש"ך על הש"ע מנר חנוכה אף דאסור בהנאה מדרבנן מ"מ מותר להרבות דל"ג ממה דרשאי ללקוט שיתבטלו ויתרבה ממנו דיתהפך האיסור בהנאה למותר אף באכילה.

ומ"מ יש ללמוד מדבריו דאף הסוברים דמה"ת מותר לבטל איסור לכתיחלה היינו דוקא באיסורי אכילה ולא באיסורי הנאה ומינושב בזה מה שהקשו מש"ס גיטין שם בהא דנפלו ונתפצצו דקאמר והא מדאורייתא חד בתרי בטל ורבנן הוא דגזרו וקא קנוס ולמה לא קאמר דמה"ת רשאי לבטל להסוברים דאיסור דאין מבטלין איסור לכתיחלה הוא רק מדרבנן ולהנ"ל שם הוא איסורי הנאה.

ומצאתי פכר מזה בס' ממ"ח. ובלא"ה יש ליישב למ"ש הנו"ב תנינ' לדון דביבש ביבש הואיל דיש מציאיות האיסור בפ"ע ואם יבא אליהו ויפיר האיסור נשאר באיסורו לכ"ע אסור מה"ת לבטלו א"כ ל"ק משם דהוי יבש ביבש ויש לדון דגם באיסור דרבנן לדעת רמב"ם דמותר להרבות הוא רק כמ"ש ברמב"ם בחלב שנפל בבשר עוף דנתבטל הטעם פשמוסיה אבל ביבש ביבש לא פנין דהאיסור יהי' נשאר במקומו ואף דלשיטתם הוא מה דקאמר בש"ס ביצה ה"מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין אינו מטעם דמקלא קלי אסורא מ"מ סוף סוף שם אינו נהנה מגוף האיסור רק לאחר ביעורן ועי"ש בש"מ דיש סוברים לחלק בין איסור אכילה לשאר איסורין והרמב"ם והרשב"א וסייעתם דאינם מחלקים בזה מ"מ הוא רק בטעם דנתבטל אבל ביבש ביבש כמו דיש חומר לזה דלכ"ע

אסור לבטל מה"ת פנין דעומד בפ"ע כמ"ש הנו"ב כמו כן אף בדרבנן אסור לבטל ומינשבו קונשית הש"ד על המחבר דשם בנר חנופה הוי פביש בביש ויש לזה ראיה מדברי הרמב"ם (פי"ג הט"ו) מתרומות בגדולי תרומ' דאף דל"ה רק מדרבנן אין מבטלין לכתחלה פאשר יבואר לקמן: והנה הפ"ח הביא ראיה דאסור דאין מבטלין הוא רק מדרבנן ממתניתין דתרומות (פי"א) מגורה שפינה ממנה תרומה אין מסייבין אותו להיות יושב ומלקט אחת אחת.

וכן חבית של שמן ונהי נמי דבכה"ג ודאי לא אסור מה"ת פנין שאין פנונתו לבטל אסור להנות ממנו מ"מ איה מקילין פולי האי אלא משמע דהוי מדרבנן עיי"ש. ואינו ראיה דהר"ש פתב שם דאיירי בתרומה דרבנן.

וברמב"ן ב"ב (דף פ"ג) כ' אף בתרומה דאורייתא מותר ועיי"ש הטעם דלא להטריח יותר מדאי ואין למדין מזה לאיסורין אחרים ועיין רמב"ם (פי"א הי"ד) מתרומות ובהר"י קורקוס שם ובתשובת רשב"א (סי' רכ"ב) ובתוה"ב ובספר יראים (סי' קמ"ו) כ' וז"ל ואין לטעות ולהביא ראיה שאין להקפיד ולבטל אסור לכתחילה בביטול טפיחת הדם דתנן בתרומות המערה מכד לכד נוטף ג' טיפין ונותן לתוכו חולין דהתם בתרומה גדולה איירי שאין קדושה תלויה אלא בדעת התורם ואמרו רבנן שאין דעת התורם על טפיחת פלי אחר נטיפת ג' טיפין עכ"ל.

ויש להבין הא אף אם הנה פן דעת התורם שמה שנושאר בהכד לא יהיה לו שם תרומ' הא תליא בביריה ובדאורייתא אין ביריה ואם אין ביריה דלמא זה לא יהיה מבנר מעיקרא שיהיה נשאר וכבר חל ע"ז שם תרומה ולמה יתבטל ואכ"מ להאריה בזה: ודע דקשה בדרברי הרמב"ם דפוסק כר' יוסי לגבי ערלה וכ"כ דלוקט לכתחילה מן הפל ובהל' תרומות (פי"ג הי"ב) כ' הגרוע תרומה בצד החולין ולא נודע איזה זרע תרומה בדבר שאין זרעו נפסד בארץ אפילו מאה חולין ואחד תרומה הרי הפל מדומע ואם נתלש הפל תעלה התרומה בק"א ולא יתלוש לכתחלה והוא ממתניתין (פ"ט מ"ה) דתרומות ובתוספתא קתני תלש יעלה ובלבד שלא יתפנין לתלוש ורי"א אף יתפנין לתלוש עולה בק"א ובס' שנות אליהו גורס ר' יוסי אומר וכ' וכל או"א אגזיל לשיטתו בפ"א דערלה וא"כ פנין דלגבי ערלה וכ"כ שהוא איסורי תורה פוסק כר"י דאף יכנין ויתלוש ויעלה ולמה לענן תרומה פוסק כת"ק ולא יתלוש לכתחילה.

ולמ"ש לעיל משם הרדב"ז דרמב"ם סובר לחלק בין תרומה הזאיל דמותר לפנהגים קנסין ליה שיהיה מדומע אם בטלו במזיד שיהיה אסור אף לאחרים י"ל נמי דלענין זה דאסור שיתפנין לבטלו בתלישה פנין דלית ליה פסידא ד יכול למפור פל הגרעים לפנהגים משא"כ בנטיעות של ערלה וכ"כ דיהי' לו פסידא מפל וכל לא גזרו במלת' דל"ש.

ובלא"ה מוכרח לומר פן דהא דעת הרמב"ם דאסור דרבנן כמו בשר עוף בחלב מותר להוסיף לבטלו כמ"ש הלכות מ"א (פט"ו ה' כ"ז) ועיי"ש בכ"מ דמפשט דבריו נראה שכל שאינו איסורי תורה ממש מותר לבטל אסור לכתחלה ועיין ש"ג סוף ע"ז ובש"מ ביצה (דף ד') וא"כ למה בגדולי תרומה אוסר לתלוש לכתחלה הא ל"ה רק מגזירת דרבנן מח"י דברים ואף בדבר שאין זרעו פלו פשרבו הגדולין על העיקרין אינו רק מדרבנן.

א"ו דתרומה שאני הואיל דמותר לזרים אסור לבטלו אף אם הוא דרבנן והא דבש"ס ביצה שם פריה על עצים שנשרו מן הדקל ממתניתין דתרומ' וע"כ סו' הש"ס דאין לחלק וכשמשני ה"מ בדאוריית' אבל בדרבנן מבטלין ע"כ צ"ל דקאי דוקא על שאר איסורין ולא על תרומה וצ"ע בכ"ז.

ולמ"ש לעיל י"ל דביבש ביבש מודה הרמב"ם דאסור לבטל אף איסור דרבנן: סי' י"ז חתיכה הראוי' להתפבד או דבר שבמנין דלא בטל והוא אף אם הוא ספק איסור כמבואר באו"ה (פל"כ"ה) ובטו"ז (סי' ק' ס"ק א') ובש"ף (ק"א ס"ק ב') ובש"ע (ק"י ס"ט): ויש מקום לומר לכאורה דבמאה נתבטל פשהוא ספק איסור דמבואר ירושלמי (פ"א) דערלה במתניתין דנטיעה של ערלה וכלאי פרום שנתערבו בנטיעות ה"ז לא ילקוט וז"ל תני רימוני בידן שספיקו מעליו ודאן אינו מעליו אף בקרקע פו ספק קרקע מעלה ודאי קרקע אינו מעלה היך עבידא נטיעה של ערלה ושל כ"כ שנתערבו בנטיעות אפילו ס' קרקע מעלה ודאי קרקע אינו מעלה ר' יודן בעי אף לענין נבילה פו חזר ואמר נבילה אין לו עליה קרקע יש לו עליה ע"כ ופירש המפרש ב' פירושים פ"א שספיקו שספק הוא לו אם נתערב בו של ערלה וכ"כ ברימוני היתר אף דנדאי נתערב אינו בטל דהוי דבר חשוב בספק אם נתערב עולה בק' ור' וכן בקרקע עולה ובנבילה דמסיק אין לו עליה והיינו בחתיכה הראוי להתפבד וס' אם נתערב דאין סבא להקל ברוב משא"כ בערלה וכ"כ דהם עכ"פ בק' ור'.

והפ"י הזה הוא תימא דהא בספק אם נתערב מבואר בש"ס יבמות (נ"ב) דכשיש רובא ספיקא דרבנן לקולא אם הס' הוא על הנפילה וכמבואר (סי' קי"א) ועיין ש"ף (ק"י דין י"ט) וע"כ הפירוש הוא כמ"ש שם בל"א דנדאי נתערב רימוני בידן רק שהספק הוא על רימון זה אם הוא אסור או לא והיינו הך דינא דאו"ה דהספק נולד על האיסור ואח"כ תגלגל לס' דרבנן דמה"ת חז בתרי בטיל וע"ז אמר דמעלה הואיל דמה"ת חז בתרי בטיל ועכשיו שהוא פדי עליה אף דדבר חשיב אינו בטל ס' איסור בטל ואמר אף לענין נבילה פשהוא ס' נבילה וחתיכה הראוי להתפבד נימא ג"כ דחז בתרי בטיל ואמר נבילה אין לה עליה קרקע יש לה עלי' וכמו שמפרש שם דבערלה וכ"כ מתבטל בק' ור' אבל להקל כ"כ שיתבטל ברוב אין סבא להקל.

ולפי"ז פיון דלגבי ערלה וכ"כ אף דדומה לכל איסורין דדבר חשוב אינו בטיל אף באף ומ"מ בס' איסור בטיל בק' ור' אף דהס' נולד מעיקרא על הרימון ואסור מה"ת מ"מ פיון שיש שיעור גבוה לביטולו מותר מהראוי לכאורה שנימא ג"כ עכ"פ שיתבטל בס' או לכל היותר במאה אם הוא ס' נבילה אף דהוי חתיכה הראוי להתפבד וכמו בערלה וכ"כ: פרם נראה דהא ודאי בהקרח לומר דהירושלמי סובר דכיון דהספק נולד על החתיכה בפ"ע אף דנתגלגל אח"כ לדרבנן ע"י התערובו' אינו בטל ודברי האו"ה נאמנים וחזקים ממקור הירושלמי הנז' ומה"ט ס' נבילה הראוי להתפבד אין לו ביטול אף באף והא דמקיל בערל' וכ"כ יש לומר הטעם למ"ש רשב"א בתשובה (סי' תס"ג) להשיב לרבינו אשר"י בדין עיסה שא"ב בקמח שיעור חלה ואחר שנפחה יש בה שיעור ודן הרא"ש ז"ל ממתניתין סוף (פ"ה) דתרומות נפלה לפחות ממאה וסחנן והותירו אם ידוע שחטים של חולין יפות משל תרומה מותר ואזלינו בטר השתא לקולא כ"ש לחומרא ומחלק

הרא"ש משם וכ' הרשפ"א וז"ל דבריה טובים ונכוחים אלא שיש לי עוד בזה שלפי שהחמירו בתרומה ואסרו עד מאה וסמכוהו אקרא הקלו בה במקומות שלא להחמיר עליה כל פה וכגון קדירה שבישל בה תרומה בנו"ט היינו ששים וכן הקילו בשאינו מינו וגם פאן הקלו לבטל בטחנן ורואין פאלו של חולין היו מרובין בשעת נפילה או כפי שפלו חולין בשוגג לאחר מכן כו' אלא שבתרומה שהחמירו בה מצד א' הקלו בה מצ"א כדי שלא להחמיר עליה כ"כ עי"ש עוד.

וי"ל דמה"ט בערלה וכ"כ פיון שהחמירו כ"כ בביתולן שיצטרף ק' ור' הקילו מצ"א באם נתערב ס' איסור מדבר חשוב שיחבטל משא"כ בנביל' דשנה לכל איסורין בבטולן לא הקילו בזה ואף ס' נבלה דינו פודאי נבלה ולא נתבטל אף באלף אם הוא ראוי להתפדו הואיל דנולד הס' מקודם לכן ל"מ מה דנתגלגל עכשיו לדרבנן: וראיתי בשעה"מ סוף הלכות מקנאות (פ"ל ו') שכ' על דברי הש"ך והפ"ח שכ' בכללי ס"ס דאע"ג דס' דרבנן לקולא פשהספק נולד בדאורייתא ובתר הכי נתגלגל לדרבנן ל"א סדר"ב לקולא וכ' דהמה אמרו פן מסבא דנפשיהו [ובאמת הדברים מבוארים בש"ע ואו"ה הנ"ל ול"כ מסבא דנפשיהו] ומצאתי ראיה נכונה לדבריהם מש"ס יומא (דף נ"ה) גזירה משום חטאת שמתו בעליה והיינו שמא מת א' מהן שנתנו מעות בשופר והוי תערוכות ופריף ומי חיישינן וקשה לו יהיה דניחוש לשמא מת אפתי הו"ל סדר"ב דמה"ט נתבטלו ברוכא ורק מדרבנן מטבע חשיב ול"ב א"ו משום דמצ"ע הוי איסור תורה רק מצד אחר בא לו שהיא מדרבנן ל"ח סדר"ב עכ"ד ולענ"ד אינו ראיה דהא שם נולד הספק בתערוכות דמקודם לכן ל"ה לנו שום ס' רק אחר שנתערב ובה אף בחתיכה הראוי להתפדו ודבר חשוב בטל כמבואר באו"ה ובפ"מ (סי' ט"ט) ובתשובת חות יאיר (סי' קל"ג) א"ו די"ל מה דקאמר גזירה משום חטאת שמתו בעליה היינו שאח"כ יתברר שמת אחד מהן ויבנרר למפרע דעבידו איסורא ודומה לזה קידושין (דף מ"ה) בנישואת שלא לדעת דאסורה בתרומה שמא יבא אביה וימחה אף דל"ה רק דרבנן עי"ש ועיין רדב"ז (ח"א סי' ובמ"ש בדיני יו"ט (סי' ט"ז) וה"נ גזירה זו שמא יתברר שהיו חטאת שמתו בעליה ולכך פריף ומי חיישינן וז"פ.

אולם בירושלמי הנז' מבואר כדבריהם: סי' ח"י הח"ד (סי' ק"א ס"ק ה') רוצה להכריע דכבש שלם הוי ג"כ חהר"ל מש"ס פסחים (דף פ"ח) בה' שנתערבו עורות פסחיהו וקאמר ל"ש אלא שנתערבו אחר זריקה אבל קודם זריקה לא פיון דלא חזי בשעת זריקה לאכילה ואמאי ל"ח הא נתבטל ברוב וא"ל משום דם שנתערב בדם הא מתניתין הוא בזבחים דאם לא נמלך ונתן פשר וא"ל משום דא"ר להקטיר האמורין דהוי פאברין פאברים דכולן יוצאין לבית השריפה כמבואר שם מטעם דהוי דרכו למנות דהן חשיבין פיון שעולין לגבוה דז"א דלא יהא אלא נטמאו אמורים או שפאבדו מותר בפשר באכילה א"ו מטעם דהוי חהר"ל א"ב.

ולכאורה פנונתו דמשום דם שנתערב דאם ל"נ פשר דשם אם נתערבו קודם זריקה אף שזרק הדם מ"מ פשנתודע אח"כ שקודם זריקה נתערבו חייבין בפסח שני ועיי"ש ברש"י וע"ז סובב קושיותו פיון שפבר גזרק הדם פשר אולם תמוהין דבריו דשם לא אמרינן דכשר רק אם נתערב בדם התמצית בזה דר"א מכשיר לכתחילה פיון דל"ש מודים רבנן

דבדיעבד פֿשר פֿמבןאָר זבֿחים שֿם (דף ע"ט ע"ב) אָבֿל בֿנתעֿרב בֿדָם פֿסולין אָף אַם זָרֵק פֿסול וְכֵן מִבִּנְיָן מִדְּבָרֵי רַמְבַּ"ם (פ"ב הכ"ג) מִפֿסולֵי מִן־קִדְשֵׁינוּ.

אָף מ"מ י"ל ל"מ"ש רש"י שֿם דָּלָא זָרֵק הָדָם לֵאכִילת בֿשֵׁר וְלִמָּה לִי לִזְהָה הָא בִּלְא"ה פֿינֵן דִּנְתִּיבֵי דְהִיָּה הִזְרִיקָה בִּפְסוּל פֿינֵן שְׁהִיָּה בּוֹ תַעֲרֹבוֹת פֿסוּל. וְצָרִיף לֹאמַר פֿינֵן דִּמְדָּאוּרֵיִתָּא הִיָּה הִזְרִיקָה בִּכְשֵׁרוֹת אָף דִּנְפִסֵּל הִקְרָבֵן מִדְּרַבָּנֵן דְהִיָּה הִזְרִיקָה בִּפְסוּל מ"מ אִינוּ מְחֻיָּב לְהִבִּיא פֿסח אַחַר דְּרַבָּנֵן אִין לָהֶם פֿח לַעֲקוֹר בְּקו"ע פֿמבןאָר תּוֹס' גִּישֵׁן (דף נ"ג) וְעִינֵן לַח"מ שֿם הַכ"ג וְדְבָרֵי מִן־קִדְשֵׁים דָּאָף דַּכ' שֿם רַמְבַּ"ם דְּהַזְבָּחִים פֿסוּלִים מ"מ א"ח לְהִבִּיא קָרְבָן אַחַר.

וּלְכָף פֿתֵב רש"י שֿם דַּע"כ"פ פֿינֵן דָּאִינוּ מִתִּיר אֲכִילת בֿשֵׁר מִמִּילָא מְחֻיָּב בִּפְסח שְׁנֵי וְע"ז שִׁפִּיר הַקִּשָּׁה הַח"ד דְּהָא מִתִּיר מִטַּעַם בִּישׁוּל בְּרוּב. גַּם יֵשׁ לֹאמַר דְּהִיָּכָא דָּלָא נִודַע הַתַּעֲרֹבוֹת עַד אַחַר הִזְרִיקָה כ"ע מוֹדִים דְּהִזְרִיקָה פֿשֵׁרָה דְּבִזָּה לֹא גָזְרוּ בִּמְקַדְשׁ לַח"ע לְכֵן עֵיקַר הַקִּפִּידָה הוּא מִצַּד דָּאִינוּ מִתִּיר הַבֿשֵׁר וְע"ז סוֹבֵב קִנְשֵׁי הַח"ד וְהוֹכִיחַ מִזָּה דַּע"כ פֿבֿשׁ שְׁלֵם הָיִי ג"כ חֲתִיכָה הַרָא"ל: אָף יֵשׁ לְהִבִּין א"כ מִדְּאוּרֵיִתָּא רָאוּי' הִמָּה לֵאכִילָה דִּהִבַּע"מ גַּתְבֵּטֵל בַּהַד' הַפֿשָׁרִים א"כ מֵאֵי קָאָמַר שֿם בֿש"ס מֵאֵן דִּמְתַּנִּי אִמְתַּנִּיתִין כ"ש אֲבַרְיִתָּא דְּבַמְתַּנִּיתִין בֿשִׁכַח רַבּוֹ וְשִׁכַח הוּא פֿשָׁרִין נִיגְהוּ דָּאֵי אִיִּדְכַר הָיִי חֲזֵי לֵאכִילָה קָמֵי שְׁמִיָּא גְלִיָּא הָא בְּמַתַּנִּיתִין עַכ"פ כ"ז דָּלָא אִדְכַר לֹא חֲזֵי לֵאכִילָה מַה"ת מִשָּׂא"כ בִּבְרִיִתָּא דַּמַּה"ת חֲזֵי לֵאכִילָה דִּהִבַּע"מ גַּתְבֵּטֵל בֵּין הַד' הַפֿשָׁרִים וְחֲזֵי לֵאכִילָה מַה"ת וּמִצַּיְנוּ בַּכַּה"ג בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְּמֵאֵי דְּחֲזֵי מִדְּאוּרֵיִתָּא חָשׁוּב רָאוּי לַעֲנִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הַבְּכֹס לִירוּשָׁלַם וְנִטְמָא בּוֹלֵד הַטְּוִמָאָה שְׁהוּא מִדְּרַבָּנֵן אָף דָּאִינוּ יָכוֹל לֵאכֹל וְרַחֲמָנָא אָמְרָה כִּי לֹא יוֹכֵל שְׂאֵת וְאִין שְׂאֵת אֵלָא אֲכִילָה בַּכ"ז פֿינֵן דַּמַּה"ת חֲזֵי לֵאכִילָה יִרְקָבוּ וְאִין פּוֹדִין פֿמבןאָר מַתַּנִּיתִין (פ"ב) דַּמ"ש וּבֿש"ס ב"מ (דף נ"ג) וְכֵן לַעֲנִין פֿיִסוּי דָם דְּרַחֲמָנָא אָמַר אֲשֶׁר יֵאכֵל וּבַכ"ז מִבִּנְיָן בֿש"ס חֲוֹלִין דָּאֵם אִין שְׁחִיטָה לַעוֹף מַה"ת חֲיִיב בִּכְפִּסוּי הוֹאִיל דַּמַּה"ת חֲזֵי לֵאכִילָה וְה"נ פֿינֵן דֵּאֲכִילת פֿסָחִים לֹא מַעֲפֵי רַק דְּבַעֲיָנֵן שְׁיִהִיָּה רָאוּי לֵאכִילָה מִנ"ל לֹאמַר אֵם רָאוּי לֵאכִילָה מַה"ת וְרַק מִדְּרַבָּנֵן אָסוּר בֵּאֲכִילָה דִּיתַחֲזִיב בִּפְסח שְׁנֵי.

וְצָרִיף לֹאמַר דְּשְׁנֵי דְּבָר אֲשֶׁר הַמְּצָנָה הוּא לֵאכֹל דְּהַקִּפִּידָה הַתּוֹרָה עַל הַמְּצָנָה שְׁיֵאכֵל וְאָף דָּאִינוּ מַעֲפֵב מ"מ רָאוּי לֵאכִילָה צָרִיף שְׁיִתְקַיֵּים בּוֹ מְצַנֵּת הַתּוֹרָה שְׁצִנּוּתָהּ לֵאכֹל ג"כ וְדוּמָה לָהּ דְּכָל הָרָאוּי לְבִיָּלָה אִין הַבִּיָּלָה מַעֲפֵבֵת וּבִזָּה אָף הַאִינוּ רָאוּי מִדְּרַבָּנֵן ג"כ מַעֲפֵב וְעִינֵן מ"ש לַעֲיֵל חֵלֶק או"ח (סי' ו') וְהִכֵּי עֲדִיף דְּהָא אָף אֵם אִינוּ רָאוּי שְׁהוּא זָקֵן אוֹ חוּלָה ג"כ מַעֲפֵב וְא"כ אָף מַה דַּמַּה"ת רָאוּי לֵאכִילָה מ"מ פֿינֵן דְּמִדְּרַבָּנֵן אִינוּ רָאוּי לֵאכִילָה מַעֲפֵב וְנִפְסֵל הִקְרָבֵן וְחֲיִיב בִּפְסח שְׁנֵי וְכִינוּ דְּמַתַּנִּי דְּבָרֵי אֲבִיִי עַל הַמַּתַּנִּיתִין כ"ש אֲבַרְיִתָּא [וְעִינֵן לַח"מ (פ"ג ה"ד) מַהֲלָכוֹת פֿסח שִׁכ' בְּשִׁלְמָא הַשְּׁלִיחַ שְׁעֵשָׂה הַפֿסח וְהַתְּנָה וְאָמַר אֵם אָמַר גְּדִי יְהִי טְלָה בְּשִׁבְלֵי וְאֵם בְּהִקְפָּה בְּהִקְפָּה וְכִינוּ שְׁרַבּוֹ שְׁכַחוּ קוֹדֵם זְרִיקָה ה"ה פֿאָלוּ לֹא עֲשָׂה פְלוֹם דְּזָה לֹא עֲשָׂה אֵלָא עַל הַתְּנָאֵי שְׁזָה יִבְרַר וְזָה לֹא בִּיִרָר א"כ אִין פֿאָן פְלוֹם אָבֿל בְּנִידוֹן דְּרַמְבַּ"ם שֿם שִׁכ"א שְׁחַט לֹא שְׁחַט עַל תְּנָאֵי חֲבִירוֹ אֵלָא חֲיִשְׁבַּ שְׁהוּא פֿסח וְדָאֵי וְלִשְׁם וְדָאֵי שְׁחַטוּ וְלִהוֹצִיא אֵת חֲבִירוֹ יְדֵי חוּבְתוֹ וְלְכָף פֿטוּרִין וְדְבָרֵי תַמּוּהִין דַּא"כ מֵאֵי קָאָמַר מֵאֵן דְּמַתַּנִּי אִמְתַּנִּיתִין כ"ש אֲבַרְיִתָּא הָא בְּמַתַּנִּיתִין לֹא עֲשָׂה פְלוֹם פֿינֵן דְּשְׁחַט עַל תְּנָאֵי שְׁיִבְרַר וְזָה לֹא בִּיִרָר מִשָּׂא"כ בִּבְרִיִתָּא וְעוֹד יֵשׁ לְגַמְגֵּם בְּדְבָרֵי

שם ואכ"מ]: עוד כתב הח"ד לתרץ קושיות הפלתי אהא דאמרין התם דאי אפשר להתנות בשלמים משום חנה ושוק והקשה הא בטל ברוב וכ' דל"ש ביטול ברוב רק במקום שהספק נולד מפח התערובות ואם ל"ה רק אחד ל"ה ס' דומיא דסנהדרין אבל בדבר דאם ל"ה רק אחד ג"כ הנה ס' עליו פל חד וחד אסור מה"ת משום הס' שנולד עליו בעצמו וראיה ממה דפריה לר"מ דחייש למיעוט האיך אכל בישרא והא ר"מ לא פליג אביטול ברוב א"ו פינון דאף אם ל"ה רק בהמה אחת הנה ספק בה ולא מצד התערובות ל"ש ביטול ברוב.

וראיתי בס' בית אפרים דמשיג דכיון דעכ"פ יאכל פולן הוי רוב דהתירא והביא ראיה מדברי ש"ך (סי' ק"ה ס"ק מ"ד) בחלב הנבלע בחתיכה אחת ויש בכ"א מן החתיכות נ"ט נגד החלב דבטיל ברוב.

ובאמת דברי הח"ד ברורים וא"ד לדברי הש"ך פלל דשם התערובות גורם שלא ידענו איזה חתיכה האסורה ואם הי' אחת ל"ה שום ס' ורק עכשיו שלא נודע לנו אף דהס' הוא על פל חתיכה וחתיכה מ"מ פינון דבתערובתן יש רובא דהתירא בטיל משא"כ הכ' דנולד הס' בפ"ע ע"כ אחד ואחד ואף אם לא הנה רק אחד לבד שהביא הקרבן יש ג"כ הס' בפ"ע וכן על פולן ל"ש ביטול ברוב ומ"ש עוד שם מדברי המרדכי סוף תולין להמענין היטב יראה שדברי הח"ד נכונים בטעמן.

ואדרבא קצת יש לדמות למ"ש המרדכי משם רבינו משולם ביבמה שרקק' דם דל"ש ביטול בנולד בתערובות אף דרוב הוא של היתר וה"נ דכונתיה פינון דמעולם לא ניפר היתר בפ"ע אף דידענו שיש רוב היתר מ"מ ל"ש בי' ביטול ברוב וענין ח"ד (סי' ק"ו) ובמ"ש לעיל דיני שחיטה (סי' ט"ז): סי' י"ט פל הדברים שאינם בטילין מחמת חשיבותן ודשילמ"ת אם נפל מעצמו אחד לים או ששנאכל תולין לומר האיסור הלה כמו דמבואר (סי' ק"י ס"ו) ובש"ך שם (ס"ק מ"א) הביא דברי רמב"ם דבהלכות ע"ז כתב דבעינו שיפלו שנים בדבר דלא מנכרה נפילת' משא"כ בחביות דתרומה כתב (פט"ו) מתרומות דסגי בחד ובש"ע (סי' ק"מ) כ' המחבר בע"ז דבעינו שנים וזה שיטת הכ"מ כנראה מדלא הוזכר פאן שנים משמע דרק מפני חומר דע"ז הוצרך שנים לכך סתם פאן דמשמע אף בדבר דלא מינכרי נפילתן ג"כ תלינו וז"ל הרמב"ם שם חבית סתומה שנתערבה בק' חביות ונפלה אחת מהם לים הגדול הותרו פולן ואמרין של תרומה הוא שנפלה משא"כ בתאנה שנפלה לק' ונפלה אחת מהן ליה"ג אלא צריך להפריש אחת לפי שהחבית נפילתה ניפרת ותאנה וכי"ב אין נפילתה ניפרת.

ומזה הלשון נראה דבתרומה במה דאין נפילתה ניפרת בעינו שנים מדכ' משא"כ בתאנה ונפלה אחת מהן משמע דרק אחת לא סגי. ובח"ד (ס"ק מ"ז) תמה על הכ"מ דא"כ הו"ל לרמב"ם לפרט דבב' תאנים מהני כמו"ש בטבעת ועוד דהש"ס מצריך בין טבעת לחביות ולדעת הכ"מ חלוקין הן דשנים בעינו בטבעת ובחביות סגי בא' ולא אדע הא להדיא כתב הרמב"ם ומדייק הטעם בתאנה בנפל א' דלא מינכר ומבואר דשנים סגי ומה שהקשה על הצריכות' דמצריך הש"ס לר"נ ולר"ק פבר עמד ע"ז הכ"מ בעצמו (פ"ז) מע"ז דהוי מצי לשנויי הכי עיי"ש: והנה לכאורה מדברי הרמב"ם מבואר דאף בנפל א' מהן לים והותרו פולן מ"מ צריך להפריש אחת מהן [וקצת אינו מדויק הלשון שאיחר דבר זה ולא סיים

והפסוק באמצע הדיבור לומר משא"כ בתאנה והיה לו לסיים הדיבור בחביות ולומר הותרו פולן אלא שצריך להפריש אחת] וא"כ לא ידעתי קושית הכ"מ מאי קמ"ל דנדאי בעינן שנים בכל איסורין להתיר הנשאר כמו בטבעת רק בתרומה סגי בחד פנין דבלא"ה צריך להפריש אחת ולקרוך שם תרומה א"כ הני בנפל שנים.

וראיתי ברדב"ז בס' יקר תפארת שם דמתחלה מתרץ כמו"ש הכ"מ או דבע"ז משום חומרא בעינן שנים או משום דנפילת חביות מינכרי טפי מנפילת טבעת ועוד כ' שם בדרף אחר ולבסוף פתב א"נ והוא הנכון דהכ' נמי צריך להפריש אחת לצאת ידי נתינה וסגי בהכי עכ"ל וזה כמ"ש: ברם צריך להבין אמאי יצטרף מה"ד להפריש אחת לצאת ידי נתינה הא בזה הני הממע"ה ואף דאשתייר רנבא מ"מ אין הולכין בממון אחר הרוב וכמו דמבואר ח"מ (סי' רצ"ב) אם נתערב ממון של חבירו בממונו אף שממונו הוא רוב אם נאבד אחד מהם יכול לומר שלף נאבד דהמע"ה וכן שם (סי' רנ"ג) בחביות ד יכול לומר שלו נחמץ וה"נ דכונתי בפרט דהוי ממון שאין לו תובעין ובהו אף רב מודה דאין הולכין אחר הרוב כמ"ש תוס' בכורות (דף ד') וכן מוכח מדברי רש"י זכחים (דף ע"ד) דכתב אבל בתרומה דיש לו מתירין לא נכתב רש"י ימכרם פולם לפהגים ומדכתב פולם משמע דא"צ להפריש אחת מהן ולקיים מצנת נתינה'.

וראיתי בספר מחנה אפרים הלכות מ"א (פט"ז) שכ' הא דסובר הרמב"ם בטבעת של ע"ז דנתערב דיוליה פל הנאתן לים המלח ולמה לא סגי בפדיון משום דסובר דלא אמר ר"א אלא בפת דוקא שא"ב ממשו של איסור בעין והביא ראיה מש"ס הג"ל דאיצטרף דר"נ דאי מדר"ל הו"א דמינכר ואי מדר"נ הו"א ה"מ בע"ז דאין לו מתירין אבל תרומה דיש לו מתירין לא פלומר ד יכול למפור התערובות לכהן חוץ מדמי סאה של תרומה ויקשה הא בע"ז נמי יש לו מתירין בכה"ג דיוליה הנאתו לים המלח וכולם מותרין א"ו דבבעין ל"מ הולכת הנאה ותמהני מאי דפשיטא ליה דבתרומה דימפור חוץ מדמי סאה הא להדיא מבואר ברש"י להיפך דמכרם פולם לפהגים והפשוט דהמע"ה ו יכול לומר של תרומה נפל לים וכמ"ש א"כ אף אם סגי בהולכת הנאה לים ג"כ נאמר תרומה יש לו מתירין לכל התערובות כמו שהוא השתא דימכר פולם לכהן משא"כ בטבע' אין לו מתירין אף אי סגי בהולכת הנאה דחד מ"מ צריך להוליה הנאה דזה שנפל מכפר לא חשבין ע"כ לפדיון כמבואר.

עכ"פ צריך להבין מ"ש הרמב"ם בתרומה דצריך להפריש אחת אמאי הא הממע"ה: ונראה דנדאי לתת לכהן לקיים מצות נתינה אינו מחויב דמספק אמרינן הממע"ה ודלא כמ"ש רדב"ז רק מ"ש הרמב"ם דצריך להפריש אחת הוא מטעם אחר.

ודבר זה תליא במחלוקת רש"י ותוס' מס' בכורות (דף כ"ב ע"ב) דדעת רש"י הא דתרומה שנתערב במאה צריך להרם הוא משום הפסד דכהן ואי יחייב ליה דמי שפיר דמי כמבואר בירושלמי דהוא משום גזל השבט ותוס' סברי שם אע"ג דעיקר משום זה היה מסתבר דא"י להפטר בדמי דקדושת תרומה יש בה עיי"ש ובר"ש (פ"ה) דתרומות ובתה"ד (סי' נ"ד).

ולפי"ז א"ש דרש"י לשיטתו דסובר דא"ב רק גזל השבט בלבד שפיר יכול למפור פולם לפהן אף אם נאמר לגבי איסור דברובה איתא והו' שנפל היה של חולין ואסור פל

התערובות מ"מ יכול למפור פולם לפהגים דלגבי דין ממון הממע"ה ויכול לומר לפכה דשל תרומ' נפל.

אבל לשיטת התוס' וכן דעת הרמב"ם כמו שהוכיח במישור הר"י קורקוס ריש (פי"ג) מתרומות דאינו מותר לזרים עד שירום והוי פאלו עדיין לא נתבטל וכן דעת ר"ש והרא"ש תרומות שם ודברי תה"ד צ"ע והם סוברים דאף דעיקר התקנה הנה משום גזל השבט מ"מ קדושה יש בזה שמפריש והיינו דכיון דנתערב צריף להרם ולברר לקרוא ע"ז שמרי' שם קודש שוב אף דנתערב תביות באופן דלא נתבטל מ"מ ודאי משום גזל השבט חייב להרים ג"כ אחת וחייב זה לא נפקע ע"י זה שנפל אחת לים ואם רוצה להתיר הנותרים לחולין לא נפקע בזה החיוב שהנה עליו לברר ולקרוא שם על אחת שיחול עליו קדושת תרומה.

ואף זה שפריש ויברר לא יהיה ודאי תרומה רק מדומע מ"מ פבר חל עליו החיוב להפריש משום גזל השבט ושיחול ע"ז קדושת תרומה באופן אף אם יפתחו התביות ויתבטל דאז יהיה חולין מ"מ זה שפריש פריש חל עליו שם תרומ' לכך אף אם נפל אחד לים לא נפטר מחיוב זה וחיוב להפריש אחד אבל ליתן לכהן באמת אינו חייב דלעגנו חיוב נתינה הממע"ה ויכול לומר לו של תרומה נפל.

ומ"מ אתי שפיר דברי רמב"ם כמו שכתב הרדב"ז דאף בטבעת בעינן שיפול דוקא שנים מ"מ גם בתביות הוי כמו שנים פיון דחייב להפריש אחד. ולפי"ז ע"כ הא דכתב רמב"ם בתאנים דל"מ בנפל אחד לים היינו פיון דלא מנפר ואף שנים לא מהני דאל"כ הא אף בתאני יהיה עכ"פ חייב להפריש אחת והוי כמו דנפל שנים אלא ודאי דל"מ דאף בשנים לא מינכר נפילתו.

והא דבטבעת מהני בנפל שנים י"ל כמו שכתב הרשב"א בתשובה (סי' שכ"ה) דטבעת מינכרא או משום חשיבתו או משום טביעת עינו עיי"ש. או משום דדוקא בטבעת דאסור בהנאה לא איכפת לן אף אם לא מינכרא נפילתו תלינן משא"כ בתרומה: ועיין רמב"ן סוף מס' ע"ז שכתב ואיכא גוסחי דגרסי אמר רבא לא הכשיר ר"ל אלא בטבעת אבל תאנה לא וזה גרסת הר"מ הספרדי והר"ן סיים ע"ז ולפי"ז לא שרינן בשאר איסורין בהכי אלא לעגנו איסורי הנאה אבל באכילה לא אבל בירושלמי מס' תרומה משמע דאף באכילה שרי וע"כ הפנונה דמיחס גירסא זו לרמב"ם לא דבאכילה לא שרינן פלל דהא להדיא כ' הרמב"ם בתביות להתיר אף באכילה רק לעגנו דבעי מידי דמינכר בזה מחלקינן לדעת רמב"ם בין איסור הנאה דשרינן אף במידי דלא מינכר ובאיסור אכילה בעי דוקא מידי דמינכר נפילתו ואח"כ הוכיח מירושלמי דתרומה דאף בתאנים שרינן.

ומזה הוכיח הרמב"ן שם דאף בפחות מס' אם נתערב ג"כ אם נפלו בטלו ביבש דאמרין שאני אומר בדרבנן והיינו מדקתני בירושלמי הנה לפנינו עשרים תאנים. ולא הבנתי דברי הר"ן שם דמתחלה הביא דדוקא בנתערב בששים כמו תרומה בק' דרק משום דבר שבמגזן אינו בטל בזה תלינן אבל בפחות מס' אינו ניתר בנפילה וסיים שם שכן דעת הרמב"ן שאינו בטול בפחות מששים בכלול הא אף אם בעינן ס' מ"מ אחרי שראה הרמב"ן בירושלמי דתלינן להתי' אף באיסורי אכילה כ' להדיא דאפילו נותני טעמים אם נפלו מהן בטלו ביבש.

גם לא אבין דברי רמב"ן דכ' ומשמע ודאי דהלקתא כר"ל דהא אמרה להא שמעתתא בגמרא דילן ולא פליג עליה ר' יוחנן הלכך אפילו נותני טעמים אמרינן שאני אומר הא אינו ראיה עכ"פ מגמרא דילן דלא איתמר לדריש לקיש רק בחביות וי"ל דבזה לא פליג ר' יוחנן עליו הואיל דמינכר נפילתו ובירושלקמי דקתני לגבי תאנים ע"ז פליג ר' יוחנן ומניין לנו להקל בשאר איסורין אם לא מינכר נפילתו והא דלא הוכיח הרמב"ן מגמרא דילן דעכ"פ בדבר דמינכר נפילתו תלינן אף אם נתערב פחות ממאה ממה דקאמר רבה לא התיר ר"ל אלא חביות אבל תאנים לא והא תאנים ל"ה דבר שבמנין וחשיב ונתבטל בלא"ה במאה וע"כ דקאי אם נתערב פחות ממאה צ"ל דהסוברים דבפחות ממאה היינו כדי ביטולן לא תלינן בנפל אחד מהן סברו דאלו רבה סובר כר"ל כל שדרכו למנות והוי תאנים דבר שבמנין.

[ובדברי רמב"ם דכתב בתאנים נתערב בק' ע"כ לאו דוקא דהא הוא פסק את שדרכו למנות א"כ אם נתערב במאה נתבטל וע"כ לא דוקא וסובר דאף בתערובות הפחות מקדי בטולן ג"כ תלינן בנפל אם לא בתאנים הואיל דאינו ניכר] עכ"פ קשה על הרמב"ן מה ראיתו מירושלמי דאולי באמת ר' יוחנן פליג שם הואיל דהוי פחות מקדי ביטולן: ובאמת יש להבין למה נקט ר"ל שנתערב בק' בשלמא רב נקט טבעת של ע"ז שנתערב בק' לרבותא אף שההיתר רב מאד בכ"ז תלינן לומר דאיסור נפל ול"א דאיסורא ברוכא נשאר אבל ר"ל ה"ה לו לומר אם נתערב בצ"ט היינו פחות מקדי ביטולן דשיעור תרומה במאה ואסמכוהו אקרא נחמור ביותר וגם דהוי דבר חשוב חבית סתומה ויש בו תרתי פחות מקדי בטולן ודבר שבמנין דאף בשאר איסורין לא נתבטל בכ"ז תלינן לומר דאיסור נפל וכמו שכ' הרשב"א בתוה"ב (שער ב' בית ד') דחתיקה הראוי להתכבד וכדומה אם נתערב אף חד בתרי ונפלהאחת מהן לימ הותרו כולן וכ' והעיקר לכ"ז משום שפבר נתבטל ברוב דבר תורה וכל בדרכן יכולין אנו לתלות עי"ש ועכ"פ זה רבותא ביותר דאף כשיש פחות מקדי בטולן ודבר חשוב א"כ ה"ה לו לר"ל להשמיענו זאת.

וצריך לדחוק דכיון דעכ"פ הוי מדרכן אין רבותא יותר בתרתי מחדא. גם הא ר"ל סובר תרומה בזה"ז הוא מדרכן כמבואר יבמות (דף פ"א) וסובר דחביות סתומות לא בטיל אף שהוא מדרכן אף דסובר דדברים חשובים אחרים ג"כ לא בטיל ומ"מ מה שהוא מדרכן בטל כמבואר שם בתוס' או דוקא תרתי דרכן כמו תאנים בזה בטילין אבל תרומה שיש לו עיקר מה"ת לא נתבטל וחביות סתומות איירי בדבר שיש לו עיקר מה"ת ומ"מ ל"ה רק דרכן א"כ ה"ה להש"ס לומר צריכותא לדר"נ דמדר"ל לא ה"ה ידענו בדבר האסור מה"ת כמו טבעת ואולי טבעת נמי שהוא של ע"ז של נכרי אף דזכו בו ישראל מה"ת יש לו ביטול ומסתמא הישראל ביטלו רק מדרכן כשיזכה בו ישראל ל"מ ביטולו ועכ"פ ל"ה ג"כ רק מדרכן: ויש להעיר ג"כ למ"ש תוס' יבמות לחלק לר"ל אף דסובר כל שדרכו למנות ועיגול בעגולים עולה הואיל דהוי תרי דרכן א"כ אינו ראיה מירושלמי מס' תרומה דר"ל מתיר אף בפחות ממאה לתלות דאיסור נפל דלמא דוקא בתרומות תאנים דהוי תרי דרכן בזה קיל טפי אף בנתערב בפחות מקדי שיעור ביטול דתרומה כשנפל אחד מהם תלינן דהאיסור נפל הואיל דשורש האיסור ל"ה רק מדרכן משא"כ היכא דנתערב איסור דאורייתא יבש ביבש ונפל א' לימ פיון דל"ה שיעור ביטול י"ל דלא תלינן דאיסור נפל.

והרמב"ן בעצמו דהביא ראיה מירושלמי ע"כ דסובר לחלק בין עיקר דאורייתא פתירין קראשון של תוס' יבמות הנז' דהא הרמב"ן בס' המצות בסוף הספר במצוה ששית ששכח הרמב"ם למנות כפי דעתו פתב דציפור ששחטו אותה לטהר המצורע אסור מה"ת מזה אשר לא תאכלו לרבות את השחוטתו ואיסור מה"ת ואוסרת בכ"ש פדאמרינן סוף ע"ז אלו דברים אסורים ואוסרין בכ"ש צפרי מצורע ואם היה איסורן מדבריהם ל"ה אוסרת בכ"ש לפי שאין דבר מדברי סופרים אוסר בכ"ש אלא בדבר שיש לו מתירין כמו שפירש פ"א דביצה חוץ מאיסורי ע"ז מה שהחמירו בו בכל ענין ויש להם עיקר בתורה עכ"ד הרי דברור לו אף אליבא דידן דבדבר שאין לו עיקר מה"ת דאינו אוסרת בכ"ש אף בדבר חשוב ודבר שפמנין ועיין רמ"א (סי' ק"א) דכ' אפילו אינה אסורה רק מדברבנן אינה בטלה בחתיכה הראוי' להתכבד ובכו"פ שם התעורר דדבר שאינו אסור בהנאה רק באכילה באיסור דרבנן דתליא בשני תירוצים של התוס' יבמות הנז'.

וכבר השיגו עליו דזה הפל מוכרח לחלק אליבא דר"ל אבל לר' יוחנן אין לחלק בין דרבנן לדאוריית' וכן משמע שם מדברי הריטב"א. אולם ברמב"ן מבואר דאף לדין בדבר שהוא עיקר מדברבנן בטל אף בדבר חשוב וכ"כ חהר"ל דמה"ת לנו לחלק בזה ולחוק לומר דכוונת רמב"ן אליבא דר"ל דנקט סתמא דאין דבר מד"ס אוסר בכ"ש מלבד דשיל"מ וזהו אף לדין.

עכ"פ מבואר דסו' דאף דבר חשוב בטיל בעיקרו מד"ס א"כ מה הוכחה יש מדברי ר"ל בירושלמי דאף באין בו פדי שיעור ביטול דמותר בנפל אחד מהן לימ' בדבר שאיסורו מה"ת ואף בדבר שעיקרו מה"ת ואדרבא מדנקט ר"ל בש"ס דילן בנתערב במאה חביות משמע דצריף שיתערב דנקא בשיעורן דכדי ביטול רק הואיל דהוי דבר חשוב דאינו בטיל בזה תלינן דאיסורא נפל אף דהוא נגד הרוב לומר דהאיסור ברובא איתא וביירושלמי דנקט בפחות מכדי ביטול הוא בתאנים דנקא דאין לו עיקר מה"ת.

וצ"ע בכ"ז: ודבר שיש לו מתירין דכנייל המסבר בין כל הדברים שאין בטלין דמותר בנפל אחד מהן לימ' כ' הש"ף (ס"ק נ"ז) דלמ"ש הרמ"א דדבר שילמ"ת אין להתיר מפח ס"ס ה"ד בנפל א' מהן דאסור.

ויש להתעורר דבאמת לא מצינו מבואר לתלות דאיסור נפל בדשילמ"ת רק בדברי רשב"א והטור השמיטו הא מדברי ר"ל בעצמו דנקט הדין בחבית תרומה משמע דאין להקל בדבר שיש לו מתירין דהא קאמר בש"ס דאי מדר"ל הו"א ה"מ ע"ז דאין לו מתירין אבל תרומה יש לו מתירין לא והיינו דימפרם לכהן ואף דבאכילה לזרים יאסר מ"מ הואיל דמותר לפהגים ומותר בהנאה ה"ה ס"ד דלא תלינן ועיין ריטב"א ב"מ (דף נ"ג) דשם מבואר דתרומה ל"ה דשילמ"ת ובש"ס זבחים הנ"ל קרי לתרומה דשיל"מ וכתב דהתם הכי קאמר יש לו מתירין דראוי לכהן אימא לא בטלה קמ"ל דבטלה פיון דאין לו מתירין לישראל עי"ש ואי תימא דאף בדבר שיש לו מתירין ממש ג"כ תלינן לומר דאיסור נפל יאמר רל"ק הדין להדיא אף בדבר שיש לו מתירין ממש היינו מה דלמחר יהיה מותר בכירור כמו ביצה שנולדה ביו"ט דנתערבה באחרים ונפל אחד מהן לימ' או חדש וכדומה דגם בזה תלינן דאיסור נפל ומדלא נקט רק תרומה משמע לכאורה דרק מה דאסור באכילה לעולם לישראל תלינן.

וביותר קשה למ"ש הרשב"א בתשובה (סי' תס"ג) להרא"ש ז"ל שהביא ראיה לנדון ממתניתין דסוף (פ"ה) דתרומות נפלה לפחות ממאה וטחנן כו' אם ידוע שהחיתים של תרומה יפה מותר וכתב הרשב"א אלא שיש לי בזה שלפי שהחמירו בתרומה ואסרו עד מאה וסמכוהו אקרא הקלו בה במקומות שלא להחמיר עליה כל כף כו' וכן הקילו בא"מ וגם פאן הקילו לבטל בטוחנן ורואין פאלו של חולין הי' מרובין בשעת נפילה עי"ש א"כ אינו ראיה מר"ל דמתיר בתרומה לומר דשל איסור נפל לאיסור שהוא באמת דשילמ"ת דדילמא רק בתרומה מתיר הואיל שהחמירו ואסרו עד מאה.

אבל בדשילמ"ת הנוהג בכל איסורין במב"מ מניין לנו להקל ולתלות דאיסורא נפל נגד הרוב דיש לומר האיסור הוא ברובא: סי' ד' הא דמהני בנפל אחד לים הוא דוקא מעצמו אבל הפילה אפילו שוגג קנסין אטו מזיד כן מבאר בתוס' זבחים (דף ע"ד) אוילם דעת הרשב"א בתוה"ב וכן הריטב"א סוף ע"ז והרמב"ן שם דבשוגג מותר כמו במבטל איסור לכתחילה וכן העלה הגרא"ו ז"ל (ס"ק כ"ו) והטעם דבמזיד אסור כתב הגהות אש"ר פ' גה"נ משם האו"ז דהוא משום גזירה שמה יקח מן הקבוע ויאכל.

והיינו משום פיון דמה"ת בטל ברוב רק מפני חשיבות אמרו חכמים דלא נתבטל וכיון דיהי' מותר פשיפיל אחד לים יאמר לאכול אף פשיקח מן הקבוע ואף דכשמפיל מותר מטעם ס"ס כמו שכתבו הפוסקים הא מ"מ עיקר הטעם הוא משום דהוי ס' דרבנן והואיל דמה"ת חז בתרי בטל וכמו שכתב הרשב"א בתוה"ב ותוס' שם משום דמדאורייתא ברובא בטל ועיין פ"מ במ"ז (ס"ק י"א) דהקשה הא אף אם מה"ת לא בטיל יתנה מותר מטעם ס"ס דמהני אפי' מה"ת ול"ק דהא יש לנגד זה רוב דנאמר דהאיסור נשאר ברובא לכה צריף לבא מטעם דמה"ת ברובא בטיל.

ומטעם זה חשו לגזור דאם נתיר לו להפיל אחד לים יקח מן הקבוע ג"כ ויאכל אבל נדאי מה דמד"ת איסור ל"ש למגזר שמה יעשה איסור ברור ועיין פלתי (ס"ק ט'): וראיתי בתשובת פני יהושע הנדפס מחדש יו"ד (סי' פ"א) שמה שפד חמתו על מורה אחד שפורה בצמוקים ותאנים ושאר פירות שהתליעו תולעים קטנים מילבין לאין מספר לרחצם במים היטב כמה פעמים ואח"כ לאכלם והעלה מלבד דאין זה ברור ואיכא למיחש שמה לא נשטפו פולם ונשאר מקצתן בלא"ה אסור לבטל איסור אפילו אינו מבטלו בדבר אחר אלא פנונתו להסיר האסור ולאבדו אפ"ה פיון שנקרא שם האיסור אסור לתקנו כמו דגזרו לקנוס אף בהפיל בשוגג אטו מזיד והטעם שמה יאכל בלא תיקון אע"ג דמד"ת קבר נתבטל ק"ו באיסור דאורייתא דאיכא למיגזר שמה יאכל בלא תיקון דהא בגיטין מוכח דר"י קנס בדאורייתא יותר מדרבנן ולא עוד אלא דהכא איכא עוד טעמא אחר ינא שמה לא יתקנו היטב והוכיח זה ממה דחתיכה שבלעה איסור עומדת לעולם באיסור אף אם אפשר לסחטו מותר מ"מ אסור לסחוט האיסור באופן שיצא האיסור בבירור והוא מטעם דאין מבטלין איסור לכתחילה ומלאו לבו בזה לחלוק על תשובת רשב"א דלהפריד האיסור אינו בכלל אין מבטלין ועי"ש באר"ף.

ודבריו בנדאי בזה לחלוק על הרשב"א לא נהירא דטיחת הפחל יוכיח. והטעם דדבר האסור מה"ת ל"ש לומר שיעשה במזיד ויאכל בלא תיקון.

וכן אם היתה ברור הרחיצה שמסיר התולעים מה"ת נחש שיאכל בלא תיקון פינו דמעולם לא חל שם איסור על הפירות רק בשביל התולעים רק באמת תיקון זה אינו ברור וכמ"ש שם אבל לכלול זה בכלל אין מבטלין איסור לכתחילה שניאסר לו להסיר האיסור משום גזירה שמה יאכל בלא תיקון זה לא שמענו ואין לדמות לה גזירה שמה יאכל מן הקבוע דלאו ק"ו הוא אדרבא פינו דאף במה שמפיל אחד לים ידענו שלא הסיר האיסור ואדרבא הוא נגד הרוב דיש לנו לומר איסורא ברובא נשאר ובכ"ז פינו דמה"ת בטיל אם שרינו ליה בשביל זה פשמפיל בידים יתיר עצמו לאכול מן התערובות ג"כ כל אחד בפ"ע דיאמר אדרבא כל הפרוש מרובא פרוש לכה אסרו חז"ל ודעת התוס' דבזה אלימא איסורם עוד יותר מאין מבטלין איסור לכתחילה לגזור שוגג אטו מזיד פינו דבאמת כשיאכל אחד יש לו לתלות דמן ההית' הוא דדבר תורה חד בתרי בטל וזה סברא לומר למיזל בטר רובא לכה לא הותרו רק בנפל מעצמו והרמב"ן והרשב"א וריטב"א לא אסרו שוגג אטו מזיד אבל להסיר האיסור ודאי כ"א יחוש לעצמו ולא יהיה עבריין ח"ו להקל באיסור תורה והא דחתיכה אסורה כבר כתבו פולם דמ"מ נשאר מעט ואף אם באפשרות להפליט כל האיסור ממש גזרו הואיל ונקרא שם האיסור על החתיכה משא"כ בתולעים דלא נאסר מעולם הפרי וזה פשוט וברור: סי' כ"א הא דדברים החשובים לא בטילי דעת האו"ה היכא דלא נולד האיסור רק בתערובות בטלו אף דבר חשוב וכמו שכתבו הפוסקים ורמ"א (סי' ק"ב) לגבי דשילמ"ת ועי"ש בפ"מ משם תשובת חות יאיר.

וראיתי בדו"ח למרן עקיבא איגר ז"ל מס' ביצה (דף י') דהקשה בהא דמת בבית ולו פתחים הרבה פולם טמאים שחז"ל גזרו טומאה על מקום שסוף הטומאה לצאת דרוך שם וכאן א"י באיזה יוציאנו הילכה פולם טמאים ומשמע פינו דכל פתח ופתח הוא בספק טומאה דשמה סוף הטומאה לצאת דרוך שם וכינון דסוף סוף לא נטמאו רק שבפתח א' א"כ יתבטלו הפלים אלו בכלים שפתח הפתחים אחרים פינו דנולד האיסור בתערובות וגם פינו דנפתח אח"כ פתח אחד מהם אף דאין בריירה מ"מ פינו דעתה עכ"פ הפלים שבפתח ההוא בנדאי נטמאו נתלה דבאותו פתח היתה עומד סוף הטומאה לצאת כמו בנפל א' מתערובות לים דתולין דאיסורא נפל פינו דמה"ת ברובא בטיל וא"צ לדון עוד ע"ז דנפל וה"נ פו נימא דהנה פלים הו הו שנתפשט הטומאה לשם דדרו אותו פתח עמד הטומאה לצאת עכ"ד: ונראה לי שישב דהא עכ"פ קודם שנתברר והוציא המת הו כל הפתחים עומדים בספק דלא ידענו באיזה פתח יוציאו ואז אסור כל הפלים שפכל פתח ופתח דעל כל הפלים שפתח כל פתח יש ספק דלמא יתברר אח"כ שיוציאו דרוך שם ויודע דעשה איסור והיכא דיתברר אח"כ הדבר ממילא יש לומר דאף ספק דרבנן ג"כ לחומרא וכמו דכתב הרדב"ז (ח"א סי' ס"ב) בספק אבילות דלא אזלינן לקולא אלא בס' שאי אפשר להתברר אבל ס' שאפשר להתברר דלמחר יודע שהיה שמועה קרובה ולא קיימו מצות אבילות לא אזלינן ביה לקולא עי"ש ועיין מ"ש דיני יו"ט (סי' ט"ז) וה"נ דכונתיה עכ"פ קודם שנתברר איזה פתח פולם עומדי בספקו חל שם האיסור מס' על כל א' ואחד ול"ש לומר בזה שיתבטל פינו דעכ"פ יהי' ניקר אח"כ איסור על פתח א' א"כ פולן בספק עומדין ול"ש בזה למיזל בטר רוב דהרוב לא יגיד העמידות שיתברר אח"כ פינו דאפתחוק איסור פתח האחד ולא ידענו איזה פתח יתברר לכה פולם טמאים.

ושוב ל"ק נמי קושיא השנייה דנתלה בהפתח שנופתח פיון דמעול' לא הנה ניכר ההיתר ג"כ בפ"ע משעה שנולד הס' ואז הוכרחנו להכניס פולם בספק ולאסור דומה קצת לאם נולד ההיתר והאיסור בתערובות דמעולם לא ניכר פמו ביבמה שרקקה דם דלא שיניך ביטול וה"נ אף דמקודם היו פולם מותרים משעה שנפל הס' נכנסו פולן בהכרח לבית הספק מצ"ע שלא ידענו פיצד יתברר בזה אינו דומה לנפל אחד מהתערובת לים דתולין בהאיסור.

ועיין פ"מ בש"ת (פ"א) בתקירתו פאם אין ההיתר מבנרר בשום פעם אם חד בתרי בטיל ואף אם נתערב קודם חד בחד ונתוסף אח"כ אחד שרי שם הוי ההיתר מבנרר מתחלה משא"כ אם ל"ה מבנרר י"ל דל"א חד בתרי בטיל עי"ש במשלו ובנד"ד י"ל דגרע פיון דיכול להיות שיתברר אח"כ שיוציאו מן פתח זה שמשמש בהכלים א"כ כל פתח ופתח הוא בס' שפא יתברר שזה האסורה ואסיר' עכשיו לכן ל"ש ביטול בזה.

ואף דיידענו דרף פתח אחד הוא סוף טומא' לצאת ולא יותר מ"מ פיון שאין הרוב מבנרר בשום פעם נעתידות לא נתברר עכשיו ל"ש ביטול ברוב ועי' ח"ד (סק"א) ובמ"ש (סח"י) ואוקי באתרו ועיין מתנייתין נדרים פ' השותפין בנדרי הנאה זה מזה דאסור בדברים של אותו עיר כגון בה"כ ותיבה וספרים וקשה דיתבטל חלקו ברוב חלקים של אותו עיר ואף במרחץ ובה"כ דהוי קרקע דל"ש ביטול מ"מ הפל מטעם חשיבות והוא מדרבנן עיין רש"י גיטין (דף נ"ד ע"ב) דמה"ט ל"ש ביטול בקרקע וא"כ שם דנולד האיסור בתערובות נימא דיתבטל.

ול"ש לומר שם דמזון של חבירו לא נתבטל פיון דאינו מפקיע ממנו שום מזון רק לומר דתשמישו הוא מן הרוב ונימא דנתבטל ובפרט שאר דברים ואף דהוי דשילמ"ת מ"מ בנולד האיסור בתוך התערובות בטל אף בדשילמ"ת.

ואולי היכא דהוי תרתי דבר חשוב ודשילמ"ת ל"מ אף בנולד בתערובות וגם י"ל דשם אף ההיתר ל"ה מבנרר וניכר לעולם וכה"ג גרע וכעין סברא זו פתב הנו"ב בספר דורש לציין די"ג בהא דאחת מבנותיה ל"א מבנו דצריכין כ"א חמשה גיטין ואף במת אחד ול"א דנתבטל וניזיל בטר רוב וע"כ דבע"ח ל"ב וכ' דזה ל"ה בנולד איסור בתערובות רק פאלו נולדו האיסור וההיתר בתערובות עי"ש וכ"ש בהך דשותפין דמעולם ל"ה ניכר ההיתר בפ"ע.

גם י"ל פיון דאסור לו ליהנות מן מזון חבירו וזכותו נשאר לעולם הוי פמזון חבירו דל"ש ביטול ועיין תשב"ץ (סי' קל"ה) ובמהרי"ט (סי' ה') דמדבריהם מבואר דבקונם שהוא פהקדש ל"ש לומר דמזון חבירו ל"נ וכמבואר מדברי תוס' מעיל' (דף כ"א) ועיין שם שמעתיא (ש"ו פ"ד) דבנכסי גבוה לעולם אין דנין בו תורת מזון רק תורת איסור שבו עי"ש ויבואר אי"ה במ"א בזה.

ועיין בקרית ספר למבי"ט (פ"ו) דמעשר שני דכ' פיון דאפשר בחילול ל"ב וצריך לחלקן מה"ת ודבריו תמוהין מתוס' מעילה ה"ל וי"ל דמע"ש עדיף דעומד לפדיון והוי פמזון דלא בטיל: סי' כ"ב דברים החשובים דאפילו באף לא בטל ואם הוא מאיסור הנאה אסור כל התערובות בהנאה רק יכול למפוך לנכרי חוץ מדמי איסור שבו עיין ש"ף (סי' ס').

ק"י ס"ק ב' וכו' הכו"פ שם משם הרשב"א דא"צ לומר בפירושו חוץ מדמי איסור רק מוכרו סתם וחיידש הפלתי דצ"ל דהגוי א"י מהשער שמוזיל לו דאי יודע מחזיק לו הגוי טובה והוי נהנה מאיסור הנאה כמו דאסור ליתן מתנה ולא משמע פן מסתימות הפוסקים.

וגם קצת יש להוכיח מדברי רמב"ן מ"ד פסחים פ"ק כ"ש דלא איכפת לן בזה פניו דאין מוכר ונותן לו גוף האיסור דצ"ל הרמב"ן שם אחר שהביא דברי ירושלמי דהא דבגד שצבעו בקלפי ערלה ידליק ואינו רשאי למכור חוץ מדמי איסור מטעם דשמא יחזור הגוי וימכרנה לישראל כתב ולמדו שאין שבת עצים בפת ושבת כרפר בגד וקליפין בצביעה חשוב איסור בעיני' שיהא הכל נחשב כאיסור עצמו כמו שעל' ע"ד רבים שאלו פן היאך נתיר אותן במכירה חוץ מדמי איסורין ונהלא הוא עצמו אסור ליתן אותו לכותי בין במקר בין במתנה ומין הנשקפין הוא עכ"ל ואי איברי דמוכר לו והעכו"מ א"י מהשער כלל ומאמין לישראל כל מה שהוא אומר אם רב אם מעט ואף דמבליע דמי האיסור מ"מ אין הקונה מרגיש בזה ואין פאן החזקת טובה וכמו שכתב הכו"פ מה זה שכתב הרמב"ן דאסור ליתן אותו לכותי בין במקר בין במתנה ונהיה לו להוכיח רק ממה דאינו חייב בשריפה ע"כ דאינו חשוב איסור בעיני' א"ו משמע פניו דאינו מוכר לו שבת האיסור וגם פניו דל"ה בעיני' וא"ח בשריפה יכול ליתן לו או למכור חוץ מן האיסור ולא איכפת לן בהחזקת טובה פניו דאינו מתכוון לזה: ועיין תוס' חולין (דף צ"ט ע"ב) ד"ה והלקחא דכתב אם גיד אסור בהנאה הא דמוכרין ניקור בשור לגוי אעפ"י שגיד מעורב בו דא"נ מעות אלא על דבר שיש בו טעם ולא על הגיד והוסיף האו"ה (פלל כ"א ד"ה) דאם מכרו לו במשקל אז יפחות לו כדי משקלו הרי אף דהגוי יודע השער ופוחת לו מ"מ אינו אסור ול"ה פנותן לו מתנה האיסור הנא' פניו דאין האיסור הנאה מופרד בפני עצמו רק בתערובות והוי פלא אפשר ולא מכונן ועיין תוס' פסחים (דף כ"ב ע"ב) ד"ה ואבר בהא דהוכיח ש"ס ב"מ דצער בע"ח לאו דאורייתא דאם היתה טעונה יי"נ אין זקוק לה דאע"ג דאף בחנם חשיב משתפר באיסור הנאה פניו דאינו מתכוון.

שחיזיק לו טובה משום צעב"ח חשיב כמו לא אפשר ולא מפניו דשרי וה"נ דכונתיה כדי שלא לאסור עליו ולהפסידו ממון של ההיתר הוי לא אפשר ולא מיכונן ואף לתירוץ השני בתוס' שם דאיברי שלא בפני עכו"מ דאין מחזיק לו טובה היינו שם דעושה בכוננה הפריקה משא"כ פאן דאינו מתכוון על החזקת טובה רק למכור ההיתר ועיין מ"ש בדיני פסח (סי' י"ד וס' ט"ו): ולכאורה יש להבין בדברי רמב"ן דכ' דשבת צביעה אינו כבועין ואמאי הא לדין הוא איבע' דלא איפשט' ש"ס ב"ק (דף ק"א) אם יש שבת סממנין ע"ג צמר או לא והיינו אם חזותא מילתא הוא או לא ומבואר שם בש"ס דאף לעגנן טומאה רביעית דם שנבלעת בכסות הא דרואין אם מתכבסת הכסות ויוצאה ממנה רביעית דם טמאה ואם לאו טהורה היא רק בדם תבוסה דרבנן מקולי רביעית שנו פאן הא בדאורייתא אם חזותא מילתא הוא הוי כדבר בעיני ומטמאה ועיין תשובת ר"ן (סי' ע"ז) מזה דאם חזותא מילתא הוא הוי כאלו גוף האיסור שם ולא נתבטל ואסור אף היכא דהוי גורם היתר בהדי איסור ממה דמבואר דאם מילתא הוא מטמא באהל עי"ש וא"כ לדין דבעיני לא איפשטא שפיר קתני במתניתין דידליק ולא יכול למכור לגוי חוץ מאיסור הנאה שבו פניו דהוי כדבר בעיני ואסור ליתן במתנה או במקר ומן הנשקפין הוא כמ"ש רמב"ן: וראיתי במתנה אפרים הלכות מ"א (פט"ז) שהקשה על הר"ן סוף פ' כל הצלמים

שכתב דשאר איסורי הנאה אפילו לא נתבטל מה"ת יכול למכרו חוץ מדמי האיסור דהא אם לא נתבטל מד"ת היאך יכול למכרו ונהלא מצותו בשריפה ומהירוש'למי ליפא ראיה דאיפא למימר לית להו דחזותא מילתא היא.

ומהתימא עליו שלא הביא דברי רמב"ן דהוכיח באמת מזה דל"ח פאיסור בעינ' שיהיה הכל נחשב פאיסור עצמו ממה דמותר במקרה וע"כ דסובר אף אם חזותא מילתא הוא ונחשב פדבר בעינא מ"מ פיון דהוי פדבר שאין בו ממש אף דלענין טומאה חשוב כבעין מ"מ אינו בחיוב שריפה ואינו אוסר שיתהפך ההיתר פאיסור עצמו וא"כ גם דברי ר"ן נכונים דאף פשלא נתבטל מה"ת ויש בו בנו"ט ואף אם טעם פעיקר דאורייתא ונתהפך ההיתר לאיסור היינו לענין טעימה דחשיב' האוכל בטעמא ואסור באכילה אבל מ"מ ל"ח פאיסור בעינ' שיהיה אסור למפור לגוי חוץ מדמי איסור וק"ו הוא מן צביעה דשם אם חזותא מילתא הוא הוי כמו בעין ממש אף לענין טומאה פמבנאר מש"ס הנז' ואעפ"כ אינו אוסר ההיתר שלא יהי רשאי למפור לגוי חוץ מדמי איסור כ"ש היכא שנתערב ונותן טעם דלענין טומאה חשיב פאלו פבר נתבטל ול"א לענין טומאה טעם פעיקר פמבנא' מדברי תוס' בכורות (דף כ"ב) רק לענין אכילה הואיל דחשיבות האוכל בטעמא הוי אכילת איסור אם פן ק"ו דל"ה פאלו האיסור הוא בעין לאסור עליו למכרו לגוי חוץ מדמי איסור שבו: ומ"ש המח"א דאפשר הירוש'למי לית ליה חזותא מילתא הוא זה דוחק גדול פיון דבש"ס דילן לא איפשטא האיבעיא ולדעת הראשונים דאם היה מופשט מן דעת הירוש'למי דחזותא לאו מילתא הוא לא הנה שביקינו פשיטת הירוש'למי מספיקא של ש"ס דילן.

אולם היה מקום לומר דקושית רב חגאי בירוש'למי הי' מדלא קתני במתניתין תקנה דרשב"ג ליפשט מניה דחזותא מילתא הוא ולכך אסור למפור דחייב בשריפ' וע"ז מתרץ דחיישינו לשמא יחזור הנכרי וימכור לישראל אבל לדין אם חזותא מילתא הוא י"ל פלאו החשש דשמא יחזור וימכור לישראל אסור למכור לנכרי אף חוץ מדמי איסור הואיל דהוי פאיסור בעינא.

אולם דעת הרמב"ן והר"ן לא כן הוא רק אף אם חזותא מילתא מ"מ אינו נחשב פאלו הכל איסור עצמו ולכך מותר למכור חוץ מדמי איסור שבו: וי"ל להמבנאר בתשובת ר"ן שם דהא דמתרץ בש"ס ב"ק שם מבגד שצבעו בקליפה ערלה דידליק דהנאה הנראית לעינים אסרה התורה היינו אף דגלי רחמנא פחד מאיסורי הנאה היינו ערלה דחזותא מילתא מ"מ לא ילפינו משם לשאר איסורי הנאה ממה דמיתינו שם פתר הכי למפשט דחזותא מילתא מדתנא בגד שצבעו בקליפי שביעית ידליק ודחיינו שאני התם דאמר קרא תהיה בהניתה תהא ואם איתא פיון דגלי רחמנא פחד מאיסור הנאה דחזותא מילתא הוא הה"ד לכולהו לימא פיון דגלי לגבי ערלה הה"ד לכל איסור הנאה אבל לגבי גזל ונגזל חזותא לאו מילתא א"ו דס"ל לתלמודא דאי בגזל ונגזל חזותא לאו מילתא הוא פאיסור הנאה נמי לאו מילתא הוא אלא היכא דגלי ביה קרא דחדוש הוא גלי ויהיכא דלא גלי לא גלי עיי"ש וא"כ לדבריו לגבי ערלה לכ"ע חזותא מילתא הוא ואף עפ"כ קאמר בירוש'למי הטעם דאסור למכור לנכרי הבגד משום דשמא ימכור לישראל ובלא"ה הי' מותר למכור חוץ מדמי איסור שבו הרי דל"ח ההיתר פאיסור עצמו: וראיתי בס' בני

יעקב סוף הספר שאל' ג' שהביא דברי תשובת ר"ן הנ"ל וכו' דבדברי תוס' שם קשיא לי שכ' וא"ת תיפשוט מני' איפכא דחזותא לאו מקלתא הוא מדאצטריף רחמנא למימר ערלים לגבי ערלה וכתבו די"ל דאיפכא למילף מהכא דחשיב פאלו הוא בעינן וקשה דא"כ כף בעינן למיפשוט משביעית ודחינן ש"ה דאמר קרא תהיה תקשה דאיפכא למילף איפכא דלאו מקלתא ותו ליכא למימר גילף משם דא"כ תרי קרא ל"ל וע"כ דהוי שני פתובי הפאין פאחד ואין מלמדו ולא קשה כלל לענ"ד דהא לגבי ערלה אצטריף קרא למיסר חזותא ושביעית לא נוכל למילף דל"ה רק איסור עשה משא"כ ערלה שהיא בלאו לכה פריה הש"ס משביעית ומתוך דגם שם גלי קר' תהי' בהנחת' ילפינן מזה דחזות' מקלת' וגבי שביעית לא אייתר הקר' דתהי' דכמה למודים ילפינן מינן' כמבואר בתו"כ ובש"ס קידושין (דף נ"ח) וש"ס ע"ז רק ממילא ילפינן ג"כ איסור חזותא מה שלא נוכל למילף מערלה דשם הוא איסור לאו ומ"מ לגבי גזול ונגזל האבועיא הוא שפיר אם ילפינן משם או לא.

ואדרבא דברי ר"ן צריכין ישוב מ"ש דלגבי ערלה גלי קרא דחזותא מקלתא היא ומשם לא ילפינן לשאר איסורין אף באיסור ע"ז אי לא משום דגם גבי ע"ז פתיב תהיה כמו לגבי שביעית עי"ש בסוף דבריו דמניין לו לומר דזה חידוש הוא ולא ילפינן מן ערלה דלמא ילפינן באמת כל איסורין משם דלענין איסורי הנאה חזותא מקלתא היא מבנין אב דערלה לכל איסה"נ ולגבי שביעי' צריף קרא הואיל דל"ה לאחר הביעור לכל היותר רק איסור עשה ועיין רמב"ן עה"ת פ' בהר דדעתו דאף עשה ליכא לאסור בהנאה אחר זמן הביעור ובאמת קשה עליו מהא דבגד שצבעו בקליפי ערלה דנדליק וכבר עמד ע"ז בס' תוספת יוהכ"פ יומא (דף פ"ד) עי"ש אבל יותר מן עשה לא יש לכה צריף הש"ס לרבות מתהיה דלא נוכל למילף מערלה.

אבל לגבי כל איסורי הנאה י"ל דילפינן מבנין אב דערלה. וצריף ישוב: אולם המעיין בסיום תשובת הר"ן שם יראה דאף לגבי ערל' ושביעית דגלי קרא מ"מ אם חזותא לאו מקלתא אף לגבייהו חזות' לאו מקלתא ול"ה פדבר בעינ' ומה דאסר בהו הכתוב חזותא לא חשיב כגוף האיסור אלא גרמת הנאה הוא דאסרה התורה והיכא דהוי גורם ההיתר ג"כ מותר מטעם זוז"ג א"כ צדינן י"ל דאם באמת חזותא מקלת' וחשיב גוף האיסור ל"ש ביה למפור חוץ מדמי איסור.

ואין להקשות לדבריו דגורם הנאה הוא שאסר הכתוב בערלה ושביעית א"כ שאר איסור הנאה גורם איסור הנאה כזו מותר הא בש"ס מבואר תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של פלאי הפרם חדש יומץ ומבואר כל דליכא זה וז"ג רק פוליה גורם דאיסור בכ"כ וע"ז אסור ואמאי הרי גורם הנאה לא נאסר כ"א בערלה ושביעית וצביעה מבואר בר"ן ע"ז דחמור מהיסק ואי צביעה מותר כ"ש היסק וראיתי שבס' חק"ל יו"ד (סי' ס"ז) הניח בזה דברי ר"ן בצ"ע אולם ל"ק חדא הא פלאי פרום ילפינן מן ערלה כמו דמצינו דערלה בשרפיפה כמבואר סוף תמורה וכתבו רש"י ותוס' שם דאתקש לכלאי פרום ובכ"כ פתיב פן תוקד אש וכיון דיש היקש ערלה לכ"כ כ"כ אתקיש כ"כ לערלה דגורם הנאה כצביעה והדלקה אסור מה"ת בכ"כ ועוד נדאי גם בכל איסורי הנאה עכ"פ מודה הר"ן דמדברין אסור: ובאמת לפי הנראה מדברי ר"ן ע"ז דשבח עצים בפת וכרפר בבגד ל"ה

רק איסור דרבנן היינו לאסור הבגד ואף דגלי לן רחמנא לאסור הדלקה וגורם הנאה מ"מ לא גלי דהבגד אסור מה"ת או הפת פינו דהוי גם גורם של היתר רק מטעם דשבח עצים בפת הוי בנזכר גורם האיסור וי"ל דהא גם בצבע הוי גורם של היתר ג"כ כמ"ש הלח"מ (פט"ז) ממ"א דאינו אלא ע"י אור של היתר דהסממנים בלא אור לא עבדי פלום ומ"ש נשם הטעם פינו דאין שני הגורמים פועלים דבר אחד ל"ה זוז"ג כמו שכתבו תוס' ע"ז (דף מ"ח) משם הר"ש כפר תמה עליו בס' שעה"מ הלכות חמץ דהא דעת רש"י ורמב"ם דאף כשאין הגורמי שוין הוי זוז"ג וכמבואר בר"ן שם.

וע"כ הא דאסור בגד שצבעו בקליפי ערלה הוא מטעם כמו דאמרינן יש שבח עצים בפת והוי בנזכר האיסור ואסור אף שיש גורם דהיתר כמו כן אמרינן יש שבח סממנים בבגד וכמו שכתב השעה"מ שם רק הוא כ' דהא דדחי הש"ס גבי ערלה הנאה הנראה לעינים אסרה התורה היינו דגלי קרא דחזוּתא מלתא הוא ובאמת למסקנת הר"ן גלי קרא רק דגבמת הנאה אסרה התורה והיא דהוי זוז"ג מותר אם בכ"מ חזוּתא לאו מילתא הוא פינו דל"ה פגוף איסור רק פגורם ממילא גם בצבע היא דאיכא לשבח הצבע גורם דהיתר מותר רק בבגד שצבעו בקליפי ערלה לבד י"ל דהש"ס רצה למפשט מהו מתניתין דע"כ דחזוּתא מלתא הוא וכדבר בעין ול"מ ביה זוז"ג וכמו שכתב הר"ן דאי לאו מילתא הוא אמאי ידליק הא הצבע בא ע"י גורם דהיתר הנאה ג"כ שהוא האור וכמו שכתב הלח"מ וע"ז מתרץ הנאה הנראה לעינים אסרה התורה ובפירוש רש"י אף דא"ב ממש רק מראה וממילא צריך להדליק הבגד דכמו דהחמירו חכמים בשבח היסק דאמרינן יש שבח עצים בפת וחמור משאר זוז"ג פינו דנזכר תועלת העצים בפת ואסור הפת פן נמי יש שבח סממנים עכ"פ בבגד לאסור עליו אף במקום גורם דהיתר ולעולם חזוּתא לאו מילתא הוא וא"כ אינו ראי' מירושלמי דאף באיסור דאורייתא יהיה מותר למכור חוץ מדמי איסור.

וראייתו שם בשעה"מ שעמד ע"ד הר"ן שם דלמד מדברי הירושלמי דיש שבח סממנים בבגד ואין להתיר במקום זוז"ג ולמה לא מגופה דמתניתין דבגד שצבעו בקליפי ערלה ידליק אע"ג דהוי זוז"ג וכקונשית הלח"מ וכתוב דבעי לאתויי אף לדעת רמב"ן דלמסקנת הש"ס דע"ז לא שרינו ירקות בימות החמה דהוי שני פעולות ול"ה זוז"ג וזה אינו הא המעיין שם בר"ן יראה דשם בנדון אשר דן עליו במנעלים שמרפף העור בחנומץ האסור ומפין אותו לקבל הצבע ואעפ"כ דן שם מטעם זוז"ג אף דאין הפעולות שוין ויש ליישב בקל להמעיין בתשובת הר"ן שם דהוא רוצה להוכיח מירושלמי דאף היא דהוי שני גורמים וזוז"ג מותר מ"מ שבח סממנים עדיף כמו דיש שבח עצים בפת חשיב בנזכר איסור ואסור אף אם יש גורם היתר ואף אם זוז"ג מותר ולכן לא הביא להוכיח ממתניתין די"ל דמתניתין אתיא כמ"ד זוז"ג אסור כמו דסתם רבי במתניתין דחדש יומין וכמו דע"כ צ"ל לדעת הר"ן ע"ז (דף ס"ו) דסובר דלא אמרינן יש שבח עצים בתבשיל רק בפת וצריך לומר לדבריו הא דקתני מתניתין דערלה שם תבשיל שבשלו בקליפי ערלה ידליק היינו דרבי סתם דזוז"ג אסור פן נמי אינו ראיה מנגד שצבעו בקליפי ערלה דידליק שהוא מטעם דיש שבח סממנים ע"ג צמר ואסור אף אם יש גורם ההיתר לכך הביא ראיה מן ירושלמי: והנה באמת יש להבין בדברי ר"ן שם מס' ע"ז שכ' וחוכה הית' לומר להחמיר דלא שרינו הכי אלא כשנתבטל כדינו מה"ת דרשב"ג בהאי גונא קאי דת"ק

קאָמער יינ"ס שְׁנָפֶל פֿוֹלָה אָסוּר בַּהֲנָאָה לֹאמֵר דָּאוּסֵר בַּכ"ש וְלִית לִיהַּ תַּקְנֵתָא בְּיַמְפֹּר
וְרַשְׁבֵּי"ג פֿליג וְכִינֹן דָּאִין הִתִּירוּ שֶׁל רַשְׁבֵּי"ג רְנוּחַ דַּת"ק פֿליג וְאַנֹן נָמִי לֹא סְמֵכִינוּ עֲלֵיהּ
בְּיַנֵּן קְרוּב הָיָה לֹאמֵר דָּאִיהוּ נָמִי לֹא אָמַר אֶלָּא פֿשְׁנֵתְבִטֵּל פְּדִינוּ מַה"ת אָבֵל פֿל שְׁלֵא
נִתְבַּטֵּל לֹא אֶלָּא שְׁפִינוּ שְׁהַקְשָׁה בִּירוּשְׁלָמִי עֲלֵה דְמַתְנִיתִין דְּבָגַד שְׁצַבְעוּ בְּקִלְפֵי שֶׁל עֶרְלָה
מִשְׁמַע דָּאָף בְּשְׁלֵא נִתְבַּטֵּל אָמַר רַשְׁבֵּי"ג וְאַנֹן נָמִי סְמֵכִינוּ עֲלֵיהּ בְּסַתֵּם יֵינָם וְאַשְׁאֵר
אִיסוּרִים שֶׁל תּוֹרָה וְכִינֹן דְּבִאַמַּת מִצַּד הַסִּבְרָא וְרֵאזֵה הָיָה נִרְאָה לְהַחְמִיר וְשְׁלֵא לְסַמְּוֵה
עַל תַּקְנֵתָא דְרַשְׁבֵּי"ג הֵיכָא דְלֹא נִתְבַּטֵּל וּבִבְאַמַּת הַדְּבָר פְּתִימָא דְבִינֵן בְּיַנֵּן בַּכ"מ מַב"מ בְּטֵל
חַד בְּתַרֵּי וּבַכ"ז מְחַמְרִינוּ שְׁלֵא לְסַמְּוֵה עַל תַּקְנֵתָא דְרַשְׁבֵּי"ג וְלַגְבֵּי שְׁאָר אִיסוּרִין אֲשֶׁר לֹא
נִתְבַּטֵּל מַה"ת דְּלֹא יִדְעֵנוּ אִם אָמַר רַשְׁבֵּי"ג תַּקְנֵתָא בְּזֵה נְסַמְּוֵה עֲלֵיו לְכֹן בְּאַמַּת מִצַּד הַסִּבְרָה
נְכוּנִים דְּבַרֵּי ר"ן לֹאמֵר שְׁלֵא נְסַמְּוֵה עַל זֶה לְמַפְּוֵה חוּץ מִדְּמֵי אִיסוּר פֿל הֵיכָא דְלֹא נִתְבַּטֵּל
רַק הֵר"ן סוּמְוֵה עֲלֵיו מִמַּה דְּהַקְשָׁה הִירוּשְׁלָמִי הָא בְּאַמַּת י"ל דְּשֵׁם ג"כ מְדַאוּרֵינֵי מְוֹתֵר
דְּהוּי זִוּ"ג וְכִמוּ שְׁכַתֵּב הַלַּח"מ.

וְהֵר"ן דְּסוּבֵר דָּאָף אִם הֵיכָא דָּאִין הַפְּעוּלוֹת שְׁוֹיִן ג"כ חֲשִׁיב זִוּ"ג א"כ לִיכָא רַאִי לְגַבֵּי
אִיסוּר דְּאוּרֵינֵי וְרַמְבֵּי"ן י"ל לְשִׁיטְתוֹ דְּזֵה ל"ה זִוּ"ג הוֹכִיחַ שְׁפִיר מִהִירוּשְׁלָמִי מִשֵּׁא"כ
לְדַעַת ר"ן. גַּם יֵשׁ מְקוּם לֹאמֵר אָף אִם ל"ה גוֹרֵם דְּהִיתֵר פֿלֵל דְּקוֹשְׁתֵי הִירוּשְׁלָמִי א"ש
מ"מ לַמ"ש תוֹס' ב"ק שֶׁם לְהַקְשׁוֹת הָא לר"י דְּגוֹר בְּעֶרְלָה פְּרִי מְפָרִי מִבְּפוּרִים וְאִין
סוּפְגִין עַל הַיּוֹצֵא אֶלָּא מִן הַזִּיתִים וְעוֹנְבִים וְהַיּוֹצֵא מִשְׁאֵר פִּירוֹת מְוֹתֵר הַיּוֹדֵי יֵאָסֵר לְצַבְּוֹעַ
בְּמִשְׁקִיָּה מַה"ת וְכ"ש בְּמִים שִׁישְׁרוּ בְּהֵם הַקְּלִיפִין וְכַתְּבוּ דְלֹא אִיצְטְרִיף קָרָא אֶלָּא שְׁלֵא
יִצְבַּע בְּזִיתִים וְעוֹנְבִים וּבִיּוֹצֵא מִהֵם אוֹ בְּמִשְׁוֹת שֶׁל עֶפְרוּרֵי הַקְּלִיפִין הַנְּטַחְנִין וּמִיָּהוּ לֹא
יִצְבַּע דְּקַתְנֵי בְּפִרְיֵתָא מִיָּרִי שְׁפִיר בְּכָל עֲנִינֵי צִבְעֵי דְעֶרְלָה וּמִשְׁקִיָּהוּ בְּכָל עֲנִין וּמִדְּרַבְּנֵן
וּקְרָא לֹא אֶתְיָא אֶלָּא כְּדַפְרֵי שִׁית הֵרִי דָּאִם אִינוּ צוֹבַע בְּמִשְׁוֹת הַצִּבְעֵי רַק בְּמִשְׁקִיָּהוּ הַיּוֹצֵא
חוּץ מִזִּיתֵי וְעוֹנְבִים וְכ"ש אִם שׁוֹרֵה הַקְּלִיפִין בְּמִים וְצוֹבַע בְּהֵן לֹא נֵאָסֵר רַק מִדְּרַבְּנֵן וְכִינֹן
דְּקַתְנֵי סַתְּמָא בְּמַתְנִיתִין בְּגַד שְׁצַבְעוּ בְּקִלְפֵי עֶרְלָה מִשְׁמַע בְּכָל עֲנִין אָף בְּמְקוּם דְּלֹא נֵאָסֵר
ע"י הַצִּבְעֵה מַה"ת ע"ז שְׁפִיר הַקְּשׁוּ בִירוּשְׁלָמִי לְמַה לֹא קַתְנֵי תַּקְנֵתָא דְרַשְׁבֵּי"ג דִּימְכַר
חוּץ מִדְּמֵי אִיסוּר הֵינֵנוּ בְּמְקוּם דְּלֹא נֵאָסֵר מַה"ת וּמִנִּינֵן לְנוּ לְהַקֵּל כ"כ וְלֹאמֵר דָּאָף בְּאִיסוּר
תּוֹרָה בְּמְקוּם שְׁלֵא נִתְבַּטֵּל דִּיכּוֹל לְמַפְּוֵה חוּץ מִדְּמֵי אִיסוּר.

וְצִרִיף לֹאמֵר דְּהֵם סְבָרוּ כְּאִידֵךְ תִּירוּץ דְּתוֹס' שֶׁם דְּשׁוֹמֵר לְפָרִי חֲמוּר וְאָף מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא
מִשׁוֹמֵר דְּפָרִי דְעֶרְלָה אִסוּר מַה"ת אָבֵל לְתִירוּץ הֵרֵאשׁוֹן שֶׁל תוֹס' בְּאַמַּת דָּאִינוּ רֵאזֵה
מִהִירוּשְׁלָמִי: וּבְסִפֵּר קְרִית סִפֵּר מִבְּעַל מִבִּי"ט רֵאזֵה (פֶּרֶק י"ו) מַמ"א שְׁכַתֵּב וַז"ל וְנִרְאָה
דְּצִבְעֵה וְאַפִּיָּה וּבִישׁוּל לְחוּד הוּא דְּאִיסוּר מְדַאוּרֵינֵי בְּעֶרְלָה וְכ"כ דְּהָא אָסוּר לִיקְנוֹת
מִהֵם וְאַפִּילוּ בְּמִשְׁהוּ מַד"ת אָבֵל פֿשְׁעֵבֵר וְנִהְנֵה שְׁצַבְעֵי וְאַפִּיָּה וּבִישׁוּל שְׁנֵתְעֶרְבָה הַהֲנָאָה
בְּדָבָר שֶׁל הֵיִתֵר הֵרִי הוּא בְּטֵל מְדַאוּרֵינֵי בְּרֹבָא וְל"ת דְּחִזּוּתָא וְהַפִּירָא בַּאִסֵּה"נ חֲשִׁיבָא
בְּנו"ט וּמִמִּשְׁוֹת בְּאַכִּילָה דְּאִיסוּר מְדַאוּרֵינֵי דְּהָכָא הוּי כְּמִין בְּמִינוּ דְּבִטֵּל מַה"ת בְּרֹבָא
אַפִּילוּ הוּי בְּנו"ט בְּשֵׁא"מ וּמִדְּרַבְּנֵן הוּא דְּאִיסוּרֵינוּ דְּחִזּוּתָא מְלֵתָא הוּא וְרוֹאִין הַצִּבְעֵי כְּאִלוּ
מִמִּשְׁוֹת שֶׁל אִיסוּר מְעוֹרָב בְּבָגַד וְהַנְּאוֹת הָאִיסוּר נִקְבְּרַת כְּפַת וְתַבְשִׁיל וְאַפִּילוּ אִין הַנְּאוֹת
הָאִיסוּר אַחַד מִמֵּתִים מִמַּה שְׁנֵתְעֶרְבֵי בּוֹ עַד שִׁיעֲלוּ בְּאַחַד וּמֵאֵתִים בְּעִירוּב אַחֲרִים אָבֵל
מְדַאוּרֵינֵי בְּבִישׁוּל בְּרֹבָא אַפִּילוּ אִיכָא חִזּוּתָא וְהַיּוֹצֵא סְגִי דְּבָכֵל גּוֹנָא הוּא דְּאָמַר קָרָא
אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטוֹת דְּגַמְרִינוּ מִנִּיהּ דְּאִזְלִינוּ בְּתַר רֹבָא עַכ"ל וְלְדַבְּרֵי א"כ וְדָאִי אִינוּ רַאִי

מן הירושלמי כלל להתיר בתקנתא דרשב"ג במקום דלא מתבטל מדאורייתא אף דברי
מוקשים במ"ש דאפילו איכא חזותא והפירא הא זה איבעית הש"ס אם חזותא מילתא
ואז הוי פגוף איסור אף לעגנן טומאה ונאסר הפגד מדאורייתא: גם יש להבין פיון דעיקר
סמיכות של הר"ן דאף באיסור שלא נתבטל פדינו מותר למפור הוא על ירושלמי הנז'
הא להדיא מבואר ירושלמי סוף ע"ז ומודה רשב"ג בפיון לתבשיל שהוא אסור פיון דהינו
מכשיר לתבשיל שיהיה יפה לאכילה ובר"ן סוף ע"ז מביא דברי הרשב"א משם ראב"ד
דס"ל דינו שנתערב במים אם יש שיעור שישכשיר המים שיהיו ראויין לשותתן ע"י
בתורת יין ה"ה ככבשין ע"ז (ל"ח) דאסורין בהנאה ול"מ למפור חוץ מדמי איסור פיון
שכל תערובות זה הוכשר ע"י היין והרשב"א הביא לו סעד מירושלמי הנז' דכל מכשירי
אוקל מודה רשב"ג וכנראה שם שפסדים הר"ן להראב"ד בדיון זה ועיין ביאורי הגרא"ו
(סי' קל"ד ס"ק ח"י) ומשמע אפילו בסתם יינם וא"כ מניין לנו להתיר בתקנתא דרשב"ג
באיסור שלא נתבטל כמו נותן טעם וע"כ קושית הירושלמי גבי פגד שצבעו היה על
סוגי צביעה שלא נאסר רק מדרבנן וכנ"ל.

גם צריך להבין הכי מה דמכשיר התבשיל יהיה יותר חשיבת מנותן טעם ממש הא אף
בדבר המעמיד דחשוב פאלו האיסור בעינא לדעת רוב הפוסקים הוא רק מדרבנן ונו"ט
ממש הוא דאורייתא ואפ"ה מבואר בש"ס דילן (דף ס"ה) עובדא דההוא פרי דחטי דנפל
עליה חביתא דיון נסו שרייה רבא לזבוניה לעכו"מ ומזה יליף באמת ר"י מפריש
במרדכי פ"ב דפסחים לגבי חמץ בתרנגולת הנאסר מבליעת חמץ דרשאי למפור לנכרי
דאינו מוסיף בשביל בליעת האיסור וכן האו"ה (סי' כ"א ס"ו) כ' בכל איסורי הנאה
אפילו נבלע טעמו במאכל ויש בו בנו"ט מאחר שאינו אוכלו ואינו נהנה מטעמו מותר
למכרו והביא ראיה מעובדא דע"ז הנז' ובמרדכי שם פתב ויש לחלק דהתם ביי"נ דרבנן
וכ"כ ריטב"א ע"ז שם דיש שפירשו משום דאין יי"נ אוסר בהנאה אלא במינו ואעפ"י
שאין בו ששים אלא היכא דמוקים אוקמי ואינו נכון שכל איסור שבעולם תערוכתו ה"ה
פמוהו אלא טעמא דהכא משום דסתם יי"נ הוא וקיי"ל אפילו יין ביי"נ ימכר בנלם חוץ
מדמי יי"נ שבו והכא בדמי חטים גרידי הוי מזבני להו עכ"ל הרי מבואר דבסתם יינם
עכ"פ אפילו כשנותן טעם מותר.

ק"ו שמהראוי להתיר תבשיל המופש' ע"י סתם יינם. ובריטב"א (דף ע"ד) הביא ג"כ
דברי הראב"ד והירושלמי הנז' דמודה רשב"ג בפיון לתבשיל שהוא אסור ואין לו תקנה
וכ' פיון שהוא מכשיר כל התבשיל ונחשיב פאלו הפל אסור וכיון שנותן בו טעם אין לו
תקנה וכתב ואפשר שאין זה גמרא דילן מדפריט הקא טובא ולא פריט הא עכ"ל ואם
פוננתו על סתם יינם הא מפורש בגמרא דילן דאף בנו"ט מותר למפור ובסתם יינם איירי
ע"כ שם כמו שכתב לעיל ואם פוננתו על ודאי יין ג"כ כ' לעיל להדיא דאסור בנו"ט
ואסור למפור וע"כ צריך לפרש בדבריהם בדבר המכשיר ונו"ט עדיף ונחשיב פאלו
הפל אסור מנו"ט ממש.

וכה"ג מצינו בדמאי חולין (דף ז') שהתירו חכמים טעם גמור ואסרו חמץ שאור ותבלין
ועי"ש ברש"י לפי שהוא מתקן הפל והוא עיקר הרי אף במקום דאמרינן דנתבטל ברוב
ולא חיישינן על הפרות הטעם מ"מ בדבר דלטעם עביד' גרע ונקר' זאת עיקר ועמ"ש

בְּדִינֵי שֶׁבֶת (סי') אוּלָם בְּכ"ז רְאִיּוֹת וְסִמְכוֹת הָר"ן פִּינּוֹן שֶׁהוּא עֵיקָר עַל הִירוּשָׁלַיִם מִבְּגָד שֶׁצָּבְעוּ וְשָׁם נִדְאֵי הָיוּ כְּמִכְשֵׁיר הָאוּכָל וּמִבְּאֹרַר בִּירוּשָׁלַיִם דְּמוּדָה רַשְׁפִּי"ג פִּינּוֹן לְתַבְּשִׁיל וְלְרַשְׁפִּי"ג אֵין חִילּוּק בֵּין יַיִן לְשֶׁאֵר אִיסוּרִין וְע"כ דְּכַוְּנָת הִירוּשָׁלַיִם עַל אוֹפְנִים דל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וצ"ע בכ"ז: וְנִדַע דָּאֵם נִתְעַרְב חֵד בְּתַרְי יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דג"כ הֵדִין דִּיכּוֹל לְמַפְּנֹר חוּץ מֵאִיסוּר הַנָּאָה י"ל דְּדוֹקָא פִּינּוֹן שְׁנַתְּבַטַּל מֵה"ת אָבַל אִם נִתְעַרְב חֵד חֲתִיכָה שֶׁל אִיסוּר הַנָּאָה בְּחֲתִיכָה שֶׁל הֵיתֵר בְּזָה י"ל ל"כ"ע פִּינּוֹן דְּהֵאִיסוּר הוּא בְּעֵין וְעַל כָּל חֲתִיכָה נוֹפֵל הַסָּפֵק שֶׁמָּא זֹאת הָאִיסוּרָה וְאִם הוּא מֵאִיסוּרִין שֶׁצָּרִיף לְמַיִם בּוֹ שְׁרִיפָה אוֹ קְבוּרָה צָרִיף מִסָּפֵק לְמַיִם מְצוּתוֹ עַל הַשְּׁנֵי חֲתִיכוֹת בְּזָה י"ל ל"כ"ע דְּאִיסוּר לְמַפְּנֹר הֵהֵיתֵר בְּכ"מ שֶׁהוּא פִּינּוֹן שֶׁאִינוֹ מְבֻנָּר וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי רַמְבַּ"ן מְלַחְמוֹת פְּסָחִים הַנִּזְ"ל דְּהֵיכָא דְּהֵאִיסוּר הוּא בְּעֵינָי לֹא נִתִיר אוֹתוֹ בְּמַכִּירָה וְרַק הֵיכָא דְּנִתְבַטַּל מֵד"ת פְּדִינוֹ בְּזָה מוֹתֵר אָבַל לֹא בְּחֵד בְּחֵד וּבפ"מ כְּתִב וְיִרְאֶה אִפִּי לִיכָא כ"א חֵד בְּחֵד דְּהָא אָרְג בְּגָד אוֹ אָפָה פֶת בַּע"ז מְהֵי חוּץ מְדַמֵי אִיסוּר וְלֹא נִרְאֶה כֵן מְדַבְּרֵי רַמְבַּ"ן דְּשָׁם ל"ה בְּעֵינָא מְמַשׁ אָבַל בְּדַבָּר שֶׁהוּא בְּעֵינָא מְמַשׁ אִף דִּישׁ חֵד הֵיתֵר מ"מ פִּינּוֹן שֶׁהוּא בְּתַסְרוּבוֹת וּכ"א מְהֵן עוֹמֵד בְּסָפֵק נ' דְּאִיסוּר לְמַפְּנֹר.

וְרִאִיתִי בַּפ"מ או"ח בְּפִתְיָה לְהַלְכוֹת פְּסַח (ח"ג פ"ג) שֶׁם הֶעֱמִיק הַרְחִיב הַדִּיבּוּר בְּעֵינָן תַּעְרוּבוֹת לְמַפְּנֹר חוּץ מְדַמֵי אִיסוּר וְכִתְב דְּבַלַח בְּלַח בַּא"מ פְּחוֹת מְשֻׁשִׁים דְּמְהֵי חוּץ מְדַמֵי אִיסוּר וּכ"ש יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ חֵד בְּחֵד פְּרַשְׁפִּי"ג חֲבִיּוֹת בְּחֲבִיּוֹת אִף חֵד בְּחֵד כְּמוֹ שֶׁכְּתִב הָר"ן ע"ז וְרִאִיָּה מִירוּשָׁלַיִם שֶׁהַקְּשָׁה מִבְּגָד שֶׁצָּבְעוּ עַכ"ד וְלֹא מְצִאתִי בְּזָה דְּחֲבִיּוֹת בְּחֲבִיּוֹת חֵד בְּחֵד דִּיהֵיָה מוֹתֵר לְמַפְּנֹר פִּינּוֹן דְּחַל עָלָיו מְצוּת אִיסוּר וְכְמוֹ דְּמוּכַח מְדַבְּרֵי רַמְבַּ"ן הַנִּזְ' נִדְאֵי אִיסוּר לְמַפְּנֹר חוּץ מְדַמֵי אִיסוּר.

וְגַם דְּלֹא חָל כָּלֵל הַקְּנָנִין שֶׁל הַזּוֹכָה אִם אֵין הַדְּבָר מְבֻנָּר וְעוֹמֵד לְהַתְּבַרֵר וּמְזַפָּה לוֹ שִׁיזְפָּה בְּדַבָּר אֲחָד אֲשֶׁר הִי מְבֻנָּר מִקוֹדֵם דוֹקָא לֹא חָל כָּלֵל הַקְּנָנִין כְּמִבְּאֹרַר אֲצִלִי בַּמ"א מְדַבְּרֵי יְרוּשָׁלַיִם מַס' פֶּאָה (פ"ה) בְּמַתְנֵי דְּשַׁבּוּלָת לְקַט שְׁנַתְּעַרְבָה בְּגָדִישׁ כּו' אֲלֵא מְזַפָּה אֵת הָעֵנִי בְּכָל הַגְּדִישׁ וּפִי' הַרַע"ב בְּכָל הַגְּדִישׁ ע"מ לְהַחֲזִיר וּבָא לִיד הָעֵנִי אוֹתָהּ שַׁבּוּלָת שֶׁל לְקַט וְעַמֵּד שָׁם בְּתוֹס' רַע"א ו"ל לְמָה צָרִיף לְזַפּוֹת בְּכָל הַגְּדִישׁ בְּמַעֲמַלָה"ח הָא אֲפָשֶׁר לְתַקַּן שִׁיגְבִיָּה כָּל הַגְּדִישׁ לְקַנּוֹת בְּזָה הַשַּׁבּוּלָת שֶׁל לְקַט כָּל הֵיכָא דְּאִיתָא.

אוּלָם בְּאֵמַת מְבֻנָּר כֵּן כַּמ"ש הַרַע"ב בְּיְרוּשָׁלַיִם שָׁם וּמִבְּאֹרַר הַטַּעַם דְּהָיוּ כְּמְזַפָּה מִיַּמִּינוֹ לְשִׁמְאָלוֹ פִּינּוֹן שֶׁמְזַפָּה לוֹ רַק שַׁבּוּלָת הַיְדוּעָה בְּשִׁמְאָה וְאִינָה מְבֻנָּר אִיזָה הוּא לֹא שִׁינִיף קְנָנִין בְּכַה"ג פִּינּוֹן דְּאִינוֹ מְבֻנָּר וְלֹא יִתְבַרֵר וּבַמ"א יְבוֹאֵר הַדְּבָרִים בְּטַעַמָם וְה"נ פִּינּוֹן דְּאִינוֹ יְכוֹל לְקַנּוֹת חֲתִיכָה דְּהֵיתֵר בְּלִבָּד דְּאִינָה מְבֻנָּרָת רַק לְזַפּוֹת בְּשִׁנְיָהֶם א"כ בְּהַכְרַח מוֹכֵר לְהַנְּכָרִי הָאִיסוּר הַנָּאָה ג"כ וְאִיסוּר: ס' כ"ג הַמַּתְּבָּאֵר מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים דְּאִיסוּר לְמַפְּנֹר לְנִכְרֵי אִף דְּבָר דְּאִין בּוֹ רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּהָא צְבִיעַ' לְגַבֵי בְּגָד בְּסִמְמָנִין הַשְּׁרוּיָן לְשִׁיטַת תוֹס' ל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְכֵן בְּגָד הַנָּאָרְג בְּכַרְכָּר ל"כ"ע לֹא נֶאֱסַר הַבְּגָד מְדְאוּרִייתָא וּפֶת וְשְׁנַתְּבַשֵּׁל בְּעַצֵי אִיסוּר אִף בְּאִבּוּקָה כְּנִגְדוֹ דִּישׁ שְׁבַח עֲצִים ג"כ ל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וּבְכ"ז קָאָמַר בִּירוּשָׁלַיִם דְּלִכְף אִיסוּר לְמַפְּנֹר לְנִכְרֵי מְטַעַם דְּחִיִּישִׁינּוֹן שֶׁמָּא יִחְזוֹר וְיִמְכְרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אִמְרִינוּ בְּזָה דְּהָא ל"ה רַק ס' דְּרַבְּנָן וְכֵן כְּתִב הַטוֹר וּש"ע (ספ"ו) דְּאִיסוּר לְמַפְּנֹר בִּיצַת נְבִילָה לֹא"י אִף דל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וּבְנוּב"י מֵהַד"ת חִיו"ד (ס' קצ"ג)

כתב פינן דהד תששא ששא יחזור הא"י וימפרנו לישראל מצינו בפסחים (דף מ') בארפא דטבעא בחושת' ובע"ז בכרי דחיתי דנפל עליה יזן ובחולין (דף ס"ד) שאין מוכרין ביצה טריף' ובגד שעבד בו פלאים דבכל הני איסורי דאורייתא ניהו ואין ללמוד מזה שלא למפור דבר האסור מדרבנן דאין פאן רק ספק ששא ימפרנו לישראל וס' דרבנן לקולא וברי"ף ורא"ש חולין לא נזכר רק ביצת טריפה ר/ק הטור מזכיר ג"כ ביצה טריפה ותמה עליו מאין למד פו ולכן הקיל שם בתרי דרבנן.

ולמ"ש גלמד שפיר מבגד שצבעו בקליפי ערלה דל"ה רק דרבנן וגם הדין קתני בסתמא אף בערלת חו"ל וגם מבגד הנארג בכרפר דג"כ לכ"ע ל"ה רק דרבנן לאסור הבגד. גם בתוספתא שלפנינו הגירסא ביצת נבלה וטרפה.

ועיין ר"ש ותוי"ט (פ"ג מ"ו) מערלה ואף תרי דרבנן נשמע דאסור לדעת תוס' ב"ק דהיוצא מקליפי ערלה חוץ מזיתים וענבים הני רק איסור דרבנן ומדאורייתא נתבטל אף מלא הסיט דהא דדבר חשוב לא נתבטל הוא רק מדרבנן ואעפ"כ אסור למפור מטעם ששא יחזור וימפרנו לישראל.

ועיין מהרי"ט חיו"ד (סי' ו') שכת' אע"נ דחיתים שנבללו הני איסור דרבנן כמ"ש רמב"ם הל' חמץ וכי מוכר לגוי הני ס' אם ימפרנו לישראל וס' דרבנן לקולא אלא לכתחילה שאני ובעל ג"פ בס' עץ הדעת כתב א"כ מאי מקשי לרבא מבגד שעבד בו פלאים וקנן' הנו"ב על המרדכי.

ולא קשה כמ"ש וכן בשל"ה הקדוש (דף ע"ט) כתוב לדעתו דחל קדושת שביעית בפירות גוים אסור לקנות מהן דנתפס המעות בקדושת שביעית וחישינו שיבא ליד ישראל אף אי שביעית בזה הזמן דרבנן מ"מ חישינו והוכיח מחיטי הנז' שיש רק חשש חמץ ובכ"ז אסור.

ובאמת גוף האיסור למפור דבר האסור לא"י הוא תקנתא דרבנן כמו דנראה מדברי תוס' חולין (דף צ"ה) ד"ה ובנמצא דמה"ד ל"ה לן למיחש דאזלינן בטר רובא. וברשב"א שם כתב אף דהני לפני דלפני דלא מפקדינן אפ"ה אסור דדבר קרוב הוא ובדאי משוינן ליה עי"ש ונראיתי במקו"ח (סי' תס"ז) שכתב דעיקר האיסור הוא משום דאין מבטלין איסור לכתחילה דאם הנה מותר לערב לבטל איסור ולערב מכ"ש שהנה מותר למכרו לא"י דכשיקח הישראל ממנו יקח מתערבות ומתריץ דזה קושית הח"י שם על שיטת המג"א גבי חיטי חמץ דל"ח ששא יטחנם וימפרם והקשה ניהוש ששא יקחנו הישראל להשהותו ויעבור על ב"י וכתב פינן דאיתנן עליו רק מטעם דהני כמבטל איסור ומבואר דעת המג"א (סי' תמ"ז) דאסור לבטל חמץ קודם פסח כדי לאכלו בפסח ומותר לבטל כדי להשהות לכו רשאי למפור ודבריו סותרין ד"ע שכתב (סי' תמ"ז ס"ק ד') טעם הדבר דמותר לבטל לח בלח כדי להשהות דלענין בל יראה פשנתערב בלח בס' לאו מטעם ביטול ברוב אתנין עלה רק פינן שטעמו וממשו אזיל החמץ מכל ושוב אינו נראה ומצוי והני כמבוער והני רק כמפסיד צורת החמץ ול"ה כמבטל איסור משא"כ לענין אכילה דמטעם ביטול ברוב אתנין עליה הני כמבטל איסור לכתחילה.

א"כ זה דוקא פְּשֻׁתָּעָרֵב לַח בְּלַח אֶבֶל בְּגִידוֹן דַּתס"ז הַקְּמַח בַּפ"ע יִהְיֶה חֲמֵץ גָּמוּר רַק שְׁמוֹתָר לְיִשְׂרָאֵל מִטְעָם בְּיִטּוּל שְׁנִתְעָרֵב בְּחִיטֵי הַיִּתָּר שְׁבָכָל עוֹלָם א"כ מִטְעָם בְּיִטּוּל אֲתִיבָנָה עָלֶיהָ שׁוֹב שִׁינָה אִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחִילָה לְעַנְנָה ב"י כְּמוֹ לְעַנְנָה אֶכִּילָה.

וּלְדַבְּרֵי רִשְׁבִּי אֲדַכְּתֵב דְּכֹנְדָאֵי מְשׁוּיָנָה לִיה בְּלֵא"ה א"ש קֹנְשִׁית הַח"י שְׁם דְּדוֹקָא אִם יֵשׁ לְחֹוֹשׁ שְׁיִמְכּוֹר פְּמוֹת שְׁהָן שְׁאִינּוּ נִיפְרָ אֶבֶל אִם פְּמוֹת שְׁהָן נִיפְרָ הָאִיסוּר וְאִין לְחֹוֹשׁ רַק דְּלָמָּא יִטְחָנָה הָא"י וְיִמְכּוֹר הַקְּמַח זֶה בַּל"ס אִינוּ קְרוּב לְנֹדָאֵי וְשׁוֹב הָוֵי יוֹתֵר מְלַפְּנֵי דְלַפְּנִים.

וז"פ.

וְעוֹד אִם נֹאמֵר דְּעֵיקָר הַטְעָם הוּא מְשׁוּם דְּאִין מְבַטְלִין אִיסוּר הוּא דְּאִינוּ רִשְׁאֵי לְמַפְּנָה מִמֵּילָא פְּשֻׁתָּעָרֵב הָאִיסוּר לִית לָן בַּה וְלְחֹוֹשׁ שְׁיִטְחָנּוּ הָא"י וְאִז לֹא יִהְיֶה נִיפְרָ זֶה נְעֻשָׂה אַח"כ שְׁלֵא ע"י יִשְׂרָאֵל: אִף בְּאֶמֶת יִקְשָׁה אִם נֹאמֵר דְּמִטְעָם זֶה אִיסוּר לְמַפְּנָה הָא לְרוּב הַפּוֹסְקִים הֵיכָא דְּאִינוּ נִהְנָה מִן הָאִיסוּר וְלֹא נִתְפָּוּן לְבַטְלוֹ אִין בּוֹ מְשׁוּם אִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחִילָה כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחַ הָר"ן ע"ז (פ"ב) דְּאִם לֹא פֻן לְהַסּוּבְרִים אִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחִילָה הוּא אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָ אִף צִינּוּתָה הַתּוֹרָה לְהַגְעִיל כְּלֵי בָּן יוֹמוֹ וְעֵינָן פ"ח (ס"י ס"ד) מְשָׁם תְּשׁוּבַת הָרִיב"ש א"ו פִּינּוּ דְּאִין פְּנוּנְתוֹ לְבַטְלָה אִף שְׁמַתְבַּטְל מִמֵּילָא לִית לָן בִּי וְכְמוֹ דְּמְבֹאָר ש"ע (ס"י פ"ד) לְגַבֵּי נְמָלִים בְּדָבָשׁ א"כ כָּאֵן נָמִי הוּא אִינוּ מְכֻוּן לְבַטְלָה הָאִיסוּר רַק לְמַפְּנָה לְהָא"י דְּבָר הָאִיסוּר לוֹ וְשְׁלֵא יִפְסִיד אֶת שְׁלוֹ וְהוּי כָּאִינוּ מְכֻוּן לְבַטְלָה.

וְעֵינָן פְּרִי תֵאָר (ס"י צ"ט סק"ח) דְּבִהְכָּרַח צ"ל דְּהָא דְּאִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחִילָה הוּא דְּאוֹרְיִיתָא הוּא הַלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינֵי וְכָא הַהֲלָכָה ע"ז דְּלְכַתְּחִילָה אִיסוּר וּבְדִיעֵבַד שְׁרֵי דַאל"כ מִי אִיפָא מִיִּדֵי דְּאֶסְרָה תּוֹרָה לְכַתְּחִילָה וְהַתִּירָה דִיעֵבַד וְכִינּוּן שְׁפָן י"ל דְּאִיסוּר לְבַטְלָה אִיסוּר אִף לְהַאֲכִילוֹ לְגוֹי דְּהָדָּ מְלִתָּא עֲצָמָה אֶסְרָה הַתּוֹרָה לְבַטְלָה אִיסוּר אִף שְׁלֵא לְהַאֲכִיל לְיִשְׂרָאֵל עי"ש.

וְלֹא כֵן מְשָׁמַע מִדְּבָרֵי הָרֵאשׁוּנִים הַנֶּ"ל דְּסָבְרוּ בְּשָׂאִין פְּנוּנְתוֹ לְבַטְלָה מוֹתָר דְּרַק פְּשֻׁתָּעָרֵב לְבַטְלָה וְלִהְנוֹת מִן הָאִיסוּר אִסוּר גַּם מ"ש מִי אִיפָא מִיִּדֵי דְּאֶסְרָה תּוֹרָה לְכַתְּחִילָה וְהַתִּירָה דִיעֵבַד לֹא אֲדַע לְמָה לֹא הָא צוּרָם אֲוֹן בְּכוֹר יֵשׁ לָאוּ מְפֹרֵשׁ וּבְדִיעֵבַד מוֹתָר וְכֵן אֶסְרָה תּוֹרָה שְׁלֵא לְמַפְּנָה אִיסוּר הַנָּאָה וּבכ"ז הַדְּמִים מוֹתָרִין אִף דְּמְבֹאָר הַטְעָם בְּיִרוּשְׁלָמֵי שְׁאִין זֶה דְּמִיָּהָן מ"מ הָא אֶסְרָה הַתּוֹרָה גַּם גוֹרָם הַנָּאָה שַׁע"י מְכִירָה וּבכ"ז הַדְּמִים מוֹתָרִין וְעֵינָן תְּשׁוּבַת חוֹת יָאִיר (ס"י מ"ו) שְׁכַתֵּב בְּאֶמֶת שְׁלֵבּוֹ מֵהַסֵּת ע"ז דְּכִינּוּ דְּאֶסְרָה הַתּוֹרָה אִף גְּרַמַת הַנָּאָה אֲמַאי הַדְּמִים מוֹתָרִין אוּלָם הַטְעָם שְׁל הַיִּרוּשְׁלָמֵי מְבֹאָר בְּרֵאשׁוּנִים רִשְׁבִּי אֲוֹרְיִיתָא חוֹלִין (דף ד') שְׁאִין זֶה דְּמִיָּהָן וּל"ה חֲלוּפִין וְלֹא אֶסְרָה הַתּוֹרָה רַק מְעֻשָׂה הַמְכִירָה וְהַדְּמִים מוֹתָרִין כ"כ אִף דְּאֶסְרָה תּוֹרָה לְבַטְלָה הָאִיסוּר מ"מ אִי עֲבִיד מְהֵנִי פִינּוּ דְּאִף אִם נְעֻשָׂה מִמֵּילָא מוֹתָר כַּמ"ש הַב"ח (ס"י ס"ד) אוּלָם בְּאֶמֶת פִּינּוּ דְּלֹא יִדְעָנוּ מְקוֹר בַּתּוֹרָה הָאִיסוּר לְבַטְלָה אִיסוּר לְכַתְּחִילָה לְדַעַת רָאב"ד מֵהַכָּרַח ש"ס סוּגְיָא דְּזִרְוֵעַ בְּשִׁלְהָ שְׁהוּא דְּאוֹרְיִיתָא מוֹכַח לוֹמֵר שְׁהוּא מְהַלְכָה אוּלָם י"ל בכ"ז שְׁהוּא רַק הֵיכָא שְׁמַתְפָּוּן לְבַטְלָה וְלִהְנוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הָרֵאשׁוּנִים הַנּוֹ וְי"ל פְּשֻׁמְאָכִיל לֹא"י לִיכָא אִיסוּר בְּבִיטּוּל אִיסוּר עַכ"פ קֹשָׁה לוֹמֵר דְּמְכִירַת הָאִיסוּר לְנִכְרֵי יְהִי כְּמַבְטְל אִיסוּר פִּינּוּ דְּאִינוּ מְתַפָּוּן לְזֶה וְגַם דְּלָמָּא לֹא יָבֵא לְכָלֵל זֶה דְּהַיִּשְׂרָאֵל הַמוֹכְרוֹ מְכִירוֹ וְיִדְוֵעַ מְקוֹם הָאִיסוּר וּמְכֻוּן רַק שְׁלֵא

בפסיד ועיניו ר"ן ורמב"ן וריטב"א ע"ז (דף מ"ו) הא דזורעין תחתיה ירקות אף דזוז"ג אסור לכתחילה היינו נטיעה שעושה האיסור בינדים הוי כמבטל איסור לכתחילה משא"כ בירקות דבא אח"כ ועי"ש ברמב"ן הרי פינן דאינו מתכוון לבטל מותר וה"ל דכונתיה במכירתו הביטול איסור בא אח"כ ממילא וגם אינו נדאי גמור שיקנה הישראל ל"ש איסור דאין מבטלין איסור לכתחילה: וקצת י"ל דהיא הנותנת פינן שזה שמוכר יודע ומפיר את האיסור אצל הנכרי שמוכר לו גרע ובכה"ג י"ל דלא נתבטל ברוב ואם הולך אח"כ ישראל אחר וקונה מבית הא"י את זה נכשל באיסור להמבואר רמ"א (סי' קי"ד) כה"ג אם ידוע שיש מקצת שנותנים בו יין אסור לקנות מהם בבתייהם דכל קבוע כמע"מ דמי ועיניו כו"פ (סי' ק"י) דאף אם אינו נכיר האיסור במקומו מ"מ אם ישראל אחר יודע מינכר האיסור קרינו ליה פינן שידוע שלישאל אצל אחר בסוף עולם נכיר האיסור והח"ד שם משיג עליו מתוס' נזיר (דף י"ב) באומר לשליחו צא וקדש לי אשה דהא דאסור בכל הנשים הוא רק מדרבנן אף שידוע שהשליח והאשה נדאי יודעין עי"ש ובפ"מ אולם אינו ראיה משם דהא יותר יש להקשות דנודע לעדים שנתקדשה בפניהם אולם י"ל דדלמא הנה מכוסה פניה ולא הפיר אותה דמהני ג"כ כמבואר באה"ע (סי' ל"א) ובא"מ ושם פינן בשעת קידושין הנה ביז עדים לברר ולגלות פניה לדעת אותה מהני והוכיח במשור פן מדברי ר"ן גיטין וא"כ אף אם נאמר דבנודע לאחד הוי קבוע היינו פשוטע בנדאי שנודע אבל אם יש ס' אם נודע לכ"ע ל"ה קבוע וכ"כ להדיא הפ"ת (סי' ק"י) וכיון דיש לומר דקדשה וכיסתה פניה באופן שלא נודע אח"כ להעדים ל"ה קבוע לכך לא הקשו הפ"מ והח"ד ידיעת עדים רק דעכ"פ נודע להעדים ל"ה קבוע לכך לא הקשו דידיעת אדם אחד משוי ליה לקבוע רק אם הוא בפנינו יכול להעיד ולברר הספק וזה רק באיסורין דע"א נאמן אבל בדבר שבפירו דבעיני שני עדים וע"א א"נ לברר ולומר שזאת היא המתקדשת ולהוציא אותה מחזקת פניה פאשר בארתי באורח בזה במ"א ויבואר אי"ה באה"ע לכך לא משוי ידיעת אחד שלא יהיה נאמן לברר כנודע איסור אבל במקום שנאמן לברר אז חשיב כקבוע ועיניו בדברי חיים יו"ד (סי' ד') בזה.

ולפ"ז י"ל דלכך אסור למכור דבר האסור לישראל לגוי מחשש שמא יקנ' ממנו הישראל ויהיה נכשל בבלי דעת שנודע לישראל אחד ונכיר האיסור ולא שייך ביטול ולמיזל בתר רוב.

שוב ראיתי בס' המקנה סוף פ"א דקידושין שכתב לתרץ קושית העולם בהא דמבואר בש"ס לא אמרה תורה שלח לתקלה הא בטל ברובו דעלמא וכתב דל"ק פינן שאותו המשלח יכול להיות שיפיר אותו בטביעת עין או באיזה סימן אסור לס' לתבירו פינן דאצלו הוא נכיר איסור ודבריו לא הבנתי הא הוא אינו נותן לתבירו וגם אינו ברור שכתבירו יקחנו אולם למ"ש י"ל דהוי עכ"פ כקבוע ולכך אסור למכור וחסשו חז"ל בזה שלא לספק ולערב איסור הנכיר לאחד אף דלא מכניין לבטל ואף באיסורי דרבנן כנ"ל: אף מ"מ בהכרח מצינו חילוק בזה בין איסור דאורייתא לדרבנן דבתוס' יבמות (דף דף פ"א ע"ב) ד"ה כולן וזבחים (דף ע"ב) כתבו בהא דקאמר בירושלמי דלכך ידליק משום דאסור למכור לנכרי שמא יחזור ומכרונו וכתבו אע"ג דפת עפוי"ם אסור פינן דשרי בהנאה חיישינו שמא יקנה ממנו ישראל ליתן לפועליו נכרים ועיניו תוס' יו"ט (פ"ג מ"ט) דע"ז דכיון ג"כ מדעתו לחשש הלזה והדברים נפלאים הא מבואר ש"ס ע"ז (דף ס"ה)

הוא פרי דחיקי דנפל עליה חביתא דיי"ג ושרני רבא למיטחני ולמפינהו ולזבונניהו לעכו"מ וכן פסקו כל הפוסקים הרי דלא גזרו חז"ל על זה שלא למכור דבר האסור בהנאה לישראל לנכרי אף שישראל יכול להיות שיקנה ויספור שמותר בהנאה ויקנה להאכיל לעבדיו.

ובהכרח צריף לחלק דבחשש רחוק פנה שיפשל ישראל שיקנה שלא במתפנין מאיסור הנאה ל"ח רק בדבר האסור מה"ת ושם איירי בסתם יינם וכמו שפתיב הריטב"א שם והמרדכי פ"ב דפסחים וצ"ע בזה.

ועיין חידושי רמב"ן ע"ז סוף פ"ג וגם על דבריו יש להקשות מש"ס הנז' וע"ד במלקמות פסחים הנז' וצריף לדחוק פמוכין: סי' כ"ד פתיב הב"י (סי' ק"ט) משם הגהות ש"ד בשם א"ז דדבר יבש ולא אסור אלא מדרבנן אם נתערב אפילו חד בחד מותר באכילה לשני בני אדם ויחיד הוא בדבר זה ואין לסמוך עליו ובתו"ח (פ"ל ל"ט) כ' מותר לשני בני אדם פירוש לישראל וגוי והרא"ש חולק ע"ז בפ"ק דביצה ובמנ"י שם פתיב לא מצאתי בדברי הרא"ש שם שום הכרח שחולק הרא"ש על הגהה זו ועיין פתיב מ"ש בזה.

ולענ"ד פונת הרמ"א בתו"ח לדברי הרא"ש ביצה (דף י"ד סי' כ"א) שכ' וז"ל וצריף ליזהר שלא לדוה תבלין פדרפן היכא דידע מאי קדירה בעי לבשולי דלא ידענו כמאן הלכתא וא"ל בשל סופרים הלך אחר המקיל דמר מיקל בחד צד ומר מיקל בחד צד וכ"כ התוס' שם הרי אף דממ"נ חד שרי ומ"מ פנין דלא ידענו הי גיהו לקולא ובתרתאי אי אפשר להקל דממ"נ בחד אסור לכו מחמרינו בתרתאי פן נמי בנידון דנתערב חד בחד אף דחד הוא היתר מ"מ פנין דלא ידענו הי גיהו בהכרח צריף לאסור בתרתאי.

ואף דיש קצת לחלק וי"ל בשלמא שם חז"ל לא ידעו באיזה להקל ובאיזה להחמיר ואם נאמר שכל אחד מקיל לעצמו כפי שיזדמן לו אף דהוא בעצמו לא יעשה תרתאי דסתרי מ"מ אם יקנה הברירה ביז כל אחד לבחור במה שירצה להקל יעשה אחד ודאי איסור אבל פאן נאמר דמה שהוא אוקל הנה הית' ונחתיכה השנייה נשארה לאיסור מ"מ זה יקנה פחוקא לתלות בזה יותר מבזה ומה"ט בב' שבילין אחד טהור ואחד טמא והלכו ב' בני אדם ובאו לשאול בב"א אף דמדינא שניהם טהורים מטמינא לתרנוני ועבדינו נגד החזקה של טהרה דכ"א פי היכא דלא להוי פחוקא דנעשה דבר שאי אפשר להיות ולטהר אחד ולטמא חבירו אף אם יתבצה אי אפשר דאמאי תלינו טפי בזה מזה ועיין תוס' נדה (דף ס') ד"ה באנו וה"נ דכנותיה ועוד דאם נקל לזה לאכול אח"כ פשכב' אכל זה שוב יאמר אחר שהראשון היתה של איסור וזאת של היתר מטעם ספק דרבנן לקולא ויבא א' ממ"נ לידי איסור לקב' ל"א בזה בשל סופרים להקל וז"פ וברור דכנות של התו"ח על דברי הרא"ש הנז'.

ועיין מג"א או"ח (סי' תקל"ח ס"ק ב) ובבאיורי הגרא"ו שם: והנה לכאורה קשה על הא"ז ממתינתין דמס' דמאי (פ"ו מי"ב) ע"ה שאמר לחבר קח לי אגודת ירק לוקח סתם ופטור ואם אמר שלי זה וזה של חבירי ונתערבו חייב לעשר ואפילו הן מאה ועי"ש בהרע"ב ב' פירושים עכ"פ לדברי השני פירושים יקשה אמאי אם נתערבו חייב לעשר אם נאמר דחד בחד בדרבנן אף דאיכב' איסורא מ"מ אזלינו לקולא אמאי חייב לעשר הא כל חיובו דחבר הוא שלא להוציא מת"י דבר שאינו מתוקן ואם נותן להע"ה את שלו

אינו חייב לעשר נימא לקולא דנותן לו את שלו וגם שם הוי רק מעשר ירק דרפגן ודמאי דרפגן ובכ"ז מתמרין דדלמא מחליף את שלו בשל ע"ה הרי דבאיקבע איסורא ל"א סדר"ב לקול' ועי"ש תוס' יו"ט דשל מאה הוי רבותא אע"ג דשל ע"ה הן מאה אפי"ה לא אזלינן בתר רוב ונימא דמה שנתן לע"ה הרי הו' שלו אלא אמרינן שפא מחליף האחת שלו ונמצא מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן ויש להתבונן בדבריו מה רבותא הא אף אם נתערב במאה עכ"פ פנרא' אינו חייב לעשר רק האגודה האחת שנתערב שלו וצ"ט חלקים הוא של ע"ה וסוף כל סוף הוי בנתערב חד בחד דנגד אגודה אחת שלוקח לעצמו צריף לעשר חלופיו בכ"מ שהוא עכ"פ מבואר דאף בדרפגן בנתערב חד בחד לא אזלינן לקולא ושם עדיף מנתערב איסור בהיתר דבתערובות שיף לומר מה חזית דאם נקל לאכול האחת ניקל כמו כן אח"כ ונאמר להיפך דמה שפאכל הנה של איסור וזאת אשר לפנינו הוא של היתר ויבא ממ"נ לידי איסור לכה"א ש להחמיר בתרונהו משא"כ שם אם ניקל ונאמ' דמה שלוקח הע"ה הוא שלו ומה שלוקח החבר הוא שלו שוב לא יש מקום להקל עוד בשל חבר פינן דכבר זכה בו אסור להוציא מת"י את שלו שאינו מתוקן אם פן מהראוי להקל בדרפגן ולומר שזה חלקו של המ"ה: אף שם בלא"ה קשה נימא דהוי ס"ס חדא דלמא אין החבר מחליף רק שע"ה נוטל את שלו ואף אם נותן לו שלו דלמא כבר הוא מעושך דרוב ע"ה מעשרין ול"מ למ"ש הראב"ד בהשגות הל' מעשר (פי"א הי"ג) בהא דהמוליה חטיו לטוחן גוי דכתב הרמב"ם הרי הם דמאי שפא החליפן בחטים של ע"ה וכתב הראב"ד דזה הוי ס"ס אלא שפא החליפם בשלו ומרוח גוי חייב מדרפגן א"כ פאן הוי נדאי מהראוי להחמיר לחבר שלא יצטרף לעשר אלא אפילו למ"ש הר"י קורקוס והכ"מ שם והרדב"ז דבדמאי הואיל דחשו חכמים למיעוטא אף דרוב ע"ה מעשרין הה"ד דהחמירו בהו למיחש בהו לס"ס היינו לענין שלא יאכל עד שיעשר אבל מ"מ לענין דלא יהיה פמוציא מת"י דבר שאינו מתוקן אף דחשו בזה ג"כ לגבי דמאי מ"מ היכא דיש עוד ס' אחד דלמא אינו יוצא מתחת ידו את שלו שאינו מתוקן רק שנותן של חבריו מהראוי להחמיר מטעם ס"ס: לכן נראה הטעם דאם נתערב שוב בשתתפו שניהם ויש לכ"א תפיסת יד בשני האגודות דאם נאבד אחד מהן ההפסד הוא לשניהם וכשחולקין א"ע וכל אחד לוקח אגודה אחת צריף שתבירו יקנה אותו את מה שלוקח כמו באחין שחלקו דהוי פלקוחות אם אין ברירה ול"א שזה חלקו הראוי לו רק כאלו החליפו זה עם זה וכ"כ אם נתערבו אף דבאמ' יכול להיות שכ"א לוקח את שלו אשר הנה מבורר קודם לכן ששלו הוא מ"מ אף אם כלפי שמיא גליא שפן הוא אבל לענין דין בני אדם כל א' יש לו זכות שנה בכל אחד וצריף כ"א להקנות לחבירו את שלו שבאם ל"ה שלו מעיקרא מחליף עמו זה בעד זה ממילא פינן שצריף להקנות לו הוי פמוציא מת"י דבר שאינו מתוקן לכה"א חייב לעשר מה שנותן לע"ה דאף אם באמת כלפי שמיא גליא שנותן לע"ה את אשר קנה בעדו מ"מ פינן דהשתא יד שניהן שוין בו וצריף להקנות לו מס' דדלמא אינו שלו הוא רק שמה שהי' שלו נותן לו הוי פמוציא מת"י דשא"מ לכה"א ש בזה לדון מצד ס"ס פינן דאף אם באמת הוזמן לע"ה את שלו מ"מ מצד הדין של בני"א צריף להקנות לו חייב לעשר שלא יוצא מת"י דבר שאינו מתוקן: וממילא אף דהוי רק ס' דרפגן לא אזלינן בזה לקול' לומר דחלק של הע"ה הוא של שלו

דמעיקר' פֿינן דמ"מ סוף סוף פֿשאַנו פֿאין לֿדון בְּדִינֵי בנ"א אֲשֶׁר נֶעְלַם מֵהֶם הַיְדוּעַ בְּרוּךְ יְדֹשׁל שְׁנִיחָה' שׁוּי בְּהֶן וְצָרִיף לְהַקְנוֹ' לֹו אֶת זְכוּתוֹ וּמְמִילָא חֲזִיב לַעֲשֹׂר.

ולפֿי"ז י"ל א"ש הֶרְבוּתָא בְּמִתְנִיתִין אֲפִילוּ הֵן מֵאָה וְהִינּוּ דְצָרִיף לַעֲשֹׂר אֶת פֿוֹלָם וְכֹן רְאִיתִי בִסְפ' שְׁנוֹת אֲלִיהוּ מֵהַגֵּר"א וְצ"ל שְׂכ' וְנ"ל וְאֲפִילוּ נִתְעַרְב אַח"פ בְּמֵאָה מְחוּיָב לַעֲשֹׂר פֿוֹלָם מִס' עכ"ל וּפְשֻׁטוֹת הַדְּבָרִים מְשַׁמַּע שְׁחֲזִיב לַעֲשֹׂר אֶת פֿוֹלָם וְאִינוּ מוּבָן וּלמ"ש א"ש פֿינן דע"י מֵה שְׁנוֹתֵי עַרְב הָאֶחָד שֶׁל שְׁלוֹ שְׁתַּתֵּף בְּכֹלָן וּכְשִׁחֻלְקִין אַח"כ צָרִיף שְׁיִקְנֶה בְּעַד זֶה שְׁלוֹקֶם לַעֲצֻמוֹ לַהֲעֵ"ה אֶת זְכוּתוֹ בְּכֹלָן אִין לְהוֹצִיא מִת"י דְבָר שְׁאִינוּ מְתוּקָן וְצ"ע בְּזֶה פֿי י"ל סוף סוף אִין לֹו שְׁהִי שֶׁל עֲצֻמוֹ רַק אֲגוּדָה אַחַת: בְּזֶה אֲתִינּוּ עַל גְּכוּן דְבָרֵי הַשֵּׁא"ר (ס' פ"ט) בְּנִכְרֵי וַיִּשְׁרָאֵל שְׁהִי חֲמִץ בְּשׁוֹתְפוֹת וְעַבְר עָלִיו הַפֶּסֶח וְחֻלְקוֹ אַח"כ דְּשֶׁל נִכְרֵי מְוֹתֵר לַיִּשְׂרָאֵל פֿינן דל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבָּנָן וְאֲמַרִינוּ יֵשׁ בְּרִירָה וְשְׁלוֹ הִנֵּה חֻלְק זֶה מְעִיקְרָא וְחֻלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל ג"כ מְוֹתֵר דְּלִקְוֹלָא אֲמַרִינוּ בְּדְרַבָּנָן דְּלִמָּא א"ב וּמֵה שְׁהִי עַל לִיד יִשְׂרָאֵל דְּלִמָּא הוּא חֻלְקוֹ שֶׁל גוֹי דא"ב וְהוּי סִדְר"ב וּלְקוֹלָא וְכַתֵּב עָלִיו בִּס' מְקוּ"ח (ס' תמ"ח) דְּדְבָרֵי תְמוּהִין מְאֹד דְּהָא מְבֹאָר עִירוּבִין (דף ל'ז) דְּאִי אֲמַרִינוּ א"ב אֲפִילוּ בְּדְרַבָּנָן לֹא אֲמַרִינוּ דְּהוּא סִדְר"ב גְּבִי ע"ה שְׁאֲמַר לְחַבְר קַח לִי אֲגוּדָה שֶׁל יֶרֶק דְּחֲזִיב לַעֲשֹׂר אֶף דְּבִדְמַאי הַקְלוּ.

ולמ"ש שֶׁם טַעְמָא אַחְרִינָא הוּא פֿינן דמ"מ לַעֲנֵן דִּין מְמוֹן אִם אִין בְּרִירָה הוּי מְשֹׁשׁ פְּהַחֲלִיפוּ זֶה עִם זֶה אִין לְחַבְר לְהוֹצִיא מִת"י דְבָר שֵׁא"מ וְכִינּוּ דִיד שְׁנִיחָה שׁוּי בְּזֶה וְצָרִיף לְהַקְנוֹת לֹו חֲזִיב לַעֲשֹׂר וְזֶה מְוֹתֵר לַמ"ש מְמִתְנִיתִין הַנְּ"ל דְּבִנְתְּעַרְב וְדְּאִי הוּי ס' מְעִילָא וַיִּקְשֶׁה דְּהוּי ס"ס וְכֹן לְדַעַת הַא"ז א"ו דְּכִדִּי שְׁלֵא יוֹצִיא מִת"י דְבָר שְׁאִינוּ מְתוּקָן ל"ש לְהַקְל מְחַמַּת ס' בְּמָה שְׁיֵשׁ לֹו צַד קִנְיָן וְזִכְיָה.

משֵׁא"כ לַעֲנֵן חֲמִץ לֹא אִיכְפַת לֹן בְּצַד הַקְנָאָה דְּעַכְשָׁיו וּבְשִׁבִיל שְׁהִי יֵד שְׁנִיחָה שׁוּי תוֹף הַפֶּסֶח לֹא נֶאֱסַר עִ"כ וְכִמוֹ שְׁכַתֵּב הַמְקוּ"ח שֶׁם. וּמ"ש עוֹד שֶׁם הַמְקוּ"ח לְהַשִּׁיג עַל הַשֵּׁא"ר דְּהָכָא הוּי חַד בְּחַד דְּאֲפִילוּ בְּדְרַבָּנָן אִיסוּר וְכִינּוּ דִישׁ פֿאַן חֻלְק שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָאִיסוּר וְחֻלְק שֶׁל נִכְרֵי הַמְוֹתֵר וּא"י אִיזְהוּ הַמְוֹתֵר דְּמִי מְשֹׁשׁ לְחַד בְּחַד דְּאִיסוּר אֲפִילוּ בְּדְרַבָּנָן לֹא אַדַּע הַשְׁגָּתוֹ הָא זֶה הוּי שְׁנֵי ב"א וְדוּמָה לְהַמְבֹאָר (ס' קי"א) בְּש"ף (ס"ק י"ט) בְּאִיסוּר שְׁנַפֵּל לְאֶחָד מְשִׁתִּי קְדִירוֹת וְהִיו שֶׁל שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם דְּבְאִיסוּר דְּרַבָּנָן תּוֹלִין לְהַקְל כְּשֶׁבְּאוּ לְשֵׁאוֹל זא"ז דְּדַעַת הַרְשָׁב"א בְּאֶמֶת לְאִסוּר מְטַעַם פֿינן שַׁע"כ צָרִיף אַתָּה לְאִסוּר אֶחָד מְהֵן פֿוֹלָן אִיסוּרוֹת דְּמַאי חֲזִית דְּאִסְרָתָּ לְהַאי דְּלִמָּא אִיפְכָא וְהַלְכָּהּ פֿוֹלָן אִיסוּרוֹת וְדַעַת רַמְבַּ"ן לְהַתִּיר כְּשֶׁבְּאוּ לְשֵׁאוֹל זא"ז וְכֹן הַעֲלָה הַב"ח וְהַפ"ח שֶׁם א"כ אִין הַשְׁגָּה עַל הַשֵּׁא"ר דְּאִסְרָתָּ שְׁחֻלְקוֹ כְּשֶׁבְּאוּ הַיִּשְׂרָאֵל לְשֵׁאוֹל מְתִירִין לֹו מְטַעַם דְּאִין בְּרִירָה וְדְלִמָּא שֶׁל נִכְרֵי הִגִּיעַ לֹו וְאֶף דְּבִכּו"פ וּח"ד הַעֲלוּ שֶׁם לְהַחְמִיר כְּדַעַת הַרְשָׁב"א הוּאִיל דְּעִיקָר הַס' נוֹלַד בְּכָל קְדִירָה ע"י קְדִירָה שֶׁל חֲבִירוֹ הוּי כְּבָא לְשֵׁאוֹל בְּב"א וְה"נ עִיקָר הַסְּפֵק נוֹלַד ע"י הַיִּשְׂרָאֵל וְהַנִּכְרֵי וְהוּי כְּבָאוּ לְשֵׁאוֹל בְּב"א מ"מ אִין לְתַמּוּהַ עַל הַשֵּׁא"ר דְּרַב חִילוֹ דְּהָא אִילָנָא רַבְרָבָא לְהַכְרִיעַ כְּדַעַת רַמְבַּ"ן וְש"ף וּב"ח וּפ"ח [וְעִינֵן פְּלִתִי (ס' ק"ט ס"ק ג')] דְּרַצָּה לִיחַס דַּעַת הַא"ז דְּבְאִיסוּר דְּרַבָּנָן שְׁנוֹתֵי עַרְב חַד בְּחַד דְּמְוֹתֵר לְשֵׁנֵי בְּנֵי אָדָם לְדַעַת הַרְשָׁב"א וּלְכָף הַקְלוּ בְּשִׁתִּי נְפִילוֹת שֶׁל הַיִּתֵּר וְשֶׁל אִיסוּר אֲפִילוּ הָאִיסוּר רַבָּה עַל הַיִּתֵּר וְדְבָרֵי תְמוּהִין הָא חֲזִינוּ דְּהַרְשָׁב"א מְחַמִּיר בְּנְפִילָה אַחַת אֲפִילוּ בְּקְדִירוֹת שֶׁל שְׁנֵי

בְּנֵי אָדָם וְעַל כֵּן דְּלִית לֵיהּ דַּעַת הָאֵלִים מִשּׁוּם דְּמָאִי חֲזִית וּמַכּוּ"ש בְּתַעְרוּבוֹת חַד בְּחַד בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּאִיסוּר אַף לְשַׁנֵּי בְּנֵי אָדָם וּמַכּוּ"ש עוֹד הַכּוּ"פ לְהַקְשׁוֹת אִם בְּדַרְבְּנָן חַד בְּחַד בְּטַל וְאֵלֶּיךָ רֹב אֵלֶּיךָ גְּבִי קְנוֹפוֹת מַה צְנוּרָךְ לֹמַר שְׂאֲנִי אֹמֵר דְּאַף אִם וְדָאִי נְפִיל אִיסוּר לְתוּדָה הִתְרַם בֵּינוֹן דְּהוּא מְחַצֵּה הֵוִי חַד בְּחַד וּמִתְרַם וְכ' בְּתַרוּמָה בֵּינוֹן דְּאַפִּילוּ רַבָּה נְמִי לֹא בְּטַל מַכּוּ"ש חַד בְּחַד.

וְלֹא אֲבִין דְּבְרִיו הָאֵלִים דַּעַת הָאֵלִים אַף בְּמַקּוֹם דְּאַפִּילוּ רַבָּה ל"מ בְּטַל כְּמוֹ חֲתִיכָה בְּחֲתִיכָה אַף דְּהֵוִי רְאוּי לְהַתְּפַד וְלִית לֵיהּ בְּטוּל מ"מ בְּסִדְרָא ב' מִתִּיר וְחַד בְּחַד עֲדִיף הֵינּוּ לְאַכּוּל כ"א בְּפ"ע סוּבְרָא אַף דְּאַקְבַּע אִיסוּרֵי מ"מ סִדְרָא ב' לְקוּלָא וּמִתְרַם הָאֲחַת וְהַשְּׁנַיִת אִיסוּרֵי אוֹ אַף אִם גַּם הַשְּׁנַיִת מִתְרַם לְיִשְׂרָאֵל הֵינּוּ לְאַחַר וְלֹא לֹו וּכְמַכּוּ"ש שְׁנֵי הַגִּירָסוֹת הַשְּׁנַיִת (ס"ק ט') וְלֹא מִטַּעַם בְּטוּל אִיסוּר הוּא וּבְקְנוֹפוֹת וּבְכָל תַּעְרוּבוֹת הַנִּזְכָּר לֹו מִלֹּמַר שְׂאֲנִי אֹמֵר לְתַלּוֹת הֵינּוּ לְהִתִּיר כָּל הַקְּפָה לְאַחַד וּז"פ.

אַף קָשָׁה הָאֵלִים קְתַנֵּי בְּמַתְנֵיתִין שְׁמַם גְּבִי ב' קְנוֹפוֹת א' שְׁל תַּרּוּמָה וְא' שְׁל חוֹלִין וְאִינוּ יוֹדַע אִיזְהוּ אֲכַל אַחַת מִהֶן פְּטוּר אֲכַל א' אֵת הַשְּׁנַיִת פְּטוּר מִבְּנוֹר דְּלַכְתַּחְלָה אִיסוּר לְאַחַד אַף לְאַכּוּל אַחַד מִהֶן וְאִמְאִי הָאֵלִים מַתְנֵיתִין אִיזְרִי בְּתַרוּמָה דְּרַבְּנָן וּכְמַבְנוֹר מַכּוּ"ש דִּילֹן וִירוּשְׁלַמִּי וְרֵאִיתִי בְּפ"ח בְּכָלֵי ס"ס ס"ק ט"ו דְּלַגְבֵי תַּרּוּמָה הוּאִיל דְּאַף יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ לֹא סָגִי בְּבָצִיר מִק"א לֹא מִקְרִי ס' כ"א הִיא דְּמַצִּינוּ לְמַתְלֵי שְׁלַתוּדָה הַחוֹלִין נְפִלוּ אֲבָל בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְּעֵלְמָא דְּמַבְטַל בְּרַבָּא אַה"נ דְּאַפְשָׁר דְּבְדַרְבְּנָן אַף חַד בְּחַד שְׁרֵי מִשּׁוּם סְפִיקָא וְלֹא יִדְעָתִי לְחַלְקַבְּרֵי דְּרַבְּנָן בֵּין אִם דְּמַבְטַל בְּרַבָּא אוֹ בְּיוֹתֵר לַגְּבִי חַד בְּחַד דְּמַכּוּ"ש ל"ה רַק ס' דְּרַבְּנָן.

וְכֹן בְּמַתְנֵיתִין דְּתַרוּמוֹת (פ"ד מ"י) בְּדוּרְס לִיטְרָא קְצִיעוֹת ע"פ הַפֶּד וְאִי אִיזְהוּ דְּלֵר"י אִינוּ עוֹלָה עַד שִׁיחָה שְׁמַם מְאָה פְּדִים הֵינּוּ הַפֶּל שִׁיחָה בְּטַל וְיִהְיֶה מִתְרַם לְיִשְׂרָאֵל אַחַד לְאַכּוּל הַפֶּל. אֲבָל אִם אִין מְאָה פְּלוּם בְּס' וְלְאַכּוּל אַחַד וְאַחַר אַחַד בְּאַמַּת מִתְרַם לְדַעַת הָאֵלִים וְעֵינֵן רִשְׁבָּא וְרִיטְבָּא יְבָמוֹת (דף פ"ג) שְׁכַתְּבוּ לְפָרֵשׁ דְּמַה"ט ל"מ בְּלִיטְרָא קְצִיעוֹת רַבּוּנֵי מִשּׁוּם דְּאִי אַפְשָׁר לְתַלּוֹת בְּהִתְרַם גְּמוּר אֲלֵא בְּאִיסוּר וְמָאִי חֲזִית דְּמַבְנוֹר מִשְׁמַם מְלִשׁוֹנוֹ דַּא"ס כַּא"ז.

אוּלָּם אַף לְשִׁיטַת הָאֵלִים א"ש דְּבָאִין בּוּ מְאָה אִין לְהִתִּיר בְּב"א אֲבָל שְׁכ"א יֹאכַל א' מִתְרַם מִטַּעַם סִפְדָרָא ב' לְקוּלָא לְדַעַתוֹ]: וְקִצְתָּ קָשָׁה לְדַעַת הָאֵלִים מִתּוֹסְפָתָא מוּבָא בְּר"ש (פ"ב) דְּמַקְנוֹאוֹת ב' מַקְנוֹאוֹת שַׁא"ב מ' סָאָה וְנָפְלוּ שְׁלֹשָׁת לְגִזִין לְתוּדָה א' מִהֶן וְאִין יִדּוּעַ לְתוּדָה אִיזְהוּ מִהֶן נְפִלוּ וְאַח"כּ יִרְדּוּ גְּשָׁמִים וְנִתְמַלְאוּ ר"י אֹמֵר אוֹמְרִים לֹו שְׁלֹא יִטְבּוּל בְּאַחַד מִהֶן וְאִם טְבַל בְּאַחַד מִהֶן וְעָשָׂה טְהוּרוֹת טְהוּרוֹת מִפְּנֵי שְׁנָה ס' יָדִים וְאִמְאִי לֹא יִהְיֶה מִתְרַם לְטְבּוּל לְכַתְּחֵל דְּהֵוִי בְּנִתְעַרְבַּ חַד בְּחַד וּבְפָרְט אִם כְּבָר טְבַל בַּא' מִהֶן מִבְּנוֹר דְּצָרִיף שְׁנֵית לְטְבּוּל רַק אִם עָשָׂה טְהוּרוֹת טְהוּרוֹת דְּלִטְמָא אַחְרִים טְהוּר אֲבָל הוּא בְּחֻזְקָתוֹ עַד שִׁינּוּדַע שְׁטְהוּר.

וְאִמְאִי לֹא נִימָא כְּמוֹ בְּנִתְעַרְבַּ חַד בְּחַד דְּמִתְרַם לְכַתְּחֵלָה לְאַכּוּל חֲתִיכָה אַחַת כְּוֹן נִימָא דְּיִטְבּוּל בְּמַקְנוֹהָ אַחַת וְצָרִיף לֹו מִינּוּ דְּבְחֻזְקָתָא טוּמְאַה הוּא אִין ס' מוּצִיא מִיָּדִי וְדָאִי טוּמְאַתּוֹ וְעֵינֵן מַל"מ (פ"י) מַקְנוֹאוֹת דְּמִתְמָה עַל הַר"ש דְּפִירֵשׁ דְּלֵר"י צָרִיף לְטְבּוּל שְׁנֵית דַּא"א דְּל"מ שְׁהוּא יִהְיֶה טְמֵא וְטְהוּרוֹתֵיו טְהוּרִים רַק דְּבָאמַת בֵּינוֹן דְּהַס' נוֹלַד עַל הַמַּקְנוֹאוֹת

ומד"ת כ"א פְּשִׁירָה בכה"ג הָנִי סדר"ב לְהַקֵּל אֶפְיָלוּ לר"י רק דָּאֵפ"ה ס"ל לר"י דְּאֹמְרִים לוֹ שְׁלֵא יִטְבֹּל בְּאֶחָד מֵהֶם פְּדֵי שְׁלֵא יִכְנֹס לְכָלֵּל ס' וּבְעֵבֶר וְטָבֵל בֵּא' מִהֶן טְהוֹר הוּא וְעֵינָן נו"ב מהד"ק (יו"ד סי' ס"ה) שְׁהָאֲרִיף ג"כ בְּזָה בְּטַעַם הַדְּבָר דְּהַמְקַוְּאוֹת לֹא מִיקָרִי אַתְחִזֵּק אִיסוּרָא וְאִינוּ דוֹמָה לַמ"ש הַשְּׁ"ף בְּכָלֵּלִי ס"ס דְּכָשְׁנִתְעַרְב אִיסוּר דְּרַבְּנָן חַד בְּחַד וְאַח"כ נֶאֱבַד א' ל"א בְּזָה סדר"ב לְקַוְּלָא דְּהָנִי חִזְקַת אִיסוּר עִי"ש עכ"פ מְבֹאָר מִתּוֹסְפָתָא דְּלכ"ע לְכַתְחִלָּה אֵין לְטְבֹּל בֵּא' מִהֶן וּלְדַבְּרֵי הָא"ז לְמָה יִגְרַע זֶה מִנְתַּעֲרַב חַד בְּחַד דְּמַתִּיר לְכַתְחִלָּה לְאָכֹל א' מִהֶן וּכְמוֹ דְּמִתְרַ לְאָכֹל יִהְיֶה מִמִּילָא מִוְתָּר לְטְבֹּל אִף שְׁהוּא לְסַלֵּק הַחִזְקַת טְוִמְאָה פִּינוּ דְּאִין הִסְפֵּק רַק בְּמַקְוְאוֹת וּכְמ"ש הַמַּל"מ וְהַנּו"ב וַיֵּשׁ לַיִּשָּׁב בְּדוֹחַק וְעֵינָן מ"ש בַּד"ח (סי' י"ט) וּבְהִגָּהוּתֵי שָׁם: וְדַע לְהַמְבֹאָר מְדַעַת רַשְׁבֵּ"א דְּכַב' קְדוּרוֹת שְׁל הֵיתֵר שְׁל שְׁנֵי ב"א דְּאִף בְּבָאוּ לְשִׂאוֹל זֵא"ז אִסוּר וְהַח"ד הִסְבִּיר דְּבָרָיו לַמ"ש הַמַּל"מ סוּף אַבּוֹת הַטְוִמְאָה בְּטוֹמְאָה שְׁנִזְרַק בֵּין שְׁנֵי ב"א בְּרַה"ר שְׁנֵיהֶם טְמֵאִין אֶפְיָלוּ בְּבָאוּ לְשִׂאוֹל זֵא"ז פִּינוּ דְּהַס' נוֹלַד מִצַּד שְׁנֵיהֶם דָּאֵם ל"ה הַשְּׁנֵי ל"ה הַס' מִשֵּׁא"כ בַּב' שְׁבִילִין סְפִקוֹ שְׁל זֶה אִינוּ מְשׁוּם זֶה.

א"כ בְּנֻדָּאֵי לְשִׁיטְתָם בְּשְׁנֵי מַקְוְאוֹת חִסְרִים שְׁאִין בְּהֶם מ' סָאָה וְנִפְלוּ שְׁלֵשָׁה לְגוּיָן שְׁאוּבִין לְחוּף א' מִהֶן וְא"י לְאִיזָה מֵהֶם נִפְלוּ וְאַח"כ נִתְמַלְאוּ מִמֵּי גְשָׁמִים דְּהִדִּין הוּא דְּרַק לְכַתְחִלָּה לֹא יִטְבֹּל בְּשׁוּם אֶחָד מֵהֶם אֲבָל בְּדִיעֵבַד עָלְתָה הַטְּבִילָה כְּמִבְּנָאָר ש"ע (סי' ר"א סע"ג) וּבְש"ף שָׁם וְאַמַּאי הָא כְּבָר אַתְחִזְקוּ הַב' מַקְוְאוֹת לְפִסּוּלִים וְדוֹמָה מִמֶּשׁ לְתַעֲרוּבוֹת חַד בְּחַד וּבְנו"ב שָׁם הָאֲרִיף לוֹמֵר דְּזֶה עֲדִיף מִמ"ש הַשְּׁ"ף בְּנִתְעַרְב חַד בְּחַד וְנֶאֱבַד א' מִהֶן דְּהִנְשִׂאֲרַת אִיסוּרָה מִטַּעַם חִזְקַת אִיסוּר דְּשָׁם אִף אִם הוּא שְׁל שְׁנֵי ב"א לֹא אֶמְרִינוּ שְׁכַל א' יִתְלָה בְּחִבְרֵי דְּרַק הִכָּא דְּאִינוּ רוֹצִין לְאַסּוּר דְּבָר הַמְּוִתֵר תּוֹלִין לְהַקֵּל אֲבָל בְּדַבְּרֵי אִיסוּר מִצ"ע אִף בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן אֵין תּוֹלִין וּלְכַף הָנִי כְּאַתְחִזֵּק מִקּוֹדֵם שְׁנֵיהֶם לְאִיסוּר מִשֵּׁא"כ בְּמַקְוְאוֹת לֹא מִקְרָא אַתְחִזֵּק אִף קוֹדֵם שְׁטָבֵל שְׁאֵם הָיוּ שְׁל ב' ב"א וּבָאוּ לְשִׂאוֹל זֵא"ז הֵינּוּ מִתִּירִין שְׁלֵא לְהוֹצִיא מִחִזְקַתוֹ וּלְפִסְלֵן אַחַר שְׁיִתְמַלְאוּ לְכַף אִף אִם הֵם שְׁל א' אוּ בְּבָאוּ לְשִׂאוֹל בַּב"א אִף שְׁאֵנוּ אוֹסְרִים לְכַתְחִלָּה בְּשְׁנֵיהֶם מ"מ לֹא מִיקָרִי אַתְחִזְקוּ אִיסוּרָא וְאִם כְּבָר טָבֵל בְּאֶחָד שְׁאֵז שְׁפִיר שְׁיִיף לְתַלוּת הָאִיסוּר בְּהַשְּׁנֵי שְׁפִיר עָלְתָה לוֹ טְבִילָה עִי"ש וּלְדַבְּרֵי הַרְשָׁבֵ"א וְהַמַּל"מ הַנּו' דְּבַחַד בְּחַד שְׁנוֹלַד הַס' מִפְּחַ שְׁנֵיהֶם אֵין תּוֹלִין א"כ קִשָּׁה מְאֹד אַמַּאי מְהֵנִי הַטְּבִילָה בְּדִיעֵבַד וְצָרִיף לוֹמֵר פִּינוּ דְּהַס' נוֹלַד בֵּין הַמַּקְוְאוֹת וְחִכְמִים לֹא אָסְרוּ רַק שְׁלֵא לְטְבֹּל בְּהֶן לְכַתְחִלָּה וְאִם טָבֵל אָדָם בְּהֶן נוֹלַד הַס' עַל הָאָדָם אִם טָבֵל כְּרָאוּי אוּ לֹא וּבְזָה אֶמְרִינוּ סדר"ב לְקַוְּלָא וְאַמְרִינוּ שְׁטָבֵל בְּהַכְּשָׁרָה וּבְזָה לֹא נוֹצִיא תַעֲרֻבוֹתָן שְׁל הַמַּקְוְאוֹת מִחִזְקַתוֹ דְּלִגְבֵי מַקְוְאוֹת נִשְׁאָר הַס' כְּמַקְדָּם וְאִיסוּר לְטְבֹּל לְכַתְחִלָּה בְּכָל אַחַת מִשְׁנֵיהֶן מִשֵּׁא"כ כְּשִׁנְפְּלָה אַחַת מִן הַתַּעֲרוּבוֹת שְׁל חַד בְּחַד לְקְדוּרָה אָנוּ דְּנִין גַּם עַל הַחִתִּיקָה דְּנִתְחִזְקָה לְאִיסוּר לְהוֹצִיאָה מִחִזְקַת אִיסוּר בְּזָה אֶמְרִינוּ דְּאִין לְהוֹצִיאָהּ וּז"פ וּכְרוּר עכ"פ סְבַרְת הַנּו"ב גְּכּוֹנָה דְּלֹא מְצִינוּ לְתַלוּת בְּחִבְרֵי בְּדַבְּרֵי רַק שְׁלֵא לְהוֹצִיא מִחִזְקַת הֵיתֵר אֲבָל כְּשִׁנְוֹלַד הִסְפֵּק בְּתַעֲרוּבוֹת חַד בְּחַד בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן לַמ"ש כָּל הַפּוֹסְקִים לְאַסּוּר אִף לְיִשְׂרָאֵל וְנִכְרִי וְדִלֵּא כְּהַא"ז.

וְכַמ"ש הַב"י וְהַא"ח שׁוּב אִף אֵין תּוֹלִין בְּכָל סְפִקָתָן בְּשֵׁל חִבְרֵי אִף בְּבָאוּ לְשִׂאוֹל זֵא"ז וְדַבְּרֵי הַשֵּׁא"ר לְגַבֵּי חִמְזֵן שְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל וְגוֹי דְּמַתִּיר חִלְקֵי שְׁנֵיהֶם תְּמוּהִין: סי' כ"ה הִנֵּה הַפ"ח וְהַכּו"פ הַקְּשׁוּ עַל דַּעַת הַשְּׁ"ף הַנּו' מִמְתְּנִיתִין דְּתַרוּמוֹת (פ"ז) דְּקַתְנֵי כ"כ בַּב'

קנפות אחת של תרומה ואחת של חולין אינו ידוע איזהו של תרומה ואיזו של חולין נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן הרי חולין ול"א דכבר נעשה פל א' גוף האיסור ובס' ח"ד תמה עליהם דהא ברישא בקנפות נזכרת קתני הריני אומר חולין לתוך חולין נפלה ובסיפא פשנתערבו הקנפות לא קתני רק אינו מדמעתן משמע דרק שאין בו דין דמוע שיצטרף מאה אבל להתיר בפחות מרוב לא דמוע קיל דס' תרומה נמי בפשימים כשאר איסורי' ולא אסרו דמוע רק בנדאי ולא בס' ומרישא שפיר ילפינן שאר איסורין לתלות דאמרינן אעפ"י שלא רבו מותר.

משא"כ פשנתערבו הדין הוא ככל ס' איסור ורק אינה מדמעת. והנה בר"ש שם במתניתין קתני להדיא אינה מדמעת דשמא היינו אותה של חולין וכל בבא זו פקמיית' הרי דשוין הן ואף רוב א"צ כמו בקמייתא.

וראיה ממתניתין שם זרע את אחת מהן פטור זרע אחר את השניה פטור זרע א' את שתיהן בדבר שזרעו פלה מות' ובדב' שאין זרעו פלה אסור וכו' הר"ש דאף דגדולי תרומה תרומה היינו בתרומה נדאי והא במדנאע ותנו לקמן דהמדנאע גידוליו חולין הרי דאף פשנתערבו חד בחד יש לו קולת של דין מדנאע וכן פסק הרמב"ם.

וברמב"ם (פי"א הכ"ב) מתרומות כתב דגידולי מדנאע מותרין ולדבריו דמדנאע קרא בנתער' בפחות ממאה ולקף דקדק הרמב"ם דגבי קנפות ידועים קאמר אעפ"י שלא רבו וגבי קנפות מעורבין וכן בס' תרומה תרומה לא קאמר רק אינו מדמעת א"כ למה דקדק הרמב"ם לומר לענין גידולי תרומה דגידולי מדנאע מותרין הא אף בתערובות חד בחד מותר הגידוליו ואף דרמב"ם נקט לשון המתניתין (דפ"ט) דקתני ג"כ ומהמדנאע מ"מ זה גופא קשה לדבריו דמדנאע קיל יותר מתערובות חד בחד וכבר מבואר קודם לכן בפרק ז' דאף בחד בחד גידוליו מותרין א"ו משמע דמדנאע רבותא יותר די"ל דוקא בנתערבו הקנפות דלא אתחזק איסור באותו קופה ממש והוי רק סדר"ב ומותר אבל במדנאע דאתחזק בגוף זה האיסור ואסור לזרים הנה ס"ד דגידוליו אסורין קמ"ל דאעפ"י כגידוליו מותרים.

ואף דאין זה הכרח די"ל דלקף קתני מדנאע לגבי גידולי תרומה דאף בדבר שאין זרעו פלה דבתערובות חד בחד מותר גידוליו רק בדבר שזרעו פלה ולא בדבר שאין זרעו פלה ובמדנאע בפחות ממאה מותרין הגידולין אף באין זרעו פלה הרי דמדנאע עדיף מתערובות חד בחד.

מ"מ פינון דמותרין הגידולין בדבר שזרעו פלה בתערובות חד בחד הרי דלא נעשה בגוף האיסור ודחוק לומר דלענין קנס דרבנן נקל יותר דמניין לנו זאת א"ו דתערובות חד בחד ל"ה בגוף האיסור ובכל מה שיש להקל בספק דרבנן כשנפל לקדירה מקילין אף בנתערבו מקודם.

ועיין בהרע"ב שפירש המשנה זרע את אחת מהן פטור לענין אם זרע בשוגג דבתרומה צריף להפוך ואם לא הפך הגידולין תרומה והכא פטור דכחולין הם ולא קאמר אם זרע במזיד דבנדאי תרומה יקניים והן תרומה משא"כ הכא.

הוא מדקתני במתניתין פטו' משמע דפטור להפוך והא דלא קתני באמת במשנה דאף אם זרע במזיד דל"ה תרומה בדבר שזרעו כלה י"ל דבאמת במזיד אסור דהוי כמבטל איסור לכתחילה פינו דנתערב מקודם ונעשו שניהם גוף איסור ואסור לבטל איסור לכתחילה וקנסין לי' אף בדרכן ובשעה"מ הל' מקנאות כ' לתרץ קושית הפ"ח דמתניתין הנ"ל הוא ר"מ ור"מ לטעמיה דס"ל גבי טומאה דאפי' בדאיתחזו' איסורא אמרי' סדר"ב לקולא ולא קיי"ל פנותי' ודבריו תמוהין הא דעת הראב"ד וכן העלה המל"מ בדעת רמב"ם דאף ר"מ אינו מטהר בסדר"ב בטומאה אלא בנטמא בולד הטומאה דרפנו אבל באב הטומאה דרפנו מוד' כמבואר בפ"ו ממקנאות וע"כ כן הוא דעת הש"ך דאוסר דרפנו באיתחזק אסורא אף דקיי"ל כר"מ לגבי ר"י הוא משום דרק בתרי דרפנו וולד הטומאה דרפנו מקילינו ולא באב הטומאה דרפנו היינו בחד דרפנו וא"כ בהך מתניתין אף דאיירי בתרומה בזה"ז מ"מ בזה באיתחזק אסור ואעפ"כ מותר בתערובות חד בחד וכן פוסק הרמב"ם ולא חילק בזה בין תרומה בזה"ז כמו שמחלק שם (פי"ג הי"ד) בשתי קנפות ידועות שנפלו דבתרומה בזה"ז ל"ב רבו חולין על התרומה ובהלכה י"ג בתערובו' קנפות דכ' דאינו מדמעת לא חילק כלל ואם נאמר דבאיתחזק אסור עכ"פ הנה לו לחלק בין תרומה דאורייתא לתרומה בזה"ז.

ובלא"ה איקבע איסורא אינו דומה לאיתחזק איסור' דאף אם באיתחזק אסור מ"מ היינו שלא להוציא דבר מחזקתו אבל באקבע אסור כמו דאיקבע אסור כן איקבע היתר ולעולם לגבי דבר אחר מוקמינו אותו דבר על חזקתו.

ובפ"ח הוכיח דאף בניכרין בפ"ע מקרי איקבע איסור' מדמייתי אשם תלוי גבי אשמו ונאחותו עמו בפית. אולם סברת הש"ך אינו משום דהוי אקבע אסור דע"י איקבע ל"ה ג"כ רק ספק וראיה דלא מיייתי חטאת רק פינו שנתערבו קודם הנפילה וכבר אנו דנין על השני חתיכות ובהכרח נאסרו ונעשו כגוף האסור ואח"כ פשנפלה אחת מהן לקדירה אחרת אנו רוצין להוציא חתיכה הזאת מאיסורה ל"מ חזקת היתר של הקדירה לשונו' ל"ס השקול ולהתיר פינו דאותו החתיכה אם היינו מפירין אותה תוך הקדירה נשארה באיסורה אוסרת הקדירה.

וסברא הזאת נוכל לומר אף אם נאמר ספד"ר לקולא אף באיתחזק אסור כמו בירד לטבול ונולד ספק בטבילה מ"מ אם נתערבו החתיכות עדיף ולא נוכל עוד להתיר דהא אף לר"מ מ"מ בנתערב חד בחד שניהם אסורין שוב מהראוי שתאסר הקדירה ואם מבואר במתניתין דתרומות דאף אחר התערובות אין אחת מהם אוסרת פשנפלה לקדירה אחרת שוב י"ל אף לר"י דבאיתחזק אסור מ"מ בזה אינו אוסר לדבר אחר מס' פינו דסוף סוף ל"ה אלא ס' דרפנו ולקולא: והנה האחרונים אחזו דרך אחד להשיג על הש"ך בענין סדר"ב לקולא דבאיתחזק ג"כ קיי"ל כר"מ כמ"ש הרמב"ם והעלו דהרמב"ם יחיד בדין זה מהא דמס' שבת (דף ל"ד) באמרו לו שנים צא וערב עלינו כו' שניהם קנו עירוב ופירש"י דאיירי בעירובי תחומין ואע"ג דספק חשיכא אין מערבין היינו לכתחילה אבל בדיעבד פשר דקיי"ל כר' יוסי דס' עירוב פשר ונתוס' הקשו דע"כ ל"א ר"י ס' עירוב פשר אלא משום חזקה דקתני עירובין (דף ל"ו) פיצד א"ר יוסי ס' עירוב פשר כו' אבל עירב בתרומה ס' טמאה ס' טהורה א"ז ס' עירוב פשר וכשעירב בה"ש ונאכל בה"ש לא

מכשיר ר"י א"ו דרבא איירי בעירוכי תחומין וקרא"ש וק"ר"ן ורמב"ן וק"רש"ב"א פולם דחו פירוש רש"י וע"כ דסברו דקיי"ל כר"י גבי טומאה דכל דאתחזק איסורא ספקו טמא וכן דעת הטור או"ח (סי' שצ"ד) וקריטב"א ומוכרח דכולם ס"ל דספקו טמא ולכך אוקי דברי רבא בע"ת ודעת רש"י ורמב"ם יחידאי גינהו וקאריה בזה בשעה"מ שם.

והנו"ב מהד"ק יו"ד (סי' ס"ה) התפלא על הש"ך במ"ש דאע"ג דאיכא התם חד שינויא בש"ס דדוקא גבי טומאה שיש לו עיקר בדאורייתא אמרינו הכי מ"מ הא איכא שינויא אחריא דר"י מחמיר אפילו באיסור דרבנן שאין לו עיקר בתורה וקיי"ל כר"י וק"רש"ב"א בתשובה להשואל שלא פירש דבריו בא לומר דליתא לחד שנויא ותמה הוא דלכלהו שנויא שם בגמרא הדין כן דבאיסור דרבנן שאין לו עיקר לקולא ובשינויא קמא הוא דקסבר ר"י תחומין דרבנן ואין לו עיקר מה"ת אפילו י"ב מיל ואח"כ מחדש הגמרא דלעולם דגם תחומין יש להם עיקר מה"ת די"ב מיל הוא דאורייתא אלא הא דידיה כו' ורבא חולק דכאן ליכא חזקת איסור אבל בהא דתירוץ הראשון דדוקא במה שיש לו עיקר מה"ת הוא דמחמיר ר"י בזה לא נחלקו ושפיר הביא רש"ב"א שינוי קמא ומה שהחמיר הש"ך גם באיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת ליתא.

ודבריו תמוהין מאד הא ק"רש"ב"א ורמב"ן חלקו על רש"י וסברו בעירוב בה"ש ל"ה עירוב וקביאו ראיה מהא דמו"ד ר"י וכתבו דל"ה עירוב ואף חמר גמל ל"ה וסברו דחזק' שלא עירוב הני חזקה מעליתא ונשאך על תחום ביתו אף דהם סברו דתחומין דרבנן ואין לו עיקר מה"ת דסברו אף י"ב מיל אינו מה"ת ואפ"ה אולינו בתר חזקת תחום ביתו ול"ה עירוב הרי דאף בדבר שאין לו עיקר מה"ת סברו ג"כ דספקו להחמיר באמתחזק איסורא.

ועיין מ"מ (פכ"ז משפת דכתב משם רמב"ן ורש"ב"א דתחומין אף י"ב מיל אינו מה"ת ובמ"מ (פ"ו) מעירובין משם הרשב"א דמי שעירב בה"ש שאינו עירוב וכן הוא להדיא בס' עבודת הקודש לרשב"א הרי דלעולם אולינו בתר חזקה אף בדבר שעיקרו מד"ס ואוקי גברא אחזקת תחום ביתו שלא עירב: איברא דיש לומר דאינו ראיה משיטת תוס' וסייעתם לומר דאף באין לו עיקר מה"ת איסור באמתחזק וקא דדעתם לאסור בס' עירוב היכא דליכא חזקה הוא מטעם אחר דהשעה"מ שם העלה דנדאי לדעת רמב"ם וכמו שכתב המ"מ הטעם בעירוב בס' טומאה דל"ה עירוב משום דבעינן סעודה הראוי' מבעוד יום ונדאי דלא הוי עירוב פלל ונאפילו חמר גמל ל"ה ויש לו אלפים שמתחום ביתו ואילך אבל לדעת תוס' דהוא משום דליכא חזקה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וה"ז חמר גמל ותמה על הרשב"א דכ' בעירב ס' יום ס' לילה שאינו עירוב ואמאי אף דל"ל חזקת פושך ברורה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וה"ז חמר גמל כדס"ל לר"מ ואיך כ' שאינו עירוב דמשמע דל"ה אף חמר גמל ולא הפסיד תחום ביתו פנדה שכתב בנשטמא מבעוד יום בשלמא תוס' ורמב"ן ור"ן שדחו פירש"י דבע"ת אם עירב בה"ש ל"א ס' עירוב פשר י"ל דה"ז חמר גמל כמו לר"מ אבל הרשב"א דכ' דאינו עירוב קשה.

ובאמת לא ידעתימה קאמר דלתוס' בעירב משני ציבורין דהוי חמר גמל אלקבא דאמת וז"א דעכ"פ לדין דבעי סעודה הראויה מבעוד יום ל"ה עירוב פלל פינן דעכ"פ אינו ראוי' מבעוד יום ובאמת אף דבש"ס קתני הברייתא דכיצד אמר ר"י ספק עירוב פשר

כו' אָבֵל עֵירֵב בְּתְרוּמָהּ ס' טְהוֹרָה ס' טְמֵאָה כו' אֵין זֶה ס' עֵירוֹב פֶּשֶׁר נוֹכַל לוֹמַר דַּעֲכ"פּ
חֲמַר גָּמַל הָיִי אוֹלָם בְּתוֹסְפֹתָי קִתְּנֵי לְהִדְיָא אֵינוֹ עֵירוֹב מִשְׁמַע דַּל"ה עֵירוֹב פְּלִל וְלֹא
הַפְּסִיד אַף תְּחוּם בֵּיתוֹ וי"ל מִטַּעַם דְּבַעֲיָנָן סְעוּדָי הָרְאוּנִי מִבְּעוּד יוֹם וְהַתּוֹס' וְסִייעָתָי
דְּהוֹכִיחוּ מִהָדָר בְּרִייתָא לְעֵינֵי עֵירוֹב בַּה"ש ע"כ אֲזִילֵי הוֹכְחָתָם לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק
דְּבַעֲיָ שָׁם מְרַב הוֹנָא בַּה"י לְפָנָיו שְׁתֵּי כְּפָרוֹת וְלֹא יָדַע מִהֶסְבֵּר דְּבַעֲיָנָן סְעוּדָי הָרְאוּנִי
מִבְּעוּד יוֹם וְאֵעִפ"כּ קִתְּנֵי בְּעֵירֵב בַּס' טְמֵאָה דְּאֵין זֶה ס' עֵירוֹב פֶּשֶׁר וְע"כ הֵטַע דַּל"ה
חֲזָקַת פְּנִינָא וּמְזָה נְמִי בְּעֵירוֹב ס' יוֹם ס' לִילָה דַּא"ז ס' עֵירוֹב פֶּשֶׁר וְכַמ"ש לְפָרֵשׁ כֵּן
בַּשְּׁעָה מ"ש וּמְזָה נְמִי מְוַכְרַח דְּאָף ח"ג ל"ה וְאֵינוֹ עֵירוֹב פְּלִל כְּמוֹ דְּקִתְּנֵי בְּבְרִייתָא
בְּתוֹסְפֹתָא בְּעֵירֵב בְּתְרוּמָהּ ס' טְהוֹרָה אֵין עֵירוֹבוֹ עֵירוֹב א"כ קְוָשְׁתוּ שֶׁל הַשְּׁעָה מ"ע
הַרְשָׁב"א תְּסוּב עַל רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק דְּלֹא יָדַע מִהֶטַעַם סְעוּדָה הָרְאוּנִי מִבְּעוּד יוֹם
אַמְאֵי קִתְּנֵי בְּבְרִייתָא אֵין עֵירוֹבוֹ עֵירוֹב וְיֵשׁ לוֹ תְּחוּם בֵּיתוֹ וְאַמְאֵי: בְּרַם הַדְּבָרִים נְכוּנִים
לְמַה שְׁהָעִיר שָׁם הַשְּׁעָה מ"ב בְּהָא דַּס' עֵירוֹב פֶּשֶׁר אִם רוּצָה לְבַחֲרוֹר לוֹ לִילָה מִתְּחוּם בֵּיתוֹ
וְלוֹמַר מְסַפֵּק דְּעֵירוֹבוֹ ל"ה עֵירוֹב וְרוּצָה לְהַפְּסִיד מִמְּקוֹם עֵירוֹבוֹ אִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה תְּרִתִּי
דְּסִתְרֵי נוֹכַל לוֹמַר לְהִיפֹף סְפִיקָא דְּרַבְּנָן לְקוּלָא וְלִהְיוֹתִיק בְּתְחוּם בֵּיתוֹ וְלוֹמַר דְּעֵירוֹבוֹ
ל"ה עֵירוֹב אֲמָנָם אִם נֹאמַר כֵּן אַמְאֵי ס' עֵירוֹב פֶּשֶׁר מִטַּעַם ספ' דְּרַבְּנָן לְקוּלָא הָא פִּינוּ
דְּהוּי תְּרֵי קוּלֵי דְּסִתְרֵי אֶהְדְּדֵי וְדַאי אֲזִילֵינָן לְחוּמְרָא בְּתַרְנוּוֹהֵי וְלַדְעַת תּוֹס' וְסִייעָתָם
דְּדוּקָא הֵיכָא דְּאֵיכָא חֲזָקָה הוּא דְּסַפֵּק עֵירוֹב פֶּשֶׁר י"ל הֵינְנוּ דְּאֵין לוֹ אֲלַפִּים רַק מִמְּקוֹם
עֵירוֹבוֹ דַּאֲע"ג דְּאֵיכָא תְּרֵי קוּלֵי דְּסִתְרֵי טְפִי מְסַתְּבַר לוֹמַר דְּנַחְזִיק הַקּוּלָא לְהָדָר צַד דְּחֲזָקָה
מְסִיעֵ לָן עֵי"ש וְכַס' דו"ח לרע"א ז"ל בְּמַעְרְכָה ד' הָעִיר ג"כ בְּזָה וְכ' פִּינוּ שְׁפָרְצוּנוּ
שְׁיִתְקַיְּמִים הָעֵירוֹב וְלִכְּדָה דְּעַתּוֹ מִתְּחִילָה מְקִימֵינָן רְצוּנוֹ וְתוֹפְסִים הַקּוּלָא פְּאֵלוֹ וְדַאי קִינִים
הָעֵירוֹב וְאֶסוּר לוֹ לִילָה מִתְּחוּם בֵּיתוֹ לְצַד הַשְּׁנֵי וְהַמְתִּיק בְּיוֹתֵר לַמ"ש תּוֹס' עֵירוֹבִין (דָּף
מ"ט ע"ב) דְּלֹא הַפְּסִיד תְּחוּם בֵּיתוֹ דְּעַתּוֹ שְׁאֵם לֹא יִקְנֶה לוֹ שָׁם שְׂבִיתָה יִהְיֶה לוֹ תְּחוּם
בֵּיתוֹ לְכָדָה כָּל שְׁמַקְוִילִין לוֹ לִילָה מִמְּקוֹם עֵירוֹבוֹ מִכַּח סַדְר"ב שׁוֹב הַפְּסִיד תְּחוּם בֵּיתוֹ
וְעָקַר דְּעַתּוֹ מִתְּחוּם בֵּיתוֹ עֵי"ש וַיִּבְרָא עוֹד בְּדְבָרֵינוּ לְהִלָּן.

וְהַשְׁתָּא דְּאַתְּיָנָן לְזָה י"ל דְּזָה הוּא אִם נוֹלַד הַסְּפֵק אַחַר שְׁהַנִּיחַ עֵירוֹבוֹ כְּגוֹן אִם נֶאֱכַל אוֹ
נְטָמָא בְּיוֹם אוֹ בְּלִילָה וְהַחֲזַקְנוּ לְעֵירוֹבוֹ וְעֵי"ז עָקַר עֲצָמוֹ מִתְּחוּם בֵּיתוֹ לְכֵן מְקִימֵינָן
הַקּוּלָא לְהָדָר צַד דְּעֵירוֹבוֹ עֵירוֹב אָבֵל כְּשֶׁנוֹלַד הַסְּפֵק קוֹדֵם לְכֵן וְכַמוֹ בְּעֵירֵב בַּס' טְמֵאָה
אוֹ בַּה"ש דְּלֹא אִתְּחַזַּק עֵירוֹבוֹ פְּלִל וְכִינּוּ דְּלִית לֵי חֲזָקַת פְּנִינָא אִם נָקַל לוֹ שְׁיִקְיָיִם
מִחֻשְׁבָּתוֹ הָיִי תְּרֵי קוּלָא דְּסִתְרֵי אֶהְדְּדֵי דִּיכּוֹל לוֹמַר לְהִיפֹף דְּלֵמָּא בַּה"ש הֵיָה לִילָה וְלֹא
מְהֵנִי עֲקִירָתוֹ דְּכָבֵר הֵיָה לִילָה וְיִקַּל לְהִיפֹף לִילָה מִתְּחוּם בֵּיתוֹ לְכָדָה לֹא נוֹכַל לוֹמַר סְפֵק
דְּרַבְּנָן לְקוּלָא וְשׁוֹב לֹא עָקַר עֲצָמוֹ מִתְּחוּם בֵּיתוֹ וְלִכְּדָה אֵין עֵירוֹבוֹ פְּלִל וְא"ד לְהַסּוּבְרִים
תְּחוּמֵי דְּאוּרִייתָא דְּהוּי חֲמַר גָּמַל מִטַּעַם דְּסְפִיקָא דְּאוּרִייתָא לְחוּמְרָא בְּכָל צַד וְכָבֵר עָקַר
עֲצָמוֹ מִתְּחוּם בֵּיתוֹ בְּבִירֵיר.

וּבְאַמְתַּת לר' מֵאִיר אֶפִּילוֹ וְדַאי לֹא עֵירֵב הָיִי חֲמַר גָּמַל כְּמִבְּרָא ש"ס (דָּף נ"ב ע"ב) וְעֵי"ש
בְּרַש"י דְּסִילֵק עֲצָמוֹ בְּכּוֹנְנָתוֹ מֵאַלְפִים שֶׁל צַד הַשְּׁנֵי וְהוּא סְתָמָא דְּקִתְּנֵי הֵתָם מִבְּעוּד יוֹם
אֵינוֹ עֵירוֹב דְּמִשְׁמַע הָרִי הוּא כְּבָנֵי עֵירוֹ ר' הוּא [ומה"ט יֵשׁ לְהַבִּין בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' (דָּף ל"ה
ע"ב) ד"ה אֲמַר דְּכְתָבוּ דַּנ"ל לְשׁוּנֵי אֶפִּילוֹ סְבַר ר"מ תְּחוּמֵי דְּרַבְּנָן דְּהַשְׁתָּא הָיִי כְּדְרַבְּנָן
לְקוּלָא דִּישׁ חֲזָקָה נְגִיד חֲזָקָה לְכָדָה מוֹקֵי בַב' כְּתִי עֲדִים.

וְצָרִיף לומר בְּכַוֻּנָתָם אף דלר"מ ראוּי לְהַקְל בְּסִפְּקוֹ אף בְּלֹא חֲזָקָה מ"מ בְּתַרְי לְגַבֵּי תַרְי גְּרַע וְיִקְשֶׁה מ"מ מְלַקְמָן (דף נ"ב ע"ב) דְּהוּי חֲמַר גְּמַל אף בְּוֹדָאֵי לֹא עֵירֵב וְאֵי סוֹבַר תְּחוּמֵינ דְּרַבְּנָן לְמָה ל"ה ס' עֵירוֹב פֶּשֶׁר וַיֵּשׁ לְיִישָׁב] וּבִס' הוּי שְׁפִיר חֲמַר גְּמַל דְּצָרִיכִין לְחוּשׁ לְכָל צַד לְחוּמְרָא אֲבָל בְּנוֹלַד הוּס' בְּשַׁעַת הָעֵירוֹב דְּשׁוּב אף דְּסִדְר"ב לְקוּלָא לֹא נוֹכַל לְהַקְל מִטַּעַם דְּהוּי תַרְי קוּלָא דְּסִתְרֵי אֶהְדְּדֵי לְכָף ל"ה עֵירוֹב כָּלֵל וְלֹא הִפְסִיד תְּחוּם בֵּיתוֹ וְנִשְׂאָר כְּמוֹ אֵלּוּ לֹא עֵירֵב כָּלֵל.

ולפי"ז י"ל אף אם יסברו התוס' וסייעתם דבאין לו עיק' מה"ת סדר"ב לקולא אף באמתחוק זק מ"מ בעירוב לא נוכל להקל משום דהוּי תַרְתֵּי דְּסִתְרֵי לְכָף או דְּאֶמְרֵי' לְאוּקְמֵי עַל חֲזָקַת תְּחוּם בֵּיתוֹ דְּהוּי חֲזָקָה או מִטַּעַם אף ל"מ"ש תוּס' דְּחֲזָקָה שְׁלֹא עֵירוֹב ל"ה חֲזָקָה וּכְמ"ש הָרִיטְבָּ"א שֵׁם הֵינּוּ הֵיכָא שְׁוֹדָאֵי עֵירֵב אֵינּוּ הוּס' אֲלֵא אִם נִטְמָא הָעֵירוֹב הָא נִפְיָק גְּבָרָא מְחֲזָקַת בֵּית זֶה וְהֵינּוּ דְּקוּדָם לְכֹן הֵינּוּ מְחֲזָקִין לְעֵירוֹב מְעַלְיָא וְהֵי יָכוֹל לְהַתְקִינֵם אִם לֹא הֵיָה נִטְמָא מִבְּעוֹד יוֹם.

אבל בפשהספק נולד בשעת הנחתו ודאי מועיל החזקה להכריע לתפוס הקולא להך צד שיהיה נשאר בחזקת תחום ביתו ולכך ל"ה עירוב כלל פיון דלא נוכל לתפוס הך צד לקיים העירוב מטעם דהוּי תַרְי קוּלָא דְּסִתְרֵי אֶהְדְּדֵי: ומ"ש שם רבינו עקיבא איגר ו"ל בסוף דבריו בנידונו שם די"ל אף לרמב"ם דספק דר"ב אף באמתחוק לקולא מ"מ היכא דיהי' תרי קולא דסתר אהדדי יותר עדיף למיזל בטר חזקה להקל בהצד שמסייעו החזקה ויהיה כבני עירו מחמת חזקת תחום ביתו אולם ראיה דאינו פן מתוספתא מוכא בר"ש (פ"ב) מדקוואות אחד שאוב ואחד פשר וטבלו שני אחד הטמא מטומאה קלה ואחד המיקר ועשו טהרות שניהם תלויות הרי אף דהטמא היה בחזקת טומאה ולהמיקר חזקת טהרה מ"מ פיון דגם בחזקת טומא ספיקו להקל לכ"א בפ"ע מחמירין בשניהן עי"ש.

ויש לגמגם בראייתו דשם אם היה טבל הטמא לבדו במקנה אחת היינו אומרים ספיקו להקל דמה"ד כ"א טהור מצ"ע רק פיון שגם השני טבל ולטהר לשניהם אי אפשר דעכ"פ אחד מהם טמא שניהם תלוין.

לכך אף שיש לזה חזקת טומאה ולהמיקר חזקת טהרה מ"מ פיון דע"י חבירו צריכין להחמיר ולא מצ"ע מחזי כחוכא אם נקל לזה ונחמיר לזה וכמ"ש תוס' גדה (דף ס') ובהכרח להחמיר בשניהם אבל כשנולד הוּס' באדם א' כשיש תרי קולא דסתר אהדדי יותר עדיף לתפוס בהך צד למיזל בטר חזקה וליכא חוכא.

אולם בלא"ה לא אדע לכלפל דבריו שם הוּי דעת רמב"ם דאם עירובי תחומין בה"ש עירובו עירוב הרי דמקילין בעירוב אף במקום דסתר אהדדי דשם ל"ש לומר למיזל בטר תחום עירובו הואיל דעקר דעתו מתחום ביתו דהוּי אִם תֵּאמַר בה"ש לילה הוא לא יגרע תחום ביתו בעקירתו אז ולדעת רמב"ם חזקת תחום ביתו ל"ה חזקה כלל וכמ"ש המ"מ שם ולכך ס' עירוב פשר בכל ענין הרי דלא איכפת לן במה שנוכל לומר להיפך.

וְצָרִיף לומר פיון דנתקיים רצונו ונחצו לקנות עדיף לתפוס הך צד ושוב אין בידו הבחירה לבחור לו מקו' תחום ביתו ודעת תוס' וסייעתו דהיכא דליכא חזקת פשוך

להעירוב אינו עירוב ומחזקין לתחום ביתו פנין דהוי תרי קולא דסתרי אהדדי או דאזלינן בטר חזקת תחום ביתו ואף דבכ"מ באמתחוק בסדר"ב לקולא פאן הוי תרתי דסתרי או אף דל"ה חזקה מ"מ אינו עירוב דנשאר פבראשונה ותפסינן הקולא פאלו לא איתעבד מעשה פלל.

וכבר הערותי בזה ג"כ בהגהותי בד"ח יו"ד (סי' ר') ליישב ד' הטור דבס' הניח ל"א ס' עירוב לקולא ולגבי ס' טבילה בדרבנן וס' נטילה כ' לקולא אף בס' הניח ועשעה"מ שם משם המל"מ דלמ"ש א"ש דכיון דהוי ס' אם עקר מתחום ביתו והוי ס' השקול ויכול לתפוס הקולא ג"כ להך צד לומר דלא הניח פדי שילף אלפים מתחום ביתו והוי תרתי דסתרי לכה תפסינן הך צד שישאר על תחום ביתו.

ועיין ס' סדרי טהרה סוף הספר דכתב דהמחבר חשש לדעת הרשב"א דאף באין לו עיקר מה"ת לחומרא באמתחוק שהרי באו"ח (סי' שצ"ג) כ' להא דרבא הנז' בשנים שאמרו לא דמייירי לענין עירובו חצירות ואלו בע"ת (סי' ת"ט) לא הונזר מזה פלל הרי דס"ל בעירובי תחומין ל"מ הניח בה"ש.

ואע"ג דנראה מדבריו (סי' ת"ט) דלא לגמרי פסק דלא פרמב"ם מדכתב שם אבל אם ל"ה לו חזקת פשרות פגון ס' אם הניח ולא כתב רבותא טפי בהניח בה"ש דל"ה עירוב דבס' הניח אפילו בע"ח ל"מ מ"מ נראה דעת המחבר שלא רצה להכריע בין רמב"ם ורשב"א מש"ה נקט ברישא בהיה לו חזקת עירוב מהני לכ"ע ובס' הניח ל"מ לכ"ע אבל בהניח בה"ש סתם המחבר הדברים ולא אמר איסור ולא היתר אלמא דחשש גם לדעת הרשב"א ולא רצה להורות בהדיא פנגדו וזה פדעת הש"ך דאף באין לו עיקר מה"ת אפילו הכי אזלינן בס' להחמיר ומחילה מכ"ת לא זכר בדברי הש"ע שם (סי' תט"ו סעיף ב') שם סתם הדברים פדעת רמב"ם ורש"י דאם עירב עירובי תחומין בה"ש עירובו עירוב (וס"ג) כתב אמרו לו ב' צא וערב עלינו כו' שניהם קנו עירוב ויש חולקים הרי דלעיקר הדין תופס דעת רמב"ם ורש"י והמג"א שם (ס"ק ג') כ' ולהיש חולקין פסול פנין דל"ה לו חזקת פשרות.

וקצת י"ל למ"ש רמב"ן חידושי שפת (דף ל"ז) ונ"ל ור"ח פירוש בעירובי חצירות וכן עיקר והא קמ"ל שאעפ"י ששנים אמרו לאחד לערב לא אמרינן ממ"נ ואע"ג דדמאי לדאמרינן בעלמא בבאין לשאול בב"א שניהן טמאין ה"א בה"ש ס' הוא ועירובין דרבנן וסדר"ב לקולא ול"א בכה"ג ממ"נ וכ"כ הפרישה (סי' שצ"ד) דבזה מקילין אף בבא לשאול בב"א והם כתבו לגבי ע"ת דקיל אולם לפירש"י ורמב"ם דקאי גם בע"ת אינו מבוא' ובנו"ב שם כ' שמסופק בזה רק ממה שאמר רבא אמרו לו שנים ולא נקט שנים שעירבו משמע שבא לרמזו שאפילו שואל זה על שניהם בב"א ג"כ הדין פן ע"ש וי"ל דלכה הביא המחבר על דין זה ה"ש חולקין דהוי פבא לשאול בב"א לא מקילין בכה"ג בע"ת ובס"ב באחד שעירב בה"ש סתם פדעת רמב"ם ואף דבאו"ח (סי' תל"ט) לענין ס' בדיקות חמץ העתיק דברי רמב"ם בלי חולק ומקיל בדרבנן אף פבא לשאול בב"א י"ל שם הוא מטעם דהוי ס' אם נשאר החמץ וכמו שכתבו האחרונים והרדב"ז בתשובה דבתינוק שא"ב דעת לשאול מודה הרמב"ם אם באו לשאול בב"א צריף לבדוק.

ומ"מ יְהִיֶה אִיךָ שְׂיִהְיֶה אִף אִם נֹאמֵר כְּדַעַת רֹב רֵאשׁוֹנֵי בְּסִפְק עִירוֹב כְּגוֹן בַּה"ש דל"ה
חֲזָקַת פְּנִיָּה אִינוּ עִירוֹב י"ל דְּהוּא מְטַעַם דְּהָגוּ כְּתָרֵי קוֹלָא דְסִתְרֵי וּלְעוֹלָם י"ל דְּבַעְיָקֵר
דְּרַבְּנָן אֲזִלְיָנוּ לְקוֹלָא אִף בְּאַתְחִזֵּק אִיסוּר: ס"ו כ"ו הָא דְקִי"ל ש"ע (ס"ו קי"א) ב"ב
חֲתִיכוֹת אַחַת שְׁל הַיְתֵר וְא' שְׁל אִיסוּר דְּרַבְּנָן שְׁנַפְל חֲתִיכָה אַחַת מִהוֹן לְקַדְרִיָּה שְׁל הַיְתֵר
דְּאִם לֹא רְבוּ הָאִיסוּר עַל הַיְתֵר תּוֹלִין דְּשְׁל הַיְתֵר נְפִלָה כְּתִב הַפ"ח אִם אַח"כ נְפִלָה הַשְּׁנִי
למ"א תְּלִינּוּ נְמִי לְקוֹלָא כְּדִמְוֹכַח מִמְתְּנִיתִין (פ"ז) דְּתֵרוּמוֹת הוּא דְּנֹקָא כְּשֶׁנֶּאֱכַל
הַתְּעוּבוֹת הֵרֵאשׁוֹן אוֹ ב"ב ב"א וּבְזָה א"ז אֲבָל אֵימְנָהוּ לְתַעְרוּבוֹת הֵרֵאשׁוֹן וְהֵם שְׁל אָדָם
אֶחָד שְׂנִיָּהֶם אִיסוּרוֹת.

וְלִכְאוּרָה מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי דְבְּמִתְנִיתִין דְּתֵרוּמוֹת בְּשְׁנֵי קְנוֹפּוֹת הוּא ג"כ דְּנֹקָא כְּשֶׁכָּבֵר נֶאֱכַל
תְּעוּבוֹת הֵרֵאשׁוֹן. אוּלָם מְדַבְּרֵי יְרוּשְׁלָמִי שָׁם לֹא מְשַׁמַּע כֵּן דְּקַתְּנֵי שָׁם בְּמִתְנִיתִין זָרַע
אֶת אַחַת מִהוֹן פְּטוּר כּו' זָרַע אֶחָד אֶת שְׂתִיָּהוּ בְּדָבָר שְׁזָרְעוּ כְּלָה מִן הַיְתֵר וּבְדָבָר שְׂאִין זָרְעוּ
כְּלָה אִיסוּר וְקֹאֵמֵר בְּיְרוּשְׁלָמִי וְהוּא שְׁזָרַע אֶת הַשְּׁנִיָּה עַד שֶׁלֹּא קָצַר אֶת הֵרֵאשׁוֹנָה אֲבָל
אִם זָרַע אֶת הַשְּׁנִיָּה עַד שֶׁקָּצַר הֵרֵאשׁוֹנָה אִין תְּלוּשׁ וּמְחַבֵּר נַעֲשֶׂה הוֹכִיחַ וְכֵן פְּסִק
הַרְמְב"ם (פ"ג הי"ג) מִתְּרוּמוֹת.

וּמְבוֹאֵר אִף דְּזָרַע בְּעוֹד שְׂקִיָּים הַגִּידוּלִין שְׁל הֵרֵאשׁוֹנָה מ"מ תְּרַנּוּיָהוּ מִן הַיְתֵרִין וּבְאַמַּת צָרִיךְ
טַעַם בְּזָה דְּמָה לִי אִם קָצַר אוֹ לֹא קָצַר כִּינּוּן דְּבִלָּא קָצִיר מְבוֹאֵר דְּנִתְעוּרֵר שׁוֹב הַסִּפְק וְלֹא
נוֹכַח לְהַקְל בְּתֵרוּמוֹתֵיהוּ לְמָה נִיקָל אַחַר שֶׁקָּצַר הָא סוּף כָּל סוּף מִמֶּנּוּ פ' י"ש בְּיָדוֹ גִּידוּלֵי
תְּרוּמָה.

וְרֵאִיתִי בַּפ"מ שֶׁהֵבִיא רֵאָיָה מִמְתְּנִיתִין דְּטְהָרוֹת (פ"ה מ"ג) רְמַב"ם (פ"ט) מֵאֵה"ט דל"א
הוּאִיל וְהוֹתֵר הַיְתֵר וְלֹא שְׂרִי רַק כְּשֶׁנֶּאֱכַל הֵרֵאשׁוֹן דְּאֵי תָא שָׁם ב' שְׂבִילִין הֵלֶךְ בְּרֵאשׁוֹן
נַעֲשֶׂה טְהָרוֹת וְהֵלֶךְ ב"ב נַעֲשֶׂה טְהָרוֹת אִם קִיָּמַת הֵרֵאשׁוֹנוֹת אֵלּוּ וְאֵלּוּ תְּלוּיּוֹת שְׂבִנְדָאֵי
אֶחָד מִהוֹן טָמֵא וְה"נ דְּכִנּוּתֵי וְכ"כ הַח"ד דְּאִם נֶאֱכַל אַחַר שְׁנוּלֵד הַסִּפְק עַל שְׂנִיָּהֶם אִף
קוֹדֵם שְׂשָׂאֵל אִיסוּר: וַיֵּשׁ לְחַקוֹר אִם קוֹדֵם שְׁנַפְלָה הַשְּׁנִיָּה עִירָה מִן הַקַּדְרִיָּה שְׁנַפְל
הֵרֵאשׁוֹנָה לְקַדְרִיָּה אַחֲרָת וְאַח"כ נְפִלָה הַשְּׁנִיָּה לְקַדְרִיָּה הָאַחֲרָת שִׁישׁ בְּהַ תְּעוּבוֹת מִן
הֵרֵאשׁוֹנָה דְּבַכָּה"ג י"ל דְּהֵרֵאשׁוֹנֵי נִשְׂאָרָה מִן הַשְּׁנִיָּה מִמ"נ אִיסוּרָה אִם מְשׁוּם
תְּעוּבוֹת מִן הֵרֵאשׁוֹן אוֹ ע"י נְפִילָה הַחֲתִיכָה הַשְּׁנִיָּה אוּלָם לְהַמְבוֹאֵר בְּרַמְב"ם שָׁם וְאִם
לֹא טְהַר בְּנִתִּים הֵרֵאשׁוֹנוֹת תְּלוּיּוֹת וְהַשְּׁנִיּוֹת יִשְׁרְפוּ שְׁהָרֵי הֵן טָמְאוֹת בְּנִדָאֵי.

וְעִי"ש בְּרֵא"ש ש"כ אַע"ג דְּשְׁנִיָּה עוֹמְדַת לְשׁוֹרֵף וּלְהַתְּבַעַר מִן הָעוֹלָם לֹא מוֹקְמִית
לְקַמְיָתָא אַחֲזָקְתָה כִּינּוּן דְּהַשְּׂתָא מִיָּהוּ אֵימְנָיָהוּ לְשְׁנִיָּים דְּכ"ז שְׂשִׁיָּהֶם בְּעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר
לְטַהַר שׁוּם אַחַת מִהוֹן. א"כ ה"נ דְּכִנּוּתֵיהּ אִף דְּהַקַּדְרִיָּה הַשְּׁנִיָּה מִמ"נ אִיסוּרָה מ"מ כ"ז
שְׂשִׁיָּהֶם בְּעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהַתִּיר אַחַת מִהוֹן.

אוּלָם י"ל דְּהָא הֵרֵא"ש כְּתִב שָׁם הַטַּעַם דְּאִי אֶפְשָׁר לְטַהַר שְׂתִיָּהֶם שְׁהָרֵי אֶחָד מִהוֹן וְנָדָא
טָמֵא וְשָׂמָא אָדָם אֶחָד יֹאכַל אֶת שְׂתִיָּהוּ אוֹ יִגְעוּ שְׂתִיָּים בְּתֵרוּמָה וּלְכַף אֵלּוּ וְאֵלּוּ תְּלוּיּוֹת
וְאַע"ג דְּשְׁנִיָּים שְׁהִלְכוּ לְשִׂאוֹל זא"ז מוֹקְמֵי כָּל חַד בְּחֲזָקַת טְהָרָה הֵכָא בְּחַד אֶפְיָלוּ ב"ב
טְהָרוֹת כ"ז שְׁהוֹן קִיָּמַת מִדְּמִיָּן לִי כְּמוֹ בְּאוֹ לְשִׂאוֹל ב"ב א"ו י"ל כִּינּוּן דְּכָל הַטַּעַם דְּהַתְּקִירוֹ
חֲכָמִים בְּזָה אִף דַּס' טוֹמְאָה בְּרַה"ר בְּנִדָאֵי טְהוֹר מ"מ חָשׂוּ לְשָׂמָא יֹאכַל אֶחָד אֶת שְׂתִיָּהֶם

או יגעו ביחד וזה דוקא בטומאה דאורייתא חשו לזה אבל לעולם בטומאה דרבנן לא חשו לזה.

וראיה דהא במתניתין שם גבי חד גברא קתני שני מיני טומאה חד משבילין וטומאת שרץ ולא קתני טומאה דרבנן בכה"ג ואחר כך קתני הדין דב' שבילין לגבי תרי גברא קתני נמי שני פפרים אחד טמא וא' טהור ואכל אחד ונחבירו אכל השני ומבואר שם בפירוש רמב"ם והרע"ב דלכך תני פפרים לאשמועינן אף טומאה דרבנן וכו' העתיק הרמב"ם שם אלו הדינים לגבי חד גברא רק שני גוני טומא' דאורייתא ולגבי תרי גברי נמי טומאה דרבנן: אף ראיתי במל"מ שם דהעיר בזה דלמה לא נשנה דין זה גם בב' פפרים ואדם אחד ואם לא טהר בינתיים הראשונות תלויות והשניות ישרפו וכתב ולא ידעתי טעם נכון לזה ומיהו הדין דין אמת דאף בדרבנן לא תלינו לקולא פי היכי דלא תלינו בב' פפרים וב' אנשים כשפאו לשאול בב"א.

ולענ"ד מבואר הדברים בתוספתא דמקנאות המוכא באנרף במל"מ (פ"י) וברמב"ם שם אף בפ"ט א' חלוק הדין. ונ"ל התוספתא שם שני מקנאות של כ' כ' סאה אחד שאוב וא' פשר היקר באחד מהם ועשה טהרות בשני ועשה אלו ואלו מנחות הראשונות טהורו' ושניות ישרפו והרמב"ם כ' הדין היקר באחד מהן ועשה טהרות הרי אלו טהורות הקר בשני ועשה טהרות הרי אלו ישרפו ודאי בא ראשו ורובו במים שאובין ומדלא קאמר שהראשונות קיימת הרי הן תלויות מבואר דהראשונות לעולם טהורות אף כשהקיר אח"כ בשניה כיון דהשניות הן ודאי טמאות חולין בהשניה אף דבטומאה דאורייתא פוסק דהראשונות תלויות אף דהשניות ישרפו מ"מ בדרבנן לא מחמירין דבכה"ג כשהשניה דינו שישרפו ואלו משום זה לא קתני באדם אחד בב' פפרות כיון דאינו שנה בדין זה.

ולפי"ז ממילא בשתי קדירות היכא דהשניה אסורה בנדאי תולין בשניה והראשונה מותרת. ואפתי יש להתבונן אם נאמר כשלא נאכל הקדירה הראשונה נתעורר הס' למפרע ואסרינו לתרוניהו א"כ אף כשנאכל למה נתיר את השניה אם הקדירה נשארת ויש לנו לדון עליה ואם נתיר להשניה ולקדירה ראשונה נתיר ממ"נ איסור א' וכיון שצריכין לדון על שני הקדירות בהכרח צריך אתה לאסור את שתיהן ולמה סתמו בזה כשנאכל הראשונה דמותר גם השניה ועיין פ"מ וח"ד (ס"ק ה').

ויש לצדד דאם נשאל על הקדירה הראשונה טרם שנפלה השניה דבכה"ג לא אסרינו אח"כ כשנפלה השניה כיון דכבר יצא בהיתר והחזקנו לחזקת היתר הוי שוב כחוקא להורות אח"כ לאסור ולבטל הוראה הראשונה וכל הטעם בשני שבילין כשפאו לשאול בב"א דאסרינו לתרוניהו הוא משום דהוי כחוקא כמ"ש תוס' גדה (דף ס') וא"כ אף דמבואר במתניתין דטהרות דבאדם אחד היכא דשניהם קיימת הוי כפאו לשאול בב"א וכמ"ש הרא"ש הנ"ל וכן אף באיסור דרבנן משני מקנאות הנ"ל מ"מ י"ל דהוא דוקא כשלא שאל מקודם אבל כששאל מקודם ויצא בהיתר שוב הוי כחוקא להוציא מהיתר הראשון ולאסור שתיהן וצ"ע בזה די"ל בכה"ג מתירין גם השניה לשני בני אדם ולא החמירו חכמים: סי' כ"ז הא דתולין איסור לתוף איסור נפל הוא דוקא אם נפל קודם הנפילה הזאת איסור ידוע לקדירה ידוע אבל אם נפל אח"כ איסור ידוע לתוף א' מהן

אין תולין למפרע לומר שאיסור הראשון נפל ג"כ לקדירה הזאת כן מבואר בש"ע והוא מתוספתא וירושלמי דלא נוציא כ"א מהן מחזקתה בשביל האיסור שנפל באחרונה ובפ"מ בש"ד מסתפק אם לא נודע נפילה הראשונה עד אחר נפילה השנייה די"ל פיון דלא נתחזק עדיין שניהם לאיסור דלא נודע בזה תולין.

ולענ"ד יש להוכיח פן מדברי רש"י בתוה"ב (בית ז' ש"ד) דכ' שם דעת הצרפתים דעד שאינו בדוקה כל שלא בדקה סמוך לבדיקת עצמה והא דשתי נשים שלבשה חלוק אחד ונמצא עליו דם פולן טמאות הוא משום דבאמת מה"ד הנה לטהר את פולן אלא פיון דכולן תלויות בחלוק זה הו"ל כשני שבילין כבאו לשאול בב"א והקשה א"כ אם ראתה פתם אחת מן השתי נשים אח"ז נטהר את האחרות והא איכא חזא מיניהו דאינה באות לשאול וכן נכריות שלא ראתה לכה פתם דמאחר שהנה בדוק מתחלה ה"ה לעולם בחזקת בדוקיו עד שתדעו שיצאו מחזקתן שאין תולין לעולם במקרה שא"י ולכאורה מה קאמר הרשב"א דאם ראתה אחת מהן פתם לאחר זו.

הא מ"מ פיון דמקודם לכן נולד הספק על פולן וכולן תלויות בחלוק זה והו"ל כבאו לשאול בב"א ואין תולין במקולקל רק אם נתקלקל קודם לכן שנולד הס' ולא אח"כ א"כ בזה אף שנתקלקלה אחת אח"כ ע"י פתם שפיר דאין תולין ויותר הנה לו לרשב"א להקשות דהא אף אם ראתה מפבר פתם אין תולין כמבואר ש"ס גדה (דף ס') וכן פסקינו ברמב"ם וש"ע (סי' ק"צ) דאף ביושבת על הפתם פיון דלא ראתה מגופה אין תולין בה.

אלא הוא הדבר דהרשב"א בא להשמיענו דין זה דכ"ז שלא נודע הספק וקודם לכן נתודע נפילה שניה דאז במקום תולין השקלקלה במקולקל תולין גם בזה פיון דלא הוחזק לאיסור וילדעת הצרפתים דרק מטעם דהוי כבאו לשאול בב"א טמאין פולן היו לנו לתלות אם אחת מצאה פתם אח"ז היינו אחר שהחזירה ונודע הס' מן דם החלוק הנה: עוד מסופק בפ"מ אם ע"י שתולין השקלקלה במקולקל נאסר ביותר הקדירה האסורה פגון ב' קדירות א' בשר עוף וא' בשר נבילה ונפל חלב וא"י לאיזה אם תתלה שנפלה לבשר נבילה יהיה אסור בהנאה י"ל בכה"ג אין תולין עוד מסופק באם בקדירה אחת הוא ס' איסור תורה פגון ב"ק בא' בשר עוף ובא' בשר בהמה וכיון דבזה הוא ספיקא דאורייתא לחומרא תולין בה א"ד כל שאתה מוציא א' מן חזקה אין תולין והנ"ח בצ"ע וספק הראשון הוא ע"ד את"ל בס' השני דאין תולין.

ולא אבין מה זה ספק הא לא גרע מתרנגולת שנולד בה ס' בשחיט' דאסורה וס' נבילה ואעפ"כ הביצה מותר כמבואר (סי' פ"ו) בש"י ונאף דאמתחזק איסורה מ"מ בשני גופין אמרינן מה שהוא דאורייתא ספיקא דאורייתא לחומרא והביצה הואיל דביצת נבילה הוא רק איסור דרבנן אזלינן לקולא ול"א בזה דהוי פחוקא דע"י ס' אחד הנולד על דאורייתא ודרבנן ואי אפשר להפרידם נאסור התרנגול' והביצה נתיר.

פיון דכל אחד הוא פדינו וכהו הוא המידה וא"ד לב' שבילין דמטמאינן לתרוניהו פיון דאם נולד הס' בכל חד באפי נפשו היו טהור רק דאי אפשר להתיר לתרוניהו אמרי' מה חזית לטהר זה מזה אבל אם נולד הס' בקמה שאם הנה נולד הספק לאחד היינו אסרינן אותו בשביל שהוא ס' תורה וכיון דאם הנה נולד הס' על הדרבנן בלבד היינו מתירין לו כיצד נאסר בשביל מה שנולד גם על דאוריית' פיון דבכ"מ כף הוא המידה לומר ס'

דאָרײַטא לַחֲמוּרָא וסד"ר לַקְּנֵלָא מִמִּיל' אַמְרִינּוּ בְּזַה ג"כ לַתְּלוּת דְּנַפְּל לַקְּדִירָה הָאֶסוּרָה
מִדְּאֹרְיִיט' וּלְהַתִּיר הַקְּדִירָה שְׁל בְּשֵׁר עוֹף וְלָמָּה נַחְמִיר בְּזַה יוֹתֵר מִבִּיזָה ס' נְבִילָה וּלְפִי"ז
גַּם בַּס' הָרָאשׁוֹן פִּינּוֹן דְּאִיסוּר הִנָּאָה הוּא אִיסוּר דְּאֹרְיִיט' וּמַס' אַסְרִינּוּ לָמָּה לֹא נִתְּלָה בּוּ
וּלְהַתִּיר אֶת הַקְּדִירָה מִבְּשֵׁר עוֹף דְּעִי"ז שְׁנִתְּלָה בְּהָאֶסוּרָה אִין אֲנּוּ מוֹסִיפִין אִיסוּר לְאַסְוֹר
בְּנֻדָּאֵי רַק מִסְּפַק בְּהִנָּאָה וְלָמָּה יִהְיֶה זֶה גְּרַעוֹן שְׁלֹא לַתְּלוּת וּלְהַתִּיר הַקְּדִירָה הַמְּוֹתֶרֶת
וּז"פ וּבְרוּר.

ובח"ד העיר ג"כ בקיצור בספיקו' הקלו וכו' ואין ללמוד מהא דנד' דתולה בספרת ז שלא
טבלה אף שאמה מקלקלה יותר שפותרת מנינה דשם הוא משום דמענינה פתוח אבל
בלא טעם זה אפילו באיסור גמור אין תולין דהא אין תולין בנכריות שלא ראמה אף
דנכרית נדאי דאסורה על ישראל אפ"ה א"ת בה נכאן נדאי דתולין בגבינות נכרי וכינצא
וכו"א א"ת פתם בכתם והכא תולין אפילו באיסור דרבנן אלא דשם א"ת רק במענין פתוח
וכמ"ש שם וראיתי שם הלכות נדה (סי' ק"צ) שהאריף בזה ודבריו תמוהין דבאמת גם
שם תולין כ"ז שלא טבלה וכמו שכתב שם להדיא בלבוש וגם הא מבואר שם בש"ס
וש"ע שתולין בנכרית שהגיע זמנה לראות וראמה פ"א אף דהיתה אח"כ בימי השאלה
בחזקת שלא ראמה הרי תולין אף דאין מענינה פתוח ובתורת הבית שם מבואר להדיא
דרק מטעם תולין הקלקלה במקולקל הוא הזאיל דכתמים מדרבנן תולין ומ"ש מדאין
תולין בנכרית שלא ראמה אינו ראיה דהא מנה הוכיח הרשב"א שם בתוה"ב דכל זמן
שלא ידענו ממקרה העד בחזקת בדויק עומד ולכך בלא הגיע זמנה לראות הוי לכושתה
בחזקתה ובחזקת בדויק וכשראמה פ"א תלינן בה ובספרות אף אם נאמר דאין תולין רק
כשהוא תוף ימיספירתה ולא כשכבר ספרה רק שלא טבלה היינו משום דמקלקלין
שתספור מחדש והוי כחוכא לכך מחמירנן בתרוניהו אבל מוכח משם דלאו מטעם מענינה
פתוח הוא דתולין ואכ"מ בזה: סי' כ"ז פתב הרמ"א (סי' קי"ג סי"ד) כ"מ שנתערב פת
עכו"מ בשאר מאכל בטל ברוב בין בלח בין ביבש ועי"ש בש"ש מ"שם או"ה דאפילו
בדבר חשוב ובאו"ה הוכיח זאת מדמאי שהוא טבל מדרבנן ובכ"ז לא גזרו על תערובות
דמאי כמבואר חולין (דף ו') ולכאורה קשה בדברי רש"י מנחות (דף ל"א) עובדא דרש"ז
דנתערב לו טבל בחולין ושאל את ר"ט וא"ל לך קח מן השוק ועשר עליו ודמאי בחולין
נתערב לו לפירש"י שם ששמע ומה היתה לו לקח ולעשר עליו פינן דלא גזרו על תערובות
דמאי.

ולכאורה י"ל פינן דטבל אינו בטיל מטעם דהוי דשילמ"ת גם בדמאי לא נתבטל וכמו
דמצינו לגבי תערובות דמאי דשאור ותבלין דלטעמא עביד וטעמא לא בטיל כמבואר
בש"ס שם פן נמי במין במינו ל"ב דהוי יש לו מתירין אף זה דוחק פינן דאף בטעם ממש
בטיל ברוב ולא אזלינן ביה פתר נתינת טעם כ"כ אף בדשילמ"ת בטיל ורק דבר דלטעמא
עביד דמצינו דגזרו ולא בתערובות אחר.

ועוד הא שם עובדא דרש"ז פינן דצריף לקח מן השוק ושלא לעשר מינה וביה ל"ה
כדבר שיש לו מתירין: ונראה דהא מצינו במתניתן ערלה רפ"ב התרומה ותרומת מעשר
של דמאי החלה כו' עולים בא' ומאה וצריף להרם הרי מבואר דתרומות מעשר של דמאי

אוסר בתערוכות וצריף ק"א להעלות ואמאי הא לא גזרו על תערוכות ולמה יתנה התרומה תמורה מהטבל עצמו דאינו אוסר התערוכות.

אולם הא בירושלמי שם מוכא בתוי"ט מאן תנא תרומות מעשר של דמאי ר"מ הוא דר"מ מחמיר בדבריהן כדברי תורה וכתב התוי"ט דמש"ה רמב"ם (פט"ו) ממ"א השמיט של דמאי והצריף בזה התוי"ט (פ"ד) דב"מ ומאד תמוהין דברי השעה"מ שהביא שם רע"א ו"ל בתוספותיו להקשות ממתניתין דערלה הנז' ע"ד הטור דסובר דא"צ ליתן לפהן התרומת מעשר של דמאי דהממע"ה דהרי מבואר במתניתין דצריף להרם וע"כ דיש בו גזל השבט דהא מתניתין ר"מ דמחמי' בדרכנו והטור כתב אליבא דידן ואדרבא אף לדעת רמב"ם דצריף ליתן לכהן מ"מ פנראה דא"צ להרם אם נתערב וי"ל דאף שיעור ביטול דתרומה ל"ב בתרומות דמאי דלא גזרו על תערוכות דמאי של טבל פן י"ל אף דקרא שם תרומה מ"מ פנין דרוב ע"ה מעשרין ולא נתכונן הוא לקרא שם תרומה רק לצאת ידי חיובו שחייבו החכמים לא האלימו החכמים פת התרומה יותר מפת הטבל וכמו דל"ג על תערוכות טבל דמאי פן לא גזרו על תערוכות תרומתן.

אולם לר"מ דמחמיר בדבריהן כש"ל תור' כמו דאוסר תערוכות תרומת דמאי וצריף ק"א ולהרם פן נמי גזרו אף על תערוכות דמאי וי"ל דר"ט סובר בזה כר"מ ולא קשה מדברי רש"י דמפרש דנתערב לרש"ז טבל של דמאי.

ועיין מתניתין מס' מכשירין (פ"ב מ"י) אוצר שישאל ונכרי מטילין לתוכו אם רוב נכרים ודאי ואם רוב ישראל דמאי מחצה למחצה ודאי דברי רבי מאיר ונחכמים אומרים אפילו פולם נכרים וישאל אהד מטיל לתוכו דמאי ופירש הרע"ב והר"מ דר"מ סובר אין קנין לנכרי להפקיע מן המעשר וצ"ל הא דמע"מ הוא ודאי אף דנאמר דהוי כמו רוב דמחצה אם של נכרי ונתחיי' בנדאי ואף אם הוא של ישראל מ"מ דלמא לא עישר מ"מ אף דהוי רוב לחייבו לעשר אמאי קאמר ודאי הא אין חייב עכ"פ ליתן לכהן מה"ד דהא אין הולכין בממון אחר הרוב.

אולם למ"ש דר"מ מחמיר בדמאי כש"ל תורה וחייב אף ליתן לכהן א"ש. אף טעמן של חכמים לפי' הר"מ ורע"ב דהגי חכמים סברו יש קנין לנכרי להפקיע ממעשר ואם הוא של נכרי פטור מן המעשר ובשביל פירותיהן של אותו הישראל הפל דמאי והתוי"ט הקשה דלמא לא יתבטל וכ' התוס' חדשים דטבל אינו בטיל מטעם דהוי דשילמ"ת ודבריו תמוהין דהא בתערוכות דמאי לא גזרו פנ"ל: וראיתי בס' ח"ס יו"ד (סי' ק') שכ' דטעמא דחכמים דל"א בדבר שילמ"ת מרובא פריש ומש"ה לא מייתי ש"ס פ"א דביצה סייעתא מהה מתניתין דדשילמ"ת אפילו בדרכנו לא בטיל משום דלא מיירי מבטול רק לענין מרובא פריש ובהא בנדאי לא קיי"ל פנותיה ודבריו דחוקים ורחוקים להעמידם דסתם מתניתין הוא ורבי שגאה בלשון חכמים דלא אזלינן אף בטר רובא דעלמא לגבי דמאי באנן נאמר דאף בדבר דנותן טעם גמור נתבטל ברוב.

וגם הא הוי מלבד הרוב דש"ל נכרים ס"ס חדא דלמא של נכרי ואף אם הוא של ישראל דלמא עישר כפר הישראל דרוב ע"ה מעשרין ומ"ט דרכנו להחזיק לדמאי בשביל ישראל אהד ואף לדעת רמב"ם דכתב הר"י קורקס והכ"מ הלכות מעשר פנין דחשו חז"ל שלא לסמוך על רוב ע"ה מעשרין ל"מ אף ס"ס מ"מ כפר הוכיח במישור השעה"מ

הלכות יו"ט דהיכא דיש רוב לגבי כל חד מהספקות סמכינן על ס"ס או היכא דיש ס' אם נתחייב פלל במעשר בזה סמכינן על הס"ס פדמוכח מתניתין דריש דמאי הקלין שפדמאי ע"ש וה"נ דכנותיה פיון דיש רוב של נכרים וגם אם של ישראל יש רוב דכבר עישרון אמאי הוי דמאי: אף ראיתי בתוספתא (פ"א) דדמאי שם נאמר פכל המתניתין הנז' וקתני עלה אמר ר' יוסי במד"א באוצר של יחיד אבל באוצר של מלכים הולכין אחר הרוב וי"ל הטעם בשל יחיד דאסור פיון שהולך הישראל לקנות מן מקום האוצר הוא פקבוע וכיון שידוע שישאר אהד מטיל לתוכו דלמא נכר להמוכר שזה הוא של ישראל והיכא דניכר לאהד הוי ג"כ קבוע פמבואר מדברי רשב"א תוה"ב ופלתי ופ"מ (סי' ק"י) לקף סברו חכמים דצריף לעשר דמאי.

ומדברי ר"ש ורא"ש שם מבואר דמפרשי דאף חכמים י"ל דסברו אין קנין לנכרי וחיוב לעשר של נכרי או מדאורייתא או עכ"פ מדרבנן וילקף סברו חכמים דע"י שישאר אהד מטיל לתוכו הוי דמאי היינו להקל ומטעם דאין הולכין בממון אחר הרוב ולענן חיוב לעשר הוי פנדאי מטעם רוב רק שקרא דמאי שיעכב לעצמו ושני הפירושי של החכמים הנ"ל מבוארים בפירושלמי (פ"ד) דדמאי ועיין ביאורו בתשוב' ר"ב אשפנזי באורף ומבואר מדברי הפירוש הנז' דאף ע"י רוב וס"ס אין מוציאין ממון דהא הוי פאן רוב נאף אם משל ישראל דלמא לא עישר ועיין תוס' בכורות בחד תירוץ דאף רב דסובר הולכין בממון אחר הרוב מודה בממון שאין לו תובעין דא"ה אחר הרוב ומ"מ אינו ראיה מכאן די"ל רב מפרש המתניתין כמאן דמפרש בפירושלמי דחכמים סברי יש קנין ופטור פנדאי אם ידוע שהיא של נכרי והישאר המטיל בא להחמיר וכמו שפירש הר"מ והרע"ב: שוב ראיתי דאף דל"ג על תערוכות דמאי מ"מ אם תרם מדמאי ונתערב גזרו וצריף ק"א ודברי תו"ט שתמף א"ע על מה שהשמיט הרמב"ם בהלכות מ"א מדמאי תמוהין דלהדיא מבואר ברמב"ם הלכות תרומות בסופו שכתב תרומה גדולה ות"מ וחקלה והבפורים פולן נקראו תרומה לפיכך דין ארבעתן לענן אכילה ודימוע אהד הוא פולן עולין בק"א ודין תרומת מעשר של דמאי בכל אלו הדרכים כתרום מעשר של ודאי אלא שאין לוקין על אכילתו עכ"ל הרי מבואר דפוסק פסתם מתניתין דערלה דיש לו דין תרומה ממש וגם צריף להרם משום גזל השבט לשיטתו (פ"ט) ממעשר דנותנו לפהן תרומת דמאי.

וראיתי ביקור תפארת מהרדב"ז בהלכות תרומות שם שכ' אלא שאין לוקין על אכילתה ואין משלמין עליה לא קרו ולא חומש דמצי אמר לכהן הבא ראיה וטול עכ"ל ולא אדע הא דעת הרמב"ם דתרומת דמאי נותנו לכהן וכן (פ"י) דתרומות כ' דמה"ד הנה שאין חייבין חומש על תרומת מעשר של דמאי אבל אמרו חכמים אם לא יתחייב יזלזלו בה וכ' דתרומה ותרומת מעשר מצטרפין בין של דמאי בין של ודאי וחקלה וחיוב עליה מיתה וחומש והא דכתב לחייב מיתה ודאי דלא קאי על של דמאי כמו"ש שם הרי"ק דספק הוא אבל לחומש מצטרף דאף על דמאי עצמו חייב חומש ובל"ס דחייב ליתן לכהן ודברי רדב"ז אין להם פתור.

עכ"פ בהכרח צריף לומר אף דלא גזרו על תערוכות דמאי היינו של טבל אבל פשקרא שם תרומה החמירו נאף דלא חל שם תרומה מדאורייתא אף למ"ש הכפתור ופרח משם הראב"ד דאף אם אינו חייב מיתה רק על תרומות דגן ותירוש ושאר מינים אף אם אינו

חייב מה"ת אם קרא עליהם שם יש עליהם קדושת תרומה מן התורה ומדמעת בשל תורה עי"ש (פ"ג) מ"מ בל"ס אם קרא על דמאי שם תרומה דחייבו חכמים ומחוייב מדרבנן ודאי ל"ה פקורא מעצמו שם תרומה ול"ה רק דרבנן ואף דכ' הרמב"ם אלא שאין לוקין על אכילתו וכתב הכ"מ דאין לוקין על הספק לאו דהוי ס' תורה דהא מקילין בה ומטעם דרוב ע"ה מעשרין ול"ה רק חייב דרבנן ועיין רמב"ם (פ"ט ה"ה) ובמהרי"ק שם דע"כ כמו דחייב חנומש פדי שלא יזלזלו פן גזרו ג"כ על תערוכות תרומה הואיל דקרא שם תרומה: סי' כ"ח כתב בש"ע (סי' קכ"א ס"ב) לקח מהם פלים שנושפתמש בהם בחמין כו' מגעילן ואח"כ מטבילן.

וכ' הדגול מרבבה דאם אינם בני יומן לכ"ע שרי להטבילן תחלה שיהי אין פאן טובל ושרץ ביזו שפיון שאב"י אין פאן שרץ דמדאורייתא היתר גמור הוא ואפילו מדרבנן אין פאן שרץ רק שאסור להשתמש בו גזירה שפא ישתמש בעודו ב"י.

ודבריו תמוהין מלבד דהא הרמ"א כ' שאין להגעיל שום פלי כ"ז שהוא ב"י א"כ גם ע"ז קאי דמגעילן ואח"כ מטבילן נוסף לזה הא מבואר בש"ס סוף ע"ז מגעילן ומטבילן וכולן שנושפתמש בהן עד שלא הטביל ושללא הגעיל ושללא הלבין תנא חזא אסור ומניא איזו מותר ל"ק הא פמד"א נוטל"פ אסור הא פמאן דאמר נוטל"פ מותר וא"כ פיון דקתני בברייתא וכולן שנושפתמש בהן עד שלא הגעיל דמותר ע"כ דסובר נוטל"פ מותר רק לכתחלה הלוקח מן העכו"ם אסור להשתמש בהן עד שיגעיל ויטבול הרי דאף אם אינו ב"י מ"מ צריף להגעיל קודם שיטבול ועיין תוספתא ע"ז (פ"ט).

ול"מ לדעת הר"ן דסובר דקדירה שאב"י אינו פגום לגמרי ובפ"ע הוי עדיין נבילה שראוי להגר רק דהתערוכות נפגם ודאי הוי פטובל ושרץ ביזו. אלא אף להחולקים וסוברים דבעצם נפגם מ"מ פיון שאסרו חכמים מטעם גזירה אב"י אטו ב"י שוב הוי פטובל ושרץ ביזו וז"פ וברור: קצת דיני נדרים סי' א' אם מתפס הנדר שיהיה כמו תשלומי תרומה אם חל לכאורה תליא בפירוש ר"ן ורא"ש ותוס' רפ"ב דנדרים בטעמא דבחלת אהרן ל"מ לדעת תוס' ורא"ש הטעם פיון דתרום' אינו אוסר רק מתיר לפנהיגים דתחלה הוי טבל א"כ י"ל תשלומי תרומה כשאכל זר בשוגג תרומה דהדין דחייב לשלם דבר הראוי להיות קודש חולין מתוקנים ותשלומין האלה ל"ה נאסר מקודם דהיה חולין וע"י קריאת השם שיהי' תשלומי תרומה חל שם תרומה שוב הוי כדבר הנדור והמתפס בו י"ל דחיייל.

אבל לפירוש הר"ן דלכף ל"ה תרומה דבר הנדור פיון דאינו נאסר לכל ל"ה דבר הנדור רק אסור תורה ואף דאם אומר קונם פירות אלו על פלוני הוי ג"כ נדר והקדש ובנ"ס הוי דבר הנדור וא"כ למה ל"ה תרומה דבר הנדור אולם המעיין ברשפ"א שיהביא משם ראב"ד הטעם משום דהוי נכסי פהו דלקנן פספו הוא מותר לכף ל"ה רק אסור תורה מה שאסור לזר לא ע"י נדרו ולפי"ז גם תשלומי תרומה ל"ה דבר הנדור: והיכא דהתפס בנבילה דלא חל מבואר מדברי תוס' ורא"ש שבועות (נ"ב ע"ב) דאף אם אומר קונם דחל על קיום המצוה מ"מ כי מתפס ביה אעיקרא קא מתפס ולא מיקרי דבר הנדור ועיין טוש"ע (סי' רט"ו) וכן נמי אם אומר ביוה"כ אם התפס בהם דבר אחר אין דעתו אלא בעיקר האיסור.

ובמח"א הקשה הא בש"ס נדרים (דף י"א) לא מספקי להו רק בדבר דמעיקרא הנה אסור והשתא שרי די"ל כיון דנדר דעתו אאוסור דאל"כ לשתוק אבל היכא דשני אסורין עומדים ואסור משתיקן ומתפייס בו דבר אחר נימא דמשמעות הענין בדהשתא או משום דא"א מוציא דבריו לבטלה תדע דהא מייתי שם מהאומר פנוטר דמיירי לאחר זריקה ודחי לה בעולה איירי דעדיין קאי אסור עולה ול"מ קאמר כו' קמ"ל דבאוסור עולה קא מתפייס אלמא אף למאי דסבר דבהשת' קא מתפייס ולא במעיקרו פשיטא ליה דכל שב' האוסורין עדיין תלוין ועומדי' אסור עולה ואוסור נותר והתפייס בדבר הנדור התפייס ועוד דמייתי שם מבכור ודחי לה דכ"ע לפני זריקת דמים ומאן דשרי עד שידור בדבר הנדור ומאן דאסר בכור נמי בדבר הנדור הוא שמצונה להקדישו וקשה סוף סוף תפשוט מינה דנהי דס"ל דבכור נמי מיקרי דבר הנדור כיון דמצונה להקדישו עדיין אמאי אסור נימא בדמעיקרא התפייס באוסור שהקדישו מקודם שהקדישו אלמא דכל מידי דאוסור ואוסורו ג"כ בנדר ואח"כ התפייס בו דבר אחר דעתו ע"ד הנדור הוא עכ"ד.

ותמהני שלא הביא דברי תוס' נדרים שם שכתבו לחלק בהו דנותר כיון דדבר האסור דהשתא לא חזיל כי אם מפת קדושת דבר הנדור דמעיקרא עדיף לומר דתלינו בדבר האסור דמעיקרא עי"ש א"כ לעולם י"ל בקונם ע"ד האסור אף דחל מ"מ כיון דשני אסורין הן וחד לא אתי מפת חבירו י"ל דאין דעתו אלא בעיקר האוסור אולם על התוס' יקשה בהאי דבכור נימא ג"כ כיון דעיקר קדושתו בא מפת קדושת בכור בעצם נימא בעיקרו קא מתפייס וצריך לחלוק דקדושת בכור תלוי ביציאתו מרחם ובאו שניהם ביחד קדושת התורה וקדושתו: ברם בחידושי ריטב"א שבועות שם משמע דעיקר הטעם דאין דעתו אלא בעיקר האוסור הוא משום דהוא אסור לכל.

ולפי"ז י"ל בכור כיון שגם הקדישו הוא אסור השונה לכל לכה דעתו על דבר הנדור. ולפי"ז יצא לנו באם אמר קונם על בשר נבלה לאסור עליו ועל כל העולם או ביוהכ"פ דאז נעשה האוסור שנה לכל ואדרבא הוסיף באוסורו לאסון' אף לחולה ולקטנים י"ל דמהני התפייס ודעתו על דבר הנדור אולם י"ל למ"ש הריטב"א דל"ה כמתפייס בדבר הנדור אף דחל הנדר ביוה"כ כי אמר יום זה עלי פיום הכפורים כיון דאיכא אסור חמור של תורה שהוא בכרת לכל אעפ"י שהוא ג"כ נדור ממנו מסתמ' לא תלי אלא בדבר האסור וא"כ י"ל דבכל אנפי אם הוא אסור תורה חמור יותר מנדר דנדר איתא בשאלה משא"כ אסור תורה לעולם חמור וי"ל אף פשאמר קונם נבלה זו על כל העולם מ"מ פשמתפייס נדר אחר על נבלה תלי בהחמור שבו שאסרה התורה וצ"ע: ועיין רמב"ן פ"ג דשבועות במלתמות דכ' דמ"ש בגמ' כיון דמדברנן הוא דאסור כי נדר חזיל עליה אסור נדר וכי מתפייס קאי עלי' בלא יחל לאו למיקרא דאי מדאורייתא כגון ביוה"כ לא חל נדר אלא כפר פירש רבינו גאון ז"ל דאי מדאורייתא אעיקרא הנה מתפייס דהוא עצמו של יום דהוא דבר האסור ולא תפייס ביה נדרא עכ"ל משמע דנדוקא אם אמר הרניני פיום דאז אעיקרא מתפייס דהוא עצמו של יום אף דליכא רק אסור גברא מ"מ עכ"פ עצמו של יום הוא האסור אבל אם אמר קונם על חתיכה נבלה ומתפייס ע"ז אח"כ דבר אחר י"ל דהוי כמתפייס בנדר ובפרט לדעת רמב"ן דפוסק דבהשתא קא מתפייס כמו שכתבנו ר"ן רפ"ב דשבועות.

אולם אף אם נאמר דגם בקונם על גבלה אין דעתו להתפייס רק על עיקר האיסור וכמ"ש הטור (סי' רט"ו) היינו פיון דגבילה איסור ברור של תורה ולכל מ"מ י"ל בהאיבעיא דאי בעיקרו קא מתפייס או בדהשתא דבהשתא מתפייס.

ולא אבין דברי ב"י (סי' ר"ד) דכתב דעת רמב"ם דבעיקרו מתפייס וכו' וכן פסק רבינו (סי' רט"ו) קא טובא יש לחלק וי"ל אף אם המתפייס דבר בדבר אולינו בטר השתא מ"מ באוסר ע"ע בשר גבילה והתפייס בו הוי מתפייס בדבר האוסר ועיין רדב"ז (ח"ג סי' תי"ג): ואם מתפייס בשבועה לדעת הרי"ף אף איסור לאו ליכא ולדעת הר"י מיגאש ורמב"ם איסורא איכא וכן פסק בש"ע (סי' רל"ט) ואם שמע חבירו ששבע ואמר אני כמותך פתח הטור שם דהוי שבועה גמורה ולדעת הרמב"ם בשניהם אינו אלא לאיסור והמחבר בש"ע סתם ומתחל' פתח (סעיף ט) דמתפייס בשבועה בכפר איסור' מיהא איכא ואח"כ (סעיף יוד) במתפייס בגבירא פשאמר ואני כמותך ה"ה אסור ונהוי כמו זו ואצ"ל זו דמתפייס בגבירא דעת הטור דהוי שבועה גמורה ובאמת בדברי הרא"ש אינו מבואר ובפ"ג דשבועות (סי' ט') משמע דרק במתפייס על הכפר אינו חל שאין שם איסור על הכפר משמע דמתפייס בגבירא הוי התפייס מעליא.

עוד כ' שם הרא"ש אבל אם אמר אני נשבע ע"ז כמו ששבעתי ע"ז ואין זה מתפייס בשבועה אלא לגמרי שבועה אחרת פיון שחזר ואמר אני נשבע ע"ז ול"מ הזכרת כפר הראשון אלא לענין זה שא"צ להזכיר עליו אכילה והא דלא חשיב חומר בנדרים שמתפייס בנדר נדר משא"כ בשבועות משום דל"ח אלא חומרות שבעיקרי נדרים.

ומדלא מתרץ בפשיטות כמו שכתב הר"ן דלכך לא קתני חומר בנדרים משום דאיכא גונוי התפייס דמהני גם בשבועות פשמתפייס אגבירא משמע קצת דס"ל דלעולם ל"מ התפייס: והנה דברי הרא"ש פשאמר אני נשבע העתיק ג"כ הטור ויש לדקדק למה לא פתח רבותא יותר דאף אם לא הוציא שבועה מפיו כלל רק אמר כמו ששבעתי על כפר זה פן זה משמע דנה ל"מ ול"ה במוציא שבועה מפיו ואינו דומה להא דמבואר בנדרים (דף ט') בנדרים רשעים כו' ובשבועה וקאמר בש"ס הימנו בשבועה ודלמא דאפילג' אמר רבא דאמר הימנו שלא אוכל מ"ד הא לא מפיק שבועה מפומיה קמ"ל הדין ופירש הרא"ש פיון דאמר בנדרים רשעים הוי כאלו אפיק שבועה מפומיה וה"נ נימא פיון דהזכיר כמו ששבעתי על כפר זה פן זה נימא דהוי כאפיק שבועה י"ל דוקא פשאמר בנדרים רשעים עדיף והוי כאפיק שבועה.

וראיתי בס' מח"א דיני נדרים (ס"ב) שכ' והיכא דאמר כמו ששבע' פלוני אני ג"כ זה נדאי אסור ול"ש למתפייס בשבועה דכיון דאמר כמו ששבע פלוני ה"ז כמפיק שבועה מפיו והביא ראיה מהך דבנדרים רשעים וקשה מדברי רא"ש וטור הנ"ל ובנדאי אין הבדל בין אמר כמו ששבע פלוני לבין אמר כמו ששבעתי על כפר זה פן זה ואם כמו ששבע' פלוני הוי כאפיק שבועה מפיו פן נמי אם אמר כמו ששבעתי על כפר זה כ"ז הוי כאפיק שבועה מפיו ולמה להו לומר פשאמר אני נשבע ע"ז וצ"ע: סי' ב' ואם נדר חבירו ואמר זה ואני כמותך כ' המח"א שם דהוי איפכא מן שבועה דאף אם במתפייס אגבירא בשבועה מהני בנדר א"ז נדר דאיסורא לא רמיא אגבירא אלא אחפצא והא דכ' הטור (סרכ"ט) שמע חבירו ששבע ואמר ואני ה"ז אסור התם משום דהוי תוף פדי דבור ואדיבוריה קא

מתפיש אבל אם אמר לאחר כד"ד ואני פמותה ל"א פלום דגופו אינו אסור והא דכתב הטור (סי' רל"ט) לגבי שבועה פשאמר ואני פמותה הוי שבועה משמע דבגדר אם שמע חבירו ואמר ואני פמותה פינו דאיסורא לא רמיא אנברא אלא אחפצא ל"ה פלום אף אם אמר תוכד"ד (ובסי' רכ"ט) איירי בפשלא אמר פמותה רק ואני בלבד קאמר וה"ק פמו פשאתה נודר אני ג"כ וגבי שבועה ואני פמותה לחידושה נקטי'.

ולא אדע מניין לו לחדש דבגדר ל"מ התפסה בגברא הא אף דגדר איסור חפצא הוא מ"מ לא ימלט ג"כ דאיסור גברא הוא ואקרקפתי דגבר' שלא יעבור על כל יכן מבואר להדיא בר"ן נדרים (דף ח"י) דמה"ט אין שבועה חל על נדר אף דגדר חל על שבועה משום דאתוסף איסור חפצא אבל שבועה על נדר לא אתוסף כלל דשבועה ל"ה רק איסור גברא ונדר הוי נמי איסור גברא וא"כ אם מתפיש בגברא למה לא יהי ומקראוי לומר דמתורת יד מהני ולהסוברי דשבועה ל"מ כלל התפסה אף בגבר' רק בגדר י"ל דבגדר לא מהני שמתפיש בגברא דלא התפיש על החפץ אבל להסוברים דמהני התפסה אף בשבועה בגברא מהראוי לומר דבגדר ג"כ מהני במתפיש בגברא ועיין רמב"ם (רפ"ג) דנדרים שפכת המתפיש בשבועה פטור ובנדרים חייב כו' פיצד המתפיש בנדרים חייב שמע חבירו שגדר ואמר ואני פמותה בתוכד"ד ה"ז אסור במה שגאסור בו חבירו הרי דל"מ התפסה בגברא רק בתוכד"ד דמתפיש דבוריה היינו לחייבו ל"מ אבל מ"מ לענין איסור י"ל דלא גרע לגבי שבועה דמהני לאיסור במתפיש בגברא פן נמי לענין נדר דעכ"פ איסור גברא הוי ג"כ ועי"ש במל"ש בתמוה למה פשאמר אני פמותה בעינו תוכד"ד והאריף שם ודבריו תמוהין דוקא בנזיר מהני התפסה דגברא דחל הקדושה עליו וכן במתפיש על החפץ בגדר אבל בגדר במתפיש בגברא לחייבו בעינו תוכד"ד ומ"מ לענין איסור י"ל דחל ועיין בהג"א (סי' ר"ד סק"ו) ובש"ף (סי' רכ"ט ס"ק י"א) מבואר דדוקא בחבירו המתפיש בעינו תוכד"ד אבל בנודר עצמו מתפיש אף אחר פמה ימים: ואם אומר ע"ד שהוא אסור עליו ומתפיש גם ע"ד איסור דעת הרלב"ח דאסור מדין נדר ורק פשמתפיש בדבר איסור בלבד ל"מ אבל פשאמר לאשתו הרי את אסורה עלי פאימא פינו דאם לא הנה מסיים פאומא הנה ג"כ נדר גמור לא נפקע במה שהוסיף להתפיש בדבר האסור וראיתי במח"א (סי' י"א) שפכת פינו דאתפיש בדבר האסור ל"א פלום וכן נראה מדברי הרא"ש גבי מתניתין דבגדר פשרים עלי ל"א פלום פירש הרא"ש דאפילו אם אמר בגדר פשרים פכר זה עלי בקונם ל"א פלום וכן פסק הטוש"ע (סי' ר"ו ס"ד) הרי אעפ"י שפאר פכר זה עלי בקונם כל שהתפישו בגדר שאינו נדור ל"א פלום.

ואני שמעתי ולא אבין שם גלי דבריו מתחלה שרוצה לידר בגדר פשרים לכו אף שפאר עלי בקונם פינו דמתחלה אמר בגדר פשרים וכשרים לא נודרין לכו ל"א פלום אבל אם אמר פכר זה עלי בקונם בגדר פשרים י"ל דכבר חל ואינו גורע הנדר במה שפאר אח"כ בגדר פשרים דתפוס לשון הראשון שוב ראיתי בכנה"ג יו"ד שהרגיש בזה ע"ד הרלב"ח לחלק בין אם מתפיש מתחלה בגדר האסור למתפיש בסוף.

עוד כ' המח"א וכן מוכח מההוא דפליגי ר"ש ור"י (פ"א) דנזיר פאומר הרניני נזיר פשמשון ל"א פלום לר"ש משום דהוי מתפיש בגדר האסור דשמשון לא נדור הוי ומשמע דל"ה נדר כלל אעפ"י שפאר הרניני נזיר מפולן שהתפישו בגדר שאינו נדור וגם זה אינו

רָאָה דְּהָא ר"ש ס"ל מס' מְנַחֵת (דף ק"ג) הָאוּמַר הָרִי עָלַי מְנַחָה מִן הַשְּׁעוּרִים דְּחֻכְמִים
ס"ל יְבִיא מְחֻטִּים ור"ש פּוֹטֵר שְׁלֵא הִתְנַדְּב פְּדָרָה הַמְתַּנְדְּבִים וּבִש"ס קאמ' שָׁם ר' יוֹחָנָן
דְּלַחֲכָמִי בְּאוּמַר אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ שְׂאִין נוֹדְרִין כֹּה לֹא הֵייתִי נוֹד' כֹּה אֵלָּא כֹּה.

ואעפ"כ ר"ש חולק דְּסוּבֵר כר' יוֹסִי דְּאָמַר בְּגַמַר דְּבָרֵי אָדָם מִתְפִּיל וְחֻזְיָן דְּאַף בְּאוּמַ'
אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ אֵינּוּ מְחֻיָּבוּ לר"ש דס"ל דְּאֶזְלִינָן בְּתַר מְשֻׁמְעוֹת הַלְשׁוֹן וס"ל בְּגַמַר דְּבָרֵי
אָדָם מִתְפִּיל. א"כ לְכֹה סוּבֵר בְּאוּמַר הָרִי נְזִיר כְּשִׁמְשׁוֹן דל"א פְּלוּם אָבֵל לְדִידָן דְּקִי"ל
כַּת"ק כמ"ש הַרְמַב"ם הַלְכוֹת מַעֲשֵׁי קְרִבְנוֹת דְּכִשְׂאוּמַר הָרִי עָלַי מְנַחָה וְשְׂאֵלּוּ אוֹתוֹ וְאוּמַר
אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ הֵייתִי נוֹדֵר ה"ז חֵיִיב דאע"ג דְּכִשְׂאוּמַר מִן הַשְּׁעוּרִים אֵין בְּנִדְרוֹ מִמֶּשׁ דְּהוּי
נִדֵּר וּפְתִחוּ עִמּוֹ מ"מ כְּשִׂאוּמַר אַח"כ אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ הֵייתִי נוֹדֵר כְּדָרָה שְׂמַקְרִיבִין בְּיִטְל
הַפְתַּח שֶׁל הַנִּדֵּר וְהוּי כְּאֵלּוּ לֹא אָמַר בְּשַׁעַת הַנִּדֵּר אֵלָּא הָרִי עָלַי מְנַחָה לְבַד וּכמ"ש הַכ"מ
שָׁם וּה"נ אֲנִי סֵהֲדִי דְכּוֹנְנָתוֹ הִיָּה לְנִדְרוֹ נִדֵּר גְּמוּר וְאֵלּוּ הִיָּה יוֹדֵעַ דְּכִשְׂמִתְפִּיל בְּדָבָר הָאִסוּר
דְּאֵינּוּ לֹא הִיָּה גּוֹמֵר דְּבוּרָי וּפְלִגְיָן דְּבוּרָיָה וְהוּי כְּאֵלּוּ לֹא אָמַר אֵלָּא הָרִי אֶתְ אִסוּרָה עָלַי
וּכ"כ שָׁם הַמַּח"א בְּעֶצְמוֹ דִּיל"ל מַה"ט דְּהִדִּין עִם הַרְלַב"ח וּכ"כ הַמַּל"מ (פ"ב) דְּנִדְרִים
בְּרַם לַעֲנִיד' יֵשׁ לוֹמַר דְּהָא ע"כ הָא דל"מ הַנִּדֵּר כְּשִׂאוּמַר אוּמַר כְּתִיקוֹנוֹ אִף כְּשִׂפּוֹנוֹת
הַנִּדֵּר הִיָּה לְאִסוּר הוּא כמ"ש הָרִיב"ש (סי' ש"נ) דְּאֵין לִילָף אַחַר כּוֹנְנָתוֹ לְבַד אֵלָּא גַם
אַחַר לְשׁוֹנוֹ דְּהָא בְּעֵינֵי שְׂיָהָא פִּיּוּ וְלְבוֹ שׁוּיָן בְּזָה א"כ הוֹלְכִין אַחַר מְשֻׁמְעוֹת הַלְשׁוֹן וְכִיּוֹן
דְּהַלְשׁוֹן אֵינּוּ בְּטוֹב ל"ה נִדֵּר כ"ז שְׁלֵא הוֹצִיא בְּשַׁפְתֵּי כְּתִיקוֹנוֹ דְּלְבָטָא בְּשַׁפְתִּים כְּתִיב
מַשְׂא"כ בְּאוּמַר הָרִי עָלַי מְנַחָה אִף דְּדַעְתּוֹ הִיָּה מִתְחַלָּה לוֹמַר מִן הַשְּׁעוּרִים דְּבָזָה ע"כ
אֵיירִי פְּלוּגְתָּן שֶׁל הַת"ק ור"ש דָּאָם בְּנִמְלָף א"כ אֵינּוּ לֹא כר"מ וְלֹא כר"י תְּמוּרָה (דף
כ"ה) וּבְפֶרֶט הַרְמַב"ם הַל' מַעֲשֵׂה קְרִבְנוֹת (פ"ט"ז) שְׂפוּסָק דָּאָם אוּמַר אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ
הֵייתִי נוֹדֵר כְּדָרָה שְׂמַקְרִיבִין אִז חֵיִיב וּבִסְתָם א"ח ע"כ דְּלֹא אֵיירִי בְּנִמְלָף דְּהָא אַם נִמְלָף
חֵיִיב דֹּא"י לְחֻזֵּר בְּהַקְדָּשׁ אִף תוֹף כד"ד וּע"כ אִף בְּאוּמַר מִתְחַלָּה כְּשִׂאוּמַר הָרִי עָלַי מְנַחָה
הֵייתִי רוֹצֵה לְסַיֵּם מִן הַשְּׁעוּרִי דְּהוּי פִּיל לְדְּבָרֵי וְאֵעִפ"כ כְּשִׂאוּמַר אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ הֵייתִי
נוֹדֵר כְּדָרָה שְׂמַקְרִיבִין חֵיִיב אִף דְּגַם כּוֹנְנָתוֹ ל"ה אֵלָּא מִן הַשְּׁעוּרִי וְאִף בְּמַחְשָׁבָה לֹא
הִתְנַדְּב רַק לְהִבִּיא מִן הַשְּׁעוּרִים וְאֵעִפ"כ בְּאוּמַר אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ נִתְחַיֵּיב וְהַטַּעַם דְּכִיּוֹן
שְׂאוּמַר הָרִי עָלַי מְנַחָה וּבְדַעְתּוֹ הִיָּה עכ"פ לְהַקְרִיב מְנַחָה לַד' נִתְחַיֵּיב לְהִבִּיא דְּבָר
שְׂמַקְרִיבִין כִּיּוֹן דְּבְקִרְבָּנוֹת אִף בְּמַחְשָׁבָה נִתְחַיֵּיב מִדְּכָתִיב פֶּל נְדִיב לֵב עוֹלוֹת לְכֹה אֶזְלִינָן
בְּתַר מַחְשָׁבָתוֹ אִף דְּאִיתְקִיל לִיָּה הַלְשׁוֹן מַשְׂא"כ בְּנִדֵּר ל"מ הַמַּחְשָׁבָה כָּלֵל רַק הַלְשׁוֹן
שְׂמַבְטָא בְּשַׁפְתֵּי וְכִיּוֹן דְּכּוֹנְנָתוֹ הִיָּה מִתְחַלָּה לְסַיֵּם וְלוֹמַר לְהַתְפִּיל בְּדָבָר הָאִסוּר י"ל דל"א
פְּלוּם וּכְדַעַת רִיטְב"א קִידוּשִׁין שְׂהִבִּיאוּ הַמַּל"מ וְהַמַּח"א וְרָאָה לְזָה מְדַבְּרִי רַמְבַּ"ם
דְּבַהֲלָכוֹת מַעֲשֵׂה קְרִבְנוֹת פּוֹסֵק דְּאִפִּילוּ הָאוּמַר הָרִי עָלַי מְנַחָה מִן עֲדָשִׁים אִם אוּמַר אֵלּוּ
הֵייתִי יוֹדֵעַ מְהֵי לְחֵיִיבוֹ וּבַהֲלָכוֹת נְזִירוֹת פּוֹסֵק בְּאוּמַר הָרִי נְזִיר מִן הַגְּרוּגְרָת אוּ מִן
הַדְּבִילָה ה"ז אִסוּר בְּהֵן וְאֵינּוּ נְזִיר וְלָמָּה לֹא כְּתִיב דָּאָם אָמַר אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ הֵייתִי אוּמַר
כְּדָרָה דְּנְזִירִי אֵינְשִׁי דה"ז נְזִיר וְעֵינֵן לַח"מ (פ"י"ז ה"ט) מַמַּע"ק דְּעַמְד ע"ז א"ו הוּא הַדְּבָר
דְּדוֹקָא בְּדָבָר דְּמַהֲנֵי הַמַּחְשָׁבָה חֵיִיב בְּאוּמַר אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ אָבֵל בְּנְזִיר דל"מ גְּמַר בְּלְבוֹ
וְצָרִיף לְהוֹצִיא בְּשַׁפְתֵּי דוֹקָא כְּמַבְנוֹאֵר רַמְבַּ"ם (פ"א מ"ה) מְנְזִירוֹת וְכִיּוֹן דְּהַלְשׁוֹן
מְקוֹלְקֵל ל"מ לְחֵיִיבוֹ אִף בְּאוּמַר אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ וְנִדֵּר נָמִי דְּכּוֹנְנָתָה: סי' ג' מַהֲרִי"ט (ח"א
סי' נ"ג) הַעֲלָה דְּנְזִירוֹת לָאו אִסוּר חֲפָצָא הוּא וְלָאו אִסוּר גְּבָרָא רַק הוּא עֲצָמוֹ נִתְפַּס

בגדר ונתקדש גופו וממילא נאסר בינו וא"צ לאסור עצמו על החפץ והעלה בגזיר שהתפס גרוגרות על הינו ואמר הרי אלו ביני זה ל"ה כמתפס בגדר הגדור דלא נדר מינו רק פינו שגדר בגזיר התורה אסרה הינו עליו והו"ל בגזיר בגדר האסור עי"ש ראיותיו.

ולכאורה קשה מדברי הרמב"ם (פ"א ה"ט דגדרים) שכתב החטאת והאשם אעפ"י שאינו באין בגדר ונדבה אפשר לגדר להביא אותן מחמת נדרו שהנוד' בגזיר מביא חטאת מבואר אעפ"י שהתורה אמרה שהגזיר מביא חטאת מ"מ דבר הגדור הני וראיתי בס' ש"ב דעמד ע"ז: ולענ"ד דברי המרי"ט נכונים דנדאי חטאת ואשם שאינו נידר ונדב מקרי.

ועיין ש"ס זבחים (דף י"ז) פלוגתת ר"מ ונחמיה בזה אם חטאת גזירת דבר הנדב מקרי ונחמיה ס"ל דגזירות חובה ניהו [ועי"ש ברש"י דלא התנדב רק אסר עצמו בינו כו' ומאליו נתחייב בקרבנותיו וקצת משמע מלשון רש"י דאיסור גבירא הוא שאסר עצמו בינו] ונחיד ורבים הלכה פרבים ועיין רמב"ם (פ"ב מהלכות שחיטה) ות"ש (סי' ה' ס"ק) והא דמתפס בחטאת ואשם מהני נרא' דהרמב"ם סובר שם דהדרש מקרא ידור נדר עד שיידור בגדר הגדור היינו בגדר שיכול לאסור על עצמו בגדר ויכול לעשות זאת לגדר לקד בגזיר בחטאת ואשם אף שבאמת הם חוב מ"מ פינו שיכול לעשות פן הני בגדר הגדור והיינו אף שאח"כ נתחייב ממילא בחטאת ואשם ולא מטעם נדר מ"מ הפרשה שמפריש בהמות אלו לחטאת ואשם הני נדר כמ"ש רש"י ור"ן גדרים (דף י"ג) לפי שמחמת נדרו בורר בהמה זו וסובר הרמב"ם דזה הני כמו דבר הגדור ויש בידו לעשות בהמה לחטאת ואשם והחטאת והאשם יהיו מחמת נדר שיבחר לו הבהמה הזאת.

אבל מ"מ מודה הרמב"ם שמה שחייב בחטאת ואשם ע"י שגדר בגזיר זה ל"ה נידר ונדב רק ממילא נתחייב בקרבנות רק מ"מ יכול להתפס בחטאת ואשם פינו דיקול לחייב את עצמו בחטאת ואשם ואז יהיה כמו נדר שיבחר הבהמה לחטאת.

אבל במתפס על יין ל"ה כמתפס בגדר הגדור שאינו נודר מינו רק שקבל עליו גזירות וממילא נאסר בינו שגופו נתקדש לאסור בינו וכמ"ש המרי"ט ואף שמ"מ יכול לאסור על עצמו מה שמתפס מ"מ הינו לאו מטעם נדר נאסר רק ממילא אסור ולא איסור חפצא הוא רק איסור גבר' וזה פשוט.

גם י"ל דמשפחת דבר הגדור בחטאת ואשם באומר חטאתו ואשמו של פלוני עלי דיקול לעשות פן כמבואר ברמב"ם (פי"ד) ממעשה הקרבנות. אף לפי"ז בכל החטאות ואשמות יהיה דבר הגדור ויש לעי' בזה והנה לכאורה ממ"ש הרמב"ם שם דחטאת ואשם אף שאין באין בגזיר מ"מ יכול להתפס מטעם שבאין בגדר ע"י גזיר נראה מבואר דחטאת אינו בא בגזיר מדאורייתא דאי ס"ד דרק מדרבנן אינו בא בגזיר א"כ אם נדר חל מדאורייתא עליו הגדר למה אינו יכול להתפס בחטאת ואשם פינו דמד"ת בא בגזיר וראיתי בספר מח"ל (דף פ' ודף פ"א) שהביא דברי רש"י מס' גזיר (דף ס) דנראה מדבריו דהא אינו בא בגזיר הוא מטעם דאין מביאין קדשים לבית הפסול וכ' דזה ל"ה רק מדרבנן כמ"ש בשעה"מ פ"ו מה' פסולי המוקדשי' והעלה דבאמת מד"ת חטאת בא בגזיר ונדקדק כמו כן דבר זה להוציא מדברי הרמב"ם (פי"ז) הלכות פהמ"ק (הי"ד)

וכ"מ שם ומרמב"ם (פי"א משגגות) עי"ש באנרף ולענ"ד דברי הרמב"ם הלכות נדרים הנ"ל ה"ה פחומה בצורה לעד נאמן דמד"ת אינו בא בנדבה דאל"כ למה לי לחקור אחר טעם דמתפס בפתאום הוי נדר בלא"ה פנין דמד"ת בא בנדבה הוי כמתפס בדבר הנדור מד"ת.

ועיין רש"י נדרים (דף ו') ד"ה אם מחנייב. ובתשובת מנחם עזרי' (סי' כ"ו) שתמה עליו דקיי"ל חטאת אינו בא בנדבה עי"ש מה שפירץ ועיין שעה"מ (פי"ד מהלכות מעשה"ק) דלענין שתחיל קדושת חטאת על הבהמה נידר ונידב הוא רק למית' אלא עי"ש ויש להעיר מש"ס חולין (דף מ"א ע"ב) ואולי פנין דמ"מ מדרבנן אסור להתנדב לא חיישינן שם וצ"ע בזה עכ"פ מדברי הרמב"ם הנ"ל נראה דמד"ת אינו בא בנדבה: סי' ד והיא דשמע חבירו שגדר ואמר תוכד"ד ואני דהוי התפסה כשנשאל הראשון על נדרו הותר השני כמבואר ש"ע (סי' רכ"ט ס"ג) ונ"ל הש"מ (רפ"ד) דנזיר הותר הראשון הותרו כולן פירוש אם בא לחכם והותר לו גם האחרים הותרו לפי שאמרו ואני כמותו ותלו נדריהם בנדרו ויש מפרשים משום דהתחכם עוקר הנדר מעיקרא וכיון דהתיר התחכם להראשון נמצא דהנדר עקור מעיקר' ואין לאחרונים במה יתפסו עכ"ל ונ"מ בזה בנדר קנס שאינו בעצמותו רק לתועלת אחר דל"מ חרטה דמעיקרא ולא נעקר רק מהשתא כמ"ש בשעה"מ ובתו"ג פ' השולח לדעת הרשב"א בזה אם אחר התפס נדרו ואמר ואני בזה י"ל דאף אם הותר הראשון קיים נדרו של השני דומ' דאשה שגדרה בנזיר ושמעה חכמה ואמרה ואני ובא בעלה של הראשונה והפיר לה דהיא מותרת וחכמה אסורה דבעל מגזיז גיזיז כמבואר בש"ס וש"ע (סי' רל"ד סנ"א) וה"נ דכונת' אולם לטעם הראשון שכ' הש"מ משום שתלו נדריהם בנדרו כשנאמר ואני כמותו א"כ אף בכה"ג כשנשאל לחכם כשאינו נעקר למפרע מ"מ כשנאמר ואני כמותו עדיף.

אולם י"ל דהש"מ סובר דגם בבעל היכא דאשתו נדרה וחכמה אמרה ואני כמותה כשהפיר בעלה הותרה השניה ג"כ ועיין ש"ס נזיר (דף כ"ב) ר"ש אומר אם אמרה לה הרניני כמותך שתיקו מותרות ועי"ש בתוס' דר"ש לא בא לפלוגי על מילתא דת"ק אלא להוסיף וגם ת"ק מודה ליה דלא נתפונתי להיות אלא כמותך משום דמשמע ליה לר"ש דהכי קאמרה לה אם סופך שתהיה מותרת לא יחול עליה נזירות כל עיקר ועי"ש עוד בתוס' וקצת יש לדקדק בדברי הש"ף שם (ס"ק ס"ד) שכתב ושמע אחר ואמר ואני כמותך דמשמע דהכי עדיף טפי דמברר נדרו ואדרבא כשאומר ואני כמות' י"ל דתלה נדרו בנדבה וילדעת ר"י בתוס' אף לת"ק שתיקו מותרות ועיין מל"מ (פי"ג הט"ו) דנדרים דכתב דדעת הרמב"ם דלא בתוס' ועיין ש"ף (סי' רכ"ט סקי"ב) דמשמע דפשיטא לי' דאני כמותך ג"כ לא הותר השני.

ובאמת קצת י"ל דמתוספתא מדייק אם אמרה לה הרניני כמותך י"ל דוקא אם אמרה לה דבה מודיע לה שגדרה תלוי בנדבה אבל אם אמרה סתם הרניני כמותה י"ל דלכ"ע לא הותרה השניה בהפירה דהראשונה: וראיתי ברדב"ז בלשונות הרמב"ם (סי' ע"ה) שכתב ע"ד הרמב"ם (פ"ו) מערכין בפירוש דאם מתפס ע"ד ההקדש בעוד הראשונה בספק השניה הקדש אע"ג דנמצא אח"כ דהראשונה הייתה של שמן והטעם דבעיקר ההקדש קא מתפס וה"ק זו כזו שקראתי לה שם הקדש שאדם יודע שאין התפסה לחולין ולא

התפיס אלא בהקדש ואע"ג דנמצא למפרע של שמו והוי חולין מ"מ בעיקר הקדש קא מתפיס ודמיא לאשה שנזרה וה"נ בהקדש קא מתפיס.

ולא אבין הא שם באשה עיקר הטעם משום דמיגז גניז ולא נעקר מעיקרא אבל בנשאל לתקם הותר הראשון הותרו פולם וע"כ הטעם פניו דנעקר מעיקרא אין לאחר במה שיתפוס כ"ש היכא דהיה ההקדש ראשון בטעות גמור אין לו התפסה ואף דאדם יודע שאין התפסה לחולין מ"מ אזלינן בתר הלשון ובעינן שיהיה פיו ולבו שוין וכמ"ש הריב"ש (סי' ש"נ) וכן ה"רדב"ז בעצמו (ח"ג סי' תי"ג) ומ"ש עוד דדומה להאומר הריני נזיר פשיהיה לי בן ושמע חבירו ואמר ואני שהו נזיר מיד הרי דבעיקר הנזירות קא מתפיס ולא בתנאי של חבירו ה"נ ל"ש ובעיקר ההקדש קא מתפיס אינו ראיה דשם עכ"פ עכשיו הוא נזיר בס' ולא נתברר העמידות וכינן שלא פיר' התנאי ושפיר יש על מה שיתפוס חל משא"כ היכא דאיגלאי מילתא למפרע דאין פאן הקדש לא גרע מנשאל לתקם דעושה נדרו טעות למפרע ונפקע ההתפסה מכ"ש היכא דנתברר דהיה הקדש טעות מעיקרא.

וגם בדין פשטלה נזירותו בתנאי וחבירו אמר ואני דעת הראב"ד בהשגות (פ"ב דנזיר) דנזירות מיד ליכא למתפס ולדעתו כ"כ באחד התולה נדרו בתנאי אף דלהבא וחבירו אמר ואני אין נדרו חל מיד רק ג"כ על תנאי ולדעת הרמב"ם עכ"פ בתנאי דעבר מודה דליכא התפסה: סי' ה' כתב הרמב"ם (פ"ג ה"ט) דנדרים הנודר שיצום בשבת או ביו"ט חייב כו' פגע בו חנוכה ופורים ידחה נדרו מפני הימים אלו הואיל ואיסור הצום בהם מד"ס הרי הן צריכין חזוק וידחה נדרו מפני גזירת חכמים ועי"ש בכ"מ וב"י או"ח (סי' תח"י) אע"ג דבקים ועשה ל"מ חכמים לעקור מידי דמה"ת וקאן הוי קו"ע לאכול במקום שיש פנים וטעם יש כח לעקור.

וה"רדב"ז בלשונות הרמב"ם (סי' פ"ח) כתב הטעם דנדר קיל פניו דאיתא בשאלה ויש כח בידם לעקור אף בקו"ע: ולכאורה יש לישב בזה דברי ר"ת המובא ברמב"ן ב"ב (דף קכ"ט) ור"ן נדרים (דף פ"ז) דסובר הא דתוך כדי דיבור כדיבור דמי תקנתא הוא דתקנו רבנן משום תלמיד הלוקח מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום והשוו מידותיהן בכל מקלי בר מהני תלת המבוא' שם והקשו עליו וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת לעולם בקום ועשה בנדרים עי"ש ולדברי רדב"ז יתכן דדעתו דדבר דאיתא בשאלה יש כח בידם לעקור אף בקו"ע.

ולפי"ז הנה מקום לומר דלר"ת דהוא רק מדרבנן דיכול לחזור תוכד"ד א"כ בנזיר שמשון דליתא בשאלה בזה א"י לחזור תוכד"ד ולעבור בקום ועשה פניו דליתא בשאלה אין כח ביד חכמים לעקור דברי תורה בקו"ע.

ועיין תשובת מהרי"ט חיו"ד (סי' כ"ג) דנשאל במי שקפץ בכעסו ואמר שיהיה נזיר שמשון ואחר אמר לו לא תחט' ובסוף דבריו תוכד"ד אמר נחמתי וחזרתי בי דהביא שם המרי"ט דברי ר"ת והר"ן ולמ"ש בטעמא דר"ת דחכמים יכולין לעקור בקו"ע במידי דאיתא בשאלה וכמו שכתב ה"רדב"ז א"כ בנזירות שמשון דליתא בשאלה לדעת ר"ת י"ל דאינו יכול לחזור.

ועי"ש במהרי"ט דכתב לענין נדר יש ללמוד מדמיינתי פ' מרובה מתניתין דתמורה ואמר ר"פ גמלה תוכד"ד קאמרינו נהרי פסקינו דלכתחילה תוכד"ד פדבור דמי ולכאורה למה צריף להביא ממרחק הא הדברים מבוארים ברמב"ם (סוף פ"ב) משבועות וטו"ד(סי' ר"י) דיכול לחזור תוכד"ד.

ברם י"ל דמה"ט הוא דהביא מתמורה לדון דאף בדבר דל"מ שאלה כמו תמורה דאף בטעות הוי תמורה ובכ"ז מהני תוכד"ד לחזור לקד אף בנזיר שמשון דליתא בשאלה מ"מ יכול לחזור תוך כד"ד: ברם תזות קשות הוא על המרי"ט הא דעת רמב"ם באמת דבהקדש אינו יכול לחזור אף תוכד"ד כמבואר בדבריו (פט"ו) ממע"ק וכבר האריף הש"ף ח"מ (סי' רנ"ה) ובמל"מ ומח"א בזה ובאחרונים שם וכיון דנזירות דינו בהקדש כמבואר (פ"ב) דנזיר דמה"ט לב"ש אין שאלה לנזיר כמו דאין שאלה בהקדש א"כ מהראוי לדון לדעת רמב"ם דכמו דא"י לחזור מן הקדש תוכד"ד כ"כ לא יהיה יכול לחזור מנזירות ובפרט נזיר שמשון.

ועל דברי הרדב"ז יש להעיר הא בש"ס יבמות (דף פ"ט) מבואר פלוגתא דר"ח ור"נ בתורם מן הטהור על הטמא דר"ח אמר לא עשה ולא פלוס כל עיקר ור"נ אמר דתרומה הוי רק לא עשה ולא כלום לתקן השיריים ופריף שם לר"ח וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת וכן פ' הרמב"ם (פ"ה) מתרומות דהוי תרומה הרי אף דתרומה איתא בשאלה ובכ"ז אין ביד חכמים לעקור בקו"ע ואף דאולי לא ישנו שם מיגדר מלתא מ"מ הדבר מוכרח דמטעם דאיתא בשאלה בלבד אין בכח חכמי' לעקור ודלא פרדב"ז: ועל מ"ש שם בש"ע או"ח (סי' תק"ע) אם קבלו בלשון הרי עלי שהוא לשון נדר צריף התרת חכם פתב שם המג"א פירוש שאמר הרי עלי אכילת יום פלוני קונם אבל אם אמר הריני נודר להתענות יום א' לא מקרי נדר לכן נהגו שמי שאמר הריני נודר להתענות ב' וה' כל השנה א"צ להתענות בר"ח וא"צ התרה עכ"ד.

ולא אבין למה דוקא צריף שיאמר הרי עלי קונם וגם אף אם לא אמר רק הריני נודר הא עכ"פ הוי נדר בלשון שבועה שלדעת הרמב"ן הוי נדר וכנראה מדברי הר"ן שבועות פ"ב הוי נדר וכל אף ע"ד מצוה ועיין רמב"ן נדרים בהלכותיו ואף אם הוי שבועה חל עכ"פ בכולל ועיין ב"י באבקת רוכל (סי' תקצ"ח) דכתב פנראה הר"ן מספיק לדעת רמב"ן.

ואף באומר אני נודר שלא אוכל לה הוי נדר שהוציא בלשון שבועה כמ"ש הב"י (סי' רל"ט) מה"ט להוכיח מדברי הרא"ש דסובר דנדר שהוציא בלשון שבועה לאו פלוס ואף דהמח"א דיני נדרים (סי' ט') פתב דלשון אני נודר כ"ע מודו דל"ה נדר פלל דלשון זה הוי רק לשון קבלה לענין תענית בלבד הוא דמהני וע"כ ל"א דנדר בלשון שבועה הוי יד אלא כשהוציא מפיו נדר אלא שהוציא בלשון שבועה שאמר שלא אוכל והוי יד שאנו מפרשים דקונם שאמר אכפר קאי משא"כ באומר אני נודר הוי לשון קבלה וה"ז שבועה עכ"ד.

אולם בתשובת רשפ"א המיוחסת (סי' ע"ר) מבואר דאם נשבע בזה"ל אני מקבל בנדר ע"ד רבים שלא אבא עם אשתי בבית אחד עד זמן הוי פהוציא בלשון שבועה והוי פדבר שא"ב ממש כמו אישן ולא אישן וה"נ שלא אכנוס עמה בבית אחד ובל אעשה או אעשה

ואסור משום כל יחל דרבנן עיי"ש הרי דקרי לזה נדר שהוציא בלשון שבועה אף שלא אמר רק אני מקבל עלי בנדר הוי ג"כ תורת נדר רק שם הוי בנדר שא"ב ממש ואינו חל רק מדרבנן אבל כשאומר אני נודר או מקבל בנדר לשיטתו הוי בנדר ממש ואם אמר שלא אוכל חל ג"כ אף ע"ד מצנה.

ועיין ש"ך (סי' ר"י ס"ק ב') שהביא דברי רבינו ירוחם דאם אמר מודרני ממה שאני אוכל דאסור רק שאני אוכל לחוד לא אמר כלום דכ"ז שאוסר עצמו על החפץ ל"ה יד עיי"ש שהביא דברי הרא"ש הנז' פמו שכתב הב"י דמזה למד דדעת הרא"ש דנדר בלשון שבועה לאו כלום ולדעת הרמב"ן הוי נדר ודלא כמ"ש המח"א עכ"פ דברי המג"א צ"ע ועיין תשובת מהרי"ט (סי' קל"ה) דכתב להדיא דדעת רמב"ן דנדר בלשון שבועה דהוי יד חל אף ע"ד מצנה דזה חנוך בנדר מן שבועה עיי"ש: סי' ו' נדרים אינם חלין על דבר שא"ב ממש כמבואר ש"ע (סי' רי"ג ס"א) ואם אמר דבורי ועשייתתי והליכתי אסורים עליה ושינה אסורה עלי אינו נדר ומהו מדרבנן צריך שאלה.

וכתב בגליון הגרע"א ו"ל דוקא באוסר ע"ע אבל לא כשאוסר דבר שא"ב ממש על חבירו וגם הא דדבורי והליכה עדיין אינו בעולם וא"י לאסור דשלב"ע על חבירו והכי דייק לישנא דרמב"ם הואיל ואסר ע"ע בהם כרשב"א בחידושו עיי"ש.

וכבר קדמוהו לדון פן בספר בני יעקב (דף קצ"ו) להוכיח פן מדברי רמב"ם ולעומת זה הארי"ך בספר שעה"מ הל' נדרים להוכיח להיפך מדברי הרמב"ם דאף על חבירו חל מדרבנן. אולם אשר העתיק הגאון דבריו על הש"ע תם אני ולא אדע הא בדברי הש"ע מבואר דקאי על אוסר דבורו על חבירו וגם כנראה התוס' והרמב"ן והר"ן והריטב"א דעתם באוסר דבורו ע"ח חל הנדר מדרבנן דהא הם כתבו סוף פ"א דנדרים בהא דקאמר בש"ס באומר יאסר פי לדבורי על המתניתין האומר קונם פי מדבר עמה כו' דהוי מצי לשנוי' ליה דאף אי קאי קונם אדבור אפ"ה אסור מדרבנן.

ולקראית"א ניקח ליה שם לתרץ דליכא כל יחל דרבנן בנדר שא"ב ממש ושללא בא לעולם אלא כמה שאוסר ע"ע אבל לאסור על אחרים ליכא אסורא אפילו מדרבנן והכא בשאוסר דבורו ומעשה ידיו על חבירו הוא הלכך לא חזייל ולקמן בקונם שאני ישן שאוסר ע"ע מ"ה מוקמינן לה בקל יחל דרבנן עכ"ד וא"כ כל הנך פוסקים דכתבו דהוי מצי לשנוי' דקאי בקל יחל מדרבנן ע"כ דסברו דאף על חבירו יכול לאסור אף שהוא דשלב"ע וא"ב ממש.

ברם לכאורה כנראה דהאומר קונם פי מדבר עמה ידי עושה עמה רגלי מהלכת עמה הוא באוסר על עצמו שפיו אסור עליו לדבר עם חבירו ורגליו להלך עמו וידיו לעשות עמו וכן כתב הרשב"א בעצמו בריש הפרק וז"ל והא דתנן קונם פי מדבר עמה ופירשנו בגמרא דהו"ל כמ"ד יאסור פי לדבורי הא נמי מיתסר חפצא אנפשיה הוא דה"ק יאסר עלי פי להנאת דיבורי עמה עכ"ל.

הרידקאמר יאסור עלי פי וה"ז באוסר בקונם פיו לדבורו על עצמו וא"כ אינו ראיה מהנך הראשונים דסברו דאף באוסר על חבירו דחזייל מדרבנן. ודברי רשב"א ע"כ צ"ל דלאו דוקא הוא מה דקאמר עלי ואולי ט"ס הוא וצ"ל שאוסר על חבירו בקונם ואולי צריך

לומר יאָסר עליהּ פי להנאת דבורי עמך: סי' ז' הא דנדרים חלין ע"ד מצוה כתב המח"א (סי' א') דכיון דהטעם הוא דאוסר חפצא אנפשו ממילא אם אוסר נפשו אחפצא פגון שאמר קונם פי מלקרות ק"ש או שנושבע לומר דבר לחבירו ואח"כ אמר קונם פי מלדבר בו לא חגיל נדרא והוכיח פן מדברי רש"י נזיר (דף ד') דדרוש נזיר לאסור יין מצוה פנין הַרְשׁוּת ופריהּ וְהָא מְנוּשָׁבַע וְעוֹמֵד מֵה"ס הוּא ופירש"י דאע"ג דנדרים חלין ע"ד מצוה היינו פנין שאוסר ע"ע החפץ אבל נזיר אוסר נפשיה אחפצא.

ושוב הביא דברי הרשב"א מובא בב"י דאם נשב' לישן ואח"כ אָסר השנינה עליו דחל הנדר ודברי ריטב"א פתובות עי"ש: ולכאורה מבואר בדבריו בחידושי רשב"א נדרים (דף ט"ו) בהא דתשמשי עליה כופין אותה ומשמשתו כ' דל"ש לאוקמ' דנדרים חלים עד"מ לפי שמשועבד לו מלבד המצוה וכתב ואלא מיהו התם נמי דוקא כשאוסר על נפשו ישיבת הסנפה ונטילת הלולב הוא דחגיל נדרא לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו וה"נ באומר הנאות תשמשיה עלי שאסורה דלגבי מצוה נמי כשאוסר נפשיה אחפצא מותר פי היכי דשרי באומר הנאות תשמשי עליה וכדאמרינן הא דאמר ישיב' סנפה עלי הא דאמר שלא אשב בסנפה אלא הא עדיפא בחד צד מההיא דנדר' ושבועות דבדבר מצוה דאלו התם בכלל דברים המותרים עם דברים האסורים חגילי עד"מ בין נדר בין שבועה כלומר בין באוסר חפצא אנפשיה בין באוסר נפשיה אחפצא ואלו הכא לא חגיל פנין דמשמעבדי אהדדי עי"ש הרי מבואר להדיא דבאוסר נפשיה אחפצא אף בנדר לא חגיל עד"מ ועיין ר"פ המדיר בש"מ משם גאון וז"ל שמעינן מהכא דמאן דנדר במידי דמשמעבד לה אין נדר חל עליו וכ"ש מי שנודר בדבר מצוה שנתחייב בו אעפ"י שאוסר לנדור בכמות דברים הללו פי אין נדר חל עליו עי"ש והיינו אף דזה חנומר בנדרים דחל עד"מ סובר דזה דוקא באוס' חפצא עליו אבל באוסר נפשיה אחפצא אינו חל וכמ"ש הרשב"א וילדבריה' האומר קונם רגלי לשבת בסנפה או ידי להניח תפילין לא חל הנדר וע"ש בחידושי בית יעקב להגאון בעל חנות דעת: אף לפי"ז לדעת רמב"ן דנדר בלשון שבועה דהוי יד וחל אף על דבר מצוה וכשאומר קונם שלא אשב בסנפה דחל ואמאי הא גופו משמעבד לקיים המצוה והמרי"ט בס"י קל"ה הוכיח פן דחגיל דאל"כ תקשי מתניתין דשבועות חנומר בנדרים מבשבועות ואם איתא דבלישנא תליא מלתא לפלוג בין בנדרים בין בשבועות אלא הכי קאמר דבנדרים אפילו אמר קונם שלא אשב דמהני מדין ידות משום דהכי בעי למימר ישיבת סנפה עלי ומתסר ממנה עליה אבל גבי שבועות אפילו אמר ישיבת סנפה עלי בשבועה הכי בעי למימר שבועה שלא אשב ומדין יד הוא דמהני וזה מה שחדש רבא עכ"ד.

כנראה דסובר אף דמהני גם בלשון שבועה וְחַגִּיל עַד"מ הַיְינוּ פִּינּוּן שְׁאֵמֵר קוֹנֵם מְחֻזְקִינוּן לְדַבְרֵיו דְּאוֹסֵר יְשִׁיבַת סְנֹפֶה עָלָיו וְלֹא דְאוֹסֵר עֲצָמוֹ עַל הַחֲפֵץ וּבְשִׁבוּעָה הוּא לְהִיפּוֹף אֲבָל לְעוֹלָם אִם אָמַר קוֹנֵם רְגְלִי לִילָף לְסֹפֶה בְּאֵמֶת לֹא חַגִּיל נִדְרוֹ פִּינּוּן דְּמִשְׁתַּעֲבֵד וְאִינוּ יְכוּל לְאָסוֹר גּוּפוֹ וּכְדַעַת הַגָּאוֹן וְדַבְרֵי רִשְׁבִּי"א בְּחִידוּשָׁיו הִנֵּה וְהַמְרִי"ט (סי' נ"ד) הִבִּיא תְּשׁוּבַת הַר"י בְּאֶסֶן ז"ל שֶׁם פְּשִׁיטָא לִיהּ בְּאוֹמֵר קוֹנֵם פִּי קוֹרָא שְׁמַע קוֹנֵם רְגְלִי נִכְנַסַת לְסֹפֶה דְּחַגִּיל לְבַתֵּר דְּגְלִי קָרָא בְּנִזִּיר לְאָסוֹר יִין מְצוּהָ פִּינּוּן הַרְשׁוּת ה"נ חַגִּיל וְהוֹכִיחַ פִּן מְדַבְרֵי תוֹס' שְׁבוּעוֹת (דף כ"ה) דְּבַנְדְרִים בְּכָל עֲנָן שְׁחַל ע"ד רְשׁוּת חָל עַד"מ: סי' ח' פְּתַב בַּש"ע (סי' רט"ו) דְּנִדְרִים לֹא חַלִּין עַל מְצָנֹת ל"ת בֵּין בְּבִטּוּלוֹ בֵּין בְּקִיּוּמוֹ הִרִי שְׁאֵמֵר

אכילת גבלה עלי והה"ד לאיסור הבא ע"י עצמו כגון שאמר שבועה שלא אוכל וחסור ואמר כפר זה עלי א"ח אלא אחת דהיינו משום כל יחל דשבועה.

ולכאורה קשה הא מבואר דעת הרמב"ם וכן בש"ע (סי' רל"ח) שאם אמר שבועה שלא אוכל כל שהוא מנבלות וטריפות ואכל חצי זית חייב על השבועה שאינו מושבע מה"ס על ח"ש. א"כ למה לא חל קונם על השבועה הא פשארמר שבועה שלא אוכל כפר זה אינו חייב עד שיאכל פשיעור וכשאומר קונם כפר זה עלי חייב אף אם לא אכל אלא כ"ש כמבואר בש"ס שבועו' (דף כ"ב) דכיון דלא קא מדכר שמה דאכילה פדמפרש דמי וכן פוסק הרמב"ם (פ"א ה"ה) מנדרים דאין לנדרים שיעור וכל הנודר מדבר ה"ז כמפרש כ"ש א"כ אם לא מדכר שמה דאכילה והוי כמפרש על ח"ש ג"כ ולמה אינו חל על השבועה ודוחק גדול לומר דכוננת המחבר לומר פשחז' ואמר כפר זה עלי באכילה פינון דנ"מ לדינא למה השמיט תיבת אכילה: ולכאורה היה נ' לומר למה דדקדק רבינו הגדול מרן עקיב' איגר ז"ל בתשוב' (סע"ו) מד' רמב"ם וש"ע (סרל"ח) הנ"ל דכ' ואכל ח"ז דהוא דוקא פשלא אכל יותר אבל אם אכל פזית א"ח משום שבועה ול"ה כולל שיעור במגו דחייב באוכל ח"ש חייב נמי באוכל פשיעור דלא מקרי כולל אלא ע"י מין אחר אבל ע"י אכילה דבר זה באופן אחר לא מקרי כולל ע"ש.

ולפי"ז א"ש פינון דהמחבר איירי באכל שיעור פזית באופן דחייב על כל יחל דשבועה לקח לא חייב הקונם פינון דקדם השבועה. אמנם אם אכל חצי שיעור באמת חייב משום כל יחל דקונם.

ונראה אף אם תוהו פדי אכילת פרס הוסיף ואוכל חצי שיעור באופן שמצטרף לתשלום שיעור אף דחייב למפרע על כל יחל דשבועה הקדום מ"מ פינון דאם לא היה מצטרף ול"ה אנכל יותר מן הח"ש היה חל הקונם לכן פינון שפכר חל שוב לא נפקע החיוב דאף דכזית בכדא"פ הו' דאוריית' למיחשב אכילה חזא היינו לחומר' לחייבו אבל לקולא להפקיע איסור הקדום שפכר חל לא מפקיע וראיה לזה מהא דמבואר בש"ס שבועות וברמב"ם וש"ע (תרל"ח) באומר על כפר שבועה שלא אנכלנה ואח"כ אמר שבועה שלא אוכל כפר זה דחלה השני' וכשאוכל פזית ממנה עבר על השני' וכשגומר לאכלה מתחייב על הראשונה הרי אף דגומר לאכלה פולה והתעורר השבועה הראשונה ואף אם אכלה יותר מפדי אכילת פרס מ"מ י"ל כשאומר שלא אנכלנה חייב אף אוכל ביותר מכדא"פ ובפרט אם בגמר אכילת הכפר אוכל פזית ונימא פינון דאכילה הראשונה מצטרף לחייב על הראשונ' נפק' ממיל' למפרע השני' דשלא אנכל א"ו פינון דפעם אחד חלה שוב אין בכחו להפקיע רק פשאכל שיעור ביחד ול"ה מקום לחול להשבוע' פינון דקדום איסור גבלה בזה פתב הרמב"ם ואכל ח"ז דאם אכל יחד פזית לא עבר על השבועה וכן מה דכתב רש"י יומא ר"פ יוה"כ בהא דאמר רל"ק אי אתה מוציא אלא במפרש כו' או בסתם אליבא דר"ע וכתב רש"י ומיהו פשאכל לא אכל אלא ח"ש שאינו מושבע עליו מסיני ומסתמא קאי גם במפרש רק רש"י אשמועינן רבותא ל"מ במפרש ח"ש פשאוכל שיעור שלם אין זה עובר על השבועה פינון דמפרש רק ח"ש אלא אף בסתם אליבא דר"ע היה ס"ד פינון דעובר אם אוכל ח"ש דאינו מושבע עליו יעבור נמי אף באוכל שיעור

שְׁלֵם קמ"ל רש"י דלא כן הוא רק כְּשֵׁאוּכַל לְשִׁיעוּר שְׁלֵם וּמִתְחַיֵּיב בְּאִסוּר תוֹרָה הַקְדוּם
לא חל השְׁבוּעָה.

כְּוֹנְנָתוֹ נִמְי כְּשֵׁאוּכַל בְּיַחַד אֲבָל אִם אוֹכַל בְּכַדֵי אֲכִילַת פָּרֶס אִף דְחָשִׁיב אֲכִילָה אַחַת
לְחוּמְרָא לְצַרְפָּה הַח"ש הַקְדוּם וּבְפָרְט לר"ל"ק דְחָצִי שִׁיעוּר מְוֹתֵר מֵה"ת וְהוּי פְּאוּכַל דְּבַר
הַיִּתֵר לְגַמְרֵי וּבכ"ז אִם מְשָׁלִים בְּכֹא"פ לְשִׁיעוּר חֲטִיב א"כ חֲזִינָן דְּהוּי אֲכִילָה אַחַת מ"מ
לְקוּלָא לֹאמֵר דַּעֲי"ז נִפְקַע חֵיּוֹב הַשְׁבוּעָה שֶׁהִי חָל מִקְּוֹדֵם לֹא חָשִׁיב אֲכִילָה חֲדָא.

וְאוּלַי יֵשׁ סְבָרָא לֹאמֵר לְהִיפּוֹף לר"ל דח"ש הוּי הַיִּתֵר גְּמוּר מֵה"ת בְּזָה פִּינּוֹן דְּכָבֵר חָל שׁוּב
לֹא פְקַעָה הַשְׁבוּעָה בְּמָה שְׁמוּסִיף לְאַכּוֹל כְּשִׁיעוּר פִּינּוֹן דְּעֵינָר חֵיּוֹבוֹ עַל אֲכִילַת נְבִלָה הוּא
עַל הַח"ש הָאֲחֵרוֹן שְׁאֲכַל תוֹף כְּדֹא"פ מִשֵּׂא"כ לר"י דְּאִף ח"ש אָסוּר מֵה"ת מִטַּעַם דְּחָצִי
לְאַצְטְרוּפִי וּכְשִׁגּוּמֵר הַח"ש הָאֲחֵרוֹן חָל לְמַפְרַע הָאִסוּר וְעוֹנֵשׁ עַל הַח"ש הָרֵאשׁוֹן י"ל
דְּחֵיּוֹבָא שֶׁל הַשְׁבוּעָה מִתְּלֵי תְּלֵי וְקֹאֵי אִם גְּמַר בְּכֹדֹא"פ הָאִסוּר דְּנִבְיָלָה לֹא חָל לְמַפְרַע
הָאִסוּר שְׁבוּעָה.

אוּלָם מְהָא דְשִׁלָּא אוֹכַל דְּחָל עַל שְׁלָא אֲנֻכְלָנָה מְבֹנָר ע"כ דְּלֹא נִפְקַע וְדוֹחֵק לְחֻלְק בֵּין
אִם אִסוּר הַקְדוּם שְׁחָל לְמַפְרַע הוּא אִסוּר תוֹרָה זֶה מְדַחֵי לְאִסוּר שְׁבָדָה מְלִבּוֹ הַיִּינוּ
הַשְׁבוּעָה לְבֵין אִם תְּרֻנְוִיהוּ הִמָּה אִסוּרִין שְׁבָדָה מְלִבּוֹ אִסוּרֵי שְׁבוּעָה דְּבָזָה מְהָ חֲזִית
לְדַחוּת אַחַת מְפִנֵי חֲבִירוֹ זֶה דוֹחֵק לֹאמֵר כֵּן: וְכִמוֹ כֵּן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְהָ דְש"ס שְׁבוּעוֹת (דָּף
כ"ח) וְרַמְב"ם וּש"ע שְׁם בְּאוּמֵר שְׁבוּעָה שְׁלָא אוֹכַל עֲשֹׂר וְאַח"כּ אָמַר תַּשְׁעָה דָּאִם אֲכַל
תַּשְׁעָה עֵבֵר עַל הַשְּׁנִיָּה וּכְשֵׁאוּכַל הָעֲשִׁירִית עוֹבֵר גַּם עַל הָרֵאשׁוֹנָה וְשָׁם מ"מ נִאֵם אִם צָרִיף
שִׁיאֲכַל כְּוֹלָם בְּכַדֵי אֲכִיל' פָּרֶס אִיִּרֵי שְׁאֲכַל בְּכֹא"פ הָעֲשֹׂר וְאִם סָגִי אִם אוֹכַל בְּכ"פ
שִׁיעוּר וּמְשָׁלִים כְּזִית בְּאֲחֵרוֹנָה אִף יוֹתֵר מְכַדֵי א"פ ע"כ"פ כְּשִׁמְשָׁלִים וְאֲכַל הָעֲשִׁירֵי חָל
לְמַפְרַע הָרֵאשׁוֹנָה וְנִימָא דְהַשְּׁנִיָּה מִתְּלֵי תְּלוּי וְקֹאֵי א"ו פִּינּוֹן דְּהִיָּה מְקוּם לְחוּל לְהַשְּׁנִיָּה
שׁוּב לֹא נִפְקַעַת: וְעֵינָן תוּס' חֻלִּין (דָּף ק"ב ע"ב) ד"ה שְׁאִין דְּהִקְשׁוּ עַל רש"י דְּסוּבֵר
דְּעַל בְּשֹׁר מִן הַחֵי חֲטִיב וְאִף בְּחִיָּה חָל א"כ אֲמַאי לר"ל בְּאֲכַל אַבְמָה"ח וּבְשֹׁר מִן הַטְּרִיפָה
א"ח אֲלֵא אַחַת וּמוֹקֵי בְּבִהְמָה אַחַת וְנִטְרָפָה עִם יְצִיאַת רֹב וְלֹא לְאַכְרִים עוֹמְדַת דְּמ"מ
יְחִיב גַּם מְשׁוּם בְּשֹׁר מִן הַחֵי וְכַתֵּב דָּאִם אִין בְּאַבְר כְּזִית בְּשֹׁר וְהָא דְחֲטִיב מְשׁוּם טְרִיפָה
הַיִּינוּ בְּלֻחַח בְּשֹׁר מְטְרִיפָה אַחֲרַת וְהַשְּׁלִים לְכְזִית דֹּא"כ אֲמַאי לֹא חָל אִסוּר אַבְמָה"ח פִּינּוֹן
דְּלִיבָא מְטְרִיפָה אֲלֵא ח"ש.

מְזָה נִמְי מוֹכַח דְּלֹא נִפְקַע הָאִסוּר בְּמָה שְׁמִצְרָף לְשִׁיעוּר. אוּלָם מְשָׁם יִקְשָׁה דְּמִשְׁמַע אִף
אִם אֲכַל בְּיַחַד שִׁיעוּר שְׁלֵם ג"כ סְבָרוּ תוּס' דְּחֲטִיב עַל אַבְמָה"ח דֹּא"כ עֲדִינָן מְשָׁפַח'
כְּשֵׁאוּכַל הָאֲבָר וְצִרְפָּה בְּיַחַד עֲמוֹ בְּשֹׁר טְרִיפָה דְּלִגְבֵי טְרִיפָה הוּי שִׁיעוּר שְׁלֵם וְכִינּוֹן דִּישׁ
שִׁיעוּר שְׁלֵם מְטְרִיפָה א"ח מְשׁוּם אַבְמָה"ח.

אִף נִרְאָה דִּישׁ לְחֻלְק דוֹקָא לְגַבֵי אִסוּר שְׁבוּעָה דֹּאִינוּ אִסוּר לְכ"ע רַק לְזָה שְׁבָדָה מְלִבּוֹ
וְאִינוּ חָלָה עַל אִסוּר רַק כְּשִׁנְשָׁבַע שְׁלָא יֹאכַל ח"ש בְּזָה שְׁפִיר פִּינּוֹן דְּאוּכַל שִׁיעוּר שְׁלֵם
לֹא חָלָה הַשְׁבוּעָה אוֹ אִף אִם נֹאמֵר כְּשִׁמְצָרִיף תוֹף כְּדֹא"פ לְשִׁיעוּר נְבִלָה לֹא חָלָה הַשְׁבוּעָה
פִּינּוֹן דְּלֻכַל הַעוֹלָם הוּא אִסוּר תוֹרָה וְכָבֵר מְוֹשָׁבַע עֲלֵיו מֵה"ס מִשֵּׂא"כ בְּאִסוּר תוֹרָה כְּמוֹ
אַבְמָה"ח דְּחָל עַל כָּל יִשְׂרָאֵל פִּינּוֹן דֹּאִין בְּאַבְר טְרִיפָה זֶה כְּזִית בְּשֹׁר וְכָל מִי שְׁאֲכָלוּ
בְּשִׁלְמוֹת בְּעֵינָא חֲטִיב מְשׁוּם אַבְמָה"ח.

לְכַד זֶה שֶׁהַשְּׁלִימוֹ לְכוּזִית וְהוֹסִיף בְּשֵׁר טְרִיפֵי מַמ"א לֹא נִפְקַע בְּזֶה אִיסוּר אַבְמָה"ח וְדָבָר אֲלֵקִינוּ יָקוּם לְעוֹלָם פִּינּוֹן דְּמִי שֶׁאֲכָלוּ בְּעֵינָא בְּלֹא צִירוּף בְּשֵׁר מַמ"א חֲיִיב מִשׁוּם אַבְמָה"ח חָל שֶׁמֵּא דְאִיסוּרָא אַבְמָה"ח וְשׁוּב לֹא נִפְקַע מִשֵּׁא"כ בְּנִשְׁבַּע עַל ח"ש דְּנִבְלָה דְּלִגְבֵי פֶל הָעוֹלָם לִיכָא אֲלֵא אִיסוּרָא דח"ש וע"ז חָל שְׁבוּעָתוֹ שֶׁיִּתְחַיֵּיב מִשׁוּם בַּל יַחַל פִּינּוֹן דִּישׁ מְקוּם לְחוּל וְכִינּוֹן דִּהוּא אִיסוּר שְׁפָדָה מְלִבּוֹ י"ל דְּמִתְלִי תְלוּי אִם לֹא הַשְּׁלִימוֹ לְאִיסוּר תּוֹרָה הַקְּדוּם חָלָה אֲבָל אִם הַשְּׁלִימוֹ י"ל אַף תּוֹף כְּדֵא"פ נִפְקַע אִיסוּר הַשְּׁבוּעָה פִּינּוֹן דְּאִזּוּ פֶל מִי מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֲכָל כֹּה"ג חֲיִיבִין מִשׁוּם נִבְלָה לֹא חֲיִיגֵל עַל הַנִּשְׁבַּע אִיסוּרָא דב"י וּבִפְרָט אִם אֲכָלוּ בִּיחַד וּז"פ וּבְרוּר.

וּמָה"ט נְמִי בְּנִבְלָה שְׁנִתְנַבְּלָה בִּיּוּה"כ דְּכַתְּבֵי הַרִיטְבֵי"א קוֹדֵשִׁין דְּלֹא אֲמִי אִיסוּר נִבְלָה וְחָל עַל אִיסוּר יוּה"כ וְהַקְּשָׁה הַשְּׁעָה"מ הָא פֶּשְׁאָכֵל פְּזִית כְּבָר חֲיִיב מִשׁוּם נִבְלָה וְאִם הוֹסִיף אַח"כ עַד שֶׁיַּעוֹרָא דִּיּוּה"כ שֶׁהוּא פְּכוּתְבוֹת לְמָה לֹא יִתְחַיֵּיב מִשׁוּם נִבְלָה אִין לוֹמַר פִּינּוֹן דִּהוֹסִיף אַח"כ לְשִׁיעוֹר הַקְּדוּם דִּהִינּוּ אִיסוּר דִּיּוּה"כ יִהְיֶה נִפְקַע אִיסוּר דְּנִבְלָה דו"א פִּינּוֹן דַּע"כ"פ חָל אִיסוּר דְּנִבְלָה לִגְבֵי פֶל יִשְׂרָאֵל הָאוֹכֵל רַק פְּזִית לְחֲיִיבוֹ אִין בְּכַחוֹ לְהַפְקִיעַ הָאִיסוּר זֶה בְּמָה דְּמוֹסִיף לְשִׁיעוֹר פְּזִית בְּזֶה בְּנִדְאִי אִם מוֹסִיף בְּכֵדֵא"פ אִין בְּכַחוֹ לְהַפְקִיעַ אִיסוּר תּוֹרָה שֶׁכְּבָר חָל לִגְבֵי כ"ע.

אוּלָם אִם אוֹכֵל בִּיחַד שֶׁיַּעוֹרָא דְּכוּתְבוֹת בְּזֶה י"ל דְּלֹא חָל נִבְלָה פִּינּוֹן דִּיּוֹ הַפְּפוּרִים קְדוּם. וּמ"מ צ"ע פִּינּוֹן דְּאִם אֲכָל פְּזִית חֲיִיב מִשׁוּם נִבְלָה לְמָה יִפְקַע אִם אוֹכֵל פְּכוּתְבוֹת.

אוּלָם עכ"פ בְּאִם אֲכָל בְּכַדִּי א"פ לְצַרְף הַזִּית לְכוּתְבוֹת בְּזֶה וְדִיּוֹ הַדִּין עִם הַשְּׁעָה"מ דְּאָף אִם נִימָא דְּלִגְבֵי שְׁבוּעָה נִפְקַע הָאִיסוּר הַשְּׁבוּעָה פֶּשְׁאָרְף לְשִׁיעוֹר מ"מ לִגְבֵי אִיסוּר תּוֹרָה הַחָל לִגְבֵי כ"ע וְדִיּוֹ נִרְאָה דְּלֹא נִפְקַע.

בְּרִם מְהֵרָאִיּוֹת שֶׁפְּתַבְתִּי נִרְאָה דְּאָף לִגְבֵי שְׁבוּעָה לֹא נִפְקַע אִם לֹא אֲכָל בִּיחַד פֶּשְׁעוֹר. וּלְפִי זֶה בְּאֲמַת אִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאֲכַל דְּשִׁיעוֹרוֹ פְּזִית דְּלֹא חָל הַנְּדָר אִם אָמַר אַח"כ קוֹנָם כְּפָר זֶה עָלֵי הוּא דוֹקָא אִם אֲכָל אַח"כ פְּזִית בב"א אֲבָל אִם לֹא אֲכָל רַק כ"ש דְּקוֹנָמוֹת הוּא בכ"ש חֲיִיב עַל הַנְּדָר וְאָף אִם צִירְף לָהּ אַח"כ לְשִׁיעוֹר דְּנִתְעוֹרֵר חַיִּיב הַשְּׁבוּעָה מ"מ פִּינּוֹן שֶׁכְּבָר חָל תּוֹ לֹא נִפְקַע רַק אִם אוֹכֵל פְּזִית בב"א אִזּוּ לֹא חָל דְּכָבֵר קְדוּם הַשְּׁבוּעָה.

וְשִׁיחוּל בְּכוֹלֵל ל"ש בְּזֶה כְּמוֹ שֶׁפְּתַב מֶרֶן רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵיגֵר ז"ל לְעִנְיֵן שְׁבוּעָה דח"ש עַל נִבְלָה: אוּלָם קֶשֶׁה מְהֵא דְּמִבְּנִי אִיסוּר תּוֹס' שְׁבוּעוֹת (דָּף כ"ח) ד"ה שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל בְּקִיצוֹר וּבְיִתֵּר בִּיּאֹר בְּתוֹס' נְדָרִים (דח"י) בְּהָא דְּאָמַר רַבָּא שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל תְּאֵנִים וְחִזּוֹר וְאָמַר שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל תְּאֵנִים וְעִנְבִּים וְאֲכָל תְּאֵנִים וְהַפְּרִישׁ קֶרְפֵּן וְאִם"כ אֲכָל עִנְבִּים הו"ל עִנְבִּים ח"ש וּמִבְּנִי בְּש"ס נְדָרִים דַּע"כ"פ חָל מִשׁוּם מִיגוֹ דְּחָל שְׁבוּעָה עַל עִנְבִּים חֲיִיגֵל נְמִי עַל תְּאֵנִים דְּאִין לְפָרֵשׁ מַה דְּחִזּוֹר וְאָמַר שְׁלֹא אוֹכֵל תְּאֵנִים וְעִנְבִּים הִינּוּ פְּזִית מִשְׁנִיָּהּ דִּהִינּוּ ח"ז תְּאֵנִים עִם ח"ז עִנְבִּים דֵּא"כ ל"ה צִרְיָכִין לְטַעְמָא דְּמִגוֹ דְּחֲיִיגֵל אֲתֵאֲנִים דַּת"פ"ל מִשׁוּם דְּלִגְבֵי תְּאֵנִים נְמִי מוֹסִיף הוּא בְּשְׁבוּעָה אַחְרֵינָא דְּמִשְׁבוּעָה הִרְאִשׁוּנָה לֹא מְחִיב אֲתֵאֲנִים כ"א אַפְזִית וְהַשְּׁתָא מִשׁוּם שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה חֲיִיב אַף אַחְצֵי פְּזִית דַּע"כ ח"ז עִנְבִּים עי"ש.

ולכאור' צריף להבין הא פבר הוכיחו פל האחרונים דאף דשבועה חל על ח"ש היינו במקום דא"צ לשום צירוף מצד איסור השני דחל אבל במקום דצריף צירוף עכ"פ לשיעור פזית משום איסור השני אז לא חל ממה דלא חל איסור נבלה על טמאה כמבואר מעילה (דף ט"ו) אף דאם נתייבו משום נבלה נאמר דמצטרף עם נבלה אחרת מטהורה מה שאינו מצטרף אם אכל ח"ש טמאה עם ח"ש נבלה ומ"מ פינו דמצד ח"ש דנבלה ג"כ לא יתחייב רק פשצטרף לו עוד ח"ש בזה לא חל והשיגו מפת זה על הכו"פ (סי' פ"ז) דבשר בחלב ל"ה מוסיף על חלב פינו דמ"מ בעי צירוף וא"כ ה"נ למה חשיב לגבי תאנים מוסיף פינו דאף על ח"ש חייב הא מ"מ בעי צירוף עם ענבים.

אולם הדברים פשוטים דע"כ לא חל רק במקום דבלתי באפשרות בשום אופן לחול על ח"ש מבלי צירוף כמו נבלה על טמאה דאם יאכל ח"ש לעולם לא יתחייב וכן בב"ח בכל אלה צריף לעולם שייאכל פזית משניהם לכך פינו דלא יתחייב על ח"ש בשום פנים לא חל משא"כ בתאנים פינו דאם ישבע שוב שלא יאכל ח"ש מתאנים חל השבוע' דמצד שבועה הראשונה אינו חייב עד שייאכל פזית ומצד השניה חייב אף על ח"ש לבד כמו דחל על ח"ש מנבלה לכן ממילא אף שאומר שלא יאכל ח"ש תאנים עם ענבים חייב דח"ש ענבים אינו רק תנאי על חיוב דח"ש תאנים שלא יתחייב רק פשיאכל עם ענבים ח"ש וכינון דמשפחת עיקר חיובו על ח"ש דתאנים חייב אף כשאומר שלא יתחייב רק בצירוף ענבים וז"פ.

ואם נאמר דאם אכל שיעור שלם מנבלה לא יתחייב על השבועה א"כ שם ע"כ איירי דכבר אכל שיעור שלם מתאנים פינו דקאמר והפריש קרבן. וא"כ מטעם מוסיף לגבי תאנים ל"ה חל השניה פינו דאכל שיעור שלם לכך צריף לומר מגו דחל אענבים חל אהאנים ג"כ אף אם אכל פשיעור א"ו דדעת תוס' אף אם אכל פשיעור מ"מ פינו דנשבע בשבועה שני' אף על ח"ש פשאוכל עם ענבים דחיוב חל בכולל אף אם אכל שיעור שלם מתאנים לבד פשאכל עמו ענבים לחייבו שמים.

והא דהוכיח רע"א ז"ל מש"ס שבועות דמוקי ר"י בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין הא בסתם ג"כ בשלא אוכל דברים האסורים הוי כולל מגו דחייב אם אכל פזית ע"י צירוף נבלה ושקצים חייב ג"כ באוכל פזית מנבלה למ"ש יש לומר קצת דדוקא בתאנים וענבים הוי כמו שנשבע שלא יאכל ח"ש מתאני' דהנה חל לכן אף שהטיל תנאי עם ענבים ג"כ חל וממילא אף באוכל פזית תאנים עם ענבים חל בכולל אבל אם נשבע שלא יאכל נבלות ושקצים דשניהם הנה איסורי תורה רק דנימא דיהוי הו"איל דיהנה סגי צירוף משניהם יחד לכזית שפיר אמרינו פינו דמ"מ צריף צירוף לשיעור דומה לנבלה דאינו חל על טמאה פינו דא"ח על אכילת פזית ממנו אינו חייב גם על אכילת ח"ש מזה ומזה דמתחלה צריף שיחול על ח"ש אז אמרינו דחל בכולל אף על שיעור שלם ובכאן על ח"ש ג"כ אינו חל פינו דצריף לצרף אכילת איסור אחר משא"כ בצירוף דענבים דהיתר שפיר חל וכינון שחל על ח"ש בצירוף ענבים חל נמי אף אם אכל פזית בצירוף ענבים.

שוב ראיתי בס' מעשה חשב שעמד ג"כ על קושיא זו של מרן עק"א ז"ל דאף דברים האסורים בלבד הוי כולל פינו דחל אם אכל ע"י צירוף וכתב לתרץ דכינון דאינו מזכיר

דְּבָרִים הַמְּוַתְרִין א"כ ליתא בְּהֵן דע"כ לא אֲמַרְיֵן דְּאִיתָא בְּהֵן בְּנִבְלָה סְרוּחָ' רַק אַם מְזַכִּיר דְּבָרִים הַמְּוַתְרִין כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ תוֹס' ד"ה אֲלֵא כְּדַרְבָּא.

עכ"פ לדעת תוס' מהראוי לומר פְּשֵׁלָא הַזְכִּיר בְּנִדְרוֹ אֲכִילָה דִּיחֻול עַל הַשְּׁבוּעָה אַף אַם אֲכַל כְּזֵית פִּינֵן דְּחַל אַם אֲכַל ח"ש לְחִיבּוֹ דְּקוֹנְמוֹת הוּא בְּכ"ש חַל נְמִי בְּכוֹלֵל אַם אֲכַל כְּזֵית לְחִיבּוֹ ג"כ כְּמוֹ בְּתַאנִּים וְעֵנְבִים: עוֹד קָשָׁה לְמָה לֹא יְחוּל אִיסוּר קוֹנָם אַם אִינוּ מְזַכִּיר אֲכִילָה א"כ פְּשֵׁאוֹמֵר כְּפָר זֶה עָלֵי גַתוֹסַף עָלֵי אִיסוּר הַנָּאָה וְעֵינֵן רַא"ש נְדָרִים (דָּף מ"ז) דְּכִינֵן דְּאִמֵר קוֹנָם וְלֹא הַזְכִּיר אֲכִילָה אֲסֵר עֲצָמוּ בְּחִלְפִין מְבוֹאֵר דְּסַתְמָא אֲסוּר בְּהַנָּאָה ג"כ וְעֵינֵן סִפְרָא מַח"א הַלְכוֹת נְדָרִים (ס' פ"ז) א"כ לְהַסוּבְרִים דְּאִיסוּר הַנָּאָה הָוֵי מוֹסִיף א"כ יִתְחַיֵּב שְׁתֵּים וְדַעַת רַש"י דְּהַנָּאָה הָוֵי מוֹסִיף וּבְפָרְט בְּהַקְדָּשׁ דְּלוֹקָה עַל הַנָּאָה וְעֵינֵן לַח"מ (פ"ט ה"ו) מ"מ א וּבְרַמְבַּ"ם (פ"ד) שֵׁם אַקְדָּשָׁה הָוֵי אִיסוּר מוֹסִיף הוֹאִיל דְּנִאֲסֵר בְּהַנָּאָה.

וְאִי לֹא דְמַסְתְּפִינָא הֵיטִי אוֹמֵר דְּכִנְוֹנַת הַמְּחַבֵּר בְּקוֹנָם שְׁלֵא לְאַכּוֹל וּמָה שְׁאִמֵר כְּפָר זֶה עָלֵי הֵינּוּ בְּאֲכִילָה אוֹ דְּנִשְׁמַט תַּבַּת אֲכִיל' אַבְל אַם אוֹסֵר בְּקוֹנָם סַתְּם דְּאִז אֲסוּר אַף בְּהַנָּאָה י"ל דְּחַל מְטַעַם מוֹסִיף וְצ"ע: ס' ט' פְּתַב הַרְמַבַּ"ם (פ"ד ה"ט) מְמַעִילָה בְּנְדָרִים כִּי צַד אִמֵר כְּפָר זֶה עָלֵי קְרָבָן אוֹ הַקְדָּשׁ וְאֲכִילָה מְעַל אַעפ"י שְׁמֹנְתַרְת לְאַחֲרִים לְפִיכּוּף אִין לָה פְּדִיוֹן שְׁהָרִי אִינָה קָדָשׁ אֲלֵא לְזֶה בְּלִבְד אִמֵר כְּפָר זֶה קוֹדֵשׁ אוֹ קְרָבָן וְאֲכִילָה בֵּין הוּא בֵּין אַחַר מְעַל לְפִיכּוּף יֵשׁ לָה פְּדִיוֹן עַכ"ל וְנִסְתַּפֵּק הַר"ן נְדָרִים (דָּף ל"ה) מֵאֵן דְּמַעַל בְּקוֹנְמוֹת אִי מִיִּשְׁתְּרִי הֵהוּא קוֹנָם לְבַתֵּר דְּמַעַל בְּהַקְדָּשׁ דִּי צָא לְחוּלִין ע"י מְעִילָה.

וְלֹא נִתְבָּאָר בְּדַבְרֵינוּ עַל אִיזָה קוֹנָם מְסַתְּפֵק אַם עַל קוֹנָם פְּלִילִי אוֹ פְּרָטִי דִּי"ל קוֹנָם פְּרָטִי פִּינֵן דְּאִין לוֹ פְּדִיוֹן הָוֵי פְּקַדְוֹשַׁת הַגּוֹף דְּלֹא יִצָּא מִיַּדִּי הַקְדָּשׁ ע"י מְעִילָה מִשְׁא"כ קוֹנָם פְּלִילִי דִּישׁ לוֹ פְּדִיוֹן ל"ה פְּקַדְוֹשַׁת הַגּוֹף וְיִצָּא מִיַּדִּי קוֹנָם כְּמוֹ הַקְדָּשׁ ע"י מְעִילָה אוֹ דִּי"ל אַף דִּישׁ לוֹ פְּדִיוֹן מ"מ פִּינֵן דְּאִין כָּאֵן תְּשַׁלּוּמִין לֹא יִצָּא ע"י מְעִילָה שְׁנַתְּחַיֵּב בְּקְרָבָן מְקַדְוֹשַׁת קוֹנָם לְהִיּוֹת מְוַתֵּר לוֹ וְע"ז נִסְתַּפֵּק הַר"ן אַבְל עַל קוֹנָם פְּרָטִי דְּהָוֵי פְּקַדְוֹשַׁת הַגּוֹף כְּמִבּוֹאֵר בְּש"ס בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְּקוֹנְמוֹת הָוֵי קְדוּשַׁת הַגּוֹף כְּתוּבּוֹת (דָּף נ"ט) וְנְדָרִים וְעוֹד בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּזֶה י"ל דְּאִינוּ יוֹצֵא מִיַּדִּי קוֹנָם ע"י מְעִילָה אוֹ דִּי"ל פִּינֵן דְּאִין לְקוֹדֵשׁ בְּזֶה תוֹעֵלַת מְמוֹן הָוֵי לְעֵנֵן מְעִיל' כְּמוֹ גַבִּי קְדוּשַׁת דְּמִים דִּיּוֹצֵא לְחוּלִין ע"י מְעִילָה וִי"ל אַף קוֹנָם פְּרָטִי דִּיּוֹצֵא מִיַּדִּי קוֹנָם ע"י מְעִילָה וְעַל תְּרוּנוּיָהוּ מְסַתְּפֵק לִיהַ לְהַר"ן: וְלְכַאוּרָה רְצִינִי לְמַפְשֵׁט מְדַבְרֵי הַר"ף וְהַרְמַבַּ"ן הַלְכוֹת נְדָרִי' שְׁזַכִּינוּ לְאוֹרָם וְהֵמָּה הַשְּׁמִיטוּ וְלֹא הִבִּיאוּ דְּבָר זֶה פְּלֵל אַם קוֹנְמוֹת יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה אוֹ לֹא אַם קִי"ל כַּר"מ דִּישׁ בּוֹ מְעִילָה אוֹ כְּרַבְּנֵן דְּאִין מְעִילָה בְּקוֹנְמוֹת וּמִזָּה נִרְאָה פִּינֵן דְּלֹא יֵשׁ נ"מ לְדִידֵן עַכְשָׁיו רַק לְעֵנֵן חַיִּיב קְרָבָן דְּאִינוּ נוֹהֵג בַּעוֹה"ר לְכֵן לֹא הִבִּיאוּ בְּהַלְכוּתֵיהֶם וְאַם נֹאמֵר דְּאִם יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה יִצָּא מְפָלֵל קוֹנָם וּמִיִּשְׁתְּרִי כְּמוֹ הַקְדָּשׁ א"כ גַּם הַיּוֹם לָנוּ נ"מ לְדַעַת אַם יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה אִז אַם נִהְגָּה יִצָּא מְפָלֵל קוֹנָם כְּמוֹ בְּהַקְדָּשׁ דְּנִדְאִי אַם נִהְגָּה בְּשׁוּגַג דִּי צָא לְחוּלִין גַּם הַיּוֹם אַף דְּאִין לָנוּ בְּכַח לְהִבִּיא קְרָבָן וְאַם אִין בְּקוֹנְמוֹת מְעִילָה נִשְׁאָר בְּאִיסוּרוֹ אַף אַחַר שְׁנִינְהָגָה בְּשׁוּגַג וְנִתְחַיֵּב בְּקְרָבָן א"ו מוֹכַח מִמָּה דְּהַשְּׁמִיטוּ הַלְכָה זֹאת דְּלֹא יֵשׁ נ"מ לְדִין זֶה דְּאִף אַם יֵשׁ מְעִילָה ס"ל דְּזֶה אִין לוֹ שְׁיִכּוֹת לֹא מְשַׁבֵּיל דִּישׁ מְעִילָה דִּי צָא מְפָלֵל קוֹנָם: אַף זֶה יִתְכּוֹן בְּדַעַת הַר"ף אוֹלָם בְּדַעַת רַמְבַּ"ן נִרְאָה לְהִפְיֹף דְּהוּא סוּבֵר אַם יֵשׁ מְעִילָה בְּקוֹנְמוֹת ל"ה

פקדונות הגוף ויוצא מידי קונמות ע"י מעילה דהוא כתב מוכא בש"מ כתובות שם בָּהָא דס"ל לת"ק באומרת קונם מה שאני עושה לפיך דא"צ להפר ור' יוחנן בן נורי אמר יפר שָׂמָא יגְרַשְׁנָה ואמר שמואל הלכה כר"י ב"נ וישקיל וטרי הש"ס שם טובא ומסיק רב אשי דשאני קונמות דכקדושת הגוף ניהו ומה"ד קדשו מהשת' רק אלמויה רבנן לשעבודיה דבעל וכתב הרמב"ן וז"ל וטעמא דרבנן דאמרו א"צ להפר משום דסברו פיון דהשתא לא חנייל לקמיה נמי לא חנייל א"נ משום דקסבר לאו קדושת הגוף הוא ולא מפקיע מידי שעבוד וזה עיקר.

ור' יוחנן סבר פיון דכמאן דמקדיש גוף הידים דמי ובדין הוא דתיחל מהשתא אע"ג דאלמויה ולא חנייל מ"מ מתלי תלי וכ"כ שם לעיל מינ' משם הרשב"א דטעמא דת"ק דקסבר יש מעילה בקונמות ולא פקדושת הגוף הן ואין מפקיען מידי שעבוד וכ"כ שם משם רש"י ז"ל מהד"ק וביתר ביאור דת"ק סובר יש מעילה בקונמות וכיון דאית ביה מעילה נפיק לחולין דאין מעילה בכ"מ אלא שינוי שמוציא לחולין וכיון דנפיק לחולין ל"ה פקדונות הגוף ורב אשי דאמר אליבא דריב"נ קונמות פקדונות הגוף קסבר אין מעילה בקונמות עכ"ל הרי לפנינו דעת הראשונים אלה דאם יש מעילה בקונמות נפקי לחולין ול"ה פקדונות הגוף ויוצא מידי קונם.

אולם לדעתם בהכרח צריף לומר דקיי"ל אין מעילה בקונמות דהא אמר שמואל הלכה כריב"נ ולדעתם ריב"נ סובר דקונמות פקדונות הגוף ע"כ דליכא בקונמות מעילה דאם יש בו מעילה ל"ה פקדונות הגוף כמבואר.

ובאמת קשה קצת הא רב אשי מהדר לאוקמי לריב"נ דקונמות פקדונות הגוף ולדבריהם תלי זה בזה דאם פקדונות הגוף הוא ע"כ דאין בו מעילה ומצינו בנדרים (דף ל"ה) דבְּעֵי רב אחא בריה דרב אביא לרב אשי כפרי עליה ונתנה לו במתנה מי מעל כו' ואמר ליה רב אשי מקבל מעל לכשיוצא משמע דפשט להו דהלכה דיש מעילה בקונמות ממה דבְּעֵי להו ופשיטא ליה דמקבל מעל וצריף לדחוק לדעתם דלמ"ד יש מעיל' בקונמות שאל ליה לרב אשי והשיב לו והוא ס"ל בע"כ דאין מעילה פיון דקיי"ל כריב"נ דצריף להפר ע"כ דהוי פקדונות הגוף ואין מעילה: וראיתי במל"מ שם שכתב להסתפק אם דוקא כשאוסר פירותיו עליו או על חבירו דיכול להקדיש בזה יש מעילה אבל באוסר עליו פירות חבירו דאין בידו להקדיש שאינו שלו אף דיכול לאוסר י"ל דמ"מ אין בו מעילה וכן באוסר הנאת חבירו דליכא דבר מסוים י"ל דא"ב מעילה.

ולכאורה מבואר מש"ס נדרים שם דר"נ אמר דיש מעילה מדתנן במתניתין מקום שנוטלין עליה שְׂכָר תפול הנאה להקדש למימרא פי הקדש מה הקדש יש בו מעילה אף קונמות יש בהן מעילה ושם קתני במתניתין המנדר הנאה מחבירו ועליה מרמז רבי במתניתין תפול הנאה להקדש למימרא פהקדש דיש בהן מעילה הרי אף במנדר מחבירו וגם לא דבר מסוים שייף ביה מעילה וכן מבואר עוד כמה פעמים בדברי הר"ן נדרים.

עוד נסתפק המל"מ באוסר ולא התפסו בדבר הנדור אם שייף מעילה דאפשר להסוברים דגזה"כ הוא דיכול אדם לאוסר אף בלא התפסה ולא מדין יד הוא א"ב מעילה ולכאורה מש"ס הנ"ל נוכלל ללמוד גם זאת דשם לא קתני לשון קונם רק המנדר הנאה ואעפ"כ יש בהן מעילה כנ"ל.

ומצאתי בַּרְבְּ"ז (ח"ג סי' ת"ר) וְז"ל וְהָא דְתַנּוּ הַמְוָדָר הַנְּאָה מִחֲבִירוֹ מִחֲזִיר אֲבִידָתוֹ הֵינּוּ דְאָמַר בְּלִשׁוֹן קוֹנָם דְּהוּי לִשׁוֹן קָרְבָן וְקָרְבָן אֵית בֵּיהּ מְעִילָה אַבְל אַם אָמַר בְּלִשׁוֹן אִיסוּר הַנְּאָה וְדָאִי לִית בֵּיהּ מְעִילָה עַכ"ל מְבֹאָר דְּלִשׁוֹן אִיסוּר פְּשִׁיטָא לִיהּ דְּלִית בֵּיהּ מְעִילָה וְא"כ אֵינוּ רְאָיָה ג"כ דְּבִאוסָר שֶׁל חֲבִירוֹ עָלָיו בְּהַנְּאָה דְּאֵית בֵּיהּ מְעִילָה דְּשָׁם אֵינְרִי בְּקוֹנָם אִף זֶה דְּחֻסָּק גְּדוּל לֹמַר דְּרַבֵּי יִסְתָּם הַדְּבָר וְיִרְמֹז בְּמָה שְׂאוּמַר תְּפוּל הַנְּאָה לְהַקְדֵּשׁ לְמִימְרָא כְּהַקְדֵּשׁ דְּאֵית בֵּיהּ מְעִילָה וְקַתְנֵי בְּמוֹדָר הַנְּאָה בְּסִתָּם וְיִהְיֶה דְּוָקָא בְּאוּמַר לִשׁוֹן קוֹנָם.

וּקְצַת יֵשׁ לְהַבִּיא רְאָיָה מִדְּבָרֵי תוּס' מְנַחוּת (דף ע"א ע' בְּהָא דְאֲנָשֵׁי יְרִיחוֹ שְׁהִיוּ מִתִּירִין גְּמִזִּיּוֹת שֶׁל חֲרוּב וְאוּקְמָה הָא דְּלֹא חִילְלוּהָ עַל שְׁנָה פְּרוּטָה מְשׁוּם דְּאָסְרוּ בְּקוֹנָם וְקָשָׁה הָא קוֹנָם כְּלָלִי קִי"ל דִּישׁ לְהֵן פְּדִיוֹן וְלִהַגְּ"ל י"ל דְּאָסְרוּהוּ בְּלֹא הַתְּפֹסָה וּבַכַּה"ג דְּלִיפָּא מְעִילָה אֵינוּ לְהֵן פְּדִיוֹן וְעֵינֵן בְּסִפְרָא נְתִיבוֹת הַמְּשַׁפֵּט (סי' קי"ז) שׁוּב רְאִיתִי בְּרַש"י יְבָמוֹת (דף פ"ח) דְּכַתֵּב אֵי קְסָבֵר יֵשׁ מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת דְּקָדְשֵׁי בְּדָק הַבֵּית הֵן מְשַׁאֲמַר קוֹנָם דְּבָר זֶה עָלֵי וְאֵי קְסָבֵר אֵינוּ מְעִילָה דְּקוֹנָם לִשׁוֹן נָדָר הוּא עַכ"ל מְבֹאָר דְּרַק קוֹנָם הוּי כְּמוֹ קָדְשֵׁי בַדֵּה"ב לְעַנְיָן מְעִילָה וּפְדִיוֹן אַבְל לִשׁוֹן אִיסוּר לַכ"ע א"ב מְעִילָה וְלִית לִיהּ פְּדִיוֹן: וְהִנֵּה אִף דְּכַתֵּב רַש"י קַדְוֶשֶׁת בְּדָק הַבֵּית הֵינּוּ לְעַנְיָן מְעִילָה בְּלַבַּד מְפָרֵשׁ הָא דְּקָאֲמַר בְּש"ס שָׁם אֵי קְסָבֵר יֵשׁ מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת וּקְדוּשַׁת דְּמִים נִחְתָּא מְפָרֵשׁ רַש"י כְּקַדְוֶשֶׁת בַּדֵּה"ב אַבְל לֹא מְצִינוּ דְּשֶׁל הַקְדֵּשׁ מִמֶּשׁ הוּא וְשִׁיצְטָרְף לְתַת לְהַקְדֵּשׁ אִף אַם אוֹמַר עַל שְׁלוֹ מִמֶּשׁ שְׁיִהְיֶה עָלָיו בְּקוֹנָם מ"מ כִּיּוֹן דְּלֹא הַקְדִּישׁוּ מִמֶּנּוּ לֹא זָכִי בּוֹ הַהַקְדֵּשׁ וְעֵינֵן רַשְׁבָּ"א וְר"ן נְדָרִים (דף פ"ה) בְּאוּסָר ע"ע דְּבָר דְּהוּי הַפְּקָר אַבְל לֹא מְצִינוּ שְׁיִהְיֶה לּוֹ לְהַקְדֵּשׁ זְכוּת בּוֹ.

וּבְאֲמַת מְלִשׁוֹן הַש"ס דְּקָאֲמַר אֵי יֵשׁ מְעִילָה וּקְדוּשַׁת דְּמִים נִחְתָּא מִשְׁמַע כְּדָבָרֵי רַש"י מִהַד"ק וְרַמְבָּ"ן וְרַשְׁבָּ"א שְׁבַש"מ כְּתוּבוֹת הַגְּ"ל דְּאֵי יֵשׁ בְּקוֹנָמוֹת מְעִילָה לֹאוּ כְּקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹרֵף הוּא רַק קְדוּשַׁת דְּמִים וּמ"מ לֹא מְצִינוּ שְׁיִהְיֶה לְהַקְדֵּשׁ זְכוּת בְּמָה דְּאָסַר עָלָיו בְּקוֹנָם: וְרִאִיתִי בְּדָבָרֵי רַא"ש נְדָרִים שָׁם בְּמַתְנֵיתִין דְּקַתְנֵי תְּפוּל הַנְּאָה לְהַקְדֵּשׁ וְז"ל שְׂאִינוּ יְכוּל לְעַכְבּוּ שְׂאֵז הִנֵּה נִהְיָה מִמֶּנּוּ וְצָרִיף לִיתְנּוּ לְהַקְדֵּשׁ לְפִי שְׂאִסוּר עָלָיו הַנְּאָתוֹ כְּהַקְדֵּשׁ הַלְּפָף כָּל הַנְּאֹת הַבָּאוֹת לִידּוֹ מִמֶּנּוּ הַקְדֵּשׁ הוּא וְלֹא מְצִי לְהוֹלִיכָה לָיִם הַמְּלַח דְּלֹאוּ כָּל כְּמִינָהּ לְהַפְסִיד לְהַקְדֵּשׁ וְהֵינּוּ דְּדִיִּיק מְהֵכָא בְּגִמְרָא דִּישׁ מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת עַכ"ל מְבֹאָר מִדְּבָרֵי דְּסוּבֵר מַה דְּקָאֲמַר בְּגִמְרָא לְמִימְרָא כִּי הַקְדֵּשׁ לֹא כְּמוֹ שֶׁכ' הָר"ן כִּיּוֹן דְּבְהַקְדֵּשׁ עֶסֶק תְּנָא תְּפוּל הַנְּאָה לְהַקְדֵּשׁ רַק דְּצָרִיף לִיתָן מִמֶּשׁ לְהַקְדֵּשׁ וְכֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרַע"ב שָׁם דְּכַתֵּב כָּל הַנְּאָה הַבָּא לִידּוֹ מִמֶּנּוּ הַקְדֵּשׁ הוּא אוּלָם לֹא זְכִיתִי לְהַבֵּן הָא אֵינוּ אָדָם מְקַדִּישׁ דְּבָר שְׂלֹא בָּא לְעוֹלָם וְשָׁם אֵינְרִי שְׁפָל א' מוֹדָר מִחֲבִירוֹ וְא"כ הַנְּאָה הַבָּא לִידּוֹ מִחֲבִירוֹ אִיף יְחוּל שָׁם הַקְדֵּשׁ בְּמָה דְּאָסוּר עָלָיו הַנְּאָתוֹ בְּקוֹנָם נִיהוּ דִּיכּוּל אָדָם לְאַסּוֹר שֶׁל חֲבִירוֹ עָלָיו הֵינּוּ מִטְעַם אִף שְׂאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ גּוֹפִיָה מִיָּהָא בְּרִשׁוֹתוֹ הוּא כְּמוֹ שֶׁכ' הָר"ן נְדָרִים (דף פ"ה ע"ב) אַבְל לֹמַר שְׁיִחּוּל שָׁם הַקְדֵּשׁ עַל גּוֹף הַדְּבָר זֶה לֹא שְׁמַעְנּוּ דְּהָא א"א מְקַדִּישׁ דְּבָר שְׂלֹא בָּא לְרִשׁוֹתוֹ וְאֲמַאי יִתְחַיֵּיב לְתַת הַנְּאָה הַבָּא לִידּוֹ לְהַקְדֵּשׁ וּבְאֲמַת מַה"ד רַאוּי לֹמַר שְׁיִהְיֶה הַפְּקָר רַק הָא דְּקַתְנֵי תְּפוּל הַנְּאָה לְהַקְדֵּשׁ הֵינּוּ הוֹאִיל דְּבְהַקְדֵּשׁ עֶסֶק: גַּם לֹא אֲבִין אִף מ"ש הָר"ן דְּאֵי ל"ד קוֹנָמוֹת לְהַקְדֵּשׁ הו"ל לֹמַר יוֹלִיף הַנְּאָה לָיִם הַמְּלַח כְּמוֹ דְּקַתְנֵי בְּכָל דְּוָקָתָא וְכ"כ הָרַא"ש וְהַרַע"ב וְלֹא אֲדַע פִּיצַד הו"ל לֹמַר יוֹלִיף הַנְּאָה לָיִם הַמְּלַח

דָּבָר הַמְּוֹתֵר לְכָל עוֹלָם רַק לָהֶם לְבַד אֲסוּר לְהַנּוֹת בְּכָל דְּוֹכָתָא דְקַתְנֵי יוֹלִיף הַנְּאָה לֵימָּה
הוּא דָּבָר הָאֲסוּר לְכָל הָעוֹלָם צָרִיף לְזַרְקוֹ לֵימָּה הַמְּלַח אַבְל דְּבָר הָאֲסוּר רַק לְבַעֲלִים לְבַד
וּלְכָל הָעוֹלָם מְוֹתֵר כְּבָר שְׁנָה לְנוּ רַבִּי בַּמַּס' יְבָמוֹת לֹא יִשְׁפֹּן אָדָם מִי בּוֹרוֹ וְאַחֲרֵים
צָרִיכִים לוֹ וְהוּ"ל לֹא מֵר דְּהוּי הַפְּקָר אַבְל לְהוֹלִיף הַנְּאָה לֵימָּה הַמְּלַח מָאן דְּכָר שְׁמִיָּה
לְהַשְׁחִית דְּבָר הַמְּוֹתֵר לְאַחֲרֵים וְאֲסוּר לוֹ לְבַד.

וְרֵאִיתִי בְּיָם ש"ש ב"ק מוֹבָא בְּש"ף (סרכ"ג ס"ק ד') בְּאֹמֵר קוֹנָם בְּנֵי בְּחֵי וּבְמוֹתֵי אָם
אֵין יוֹרְשִׁים יִתֵּן לְצַדִּיקָה מִיָּהוּ רִשְׁאֵי לְאַבְדוֹ וּלְהַשְׁלִיכוֹ לֵימָּה וּמ"מ מְצֻה לְכוּפּוֹ בְּזָה לִיתֵּן
לְצַדִּיקָה עַכ"ד וְלֹא אֲדַע ג"כ טַעַם הַדְּבָר דִּיהִיָּה רִשְׁאֵי לְאַבְדוֹ דְּבָר הַמְּוֹתֵר לְאַחֲרֵים.

וּצ"ע בַּכ"ז: ס' י' בַּש"ע (סיר"ו ס"א) קוֹנָם פִּירוֹת הָאֵלוּ עָלֵי אֲסוּר בְּחִלּוּפִיהֶם
וּבְגִדוּלֵיהֶם כּו' וְכֵן אֲסוּר בְּגִדוּלֵי גִדּוּלֵיהֶן אַבְל חִלּוּפֵי חִלּוּפֵיהֶן מְוֹתֵרִים כּו' וּבְש"ף שָׁם
(ס"א) פְּתַב מִשָּׁם הָרֵא"ש דָּאָם מְחִלִּיפָם אַחַר מְוֹתֵרִים לְהַנּוֹדֵר וְכֵן פְּתַב הַסְּמ"ג מִשָּׁם
הַר"י וְהָר"ן אוֹסֵר בְּכָל עֲנִין דְּמִשְׁוֵי לִיָּה פְּהַקְדֵּשׁ וְתוֹס' פְּתַב פְּרֵא"ש וּדְבָרֵיו תְּמוּהִין אַף
דְּכ"כ הַב"י ג"כ דְּהַסְּמ"ג מִשָּׁם הַר"י פְּתַבוּ פְּרֵא"ש כְּבָר תְּמָה בַּלח"מ (פ"ה) מְנַדְרִים
דְּהָר"ן ג"כ אֵינוֹ אוֹסֵר בְּמְחִלִּיפָם אַחַר רַק בְּאֹמֵר קוֹנָם פִּירוֹת אֵלוּ עָלֵי דְסוּבֵר דָּאָז אֲסוּר
מַה"ת דְּכָף הִיָּה פְּנֹת הַנּוֹדֵר וְכַמ"ש הַב"י דְּלַדְעַת הָר"ן אֲסוּר מַה"ת.

אַבְל בְּאֹסֵר עַל חֲבִירוֹ לְכ"ע אֵין כֵּן דַּעַת הַנּוֹדֵר וְרַק לַדְעַת ר"י שְׁהַסְּמ"ג וְהָרֵא"ש אֲסוּר
מְדַרְבְּנָן לְמַחֲלִיף עֲצָמוֹ מִטַּעַם קָנֵס כְּמוֹ בְּכָל אִיסוּרֵי הַנְּאָה בְּזָה כְּשִׁמְחִלִּיפָם אַחַר מְוֹתֵר
וְהָרֵא"ש דַּעַתוֹ דָּאָף בְּאֹמֵר קוֹנָם פִּירוֹת אֵלוּ עָלֵי ג"כ אֵינוֹ אֲסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְכֵן דַּעַת
רִשְׁב"א פְּאֲשֵׁר יְבִנְאָר לְהַלֵּן וּלְדִידֵיקָה בְּהַחֲלִיפֵן אַחַר מְוֹתֵר וְכֵן מְבִנְאָר בְּרִשְׁב"א נְדָרִים
(דָּף נ"ז) אַבְל לַדְעַת הָר"ן וְהַרְמַב"ם כַּמ"ש הַב"י וְהַכ"מ אֲזִיל בְּשִׁיטָתוֹ וּבִיּוֹתֵר פְּנֵאָה
אַף בְּאֹסֵר עַל חֲבִירוֹ דְּפוֹסֵק הַאֲבַעֲיָא לְחוּמְרָא וְכַמְבִּנְאָר בַּש"ע (ס"ב) לְדִידֵהוּ אֵין חִלּוּק
בֵּין מְחִלִּיף בְּעֲצָמוֹ אוֹ הַחֲלִיפֵן אַחַר: וְהַט"ז הִבִּיא דַּעַת הָרֵא"ש דָּאָף חִלּוּפֵי חִלּוּפֵיהֶן
אֲסוּרִין וְכַבָּר הַשִּׁיג עָלָיו בְּנִקָּה"כ דַּע"כ ט"ס הוּא פְּרֵא"ש וּבְאַמַּת הוּא מְוֹכַרְח פִּינּוֹ דְּבַדְבָּר
שְׁוֵרְעוּ פְּלָה גִּדּוּלֵי גִּדּוּלֵיהֶן מְוֹתֵרִין מְכ"ש דְּחִלּוּפֵי חִלּוּפֵיהֶן מְוֹתֵרִין דְּבַש"ס מְסַפְקָא
לְהוֹ אִם חִלּוּפֵין כְּגִידּוּלִין.

הַרִי דְּגִידּוּלִין יוֹתֵר סְבָרָא לְאַסוּר מְחִלּוּפֵיהֶן. אוּלָם מְצִאתִי חֲבֵר לְטו"ז דַּעַת רִיטְב"א כֵּן
הוּא וְנ"ל (פ"ז) וְכֵן בְּרִישָׁא דְאַסְרִינָהוּ בְּהַנְּאָה אֲפִילוּ גִדּוּלֵי גִדּוּלִין בְּדָבָר שְׁוֵרְעוּ פְּלָה
אֲסִירֵי דוּמְיָא דְחִלּוּפֵיהֶן דְּאִינָהוּ וְכָל דְּאִתִּי מְחַמְתִּינָהוּ מִיתְסָרֵי עָלֵיהּ פִּי הִיכָא דְלֹא לִיתְהֵנִי
וְהָאֲרִיף שָׁם אַף דְּכָל אִיסוּרֵי הַנְּאָה דְלִכְתַּחֲלָה הוּא דְאַסוּר לְמַכְרֵן מַה"ת וּמ"מ פִּינּוֹ שְׁאֵין
לָהֶם דְּמִים הַחִלּוּפֵין מְוֹתֵרִין מַה"ת מ"מ הָף מְתַנִּיתִין דְּקוֹנָם פִּירוֹת אֵלוּ עָלֵי דְהוּא אִיסוּר
הַבָּא מִעֲצָמוֹ וַיֵּשׁ לָהֶן דְּמִים אִיסוּרָא מְדְאוּרִיָּתָא שְׁכָף הִיָּה דַּעַתוֹ מְתַחֲלָה לְאַסוּר עָלָיו
דְּמִיו וְחִלּוּפֵיו וְהַבָּא מְחַמְתוֹ וְכַשֵּׁם שְׁאָסוּ גִּדּוּלִין בְּדָבָר שְׁוֵרְעוּ פְּלָה עִי"ש דְּמִשְׁמ' מְדְבָרֵיו
דָּאָף חִלּוּפֵי חִלּוּפֵיו אֲסוּר וְכַמוֹ דְּגִידּוּלֵי גִּדּוּלִין אֲסוּרִין.

וּבְאַמַּת יֵשׁ לְהַבִּין שִׁיטַת הָר"ן (דָּף נ"ז) דְּכַתֵּב דְּגִידּוּלֵי גִּדּוּלִין שְׁרִי פִּינּוֹ דְּגִידּוּלִין בְּדָבָר
שְׁוֵרְעוּ פְּלָה כְּחִלּוּפֵין דְּמִי פִּי הִיכָא דְּחִלּוּפֵי חִלּוּפֵין מְוֹתֵרִין כְּדְמוּכ' בַּפ' הַשְּׁוֹתֵפִין גְּבִי
מְכָרָן וְקַדְשׁ בְּדְמִיָּהוּ ה"נ גִּדּוּלֵי גִּדּוּלִין שְׁרִי הָא שָׁם הוּא בְּאִיסוּר תּוֹרָה דְלֹא אֲסוּרוֹ עַל
עֲצָמוֹ בְּזָה פִּינּוֹ דְמַה"ד אַף חִלּוּפֵיו מְוֹתֵרִין לְכָף חִלּוּפֵי חִלּוּפֵיו גַּם מְדַרְבְּנָן מְוֹתֵרִין וְלֹא

קנסו רק לאסור החלופין משא"כ כפשאוסר ע"ע בקונם פירות פרטים דכתב הר"ן (דף מ"ז) דכי תנו במתניתין אסור בחלופיהו וגידוליהו היינו משום שפוננת הנודר בכף א"כ פינו דכוננת הנודר הוא לאסור עליו הבא מתמתו למה לא יהיה אף החלופי חלופין וגידולי גידולין אסור עד עולם פינו דאסור עליו הגרם הנאה ג"כ.

וצריך לומר בהכרח דאנחנו הולכין אחר מחשבתו מה שהוא בדבריו וכינון שאמ' פירות אלו עלי אמדינו דעתו דאסרו עליו וחלופיו וגידוליו ולא יותר ואף דהר"ן כתב כמה פעמים פינו דיחדינהו שוינהו פהקדש ולכך בדין נאסור החלופין והגידולין פי הכי דאסורו פהקדש מ"מ בהכרח צריך לומר דלאו פהקדש ממש רק פוננתו על החלופין והגידולין דהא פבר הקשה הרשב"א בהא דקאמר בש"ס חלופין פגידולין דהא אדרבה חלופי קונם דהוי פהקדש עדיפי מגידולין דהקדש תופס דמיו מדאורייתא וגידולי הקדש אינו הקדש אלא מדרבנן וכדתנו הקדש בור כו' אילן ונשא פירות אין מועלין בגידולין וכתב דשאני קונמות דקונם פרטי לכ"ע אין לו פדיון אינו פהקדש אבל גידולין אסורין אף בדבר שזרעו פלה בקונמות שעשאום פגדולי תרומה [ובאמת יש להבין בדברי רשב"א דמיייתי ראיה דגידולי הקדש אינו הקדש מה"ת מאילן שנשא פירות דזה הוא מתניתין (פ"ג) דמעילה ושם פליג ר"י וסובר דמועלין שהו גידולי הקדש והרמב"ם פסק שם דמועלין ועי"ש בתוי"ט ואף דהרשב"א י"ל דפוסק כת"ק מ"מ יותר הו"ל למימר דבזה פשזרע פירות הקדש בקרקע חולין דלכ"ע הו פחולין פמבואר מתניתין (פ"ט דתרומות)] וא"כ אף דהר"ן סובר דאסור מה"ת חלופיו וגידולין כמו דגידולי הקדש אסורין וחלופין היינו מטעם דכוננתו הנה לאסור על אופן הקדש כמו דהקדש תופס דמיו פונה אבל לא יותר מחלופין הראשונים ולא חלופי חלופיו.

וכן גידולין או דסובר הר"ן דאסורין מה"ת היינו אף דהו חולין מ"מ קתני שם במתניתין ופודה אותם בזמן זרעם וצריך לפדות כל האוצר בדמי אותו סאה כמ"ש שם הרע"ב לענין זה שוינהו הפירות כמו הקדש אבל הגידולי גידולין מותרין כמו שם פהקדש ג"כ אם לקח מהגידולין וזרע ודאי מותרין דאין בהם פח הקדש רק לפדות בדמי אותו סאה ולא יותר פן בקונם אסורין אותן הפירות פינו דאין להם פדיון ולא יותר דיותר לא אמרינו דהנה פוננתו: שוב ראיתי בגליון יו"ד מרע"א ז"ל דעמד ע"ז פינו דשווינהו פהקדש י"ל דגם גידולי גידולין אסורין כמו פהקדש.

ולא ידעתי פוננתו הא פהקדש ודאי מותרין בכה"ג וכמ"ש ואף גידולין הראשונים קתני שהו חולין וברמב"ם (פ"ה הי"א) ממעילה כתב ואעפ"י שלא פדה הרי הגדולין חולין ואין מועלין בהו ואין משלמין מהו קרו וחומש וחיביבין בחלה הרי דלא חל שם הקדש אף על הגידולין ק"ו על גידולי גידולין ואנחנו מצטערין להבין דברי ר"ן שכתב דגידולין אסורין דע"כ צריך לומר פינו דיש חלק להקדש בו הוי שם אסור דצריך לפדות ולא נתבטל חלק ההקדש פן נמי בקונמות פינו שאין לו פדיון נשאר חלק האסור מהפירו' פהגידולין אף שזרעו בקרקע של היתר דכך הנה פוננתו אבל לא גידולי גידולין והא דמביא הר"ן ראיתו מפ' השותפים דחלופי חלופין לא אסרו היינו פינו דבכל אסורי הנאה לא אסרו רק חלופין ראשונים פן נמי אף באוסר ע"ע לא פינו לאסור יותר רק חלופין הראשונים וגידולי הראשונים.

ומ"מ דעת הריטב"א לאסור הן חילופי חילופין הן גידולי גידולין אף בדבר שזרעו פלה היכא דאוסר ע"ע דאסור עליו כל הנאה דאתו מחמתו וכנ"ל: ויש להבין בדעת הש"ע דכנראה דסובר בדעת הרמב"ם דאף באוסר על חבירו אסור בחילופיהו דהוי ס' תורה אם אסור בחילופיהו ועיין בריטב"א שם דהעלה מדלא שני ליה בהה"ש מוכרן וקדש בדמיהו דהתם מה"ת אבל אנו מיבעיא לן אי הוי חליפין בגידולין מדרבנן שמעינן דהכא מה"ת נמי איבעיא לן ופרקינן ה"נ לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד ומסתברא דהפירוש דאיהו סבר דכי היכי דמבעיא ליה בחילופי אסורי הנאה דעלמא ולהכי אייתי ליה מערלה וכ"כ דלא תפסו דמיהו ושני לו דשאני התם הנאה דאורייתא לכ"ע אסירי ולפיכך אין להם דמים פלל וכשמכרן אין דמיהו אלא מתנה או מלוה ולפיכך פשננה מהו אין חשיב נהנה מאסורי הנאה ואין בכלל אסור הנאתו אלא שלא למכרו ולהחליפו לכתחלה דהאי שעתא מתהני מניה אבל אי עבד עבד כו' אבל הכא באוסר קונם שהוא אסור עליו והו מותרין לכל העולם אימא לה דיש לו דמים וחילופין דידיה חילופין גמורין וכל שאסור בהו אסור בדמיהו ובחילופיהו פשם שאסור בגידוליהו ובעינן לא איפשיטא ונקטינן לחומרא עכ"ל.

והשעה"מ הלכות חמץ הביא פן ליישב דעת הרמב"ם עפ"י כ"י. ואנחנו זכינו לאור הפהיר הריטב"א ז"ל שמינישב הדברים על מכוונם בבאור סוגית הש"ס ועימ"ש אאמ"ו ז"ל בספרו דברי חיים דיני חמץ (סי' י"ג) ובב"י ובכ"מ כ' דהרמב"ם סובר בדעת הר"ן דאסור מה"ת מטעם פנונת הנודר וא"כ מהראוי לאסור עכ"פ באומר קונם פירות אלו עלי דאמרינן דכוננתו הנה לאסור החילופין והגידולין ג"כ למה יהי חילופי חילופיו מותרין.

בשלא לשיטת הר"ן דהוא סובר דהאיבעיא לא איפשיט' והוי רק ספק דרבנן באוסר על חבירו אם חילופין אסורין והדין דמותרין אתי שפיר דגם באוסר ע"ע אף דכוננת הנודר הנה לאסור גם החילופין.

מ"מ חילופי חילופין לא נאסרו פיון דע"ז ל"ה פנונתו רק דאנו נאסר להו מדרבנן מטעם קנס זה הוי שוב כמו באוסר על חבירו דהחליפין מותרין אף להמחליף עצמו. אבל לדעת הרמב"ם דאף באוסר על חבירו חילופיו אסורין א"כ מהראוי דבאוסר ע"ע שיהנה עכ"פ חליפיו חילופיו הראשונים ויהנה חילופי השניים אסורין: וביותר קשה על סתימות האחרונים דהא דעת הפוסקים דחילופי אסורי הנאה אסור עכ"פ מדרבנן מטעם קנס אף דמה"ד אין תופסין דמיהו והמחבר פוסק באו"ח (סוף סי' תמ"ג וסי' ת"נ ס"ד) דמותר בדעת הרמב"ם.

ועיין בטו"ז ובב"ח דסברו דאסור להמחליף עצמו מטעם קנס באסורי תורה וכדעת רש"י א"כ באומר קונם פירות אלו עלי מהראוי דחילופי חילופין יהיה אסורין למחליף עצמו [ועיין בדברי חיים דיני חמץ (סי' ט"ו) ובהגהותי שם ויש פדמות ראיה משיט' רשב"א פאן דגידוליו אינם אסורין רק מדרבנן כמו גידולי תרומה ואם נאמר דחילופי איסה"נ דרבנן ג"כ אסור למחליף מהראוי לאסור אף גידולי גידולין או חילופי הגידולין ויש לחלק וקצתתי]: עוד יש להתבונן בדברי הש"ע למה השמיט מלשון הרמב"ם דהוא כ' הדין הו בנדר הו בשבועה והמחבר לא הזכיר רק נדר.

הן אמת דיש לדקדק בדברי הרמב"ם שם דבהלכה (י"ג) כתב האומר פירות אלו קרבו עלי כו' ה"ז אסור בחילופיהן ובגדוליהם ולא הזכיר או נשבע ובהלכה י"ד כ' נדר או נשבע שאינו אוכל וכן בהלכה (ט"ז) כ' באוסר פירותיו על חבירו בין בנדר בין בשבועה הרי גדוליהן וחלופיהן ספק לפיכך חבירו אסור בגידולי פירות אלו ובחלופיהן.

ובדוחק י"ל דרמב"ם סובר באוסר ע"ע דעשאן פהקדש וכוונתו ה"ה לשוין פהקדש בזה אסור אף בחלופי חלופין ובגידולי גדולין וכשיטת הריטב"א וזה הוא דוקא באומר פירות אלו עלי קרבו אבל בנשבע שלא יקנה מהן אין פוננתו רק על גופן ולא על חלופיהן וגידוליהן.

אולם א"כ בה"ד פשכתב נדר או נשבע שאינו אוכל דמותר בחלופיהן וגידוליהן הנה לו לומר אף אם נשבע שלא יקנה ובאוסר על חבירו ג"כ מ"ט אסור גם בנשבע והינו ע"כ דנשבע שלא יתן לחבירו ואמאי חלופיהן וגידוליהן אסורין.

אף י"ל למ"ש הריטב"א דהטעם פינו דיש לו דמים אסורין החלופין והגידולין ואף חלופי חלופין וגידולי גדולין אסורין אף בדבר שזרעו פלה בזה סובר הרמב"ם לחלק בין אוסר על עצמו בקונם דאסור אף בגידולי גדולין לכה לא הזכיר שבועה ובשלא אוכל דאז מותר בחלופין וגידולין הראשונים נקט נמי שנשבע ובנשבע שלא יתן לחבירו או פשאסרו על חבירו בזה הוי הספק רק על גדולין וחלופין אבל לא על גדולי גדולין וחלופי חלופין אף פשאסרו בקונם נקט אף נשבע.

ומספק אסור ליתן לו אף חלופיהן וגידוליהן ודוחק. עכ"פ המחבר לא אדע למה השמיט פלה או נשבע דבאמת לדעת הר"ן אף באומר קונם עלי אינו אסור רק מטעם דשוניהו פהקדש י"ל בנשבע אינו אסור בחלופיהן וגידוליהן.

וצ"ע למה השמיט המחבר פלה דין אם נשבע. ובאמת למ"ש הכ"מ ליישב קושיות הראב"ד דלמה אסור הגידולין בזרעו פלה הא הוי זוז"ג וכתב דבנדרים הטעם משום דקונמות חמירי והוי דשילמ"ת וכ"כ בספר יקר תפארת מרדכי"ז א"כ בנשבע ל"ש לומר פן דלא חמירי וגם ראיתי מובא משם תשובת בית יעקב ועוד מחברים דבשבועה לא שייך למחיר מטעם דבר שילמ"ת דליכא מצנה לאתשולי עליו כמבואר ברמ"א (סי' ר"ג) א"כ בשבועה מותר הגידולין מטעם זוז"ג.

אולם דעת רמב"ם ע"כ דסוב' דאף שבועה מקרי דשילמ"ת דכתב הטעם בדבר שאין זרעו פלה דאף גדולי גדולין אסורין ולמה לא יבטל העיקר אסור בגידולין שרבו עליו שיהי הן דשילמ"ת שאינו בטל ברוב הרי מבואר דסובר דאף אסור שבועה הוי דשילמ"ת.

ומצאתי במחנה אפרים בהגהותיו על הרמב"ם דעמד ע"ז דבשבועה ל"ה מצנה לאתשולי. ובאמת י"ל אף דכ' המרדכי המובא ברמ"א הנז' דליכא מצנה היא רק חומרא דרבנן שיהחמירו לבטל מצנת הזאת בשוא"ת שלא יתשיל עליו אבל מה"ד הוא מצנה לאתשולי עליה ובכה"ג לא נוכל לבטל החומר שהוא ע"י שמה"ד הוי מצנה לאתשולי דהוי דשי"ל מתירין ודומה למ"ש הר"ן פסחים (דף ל') ובאחרונים בבבאיור דבריו דאף דחמץ שעבר עליו הפסח מותר מה"ת ואינו אסור רק מטעם קנס מ"מ פינו דמה"ת מותר חשיב

תערוכות תוך הפסח דשילמ"ת דלא אקילי רבנן בשביל מה דאסרו על אחה"פ גוף הקמץ וה"נ דכונתיה פנין דמה"ד מצנה לאתשולי ונהי פקונמות דהוי דשילמ"ת אף דהקמירו לגבי שבועה ונפקע המצנה לאתשולי מ"מ לענין חנומרת דשילמ"ת לא הקילו בשביל זה והדברים מוכרחים בדברי הרמב"ם עכ"פ לא ידענו טעם להשמטות הש"ע דין השבועה: ודע דאחרי כל התירוצים שתימצו על קושית הראב"ד דלמה גידולין בדבר שזרעו פלה אסור הא הוי זוז"ג [וקצת יש להבין בדברי הראב"ד דכנראה מדבריו המובא ברמב"ן ור"ן ע"ז סו"פ כל הצלמים בהא דאם נטע והבריך והרביב מותר דחלקו רש"י ותוס' אם אגוז וקרקע הוי זוז"ג לדעת רש"י אף דהוי ב' פעולות הוי זוז"ג וידעת תוס' ל"ה זוז"ג רק דרבנן סברו דמותר דאילן לאו פרי הוא ועי"ש במהר"ם לובלין ודעת רמב"ן וראב"ד כמ"ש בירושלמי משום שפלה בארץ עד שלא יצמיח עי"ש וא"כ תקשה אמאי גידולין בדבר שזרעו פלה אסור אף אם זוז"ג אסור מהראוי להיות מותר וע"כ דל"ה רק איסור דרבנן לדעתם.

ואולי זה שכתב הראב"ד ומיהא קשיא להו היינו לשיטתו ע"כ פנין דבכל איסורי הנאה בדבר שזרעו פלה מותר הגידולין צריף לומר דבנדריים הקמירו אבל לדעת רש"י וכן דעת רמב"ם וכמבואר ש"ע (סי' רצ"ד סי"ב) בנטע הפירות של ערלה דהפירות של אילן מותר מטעם זוז"ג קשיא להו למה הגידולין יהיו אסורין לגבי נדר ושבועה] ובהכרח דכאן הקמירו.

וקשה ממתניתין דתרומות (פ"ט) הנז' דקתני גידולי טבל חולין גידולי הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותם בזמן זרעם. ואמאי הוי חולין לשיטת הרמב"ם ורש"י י"ל דמטעם זוז"ג מותר והא חזינו דגם בהקדש ומעשר שני לא הקמירו לאסור בדבר שהוא זוז"ג.

ולשיטת התוס' ע"ז שם דדעתם דזוז"ג ל"ה רק פשטיניהם מענין אחד כמו הברכת אילן ובזבל וקרקע אבל אגוז וקרקע דהוי שני ענינים ל"ה זוז"ג והקשו תוס' שם לשיטתם מ"ש גידולי אגוז של ערלה מגדולי טבל ומע"ש שהן חולין ואף גידולי תרומה אלא שגזרו מח"י דבר וכו' וי"ל דערלה שאסורה הנאה יש לאסור הגידולין שגם זה הנאה הוא אבל באיסור אכילה אין לאסור הגידולין שאין אוכל האיסור עצמו.

וקשה מאד הא גידולי הקדש הוי איסורי הנאה וקתני שם דהוי חולין וקושיא הזאת נתקשיתי זה שנים רבות וכעת הוגד לי שפכר עמד ע"ז בס' חזון נחום ואינו ת"י. ועוד קשה למ"ש השאגת אריה (סי' צ"ז) שהעלה להוכיח מש"ס בכורות (דף י') דמע"ש בגבולין אסור בהנאה וא"כ יקשה ממעשר שני ג"כ.

ועוד קשה מה מהני הפדיון הא פכר מבואר בר"ש (פ"ב) דמע"ש משם הירושלמי דתבלין של מע"ש שנפלו לתוך חולין לא יאכל בגבולין דלא מהני פדיון בדבר שאינו בעין וצריף לאכול דוקא בירושלם עי"ש א"כ מה מהני פדיון בדבר שזרעו פלה במע"ש פנין דכבר אינו בעין שוב ל"מ פדיון בשלמא בהקדש י"ל אףדאינו בעין מ"מ פחו של הקדש יכול לחלל ע"י פדיון שפודה הכל דחל גם על דבר שאינו בעין דהיינו פחו משא"כ במע"ש דמבואר רמב"ם (פ"ה ה"ו) ממע"ש דצריף לחלל בכדי דמיו והפודה ביותר מדמיו לא נתפס התוספת למעשר ולכך א"י לחלל כל התבשיל רק התבלין והם

כָּבֵר אֵינוֹ בְּעֵינַי מִשָּׂא"כ בְּהַקְדָּשׁ יָכוֹל לְחַלֵּל בְּעַד דְּמִיּוֹ הַפֶּלַע וְעֵינַי מ"ש לְעֵיל דִּינֵי בַב"ח וְתַעְרוּבוֹת (ס' ט') לְהַשִּׁיג עַל הָאֲבָנֵי מִיְלֻאוּאִים עֲפ"י ז'.

וּא"כ ה"נ דְּמִבְּנֵי אֲרָר בְּרַמְבַּ"ם (פ"ו ה"ט"ו) דַּמְע"ש זָרְעוּ קוֹדֵם שְׂיִפְנִס הַגִּידוּלִין חוֹלִין וְאֶפְיֵלוּ בְּדָבָר שָׂאִין זָרְעוּ כְּלָה וּפּוֹדִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַת זְרִיעָתוֹ וּמִהֲנֵי עֲכָשְׁיוֹ הַפְּדִיּוֹן כִּינּוֹן שָׂאִינוֹ בְּעֵינַי בָּאֵם זָרְעוּ כְּלָה וְיֵשׁ לְהַבִּין בַּכ"ז וְאִכ"מ: עוֹד יֵשׁ לְחַקֹּר בְּקוֹנָם שָׂאֵנִי אוֹכַל דְּבָדָבָר שָׂאִין זָרְעוּ כְּלָה דְאֶפְיֵלוּ גִידוּלֵי גִידוּלִין אֲסוּרִין אִם הֵם עַד עוֹלָם וּבַר"ש מִס' תְּרוּמוֹת שָׁם מְבִיא דְבָרֵי יְרוּשָׁלַיִם בְּהָא דְטָבָל בָּאִין זָרְעוּ כְּלָה גִידוּלֵי גִידוּלִין אֲסוּרִין אָמַר ר' יַעֲקֹב בַּר אִידִי מִשָּׁם ר"י עַד ג' גְּוֵרָנוֹת אֲסוּרוֹת גְּוֵרָן הֶרְבִּיעֵי מְוֹתֵרַת שְׁמוּאֵל בַּר אֲבָדִימָא כּו' בַּתְרוּמָה עַד פְּמָה א"ל עֲשֵׂה גְוֵרָן הֶרְבִּיעֵי כְּגוֹרָן רֵאשׁוֹן בְּטָבָל מְוֹתֵר וְכ' דְּמִשְׁמַע בְּגוֹרָן חֲמִישִׁי אַף בַּתְרוּמָה מְוֹתֵר עִי"ש וְה"נ לְעַנְיָן קוֹנָמוֹת י"ל דְּגוֹרָן הֶרְבִּיעֵי אוֹ לְכָל הַיּוֹתֵר חֲמִישִׁי מְוֹתֵר.

אוּלָם בַּש"מ גְּדָרִים (דף נ"ז) כ' בְּדָבָר שָׂאִין זָרְעוּ כְּלָה הַגִּידוּלֵי גִידוּלִין אֲסוּרִין עַד עוֹלָם עִי"ש וְלֹא אֲדַע לְמָה לֹא יִהְיֶה הַדִּין כְּמוֹ בְּטָבָל וְתְרוּמָה וְעֵינַי יְרוּשָׁלַיִם גְּדָרִים שָׁם: וְעֵינַי ש"ף (ס"ק ו') דַּכ' מִשָּׁם הַדְּרִישָׁה דְחִלּוּפֵיהֶן אֶפְיֵלוּ בְּדָבָר שָׂאִין זָרְעוּ כְּלָה מְוֹתֵר וְכ' דְלֹא מִשְׁמַע מִיַּדִּי וּבְטוֹר מִשְׁמַע אִיפְכָא הַלְפָה גְּרָאָה כִּינּוֹן שְׁהַגִּידוּלִין אֲסוּרִין הֲשׁוּוּ וְאָסְרוּ גַם הַחִלּוּפִין וְלֹא אֲדַע שׁוּם מִשְׁמַעוֹת מְדָבְרֵי הַטוֹר אֲדָרְבָא כִּינּוֹן דְּכַתְּבוּ סֵתָם בְּשָׂלָא אוֹכַל דְּהַגִּידוּלִין וְחִלּוּפִין מְוֹתֵרִין וּבָאִין זָרְעוּ כְּלָה אַף הַגִּידוּלֵי גִידוּלִין אֲסוּרִין וְלֹא הַזְכִּירוּ כָּל הַפּוֹסְקִים לְאֲסוּרֵי חִלּוּפֵיּוֹ בְּזֶה מַה"ת לְנוֹ לְאֲסוּרֵי וְלֹא עוֹד אֶלָּא דִּישׁ לֹאמַר אַף לְכַתְּחִלָּה מְוֹתֵר לְהַחֲלִיף כִּינּוֹן דְּמְוֹתֵר לוֹ בְּהִנָּאָה וְלֹא אָמַר רַק שָׂאֵנִי אוֹכַל וְטוֹעֵם וְאֵף לְזָרוּעַ י"ל דְּמְוֹתֵר לְכַתְּחִלָּה וּבְדָבָר שָׂאִין שְׁזָרְעוּ כְּלָה דְאֲסוּרֵי הַגִּידוּלִין מ"מ מְנִינֵן לְנוֹ לְאֲסוּרֵי חִלּוּפִין וְכֵן רֵאִיתִי מִבְּנֵי אֲרָר לְהַדְיָא בְּגִימּוּקֵי יוֹסֵף גְּדָרִים שָׁם כ' לְהַדְיָא כְּדַעַת הַדְּרִישָׁה וְז"ל אֲבָל חִלּוּפֵיהֶן מְוֹתֵרִין אַע"ג שָׂאִין זָרְעוּ כְּלָה דְלַעֲנֵן חִלּוּפִין כִּינּוֹן שְׂלָא אֲסוּרֵי אֶלָּא בְּאֲכִילָה וְטַעֲמָה מַה לִּי זָרְעוּ כְּלָה אוֹ אֵין זָרְעוּ כְּלָה עַכ"ל וְכֵן מִבְּנֵי אֲרָר שָׁם מְדָבְרֵי הַרִיטָב"א וְרֵאִיתִי שְׁגַם הַגְּרָא"ו ז"ל כְּתַב בְּזֶה דְלֹא כְּש"ף.

וְרֵאִיתִי דְבַר תִּימָא בַּש"מ גְּדָרִים שָׁם דַּכ' וְז"ל וְכִי שְׂרִינּוּ בְּסִיפָא בְּחִלּוּפֵיהֶן דְּוָקָא שְׁנַתְחַלְפוּ ע"י אֲחֵרִים אֲבָל לְהַחֲלִיפֵן הוּא אוֹ שְׂיִצְוֶה לְהַחֲלִיפֵן לְכַתְּחִלָּה אֲסוּרֵי דַבֵּי כ"ש מִקְשִׁינֵן מִנְבִּלָה שְׁמוֹתֵר לְמַכְרָה לְמ"ד כָּל מְקוֹם שְׁנִיאָמַר לֹא תֹאכַל אַחַד אֲסוּרֵי אֲכִילָה וְא' אֲסוּרֵי הִנָּאָה בְּמִשְׁמַע וּמְתַרְץ ש"ה דְּגִלֵי קָרָא מְפָלֵל דְּבִאֲסוּרֵי הִנָּאָה אֲסוּרֵי לְהַחֲלִיפֵן וּמְסַתְבְּרָא דְלִזְרָעוֹן בַּתְּחִלָּה כְּהִנֵּי דְסִיפָא מְוֹתֵר בְּדָבָר שְׁזָרְעוּ כְּלָה כְּדִי שְׂיִהִיָה מְוֹתֵר בְּגִידוּלֵיהֶן אַעפ"י שְׂאֲסוּרֵי לְהַחֲלִיפֵן דְּהֵאִי בִּיַדִּי אָדָם וְהֵאִי בִּיַדִּי שְׁמִים עַכ"ל וְאֵינוֹ מוּכָן הָא לְאוֹ אֲסוּרֵי עֲלִיוֹ כְּלָל בְּהִנָּאָה וּבְגְדָרִים הוֹלְכִין אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְאֵין בְּכָלֵל אֲכִילָה הִנָּאָה וְחִלּוּפֵיהֶן וְלָמָּה יִהְיֶה אֲסוּרֵי לְכַתְּחִלָּה לְהַחֲלִיף וְאֵף בְּדָבָר שָׂאִין זָרְעוּ כְּלָה דְאֲסוּרֵי מ"מ בְּחִלּוּפֵיהֶן מְוֹתֵר אַף לְכַתְּחִלָּה וְכַמ"ש הַנ"י שָׁם וְז"ל: וְיֵשׁ לְדַקְדֹק בְּהָא דְקָאָמַר בְּש"ס בְּקוֹנָם פִּירוֹת אֵלוֹ עַל חֲבִירוֹ הוֹאִיל דְאֵין אָדָם אוֹסֵר פִּירוֹת חֲבִירוֹ עַל חֲבִירוֹ א"א אוֹסֵר דְשַׁלְבַל"ע עַל חֲבִירוֹ לְדַעַת הַמְרָדְכֵי הַמוּבָא בְּרַמְבַּ"א ח"מ (ס' ר"ט) הֵיכָא דְמִקְנָה דְבַר הַבָּא לְעוֹלָם עִם דְבַר שַׁלְבַל"ע הוֹאִיל דְחָל הַקְנָנִין עַל הַבָּא לְעוֹלָם חָל נָמִי ע"ד שְׂלָא בָּא

לעולם א"כ נימא נמי פאן הואיל דחל על הפירות האלו שישינו בעולם חל נמי על חילופיהו וגידוליהו כמו דיכול לאסור על עצמו.

ואולי י"ל דהא בלא"ה לשיטת תוס' קדושין (דף ס"ג) דקדושת הגוף חל על דבר שלבל"ע ועי"ש בפנ"י וכן פתב הכ"מ (פי"ב) מנדרים בדעת רמב"ם דאחרי דמסיק בש"ס פתובות (דף נ"ט) ונדרים (דף פ"ו) שאני קדושות דכי קדושת הגוף דמי ל"צ שתאמר יקדשו ידי לעושיהו וכן פסק בש"ע (סי' רל"ד) ואה"ע (סי' פ"א) א"כ לדין הנה מן הדין לומר דנדאי נאסור אף בחלופיהו וגידוליהו.

וכבר הקשה פן בספר בני יעקב ובס' הפלאה פתובות שם וגם (דף י"א) אולם כבר פתב שם ההפלאה וכ"כ בשעה"מ (פי"ב) ליישב דעכ"פ צריף שיהיה עבידי דאתי כמו מעשה ידי אשתו וכן אם מקדיש העופר אבל דבר דלא עבידי דאתי כמו אם מקדיש העופר בטרים שנתעברה הבהמה וכן חילופין והגידולין דהני לאו עבידי דאתי הן לא חל אף בקדושות.

וכן מוכרח לומר בדברי הש"ע (דבסי' רל"ד סע"א) סתם פדעת הרמב"ם דבקונם שאני עושה על פיך דיכולה לאסור מע"י על בעלה לאחר שיגרשה ולא בעינן שתאמר יקדשו ידי לעושיהו והטעם כמ"ש בב"י שם ובכ"מ דקדושת הגוף חל על דבשלב"ל ובסוף (סי' ר"ד) פתב אדם אוסר ע"ע דבר שלא פא לעולם לכשיבא לעולם והוא מתשובת רשב"א מובא בב"י ומשמע דוקא על עצמו ולא על חבירו וע"כ צריף לומר דאף דיכול לאסור בקונם על חבירו דשלבל"ע הוא דוקא בעבידי דאתי ולא בלא עבידי דאתי אבל על עצמו יכול לאסור לכשיבא לעולם אף בלא עבידי דאתי כמו דסובר ר' יוסף פתובות שם כמו דיכול לאסור פירות חבירו עליו וכמ"ש הר"ן נדרים שם הסברא וכמו כן י"ל אף אם חל ע"י מה שחל בדבר הפא לעולם הוא דוקא בדבר דעבידי דאתי ולא בחלופיהו וגידוליהו ויש לפקפק גם בזה מדברי המרדכי ואכ"מ בזה: עוד יש מקום לומר הא דפסק הרמב"ם והש"ע לגבי מנדר הנא' דאסור בחלופין ובשאר איסורי הנאה דעת רמב"ם דמותר אף מדרבנן די"ל דגרמת הנאה לא גרע מטוה"נ ובכ"מ טוה"נ אינו ממון אבל בנדרי' דמבואר בכ"מ (פ"ז הי"א) דנדרים משם המאירי דיש לחלק בין טוה"נ דעלמא לטוה"נ דמנדר הנאה דהא קי"ל דאפילו ויתור אסור במנדר הנאה וסתם לן תנא דמתניתין בתלת דוכתי הכי עי"ש א"כ כמו כן י"ל דחלופין וגידולין אסור וס"ל דויתור אסור מה"ת כמו דמשמע מדברי ר"ת וזה"ל וזה"ל ר"פ השותפין דדריסת הרגל אסור מה"ת ואין ברירה בדאורייתא וברשב"א שם דאפשר דויתור אינו אסור אלא מדרבנן וכ"כ שם המאירי אולם דעת הראשונים הנ"ל דאסור מה"ת.

ועיין לח"מ שם (ה"ז) ודבריו נגד דברי הראשונים הנ"ל דס"ל ויתור אסור מה"ת וקושיתו שם לא קשה למ"ש הר"ן (דף מ"ג) דס"ל דהנאה נמי אינו אסורה אלא לר"א והנה ס"ד דגרע מויתור עי"ש וכיון דויתור אסור מה"ת בנדרים לכה גם החלופין אסורין: סי' י"א ואם אמר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי אסור בחלופיהם כמבואר בשו"ע והש"ע (סק"ח) הביא משם רבינו יונה דלא מיתסר אלא כנגד מע"י דאם טחנם נאפאם ומכרה לחם להיות מעות שפנגד טחינה נאפיה שלה ודכנגד חטים שלו ועיין רשב"א ור"ן נדרים (דף נ"ז) ויש להבין אמאי בתנור שהסיקו באיסור הנאה אם אפה בו הפת אסורה דיש

שֶׁבַח עֲצִים בַּפֶּת גִּימָא ג"כ דִּימְפֹר הִלְחָם וּכְנָגְד אֶפְיָה יִהְיֶה אָסוּר וּע"כ דְּהוּי כְּמוֹ תַעְרוּבוֹת אִסוּר וְנֶאֱסוּר הַפֶּל וּר"א דְּסוּבָר יוֹלִיף הַנְּאָה לְיָם הַמְּלַח נִחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים אִם לְפֶת גּוֹפְיָה מְהִי אוֹ לֹא רַק כְּשֶׁנִּתְעַרְבוּ הָרִי דְנֶאֱסוּר הַפֶּל וְלָמָּה בְּזָה יִהְיֶה מְוֹתֵר חִלְקוֹ.

שׁוֹב הָרָאוּ לִי שְׁעָמַד ע"ז בַּס' חֲק"ל וְהַנִּיחַ בַּצ"ע דְּהָא אֵין לוֹמֵר דְּבִמּוּד' הַנְּאָה תְּלִינּוּ דְלֹא אָסֵר כ"א אִסוּר בְּעִינְיָה וְלֹא תַעְרוּבוֹת דְּהָא בְּקוֹנָם שְׁחִינּוּ טוֹעַם וְנִפְל לְתַבְשִׁיל אִם יֵשׁ בְּנו"ט ה"ז אָסוּר וְהִתְמִירוּ עוֹד בְּנֶדֶר דְּהוּי דְשִׁילַמ"ת לְאָסוּר אַף בְּמִשְׁהוּ בַּמב"מ וְלָמָּה הִתִּירוּ כְּאֵן תַעְרוּבוֹת אִסוּר הַנְּאָה.

וְאַחַר הָעִיּוֹן לֹא קָשָׁה דְּנֻדָּי שְׁאֵנִי אִסוּר הַנְּאָה הַנֶּאֱסָר לְכָל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ ע"ז וְעָרְלָה וּכ"כ וְכַדּוּמָה דְּהוּאִיל דְּיֵשׁ שְׁבַח עֲצִים בַּפֶּת הוּי כְּנִיכָר הָאִסוּר וְאָסוּר לִיְהִנּוֹת מִן הַפֶּת פִּינּוּ דְאִיתְעַבַּד הַפֶּל אִסוּר ע"י שְׁבַח דְעֲצִים הַנִּיכָר.

אָבֵל בְּנֶדֶר דְּגוּף הַדְּבָר הוּא הַיְתֵר לְכָל יִשְׂרָאֵל וְרַק עַל עֲצָמוֹ אָסוּר לִיְהִנּוֹת אַף דְּהַחְלוּפִין ג"כ אָסוּרִין הִינּוּ לִיְהִנּוֹת מִגּוּף הַדְּבָר וְאִם אֵינּוּ נִהְיָה לִיכָּא שׁוּם אִסוּר בְּעוֹלָם וְאִם אֶפְאָה הַפֶּת אַף דְּהוּא אָסוּר לְאֶכּוֹל דַּל"כ נִהְיָה מִמַּעֲשֵׂי יְדִיָּה וּמַעֲצִים שְׁלָה.

אַף אִם מְשַׁלֵּם דְּמֵי עֲצִים וְדְמֵי טְרַחְתָּה מ"מ הוּי כְּתַעְרוּבוֹת אִסוּר וְאָסוּר לוֹ לִיְהִנּוֹת אָבֵל לְמִפְּוֹר לְאַחֲרִים וְלִקְבֵּל רַק הַדְּמִים שְׁכַנְגָד הַחֲטִיִּם לָמָּה נֶאֱסָר לוֹ פִּינּוּ דְאֵינּוּ נִהְיָה כְּלָל וְכִינּוּ דְהַפֶּת לֹא נַעֲשָׂה גּוּף אִסוּר דְּהָא לְכָל יִשְׂרָאֵל מְוֹתֵר רַק הוּא אָסוּר מִצַּד דְּאָסוּר עָלָיו שְׁלֹא לִיְהִנּוֹת מִמֶּנָּה אַף דְּיֵשׁ שְׁבַח עֲצִים בַּפֶּת מ"מ הַעֲצִים לֹא הוּי אִסוּרִי הַנְּאָה בְּעֲצָם רַק לוֹ לְבַדּוֹ וּכ"ז שְׁאֵינּוּ נִהְיָה הוּי כְּנִהְיָה רַק מְשַׁלּוֹ דְּמֵי הַחֲטִיִּם מִשְׁא"כ בְּנֶאֱפָה בְּעֲצֵי עָרְלָה אוֹ בְּעֲצֵי הַקֹּדֶשׁ דְּאָסוּר לְכָל יִשְׂרָאֵל חַל שֵׁם אִסוּר עַל הַפֶּת דְּהוּי כְּנִיכָר שְׁבַח הַעֲצִים שְׁל אִסוּר וּז"פ.

שׁוֹב רְאִיתִי בְּרִשְׁפֵּי א גְּדָרִים שֵׁם וְז"ל וְז"ל שְׁלֹא נִתְכַּוֵּן לְאָסוּר אֶלָּא כְּנָגְד רִיחַ מַעֲשֵׂי יְדִיָּה וְיִמְכְּרוּ הִלְחָם לְהִי' מְעוֹת שְׁכַנְגָד שְׁבַח טְחִינָה וְאֶפְיָה שְׁלָה וְשְׁכַנְגָד חֲטִיִּם שְׁלֹו עכ"ל וְאִם כֵּן ל"ק כְּלָל: וְרְאִיתִי בְּאֶבְנֵי מְלוּאִיִּם (ח"ב סי' ע"ב) שְׁכַתְּב בְּקוֹנָם שְׁאֵנִי עוֹשֶׂה לְפִיף לְמֵאֵי דְמַסִּיק בְּאוֹמֶרֶת יְקִדְשׁוּ יְדֵי לְעוֹשֵׂיָהֶן וְהִינּוּ קוֹנָם יְדֵי וּבְזָה לֹא נֶאֱסָר מַע"י מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא מְדַרְבְּנָן לַמ"ש הַר"ן סו"פ כָּל הַצְּלָמִים בְּאָרְג בְּגַד בְּכַרְפֵּר שְׁל ע"ז דְּהַבְּגַד הַנֶּאֱרָג אֵינּוּ אָסוּר אֶלָּא מְדַרְבְּנָן ה"ה הַמְּלֶאכֶה שְׁהֶאֱשָׂה עוֹשֶׂה בְּיָדֶיהָ שְׁל הַקֹּדֶשׁ לֹא נֶאֱסָר אֶלָּא מְדַרְבְּנָן עי"ש וְאֵנִי הָעִנִי בְּדַעַת לְכַבֵּי לֹא כֵן יְזַמָּה דְשֵׁם הַכַּרְפֵּר לֹא עָשָׂה בְּהַבַּד רַק פְּעוּלַת הַגּוֹרֵם שְׁיַעֲשֶׂה בְּגַד אַף דְּהַתּוֹרָה אָסְרָה לִיְהִנּוֹת מַע"ז וְחִלּוּפִיו מ"מ אֵין בְּכַח גְּרַמַּת הַכַּרְפֵּר לְאָסוּר כָּל הַבְּגַד דְּהוּי כּוּזוּ"ג וְרַק מְדַרְבְּנָן הוּאִיל דְּנִיכָר פְּעוּלַת הַכַּרְפֵּר הוּי כְּמוֹ יֵשׁ שְׁבַח עֲצִים בַּפֶּת דְּכַתְּב הַר"ן שֵׁם ג"כ דְּהוּא רַק מְדַרְבְּנָן וּמַה"ת אֵינּוּ אוֹסֵר פֶּת הַהִיתֵר דְּהַשְׁבַּח נַעֲשָׂה ע"י זו"ג רַק הוּאִיל דְּנִיכָר שְׁבַח עֲצִים בַּפֶּת אָסוּר מְדַרְבְּנָן אָבֵל בְּקוֹנָם דְּאָסֵר' בְּפִירוּשׁ הַנְּאֹוֹת הַגּוֹרֵם ג"כ דְּהִינּוּ מַעֲשֵׂי יְדִיָּה וְהוּי כְּמוֹ דְקָל לְפִירוּת דְּמַהֲנֵי הַהַקֹּדֶשׁ וְכְמוֹ שְׁכַתְּב הַרְמַב"ם (פ"ו הַלְּכָה כ"ח) מַעֲרִכִין לְעַנְיָן מִקְדִּישׁ מַע"י אֶשְׁתּוֹ עי"ש [וְלִשְׁיטָתוֹ הִינּוּ קְדוּשַׁת בְּדַה"ב דַּל"מ ע"ד שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם וְכַתְּב דַּמַּע"י מְהִנֵּי דְדוּמָה לְאוֹמֵר אֵילָן זֶה קוֹדֶשׁ שְׁכַל פִּירוּת שְׁיַעֲשֶׂה לְהַבָּא קוֹדֶשׁ] וְעִינּוּ ש"מ כְּתוּבוֹת (דָּף נ"ט) מִשֵּׁם הַרִיטְב"א דַּכ' אַע"ג דְּאֵין הַמְּלֶאכֶה יוֹצֵאת מִגּוּף הַיְדִידִים כְּשֵׁם שְׁהַפִּירוּת בְּאִים מִגּוּפוֹ שְׁל דְקָל קִים לְהוּ לְרַבְּנָן פִּינּוּ שְׁהַיְדִידִים טוֹרַחַת בְּכַף לְתַקְנּוּ ה"ה לְדִין זֶה כְּדָקֵל לְפִירוּת וְלֹא כְּמַצוּדָה

לפירוטיה דלא עבדא אלא מעשה עין בעלמ' והכי גמר לה עכ"ל ועי"ש עוד בלשון הרשב"א באורח כל שבאין ממנו קצת כגון המלאכה שבאה מן הידים בטרחון ותנועתן וכו' האור שגראה פאלו הוא מן החצר פיון דאין הפוננה אלא לקנות ע"י דבר שאינו בעולם בקניה כ"ד סגי ואעפ"י שאינו יוצא מגופו לגמרי וא"ד למצודה ולעבד שמכרו רבו לקנס שאינו מגופן כלל ולא באין בסביבת עצמן עי"ש ומהני אף מה"ת לעשות פקונם לשבח הינצא מתנועת הידים פיון דאסר' בפירושי הנאה הזאת ועל הידים הא באמת לא חל שם הקדש רק לצורך זה דמעשי ידיה יהיה קונם וזה מהני מה"ת וא"ד כלל לכרפר דלא אסרה התורה רק שלא לגרונם לו הנאה באיסור שאסרה ליהנות ואי עבר ועבד לא נאסר ההיתר עי"ז רק מדרבנן אמרו דיש לשבח פרפר בכגד אבל פקונם אסרה עצם השבח עליו וחל מה"ת.

ואפ"ל דהיכא דהיא אסרה עליו מע"י אם טחנם ואפאם הואיל דיש לשבח עצים בפת אסור הכל עליו רק אם הבעל אסר ע"ע לא נתפונן רק פנגד מע"י ולא אם היא אסר' עליו. אף י"ל דמ"מ דמי החטים לא נאסר עליו בשביל השבח אף דיש לשבח עצים בפת מ"מ לא נתהפף הכל להיות אסור רק בדבר האסור מה"ת ולא פקונם וכמ"ש לעיל וצ"ע: סי' י"ב אם אמר קונם לביתך שאני נכנס מת או שמכרו לאחר מותר כמבואר מתניתין דנדרים וש"ע (סי' רי"ו ס"ד) וכתב הש"ך (ס"ק ט') דוקא לאחר אבל מכרו לנודר עצמו אסור שהרי הוא נהנה מביתו שמפחו בא לו כ"כ הריב"ש ולכאורה אינו מוכן הא לא אסר עליו הנאות הבית רק שלא פנס א"כ מה שנהנה מביתו שמפחו בא לו ליכא שום איסור בשלמא אם מדירו מהנאותו אם נותן לו או מוכר לו הרי הוא נהנה ממנו כמבואר ר"ן נדרים (דף ל"ד ע"ב) אבל אם אינו מדיר מן הנאה מן הבית רק אמר קונם שאני נכנס א"כ לא אסר עליו רק הפניסה ומכירה או מתנתו לא אסר עליו וכיון שנתנו לו או מכרו שוב ביתך אמאי אסור.

אולם פוננת הריב"ש לאו מטעם הנאות מכירה או מתנה דזה נדאי מותר רק כמו שפכת הרשב"א נדרי' (דף מ"ו ע"ב) דאע"ג דלא אסר על עצמו אלא פניסת הבית אבל שאר הנאות לא אפ"ה אם מכרו לו אסור לכנס בו פיון דליכא יד אחר באמצ' דכל שהיא אומר ביתך שאני נכנס ה"ק כל שלא אוכל לכנס בה אלא מחמתך יהא אסור עלי פקונם והו"ל כמו פכרי עליך דאמרינן לעיל אפילו נתנו לו במתנה אסור ואע"ג דבא לידו קונדם שנהנה ממנו ואח"כ לאו פכרו הוא וכדמפרש טעמא התם דעליך אמר ליה קאמר ליה כל שיבא פכרי ממני לך יהא אסור לך וה"נ ל"ש עי"ש והיינו פיון דביתו גרם לו הנאות הפניסה אסור אע"ג דנעשה מקונדם ביתו אבל באמת לקנות ולקבל במתנה ממנו מותר רק הפניסה אסור פיון דמידו לידו בא לו בלי הפסק יד אחר באמצע גרם לו ביתו שיהא לו הפניסה וזה נמי פונן הריב"ש.

והר"ן שם פתב ג"כ דדוקא מכרו לאחר ולא פתב הטעם: ויש לדקדק למ"ש הר"ן (דף ל"ד) אלא פכרי עליך לאפוקי מאי דאי לא לאיזה ענין אסרה עליו ומאי נפקא ליה מן אסורא הרי בעוד שהפכר שלו וברשותו א"צ לאוסרו עליו שהרי אסור ועומד הוא עליו וליכא למימר משום דאי מגנבה מיניה תאסר עליה דליכא דמסיק אדעתך ה"כ א"ו להכי אסרה כדי שלא יפציר בו שיתנה לו וכיון שפן ע"כ אפילו לאחר מתנה אסרה עליו עי"ש

א"כ אינו ראיה היכא דאסור מעצמו עליו בית חבירו ואמר לביתה שאני נכנס דלמא לא אסור עליו הכניסה רק כ"ז שהיא ביתו אבל לא פשנתנו לו במתנה ונעשה קודם הכניסה ביתו ומה דקתני במתניתין מת או שמכרו לאחר מותר דמשמע דוקא באפסקיה אחר הא מקרו למודר אסור הא ע"כ צ"ל דליפא ראי' מזה דאל"כ מאי בעא ר"ח בר אבין מרבא וכמו שפתיב הר"ן שם דאיפא למימר משום דבעי למיתני סיפא ביתה זה שאני נכנס כו' דהתם אם מקרו לאחר אסור נקט אחר לרבנותא לכה נקט רישא נמי לאחר ולאו דוקא דהה"ד לו וא"כ אף דפשיטא ליה לרבא דבכפרי עליה אסור היינו מטעם הנ"ל פינו דאמר עליה וכמ"ש הר"ן אבל מנ"ל באם אסור ואמר ביתה שאני נכנס דגם בזה אם מוכר לו או נתנו במתנה פינו דלא אסור עליו הנאות אחרות רק הכניסה בעוד שהיא ביתו של חבירו.

שוב ראיתי מזה בס' מח"א (סי' ל"א) ומשנה לא נזה ממקומה: סי' י"ג כתב בש"ע (סי' רי"ז סמ"ח) מי שגזר או נשבע שלא יצחק שום צחוק אסור להטיל גורלות ולא שום אדם בשבילו והוא מרבינו ירוחם בשם ר' פרץ.

ולכאורה הריטב"א חולק ע"ז דכתב במתניתין (דף מ"ב) דקתני אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרין ואם אין דרכו לחרוש הוא וכל אדם אסורין ומכאן פלל גדול שהנודר או הנשבע שלא יעשה דבר פלוני אם דרכו לעשותה בעצמו הוא אסור ואחרים מותרים לעשותה לצורכו ואם אין דרכו לעשותה לעצמו הוא וכל אדם אסורין לעשותה לצורכו עכ"ל וא"כ בצחוק אם אין זה דרכו שיעשה ע"י אחרים רק בעצמו לדבריו אחרים מותרים לעשות לצרכו.

אולם י"ל דוקא בפעולה שא"צ שום זכיה ושליחות רק דעושה לצרכו בזה אמרינו דדעתו היה רק שלא לעשות בעצמו ולא שלא לעשות על ידי אחרים אבל בדבר הצריף זכיה כמו הצחוק שצוחק ורוצה לזכות בשביל המודר בזה י"ל דגם הריטב"א מודה דאסור: וראיתי בספר תפארת למשה שכתב ע"ד הש"ע נ"ל דהה"ד הנשבע על שאר דברים דאסור לעשותו ע"י שליח דשלוחו פמותו והו"ל כאלו עושהו בעצמו אף דאשד"ע היינו היכא דהשליח בר חיובא הוא ודוד דצוה לשלמה להרוג את שמעי אף דנשבע לו שלא להרוג היינו לאחר מיתתו ל"ש שליחות דבאותו שעה מת דוד מיהו י"ל דאזלינן בתר פוננת הנודר אי דרכו לעשות אותו דבר בעצמו או ע"י שליח פדלקמן (סי' רח"י ס"ה) וצ"ע דלא מחלק ה"כא בשחוק כן עכ"ל.

והנה לפנינו דברי הריטב"א דלמד כן לכל ענינים דמותר לעשות ע"י אחרים. אולם בצחוק י"ל דהואיל דצריף לזכות עבורו בעינו לתורת שליחות לכה אסור אף באין דרכו לעשות ע"י אחרים.

ומ"ש מטעם שליחות לאסור ואף דאשד"ע הואיל דאינו ב"ח לכאורה זה תליא במחלוקת הפוסקי' כמבואר בש"ך ובמ"א ח"מ (סי' שמ"ח) אם קיי"ל כן ועיין ש"ך ח"מ (סי' קפ"ב) דהעלה דאף באב"ח ג"כ אשד"ע ובש"ך יו"ד (סי' ש"נ) שכ' ע"ד רמ"א שם שכ' ולאו דוקא גוי אלא הה"ד ישראלית והוא חולק דישראל פינו דשלוחו הוא אסור ע"י ש ומשמע דבאינו ב"ח יש שלד"ע.

אולם לא אבין דבריו שם ודאי האיסור הוא על האבל הן שלא יגלח א"ע הן שלא יניח א"ע להתגלח ע"י אחרים הן ישאל הן גוי. רק במקום מצנה לצורך טבילתה לא אסרוהו ושרי ע"י אחר שפיר כ' הרמ"א דאין חילוק בין ע"י גוי או ע"י ישראל.

אולם אף אם נאמר דאש"לד"ע מ"מ בד"ש חייב ולקח שפיר אסור לעשות ע"י שליח. אף י"ל דוקא היכא דאיסור נעשה בזה חייב בד"ש אף אם אש"לד"ע אבל באם לא נעשה המעשה בשליחותו לא נעשה איסור כלל בזה פ"ן דאש"לד"ע מותר הוא לגמרי וה"נ פ"ן דהפעולה שעושה ליכא ביה צד איסור רק הוא אסור ע"ע לעשות וכ"ן דאש"לד"ע אמרינן לכ"ע דליכת תורת שליחות ע"ז ולא נעשה כלל האיסור וכו' כ' בספר פתח הבית דיני שליחות (סוף ענף א) וא"כ פ"ן דאם לא נעשה בשליחותו ליכא שום איסור שוב אין תורת שליחות ע"ז ושרי לעשות בשבילו משא"כ לצחוק עבורו דצריך שיעשה בשליחותו לקיים ע"י הן לשכר הן להפסד בזה י"ל דיש תורת שליחות ע"ז ואסור: שוב ראיתי בתשובת מהר"מ רויטנבורג (סתצ"ג) שכ' על אחד שאמר אם אשחוק עבור שום דבר אמת וקוק להקדש ונתן לאחר לשחוק עבורו בנדרים הלך אחר לשון בני אדם יש לחקור אם בלשון בני אדם שהאומר כן ר"ל לא הוא ולא אחר עבורו או לא ואם לא יכול להתברר בלשון בני אדם ילך אחר לשון תורה בכ"מ שלוחו של אדם פמותו וכ"ן דשחוק בשבילו פאלו שחוק הוא בעצמו ונהי דאש"לד"ע ה"א מסיק פ"ק דב"מ ה"מ היכא דשליח ב"ח ובאינו ב"ח דהאי עבירה גופא אע"ג דעבר משום לפ"ע לא קרינן ביה ב"ח ומחייב שולחו והילכתא כרבינא דהוא בתראה עי"ש ומשמע ג"כ דאם לא יכול להתברר בלשון בני אדם אזלינן אח' לשון תורה ושלוחו של אדם פמותו ואולי טעמו ג"כ מצד דצריך שליחות בשחוק להרויח או להפסיד משא"כ בדבר דא"צ שליחותו דומה למ"ש תוס' רי"ד פ"ב דקידושין לגבי מצנה שעל גופו דנ"ש שליחות ה"נ עיקר האיסור הוא שגופו לא נעשה ולא גוף אחר ודומה להא דכתבו פל האחרונים לתרץ קושית תשובת פנ"י ה"א דאמירה לעכו"מ בשבת הוא רק מטעם שבות ולמה ל"א יש שליחות לחומרא וכתבו פ"ן דאין גופו עושה רק גוף אחר לא נעשה כלל שם עבירה ועיין ספר בית מאיר (סי' ה') וה"נ דכונתיה עיקר האיסור על גופו שלא נעשה אותו דבר בשביל שנשבע ואם נעשה ע"י אחר לא נעשה איסור כלל.

ועיין מח"א דיני שלוחין (סי' ט) בנשבע שלא לקדש פ"ן דאין גופה אסורה על המקדש מה"ת רק מחמת שנשבע לא אמרינן ביה אין שלד"ע דהוא איסור שפדה מלבו עי"ש ולפ"נו דעת מהר"מ ז"ל דאין לחלק בזה: וראיתי ברדב"ז (ח"א סי' רי"ד) דכתב ג"כ בדין נשבע שלא ישחוק וכתב דכוננת שבועתו היתה כדי שלא יפסיד והוי בכלל שבועתו אף ע"י אחרים ותו דקיי"ל שלוחו של אדם פמותו וכל דבר שהו' אסור לעשותו אסור לו לומר לאחרי' לעשותו ומשמע מדבריו דבכל הדברי' שנשבע שלא לעשות אף במה דא"צ תורת זכיה ושליחות אסור ג"כ ע"י אחרים וזה נגד דברי הריטב"א.

ואף בדבר הצריך זכיה ושליחות י"ל קצת דמליא בהתקירה הבודעת בסוג שליחות מה הוא פחו אם השליח נעשה כמשלח היינו דידו ונעשיתו נעשה פיך דמשלח או דהשליח יש לו פחו של המשלח ודבר זה מליא במחלוקתן של הראשונים בכמה מקומות וחדא מינניהו במנהג שליח לגרש אשתו ואם"כ נשתטה המשלח דלדעת רמב"ם מה"ת הוי גט

וילדעת הטור אף מה"ת ל"ה גט ועינין קצוה"ח (סי' קפ"ח) באנרף בזה דהא דאין גט לאח"מ הוא מטעם דכבר נפסק האישות ע"י מיתת הבעל וכן לגבי שיקרוור וקנן לאח"מ הוא מה"ט דכבר נפסק זכיותו של המת אבל שליחותו ל"נ לכך מהני מה"ת כ"ז שהוא סי' אף דאין לו דעת [ועיי"ש שהוכיח שפן דעת רש"י גיטין (דף ט' ודף י"ג) אולם ברש"י גיטין במתניתין (דף כ"ח) פתב ול"ח שפא מת ובטל שליחותו] וע"כ דסוג שליחות הוא דהמשלח מסר פחו וזכותו להשליח ומעש' השליח לצורך משלחו הוי כמו שהמשלח עושה עם דעתו.

ודעת הטור דמה"ת ל"ה גט והיינו דסובר דעשיות ודעת השליח זכה בו המשלח להיו' פמותו והוי דעתו וידו של המשלח בענין זה וכינן דהמשלח אין לו דעת ל"מ השליחות ובמקומו הארכתי בזה ת"ל טובא ויבואר אי"ה בחלק אה"ע.

וה"נ אם נאמר דמעשה השליח הוי כיד של המשלח הוי כמו דהוא עושה דבר זה ועבר על שבועתו ואם נאמר דהשליח זכה בזכותו של המשלח א"כ לא נעשה שום איסור אף דמצוהו ואף איסור דרבנן אין ע"ז מטעם אמירתו כיון דלא נעשה כלל איסור ופועולה האסורה אם אינו בשליחותו ואף אם עושה בשליחותו.

ומ"ש התפל"מ מדהע"ה אם נאמר דבנו שהע"ה עשה בשליחותו אף שהיה אחר מיתת דהע"ה מ"מ לדעת רמב"ם י"ל דלא נתבטל השליחות רק הא דל"מ לגרש לאח"מ הוא משום דכבר נפסק פח האישות וכמ"ש רש"י וקצוה"ח הנז' אבל לעולם י"ל בדברי אחרי' יש מקום לומר דעושה בשליחותו.

ברם דהמע"ה שנשבע לשמעי שלא יהרוג י"ל דהיינו בחיו. וגם שלא יהרוג בשביל חטא זה אבל מה ששלמה המע"ה סיבב בתקמתו שילכד ושיהרוג ע"ז לא נשבע וגם לא צוה לו אביו שיעשה בשליחותו אדרבה אמר לו אל תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לו.

וימה חכמה היה צריך לזה הא פיון שדע"ה נשבע לו לאמר אם אמיתך בחרב אם נאמר דע"י שליח ראוי לעשות מזה נראה קצת דאף ע"י שליח אסור ואלו לשון בני אדם הוא גם לא ע"י שליח ולכך אמר לו שיעשה בתקמה דהמיתה יסבב בשביל גרמות ד"א וע"ז ודאי ל"ה השבועה אם יעבור אח"כ על שבועתו ונגד חק המלכות: ועל דברי מהר"מ רויטנבורג שכתב אם לא יכול להתברר לשון ב"א ילך אחר לשון תורה ומשמע דמטעם ספק הוא פיון דהוי חסרון ידיעה ואינו יכול להתברר וא"כ הא ס' ממון הוא לקולא היכא דהוי ס' בחיובא אף דהוי ממון עניים כמבואר (סי' רנ"ט) ואמאי חייבו לשלם הזקוק ויש לומר פיון דס"ל מה"ד שלוחו של אדם פמותו כ"ז שלא יתברר דלשון ב"א הוא רק ע"ע חייב ועדיין צ"ע בכ"ז: סי' י"ד פתב בש"ע (סי' ר"כ סכ"ב) אמר לאשתו קונם שאת נהנית לי מהיום עד פסח אם תלכי לבית אביך עד החג כו' ואפילו לא הלכה אסורה ליהנות ממנו עד הפסח שפא תלך אח"כ ותעבור למפרע.

ובש"ס לא קתני במתניתין (דף נ"ז) שאמר מהיום רק סתם שאתה נהנית לי עד הפסח וכן ברמב"ם ובטור פתב מכאן ועד פסח. ובאמת אף אם אמר סתם ג"כ אסור דע"כ

פְּנוּנְתוֹ הָיָה לְאַסּוֹר לֵה הַנְּאֻתָה מֵהַיּוֹם פִּינּוֹן דְּקִבְעָה זְמַן רַק עַד הַפֶּסַח וְהַהֲלִיכָה לֹא רָצָה עַד הֶחָג א"כ ע"כ ה' פְּנוּנְתוֹ שְׁהַאֲסוֹר הַנְּאֻתָה יִתְחַיֵּל מִיָּד אִם תַּעֲבֹר.

וְכֵן בְּסִיפָא דְמִתְנִיתִין וּש"ע (סְעִיף כ"ג) שְׁאֵת נְהִיגִית לִי עַד הֶחָג אִם תִּלְכִּי עַד הַפֶּסַח דְּאִסּוּרָה לִיְהִנּוֹת מִיָּד דְּשָׂמָא תַּעֲבֹר וְתִלְף וְחַל הַאֲסוֹר לְמַפְרַע וְהוּא מְש"ס נְדָרִים (דף י"ד) דְּבִתְנָאָה לֹא מִזְדֵּהִיר.

שָׁם ג"כ אַף דְּלֹא אָמַר מֵהַיּוֹם ג"כ מִמִּילָא פִּן הַדִּין דָּאִם עָבְרָה עַל הַתְּנָאִי חַל לְמַפְרַע וּמכ"ש פְּשָׁאֵמַר שְׁאֵת נְהִיגִית עַד פֶּסַח אִם תִּלְף עַד הֶחָג דְּנִדְאִי הָיָה פְּנוּנְתוֹ שְׁתַּעֲבֹר לְמַפְרַע דְּאִל"כ תּוּכַל לִילְף אַחַר הַפֶּסַח רַק אַף אִם אָסַר לֵה הַנְּאֻתָה עַד הֶחָג אִם תִּלְף עַד הַפֶּסַח ג"כ הַפְּנוּנָה הָיָה לְאַסּוֹר מֵהַשְּׂתָא וְלֹא מִשְׁעָה שְׁתַּעֲבֹר.

וְאַף דִּי"ל דְּכַוְנָתוֹ הָיָה לְאַסּוֹר עָלֵיהּ מִזְמַן שְׁתַּעֲבֹר וְאִילָף מ"מ אֲמַדִּינּוּ דְעֵתוֹ דְּמִסְתְּמָא פְּנוּנְתוֹ לְזַרְזָה לְאַסּוֹר עָלֵיהּ מְעַכְשָׁיו וְלֹא מִזְמַן שְׁתַּעֲבֹר: וְרִאִיתִי בְּגִלְיוֹן מְשַׁנְיּוֹת רע"א ז"ל שָׁם דְּהַקְשָׁה דְּהָא כָּל אִם כְּלֹאֲחַר דְּמִי וּבְאִסּוֹר עַל עֲצָמוֹ דְּבָר בָּאִם אֲעֻשָׂה מִתְחִיל הַאֲסוֹר מִשְׁעַת עֲקִירַת הַתְּנָאִי כְּמִבְּאָר בַּר"נ נְדָרִים (דף ע"ט) וּמס' שְׁבוּעוֹת (פ"ג) א"כ נִימָא דְּאִסּוּרָה בְּהַנְּאֻתָה עַד הֶחָג אִם תִּלְף הִיָּינוּ מִשְׁעָה שְׁתַּלְף לְבֵית אָבִיָּה קוּדָם פֶּסַח וְלֹא תַאֲסוֹר הַנְּאֻתָה שְׁקוּדָם הַהֲלִיכָה וְהַנְּיִת בַּצ"ע וְלִמְדַתִּי תִירוּץ עַל קוּשְׂיָא הַזֹּאת מִדְּבָרֵי רַבְּבִ"ז (ח"ג סי' ת"ל) דְּנִרְאָה מִדְּבָרֵי דְּנוֹקָא בְּאוּמַר בָּאִם וְאִינוּ קוּבְעָה זְמַן לֹא הָיָה פְּנוּנְתָה הַנּוֹדֵר רַק לְאַסּוֹר מִאֲזוּ מִשְׁעָה שְׁיַעֲבֹר אֲבָל בְּקוּבְעָה זְמַן לְאַסּוֹר וְלִתְנָאוּ אֲזוּ פְּנוּנְתוֹ לְאַסּוֹר כָּל אוֹתוֹ זְמַן מִן שְׁעָה שְׁנֹדֵר וְז"ל קוּשְׂטָא דְּמִילְתָּ דַע"כ ל"פ אֲלֵא בְּקִבְעָה זְמַן לְאַסּוֹר וְלִתְנָאוּ כְּגוֹן קוּנָם עֵינֵי בְּשִׁינָה הַיּוֹם אִם אִישׁוֹן לְמַחַר וּכְגוֹן שְׁאֵת נְהִיגִית לִי עַד הַפֶּסַח אִם תִּלְכִּי לְבֵית אָבִיָּה עַד הֶחָג אוֹ כְּפָר זֶה עָלֵי הַיּוֹם אִם אֵלָף לְמַחַר לְמַקּוֹם פְּלוּנֵי דְּמַר אָמַר חִיָּשִׁינּוּ שְׂמָא לֹא יִקְיִים הַתְּנָאִי וּמַר אָמַר ל"ח אֲבָל הִיכָא דְּאָמַר קוּנָם אִי אַתָּה נְהִיגִית לִי אִם תַּעֲשֶׂה דְּבָר פְּלוּנֵי לַכ"ע מְוֹתֵר לִיְהִנּוֹת מִמְּנֹו וְאִם עֲשֶׂה אוֹתוֹ דְּבָר לֹא קָאִי בְּכָל יַחַל לְמַפְרַע שְׁל"ה פְּנוּנְתָה הַנּוֹדֵר אֲלֵא אִם תַּעֲשֶׂה תַּהֲיָה אִסּוֹר מִשָּׁם וְהִלְאָה אֲבָל לְמַפְרַע ל"מ שְׁיִהֲיָה עוֹבֵר עִי"ש עוֹד הָרִי דְּבָרֵי מְבֹאֲרִים דְּדוֹקָא בָּאִם לֹא קִבְעָה זְמַן כַּמ"ש וּכְנִידָן דְּר"ן שָׁם שְׁאֲמַרְהָ קוּנָם פִּירוֹת עוֹלָם עָלֵי אִם אֲרַחוּץ בְּזָה פִּינּוֹן דַּל"א מֵהַיּוֹם וְתִלְתָּה נְדָרֵיהָ בָּאִם אִינוּ בְּמִשְׁמַע שְׁתַּחוּל נְדָרָה אֲלֵא לְאַחַר שְׁתַּעֲבֹר עַל תְּנָאָה אֲבָל בְּקוּבְעָה זְמַן הֵן עַל הַאֲסוֹר הֵן עַל תְּנָאִי דְּעֵתוֹ שְׁיַחוּל מֵהַיּוֹם.

וְאַף שְׁפַתְבַּר הַר"ן מס' שְׁבוּעוֹת דְּבְדָבָר הַנְּמַשְׁף קוּדָם הַתְּנָאִי וְאַחַר הַתְּנָאִי דִּישׁ מְקוֹם לְנֹדֵר לְחוּל אַח"כ כְּמוֹ אִם אֲרַחוּץ מ"מ זֶה דְּנוֹקָא הִיכָא דְּלֹא קִבְעָה זְמַן עַל הַנּוֹדֵר אֲבָל אִם קִבְעָה זְמַן עַל הַנּוֹדֵר אֲמַדִּינּוּ דְּעֵתוֹ שְׁרַצוֹנוֹ הָיָה לְאַסּוֹר מֵהַשְּׂתָא כָּל הַמְּשָׁף הַזְּמַן וְעִי"ש בַּר"ן דְּהִיכָא דְּאֲפֻשֶׁר שְׁיַתְקִיִּים תְּנָאוּ וְלֹא יַחוּל נְדָרוֹ כָּלֵל אֲמַדִּינּוּ לִיָּה לְדַעֲתִיָּה שְׁשְׁבוּעָתוֹ הִיָּתָה שַׁכ"ז שְׁיַתְקִיִּים הַתְּנָאִי אַף בְּסוּף יַחוּל נְדָרוֹ וּגְבִי גַט מְפָנֵי שְׁכָל מִי שְׁמַגְרֵשׁ בְּקוּשֵׁי מְגַרֵשׁ אֲמַדִּינּוּ לְדַעֲתוֹ שְׁלֹא רָצָה שְׁיַחוּל הַגַּט עַד שְׁיַתְקִיִּים הַתְּנָאִי עִי"ש [וְדְבָרֵי הַר"ן הַנּוֹדֵר אִישְׁתַּמִּיטְתִּיָּה לִיָּה לְבַעַל בֵּית מְאִיר אַה"ע (סי' קמ"ה ס"א) בַּמַּח"ת ע"ש] וְכַמוֹ שָׁם דְּאֲמַדִּינּוּ לְדַעֲתוֹ שְׁלֹא יִהְיָה אֲנֹפֵן שְׁיַתְבַּטַּל הַנּוֹדֵר כֵּן נְמִי בְּנֹדֵר וְקִבְעָה זְמַן אֲמַדִּינּוּ לִיָּה לְדַעֲתוֹ שְׁרַצָּה כְּכָל הַזְּמַן וְע"כ שְׁיַחוּל מֵהַשְּׂתָא כְּשְׁיַתְקִיִּים הַתְּנָאִי וְז"פ: סי' ט"ו הַמְּנֹדֵר הַנְּאֻתָה מְחַבְּרֵוּ יְכוּל לְפָרוּעַ חוּבוֹ וְאֲפִילוּ אִם הָיָה לוֹ מְשַׁכּוֹן בְּיַד הַמַּלְוָה וּפְרַע זֶה בְּשִׁבְלֵוֹ וְנִטַּל

המשפון צריף להחזיר ללונה (ש"ע סי' רכ"א ס"ב) וכתב הש"ך (ס"ק ז') ואפילו הנה המלנה דוחקו לפרוע אמרינו דהנה הלונה מפייסו ומוחלו כ"כ המחבר ח"מ (סי' קכ"ח) וכוונתו דלמה שהעלה הש"ך שם דיוכל הפורע לזכות במשפון ולומר קים לי פהפוסקים דפורע חובו חייב ואף באין בע"ח דוחק פשיש בידו המשפון יכול לומר קים לי ובבע"ח דוחק מהני תפיסה א"כ לדידיה לא משפחת הדין דיהיה יכול להחזיר המשפון להלנה פינון דמן הדין יכול לתפוס מהנהו במה דמתזיר לו ואף אם פורע לבע"ח ע"ד מתנה שלא יהיה לו לחזור ולתבוע מן הלונה י"ל דאסור אף דל"ה רק פמברית ארי מ"מ פינון דאם פורע בסתם בבע"ח דוחק הוי לדעת הש"ך ספיקא דדינא אם חייב לו לשלם הוי שוב ספק לגבי איסור וספיקא לחומרא דדלמא בבע"ח דוחק לא מיפטר ול"ה פמברית ארי ואף דאין מוציאין ממנו ממון מ"מ פינון דהוי ספק איסור להנותו בזה דדלמא בבע"ח דוחק ל"ה פמברית ארי ונהי פמהנהו.

ובפרט פינון דמהני תפיס' אם פורע בסתם שלא לשם מתנה שוב אסור לפרוע לשם מתנה דבקל יכול אדם לתפוס פמבואר בכ"מ ומ"ע (פ"ק כ') מעדות לענין עדים זוממין שרצו לחייבו שיהי תפיסה חייבין דבקל היה יכול לתפוס וא"כ מהנהו אם פורע בשבילו אדעתא שלא יחזור לו: ולכאורה יש להבין אף לדעת המחבר למ"ש תוס' ורא"ש פתובות (ד"ק ח) דפורע חובו רק גרמא בעלמא הוא וכתבו ולא דמי לעושה לו שום מלאכה דאסור אע"ג דלא מצי קאי תבע מיניה דהתם מדידיה לדידיה קא מתנהי ואין אחר באמצע עי"ש א"כ להמבואר בדברי ריטב"א קידושין (ד"ף י"ט) דמפרש שם דמדר' יוסי בר' יהודא מוכח דקטן אית ליה זכיה לזכות בממון דאמה עבריה מתקדש' בהחזרת המשפון ואם ל"ל זכיה איה מקודשת הרי אין לה יד לזכות במשפון שהרי בע"ח קונה משפון אף בשעת הלואה ואלו יש ביד ראובן משפון של שמעון ומת שמעון אינו יכול למחלו לבניו פשהם קטנים אעפ"י שמחזירו להם לא זכו דכיון דקני ליה פשוטף הוא בו וצריף בר זכיה לזכות בהקנאתו עי"ש וכן מבואר בדבריו ובחידושי ר"ן גיטין (ד"ף ל"ו) דבע"ח דקונה משפון שמעינן המוחל מלנה שיש עליה משפון ל"מ דמחילה בדבר שגופו קנוי עי"ש א"כ בפורע חוב שיש לו עליו משפון צריף שישנה בהמשפון או ע"י הפסד פורעון או במשיכתו וממילא פשאחר פורע החוב ע"כ דנקנה לו להלנה ע"י פסד שקבל ומדין עבד פנעני כמו הילך מנה ושדה יהנה קנוי לפלוני דמהני א"כ הוי פבא מידו לידו דבר חדש דע"י הפסד שנותן זה להבע"ח נקנה לו להמדר המשפון ואמאי שרי במדר הנאה ועיין גימוקי יוסף נדרים (ד"ף ל"ד) וז"ל ומשמע דחנן אפילו בחוב גמור קאמר שדוחקו לפרוע ומעתה הא דקאמר בירושלמי לטעמא דחנן משום דיוכל למימר מפוסא הוינא ליה ומחיל לי אפילו משפוניו שבידו לישנא בעלמא נקט אלא טעמא דמלתא פינון שלא נתן לו פלוס אלא שגנרם לו להיות פטור משעבודו ומעצמו עשה אין עליו חיוב של פלוס וכדאמרינו דאברוחי ארי בעלמא פי הרוואה ארי שמוכן לבא לעדרו ש"ח ואפילו הוא רעב מאד והבריחו פטור חבירו ממנו וא"ד לאבידה דנוטלין עליו שחר דהתם פבר יצאת האבדה חוץ מרשותו של זה והוא מחזירו לו משא"כ בזה דאף דאמרינו בע"ח קונה משפון ברשותו דלנה קאים ודידיה חשיב פל היכא דאית' אבל מחזיר אבידה דומה לארי שהנה פבר אוכל בהמות חבירו שהוא חייב לשלם לו שפרו וז"ב הריטב"א ז"ל עכ"ל וקשה הא איפכא שמענו דאבידה פל היכא דאיתי דידיה הוא ובכרשותו הוא פמבוא' ש"מ

ב"מ ר"פ המפקיד בקא דקאמר רבא נעשה כאומר לכשתגנוב ונ"ל ודוקא בגניבה אמרינן הכי אבל באבדה פל היכי דאיתא מצי מקני לה בשעת תשלומין דוקא מקנה לה עכ"ל הרי דברשותו הוא ובמשפון הוא להיפך דהוי אינו ברשותו לענין מכירה והקדש מה שהוא פנגד חובו לכ"ע הוי אינו ברשותו ומה שהוא יתר מקדי חובו יש מחלוקת הפוסקים בזה פמובא יו"ד (סי' רכ"א) ובש"ף ח"מ (סי' רי"א) ובפרט לדברי ריטב"א בעצמו דצריך הקנאה בהחזרה להלנה א"כ פשפודה אמאי הוי מברית ארי פינן דל"ה ברשותה ואמאי לא יתחייב לשלם פינן דע"י שפרע נקנה לו המשכון מקדש וצ"ע ועיין מ"ש לעיל באו"ח דיני יו"ט (סי' כ"א אות י"ג): וראיתי ב"רדב"ז (סי' תקס"ז) שפעלה להסוברים דבכל חוב יכול לפרוע הה"ד דיכול למחול לו החוב שחייב לו שהוא הארי ומברית עצמו מנכסי חבירו ואף המשכון יכול להחזיר לו דלא מידי יהיב השתא אלא דידיה מהדיר ליה ושייך נמי טעמא דירושלמי דאמר הוא מפייסינא לה עי"ש וקשה שם שייך לומר דהוי מפייסינא להמלנה וממנו מותר ליהנות א"כ לא עשה לו רק מברית ארי אבל בחובו שמוחל ומחזיר לו משכנו כיצד שייך לומר הוי מפייסינא לה אם אסור עליו הנאתו ואף במחילת החוב לבד בלא משכון מוכח ג"כ דאסור מהא דמחזיר לו אבידתו ומקום שנוטלין עליה שך תפול הנאה להקדש וכתב הר"ן אם אין מחזיר רוצה לקבל השך יתנו מודר להקדש שאלו הנה מוחל לו מדיר נמצא מהנה.

הרי דאסור למחול לו חובו ושם עדיף דמוחל טרם שנתחייב לו דמשמע אף אם מגלי דעתו שרוצה להחזיר אבידה ואינו רוצה שיתחייב לו בעל האבידה בשכרו בכ"ז אסור פינן דמקום שנוטלין עליה שך הוא דהמחזיר בטל מן הסלע הוי כמו שמהנהו בידיים אף דמידעם דנפשיה קמהדר לו מ"מ פינן שמוחל השך לו ורוצה לעשות בחינם אסור להנותו ק"ו בחוב שחייב לו מכבר דאינו רשאי למחול לו והרדב"ז בעצמו (ח"ג סי' תרט"ז) פתב דמותר לדבר עליו לשלטון ואם הוא מקום שנוטלין שך על הדבור אסור לדבר עליו אם מדבר שיגיע לו תועלת עי"ש והפלל דאם הפעולה הוא רגיל לעשות בשך אסור מכ"ש למחול לו חובו ואף דהתועלת הוא רק גורם לסלק החוב ולפרוע חובו רשאי מ"מ למחול חובו גרע וק"ו אם יש לו משכון דאסור להחזירו ועיין תוס' פתובות ה"ל שכתבו דפורע חובו ל"ה אלא גרמא ולא דמי לעושה לו מלאכה דאסור אע"ג דל"מ תבע ליה מיניה דהתם מדידה לדידיה קא מתהני אבל הקא גרמא בעלמא הוא הרי דעיקר ההיתר הוא משום דמתהני ע"י באמצעות אחר אבל מדידה לדידיה בלא אפסק אחר אסור וה"ט דמקום שנוטלין שך תפול הנאה להקדש פינן דגורם לו הנאה מדידה לדידיה וא"כ כ"ש שאסור למחול לו החוב שפכר נתחייב לשלם לו ול"ש לומר מפייסינא לה פינן דנה אסור לו.

ועי"ש במהרש"א דכתב ע"ד תוס' דכתבו אע"ג דל"מ תבע מיניה מ"ש מיורד לתוך שדה ש"ח שלא ברשות דחייב לשלם וכ' לפרש בנודר ממעשי ידי אשתו דנאסר במלאכתה אע"ג דל"מ תבעת אף בלא נדר והוי דומה לפורע חובו עי"ש ובפנ"י פתב דביורד לתוך שדה חבירו לא חייב אלא משום דהשכח בעין משא"כ בנודר סתמא קתני דאסור לעשות לו מלאכה משמע אף במה שאין השכח בעין דלא מצי תבע ליה אפ"ה אסור ודבריו מוקשים דהא בכל דבר שאחד עושה לחבירו דבר שנהנה בו חייב לשלם כמבואר ח"מ (סי' רס"ד) עכ"פ ודאי פנא' דלמחול לו חוב אסור ודלא פ"רדב"ז.

שוב ראיתי במל"מ (פ"ח) ממלנה לענין רבית שכתב פן דאר פורע חובו ש"ח הוי רק כמברית ארי מ"מ למחול בלי אמצעי אסור: סי' ט"ז בש"ע (סי' רכ"א) אסור ללמדו מקרא פיון שפותר לטול שְׂכָר ומלמדו חנם נמצא שמהנהו.

וכ"כ מבואר לקמן (סי"א) אם אסור ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ובש"ה שם (ס"ק נ"ה) דל"ד למודר הנאה משופר דמותר בתקיעת מצנה דלאו לה"ג דכינו דיש להשפיר ספרו וזה לומד בו בחנם ה"ז נהנה מבואר מזה דהיכא דמשפירשי ממון דהי צריף לתת שְׂכָר וזה עושה לו בחנם לא אמרינן מצנה לאו להנות נתנו וכן מבואר מש"ס נדרים (נ"ד) ואף דעיקר פנונתו הוא למצנה ללמוד עמו ולהשאיל ספרו ולהחזיר אבידתו דמצנה רמא עליו וזה שמהנהו אין הפנונה להנות רק לעשות המצנה ואם ל"ה עושה המצנה ל"ה צריף לתת ממון וא"כ הא דמשפירשי לי' הוא בשביל שעושה המצנה מ"מ פיון דתפצו ורצונו לעשות את המצנה ומצנה הזאת צריף להוצאות ממון וזה מותר ומרויח ע"י המודר ממנו לכה אסור וענין בתשובת שב יעקב (סי' נ') דהשיג השואל מפת זה על דברי שער אפרים דכ' להתיר חמאה שבשלה בכלי בשר ונאסרה בהנאה להדליק בה גר חנופה פיון דא"ב אלא הנאות מצנה דהא המצנה רמא עליו ותיב אף עני מישראל למפור פסותו לקנות גר חנופה א"כ משפירשי ליה והשב יעקב השיב לו דזה שגרם לו האיסור הנאה שא"צ לקנות גר חנופה ממילא אתי וגרם בעלמא הוא דמות' כמו דמותר לפרוע חובו אע"ג דע"ז א"צ לשלם לבע"ח ופורע חובו אינו חייב לשלם.

וכתב בנידון דכ' השואל לדמות לנידון דהש"א אה"ד באם ראובן נדר הנאה מנכסי שמעון דיכול ראובן לתת לשמעון גר חנופה דז"א פיון דאי הוי בעי הנותן הוי צריף המקבל לשלם לו דמי הגר א"כ נותן לו האי ממון מתנה משא"כ בב"ח דאין לו הנאה רק שפדליק בגופו וזה הוי מצנה ולא לה"נ ומה דא"צ לקנות אחרת עי' הוי רק גרמא ולא מקרי הנאה אלא כמו מלמדו מקרא שנותן לו מתנה אותו מעות דמי שכירות שהיה צריף לשלם לו אם היה רוצה עכ"ד.

וקשה ע"ז הא מבואר בש"ס נדרים פשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר דפליגי בה רב אמי ורב אשי דחד אמר דלא קמהדר ליה דקא מהני ליה פדרר"י וחד אמר דאעפ"כ מהדר ליה דפרוטה דר"י לא שכיח ובתוס' שם הקשו הא רק אברוחי ארי בעלמא הוא שפברית מעליו העני דאפילו גבי פורע חוב חשבינן ליה כמברית ארי דמצי למימר מפייסינא ליה ולא ברי הזיקה כ"ש גבי פרוטה לעני וכתבו דפורע חובו היינו אותו שפורע מברית ארי מעליו מעצמו אבל הכא המחזיר עצמו מברית ארי מעצמו ע"י שמתעסק באבידת חבירו והוי כאלו נוטל מפיסו של בעל אבידה ונותנו לעני ה"נ גבי פורע חובו אם הבע"ח נוטל מעות מזה לפטור חובו כמו כן ה"א אסור.

א"כ בנידון דש"א נמי אף דל"ה רק גרם הנאה מ"מ זה דוקא אם חבירו עושה זה מעצמו אבל הוא אסור מעצמו לגרום לו הנאה וא"כ בנר ג"כ במה שדולק מעצמו לצורך חנופה באיסור הנאה הוי כפורע חובו מאיסור הנאה דאסור.

אולם אם נאמר דאם עושה מעצמו דבר באיסור הנאה אשר מרויח ממון ע"ז אסור פיון דמשפירשי ליה וא"ד לשופר או לולב ואתרוג מאיסור הנאה דאי לאו משום דכתותי מיקתת שיעורא הנה ויכול לצאת בהן ידי מצנה דבאלה אינו צריף להוציא ממון ע"ז

מפיוסו דלא מכלי קרנא משא"כ בדבר דמכליא קרנא פמו בדבר דנוטל שְׂכָר או דמרויח וגורם לו פטור בדבר אחר אסור יקשה ע"ז מדברי תוס' חולין (נ"ד ק"מ) ד"ה למעוטי נפורי עיר הנדחת דכתבו פיון דהיה להם שעת הפישר אפילו לכפרה מותרת דמצות לאו ליהנות נתנו וכתבו וצ"ע בבהמות עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבו פשר ועי"ש במהרש"א וכבר השיגו עליו וברש"פ"א ור"ן בחידושי דהא אסור הנאה אינה שלו וכבר פתבתי זה במקומות אחרים עכ"פ משמע מדברי תוס' דאף בדבר הפא לכפרה והחייב רמיא עליו מ"מ פשר לקרבו מטעם דמצות לאו ליהנות נתנו הרי אף דבר החוב המוטל עליו יכול לסלקו באיסור הנאה ואף בדבר דכליא קרנא ואמרינו פיון דעיקר מטרתו הוא המצנה לא איכפת לן במה דגרם לו ריוח ממקום אחר ואמאי נימא נמי דהוי כמו דפורע מעצמו חובו מאיסור הנאה ועיין מל"מ (פ"ה) מאיסורי מזבח דכתב מ"ש רמב"ם ואצ"ל מערלה כ"כ לפי שנהנה בהבאתם והוי מצנה הבב"ע והביא דברי תוס' חולין דבקרבות ל"ש הנאה דמצות לאו לה"נ ובאמת דעת הרמב"ם דלא חל כלל ההקדש דהוי איסורי הנאה ועיין רמב"ם הל' שקלים (פ"ג הי"ד) היה של עיר הנדחת לא עשה פלום וע"ש בכ"מ ובמ"ש דיני חמץ (סי' ב'): עוד קשה ממתניתין דשקלים (פ"ב מ"ב) הנותן שקלו לחבירו לשקול ע"י ושקלו ע"י עצמו אם נתרמה התרום מעל השוקל שקלו ממנו הקדש אם נתרמה התרומה וקרבה הבהמה מעל ופירש רמב"ם ורע"ב דברי שא דמעל הוא דמיד שנתרמה התרומה על העתיד לגבות היה זה השקל שנתן חבירו ברשות ההקדש וכשנתנו ע"ע נהנה מן ההקדש שאם ל"ה נותן שקל זה בשביל עצמו היה ממשפנו ונהנה מן ההקדש וחיוב קרבו מעילה ומטעם שעשה המצנה לא מקרי הננייה דמצות לאו ליהנות נתנו ובסיפא דקתני וקרבה הבהמה קאי נמי על הרישא דבמוציא מן הקדש להקדש אעפ"י שנהנה לא מעל עד שעשה מעשה ודבריהם נובעים מדברי ירושלמי שם יקשה אמאי לא מעל רק מטעם דנהנה שלא משפנו בשביל שקלו הא בלא"ה נהנה אף דמצות לאו ליהנות נתנו הא מעצמו פרע חובו מאיסור הנאה וכל מקום דמעל כגון במוציא מרשות הקדש לחולין הוא על מה דקסבר דקנה החפץ בשביל המון אף דכלפי שמיא גליא דלא קנה בממון שאינו שלו מ"מ פיון דקסבר דקנה בממון שלו ונהנה יצא המעות לחולין ומעל וה"נ פיון דקסבר דפרע בזה חובו נהנ' ממיל' מעל וכן מן כרח דהא הרמב"ם והרע"ב פירשו בקושית הירושלמי מה נהנה היינו משום דמצות לאו ליהנות נתנו הא אי מצות להנות נתנו הוי שפיר הנאה ואמאי אליבא דאמת פיון דכלפי שמיא גליא דשקל ממעות הקדש א"כ לא עשה כלל מצנה ואף אם משלם אח"כ י"ל דאף מצנה לא עשה דהוי מצנה הבא בעבירה דאף בעבירות שוגג י"ל דלא עשה מצנה מטעם מצנה הבא בעבירה כמ"ש האחרונים וכתבתי בזה כ"פ בחלק או"ח א"כ ל"ה הנאה כלל ואמאי מעל [ועיין בפירוש ירושלמי דכתב וקשיא לי למה צריך הנאה וכי לא תנו במעילה היכא דיצא מרשות הקדש לרשות הדיוט מעל אפילו לא נהנה המוציא וכיון דע"י מעשה בהקדש שני חשיב ליה יציאה ל"ל נהנה ולא קשה להמתבאר מדברי רמב"ם הל' מעילה ופירוש המשנה (פ"ו) דמעיל' לעולם לא יש מעילה אף בפגם אם לא יש לו הנאה כמו שבארתי בזה לעיל דיני פסח (סי' כ"ב) ועוד הא לא פגם להוציא לחולין רק לשנות או מקודש לקודש או במה ששקל על שם עצמו ולא הוציא שום דבר מרשות הקדש בזה לכ"ע בעיני הנאה ופיר' מה נהנה] וע"כ דסברו אי מצנה לה"נ מעל

מ"מ על הנאתו דקסבר דעשה מצנה א"כ אף אם מצנה לאו לה"נ ג"כ מעל במה דפרע
בידיו חובו ומשטרשי ליה: אף הא באמת קשה טובא לדברי הרמב"ם והרע"ב דבשביל
הנאות מצנה לא מעל רק בשביל שהב"ד ראוי למשפון ולא משפנו כמו שנהנה הא
בתו"כ סוף ויקרא מבואר דאף מן הקדש להקדש כגון לקח קניי זבים וקניי זבות וקניי
יולדות ושקל ושקלו והביא חטאתו ונאשמו מן ההקדש כיון שהוציא מעל דברי ר"ש ר"י
אומר עד שיזרוק הדם מנין ת"ל תמעול מעל מ"מ ועיין ש"ס מעילה (דף י"ט) ועי"ש
ברש"י דלר"ש כיון שהביא לעזרה נפטר מאחריותו ויצא ידי חובתו ידי אחריות ומעל
ור"י סובר דלעולם הוא חייב באחריותו עד שיזרוק הדם לכה בעיניו שיזרוק הדם ויצא
ידי אחריותו דכיון שיצא בו ידי חובתו כמו שהוציא לחולין דמי ויקשה הא לא ממשפנין
על חייבי חטאת ול"ה רק פעשה מצנה ומצנה לאו לה"נ וע"כ דמעל במה דפרע חובתו
ומשטרשי לי' וא"כ בשוקל שקלו מן ההקדש נמי ימעול אף בלא הקריבו עדיין מטעם
דפרע חובו ומשטרשי ליה.

וברמב"ם (פ"ו הי"ב) ממעילה לא כתב הטעם דנהנ' שאין ממשפנין רק סתם כשיטרמו
התרומה ויקנה ממנו אפילו בהמה אחת ויזרק דמה ימעול שיהי חלקו באותה הבהמה
שזרק דמה וכן שם (הי"ג) בנתן לחבירו לשוקלו ע"י ושקל ע"י עצמו אם כבר נתרמה
התרומה מעל ולא הזכיר ההנאה דאין ממשפנין אותו.

אולם (פ"ג) הלכו שקלים כתב ושקלו ע"י עצמו כדי שלא ימשפנו אותו. וקשה הא
משטרשי ליה עוד צריף להבין דברי רמב"ם בהלכות מעילה שם (הי"א) כתב בהביא
חטאתו ונאשמו ופסחו מן ההקדש וכן מחוסר פרה דמעל וכולם אין מועלין עד שיזרוק
הדם לפיכך המביא מנחות ונסכים ולחם תודה מן ההקדש אעפ"י שעבר עבירה לא מעל
שאין פאן זריקת דם לכפר עליו וכ"ש הכ"מ שהוא מן התוספתא וקשה אמאי דוקא
בזריקת דם מעל ומה יש הבדל בין זבח למנחה הא מנחת חוטא מכפרת כמו חטאת ומה
טעם לחלק בגיהם: וראיתי בספר טהרת קודש ריש זבחים שכתב דמאחר דהוא מקודש
לקודש אין לחייבו רק משום הנאה ובמנדך הנאה מחבירו קיי"ל דשוקל שקלו ופורע
חובו משום כיון דלא מטי הנאה ליד הנודר לא מקרי הנאה מכ"ש חיוב מעילה היכא
דליכא ש"ר רק איסור הנא' דילפינן מסוטה בכה"ג ל"ח הנאה שיתחייב קרבן מעילה
ולכה בהביא מנחות אף שמכפרת עליו כמנחת חוטא אין זה רק פשוקל שקלו אבל
בזבחים דאיכא זריקת דם מעל כשיזרוק משום דקיי"ל המקיז דם לבהמת קדשים מעל
דחשיב כגופה של בהמה ולאחר שחיתה אין מועלין בו וע"כ דלאחר שחית' זכי ליה
רחמנא לבעל הקרבן את הדם ויצא מידי מעילה לכו פשקנה קרבן ממעות הקדש וזרק
הדם יש פאן ש"ר שיצא מרשות גבוה לרשות הדיוט ויש בו הנאה דאמי לידו עי"ש עוד
בדבריו ולא אדע מה הועיל הא אינו דומה לשוקל את שקלו ופורע חובו דשם אינו עושה
בעצמו אבל כשעושה בעצמו אסור כמבואר מש"ס נדרים הנ"ל א"כ כשפורע מעצמו
חובו בשל הקדש הוי הנאה ממש ומ"ש מנחה ומ"ש זבח מהראוי שימעול מיד.

גם מ"ש דזכי ליה רחמנא לבעל הקרבן את הדם לא מצינו שיהיה הדם לבעלים ואף
דדרשינן דאין מעילה בדמים מדקאמר קרא ונאני נתתי לכם את הדם שלכם יהא לאו
דהוא של בעלים רק שיצא מידי הקדש ולדעת רמב"ם לעולם ליכא מעיל' אף בהוציא

מקודש לחול רק אם נהנה בזה דהוציא וא"כ אף בנריק' דם לא נהנה במה שיצא הדם לחולין וע"כ עיקר הנאה הוא הפפרה או במה דנפטר מחיובו א"כ מ"ש זבח מ"ש מנחה בתרנוניהו נהנה במה דמשתרשי ליה וצ"ע בכ"ז: ונהנה אף במנדר הנאה היכא דמשתרשי ליה אסור מ"מ זה דוקא אם משתרשי ליה אח"כ ג"כ בדבר חדש אבל אבידה דמחזיר לו אף אם נכסי המחזיר אסור על בעל אבידה שרי משום דבשעת חזרתו במצותו עסיק וגם לאחר מצותו ל"ח ליה כמהנה משום דמדעם דנפשיה קא מהד' ליה ומדנפשי' נהנה אבל לימן לצדקה לעני לאחר גמר מצותו היינו לאחר גתינתו מתנה מנייה המנדר פן כתב הרשב"א נדרים (דף ל"ד) ומה"ט נמי מבואר בר"ן וש"ע (סרכ"א ס"ד) דהא דלא ירפא לבהמתו אם הבהמה תמות שרי ליה לרפאותה דהו"ל כמו מחזיר אבידה.

וראיתי בתוס' רבינו הגדול ע"א ו"ל במשניות (פ"ד) דתמה ע"ז דא"ד לאבידה דאינו משביח הנכסים אלא מונע אחרים מליטלו ונהי כמו מברית ארי דלא מקרי מהנהו אבל בחלתה הבהמה במה שמרפא הוא משבחה י"ל דאסור אפילו שעושה מצנה וראיה מפדר"י עכ"ל ולא אדע הא בפרוטה דר"י מיתר ממון מחדש וגם לאחר גמר המצנה מהנהו משא"כ במרפא בהמתו דלאחר גמר המצנה לא משתרשי ליה דמדנפשיה נהנה.

גם הא מבואר בש"ס פתובות (דף ק"ח) דאף אם מברית ארי אסור לגבי מנדר הנאה מ"מ מחזיר לו אבידה משום דמצנה קעביד ובפדר"י הוא משום דנהנה אחר גמר מצנה ואינו מדנפשיה אבל באבידה מדנפשיה נהנה אח"כ וה"נ לגבי רפואות בהמתו נהנה מדנפשיה ועי"ש ברשב"א: סי' י"ז כתב בטוש"ע (סי' רכ"ז) הריני עליה חרם ואתה עלי שניהם אסורין ליהנות זמ"ז כו' ואסורין בדברי שהם בשותפות לבני אותו העיר כמו בהכנ"ס כו' וזה דעת הרמב"ם דהך סיפא דמתניתין דפרק השותפין הוא אף לראב"י וכבר תמהו עליו הרמב"ן והר"ן דהא בש"ס שם קאמר אמר רבה מחלוקת בינינו בדין חלוקה אבל באין בו ד"ח ד"ה מותר אר"י ונהרי בהכ"נ דכשאין בה ד"ח דמי ותנן ושניהם אסורין כמאן אתיא מתניתין אלא אר"י מחלוקת בא"ב ד"ח וא"כ בהכ"נ דא"ב ד"ח ע"כ מתניתין דקתני אסורין רבנן הוא ולא ראב"י וכיון דבא"ב ד"ח קי"ל כראב"י פמבואר (סי' רכ"ו) למה יהיו אסורין והיאך הרמב"ם מזכיר שטרך לבי תרי ועיין בלח"מ (פ"ז) מנדרים דמדחיק א"ע לתרץ ובטו"ז: ולענ"ד יש לומר דהא באמת כל הראשונים האריכו להקשות למה קי"ל כראב"י הא אנו קי"ל בכל דוכתי דבדאורייתא אין ברירה והר"ת מתרץ דקי"ל כראב"י ולא מטעמייהו רק מטעם דויתור מותר במנדר הנאה והר"ן כתב דלא מסתבר לדחות הסתמות דויתור אסור במנדר הנאה ובש"מ פתוב דהא אף דויתור אסור במנדר הנאה ל"ה רק מדרבנן ובדרבנן קי"ל דיש ברירה ובגליון תוס' משניות לרבינו עקיבא איגר ו"ל תמה מה"ט על הר"ן וגם על הר"ת הא בדרבנן יש ברירה.

ולכאורה י"ל דאף דקי"ל בדרבנן י"ב הוא רק מטעם ס' כמ"ש הר"ן גיטין פרק כל הגט דספיקא דרבנן לקולא א"כ נדרים דהני דשיל"מ לא סמכינן על ברירה. אוילם כבר הוכיחו כו"כ אחרונים מפמה דוכתי דבספיקא דדינא לא מחמירין בדרבנן אף בדשילמ"ת ומה"ט אזלינן לקולא בכמה דוכתי בדרבנן ועיין פ"ח או"ח (סי' תצ"ז) ובשא"ר דיני חמץ ובתשובת רבינו עק"א ו"ל ובמ"ש במ"א להקשות מפסק רש"י מס' עירובין (דף ל"ט ע"ב) עכ"פ הדבר מוכרח מפמה מקומות דאזלינן לקולא א"כ שפיר מתרץ הש"מ

קנושית ר"ת ודוחק גדול לומר דהר"ת וכל הגוף פוסקי דהקשו ע"ז למה פסקינו כראב"י
יחלקו על כלל הנז' ויסברו דאף בספי' דדינ' מחמרינו בדרבנן בדשיל"מ [ועמש"ל
ס"ס י'].

ברם כנ' הא דלא ניחא להו לתרץ הכי הוא מטע' אחר דהא כלל גדול בדינו פל היכא
דנולד על גוף אחד ודבר אחד הספק על דאורייתא ועל דרבנן פינו דמחמרינו בשל תורה
מחמרינו ג"כ בדרבנן ועיין מ"ש בזה בהגהותי בדברי חיים (סי' ו') ולעיל דיני שחיטה
ובכמה מקומות.

וא"כ ה"נ אם זה משתמש בזמנו אם באנו לדון לדברים הנוגעים לדאורייתא וכן מה
דנפ"מ לענין קנינים נאמר דלא סמכינן על ברירה לומר דהוברר למפרע שבתוך שלו
משתמש שוב אף דנ"מ רק לענין הויתור שהיא דרבנן ג"כ הנה צריף להחמיר ושל
לסמוך על ברירה פינו דלכל ענינים מחזקינן לספק אם יש ברירה וכל מה שיולד נ"מ
בענין זה הו לענין איסור תורה הו לענין ממוז אמרינו דלא הוברר לכך שפיר קשיא להו
אמאי לענין ויתור יהיה מותר.

ולכך הוכרח הר"ן לחפש דרכו הקודש דברירה זו אינו דומה לשאר ברירות שבש"ס
דחכא עיקרו של דבר מתברר משעה הראשונה ומיעוטו לאחר מכן לפי שאף משעה
הראשונה אין אנו מסופקין שלא ינקה כל אחד מהן בכל גוף חצר זה ואין אנו מסופקין
ג"כ שמה אפילו ירצה פלוני לזכות לא ינקה בה שהרי משעה הראשונה אנו יודעין
שעתיד כל אחד לזכות בכל גוף חצר זה ושינקה בו כל שעה שירצה הלכך פינו שעיקרו
של דבר מתברר מתחלתו ומה שהוא מתברר לאחר מכן שלא נתברר מתחלה אינו אלא
מיעוטו דהיינו הזמן שרצה לזכות בגופו של חצר ונקה בה כל כה"ג יש ברירה עיי"ש
באורו בנעם דבריו.

ולכאורה מאן ימר לנו שיבא זמן ויתברר שהגוף הוא שלו הא יכול להיות שימות ולא
ישמש כלל. אף זה אינו דהא מ"מ יורשין היורשים זכותו יזכו בו וישמשו בזמנם.

א"כ הא תינח בחצר שא"ב דין חלוקה דלזה קיים שימש זה בזמנו וזה בזמנו אבל בהכ"נ
ותיקה וספרים וכדומה דאינו יכול למכור זכותו וגם אם מת נתבטל חלקו וזכותו דאין
בו דין ממון להוריש לבניו אחריו א"כ יכול להיות שלא יבא זמן שיהיה שלו לבדו דומה
ברירה זו לשאר ברירות ואף שידענו שכ"ז שהוא בחיו אם ישתמש בו יהיה שלו מ"מ
אינו ברור לנו אם ינקה וגם הזמן אינו מבין ול"ש לומר בזה שאין המיעוט המסופק
מתחלתו ומתברר לאחר מכן מעכב את הרוב שהיה ברור מתחלתו פינו דגם אינו ברור
מתחלתו ולכך דומה ברירה זו דשימוש דבהכ"נ לשאר ברירות שבש"ס ואמרינו דלא
הוברר למפרע.

וגם דוקא בחצר שא"ב דין חלוקה דיש קנין הגוף לשניהם וזה אי אפשר דאי דמר לאו
דמר כמ"ש הר"ן ולכך מיד זכו שכ"ז שכ"א ישתמש בו יהיה שלו אבל בהכ"נ וכדומה
למה נאמר שע"ד זה נשתתפו שבכ"ז שכ"א ישתמש במקומו יהיה שלו לקנין הגוף הא
סגי דיהיה של שותפות לכל בני העיר ולכך ל"א בזה יש ברירה.

אף לס"ד ד"ש"ס דפליגי רק בתצור שיש בו דין חלוקה וע"כ דראב"י סובר בכ"מ דיש ברירה וסברת הר"ן ל"ש ביש בו דין חלוקה ועי"ש בר"ן דמדחי א"ע לס"ד לכה סובר הרמב"ם וסייעתו דלס"ד סובר ראב"י בכל מקום דיש ברירה ורפנן סברו ביש בו דין חלוקה לא סמכינן על ברירה וכמ"ש הרא"ש שם בפירושו ונפיר הקשה רב יוסף מבהכ"נ.

אבל למסקנא דש"נ דביש בו דין חלוקה כ"ע מודים דאסור ורק באין בו דין חלוקה פליגי שפיר מחזקינן פסברת הר"ן דטעמא דראב"י משום דבזה סגי לן לסמוך על ברירה דאינו דומה לשאר ברירות דבש"ס מטעם דהרוב אימתברר לן ורק המיעוט היינו הזמן וכנ"ל וזה א"ש בתצור השותפין משא"כ בבהכ"נ וכדומה השותפות לבני העיר דבזה דומה הברירה לכל הברירות דש"ס ומטעם שכתבתי: וביש בו דין חלוקה דחל הנדר דעת רמב"ם וש"ע שהוא רק עד שיחלוקו ואח"כ שרי.

והרשב"א אוסר דכיון דקיי"ל א"ב בדאורייתא והוי פלוקח מחבירו ואסור רק במקרו לאחר ובר"ן כ' דטעם הדבר דמותר לאחר שחלקו הוא משום דאנו סהדי דע"מ פן נשתתפו שלא יוכל אחד מהן לאסור על חבירו בענין שתתא נאסרת עליו לאחר חלוקה דא"ה אסור עליה נכסי דידיה ואינו בדין.

וכבר כתבתי בהגהותי בד"ח חיו"ד (סי' כ"א) להוכיח שזה דוקא במה דאסור עליו בנדר שהוא מפת דיבורו שמתפס על ממון זה אסור ע"ח ואין בכחו והוי פהותנה וע"ד זה נשתתפו שלא יהיה בכחו לאסור אבל באם נאסר הדבר ממילא או מפחו או מצד מעשיו יכול לאסור וראיה לזה מהא דמתניתין דע"ז (דף מ"ז) דקתני היה שלו ושל ע"ז נידון כמע"מ ואבניו ועציו מטמאין ופירש רש"י אף חלק הישראל דאין ברירה ובר"ן שם הביא הירושלמי דמה דנידון מחצה ע"מ היינו שחצי הפותל מותר וכו' והנ"מ למפור אבניו שפנגדו אבל בשאינו מפורש הפל אסור דא"ב דאע"ג דהפותל של שני שותפין רשות שניהן שוין בכל צדדי הפותל וכ"א מהם יש לו שותפות אפילו באופן שהן לצד חבירו שותפות זו שרי כו' דמסתמא ע"ד פן נשתתפו שצד שפנגד כ"א יהיה שלו לגמרי ומרנויהו בהכי ניחא להו ישראל כדי שלא יאסר הצד שפנגדו ובני ע"ז נ"ל בהכי שלא ישתחוו אלא לחלקם ע"ש הרי דמצד שותפות יכול לאסור ע"ח חלקו אף אחר חלוקה והר"ן כתב שם דפשוט' דמתניתין משמע כשיטת רש"י וגם הא הירושלמי לא אתי עלה רק מטעם דשם ע"ד פן נשתתפו אבל בשאר ענינים השוין יכול לאסור ורק מצד נדר אנו סהדי דעד"ז נשתתפו דלא יאסור אבל בכל דבר הנאסר מצד בעלים על ממונו אוסר אף חלק חבירו אף לאחר שחלקו ומטעם זה השגתי שם על המקו"ח (סי' תמ"ח) שכתב ליישב קושית השאר בהא דעיסהחציה של עה"נ וחציה של עיר אחרת דאמרינן י"ב ואמאי וע"ז מתרץ עפ"י דברי ר"ן נדרים ולמ"ש לא א"ש: ויש להבין בדברי הר"ן מ"ש משם הירושלמי וסיים שם אבל בשאינו מבורר פולן אסורות דא"ב הא אם נאמר דע"ד פן נשתתפו בהפותל שהצד שפנגד כ"א יהיה שלו לגמרי א"כ כבר היה ניכר מקודם חלק של כ"א מהן ולמה לן לזה דאין ברירה הא אף אם יש ברירה בנתערב אסור בהיתר ליכא למימר ברירה כמ"ש תוס' תמורה (דף ל') רק היכא דלא ניכר מעולם ועיין תה"ד (סי' של"ז) דהוכיח מדברי רש"י דכתב לפי שא"ב דהדין הוא בכותל הלכנה בשותפות

כל אבני הכותל שפצד זה ושפצד זה של שניהם הם בשונה דאל"כ ל"ה למימר משום דא"ב רק פינו דנתערבו ונה א"ש לדעת רש"י אבל למה שפיאר הר"ן דברי הירושלמי דבאמת הצד שפנגד כ"א הוא שלו לגמרי א"כ לא תליא פלל בברייה ובדברי הר"ן מבואר שם ג"כ פריטב"א וכתב דמתניתין אשמועינן דכותל של שותף אעפ"י שהמקום של שניהם מבותר לכ"א חלקו לגבי אבנים אינו מבותר ויד שניהם שנה בו בין לתשמיש בין לכ"ד ואשמועינן הא שניהם נ"ל בברייה דהגוי רוצה שיהא חלקו מבותר לעצמו וכ"כ ישראל וכ"ג דמיירי במפיר דבאינו מפיר ונתערבה הפל אסור דקיי"ל בדאורייתא א"ב וקשה ג"כ דאם פבר הנה מבותר לא תליא פלל בברייה וכנ"ל.

גם יש להבין לדברי רש"י וכן הסכים הר"ן דגם שם הכותל הוא של שניהם הם בשונה א"כ אף אם נאמר ברייה מה מהני הא כ"ז שהפותר הנה עומד הוי יד שניהם שוין והוי פאין בו חלוקה ואז כ"ז שכ"א משמש הוא פשלו לגמרי א"כ פבר נאסר בהמשך הזמן שהפותר עמד והשתחוו בני הע"ז לשלחן.

וכל אכן נאכן הנה אז בשותפות ודברי רש"י גיטין (דף מ"ז) גבי ישראל ועכו"מ שלקחו שדה בשותפות טבל וחולין מעורבין זב"ז דאין לה כל חטה וחטה שאין חציה טבל וחציה חולין א"כ ה"נ כל אבני ועצים שהיה אז ביניהם שותפות בכל חציה וחציה ומה מהני ברייה דעכשיו אחר שפלה וחלקו עצמן להפקיע זכותן של הבני ע"ז למפרע וכיון דאז הנה של שניהם פבר נאסרה.

וצריך לדחוק דמ"מ אם יש ברייה הנותר הפל למפרע מה שהגיע לחלקו של ישראל פשלו הוא ולא נאסר. ולמ"ש בהכרח צריך הר"ן לבא עלה מטעם זה דניחא ליה לכ"א שיהיה הצד שפנגדו שלו.

דאילו מטעם דבלא"ה ע"ד פן נשתתפו שלא יהיה יכול אחד לאסור על חברו פמו בנדרים לא סגי פינו דאין בו דין חלוקה ויד שניהם שוין בהו דאם נאמר דדין פותר זה פמו פותר אחר של שני שותפין דשניהם שוין א"כ לא סגי בברייה ג"כ אף אם נאמר י"ב פבר נאסר דהוי פהשתחוו לשלחן ולעולם י"ל דבאופן אחר לאסור אינו יכול בדבר שיש בו דין חלוקה וכמו שכתב המקו"ח לענין עה"נ וכן לדעת רש"י דנדון דכותל זה הוי פמו בשאר פותר דשותפות ויד שניהם שוין וכ"ז שעומד הוי כא"ב דין חלוקה ול"ש לומר דכ"א פמשמש בזמנו הוא שלו פנ"ל בזה אי לאו מטעם ברייה לאחר שחלקו דהנותר למפרע דאלו אבנים הוי שלו שפיר יכול לאסור כ"א על חברו: ועיין בתוי"ט פמתניתין דכתב ותימא הא טומאת אליל הוא רק מדרבנן בדרבנן קי"ל דיש ברייה כמ"ש הרע"ב מס' דמאי וכ' ואולי משו' חומרת אליל אמרינן א"ב.

ולמ"ש למעלה הא כל הטעם דבדרבנן י"ב הוא משום דספד"ר לקולא וכיון דעיקר הספק נולד על האבנים ועפרן של מי הוא ונ"מ גם לענין איסור הנאה דאי של ע"ז הוא אסור מה"ת ונולד הס' על איסור תורה ובסוגיא מבואר דאף אם ע"ז שנשתברה מאליה מותרת פאן אסורין מה"ת הואיל ובמקומן הו ועיין בירושלמי ופ"מ שם א"כ הדרינן לכללא דהיקא דעל דבר אחד וגוף אחד נולד הספק על איסור תורה ודרבנן אזלינן פתרוניהו לחומרא כמ"ש למעלה וגם פשאנו פאין לדון לגבי פמוז הו פחזקתו של שניהם דלגבי פמוז ג"כ אמרינן א"ב פמבואר בנ"י ב"ק פ' שור שנגח.

א"כ שוב לא נוכל להתיר לענין טומאה מטעם ספק דרבנן: ועיין ש"ע (סי' קמ"ו ס"א) ואפילו אם יש לנכרי שנתפוח בה עמו אין ביטול הגוי מועיל לחלק הישראל ומשמע דלחלק הגוי מהני הביטול וקשה הא קי"ל א"ב.

וראיתי בריטב"א ע"ז (דף נ"ב) שהקשה פן הא קי"ל בדאורייתא א"ב וכ"ש באיסורי ע"ז וכ' והרמב"ן ז"ל תירץ דמייירי בשניה חלקו של גוי מבנרר ביד או ברגל או שהיה של כסף ונחנשת ונחנשת של זה וכסף של זה והרשב"א השיב עליו דא"כ פשיטא דנכרי מבטל חלקו שהרי אין פאן שנתפוח גמור ומאי קמ"ל ועי"ש מה שמיישב פיו דכנלה הוא ע"ז חדא פי אשתמש כל חד וחד אית ליה זכותא בכנלה קמ"ל ובאחרים תרצו והנכון דנ"מ שלאחר ביטול נתן גוי זה חלקו לישראל שיהא החלק ההוא מותר בהנאה לישראל אם חזר ומכרו לגוי עי"ש וצ"ע מסתימת הש"ע בזה ועי"ש בהגה"א משם רבינו שמואל ודבריו צ"ע דאדרבא ע"ז חמור וכבר עמד ע"ד בשעה"מ (פ"ג) מגירושין: סי' ח"י המהרי"ט (ח"א סי' י"ט) הביא משם אביו המבי"ט ז"ל שהיה אומר שכל נדר שהותר ע"י פתח דאדעתא דהכי לא נדר א"צ שום היתר מדאורייתא דהוי כנדר טעות והוכיח פן מלשון המפרשים פ"ד דנדרים שחרטה גרידתא אעפ"י שהוא חרטה דמעיקרא מ"מ הנדר מעיקרא חל שפיר פיון שבאותו שעה היה דעתו לידור וכיון שהוא מתחרט עכשיו אמרה התורה שיתירו לו אבל ע"י פתח כגון שאמר שאפילו באותו שעה אם היה נותן על לבו דבר זה ל"ה נודר א"כ הנדר בטעות הוא אלא שמ"מ צריך התרה מדרבנן פיון שאינו ברור הטעות וגלוי לכל ולכן גבי ד' נדרים לא הצריכו חכמים התרה כלל לפי שהם דברים ידועים לכל שאין בהם ממש.

והוא ז"ל הקש' עליו מהא דתנן המדדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצא עליה נדרי' אינה מקודשת ומשמע דשריא לאנסובי לעלמא ואמאי לא חיישינו דלמא משכחה פתח לנדרה דמה"ת אין עליה נדרים נהרי היא מקודשת דבר תורה דלא אתי נדר דרבנן ומפקע קידושין דאורייתא.

ושמא אדעתא דנדרים דרבנן קאמר דמ"מ אצריכנהו התרת חכם וזילא ביה מלתא אלו דבריו: והנה מ"ש ומשמע דשריא לאנסובי לעלמא תמהני הא היא פלוגתא בירושלמי שם מוכא ברשב"א ור"ן כתובות (דף ע"ד) אית תנא תנא מותרת לינשא בלא גט שלא תקלקל ע"ע ואית ת"ת אסורה לינשא בלא גט שלא תלף אצל חכם ומתיר את נדרה וקידושין חליו למפרע ונמצאו בניה באים לידי ממזרות ופסקו הראשונים דל"ח ע"ז שבנדאי לא תקלקל א"ע כמבואר בש"ס גיטין (דף פ"ג) ובש"ע אה"ע (סי' ל"ט) הביא ויש מי שאומר שחוששין שמא תלף ובח"מ וב"ש שם הקשו מהא דפסקינו בש"ע שם (סי' קמ"ב) בתנאי דשב ואל תעשה אין חוששין שמא תעבור על תנאה דלא תקלקל עצמה [וראיתי בס' אבני מלואים שם שכ' לתרץ לפי דעת הרא"ש נדרים דאם יודע החכם שהנודר מתחרט יכול להתיר אף בלא ידיעת הנודר א"כ חיישינו שמא תתחרט בנדר בביתה והחכם שלא ידע מעניני קידושין יתיר לה שלא בפניה ונמצא הנדר נעקר למפרע עכ"ד ותמהני פיון דהיא אין ברצונה לקלקל את עצמה ממילא הוי התרת חכם חוב לה ואין חבין לאדם שלא בפניו ובכה"ג היכא דאין ברצון הנדר להתיר לו וחוב הוא לו כ"ע מודים דל"מ התרה שלא בפני הנודר בע"כ] ועוד הא מבואר במבי"ט (ח"א סי'

של"א) דְּוֹקָא פְּשִׁידַע ג"כ שְׂרוּצָה הַנּוֹדֵר שְׂיִתְרוּ לוֹ אֶלָּא שְׂלֵא אָמַר לְזֶה הַחֶכֶם שְׂיִתְרִיר לוֹ אִזּוּ יָכוֹל לְהִתְרִיר אֶבֶל בְּלֵא יְדִיעָה ל"מ הַתְּרָה דִּישׁ פְּמָה אֲנָשִׁים שְׂמַתְחָרְטִים וְאִינָם רוּצִים לְהִתְרִיר עִי"ש א"כ לִיפֵא חֲשֵׁשׁ שְׂתַעֲבֹר וְתַתְחַרְט וְתַבְקֵשׁ הַתְּרִי' שְׂלֵא תַקְלָקֵל א"ע וְכ"ז שְׂאִינָה מְבַקֶּשֶׁת הַתְּרָה ל"מ הַתְּרַת חֶכֶם.

אוּלָּם קְוִשְׁתַּת הַמְרִי"ט הִי אַף דַּל"ח ע"ז שְׂתַלְתָּ אֶצֶל הַחֶכֶם דְּוֹדָאֵי לֹא תַקְלָקֵל א"ע מ"מ גְּנִחוּשׁ דְּמַעֲצָמָה מְשַׁכְּחָה פְּתַח לְגַדְרָה וְמַה"ת בְּכַה"ג אִין עָלִיהָ לְמַפְרַע גְּדָרִים וְע"ז מְתַרְץ דַּמ"מ פִּינּוֹן דְּמַדְרַבְּנֵן צְרִיכָה הַתְּרָה הַגִּי פְּעוּבָרְתַּת עַל הַתְּנָאֵי.

אַף קֶשֶׁה הָא הַתּוֹסֵ' הַקְּשׁוֹ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּהָא דְכִשְׂמַתְרִין לְגִזִּיר אַל תִּשְׁתָּה דְחִיב מְלָקוֹת הָא הַגִּי הַתְּרָאוֹת סָפֵק שְׂמָא יִשְׁאַל עַל גְּזִירוֹתוֹ וְתִירְצוּ דְמוֹקְמִינּוּ עַל הַחֲזָקָה שְׂבִנְדָאֵי לֹא יִשְׁאַל.

וְלַדְבָרֵי הַמְבִי"ט יִקְשֶׁה גְּנִחוּשׁ לְשְׂמָא יִמְצָא אַח"כ פְּתַח עַל גְּזִירוֹתוֹ וְיִתְבַטֵּל מִמִּילָא הַגְּדֵר מַה"ת אַף בְּלֵא שְׂאֵלָה וְהַתְּרַת חֶכֶם. וְאִי דָגַם בְּזֶה מוֹקְמִינּוּ עַל הַחֲזָקָה דְלֹא יִמְצָא פְּתַח זֶה אִינּוּ דְוֹקָא שְׂיִלְתָּ לְחֶכֶם וְיִשְׁאַל עַל גְּזִירוֹתוֹ בְּזֶה שְׂיִלְתָּ לְוֹמַר דְּמוֹקְמִינּוּ עַל חֲזָקָתוֹ שְׂלֵא יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה אֶבֶל לְשְׂלֵא יִמְצָא פְּתַח ל"ש לְוֹמַר לְאוֹקְמִי עַל חֲזָקָה שְׂלֵא יִמְצָא פְּתַח.

וְכֵן מְבֹאֵר מְקוֹשְׁתַּת הַמְרִי"ט דְּזֶה ל"ה חֲזָקָה בְּמָה שְׂיָכוֹל לְבֹא בְּמַקְרָה. א"כ לְדַעַת הַמְבִי"ט דַּמַּה"ת ל"צ שְׂאֵלָה וְסָגִי בְּהַפְתַּח בְּלִבְד דְּהַגִּי פְּגֵדֵר טְעוֹת אַמְאֵי לְוֹקָה.

א"ו דְּבִלֵּא הַתְּרַת חֶכֶם לֹא גִיְתֵר הַגְּדֵר: עוֹד יֵשׁ לְהַבִּיא קֶצֶת רְאִיָּה מְהָא דְּמְבֹאֵר ב"ב (דף ק"כ ע"ב) רֵאשִׁי מְטוֹת לְמֵאֵי הַלְכָתָא אָמַר ר"ש לְוֹמַר שְׂיֵשׁ שְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ וְפִי' רֵשַׁב"ם פְּמוֹ שְׂיֵשׁ שְׂאֵלָה בְּגִדִים הַה"ד בְּהַקְדָּשׁוֹת שְׂאֵם שְׂחַט קְדָשִׁים בַּחוּץ וְנִתְחַיֵּי' פְּרַת וְאַח"כ הֵלֵךְ אֶצֶל חֶכֶם לְהִתְרִיר לוֹ הַקְדָּשׁוֹ וְיִמְצָא לוֹ פְּתַח שֶׁל חֲרָטָה וְעַקַר אֵת הַהַקְדָּשׁ מְעִיקְרוֹ וְעַבְדִּיהָ בְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת אֲגֵלָאֵי מְלִתָּא לְמַפְרַע דַּל"ה הַקְדָּשׁ מְעוֹלָם וְפְטוֹר מִפְּרַת וּמִדְּכַתְבֵּי הַרְשָׁב"ם וְיִמְצָא לוֹ פְּתַח שֶׁל חֲרָטָה פְּתַח ר' בְּצִלְאֵל אֲשַׁכְּנִי בְּתַשׁוּבָה (ס' ט"ו) דְּקְדָשִׁי מְזַבַּח וְקְדָשִׁי בַדָּה"ב פִּינּוֹן דְּבִאֲמִירָה בְּעֵלְמָא חֲזִיל עֲלִיָּהּ קְדוּשָׁה וְנִקְנָה לְהַקְדָּשׁ לֹא סָגִי בְּחֲרָטָה דְּמַעֲיָקְר' רַק ע"י פְּתַח גִּיְתֵר דְּמַשְׁנִי לִיהָ הַקְדָּשׁ טְעוֹת ע"ש בְּאַנְרָף וְכֵן הֵעֵלָה בַּס' מַחְנֵה אֲפָרִים דִּינֵי צְדָקָה (ס' ה') מְדַבְּרֵי הַרְמָב"ם וְהַטוֹר דְּבַגְדָרֵי צְדָקָה וְהַקְדָּשׁ אִין לוֹ שְׂאֵלָה בְּחֲרָטָה לְחוּד לְבַטֵּל הַמְצָנָה רַק ע"י פְּתַח רַק ע"י פְּתַח יַע"ש וְאֵם נֶאֱמַר דַּמְד"ת גְּדֵר הַגִּיְתֵר ע"י פְּתַח ל"צ שְׂאֵלָה דְּאֲדַעְתָּא דְּהַכִּי לֹא גִדֵר א"כ רֵאשִׁי מְטוֹת לְמֵאֵי הַלְכָתָא פְּתַבָּה רַחֲמֵנָא לְגַבֵּי שְׁחוּטֵי חוּץ דְּשְׂאֵלָה ע"י חֲרָטָה דְּמַעֲיָקְרָא ל"מ וְע"י פְּתַח מַד"ת ל"ב אַף שְׂאֵלָה.

אַף י"ל לְמַשׁ הַמַּח"א שְׂם לְדוֹן דְּהָא דְּמַהֲנֵי בְּתְרוּמָה שְׂאֵלָה וְאַף שְׂלֵא ע"י פְּתַח רַק בְּחֲרָטָה דְּמַעֲיָקְרָא אַף דְּהַגִּי ג"כ פְּמוֹ גְּדָרֵי הַקְדָּשׁוֹת מ"מ פִּינּוֹן שְׂאִינּוּ רוּצָה לְהַפְקִיעַ הַמְצָנָה לְגַמְרֵי שְׂדַעְתוֹ לְחִזּוֹר וְלְתָרוּם אַח"כ כַּה"ג אִפִּי' בְּחֲרָטָה לְבַד יֵשׁ שְׂאֵלָה יַע"ש א"כ י"ל דְּאַף בְּקְדָשִׁי מְזַבַּח הִיכָא שְׂאֵמַר מְקוֹדֵם הָרִי עָלֵי קְרָבֵן וְאַח"כ הַפְרִישׁ קְרָבֵן לְגִדְרוֹ בְּזֶה מַהֲנֵי שְׂאֵלָה אַף בְּחֲרָטָה לְבַד פִּינּוֹן דְּאִינּוּ רוּצָה לְהַפְקִיעַ הַמְצָנָה לְגַמְרֵי שְׂדַעְתוֹ הוּא לְחִזּוֹר וְלְהַפְרִישׁ א"כ י"ל דְּקָרָא דְּרֵאשִׁי מְטוֹת לְגַבֵּי ש"ח דְּמַהֲנֵי שְׂאֵלָה אִינְרֵי בְּחֲרָטָה דְּמַעֲיָקְר' וְכַה"ג דְּאִינּוּ מְפָקִיעַ לְגַמְרֵי סָגִי בְּחֲרָטָה דְּמַעֲיָקְר' וְכַעֲזֵי שְׂאֵלָה וְעִינּוֹ תְּשׁוּבַת חוּת יְאִיר (סוף ס' קכ"א) שְׂמִסּוּפָק אִם מוֹעִיל שְׂאֵלָה בְּאוֹמַר הָרִי זֹו וְכַמְשֻׁנָּה לְמִלְתָּה (פ"א) מְמַעֲשֶׂה

קרבנות: וי"ל דהא דנדרי הקדש וצדקה אינן נשאלין רק ע"י פתח ולא ע"י חרט' לבד
הוא רק מדרבנן אין נזקקין לו מטעם דכתיב נדרי לד' אשלם ואין נשאל עליהן אלא
מדוחק וכמ"ש הרמב"ם סוף הלכות נדרים והוא רק לכתחלה אבל אם נשאל עליהן
בדיעבד מהני ההתרה.

וראיה לזה דהא מבואר ברדב"ז (ח"ד סי' קל"ד) בראובן שאמר לשמעון העני אתן לך
צדקה פה וכה דאינו יכול לחזור דאמירה לגבוה כמסירה להקדושה וכ' וי"ל ולענן אם
יכול להשאל על נדרו הדבר ברור שאם נשאל והתירו לו שהוא מותר דלא עדיף מכל
קומות והקדשות ונו"ד אבל חכם המתיר לו נדרו חייב נדוי וכ"כ בהקדאי המפרשים
מפני שמפסיד את העניים ומ"מ הנדר הותר עכ"ל.

וקשה לכאורה אם נאמר דאין מתירין לו לכתחלה בנדרי צדקה אמאי אמרינן ביבמות
(דף פ"ז) דקדושת הגוף אף דאין בידו לפדותו נאמן דבידו לאתשולי עלה ועי"ש
ברשב"א דאף דאמרינן בקדושים גר צריף שלשה מי גמר דמנדקו לי מ"מ פאן חשיב
בידו פינו דסגי בג' הדיוטות ואם נאמר דחכם המתיר בר נדוי הוא אף שיניף לומר דהני
בידו במה דינעשה החכם איסור וניהיה בר נדוי ובנדאי נדרי הקדשו' למזבח לא גרע
מצדקה לעניים.

ובמח"א שם ראיתי שהעיר להקשות למ"ש דבחרט' לחוד אין לו שאלה א"כ האף שיניף
לומר דבידו לאיתשולי וכתב פינו דע"כ איירי באומר נשאלתי על הקדשי והותר ונאמן
במיגו דאי בעי מיתשל עכשיו שהולך אצל חכם ואומר אדעתא דהכי לא הקדשתי ומתיר
לו עי"ש.

ואם נאמר כמ"ש הרדב"ז דהחכם המתיר בנדוי הוא הואיל שמפסיד א"כ ליכא מיגו דמי
גמר דיתרצה חכם בזה להתיר לו ואולי הרדב"ז לא קאמר רק כשנשאל ע"י חרטה לבד
אבל כשאומר אדעת' דהכי לא נדרתי והוי כהקדש טעות בזה מודה דנשאל אף לכתחלה'
ושפיר נאמן אולם ממ"ש הרדב"ז שם בס' הנ"ל באם אמר התרתי נדרי שאין פת בב"ד
לכופו ואם ראו שהוא מערים ואומר בפני פלוני והלף לו למדה"י בזה אני רואה לכופו
דאחזקי אינשי ברשיעי שהתירו נדר בזה לא מחזקינן משמע אף כשאומר שהתיר לי
ע"י פתח ג"כ א"נ.

וצריף ע"כ לומר דזה ל"ה רק מדרבנן אבל מדאורייתא מהני שאלה אף לכתחלה' והש"ס
יבמות שם קאי להוכיח דמנ"ל דע"א נאמן באיסורין מדאורייתא א"כ י"ל דמדאורייתא
נשאלין אף ע"י חרט' לבד: ועיין תוספת יו"ט מס' שבועות (פ"ד משנה ח') בהא דאיתא
שם משביע אני עליכם שתעידוני שאמר איש פלוני לימן לי ר' וזו דפטורים וכ' התוי"ט
נאפ' הוא עני אינו חייב לו אלא מטעם נדר ונמצ' שאין עליו חיוב מומן בשום צד שאין
ב"ד יורדין לנכסיו אם אינו רוצה לקיים נדרו אלא שמנדין אותו או מפין אותו עד
שיקיים מוצא שפתינו אולם בש"ף ח"מ (סי' פ"ז ס"ק נ"א) מבואר משם הראשונים
דמשביעין שבועת היסות ע"ז מבואר דהני פפירת מומן בכה"ג.

אולם י"ל פִּינּוֹן דַּעכ"פּ יְכוּל לְשֹׂאֵל עָלָיו לָא הָוּי לְעַנְנֵי שְׁבוּעוֹת עֵדוֹת כְּכַפִּירַת מְמוֹן וְלֹא גִרַע מִפְּנֵי מְמוֹן שֶׁל קִנְס דְּאִינְם חֵיבִיבִין וּלְמ"ש דְּנִדְרֵי צְדָקָה אֵין נִשְׁאַלִין הִיָּה מְקוּם לֹא מֵר דְּחֵיבִין בְּכַה"ג.

אָךְ אִם נֶאֱמַר דַּע"י פְּתַח מְהֵי וְנִשְׁאַלִין א"ש דַּא"ח בְּקִרְבֵּן שְׁבוּעָה בְּכַה"ג אָבָל אִם נֶאֱמַר דְּגַם ע"י פְּתַח אֵין נִשְׁאַלִין אָף אִם ל"ה רַק דְּרַבְּנָן מ"מ הָוּי כְּפִירַת מְמוֹן כְּמִבְּנֵי אָר שֶׁם פְּרַק שְׁבוּעוֹת הַעֲדוֹת דְּבְכַה"ג הָוּי כְּפִירַת מְמוֹן: וּי"ל עוֹד לְמָה שְׁהַעֲרוֹתִי בְּמ"א לְמָה לֹא הוֹכִיחַ הַש"ס מִזֶּה גּוֹפֵה מִמָּה דְּמְהֵי שְׁאַלָה בְּהַקְדָּשׁ דַּע"א נֶאֱמַן בְּאִסּוּרֵין דַּא"כ אִמְאֵי נֶאֱמַן דִּישׁ לֹא חֲרָטָה דְּמַעֲיָקָר' דִּזְה ל"ה כ"כ בִּידוֹ דְּהָא צָרִיךְ שְׁיִתְחַרֵּט בְּעֵיקָר הַנִּדְרָה כְּמִבְּנֵי אָר בַּש"ע(סר"ח ס"ז) וְא"ל כ"ל מ"ה הַתְּרָה וּי"ל דְּבִנְדְרֵי הַקְדָּשׁ פִּינּוֹן דַּל"מ בְּחֲרָטָה רַק ע"י פְּתַח וְזֶה וְדַאי אֵינוֹ בִּידוֹ רַק דְּנֶאֱמַן מִטַּעַם מַה לֹא לְשַׁקֵּר כַּמ"ש הַמַּח"א וּכְשָׁבָא אֶל הַחֲכָם לְהַתִּיר לֹא ע"י פְּתַח נֶאֱמַן דְּאִינוֹ אוֹמֵר נֶגְדַּת הַחֲזָקָה פִּינּוֹן דְּלְדַבְּרֵי לֹא אִתְחַזַּק כְּלָל אִסּוּר דְּהָוּי נִדְרָה טְעוֹת וְדוּמָה לְמ"ש מְהַר"מ הַמּוֹבָא בַּש"ש (ש"ו ק"ד) דַּע"כ א"נ ע"א בְּאַתְחַזַּק רַק הִיכָא לְדַבְּרֵי עַד הִיָּה ע"ע בְּחֲזָקַת אִסּוּר וְע"כ בְּנִדְרָה אָף דְּחֲכָם עוֹקֵר נִדְרָה מַעֲיָקָרוֹ וְאִינוֹ מַעֲיָד נֶגְדַּת חֲזָקַת אִסּוּר רַק מַעוֹלָם ל"ה בְּחֲזָקַת אִסּוּר מ"מ פִּינּוֹן דְּגַם לְדַבְּרֵי קוֹדֵם דְּאַתְשֵׁל מֵאַרְנִי עָלֶיהָ הָא א"נ לְהוֹצִיא מִחֲזָקָתוֹ וְאַמְרֵינוּ דְּלֹא אִיתְשֵׁל וְעַדִּין הוּא בְּחֲזָקָתוֹ אוֹלָם אִם מְדַאֲרֵימָא אֵינוֹ צָרִיךְ שְׁאַלָה כְּלָל דַּע"י פְּתַח הָוּי נִדְרָה טְעוֹת מִמֵּילָא נֶאֱמַן עַל הַפְּתַח דְּאִינוֹ אוֹמֵר נֶגְדַּת חֲזָקָה דְּלְדַבְּרֵי לֹא אִתְחַזַּק כְּלָל רַק מְדַרְבְּנָן צָרִיךְ שְׁאַלָה וּי"ל דְּנֶגְדַּת חֲזָקָה בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן נֶאֱמַן וְשִׁפְיָר קֶאֱמַר בַּש"ס פִּינּוֹן דְּבִידוֹ נֶאֱמַן מִטַּעַם מִגּוֹ וְכַמ"ש מַח"א וְעַל עֲצָם הַפְּתַח נֶאֱמַן מַד"ת דַּל"צ כְּלָל הַתְּרָה ל"ה נֶגְדַּת חֲזָקָה וּמְדַרְבְּנָן י"ל דְּנֶאֱמַן אָף נֶגְדַּת חֲזָקָה וְע"י ש"ש שֶׁם דַּכ' כֵּן בְּאוֹמֵר יְדַעְנָן דְּאַתְשֵׁל מֵאַרְנִי א"נ פִּינּוֹן דַּעכ"פּ גַּם לְדַבְּרֵי עַד קוֹדֵם דְּאַתְשֵׁל מֵאַרְנִי עַלִּי הִי אִסּוּר שׁוּב א"נ לְהוֹצִיא דְּבַר מִחֲזָקָתוֹ.

וּלְפִי"ז הִי נְרָא' בָּאִם ע"א מַעֲיָד שְׁעֵשָׂה הַפְּרָה בַּעֲוִיָּה"כ בְּזֶה עַא"נ פִּינּוֹן דְּלְדַבְּרֵי לֹא אִתְחַזַּק כְּלָל הָאִסּוּר מַעוֹלָם וּבְכַה"ג נֶאֱמַן וְדוּמָה לְדַבְּרֵי מְהַר"מ הַנִּז' בְּתִשׁוּבָתוֹ בְּהַגְמָ"ר וּבַהַג"מ וְעַיִן מְהַרִּי"ט (ח"א ס"א פ"ט) דַּכ' בְּפִשְׁיִת בְּזֶה דַּע"א א"נ פִּינּוֹן דְּאַתְחַזַּק אִסּוּרָא בְּנִדְרָה ע"י ש"ש וְאִמְאֵי הָא לְדַבְּרֵי הָעֵד לֹא אִתְחַזַּק מַעוֹלָם וְאוּלַי דוּקָא שֶׁם בְּנִדְרוֹן דְּשְׁלִיחַ שְׁטַעָה נֶאֱמַר לִי דְּגַלִּי דַּעֲתִיקָה מִקְוֵם דְּהוּא רוּצָה לְקַדְשָׁה בְּעַד הַמְשַׁלַּח וְתִיבָה כְּשִׁטְעָה נֶאֱמַר לִי צוּעַק שְׁטַעָה בְּכַה"ג לֹא אִתְחַזַּק מַעוֹלָם אָף זְמַן מוּעֵט לְאִסּוּר מִשֵּׁא"כ הִיכָא דַּעכ"פּ נִתְחַזַּק לְפִנְיָנוּ לְאִסּוּר זְמַן מוּעֵט אָף דְּהָעֵד מַעֲיָד שְׁלֵא אִתְחַזַּק מַעוֹלָם א"נ וְדַלָּא כְּדַבְּרֵי הַש"ש וְעַיִן תְּשׁוּבַת רַבִּינוּ עֲקִיבָא ו"ל (ס"א קכ"ה) וְאִכ"מ: וְרַאִיתִי בְּתִשׁוּבַת רַבִּינוּ עֲקִיבָא אִיגְר ו"ל (ס"א קי"ד) שְׁהִבִּיא רְאִיָּה דַּאָף בְּנִדְרֵי הַקְדָּשׁוֹת מְהֵי שְׁאַלָה אָף ע"י חֲרָטָה דְּמַעֲיָקָרָא בְּלִבְד מִמָּה דְּהַקְשׁוֹ תוֹסְפוֹת פְּסָחִים (דָּף מ"ו) בְּמָה דְּמַמְעֻטִּין מְלֵא יְרֵאָה לָהּ אָבָל אִתָּה רוּאָה שֶׁל גְּבוּהָ אִמְאֵי נִימָא ג"כ הוּאִיל וְאִי בְּעֵי אִתְשֵׁיל.

וּמָה הַקְשׁוֹ דְּלִמָּא רַק לְגַבִּי חֲלָה דְּלֵאוּ מְדִין הַקְדָּשׁ טְעוֹת אֲתִינּוּ עָלֶיהָ רַק כְּדִי הַתְּרַתְּ נִדְרָה וּמְהֵי חֲרָטָה וְזֶה בִּידוֹ לְכַף אֲמְרֵינוּ הוּאִיל מִשֵּׁא"כ בְּהַקְדָּשׁ דְּצָרִיךְ פְּתַח וְזֶה לֹא בִּידוֹ כְּלָל לְכַף ל"א בִּיָּה הוּאִיל א"ו דַּאִין לְחַלֵּק בֵּין הַתְּרַתְּ נִדְרָה לְהַקְדָּשׁ.

וְלַעֲנֵי"ד הָא וְדַאי ל"ה קוֹנְשִׁית תּוֹס' דְּלֵא מְשַׁכַּחַת אֲוֹפֵן שְׁלֵא יְהִיָּה מְמַעֻטִּין הַקְדָּשׁ מְלַעֲבֹר ב"י דְּוְדַאי יֵשׁ אֲוֹפֵן כְּשִׁהָיָה לֹא פְּקוּדוֹן מִיַּד אַחֲרִים וְהַקְדִּישׁוּ דַּאָף אִם נֶאֱמַר דַּמ"מ שְׁיִיךְ

הואיל אי מתשלי בעלים ושוב יהיה של ישראל תבירו ובכה"ג עובר פדעת הב"ח והגרא"ו באו"ח (סי' תמ"ג) מ"מ משפחת פשמתו הבעלים שהקדישו דבכה"ג ל"מ תו שאלה משום אדם ואיך טרף קרא למעט דאין זה שת"י עובר רק קושנית תוס' הי' היכא דבאמת הוא ביד בעלים הכי נמי דיעברו על ב"י פיון דיכול לאיתשולי והיינו באופן שאמר הרי עלי להקדיש ואח"כ הפריש זה לגדרו ובכה"ג מהני שאלה אף ע"י חרטה בלבד כמ"ש המח"א הג"ל.

אולם ממה שתירצו תוס' דבבא ליד גזבר ל"מ שאלה ולא תירצו בפשיטות דמשפחת באופן של"מ שאלה רק ע"י פתח ובכה"ג ל"ש הואיל משמע דעיקר קושנית תוס' הי' על המיעוט מן הקרא וע"ז תירצו דמשפחת בבא ליד הגזבר ומשמע דע"י חרטה נמי מהני שאלה.

אף למה שצדדתי לומר דמדאורייתא מהני שאלה אף ע"י חרטה בלבד א"ש דקושנית תוס' הי' על הדרש מדאורייתא מן הקרא. אולם מדברי תשובת ר"ב אשכנזי הג"ל שהביא מרשב"ם ב"ב הג"ל משמע דסובר דאף מדאורייתא ל"מ שאלה ע"י חרטה בהקדש: ועוד י"ל אם מתחרט על מה שאמר בלשון נדר בזה מהני שאלה אף בחרטה לבד ורק אם רוצה לשאול על עצם ההקדש ושללא יתן כלל בזה ל"מ שאלה רק מצד דוחק כמ"ש הרמב"ם וילדעת הטור רק ע"י פתח ולא בחרטה אבל אם רוצה לקיים הנדר ולתת להקדש רק שמתחרט במה שאמר בלשון נדר ואינו רוצה בנדרו בזה מהני שאלה פיון דליכא פסידא להקדש ולצדקה והיינו ע"ד שמצינו בנוסח התרת נדרים ואין אני מתחרט רק על מה שאמרתי בלשון נדר הרי דיכול לעקור הלשון נדר אף דאינו מתחרט על גוף הנדר. ולפי"ז אף בהקדש אם רוצה לתת השני של החפץ להקדש יכול לשאול על מה שהקדיש דבר זה ושפיר קשי' להו לתוס' נימא בהקדש הואיל אי בעי מיתשל עלה היינו שיתשיל על מה שנדר בלשון זה והשוני' יתן להקדש וע"ז תירצו תוס' דבאתי ליד גזבר ל"מ שאלה והואיל אי בעי פרק נמי ל"א דבזה קונה אותו רק אם מהני שאלה אף דמחוסר ממון מ"מ פיון דבידו לאיתשולי ולעקור שם הקדש על דבר זה למפרע הוו בעלים לענין חמץ.

אולם ראיתי במח"א הלכות נדרים (סי' י"ו) דכ' בנדר להתענות כמה ימים ואחר שהתענה מקצתם מתחרט דל"מ אם אומר שמתחרט על מה שקבל אותם בלשון נדר והביא ראיה מדברי ר"ן נדרים (דף כ"ב) בהא דר' ספרא שלא היה רוצה להתיר בחרטה שהי"ל כעין נדר של מצוה כגון שנדר להתענות זמן ידוע ואם היה מתחרט על עיקר הנדר יאבד שכר תעניתו שהתענה הרי דלא מהני חרטה עד שיאמר שהוא תוהה על ראשונות ול"ה רוצה באותו ענין שנדר עי"ש עוד ואינו מוכרח די"ל דרב ספרא היה רוצה שישאר לו תעניתו בקבלת תענית וענין תשובת חזת יאיר (סוף סי' כ"ט) ובס' פנים יפות עה"ת פ' מטות מבעל הפלאה שכתב בפשיטות בבבאור הכ' כי ידור נדר לד' היינו אף נדר לדבר מצוה לא יחל דבריו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו אולם בתנאי ככל היצא מפיו יעשה דנדרי הקדש אין נשאלין כף על לשון נדר אבל צריף לעשות.

וראיתי בספר קה"י מהרי"ט אלגזי דכתב בטעמא דרמב"ם דסובר בהקדש תוכד"ד לאו דקיבור דמי דהוא משום דאין נשאלין אלא מדוחק ולמ"ש היה יכול לחזור מלשון נדר:

אף ברמב"ן מלחמות ד' סוף ב"ב מבואר דלא כש"מ ומח"א רק דאף בהקדשות מהני שאלה ע"י חרטה בלבד דז"ל שם על הא דאמר ר"ה שכ"מ שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי דנאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש פתב והוא שהקדישן נמי ע"ד רבים שאם הקדיש סתם אפי' אדם עושה קנוניא על הקדש ואפילו ברי' נאמן במגו דאי בעי מתשיל אפוליה הקדש דקיי"ל יש שאלה בהקדש בין בפתח בין בחרטה עכ"ל מבואר דאף בחרטה לחוד יש שאלה ותמהני על אדונינו מאור הגולה רע"א ז"ל שפקפק בדברי ש"מ וחתר להביא ראיה מדברי תוס' פסחים ה"ל ולא הביא שפך מבואר להדיא בדברי רמב"ן וגם שיטת התוס' במס' עירכין (דף פ"ג) מבואר להדיא לכאורה דמהני שאלה אף בחרטה בלבד מדכ' דקנוניא דשבועה דבר שהוא קל עביד ולא ישאל על הקדשו אבל גבי גירשה פי האי לגרש את אשתו כדי להחזירה לא עביד פיון דמצי שאיל על הקדשו ע"ש וקשה דלמא באמת אין לו פתח בנדרו ואינו רוצה למעול מעל בהקדש ומבקש לו תחבולה לגרש את אשתו דעושה בהיתר אבל שילף לחכם להשאיל על נדרו אינו יכול דאין לו פתח בשלמא בהא דר"ה בשכ"מ שהקדיש כל נכסיו בזה שפיר פתבו תוס' דאם נימא דמשקר במה שאמר מנה לפלוני בידי יכול לשקר ולהשאיל על נדרו ולומר שיש לו פתח על נדרו לכך פתבו תוס' דקנוניא דשבועה שהוא דבר קל עביד אבל במקרה את אשתו יקשה דניחוש שאין ברצונו למעל בהקדשו ולהשאיל א"י דאין לו פתח לכך עושה תחבולה להנות בהיתר מן ההקדש א"ו דאף בחרטה בלבד נמי יכול לשאול על הקדשו.

וא"ל דלמא באמת אינו מתחרט על ההקדש וא"כ אינו רשאי לשאול על נדרו דכשאינו מתחרט באמת לא חל ההתרה לכך עושה תחבולה לגרש אשתו ולא שבק התיירא ואכל איסורא. ז"א דע"כ פיון שנוולד לו סיבה אשר רוצה ליקח ההקדש בנדאי מתחרט מעיקרא ועיין רמ"א (יו"ד סי' שכ"ג) ובגקנודות הפספף שם דמקרא מתחרט מעיקרא מפת הנולד.

אבל זאת הנה לר"י לחוש דלמא אין לו פתח ול"מ השאלה והוא אינו רוצה להנות מן ההקדש רק בהיתר ומה מהני מה דבידו לאתשולי א"ו דדעת תוס' דלעולם יכול לשאול על ההקדש אף בחרטה בלבד וכמ"ש הרמב"ן ב"ב: וכן מוכח מדברי תוס' זבחים (דף ק"ג ד"ה הא) דאף בהקדש פותחין בחרטה לבד עי"ש וכן מוכח דעת רשב"א בת"א (סי' רצ"ה) וכן מדעת הר"ן נדרים (דף כ"ב) ה"ל שכ' הא דלא פתח בחרטה שאותו נדר הנה דבר מצנה כגון שנודר להתענות עי"ש ובתוס' שם ולמה לא פתב שהנה צדקה לעניים ולא סגי בחרטה אלא בפתח א"ו דס"ל דאין לחלק נדי בחרטה.

ועיין ר"ן נדרים (דף נ"ט) בתרומה אי בעי מתשיל ע"י פתח או חרטה פשאר נדרים. אולם בהרב המאירי שם מבואר דלא בלבד בהקדש לא סגי בחרטה רק גם בתרומה דכתב דלכך תרום ל"ה דשילמ"ת שפאה בתורת חיוב ואין הטעות מצוי בה אעפ"י שיש שאלה ע"י פתח מ"מ אינו מצוי בה כל כך שפאה קרוי' מצדו דשיל"מ ואין לומר שתהא ניתרת בחרטה לבד ששאלת הקדש ותרומה אינו אלא מצד טעות עכ"ל.

וכ"כ המהרי"ט בחידושו לקידושין (דף ל"ח). ודבריהם הם נגד דברי הראשונים ה"ל ובתרומה כ"ע מודים פיון דאינו מפקיע המצנה לגמרי דצריך שיפריש ממ"א מתירין אף בחרטה בלבד וכמ"ש המח"א ה"ל וכן מוכח ממה דאמרין בחלה הואיל אי בעי מתשיל

עליה ועינין תשובת מנחם עזריה (סי' ס"ב) דחלה ממון בעלים הוא דאי בעי יתיב לכו
בתו פהו אמרינו אי בעי מיתשל אף לב"ש דסובר הקדש טעות הוי הקדש ול"מ שאלה
דשאני הקדש דבי גזא דרממנא כל אימת דלא מתשיל עליה עיי"ש וקצת י"ל דמתנות
כהנה אף דהוי קודש תליא במחלוקת הר"ן ותוס' חולין (דף קל"א) במזיק מתנות כהנה
אם חייב לשלם בדיני שמים דלדעת תוס' דחייב עכ"פ לשלם בד"ש ע"כ דכבר זכו בהו
הפנהים רק רשות וטוה"נ לבעלים לברר לאיזה פהו שיתפצו א"כ לא שייך לומר שהוא
בי גזא דרממנא אף דהו קודש מ"מ הש"י פבר נתנו לכהני וממון פהו הוא.

אולם שיטת הר"ן שם דאף לציד"ש פטור מלשלם דאין זה ממון פהו רק מצנה רמנא על
הבעלים לתתן לכהו וכינו דנפקע המצנה ליכא חייב עליו א"כ בי גזא דרממנא הוא כ"ז
דלא זכי בהו הפהו ודומה להקדש.

ומ"מ י"ל כינו דבהכרח צריך שיבא ליד פהו ואז הוי ממונו אף דשייך בהו אמירה לגבוה
כמסירה להדיוט בחלה ותרומ' היינו לחול עליהן קדושת חלה ותרומה ומ"מ ל"ש בהו
לומר בי גזא דרממנא ושייך בהו שאלה אף לב"ש וממילא מהני השאלה אף ע"י חרטה
בלבד וכמו שהוכחנו ודברי המאירי צ"ע: ובהיותי בזה ראיתי בפ"ד חו"מ (סי' רנ"ה
סק"ו) שכתב לפרש דברי הרמב"ן הנ"ל דלכאורה קשה הא אף עד"ר יש לו הפרה לדבר
מצנה ופריעת בע"ח מצנה היא וכתב לפרש דאי לאו דנאמן ל"ה לו הפרה דכינו שפבר
הקדיש והנכסים הם בחזקת ההקדש אינו נאמן לומר שחייב לאחרים ויש מצנה בהתרתו
דדלמא אינו חייב לאחרים ואין מצנה בהתרתו ואין לו הפרה והוא עושה קנוניא על
הקדש הלכך צריך לטעמא דנאמן דחזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש והעלה
דלפי"ז באמת היכא דהקדיש עד"ר ורצה בהתרה באמרו שחייב לאחרים מתירין לו
משום חזקה דא"א עושה קנוניא על ההקדש עיי"ש באנרף ולפי זה בכריא בכה"ג א"נ
יש לעיין בזה למה א"נ מטעם דע"א נאמן באיסורין היכא דלא אתחזק.

וכינו דמעיד שחייב לחבירו וממילא יש מצנה בהתרתו למה לא יהיה נאמן ע"ז שיש
מצנה בהתרתו כמו בכל שאלה בהקדש נזדר דנאמן על חרטתו דמעיקרא. ואף לגבי
אחרינא נאמן כמו דמשמ' מש"ס יבמות (דף פ"ח) דרצה הש"ס להוכיח דע"א"נ באיסורין
אף היכא דאתחזק איסור' מידי דהוה אטבל הקדש וקונמות וקאמר בש"ס אי קדושת
הגוף אי דידיה משום דבידו לאתשולי עליה והיינו משום זה נאמן אף לאחרינא שיהיה
רשאי להנות.

וע"כ דנאמן על חרטתו דמעיקרא. א"כ אמאי לא יהיה נאמן ג"כ לומר דהתרה הוא ע"ד
מצנה.

ובאמת הא דלא הוכיח הש"ס מזה גופא מדנאמן על חרטה חזינן דע"א"נ באיסורין אף
דאתחזק איסור' וכבר עמדתי ע"ז לעיל ובמ"א צ"ל דזה חשיב ג"כ כבידו אבל מ"מ לענין
זה דהוי לדבר מצנה דבזה לבד אינו עוקר ההקדש רק דיגרום שיהי' לו התרה אמאי לא
יהיה נאמן.

ובפרט לדעת רוב הפוסקים הא דגדר עד"ר אין לו התרה רק לדבר מצוה הוא רק מדרבנן
ובדרבנן כבר פרשו האחרונים לומר דע"א נאמן באיסורין אף באסתחוק וכבר פתבתי
בפרט הזה בהגהותי לד"ח ולעי' בדיני שחיטה (סי' ט"ו) ואכ"מ.

ועיין קצוה"ח שם (ס"ק ג) שכתב על הא דכ' תוס' עירוכין שם דהא דר"ה צריף לחזק'
דא"א עושה קנוניא משום דדיבורא קיל ליה טפי משאלה אף דמבואר ביבמות דנאמן
מטעם בידו היינו שם נאמן מטעם דע"א נאמן באיסורין היכא דבידו אבל בבריא
שהקדיש ואמר מנה לפלוני בדי ל"מ בידו דלא יקום ע"א באיש אף היכא דהוא בידו
רק היכא דאית ליה מגזו ממש עי"ש ונה"א"ש היכא דרוצה שיגבה מן ההקדש ע"ז א"נ
דהוי פמעיד להוציא ממון.

אבל לענין שיהיה נאמן שחייב לו בזה פיון דנאמן מצד הודאות בע"ד פמאה עדים דמי
מדוע לא יהיה נאמן אף לענין זה שיהיה חשיב ההתרה לדבר מצוה. וכו' מבואר להדיא
בפירוש המשניות לרמב"ם מס' בכורות (דף מ"ה) בהא דמבואר שם בכהן הנושא נשים
בעבירה נזיר כו' וז"ל וע"מ שידור עד"ר שאין לו הפרה אלא לדבר מצוה ואין אנו
חוששין שילך אצל חכם ויאמר לו גדר נדרתי עד"ר אבל דבר מצוה בא לידי ואני רוצה
להתיר הגדר מחמתו לפי שהחכם יאמר לו על איזה דבר נדרת לפי שעיקר בדינו שצריף
לפרוט את הגדר עכ"ל.

[ומה שקש' דאם צריף לפרוט את הגדר מבואר בסוגיא דגיטין (דף ל"ה) דל"ב עד"ר
כבר עמדו ע"ז עיין מג"א (סי' קכ"ח) ועמ"ש בזה התו"ג שם ויבואר לפנינו א"ה] עכ"פ
מבואר ברמב"ם להדיא דאם אומר דבר מצוה בא לידי נאמן ול"צ ראיה ע"ז וסובר ע"כ
פדעת ר' אביגדור דבדיעב' מהני ההתרה.

וא"כ פיון שנאמן לומר שדבר מצוה נזדמן לו הדרא הקושיא לדוכתא למה ליה לר"ה
לומר דחזקה א"א עושה קנוניא על ההקדש הא בלא"ה נאמן שההתרה הוא ע"ד מצוה
ואף בבריא הנה מן הדין שיהיה נאמן שההתרה הוא ע"ד מצוה ואכ"מ בזה ויבואר א"ה
במקומו: סי' י"ט קי"ל צריף לפרט את הגדר כמבואר בש"ע יו"ד (סי' רכ"ח) וע"ש
בטו"ז ובש"ף שם שהחכם א"צ לשאול רק אם לא פרט הגדר והסיקה לא חל ההתרה
עי"ש ומבואר בב"י שם משם תשובת רשב"א דהוי רק מדרבנן וכאשר מבואר מש"ס
גיטין (דף ל"ה ע"ב) ויש לחקור אם לא פרט הגדר ונשאל עליו והתיר לו החכם ואח"כ
עבר על הגדר אם עבר על כל חל מדאורייתא או פיון דמדאורייתא חל ההתרה רק
מדרבנן אמרו שלא יחול ההתרה א"כ לא עבר מדאורייתא על כל חל.

ונראה דמ"מ עובר מדאורייתא פיון דחכז"ל תקנו שצריף לפרט הגדר וכשאנו מפרט
לא יהיה חל ההתרה ממילא החכם המתיר לא התיר לו רק על מה שנשאל וכיון שלא
פרט הפל הוי הנשאל וההתרה בטעות דהחכם לא התיר לו רק באם הנשאל יודע שנשאל
ולא השאיר לו דבר שלא פרט אבל באם לא פרט הפל ונשאר דבר מה שלא פרט ע"ד
זה לא התיר לו החכם וכיון דתקנות חז"ל הי' שפרט ובאם לא פרט לא יהיה חל ההתרה
אף בדיעבד החכם המתיר מתיר אותו ע"ד תקנות חז"ל וכשלא פרט הפל הוי ההתרה
בטעות וראיה לזה מהא דפריף הש"ס גיטין שם כי לא ניסת ניהוש דלמא אזל' לגבי חכם
ויתיר לה ומשני צריף לפרט הגדר ואם נאמר כשלא פרט הגדר נפקע הגדר עכ"פ

מדאורייתא ולא נשאר רק איסור בל יחל מדרבנן איך תוכל האשה לגבות מיתומים ע"י הגדר שלא נהניתה מפתובתה פינון שלעולם בינה לשאל על הגדר ולא יהיה נשאר אלא איסור בל יחל מדרבנן וקיל לה איסור בל יחל מדרבנן משבועה א"ו פינון דתנו"ל אמרו צריף לפרט את הגדר שלא פרט הגדר נשאר הגדר בתקפו וכשעובר על הגדר קאי מדאורייתא בכל יחל: וכן נראה ג"כ בהא דמבואר בש"ע שם ברמ"א (סעיף ט"ו) דכשגדר שלא לשחוק דל"מ ההתרה אף בדיעבד דגדר על איסור ליתא בשאלה אם עבר החכם והתיר לו קאי הגדר באיסור בל יחל מדאורייתא פינון דאין בכח החכם להתיר גדר של איסור אף שהוא רק איסור דרבנן מ"מ פינון שהתורה לא נתנה פח לחכם להתיר גדר של איסור וכיון דהוא איסור אף שהוא רק איסור דרבנן מ"מ לא חל ההתרה וכמו שפיתבו הפוסקים פמה פעמים בכה"ג וגם י"ל דאף אם אין צריף לפרט הגדר מ"מ באם מתיר גדר של איסור אף שאינו רק איסור דרבנן מ"מ הוי חרטה בטעות ועיין ש"ף שם ס"ק (כ"ו) שכל להקשות על דיעה זו דל"מ התרה בגדר של איסור מהא דפריף הש"ס גיטין שם על מתניתין דהנוש' נשים בעבירה ונחוש דלמא אזיל לגבי חכם ושרי הא לא יועיל מידי בהתרתו פינון דידוע האמת שהוא לדבר איסור ואפילו בדיעבד אינו מותר וכתב לתרץ דגודר היינו בתנאי ממני מזונות אם לא יגרשנה וכיון שאין הגדר על איסור ממש בזה לכ"ע מותר בדיעבד והתפלאו עליו האחרוני' דמ"מ מנ"ל לש"ס למפרף דלמא גודר הוי כפשוטו דאוסר עצמו עליהו.

וכ' בתשובת רבינו עק"א ז"ל (סי' ס"ה) דהנה פוסקים ס"ל דגדר אינו חל על דבר איסור ואי דגודר לאוסר בכלל עם דברים המותרים מ"מ כשהחכם מתיר אח"כ חל ההיתר על דברים המותרים ממילא פקע הגדר מן דברים האיסורים או מטעם דגדר שהותר מקצתו הותר כולו או מטעם פינון דחכם עוקר גדר מעיקרא ל"ה למפרע כולל.

וכתב אף די"ל דאוסר עליו תשמיש דכל נשים פסולות ויש בכלל זה חלוצה דאוסרה לו מדברי סופרים והוי כולל ובהא אף דל"ה רק איסור דרבנן מ"מ אינו מותר כמו בגודר שלא ישחוק.

מ"מ י"ל מדאורייתא חל ההיתר על החלוצה וממילא פקע האיסור גם מגרושה אלא פינון דחכז"ל אסרו חלוצה לא חל ההתרה מדבריהם ופקע האיסור גדר דאורייתא וקיימא עליו איסור גדר דרבנן וחשדינו ליה שלא יחוש לכה דאיסור דרבנן קיל ליה עכ"ד מבואר דסובר בגודר שלא ישחוק להסוברים דל"מ ההתרה הואיל שהיה ע"ד איסור מ"מ מדאורייתא פקע הגדר ולא נשאר רק איסור גדר דרבנן ולענ"ד הדבר צריף תלמוד דכמו דמתרץ הש"ס דאם צריף לפרט הגדר דשפיר מהני מה שגודר אף דמ"מ מדאורייתא א"צ לפרט ולא נשאר רק איסור גדר דרבנן וע"כ צריף לומר או דמ"מ פינון דכל מה שחשדינו ליה שהיה גודר אף דבאמת החשוד על הדבר אינו נאמן אף בשבוע' כמבוא' בש"ע יו"ד (סי' קי"ט) וא"כ מה מוסרף במה שגודר וע"כ צריף לומר דל"ה רק לסייג פינון דעניות יצרו תקפו וכמ"ש הח"צ (סי' ל"א) וכיון שאינו אלא לסיג מהני ג"כ אף אם יש לו התרה מדאורייתא מ"מ פינון דמדרבנן אין לו התרה א"כ אף אם א"צ לפרט הגדר מ"מ פינון דמדרבנן ל"מ ההתרה הוי שפיר סייג.

וביותר י"ל דהוי כפשוטן דאוסר עצמן עליו ואף דנדרים אינם חלין על דבר איסור מ"מ הוא רק דאין לוקין אבל איסור ע"כ יש ואולי אף מד"ת פמו בנשבע לקנים המצנה אף להסוברים דאף ממלקות אימעט משום דאינו בלאו והן מודים דאיסורא מיהא איפא בעובר על השבועה דאל"כ איך אמר דוד נשבעתי ואקימה ומבוא' בש"ס נדרים דנשבעין לקנים המצנה כדי לזרזי נפשיה ומאי זירוז יש בשבועה פינו דלא נתוסף איסור א"ו דאיסור יש ועיין קצוה"ח (סי' ע"ג סק"ה) א"כ לעולם י"ל דנודר ואוסר עצמן עליו ומהני שיתנסף איסור למען יהי סיג וקדרא קושית הש"ס לדונקתא.

ברם לענ"ד נראה דאם צריך לפרט הנדר נשאר איסור דאורייתא פשאינו מפרט דהחכם המתיר מתיר רק ע"ד תקנות חכז"ל וכיון שהם אמרו שיהיה צריך לפרט הנדר הוי התרטה בטעות ורק על תנאי זה מתיר החכם וכמו שהוכחתי למעלה וכן נמי להנהיג פוסקים הסוברים דנדר על דבר איסור לית ליה התרה אמרינו ג"כ דהוי תרטה בטעות ועד"ז לא התיר החכם.

וגם אף אם התיר בפירוש מ"מ פינו דהוא לדבר איסור ל"מ ההתרה או מטעם דלא נתנה התורה פח לאחרים למיחל דבריו במקום איסור או מטעם דל"ה תרטה דמעיקרא. [ובאמת יש להבין להסוברים דמהני התרה אף על נדר ע"ד איסור היינו במקום דשייך תרטה דמעיקרא על גוף הנדר דאף דהיה ע"ד איסור מ"מ לא היה מוכרח לקבל עליו בנדר אבל בנידון דכהן הנוש' נשים בעבירה פינו דתקנות חז"ל היה פשוטה לעבוד צריך לקבל עליו בנדר מנשים פסולות א"כ איך נאמן על תרטתו ולומר שיש לו תרטה דמעיקרא הא אין אדם משים עצמו רשע ולומר שמתחרט על מה שעשה עפ"י תקנות חכז"ל.

אף י"ל מ"מ שפיר הקשה הש"ס פינו שהוא יודע בעצמו שיש לו תרטה דמעיקרא הותר הנדר אצלו א"כ מה מועיל הנדר באם יתחרט וירצה לעבור האיסור ילך לחכם ויתיר לו וכיון שיודע בעצמו שמתחרט נעקר הנדר] וכיון שעכ"פ הוא על דבר איסור אף שאינו רק איסור דרבנן מ"מ לא חל ההתרה.

וא"כ הדרא הקושית לדונקתא מנ"ל להש"ף דהנדר הוא ע"ד אחר דלמא הנדר הוא שלא ישא נשים פסולות וכל בכולל פינו שחל על חליצה וע"ז ל"מ ההתרה פינו שהוא ע"ד איסור: ולכאורה י"ל דהיה הוכחה להש"ף דע"כ הנדר הוא על ד"א ולא שידור הנאה ממש מן הנשים הפסולות מפח קושית הגאון מליסא בח"צ הנ"ל על הרשב"א דסובר דהחשוד על אותו דבר א"נ בשבוע' משום דהוי מושבע ועומד מה"ס והוי כחשוד לאותו דבר אף לשבוע' א"כ מה מהני מה שידור הנאה לכהן הנכרח לומר דהדרת הנאה הוא על דבר אחר אם יקח נשים פסולות? היה אסור במיני מזונות וא"כ הוי לדבר אחר ואף דעבר על מה שמושב ועומד מהר סיני שלא יקח נשי פסולות מ"מ אינו חשוד שיעבור על גדרו בדבר אחר ועיין טו"ז יו"ד (סי' ב' ס"ק ו') ובנקה"כ שם ובת"ש שם וי"ל דבכה"ג החשוד נאמן פינו דאינו נשבע על אותו דבר.

ויקצת י"ל דיש הוכחה לזה דלמה קתני במשנה נודר ועובד למה לא ישבע הא שבועה חמור מנדר א"כ ישבע שלא יעבור מלקח נשים פסולות אם נאמר דהשבועה הוא רק

לזרזי נפשיה א"ו דשבועה ל"מ דהני לאותו דבר שחשדינו ליה לכה צריה שיהיה נודר על דבר אחר.

אולם מ"מ זה דוחק די"ל דמ"מ ע"כ הרשב"א לא אתי מטעם זה לבד דלא יהי נאמן מטעם דמושבא ועומד מהר סיני דהא הרשב"א פתב דינו אף בחשוד על איסורי דרבנן דא"נ בשבועה מטעם זה דהני חשוד לאותו דבר לעבור על שבועה שפבר מושבא ועומד מה"ס וקשה הא הרשב"א הוא משיטת הסוברים בנשבע לעבור על איסורי דרבנן דחל כמבואר בתשובה (סי' ס"ד) והיינו אף דמוקי איסורי דרבנן על לאו דלא תסור מ"מ פיון שגוף האיסור אינו מפורש בתורה ל"ה ע"ז מושבא ועומד מה"ס כמבואר בפוסקים ועמל"מ (פ"ד) מהל' מלנה א"כ פיון דל"ה מושבא ועומד מה"ס אמאי ל"מ שבועה.

ואף לדעת הרמב"ם בש"ע (סי' רל"ט) בנשבע לעבור על איסור דרבנן לא חלה השבועה ועי"ש בפ"ה מ"מ פבר מבואר במל"מ שם משם הרמב"ם בתשובה דהיינו שאסור לעבור בקום ועשה על האיסור דרבנן אף דשבועה חלה עליו מ"מ העמידו דבריהם אף במקום שבועה שלא יעבור כמו שהעמידו דבריהם במקום פרת וכיון דשבועה חלה ע"ז ע"כ דלאו מושבא ועומד מה"ס הוא על איסורי דרבנן וכבר פתב בס' מגילת אסתר פיון דאיסורי דרבנן לא נאמרו בבירור בסיני ל"ה עליהם מושבא ועומד מה"ס וא"כ פשעובר על איסור דרבנן לא חשוד לעבור על שבועה ולמה לא יהיה נאמן בשבועה אף להחשוד על אותו איסור דרבנן.

ועיין ש"ף (סי' קי"ט ס"ק כ"ב) שהוסיף לומר דרבנן עשו סיניג לתורה וע"כ צריה לומר דהרשב"א לאו מטעם מושבא ועומד אתי עלה וצ"ע: סי' ד' היכא דנדר לטובת חבירו דאין מתירין אלא בפניו דעת התוס' ור"ן נדרים (ס"ו) דלדבר מצנה מתירין אף בלא דעת חבירו ולכה התירו הסנהדרין לצדקיהו לפי שהיה מתבטל ממלאכת שמים ע"י צערו של"ה יכול לגלות והובא דיעה זו ברמ"א יו"ד (סי' רכ"ח ס"כ) ובש"ף שם (ס"ק נ"ד) הביא דעת הריב"ש שהקשה על סברא זו ממה שאמר הקב"ה למשה לילה למצרים ואין לה מצנה גדולה מזו ואעפ"כ הוצרך לשאול רשות מיתרו והש"ף מתרץ למ"ש המהרי"ק והרמ"א שם דהא דאף בנדר עד"ר מתירין לדבר מצנה ל"ח לדבר מצנה אלא היכא שא"א לעשות המצנה כ"א בהתרת השבועה אבל כל שאפשר לקיים בלא ביטול מצנה לא וא"כ במשה הקב"ה היה יכול לגאול את ישראל מבלי שיצטרף משה לשוב למצרים. ואינו מוכן הא עכ"פ פיון שרצון הקב"ה היה לצות לו לילה למצרים מ"מ למשה בלתי באפשרות לקיים המצנה כ"א בהתרת השבועה. וגם מבואר במדרשים שאמר הקב"ה למשה אם אין אתה גואל אותם אין אחר גואל אותם.

גם נראה דנדאי צדקיהו היה יכול להסיר צערו ולבטל ממנו צער הנה שלא יבטל אותו ממלאכת שמים והיה מתקיים המצנה אף בלא התרת השבועה ואולי י"ל בשביל זה נענשו הוא והם ועי"ש בטו"ז: והנה המעיין בדברי הריב"ש (סי' קפ"ו) יראה דאף בנדר הנותר ע"י פתח מ"מ אין מתירין שלא מדעת חבירו היכא שהוא לטובת חבירו דהביא שם ראיות התוס' דלדבר מצנה מתירין מהא דמבוא' גיטין (דף מ"ו) דסובר ר"י נדר שיצדעו בו רבים לאו בר הפכה הוא ממה דלא הרגו ישראל לגבעונים הא שם היה לטובת חבירו א"ו דלדבר מצנה יש התרה אם לא מטעם דנדר שיצדעו בו רבים היה וכתב

הריב"ש לדחות פניו דאמרו מארץ רחוקה באנו ורמו את ישראל היו יכולין להתיר השבוע' שלא מרצונם פניו שהם עשו שלא פהוגו עי"ש ולמה לא פתב הריב"ש לחלק דשם היה פתח המוכח א"ו כשהיה לתועלת וטובת חבירו בכל ענין לא היה מהני ההתרה אף לד"מ.

וראיתי במחנה אפרים הלכות שבועו' (סי' ב') שכתב שאף הריב"ש יודה היכא שיש פתח גדול לנדרו ולומר אדעתא דהכי לא נשבועתי דהוי פועין נדרי טעות עי"ש ותמהני הא לפנינו מבואר בריב"ש דבשום ענין לא מתירין אף לד"מ.

ומה שהביא המח"א ראיה מספר חזו התנופה המובא ב"י (סי' רכ"ז) שכתב מי שנשא אשה שאינה בת בנים ונשבע לה שלא לישא אשה אחרת עליה אין יכולין להתיר לו שבועתו שלא מדעתה כדי לקיים מצות פ"ו מאחר שקבר ידע בה בעת שנשבע שפסקה מלדת ולא חש בעת ההוא למצות פ"ו ופירושו דבריו דסובר דאם היה נותר ע"י פתח דאז הוי כנדר טעות מתירין לו שלא מדעת חבירו עי"ש ותמהני הא פירושו דבריו מבוארין כמ"ש בתשוב' מהר"א ששון המובא שם במח"א דסובר פדעת תו' דלדבר מצוה מתירין אף שלא מדעתו רק כשידע אין מתירין משום דאז לא יכול לומ' אדעת' דהכי לא נשבועתי והמח"א הקשה עליו הרי בנדרו של צדקהו מי היה לו פתח של חרטה לנדרו שיוכל לומר אדעתא דהכי לא נשבועתי או נתחרט מעיקרא הא נדאי לא וכמ"ש הרשב"א בתשובה דרק ע"י חרטה דהשתא התירו לו ובהכי סגי וא"כ גם בזה שידע בה אמאי פתב דאין מתירין ע"י חרטה דהשתא אלו דבריו ולענ"ד דא"ד לנדר של צדקהו אף דל"ה פתח מ"מ הדבר מצוה נזמן לו רק אח"כ ול"ה השבועה ע"ד מצוה רק שלא לגלות ואח"כ ציער א"ע עי"ז ונתבטל ממלאכת שמים לכו הוי מתירין לו שלא מדעתו אבל היכא דכבר היה יודע מן המצוה ואעפ"כ נדר לטובת חבירו בכה"ג סובר החזו התנופה דאין מתירין פניו שפכר ידע מן המצוה ואעפ"כ נדר.

ולכאורה יש להביא ראיה דאף היכא דידע מן הדבר מצוה ואעפ"כ נדר לטובת חבירו מהני לדבר מצוה התרה שלא מדעת חבירו מהא דמבואר במס' מכות (דף י"ז) דלא משכחת באונס שגירש בטלו ולא בטלו דאף בנדר עד"ר מ"מ לדבר מצוה מהני התרה.

ולמה לא משכחת שנשא אשה ונשבע שלא ישא אחרת עליה ובכה"ג אין מתירין הואיל שהיא לטובת אשתו ולתועלת' א"ו דאף בכה"ג מהני ההתרה לדבר מצוה. והי' מוכיח בזה מה שמסתפק מההרא"ש שם היכא דהי' לטובת חבירו וגם עד"ר אם בכה"ג מהני ההתרה וע"ש דהניח בצ"ע והי' מוכיח לכאורה מש"ס הנ"ל דגם בכה"ג מתירין בלצורף מצוה: אולם אינו ראיה דהא דעת פמה פוסקים דאף לדבר מצוה אין מתירין היכא דהי' לתועלת חבירו ויקשה מש"ס הנ"ל.

וע"כ צריך לומר או דשם גרע פניו כשלא מתירין לו יעבר על הל"ת דלא יוכל לשלחה והיכא דיעבור על עבירה י"ל דלכ"ע מתירין וכעין זה פתב הפני יהושע בתשובה חלק (אה"ע סי' י"ב) לדון דאף לדעת הריב"ש דסובר דבנדר עד"ר היכא דרבים מוחין בו אין מתירין אותו אף לדבר מצוה מ"מ היכא דעושה עביר' אם אין מתירין לו מודה הריב"ש דמתירין לו אף אם הרבים מוחין בו וכ"כ בתשובת מהר"ש לביית הלוי בפשיטו' והפני יהושע הביא ראיה מש"ס דאל"כ איכא לאשכוחי שיגרשנה וידור ע"ד בני אדם

התפצים בגירושיה פגון צרות שלה ואי אפשר להתיר בלא דעתם א"ו דבטלה דעתם
בכה"ג פיון דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי עיי"ש.

אולם לענ"ד אינו ראוי פלל מש"ס הנ"ל דאף אם נאמר באם הרבים מוחידל"מ התרה
מ"מ נלענ"ד דמודה הריב"ש באם מתים האלה שמחו אח"כ מהני התרה דהא פתב הב"י
לדיו דמתחתן לא יהני פיון שהוא לצורך מצנה הוא ע"ד פופין אותו עד שיאמר רוצה
אני והריב"ש סובר דמ"מ פיון שמוחה בפועל הוי שלא לרצונו אבל באם מתו ששוב אין
נ"מ להם הדרינו לסברת הב"י דמתירין אף שלא לרצונם במה שמחו בתיקו א"כ שוב
ל"ש לומר שיתייב מלקו' בביטלו בידים במה שגירשה ונדר הנאה דלשמ' ימות חיישינו
ואז יהי בידו לקיים העשה גם הא בידו לגרש הצרות ואז שוב ממילא לא ימחו כי מה
איכפת להו.

וכשהי' לטובת חבירו ג"כ פשוט לא איכפת לחבירו מהני ההת' אף שלא לדעתו כמוכן
וא"כ אינו ראוי משם פלל ונפיר נוכל לומר דהיכא שידע בשעת השבועה שהוא לבטל
המצנה עיי"ז מ"מ פשהיה לטובת ותועלת חבירו בזה לכ"ע ל"מ ההתרה ואף היכא שהוא
לצורך מצנה מתירין אף היכא דחבירו מוחה לכ"ע ורא' מצדקהו דנדאי לנ"נ לא הי'
איכפת לי' במה שהוא דבר מצנה ואעפ"כ סברו הנה פוסקים דמתירין מ"מ זה דוקא
היכא דנודמו אח"כ הצורך מצנה כמו בנידון דמשה וצדקהו אבל היכא דבשעת הנדר
ידע מהצורך מצנה ואעפ"כ נדר לטובת חבירו י"ל דל"מ בלא דעת חבירו וצ"ע בזה:
והנה הסוברים דאף בלטובתו והנאותו של חבירו דמהני ההתרה בדיעבד כמבואר בר"ן
נדרים שם וברשב"א גיטין (דף ל"ה) הביאו ראוי ממה דפריה הש"ס שם וליחוש דלמא
אזלה לגבי חכם ושרי לה ואי דייעבד נמי ל"מ ההת' ליכא חשש דשם הי' לטובת יתומים
והרשב"א והראב"ד כתבו דשם שוב ליכא תועלת ליתומים במה שאסורה בפירות פיון
שאינה מחזירה הפתוק' ובמהרי"ט בתשובה ביאר ראיות הר"ת דמ"מ יש תועלת
ליתומים דאם לא יהי' הנדר מותר תחזון ליתומי' עכ"פ מבואר דאם מתירין מותר בדיעבד
אף היכא שהוא תועלת ממון.

וקשה לי על הרדב"ז שכתב (בח"א סי' שכ"ז) דדוקא הנאות פבוד וקלון כמעשה
גבוכדנצר או פעין יתרו עם משה אבל היכא דאיכא דררא דממונא לכ"ע אינו מותר דאין
אומרים לאדם תפסיד את שלה כדי שיזכ' חבירו עיי"ש ולכאורה מראיית ר"ת דדיעבד
מהני התר' מש"ס דגיטין הנ"ל משמע דאף היכא דיש דררא דממונא ג"כ מהני בדיעבד
ההתרה.

סי' כ"א במ"ל (פ"ו) מהל' שבועות הביא דברי תשובת רשב"א דנדר עד"ר ועבר כפר
דיכולין להתירו דהוי לד"מ שיפקע ממנו האיסור ובת"ג (דף ל"ה) פתב לתרץ בזה
קושית תוספות גיטין שם דמה פריה הש"ס דלמא אזלה לגבי חכם דלמא מדרינו לה
עד"ר וכ' דהא באלמנה קפדינו דוקא על נדר שעומדת באיסור כל ימי' א"כ חשדינו לה
על פעם אחת שתעבור ושוב יכולין להתירה עיי"ש.

ותמהני עליו למ"ש הוא בעצמו שם בדעת התוס' בא"ד דהקשו דידידנא על הפקר ותאכל
לא לתר והקשו הראשונים הא קיי"ל אכלה פולה נשאלין עלי' וכתב הוא לתרץ דתוס'
סברו כמ"ש בתשובת המינוחסת דבאלמנה ל"ש חרטה דמעיקרא רק הואיל דתכלית הנדר

נתלה בדבר אחר סגי ליה בחרט' דהשתא ובכה"ג אין הנדר נעקר מעיקרא ולא לתמן האיסור מה שפבר אכלה ע"ש וכ"כ השעה"מ הלכות נדרים [וסותר דברי עצמו שכתב לתרץ למה דקיי"ל צריף לפרט הנדר איף פרט צדקיהו הנדר לפני הסנהדרין וכתב פיון דמתירין לו אח"כ נעקר למפרע ולא עבר על הנדר ולדברי הרמב"ן במינוחסת גם נדר צדקיהו לא נותר ע"י חרט' דמעיקרא רק ע"י חרטה דהשתא א"כ לא נעקר למפרע] א"כ שפיר הקש' תוספת דלמא מדרין ל"ה עד"ר ואף שתעבד פלגא אמת על הנדר מ"מ עד פאן לא כתב הרשב"א דמתירין לה רק היכא דנותר ע"י חרטה דמעיקרא בכה"ג הוי לדבר מצוה פדי שיתעקר הנדר למפרע ולא יתעבד עבירה אבל בנדר אלמנה פיון דאף אחר ההתרה לא יתעקר הנדר מעיקר' ואיסור' דעבדה עבדה שוב לדבר מצוה: עוד כתב שם בתו"ג לתרץ גונשית הש"ף (סי' רכ"ח) ע"ד הסוכרים דבנדר עד"ר בדיעבד מהני ההתרה א"כ מאי משני הש"ס בהא דכהן הנושא נשים בעבירה דמדרין ע"ד רבים הא יש לחוש שלא יגלה להחכם שנדר עד"ר ויהני ההתרה בדיעבד וכתב לתרץ דנוקא היכא דנותר ע"י חרטה דמעיקרא דחכם עוקר גם הדיבור שהי' עד"ר בזה דאין מתירין רק בשביל שרבים זכו בכבודו בזה מהני בדיעבד אבל בנדר דנושא נשים למ"ש הרשב"א דנותר ע"י חרטה דהשתא כ"ע מודים דאף בדיעבד ל"מ ההתרה פיון דלאו נדר טעות הוא ע"ש ותמהני איזה ראה ברשב"א דנדר דכהן הנושא נשים בעבירה לא שייך חרט' דמעיקרא דלמ' באמת יתחרט אח"כ לגמרי ע"כ לא כתב הרשב"א במינוחסת רק גבי נדר אלמנה פיון שאינה מחזירה הפתובה וכן נדר יתרו וצדקיהו אבל בנושא נשים בעבירה פיון דחיישינו שיצרו יתקפו וצריף סיגי נחוש נמי שיתחרט מעיקרא על מה שנדר ומה שעבד הוא עבר ואין.

ברם בגונשית הש"ף נראה בפשיטות פיון דלכתחילה אין מתירין לו נדר שהוא עד"ר א"כ ע"כ לא כתב ה"ר אביגדור דבדיעבד מהני ההתרה רק היכא דגילה בפני החכם המתיר דנדר עד"ר והחכם הי' מתיר לו בדיעבד מהני אבל היכא דלא גילה דעתו בפני החכם שנדר עד"ר בכה"ג הוי חרט' בטעות שאלו הי' החכם יודע שע"ד רבים נדר ל"ה מתיר לו ועיין תוס' ב"מ (דקט"ו) בכה"ג אי עבד ל"מ לגבי זכי דהוי בטעות פן בזה י"ל א"כ ל"ק גונשית הש"ף דאם לא יפרש להחכם שהנדר הי' עד"ר לא יועיל ההתרה ובזכרוני שפנון לזה ג"כ הגאון המנוח מ' נחום ז"ל שהי' אבד"ק נאשעלצק: עוד פתוב שם בתו"ג עפ"י הנחה הנ"ל דאף בנדר דכהן ל"ה רק חרט' דהשתא להקשות מה בכך שצריף לפרט הנדר פיון שא"צ לפרט הסיב' רק לשון הנדר וכשיבא לחכם להתיר צריף שיגיד הלשון שהב"ד הדירו ירגיש החכם א"כ יש לחוש שיעש' מקודם הנדר בעצמו ויאסור על עצמו הנשים פסולות בלשון שלא ירגיש החכם שהי' עד"ר איסור וא"כ לא יחול נדר של הב"ד עליו ואח"כ ישאל לחכם על נדר הראשון ולא יחול הנדר השני פיון דאינו נעקר ע"י חרט' דמעיקרא לא נעקר למפרע וכתב עפ"ז לתרץ דברי הרמב"ם דלקה אף לדין צריף שידור עד"ר דאז אף שיתיר לו נדר הראשון פבר חל עליו נדר הב"ד עד"ר דלא גרע מכולל ע"ש.

ומלבד מ"ש דבזה שייך חרט' דמעיקרא בלא"ה לא ידעתי מאי ק"ל דאף דכן מבואר בש"ף (סרל"ח סקכ"ו) משם מהר"מ מינץ דבהפרת בעל דמיגז גיז אם נשאל על הראשונה בהפרת בעל אין השני' חלה היינו דוקא היכא דהשבועה השני' הי' כמו

הראשון' פגון נשבע' שלא תאכל פֶּכֶר זֶה וְאַחֲכַי נִשְׁבַּעַת שְׁנִית כְּמוֹ הַשְּׂבֻעָה הָרִאשׁוֹנָה אֲבָל הֵיכָא דְנִשְׁבַּע בְּפִירוּשׁ שְׁיַחֲוֵל הַשְּׂבֻעָה אוֹ הַנְּדָר אַחַר שְׁיִפְקַע הָרִאשׁוֹנָה בְּכַה"ג חָל.

וכ"כ בתוס' רע"א סוף מ' נְדָרִים לְתַרְזֵן קְנוֹשֵׁית תּוֹס' שֶׁם בְּהֵךְ דְּנִטּוּלָה אֲנִי מִן הַיְהוּדִים דְּדָאף דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר מ"מ כְּשֶׁאֲמַר 'נְטוּל' אֲנִי מִן הַיְהוּדִים עַל אַחַר הַגְּיּוּרִישׁין חָל וְכוּ נְמִי בְּזָה.

וְאִף לְמָה שֶׁהוֹכִיחַ בַּס' שְׁעָה"מ מִקְנוֹשֵׁי תּוֹס' הַנָּ"ל כְּדַעַת הַמַּר"מ מִיַּנְיָן הֵינּוּ דְמִשְׁמַע דְּנִטּוּל' אֲנִי מִן הַיְהוּדִים אֲמַרָה עַל לְעוֹלָם מְעַכְשָׁיו וְהוּי כְּנִדָר שֶׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ הוֹתֵר כְּלוֹ אֲבָל בְּכַה"ג שְׁנִדָר עַל פֶּכֶר שְׁלֵא יֹאכַל וְאַחֲכַי אֲמַר בְּפִירוּשׁ קוֹנָם כְּפֶר זֶה עָלֵי אַחַר שְׁאֲשָׂאֵל עַל הָרִאשׁוֹנָה וְדָאִי מְהֵנִי א"כ ל"ק דְּהַב"ד יְדִירוּ בְּכַה"ג אִם לֹא נָדַר מִקְנָדָם יַחַל מִהֲשָׂמָא וְאִם נָדַר כְּפֶר קוֹנָם לְכוּן יַחֲוֵל הַנְּדָר כְּשֶׁשְׂאֵל עַל הָרִאשׁוֹן וְשׁוּב לִיכָא חֲשֵׁשׁ כְּלָל.

הֵן אָמַת שְׂרָאִיתִי בְּסִפְרָ שְׁמַחַת יו"ט מִן מַהֲרִי"ט אֶלְגָּזִי (ס' ה') שְׁיִצָּא לְדוּן בְּדָבָר חֲדָשׁ בְּנִדְרֵי אִיסוּר דְּדוּמָה לְהַקְדֵּשׁ לְדַעַת הַרְשָׁבָ"א דְּסוֹבֵר בְּאוֹמַר שׁוּר זֶה עוֹלָה לְאַחַר ל' יוֹם דִּיכּוֹל לְחַזֵּר קוֹנָם ל' יוֹם כֵּן נְמִי בְּאוֹמַר קוֹנָם כְּפֶר זֶה עָלֵי לְאַחַר ל' יוֹם כֵּינּוּ דְּאִיסוּר חֲפָצָא הוּא וְעֵיקַר הָאִיסוּר לֹא חָל עַל הַנְּדָר כ"א עַל הַחֲפֵץ יְכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ קוֹנָם חֲלוּת הַנְּדָר יַעו"ש א"כ שׁוּב י"ל דְּנִיחּוּשׁ שְׁיִדוּר מִקְנָדָם שְׁיִדִירוּ אוֹתוֹ הַב"ד וְאִף שְׁיִדִירוּ אוֹתוֹ הַב"ד שְׁיַחֲוֵל אַחֲרֵי שְׁיִשְׂאֵל עַל הַנְּדָר הָרִאשׁוֹן מ"מ בְּזָה כ"ז שְׁלֵא חָל יְכוֹל לְחַזֵּר.

אִף הָאֶלְגָּזִי בְּעַצְמוֹ הַקְשָׁה ע"ז א"כ בְּהָא דְקִי"ל אִין מַתִּירִין הַנְּדָר עַד שְׁיַחֲוֵל וְאִם נֶאֱמַר דִּיכּוֹל לְחַזֵּר לְמָה לִי לְהַתֵּר יַחֲזוּר מִמָּה שְׁנִדָר וְכַתְּבַת דְּלְדַעַת הַרְמַב"ם דְּהַמְקַדֵּשׁ דְּבָר שְׁלַב"ע חֲזִיב לְקַיָּים דְּבוּרוֹ מִשׁוּם כְּכָל הַיִּצָּא מִפִּיו יַעֲשֶׂה א"כ א"י לְחַזֵּר מִקְנָדָם מִשׁוּם כְּכָל הַיִּצָּא מִפִּיו יַעֲשֶׂה.

אִף הַקְשָׁה א"כ אִיף שְׁיִיף לֹאִין מַתִּירִין הַנְּדָר עַד שְׁיַחֲוֵל הָא מְעַכְשָׁיו כְּפֶר חָל עָלֵיו הַחֲזִיב לְקַיָּים נְדָרוֹ מִשׁוּם כְּכָל הַיִּצָּא מִפִּיו יַעֲשֶׂה נְהִי דְּגוּף הַנְּדָר לֹא חָל עַדִּינּוּ בְּגוּף הַחֲפֵץ מ"מ הָרִי עָלֵיו בְּנִדָר לְקַיָּימוֹ וְא"י לְחַזֵּר אִטּוּ מִי שְׁאֲמַר הָרִי עָלֵי בְּנִדָר לְהַקְדִּישׁ דְּבָר זֶה אִינוּ יְכוֹל לְשָׂאוֹל עַל נְדָרוֹ ע"ש שְׁלֵא הָעֵלָה דְּבָר בְּרוּר בְּזָה: וְלַע"ז הַנָּה כְּפֶר הַבִּיא הַמַּח"א הַלְכוֹת נְדָרִים (ס' י"ב) דַּעַת הָרוֹצֶה לֹאִין כֵּן שֶׁהַנְּדָר נְזִירוֹת בְּתַנָּאִי אִם אַעֲשֶׂה דְכ"ז שְׁלֵא חָל הַנְּזִירוֹת יְכוֹל לְחַזֵּר כְּמוֹ בְּמִקְדָּשׁ אֵת אֲשֶׁה לְאַחַר ל' יוֹם וְהַשִּׁיג עַל זֶה מִמָּה דְּמִבְּנָאָר בְּרִאשׁוֹ נְדָרִים (דָּף כ"ט) גְּבִי הָאוֹמַר שׁוּר זֶה הַקְדֵּשׁ לְאַחַר לְמַד יוֹם דָּא"י לְחַזֵּר דְּחֲזִיב לְקַיָּים דְּבוּרוֹ מִשׁוּם מוֹצָא שְׁפָתֶיהָ תִּשְׁמָר וְאִף לְדַעַת הַרְשָׁבָ"א הֵינּוּ בְּאוֹמַר שׁוּר זֶה יֵהִי הַקְדֵּשׁ לְאַחַר ל' שְׁלֵא חֲזִיב א"ע בְּלִשׁוֹן נְדָר אֲבָל כְּשֶׁמְקַבֵּל בְּלִשׁוֹן נְדָר שׁוּב א"י לְחַזֵּר וְהַבִּיא ג"כ רֵאִי מַש"ס דְּנְדָרִים (דָּף צ) בְּהָא דָּאִין מַתִּירִין הַנְּדָר עַד שְׁיַחֲוֵל וְכוּ מַש"ס דְּנְזִיר (דָּף י"ד) יַעו"ש.

וְכוּ מְצָאִתִּי בְּרִדְכָ"ז ח"ב בְּלִשׁוֹנוֹת הַרְמַב"ם סוּף פ"ב מִהַלְכוֹת שְׂבֻעוֹת שְׁפָתַי שְׁטָעוֹת הוּא בְּיָדָם לֹאִין דִּיכּוֹל לְחַזֵּר מִהֵךְ דָּאִין מַתִּירִין אֵת הַנְּדָר עַד שְׁיַחֲוֵל יַע"ש: וּמ"ש הָאֶלְגָּזִי דָּא"כ אִיף שְׁיִיף לֹאִין מַתִּירִין עַד שְׁיַחֲוֵל כֵּינּוּ שְׁכָבָר חָל עָלֵיו הַחֲזִיב לְקַיָּים הַנְּדָר.

לֹא קָשָׁה כְּלָל לְמֵאִי דְּמִבְּנָאָ' בַּש"ס נְדָרִים שֶׁם הַטַּעַם בְּשָׂאֵלָה דָּאִין חֲכָם מַתִּיר כְּלוּם אִא"כ חָל הַנְּדָר דְּכַתִּיב לֹא יַחַל דְּבָרוֹ עִי"ש בְּר"ן וּבְרֵא"ש שֶׁם מִבְּנָאָר שְׁנִינָאֵר לֹא יַחַל דְּבָרוֹ

וסמיה ליה פכל הינצא מפיו יעשה אחר שחל הנדר ובא לידי עשיה אז אמרינן הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין עכ"ל.

הנה מבואר לפנינו הטעם דכ"ז שלא שייך שיעשה הנדר ושיעבור על פל יחל אף אחרים אינם מוחלין. א"כ אף שפבר חל עליו לקיים מוצא שפתייה תשמור וכן פכל הינצא מפיו יעשה היינו פשיבא לידי מעשה אבל כ"ז שלא שייך לעשות בפנעל ול"ש בי' לא יחל אין אחרים מוחלין לו.

ומדוקדק מאד לשון הש"ס שם אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר פלום ולשון פלום הוא מיותר לכאורה ולהנ"ל א"ש דהי' מקום לומר דהחייב של מוצא שפתייה תשמור יהי' ביד החכם להתיר ואז אם חוזר אח"כ יהי' קמ"ל דכ"ז שלא שייך לגבי הנדר לא יחל לא חל ההתרה פלל ונשאר בחיובו וכשיבא לכלל חלות הנדר אז יכול להתיר ואינו יכול לחזור קודם לכן וז"פ וברור.

וא"כ ל"ק פלל קושיא הנ"ל דהב"ד יכולין להדירו שיחול אח"כ. ובמ"ש נ' הא דכתב המהרש"א רפ"ג דמועד קטן בנודר שלא יגלחאם יאכל פירות במועד דא"י להתירו בפערב רגל דעדיין לא חל ואמאי לא נאמר דאח"כ פשיבא חלות הנדר דחל למפרע יחול למפרע ההתרה ג"כ ובאמת שכן מבואר בר"ן בתשוב' (סי' נ"א) באומר קונם עיני פשינה היום אם אישן למחר דאין החכם יכול להתיר עד אחר שישן למחר אף דממ"נ יחול אם לא ישן למחר ל"ה צריף פלל התרה דל"ה נדר ואם ישן הי' חל הנדר למפרע מ"מ פיון דעדיין לא הוברר הנדר מקרי לא חל הנדר וכ' דמדאורייתא א"ב ונה תימה גדולה הא ע"כ צ"ל ממה דאיתקן שמואל בגט שכ"מ אם מתי דבמברר דבריו יש ברירה או פשינו מתנה על ב' דברים לא תליא בברירה וכן תמה ע"ז רבינו עק"א ז"ל בדו"ח וביותר יקשה הא מבואר ממתניתין דפ' מי שאחזו דלא יתיחד עמה פשאומר מהיום אם מתי דחישינו שפא קדשה כמו שכ' רש"י שם הרי דחל הקידושין למפרע פשנתברר אח"כ שחל הגט ועיין בספר אבני מילואים אה"ע (ס"מ ס"ק ט) לענין אם יכול לגרש תוך זמן דלא נתברר אם חל הקידושין או לא דרק משום דל"ה לשמה אבל קידושין לעולם מהני וא"כ ה"נ אמאי לא מהני ההתרה למפרע.

ולמ"ש דל"מ ההתרה מטעם דכ"ז דליתא פכל יחל דבריו אז גם אחרים אין מוחלין לו א"כ אף דאח"כ איתברר דהי' חל למפרע מ"מ אז ל"ה מונהר ע"ז בבל יחל ולקיים פכל הינצא מפיו דרשות לו שישן היום ובקדו שלא לישן למחר ורק מדברנן חיישינו דבתנאה לא מונהר אבל מה"ד בקדו לקיים וכן בנידון דמהרש"א ג"כ מקרי לא חל הנדר אף דאח"כ איתברר למפרע פשלא נתקיים התנאי דחל מעיקרא מ"מ אז בשעת ההתרה ל"ה קאי פכל יחל ואף לקיים פכל הינצא מפיו לכה אינו יכול להתיר כמו בכ"מ דא"מ הנדר עד שיחול וז"ב: שוב ראיתי בתשובתו של מהר"מ חביב בעל ג"פ ז"ל שבתשובת גור"ר (פלל ב' סי' ב') שם הקשה ג"כ מהא דאין מתירין את הנדר עד שיחול הא בלא"ה יכול לחזור ונהעלה דאין מתירין הנדר עד שיחול הוא רק בדברנן ובדיעבד מותר ואף הוא עצמו יכול לבטלו ודבריו נגד דברי ראשונים ועיין ברשפ"א בתשובה המיוחסת (סי' רע"א) ובתשובת ר"ן (סי' נ"א) ובש"ף (סי' רכ"ח ס"ק ל') והא דהביא שם מדברי

רשפ"א גדרים (דף ל') דס"ל לאבני ורכא באומר ה"ז עולה לאחר ל' יום יכול לחזור ולרמב"ם דפוסק קדושת דמים פקעה בכדי ה"נ יכול לחזור בו.

ובעל גור שם השיב דה"ד קדושת דמים ואפילו ת"ל דגם קדושת הגוף יכול לחזור שאני קונמות עי"ש וז"א דמבואר שם דקונמות הוי קדושת דמים לענין זה דפקעה בכדי אם התם מייגרי בקונמות עי"ש בר"ן ולענין לחזור בו סובר הרשפ"א אף בקדושת הגוף יכול לחזור עי"ש ברשפ"א ובתשובה (סי' קכ"ב) וקר"ן ס"ל פיון דלבר פדא א"י לחזור ה"נ לאבני ורכא דלא אשפחן דפליגי בזה וא"כ אף אם לא פקעי בכדי י"ל חזרה הוא ענין אחר.

ובמ"א פתבתי בהא דמס' עירובין (דף ל"ו) פעי מייגרי רבא מר"נ פכר זה היום חול ולמחר קודש ואמר עירבו לי בזה מהו דלמה נקט פשאמר היום חול הא אף פשאמר רק מחר קודש היינו הך.

וי"ל לדעת הר"ן והרא"ש הנ"ל פשאמר שיהא קודש למחר שוב אינו יכול לחזור א"כ ודאי ל"ה סעוד' הראוי' דא"י לאכול והוי לענין עירוב פנפל עליו גל. אלא צריף לומר דהפוננה הי' אם נשאר למחר יהא קודש דכוננתו הנה שיהיה בידו לאכול היום ועי"ש בריתב"א ובשעה"מ הל' לולב ובמקו"ח (סי' תקס"ב) ואכ"מ בזה ויבואר א"ה עוד: סי' כ"ב הא דמהני שאלה בתרומה והקדש וצדקה דעת רוב הפוסקים דאם בא ליד פהן או גזבר שוב א"י לשאול והוא מש"ס גדרים (דף נ"ט ע"ב) וכן פסקינו בש"ע יו"ד (סי' רנ"ח ס"ו) וראיתי להגאון בעל נו"ב במה"ת חלק יו"ד (סי' קנ"ד) ששפך סוללה על דין זה שע"פ פירוש הר"א ממיץ המובא ברא"ש גדרים שם מהני שאלה אף בתרומה הבא ליד פהן ואף לרש"י ור"ן ורא"ש שפירשו בהדיא ישראל ל"מ לאתשולי עלה אינו ראיה לצדקה הבא ליד גבאי דכל הטעם דל"מ שאלה בבא ליד פהן הוא משום משעיה שנתנו לפהן פכר הסיח דעתו ממנה שפכר אינו שלו ואף פשנשאל אח"כ מ"מ פכר זכה מן ההפקר אף אם אינו תרום' דל מהכא נתינתו של זה נשאר זכיתו לכהן מצד עצמו וכמ"ש הר"ן גדרים (דף פ"ה) באוסר דבר ע"ע בקונם דהוי כהפקר ואף פשנשאל עליו אח"כ אע"פ שאיסור שבו הליך ע"י שאל' קנין ממונו של זה אינו בטל שאינו מוצא שאלה בהפקר.

אבל בצדקה לעניים שלא שייך לומר שהגבאי יזכה עבור העניים דל"ש מייגרי דזכי לנפש' הואיל דהוא עשיר ואף אם נאמר דגבאי עדיף משליח מ"מ היינו גבאי קבוע הממנה אבל מי שאינו גבאי לא עדיף משליח וא"י לזכות עבור העניים.

והוסיף עוד אף דקי"ל כב"ה דאינו הפקר עד שיופקר לכל פשמיט' היינו בהפקירו לכל העניים ולא לעשירים שאז שום עני לא יכול לזכות בו אבל במפקיר זכותו נגד אחד או שתיים לנוכח מהני שהם יכולין לזכות בו והאריף בזה.

ולבסוף הוליד חדשות לומר דטעמא של הרשפ"א ושאר פוסקים הסוברים דל"מ שאלה הוא משום דכל שאלה ופתח היא שהנודר אומר אלמלא היתי יודע דבר זה לא היתי נודר אמנם פשמשקר אין לו התרה רק שאין אנו צריכין לחשדו בזה אבל הפהן אינו מחויב להאמינו הן על פתחו או על התרטה דמעיקרא לכו אף שלענין איסור נאמן מ"מ א"י

להוציא מן הפה או הגבאי אלו הן תוכן דבריו: ולע"ד פל דבריו נפלאים ותמוהין בראש
מ"ש דלכף ל"מ שאלה בבא ליד פהו משום זכה מפח הפקר א"כ לענן גוף השם קדושת
תרומה הי' יכול להפקיע רק שהפכה מ"מ זכה בו אף אם אינו תרומה כזוה מן הפקר
ואף דכשקרא עליו שם תרומה אינו שלו ול"ש הפקר רק על טוה"נ אם ממון הוא מ"מ
אח"כ כשנשאל ונפקע השם התרומה חל למפרע עליו שם הפקר.

ואם נאמר פן א"כ מה מתרץ הש"ס נדרים שם בתרומה הבא ליד פהו והינינו עכשיו אף
שביד ישראל לשאול מ"מ הואיל שכתב זכה הפכה ל"מ השאלה ואמאי הא לענן איסור
להפקיע שם תרומה מהראוי שיהני השאלה רק לענן זכיות ממון הפכה כבר זכה מטעם
הפקר א"כ יקשה אמאי לענן איסור נתבטל האיסור הא הני דשיל מתירין.

ונה קשה נמי לטעם השני שנתן הנו"ב לשבח דלכף ל"מ שאלה משום דלענן ממון א"נ
א"כ מ"מ לענן איסור פיון דנאמן שוב הני דבר שיש לו מתירין. ואף דיש לדחות זאת
דמ"מ פיון שיהני להזכה הפסד ממון דע"י שאלה הדרא לטיבולא ויצטרכו להפריש
שנית ועי"ש ברא"ש ובכה"ג להוציא הוצאות על חנם דהפכה זכה בו מה שנתן מכפר
ל"ה דבר שיל"מ.

מ"מ ממה דמבואר בתוס' עירובין (דף ל' ע"א) בהא דמערבין לישראל בתרומה דפריד
הש"ס לסומכוס תרומה נמי אפטר דמיתשל פתבו התוס' דלא מצוי לאוקמי בתרומה שבא
ליד פהו דתו לא מצוי לאתשולי עלה מדקתני בחולין משמע דבתרומה אף כשהוא ביד
ישראל ל"מ לערב יעו"ש ומה הקשו פיון דאף בבא ליד פהו מ"מ לענן איסור מהני
שאלה להפקיע השם תרומה לסברת הנו"ב.

א"ו דסברו אף לענן הפקעות שם תרומה ג"כ ל"מ שאלה. וכן משמע נמי מד' תוס'
ערכין (ד"ד ע"א) ד"ה וזהו.

וע' ב"י או"ח (סקצ"ט) ובאחרונים שם ולד' הנו"ב באם הפכה מוחל הקנן ממון ומהדר
לבעלים הי' מהני שאלה להפקי האיסור: ועל הטעם השני שכתב בכוננת הרשב"א דא"נ
נאמר שיש לו חרטה דמעיקרא תמהני ביותר הא דעת הרשב"א המוכא בר"ן נדרים שם
(דף פ"ה) דהיכא דאחרים זכו בפירותיו שאסור הנאתו עליו דהיכא דאיתשיל אח"כ
חייבין לשלם דחכם עוקר הגדר מעיקרא וזה"ל דחולק לא אתי עלה מטעם דא"נ רק
מטעם דקנן ממון של זה אינו בטל שאינו מוצא שאלה בהפקר אבל לא מטעם דא"נ.

תדע דהא הר"ן הוכיח שם ממה דכהנים יטלו בע"כ ולמה לא ניהוש דלמא מתשיל
ומתהנו מדידל'. ואם נאמר דמטעם שא"נ אינו יכול להוציא א"כ מ"מ אם יש לו באמת
חרטה דמעיקרא עושה הזוהה איסור למפרע ואף דשם פיון דמתשיל נעקר הגדר וליכא
איסור מ"מ משפחת אופן בכה"ג.

ועי"ש ברשב"א בחידושי שפבואר להדיא דנאמן לענן ממון למפרע. והא דבאמת לא
אמרין שלא יהי' נאמן להוציא ממון במה שאומר שיש לו חרטה דמעיקרא נראה הטעם
דבכה"ג דליכא לבעלים מרא קמא והספק על הממון הבא לידם בכה"ג אמרינן בו"ש
ברי עדיף ודומה להא דמבואר בבעה"ת (שמ"ו ח"ד) בהא דאמרין בטענה בכדי שאין
הדעת טועה דאמרין במתנ' יהיב לי' כמבואר ב"מ (דף ס"ג) הוא דוקא באינו תובע אותו

אח"כ אָבֵל אַם תּוֹבֵעַ אוֹתוֹ אַח"כ וְאָמַר דְּטַעַה א"ע חַיִּיב לְהַחְזִיר וְאָמְרִינּוּ בְּרִי וְשָׂמָא בְּרִי עֲדִיף וּל"ה לְהוֹצִיא פִּינּוֹן דְּמִסּוֹפֶק אַם בָּא לְיָדוֹ כְּדִין.

וְעֵינֵי סַמ"ע (ס"א רל"ב ס"ק ח') וּבָמָה שְׂכַתְבְּתִי בְּזָה בְּסִפְרָא ד"ח מֵאָמ"ו ו"ל (סוף דִּינֵי אוֹנְאָה) וְה"נ דְּכִנּוּתִי פִּינּוֹן שְׂבָא לְשָׂאוֹל וּמִתְחַרְט וְהַסְפֵּק לְפָנֵינוּ וְכִינּוֹן דְּלַעֲנָנוּ אִיסוּר נְאָמֵן וּמַהֲנֵי הַשְּׂאֵלָה אַף לַעֲנָנוּ מְמוֹן אָמְרִינּוּ בּו"ש בְּרִי עֲדִיף: וּבְזָה מְנִישְׁב מַה שְׂהַקְשָׁה בְּסִפְרָא ש"ש (ש"ו פ"ג) בְּהָא דְּמִבְּנֵי בְּש"ס יְבָמוֹת (דָּף פ"ז) אִי קְדוּשַׁת דְּמִים מְשׁוּם דְּבִידוֹ לְפָדוּתָן הָא בְּמִמּוֹן ל"מ בְּיָדוֹ רַק מְטַעַם מִיגוֹ א"כ הֵיכָא נְאָמֵן לְאַפְקוּעֵי מְמוֹנוֹ דְּהַקְדָּשׁ מַה לִּי מְמוֹן הַדְּיוּט אוֹ מְכָרוֹ לְשָׂמִים הָא אִין בְּזָה מְשׁוּם מִיגוֹ כַּמ"ש הָרָא"ש אֵלָא מְשׁוּם בְּיָדוֹ נְאָמֵן בְּכָל אִיסוּרֵי תוֹרָה וּבְהַקְדָּשׁ יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם הוֹצָאָה מְמוֹן ע"ש וּלְמ"ש א"ש פִּינּוֹן דִּישׁ לְהוֹ לְבַעֲלִים חֲזָקַת מַר"ק וְאָמְרוּ בְּרִי דְּכָבֵר פְּדָאוֹ נְאָמְנִים אַף לַעֲנָנוּ מְמוֹן דְּבו"ש בְּכַה"ג בְּרִי עֲדִיף.

אָמְנָם הָא תִּינַח הַבְּעָלִים אָבֵל מְדַקְאָמַר שְׁם בְּיָדוֹ לְפָדוּת מְבִנְיָא דְּאַף אַחֲרִים נְאָמְנִים וְכַמְבִּנְיָא שְׁם מְדַבְּרֵי תוֹס' וּבְזָה הַדְּרָא הַקְּוִשְׁיָא לְדוֹקְתָא אַמַּי נְאָמְנִים לְגַבֵּי מְמוֹן וַאֲכ"מ בְּזָה. וּבְלֵא"ה יֵשׁ לְהַבִּין שְׁם דְּקֵאָמַר בְּש"ס קוֹנְמוֹת וּקְדוּשָׁה הַגּוּף מְשׁוּם דְּבִידוֹ לְאַתְשׁוּלֵי עֲלֵה וְקִשְׁיָה מ"מ מְזָה גּוּפָא מוֹכַח דַּע"א נְאָמֵן בְּאִיסוּרֵינּוּ מַמַּה דְּמַהֲנֵי שְׂאֵלָה וְאִיךָ נְאָמֵן עַל עֲצָמוֹ שְׂיֵשׁ לוֹ חֲרֻטָּה דְּמַעֲקָר' אוֹ כְּשָׂבָא לְשָׂאוֹל ע"י פְּתַח וְלוֹמַר אֲדַעֲתָא דְּהָכָא לֹא נִדְרַתִּי בְּמָה יִדְעָנוּ דְּקוּשְׁטָא קֵאָמַר דְּלָמָּא מְשַׁקֵּר וּבְתַשׁוּבַת מְבִי"ט (ח"א ס"א צ"ז) הֵבִיא מְשָׁם תַּשׁוּבַת ה"ר דוֹרָאן שְׂמִי שְׂאָמַר שְׂהִי אָנוּס בְּשׁוּבְעוּתוֹ שְׂהוּא נְאָמֵן שְׂאֵל"כ ל"ה רַשְׁאֵי חֲכָם לְהַתִּיר לוֹ אַא"כ יֵשׁ לוֹ עֲדִים בְּפִתְחֵים וְשְׂיָהֲנִי מְפִיר בְּהֵם הַחֲכָם וּל"ה נִדְרִים נְתָרִים לְעוֹלָם אֵלָא כְּשֵׁם שְׂהוּא נְאָמֵן לוֹמַר אֲדַעֲתָא דְּהָכָא לֹא נִדְרַתִּי וְהַחֲכָם מְתִיר לוֹ אַעֲפ"י שְׂנִדְרַתְּ סֵתָם ה"נ כָּל שְׂאוּמַר בְּאִנּוּס וּבְתַנְאֵי שְׂפִלְבַּל נְאָמֵן עַכ"ל וְזָה א"ש אֵלִיבָא דְּאַמְתָּ דְּנְאָמֵן וּלְגַבֵּי עֲצָמוֹ אָבֵל לְגַבֵּי אַחֲרִינְיָא מְדוּעַ לֹא הוֹכִיחַ הַש"ס מְזָה דַּע"כ ע"א נְאָמֵן אַף דְּאַתְחִזּוּק אִיסוּרָא מַמַּה דְּמַתִּירִין לוֹ הַנְּדָר נְאָחֲרִים יְכוּלִין לְהַנּוֹת אַף לְכַתְחֻלָּה.

וְגַם מַה שְׂהַקְשָׁה שְׁם הַש"ש בְּהָא דְּנְאָמֵן אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל לוֹמַר עַל בְּהֵמָה הַמְּבִכָר שְׂיִלְדָה אִיךָ שְׂפִכְרָא מְכָר הַנּוֹלָד לְנִכְרֵי פִּינּוֹן דְּהוּי נְכִסֵּי פְהֵן וְאֵם כְּבָר יִלְדָה וְהוּא בְּחִזְקַת כְּבוֹר אַמַּי נְאָמֵן פִּינּוֹן דְּעַכְשָׁיו לֹא בְּיָדוֹ הוּא ל"מ לְגַבֵּי מְמוֹן ע"י ש"ל"ק מִיָּדֵי מְלִבְד דַּע"ש לְמ"ש שְׁם בְּעֲצָמוֹ מְשָׁם הַמַּר"מ דְּהֵיכָא לְדַבְּרֵיהֶעַד מְעוּלָם ל"ה בְּחִזְקַת אִיסוּר ע"א נְאָמֵן א"כ בְּכָבוֹר דְּבַמְעֵי אַמּוֹ לֹא קִדִּישׁ רַק בִּיצִיאָתוֹ מִרְחֵם וְכְשִׁמְעִיד שְׂמִכְרָא לֹא חָל עָלָיו מְעוּלָם קְדוּשָׁה בְּכָבוֹר בְּכַה"ג ע"א נְאָמֵן אוּלָם בְּלֵא"ה לְמ"ש לַעֲנָנוּ מְמוֹן נְאָמֵן מְטַעַם בּו"ש בְּרִי עֲדִיף דְּמוֹקְמִינּוּ עַל חֲזָקַת מַר"ק.

וּמ"ש שְׁם הַש"ש לְדוֹן דְּבְהַקְדָּשׁ לִיכָא בִּי מְשׁוּם מְמוֹן רַק אִיסוּרָא בְּלִבְד יַעו"ש תְּמַהֲנֵי הָא לְהַדְּיָא מְבִנְיָא בְּש"ס פְּרִיתוֹת (דָּף ח"י ע"ב) כִּי מְכַפֵּר יוּה"כ עַל אִיסוּרָא עַל מְמוֹנָא לֹא מְכַפֵּר ע"ש מְבִנְיָא דְּגַם בְּהַקְדָּשׁ הוּי אִיסוּרָא דְּאִית בִּי מְמוֹנָא וְדִלָּא כַּמ"ש הַש"ש וִי"ל דְּשָׁם הַכְּנוּנָה פִּינּוֹן דְּאַפְשָׁר לְשַׁלֵּם לֹא פְטֵר לִי יוּה"כ וְכֵן פִּירַשׁ"י שְׁם (דָּף כ"ו ע"א) דְּבַתְשְׁלוּמֵי מְמוֹן ל"ש כְּפָרָה וּלְעוֹלָם י"ל דְּבַצְדָּה גְבוּהָ לֹא תוֹרַת מְמוֹן וְעֵינֵי שְׂאֵגַת אַרְי' (ס"א צ"ו) דְּכָל שְׂיֵשׁ זְכוּת לְהַקְדָּשׁ לֹא נְפִיק מְפָלֵל גְּזֵל ע"ש וּמַה שְׂהֵבִיא שְׁם רַאִי מְתוּס'

סוף מעילה מוכן בקל לדחוף ראיתו: ומ"ש ל עוד הנו"ב דזוכה מטעם הפקר אף דל"ה הפקר לכל מהני פשהו לנוכח.

תמהני הא להדיא מבואר בירושלמי מס' פיאה (פ"ו) מוכא בר"ש שם דר"י ור"ל מחולקין בטעמניהו דב"ה ר"י סבר מתעזוב יש לה עזיבה אחרת ומדכתוב אותם מיעוטא הוא דבמקום אחר צריד להיות בין לענים בין לעשירים.

ור"ל סובר דבעי שיהי' פשמיתה ואמרינן שם לענני אותה עיר אבל לא לענני עיר אחרת ע"ד דר"י הפקירו הפקר וע"ד דר"ל אין הפקירו הפקר כיון דבעי שיהי' דומיא לשמיתה ל"מ בשום אופן עד שיפקיר לפל.

וכיון דמבואר שם דמתניתין מסייעו לר"ל מדקאמר פשמיתה מבואר דל"ה בכה"ג הפקר אף פשהו לנוכח רק פשמיתה שיהי' הפקר לכל א"כ פשקרא שם תרומה ל"ה הפקר רק לפהנים. ומה שפכת הנו"ב שם להביא ראיה דבכה"ג לנוכח מהני הפקר מש"ס דנדרים (דף מ"ה) דבאפקרה באפי תרי דמי למתני' ופירש הר"ן דאז לא אפקרה אלא אדעת' דחד ודמי למתנה חזינו דמהני הפקר בכה"ג.

אינו ראי' דהא מבואר שם דמ"ש"ה דמי למתנה משום דבתרי לית לי קלא ולא מפקר אלא אדעתא דאידיד ולא נפיק מרשותו עד דאתי לרשות זוכה. אבל מ"מ הפקר לכל הוא דבלא זה לאו שם הפקר עליו רק שם מתנה ממש ובעי לשון מתנה ולא לשון הפקר.

ומה שהבי' עוד ראי' מדברי המג"א (סי' תמ"ח) פשקכר החמץ א"י אחר לקח מן האיניו ישאל דאדעת' אפקר' ולא אדעתא דכ"ע הרי שישכיל להפקיר נגד הא"י תמהני הא שם הוי מוכר ואינו שם הפקר ואם הוי מוכר בשויר לו אינה זכות לא נפיק מרשות' ובאמת דברי המג"א שם צריכין ביאור הא מבואר בנ"י סנהדרין סוף פרק נגמר הדין בהא דמותר המת ליורשין ול"א אדעתא דיד' יהבו אדעתא דיורשין לא יהבו וכתב דל"א הכי אלא בהפקר שאינו מוציא מרשותו אבל במתנה שנותן לחבירו ומוציא מרשות בנדאי לא ע"ד שייחזיר לו פלוס עשה ע"ש וא"כ בגידון דהמג"א נמי דכונת'.

ועיין מ"ש לעיל דיני פסח (סי' כ"א). עכ"פ לפנינו מבואר בירושלמי דהפקר לנוכח ל"מ.

ולכאורה לדברי הנ"ל אולי זה הטעם דל"ש שאלה לענני ממון הואיל שהוציאו מרשותו ומסר לפהן. אף זה אינו דשם שפיר כיון דנתן סתמא אמרינן כן אבל היכא דיש לו שאלה כיון דמפקיע האיסור ע"י החכם אמרינן ע"ד זה לא נתן לפהן.

רק מטעם הפקר אתינו עלה שהפקה מצ"ע יזכה ובזה בעינן הפקר לכל פשמיתה כמ"ש: וביותר תמהני על הנו"ב שפותר לדברי עצמו שפכת במה"ק חלק אה"ע (סי' נ"ט) בדברי רמב"ם הל' אישות שכ' במקדש בדבר שאין בעה"ב מקפיד דהוי ספק מקודשת והעלה דדוקא באם אינו מקפיד על שום אדם אבל אם מקפיד על שום אדם לא מהני דהוי כהפקר שאינו הפקר עד שיהיה הפקר לכל והביא מדברי הירושלמי הנ"ל והעלה דקיי"ל כר"ל דהפקר לענני אותו עיר ל"מ.

א"כ גם פאן אמאי מהני פיון דעל עצם הנתינת תרומה מהני השאלה ואף שהסיח דעתו מ"מ אינו יכול לזכות בעצמו דלא הסיח דעתו רק לגבי פהגים ול"מ מטע' הפקר בכה"ג וראיתי בס' אבני מילואים אה"ע (סי' כ"ח ס"ק) שהשיג על הנו"ב בזה דאם בעה"ב מקפיד נגד אחד דג"כ הוי ס' מקודשת וכתב דבדבר שאין בעה"ב מקפיד לאו מתורת הפקר אמינו עלה רק מתור' מתנה הוא ואינו יוצא מרשות הבעלים עד דאמי לרשות זוכה וכשם שהוא יכול ליתן לאדם אחד פה יכול ליתן לכמה בני אדם ומי שיזכה בו יהי שלו.

ובעובדא דר"י בר"י ב"מ (דף ל') שם אמר בלשון הפקר לכה פריף שם הש"ס. וקא דבאמת לא אמר ר"י בר' יוסי הנני נותן לכל מי שיזכה בו דבמתנה לא יצא מרשותו וצריף שיזכה בו הנותן ושמה ידרסו בני אדם עליו בלא פנונה לזכות ויהי נכשלים בגזל אבל נדאי לשון מתנה לא בעינו שיהי לכל אדם וכהאי דכל מי שיגיע לולי בידו וא"כ נגד זה שאינו מקפיד הוי מתנה כשיזכה בו ע"ש.

וע"כ פנונתו אף שאינו אמר דלגבי האי מקפיד ולגבי האי אינו מקפיד מ"מ בכה"ג היכא דאנו סהדי דברים שבלב הוי דברים. אף מ"מ יש להבין בעובדא דר"י בר' יוסי מה חשש גזל יש פיון שיאמר כל מי שיזכה יזכה בו חוץ מזה אף דכ"ז שלא זכה בו אחד לא יצא מרשותו מ"מ מה חשש גזל יש כשידרסו אחד ולא יזכה בו פיון דיש לו רשות לזכות היעלה עה"ד לומר לר"י דסובר דהפקר כמתנה אם בא אחד והפסיד.

דבר המופקר יהי חייב לשלם פיון דלא יצא מרשות הבעלים זה לא ניתן להאמר פיון דיש לו רשות לזכות בו למה יתחייב על ההיזק שהזיק ברשות ודומה לקרע פסותו שבור כדי ע"מ לפטור דהיכא דלא בא לידו בתורת שמירה דפטור.

ואף אם נאמר פן דכיון שלא אמרו בפירוש שיהי פטור רק שהפקירו וכשחזרו אח"כ מן הפקר חייב למפרע לשלם מה שהזיק. מ"מ אם אינם חוזרין נדאי דפטורין ולאו שם גזל ע"ז.

וא"כ הי' לו לר"י בר' יוסי לומר פן ודחוק לומר דחשש לפן ימות ויפול להיורשים ואז הדורס יהי גזלן זה דחוק גדול. גם קא בנדאי ר"י בר' יוסי בשטיטת אביו אגזיל דסובר הפקר כמתנה ועד דלא אמי לרשות זוכה של הבעלים הוא.

וכ"כ במח"א דיני הפקר (ס"ח) מדאמר לכ"ע אפקרינהו לדידה לא אפקרינהו ואיך יכול לומר פן ולחזור אח"כ ואיך נאמן א"ו דסובר דיכול לחזור כד' אביו ר"י ע"ש. א"כ שוב יקשה הי' לו לומר ולתת במתנה לכל שיזכה חוץ מזה: אף נראין הדברים שלא כדברי הנו"ב דאף כשמקפיד על אחד מ"מ מהני.

וראני מהא דב"ב (דף נ"ז ע"ב) דפריף הש"ס ובהעמ' כדי לא קפדי וקא תנו השותפין שזדורו הנאה זה מזה אסורין לכנוס לחצר ופירש הרשב"ם שם שהרי נהנה מחבירו שעומד בחצירו דבהעמ' קפדי דאם איתא דלא קפדי מותר לעמוד בחצר חבירו אעפ"י שמוזר ממנו פיון דלא קפיד בעמידה הרי הפקיר את החצר לכל בני החצר לעמוד בו ולגבי עמידה אין לו חלק בו עכ"ל.

הרי מבואר דאף דלא הפקיר רק לגבי בני הקצצר הוי הפקר להם ומהני. וגם מבואר דלא מתורת מתנה הוא דלא כמ"ש האבני מלואים דאם מתורת מתנה אתינון עלה מה פריד מהא דנדרו הנאה זה מזה הא כיון דלא נפיק זכות זה מידו עד שזוכה בעמידה הוי פנהנה מתבירו.

א"ו דדבר שאין בעל הבית מקפיד מתור' הפקר אתינון עלה. רק מ"מ מבואר משם דמהני אף היכא דמקפיד על אחרים דשם שותפים ודאי קפדי לגבי אחרים רק לגבי בני הקצצר לא קפדי.

ומ"מ צריד להבין דהא מ"מ פיון דל"ה הפקר לכל אמאי יהני. וגם הכי לא יהי ביד הפעלים לחזור וצ"ע להבין דברי הרשב"ם אש"כ מצאתי בס' טורי אבן מס' מגילה (דף ח') שעמד בזה ע"ד הרשב"ם.

ועיין רש"י חומש פ' ויצא בפסוק בימי קציר חטים שכתב אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו. משמע קצת דדבר שאין בעה"ב מקפיד תורת הפקר בו: ומ"ש הנו"ב דגוף הדין שהמציא הרמב"ם לחדש דדבר שאין בעה"ב מקפיד הוי ספק קידושין לא זכיתי לבא על מקורו מאין המציא חידוש זה ואלמלא לא נאמר בדברי הרמב"ם שאחריו אין להרהר הדבר תמוה מאד ומה בכך שאין בעה"ב מקפיד מ"מ כ"ז שלא הפקירו בפירוש במה יצא הספץ או האוכל מחזקת מר"ק עי"ש באנרד.

לענ"ד יש מקור נאמן לדברי הרמב"ם מש"ס דסוף ב"ק גבאי צדקה רשאי לקבל מנשים דבר מועט וכן פסקינון בש"ע יו"ד (סי' רמ"ח) וע"כ הטעם משום דהוי דבר מיעוט וע"ז אין הפעלים מקפידין לכך מותר לקבל מאשתו ומה לי אם אשתו נתנה אם ידענו שאינו מקפיד אף אם יטול מעצמו פיון שאינו מקפיד רשאי לטול וזוכה בו.

וגם אף אם אש"כ אמרו הפעלים בפירוש דמקפידין מ"מ פיון שפבר זכה בו הוי של הזוכה אם ידענו בבירור שאין הבעה"ב מקפיד אז והוי כמו לרבא דיאוש שלא מדעת מהני בדבר שאין בו סימן ואף אם הפעלים אינם מתאששים אש"כ מ"מ פיון דאז עומד ליאוש זכה בו כמבואר בש"מ ב"מ (ריש פ"ב) א"כ גם לדין דל"ה יאוש מ"מ בדבר שאינו מקפיד אף בבא אש"כ ומקפיד מ"מ פבר זכה בו וכן נראה למה דפירושו בדברי הרמב"ם דהוי ס"ק מצד שמא ש"פ במדי אבל היכא דיידענו שהוא ש"פ מקונדשת בבירור ולמה לא נידחש שיקפיד אש"כ ודוחק לומר בזה דמוקמינו על החזקה א"ו דאף שפא אש"כ ומקפיד מ"מ פבר זכה בו.

ועיין קצוה"ח (סי' רס"ב) מה שמתרץ קושיות הטו"ז יו"ד (סי' של"א) על הרמב"ם הל' תרומות בירד ללקוט לעצמו וכ' קצוה"ח עפ"י דברי הש"ך ח"מ (סי' שנ"ט) דדבר שאין הפעלים מקפידין לא תלי' ביאוש שלמ"ד וכתב דדברי הש"ך הוא דעת יחיד ולא אדע הא פן הוא ג"כ דעת רמב"ם.

אולם דבריו שם בדעת רמב"ם הלכות תרומות בלא"ה ליתא דאם שם איירי בדבר שאין בעה"ב מקפיד למה בעינון שיאמ' פלך אצל יפות ולמה לנו לדעתו אש"כ ועיין מחנה אפרים הל' גזילה (סי' ב) ואכ"מ בזה.

ועמ"ל דיני יו"ט (סכ"א אות י"ד) עכ"פ העולה לנו דדברי הנו"ב בטעם הדבר דל"מ
שאלה בבא ליד הגזבר המה דברים מופרכין: ברם בעיקר הטעם דל"מ שאלה מבואר
הדבר באר היטב בפ"ה ח"מ (סי' רנ"ה) בשם רבינו בצלאל אשפנזי הטעם דלא יהי פח
הקדש גרע מפח הדיוט ובהדיוט דאין אחר מעשה הקנן פלום למה יהי גרע פח הקדש
שלא יועיל קנן הגזבר והא דמהני שאלה הוא רק במה דעדיף פח הקדש מפח הדיוט
דבהדיוט בעי מעשה קנן ובהקדש אמירתו הוי פקנן בזה גילתה לנו התורה לא יחל
דבריו הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו ונעקר הנדר למפרע אבל בבא ליד גזבר
פיון שעשה הגזבר מעשה הקנן אין אחר הקנן פלום ואף היכא דהי שאר קנן פגון
קנן חליפין אף דלא בא ליד הגזבר מ"מ פיון דנעשה מעשה קנן ל"מ שאל' עי"ש בפ"ה.

ולפי"ז הי' נראה לכאורה לדעת רמב"ם מובא בש"ע ח"מ (סי' מ') דיכול אדם לחייב
א"ע בדבר שאינו חייב כשאומר אתם עדים ממילא היכא דמחייב א"ע לתת להקדש
ואומר הרי עלי לתת להקדש כשיאמר אתם עדים ג"כ הוי פקנן ול"מ שאלה.

ולכאורה הנה נראה כשמשאל א"כ על הנדר דמ"מ נעקר הנדר למפרע רק דמצד מעשה
הקנן נשאר ההקדש א"כ אינו חל ההקדש והקנן רק מן השעה שפא ליד גזבר ונ"מ
בהקדש אם נהנה מן ההקדש קודם שפא ליד הגזבר מהני השאלה א"כ אף אחר שפא
ליד הגזבר שלא יהי חייב במעיני' על מה שנהנה קודם לכן דנעקר ההקדש והנדר למפרע
רק א"כ במה שמסר להגזבר חל ההקדש מאז.

אף מ"מ אינו נראה לומר פן רק פיון שפא דבורו לידי מעשה קנן שוב ליתא בשאלה
נחרטה ומהני ההקדש למפר' שלא יהי בשאלה נחרטה דמעיקרא. וא"ל פיון דאמירה
לגבוה כמסיר' והוי של הקדש א"כ מה יוסיף תת פח בהמסירה שיהי קנן המועיל איך
הקנן השני חל על קנן הראשון.

זה אינו דכשישאל ונעקור הנדר למפרע שוב יחול הקנן של הגזבר. ואף היכא דלא
נעקר הנדר על ידי החרט' דמעיקרא רק ע"י חרט' דהשתא פגון נדר קנס בעלמא שלא
מחמת עצמו כמו באומר אם אעשה דבר פלוני יהי עלי לתת דבר זה להקדש דל"ה
ההקדש עצם הנדר דבגדרים כאלה דעת רמב"ן בתשובה (סי' רע"א) דמהני השאלה
בחרט' דהשתא ולא נעקר מעיקרא רק דנפס' מהשתא בזה ל"מ משיכת הגזבר פיון דאז
הי בלא"ה של הקדש ועיין שעה"מ סוף הלכות שביעית ובתו"ג פ' השולח בכה"ג הוי
מגיז גיזו כמו בהפרת בעל לאשתו.

אולם מ"מ מהני משיכת הגזבר פיון דמ"מ שייך לבעלים ויש להם זכות זה שבידם
לשאול א"כ כשמוסר לגזבר חל ע"ז הקנן שלא יהי בשאלה ומטעם זה כתבתי במ"א
דהוי דעת אחר' מקל' בכה"ג.

אף מ"מ יש לעיין היכא דהשאלה הוא ע"י שמשנה נדר טעות כמו בגולד בזה י"ל דממילא
הוי ג"כ קנן טעות ג"כ דאם הי' יודע זאת ל"ה נותן והוא אינו מוסר לגזבר רק הואיל
דסבר שחייב להקדש והשתא דאתברר לי' של"ה חייב ונדרו הי' נדר טעות א"כ גם
הקנן הוי קנן טעות וצריך לומר דלענן קנן אינו יכול לבטל ואף אם כשמוסר לגזבר
התנה בפירוש שלא יהי מועיל הקנן לענן שלא יהי יכול שוב לשאול מ"מ י"ל פיון

דבא ליד גזבר ונעש' קנן המועיל שוב לא אתי השאל' גבטל הקנן וצ"ע עוד בזה: ועיין בתשובת יכין ובועז (ח"ב ס"ז) שפתי יחידים שהתנדבו הקדש לכבודו של שמואל ע"ה ובא לידו של פרנס ואח"כ נפנה בהכ"נ וצריכה הוצאה מרובה והצבור דחוק מאד ורצו לשנות הקדשו של שמואל הרמתי לתקון בהכ"נ אחר שזכה בו פרנס וכתב פיון שעדיין לא הגיעו ליד הגזבר הממונה על קברו של שמואל יכולין לשנותו ע"י שאלה בפתח או בחרטה ואעפ"י שהרמב"ם פתב שאין נשאלין עליהן אלא לצורך גדול אין צורך יותר מזה לרפאות בית ד' הקרוס יעו"ש.

ולא אבין הא עיקר הטעם דל"מ שאלה פיון שבא ליד גזבר הוא משום דלא גרע מפח הדיוט ולקנן ל"מ שאלה ובזה אין חולק אם בא ליד גבאי הממונה או ליד אחר לתת להממונה דמ"מ פיון שהוציא מרשותו זכה בו ועיין טוח"מ (סי' קכ"ה) במתנה לעני אף הולף פזכי ועי"ש בקצוה"ח פיון שחייב מצד נדר אמרינו בי הולף פזכי פו נמי בזה ואי פיון שנדר לצורך מצנה בלבד וזכ"ל ל"ש למת כמבואר מדברי רי"ף סו"פ א' דגיטין ועיין בזה במח"א דיני זכיה ומתנה (סי' ל"א) רק מדין מצנה חייב לקיים פכל נדרי מצנה א"כ אף בבא ליד הגזבר הממונה לזה נמי יהי מהני שאלה פיון דל"ש בזה זכיה פיון שהו' רק מצנה לכבוד הנביא ע"ה וע"כ דסובר דמ"מ הגבאי זכה בו לעשות המצנה ול"מ שוב שאלה לבטל המעשה א"כ אף בבא ליד אחר שימסור להגבאי הממונה שזכה בו הגזבר לעשות המצנה ושלא יועיל שוב שאלה והתרה ע"ז וצ"ע ועיין במח"א דיני ריבית (סי' ז') דכתב דמעוץ של הקדש עניים שהקדישוהו בעלים לעניים שאינן דועים עדיין לא זכו בו עניים זכיה גמורה ואפי' אם מסרם לאחר לחלקם לעניים אי מתשיל על נדרו אין פאן זכיה לעניים ומצי לאתשולי עליה וממון דידיה הו' ואסור לגזבר להלוותו ברבית עי"ש וקשה פיון דמ"מ נעשה מעשה קנן שמסר ליד גזבר תו ליטא בשאלה ויש ליישב להמעין שם: וראיתי בתוס' סוטה (דף ו' ע"ב) דהקשו בהא דמבואר שם ואלו שמנחותיהן נשרפת האומרת טמאה אני ושבאו עדי' שהו' טמאה והקשו אמאי נשרפת פיון דקיי"ל כב"ה הקדש טעות ל"ה הקדש למה אינו נשאל עליה ותצא לחולין עי"ש ולכאורה הא שם פבר בא ליד פהו ונתקדשה בכלי שרת בקדושת הגוף.

ועיין תוס' פסחים (דף מ"ו) משם הר"י דהיכא דבא ליד גזבר ל"א הואיל אי בעי אתשיל עלה עי"ש מבואר דסברו דכשיבא ליד גזבר ל"מ שאלה. אח"כ ראיתי במהרי"ט אלגזי על רמב"ן בכורות שעמד על דברי תוס' סוטה הנ"ל.

אולם למ"ש י"ל שם פיון שבאו עדים שנטמאה וידענו בבירור שבטעות נעשה הפל בזה לא מעדיף המסירה לכהן שלא יהי יועיל שאלה דהוי קנן בטעות לכ"ע והעד לזה דתוס' לא הקשו שם דיהני שאלה רק כשבאו עדים ולא הקשו על האומרת טמאה אני דבזה באמת י"ל פיון דאח"כ בא הטעות ע"י אמירתה באמת ל"מ שאלה פיון שפבר בא ליד פהו אף שמתחרט על ההקדש מ"מ הקנן ל"ה בטעות בשעתא רק שנולד אח"כ הסיפ' והתו' לא הקשו רק על ושבאו עדים דבזה איתברר לנו דהוי קנן בטעות לגמרי ומצד הנדר מהני שאלה וז"פ: והנה בס' טורי אבן מגילה (דף כ"ג) בק"א פתב בהא דכתבו תוס' מנחות (דף ע"א) דאף דקיי"ל הקדש ששנה ק' שחללו על ש"פ מחולל דוקא בעלים דאין סברא שיכול כל אחד לפדות הקדש חבירו על ש"פ ויקחצנו לעצמו וכתב הט"א

הטעם משום פִּינּוֹן דְּהַבְעָלִים יְכוּלִין לְשַׁאנֹל עַל הַהֶקְדָּשׁ וּכְדִידְהוּ דְמִי מִשׁ"ה יֵשׁ לָהֶם פֶּחַ לְפָדוֹת עַל שׁ"פ מִשֵּׁא"כ אַחַר וְהַעֲלָה עִפְי"ז דְּהִיכָא דְכָבֵר בְּאֵי הַהֶקְדָּשׁ לִיד הַגְזָבָר דְּשׁוּב ל"מ שְׂאֵלָה הָיָו הַבְעָלִים כְּמוֹ אַחַר וְאִין בְּיַד הַבְעָלִים ג"כ שׁוּב לְחַלֵּל עַל שׁ"פ ע"ש.

וְלֹא מִשְׁמַע פֶּן מְדַבְרֵי תוּס' מְנַחֲוֹת שְׁמֵ דְהַקְשׁוּ בְּהָא דְאַנְשֵׁי יְרִיחוֹ הִי מִתִּירִין גְּמִזִּיּוֹת שְׁל הַקְדָּשׁ שְׁל חֲרוּב וְשְׁל שְׁקֵמָה יְחַלְלוּ עַל שׁ"פ וְלָמָּה לֹא מִתְרַצוּ בְּפִשְׁטוֹת דְּשָׁם כְּבָר בְּאֵ לִיד הַגְזָבָר מְאַבּוֹתִיהֶם גַּם הָא מְבֹנָאָר בְּשׁ"ס בְּכוֹרוֹת (דָּף כ"ה) וְסָבֵר ר"י בֶּן הַמְשׁוֹלֵם דְּבָר שְׂאִינוּ מִתְפַּנֵּין אֲסוּר וְהַתְנַיָּא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת עֵינְקָרָן מְאַדִּים וְרֵאשֵׁן מִשְׁחִיר ר"י בֶּן הַמְשׁוֹלֵם אֹמֵר גּוֹזֵז בְּמִסְפָּרִים וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ וּמְתַרְץ שְׂאִנֵּי פָּרָה דל"ש וּמְקַשָּׁה וּלְיַחֲלָה כְּדָשְׁמוּאֵל הַקְדָּשׁ שְׁשׁוּהָ ק' שְׁחִילְלוּ עַל שׁ"פ מְחֻלָּל וּמְתַרְץ לְכַתְחִילָה מִי אָמַר.

וְשָׁם אֵינְרֵי שְׁכָבֵר הוּא בְּיַד הַגְזָבָר עֵינֵין רַמְבַּ"ם (פ"ב) מֵהַל' פָּרָה אֲדוּנָמָה פָּרָה הֵימָה נִקְנִית מִתְרוּמַת הַלִּישְׁפָּה וְהִיכָא דְבָא לִיד הַגְזָבָר דל"מ שְׂאֵלָה אִינוּ מוֹעִיל הַחִילּוּל עַל שׁ"פ. א"ו דְּאָף בְּבָא לִיד הַגְזָבָר מוֹעִיל הַחִילּוּל רַק הַתוּס' חִתְדָּשׁוֹ דְדוּנָקָא הַבְעָלִים יְכוּלִין לְחַלֵּל עַל שׁ"פ וְלָהֶם נִשְׂאָר זְכוּת זָה אָף בְּבָא לִיד הַגְזָבָר אַבְל אַחֲרִים לֹא.

וְכֹן מְבֹנָאָר מְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א וְרִיטְב"א מוּבָא בְּשׁ"מ ב"מ (דָּף נ"ז) דְּאָף בְּבָא לִיד הַהֶקְדָּשׁ בְּדִיעְבַּד מְחֻלָּל עַל שׁ"פ. וְהָא דְפָרִיף הַשׁ"ס בְּכוֹרוֹת שְׁמֵ וּלְיַחֲלָה וּלְיַפְקָה לְחֻלְיִין ע"י שׁ"פ הָא דוּנָקָא הַבְעָלִים יֵשׁ לָהֶם זְכוּת זָה וְלֹא אַחֲרִים א"כ הַבְּרִייתָא דְסוּבֵר רִיבְהַמ"ש גּוֹזֵז בְּמִסְפָּרִים וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ דְּאֵינְרֵי בְּגְזָבָר קְנָה מִמְעוֹת הַהֶקְדָּשׁ וְאִיף יְכוּל לְחַלֵּל פִּינּוֹן דְּלִיכָא בְּעָלִים.

י"ל הַפְּנוּנָה דַּהֲב"ד יְחַלְלוּ וְהָיָו כְּאֵלוֹ נַעֲשָׂה ע"י הַבְעָלִים דְּנִיחָא לְהוּ שְׂיַצָּא לְחֻלְיִין כְּדִי שְׂיִהְיֵה' הַגְזִיזָה בְּהֵיטֵר וְאַח"כ לְקַדְשֵׁי'. וּבְאִנְפֵין זָה י"ל דְּגַם אַחֲרִים יְכוּלִין לְחַלֵּל עַל שׁ"פ מִדְּכ' תו' דְּאִין סְבָרָא שְׂיִכּוּל כָּל אָדָם לְפָדוֹת הַקְדָּשׁ חֲבִירוֹ עַל שׁ"פ וְיַקְחֵנוּ לְעַצְמוֹ מְבֹנָאָר דְּרַק עַל אִנְפֵין שְׂיַקְחֵנוּ לְעַצְמוֹ אִין סְבָרָא אַבְל לְחַלֵּל ע"ת שְׂיַקְדִישְׁנָה אַח"כ רַק לְהַפְקִיעַ כְּעַת מִן הַהֶקְדָּשׁ י"ל דַּהֲב"ד יְכוּלִין וְקוֹשְׁתֵי הַשׁ"ס הִי שְׁהַב"ד יְחַלְלוּ הַפָּרָה ע"מ שְׂיַקְדִישְׁנָה אַח"כ וְע"ז מְשַׁנֵּי פִינּוֹן דְּלְכַתְחֵל' אֲסוּר לְחַלֵּל עַל שׁ"פ וּבִין כָּף לֹא יֵהִי נַעֲשָׂה הַפֶּל בְּהֵיטֵר גְּמוּר מוֹתֵר הַגְזִיזָה וְדְלִיכָא רַק אִיסוּרָא דְרַבְּנָן וּל"ש.

אַבְל לְדַבְרֵי הַטוּרֵי אַבֵּן דְּבָבָא לִיד הַגְזָבָר דל"מ שְׂאֵלָה ל"מ חִלוּל לֹא מְקַשׁוּ הַשׁ"ס כְּלָל דְּשָׁם ל"מ חִלוּל עַל שׁ"פ פִּינּוֹן דְּשׁוּב ל"מ שְׂאֵלָה א"ו דְּאָף בְּבָא לִיד גְזָבָר מְהַנֵּי הַחִילּוּל לְגַבֵּי בְעָלִים עַל שׁ"פ וְז"ב: וְעֵינֵין תוּס' תְּמוּרָה (דָּף ל"ב) ד"ה מְקַדִישִׁין שְׁכ' דְקַדְשֵׁי מְזַבַּח מְקַדִישִׁין הַקְדָּשׁ עֵילוּי וְקַדְשֵׁי בַה"ב שְׁהַקְדִישׁ לְקַדְשׁוֹ מְזַבַּח וּלְחֲרָמֵי כְּהֻנִים לֹא עֲשָׂה וְלֹא כְלוּם דְּהַטְעַם מִשׁוּם דְקַדְשֵׁי מְזַבַּח יֵשׁ שְׁמֵ הַבְעָלִים לְפָדוֹתוֹ כְּשֶׁהוּמָמוּ אַבְל בְּקַדְשֵׁי בַה"ב שְׁהַקְדִישֵׁן אִין לְבַעָלִים עֲלִיהֵן יוֹתֵר מִשְׂאָר אָדָם לְפִיכָף אִין בְּיַדוֹ לְהַתְפִּיס וְדַבְרִיהֶם אִינָם מוּבָנִים מֵה לִי קַדְשֵׁי מְזַבַּח שְׁהוּמָמוּ מֵה לִי קַדְשֵׁי בַה"ב בְּשַׁנְיָהֶם יֵשׁ דִּין קַדִימָה לְבַעָלִים כְּמְבֹנָאָר בְּכוֹרוֹת (דָּף י"ג) וְרַמְבַּ"ם (פ"ה ה"ג) הַלְכוֹת עֲרָכִין.

אַח"כ מְצִאתִי בְּמַרְי"ט אֶלְגָזִי בַס' נְאוֹת יַעֲקֹב (דָּף כ"ב) דְּעַמַּד ע"ז וּבָא אֶל הַפְּנוּנָה דְבְקַדְשֵׁי בַה"ב אַחֲרִים יְכוּלִין לְפָדוֹת בְּלֹא רְשׁוּת בְּעָלִים כְּמְבֹנָאָר מִמַּס' יְבָמוֹת (דָּף פ"ח) דְּהָיָו בְּיַדוֹ לְפָדוֹת מִשֵּׁא"כ בְּקַדְשֵׁי מְזַבַּח שְׁהוּמָמוּ דִישׁ רִנּוּחַ לְבַעָלִים דְּגַם אַחַר פְּדִיוֹנָן

בקדושתו לפטור ממתנות וכינון דקרבן שלקח הוא אין אחר יכול לפדות לעצמו אם לא ברשות בעלים.

ועדיין אינו מוכן הא גם קדשי מזבח שהוממו נערכין בשווייהן וא"כ נעריף באותו זכות שיש שפטורה ממתנות ולמה לא יהיה בידי אחרים לפדות לעצמן כמו בקדשי בה"ב דביד כל אדם לפדות.

גם יקשה הא למ"ש דהקדש שנה מנה שחיללו על ש"פ בדיעבד דהוא מחולל הוא דוק בבעלים ולא אחרים א"כ יש זכות זה לבעלים בקדושת בה"ב יותר משאר בני אדם ועיין מ"ש בהגהותי לדברי חיים דיני מתנות (סי' ו') לנישב עפי"ז דעת רא"ה שפיר"ן בחידושו גיטין פ' המגרש דהמוכר שדה לזמן הגוף והפירו' דאמרינו כיון דפסקה פסקה והוי קנין שלו לעולם כמו באומר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי דאמרינו כיון דפסקה פסקה והקשו עליו מנדרים (דף כ"ט) דאם קדושת דמים פקעה בכדי אין צריף לפדות וכתבתי דקדושת דמים אינו דומה למכר ומתנה דנפסק לגמרי זכותו של הבעלים משא"כ בהקדש דיש לבעלים זכות יותר מאחרים דאם חללו על ש"פ מחולל א"כ לא נפסק עדיין לגמרי זכות הבעלים ונשתייר להן זכות לכוף אם פקעה בכדי ל"ש לומר כיון דפסקה פסקה ועי"ש מ"ש אאמ"ו ו"ל א"כ ה"נ נימא דיהני הקדש עילוי כיון דיש לו זכות זה ואף דהא לכתחלה א"י לפדות בפחות משווייהן מ"מ יש צד זכות דמהני בדיעבד ולדברי תוס' דקדושת מזבח הזכות הוא רק מה שיהיה לו אחר שהוממו אף דאינו בידו רק על צד הקרי והנזמן בכ"ז נחשב כשלו ויכול להתפייס א"כ בקדשי בה"ב נמי נימא כיון דנשאר לו זכות הוי כשלו ולמה לא יהיה יכול להקדיש הקדש עילוי וצ"ע: סי' כ"ג פתב בש"ע (רכ"ח סל"ט) הנשבע לפרוע לז"פ יכול לומר הרני פאלו התקבלתי אכל להאריכו ושיעמוד בחיובו לאו כל פמיני' וכ' הש"ף משם ב"י מיהו יש לתקן דבר זה שיאמר לו הרני פאלו התקבלתי ואח"כ ישבע שפרענו לזמן שסיפמו ביניהם ואם חושש שישחוק בו ולא ירצה לשבע יאמר לו הרני פאלו התקבלתי על מנת שתשבע לפרוע לי לז"פ.

ולכאורה אינו מוכן למה צריף כלל שישבע מחדש הא יכול לומר הרני פאלו התקבלתי ע"מ שתשלם לי לזמן פלוני ואם נתקיים התנאי שפיר לא עבר על השבועה דחל אמירת הרני פאלו התקבלתי מאז ואם אינו מקיים התנאי ואינו פורע לו בזמן השני נתבטל למפרע האמירה של הרני פאלו התקבלתי ונשאר בשבועתו הראשונה.

וראיתי בנו"ב מהד"ק חיו"ד (סי' ס"ז) דעמד ע"ז וכתב דהרני מוחל החוב ע"מ שתפרעני הו"ל תנאי ומעשה בדבר אחד ולא מהני התנאי עי"ש ועדיין קשה הא יש תקנה שיאמר הרני פאלו התקבלתי ע"מ שתתחייב לי מחדש לפרוע לזמן פלוני ואז ל"ה תנאי ומעשה בדבר אחד כיון דחייב זה שהי' חייב מכפר נמחל לו רק בתנאי שיתחייב מחדש והחייב חחדש יפרע לו לזמן פלוני ואם לא יתחייב או אף שיתחייב מחדש רק שלא יקיים הז"פ שהתחייב מחדש לפרוע בזמנו נתבטל מעשה המחיל' מה שאמר הרני פאלו התקבלתי ודווקא גדול לומר דרוצה בחיובו מזמן הקדום כמובן.

ובעיקר הקושיא כבר עמד ע"ז הטו"ז אה"ע (סוף סי' ל"ח) ובס' המקנה שם פתב דאיפא למיחש שמא ימות או יפסיד את מעותיו ויעני או יאנוס ולא יוכל לקיים התנאי נמצא

עובר על שבועתו דאונסא כמאן דלא עביד א"כ חייב לשלם בזמנו אבל פשטחל לגמרי ע"מ שישבע הרי קנים השבועה הראשונה מיד שנשבע ואם ימות או יאנס אח"כ שלא יכול לקיים שבועתו שני' הו"ל אונס רחמנא פטרי' עי"ש ועדיין יש תקנה גם לזה שיאמר הרני פאלו התקבלתי בתנאי שישלם בזמנו אם יחי' ואם לא יעני דהיינו שחייב התנאי לא יתנסף חייב ממה שהי' נתחייב ע"י שבועה הראשונה.

ובעצם הדין הזה ראיתי בנמוקי יוסף נדרים (דפ"ד) שהביא משם הריטב"א ונ"ל ומכאן לנושבע שבועות פירעון שפטור במחילתו חבירו או באריכות הזמן שהיא כמחילה לשעתו דכיון שהשבועה היתה לכוף לבו לפרעו כשמאריף לו הרי מוחל הפכיה ההיא ואריכות החוב הוא מן הסתם וכל שהאריכו חבירו נפטור משבועתו אא"כ האריף לו בתנאי או אלא אם יכלול בשבועתו הראשונ' גם זמנו האריכות עכ"ל.

ועיין בד' ריטב"א (סוף פ"ח) ועיין טו"ז (ס"ק מ"ח) ובמה שתמה עליו הנו"ב שם ודברי ריטב"א נראין פדעת הטו"ז אולם הנו"ב שפיר תמה עפ"י דעת הרשב"א והש"ע: ועיין רדב"ז (סי' רצ"א) דאם נשבע שנית לפרוע לזמן השני ואח"כ אמר לו הרני פאלו התקבלתי וכשהגיע הזמן השני טוען שפכר אמר לו פאלו התקבלתי אחר השבועה השני' והעלה דהוי מחילה בטעות ואומדין דעתו דלא מחל רק שלא יעבור על השבוע' הראשונ' ושבועה שני' הי' ע"ד חבירו ולתועלת חבירו עי"ש.

ולכאורה מדברי הב"י ל"מ פן מדכתב ואם המלנה חושש שישחוק בו ולא ירצה לישבע יאמר ע"מ הא בלא"ה אנו דעת הוא שלא אמר הרני פאלו התקבלתי רק לפטרו מן שבועתו אבל לא לגמרי ואפשר דעכ"פ אף דאנו סהדי והוי אנו דעת הוא רק לענגן גוף הפרעון אבל לא שיהי' חייב משבועה עליו: עוד כתב שם הרדב"ז (סי' רפ"ט) שאם טוען זה שנשבע לשלם שהתובע אמר לו קודם שהגיע זמנו הרני פאלו התקבלתי והתובע טוען שלא אמר לו הדבר ברור ששמעון נאמן דכיון שהשבועה בפני עדים הי' לו להעיד עליו שאמר לו התקבלתי דאלת"ה מה הועיל בשבועתו וכמו דאין טענתו מועיל לגבי חוב כ"כ אינו מועיל לגבי השבועה וכל שעה שיתבע כופין הב"ד לקיים שבועתו ומ"מ אינו נפסל לעדות ולשבועה דדלמ' קושט' קאמר וכ"ש דלא שרי למקריה עבריינא עכ"ד ולא אבין אם אין שטר בידו הא קיי"ל המלנה את חבירו בעדים א"צ לפרוע בעדים ואמאי לא יהיה נאמן שאמר לו הרני פאלו התקבלתי במיגו דהי' אומר פרעתי ואף דהעמיד עדים ליכא למימר דמה הועיל בשבועתו די"ל דסמך ע"ז שלא יעבור על השבועה וכיון שזה טוען שאינו עובר דמחל לו באופן המועיל מחילת השבועה למה לא יהי' נאמן.

אולם אף אם יש שטר בידו וזה טוען ששמחל לו השבועה או שפרע אף דנכתב בהשטר שנשבע לפרוע בזמנו ג"כ לא מיפסל ע"י חזקה דשטרך בדי מה בעי ואף דמחייבין לי לשלם היינו מצד חזקת חייב וחזקה דשטרך בדי מה בעי אבל מ"מ ברור ל"ה למיפסל עי"ז וכן מבואר בב"י ח"מ (סי' ל"ד) משם הר"י בן הרא"ש אבל בלא יש שטר בידו כמו דנאמן לומר פרעתי נאמן נמי לומר ז"ל מחלת לי כמבואר ח"מ (סי' ע' ס"א) ממילא נאמן דמחל לו השבועה במיגו דפרעתי ואף אם טוען דמחל לו תוף זמנו ג"כ נאמן בכה"ג ודברי רדב"ז צ"ע: סי' כ"ד עובדא הוי בשו"ב שקבל ע"ע בנדר ושבועה ע"ד אנשי עיר

שלא לשחוט לצורך בני עיר ואח"כ קמו אנשים ורצו להתיר שבועתו ועלה ע"ד חכם אחד שאף אם יספיקו רוב אנשי עיר כל שאחד מהם מוחה מלהתיר ל"מ התרה אף דהריב"ש (סי' תקי"א) פתב בנשבע ע"ד הקהל סגי כשיספיקו רובם להתיר היינו משום כיון דרוב הקהל מספיקים חשיב ככולם דהמיעוט המנחין ל"ח קהל כמבואר מס' הוריות אבל כשאמר ע"ד אנשי עיר דמי לנודר ע"ד פו"פ אלו דבריו.

והנה המעיין בריב"ש יראה דאי לאו דאמר קטנים וגדולים בי' די ברוב הקהל אף אם אמר ע"ד כל הקהל [והש"ך (סי' רכ"ח ס"ק נ"ח) קיצר בהעתקתו דברי ריב"ש] מבואר דוקא אם הוסיף ואמר קטנים וגדולים שהוסיף להחמיר שלא יהי' שום מוחה ובלא"ה אף שאמר כל הקהל סגי ברוב וראיתו ממס' ע"ז אין גזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה שאמר במארה כו' הגוי פלו אי איכא פלו אי לא לא ואפ"ה רובו ככולו דהא סגי ברוב הצבור יכולין לעמוד וה"נ פנונתו היתה באמרו ע"ד כל הקהל שיהא רובו ככולו ואין משגיחין על המיעוט שבטלים הם במיעוטה עי"ש.

וא"כ לכאורה אף שאמר אנשי עיר לא גרע מאם אמר כל הקהל דסגי ברוב וה"נ פנונתו הי' על רוב אנשי עיר וקצת י"ל דתליא בהא דמבואר מתניתין סנהדרין (דף קי"א ע"ב) ועד שיודח רובה ופירש רש"י דכתיב יושבי עיר משמע ישיבה של עיר היינו רובה לישנא אחרתא עד שיודח רובה מדכתיב מקרבה קרי בי' מרובה עי"ש.

וא"כ ללשון ראשון י"ל כמו מדכתיב יושבי עיר דמשמ' ישיבה של עיר היינו רובה כמו כן באומר אנשי עיר היינו רובה כמובן והרמ"ה פתב שם ונ"ל דכתיב את יושבי עירם דמשמע פלהו ורובא פלהו דמי הרי דבכ"מ אף דמשמע פלהו רובא פלהו אבל ללשון השני דמשמע מיושבי עיר קרינו אף המיעוט רק דקרי בי' מרובה א"כ י"ל כשאומר ע"ד אנשי עיר אף המיעוט בכלל ולא סגי ברובה.

אף יש לומר דללישנא אחרתא ס"ל דלכך צריך דקרי בי' מרובה דאל"כ היינו אומרים יושבי עירם משמע אף המיעוט נמי עכ"פ הם מיושבי עירם דשייכי' לאותו עיר אבל כשנודר ע"ד אנשי עיר י"ל דכוננתו הי' על רוב אנשי עיר וסגי בהו כמו אם אומר ע"ד כל הקהל וצ"ע: סי' כ"ה פתב הרמב"ם (פי"ב הי"ב) משבועות וכן שאר מיני שבועות א"ח עד שיהי' פיו ולבו שוין לפיכך אם נשבע אחד בפנינו שלא יאכל היום ואכל והתרו בו ואמר אני ל"ה בלבי אלא שלא אצא היום וטעה לשונו והוציא אכילה של"ה בלבי ה"ז אינו לוקה עד שיודה בפני עדים קודם שיאכל שעל אכילה נשבע או שקבל עליו התראה ולא טען שטעה בעת התראה אעפ"י שטען אח"כ אין שומעין לו וכן אם התרו בו ואמר מעולם לא נשבעתי אלא עד"ז ואחר שהעידו עליו שנשבע או נדר אמר כן הנה אבל ל"ה פי ולבי שוין או תנאי הי' בלבי אין שומעין לו ולוקה עכ"ל.

והנה מדברי רמב"ם האלה מבואר דלענין מלקות לא בעינו שיקבל עליו ההתראה מדכתיב או שקבל עליו התראה ומשמע דאם הודה בפני עדים קודם שיאכל שעל אכילה נשבע ואח"כ אכל והתרה בו דלוקה אף שלא קבל עליו התראה דאל"כ רק דבעינו שיתיר עצמו למלקות כמו לגבי מיתה א"כ לעולם לא משפחת שיהי' פטור ממלקות בטענתו של"ה בלבו ועיין רמב"ם (פי"ב) מסנהדרין אחד ת"ח ואחד ע"ה צריך התראה כו' אומרים לו פרוש או אל תעשה שזו עבירה הוא וחיוב אהיה עליה מיתת ב"ד או מלקות

כו' וכן אם שתק או הרפין בראשו פטור ואפילו אם אמר יודע אני פטור עד שיתיר עצמו למיתה ויאמר ע"מ פן אני עושה ואח"כ יתרג פתח הרמב"ם במיתת ב"ד או מלקות וסינים במיתה בלבד והלח"מ שם פתב מדקלל מלקות עם מית' משמע דס"ל דהה"ד למלקות בעינו שיתיר עצמו וקבל התראה משום דמלקות במקום מיתה וכ"כ לקמן (פח"י) ומדברי רמב"ם פאן מוכח להדיא דל"ב שיתיר עצמו למלקות וכמ"ש וכמדונה שבתשובת חוט השני פתב ג"כ דלעגנן מלקות ל"ב שיתיר עצמו ואינו ת"י פעת ודברי הרמב"ם פאן הם לעד נאמן ומ"ש רמב"ם שם (פח"י) שתק ולא קבל התראה אין הורגין אותו ואין מלקין אותו ע"כ דלאו בתדא מחתי הם ושניא קבלות התראה למיתה דבעינו שיתיר עצמו ממש משא"כ לעגנן מלקות סגי בקבלה לבד שיאמר שיודע שעל איסור זה חייב מלקות אבל ל"ב שיאמר ע"מ פן אני עושה: ויש להתעורר בדברי רמב"ם במ"ש דאם אמר מעולם לא נשבעתי דא"נ לומר אח"כ של"ה פיו ולבו שוין והינו משום דהתחזק פפרן בדבריו והש"ך (סי' רל"ב ס"ק כ"ז) פתב פן דהוי פאומר לא לוייתי פאומר לא פרעתי דמי והוסיף לומר דאפילו יש עדים פדבריו האחרונים אינו פלום דאדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים נאמאי הא לעגנן מלקות אין אדם לוקה עפ"י עצמו וא"כ אף שהתחזק פפרן ע"י עצמו מ"מ אין לוקין ע"י עצמו וכה"ג לעגנן קנס מבואר פ' שבועות העדות דבעדי קנס לא משפחת ראי' בלא ידיעה כ' שם בר"ן וריטב"א דאף אם אמר לא אנסתי אשה מעולם ובאו עדים שאנס לא מתחייב אעפ"י שהתחזק פפרן לפי שזה ע"י עצמו ואין אדם משלם קנס עפ"י עצמו וה"נ דכונתיה למה מלקין אותו בשביל דהתחזק פפרן ע"י עצמו.

ויש לומר דדוקא היכא דאנן טענינן בעדו בזה הוי פמתחייב קנס או דנפסל או שיתחייב מלקות ע"י עצמו משא"כ היכא דאנן לא טענינן בעדו רק אם הי' רוצה הי' יכול לפטור א"ע בטענתו בזה ל"ה פמתחייב ע"י עצמו וכה"ג כ' הרשב"א בת"א (סי' ק"י) בגנב שגנב עפ"י עדים אף דאם הי' טוען אח"כ החזרתי הי' נאמן מ"מ ל"ה מרשיע א"ע במה ששומק ואינו טוען שגנב ושלם ורק במרשיע א"ע ואומר פן עשיתי אבל פשאחרים מרשיעין אותו והלה שומק אין זה מרשיע א"ע אלא ב"ד מרשיעין אותו עפ"י עדים ואין אנו צריכין להודאתו עי"ש ובקצוה"ח (סי' ש"נ) וה"נ דכונת' אף דהי' יכול לטעון ולומר של"ה פיו ולבו שוין רק שטעה בפיו מ"מ פיון שאינו טוען הוי פמתחייב עפ"י עדים דמסתמא ל"ח לומר של"ה פיו ולבו שוין: אולם על הש"ך יקשה דאם יש עדים פדבריו האחרונים אמרינן אדם נאמן ע"ע יותר ממאה עדים דומיא דהאומר לא לוייתי ויש עדי' שפרע נאמאי הא הוי מתחייב ע"י עצמו ואינו דומה לממון דנאמן לפסול העדים לגבי עצמו דלעגנן מלקות למה יהי' נאמן לפסול העדים הא אין אדם לוקה עפ"י עצמו.

שוב ראיתי בס' שער משפט (סי' ל"ד ס"ק י"ד) דעמד ע"ד הש"ך וצריף לומר דע"כ ל"א דא"א לוקה ונפסל ע"י עצמו רק היכא דצריף להודאתו אחר שעבר המעשה כמו בגידון דר"ן שבועות הנז' אבל בגידון דרמב"ם בטרם שעבר העבירה פשהתרו בו הודה ואמר דלא נשבע ממילא פשבא אח"כ עדים שנשבע אינו פלוקה עפ"י עצמו פיון דבטרם שעבר הודה ועיין ש"מ ב"מ (דף ו') דכ' בכופר במלוה והעדים ראו בידו מעות והודה בפני עדים שאינו חייב לאחרים והמעות הללו שלו הן לכל צורכיו באופן דליכא למימר אשתמוטי בכה"ג נפסל עי"ש הרי היכא דהתחזק פפרן בדבריו בטרם שעבר נפסל אח"כ

ע"י העדים אף דלולי הודעתו היינו אומרים דאשתמוטי ועיין מ"ש אאזמ"ו ו"ל בדברי משפ' (סצ"א סק"ב) וה"נ פ"נ דהודעתו הי' מקודם לכן שלא נשבע וממיל' זה שאמר עדים של"ה פ"ו ולבו שוין או תנאי הי' בלבו העיד ע"ע שהוא שקר שוב ל"ה פלוקה ע"י עצמו רק ע"י עדים ואף דבכ"מ היכא דנאסר אף קודם לכן פשהוא ע"י עצמו פגון שאומר חלב הוא זה ואח"כ אכלו אינו לוקה עפ"י עצמו זה היכא שפ"ל האיסור נעשה ע"י עצמו אבל פ"נ דיש עדים שנשבע והוא הודה מעיקרא של"ה תנאי בדבר מהימן בזה אף נגד עדים ולוקה כנלענ"ד בדעת הש"ך ועיימ"ש לעיל דיני שחיטה (סי' ח'): סי' כ"ו בש"ע יו"ד (סר"ד ס"ל) אין יכולים לעשות שליח לא להקמ' ולא להפ"ה.

וראיתי בחידושי הר"ן ב"מ פ"ק השואל קוש' רבינו הגדול מ"ן עק"א ו"ל דהא כ"כ הטור והב"י כ' פלוגתא דר' יאשי' ור' יונתן פ"ק נערה ופסק שם הרא"ש דהלכה כר' יאשי' דמתמיר וקשה התיבח לענ"ן הפר' אבל לענ"ן הקמה הו"ל למפ"ס לחומ"ר כר' יונתן להחמיר דהוי הקמה.

וכן הרמ"א בחו"מ (סי' שמ"ו ס"ז) הביא דעת החולקים ואומרים דשלוחו של אדם פ"נ א"כ לענ"ן הקמה יש לפסוק דע"י שליח הוי קיום והניח בצ"ע וכן הקשה בס' שער משפט שם. וכבר קדמוהו להקשות פ"נ בתשובת יד אליהו (סי' נ"א) והוסיף דגם בהפ"ה מצינו קולא פגון שאסרה עצמה פ"נ שאסורה פ"נ של מצוה פגון ד' פוסות ולא אדע פוננתו הא מ"מ הוי ספק אם מהני ההפ"ה ע"י שליח ואסורה לשותות מספק א"כ ל"ה להרמ"א להביא דעת החולקים פ"נ דאף להחולקים הוי רק ספק אם מהני ההפ"ה ע"י שליח ומה נ"מ לבין ס' או ודאי מ"מ אסורה לשותות רק לענ"ן הקמה שפיר הקשה: ונראה דהנה דעת המרי"ט (ח"א סי' קכ"ז) באם אומר אדם לשליח צא והקדיש שור אחד משנורי אין בו דין הקדש דמילי ניהו וקיי"ל דמילי לא ממסרין לשליח כו' ומיהו תרומה חשיבא מעש' ואתרבי שליחות מאתם גם אתם אבל דבור של הקדש מילי ניהו ולא ממסרין לשלוח יעו"ש.

ועיין בחידושי לאאמ"ו ו"ל הנדפס בסוף ס' דברי משפט (סי' רמ"ד סק"ד) באור' לבאר דדעת רוב ראשונים דאף לשליח הראשון לא יכול למסור מילי וכתב לת"ר הא דמהני בפיטול שליחות הגט להולכה ע"י שליח פ"נ דביטול סגי בגילוי דעת.

וגם מה שהקשו האחרונים מפלוגתא דר' ור' יונתן אם יכול להפ"ה ע"י שליח והא הוי מילי וכתב דוקא להוציא דבר מרשותו שהיה מקודם חולין וע"י דבורו של השליח חול שם הקדש לא אדם ענ"ן מילי להתקיים ע"י שליח אבל בנדר דמעיקרא היה מותר רק מחמת הדבור שנדרה אסרה התורה וא"כ עיקר האיסור לא נתקיים רק ע"י דבור ואתי דבור ומבטל דבור ומהני אף על ידי שליח עי"ש ובזה מיןש"ב ממילא הא דמהני בפיטול שליחות ע"י שליח דגם ענ"ן שליחות למסור הגט בשליחות הבעל אף שמסר לו הגט וכל השליחו מ"מ עיקרו חל ע"י דבור בלבד לכה יכול למסור שוב הדבור של בפיטול השליחות לשליח.

ולפי"ז י"ל לענ"ן הקמה לא פליגא ר' יאשי' ור' יונתן ואף ר' יונתן דאמר מצינו בכל התורה פולה שלוחו של אדם פ"נ חולק רק לענ"ן הפ"ה דכ"ן דאינו סובר שקרא אישה יקימנו ואישה יפירונו בא למעט שליח שוב אמרינן מצד הסב"א פ"נ דמצינו בכל

התורה פולה שלוחו ש"א פמותו פן בהפך נמי אף דל"ה רק למילי מ"מ פיון דלא אתי למילי רק לבעל דבור הנדר יכול למימסר לשליח אבל לענין הקמה זאת לא נוכל למילף מפל התורה פולה שנאמר שלוחו ש"א פמותו פיון דל"ה רק מילי ובהקמה הזאת פא לחזק הנדר שלא יועיל שוב אח"כ ההפך מנ"ל דגם לענין זה יהי שש"א פמותו דכל עניני שליחות ילפיון מקדשים וגירושין ושם הוי למעשה אבל לענין הקמה דאינו מוסר לשליח רק דבורו לקנים הנדר הסבא הוא דמילי לא ממסרין לשליח.

וקא דנקט הש"ס נדרים (דף ע"ב ע"ב) הקרא דאישא יקימנו ואישא יפירנו הוא רק למילף שאף לענין הפרה ל"מ ע"י שליח ולא מצינו בש"ס שם שיפולגו ר' יאשי' ור' יונתן לענין הקמה שיועיל ע"י שליח רק לענין הפרה לכן שפיר כ' הטור והש"ע דא"י לעשות שליח להקמה דזה לכ"ע וגם לענין הפרה מס' אמרינו דלמא הלכה כר' יאשי' וזה ברור: וראיתי בגליון משניות מהגרע"א ז"ל ריש פרק השולח שהביא שם דברי המרי"ט הנ"ל ודברי הב"מ שהשיג עליו מש"ס הנ"ל וכן מהא דיכול לבטל שליח להולכה ע"י שליח וכבר כתבתי לישב פל הנ"ל משם אמ"ו ז"ל.

עוד כ' שם ז"ל וביותר שבגוף הדין דמהרי"ט לענ"ד הא סוגיא ארנפה בתמורה (דף יוד) אמר רבא כו' דשני שליח לאקדושי הרי להדיא דיכול להקדיש ע"י שליח. ומאד תמהני הא שם קאי על אבעי' דרמב"ח מקדיש עושה תמורה או מתפפר עושה תמורה ע"ז אמר רבא א"כ מצינו ציבור ושותפין עושין תמורה כגון דשוו שליח לאקדושי ושם ע"כ לא משפחת רק דשוו שליח לאקדושי בהמה של השליח דאם איירי לאקדושי בהמה של הציבור ושותפין בזה נדאי אין השליח עושה תמורה דהא לאו שלו הוא רק ע"כ לא משפחת אלא דאמרו הציבור לשליח לאקדושי בהמה שלו בעד קרבן ציבור ושותפין ועי"ש ברש"י דכתב פן להדיא.

ובזה נדאי גם המהרי"ט מודה באם ממה איתו שליח להקדיש בעדו קרבן מבהמותיו של השליח דנדאי מהני פיון דהשליח הוי בעלים על בהמתו והמהרי"ט לא כתב רק בממנ' שליח להקדיש ממונו של המשל' וזה פשוט.

ועיין תשובת חתם סופר חיו"ד (סי' שכ"א) שהבי' קושיא משם הגאון מ' בונים איגר ז"ל על המהרי"ט הנ"ל מש"ס נדרים (דף ל"ו) דמבואר דמדעת בעלים יכול להפריש פסח וחסות רק שלא מדע' בעלים א"י להפריש ועי"ש שמדחיק א"ע ליישב ולא אדע ג"כ סרף קושיא דשם איירי ג"כ לענין להפריש מבהמתו לחטאת חבירו דזה נדאי מדעתו יכול להפריש וההקדש חל פיון שהוא ממונו של המפריש אבל להפריש מבהמת המשלח זה אינו יכול ע"י שליח: ברם זאת הוא שיש לעיין על דברי מהרי"ט מדברי ירושלמי רפ"ב דקדושים ואם המר ימירנו הוינו סברין מימר שלוחו של אדם פמותו אלא שמיעט הכתוב עי"ש ולמה צריך הכתוב למעט תפ"ל דאף להקדיש ע"י שליח א"י כמ"ש המרי"ט מצד דהוי מילי ולא ממסרין לשליח ודחוק לומר דמה ילפיון דהא המהרי"ט לא אתי עלה רק מצד הסבא.

ולכאורה י"ל דהא באמת קשה על המרי"ט הא מצינו דיכול לעשות שליח למפור קרקע שלו אף שאינו מוסר לידו שום חפץ רק שהשליטו על קרק' שלו ומוסר לו פחו שיהי' יכול למפור ומ"ש שלא יהי' יכול לומר לשלוחו להשליטו על נכסיו להקדישן דהא

הדבור שאומר שיהי' הקדש הוי פקנן דאמירא לגבוה פמסירה להדיוט והדבור להקדיש הוי פקנן המועיל בכל ענינים ועיי"ש בדברי אאמ"ו ו"ל דאף אם הפקר ל"מ ע"י שליח מ"מ הקדיש ע"י שליח י"ל דמהני אולם נראה פנונת המרי"ט פינו דאף דדבור לגבי הקדש אלה פמעשה דאמיר' לגבוה פמסיר' להדיוט מ"מ ל"ה מממש פמסירה דהא קיי"ל נשאלין על ההקדש כ"ז שלא בא ליד הגזבר וכיון שיכול תמיד לעקור הדבור של הקדש ע"י שאלה וחקם עוקר נדר מעיקר' שפיר לא הוי אלא מילי ואינו יכול לעשות ע"י שליח דלא נוכל לומר במה שמוציא השנית מחול אל הקודש הוי פממנה להשליח על מעשה ז"א פינו דבאמת אינו מוציא מרשותו ולעולם רשות בעלים נשאר עליו לענון שיכול לאתשולי עלה ובאמת לב"ש דסובר הקדש טעות הוי הקדש ואין שאלה בהקדש יכול למנות שליח ג"כ על הקדשו פינו שממנה ומשליט אותו להוציא מרשותו ומה לי שיכול למנות לשליח למפור קרקע שלו ע"י קנן המועיל פן להקדש דהוי הדבור במקום קנן ג"כ יכול רק לדין דקי"ל הקדש טעות ל"ה הקדש ויש שאלה בהקדש ואפ"י ע"י חרטה בלבד מהני שאלה כמ"ש הרמב"ן מ"ד סוף ב"ב עיי"ש לעיל (סי' ח"י) א"כ נדאי ל"ה רק למילי לכה אינו יכול לעשות ע"י שליח ולפי"ז לענון תמורה דקיי"ל דאף בטעות אינו חוזר ולא מהני שאלה לגבי תמורתו מדכ' והי' הוא ותמורתו יהי' קודש מ"מ א"כ הוי פעושה אותו שליח למעשה גמר במה שמוציא בדבורו מחול אל הקודש מממש שלא ינהי אף שאלה אח"כ לכה יכול לעשות ג"כ ע"י שליח לולא דמיעטו מקרא ועיין ש"ס ריש תמורה לא תתני מימר דבדבורו אתעביד מעשה והיינו פנ"ל דמה שמוציא מחול אל הקודש חשיב מעשה גמור פינו דאף שאלה ל"מ אח"כ: ולפי"ז הי' נראה אם אמר לשלוחו להקדיש מן ממונו ולמסור ליד הגזבר דתו לא מהני שאלה מהני גם לדעת מהרי"ט ומיושב בזה מה דנראה מדברי רש"י ב"מ (דף ע"א סוף ע"ב) דגם הקדש מהני ע"י שליח יע"ש ולהנ"ל משפחת לה באם אמר לשלוחו להקדיש ולמסור ליד הגזבר, דזה מהני בגדול ובקטן לא מהני.

ולכאורה קשה על המרי"ט מהא דמס' פסחים (דף פ"ח ע"ב) האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח שחט גדי יאכל שחט טלה יאכל ומבואר שם מגמרא דאיירי בעבד פנועני ואין לו משלו וע"כ דלא הקדישו הבעלים לפסחים דאם פן מה שהפרישו הבעלים יאכל וע"כ איירי דאמר לעבדו שיפריש וכיון דלא פריש ליה עליה סמך ומבואר דשליח יכול להקדיש דבר של המשלח.

ויש לומר דשאני עבד פנועני דידו פיד בעה"ב ועדיף משליח פמבואר ב"מ (דף צ"ו) דאף אם לענון שאלה בבעלים ל"מ שליח מ"מ יד עבד פיד רבו ועדיף פן נמי לענון זה אף דהקדש ל"מ ע"י שליח מטעם דהוי מילי מ"מ עבדו עדיף או י"ל פינו דעושה אותו שליח אף לשחוט עדיף ומהני.

ויש עוד להעיר ממתניתין (דפ"ג מ"ג) ממע"ש מי שהי' לו מעות בירושתו וצריך לו ולחבירו פירות אומר לחבירו הרי המעות האלו מחולקין על פירותיך זה אוכל פירותיו בסתר' והלה עושה צורכו במעותיו וכן פסק רמב"םהל' מע"ש ומבואר אף דבעל המעות אינו מקנה לבעל הפירות המעות וגם הבעל המעות אינו מחלל רק בעל הפירות ובמה

יחול קדושת מע"ש על הפירות שאינם שלו וע"כ פינון שבעל הפירות נתן רשות והתבצעה לזה יכול הוא לתפסו בקדושה ואמאי ל"מ אם אומר לחבירו להקדיש שור משונויו.

ועיין מל"מ (פ" ט"ז) מהלכות דחקר אם מהני מחילה ע"י שליח וי"ל דתליא בדברי הר"ן דפסחים דל"מ הפקר ע"י שליח ועיין ש"ך ח"מ (סי' קכ"ד) אם מהני הוראת המנרשה ובס' קצוה"ח שם: עוד הקשו האחרונים דאם ל"מ הקדיש ע"י שליח איך מצאנו ידונו ורגלינו דמהני תנאי בנדר והקדש הא אינו יכול לעשות ע"י שליח וקי"ל דבעי תנאי שאפשר לקיים המעשה ע"י שליח ועמ"ש אאמ"ו ו"ל שם ולענ"ד אפשר לומר דכל הטעם דאין בכח התנאי לבטל מעש' האלם שא"א לעשותו ע"י שליח וע' ריטב"א קידושין (ד"נ).

לכן דוקא היכא דמצד אלימת המעשה דא"א לקיים ע"י שליח מעשה כזאת אין בכח התנאי לבטלה אבל היכא דמצד גריעותא וקלישות' דמעשה אי אפשר לקיימו ע"י שליח כמו במקלי דלא ממסרין לשליח בזה מכ"ש דיש בכח התנאי לבטל מעשה קלישתא בזה ומינשב בזה קושית המקנה (פ"ג דקידושין) בה"א מקודשת לי ע"מ שאני ממזר דאין המעשה יכול להתקיים ע"י שליח דאש"ל"ע ובכ"ז מהני תנאי יע"ש ולהנ"ל הא דאינו יכול לעשות שליח לדבר עבירה לאו מצד חזק הפעולה הוא רק אדרבא מצד גריעותא דהמעש' הוא הואיל שהוא דבר עבירה אינו מתקיים ע"י שליח רק ע"י עצמו בזה כ"ש דיכול להטיל תנאי לבטל מעשה כזאת ועוד הרבה קושיות האחרונים יתיישב בזה ואכ"מ לבא בזה בארובה ובמ"א צדדנו דנה ג"כ הטעם דנכרי יכול להטיל תנאי במעשה שלו וכן קטן אף דאינו יכולין לעשות המעשה ע"י שליח דנה ג"כ מצד פתם הקלוש שאין בכחם למסור מעשיהם לעשות ע"י שליח א"כ אדרבא מכ"ש דמעשיהם יכול להתבטל מפח התנאי.

ועיין בס' אבני מילואים אה"ע (סי' ל"ח ס"ק ב') מה שהשיג שם על מהרי"ט (ח"א סי' ס"ה) מה שהמציא תקנה בנחפז ללכת ורוצה לגרש ע"ת אם לא אבא שיתנה במינוי השליח שממנה אותו לשליח ע"ת אם לא באתי וכו' פינון דאינו מוסר להשליח הוי מקלי ול"מ שליח עושה שליח ל"מ למשדי בי' תנאה יע"ש ולמ"ש דברי מהרי"ט נכונים פינון דלאו מצד אלימ' המעש' א"י להיות ע"י שליח רק מצד קלישת המעשה בזה יכול להטיל תנאי וכמו"ש וש"ב פבוד הרב הה"ג החרף מ' אשר נ"י פנון ג"כ לסברא הנז' דהיכא דא"י לעשות ע"י שליח מצד קלישת המעשה כ"ש דתנאי יכול לבטל מעשה כזו ואכ"מ להאריך בזה בגוף דברי מהרי"ט הנז' ובמ"א ברצות ד' בנאר: סי' כ"ז בענין שבועה בכתב האריכו פל האחרונים קפאי ובתראי אם הוי כמוציא שבועה מפיו או לא.

וראיתי בתשו' נו"ב מהד"ק (סי' ל' חחו"מ) שכתב דודאי מדכתב לבטא בשפתיים אי אפשר למעט כתב בכתב ידו דהא אפי' גמר בלבו בלבד אי אפשר למעט מקרא דהא בש"ס שבועות (דף כ"ו) דפריך על שמואל דאמר גמר בלבו צריך להוציא בשפתיים דנגמר מדכתיב פל נדיב לב ומשני משום דהוי תרומה וקדשים ב' כתובים ואי אמרינן מדכתב לבטא בשפתיים נידוק דדוקא ביטוי שפתיים ולמעוטי גמר בלבו א"כ איך נגמור מינן' מה דמעט קרא וכ"כ תוס' שם דמפשטי' דקרא דרש ולא משום דאייתר להכי

יעי"ש הרי דאפי' קבלה בלב אי לא דהוי ב"כ הוי מרבינו אף דכ' לבטא וא"כ פשפתיב
בכתב ידו דליפא ב' פתובים מנ"ל למעוטי.

ושוב דחי דמ"מ פשטי' דקרא לבטא היינו הוצאות פה ולא היינו יכולין לרבות לא כ"י
ולא קבלה בלב רק דאיפא למילף גמר בלבו דכל נדיב לב ולקחי בעי ב"כ אבל כ"י שאין
לנו למילף ממ"א ממילא ממעיט מפשטי' דקרא רק מדכתבו תוס' דע"כ לבטא אינו מותר
דממילא מימעט מדהוי ב' פתובים מוכח דכ"י אינו מימעט דאל"כ האי אצטרף למעוטי
כ"י וכן מדלא קאמר שמואל רבותא יותר שאפילו כתב בכ"י ל"מ א"ו דבאמת מועיל.

ושוב דחי דעל כ"י אין מקום לטעות דמה"ת לרבות רק עיקר הרבותא דלא ילפינו מפל
נדיב לב וכו' ואף דשמואל לא אסיק אדעתו' מב' פתובים דאל"כ למה נקט לבטא וכתב
דאף דאסיק שמואל דאין למילף מתרומה וקדשים או מטעם חולין מקדשים לא ילפינו
מ"מ כ"ז לפי דפשטי' דקרא משמעויותיו הוצאה בפה דבלא"ה מה"ת למעוטי גמר בלבו
וקא דאצטרף שם רבוי היינו ג"כ משום דכתיב מוצא שפתיך ולקח אחז שמואל מדכתיב
לבטא בשפתיים ולעולם עיקר רבותא דשמואל דלא ילפינו מנדיב לב ולעולם אף כ"י
ל"מ ע"כ תנרף דבריו העתקתי דבריו פי בדבריו מצאתי מזור ליישב דברי הרשב"א
קידושין (דף נ') אשר לכאורה נפלאים מאד שכ' שם להקשות למה לא נילף דדבריו
שבלב הוי דברים מאמר אהא ה"ז נזיר ואף דנזיר עובר לפניו מ"מ ל"ה רק דברים
שבלב ואף דהתורה רבתה ידות נזירות לילף מינה וכו' ועוד ק' לי נידק מתרומה דקי"ל
נטלת במחשבה אלמא דברים שבלב הוי דברים ול"ל נמי שאני התם דרחמנא רבי' מדכ'
ונחשב א"כ היכי אתי למיפשט מיקריב אותו והעלה דהיכא דהדברים שבלב אינם
מבטלין מעשה הוי דברים.

ואינו מוכן קושיתו דנילף מדכ' ונחשב הוא ככר מבואר בש"ס שבועות ה"ל דלא ילפינו
מתרומה ובעינן בשבועה דוקא שיוציא בשפתיו וכן בנזיר דהוי כנדרים צריף ג"כ
שיוציא בשפתיו וכבר ראיתי בס' שער משפט (סי' צ"ז) שהניח דברי הרשב"א בצע"ג:
ולמה"ל אתין דברי הרשב"א ע"נ דדוקא בשבועה נגדר מדכתי' לבטא בשפתיים גלי
רחמנא דגמר בלבו ל"מ והש"ס דפריף מברייתא מוצא שפתיך תשמור אין לי אלא
שהוציא בשפתיו גמר בלבו מניין ת"ל כל נדיב לב ומשני שאני התם דכתב כל נדיב לב
נהדר פריף ונגמור מינה היינו דגלי רחמנא אף דכ' שם מוצא שפתיך תשמור ואזהיר קרא
רק על הוצאת פה מ"מ הדר מרבינו מדכ' כל נדיב לב גלי רחמנא דלאו דוקא שיוציא
בשפתיו כן נמי אף דכ' לבטא גבי שבועה לאו דוקא רק גמר בלבו ג"כ מהני ומתרץ
משום דהוי קדשים ותרומה ב' פתובים ועי"ש בתוס' דאף דתרומה מקדשים לא ילפינו
מ"מ קדשים נילפו מיני'.

א"ו מדכ' מוצא שפתיך ל"ה יכולין לגמור מתרומה וגלי קרא דגמר בלבו ג"כ מהני גבי
קדשים ושבועה לא יכולין למילף מן כל נדיב לב דזה הוי חולין מקדשי' ובקדשים גלי
קרא דכל נדיב לב אבל בשבועה הדרין לפשטי' דקרא דכתיב לבטא בשפתיים.

נהדר מתרץ הש"ס דאף אם ב"כ הבאין פאחד מלמדין מ"מ הוי חולין מקדשים לכן לא
נוכל למילף כלל אבל מ"מ העיקר' מדכתיב לבטא בשפתיים אבל במקום דלית לן מיעוטא
שפיר נוכל למילף מתרומה דגמר בלבו מהני וקא דל"מ בשבועה' הוא מדכתב לבט'

בשפתי' וּשְׁפִיר הַקֶּשֶׁה הַרְשָׁבָ"א גִידֵק מִתְרוּמָ' בְּשָׂאָר עֲנִינִים הֵיכָא דְלִית לֵן מִיְעוּט' דְּדָבָרִים שְׁבֻלָב הָוֵי דְבָרִים.

וְכֹן מִנְזִיר הָאוּמֵר אַהָא גִילְף דְהָוֵי דְבָרִים דְּוֹדָאֵי שְׁם בְּנִזִיר דְהָוֵי כְּנִדְרִי' בְּעֵי שְׁיֹצִיא בְּשִׁפְתֵי רַק מ"מ אַף דְהוֹצִיא בְּשִׁפְתֵי וְאָמַר אַהָא וְנִזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו מ"מ ל"ה רַק דְבָרִים שְׁבֻלָב שְׁפֹנְנָתוֹ הִי שְׁיֵהֵי' נִזִיר.

וּמָה שְׁהַקֶּשֶׁה שְׁם עוֹד הַשְּׁעַר מִשְׁפֵּט דְלִפֵּי דְבָרֵי הַרְשָׁבָ"א דְהֵיכָא דְאִינוּ סוּתֵר דְבָרֵי מְהֵי מִחֻשְׁבַּת הַלֵּב לְמָה צְרִיךְ שְׁיֵהֵי' נִזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו יְהֵי אַף בְּאִינוּ עוֹבֵר לְפָנָיו כִּינּוּן שְׁדָבָרֵי אִינוּ סוּתֵר מִחֻשְׁבָּתוֹ.

לֹא קֶשֶׁה כְּלָל דְהָא נִזִיר וְנִדְרִים שְׁוִינֵן לְשִׁבּוּעָה דל"מ גָּמַר בְּלִבּוֹ רַק צְרִיךְ שְׁיֹצִיא בְּשִׁפְתֵי מִדְּכ' לְבִטָא בְּשִׁפְתִים וְגַם בְּעֵינָיו בְּנִזִירֵת הַפְּרָשָׁה דְלֹא גִימָן נִזִירֵת אֲלֵא לְהַפְלֵאָה כְּמִבְּנֵי אֲרָם בְּסוּגֵיָא רִישׁ נִזִיר רַק דְגִזָּה"כ דִּידוֹת נִזִירוֹת נְמִי הָוֵי כְּנִזִירוֹת וּבְעֵי שְׁיֵהֵי' מוֹכַח דְהֵינּוּ נִזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו דְאִז הָוֵי יָד כְּשִׁאוּמֵר בְּלִבּוֹ שְׁפֹנְנָתוֹ הִי עַל נִזִירוֹת וְדָבָרֵי הַרְשָׁבָ"א נְכוּנִים: וְעֵינָיו תּוֹסְפוֹת יו"ט מ"ס' מַעֲשֵׂר שְׁנֵי (פ"ד מ"ז) דְהַעֲלָה בְּדַעַת רַמְבַ"ם דְהַפּוּדָה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְלֹא קָרָא שְׁם דְדָיו א"צ שְׁיִדְבֵר כְּלָל וְהָוֵי פְדִיּוֹן מַעֲלֵיא אַף בְּשִׁתִּיקָה כִּינּוּן שְׁאִין כְּאִן דַּעַת אַחֲרַת אֲלֵא דַּעַת עֲצָמוֹ שֶׁל הַפּוּדָה לְכַד יַעֲי"ש וְלְכַאוּרָה הָא קִי"ל דְבָרִים שְׁבֻלָב ל"ה דְבָרִים וְאִיךְ יֵהִי מְהֵי הַפְּדִיּוֹן וְיִפְקִיעַ קַדְוִשְׁת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִן הַפְּרִיָּוֹת וְיַחֲזִיל עַל הַכֶּסֶף אִוְלָם לְדָבָרֵי רְשָׁבָ"א הַנּוֹ' יֵשׁ מְקוֹם לְדָבָרֵי.

אִוְלָם דַּעַת הַר"ן מ"ס' קִדְוִשִׁין שְׁם מְבֹנָאָר דְאֵף הֵיכָא דְאִינוּ סוּתֵר הַדְּבֹר וְאִינוּ נוֹגַע רַק לוֹ לְכַדוֹ ג"כ אִינוּ דְבָרִים וְעֵינָיו קַצוּה"ח וְנִתִּיבוֹת (ס' י"ב) שְׁהַסְפִּימוּ לְדָבָרֵי הַמַּהֲרִי"ט דל"ה דְבָרִים וּמַחֲלָה בְּלֵב לֹא מְהֵי יַעֲי"ש וְלִפְנֵינוּ דַּעַת הַרְשָׁבָ"א וְדַעַת הַרְמַב"ם לְדַעַת הַתּוֹי"ט דְמְהֵי אַף בְּלֵב הֵיכָא דְאִינוּ נוֹגַע רַק לוֹ לְכַדוֹ.

וְעֵינָיו טו"ז או"ח (ס' קס"ב סק"ו) שְׁכַתֵּב בְּדַעַת ר"ת דְסוּבֵר כִּינּוּן דְכַתִּיב כָּל גְּדִיב לֵב יִלְפִינּוּ כָּל גְּדֵר דְהַפֵּל הִי בְּכָלל זֶה כִּינּוּן דְגִלִּי לֵן קָרָא סֵתֵם וּמַצִּינוּ בְּגֵדֵר אַחַד דְמְהֵי הַרְהוּר דְהֵינּוּ קְדָשִׁים וּמִסְתַּמָּא הַפֵּל בְּכָלל אֲפִילוּ חוּלִין אֲבָל שְׁבֻעָה דְלֹא נְכָלל בְּפִסְקָה זֶה אֲמַרִינּוּ חוּלִין מְקַדָּשִׁים לֹא יִלְפִינּוּ עֵי"ש וְכֹן נִרְאָה בְּאֲמַת בְּדָבָרֵי מַהֲרִי"ק (ס' קס"א) דְדַעַת ר"ת דל"ב הוֹצֵאָה בְּפָה כ"א לְעַנְנֵן שְׁבֻעָה דוֹקָא דְגִלִּי קָרָא לְבִטָא בְּשִׁפְתִים אֲבָל גְּבִי גְדֵר ל"ב הִצְאָה בְּפָה וְקֶשֶׁה בְּאֲמַת א"כ נִזִיר יֵהִי ג"כ בְּכָלל זֶה וְנִאֲמַר גַּם בְּנִזִיר הַרְהוּר כְּדִבְרוּר.

וְעוֹד קֶשֶׁה הָא מְקַשִּׁינּוּ מִדְּכ' לְגִדְוֹר גְּדֵר נִזִיר לְהַזִּיר כְּמִבְּנֵי רִישׁ מ"ס' גְּדָרִים וּבְכ"ז ל"מ גָּמַר בְּלִבּוֹ וְכֹן בְּגֵדֵר ל"מ רַק יְדוֹת גְּדָרִים וְנִזִירוֹת. וי"ל גַּם אֲלִיבָא דִידָן אַף בְּקַדָּשִׁים וְתְרוּמָה דְמְהֵי גָמַר בְּלִבּוֹ הֵינּוּ כְּשִׁאוּמֵר בְּלִבּוֹ וְלֹא רָצָה לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתֵי כְּלָל אֲבָל אִם גָּמַר בְּלִבּוֹ וְרָצָה לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתֵי וְלֹא הוֹצִיא ל"מ כְּמוֹ שְׁמַתְרֵץ רַב שְׁשֵׁת הַבְּרִיָּיתָא בְּמ"ס' שְׁבֻעוֹת שְׁם.

וְכֹן מְבֹנָאָר מִמְתְּנִיתִין דְמ"ס' תְּרוּמָה (פ"ג מ"ח) הַמְתְּכֹוּן לְזִמְר תְּרוּמָה וְאָמַר מַעֲשֵׂר עוֹלָה וְאָמַר שְׁלָמִים שְׁאִינִי נְכַנְס לְבֵית וְאָמַר לְזָה לֹא אָמַר כְּלוּם עַד שְׁיֵהֵי' כִּינּוּן וְלִבּוֹ שְׁוִינֵן עֵי"ש כַּר"ש דְבְּעֵינָיו שְׁשֵׁפְתוֹתֵי וְלִבּוֹ לֹא יִכְחִישׁוּ זַא"ז אֲבָל לֹא מְכַחֲשִׁי זֶה אֵת זֶה מְהֵי בְּתְרוּמָה וְקַדָּשִׁים.

וכ"כ אף באם גמר בלבו ולהוציא בשפתיו אף דלא רצה בשפתיו רק לומר אהא ל"מ רק פשנזיר עובר לפניו דאז הוי יד לנזיר אבל באין נזיר עובר לפניו ל"מ אף דמחשבתו הי' לנזיר ל"מ פניו דגמר בלבו להוציא בשפתיו צריה שיוציא בשפתיו דבר ברור שיהי' יד מוכח.

וכן צריה לומר להפוסקים הסוברים דחושב לתת צדקה חייב לתת פמבואר רמ"א יו"ד (סי' רנ"ו) וקשה הא בש"ס נדרים מיבעי' יש יד לצדקה או אין יד ה"ד פגון דאמר הדין זוזא לצדקה והדין מי אמרינו פניו דאיתקיש לקרבנות דכתיב בפיה זה צדקה מה קרבנות יש להן יד אף צדקה יש לו יד א"ד לבל תאחר הוא דאיתקיש וע"כ דאמר שבלבו הי' לצדקה דאם אמר דבלבו הי' לנפקות' ודאי מהימן דכה הי' פנונתו ולא גרע מאם אין פיו ולבו שוין וע"כ דאמר דלצדקה איכונן וא"כ מה נ"מ יהי' חייב מטעם דגמר בלבו.

שוב מצאתי בטורי אבן מס' חגיגה באבני שהם שפתב ג"כ דהיכא דרצה להוציא בשפתיו ל"מ גמר בלבו ע"ש. וראיתי במהרי"ט ח"ב (סי' ככ"ד) דכ' בהה' בעיא' יש יד לצדקה ע"כ איירי דגמר בלבו ולהקדיש נתפנוין מ"מ אף דגמר בלבו צריה שיוציא בשפתיו כדאמרינו פ"ב דשבועות ואם יש יד לצדקה ה"ז פאלו ביטא ע"ש וקשה לפוסקים דבצדקה מהני מחשבה והרהור כמו בקרבן א"כ מה נ"מ א"ו כמ"ש פניו דגמר בלבו להוציא בשפתיו אף דלא גמר בלבו להוציא רק יד בלבד מ"מ אם יד אינו מועיל לא מתחייב פניו דגמר בלבו להוציא צריה שיוציא בשפתיו דיבור המועיל ועיין תוס' ערכין (דף ה') ד"ה אדם יודע שכתבו בתירוץ הראשון הא דמתפנוין לומר תרומה ואמר מעשר דל"א פלום היינו מה שמוציא מפיו אבל מה שהוי בלבו קיים וקשה לכאורה הא במתניתין דתרומה ה"ל קתני נמי שאינו נכנס לבית זה ואמר לזה ובכולם קתני ל"א פלום ובגדר ושבועה ל"מ גמר בלבו בלבד וכיון דבגדר ושבועה הוי הפירוש דל"א פלום אף על מה שגמר בלבו פן ג"כ בהקדש ותרומה נמי ל"מ אף מה דגומר בלבו.

ואף אם נאמר דתוס' אזלי שם בשיתת ר"ת וכמ"ש המרי"ק והטו"ז דבגדר מהני גמר בלבו מ"מ ע"כ מוכרח לומר היכא דגמר בלבו ורצה להוציא בשפתיו בעי שיהי' פיו ולבו שוין כמו שהוכחתי מנזיר וצדקה וצ"ע: וראיתי בספר מקור חיים בהגהותיו לטו"ז או"ח שם וז"ל וקשה דלכאורה אישתמיטתיהו ש"ס נדרים (דף ז) דמבעיא אם יש לצדקה פניו דאיתקיש לקרבנות וה"נ ממש הספק פן הוא דאי לכל מילי איתקש דאין הקיש למחצה כמ"ש הר"ן שם אף לענין הרהור איתקש ואי לא איתקש לענין יד ה"נ לענין הרהור דמ"ש הרהור מיד ולמ"ש שם הר"ן במסקנא דספיקו לקולא ה"נ פאן ע"ש ובספר שו"ת ושב הפהן (סי' כ"א) הקשה פעין זה ע"ד הרא"ש בתשובה דסובר דל"מ גמר בלבו גבי צדקה ניהו דגבי שבועה ל"מ מדכתב לבטא בשפתים אבל גבי צדקה אף אם לא ילפינו מכל נדיב לב דחולין מקדשי' לא ילפינו אפתי גילף מהקיש' דקרבות וכמו דפסקינו לחומרא דיש יד לצדקה דדילמא פניו דאיתקש לקרבנות לכל מילי איתקש.

וכתב פניו דבצדקה פתיב בפיה בא למעט גמר בלבו ואף דבקרבות ג"כ פתיב מוצא שפתיה מ"מ נתרבה מדכתיב כל נדיב לב אבל גבי צדקה דלא אתרבי דרשינו כפשטי' ונקא הוציא בשפתיו ודעת ר"ת דילפינו צדקה מהקישא דקרבות ע"ש.

אולם מ"מ יקשה למה נקט הש"ס האיבעני' אי יש יד לצדקה מדאקשינו לקרבנות או דלמא אין יד לנקוט הבעל האיבעני' וישאול אם מהני בצדקה גמר בלבד או לא. א"ו או דגמר בלבד ל"מ כמו בשאר נדרים או פדעת ר"ת דמהני דגלי קרא בכל נדרים וכמ"ש הטו"ז והש"ס נקט רק לענין יד הואיל דמקשינו לנדרים.

ולענ"ד הי' נראה קצת אף דגלי לן קרא דכל נדיב לב דגמר בלבד מהני היינו דחייב לקיים מחשבתו אבל על כל תאחר אינו עובר דע"ז גלי לן קרא דמוצא שפתיך שאינו עובר על כל תאחר רק פשהוציא מפיו ולפי זה אף דמקשינו צדקה לקרבנות מדכתיב בפיה היינו ג"כ לענין כל תאחר וזה ג"כ אינו עובר רק פשהוציא מפיו והאיבעני' אי יש יד או לא היינו מה דכתיב בהפסוק שם לענין נדר דמהני אף במוציא שפתיך רק יד בלבד אי מקשינו צדקה ג"כ לזה או לא אבל לענין גמר בלבד לא איירי שם הקרא דבזה אינו עובר על כל תאחר אף אם מהני רק אם הוציא בשפתיך ואתי שפיר קושית המקו"ח רק הפוסקים הסוברים גמר בלבד מהני לגבי צדקה סברו דבכל עניני נדרים מהני גמר בלבד והסוברים דל"מ סברו דגם בנדרים ל"מ רק גבי קדשים.

אולם מדברי חידושי הריטב"א מס' שבועות שם שכ' דבצדקה אינו עובר על כל תאחר רק פשהוציא בשפתיך משמע קצת דבקרבנות עובר על כל תאחר אף בגמר בלבד כיון דגלי לן קרא דכל נדיב לב דמהני גמר בלבד ממיל' עובר ג"כ על כל תאחר וצ"ע בזה.

וכאשר באתי בחמלת ד' עלי הלום עה"ק ירושלם ת"ו ראיתי בס' מזל שפעה (ד"כ ע"ב) שחקר בזה אם עובר בכה"ג על עשה ול"ת ומדברי הריטב"א נתבאר הדבר: ולכאורה יש להבין קצת למ"ש הר"ן נדרים (דף ס"ד) דגם בנדר רשות כגון שאומר שלא יאכל יום אחד עובר על כל תאחר קשה למה צריך הש"ס לומר בצדקה כיון דאימקש לקרבנות יש יד או דלמא לבל תאחר אימקש הא אף דאימקש לבל תאחר י"ל דאימקיש לשאר נדרים ולא לקרבנות והי' שפיר הספק אם לכל דבר אימקש אף לענין יד או דלמא רק לבל תאחר אימקש לשאר נדרים ולא לענין יד ולמה צריך הש"ס למנקט קרבנות דוקא ויש ליישב: הדרן לדברי הנו"ב שהעלה כיון דפשטא דקרא משמע דבעינו שיוציא בשפתיך אף כתב בכתב ידו ל"מ.

ולכאורה יש לעיין אף אם שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין מ"מ הא מבואר בס' עצמות יוסף קדושין (דף ל"ז) דרק במה מצינו לא ילפינו אבל בק"ו ילפינו עי"ש א"כ נימא ג"כ למילף בק"ו מה התם מהני גמר בלבד בתרומה וקדשים מכ"ש דכתב בכ"י מהני לענין שבועה: סי' כ"ח יש לחקור בהא דקי"ל במופלא סמוך לאיש דנדרהון נדר מד"ת ואחרים לוקין ע"י כמבואר ש"ס נדה (דף מ"ה) וש"ע (סי' רל"ג) אם מהני שאלה ע"י פסח או חרטה די"ל כיון דכל מאי דמהני שאלה הוא משום דגלי לן קרא לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו דלמא הוא דוקאי בגדול דעובר על כל יחל אבל כן י"ב וי"א דלאו בר עונשין הוא ואינו עובר י"ל דאין אחרים יכולין להתיר לו או די"ל כיון דמ"מ לכשיגדל יבא לידי איסור בל יחל ואם נדר שלא יאכל פכר זה משפחת ליה שיעבור בכל יחל פשיאכל אחר שיעדל לכוף יכול לאתשיל עליו או י"ל דהוי כמו אין מתירין את הנדר עד שיחול וכמו שפכתתי לעיל (סי' כ"א) דאחר שחל ובא לידי

עשייה אחרים מוחלין לו משא"כ קטן דלא חל עליו עכ"פ השתא איסור או פינון דחל עכ"פ על אחריו שלא להאכילו בידו וגם אף אם הוא נדר שאינו נמשך רק עד שיגדל ואין בנדר זה שום אופן שיעבור על כל יחל מ"מ לא עדיף נדרו מנדר של גדול דגלי לו התורה דמהני שאלה על נדרו פן נמי בנדר של מנפלא הסמוך לאיש.

ולכאורה יש להביא ראיה מירושלמי (ריש פ"ט) דנזיר דקאמ' שם מה מעטפת ישראל בכל יחל ואין הגוי בכל יחל אמר ר' יונה ישראל יש להן היתר חכם גוים אין להם היתר חכם ופירש הפ"מ דישאל שאלה בכל יחל אחרים מוחלין לו וגוי ליחל בכל יחל לכה אין אחרים מוחלין לו ור' יוסי אמר ישראל צריכין היתר חכם וגוי א"ל היתר חכם.

א"כ לר' יונה י"ל כ"כ קטן אף דהוא מנפלא הסמוך לאיש מ"מ פינון דלא קאי בכל יחל אין אחרים מוחלין לו ואף לר"י י"ל דלגבי קטן מודה לדברי ר' יונה. אולם יש לומר דעכ"פ קטן אף דאינו לוקה על כל יחל מ"מ מן הנהר עליו דבר ישראל הוא רק רחמנא חס עליו כמבואר סנהדרין (דף נ"ה) דתקלה הוא מה שהקטן עובר רק לעונשין חש עליו רחמנא ומהאי טעמא כתוב בתה"ד טעם החיוב דלא למספי להו בידים דתקלה הוא וא"כ י"ל דעכ"פ שייך האיסור דכל יחל פינון דאחרים מוחלין עליו שלא להכשילו בידים ואף לענין נדרים דהוא איסור הבא מאלו בארתי לעיל בחלק או"ח (סי' ח') דיני שבת דמ"מ אסור מה"ת להאכילו בידים וא"כ שייך בהו איסור דכל יחל וכבר כתב מהרי"ל בתשובה דמה"ט הוי קטן בר זביחה פינון דאסור להאכילו גבלה כמבואר ש"ך יו"ד (סי' א') ובת"ש שם וה"נ דכנותי' י"ל דשייך בי' איסור דכל יחל וממילא מהני שאלה.

וראיתי בס' מחנה לוי מס' גדה (דף מ"ו) דכתב דהמל"מ (פ"ג) מנזירות נסתפק בקטן שהגיע לעונת נדרים אם הוא בתורת שאלה דנימא לענין תורת שאלה לא אתרבי ותמהני דלא ראייתי במל"מ שכ' להסתפק בנידון זה רק שם מסתפק באב דהלכה הוא דמדיר בנו בנזיר אם מהני שאלה ג"כ וכן אם בנו מצוי למשאל עליה אף בהגיע לעונת נדרים ונדרו נדר עי"ש אבל בנדרו ממש לא ראייתי מבואר במנ"מ שם דיהי' סברא דלא יכול למשאל עליה: וקצת יש להביא ראיה מדברי רי"ף פסחים (דף מ"ו) סוגיא דכיצד מפרשים חלה בטומאה ביו"ט דכ' דמתניתין בחלת א"י שאינה נאכלת בטומאה אבל חלת חו"ל דמדרבנן הוא אפי' לה ואכל לה פהו קטן ואי ליכא פהו קטן עביד כר"א עי"ש וקא משפחת לן תקנה כשיש קטן מנפלא הסמוך לאיש דיוכל להקנות לו ואפילו הוא ישראל ויקרא שם ושוב לא זהו חמץ אשר מוזהרין עליו בב"י ובי"מ דאינו שלו וכל מה דעובר עליו הוא בשביל הואיל דאי בעי מיתשיל עלה ואי מנפלא הסמוך לאיש אינו יכול לאיתשיל עליו שוב אינו עובר עליה ויניחנה ואם התמיצה התמיצה ואף די"ל דאסור לתת במתנה ביו"ט מ"מ פינון דהוא לצורך שלא נסמוך על הואיל אי בעי בצע טוב יותר לעשות בלא הואיל אלא משמע דלעולם מהני שאלה אף במנפלא הסמוך וכן בנדרים (דף נ"ט) דפרי' הש"ש ונהרי תרומה דאי בעי מיתשיל ובטלי' ממתניתין סאה תרומה כו' וקתני תמכר לכהן עי"ש והי' לתרץ דאיירי במנפלא סמוך לאיש דא"י למתשיל עליה א"ו דלעולם מהני שאלה.

אולם למ"ש הגרא"ו ז"ל (סי' של"א ס"ק מ"ח) לחלוק על הש"ע שם דבהגיע לעונת נדרים אם תרם תרומתו תרומה והוא כ' דל"ה תרומה כסתם משנה דריש מס' תרומה דכ"ז שלא הביא ב' שערות אף דלענין נדר נדרו נדר מן דאורייתא מ"מ לתמן טבל לא

איִתְרַבִּי לְהִיּוֹת כְּגֹדוֹל כַּמֵּ"שׁ תּוֹס' נִדְהָ (דָּף מ"ו ע"ב) ע"ש א"כ אֵינוֹ רֵאִי מֵהַנֵּ"ל כְּמוֹכֵן
כִּינּוֹן דָּאִין תְּרוּמָתוֹ וְהַפְּרָשָׁתוֹ מִתְקַן מִיַּד טְבֵּל: ס' כ"ט פְּתַב בַּש"ע (רל"ח ס"ד) אָמַר
שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכַל נְבִלוֹת וְטָרְפוֹת וְאָכַל א"ח מִשׁוּם שְׁבוּעָה שְׁהָרִי מְנוֹשְׁבֵעַ וְעוֹמֵד מֵה"ס
הוּא.

הִנֵּה לְכֹאזְרָה הִנֵּה נִרְאָה מִדְּקָדוּק דְּבָרֵי הַמְּחַבֵּר דַּכ' אֵינוֹ חֲזִיב מִשׁוּם שְׁבוּעָה וְשִׁנְיָה מִלְּשׁוֹן
הַטּוֹר דְּכַתֵּב אֵינוֹ שְׁבוּעָה דְּמִבְּנֵי דְלֵא חָל כָּלֵל הַשְּׁבוּעָה אַף לְעִנְיֵן אִיסוּר וְהַמְּחַבֵּר פְּתַב
רַק אֵינוֹ חֲזִיב נִרְאָה דַּעכ"פ אִיסוּרָא אִיכָּא וְכִמוֹ דְּמוּכַח מִש"ס נְדָרִים (דָּף ח') דְּאָמַר ר'
גִּידֵל אָמַר רַב מִנִּינן שְׁנוֹשְׁבֵעִין לְקַיָּים אֶת הַמְּצֻנָּה שְׁנֹאֲמַר נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה לְשִׁמּוֹר מִשְׁפָּטֵי
צְדָקָה וְאִף דְּהוּי מְנוֹשְׁבֵעַ וְעוֹמֵד מֵה"ס קמ"ל דְּשָׁרִי לִי לֵא יִנְשׁ לְזָרוּזִי נִפְשִׁיָּה וְדַעַת הָר"ן
שֵׁם דְּמָה דְּמִמְעֻטִּין מִלְּהָרַע אוֹ לְהִיטֵב שֶׁהוּא דְּבַר רְשׁוּת וְלֹא מְצֻנָּה מִמְעֻטִּין רַק מִקְרָבָן
הוּאִיל דְּלִיתָא בְּלָאוּ וְהוּן וְכְדוּמ' אָבֵל לְעִנְיֵן לְעֵבֹר בְּכָל יַחַל בְּכָל אֲנָפֵן עוֹבֵר וְלִזְהָ ל"צ
קָרָא רַק קְאָמַר מִנִּין שְׁדָּבֵר הִגּוֹן הוּא לְהִשְׁבַּע לְקַיָּים אֶת הַמְּצֻנָּה וּמִבֵּיא רֵאִי דְּדוּד עֲשֵׂה
כֵּן מִבְּנֵי דְּלְעִנְיֵן מִלְּקוּת בְּשִׁבִיל בַּל יַחַל ל"צ קָרָא דְּרַק לְחִיבּוֹ בְּקָרְבָן אֵינוֹ
חֲזִיב כְּשִׁנְשׁבַע לְקַיָּים הַמְּצֻנָּה.

וּמִדְּבָרֵי הָרֵא"ש וְתוֹס' שֵׁם דְּמִשְׁמַע דְּאִף מִמְּלָקוּת מִמְעֻטִּין שְׁלֵא לְחִיבּוֹ כְּשִׁנְשׁבַע לְקַיָּים
הַמְּצֻנָּה רַק קמ"ל דְּשָׁרִי לְזָרוּזִי נִפְשִׁי וְלֹא הוּי כְּמִזְכִּיר שֵׁם שְׁמִים לְבִטְלָה אִם נִשְׁבַּע בְּשֵׁם
וְאִף בְּלֹא שֵׁם הִנֵּה ס"ד דְּאָסוּר כְּדִי שְׁלֵא יִתְרַגֵּל אָדָם בְּשְׁבוּעוֹ וְיִבְאֵל לִשְׁבַע גַּם ע"ד אַחֲרִים
קמ"ל דְּשָׁרִי לְזָרוּזִי נִפְשִׁיָּה מ"מ בַּע"כ דִּישׁ שֵׁם אִיסוּר עכ"פ דַּל"כ בְּמָה מְזָרִיז נִפְשִׁיָּה
אִם תֵּאמַר הוּאִיל דְּמְנוֹשְׁבֵעַ וְעוֹמֵד מֵה"ס לִיכָּא שׁוּם אִיסוּר נְתוּסָף ע"י שְׁבוּעָה וְגַם לְמָה
יְהִי רֵשָׁאִי לִשְׁבַע בְּשֵׁם א"ו דַּעכ"פ אִיסוּר שְׁבוּעָה מִיָּהָ אִיכָּא אֲלֵא דְּלַדְעָתָם גַּם מִמְּלָקוּת
אִימְעַט מִלְּהָרַע אוֹ לְהִיטֵב וְאֵינוֹ בְּלָאוּ וְהוּן וְכֵן הִעֲלָה הַקְּצוּה"ח (ס' ע"ג) וְהוֹכִיחַ כֵּן גַּם
מִדְּבָרֵי הַטּוֹר (ס' רל"ו) שְׁפַתְּב יֵשׁ דְּבָרִים אֲפִילוּ אִם שְׁקַר בְּשְׁבוּעָתוֹ א"ח קָרְבָן כְּגוֹן
שְׁנוֹשְׁבֵעַ לְקַיָּים אֶת הַמְּצֻנָּה וְלֹא קַיָּים אוֹ שְׁנוֹשְׁבֵעַ לְהָרַע לְחִבְרֵוֹ כו' וְזֵהוּ שְׁוֹא אָבֵל עֲבִירָה
אִיתָא בְּכָל דְּבָר שְׁיִשְׁק' בְּשְׁבוּעָתוֹ עִי"ש א"כ כ"כ אִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יִאֲכַל נו"ט עכ"פ אִיסוּר
שְׁבוּעָה יֵשׁ: וְאִם נֹאמַר כֵּן יִקְשֶׁה עַל הַש"ף (ס"ק ה') שְׁפַתְּב לְעִנְיֵן חוּלָה שְׁיֵשׁ בּוֹ סַכְּנָה
שְׁמֹתָר לְהַאֲכִילוֹ נְבִלָה שֵׁא"צ לְהַתִּיר שְׁבוּעָתוֹ וְאִמָּאִי הָא יֵשׁ לְחוּשׁ לְדַעַת הָר"ן וְבַע"מ
מִס' שְׁבוּעוֹת דְּלְעִנְיֵן מִלְּקוּת חָל הַשְּׁבוּעָה.

וְגַם אִף לְהַחֲלִיקִים מ"מ לְעִנְיֵן אִיסוּרָא מִיָּהָ חָל כְּנ"ל וּבַפ"מ או"ח בְּפִתְיָה לְהַל' פֶּסַח
תְּמָה עַל הַש"ף הָא אִף דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר מ"מ תְּרִי אִיסוּרִין רְבַע עֲלִיו וּנ"מ
לְקַבְּרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִין כְּמִבְּנֵי יְבָמוֹת (דָּף ל"ג) א"כ לְמָה לֹא יִצְטָרֵף הַתְּרָה וּבִסְפָר
אֲבָנֵי מִיְלוּאִים ח"ב בְּתִשְׁבּוּתָיו (ס' י"ב) הָאֲרִיף הַרְבֵּה בְּזָה וְהִעֲלָה דְּלְכָף קְאָמַר בְּש"ס
לְעִנְיֵן שְׁבוּעָה מְנוֹשְׁבֵעַ וְעוֹמֵד מֵה"ס וְלֹא קְאָמַר אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר דָּאזְ הִנֵּה נ"מ
דַּעכ"פ הוּי תְּרִין אִיסוּרִין גַּם בְּכָל אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר מִתְּלִי תְּלִי וְקֵאִי וְכְשִׁנְפָקַע
אִיסוּר הָרֵאשׁוֹן חָל הַשְּׁנִי לְכָף קְאָמַר מְנוֹשְׁבֵעַ וְעוֹמֵד מֵה"ס לְהוֹרוֹת דְּלֵא חָל כָּלֵל וְרַק
בְּאִיסוּר תּוֹרָה חָל לְעִנְיֵן שֵׁם אִיסוּר וּמִתְּלִי תְּלִי וְקֵאִי דְּדָבֵר אֲלֵהִינוּ יְקוּם לְעוֹלָם אָבֵל
בְּאִיסוּר שְׁבוּעָה שְׁבָדָה מִלְּבוֹ אִם אֵינוֹ חָל בְּשַׁעֲתָא לֹא חָל כָּלֵל לְכָף א"צ הַתְּרָה וְלְכֹאזְרָה

דְּבָרָיו סוֹתְרִין דְּבָרֵי עֲצָמוֹ שֶׁבְקִצוֹה"ח דַּע"פ לַעֲגוּן אִיסוּר חָל מִמֶּה דְנִשְׁבָּעִין לְקַיָּים הַמְצָנָה וְגַם הָא לְדַעַת הָר"ן עוֹבֵר עַל פֶּל יַחַל רַק מִקְרָבֵן אֶתְמַעֵט.

שׁוֹב מְצָאֵתִי בִּס' פְּהוֹנֵת עוֹלָם דְּתַמָּה כֵּן עַל הַשֵּׁ"ף דְּלֹא זָכַר מִדְּבָרֵי הָר"ן דַּכ' בְּהִדְיָא דְאִיכָא אִיסוּרָא מְשוּם בַּל יַחַל וְהַשֵּׁ"ע סוֹבֵר ג"כ כֵּן מִדְּנִקְטִי לַעֲגוּן קְרָבֵן וְהַנִּיחַ בַּצ"ע: בְּרַם בְּהִכְרַח צְרִיף לֹא דְכַתֵּב הָר"ן וְכֵן דַּעַת בַּע"מ מִס' שְׁבוּעוֹ דְּלַעֲגוּן מִלְקוֹת לֹא אִיתְמַעֵט כְּשֶׁנִּשְׁבָּע לְקַיָּים הַמְצָנָה זֶה דְּוָקָא לְקַיָּים בְּפוּעַל דְּבַר מְצָנָה בְּקוּם וְעֵשָׂה דְמִזְרוּ א"ע לְקַיָּיְמָנָה בְּזָה חָל אֲבָל אִם נִשְׁבָּע שְׁלֹא לַעֲבֹר עַל דְּבַר תּוֹרָה בְּזָה לֹא חָל כִּלְל וְאִם עֵבֵר אִינוּ לֹוָקָה מְשוּם ב"י כְּדַמוּכַח מִשֵּׁ"ס מִפּוֹת (דָּף כ"ב) דְּפְרִיף וְלַחֲשַׁב נְמִי שְׁבוּעָ' שְׁלֹא אֶחָרוּשׁ בִּיו"ט וּמְשַׁנֵּי דְלֹא חָל דְּמִוְשָׁבַע וְעוֹמֵד מַה"ס וְהַתָּם קָאִי לַעֲגוּן מִלְקוֹת וְע"כ כִּינּוּן דְּכָבֵר אֶסְרָה הַתּוֹרָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר אַף לַעֲגוּן מִלְקוֹת רַק בְּנִשְׁבָּע לְקַיָּים מ"ע דְּלֹא שְׁיִיף בְּזָה אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּזָה כְּתַב הָר"ן דְּחָל לַעֲגוּן לָאוּ דְבַל יַחַל וְכ"כ לְהִדְיָא רַבִּינוּ הַגְּדוֹל מְרֵן עֲקִיבָא ז"ל בְּתוֹסְפוֹתָיו מְשַׁנֵּי וְסוּף נְדָרִים וּבְגִלְיוֹן יו"ד (סִי' רַל"ח) א"כ מְצַד זֶה ל"ק עַל הַשֵּׁ"ף אַף עַל פֶּל לַעֲגוּן אִיסוּר כִּינּוּן דְּמַצֵּד אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר אֶתִּינּוּ עֲלֵה דְבָרֵי הַפ"מ נְכוּנִים דְּהוּי תְרִין אִיסוּרִין.

וְגַם מְזָה מְבוֹאֵר דְּמַה שְׁדַקְדַּק הַא"מ בְּלִשׁוֹן הַשֵּׁ"ס לַעֲגוּן אִין שְׁבוּעָה חָל לְקַיָּים דְּבָרֵי תּוֹרָה דְּמִוְשָׁבַע וְעוֹמֵד לְהוֹרוֹת דְּלֹא חָל כִּלְל אַף לַעֲגוּן אִיסוּר וְאִף כְּשֶׁנִּשְׁבָּע הָאִיסוּר תּוֹרָה לֹא חָל הַשְׁבוּעָה לֹא נִהִירָא דְהָא לְדְבָרֵי ר"ן וְבַע"מ ע"כ הָא דְקָאֵמַר בִּשֵׁ"ס נְדָרִים (דָּף ח') הַנֵּ"ל וְהִלָּא מְוָשָׁבַע וְעוֹמֵד מַה"ס הוּא הוּא רַק לַעֲגוּן קְרָבֵן דְּלֹא חָל הַשְׁבוּעָה אֲבָל לַעֲגוּן מִלְקוֹת מְצַד בַּל יַחַל חָל וְכִמוֹ שְׁכַתֵּב הָר"ן שֵׁם בְּבִיאוּר הַשֵּׁ"ס הָרִי דְנִקְט מְוָשָׁבַע וְעוֹמֵד מַה"ס אַף בְּדְבָר דְּחָל הָאִיסוּר וְלַדַּעַת הַחוֹלְקִים דַּא"ח מִלְקוֹת מ"מ לַעֲגוּן אִיסוּר חָל י"ל דְּכָל אֹפְנִים שְׁנִשְׁבָּע לְקַיָּים הַמְצָנָה אַף שְׁלֹא לַעֲבֹר בְּקוּ"ע חָל עַל פֶּל לַעֲגוּן אִיסוּר וְעִינּוּן שַׁע"מ הַלְכוֹת א"ב שְׁהַעֲלָה ג"כ כְּזֶה דְלַגְבֵּי שְׁבוּעָה כִּינּוּן דְּלֹא חָל בְּשַׁעֲתָא שׁוֹב אִינוּ חָל אַף אִם נִפְקָא אִיסוּרָא קָמָא מִדְּבָרֵי תוֹס' סוּף נְדָרִים בְּנִטוּלָה אֲנִי מִיְהוּדִים דְּהַקְשׁוּ אִיף חָל הַנְּדָר כִּינּוּן דְּאִיסוּרָא מְצַד א"א וּמֵאִי הַקְשׁוּ הָא לֹא חָר שְׁנַתְגַּרְשָׁה דְּפִקַּע אִיסוּר א"א וְאִיסוּר הַקוּנָם מִתְלֵי תְלֵי וְקָאִי אַז חָל הַקוּנָם א"ו כִּינּוּן דְּלֹא חָל בְּשַׁעֲתָא שׁוֹב לֹא חָל וְהוּלִיד מְזָה בְּנִשְׁבָּע שְׁלֹא יֵאכַל פִּירוֹת אֵלוּ וְהֵן שֶׁל הַקִּדְשׁ אוֹ שֶׁל נִטְע רַבְעֵי וְנִפְדָּה אַח"כ דְּלֹא חָל הַשְׁבוּעָה כִּינּוּן דְּלֹא חָלָה בַּשַּׁע' שְׁנִשְׁבָּב' וְהָא דְנִשְׁבָּע שְׁלֹא אוֹכַל וְשׁוֹב נִשְׁבָּע כְּשֶׁמְשַׁאֵיל עַל הָרַאשׁוֹנָה חָלָה הַשְּׁנִיָּה הוּא מְשוּם דְּחָכָם עוֹגֵר נְדָר מְעִיקָרָא וְחָלָה לְמַפְרַע וְכַמ"ש הַשֵּׁ"ף (סִי' רַל"ח ס"ק כ"ו) עִי"ש וְלַמ"ש דְּוָקָא בְּקוּנָם כִּינּוּן דְּלֹא חָל בְּשַׁעֲתָא לֹאֲלֵה הַסוֹבָרִים דְּלֹא חָלָה לְקַיָּים הַמְצָנָה לְכָף לֹא חָלָה אַח"כ הֵיכָא דְלֹא נוֹכַל לֹאֲמַר דְּחָל לְמַפְרַע כִּינּוּן דְּבַשַׁעֲתָא ל"ה חָל אַף לְהוֹסִיף אִיסוּר מִשָּׂא"כ בְּשְׁבוּעָה כִּינּוּן דַּע"כ פֶּל גַּם קוּדָם שְׁנִפְדָּה מִן הַהַקְדָּשׁ חָלָה הַשְׁבוּעָה לְהוֹסִיף שֵׁם אִיסוּר לְזְרוּזֵי נְפִשְׁיָה י"ל דְּחָל אַח"כ לְגַמְרֵי אַף לְלִקוֹת.

וְאִף בְּנְדָר וְקוּנָם מְצִינוּ בְּדְבָרֵי רַאשׁוֹנִים כְּמָה פְּעָמִים הַלִּשׁוֹן דַּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְלֹאוּ דְּוָקָא מְוָשָׁבַע וְעוֹמֵד כְּמְבוֹאֵר בְּדְבָרֵי הַר"י מְגָאֵשׁ מִס' שְׁבוּעוֹת וְעִינּוּן לִשׁוֹן הָרַא"שׁ נְדָרִים שֵׁם אִם אֶסֶר נְבִלָה עָלָיו בְּקוּנָם לֹא חִייל דַּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְכֵן בְּרִשְׁבָּב' א נְדָרִים (דָּף ח"י) וּבְתוֹס' מְבוֹאֵר דִּישׁ לְנְדָר וְשְׁבוּעָה דִּין הַשְּׁנָה לַכ"מ דַּאִין אִיסוּר חָל עַל

איסור וכן מבואר תוספות שבועות (דף כ"ז) ד"ה לקיים דמודה ר"י בנשבע שלא לאכול
גבלה ואכל דפטור דאין איסור חל על איסור ודוחק לומר דאיסור איפא רק לריב"ב ולא
לדינו.

וי"ל דמ"מ איסורא רכיב עליו ומתלי תלי וקאי פשפקע האיסור חלה הנדר או שבועה
ומדברי המר"י מינ"ץ שבש"ף הנ"ז אינו ראי' דשבועה על שבועה פנין דתרוניהו חד
שמה דשבועה הוא אי לא דחכם עוקר השבועה הראשונה מעיקרא ל"ה חל השנייה
אח"כ פנין דלא חל בשעתא דאז ל"ש להוסיף שום דבר ולא לזרוזי פנין דתרוניהו חד
שם הוא: ועיין רמב"ם ה"ש (פ"ד ה"י) שבועה שלא אוכל היום וחר ונשב' על הפפר
שלא יאכלנה ואכלה פולה באותו יום א"ח אלא אחת מבוא' דלמחר חלה השבועה וכן
מבואר להדיא ברדב"ז בלשונות הרמב"ם הרי אף דלא חל באותו שעה מ"מ חלה אח"כ
הרי דאף שבועה על שבועה חלה להוסיף איסור וכן מוכרח לומר לדעת הרמב"ם דשם
דסובר דחלה גם היום לגמרי הואיל דהוסיף לאסור לעולם גם למחר ולכאורה יקשה הא
דעת הרמב"ם בס' תמים דעים מובא בחק יעקב הלכות פסח דכשנשבע ועומד בליל פסח
שלא יאכל מצה אינו חל אף בכלל הואיל דכבר מחויב ועומד ובכל כולל בעינין שתחיל
השבועה על הרשות מתחילה א"כ אמאי פתב פאן דחל' בכולל לקיים פנין דהיום לא חל
דכבר נשבע הרי דיום מחר שחל גורר שיחול גם היום וכבר עמד ע"ז בס' פהנת עולם
(סי' רל"ו) אולם אם נאמר דלקיים עכ"פ חל שם שבועה להוסיף איסור אתי שפיר
דדוקא בלבטל צריף שיחול מקודם על רשות וגורר החיוב ג"כ משא"כ לקיים פנין דלא
יצאה לבטלה והוסיף איסור עליו גם היום ולמחר חל לגמרי גורר שגם אותו יום יתחייב
שמים.

ועיין רמב"ם (פ"ו) דמבואר דמהני שאלה על השנייה או השלישית טרם ששואל על
הראשונה מזה ג"כ נראה דחלה גם בשעתא. אף י"ל דשם ליפא נ"מ רק אם מיתשל
אח"כ גם על הראשונה ובזה י"ל דאז חלה למפרע השנייה וחל ג"כ ההתרה למפרע
ויראתי בס' מח"א (סי' ז') שרצה לומר פן נדחי וכתב דסוף סוף אשתכח ההתרה קודם
שחל הנדר ואין חכם מתיר אא"כ חל יע"ש ולכאורה אמאי לא פנין דחל למפרע הנדר
למה לא יחול ההתרה למפרע בפרט בדבר שבידו למה לא יחול למפרע אולם באמת
מבואר בדבריו בתשובת הר"ן בנשבע שלא אוכל היום אם אוכל למחר או קונם עיני
בשנייה היום אם אישן למחר אינו יכול להתיר עד אחר שישישן למחר אף דע"י מעשיו
למחר אגלאי למפרע האיסור היום מ"מ פנין דעדיין לא הוברר האיסור מקרי לא חל
הנדר דאין ברירה ואף דד' הר"ן צע"ג דלא תליא זה בברירה בפרט בדבר שבידו וכבר
עמד ע"ז בדו"ח לרע"א ז"ל במערב' (ט"ז) מ"מ מי יבא לחלוק ח"ו ע"ז וא"ש ד' המח"א
ועמ"ש לעיל (סכ"א) ויש ראיה מד' הרמב"ם לומר דאף שבועה על שבועה חלה מהשת'
מכ"ש די"ל דשבועה שלא לעבור על דברי תורה חלה מהשתא עכ"פ לענין איסור ומצינו
מס' ערכין (דף כ"ח) דמצונה להקדיש בכור הנולד וכ"פ רמב"ם (פ"א) מפורות הרי אף
דקדוש ועומד הוא מ"מ מוסיף דבר דבר במה ומקדישו וחל לענין איסור וכ"כ שבועה
על גבלה חלה עכ"פ לענין איסור ומהראוי לומר שיתחייב לשאול עכ"פ במקום דמוחר
לאכול מצד גבלה וכמו שכ' הפרי מגדים ודלא פאבני מילואים.

ועיין בטור (סי' ר"ג) דהביא דברי ר"ג א"ר שגשבעין לקנין המצוה וכו' וכ"ש היכא דרגיל למשתלי ועבר על אחת ממצוות לא תעשה או מתרשל בקיום מצוות עשה דשרי ליה למגדר ולאשתבועי להחמיר ע"ע לשמור ולקנין המצוות וע"ז אמרו נדרים סניג לפרישות מבואר מדבריו שדברי ר"ג א"ר קאי בין לקנין מצוות עשה בין שלא לעבור על ל"ת ועיין תוס' שבועות (דף כ"ז) ד"ה לקנין ובס' תורת חיים שם הרי דעכ"פ איסורא איכא בנשבע שלא לעבור על ל"ת ואף דאין איסור חל על איסור מ"מ שם איסור יש וע"כ מה דכתב הטור בנשבע שלא לאכול גבלה דאינו שבועה היינו רק לחיוב אכל איסור שבועה לעולם יש: סי' ל' הנשבע שלא לאכול סתם כתב הרמב"ם והש"ע אף דא"ח רק על פנית אסור בכ"ש ומבואר מרמב"ם דהיינו מן התורה ויש לחקור אם אכל חצי שיעור ונקיאו וחוץ ואכל דקיי"ל כר"י ס"פ גה"נ דבכל איסורי אכילה דחייב בכה"ג דאכילה הוא הנאות גרון ול"ב הנאות מעיו דוקא בכזית א"כ י"ל בשבועה ג"כ א"ד פיון דבאמת לשון בני אדם הוא אכילת פנית פנונתו הנה על אכילת פנית שביב לתוף מעיו דוקא פנית: ולכאורה למ"ש הר"ן דטעם הדבר דאסור בח"ש בשבוע' פיון דח"ש אפילו באיסורי תורה לא מיתסר אלא משום דחזי לאצטרופי בשבועות נמי אעפ"י שאין בכלל דבריו אלא שיעור שלם ה"מ למלקות ולקרפון אבל פיון דחזי לאצטרופי ולהשלימו לכזית איסורא מיהו איכא ודין שבועות פדין שאר איסורין עי"ש ומה"ט תמוהין דברי הש"ך (סי' תרל"ח ס"ק י"א) דכ' בנשבע שלא אנכלנה פולה דמי למי שגשבע בפירוש שלא יאכל פנית דלא מיתסר בח"ש וז"א דהא כל דכתיב בתורה לא יאכל הוא בכזית ואעפ"כ אסור מה"ת בח"ש מטעם דחזי לאצטרופי וכ"כ אף בנשבע בפירו' שלא יאכל פנית מ"מ הוא גם בסת' בשבוע' שלא אוכל היא בכזית ואעפ"כ פיון דכזית אסור ולוקה אסור ג"כ בח"ש מטעם דחזי לאצטרופי כמו כן אף בפירוש להדיא שלא יאכל פנית מ"מ פיון דלוקה על פנית ממילא אסרה התורה אף ח"ש מטעם דחזי לאצטרופי וכמו כן באומר שלא אנכלנה פולה ג"כ שייך סברת חזי לאצטרופי.

וכומבואר ברדב"ז (ח"ג סי' תקצ"ז). אולם חידוש שם באם פירש להדיא שאינו נשבע על ח"ש דמוותר בח"ש.

וגם זה צ"ע מאי מהני מה שפירש הא הוי כמו מתנה על מה שפכתוב בתורה הא מבואר בר"ן דגם בסתם ל"ה פנונתו רק על שיעור שלם ומ"מ כל מאי דאסור מה"ת בשיעור אסרה התורה אף בח"ש מטעם דחזי לאצטרופי ומה מהני מה שפירש דבריו פיון דמ"מ אם אוכל תוף פדי א"פ שיעור שלם חייב שוב שייך חזי לאצטרופי ועיין בס' א"מ ח"ב בתשובותיו (סי' י"ד) ואולי פנונת רדב"ז בפירוש להדיא דאינו נשבע על ח"ש היינו אף אם יאכל בכדי א"פ לא יתחייב רק אם יאכל שיעור שלם ממש וספר רדב"ז אינו פעת פדי רק מה שגורשם אצלי דבריו בגליון הש"ך מזה רבות בשנים.

עכ"פ פיון דעיקר האיסור דח"ש הוא מטעם דחזי לאצטרופי אבל סתם אכילה אינו בכ"ש דאל"כ הנה חייב א"כ י"ל אף דבאיסור תורה הוי אכילת גרון אכילה אף שלא בא לתוף מעיו אלא חזי שיעור מ"מ אם נהנה גרוננו בכזית חייב מ"מ בשבוע' פיון דלא נכלל בלשון אכילה י"ל דאינו חייב רק עד שיאכל פנית הפא לתוף מעיו בכא"פ.

אולם לדעת המל"מ והש"ף דסוברים דלכך אסור בח"ש דדעת הנשבע הוא כסתם אכילה שבתורה י"ל פ"ן דסתם אכילה שבתורה הוא הנאות ג"רן פ"ן נמי באכל ח"ש ונהקיא וחסר ואכל חייב: ובתשובת רבינו עק"א ז"ל (סי' קנ"ד) כתב לתרץ מה דקשה אם אסור בשבועה אף בח"ש מה"ת מש"ס שבועה' (דף כ"ח) דקאמר מגו דמהני שאלה בכזית בתרא הא אף אם שייך ח"ז נימא נמי מגו דמהני שאלה שיהיה מותר לאכלו וכתב דדוקא באם האיסור בעין דשייך חזי לאצטרופי אסור בח"ש אבל באכלו ושייך ח"ש דליפא עוד בעולם ולא שייך חזי לאצטרופי מותר לאכלו וכ"כ בס' א"מ שם.

ולמ"ש עדיין שייך חזי לאצטרופי פ"ן דיש אפ"ן בעולם דיתחייב גם על ח"ש פגון באכלו ושוב הקיא דיתחייב אסור ג"כ מה"ת בח"ש ומזה נרא' דדעתם דבנשבע לא נתחייב רק עד שיבא לתוך מעיו כזית בכא"פ ומה"ט א"ש קושית הש"ף בס"ק הנ"ל לדעת הטור דשבועה אינו חל על ח"ש אמאי חל שלא אוכל על שלא אוכלנה פ"ן דגם בשלא אוכלנה אסור בח"ש ולדבריהם א"ש דמוסיף בשבועתו דאף דבידו לאבד מן הכפר כזית ואז לא יהי' בעולם לאכול פולה ושוב מותר בח"ש מ"מ יהי' אסור מטעם שבועה שניה וראיתי בס' מ"ח דהוכיח פ"ן דמתחלה פשהיה האיסור בשלימות בעולם הנה ח"ש זה הנשאר עכשיו אסור מטעם דחזי לאצטרופי שוב לא אזיל האיסור מינה דאל"כ למאן דסובר במס' פרייתות דאיסור הבא משני גופין אינן מצטרפין נימא אם לא נשאר בעולם מנבלה זו רק ח"ש יהי' מותר פ"ן דאי אפשר עוד לצרף.

ולמ"ש אינו ראיה דלגבי איסורי תורה לעולם שייך חזי לאצטרופי באם אכל ונהקיא משא"כ באיסור שבועה וכנ"ל: וקצת יש להעיר למ"ש הח"צ (סי' פ"ב) דמטעם חזי לאצטרופי לבד ל"ה אסור רק הואיל דאחשיבה לאכילה א"כ הא תינח באיסור תורה אף דהתורה אמרה לא יאכל ואכילת התורה הוא בכזית מ"מ הלממ"ס הוא דאסור בח"ש אבל בשבועה דאינו אסור בעצם רק לו מטע' דנשבע והוא לא נשבע בע"כ רק שלא יאכל כזית ולא על פחות א"כ הדר' קושית הרמב"ן שבר"ן הנ"ל לדוקמיה אמאי יהיה אסור בחצי שיעור פ"ן דלא נכלל זה בשבועתו וע"כ כמו שכתב הר"ן פ"ן דאסור בכזית אסור ממילא מה"ת בח"ש וזה א"ש מטעם חזי לאצטרופי אבל אחשבי' לא שייך בזה פ"ן דלא נכלל זאת בשבועתו מה איכפת לן במה דאחשיב איהו לאכילת ח"ש אף אם הוא חשיב מ"מ בעצם הוא מותר ומזה מוכח דמטע' חזי לאצטרופי לבד אסור ובפרט באומר שלא אוכלנה דהתנה בפירוש דלא אסר עליו רק שלא יאכל כל הכפר אמאי יהי' אסור בכזית ממנו אף דהני דבר חשיב הא זה לא נאסר וע"כ דמטעם חזי לאצטרופי לבד אסור ובאמת בדעת הטור אינו מוכרח דאסור מה"ת בח"ש די"ל דאינו אסור רק מדרבנן ומדרבנן אסרינו בכל דבר מטעם דחזי לאצטרופי: והנה כמו בשבועה דאסור אף בח"ש מטעם דחזי לאצטרופי י"ל כמו פ"ן במנדר הנאה מדבר או מחבירו דשיעורא הוא פרוטה מ"מ אף בח"ש אסור ואף כל מידי דהוי שם הנאה דשייך ג"כ לומר חזי לאצטרופי וקונמות הוי כהקדש ובהקדש אף להנות בפחות מש"פ אסור כמבואר רמב"ם (פ"ה) ממעילה ועי"ש במל"מ.

וראיתי בפ"מ או"ח בפתיחה להלכות פסח דחזי לאצטרופי ל"ש רק באכילה ולא לגבי הנאה ולא אדע אמאי לא הא חזינו לגבי מעילה דמצטרף אפילו לזמן מרובה ובפרט לפי

דְּכַתְּבוּ הָאֲחֵרוֹנִים וְהַפ"מ בְּעֶצְמוֹ בִּיּו"ד (ס' ס"ב) דְּהַפְּירוּשׁ חֲזִי לְאַצְטְרוֹפִי לְאוּ דְּוִקָּא עַל
הַעֲתִיד רַק פִּינּוֹן דְּאִם הָיָה עֲתִיד מְצַרְף לְשִׁיעוּר הָיָה חֲזִיב ע"כ דח"ש הוּא חֶלֶק מִן הָאִיסוּר
וְאִף הֵיכָא דל"ש עוֹד צִירוּף מ"מ אָסוּר א"כ בְּהִנְאָה ג"כ אִף ח"ש אָסוּר [וְעֵינֵינוּ צ"ל ח
פְּסָחִים (פ"ב) וּתְשׁוּבַת רַע"א ז"ל שְׁחַקְרוּ שִׁיעוּר דְּאִיסוּר הִנְאָה בְּכַמָּה הִיא וּבִירוּשְׁלָמִי
(פ"ו) מִתְרוּמוֹת מוֹדָה רל"ק בְּאִיסוּר הִנְאָה דְּמִשְׁם מְבוֹאָר דְּהִנְאָה הִיא אִף פְּחוֹת מְכַוִּיָּת.

אוּלָּם שִׁיעוּרָא בְּעֵי וְנִרְאָה דְּהוּא פְּרוּטָה וּבִפְרָט גְּדָרִים דּוּמָה לְהַקְדֵּשׁ [וְעֵינֵינוּ מִס' מְגִילָה
(דף ח') דְּאָסוּר בְּכָלִים שְׁעוֹשָׂה בְּהֵן אֵיכָל נֶפֶשׁ אָסוּר אִף בְּפְחוֹת מִש"פ פִּינּוֹן דְּהוּי אֵיכָל
נֶפֶשׁ וּבִס' טוּרֵי אֲבָן שְׁם הַקֶּשֶׁה דְּהָא ע"כ הָא דְּפְחוֹת מִש"פ לִיכָּא אִיסוּר הוּא מִשׁוּם דְּאִין
דַּעַת הַנוֹדֵר שִׁיחֻל עַל פְּחוֹת מִש"פ כְּמוֹ בְּהַקְדֵּשׁ גִּיטִין (דף י"ב) א"כ אֲמַאי כְּלִים שְׁעוֹשִׂין
בָּם או"נ אָסוּר פִּינּוֹן דְּאִין בְּדַעַת הַנוֹדֵר עַל פִּמִּש"פ וְכ' שְׁם דַּעַתוֹ דַּעַת הַנוֹדֵר נְמִי עַל
פְּחוֹת מִש"פ דְּהָא בִירוּשְׁלָמִי מְבַעֲיָא לִיה גְּדָר מִן הַפְּכָר מְהוּ לְחַמֵּם בּוֹ אֵת יָדָיו וְהָא זָה
א"ב ש"פ ש"מ דְּשִׁאָר הִנְאָה גְּמוּרָה אֲפִילוּ פִּמִּשׁוֹ"פ אָסוּר דַּעַת הַנוֹדֵר ע"ז נְמִי וּלְמ"ש
אִף אִם אִין דַּעַת הַנוֹדֵר אוּ שְׁאוּמֵר בְּפִירוּשׁ דְּאוּסֵר הִנְאוּת פְּרוּטָה מ"מ אָסוּר בְּפְחוֹת
מִשְׁעָם דְּאִף ח"ש אָסוּר אִם מְה"ת אִם מְדַרְבְּנָן: וְהָיָה נִרְאָה דְּוִקָּא עַל לְעֵתִיד דְּשִׁינּוּ חֲזִי
לְאַצְטְרוֹפִי אָסוּר אֲבָל אִם נִשְׁבַּע עַל הָעֶבֶר שְׁלֹא נִהְיֶה בְּזָה לְכ"ע אִם לֹא נִהְיֶה רַק פְּחוֹת
מִש"פ לֹא עֶבֶר עַל שְׁבוּעָתוֹ אוּלָּם בְּרִשְׁבִּי"א גִּיטִין (דף ל"ה) הִבִּיא מִשְׁם בַּה"ג דְּחִיילִי
שְׁבוּעָה בְּפְחוֹת מִש"פ וּמְבוֹאָר כְּמוֹ שְׁדַעַת הַטוּרֵי אֲבָן דְּכַוְנָן הַנוֹדֵר הָיָה אִף עַל פְּחוֹת
מִש"פ וְאוּלֵי יֵשׁ לְחֶלֶק בֵּין שְׁבוּעָה לְנוֹדֵר.

אִף מ"ש שְׁם מִשְׁם הַבַּה"ג לְהִבִּיא רְאָיָה מִש"ס שְׁבוּעוֹת (דף כ"ד ע"ב) וְהָרִי הַקְדֵּשׁ בְּעֵינֵינוּ
ש"פ מְכַלֵּל דְּשְׁבוּעָה חִיילִי עַל פְּחוֹת מִש"פ עֵי"ש קֶשֶׁה לְהִבִּין רְאָיָה הַזֹּאת הָא שְׁם פְּנוּנַת
הַש"ס שְׁבוּעָה דְּחִיילִי עַל פְּחוֹת מְכַשִׁיעוּר לֹא קָא חֲשִׁיב הֵינּוּ בְּמִפְרָשׁ שְׁנִשְׁבַּע אִף עַל
פְּחוֹת מְכַשִׁיעוּר וּכְמ"ש שְׁם בְּרִשְׁ"י וּמְוַכָּרַח לְהַמְעִינֵן בְּסוּגִיָּא שְׁם וּבְזָה וְדָא חִייל דְּהָא
שְׁבוּעָה חָל עַל כָּל דְּבָר אֲבָל מִנ"ל בְּנִשְׁבַּע סְתָם שְׁלֹא יִהְיֶה דִּיהִיָּה פְּנוּנַת הַנִּשְׁבַּע אִף עַל
פְּחוֹת מִש"פ וְכֵן הַקֶּשֶׁה כְּבוֹד דִּידֵי הַמְּנוּחַ הָרַב הַגְּדוֹל מו"ה אֵלִיהוּ בְּמ"ש ז"ל שְׁהִיָּה
אֲבָד"ק לִיבְרַאנִיץ וְלִפְיָא וְצ"ע: קֶצֶת בְּדִינֵי פְדִיוֹן הַבֵּן ס' א' אִם יָכוֹל לְקַיֵּם מִצְוַת
פְדִיוֹן הַבֵּן לְתַת חֲמִשָּׁה סְלָעִים לְפָהֵן קֶטֶן כְּתָב הַפ"ח בְּסִפְרוֹ מִים חַיִּים (ס' ד') דְּאִם הִגִּיעַ
לְמַדַּת צְרוּר וְזוֹרְקוֹ אֲגוּז וְנוֹטְלוֹ דְּאִית לִיה זְכִיָּה מִן הַתּוֹרָה בְּדַעַת אַחֲרַת מִקְנָה מְקָרִי
נְתִיבָה וְקָרִינוּ בֵּיה שְׁפִיר וְנָתַן לְפָהֵן וְהִבִּיא רְאָיָה מִיְבָמוֹת (דף צ"ט) י' אִין חוֹלְקִין לְהֵן
תְּרוּמָה בְּבֵית הַגְּרָנוֹת וְאֵלוֹ הֵן חֲשׁו"ק וְאֲמָרִינוּ עֲלָה לָאוּ בְּנֵי דַּעָה נִינְהוּ וּפְרַש"י וְזִילוּתָא
דְּתְרוּמָה לְחֶלֶק לְהֵן בְּגוּרָו לְעֵין כָּל עֵי"ש.

וּמְבוֹאָר אֲבָל בְּבֵית חוֹלְקִין לְהֵן וּמְקַיֵּים נְתִיבָה בְּהוּ אֵלוֹ דְּבָרֵינוּ. וּבְקִצּוֹה"ח (ס' רמ"ג)
הַעֲלָה פִּינּוֹן דְּקִי"ל טה"נ אִינוּ מְמוֹן א"כ אִין לְבַעֲלִים בְּמִתְנּוֹת פְּהוּנָה פְּלוּם וְלִיכָּא ד"א
מִקְנָה וְהִבִּיא רְאָיָה מִתְשׁוּבַת מִיְמוֹנֵי וּמְמָרְדְּכִי פ"א דב"מ בְּמִי שִׁישׁ לוֹ חֲצִי מִעֶשֶׂר שִׁישׁ
לוֹ רְשׁוֹת לְתַת לְכָל מִי שִׁירְצָה שִׁא"י לִיתָן לְקַטְנִים הַסְּמוּכִים עַל שְׁוֹלְחַן אַבִּיהָ וְיֵשׁ
לְאַבִּיהֶם פִּינּוֹן דְּמִתְנָתוֹ שִׁינּוּ לְאַבִּיהֶם וְאִף לְהַסּוּבְרִים הַמְּחַלְקִים בֵּין מְצִיאָה לְמִתְנָה מ"מ
פִּינּוֹן דְּלִית לְהוּ לְבַעֲלִים אֲלָא טה"נ לֹא חֲשִׁיב דַּעַת אַחֲרַת מִקְנָה וְא"כ ע"כ הָא דְּמִשְׁגְּרִין
לְהֵם לְבַתִּיהֵן ע"כ אִין הַטְּעָם מִשׁוּם דַּעַת אַחֲרַת מִקְנָה רַק בַּה' סְלָעִים דְּפְדִיוֹן א"ש אִף

דאין לוי בָּהֶן רק טה"נ מ"מ פִּינן דע"י הפְּרָשָׁה אינו יוצא מְרֻשּׁוּתוֹ וְאִינוֹ מְחֻנָּב לַתַּת ה' סְלָעִים הִלְלוּ חֲשִׁיב דע"א מְקַנָּה עי"ש בְּאִנְרָךְ וְעוֹד הַקְּשָׁה בְּטַעֲמָא דְמִשְׁגָּרִין דע"כ לֹא מְשׁוּם דע"א"מ הוּא דְבַחֲרֵשׁ וְשׁוֹטָה ל"מ זְכִיָּה אָף בַּדְּעָא"מ.

לְכֹן פְּתַב דְּהָא דְמִשְׁגָּרִין מְשׁוּם דְּמִמּוֹן פְּהֵן הִיא וְכַבֵּר זְכֻתָּה הַתּוֹרָה לְפָנֵיהֶם וְהוּי פְּמוֹ יְרֻשָׁה מִמִּילָא דְאַף חֲשׁו"ק זֹכָה וְכִמוּ בְּשִׁכְרִירוֹת וְעִי"ש הֵיטֵב וְלַעֲנֵנ"ד יֵשׁ לְהַעִיר בְּזֵה דְהֵנָּה עוֹד פְּתַב שְׁם הַמְּרָדְכִי דְאַף לַתַּת בְּתַנְאֵי הַמַּעֲשֵׂר שְׁלֵא יִזְכָּה הָאָב ג"כ ל"מ פִּינן דְטוּה"נ אִינוֹ מְמוֹן אִין לוי לְהַתְּנוּת דְּלֹא מְמוֹן שְׁלוֹ הוּא.

וְקָשָׁה הָא מְבַחֵר בְּקִדְוִישִׁין (דָּף ו') בְּנוֹתַן תְּרוּמָ' בְּמַתְנֵ' עַמְלָה"ח יֵצֵא יָדֵי נְתִינָה וּמִשְׁמַע דְּהַתְּנָאֵי מְהֵנִי וְאִם לֹא הִתְחַזֵּיר לֹא יֵצֵא וְכֵן הַקְּשָׁה ש"ב פְּבוֹד הָרַב הַה"ג חֲרִיף וּבְקִי מוהר"ר אֲשֶׁר נ"י. וְא"ל דְּרָבָא בְּאַמַּת סוֹבֵר טוֹבַת הֵנְאָה מְמוֹן פְּמַבְּנֹאֵר נְדָרִים (דָּף פ"ה) לְכָף מְהֵנִי תְּנָאֵי הָא הָרַמְבַּ"ם אָף דְּפּוֹסֵק טוּה"נ אִינוֹ מְמוֹן מ"מ הִבִּיא דִּין זֶה וְכֵן כָּל הַפּוֹסְקִים.

וְעֵינֵן ש"ף ח"מ (ס' ש"נ) דְּכַתֵּב דְּרַק לַעֲנֵן מְוָדָר הֵנְאָה ס"ל לְרָבָא טוּה"נ מְמוֹן אָבֵל לְשָׂאֵר דְּבָרִים סוֹבֵר טוּה"נ אִינוֹ מְמוֹן וְכ"כ שְׁם מְשִׁם הַמְּרָדְכִי: לְזֹאת נִרְאָה דְּבַתְּרוּמָה מוֹדָה הַמְּר"מ בְּר' בְּרוּךְ דִּיכּוֹל לְהַתְּנוּת וְלַתַּת עַל תְּנָאֵי דְהֵנָּה אָף בְּהַפְּרִישׁ הַתְּרוּמָה מ"מ יֵשׁ בְּיָדוֹ לְאַתְּשִׁיל עָלֶיהָ וְאִם אֲתִשִּׁיל הַדְּרָא לְטַבְּלָא וְחֲשִׁיב מְמוֹן שְׁלוֹ רַק כְּאֲשֶׁר בָּא לִיד פְּהֵן שׁוֹב אִין בְּיָדוֹ לְאַתְּשִׁיל עָלֶיהָ וְעֵינֵן ש"ף ח"מ (ס' רנ"ה) מְשִׁם ר' בְּצַלָּל אֲשַׁכְּנִי בְּטַעַם הַדְּבָר דע"כ לֹא מְצִינוּ דְּשָׂאֵלָה מְהֵנִי בְּנִדָר רַק מֵה שְׁחַל ע"י דְּבּוּרוֹ ע"ז גְּזָרָה הַתּוֹרָה הוּא אִינוֹ מוֹחֵל אָבֵל אַחֲרִים מִיְחֻלִּין דְּבָרֵינוּ אָבֵל אִם מְסָרָה לִיד גְּזָבָר אוֹ לִיד פְּהֵן לֹא יִהְיֶה כַּח הַקְּדָשׁ קַל מִכַּח הַדְּיוּט וְכִמוּ בְּהַדְּיוּט אִין אַחַר הַקְּנֵן כְּלוּם כֵּן בְּהַקְּדָשׁ וְתְּרוּמָה כְּשָׂבָא לִיד הַגְּזָבָר אוֹ הַפְּהֵן שׁוֹב מְהֵנִי מְטַעַם קְנֵן וְלֹא מְהֵנִי שְׂאֵלָה.

וּלְפִי"ז שְׁפִיר הוּוּ לַעֲנֵן זֶה הַבְּעָלִים עַל הַתְּרוּמָה לְהַתְּנוּת פִּינן דע"י מֵה שְׁקָרָא שְׁם תְּרוּמָ' נְשָׂאֵר עוֹד לָהֶם זְכוּת זֶה לַעֲקוֹר הַנְּדָר וְלְאַתְּשִׁיל עָלֵינוּ וְע"י זְכִיָּה זֹו מֵה שְׁיִזְכָּה בּוֹ הַפְּהֵן ע"י נְתִינָתוֹ שׁוֹב לֹא יִהְיֶה מְהֵנִי הַשְּׂאֵלָה לְכָף יֵשׁ בְּכַחַם לַתַּת עַל תְּנָאֵי וְכְשָׂלָא נְתַקְנִים הַתְּנָאֵי נְשָׂאֵר רַק תְּרוּמָה ע"י הַדְּבּוּר וְהַדְּרָא לְבְּעָלִים פִּינן דִּישׁ לָהֶם זְכוּת זֶה לְשָׂאֵלָה.

מִשָּׂא"כ בְּנִידוֹן דְּרַבֵּינוּ מְאִיר בְּרַבְרֻף לַעֲנֵן מַעֲשֵׂר כְּסָפִים דְּשָׂאֵל' לֹא שְׁיִיף בְּזֵה לְכָף פְּתַב שְׁפִיר דְּאִינוֹ יְכוֹל לְהַתְּנוּת וְלִיתֵן עַל תְּנָתִי. וּלְפִי"ז שׁוֹב י"ל הָא דְּמִשְׁגָּרִין לָהֶם לְבַתִּיהֶן הוּא מְשׁוּם דְּבַדָּה"מ יֵשׁ זְכִיָּה לָהֶם לְשִׁטַּת הַסּוֹבְרִים דְּאַף חֲרֵשׁ וְשׁוֹטָה יֵשׁ לָהֶם זְכִיָּה ע"י ד"א מְקַנָּה.

אֲמַנָּם לְהַסּוֹבְרִים דל"ל זְכִיָּה אָף בַּד"א מְקַנָּה בַּחוּ"ש ע"כ נ"ל כַּמ"ש הַקְּצוּה"ח. וְכֵן לְהַסּוֹבְרִים דְּאַף בַּדָּא"מ ל"ל זְכִיָּה מַד"ת א"כ יְקָשָׁה ג"כ אֲמָאֵי מִשְׁגָּרִין לָהֶם פִּינן דְּאִינוֹ מְקַיִים מִן הַתּוֹרָה מְצוֹת נְתִינָה: וְרֵאִיתִי בְּנְתִיבוֹת שְׁם (ס"ק ח') שְׁפַתְּבָּה הָא דְּמִשְׁגָּרִין לָהֶם דְּהָא דְּכ' רַחֲמָנָא וְנָתַן לָאוּ מְשׁוּם שְׁיֵשׁ חֵיבוֹב עַל הַבְּעָלִים רַק שְׁרַחֲמָנָא זִיכָּה לְהַבְּעָלִים בַּטָּה"נ שְׁהֵם יִהְיוּ יְכוֹלִין לִיתֵן לְאִיזָה פְּהֵן שְׁיִרְצוּ וְאִם רְצוּ לְהַפְּקִיר הַטָּה"נ אִין עַלִּיָּהּוּ שׁוֹם חֵיבוֹב נְתִינָה לְכַהֵן תַּדַּע דְּהָא יְכוֹל לְקַדָּשׁ אֲשֶׁה בְּתְּרוּמָה בַּטוּה"נ שְׁיֵשׁ לָהֶם בּוֹ הָרִי מוֹכַח שְׂאִין עָלֵינוּ חֵיבוֹב נְתִינָה לְכַהֵן לְכָף יְכוֹל לִיתֵן אָף לְחֲשׁו"ק פִּינן שָׂא"צ לְזַכָּתוֹ לְפָהֵן וְהַפְּהֵן יְכוֹל לִיקַח אוֹתוֹ עֲצָמוֹ א"כ אָף חֲשׁו"ק יְכוֹל לִיקַח אֵלּוֹ דְּבָרֵינוּ.

ולכאורה דבריו תמוהין מ"ש שאין עלייהו שום חיוב נתינה לפהו הא מבואר בתוס' רי"ד קידושין (דף נ"ח) דאף דחטה אחת פוטרת כל הכרי היינו דמתקן הפרי אבל יש עליו עוד לקיים מצות נתינה וכפי שימתן דבר חשוב ועיין באורח בזה במל"מ (פ"ט מהל' מעשר) ועיין תוס' ב"ב (דף פ"א ע"ב) ד"ה אלא שכתבו דמאי דל"ה אלא ספיקא דרבנן א"צ לקיים מצות נתינה עכ"ל מבוא' דמה דמחויב מספק מד"ת במתנות פהונה ולויה מחויב מס' לקיים מצו' נתינה.

ועיין רמב"ן בהשגתו לס' המצות שורש י"ב שהאריך בזה דשני מצות נפרדות הנה מצות הפרשה ומצות נתינה ע"ש. וכן מבואר נמי מתשובת רשב"א (סי' ח"י) שהקשה למה אינו מברך על מצות נתינה ומ"ש להוכיח ממה דיכול לקדש אשה בתרומה בטוה"נ שיש לו בה תמנהי הא פדיון פטר חמור ודאי מצוה דרבנ' עלי' לערוף או לפדות בשה ואף עפ"כ יכול לקדש בו אשה כמבואר מס' בכורות (דף ט' ע"ב) אשה יודעת דפ"ח איסורא אית ביה ופרקא ליה בשה ומקדשה בהו דביני ביני ע"ש פן נמי בתרומה וע"כ צ"ל אף דמצוה רמאי עליו היינו שיהיה נערף או שיהיה נפדה בשה פן בתרומה המצות נתינה הוא שפא ליד הפהו או שהאש' תמן בשליחתו אבל מ"מ מבואר דרבנ' עליו מצות נתינה.

א"כ שוב יקש' איך מקיים מצות נתינה במה שנותן ליד חשו"ק וע"כ צ"ל כמ"ש הקצוה"ח פיון שלא פתיב ונתן ביד הפהו רק ונתן לפהו וחשו"ק נמי פהו מיקרי יוצא ידי נתינה וכמו בגט אשה דאי לא הוי פתיב ונתן בידה הנה מהני אף בשוטה: ולפי"ז נראה אף דתרומה הבא ליד פהו ל"מ שאלה היינו דוק' באם נתן לפהו שהוא בר זכיה אבל בנתן לחרש ושוטה להסוכרים דאף בדא"מ ל"מ להם זכיה אינה זוכה רק ע"י הפרשה שהיה קורא שם תרומה וע"ז מהני שוב שאלה ולא שיהו בזכיות אלו סברת הר' בצלאל אשכנזי שהבאתי לעיל.

ועיין ר"ן חולין סוג' דהמזיק מתנות פהונ' שכ' דאף לציד"ש ג"כ פטור דאפתי לית להו לפהנים בהו פלום רק חל מצות נתינה וכשהזיק הפקיעו המצוה ודין ממון לית להו עליו ע"ש ובמ"ש בהגהותי בספר דברי חיים מאאמ"ו הגאון ז"ל דיני שומרים (סי' ט"ז) באורח בזה ויבואר א"ה עוד לקמן דיני תו"מ ומבואר ג"כ דעכ"פ מצות נתינה יש רק דמ"מ י"ל דמקיים מצות נתינה אף באם לא זכה הפהו פגון חשו"ק: ולכאורה לדברי הקצוה"ח והנתיבות יש לומר דאם בא פהו אחר וחסר מן החו"ק זוכה בהו פיון דלהם לית זכיה בגניה והוי כמו מציאת חשו"ק.

אף ז"א לשיטת התוס' דהמזיק עכ"פ חייב לציד"ש חזינו דיש לכל הפהנים זכות והפקר הוא להו ועליו לקיים מצות נתינה ונתנה התורה לי רשות לתת לכל פהו שירצה שוב זוכה אף הקטן וכן להר"ן ודאי אין לפהנים חלק בו רק עליו רמאי מצות נתינה וכיון שמקיים בנתינתו לחשו"ק ג"כ המצוה הוי שלקהו מפת זכיות התור' והא ודאי מד"ת ששוטה מתגרשת הנזיר הוא שקה הואיל דהתורה זיכה לה הגט פן נמי בזה.

אולם יש להבין אף דכתיב נתינה לגבי מתנות פהונה ע"כ לאו נתינה ממש כמו בגט דודאי טלי מתנות מע"ג קרקע מהני ולא בעינו מיד ליד. והא דבגט לא מהני טלי גיטו דמעג"ק כתב האבני מילואים (ס"ס קל"ט) דגבי גט ל"ב זכיה בגוף הגט אלא נתינה לחוד

סגי פֿינן דאיתל' בע"כ ואיסור הנאה נמי הוי נתינה לכה פתבו על אסורי הנא' פֿשר והואיל דאינו משום זכיה אלא משום נתינת הפעל משו"ה צריה בו נתינה ול"מ ביה עלי גיטף מעג"ק וגבי חילופין והקדש דג"כ פתיב נתינה ומנהי טמג"ק משום דשם הנתינה הוא שזינפה המקבל בדבר הנותן לו לכה ל"ב מיד ליד וכל שזוכה בו מהני עי"ש א"כ במתנות פהונה דכתיב תתן לו ע"כ דצריה לתת שזינפה בו ותכלית הנתינה הוא הזכיה שזינפה לפהו ולכה אף טלי מעג"ק מהני א"כ איה מקיים מצות נתינ' במה שנותן לחשו"ק דל"ל פהו זכיה.

וצריה לומר פֿינן דכתיב בתרומה לד' חזינן משעת הפרשה זיפה בו ד' לפהנים רק הא דכתיב תתן לו הוא למצוה בלבד אבל מ"מ שזינפה הפהו ע"י קנין לא צרכינן רק פשהפעלים מבררים אותו לכהו שיקבל המתנות זוכה מן השם: והנה מ"ש לעיל דהיכא דמהני שאלה מודה המרדכי דחשיב דע"א מקנה יש ליישב לכאורה בזה קושית המח"א הל' זכיה ומתנה (סי' ל"ג) על המרדכי מש"ס גיטין (דף ל') דקאמר במזפה ע"י אחר ומה מהני הא בעינן שלוחו של בעל המזון וכינן דטה"נ אינו ממון ל"ה בעה"מ ומה מהני דעת אחרת מקנה פֿינן דל"ל בי' פֿלל עי"ש וכב"ש אאמ"ו ו"ל דיני ג"ח (סי' ז') ולמ"ש א"ש דבתרומה הואיל דמהני שאלה ונשאר להפעלים זכות לשאול על הפרשתו מודה המרדכי דחשיב דע"א מקנה וכמ"ש לעיל.

אולם לכאורה אם נאמר פֿן יקשה מה הקשה המרדכי והג"מ שם מעובדא דר"ג ור"א ור"ע שהיו באים בפסינה דמבואר בש"ס ב"מ (דף י"ח) דחשיב דעת אחרת מקנה גבי מתנות פהונה ותירץ שם פֿינן שזינפה להם החצר ג"כ חשיב דע"א מקנה ולמה לי לזה תפ"ל פֿינן דמהני שאלה שפיר חשיב דעת אחרת מקנה ועיין תוס' פסחים (דף מ"ו ע"ב) בקושיתם דיהיה יוצא במתה של מעשר שני מטעם הואיל אי בעי מיתשל מבואר דמהני שאלה אף במעשר.

וכן מבואר להדיא ברמב"ם (פ"ד הי"ז) מתרומות: אף י"ל למה שכתב הרב המאירי מס' שבת פ' המפנין וז"ל וי"א שא"א לשאול אלא בתרומה הואיל ותרומה נישלת באומד ומחשב' ונותן עיניו בצד זה ואוכל בצד א' אבל במעשר שאינו נישל במחשבה א"כ הפריש אינו יכול לשאול עליו עכ"ל והוא דבר חדש מאד דשאלה אף דמהני בהקדש ותרומה מ"מ במעשר שעשה מעשה להפריש לא מהני שאלה הואיל דאינו מעשר מאומד ובמחשבה וכשהפריש הוי מעש' ול"מ עוד שאלה א"כ י"ל דלכה הקשה המרדכי מעובדא דר"ג וזקנים דשם זוכה מעשר לוי ומעשר עני ג"כ וע"ז ל"מ שאלה לכה הוכרח לתרץ משום דהקנה להו החצר הוי כדעא"מ.

ואם נאמר פֿן שוב הדרא קושית המח"א לדוכתא מש"ס הנ"ל דשם קאי הש"ס במזפה ע"י אחר על פֿל המתניתין דשם דקתני המצוה מעות את הפהו ולוי ועני ובלוי ועני דל"מ שאל' שוב ל"ה הם הפעלים ועיין מ"ש שם בהגהותי בספרו של אאמ"ו ו"ל סי' הנ"ל באורו.

ועוד יש ליישב קושית המח"א דבמתנות פהונה ל"ב שלוחו של בעני ממון ויבואר לקמן א"י"ה: עוד כתב שם הנתיבות להשיג על הקצוה"ח במה שכ' דלגבי ה' סלעים דפדיון חשיב דעת אחרת מקנה וכ' פֿינן דגם לגבי זה מהני תפיסת הפהו פמבואר בש"ס ב"מ

(דף ו'ו) בתוס' שם דהקשה אמאי קשתקף א"מ הא יכול לומר לכהן אחר אני נותן ותיקרו שא"י לתפוע רק טה"נ ושם במתניתין קתני א' בכור אדם הממע"ה ומוכח דא"מ וכיון שאין בנתינה זו רק טה"נ ל"ח דע"א מקנה.

ותמהני הא מ"מ בחיוב דפדיון הבן לכ"ע טה"נ ממון אף להפוסקים דטה"נ אינו ממון היינו גבי שאר מתנות אבל בפדיון הבן דהוי פפרעון חוב ונשתעבדו נכסיו לשלם לאיזה פהו שירצה בזה לכ"ע טה"נ ממון ובנדאי אף דתפיסה מהני היינו ביתר מפדי טה"נ אבל הטה"נ צריף להחזיר וא"כ ודאי חשיב דעת אחרת מקנה ועיין ירושלמי (פי"א) דנדריים דמאן דאית ליה טה"נ ממון דרש ואיש את קדשיו לו יתנה ואדם נותן מעשרותיו בטה"נ ומאן דאית ליה טה"נ א"מ סובר דאסור לתת בטה"נ ודרש לו יתנה ליתן לכל מי שירצה אבל לקבל עבורו אסור אבל בפדיון הבן לכ"ע מותר לתת בטה"נ וכבר פתבו כמה פוסקים דהא דכתיב שחתנו ברית הלוי אינו אסור לסייעו בבית הגרנות רק בתו"מ אבל בה' סלעים דפדיון רשאי.

ובגוף הדבר דמהני תפיסה בה' סלעים שיהביא ראיה ברורה מש"ס דב"מ ה"ל יש להעיר. דבאמת בתוס' שם פתבו עוד דאיירי במפירי פהונה א"נ שמתני' הטה"נ.

ולכמה גדולי ראשונים אם טה"נ ממון חשיב בעלים על הפל ועיין ריטב"א ותוס' רי"ד קידושין (דף נ"ח) בהא דגונב טבלו של חבירו דאי טה"נ ממון חייב לשלם הפל ועיין רא"ש נדרים (דף פ"ה) ובמ"ש בהגהותי בדברי חיים דיני מכירה (סי' י"ב) באורף בזה.

וא"כ בה' סלעים דפדיון ע"כ צריף לאוקמי במפירי פהונה דבזה לכ"ע טה"נ ממון. וי"ל אף לתוס' דסברו שם דטה"נ ל"ח שלו בכולו דנקא בשאר מתנו' פהונ' דשייף לפהנים מיד בהפרשתו אבל בה' סלעים דפדיון גם התוס' מודו דחשיב בעלים על הפל.

ומ"מ דע"א מקנה לכ"ע הוי כמו בשאר פרעון חוב: וראיתי בס' מחנה אפרים הל' זכיה ומתנה (סי' ח') שהעל' דבה' סלעים דפדיון ל"מ תפיסה והוכיח זאת מעובדא דר"ח בבכורות (דף צ"א) דתני' להווא גברא דהוי קאי אזיל ואתי.

א"ל לא גמרת ויהבת הלכף אין בנה פדוי ופירש"י בלשון שני ואפילו אם לא אחזירם לה וכ"כ הרשב"א בתשובה דבכה"ג אפילו לא החזירם אין בנו פדוי וקשה הא לא גרע מתקפו דאע"ג דהוי ס' אין מוציאן מכ"ש בזה דנדאי מחויב וזכה בו א"ו דבזה פיון דלא חל שום זכות על דבר מבןרר רק נכסי דמשתעבד לפהנים מדין ערב בזה ל"מ תפיסה יע"ש שכ' דהא דקתני הממע"ה גבי ס' בכור לא קאי על בכור אדם.

ובאמת שזה דוחק גדול לחלק במתניתין דמאי דקתני הממע"ה ולס"ד דש"ס הפירש מי שהוא מחזיק על חבירו להביא ראיה ותפיסה מהני שלא יתנה מועיל לגבי בכור אדם. וכן משמע ג"כ מדברי תוס' בכורות (דף מ"ח ע"ב) ד"ה אם שכ' פיון דאם לא נתן אינו זקוק ליתן השתא נמי דנתן נמי ליהוי בתקפו פהו דמוציאין מידו פדאמרין פ' שנים אוחזין משמע מדבריהם קצת דאם תקפו אין מוציאין מידו הוי א"ש הרי דאף בה' סלעים דפדיון מהני ג"כ תפיסה.

ואולי דשם פֿינן שפֿכּר נַתן לֹו לֹא גֵרע מִמִּכִּירי פֿהוּנְהוּלְכֶה הִיָּה מְהַנִּי תְּפִיסָה. וּמֵה שְׁהִבִּיא
מִדְּבָרֵי הַרְשָׁפֿ"א פֿשׂאֹמֶר וְתַחְזִירָם לִי ל"ה מִתְּנָה וְאִין בְּנו פֿדוּי אֶפִּילוּ פֿשְׁלֵא הַחְזִיר לֹו
הַפֿהן פֿלוּם וְכִי גֵרע מִתְּקַפּוּ פֿהוּ.

י"ל דְּהַרְשָׁפֿ"א סוֹבֵר דְּטֵה"נ מְמוֹן וְהוּי בְּעֵלִים עַל הַפֿל לְכֶה אִין בְּנו פֿדוּי. וְעַי רַמְ"א יו"ד
(ס"א ש"ה ס"ח) דל"כ רק דל"ה מִתְּנָה וְאִין בְּנו פֿדוּי.

אַבֿל בָּאָם אִינוּ מִחְזִיר י"ל אֶלִּיבֵא דִידן דְּבְנו פֿדוּי. וְעוֹד י"ל דְּטַעֲמֵא דְרִשָׁפֿ"א וְלִשׁוֹן שְׁנֵי
שָׁל פֿינן דְּאָרְף פֿשׂאִינוּ רוּצָה לְזוֹכֹת מִהַשְׁתָּ' שְׁיִהִיָּה בְּנו פֿדוּי מ"מ אִינוּ מְחַנְיָב לְהַחְזִיר אוֹתָן
הַ' סְלַעִי מִמִּשׁ רַק יְכוּל לְהַחְלִיפֵם דְּאָרְף בְּמִתְּנָה בְּפִירוּשׁ ע"מ לְהַחְזִיר אִינוּ מְחַנְיָב
לְהַחְזִיר אוֹתוֹ חֲפִץ רַק הַשְׁנֵי פֿכּמְבֹנָר בְּרֵא"ש קִידוּשִׁין וּמִס' סִנְפֵה דְחֻזְרַת דְּמִים הִוּי חֻזְרָה
וְאָרְף בָּאָם הִיא בְּעֵין דְּעַת רֹב אַחְרוּנֵי דְהוּי הַחְזִיר וְעַמ"ש אַאמ"ו ו"ל בְּסִפְרוּ דִינֵי מִתְּנָה
(ס"ג) וְהִבִּיא מִשֵׁם הַשְׁ"י וּפ"מ וּשְׁאָר אַחְרוּנֵים פֿן.

א"כ י"ל דְּהוּי פֿפּוֹדָה בְּמִלְוָה וּא"ד לְפּוֹדָה תּוֹף ל' דְּמַהַנִּי הוּאִיל שְׁפֵא לִידוּ בְּתוֹרַת פֿדִיוֹן
שָׁם נַתָּן לֹו שְׁנֵי הַפֿדִיוֹן אַח"כ אַבֿל בְּנִידוֹן דְּרִשָׁפֿ"א לֹא נַתָּן לֹו שְׁיִוְעִיל אַח"כ רַק דְּסִבֵּר
שְׁבְנוּ יְהִיָּה נִפְדָּה מִנֵּי אֶז וְאֶז ל"ה מְהַנִּי וּמ"מ יֵשׁ לֹו רִשׁוּת לְהוֹצִיאָן וְהוּי פֿמִלְוָה.

אַף י"ל דְּזֵה גֵרע מֵאוֹמֶר ע"מ פֿינן דְּאָמֶר וְתַחְזִירָם לִי לֹא קָנָה פֿלֵל וּמְחַנְיָב לְהַחְזִיר אוֹתוֹ
מְמוֹן מִמִּשׁ פֿשׂאִין בְּנו פֿדוּי וְשׁוּב פֿשׂרוּצָה לְהַחְזִיק לְמָה לֹא מְהַנִּי הַפֿדִיוֹן מִן אֶז וְעֵי"ש
בְּתוֹס' ד"ה הַלְפֶה דְּמִשְׁמַע דְּלֹא פֿרִשָׁפֿ"א רַק דְּתִלְיָא אִם פֿירִשׁ הַנוֹתָן וְהַמְקַבֿל אִינוּ מְכּוּוֹן
לְזוֹכֹת לְגַמְרֵי אֶז מְהַנִּי וְעֵינן מְרַדְכֵי פ"א דְּקִידוּשִׁין בְּזֵה.

וְע"כ צ"ל דְּרִשָׁפֿ"א סוֹבֵר דל"מ תְּפִיסָה וְהָא דְּמְבֹנָר מִש"ס ב"מ הַנִּל דְּאָרְף בְּבִכּוֹר אָדָם
מְהַנִּי תְּפִיסָה הֵתָם פֿינן שְׁאִינוּ רוּצָה לִיתָן פֿל עֵיקָר מְהַנִּי תְּפִיסָה פֿינן שְׁבִלֵא תְּפִיסָה פֿטוֹר
לִיתָן אַבֿל בְּנוֹדָי בְּכוֹר י"ל דְּלֹא מְהַנִּי תְּפִיסָה דִּיכוּל לֹומֶר לְכֶהן אַחַר אִתָּן וְעֵי"ש בַּמַּח"א
בְּזֵה.

וְעֵינן בַּס' יְקָר תְּפִאֲרַת מְרַדְכֵי"ז (פֿי"א הִי"ט) מִבְּכּוֹרִים שְׁפֵתָב ג"כ מְדִלֵא כַת' הַרְמַב"ם
בַּס' בְּכוֹר אָדָם דָּאִי תְּפִס א"מ מִידוּ פֿשִׁיטָא לִיָּה דְּאָרְף הַרְמַב"ם מוֹדָה דָּאִי תְּפִס פֿהוּ מִפְּקִינן
מִיָּנִיָּה שְׁהַרִי לֹא תְּפִס הַדְּבָר שְׁנַפֿל בּוּ הַסְּפִק אֶלָּא ה' סְלַעִים וּבַס' פֿטֵר חֲמוֹר הוּאִיל דְּתְּפִס
הַדְּבָר שְׁנַפֿל בּוּ הַס' מְסַפֿקָא לִיָּה דִי"ל דְּנוֹקָא בְּבִכּוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה פֿינן דִּישׁ בּוּ צַד קְדוּשָׁה
אִי תְּפִס לֹא מִפְּקִינן מִשָּׂא"כ בַּס' פֿטֵר חֲמוֹר עֵי"ש דַּע"כ פֿ בְּבִכּוֹר אָדָם פֿשִׁיטָא לִיָּה דל"מ
תְּפִיסָה: וְקָצַת יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דָּאָם נְאָמֶר דְּלַגְבֵי פֿדִיוֹן מְהַנִּי נְתִינָה בַע"כ ג"כ פֿאַשֵׁר יְבוֹנָר
בַּס' שֵׁאח"ז א"כ בְּיָדוּ לְפָדוּת בַּע"כ אַצֵּל פֿהוּ וּבְמִתְּנָה ע"מ לְהַחְזִיר וְאָרְף דְּבִיד הַפֿהוּ שְׁלֵא
לְקַיָּים הַתְּנָאִי וְשְׁלֵא לְהַחְזִיר וְנִמְצָא בְּטֵל הַנְּתִינָה לְמַפְרַע מ"מ לַמ"ש הַר"י מִיגֵא"ש מוֹבָא
בַּמַּח"א הַל' מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת דָּאָם אָמֶר הַפֿהוּ לֹא מְהַדְּרָנָא פֿינן דְּלֹא אֶקְנִיָּה אֶלָּא ע"מ
שְׁיַחְזִירוּ לֹו פֿפֿינן לִיָּה וּמַהְדְּרָן וְאִינוּ יְכוּל לֹומֶר פֿינן דֵּא"ר לְהַחְזִיר בְּטֵלָה הַמַּעֲשֵׂה מַעֲיָקָרָא
דְּזֵה דְּנוֹקָא בְּתַנְאִי שְׁבִיד הַמְקַבֿל דָּאִי בְּעֵי מְקַיָּים לִיָּה וְאִי בְּעֵי לֹא מְקַיָּים אַבֿל הֵכָא הָא
דָּאָם לֹא הַחְזִירוּ לֹא יֵצֵא הִיָּנוּ דְּנוֹקָא הֵכָא דְּאֶכְלוּ עֵי"ש הַרִי פֿינן דְּכִיפִינן לִיָּה לְהַחְזִיר
הוּי פֿקִיוֹם הַתְּנָאִי א"כ לְעוֹלָם בְּיָדוּ לְפָדוּת שְׁיָתָן ה' סְלַעִים בַּע"כ לְפָהוּ ע"מ לְהַחְזִיר

ואח"כ יכפנו להחזיר ויתקנים התנאי וכיצד יחגי תפיסת הפהו מספק פיון דמעול' אף בודאי בכור לא נתחייב שיפסיד הכל.

אולם מלבד דלמ"ש הרא"ש והריטב"א וברמ"א או"ח (סי' תרנ"ח) דהא דמהני במעמלה"ח הוא משום דבעינו הקנאה בהחזרה מן המקבל להנותן וע"ז הנה התנאי דהוא מקנ' לו להיות שלו לקנן עולם ותנאי מילתא אחריתא הוא שיקנה לו בהחזר' וא"כ פשהמקבל א"ר להקנות בהחזרה ורק הב"ד כופין אותו ע"כ הפפ"י היא מצד ביטול המעשה דבמה שמקבל בהחזרה אינו קיום התנאי כ"ז שאין המקבל מקנה לו ולכוף אותו עפ"י ב"ד שיקנה לו אין ביד הב"ד פיון שא"ר בקיום התנאי רק שיתבטל המעשה וכבר כתב פן אאמ"ו ז"ל בדברי חיים דיני מתנה (סי' ד') א"כ לדין אין בידו לפדות על אופן זה בע"כ.

ובלא"ה יש לדון אף אם נאמר דנתינה בע"כ הוי נתינה לענן פדיון הבן מ"מ תנאי אינו יכול להטיל בע"כ רק מדעתו ואף בגט אשה דיכול לגרש בע"כ צ"ע אם מהני תנאי בע"כ כאשר יבואר אי"ה דבר זה במקומו ואף אם בגט נאמר דנתן לו התורה רשות לגרשה בע"כ ואף להטיל תנאי שתהי' כל זמן שלא נתקנים התנאי בספק תלויה ועומדת מ"מ לגבי פדיון הבן אם אין הפהו רוצה אינו בע"ד ואינו יכול להטיל עליו תנאי.

ולדינא אם אריף לפדות אצל פהו קטן בכנה"ג יו"ד (סי' ש"ה) העיד משם גדולי רבנים שפודין ע"י קטן ובס' חק"ל כתב משום דבפירוש גילתה התורה בפ' במדבר ונמת הפסוק לאהרן ולבניו ומזה ילפינו דדוקא לזכרי פהנים צריף ליתן וכמ"ש הרמב"ם (פ"א) מבפורים ע"ש במל"מ משם תשובת רשב"א וכינון דמשמעות בן בכ"מ הוא אפילו קטן כמ"ש קידושין (דף י"ט) לענן יעוד בנו אמר רחמנא אפי' כ"ד וכן סנהדרין (דף ס"ח) וכינון דגלי קרא דסגי בנתינה לקטן מהני אף בלא הגיע לעונ' הפעוטות דבנו כ"ד משמע אלו דבריו.

ולא נראה דוקא היכא דכתיב סתם בקרא בנו ודאי אף קטן משמע אבל לענן מתנות פהונה לא כתיב לפהו ובנו רק דגילף מדכתיב ונמת הפסוק לאהרן ולבניו דשם לא כתיב עיקר המצוה לדורות רק מה שהי' המצוה אז רק פיון דכתיב ולבניו ילפינו ולא לבנות דצריף דוקא ליתן לזכרי פהונה אף לדורות אבל למילף מזה בן כ"ד לא נוכל לילף דבני אהרן היו אז הגדולים דלא מצינו לו בניו רק אלעזר ואיתמר והיו בכלל הפקודים אז ומנ"ל דסגי בקטנים: סי' ב' עוד כתב שם המים חיים פשוטן מתנות פהונה לכהו ואין הפהו רוצה לקבלו דיצא ידי נתינה דנתינה בע"כ שמי' נתינה ואף לשיטת הפוסקים דפסקו להחמיר לגבי נתינה בע"כ בגיטין פ' מי שאחזו מ"מ פיון דהקא ממונא הוא מספקא לא מפקינן ממונא וכדפסקינו ביו"ד (סי' ס"א) גבי גר שנתגייר אם ספק אם נשחט' קודם שנתגייר או לאחר שנתגייר פטור.

וכינון שהישראל נתנו בע"כ לכהו אף שלא רצה לקבלו הוי נתינה ושפיר קרינו ביה ונתן לפהו. וכ"ת שאני גבי גט וכן גבי בתי ערי חומה שבגט הו"ל פאלו נתחייב זה ליתן וכן בבתי ערי חומה מחויב לקבל אבל הכא אין הפהו מחויב לקבל המתנות ואם אינו רוצה יתנם לכהו אחר ולקיים מצות נתינה ליתא דכינון דטה"נ לבפעלים ליתנה לאיזה פהו שירצה לכהו ראשון שביירר לו ליתן לו המתנות אם לא רצה לקבלו הו"ל נתינה בע"כ

דְּשִׁמְיָה נְתִינָה וְקִיָּים מְצַנֵּת נְתִינָה לְכַהֵן וְהָאֵרִיף בְּדַבְרֵי הַבִּי א"ע (סי' קמ"ג) וְהַעֲלָה דָּאָף שְׂלֵא קָבֵל וְלֹא בָּא לְיָדוֹ נְמִי הָוֵי נְתִינָה.

וְאָף שְׂיֵשׁ כְּהֻנָּה אַחֲרֵים בְּעִיר הוּא בְּעַצְמוֹ זֹכָה בְּמִתְּנוֹת וְכֵן בְּתוֹ"מ וְיִכּוֹל לְמַכְרֵם לְכַהֲנִים וְהַדְּמִים שְׂלוֹ. זֶה תַּנְרָף דְּבָרָיו וּבִקְצוּה"ח הוֹסִיף לְדוֹן דְּבִפְדִּיּוֹן הַבֵּן לִכ"ע לְהָוֵי נְתִינָה בַּע"כ נְתִינָה מְעַלְיֵיתָא דְּפָרְעוֹן בַּע"כ שְׂמִי' פָּרְעוֹן וְכַמ"ש הַרְשָׁב"א גִּיטִין שָׁם דָּאִין אָנוּ יְכוּלִין לְהַעֲמִידוֹ בְּחֻבּוֹ בַּע"כ אִם רוּצָה לְפָטוֹר מִחֻיּוּבוֹ כֵּן נְמִי בְּפְדִיּוֹן בְּנוֹ.

וּבְנִתְיָבוֹת הַעֲלָה דְּוָקָא כְּשִׁמְסִיב לְמַלְוָה מִיְנוּחַד פָּרְעוֹן בַּע"כ שְׂמִיָּה פָּרְעוֹן מִשָּׂא"כ בְּמִתְּנוֹת כְּהֻנָּה דְּקָרְיָה רַחֲמָנָא מִתְּנָה אִין מְזַכֵּין לוֹ בַּע"כ וְכִשְׂאָחַד אִינוּ רוּצָה נְשָׂאָר חֻיּוּבוֹ לְשָׂאָר כָּל הַכְּהֻנִים עִי"ש (סי' רמ"ג): וְלַע"ד יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין תְּרוּמָה וְשָׂאָר מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה לְפְדִיּוֹן הַבֵּן.

עִפ"י הַמְּבֹאָר בְּתִשְׁבֹּת רִשְׁבָּ"א (סי' ח"י) דְּלִכְּף אִין מְבָרְכִין עַל מְצוֹת צְדָקָה וְהַעֲנָקָה וּמִתְּנוֹת עֲנִיִים וְהַלְוֹאת דְּלִים מְשׁוּם שְׂאִינָה תְּלוּיָ' כְּלָה בְּיַד הָעוֹשֶׂה שְׂאֲפָשֶׁר שְׂלֵא יִתְרַצָּה בּוֹ חֲבִירוֹ וְנִמְצָא מְעַשֶׂה מִתְּבַטֵּל.

וּבְמִתְּנוֹ' כְּהֻנָּה אִין מְבָרְכִין עַל נְתִינָתוֹ דָּאִין הַיִּשְׂרָאֵל נוֹתֵן מִשְׁלוֹ אֶלָּא שְׂהַש"י זָכָה אוֹתוֹן לְפָהֵן וּמִשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זָכוּ אֲבָל פְּדִיּוֹן הַבֵּן וְעַל הַפְּרִשְׁת חֲלָה וּמַעֲשָׂרוֹ' מְבָרַךְ מְפָנֵי שְׂאִינוּ מְבָרַךְ עַל הַנְּתִינָה אֶלָּא עַל הַהַפְּרָשָׁה וְעַל הַפְּדִיּוֹן הַתְּלוּיִן בּוֹ וְעִי"ש עוֹד בְּתִשְׁבֹּתָה עַל הַרְבֵּה מְצוֹת כְּגוֹן בְּקו"ח וְתַנְחֻמֵי אֲבָלִים שְׂאִין מְבָרְכִין מְפָנֵי שְׂהֵן תְּלוּיּוֹת בְּיַד אַחֲרֵים דְּדַלְמָא לֹא מְקַבְּלוּ מִיְנֵי' וּבְיָדָם לְעַקְוֹר מְמַנּוּ מְצוּהָ זוֹ.

וְסִיָּים שָׁם וּמַנ"ל דְּמִתְּנוֹת כְּהֻנָּה אִין מְבָרְכִין עַלְיָהּ מְשׁוּם דְּאִמְרִינּוּ דְּכַהֲנִים מִשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זָכוּ דְּמֵאֵן דִּיהַב מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה לֹא יְהִיב לִי מְדִידָ' אֶלָּא דְּרַחֲמָנָא נִיגְהוּ פְּדַכְתִּיב וְאִנִּי הִנֵּה נִתְתִי לָךְ אֵת מְשֻׁמְרַת תְּרוּמָתִי עִי"ש בְּאִנְרָף.

וְהִנֵּה מִזָּה מְבֹאָ' לְכַאוּרָה חֲדָא כַּפ"ח וְחֲדָא דְּלֹא פְּדַבְרֵי כְּמָה דְּכַתְּב דְּנְתִינָה בַּע"כ הָוֵי נְתִינָ' בְּתוֹ"מ מְוִכַח כֵּן מִתְּשׁוּבַת רִשְׁבָּ"א הַנ"ל מְדַלָּא כְּתַב הַטַּעַם דְּלִכְּף אִין מְבָרְכִין עַל נְתִינָת תוֹ"מ מְשׁוּם שְׂאִינוּ תְּלוּיָה כְּלָה בְּיַד הָעוֹשֶׂה שְׂאֲפָשֶׁר שְׂלֵא יִתְרַצָּה הַכְּהֵן וְנִמְצָא מְעַשֶׂה מִתְּבַטֵּל כַּמ"ש עַל מְצוֹת צְדָקָה וְהַעֲנָקָה ע"כ דְּסוֹבֵר דְּנְתִינָה בַּע"כ שְׂמִי' נְתִינָ' לְגַבְיָ' מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה וְקִיָּים בְּזָה מְצוֹת הַשֵּׁם אָף שְׂאִין הַכְּהֵן רוּצָה לְקַבְּלוֹ.

לִכְּף הַנְּכַרְח לּוֹמֵר טַעַם אַחַר מְשׁוּם שְׂאִינוּ נוֹתֵן מִשְׁלוֹ. וְאָף אִם טַה"נ מְמוֹן מ"מ גּוּף הַנְּתִינָה אִינוּ נוֹתֵן מִשְׁלוֹ רַק כְּהֻנִים מִשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זָכוּ.

וְכֵן בְּפְדִיּוֹן הַבֵּן דְּכ' דְּצָרִיף לְבָרַךְ שְׂאִינוּ מְבָרַךְ עַל הַנְּתִינָה רַק עַל הַפְּדִיּוֹן ע"כ צ"ל נְמִי שְׂסוֹבֵר דְּיְכוּל לְפָדוֹת בַּע"כ וְקִיָּים בְּזָה הַמְצָנָה דַּל"כ ל"ה מְחֻנְיָב לְבָרַךְ שְׂאִינוּ תְּלוּיָה כְּלָה בְּיַד הַנּוֹתֵן.

אֲמָנָם מ"ש הַפ"ח דְּכִינּוּן שְׂקִיָּים מְצוֹת נְתִינָה הוּא בְּעַצְמוֹ זֹכָה בְּתוֹ"מ לַמ"ש הַרְשָׁב"א דְּכַהֲנִים מִשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זָכוּ וְקִנְאוּ הַשֵּׁם וְנָתַן לְכַהֲנִים א"כ הָוֵי מְמוֹן גְּבוּהָ כ"ז שְׂלֵא זָכָה כְּהֵן הַכְּהֵן וְכִינּוּן שְׂהַכְּהֵן אִינוּ רוּצָה לְזַכּוֹת נְשָׂאָר מְמוֹן גְּבוּהָ וְאִיף יְכוּל לְזַכּוֹת בּוֹ הַנּוֹתֵן

אף דכבר נפטר ונפקע ממנו מצות נתינה שפכר יצא במה שנמתן בע"כ להכהן ומה יעשה שאינו רוצה לקבלו מ"מ במה נעשה ממון שלו וכ"ז שלא זכה בהו פהו נשאר ממון גבוה.

אמנם זה דוקא בתו"מ שפכר הפריש וחל שם קדושה עליהו בזה קנאו השם וכהנים משלחן גבוה קא זכו אמנם בה' סלעים דפדיון שאין על האב רק חיוב לפדות ונכסיו משעובדין מטעם ערב בזה י"ל פיון שרוצה לפרוע והפקה לא רצה לקבלן נפטר מחיובו והממון נשאר שלו פיון שלא יצא מרשותו פן הי' נראה לכאורה: אולם אחר העיון נראה דאדרבא משמע דאפתי לא נפקע ממנו המצוה במה שא"ר פהו זה לקבלו דתשובה זו ברשב"א העתיק ממה שהשיב רבינו יוסף אבן פלט להראב"ד וראיתי תשובה זו באורף בס' אבודרהם (בדף ז' וז') ושם פתב עוד ולא דמיא הכנסת פלה לפדיון הבו דמברכין עליה דאלו בפדיון הבו אע"ג דמקנע פהו מלפדות אפתי רמיא מצנת פדיון על האב ומחויב לפדות את בנו או לפדות הבו את עצמו.

אבל הכנסת פלה לחופה דמשום גמ"ח הוא דמנדקינו להו אי מקנעי ולא בעי לעיולינהו לחופה מעיקרא לה האי מצוה לגמרי מינו עכ"ל הרי דבאמת החיוב לא נפקע ממנו רק מ"מ פיון שמקנים המצוה כשהפקה מקבלו חייב לברף דהוא מצוה שמנטל עליו חיוב ליתן לכהן אחר וא"ד למצנת הענקה וג"ח דהלאה דמ"מ מצוה זו נפקע לגמרי ונתבטל מפל וכל פשאין הלא רוצה לכו פטור לברף אבל בפדיון הבו ובנתינו תו"מ לא נפקע המצוה לכו חייב לברף על מצנת הפדיון אבל בתו"מ פיון דמשלחן גבוה קא זכו פטור מלברף.

ועיין טו"ז יו"ד (סי' שכ"א סק"ז) דמכנין קצת לטעם זה דאין מברכין על נתינת פטר רחם יע"ש. ומ"ש הפ"ח פיון דהתורה זיפתה לבעלים לתת לאיזה פהו שירצה אם לא רצה לקבל פכר קנים המצוה וזוכה בו אינו מוכן אף דיש לו זכות זה מ"מ עיקר המצוה רמיא עליו שימתן לפהו וכ"ז שלא זכה הפהו לא קנים מצנת נתינה.

ומ"ש הקצוה"ח דפרעון בע"כ שמי' פרעון דא"י להעמידו בחובו בע"כ מלבד מ"ש הנתיבות לא אבין בשלמא במלנה ולנה הלנה לא נשתעבד רק לשלם וכינון שרוצה לשלם נפטר מחובו אף שלא בא ליד המלנה דעל דעת זה לא נתחייב ונשתעבד למלנה שיהי' נשאר בחיובו לעולם אבל במתנות פהונה דהתורה רמי' עליו החיוב אף שאין פהו זה רוצה לקבלו מ"מ ע"י מה נפקע חיובו שחייבו התורה.

וביותר תמוהין דברי הפ"ח אף לדבריו שפכר נפטר מחיובו וקנים המצוה ע"י מה שנמתן בע"כ מ"מ מ"ש שאח"כ פיון שפכר נפטר מחיובו נשארו הה' סלעים וכן התרומה להנותן תמהני לא מפעיא בתו"מ שהו חלק גבוה וכהנים משלחן גבוה קא זכו וכמו"ש הרשב"א בתשובה פשיטא דכ"ז שלא זכה בהו הפהו לא יצאו מרשות גבוה ונשאר לגבוה כמו שהו' קודם נתינתו דאף אם נתינו' בע"כ שמיה נתינה ל"ה נתינה רק לענין שנפטר הנותן מחובו אבל מ"מ המקבל לא זכה בע"כ דאין זכיה בע"כ וכן מבואר להדיא ברשב"א גיטין (דע"ד) א"כ פיון שלא זכה הפהו במה יצא מרשות הגבוה ואיך זוכה בו הנותן להיות כממון שלו.

אָלאַ אַף בַּה' סְלַעִים דְּפָדְיוֹן דַּל"ה מְמוֹן גְּבוּהַ דְּלֹא חָל עָלָיו שֵׁם קַדוּשָׁה בְּהַפְרָשְׁתּוֹ רַק חוֹב הוּא עָלָיו מ"מ אַף אִם נֹאמֵר דְּנִפְטָר מִחַיּוּבוֹ וּפְטוּר אַח"כּ מִן הַמְצָנָה וְאִינוּ מִחַיּוּבוֹ לִיתֵן מִשְׁאָר נְכָסִים מ"מ הַה' סְלַעִים אֵלּוֹ נִשְׁתַּעְבְּדוּ אַח"כּ וְנִשְׁאָרִים אַפּוֹתָקִי מְפוֹרָשׁ לַפְּהַנִּי וְעֵינָן ס' תּוֹרַת גִּיטִין שֶׁם דָּאָף בְּפוֹרְעַ חוֹבוֹ לְחַבְרֵי בַע"כּ ג"כּ לֹא נַעֲשֶׂה הַפְקָר דָּאָף דְּנִפְטָר מִחוֹבוֹ מ"מ הַמַּעוֹת הֵן מְשֻׁעְבְּדִין לְהַמְלִיכָה כְּמוֹ שֶׁמַּעֲיָקְרָא הִי לֹו שִׁיעֵבּוּד גַּם עַל הַמַּעוֹת הַלְלוּ וּבְזַרְיָקַת הַמַּעוֹת אַף שֶׁנִּפְטָר הַלְלוּ מְשֻׁעֵבּוּד גּוּפוֹ וְנִכְסֵי אֲבָל מ"מ מְמַעוֹת שִׁזְרַק לֹא אֵזַל שִׁיעֵבּוֹ הַמְלִיכָה שְׁלֹא מְחַל הַשִּׁיעֵבּוּד שִׁישׁ לֹו עָלֵיהֶן עֵי"ש בְּנוֹעַם דְּבָרָיו וְא"כּ הַה"ד בְּפוֹדָה בַּה' סְלַעִים בַּע"כּ אַף אִם נֹאמֵר שֶׁנִּפְטָר מִחַיּוּבוֹ דְּגוּף וְגַם הַשִּׁיעֵבּוּד נִכְסֵי נִפְקַע מ"מ מְמַעוֹת זֶה לֹא נִמְחַל הַשִּׁיעֵבּוּד וְנִשְׁאָר לְכַהֲנִים שִׁיעֵבּוּד עַל מַעוֹת זֶה: אַף י"ל דְּתַלְי' בְּשִׁיטַת הַר"ן וְתוֹס' בְּמִזִּיק מִתְּנוּת פְּהוּנָה דְּפְטוּר מִטַּע' מְמוֹן שְׂאִין לֹו תוֹבְעִין דְּתוֹס' סְבָרוֹ דַּמ"מ לְצֹאת יד"ש מְחֻיָּב דְּהוּי כְּמִזִּיק מְמוֹן שְׁל רַבִּים וְהַר"ן שֶׁם סוֹבֵר דְּכִהֵן לִית לִיהַ שׁוּם זְכוּת קוֹנְדִם שְׁנֵתָן רַק הַמְצָנָה רְמִיא עָלָיו לְקַיָּים מְצָנוֹת נְתִינָה וְכִינּוֹן שְׁנֵתְבַטֵּל הַמְצָנָה פְטוּר לְשֵׁלֵם עֵי"ש בְּאַנְרָף מַס' חוֹלִין (דָּף קל"א) וְא"כּ י"ל כ"כ בְּמְמוֹן דַּה' סְלַעִים דְּלִיתָא שׁוּם זְכוּת לְכַהֲנִים רַק חַיּוּב נְתִינָה יֵשׁ עָלָיו וְכִינּוֹן שֶׁפְּכָר נִפְטָר מִחַיּוּבוֹ שׁוּב הַמְמוֹן שְׁלֹו.

אַמְנָם לֹא נִרְאָה כִּן דְּבַה' סְלַעִים דְּפָדְיוֹן חֲזִינוּ בַּש"ס דְּטָרְפִי מְלַקוּחוֹת וְשִׁיעֵבּוּד יֵשׁ לְכַהֲנִים עַל הַחוֹב הַזֶּה כְּמִבְּנֵי בְּכוֹרוֹת (דָּף מ"ח) א"כּ דוּמָה לְפוֹרְעַ בַּע"כּ בַּע"כּ דָּאָף דְּנִסְתַּלַּק מִחַיּוּבוֹ מ"מ נִשְׁאָר הַשִּׁיעֵבּוּד עַל הַמַּעוֹת הַזֶּה לְכַהֲנִים: וּמ"ש הַפ"ח דָּאָף אִם הָיוּ סָפֵק בְּנְתִינָה בַּע"כּ ג"כּ פְטוּר מִמְצוֹת פְּדִיוֹן דַּהַמְמַע"ה דְּוִמְיָא דְּגַר שְׁנֵתְגַיֵּיר וְסָפֵק לְגַבִּי מִתְּנוּת פְּהוּנָה.

יֵשׁ לְעֵינָן לְכַאוּרָה אַף דְּמִבְּנֵי בְּמִתְּנוּת פְּהוּנָה לִית בֵּינָה רַק מְשׁוּם מְמוֹן וְהַמְמַע"ה מ"מ י"ל דְּזֶה דְּוִקָא רַק הִיכָא דְּהַסְפֵּק נוֹלֵד אִם נִתְחַיֵּיב אוֹ לֹא אֲבָל כָּאֵן שְׁהִי חַיֵּיב בְּבִירוֹר רַק הַס' הוּא אִם פְּכָר נִפְטָר מִחַיּוּבוֹ עֵי"ש מַה שֶׁפְּדָה בַּע"כּ י"ל דְּמוֹקְמִינּוּ אוֹתוֹ עַל חֲזַקְתּוֹ הַרְאִישׁוֹנָה וּמְחֻיָּב לְפָדוֹת שׁוּב שְׁנִית וְכַה"ג הִבִּיא בַּס' רִי"ט אֶלְגָּזִי הַל' בְּכוֹרוֹת (פ"ח דָּף צ"ו ע"א) מְשֵׁם הַר"י קוֹרְקוֹס בְּהָא דְּפְלִיגָא רַב וְשִׁמּוּאֵל בְּפוֹדָה תוֹף ל' וְנִתְעַפְּלוּ הַמַּעוֹת דְּקִי"ל כְּרַב בְּאַיִסוּרִין אַף דְּהָיוּ רַק מְמוֹן מ"מ פִּינּוֹן שְׁוֹדָאִי חַיֵּיב בְּפָדְיוֹן וְאִינוּ מְסוֹפְקִין אִם הוּא פְּדוּי אוֹ אִינוּ פְּדוּי חַיֵּיב לְפָדוֹת עֵי"ש שֶׁשְׁפַלְפֵּל דְּלְכַאוּרָה דוּמָה לְדַבְרֵי רִשְׁבִּי"א גִּיטִין (דָּף ע"ח) דְּבְנוֹלֵד הַסְפֵּק לְפָנֵינוּ עַל הַפְּרָעוֹן אֲמַרִינוּ יְחַלְקוּ מ"מ בַּס' בְּדַבַּר מְצָנָה ל"א יְחַלְקוּ רַק דְּחַיֵּיב לְפָדוֹת עֵי"ש וְה"נ דְּכְנוּתִי פִינּוֹן דְּכָר גְּתַחֲיֵיב בְּבִירוֹר לְפָדוֹת וְהַס' אִם נְתִינָה בַּע"כּ שְׁמִי נְתִינָה וְנִפְטָר מִחַיּוּבוֹ מְהִרָאִי הִי לְהִיּוֹת יְחַלְקוּ וּבְמִתְּנוּת פְּהוּנָה מְצַד מְצָנָה חַיֵּיב.

וְרִיאִיתִי בְּסִפְרֵי שַׁע"מ (פ"ט מה' מַעֲשֵׂר ה"ב) שֶׁהַקְּשָׁה עַל מ"ש תוֹס' ב"ב (דָּף פ"א) דְּדוּקָא בְּדַמֵּי דַּל"ה אֶלְא ס' דְּרַבְּנָן אִינוּ צָרִיף לְקַיָּים מְצָנוֹת נְתִינָה מִבְּנֵי מְדַבְרֵיהֶם דְּבַס' הַשְּׁקוּל אַע"ג דְּקִי"ל הַמְמַע"ה חַיֵּיב לְקַיָּים מְצָנוֹת נְתִינָה מַס' הָא בְּגַר שְׁנֵתְגַיֵּיר וְס' עַד שְׁלֹא גִלְגַּל עֵסָה וְס' אַחַר שֶׁגִּלְגַּל מְחֻיָּב לְהַפְרִישׁ אֲבָל לְתַת אִינוּ מְחֻיָּב.

וְכִן הַקְּשָׁה מִמִּתְּנִיתִין דַּמַּס' יְבָמוֹת (דָּף צ"ח) הַגְּדִילוּ הַתַּעְרוּבוֹת מוֹכְרִין אֶת הַתְּרוּמָה וְהַדְּמִים שְׁלֵהֶם חֲזִינוּ דְּפְטוּר מַס' לְקַיָּים מְצָנוֹת נְתִינָה וּמְחַלְקֵי דְּשֵׁם גְּבָרָא גּוּפִי' לֹאוּ בַּר

מצנה היא דשמה הוא פהן ואינו ב"ח על מצנות נתינה פלל משא"כ שם בבכורים דגברא ב"ח הוא ומצנה על נתינה רק הס' בפירות הללו אף הקשה ממס' בכורות (דף ח"י) מת א' מהם רע"א הממע"ה הרי אע"ג דליפא למימר בהוא חזקת פטור מ"מ אינו מחויב לקיים מצנות נתינה מס' עי"ש.

והנה מה שהקשה מיבמות גבי פהנת שנתערבה ולדה בולד שפחה פבר הביא הריטב"א יבמות שם להקשות וז"ל יש מקשים פינו דס' דאורייתא הוא היכי שרינו לעשות פן ולגזול את השבט ולבטל מצנות נתינה ומתמצים שלא חייב הכתוב מצנות נתינה לישראל אלא בנדאי ואין פאן משום גזל עד שיעד בנדאי שהוא חייב בנתינת תרומה עכ"ל.

ומה שהקשה מבכורות במת אחד מהם י"ל דדוקא בתו"מ דכתיב בהו נתינה יש פהן מצנה פריטיות שחייב לקיי' מצנות נתינה וכמ"ש הרמב"ן בפמנן המצות (שורש י"ב) אבל בבכור דהו ממילא של פהן לכך אף דהי' בנדאי א' של פהן מ"מ אמרינו הממע"ה הואיל דנדאי הןחזק הבעה"ב בטלה חי מעיקרא כמ"ש תוס' ב"מ (דף ק') ועיין במהרי"ט (ח"א סי' ל"ט) ובקה"ס (סוף פלל א') ועוד י"ל שם בבכורים פינו דחזקת מר"ק של הקרקע מסייעו ללוי וכן הח"מ של הבועלים דלאו בכורים הוא ואף אי מתנות שלא הורמה פמי שהורמה דמיא מ"מ יש פהן טה"נ לכך פינו דמסייע להן חזקות אלו פתבו תוספות שפיר דחייב במצנות נתינה משא"כ בשאר דוכתי.

הדרינו לכללי דהמוציא מחבירו עליו הראיה: ועוד י"ל דוקא שם דשדה בחזקת חייב קיימא להפריש תו"מ משא"כ לבכורים לאו בחזקת חייב קיימא דבא לידו בספק אם קנה קרקע או לא אבל לתו"מ קיימה בחזקת חייב לכך חייב לקיים מס' מצנות נתינה וכן בדמאי אי הי' ס' מה"ת הי' חייב מספק לקיים מצנות נתינה דהי' בחזקת חייב התבוא' אבל היכא דל"ה חזקת חייב פטור מספק ומינשב קושית השעה"מ שם ממתנות פהונה פתיש הבא על הצב' דאמר לכהן הבא ראיה דחוששין לזרע אב וטול ואע"ג דס' דאורייתא הוא א"ח לקיים מצנות נתינה מס' וביותר יקשה ממתניתין דחולין (דף קל"ב) בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את פולן פוטרים את פולן וכן פסק הרמב"ם (פ"ט) מבכורים שכ"א ואחד ס' והמע"ה ואמאי לא מחייבין מס' לקיים מצנות נתינה ולמ"ש א"ש דשם לא קאי בחזקת חייב הבהמה הזאת ומדין ממון הממע"ה: אולם פל החלוקים דחוקים והברור דגם תוס' מודים דדין ממון הוא והמע"ה אף דיש ס' בקיום המצנה דנתינה מ"מ פינו דממון הוא פטור רק שם בבכורים דהוי ס' וא"י להביא הבכורים עד דמקדש להו ומפריש תו"מ ורמינן עליו חייב לקיים מס' המצנה אם מדאורייתא או מדרבנן ע"ז פריף הש"ס מעשר ראשון דלוי הוא למאן יתיב ליה אף דמס' פטור ליתן מ"מ מה נרויח בזה דמחייבין לי' בהבאות בכורים ולבטל מ"ע דנתינה ע"י קריאת שם בכורים ל"מ אם נאמר דמד"ת א"ח בהבא' בכורים אם משום דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא או משום דמד"ת אזלינן בתר חזקת מר"ק או משום פינו דהוי ס' דלמא מעייל חולין בעצרה וצריף שיקדיש להו וזה א"ח לעשות מד"ת כמבואר מדברי חידושי הר"ן חולין (דף כ"ג) וכמו שכתבתי בזה לעיל דיני שחיטה (סי' כ"ד) ונדאי פריף שפיר דמבטל ע"י הפרשה מצנות נתינה דאורייתא אלא אף אם נאמ' דמד"ת חייב בס' להפריש בכורים פריף בש"ס למאן יתיב מעשר שני וכפ"י רשב"ם דאין לנו לעשות תקנה לגזול הלויים

וע"ז כ' תוס' אע"ג דבדמאי א"ח לתת מס' הרי דלא אכפת לן בבקיטול מצנות נתינה אף אם קרא שם וע"ז תירצו דשם ל"ה אלא ספיקא דרבנן א"צ לקנינים מצנות נתינה וכאן הוא ס' דאורייתא ואף דבכל ס' פטור מן ממונן אף בספיקא דאורייתא היינו היכא דהס' בא ממילא אבל כאן לעשות תיקון שיקרא שם בפורים ועי"ז יצטרך להפריש מעשר ושיבטל מצנות נתינה מה ראו חז"ל על ככה מ"ש מצנה זו מזו.

עכ"פ זה דוקא היכא דליפא חזקת חיוב. אבל בנדון דהפ"ח דיש חזקת חיוב ודאי אין לפטרו מס' אף אם נאמר דהוי ספק אם מהני הפדיון בע"כ וכמ"ש.

וראיתי בתשובת יד אליהו (סי' ל"ז) בא' שהחזיק עצמו לכהן ונפדה ע"י פמה בכורים ואח"כ נתברר ע"י עדים שבר ישראל הוא וכ' שהבנים שהם בספק אם נפדו ע"י פהן זה פטורין מלפדות מטעם דהולכין בתר רוב פהנים ואימר שלא נפדו ע"י פהן זה ואף באם ל"ה בעיר רק שנים ג"כ פטור דהממע"ה וכ' אף שהי' בחזקת חיוב מ"מ ל"ה כא"י אם פרעתיך הואיל דשניהם בס' עי"ש ולענ"ד דבזה חייבים לפדות שנית כמ"ש הואיל דהחיוב הנה בנדאי וכמ"ש משם הר"י קורקוס וגם מ"ש למיזל בתר רוב יש לדון באם אזלו לכהן הוי קבוע וכל קבוע פמחצה על מחצה: הדרן לעיקר הדין דנראה דל"מ פדיון בע"כ וכמו שהבאתי מדברי אבודרקהם.

וכן הוכיח במישור הקצוה"ח מתוס' קידושין (דף ט') דבעי ס"ד של הפהן. וראיתי למי שכתב לחלק דאף אם מהני הפדיון בע"כ היינו אם נתן כסף אבל בפודה עם שנה כסף ל"מ בע"כ פמבואר בב"ש (סי' כ"ז) משם המרי"ט דאף אם נתינה בע"כ שמי' נתינה מ"מ בשנה כסף לא שמי' נתינה.

ולענ"ד בפדיון הבן ליפא לחלק בהכי אם פרעון בע"כ שמי' פרעון מהני אף בש"כ פיון דידענו מפלל ופרט דמהני הפדיון בשנה כסף כף לי שנה כסף כמו כסף ועיין תוס' ריש קידושין דכתב והא דאצטרף קרא לפדיון הבן דש"כ ככסף ולא לפיון מזניקין וע"ע לפי שפא למעט קרקעות עי"ש ובנדאי כמו בנזיקין הדין דאף דיש לו כסף מ"מ יכול לסלק בשנה כסף פמבואר בש"ח ח"מ (סי' תי"ט) פן נמי בפה"ב אם מהני בע"כ ויכול לפרוע הפדיון בע"כ ממילא כ"כ מהני נמי בשו"כ א"ו דעת התוס' דפדיון בע"כ ל"מ ובפינון סמיכת דעת של הפהן דבו תליא: סי' ג' פתב הרמ"א יו"ד (סי' ש"ה ס"י) ואין האב יכול לפדות ע"י שליח ואחרונים האריכו בזה להשיג דלמה לא יכול לקני' המצנה ע"י שליח דשלוחו של אדם פמותו בכל התורה פוקלה.

וראיתי בתשובת הגאון בעל חנות דעת שבס' חמדת שלמה (חיו"ד סל"ב) שהעלה בדעת הרמ"א ונדאי פששלח האב המעות ע"י שליח לכהן מהני רק הרמ"א פיון באם אומר לשליח שיפדה במעותיו של השליח דוקא במקום שיש קנין מהני אם אחר נותן המעות מדין עבד פנעני אבל בפדיון הבן שהקפידה התורה על דמי הפדיון וחובת הגוף עליו לפדות בנו וכשחבירו נתן בעדו חיסר מצנה ועדיין רמיא עליו המצנה ועיין רש"י פתובות (דף ק"ח) בשוקל לו את שקלו דהמצנה על הנותן והא דיוצא חבירו ע"י נתינתו הוא ג"כ מדין עבד פנעני שנתנתו היא שיהי' לכל אחד מישאל חלק בקרבנות ציבור וכיון שחבירו שוקל בעדו יש לו חלק מדין ע"כ.

משא"כ בפדיון דל"ש בזה סרף קנין אלו דבריו. ובס' מתנה אפרים הל' זכיה ומתנה (סי' ח') העלה בפשיטות דאף אם האב גילה דעתו דלא ניחא לי' מ"מ מהני הפדיון ודומה לפורע חובו של חבירו וא"צ לא לשליחו' ולא לזכיה וכמו בע"כ פספ מהני שיצא לחירות אף לר"מ דחוב הוא לו משום דקבלת רבו גרמה לו שמקבל הפספ ומקנהו מאליו וה"נ קבלות הפהן שמקבל הפספ הרי הוא מקנהו מאליו וא"צ לשליחות.

ודבריו תמוהין מה דמות תערוך לע"כ ושמה לא רמזא שום מצנה רק פה גזרה התורה שע"י קבלת הפספ שרבו מקבלו יוצא העבד לחירות אבל בפה"ב איזה קנין שייך הכי הפהן מקנה הבן לאביו רק מצנה רמזא על האב לפדות אותו ומה מהני מה שאיש זר פודה.

ומ"ש דדומה לפורע חובו של חבירו. תמהני שם פיון שהוא מקבל ומוחל עי"ז לחבירו חובו מה אכפת לן ולא גרע מאמר הרני פאלו התקבלתי דג"כ מהני ואם הלנה אומר שאינו רוצה במחילתו תלי' במחלוקת הראשונים אם מחילה מהני בע"כ פאשר הביא המח"א הל' זכיה מהפקר (סי' י"א) ועיין ר"ן פתובות פ' נ"ש משם הרא"ה בהא דמוחלת פתובה יש לה מזונות דמבואר משם דמהני מחילה אף בע"כ.

אבל בפדיון הבן דל"מ מחילת הפהן ואם אמר הפהן הרני פאלו התקבלתי אין בנו פדוי א"כ מה מהני פשחבירו פודה ואף אם האב מרוצה ג"כ מהראוי שלא יהיה נפדה. וראיתי בתשובת ריב"ש (סי' קל"א) שכ' הא דמברך בפדיון יותר משאר מתנות פהנה שם הפהן משולחן גבוה קא זכה אבל בפדיון זכה בבן ונתנו לאב בפדיונו עכ"ל ומשמע דשייך בו סרף קנין.

אף מ"מ זה תימה וכבר פרפרו הרבה על השאלה כמה בעית טפי דנדאי לית בי' שום קנין וזכיה בבן מחדש רק חיוב מצות פדיון: אף לכאורה י"ל באם האב מרוצה ושולח שיפדה אף בפודה במעותיו מהני מדין עבד פנעני למאי דמבואר בתוס' קידושין (דף ג') דקנין סודר אף דמהני בעכו"מ מ"מ צריף לזזהר שיהי' הסודר של נכרי ולא של העדים דאין שליחות וזכיה לעכו"מ ע"ש ובמח"א הל' שלווחין (סי' ט"ו) הביא משם הרמב"ן בתשובה שכ' דבעינן פליו של קונה ונקא וכשהסודר הוא של אחרים ה"ט דקנו משום דאלו אחרים מזופים הסודר לקונה ע"י המקנה ולכך ל"מ בעכו"מ דאין זכי' בעכו"מ ועמ"ש באורף בזה בדיני מכירה (סי' א) בספרו של אאמ"ו ז"ל והבאתי בהגהותי דברי הש"מ ב"מ סוגי' דחליפין משם הרמ"ך ומירושלימי קידושין דע"כ מטעם זכיה הוא.

ולפי"ז באם שולח האב לפדות והשליח פודה בממון של עצמו ג"כ מהני פיון די"ל שהכהן זוכה הה' סלעים עבור האב ומחזיק לעצמו עבור הפדיון הוי פנותן האב. אולם שיהי' יכול לפדות אף אם האב גילה דעתו שאינו רוצה זה נדאי צ"ע למה יהי' בנו פדוי.

אכן באם השליח רוצה לפדות מצ"ע ואינו רוצה שהכהן יזכה עבור האב בזה הדעת נוטה כמ"ש הגאון מליסא דאין בנו פדוי וכ"כ בפשיטות בתשובת חתם סופר (סי' ר"ז): אמנם לכאורה יש להביא ראיה דלא כמ"ש הגאון מליסא מהא דמבואר בש"ס ערכין (דף כ"א) דמבואר שם היכא דאחד חייב בקרבן עולה ובא חבירו והפרישה משלו לכפרתו של זה סוב' שמואל דבעינן דעת המתכפר וכן פסק הרמב"ם (פי"ד) מהלכות מעשה הקרבנות

האומר חטאתו ועולתו ונאשמו ושלמיו של פלוני עלי אם רצה אותו פלוני ה"ז מניחו להקריבו על ידו ומתכפר לו רצה בשעת הפרשה ולא רצה בשעת הקרבה אלא חזר בו בעולה ובשלמים מקריבין ומתכפר לו בהן אעפ"י שאינו רוצה עתה שיקרי רצה בשעת הפרשה ובחטאת ונאשם לא נתכפר לו עד שירצה מתחלה ועד סוף ע"כ וע"ש בתוס' ד"ה מאי דמשמ' קצת מדבריהם דטעמא דשמואל בעולה ובשלמים ל"ב דעתו בשע' פפ"ה והיינו משום דלא צריף להתודת וסמיכה משא"כ חטאת והי' נרא' קצת דרק דלא בעינו דעתו אח"כ אכל מ"מ אם מוזה אח"כ בפירושו ואינו רוצה שיתכפר לו בממונו של חבירו יש לומר דיכול למחות.

ואף דההפרשה הי' מדעתו משום דלא ניחא לי' לאינש להתכפר במידי דלאו דידי' מ"מ אם חזר בו י"ל דיכול לחזור אולם דעת הרמב"ם מבואר דאף שלא לרצונו מקריבין ומתכפר לו בהן.

עכ"פ מבואר אף דזה נתחייב בעולתו ונחטאתו יכול חבירו להפריש ממונו לקרבו בעד חבירו אף דל"ש שם שום קנין שחבירו קונה לו וא"כ נימא פיון שחובת הגוף הוא ע"ז שחייב בקרבנו וכשחבירו נתן בעדו חיסר המצנה הרי המצנה שהיא חובת הגוף עדיין רמיא עליו ומחויב הוא עוד לעשות מצנה דבתמנא רמיא עליו ואמאי מתכפר לו.

א"ו דאף במצנה שהוא חובת הגוף מ"מ חבירו יכול לעשות בממונו ברצון המתחייב ויצא בזה. ומה שהביא ראי' מדברי רש"י מס' פתובות (דף ק"ח) בשוקל לו את שקלו דשכר מצנה על הנותן והא דמי שנשקל עבורו נפטר הוא מחובו פתב דהטעם דשם עיקר המצנ' שיהי' לכל אחד מישאל חלק בהקרבות וכיון שנתן אחר המעות יש לו חלק בהן דמעות חבירו קונה לו ושוב אין צריף עוד ליתן את שקלו.

ואין מובן לכאורה דהא שם קאמר בשלמא שוקל לו את שקלו מצנה קעביד דתנו תורמין על האבוד כו' והי' ס"ד דפורע חובו של חבירו חייב לשלם ובמנדר הנאה אסור רק פיון שבלא"ה יש לו חלק בהקרבות רק שחיסר מצנה והשכר על הנותן ויקשה הא אפתי המצנה עליו רמיא הא אף שפבר יש לו חלק בקרבנות מ"מ המצנה אפתי רמיא ג"כ על פל אח' לתת שקלו וע"כ דנפטר במה שזה שוקל בעדו אף דלא נקנה לו ע"ז שום דבר פיון דבלא"ה פבר יש לו חלק בהקרבות מ"מ יכול חבירו לפטרו ממצנה פיון דהשכר המצנה על הנותן ועי"ש היטב בש"מ דמשמע דהשכר מצנה ג"כ על מי שנשקל עבורו דכתב פיון דבלא"ה תורמין ב"ד בעבורו אשתכח דלא מהני לי' מאי אמרת שהוא חסר מצנה ונמצא שזה פורע בעבורו מהנהו האי לאו הנאה מקריא דכיון שנתכפר מן הקרבן שהי' עליו לחיוב בעבור מה שעשה שאבדו לא חיסר מצנה לא מקרי הנאה כדקי"ל המנדר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו כו' דמצנה לאו להנות נתנה: שוב ראיתי בש"ס מס' תמורה (דף יוד) בהא דבעי רב"ח מקדיש עושה תמורה או מתכפר עושה תמורה ורצה הש"ס למפשט מדאמר רב נחמן אמר ר"ה תנא קרבנו לד' על גזרו מלבד אשר תשיג ידו וכי גזיר גידן בהשג יד הא פיצד קרבנו לד' על גזרו שהפריש משלו מלבד אשר תשיג ידו שהפרישו לו אחרים למאי הלכתא אלימא לעגנן כפפ"ה פשיטא דמתכפר לי' אלא לעגנן תמורה כו' ש"מ בטר מתכפר אזלינן.

וקאמר בש"ס לא לענין פפירה ודקא קשיא לך מתנה דקא יתבינו ליי אי לאו דרבי רחמנא מלבד אשר תשיג ידו הוי אמינא גזה"כ הוא קרבנו מדידן' הוא דמתפפר מדאחרים לא קמ"ל ופירש"י מדידן' הוא דמתפפר דכתיב קרבנו לד'.

א"כ אינו ראיה ממה דמתפפר בקרבן שהפריש חבירו דגלי לן קרא גבי נזיר מלבד אשר תשיג ידו. אמנם ממה דמסיק הש"ס שם ת"ש דאמר ר"א אמר ר' יוחנן מתפפר עושה תמורה י"ל דס"ל פמו דס"ד דש"ס שם דילפינן מקרא מלבד אשר תשיג ידו דלענין פפירה פשיטא דמתפפר ליי ולא צריף קרא רק לענין תמורה דאי לאו דפשיטא ליי לענין פפירה מנ"ל דמתפפר עושה תמורה.

וכן נרא' קצת מדברי הרמב"ם (פ"א הלכות תמורה ה"ד) דכתב המתפפר הוא דעושה תמורה פיצד הקדיש בהמה שיתפפר בו חבירו כגון שהקדיש קרבנו' נזיר שיתפפר בהם פלוני הנזיר מדנקט קרבן נזיר נראה לכאורה להורות דילפינן מקרא מלבד אשר תשיג ידו דכתיב לגבי נזיר דאל"כ למה צריף לפרט ולהוציא מן הפלל קרבן נזיר א"ו פיון דעיקר ילפותו דמכפר עושה תמורה ידענין מקרבן נזיר נקט קרבן נזיר.

וגם אף למ"ש הש"ס דקרא מלבד אשר תשיג ידו אתי לרבות דמתפפר בקרבן חבירו היינו מדכתיב קרבנו הוא גזה"כ הוא מדידן' מתפפר אבל אם ל"ה פתיב קרבנו הי' פשיטא דמתפפר בקרבן חבירו חזינו דאף דזה נתחייב במצותו ואקרקפת' דידן' רמנא מ"מ חבירו יכול להביא בעדו א"כ בפדיון הבן אף דכ' תפד' מ"מ לא ממעיט בקרא דאין חבירו יכול לפדות בממונו: ועיין ש"ס יומא (דף נ"א ע"ב) ולטעמך אחיו הפהגים אי לאו דקנו בגויה היכי מכפר להו אלא שאני בי גנא דאחרון דאפקרן' רחמנ' גבי אחיו הפהגים דמבואר דאין הקרבן מכפר רק כשיש להמתפפר קנן בו ושם אף דכתיב פר חטאת אשר לו מ"מ רחמנא אפקרן' לכל אחיו הפהגים וא"כ ע"כ הא דיכול להביא קרבן חטאת בעד חבירו היינו שיהי' לו לחבירו קנן בהקרבן דאל"כ אינו מתפפר וכן משמע קצת מלשון רש"י שם בתמורה (דל"ה) הא כיצד דכ' מלבד אשר תשיג ידו מלבד אותו שא"י להפריש משלו שעני הוא והשיג ידו לאח"ז שאחרים יתנו לו יביאנו נמי ויצא משמע שצריף ליתן לו שיזכה בו והיינו אף דמקנה לו מ"מ ל"ה הוא המקדיש פיון דאינו נותנים לו רק לצורך זה שיהי' קרבנו בזה חקר בש"ס שם דלמא מקדיש עושה תמורה ולא מתפפר ואף דע"כ הקדישו המתפפר דבעי שיהי' שלו מ"מ פיון דעיקר זכיותו הוא שיהי' הקדש ולא לענין אחר מקרי הבצלים הראשונים המקדיש ומדכ' רש"י שם לעיל מיני' אם מקדיש עושה תמורה מצינו תמורה בצבור בשותפין וה"ד כגון דשוו ציבור או שותפין שלים לאקדושי קרבן עליהו דהשתא הוי מקדיש יחיד ומשמע דשוו שלים להקדיש בעדם משל השלים דאם מפל צבור ושותפין בזה ודאי אין השלים עושה תמורה דלאו שלו הוא.

וע"כ דהשלים מקדיש משלו ובמה מזכה להצבור ולשותפין משמע דיכול להביא אף משלו והוא המקדיש ממש ושותפין וצבור יוצאין בו פיון דמקדיש בעדם להתפפר בזה אף דאם לא זכו בו.

אף מ"מ י"ל דבענין צד זכיה לצורך זה להמתפפר ושיעשה קנן או שהפהגים יזכו בעדו דהא מבואר מנחות (דף ע"ד) דשלמי עכו"מ עולות דלבו לשמים וכוננתו הי' שיהא

קרבנותיו פליל לשמים ולא שיאכלו והא דקתני בברייתא עכו"מ שהתנדב להביא שלמים נתנו לישראל ישראל אוכלן מפרש רבא הכי קאמר ע"מ שיתפפר בהן ישראל ישראל אוכלן ופירש"י פגון שהי' ישראל מחוייב לשלמי' ונתנו עכו"מ להוציא ידי חובתו יזכה ישראל בפשר ואכלו.

וע"כ לא איירי דהעכו"מ התנדב מקודם לשלמים ונתנו אח"כ שייצא בו ישראל דזה נדאי לא נראה פיון דמקודם הקדש העכו"מ סתם לשלמים ואמרינו דלבו לשמים ומקריבין עולות דכוננתו הי' שיהא פליל לשמים ולא שיאכלנו כבר זכה בו שמים ונתחייב העפוי"ם בקרבנו והישראל ג"כ אינו יכול לצאת חובתו בדבר שפבר הוא חוב.

וראיתי ברמב"ם (פ"ג) הלכות מעשה קרבנות ונ"ל עפוי"ם שהביא שלמים מקריב אותן עולות שלבו לשמים נדר שלמים ונתנם לישראל ע"מ שיתפפר בהן לישראל אוכלין אותן הישראלים פשלמי ישראל משמע קצת מדבריו דאף אם נדר מקודם סתם אם נתנם אח"כ לישראל ע"מ שיתפפר בהן אוכלין אותן.

אולם באמת זה נדאי לא נראה פיון דכבר נדר בסתם שלמים ונתחייב פיצד יזכה בו אח"כ ישראל להתפפר בו ושיהיו נאכלין א"ו גם פנונת הרמב"ם דנדר שלמים ונתנם לישראל היינו שפבר בשביל ישראל ושם לא שייך שליחות דאין שליחות לעכו"מ ובמה יוציא זה מידי חיובו א"ו דאיירי דהקדשו לצורכו והישראל עושה זכיה וקנין בזה [או שהפכה יזכה מן הנכרי עבור הישראל להסוברים דל"ב שלוחו של בעל הממון ונכרי יכול לזכות ע"י ישראל לישראל אחר ודלא פדעת תוס' ב"מ (דע"א) ד"ה בשלמא וע"ש בש"מ משם רשפ"א ובב"י יו"ד (סי' קס"ט) משם רבינו ירוחם] פן נמי י"ל אם ישראל מקדיש בעד חבירו בעינן שיתפפר בדבר שהי' לו בו איזה קנין ואף דלא הקנה לו רק לצורכו קרבן ואין לו בו זכיה אחרת מ"מ סגי מדרבי רחמנא מלבד אשר תשיג ידו ואי לאו דרבי רחמנא היה ס"ד גזה"כ הוא קרבנו מדידו' הוא דמפפר מדאחרים לא והיינו אף דזה ג"כ ע"כ צריך שיהי' דידיה ושיעשה איזה זכיה וקנין בו מ"מ מדכתוב קרבנו לד' הי' ס"ד דבעי דוקא שיהי' ממונו לכל דבר שיכול לעשות בו פשלו ומזה מביא קרבן לד' אבל מה שחבירו מזכה לו לצורכו קרבן פיון דלית ליה זכיה בגונו' שיהי' יכול לעשות בו פאדם בשלו לכל צורכיו ל"ה קרבנו לכה צריך לרבות מלבד אשר תשיג ידו דאחרים ג"כ יכולין להביא בעדו אבל מ"מ צריך שיהי' לו קנין וזכיה שיהי' קרבנו.

ועיין מתניתין דשקלים פ"ד אמרו לו אף אתה אומר שאינן באין אלא משל צבור והיינו דחיישינן שפא לא ימסרם לצבור יפה יפה והקשה במל"מ (פ"ג) דשקלים הא מ"מ פיון שאומר בפיו שנתנו להקדש אף אם בלבו אינו מסכים למתנה הוי רק דברים שבלב ומתנה מעליא עי"ש ולענ"ד הפוננה שלא ימסור יפה יפה היינו דבאמת צריך שיהי' משל צבור רק היחיד יכול למסור שיהי' בשביל הצבור אבל אם בלבו חושב שמקדיש זה שיהי' של הקדש שוב אינו בא משל צבור ובהקדש קי"ל דהרהור פדבור ואם חשב שיהי' הקדש חל עליו הקדש א"כ אם מחשב בלבו שמקדש זאת שיהי' לקרבן צבור ממנו חל ההקדש והוי פבא מן ההקדש וצריך שלא יקדיש מקודם שמוסר לגזבר שיזכה בשביל הצבור וע"ז סברו רבנן לחוש שלא יבא משל יחיד פן יחשב מקודם שהוציא בשפתיו שיהי' הקדש ודברים שבלב בהקדש שאינו סותר המעשה מהני לכ"ע וזה פירש שלא

מסור לצבור יפה יפה: סי' ד' וראיתי בספר תשובת פני ארי' (סי' מ"ד) שם נשאל באב שכתב אגרת לאשתו שאי אפשר לו לבא לביתו ליום ל"א לפדות את בנו ע"כ הוא מצוה לה שפלוני יהי הפה ורוצה פה אחר להקמת ה"ס לאב ולהיות שליח במקום אב וכ"א יכול לעשות שלוחו לקב"ש אחרונים דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו וכ"ש בנו"ד שהאב כתב לאשתו שמצוה לה שפלוני יהי פה א"כ חפץ הוא שיפדה בנו ע"י אחר רק שלא פירש מי יהי השליח לתת במקומו פסך הפדיון לכהן פשוט הוא שיכול כ"א לעשות עצמו שליח לזה וזכות הוא לאב רק כהן א"י להיות שליח בזה פיון שהוא עצמו אינו בתורת פדיון בכור הרי הוא להקב מילתא כעבד שאינו נעשה שליח והאריה בזה דתלמי במחלוקת הר"י מגא"ש ורש"י אם עבד יכול להיות שליח להולכה בגט.

ולע"ד דבריו נפלאים ותמוהין הן בגוף הדין דכ' פיון דהאב צוה שפלוני יהי פה חפץ שיפדה בנו ע"י אחר י"ל להיפך דכאן גרע ואף הסוברים דזכות הוא לו היינו בסתמא אבל כשכתב לאשתו שפלוני יהי פה ודאי גלי דעתו שאשתו תפדה עבורו מממונו פיון שפירר לו פה דאל"כ שעלה ע"ד שאחר יזכה לו ממנו ה"ס ויפדה בעדו מה לו לצנות ולברור לו פה א"ו דגלי דעתו שתפדה מן ממנו לקב"ש פירר לו פה ומה שכתב דכהן ליתא בדנפשו לא נהירא כלל בשלמא בגט אף בהולכה בעי נתינה מכח הבעל או שלוחו וטלי גיטתו מע"ג קרקע פסול לכן אף בשליח להולכה דהגט הוא המגרש והנתינה הוא מן בר שליחות מ"מ פיון דליתא בדנפשו בגרושין שצריך נתינה מכח הבעל או אף פנונת הקנאה שהאשה תהי' מגורשת לקב"ש ל"מ ועיין מ"ש בהגהותי בדברי חיים (סי' א') דיני שלוחין ליישב קושית הב"ש אה"ע (סי' ל"ה) דשם סתם המחבר דעבד פסול לשליחות קידושין ומשמע אף שליח להולכה ובסי' (קמ"א) הביא דעת הפוסקים דבשליח להולכה הוי ס' וכתבתי לחלק בין גט לקידושין דגט הגט הוא הפורת וא"צ פנונת הקנאה משא"כ בקידושין אף במקדש בשטר והשטר עושה קנין אישות מ"מ צריך שהשליח שהוא במקום הבעל מתפנין לקנו' האשה בעד המשלח דבקידושין פתיב פי יקח והאשה אינה המקנת רק כמבעני' דעתה ונעשית כהפקר והבעל זוכה בה וכמו שכתב הר"ן נדרים (דף ל') והארכתי שם בזה ועוד יבואר א"ה הדברים בדיני גיטין.

ובפדיון הבן דל"ב שום דעת וכוונה לקנות בהבן הנפדה רק למסור הה' סלעים לפה ובזה אפשר בא ליד פה נפדה בנו ונתקיים המצוה ואף אם שלחו לו ע"י קטן או קורף או אף נכרי והודיע לפה שזה בעד הפדיון ג"כ נתקיים בזה המצוה ולמה יגרע פה העדיף מני' אף דאינו בחיוב המצוה הא בר הקנאות ממון הוא ואם מזוה לאבי הבן הממון ופודה בהן אצל פה אחר ודאי הבן פדוי ואף לכחלה אם נחזיק בדעת החולקים על רמ"א וז"פ וברור: סי' ה' ואם הפה אומר תן ה' סלעים לפלוני ישאל ובזה יהי פדוי בנה לכאור' י"ל דתלמי במחלוקת הפוסקי' דמרש"י וריטב"א קידושין (דף ו') נראה דהא דאשה מתקדשת באמרה תן מנה לפלוני לא דחשיב כאלו הגיע אותו מנה לידה רק בההוא הנאה דשו"פ דנהנית ברצונה דנותן לפלוני עפ"ר.

וכן מבואר מדברי רמב"ם דמצריך שיאמר לה הא"מ בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך. א"כ פיון דלא חשיב מה שנתן כאלו הגיע ליד המצוה ממילא ל"מ הפדיון פיון דל"ה רק

הנאה ובפדיון הבן ל"מ טוה"נ למיחשב לפדיון דהא ממעטינו אף שטרות דאינו גופו
ממון ואף קרקע דאינו מטלטלין ובעי רק כסף או שנה כסף ממילא לא מהני הפדיון
בדבר שא"ב ממש.

אולם לדעת טאה"ע דלא הוצרך שיאמר לה באותה הנאה רק במנה שנתתי לפלוני דמה
שנתן לאחר ע"פ חשיב פנתן ביגדה אפשר דגם לענין פה"ב מהני. ועיין מח"א דיני רבית
(סי' י"א) שחקר שם באומר תן מנה לפלוני ואלוה לה מעות דהוי ר"ק ומפקינן כל מה
דיהיב לדעת התוס' והטור ולדעת רמב"ם ורשב"א וריטב"א לא מפקינן מיני' אלא לפי
טוה"נ שהגיע לו ממתני' זו עי"ש וכבר הערותי בהגהותי בד"ח חיו"ד די"ל פיון דאם אינו
מלוה לו חייב ודאי להחזיר לו מה שהוציא ע"פ א"כ הוי ר"ק לכ"ע.

ומ"מ לענין פה"ב י"ל דמ"מ לא הגיע לכהן רק טוה"נ ול"מ: אף י"ל להמבואר בירושלמי
פ"ב דקידושין מובא ברשב"א שם (דף ח') התקדשי לי בסלע זו ואמרה השליכה לי
אינה מקודשת תני לעני מקודשת רוצה הוא מקודשת ותראה עושה טובה לעני א"ר
פנחס ואתיא זו כר' זעירא או כר' אילא דמתניא אומר אדם לפועל הולך דינר זה אכול בו
אין חוששין על שכרו לא משום שביעית מעשרות ולא משום יי"נ אבל אם אמר צא וקח
לה כפר ואני נותן לה דמיו חוששין על שכרו משום שביעית כו' אר"ז נעשה החנוני
שלוחו של בעה"ב לזכות לפועל א"ר אילא פועל זוכה לבעה"ב משל החנוני וחוזר זכה
לעצמו אוף הקא ע"ד דר"ז הבעל נעשה שלוחו של האשה לזכות לעני א"ר אילא העני
זכה לאש' משל בעלה וחוזר וזוכה לעצמו מה נפק מן ביניהון הי' החנוני חרש ע"ד דר"ז
לא חשש שאין שליחות לחרש ע"ד דר"א חשש הי' הפועל חרש על דעתו דר"א לא
חשש שאין זכיות לחרש ע"ד דר"ז חשש.

ואם פן לדעת ר"ז שפיר י"ל דל"מ הפדיון דהוי הישראל כשלוחו דכהן ליתן הה' סלעים
להפלוני אף דנתחייב לשלם בכה"ג מ"מ לא הגיע ליד הפהן פלוס וע"ד דר' אילא י"ל
דהמקבל הה' סלעים זוכה מבעה"ב בעד הפהן ואח"כ זוכה לעצמו א"כ שפיר מהני
הפדיון דהוי כאלו הגיע ליד פהן: אולם המעיין בדברי ירושלמי יראה דע"כ צריך לומר
כמו שכ' הרשב"א שם דלאו זוכה ממש לאשה אמרו אלא עשאהו כזוכה לאשה כדין לנה
שזוכה לחייב בקבלתו את הערב כטעמא דגמרין דאמר לעיל מקודש' מדין ערב ובתן
לחרש אינה מקודשת לפי שאינו בר זכי' וא"א לה להתחייב מדין ערבות וקבלתו עי"ש
והדברים מוכרחין דכך עשאהו כזוכה לאשה ולא למימר דזכיה ממש הוא שהלנה זוכה
לערב ואח"כ זוכה לעצמו דאם פן אם הערב הוא נכרי דל"מ זכיותו בעדו הכי ל"מ
ובהדיא מבואר בכמה מקומות דמהני ועוד הא בהא דאומר אדם לפועל איירי בפועל
נכרי ג"כ מדקתני חושש משום יי"נ וכן מבואר רש"י ע"ז (דף ס"ג) וא"כ פיצד זכה
הפועל מן החלוני לבעה"ב הא לאו בר שליחות וזכיה הוא בעד הישראל.

א"ו נעשאהו כאלו זוכה בעדו דבהיא הנאה דמתחייב רואין כאלו הגיע לידו וכמו ערב
דעלמא ואם הפועל חרש ל"מ פיון דלא זכה בו החרש וכשהמקבל אינו בר זכיה אין כאן
דין ערבות וכמ"ש רשב"א שם.

וראיתי במח"א דיני שלוהין (סי' כ"ד) דהקש' ע"ד רשב"א דמפרש ברב אילא מדין ערב
ובפועל חרש פיון דאין זכי' לחרש לא מתחייב מדין ערב וכתב דפשוטי' דתלמודא לא

משמע פְּנוּתוֹ וְעוֹד דְּמַדְבְּרֵי רַמְבַּ"ם מְבֹנָאָר דְּחֵרֵשׁ זֹכָה לְעֲצֻמוֹ בְּדַעַת אַחֲרַת מִקְנָה לֹו
כְּמוֹ קָטָן.

לְכֹן מְפָרֵשׁ דָּאִין יָד לְחֵרֵשׁ לְזִכּוֹת לְאַחֲרִים. וְלַעֲנֵ"ד מִמָּה דְקָאָמַר רַק נ"מ הִיא הַפּוֹעֵל חֵרֵשׁ
וְלֹא קָאָמַר קָטָן מְבֹנָאָר דְעֵיקָר הַטַּעַם בִּירוּשְׁלָמִי דְסוֹבֵר דְחֵרֵשׁ לֹא זֹכָה לְעֲצֻמוֹ אַף בַּד"א
מִקְנָה וְגַם בְּפוֹעֵל אִיגְרִי ג"כ בְּנִכְרֵי מְדַקְאָמַר חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם יי"נ וּפּוֹעֵלֵי יִשְׂרָאֵל מִי חֲשִׁידֵי
וּבְנִכְרֵי אִיךָ מְהִי שְׂיִזְנָפָה לְבַעַה"ב הֵא אִין יָד לְנִכְרֵי לְזִכּוֹת לְאַחֲרִים.

וְרֵאִיתִי בַס' דְבָרֵי אֵמֶת גְּוֹנְטָרְס ז (דָּף ס"ד) דַּכ' לְהַשִּׁיג עַל הַמַּח"א דְהַרְשֵׁב"א לֹא קָאָמַר
שְׂאִין הַחֵרֵשׁ זֹכֵר אֶלָּא שְׂאִינוּ זֹכָה לְאַחֲרִים וְתַמְהִנִי הֵא הַמַּח"א שְׂפִיר חֲזָה בְּדְבָרֵי רֶשֶׁב"א
דְּמִשְׁוִי לְאַחֲדִים בְּיָדוֹ דְבָרֵי ש"ס דִּילָן וְדְבָרֵי יְרוּשְׁלָמִי דְלֹאוּ מִטַּעַם דְּזֹכָה מִמֶּשׁ לְבַעַה"ב
רַק כְּמוֹ עָרַב דְעָלְמָא נְעֻשְׂאוֹהוּ כְּזֹכֵר הִיגְוֵנוּ בְּזִכְיָתוֹ מַה דְּזֹכָה לְנִפְשֵׁי מְבֹנָאָר בְּדְבָרֵי
וְחֵרֵשׁ הוּא מִטַּעַם דְּלֹא מְהִי זְכִייתִי אַף לְנִפְשֵׁי וְקִצָּת י"ל דְּגַם הַרְשֵׁב"א מוֹדָה דִּישׁ זְכִי
לְנִפְשֵׁי לְחֵרֵשׁ בְּדַעַת אַחֲרַת מִקְנָה רַק שְׂוָה יְתַחֲזִיב ע"י אֶמְרִינוּ דְכִינוּ דל"מ שְׂיִזְנָפָה בְּעַד
הָעָרַב אַסְהִי מִקְנָה ע"י לְהָעָרַב לְכָף לֹא מְתַחֲזִיב הָעָרַב ע"י זְכִייתוֹ וְכִינוּ דְהָעָרַב לֹא
מְתַחֲזִיב מִמִּילָא אִינוּ מוֹזְכָּה לֹו הַחֲנֻנִי.

אוּלָּם א"כ אַף בְּפוֹעֵל נִכְרֵי הִיא לֹו לְמִימַר דל"מ א"ו נִרְאָה בְּאֵמֶת דְרֶשֶׁב"א סוֹבֵר בְּכֻוֹנָת
יְרוּשְׁלָמִי דְחֵרֵשׁ לֹאוּ בַר זְכִי הוּא אַף בַּד"א מִקְנָה וְכֹן בְּאֵמֶת דַּעַת הַרמ"ה בְּרֵא"ש (פ"ב)
כְּתוּבוֹת. עוֹד הַקְּשָׁה הַמַּח"א עַל רֶשֶׁב"א הֵא בְּש"ס דִּילָן ע"ז שְׁם מְבֹנָאָר דְבִלֹּא הַקְּדִים
הַבַּעַה"ב דִּינָר לְחֲנֻנִי אִינוּ חוֹשֵׁשׁ אַף בְּאֵמֶר צָאוּ וְשָׁתוּ וְאִנִּי פּוֹרַע אַף דְּמַתְחִיב מִדִּין עָרַב
וְע"כ דָּאִין דַּעַתִּיהוּ דְפוֹעֵלִים לְזִכּוֹת לְבַעַה"ב.

וּבִסְפָּר דְבָרֵי אֵמֶת שְׁם כְּתוּב דְש"ס דִּילָן מוֹדָה לְסִבְרַת רַב אֵילָא בְּמִקְבֵּל מִתְּנָה שְׂאִין
מְקַבְּלִין בְּשָׁבִיל חוֹב שְׂחִיב לְהֵן דְּנִקָּא כְּשֶׁמְקַבֵּל בְּשָׁבִיל חוֹב אִינוּ מְכּוּוֹן לְזִכּוֹת בְּשָׁבִיל
בַּעַה"ב מִשְׂא"כ הָאוּמָר תֵּן מְנָה לְפִלוֹנִי הַמְקַבֵּל מִתְּנָה רוֹצֵה לְזִכּוֹת בְּשָׁבִיל הַנּוֹתֵן מִתְּנָה
וְלְזִכּוֹת בְּעַדוֹ וְלְכָף דַּעַת רמ"ה בְּטוֹר אה"ע (ס' ק"כ) לְעַנְן גִּט פִּינוּ דְבִשְׁלִיחוֹתוֹ קַעְבְּדִי
מִפִּי יְהִי לִיהַ בְּשְׁלִיחוֹתִי דְבַעַל כְּמֵאן דְּיִהְיֵי לְבַעַל וְהַזֵּר בַּעַל יְהִיב לָהּ דְּזִכְיָתִי הַבַּעַל
וְגִירוּשֵׁי אִשָּׁה בָּאִין כְּאֵחָד עי"ש וְלְדְבָרֵי הִיא נִרְאָה לְכַאוּרָה דְלִגְבֵי פְדִיוֹן הַבֵּן דּוּמָה
לְמִקְבֵּל מִתְּנָה וְאִם מְצֻנָה הַפְּהֵן לְבַעַה"ב שְׂיִתָּן לְאַחַר בְּמִתְּנָה בְּעַדוֹ מְהִי פִינוּ דְהַפְּלוֹנִי
רוֹצֵה לְזִכּוֹת מִשְׁלַל הַנּוֹתֵן מִתְּנָה וְאִם מְצֻנָה לְתַת לְפִלוֹנִי בְּשָׁבִיל פְּרַעוֹן חוֹב שְׂהַפְּהֵן חֲזִיב
לֹו אַז ל"מ כְּדְמוּכַח מְש"ס דִּילָן בַּע"ז דָּאִין הַפּוֹעֵל מְתַפְּנוֹן לְזִכּוֹת עֵבוֹר בַּעַה"ב.

אַף מ"מ מְדְבָרֵי רֶשֶׁב"א מְבֹנָאָר דָּאִינוּ סוֹבֵר כֵּן דְּמִסְתַּמָּא זֹכָה רַק דְעֵשְׂאוּ כְּאֵלוּ זֹכָה.
וּמַנ"ל לְהַקְּל בַּכַּה"ג לֹוּמַר כֵּן אַף בְּפְדִיוֹן הַבֵּן וּמ"ש שְׁם בַּד"א בְּדְבָרֵי רמ"ד בְּש"מ ב"מ
דְּקִנְיָן חֲלִיפִין בְּסוּדָר שְׁלַ עֲדִים הוּא ג"כ עַד"ז דְּהַמּוֹכֵר זֹכָה בְּסוּדָר בְּשָׁבִיל הַלּוֹקַח כְּבָר
כְּתַבְתִּי בְּזָה בַּעֲזַה"י וְכֻוֹנְנִי לְדַעַתִּי בְּהַגְהוֹתִי בַד"ח דִּינֵי מְכִירָה (ס' א') עי"ש וַיְבֹנָאָר
עוֹד לְקַמֵּן אִי"ה בְּדִינֵי מו"מ דְּמַדְבְּרֵי רַמְבַּ"ן יְבָמוֹת מְבֹנָאָר דְּגַם בְּעַד נִכְרֵי מְהִי קִנְיָן
דְּעָבָד כְּנַעֲנֵי עי"ש: וְהִנֵּה לְכַאוּרָה י"ל אַף אִם נְחֻזִיק בְּדְבָרֵי יְרוּשְׁלָמִי כְּפִשְׁיטָא דְהַפּוֹעֵל
זֹכָה בְּעַד הַבַּעַה"ב כְּדַעַת הַמַּח"א וְאִיגְרִי בְּפוֹעֵל גּוֹי כַּמ"ש רֶש"י ע"ז מ"מ יְכוּל לְזִכּוֹת
בְּשָׁבִיל הַבַּעַה"ב אַף דְעַפּו"ם אִינוּ בַר זְכִי לְזִכּוֹת בְּעַד אַחַר מ"מ הִיכָא דָּאוּתוֹ זְכִי מְהִי
גַם לְגַבֵּי עֲצֻמוֹ יְכוּל לְזִכּוֹת בְּעַד חֲבִירוֹ אוּ בְּעַד יִשְׂרָאֵל דּוּמָיָא דְכַתְּבַת הָרֵא"ש בְּקִידוּשֵׁין

(דף י"ט) דָּהָא דְמַהֲנֵי בְּאוּמַר אָדָם לְבַתּוֹ הַקְּטַנָּה צָאוּ וְקָבְלוּ קִידּוּשָׁךְ דְּהוּא בְּתוֹרַת שְׁלִיחוֹ וְאֵע"ג דְּאִין שְׁלִיחוֹת לְקַטְן לְטוֹבְתָהּ לְזִנְפוֹת נַעֲשִׂית שְׁלִיחַ וְעֵינֵין אַבְנֵי מְלִוְאֵי (ס"א) ל"ז סק"ג) וּמָה שְׁהַקְּשָׁה שָׁם מ"ב (דף ח') חֲרַשׁ וּפְקַח שְׁהַגְבִּיהוּ מְצִיאָה דְּמִיגוּ דל"ק חֲרַשׁ פְּיָקַח נְמִי ל"ק וְאַמְאֵי ל"ג כְּמוֹ לְגַבֵּי ב' פְּקַחִים דְּכ"א זֹכָה בְּעַד חֲבִירוֹ פֶּן נְמִי בְּזָה יַהֲנִי זְכוּיֹת הַחֲרַשׁ בְּעַד הַפְּיָקַח פִּינּוֹן דְּהוּא לְטוֹבְתָו וְלְזִנְפוֹתוֹ לֹא קָשָׁה דְּבַדְבְּרֵי הָרֵא"ש אוֹתוֹ זְכִי שְׁהוּא לְגַבֵּי אַחַר זְכִיָּה זֹ עֲצָמָה הוּא לְזִנְפוֹתָהּ וְלְטוֹבְתָהּ מִשֵּׁא"כ שָׁם.

ובלא"ה י"ל דָּאָף דְּמַהֲנֵי לְגַבֵּי קַטְן דִּיכֹלָה לְזִנְפוֹת לְאַבֵּי בְּשָׁבִיל שְׁהוּא לְטוֹבְתָהּ וְלְזִנְפוֹת' מ"מ לְגַבֵּי חֲרַשׁ גְּרַע וְכִבְר רְמִזְתֵּי דְּבָרִים אֵלָּה בְּהַגְהוֹתֵי לְד"ח דִּינֵי ג"מ וּג"ח (ס"א) ז' ע"ש דִּי"ל דְּגַם נְכָרֵי אָף דְּאִינוּ יָכוֹל לְזִנְפוֹת בְּעַד חֲבִירוֹ מ"מ זָה דְּוָקֵא אִם אִינוּ לְתוֹעֲלַת עֲצָמוֹ מִשֵּׁא"כ הֵיכָא דְּבִאוֹתוֹ זְכִיָּה זֹכָה לְעֲצָמוֹ יָכוֹל לְזִנְפוֹת בְּעַד חֲבִירוֹ וְלִכְּף קְאָמַר בִּירוּשְׁלָמֵי דְנ"מ בְּפוֹעֵל חֲרַשׁ דְּבָזָה פִּינּוֹן דְּלָאוּ בַר זְכִיָּה הוּא ל"מ אָף פְּשָׁהוּא לְזִנְפוֹתוֹ וְלְטוֹבְתָו.

אולם מ"ש"ס ב"מ (דף ע"א) מְשַׁמַּע דָּאָף לְזִנְפוֹתוֹ וְלְטוֹבְתָו ל"מ זְכִי דְּנְכָרֵי דְּקָאָמַר בְּשָׁלְמָא סִיפָא לְחוּמְרָא וְשָׁם רוּצָה הַנְּכָרֵי לְזִנְפוֹת בְּהַמְמוֹן לְצוֹרְף הַמְלָנָה הַיִּשְׂרָאֵל וְלְהַחֲזִיק לְעֲצָמוֹ וּמ"מ קְאָמַר דְּאָסוּר רַק מְחוּמְרָא דְרַבְּבִין.

אולם דַּעַת רַמְבַּ"ם הַלְכוֹת מְלָנָה וְלָנָה דְּהוּי רַבִּית קְצוּצָה וְהַקְּשׁוּ עָלֵי מְש"ס דְּקָאָמַר רַק לְחוּמְרָא וּמַה"ד אִין שְׁלִיחוֹת לְנְכָרֵי וְעֵי"ש בַּלח"מ. וְלִמ"ש י"ל דַּעַת הַרַמְבַּ"ם הַזֹּכִיחַ מִירוּשְׁלָמֵי הַנִּזְ' דְּמַהֲנֵי זְכוּיֹת נְכָרֵי לְצוֹרְף יִשְׂרָאֵל הֵיכָא דְּזְכִיָּה הַזֹּאת הוּא לְצו"ע.

וְהַסּוּגִיָּא י"ל דְּקָאָמַר לְחוּמְרָ' הוּא לְמ"ד דְּסוּבַר מְלָנָה בְּרִשׁוֹת בְּעָלִים לְחַזְרָה א"כ ל"מ אוֹתוֹ זְכִי לְזִנְפוֹתוֹ וְלְטוֹבְתָו פִּינּוֹן דְּגַם אַחַר הַזְּכִי בִּיד הַיִּשְׂרָאֵל הַמְלָנָה לְחַזְרָה מִן הַהַלְוָא קוֹדֵם שְׁהוּצִיא הַנְּכָרֵי הַמְעוֹת וְלִכְּף קְאָמַר דְּהוּא רַק מְדַרְבְּנָן דְּמַהֲנֵי זְכוּיֹתוֹ אֲבָל לְדִידָן דְּלָאוּ לְחַזְרָה נִתְּנוּ מְלָנָה וְאָף פְּשָׁהמְעוֹת עֲדִינּוּ בְּעֵינֵי א"י הַמְלָנָה לְחַזְרָה מְהֵנֵי הַזְּכִי בְּעַד הַיִּשְׂרָאֵל מְד"ת פִּינּוֹן דְּהוּא לְטוֹבְתָו וְלְזִנְפוֹתוֹ אוּ דְּסוּגִיָּא אֲזִיל לְמ"ד דְּנְכָרֵי אִינוּ קוֹנְהָ בְּמִשְׁכָּה וְעֵינֵין או"ת סוּף (ס"א) ע"ב) וְאִכ"מ בְּזָה.

אולם דַּעַת רֹבֵב הַפּוֹסְקִים שָׁם דל"ה רַק אֲבָק רַבִּית וְלְחוּמְרָ' מְדַרְבְּנָן יֵשׁ שְׁלִיחוֹת הָרֵי דְּסָבְרוּ אָף לְטוֹבְתָו וְלְזִנְפוֹתוֹ א"י לְזִנְפוֹת וְלַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ. וְע"כ דְּאִיִּרֵי בְּפוֹעֵל יִשְׂרָאֵל אִם נֹאמַר דְּהַפְּיִרוּשׁ הוּא דְּזוֹכָה מִמֶּשׁ לְבַעַה"ב: אוּלָם לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבֵּן אִם אִיִּרֵי בְּפוֹעֵל יִשְׂרָאֵל הָא אֲשַׁלְד"ע וְל"מ לְפּוֹסְקִים דְּזְכִי מְטַעַם שְׁלִיחוֹת וְדִאי ל"ש זְכִי בְּדָבָר עֲבִירָה וּבְטַל הַזְּכִי אֵלָּא אָף אִם זְכִי לָאו מְטַעַם שְׁלִיחוֹת מ"מ וְדִאי בְּדָבָר עֲבִירָה ל"מ וְעַש"מ ב"מ שָׁם הָא דְּאִין זְכִיָּה לְעַפּו"ם אָף אִם זְכִיָּה לָאו מְטַעַם שְׁלִיחוֹת הוּא וְכ' הַטַּעַם פִּינּוֹן דְּלֹא יִלְפִינּוּ זְכִיָּה דְּמַהֲנֵי רַק מְדַכְּתִיב נְשִׂיא אַחַד א"ש וְנָה שְׁיִיף רַק בְּיִשְׂרָאֵל ע"ש א"כ כ"ג לְגַבֵּי דְּבַר עֲבִירָה ל"מ.

שוב ראיתי בס' קרמ"ר ח"ב (דמ"א ע"ג) דְּרַצָּה לוֹמַר דְּמַהֲנֵי אֲבָל לֹא נִרְאָה פֶּן וְא"כ ה"ג י"ל דל"מ פִּינּוֹן דְּזְכִיָּה הוּא שְׁיִזְנָה הַפוֹעֵל מְבַעַה"ב וְנָה אָסוּר לוֹ לְסַלֵּק חוּבוֹ בְּאִסּוּר הַנְּבָאָה. אָף י"ל כְּמוֹ דְּמַצִּינוּ דְּאִמְרֵינּוּ מִיגוּ דְּזְכִי לְנַפְשׁוֹ זְכִי לְחַבְרֵי אָף בְּדָבָר עֲבִירָה כְּמ"ש רַש"י

ב"מ (דף ח') ה"נ מהני ואף לדעת תוס' שם מ"מ פאן פיון דע"י אותו זכי' עצמו שיזפה לבעה"ב יזפה לנפשיה עדיף.

אך מ"מ אף לו יהיה דמהני מ"מ מה זכות הוא זה לגבי בעה"ב בזכיה הזאת אדרבא חוב הוא לו פיון דע"י יעשה העבירה שפורע חובו באיסור הנאה ואם לא יזפו בעד הבעה"ב זכות הוא לבעה"ב. לכן הפרור בדברי ירושלמי דלאו זכי' ממש הוא רק עצמהו פאלו זכו בעד הבעה"ב וכמו ערב דעלמא ומה"ת נימא דסתמא הוא שיזפה בעד חבירו וא"כ לגבי פדיון הבן פנרא' דל"מ: עוד עמד המח"א שם להקשות לר' זעירא דהתנוני שלוחו דבעה"ב פדי לזכות לפועל הא אם התנוני נכרי הוא אין שליחות לנכרי לכך פתב דמיינרי בתנוני ישראל שהוא חשוד למכור יי"נ אבל נכרי לא נאסר אא"כ הקדים לו דינר ולעיל (סי' י"ד) פתב דלדעת הסוברים דיש שליחו לעפ"ם לחומרא א"ש בתנוני ונכרי ולדעת ר"ת י"ל דאיינרי בהקדים לו דינר ובתנוני ישראל דאין מעות קונות לכך צריף דהתנוני זיפה לבעה"ב ושליחותי עביד וקשה לדבריו אם אינרי בתנוני ישראל הא אין שלד"ע ואמאי אסור.

ובאמת י"ל לר"ת דלאו שליחות ממש הוא רק שם שליחות וכמו דמצינו בש"ס ר"פ המדיר דקאמר ופרנס לאו שליחותיהו קא עביד וכבר העיר בזה המל"מ והמח"א שם (סי' ט') הא אשלד"ע אולם באמת בש"ס שם שליחות הוא פיון דעבד הפרנס ע"פ צווי הבעל נתחייב לשלם והוי כנהנה ממנו.

ועיין ריטב"א ע"ז (דף ע) אבל לא יאמר עול תחתי לעוצר וכ' רש"י דשליחותו קא עביד ודעת רמב"ן שם דאיינרי בהקדים לי' דינר כמו דמוקי הש"ש הך דפועלים ובמח"א שם הקשה הא לר"ת מעות אינו קונה בנכרי.

אולם הריטב"א שם פתב דבעול תחתי דחייב לתת יין ממש למלך אפילו אפשר לסלוקי בזווי עיקר החיוב הוא יין ובזה נפטר מניחו במקומו ואף דאין שליחות לנכרי והוי כמו דעבד מגרמי' מ"מ פיון דחייב לפרוע לנכרי דמי יין שנתן על פיו ובשליחותו הרי הוא פפורע חובו ביי"נ עי"ש ונה"א ש"ש שם אבל גבי תנוני ופועלים פיון דאינו חייב לתת דנקא מזונות ולכך מוקי בש"ס בהקדים דינר.

וא"כ אם הירושלמי אינרי שתנוני ישראל רק פיון דמעות אינו קונות צריף שיהיה כנעש' בשליחותי דבעה"ב וקשה מלבד דאשלד"ע הא לא צריף לשליחות רק פיון דהוציא עפ"י אעפ"י שאינו בר שליחות נמי אסור א"כ אמאי בתנוני חרש לא חשש הא מ"מ פיון דהוציא על פיו ובשליחותו אף דאינו בדין שליחות הרי הוא פפורע חובו ביי"נ וכמ"ש הריטב"א וע"כ דעת ירושלמי דאם אינו בדין שליחות אינו חושש א"כ בתנוני נכרי אמאי חשש ובתנוני ישראל הא אשלד"ע.

ואולי י"ל פיון דלא עצאו להתנוני שליח בפירוש שיתן להם יי"נ רק מסתם צאו ושתו ונעשה התנוני ישראל שליח שיהי' ידו פידו ונעשיתו כעשיתו ומה דעושה בעיקר הנתינה הוי פאלו הבעה"ב נותן ופורע חובו לפועלים ממילא לא נתבטל השליחות בשביל העבירה דומיא דכ' המל"מ (פ"ג) מגניבה מגניבה דאם עצאו הגנב לשליח לטביחה דאמרינו יש שלד"ע אז אף אם השליח טבחו בשבת פיון דלא עצאו שליח לזה גוף

השליחות לא בטל ועינין קצוה"ח (סי' קפ"ב) דמה"ט בפעשה הבעל בסתם לשליח לגרש אף אם השליח מגרש בע"כ ל"א דשליחות בטל מטעם אשד"ע ואף דיש לכאורה לגמגם דלמה לא נימא דהוי שינוי בשליחות מ"מ כב"ר הוכיח בס' המקנה קידושין (דף כ"ג) דזה ל"ה שינוי פיון שעשה גוף שליחותו מש"ס נדרים דרצה למקפישט ממתינתין דכהנים שפיגלו במקדש מזידים חייבים הא שוגגים פטורין ואמאי לימא לתקוני שדרתיך הרי דלא נתבטל השליחות ודוחק לומר דהקושא הוא מלשון שפיגולין פיגול דמשמע לי שחיובין עליו פרת עי"ש הגם דברשב"א נדרים שם מפרש באמת דכשמשנה שליחותו לענות אינו שליח לכך ול"ה פשוט קרבן אלא פנוח ול"ה פגול וכשר ל"ה ועיקר הקושא דלמה הוי פיגול ועי"ש בר"ן ואכ"מ בזה וא"כ יש לאוקמי בתנוני ישראל ואף על פי כן הוי בשליחותו או יש לומר מ"מ בד"ש חייב לכך אסור לדעת ר' זעירא: סי' ו' אם יכול הכהן לעשות שליח לקבל ה' סלעים של פדיון הבן מספקא לי להמח"א דיני זכי' (סי' ל"ג) די"ל דל"מ לדעת תוס' ב"מ (דף ע"א) דבעי שלוחו של בעל המזון ואם גוי מזכה לישראל ע"י ישראל ל"מ וכן קטן לגדול ומטעם זה מבואר בירושלמי דאין אדם עושה שליח לקבל מתנה וכיון דל"מ שליחותו אם נאבדו הה"ס מיד השליח לא נפטר האב מחיובו עי"ש ולענ"ד להמבואר בירושלמי פ' התקבל דלכך יכולה אשה לעשות שליח לקבלה לקבל גיטתה תמן התורה זקתה אותה בגיטתה והיא עושה שליח לקבל דבר שהוא שלה.

וידעתי הפוננה פיון דבלתי באפשרות לנתק הקנין אישות אלא ע"י גט פטורין הוי פעושת שליח על עניני אישות וה"נ דכונס' פיון דמנטל החיוב על האב לפדות בנו והתורה זקתה זכות זה לפהנים ולא נפטר מחיובו עד שיגיע ליד פהן הה"ס הוי פעושה שליח ע"ז שהוא שלו והוי כבע"מ ואף דבע"ח לדעת הפוסקים שם ל"מ שליחותו אף דיש לו זכות על המזון לגבות חובו ע"כ צריך לחלק בזה ואין מקומו פאן לבא בארופה ויבואר א"ה במ"א.

וראיתי בדברי אמת (דף פ"ד) דכתב להכריע דיכול לזכות נכרי לישראל ע"י ישראל אחר מדברי ירושלמי שהבאתי לעיל דהא לרב אילא אם התנוני חרש יכול הפועל לזכות לבעה"ב הרי דל"ב שלוחו של בע"מ ולמ"ש למעל' דמנכר בפרוש הירושלמי דלאו דוקאי דהפועל זוכה ממש אלא מטעם ערכות עשאון פאלו זוכה א"כ אינו ראי' עוד כתב שם משם תשובת פ"מ הביא משם ר"מ מבבלי בעל כפתור נפרח דס"ל דמשנמד א"י לעשו' שליח להולכ' דלאו בר שליחות הוא ומה דמעשים בכל יום דעוש' שליח להולכ' הוא בצירוף דקודם שעוש' שליח מזכה לה הגט ע"י השליח דנכרי אף דאינו עושה שליח מ"מ מצי מזכה ע"י זוכה ישראל וישראל הזוכ' בעבור ישראל חבירו הוא הנעש' שליח לחבירו לעשות בעדו ותמה עליהו הא דעת תוס' נר"ן דגוי א"י לזכות לישראל ע"י ישראל אחר עי"ש ומאד תמהני עליו הא פל הטעם הוא לדעתם הוא משום דבעינן להיות שלוחו של בעל המזון וכמו שכתב הירושלמי הנז' ושם מבואר דבגיטין מהני אף לעשות שליח מדיכולה לעשות שליח לקבלה וממילא מהני זכי' ועמ"ש אאמ"ו ז"ל בספרו ד"ח פמה פעמים בענין זה: סי' ז' ואם אין פהן בעיר הביא שם המח"א משם מהרש"ל שיכול לזכות דמי הפדיון ע"י אחר והמח"א כתב פיון דהתורה חייבתו לזה באחריותי' עד דמטו ליד פהן ל"מ זכיותו אלא לענין דל"מ למהדר בי' אבל באחריותי' קנימי דלא גרע

מקאומר תן לבע"ח דא"י לחזור ובאחריותי הוא נחמש סלעים של בן חוב ג"כ ולכן אם אין פהו בעיר אין תקנה לקיים המצנה פשינפ' לו ע"י אחר דכיון דחייב באחריות' עדיין לא קיים המצנה עי"ש: ולא אדע אף אם נאמר דהוי כבע"ח ואף אם הוציא מרשותו לזכות לכהן ידוע ל"מ ונחייב באחריותו היינו משום דאף בזכות גמור יכול הוא לומר שאינו מתרצה בזכיותו וממילא נשאר עליו החיוב כמקדמ אכל מ"מ אם פשוטמע הזוכ' ומת'צ' בזכיותו זוכה למפרע מאותו שעה א"כ למה לא יהי' בידו לקיים המצנה ולזכות ע"י אחר להפקה ואם יאבד ולא ית'רצה הפכה באמת לא יתקיים המצנה ויכול לזכות על תנאי זה ומצינו בפדיון הבן דאף מעמלה"ח בנו פדוי פשקמקיים התנאי וה"נ דכונת' ועוד קא דעתו של המח"א הוא בדיני זכ"י (סי' ו') דבזכות גמור דלית בי' שום צד חוב אף פשוטמע צוח וטוען שהוא חוב לו דא"נ ורק במתנ' משום דכתיב שונא מתנות יחי' אכל כל היכא דהוי זכות גמור ולית ביה צד חוב וצונח בלי שום טענה אמרינן מתחל' הי' רוצ' ועכשיו חוזר בו עי"ש א"כ בנדידון זה מה"ת לא נאמר להכריע דהוא זכות גמור דהא אין ביד הפכה לתבוע אותו ויכול לתת לכל פהו שינדמן לו א"כ זכות גמור הוא שזה יזכה בעדו ושיהי' ממון שלו ולית בי' צד חוב.

אולם במ"א הוכחתי מדברי ראשונים דלא ס"ל הכי ואף בזכות גמור יכול לומר דל"נ לי' וכן עלה ע"ד רשפ"א קידושין (דף כ"ג) לומר דבזכות גמור ל"מ לבסוף צונח ורק במתנה שייך לומר שונא מתנות יחי' והדר בי' וכן מבואר מדברי ר"ן מובא בש"מ ב"ב (דף קכ"ד) ובב"י ח"מ (סי' רמ"ח) דהא דבכור מתנה קריא רחמנא עד דניחא לי' הוא דהוי כמו מזכה ע"י אחר פשמת'צ' מהני למפרע ובכ"ז יכול לומר פשוטמע דאינו מתרצה' כן בחלק בכור הרי אף דשם ל"ש שונא מתנות יחי' דהתורה זיפתה לו ובכ"ז יכול לומר שאינו רוצה וה"נ במתנות פהונה ומ"ש שם המח"א ראי' מדברי ר"ן קידושין גבי קטנה שנתקדש' שלא לדעת אבי' עיין מ"ש בהגהותי בד"ח דיני קידושין (סי' כ') ומה שהביא ראי' מסו'ט' (דף כ"ה) דקאמר ואי אמרת אם רצה הבעל למחול מחיל מי עבדינן מידי דאתי בעל ומחל ואיכ' זילותא דב"ד ואם נאמר דאף בזכות גמור יכול לומר אח"כ ל"ה ניחא לי' א"כ אפ"ת דבעל שפחל על קניויו אינו מחול ה"ד היכא דקנא הוא בעצמו אכל היכא דקנאו לו אחרים פשוטמע מצי למימר ל"ה ניחא לי' בקנאו זה א"ו דאם הכריעו דעתו של אדם לומר שזכות גמור הוא פשוטמע לא מצי למימר חובה הוא לי' עי"ש וי"ל דשם פיון דמצנה הוא על הבעל פשרואה שצריף לקח לקנאות אשתו כמבואר רמב"ם הל' סוטה א"נ לומר דל"נ לי' דא"א משים עצמו רשע אף במילי דהוא רק מצד חסידות כמבואר רשפ"א פתובות (דף ח"י) א"כ אם הב"ד קנאו בעדו א"נ לומר דל"ה נ"ל וראיתי בנו"ב תנינא אה"ע (סי' קנ"ט) שרצה באמת לדון דאף באלו שהב"ד מקנאין היינו מן הסתם ואם יצא הבעל ואמר שלמפרע ל"ה נ"ל שגם הוא ידע שאשתו עוברת ע"ד ואפ"ה לא רצה לקנא לה אף דאנן קי"ל לאסר סתירה א"י למחול אכל אם אמר שהקנאו לי' לא הי' ניחא לי' למפרע אינה אסורה עליו והא דכתב הרמב"ם והש"ע ואוסרין אותה על בעלה לעולם היינו מן הסתם אכל הדבר צריף תלמוד אם נאמן לומר אח"כ שלמפרע ל"ה נ"ל עכ"ד ותמוהין הא מסוגיא שם דקאמר ואי אמרת בעל שפחל מי עבדינן מידי דאתי בעל כו' מבואר דאם אינו מחול א"ש וע"כ דל"מ אף באומר דלא הי' נ"ל למפרע

דאל"כ אפתי יקשה דאיפא זילותא דב"ד או דא"נ לומר דל"ה נ"ל ולא עוד פיון דעכ"פ עד עכשיו מחזקינו דלקונאוי מעליתא הוי פרגלים לדבר ואסורה.

אבל בכ"מ בעלמא אף בזכות גמור אם צועק פששמע שאינו רוצה בזכ"ל ל"מ בע"כ אף דלית בי' צד חוב. ומ"מ מדוע לא יהי' ביזו לקנים המצנה דאם לא יאבד ויתרצה אח"כ יהי' הפדיון חל למפרע: וראיתי בס' הלכות יו"ט ממהרי"ט אלגזי הל' בכורות (פ"ד) דהוכיח דמהני זכ"ל ע"י אחר מדברי ירושלמי (פ"ו) דתרומות אכל תרומות חב"ר משלם לחב"ר תרומות ע"ה משלם לע"ה ולא נמצא מוסר טהרותיו לע"ה כיצד הוא עושה נותן שתיקה לכהן חב"ר ונוטל דמי אחת מהו ונותן לכהן ע"ה רבי בון ב"ח אמר קומי רשב"ל ק אתיא כמ"ד הפדיון מקדשתו ב"רם כמ"ד מתנתו מקדשתו בלא פן אין צריך זכ"ל אמר להו במזפה ע"י אחר ע"כ ופירשו דלמ"ד הפדיון מקדשתו ל"צ לקנים מצנת נתינה כדי שיחול שם תרומה אבל למ"ד דמתנתו מקדשתו וכיון דאינו מתקדשת רק ע"י מצנת נתינה וצריך שיתן לבעליו וכיון שאינו נותן לבעליו הע"ה רק הדמים אין פאן נתינה ומשני דמירי במזפה ע"י אחר שהפקה חב"ר זוכה להע"ה ובזה מקנים פאלו נתן ביזו ממש ואח"כ נותן החב"ר לו הדמים והוי פאלו קונה החב"ר בדמים מע"ה והא דכ' רמב"ם (פ"י) דתרומות דנותן לחב"ר ונוטל דמיו אף דאנו קי"ל דמתנתו מקדשתו דסובר דל"צ שיאמר החב"ר בפירוש דזוכה בעד הע"ה דסתמא בפירושו פיון דאי אפשר לקנים מצנת נתינה בדבר הקודש אם לא שיזכו הבעלים תחילה מסתמא נעשה פאלו אומר לו זכ"ל.

עכ"פ מבואר דמהני נתינה שמזפה ע"י אחר אף דב"ר הזכ"ל אפתי חייב באחריותו מ"מ קנים מצנת נתינה בזה. ולענ"ד י"ל שם פיון דלא נשתנה כלל חיובו דאף דהי' חיובו לקנים ונתן לפהו את הקודש ולמסור דוקא לבעליו של התרומה שאכל מ"מ פיון דהוא ע"ה ע"כ אפה צריך לומר פיון דאינו רשאי למסור הקודש לידו רק התשלומין יוצא בזה במה שנותן לכהן אחר חב"ר והוי כזוכה בעדו ודמי התשלומין נשאר חוב עליו כמקדמ דל"ג מגזלן דעלמא א"כ הוי זכות גמור דע"כ פן צריך לומר דאל"כ איזה זכות הוא שזוכה בעדו פיון דאינו רשאי לתת לו הקודש ואי דיאמרו הבעלים הע"ה אני אוכל את הקודש בפני חברים בטורה א"כ מה מהני זכ"ל פלל ע"י אחר וכיצד יוכל אח"כ החב"ר לקנות אותה בדמים.

א"ו פיון דחז"ל בקשו תקנה דמן הסתם א"י למסור לע"ה הקודש נתקדשה ע"י הזכיות החב"ר ומקבל דמיו ובזה יוצא ידי נתינה פיון דעיקר חיובו לא נשתנה משא"כ במזפה הה' סלעים אם נשאר באחריותו לא נתינה מצנת הנתינה פיון דחיובו הראשון לא נפקע ואם יאבד יהי' נשאר מלנה הכתובה בתורה עליו מאותו זמן שחל חיוב הפדיון.

משא"כ בנידון דירושלמי אף דנשאר חיובו היינו חיוב ממון אבל חיוב הקודש נפקע פיון דל"ה חל עליו החיוב למסור לע"ה רק לזכותו בהקודש ושיקבל דמיהם משא"כ בדמי פדיון וחל עליו החיוב לתת ביזו פהו י"ל דכיון דחייב באחריותו ל"ה נתינה מעליה.

ומ"מ מצד הסבך י"ל כמ"ש דמ"מ סגי בזכ"ל אם יודע אח"כ ויהי' נ"ל יהי' חל הפדיון למפרע. שוב ראיתי בס' הל' יו"ט (בפ"ח) דכ"ד דדוקא בבע"ח דהוי ממון שיש לו תובעין שאין לו רשות לשלוח ע"י אחר אבל דמי פדיון דהוי ממון שאל"ת וכ"ז שלא זיכה אין

לזה זכות יותר מפהן אחר א"י לומר אין רצוני שתתן לי ע"י שליח ואינו חייב באחריות ע"ש.

ויש לגמגם דמ"מ החיוב עליו שיבא ליד פהו דמי פדיון ואם יהי נאבד מן הזוכה יאמר הפהן אין רצוני לזפות אולם מ"מ זה דוקא אם נאבד אבל אם הגיע ליד פהו נראה ברור דמהני הפדיון למפרע וי"ל תקנה פדעת מהרש"ל.

ועל דברי מהרי"ט אלגזי יש להתעורר למ"ש הוא בפ"ק הנז' לפקפק דאינו יכול לפדות אצל פהו קטן דפדיון דומה למכר ע"ש א"כ לדבריו פיצד יועיל הפדיון ע"י שמזכה ע"י אחר פנין דצריף דעת הפהן אולם דבריו שם תמוהין והברור דפדיון הוא רק חוב בעלמא אשר הטילה עליו התורה ויבואר עוד לקמן (סי' ט) ואם זכות הוא לפהו הוי פבא לידו ועיין חתם סופר יו"ד (סי' רצ"ז): סי' ח' מבואר בפרייטא בכורות (דף נ"א ע"ב) נתנו לעשרה פהנים בב"א יצא בזה אחר זה יצא ופירש"י בב"א שהניח לפני פולן ה"ס והלף לו בזא"ז ולכהן אחד משמע דאם נתנו לעשרה פהנים בזא"ז לא יצא וכן משמע מלשון תוספתא דהביא רש"י נתן ה"ס לה' פהנים בנו פדוי נתנו לו זו אחר זו בנו פדוי משמע דוקא לאחד.

אולם מדברי רמב"ם הל' בפורים (פי"א) וכן בש"ע (סי' ש"ה ס"ז) דכללו הפל ביחד נתן ה"ס אפילו לי' פהנים בין בב"א בין בזא"ז בנו פדוי מבואר דבכל אנפי בנו פדוי ועיין ר"י קורקוס שם ובמהרי"ט אלגזי כתב דכוף הי' גירסת רמב"ם בתוספתא.

אולם העלה למ"ש הרמב"ם (פ"א) משקלים ואינו נותנו בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט אלא נותנו פולו כא' בפ"א. ופשט דברי רמב"ם נראה אף בנותן מקצ' ודעתו להשלים ל"מ בזה אחר זה ומ"ש מפדיון וצ"ל דלכתחלה דוקא קאמר שיתן בב"א למצנה מן המובחר אבל בדיעבד אפשר שיצא בנתינתו לחצאין א"כ נ"מ לענין דינא דבפדיון נמי דוקא בדיעבד פלשון הפרייטא אבל לכתחלה צריף ליתן בב"א.

והנה אם נדייק מדקתני יצא א"כ גם פרישא בנתן לי' פהנים בב"א וכפירש"י שהניח לפני פולן ה"ס הוא ג"כ רק בדיעבד ואמאי הא בזה עיקר נתינתו הי' בב"א רק שיתחלקו הפהנים ביניהם וראיתי בח"ס (סי' רצ"ז) שפכתב דאינו יכול לכתחלה לחלק ה"ס לב' פהנים דכל שנתנה בו תורה שיעור אם מחלקו הו"ל חצי שיעור אע"ג דבדיעבד יוצא ע"י צירוף מ"מ מצנה מן המובחר לאכול השיעור בב"א או ליתן שיעור נתינתו בב"א וזה הוא כמ"ש מהרי"ט אלגזי אולם אם נותן בב"א ומניח לפני הפהנים כמ"ש רש"י אמאי קתני דיעבד הא לא חייבה התורה רק שיזכו בני אהרן בדמי פדיון וכיין שנותן בב"א למה נקוט דוקא דיעבד וכי בשביל שנתחלק בין הפהנים לא יהי פידו לעשות פן לכתחלה פנין דעיקר אזלינן בתר הנותן והוא נותן שיעור שלם.

ובאמת הא דמיייתי האלגזי ז"ל משקלים המעיין שם ברמב"ם נראה דעיקר החיוב לתת מחצית השקל בב"א ואף בדיעבד לא יצא ומצאתי בס' קרית ספר מבעל מבי"ט שפכתב שם בטעם דברי רמב"ם מדכתיב לא ימעט ממחצית השקל דאי למימר שיתן חצי שקל הנה סגי לכתוב יתן חצי שקל וקאמר לא ימעט דרוצה לומר אפילו בנתינות לא ימעט

ומבואר מדבריו דאף בדיעבד אינו יוצא מדכתיב בקרא לא ימעט דהוא לעכב שיהי' הגתינה בב"א במחצית השקל.

וא"כ י"ל דגבי דמי פדיון מהני אף אם נותן לחצאין פשדעתו להשלים ואף לכתחילה. וראיתי בספר פנים יפות מבעל הפלא' פ' במדבר על פסוק ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת כו' ונתת הפסך לאהרן ולבניו דצריף ליתן חמשת שקלים לכהן א' ולא לשני פהנים והי' חשש שיקח אהרן מקצתו וא' מבניו מקצתו וא"ז פדיון לקח צריף ליתן כ"א בפ"ע ומשה זוכה לאהרן בפרט לאהרן או לא' מבניו וכיון שפבר נפדה בזכות משה הי' יכול לערבם שצריף פדיון לכ"א בפ"ע כמו שאמרו חמש ולא חצי חמש ומאד תמהני הא חמש ולא חצי חמש הוא פשאינו נותן רק חצי חמש אבל פשוותן כ"א דמי פדיון ה"ס רשאי ויכול ליתן אף לעשרה פהנים ואף בזא"ז יוצא ואולי רמז על לכתחלה חמשת חמשת שיתן בב"א אבל לזכות משה להם ל"ה צריף ואף אם מקבל אהרן ובניו שפיר דמי.

ועיין תוס' בכורות (דף מ"ח ע"ב) ד"ה דר' מאיר: עוד כתב שם הרי"ט אלגזי ו"ל להקשות בדברי תוס' סנפה (דף ל"ד) דכתבו גבי ד' מינים שבלולב פיון דכולו מצוה ל"מ בזה אחר זה ואף אם בדעתו מעיקרא ליטול כל ד' מינים בזא"ז ואמאי בפדיון ה"ס דמעפבין דחמש ולא חצי חמש ועכ"ז מועיל בזא"ז אם דעתו להשלים וכ' דנתינת ממון אף בזא"ז חשיב בב"ח דקמא קמא שנתן לא קנאו הפהן עד שישלים פיון דלא נתנו אלא אדעתא שיהי' בנו פדוי כל מה שנתן הוי פפקדון בינד פהן דאף דנתעפלו קודם שישלים פיון דאם ל"ה משלים הי' חייב הפהן להחזיר נמצא בשעה שמשלים זוכה הפהן בב"א משא"כ בנטילת לולב כל מין ומין בהגבהתו אנדא לי' ואין פאן בב"א.

ודבריו תמוהין מניין לנו לומר דאם לא השלים דחייב הפהן להחזיר ובפשטות נראה פיון דכבר זכה במה שנתן לו ה"ז שלו ואף דאין בנו פדוי עד שישלים לו לשטת רש"י ולדעת רמב"ם אף לכהן אחר מ"מ מה איכפת לי' להפכה פיון דנתן מה שנתן נתן וגם יכול לומר הא אני מוכן לקבל וכבר זכיתי וא"כ נימא ג"כ פבר אנדא אולם באמת לא אדע הדמיון פלל דלגבי ד' מינים פיון דמעפבין וכולו מצוה אחת פיצד יצטרף מה שפבר אנדא משא"כ בפדיון דעיקר קפידת התורה שהוא יתן חמש סלעים ושפני אהרן יזכו בהן וכיון דנתן וכהנים זכו אף בזא"ז שפיר דמי ודומה קצת להא דמבואר ירושלמי ריש שבת בלע חצי זית ונקיאו וחסור ובלע חייב הכניס חצי גרוגרת וחסור והוציאו פטור מה בינה לבין קדמייתא תמן נהנה חסור בכזית ברם הכא לא נתעסק בגרוגרת שלימה אר"י פעמים שהוא מתעסק בגרוגרת שלימה והוא פטור היף עבידא הוציא חצי גרוגרת והניחה וחסור והוציא חצי גרוגרות ולא הספיק להניחה עד שגשרפה הראשונה ונהרי נתעסק בגרוגרת שלימה והוא פטור עי"ש עוד ובאכילה כ"ז דלא נתעפל והוא בכדי אכילת פרס מצטרף משא"כ בהוציאה אם אינו בפניו ובפדיון מצטרפיון אף לזמן מרובה פיון דעכ"פ בא לידי פהנים ה' סלעים והוא הי' בדעתו להשלים וזה פשוט: והנה פה עה"ק ירושלם תובב"א ראיתי מנהג אשפנזים שפודין אצל הרבה פהנים ונותן אבי הבן כל דמי הפדיון לפניהם וכנראה שפוכרים דאף לכתחלה אריף למיעבד הכי.

אולם ראיתי אינה מתחכמים להוסיף חומרא שאבי הבן אומר שפודה אצל הפהג הגלוי
פלפי שמי' שהוא פהג מנרע אהרן. ואח"כ מחלקים הפהגים ביניהם וקראתי תגר ע"ז
ולדעתי כל המוסיף גורע וכבר פתבו שחלילה לערער על פהגי תזקה.

ולענ"ד אם פודה כה"ג אף בדיעבד אין בנו פדוי דהא צריה שיזפה לפהג שיהי' נכסי פהג
ובזיכוי פנה אם מזפה לעשרה פהגים א"כ אם פולם פהגים פשרים יזפו פולם רק אם לא
נמצא ביניהם רק פהג אחד מנרע אהרן בבירור שנה לבדו ינפה בדמי הפדיון א"כ פיון
דנכנס לס' אינו מבנרר מי הוא הזוכה האמתי וכ"ז שאינו מבנרר אף דכלפי שמיא גליא
מי הוא הזוכה מ"מ כ"ז דאינו מבנרר בפנינו אין לזה זכי' יותר על חבירו וצריה שייתפטר
עם חבירו ולחלק ביניהם א"כ לא הגיע לפהג הבירור הה' סלעים אף אם הוא לבדו הפהג
האמתי מ"מ פיון ששהטיל תנאי מי שהוא מבנרר ואין בדינו לברר עד שיבא אליהו אין
זה זכיה גמורה דאינו יכול לשלנט בהם ואין זה פדיון אם נחוש ח"ו שיש חשש על השאר
ומעפבין עליו שישלנט בדמי הפדיון ויש לזה הרבה ראיות דזכיה פזו לגבי פדיון ל"מ
וא"צ להאריה: סי' ט' ודע דאם פדה בע"מ להחזיר דבנו פדוי פשמקיים התנאי ובס' עצי
ארזים (סי' כ"ט ס"ק ב') הקשה אמאי אמר ר"א קידושין (דף ו') בכלהו קני לבר מאשה
לפי שאינה נקנית בחליפין ומפרש תוס' ורא"ש גזירה שפא יאמרו אשה מתקדשת
בחליפין הוי לי' למימר נמי בפדיון הבן דאין בנו פדוי מטעם זה דל"מ בחליפין דכסף ה'
שקלים אמר רחמנא ולא חליפין ומצינו בכל' לפהג חייב אני לה חמשה סלעים בנו פדוי
וגזרו דשפא יאמר פודין בשטרות וה"נ וגזרו.

ולא קשה דא"ד קדושי אשה דשם יש קונה ומקנה דבר האיש קונה אות' ואף דהיא אינה
מקנית א"ע דכי יקח איש אשה כתיב רק מבטלת דעתה כמו שפכת הר"ן נדרים (דף
למד) מ"מ יש צד קנין דקונה את האשה כמו שדה ונקנית בשטר וכבר פרפרו תוס'
ורשב"א ריש מס' קידושין בטעם הדבר דאינה נקנית בחזקה וילכף שיהי' לגזור
במעמלה"ח דדומה לחליפין דיאמרו כמו שנקנית בכסף שקבלה ע"מ להחזיר פה נקנית
בחליפין מה שא"כ בפדיון הבן דהפהג אינו מקנה להאב הבן והאב אינו קונה הבן וא"ד
למקח וממכר כמבאר בתשובת מהרא"י (סי' רל"ה) דאף אם רוצה האב להניח להפהג
הבן אינו יוצא [ואף בפדיון פ"ח כ' דלא ידע אם יוצא בנתינתו לכהן וערמב"ם (פי"ב)
מבפורים וברדב"ז ח"א (סי' תצ"ו)] הרי דאין הדבר נקנה רק לקיים מצות נתינה בלבד
בזה ל"ש לגזור דיאמרו דיכול לפדות בחליפין פיון דאין פאן נתינה ואינו דומה למו"מ.

ואף דמצינו בקידושין (דף ח') דמיייתי הש"ס ראי' דשיראי צריכו שומה מדקתני עגל
וטלית זה לפדיון בני אינו פדוי בה' סלעים בנו פדוי וכ' תוס' דללישנא קמא מיייתי ראי'
והוא משום דלא סמכה דעתו ומפרש בס' עצמות יוסף אף דמה לנו בדיעתו של הפהג
מ"מ פיון שפהג הוא אדון הבכור אם אין לו ידיעה בשווי הדמים אין בנו פדוי וצריה
דעת כמו שהאשה צריכה לידע שיעור הקידושין עי"ש מ"מ דעת מקנה ל"ב רק בעינו
שידע שהגיע לידו ה' סלעים תדע דהא כ' המרש"ל דאם אין פהג בעיר דמצי לזכות ע"י
אחר לפהג ואם חשיב כמכר הא בעינו דעת מקנה וכן נמי סוברים דיכול לפדות אצל קטן
ואם בעינו דעת מקנה לא הי' מהני אף בהגיע לעונת הפעוטות דממכרן ממכר מדרבנן
מ"מ מד"ת ל"מ א"ו דא"צ רק לדעת שהגיע לידו ויסמוך דעתו שקבל ה' סלעים כמו

שחייבו התורה לאבי הבן ומהגני זכי' ע"י אחר וכן ע"י קטן פנין דינדענו דנכות הוא לו הוי כמו שנודע לו וכמו בכל זכי' ועיין קצוה"ח (סי' רמ"ג) דהוכיח מדברי תוס' הנז' דאע"ג דפרעון בע"כ הוי פרעון אבל במתנות פהונה בעינן דרף נתינה וא"י בע"כ של הפהן ומש"ה בעינן סמכ' דעתו של פהן ועיין מ"ש לעיל (סי' ב') ולמ"ש אינו ראי' דמ"מ אף בע"כ י"ל דמהגני פנין דיודע שנותר לו וכמו בגט דמהגני בע"כ ואעפ"כ בעינן שתדע שזה גיטה פמבואר גיטין פ' המגרש פן ענין הפדיון.

אבל מ"מ לא שייך בי' ענין מקנה וקנין למגור במעמלה"ח אטו חליפין וז"פ. ועיין בדריש' שתמה על שנהגו לפדות בתכשיטין ובש"ס מדמה לקידושין ובס' קה"י הלכות קידושין (סי' ל"א) מנישב המנהג ע"נ ולדבריו עיקר סמכ' דעת דכהן הוא שיהי' החפץ שלו א"כ ודאי אינו ראי' מזה דל"מ בע"כ: סי' י' בש"ע (סי' ש"ה סי"ד) ואם מת האב לאחר ל' יום בחזקת שנפדה עד שיודיעוהו שצונה בשעת מיתה ואמר שלא נפדה והוא לשון רמב"ם והוא ממתניתין בכורות (דף מ"ט) לאחר ל' יום בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה ומדקתני שיאמרו לו פירש"י שצונה אביו בשעת מיתתו שלא נפדה ובאמירה סגי בלא עדות גמורה דהך חזקה דמחזקינן בחזקת שנפדה לאו זו היא חזקה מעליה דרנבא דאינשי לא עבדי למפרע חובו מיד.

והנה הא ודאי נוקא פשמת תיקף ומיד אחר ל' דהיינו מיד פכלות הל' אבל אם עבר אינה זמן מי יאמר דרנבא דאינשי לא עבדי לעשות הפדיון מיד הא חזינו שאדרבא ישראל קדושים ויריזין מקדימין למצות והא דאין עושין בלילה הפדיון עיין (ש"ק י"ב) ובנו"ב תנינא חיו"ד (סי' קפ"ז) הטעם ואם מת בלילה או מיד בפוקר בזה שייך לומר דרנבא דאינשי לא פרעו מיד אבל במת אחר אינה שעות על היום ודאי במקום דשכיח פהנים ליכא רוב.

אולם אף קודם לכן דאמרנו בחזקת שנפדה עד שיאמרו דיהי' סגי באמירה בעלמא מן השכנים ולא בתורת עדות לא אדע הא פנין דאין הולכין בממון אחר הרוב מה מהגני ראי' בלא עדות גמורה ובפרט בממון שאין לו תובעין דאף לרב פתבו תוס' נרא"ש מס' בכורות (דף ד') דאין מוציאין ממון א"כ מה מהגני ראי' ודברים של השכנים כמו שכתב רש"י ב"מ (דף ק"ב) דסגי בדבריהם ומה מהגני להוציא ממון: ואף דמבואר בש"מ ב"ק רפ"ה דעם רוב וחקת חייב מוציאין ממון ועיין מ"ש אאזמ"ו ו"ל בדברי משפט (סי' ע"ח) מ"מ פאן על הבן ליכא חזקת חייב דחייבו לפדות א"ע הוא כשלא פדאו אביו אז כשיגדל חייב לפדות א"ע וכינן דהוי ס' דלמא פדאו אביו הוי הבן ס' בחייבו ולא נשאר רק רוב ומה מהגני אמירה בלבד בלא עדות ואף ע"א מוכח מפמה מקומות דלא מהגני להוציא ממון בצירוף רוב דהא אף בא"י אם פרעתיך דחייב לשלם כשטוען המלוה ברי ומ"מ אם אינו טוען ברי אף דיש לו להמלוה ע"א אינו מחייבו רק מצד מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם פמבואר ח"מ (סי' ע"ה).

וצריך לומר דנדאי לחייבו אינו מחוייב ואין ביד הב"ד לכופו להוציא ממון רק מצד איסור שחייב הוא לצאת ידי חובת מצנה לענין זה הוי כשאר איסורין דעא"נ באיסורין ול"ה נגד חזקה ולכך נאמן וצריך הבן לצאת יד"ש ולפדות א"ע אבל מ"מ לענין חייב ממון ודאי אין מוציאין ממנו ואף דבלא"ה הוי ממון שאין לו תובעין ואין ביד הפהן לכופו

מ"מ דעת היש"ש פ' ה'רוע דאם תבעו הפהו צריה או ליתנו ליד פהו או ליד ב"ד ולא להחזיקו ת"י.

ובזה פיון דרנבא דאינשי לא פרועו מיז סגי באמירה בעלמא לחיבו לציד"ש אבל לא לכופו ועיין ש"ס ב"מ ס"פ השואל ל"צ ביומא דמשלם זמני' מיכביד אינש דפרע ביומא דמשלם זמני' או לא ופשיט לי' ר"י ממתניתין דשכיר בזמנו נשבע ונוטל ודוקא שכיר אבל הכא שוכר נאמן ולכאור' למה לא פשיט לי' ממתניתין שהביא מקודם שם אי לאחר זמנו תנינא לאחר למד בחזקת שנופדה עד שיאמרו לו שלא נפדה ובש"מ שם פתב משם הרמ"ך ו"ל דבשכיר היכא ביומא דמשלם זמני' נמי מה"ד מהימן לי' לשוכ' בשבוע' ולא למשכיר משום דמספקא לן אי עביד אינש דפרע ביומא דמשלם הלפדה הוי אידה הממע"ה ואי לא מייתי ראיה משתבע הוסת ומיפטר ולענן בכור נמי ה"ה היכא דמית אבוה בסוף למד יום דלא מחייב למפרק נפש' אא"כ אסהידו בי' דלא פרקי' אבוה משום דמספק' אי עביד אינש כו' הלפדה הממע"ה ויומא דחזי למפרקי' הוא יום תלתין דילי' עכ"ד ומשמע דסובר אף דאמר ר' יוחנן לר' ינאי תניתיה שכיר בזמנו מ"מ י"ל דוקא שכיר אבל בעלמא שוכר מהימן משום דג"כ הוי ס' והמע"ה ומשמע נמי מדבריו דלענן בכור ג"כ הממע"ה וצריה שיהידו בי' היינו עדות ממש ומתניתין דקתני לאחר למד בחזקת שנופדה היינו לא ביומא דמשלם זמני' ולדבריו ודאי הא דקתני עד שיאמרו לו שלא נפדה היינו עדות המועיל ולא סגי באמירה ודלא פדברי רש"י אולם אף לדעת רש"י נרמב"ם דכשיודיעהו שלא נפדה נראה דאינו חייב רק לציד"ש ולא שהב"ד יכופו וכמו שכתבתי: וי"ל הא דלא פשיט ר' יוחנן ממתניתין דבכורות דסובר די"ל הואיל דהוי ממון שאין לו תובעין גרע ואין מוציאין אף דהוי רוב מעלי' וגם דאינו טוען טענות בריא משא"כ בשוכר ומשכיר והא דאמר אי תוה זמנו תנינא אי לאחר זמנו תנינא דתנו מת האב כו' ע"כ דעיקר דבריו הי' על תוה זמנו לפשוט מפח כ"ש דלאחר זמנו ל"צ למיפשט מבכורות דמשנה שלמה שנינו מנה לי בידה ונחלא אומר אין לה בדי דפטור וגם מבכורות אינו ראיה כ"כ הואיל דהוי משאל"ת וגם ליכא טענות בריא.

ועיין תוס' ב"ב (דף ה' ע"ב) ד"ה פי היכא: קצת דיני תרומות ומעשרות סי' א' פתב הרמב"ם (פ"ג ה"ז) מתרומה הפריש מקצ' התרומה אותו המקצת אינו תרומה וה"ה פחלק הפרי כו' ופירש דבריו במל"מ (פ"א) ממתנות עניים דאף ע"פ דתרומה אין לה שיעור מה"ת מ"מ אם נתן פחות מכשיעור שחייבו חכמים אותו מקצת אינו תרומה וה"ה טבל גמור וסובר כמ"ד בירושלמי ריש מס' פאה דפאה אין לה שיעור מלמעלה אבל יש שיעור למטה ואם נתן פחות מכשיעור מה שנתן נתן חזר והוסיף חייב במעשר דכ"ד שיש לו שיעור אף מדרבנן אם נתן פחות לא עשה ולא כלום ואף דבפאה משמע מירושלמי דאם חזר והפריש להשלים לשיעור מה שהפריש בראשונה למפרע נעשה פאה ופטור מן המעשר גבי תרומה אף אם חזר והפריש המקצת האחר מן הפרי אינו נעשה המקצת הראשון תרומה למפרע דלא מצינו בשום מקו' דבר שהוא טבל שתעשה תרומה למפרע והחלוק הוא מבואר ופשוט.

ולכאורה אינו מבואר ומצינו אם מפרש ואמר שיהי' תרומה מעכשיו ע"מ פה וכה שיתקיים התנאי נעשה תרומה למפרע ולמה לא נאמר פן ג"כ במפרש מקצת תרומה

דאם משלים אח"כ יהי למפרע מקצת הראשון תרומה וראיתי במהרי"ט אלגזי סוף הל' בכורות דעמד ע"ד והעל' בדעת רמב"ם בפירוש הירושלמי כמ"ש תוס' חגיגה (דף ו') דאף לגבי פאה אפילו חזר והוסיף עד פשיעור הראשון אין לו דין פאה וחיוב במעשר וצריף שיתן מחדש השיעור בב"א דכל דבר שיש לו שיעור צריף ליתן בב"א.

ונראה דכוננת המל"מ הוא למ"ש עוד שם דדוקא אם ל"ה פנונתו להשלים עד פשיעור אבל אם פנונתו להשלים ודאי יכול לעשות לחצאין וכוננת הרמב"ם הוא באם אין בדעתו להפריש יותר וכאשר מוכרח לומר פן מפמה ראיות וכמו שהכריח פן ג"כ במרי"ט אלגזי א"כ החילוק מבואר דאינו דומה לתנאי דתנאי לא תליא בכריכה פמבואר גיטין (דף כ"ה) משא"כ במפריש מעט וקורא שם ואין דעתו להשלים פיון דכמו שהוא עתה לא חל עליו שם תרומה והוי פטבל אף אם חזר ונמלה והפריש לא חל שוב למפרע דאין בריכה וכיון דכבר פלטה אמירה הראשונה אם אינו חל למפרע שוב אינו חל לכף צריף להפריש שיעור שלם אבל לגבי פאה י"ל דרמב"ם מפרש דברי ירושלמי כפי' ר"ש המובא במל"מ שם: אף בעיקר דברי המל"מ יש להתבונן דא"כ למה לא ביאר הרמב"ם דצריף להפריש שנית שיעור שלם מהנשאר.

גם הא פתב שם הרמב"ם ונהרי הוא פחלק הפרי ואעפ"כ צריף להפריש תרומות אותו מקצת ממנו ולא יפריש עליו מפירות אחרות הרי דלא חל כלל ואמאי גבי פאה אמרינן מה שנתן נתן וצריף לומר דהא באמת למה זכו העניים הא איהו לא נתן אלא לצאת ידי פאה וכיון שלא יצא נימא אדעתא דהכי לא נתן והוי הפקר בטעות וכמו דאמרינן ב"ק (דף ק"י) דכסף מכפר מחצה דאל"כ אדעתא דהכי לא יהיב וכן עמד ע"ז באלגזי שם וצריף לומר פיון דעכ"פ מדאורייתא קיים המצוה דמה"ת אין לו שיעור כלל לכף זכו עניים אולם למ"ש תוס' סנפה (דף ג') דכ"מ שהטילו חכמים חיובם לגבי מצוה דאורייתא אם לא עשאה פתקונם לא קיים אף מדאורייתא המצוה א"כ יקשה למה זכו עניים נימא אדעתא דהכי לא נתן.

אף באמת ל"ק דשם בב"ק בא הסיבה אח"כ שמת ולא הביא האשם שפיר אמרינן אדעת' דלא יהי' פפריה לא נתן וזה אומדנא דמוכח ועי"ש תוס' משכ"א היכא דלא בא שום סיבה ואף בשעת הפרשה הדין הוא דלא יצא ידי חיובו ואעפ"כ נתן אינו בכחו להוציא מיד עניים וזכו בהן פיון דלא נעשה שום השתנות ולפי"ז זה דוקא אם כבר זכו בהם עניים ולקחו כמו שמשמע מלשון ירושלמי ותוס' אבל אם עדיין לא זכו בהן רק במה שהפריש בזה שפיר אחר שנודע לו דאינו יוצא ידי חיובו אף מדאורייתא נשאר ש"ל ויכול להשלים עד פשיעור ולפי"ז א"ש בתרם מקצת תרומה אמרינן דלא חל שם תרומה פיון דלא רצה להשלים עד פשיעור ובזה אינו יוצא ידי חיובו נשאר בטבל כמו שהי' וע"כ דיש פח בחז"ל לעקור מזה שם תרומה אף מדאורייתא לדברי רמב"ם דאמר דהרי הוא פחלק הפרי: [ועיין מ"ש א"ה בחו"מ בדיני מו"מ דמה"ט נמי בכתב לכהן חייב אני לה' ה"ס בעד פדיון בנו דדבר תורה בנו פדוי לכשייתן ומטע' גזירה שלא יאמרו פודין בשטרות בנו אינו פדוי ואעפ"כ חייב ליתן ואינו יכול לומר אדעתא דהכי לא חייבתי א"ע ובהגהותי לד"ח דיני דינינים (סי' ג') פתבתי הטעם משום דמהני הפדיון מד"ת עכ"פ והדריני בי עפ"י דברי תוס' סנפה הנז' דכל שלא עשה פתקון חז"ל ל"מ אף מדאורייתא

ואף דמבואר ריטב"א סנפה דבשעת הדחק וספנה יקנים עכ"פ הדאורייתא ומברך עליו מ"מ בזה אם ל"ה לו אז ה' סלעים ל"ה חייב והי' לו להמתין עד שיהי' לו ואין זה שעת הדחק וע"כ הטעם דחייב הואיל דחייב א"ע ולא נולד אח"כ התחדשות והשתנות ממה שהי' מעיקרא זכה זה בחיובו ועיין בד"ח שם במפתחות והשמות שהבאתי דברי תשובת יד אליהו שכ' בהא דפודה תוך ל' יום ונתעפלו המעות תוך ל' להסוברים דאין בנו פדוי א"צ הפהן להחזיר פי ברצונו נתן לו ודמי לכתב לכהן שחייב לו אף דבנו אינו פדוי מ"מ חייב ליתן והשגתי שם ע"ז מטעם הנז' שהייתי סובר דהטעם הואיל דפועל הפדיון עכ"פ מדאורייתא אבל בפודה תוך למד כשנתעפלו דלא הועיל כלל הפדיון למה יזפה ולא יתחייב להחזיר וכן נראה דאל"כ אף כשהוא בעין לא יהי' נפדה פינו דכבר קנה הפהן ועיין ב"ש אה"ע (סי' מ' סק"ב) משם הר"ן ובאחרונים שם.

ולמ"ש פאן נמי נראה דאינו דומה לכתוב לפהן דשם לא נתחדש דבר משא"כ בפודה תוך ל' ונתעפלו דנתחדש דבר דהפדיון לא יועיל אמרינן שוב אדעתא דהכי לא יהיב וחיוב להחזיר ואכ"מ בזה]: ברם הא דפשיטא לי' למל"מ דרמב"ם למד הדין מירושלמי וסובר דאף בתרומה דסגי מד"ת בחטה אחת מ"מ פינו דחייבו חז"ל כשיעור אם הפריש פחות משיעור אינו פוטר כלל קשה דמש"ס קידושין לא משמע פן דבסוף פ"ב שם מוקי להא דגונב טבלו של חברו דחייב ס"ל כשמואל דמדאורייתא חטה אחת פוטר את הכרי ואם נאמר דאחר דחייבוהו רבנן להפריש כשיעור לא חל שם תרומה והוי כחלק הכרי א"כ אמאי חייב הגנב לשלם ואף דאם נאמר דחל יקשה ג"כ הא עכ"פ חיובא דרבנן חל עליו והוי פאינו שלו ז"א דכבר כתב שם התוס' רי"ד דאף לדעתו דחייב לתת לפהן פדי שיעור נתינה מדאורייתא מ"מ אם אינו רוצה לקיים מצוה זו ותם חטה אחת מקל הכרי נתקן ויצא מידי טבלו אלא שלא קיים מצוה נתינה עי"ש ובשביל זה לא מפטר הגנב פינו דהי' ביזו להוציא מידי טבלו וזה ניחא אם נאמר עכ"פ מדאורייתא חל שם תרומה על החטה ויצא מידי טבלו אבל אם נאמר דאחרי שחייבהו חז"ל לתרום כשיעור לא חל ע"ז שם תרומה ולא יצא מידי טבלו אמאי יתחייב הגנב א"ו דחל שם תרומה ונתקנים הדאורייתא.

ויקצת י"ל דהא הרמב"ם הל' גניבה פוסק דהגונב טבלו של חברו פטור מכפל אבל קרו חייב וע"כ מטעם קנס ועיין מקנה קידושין שם ולכאורה מנ"ל פינו דרמב"ם פוסק כשמואל דחטה אחת פוטר הכרי א"כ י"ל טעמא דרבי משום דשמואל אבל בגנב תרומה שהפריש כבר פטור מכלום ומנ"ל לפסוק דקנסינו לי' אולם אם נאמר דרמב"ם סובר אף דחטה אחת פוטר הכרי מ"מ פינו דרבנן רמו עליו השיעור א"י מידי טבלו עד דמפרש כשיעור א"ש.

אף אינו מוכרח כלל דדברי רמב"ם יש דרך אחר הנכון עפ"י דברי תוס' רי"ד שם וכמו שהאריך אאמ"ו ז"ל בחידושו שפסוק ספר דברי משפט (סי' ר"ג) עי"ש וכבר קדמהו בספר אורים גדולים וא"כ פינו דמפשטא דש"ס מבואר דלשמואל דחטה אחת פוטר הכרי אף אחרי שחייבו חז"ל וכלף חייב הגנב על המותר לשלם מניין לנו לומר דלא יחול על מה שהפריש שם תרומה ויהי' כחלק הכרי.

ומצאתי במהרי"ט (ח"א סי' ח"י) דמפרש דברי רמב"ם דנקא בתרומת מעשר שיש לה שיעור מה"ת מעשר מן המעשר ואם פיתח מן השיעור אין עליה דין תרומה כלל אבל בתרומה גדולה פיון דמד"ת חטה אחת פוטרת הפרי תרומה ויחזור ויתרום עי"ש ודלא כדעת המל"מ: מדעת הרמב"ם דבהשגות (סוף פ"א) ממעשר בפירוש המשנה דרפ"ד דתרומות דבין בתרומה בין במעשר מה שהפריש קדושי' הם והנשאך מקולקל לפי שהו טבל וכולין מעורבין ומן הפרי אינו מוצי' ממנו תו"מ על מ"א שהוא טבל גמור ודומה פתורם ומעשר מן הפטור על החיוב והנשאך תו"מ מ' מ' ובי' ור"מ סבר יש בריקה לכה יכול לתרום ולמעשר ממנו על פרי אחר ויאמר סאה של טבל שבכרי הגה יהי מעשר על ט' שבכרי הגה עי"ש וקשה לכאורה הא כבר הוכחו תוס' בכורות (דף מ"ח) וגיטין (דף כ"ה) ובכמה מקומות דאף דר"מ סובר במתניתין דהלוקח יין יש בריקה היינו במבאר דבריו ואומר שאני עתיד להפריש אבל בסתמא אף דלא ידענו פנונתו אם ירצה להפריש בכורות שם וא"כ ל"מ ל"מ דאיירי בסתמא אף דלא ידענו פנונתו אם ירצה להפריש יותר א"כ ודאי ל"מ מה שמבאר א"כ פיון דלא בירר מעיקרא דמה שיפריש יהי תרומה אלא אף ל"מ ד בירושלמי שם דמתניתין איירי שהי' בדעתו להפריש עוד המותר מ"מ כנראה לא אזלינן בתר הפנונה בזה עד שיביר דבריו בפירוש ויאמר מה שאני עתיד להפריש וכן נראה מדקאמר הלוקח יין בין השמשו' אומר שני לגין שאני עתיד להפריש ועיין ר"ש ותוס' סופה (דף כ"ג) דדוקא בה"ש התירו לו להפריש עד"ז ולא בשבת ואי במחשבה סגי הי' להתיר אף בשבת במחשבה דרשאי כמו"ש רש"י ותוס' גיטין (דף ל"א) ויש ליישב: ויש לחקור אם נאמר דמפריש פחות מכשיעור חל עליו שם תרומה ופותר מדאורייתא וממילא לא נשאר עליו רק חיוב דרבנן שישלים עד כשיעור אם יכול להפריש מחיוב דרבנן ע"ז פגון מעציץ שאינו נקוב והא דמבאר מתניתין דמאי (פ"ה) משאנינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום היינו פיון דנקוב מחויב מדאורייתא כשעדיין לא תרם כלל אבל אם תרם מעט יכול להשלים אף משאנינו נקוב דהוי מדרבנן על דרבנן וברע"ב שם דמן הפטור על החיוב הפריש ולא תרומה הוא הלכה ויחזור ויתרום ומ"מ פיון שקרא לה שם תרומה בותנה לכה דלא לייתי לזלוזלי וכתו' רבינו עק"א ז"ל כ' ולא ידעתי למה לא קאמר כפשוטו דמדאינו נקוב מדרבנן לגבי דרבנן הוי מן החיוב על החיוב והו"ל תרומה ומ"מ פיון דמד"ת הו"ל מהפטור על החיוב לכה לא מפטר הנקוב בתרומה הזאת ואולי דמדינא הו"ל קריאת שם בטעות דהי' רק אדעתא למפטר הנקוב ונהרי לא מפטר עכ"ד ואינו מוכן מאי קשיא לי' דהא מ"מ פיון דמדאורייתא הו"ל מפטור על החיוב ולא התיר את הנקוב אמאי חל כלל שם תרומה ולכן הצריכו למימר מטעם דלא לייתי לזלוזלי ואולי פנונתו דכיון דיותר מחטה אחת הוא רק חיוב דרבנן זה יכול למפטר בחיוב דרבנן מהאינו נקוב וכל שפיר שם תרומה והא דיחזור ויתרום היינו חטה אחת לצאת ידי חיוב דאורייתא ומ"ש דקריאת שם הי' בטעות לא אדע הא כבר בארנו לעיל דהיכא דלא נשתנה הדבר מפרט שהי' בשעת הפרישה לא אמרינו הכא אדעתא דהכי לא עשיתי כדמוכח מכתב לפהו ומתוס' תגיגה.

לכן נראה מדקתני סתמא ויחזור ויתרום היינו תרומה מעליא כמדתו שחייבו חכמים להפריש השיעור בב"א ל"מ לדעת המל"מ דצריך שיפריש השיעור בב"א או שיהנה בדעתו להשלים א"כ שם פיון דל"ה בדעתו להשלים לא חל עליו שם תרומה מן הדין

אָלאַ אַף אַם נאָמַר דְּכָל שְׁהַפְּרִישׁ פְּדִין תּוֹרָה נִפְקַע הַחַיִּיב תּוֹרָה מ"מ פִּינּוּן דַּל"ה דַּעַתּוֹ לְהַפְּקִיעַ הַדְּרָבָנּוּן לְבַד ל"מ אָלָא אַף אַם הִי דַּעַתּוֹ לְהַפְּקִיעַ הַחַיִּיב דְּרָבָנּוּן י"ל דְּבִנְיָה פִּינּוּ דַּעֲיָקָר חַיִּיבוּ הוּא מְדַאֲוֵרֵינְיָא וְהָאִינוּ נְקִיב עֵיקָר חַיִּיבָא הוּא מְדַרְבָּנּוּן א"י לְפָטוּר אַף הַשְׁיָעוּר דְּרָבָנּוּן וְעֵינּוּ רַש"י יְבָמוֹ (דָּף פ"ט ע"א) וְעַדִּינּוּ צ"ע אַם אוֹמַר בְּפִירוּשׁ לְפָטוּר הַחַיִּיב דְּרָבָנּוּן אַם סְגִי בְּזֵה: סִי ב' מְהָא דְּכַתְּבֵי הַרְע"ב הַנּוּז' דְּכִינּוּ דְּקָרָא שְׁם תְּרוּמָ' נּוֹתְנָה לְכַהֵן אַף דָּאִינוּ פּוֹטֵר פְּלוּם וְצָרִיף לְחַזוֹר וְלִתְרוֹם מְבִנְיָא דְּכָל שְׁחָל שְׁם תְּרוּמָה אוֹ מְדַרְבָּנּוּן אוֹ מְדַאֲוֵרֵינְיָא חַיִּיב לִיתָן לְכַהֵן וְקָרִינוּ בֵּיהּ וְנָתַן לְפָהּ אֶת הַקּוֹדֶשׁ אוֹ רֵאשִׁית דְּגִנְיָה תִירוּשָׁה וְיִצְהָרִיף תַּתָּן לוֹ וּמְמִילָא נִרְאָה הַמְּפָרִישׁ תְּרוּמָה יוֹתֵר מְכַפִּי שְׁיָעוּרוֹ פִּינּוּ שְׁחָל שְׁם תְּרוּמָה עָלָיו חַיִּיב לְתַת לְכַהֵן וּל"א דִּיחַזְקֵנוּ וְיִמְכָּרְנוּ לְכַהֵן רַק נְכֹסֵי פָהּ הוּא.

וְכֵן נִרְאָה מִמַּתְּנִיתִין דְּתְרוּמוֹת (פ"י מ"ו) חֲבִילֵי תַלְתָּן דְּטַעַם עֲצוּ וּפְרִיּוֹ שְׁנָה בַכ"ז א"צ לְהַפְּרִישׁ אֶת הָעֵץ וּמ"מ אַם הַפְּרִישׁ קוֹדֶם פְּתִישָׁה וְנָתַן הָעֵץ עִם הַגֵּרַע וְכַתְּבֵי הַרְע"ב דְּכִינּוּ דְּקָרָא עָלָיו שְׁם תְּרוּמָה צָרִיף לִיתָנוּ לְכַהֵן וְאַף דַּא"ב קַנְוִישׁת תְּרוּמָה אַף אַחַר שְׁקָרָא שְׁם כְּדַקְתָּנִי שְׁם אַם יֵשׁ בְּזֵרַע כְּדִי לִיתָן טַעַם וּבַכ"ז פִּינּוּ שְׁקָרָא שְׁם חַיִּיב לִיתָן לְפָהּ.

וּתְמַהֲנִי שְׂרָאִיתִי בְּמַקְנָה סוֹף פ"ב דְּקִידוּשִׁין דְּכַתְּבֵי דָּאִינוּ חַיִּיב לִיתָן לְכַהֵן רַק כְּפִי שְׁיָעוּר שְׁחַיִּיבוּ חֲכָמִים וְהַמּוֹתֵר אַף דְּחָל שְׁם תְּרוּמָה מ"מ הוּא שְׁלוֹ וְיִכּוּל לְמַפְּוֹר לְכַהֵן וּמְרָאִיוֹת הַנּוּז' נִרְאָה דְּכָל שְׁחָל שְׁם תְּרוּמָה ע"י הַפְּרָשְׁתּוֹ חַיִּיב לִיתָן לְפָהּ.

וְכֵן מִשְׁמַע מְהָא דְּפָרִיף בְּיְרוּשְׁלָמִי רִישׁ פָּאָה וּמוֹבָא תּוּס' חַוּלִין (דָּף קל"ו) לְמָה לֹא תִבְנִין תְּרוּמָה עִמְהוֹן אָמַר ר"א מְפָנִי הַמַּחְלֻקָּת וְעִי"ש בַר"ש וְתוּי"ט וְאַם נֶאֱמַר דְּכָל מַה שְׁמוֹסִיף בְּשִׁיעָרוֹ אִינוּ חַיִּיב לִיתָן לְפָהּ א"כ לִיפָא שׁוּם מְצָנָה בְּתוּסְפָתוֹ הִי לוֹ לְתַרְץ דְּלִכְדָּה לֹא קַתְּנִי בֵּין אֵלּוּ דְּכָרִים שְׂאִין לְהֵם שְׁיָעוּר תְּרוּמָה הוֹאִיל דְּלִיפָא מְצָנָה וְדוּחַק לוֹמַר בְּמָה דְּתְרוּמָה יְהִי בְּזוּל יוֹתֵר מִן הַחַוּלִין הֵי מְצָנָה א"ו נִרְאָה בְּפִשְׁטוּת דְּחַיִּיב לִיתָן לְכַהֵן כֹּל מַה שְׁמַפְּרִישׁ וְקוֹרָא שְׁם תְּרוּמָה וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִן הַסְּפָרִי פְּרָשְׁתַּת נְשֵׂא.

וְכֵן נִרְאָה מְרַב"ם (פ"ג ה"י) מְתְרוּמוֹת דְּכַתְּבֵי תְרַם וְעַלְתָּה בְּיָדוֹ אַחַד מִס' וְחִזוֹר וְהוֹסִיף לְשֵׁם תְּרוּמָה אוֹתָהּ הַתּוּסְפָת חַיִּיבָת בְּמַעֲשָׂרוֹת וּמְפָרִישׁ מְמַנָּה הַכְּהֵן הַמַּעֲשָׂרוֹת וְאַח"כּ יֵאָכְלָנָּה מִשְׁמַע דְּחַיִּיב לִיתָן לְכַהֵן וּבְאַמַּת בַר"ש וּבַרְע"ב (פ"ד מ"ג) כְּתָבוּ דְּכָבֵר נִפְטָרוּ וְאִין שְׁם תְּרוּמָה חָל עַל מַה שְׁמוֹסִיף וְהַתּוּס' הַזֹּאת הֵי טָבֵל גְּמוּר וְחַיִּיבָת בְּמַעֲשָׂרוֹת מִשְׁמַע דָּאִינוּ חָל כָּלָל שְׁם תְּרוּמָה וְצָרִיף לְדַחֲוֹק דְּכּוֹנְנָתוֹ הוּא שְׁיָהִי שְׁם תְּרוּמָה לְעַנְיָן מַעֲשָׂרוֹת לֹא חָל אֲבָל וְדָאִי חָל שְׁם תְּרוּמָה וְאַסוּר לָזֵר וּמְמִילָא חַיִּיב לִיתָן לְכַהֵן וְהוּא יַעֲשֵׂר וּכְמוֹ שֶׁכ' הַרְמַב"ם: וְנִרְאִיתִי בְּיָם ש"ש ב"ק (פ"ה) בְּדִינֵי בְּרִיָּה שְׁפָתָה בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנֵּי דְּהַלּוֹקֶת יֵין מְדַבְּרֵי תּוּס' סוֹכָה דְּמַה שְׁמַרְבָּה בְּתְרוּמָ' אִין הַמַּעֲשֵׂר מְתַמַּעַט בְּכָדָה דְּלֹא יִתְכּוּן כָּלָל וְהֵינּוּ מִשׁוּם דַּס"ל דְּתְרוּמָה שְׁפִיר מְמַעַט מִמַּעֲשֵׂר אֲפִילוּ יִתָּן אַחַד מְאַרְבָּעִים בְּעֵין יָפָה וְאַפְשָׁר אַם מוֹסִיף יוֹתֵר מִן אַרְבָּעִים כְּוָלִי הִי אִינוּ מְמַעַט וּמֵאֵד תְּמַהֲנִי הָא כְּמַעַט הַדְּבָר מְבִנְיָא בְּמִשְׁנָה ה' פ"ד מִס' תְּרוּמוֹת הַמְּרַבָּה בְּתְרוּמָה ר"ט וּר"ע אוֹמְרִים עַד שְׁיִשְׁיִיר שְׁם חַוּלִין וְעִי"ש בְּיְרוּשְׁלָמִי דְּוַדָּאִי מִשְׁמַע דַּא"י לְתַת הַמַּעֲשֵׂר מִהַמּוֹתֵר וּבַפְּרָט מְמַה דְּקַתְּנִי בְּמִשְׁנָה ב' חִזוֹר וְהוֹסִיף חַיִּיב בְּמַעֲשָׂרוֹת וְכֵן מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם נִרְאָה בְּעַלְלִיל דְּכָל מַה שְׁחָל עָלָיו שְׁם תְּרוּמָה אַף כֹּל הַפְּרִי מְלַבֵּד שְׁיִשְׁיִיר מְקַצָּת אִינוּ חַיִּיב רַק לְעֲשֵׂר הַנְּשֵׂאָר וּכ"כ לְהַדְּיָא בְּפִירוּשׁ רַא"ש (פ"ז) דְּדָמָאִי דְּנָהִי דְּחַטָּה אַחַת פּוֹטֵרַת אֶת

הפרי מ"מ יכול להפריש לתרומה כמו שיירצה רק שישייר מקצת ע"ש ועי' ס' מים חיים שם מ"ד: ודע דראיתי דבר חדש בס' פפתור נפרח (סוף פ"ג) דהביא משם הראב"ד ונ"ל ואומר אני דא"ח מיתה אלא על תרומות דגן ותירוש ויצהר ועל הטבל שלקחן אבל על שאר מינין תרומה נוקתת בהן וכן מעשרות אבל אין חייבין על תרומתן מיתה ולא על טבלן וחזין מזה ומזה אף אם נאמר שאין חייבין מן התורה אם קרא עליהם שם יש עליהם קדושת תרומה מן התורה ומדמעת כשם תורה עכ"ל הרי זה חדש דע"י קריאת שם חל קדושת תרומה מה"ת אף דאינו חייב.

ובנדאי פוננתו פיון דגבי תרומה אמרינן נמי אמירה לגבוה כמסירה להדיוט כמבואר תוס' יבמות (דף צ"ג) וברשב"א קידושין (דף ס"ג) וכן סובר הראב"ד דאף מה דלא חייבו התורה חל שם תרומה מטעם נדר ומדמעת וע"כ היא דתרומת דמאי אינו מדמעת אף דקרא שם תרומה י"ל הטעם פיון דלא קרא שם מרצונו ונפצו בתורת נדר בלעדו לקיים חייבא דרבנן אבל האיניו מחויב לכל אם קרא שם הכניס עצמו לחיובו חל מטעם נדר ומדמעת.

וקשה ממתניתין דתלתן הנז' דקתני אם יש בזרע כדי ליתן טעם אבל לא בעץ דשם א"צ להפריש העץ ואם הפריש חייב ליתן לכהן הועיל דקרא שם קודם פתישה וכיון דחייב להפריש על הזרע חל אף על הקשין ובכ"ז אין העץ אוסר בנו"ט ומבואר אף דע"י קריאת השם חייב ליתן לפהו מ"מ אינו קדוש בקדושת תרומה שיאסר עכ"פ בנו"ט מכ"ש מינים שא"ח כלל בתרומה דלא אמרינן שיתקדש ע"י קריאת שם ושתהיה מדמעת ועוד היא בתרומה פתיב ראשית שיתיר השירים ואם קרא שם על כל הפרי אינו חל שם תרומה ומינים דאינם חייבין בתרומה אין קראית השם מתיר שום דבר ואינו בגדר שם תרומה וצ"ע.

ואפשר פוננתו רק על מיני תבואה דדגן תירוש ויצהר להדיא פתיב ראשית דגגה כו' ושאר מינים אינו מחויב להפריש אבל אם תרם תרומתו תרומ' מה"ת מדכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך היינו אם הפריש חל עליו ועיין רמב"ם (פ"ב) מתרומות דכתב להדיא וכן כל המפרש מדבר שא"ט תרומה אינה תרומה וצ"ע בכ"ז: ועיין חידושי ר"ן חולין (דף ק"כ) דהוכיח ממתניתין דבפורים (פ"ג מ"ט) דבפורים דשאר מינים אף דאינם מחויבים מ"מ אם רצה להבי' מביא ואולי ג"כ פוננתו מטעם נדר ומ"מ קשה ג"כ היא מבואר להדיא בירושלמי (פ"א) שם פשיטא הדא מילתא הפריש בפורים חזין משבעת המינים לא קדשן: סי' ג' בחיוב מצות תו"מ מבואר ברש"י גיטין (דף מ"ז ע"ב) דמעשר טביל ואסור לי' באכילה ולא מצוה דרמיה עליה הוא אא"כ אוכלן או מוכרן דקא משתרישי לי' אבל בפורים מצוה דרמיה עליה הוא עכ"ל מבואר דלאו חובת הגוף הוא לתרום רק כמו מצנת שחיטה אם רוצה לאכול צריף לשחוט פן נמי מצוה תו"מ אם אינו רוצה לאכול או למכור אין חוב עליו להפריש ויכול להניח בטבלו.

ועיין טו"ז יו"ד (ס"א סקי"ז) שפכת בהפרשת תרומה עיקר הפרכה על מצנת הפרשה לא על איסור אכילת טבל שהרי מצנת הפרשה חייב עליו אפילו אם אינו רוצה לאכול מן התבואה ע"ש ותמהני דהרי לפנינו דעת רש"י אינו פן.

ומצאתי בגליון רע"א ז"ל דכתב בפשיטות הוא רק פשרוזה לאכלו והביא דברי המג"א (סי' ח') ותמהני שלא הביא דברי רש"י גיטין הנז' ועיין ב"מ (נ"ח פ"ח) עשר תעשר ואכלת ולא מוכר דמשמע דאף מוכר פטור אולם כבר פירש הרמב"ם (פ"ב) ממעשר דהגומר לאוכלו לעצמו חייב לעשר והגומרן למוכרן פטור מה"ת ומבואר בדבריו דאזלינן בתר גמר דעתו ואם גומרן ע"ד לאכול אף שנמלה ומוכרן חייב לעשר ואם גומרן ע"ד למוכרן פינו דלא נתחייב באותו מירוח פטור המוכר והלוקח ועיין ש"מ ב"מ שם משם רמב"ן ומדברי ר"ת שם בש"מ נראה דאף במוכ'אח"כ פטור המוכר והלוקח מדאורייתא עי"ש ומדברי רש"י גיטין מבוא' דמוכר פינו דמשתרשי לי' חייב מדאורייתא וכנראה רש"י ז"ל יליף מש"ס חולין (נ"ח קל"א) דפריה על רב חסדא דאמר המזיק מתנות כהונה או שאוכלן פטור מהא דתניא הרי שאנסו בית המלה גרנו אם בחובו חייב לעשר אם באנפרות פטור מלעשר ומתרץ שאני התם דקא משתרשי לי' ועי"ש ברש"י פינו דמשתפר שהי' צריה לפרוע במעות חיוב' איפא עליה כשאר חיובי דמעשרות ומשמע חיוב מה"ת ואף דלא חל חיובו רק פשאוכל מ"מ אם מוכרן ג"כ חייב: אולם מדברי תוס' רי"ד סוף פ"ב דקידושין מבואר פינו דמתנו' שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמינו אף טבלו משדהו אין חלקו של פהו עדין ואם נגב ממנו חייב הגב לשלם אף דטה"נ א"מ מ"מ אומר לו אני היתי רוצה למפור טבלי לאחרים עי"ש הרי דסובר דיכול למפור לנכרי דע"כ מטעם זה הני ממונו דאי לישראל הא יהי חל על הישראל לעשר א"ו או לנכרי או דסובר אף לישראל דלוקח בכל ענין פטור והמוכר אף דמשתרשי ליה פטור.

ואאמ"ו ז"ל בחידושי שפסוף ספר דברי משפט (סי' ר"ג) הכריח שפן דעת רמב"ם אף דפוסק מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמינו היינו או בדבר המבורר פרוע ולחיים או בקא ליד פהו בטבליהו או שבא טבל ממעשר שני לירושלם אבל בגנבו מיד בעלים בזה ודאי לאו כהורמו דמינו וחייב לשלם הגב עי"ש באורח וכונן בכל האמור שם לדברי בעל ספר אורים גדולים שהאר"ה הרבה בזה ליישב עפ"י דברי התוס' רי"ד.

והא ברמב"ם הנז' מבואר דאם גמר תבואתו לאוכלו חייב למעשר ואף המוכר: אף המעיין בדברי תוס' רי"ד שם דכתב בהא דקאמר בש"ס שם דחייב לשלם דסובר כשמואל חטה אחת פוטר את הכרי ראיתי מקשים והא תמן לו פתיב ובעיני פדי נתינה פדדרשינו גבי ראשית הגז ונראה לתרץ דבנדאי מצנה ליתן לו דבר חשוב כו' אבל מיהו אעפ"י שמצנתו בכך אם אינו רוצה לקיים מצנה זו ותם חטה אחת מכל הכרי ניתקן ויצא מידי טבלו אלא שלא קיים מצנות נתינה עי"ש הרי דסובר דמנשל להפריש מה"ת פדי לקיים מצנות נתינה בדבר חשוב ובכל זאת פינו דע"י חטה אחת יוציא מידי טבלו חייב הגב לשלם פינו דהי' מותר לו לאכול ולא מפטר הגב בשביל זה שהי' הפעלי חייבים לקרוא שם בדבר חשוב ולקיים מצנות נתינה והפונה אף דכל הראשונים השיגו ע"ד רש"י חולין (נ"ח ד') דהוכיח דע"כ חלופי איסורי הנאה אסור למחליף דאל"כ מצינו דמים לחמץ בפסח וכתבו פינו דאסור לו מה"ת למפור אין זה דמיהן עי"ש תוס' וריטב"א א"כ מה לי שאינו חייב לשלם דמיהן משום דמחזקין שנדאי הפעלים לא יעברו ולא יעשו איסור ומה לי בזה דנימא להחזיק הפעלים שנדאי לא יעשו איסור ויקיימו חיובם במצנות עשה להפריש שיעור חשוב פדי לקיים מצנות נתינה ובמה יוציא מיד הגב אולם

החילוק מוכן מאליהו דשם עץם הדבר אסור בהנאה ואינו ממון רק שיאמר שהי' בידו לעבור על אסור ולמכרו לנכרי מחזקינו שלא יעשה אסור לעבור על ד"ת ואינו חשוב דמים משא"כ בגונב טבלו אם הי' אסור לו לאכול עד שיפריש כדי נתינה וליטא לדשמואל לא חשיב אצל הפעלים ממון פשיעור תרומה שצריף להפריש אבל פיון דסובר כשמואל דחטה אחת מוציא מידי טבלו א"כ הני ממון דידן' ואף דמוטל עליו חיוב מצנת נתינת דבר חשוב בשביל זה לא מפטר הגנב לשלם פיון דהני ממונו דלאו פמי שהורמו דמנין.

ולפי"ז בהה' אוקמת' דלעיל דכ"ע טה"נ אינו ממון ופליגי אם פמי שהורמו דמנין או לא ואם לאו פמי שהורמו דמנין אף דאסור למכור עד שיפריש מ"מ פיון דממונו הוא חייב הגנב לשלם פיון דאם מוכרן והפקיע המצנה לאו דין ממון עליו.

ועי"ש בחולין ב"ר"ן דסובר דאף בד"ש פטור מזיק מתנות פהונה דלאו ממונא דכהן הוא רק מצנה רמיא עליו וכשיטתו ע"כ הוא שיטת הרמב"ם דבפ"ט מבפורים פלל מכרן בהדי מזיק מתנות פהונה או שאכלן וכן בש"ע (סי' ס"א סעיף ל"א) הנפיר מוכרן וע"כ אף דמשפירשי לי' מ"מ פיון דהפקיע המצנה א"ב חיוב ממון ועי"ש בפ"ח דדבריו מוכרחין בדעת רמב"ם ואף דבהל' מעשר (פ"ו ה"י) הביא הדין דאנוס מבית המלך גרנו בחובו דחייב להוציא עליו מעשרות ע"כ הטעם משום דלא הפקיע המצנה בידים אמרינן מה לי הו מה לי דמיהן וכמ"ש הר"ן משא"כ כשמוכרן דהפקיע המצנה בידים ואין בו דין ממון פטור אף בד"ש ולכך בגונב טבלו חייב לשלם פיון דלית בי' דין ממון לאחרים וז"ב [ותמהני מאד על ספר פה"ב דין מזיק מתנות פהונה דלא שם עינו ע"ד רמב"ם (פ"ו) ממעשר הנז' שהביא הדין דאנוס המלך גרנו וגם בש"ע הנז' (סעיף ל"א) וע"כ מוכרח בדעת הר"ן דאם הפקיע המצנה פטור ואם לא חייב עדיין לקיים המצנה בממונו אם משפירשי לי' דמה לי הו מה לי דמיהן].

וא"כ אף התורי"ד מודה לדעת רש"י דאם מכרן חייב לעשר מה"ת היכא דגומרן לאכול: אולם זאת מבואר מדברי תוס' רי"ד דחולק על רש"י דלדעת רש"י אם אינו אוכל ואינו מוכר אינו חייב לעשר ולדבריו דסובר דמוטל עליו לקיים מצנת נתינה בדבר חשוב אף אם הפקיע האסור טבל ע"י חטה אחת הפוטרת הפרי מה"ת בכ"ז מוטל עליו לקיים מצנות נתינ' הרי דזה מצנה פרטית ואינו יוצא במה דמפקיע מאסור טבל וכן נ' מדברי רמב"ן במנין המצות שורש (י"ב) דחשיב מצנות נתינה בתו"מ למצנה בפ"ע א"כ מבואר אף אם אינו אוכל חייב לקיים מצנות נתינה דלדברי רש"י אם אינו אוכל א"ח פלל א"כ פיון דחטה אחת פוטרת ויוציא מידי טבלו אמאי יתחייב עוד לתת כדי נתינה א"ו פיון דזה מצנה בפ"ע א"כ זה לא תליא אם אוכל או לא.

ובאמת קשה לכאורה על דעת רש"י בהא דמקש' שם חולין מניין לבעה"ב שאכל פירותיו טבולין כו' שפטור מהתשלומין ת"ל לא יחללו את קדשי ב"י אשר ירימו אין לה' בהן אלא משעת הרמה ואילך הא משעת הרמה ואילך מיהא משלם אמאי ליהוי פמזיק או שאוכלן ומשני ה"נ דאתו לידן' בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמין ופירש"י שהופקד הטבל אצלו וזכה בהן מן ההפקד שהרי קדם ל"א שפטר לו את הטבל לנכות בתרומה שבו ועיין פ"ח יו"ד שם דב' לשונות תליא אם טה"נ ממון

אז בעיניו שפסד לו לזכות בתרומה ואם אינו ממון אז הוי כזכה מן ההקפד ואם נאמר דאם אינו רוצה לאכול או למפוך אין עליו שום חיוב כיצד נוכל לומר דכמו שהורמו דמין ואף דהפריש אח"כ מ"מ קודם הפרישה כ"ז שא"ר לאכול או למפוך אינו חל עליו שום חיוב לדעת רש"י ואף דאיגלאי מלתא אח"כ שהפריש ורוצה לאכול ולקיים המצוה מ"מ עיקר החיוב בא אז עליו ולא קודם וכיצד נאמר דהוי כמו שהורמו לענין שיזכה בקן הפהן אם בא לידו בטיבלייהו ואף לל"א שפכת רש"י דיהי' זוכה בתרומה שבו ע"כ אין הפנונה דאמר לו שיזכה במה שיתרום דא"כ א"צ לומר קסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמין דאף אי לא פמי שהורמו דמין מ"מ יכול לזכות לו שיזכה במה שיתרום כיון דהוא בידו לתרום ל"ה דבר שלא בא לעולם אע"כ דזה פשיטא רק אף באם מזכה לו בתרומה שיש בו ואינו אומר לכשייתרום ג"כ מהני הזכיה ואי לאו פמי שהורמו דמין ל"ש זכיה בתרומה שיש בו עכ"פ מבואר דאי פמי שהורמו דמין אית לי' בו זכיה לפהן ואי נא דלא חל כלל עליו חיוב להפריש עד שרוצה לאכול או למפוך כיצד יזכה בתרומה שיש בו.

ועיין רש"י יבמות (דף פ"ו) ד"ה מה תרומה טובלת דאי מטעם זה חייב מיתה על אכילתו של טבל משום תרומה שבו לא ליתסר טבל לכהן כיון דתרומה שריא ליה ע"ש ובאמת ברש"י שפנינו ליתא מילת תרומה ועיין ס' בית מאיר (סי' קס"ט סנ"ט): וראיתי בר"טב"א מכות (דף י"ט) בהא דקאמר שם בגון דעיייליהו בטיבלייהו וקסבר מתנות שלא הורמו פמי שהורמו דמי וכ' פירוש פמי שהורמו דמין בזו ובדכוותי' דהוי לחומרא דאלו לקולא ל"א כמו שהורמו דמין דא"כ אין אדם מתחייב לעולם משום טבל וז"פ.

ובנדאי הפנונה על פהן דישאל אף בתרומה חייב מיתה ביד"ש רק הפנונה על פהן דלא יתחייב כיון דתרומה לדידיה שרי לכן כתב דרק לחומרא אמרינן פמי שהורמו וקשה הא בש"ס חולין הגז' מבואר דאף לקולא אמרינן למאן דסובר פמי שהורמו דמין דהא זה הוא לקולא אם בא לידו דכהן בטיבלייהו אמרינן דכבר זכי בו ואם הפריש אח"כ ונהי' או אכלו חייב לשלם וכן בקידושין שם בישראל שפלו לו טבלים מבית אבי אמו פהן דאמרינן פהורמו דמין והוי שלו ואף אם בא לאבי אמו פהן שפלו לו מבית אבי אמו ישראל מעשרין והן שלו כמבואר בכורות (ד"א) הרי דהוא אף לקולא כבא ליד פהן לומר פמי שהורמו דמין וצ"ע בכל זה: סי' ד' והנה להמבואר ומוכרח דהרמב"ם סובר פדעת הר"ן חולין שם דלעולם לית ביה דין ממון במתנות פהונה עד שיזכה בקן הפהן וקודם זכיה אינו ממון של פהנים רק חיוב מצוה רמי' עליו ואם הפקיע המצוה בנדים אף אם מקרו דמשתרשי לי' פטור וכמבואר מש"ע (סי' ס"א) הגז' ובאמת יש להתבונן למה אין הרמ"א מביא דעת רש"י ותוס' דאם משתרשי לי' חייב ועיין תו"ח חולין שם וכבר הערותי בזה בהגהותי בד"ח דיני שומרים (סי' ט"ז) דמאי מהני לדעת הר"ן במפירי פהונה דהוי כבא ליד פהן וכאלו נתנו לו וקיים מצות נתינה כמבואר גיטין (דף ל"א) וב"מ (דף מ"ט) וכתב שם רש"י הטעם דשאר פהנים אסחי דעתיהו וכ"כ שם הר"ן כיון דלדידיה יחייב להו אסחי להו שאר פהנים דעתיהו והוי פמטי לידו ומה מועיל דאסחי דעתיהו כ"ז שלא הגיע לידו בשלמא אם נאמר דממון פהנים הוא רק דאינו מבואר של מי ולא יזה פהן יתן שפיר כיון דכל פהני' אסחי דעתיהו הוי כמאן דאין פהן אחר אלא זה וזכה משלחו גבוה דהתורה זכיהו אבל אם נאמר דאין לפהנים זכיה רק מצוה רמיא

על הבָּעָלִים לְקַיֵּים מְצוֹת נְתִינָה מֵהַ מוֹעֵל דְּאֶסְחִי כָּל כְּהֻנִּים דְּעִתְיָהּ מ"מ כ"ו שְׁלֵא זָכָה בּוֹ לֹא קַיֵּים מְצוֹת נְתִינָה וְהֶאֱרַכְתִּי שָׁם הֶרְבֵּה בְּזָה וְעוֹד יִבְנֹאֵר לְפָנֵינוּ אִי"ה עכ"פ דַּעַת רַמְבַּ"ם פְּנִינָה דְּמִסְפִּימִים וּמִתְאַחֲדִים עִם דְּבָרֵי ר"ן: וְעַפ"ז מוֹכֵן לְדַעַתִּי דְּבָרֵי רַמְבַּ"ם (פ"ב הי"ז) מִתְרוֹמֹת דְּכֶתֶב אֵין יִשְׂרָאֵל חֲזִיב לְהִטְפֵּל בְּתְרוּמָה לְהִבְיָאָה מִהַגְּנֹרֶן כּו' וְאִם לֹא יִצְאוּ ה"ז מִפְּרִישׁ וּמִנִּיחָה בְּגֹרֶן וְאִם הִיָּתָה חֲזִיב אוֹ בְּהִמָּה אוֹכְלָתָה שְׁמָה וְאִינָה מְשַׁמְרֶת שָׁם מֵהֶם הִתְקִינוּ חֲכָמִים שְׁיִטְפֵּל בָּהּ וּיְבִיאָנָה לְעִיר וְיִטּוֹל שְׂכָר הַבַּאֲת' מִן הַפְּהוּ שְׂאֵם הַפְּרִישָׁה וְהַנִּיחָה ה"ז חִילּוּל הַשָּׁם.

וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה הָא מְבֹנָאֵר יְרוּשְׁלַמִּי (פ"א) דְּדַמְאֵי דְּפָרִיף וְאִינוּ מְצוּה לְהִשְׁיב אֲבִידָה אָמַר ר' יוֹסִי מְצוּה הוּא לְהִשְׁיב אֲבִידָה בְּדָבָר מוֹעֵט וְאִינוּ מְצוּה לְהִשְׁיב אֲבִידָה בְּדָבָר מְרוּבָה עִי"ש וְהִ"ל לְרַמְבַּ"ם לְכַתּוּב זֶה וְאִף דְּבִש"ס חֲזַלִּין (דָּף קל"ד ע"ב) קְתַנִּי וְאִם אֵין שָׁם פְּהוּ שׂוֹכֵר פָּרָה וּמְבִיאָה מְפָנִי הַפְּסוֹד תְּרוּמָה מ"מ זֶה דְּנֻקָּא בְּדָבָר מְרוּבָה דְּאִינוּ מְצוּה לְהִשְׁיב אֲבִידָה אֲבָל בְּדָבָר מוֹעֵט מְצוּה לְהִשְׁיב אֲבִידָה.

וְזֶה לֹא קִשָּׁה דְּכ' הַתִּיקוּנֵי חֲכָמִים הָא בִּש"ס חֲזַלִּין שָׁם מְשַׁמַּע דַּמְד"ת חֲזִיב לְטַפֵּל דְּנְתִינָה כְּתִיב בְּהוּ דְּכָבָר כ' הַמִּים חַיִּים שָׁם שְׁהַרְמַב"ם דְּקָדָק מֵמָה דְּאִיתָא שָׁם שׂוֹכֵר פָּרָה וּמְבִיאָה מְפָנִי הַפְּסוֹד תְּרוּמָה דְּנֻקָּא כְּשִׁישׁ רִינַח בְּתְרוּמָה מְלַבֵּד הַשְּׂכִירוֹת הָא בְּלֹא זֶה אִינוּ חֲזִיב רַק יְנִיחֻנוּ שָׁם לְפִסּוֹד וְאִם הִיָּה חֲזִיב לְהִטְפֵּל בָּהּ מִשׁוּם מְצוֹת נְתִינָה הִיָּה חֲזִיב לְהִטְפֵּל כְּדִי לְקַיֵּים מְצוֹת נְתִינָה א"ו דַּמָּה"ת בְּתְרוּמָה וּמִתְנֹת אִף דְּכֶתִיב בְּהוּ נְתִינָה חֲזִיב לְהַפְּרִישׁ וּלְהַנִּיחַ בְּמִקּוּם הַמְּשַׁתְּמָר עַד שְׁיָבֵא הַפְּהוּ וְיִטְלֵם וְאִם מְעַצְמֵן יִפְסִידוּ אֵין בְּכַף פְּלוּם וְכ"ז שְׁעוֹמֵד בְּגֹרֶן מְחֻיָּב לְשַׁמְרוֹן אֲבָל כְּשִׁיבֵא לְבֵיתוֹ אִינוּ חֲזִיב עוֹד עוֹד לְהִטְפֵּל בְּהוּ אֲבָל מְד"ס מְחֻיָּב בְּמִתְנֹת לְשׁוּם אוֹתָן בְּדָמִים וּבְתְרוּמָה לְהִטְפֵּל בָּהּ אֲלֵא שְׁיִטּוֹל שְׂכָר הַבָּאֲתוֹ מִפְּהוּ עִי"ש וְהִינּוּ אִף דְּכָבָל מְצוֹת עֲשֵׂה מְחֻיָּב חֲזִיב לְהוֹצִיא עַד שְׁלִישׁ לְקַיֵּים הַעֲשֵׂה וְאִם מְצוֹת נְתִינָה הוּא מְצוֹת עֲשֵׂה פְּרִטְיוֹת לְתַת הַתְּרוּמָה לְכַהֵן מ"מ זֶה דְּנֻקָּא בְּמִקּוּמוֹ בְּגֹרֶן אֲבָל לְהוֹצִיא הוֹצֵאוֹת וְטִיפּוֹל לְהִבְיָא לְבֵיתוֹ לְשַׁמְרוֹן אִם אֵין פְּהוּ לֹא חֲזִיבוּ הַתּוֹרָה וְזֶה א"ש מְצַד עֲצָם הַמְּצוּה כְּדִי לְקַיֵּים בְּזֶה דְּרִכְיָה דְּרִכְיָה נֹעַם אִינוּ חֲזִיב רַק בְּמִקּוּמוֹ אִף זֹאת קִשָּׁה לְמָה לֹא יִתְחַיֵּיב עכ"פ מָה"ת לְהִטְפֵּל מְפָנִי הַשְּׁבַת אֲבִידָה: וְלִמ"ש דְּרַמְבַּ"ם סוֹבֵר בְּדַעַת הַר"ן דְּמִתְנֹת פְּהוּנָה לֹא מִמּוֹן פְּהֻנִים הֵם רַק שֶׁל גְּבוּהָ דְּהִטִּיל עַל הַבְּעָלִים הַחַיִּיב לְקַיֵּים מְצוֹת נְתִינָה וְזֶה יִדְעֻנוּ מִמַּאֲמָר דְּר"ח דְּהַמְזִיק מִתְנֹת פְּהוּנָה אוֹ שְׂאוּכְלֵן פְּטוּר וְהַ"ד הַמוֹכֵר וְהַטְעַם דְּהַפְּקִיעַ הַמְּצוּה וְלִית בִּיהּ דִּין מִמּוֹן לְכַהֵנִים אוֹ מְדַכ' זֶה אוֹ מְסַבְּרָא א"כ לֹא קָרִינוּ בִּיהּ אֲבִידָת אַחִיף וְאִינוּ חֲזִיב לְהִטְפֵּל מִטְעַם מְצוֹת הַשְּׁבַת אֲבִידָה אִף בְּדָבָר מוֹעֵט פִּינּוֹן דְּאֵין לְפְהֻנִים בָּהּ זְכוּת רַק חַיִּיב עַל קַרְקַפְתִּי דְּבְעָלִים לְקַיֵּים מְצוֹת נְתִינָה לֹא קָרִינוּ בִּי אֲבִידָת אַחִיף וְדוּמָה לְזֶה מְמַעְטִינוּ ב"מ (דָּף נ"ו) דְּאֵין רַבִּית וְאוֹנָאָה לְהַקְדֵּשׁ מְדַכְתִּיב בְּאוֹנָאָה אֵל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אַחִיו וְהַקְדֵּשׁ לָאו אַחִיו וְעֵינֵן בַּעַה"ת (שְׁעַר מ"ו ח"ד) דְּרַבִּית בְּהַקְדֵּשׁ גְּבוּהָ שְׂרִי וְלֹא הַקְדֵּשׁ עֲנִיִּים דְּאַחִיף קָרִינָא בִּיהּ וְדַעַת רַשְׁבַּ"א בְּתַשׁוּבָה לְהַתִּיר אִף בְּשֶׁל עֲנִיִּים הוֹאִיל דְּלֹא בְּעָלִים מִיְּחֻדִּים וְהָרֵא"ש בְּתַשׁוּבָה הַשִּׁיג ע"ז וְעֵינֵן בְּאוֹרֵף בַּמַּל"מ (פ"ד) מְמַלְנָה וּבַח"ד (ס' ק"ס) וּבַמ"ש בַּד"ח שָׁם וְהַ"נ לְעַנְנוּ הַשְּׁבַת אֲבִידָה וּבְקֶאֱמַת יֵשׁ רְאִיָּה לְשִׁיטַת הָרֵא"ש מִיְּרוּשְׁלַמִּי הַנּוֹ' דְּשִׁיף מְצוֹת הַשְּׁבַת אֲבִידָה לְגַבִּי תְרוּמָה אִף דְּאֵין לוֹ בְּעָלִים מִיְּחֻדִּים קָרִינָא בִּיהּ לְכָל אֲבִידָת אַחִיף כְּמוֹ כּוֹן נְמִי לְעַנְנוּ רַבִּית.

וכ"ז אם נאמר דממון של פהגים הוא רק אין לה בפעלים מיוחדים אבל להמתבאר מש"ס דילן עפ"י דעת רמב"ם ור"ן דמזיק פטור אף בד"ש דלאו ממון של פהגים הוא רק חיוב על הפעלים לקיים מצות נתינה דומה שפיר לממון גבוה דלכ"ע לאו אחיה קרינא ביה ועיין בתשובת רמב"ן (סי' רנ"ב) ולקף לא הביא רמב"ם דיש בדבר מועט מצות השבת אבידה: [ועיין תו"כ בהר בפסוק את פסוק לא תמן לו בנפש פסוק ולא של עכו"ם או פסוק ולא פסוק מעשר שני ת"ל נפש פסוק וע"כ למ"ד דמע"ש ממון גבוה צריה רבוי דלמ"ד ממון הדיוט מה"ת למעט מפסוק ולמ"ד ממון גבוה ל"ל למעט מפסוק תפ"ל דלא אחיה הוא כמו דנתמעט הקדש גבוה וגם אף דכתיב נפש פסוק מ"מ ממעטינו של גבוה מאחיה ולמה מרבינו לכסף מע"ש וצריה לומר פיון דמ"מ יש זכות לפעלים לאכול בירושלם יותר ממה שיש לאחרים קרינא ביה אחיה ורא' לזה דהא לדעת רמב"ם עישה של מע"ש חייבת בחלה וקרין ביה עריסותכם וכן לענין מצה ואחרוג וכבר כ' הכ"מ משם הר"י קורקוס הואיל דיש לפעלי' בו היתר אכילה הוי מצתכם ה"נ לענין רבית מרבינו מדכתיב נפש פסוק והיה ס"ד למעט מדכתיב פסוק דבעינו פסוק המיוחד לה לקף מרבינו מדכתיב נפש פסוק ומ"מ של גבוה ממעטינו מדכתיב אחיה וז"פ פתבתי זאת בשביל שראיתי למחבר גדול אחד שכתב ראיה ברורה לדעת האוסרין להלוות ממון ענים ברבית מספרי פ' כי תצא מקלל שצאמר פסוק ולא פסוק אחרים או פסוק ולא פסוק מעשר פשהוא אומר נפש פסוק לרבות פסוק מעשר ופירש הז"ר פסוק מעשר היינו מ"ש וס"ל ממון גבוה קמ"ל דעכ"פ הפעלים אוכלים בירושלם ויש בו משום רבית ותמה ע"ז ממתניתין דריש מ"ש דאין מוכרין ואין מחליפין פיון שהוא קודש א"כ בלא"ה אסור להלות דקודש הנה לקף מפרש בדברי הספרי דאירי מעות מעשר מה שהאדם מחויב להפריש מעשר משלו והינו פסוק מעשר דקרי ליה בספרי ומרבינו דאית ביה איסור רבית דאורייתא הרי דרבית קצוצה אסור בהקדש עניים מדאורייתא אף דלית לי בפעלים מיוחדים אלו דבריו.

אולם דברי רבינו נר ישראל בעל מג"א נאמנים דכוננת הספרי על מעות מעשר שני ויעידו דברי התו"כ המפורשים ע"ד הספרי הסתומי ואף דאסור להלות מ"מ אם עבר והלנה ברבית מרבינו דעובר דאף דממון גבוה הוא מ"מ פיון דיש לפעלים זכות לאכול בירושלם קרינא ביה אחיה ועבר על לאו אבל לעולם ממון עניים י"ל דאינו עובר הואיל דלית ליה בפעלים מיוחדים ואכ"מ בזה]: ודע דמ"ש רמב"ם (פ"א) ממעשר האוכל פירותיו טבולין כו' אעפ"י שהן חייבין מיתה לשמים אין משלמין המתנות לבעליהן שנאמר אשר ירמו לד' אין לה בהן פלום עד שירימו אותן ולמה לו לטעם זה הא אף אחר הרמה פטור כמבואר הל' בפורים מטעם ממון שאין לו תובעים ולמ"ש הכ"מ הל' בפורים לדייק בדברי רמב"ם דסובר דחייב עכ"פ לציד"ש מדכ' אינו חייב לשלם י"ל דכאן כתב אין משלמין משמע אף בד"ש ג"כ פטור מטעם דאין לה בהן פלום עד שירימו אותם למ"ש דמוכרח בדעת רמב"ם דסובר כדעת הר"ן דאינו ממון כהן רק מצוה בפעלמא רמאי וכמו שכתב הפ"ח ומה"ט לית בי' אף משום השבת אבידה א"כ אף לציד"ש פטור ועיין דברי חמודות על הרא"ש דכתב דדברי הכ"מ אינם מוכרחים עי"ש וא"כ הדר' הקושיא למקומו למה כתב הרמב"ם הטעם מדכתיב אשר ירמו הא אף אחר הרמה פטור.

ונראה דהא גם לדעת הגה דלאו קמון פהן הוא רק מצנה מ"מ מודים במפירי פהונה דהוי כבא לידו וכמבואר גיטין (דף ל"א) וברמב"ם (פ"ז ה"ו) ממעשר וכו' המזיק או שאכלו חייב לשלם דהוי כבא לידו וצריך להשמיענו דאעפ"כ אם אכל בטבלו אינו חייב דאין לפהן בהן אלא משעת הרמה ואילך והש"ס באמת הנה יכול לשנות דמשעת הרמה חייב הוא במפירי פהונה.

וכבר פתבתי לעיל דהדבר צריך טעם פנין דליכא רק מצות נתינה וכ"ז דלא זכה הפהן לאו קמון הוא. ולכאורה י"ל פנין דאסור לחזור ואין לו בהן שום טוה"נ שוב ממילא ביד הפעלים בעצמן לזכות בעד הפהן שהוא מכירו ואף דאין אדם זוכה בשלו לאחרים זה דוקא היכא דיש לו בו איזה זכות אז צריך שיזכה אחר ע"י אבל כשכבר הפקירו ואינו בעל החפץ יכול לזכות לאחרים וכינן דהפקירו התורה לפהנים רק לבעלים יש זכות נתינה למי שירצה שיתן ל"מ אם טה"נ קמון והוי פיש לו בגוף המתנות צריך לזכור לאחרים ע"י אחר ואף אם טוה"נ א"מ מ"מ שייך לומר א"א זוכה בשלו לאחרים וכבר הארכתי בזה בהגהותי בד"ח דיני גבי"ח (ס"ז) ודיני מכיר' (סי"ב) וא"כ במפירי פהונה הואיל דאינו רשאי לחזור ולית בי' צד זכות לתת לכהן אחר הוי פזוכה דבר הפקר לאחרים ויכולין הבעלים לזכות לאחר היינו פהן המפירו והוי כבא לידו.

אולם זה דוחק דנאמ' דמפירי פהונה הוא מצד זכיה דהנה צריך פהונה ודעת ומעשה קנין שיזכר' הוא או חצרו להפקה ולא משמע פן. גם יש לגמגם פנין דליכא רק איסור לחזור אבל קנין ליכא ל"ש שיזכה לחבירו אטו הנשבע לחבירו לתת לו מתנה יהיה בידו לזכות בעדו זה נדאי אינו ואף דיש לחלק וכמו שהשיג הנתיבות המשפט (סי' רע"ח) על קצוה"ח שם ויבואר לקמן אי"ה מ"מ לא משמע דמפירי פהונה דמהני פאלו בא לידו הוא מצד זכיה: לכן נראה דהא יש להתבונן בדברי ר"ן חולין שם אחרי דהעל' דמתנות פהונה לאו קמון דכהן הוא רק על הבעלים רמיא מצות נתינה איך הכריח אה"כ סברת תוס' שם דאפילו מידי דלית להו טוה"נ לבעלי' פלקט שכחה ופיאה אם בא העני ושאל ממנו אם רצה אינו נותן לו דאי אמרת כל שאין בו טוה"נ נותן ע"כ למי שתובע ראשון הו"ל קמון שיש לו תובעין ומאי פרכינן לר"ח מבעה"ב העובר ממקום למקום דלקט שכחה ופיאה א"ב טוה"נ א"ו אף בדבר שא"ב טוה"נ לבעלים אינו מחויב ליתן אלא למי שהוא רוצה אלא שאם בא ולקחו אין מוציאין מידו וממיל' בדבר דאית בי' טוה"נ אפילו לקחו מוציאין מידו.

והים של שלמה שם השיג ע"ז דבדבר שא"ב טוה"נ נוטל ע"כ של בעלים ומה שקרי משאל"ת היינו שאם אכלן הבעלים והזיקו או איש אחר אין לו תובעין לשלם דיכול לומר שפא לא היית ראשון בהן לזכות ועכשיו שבאת לתבוע התשלומין מידי שהרי גזלתי לעניים לא לה אתן אלא לאחר עכ"ד ולדבריו א"כ אם בא זה העני בעת שבא הבע"ב הנה שעובר ממקום למקום ורוצה לקוח והקדי' זה ולקח אז הוי קמון שי"ל תובעין א"כ מה פריך מרבנן דר"א דאמרו עני הנה באותו שעה הא עשיר משלם דלמא פלוגתניהו אם הנה בא עני מיד אחר שלקח זה העשיר והוי שפיר קמון שיש לו תובעין.

גם הא לעיל מיניה פריך הש"ס משפט מלמד שהמתנות דין לאו להוציאן בדינין ופיר"שי אלמא פהן הראשון התובען מוציאין מידו וקשיא לר"ח דאמר מתנות פהונה קמון שאין

לו תובעין הוא ומאי פריה דלמא דוקא באם אינו בעין ודנין על התשלומין כמו מזיק מתנות פהונה או שאכלן אז פטור דכול לומר שמא לא היית ראשון א"ו פיון דמשפט קתני ללמד שהמתנות דין והבא ראשון יכול לתבוע ממילא דמי התשלומין הוא במקום המתנות והבא ראשון יכול לתבוע.

א"כ אם נאמר דמתנות עניים הבא ראשון יכול לתבוע אז גם הבא ראשון יכול לתבוע התשלומין ומה פריה ונשפיר הוכיחו התוס' והר"ן ממה דמדמי הש"ס מתנות עניים למתנות פהונה ע"כ אף דלית במ"ע טוה"נ מ"מ יכול לדחותו ולומר לא לה אתן אלא לאח' ודברי היש"ש צ"ע: ברם יותר הנה לו להרגיש בדברי ר"ן דלדבריו דאף בד"ש פטור מטע' דלאו ממון פהנים הוא רק חיוב מצנה וכ"ז שלא זכו בהמתנות פהנים לאו ממון הוא א"כ י"ל באמת דמתנות עניים אינו יכול לדחות להבא ראשון ולמחות בידו מלזכות ובכ"ז כ"ז שלא זכו עניים לאו ממוןם רק רחמנא אפקריה למ"ע לגבי עניים שיהיה ביד מי שפא לזכות זנפה וכל הקודם זכה ובכ"ז המזיק או שאכלן פטור פיון דלא היה לממון זה בעלי' והוי רק גרמא בעלמא שלא יהיה לפני עניים לזכות וביטל המצנה כמו במזיק מתנות פהונה דפטור פיון דעדיין לא זכו הפהנים ולא הפסיד ממוןם רק ביטול מצנה פן במ"ע אף דכל הבא ראשון אינו יכול לדחותו מ"מ כ"ז דלא נטלו עניים לא הזיק ממוןם וכיון דלרבנן עשיר משלם ע"כדהעמיד התורה הממון בחזקתם וזנפה לעניים וכמו כן מתנות פהונה משולחן גבוה זכו הפהנים ויתחייב המזיק לשלם: וע"כ צריה לומר בדעת הר"ן דסובר דהא דאמר ר"ח דמזיק פטור מטעם ממון שאל"ת ע"כ דמתנות פהונה לאו ממוןם הוא ואינו דומה להקדש עניים דממון גמור הוא וזכה הגזבר בעד עניים רק הבעלי' אינם מבנררין ין וכמ"ש הריטב"א שם דזה הוי מזיק גמור וגזלן רבי' שמו גזלן הוא ואף דאם ל"ה ביד גבאי ואין מי לתבוע מ"מ אינו יוצא ידי חובתו עד שישלם ההפסד מן ממון שהיה בחזקת בעלים אף דעדיין אינם מבנררין משא"כ מתנות פהונה לא זכה בהן שום פהן עד שיגיע לידו ובידו ליתן לכל פהן שירצה ולקח פטור דלא הפסיד רק המצנה ובין אם הבעלים הזיקו או שאכלן או אדם אחר ג"כ פטור דלבעלים אין בו אלא טוה"נ בלבד ואי טוה"נ א"מ אינו חייב לבעלים ולפהנים לא הפסיד רק גרם שלא יזכו ולקח אף בד"ש פטור ואם הי' הדין במתנות עניים שאין ביד הבעלים לדחות לזה בפני זה א"כ הוי כממון עניים ממש שפבר זכו עניים אלא שאינו מבנרר ורשות ביד כ"א מהם לזכות ומה פריה לר"ח מהא דעשיר חייב א"ו דפשיטא ליה להש"ס דמתנות פהונה ועניים שניה' שוין דלא יצא מרשות בעלים ובמתנות פהונה פתיב נתינה דטוה"נ הוי שלו ונשאר צד זכות לבעלים ורק מצנה עליו ליתן לפהן אבל כ"ז שלא פא ליד פהן לא זכו הפהנים ובמ"ע אין בו טוה"נ ומ"מ יכול לדחות להבא ראשון ולעכב ע"י דאל"כ הא פבר יצא מרשותו לגמרי וזכו עניים דהפקר לא מצינו רק שיהי' בין לעניים בין לעשירים ואם לא יש שום זכות לבעלי' והבא ראשון א"י לעכב ע"כ שפבר זכו עניים ולקח חייב שפיר המזיק לשלם א"ו דנשאר זכות ושיור לבעלים לעכב על הבא ראשון ואעפ"כ המזיק חייב לשלם לקח הקשה הש"ס שפיר על ר"ח דכ"כ במתנות פהונ' אף שיש לו זכות לתת לכל פהן שירצה נימא דגוף המתנות פבר העמיד רחמנא בחזקת פהנים ויתחייב לשלם דהוי כגזלן רבים ומתיר הש"ס דבאמת שוין ומה"ד אף במ"ע פטור לשלסרק מדות חסידות ולעולם מה"ד כ"ז שלא פא ליד פהן או

עני לא יצא מרשות הפעלים והמזיק הפסיד רק מצוה אבל עדיין לא זכו בהן ומזה שפיר מוכח דע"כ נשאר אינה זכות לבעלים אף במ"ע: ולפ"ז במפירי פהונה דאסור לחזור וא"י לעכב על הפהן שפיר הוי פבא לידו והעמיד רחמנא בחזקת אותו פהן לזכותו משלחן גבוה דכל הטעם דמתנות פהונה ל"ה ממון פהנים בטורם שפא ליגד פינון דרמיא עליו מצות נתינה ויש זכות לבעלים או מטעם דכתיב ביה נתינה או מדכתב ואיש את קדשיו לו יהיה פמבואר ואר ירושלמי סוף נדרים ורמב"ם (פי"ב הט"ז) מתרומות ואי דמר לאו דמר אין שני ידים זוכין פאחת ולמ"ד טוה"נ ממון והגונב ממנו חייב לשלם דמים מעליא פדעת ריטב"א קדושין ע"כ דנשאר בחזקת הפעלים לאו ממון פהן ואף למ"ש הר"ן נדרים דרק ערף דמי טוה"נ חייב לשלם או אף למ"ד טוה"נ אינו ממון דהוי פדבר שא"ב ממש מ"מ פינון דיש לו בו צד זכות ע"כ דלא פא לרשות פהנים לכך המזיק פטור משא"כ במפירי פהונה דא"י לחזור בזה פבר זכה הפהן זה משלחן גבוה וממונו הוי אף דלא עשה מעשה קנין פינון דגוף הממון זכהו גבוה לפהנים רק השיור של פעלים מעכב לקנין מצות נתינה וכינון דאסור לחזור בזה הוי פזכה בו וא"צ תורת זכי וקנין.

ועיין נדרים שם רבא אומר שאני תרומה ה"ט דיטלו ע"כ משום דל"ח אלא לכהנים וכינון דקא אתי למיסר' עליהו שניא עפרא פעלמא פינון דא"י לעכב לעצמו ואין לו בהם טוה"נ ה"נ במפירי פהונה פינון דאסור לחזור הוי פלית ליה טוה"נ והוי פבא ליד פהן זה: וראיתי בקצוה"ח (סי' רע"ח) שחקר במי שנשבע לתת לחבירו מתנה ומת המקבל אם הפכור נוטל שני חלקים והיורש יורשו כמו דמבואר שם במתנות פהונה זרוע ולחיים וקבה דנוטל הפכור ב"ח.

ובנתיבות שם כ' פינון דאין לבעלים במתנות רק טוה"נ וכינון דאסור לחזור נתבטל הטוה"נ וכינון דא"י לחזור והמקבל יכול לתקפו בע"כ דנותן ואז הוי שלו לגמרי הוי פמוחזק משא"כ בשבוע' אף אם יתקוף ממנו לא יהי שלו עד שיקנה לו בקנין וכ"ז שלא יקלה לו בקנין לא יהיה שלו ל"ה מוחזק עי"ש וכנראה דבא ליישב אף עפ"י שיטת הר"ן דגם מתנות פהונה ל"ה ממון פהנים רק מצוה רמיא לכך הוסיף בזה דתפיסתו מהני ולא הועיל בזה דקא גם בנשבע לתת דא"י לחזור אם תפוס הוי שלו ול"ה פגזלן אף דהולך בשיטתו שכ' (ס' ק"ז) דאף במקום דהב"ד יכול לכוף מ"מ כ"ז שלא פפאו רק הוא תפס הוי פגזלן וכבר השגתי ע"ז במ"א דמבואר מדברי רמב"ן וריטב"א דאף אם של"ד מ"מ נחתינו לנכס' דעד שאתה פופהו בגופו פפאהו בממונו וא"צ שיאמר רוצה אני רק פכח ב"ד ויבואר אי"ה בח"ב דיני גב"ח ובדיני מכירה.

וכינון דהב"ד פופין אותו לתת פשנשבע ול"צ שיאמר רוצה אני ממילא במקום פסידא עביד אינש דינא לנפש' אם תפוס הוא ל"ה גזלן א"כ יהי ג"כ מוחזק. ועוד קא לדעת רמב"ם דפוסק טוה"נ א"מ ואם תפס הפהן אין מוציאין מידו אף בל"ה מכירו.

ולמ"ש אתי שפיר דכל מה דל"ה ממון פהן הוא משום דכח ורשות פעלים שיש להם הפרייה לבחור במי שירצה ובמקום דאין פרי' והבחירה בידי הפעלים שוב הוי ממון פהן מצד משלחן גבוה זכה משא"כ פשנשבע מ"מ כ"ז שלא פא לידו לית ליה ביה זכיה והוי ראוי וז"ב: ויש להביא ראיה דאף בירוששה ליתא ממס' ב"ב (דף קמ"ח) דל"מ שכ"מ שאמר ידור פלוני דליתא בירוששה ועי"ש בתוס' דאינו במציאות בירוששה דשלב"ל

עי"ש ואם נאמר דחייב שבועה איתא בירושא א"כ משכחת פשנשבוע לתת לו דשלב"ל אף דאין השבועה עושה קנן מ"מ חייב זה יורש יורשו ועיין מ"ש בהגהותי בד"ח חיו"ד (סי' מ"ח) ואכ"מ בזה: והנה לכאורה נראה דעת הר"ן דבמ"כ אף למ"ד טוה"נ א"מ אם תפס הפה מוציאין מידו דאל"כ ליפא שום נ"מ בין מת"כ למת"ע וכן משמע קצת מלשונו אולם בנראה דעת היש"ש דדוקא למ"ד טוה"נ ממון אז מוציאין עי"ש.

ומצאתי בס' נאות יעקב שמהרי"ט אלגזי עמד ע"ז וראיתי בדבריו שעמד ע"ד הר"ן שם דפשיטא ליה למ"ד טוה"נ ממון מוציאין מידו והא הר"ן נדרים מפרש בהא דרבי סובר הגונב טבלו ש"ח דחייב משום טוה"נ ומשלם רק לפי טוה"נ בתו"מ ולא דמי תו"מ ממש ואיך פתב פאן בכהן שלקח מלוי מתנות מה"ד מוציאן מידו כל המתנות למ"ד טוה"נ ממון הא א"ח להחזיר מה"ד אלא טוה"נ שבהם.

ולדעתי לא קשה ודאי פשאינם בעין ובאנו לחייבו בדמי תשלומין סובר הר"ן דח"ח רק לפי ערף זכותו אבל אם המתנות הם בעין הוי כגזלן וסייב לקיים השבוע בהגזלה בעינא ומוציאן מידו ומאן שם לו לכהן להעריף ללוי בדמי טוה"נ דאם ממון הוא הוי לו חלק לפי ערף טוה"נ בגוף המתנו' וכיצד יכריחו למפור לו בדמי טוה"נ הא יכול לומר לדידן' שנה הרבה וא"ר למפור ועוד לו הא מה"ד מצד ספק אינו חייב ליתן א"כ ירויח הפל במה שלא תרצה להעריף לו דמי שונה טוה"נ וכל דברי הר"ן שם קאי באם המתנות הם בעין דחייב להחזיר והלוי מעכב לעצמו דספק' דממונ' הוא.

ובאמת תוס' ב"מ (דף ו' ע"ב) כתבו בס' בכור אי תקפו פהן אין מוציאין מידו דהבעלים א"י לתבעו רק טוה"נ שיש לו בו למ"ד טוה"נ ממון ועיין קצוה"ח (סרע"ה) דלמד מזה דתוס' חולקין ע"ד ריטב"א סוף (פ"ב) דקידושין עי"ש וצריף לדחוק בדבריהם מה"ת לא יוכלו הבעלים לתבוע שרוצים בגוף הטוה"נ לא בדמי שניהם ומאין יהיה בידי הפהן לכוף אותו למפור בערף דמים וכמ"ש אולם דעת הר"ן ברור ומוכן ואינו סותר ד"ע וז"פ: עוד ראיתי שם שכתב דמפשט דברי רש"י קידושין שם נראה דסובר פדעת ריטב"א דמשלם דמי תו"מ לגמרי והקשה מדברי רש"י סנפה (דף ל"ה) שכתב באתרוג של תרומה דיש בו היתר אכילה לכהן וישראל נפיק בה אם לקחה מפהן מבואר תרומה שביד ישראל קודם שייתנה לכהן לא נפיק בי' ואמאי למ"ד טוה"נ ממון לכם קרינו ביה עי"ש ול"ק פלל דהא דעת רש"י דלצי"ד ש"ח חייב דממון פהן הוא ועוד אף אם נאמר דלא רמיא עליו רק מצנת נתינה מ"מ לגבי אתרוג בעינן לכם לכל דבר וכיון דאין לבעלים לאבדו ולהזיקו רק חייב רמי' לתת לפהן אף אם נאמר דכ"ז שלא בא ליד פהן דידיה ושלו מ"מ לא עדיף מקנן לזמן דל"ה רק קנן פירות לגבי אתרוג דבעינן לכם ממש וכמ"ש הרא"ש סנפה וריטב"א קידושין (דף ו') דמה"ט מתנה עמלה"ח דמהני הוא דצריף הקנא' בהחזר' ויתנאי מילתא אחריתא הוא עי"ש ובקצוה"ח (סרמ"א) וא"כ אף אם לענן תשלומין חשיב התו"מ כשלו ממש מצד הטוה"נ שיש לו בו לענן פפל שם סגי בקנן לזמן כדמוכח מפמה דוכתי ואכ"מ בזה משא"כ לגבי אתרוג לא סגי בקנן לזמן: עוד הקשה שם ע"ד ריטב"א מתוספתא (פ"י) דתרומות הביא' רמב"ם (פ"ט) פרתו של ישראל שילדה בכור מאכילה תרומה שהבכור לפנהיגם וקשה למ"ד טוה"נ הוי ממונא לגמרי קודם נתינה מפני טוה"נ אמאי יאכילה פיון דכל עוד דלא זכה שום פהן עדיין

קננו כספו ד'ישראל הוא ומטי ליה הנאה ד'יתרבה הנאתו של ישראל בטה"נ שבו והנית
בצ"ע ולא אדע מה ק"ל מלבד די"ל התוספתא קאי למ"ד טוה"נ א"מ והרמב"ם דפסקה
הוא משום דפוסק טוה"נ א"מ אבל לדעת הר"ח והרא"ש והר"ן וסייעתם דפסקו טוה"נ מ
י"ל באמת אסור להאכילה.

אולם נראה דע"כ לא פתב הריטב"א דע"י טוה"נ דאית ליה בגויה הני פאלו פולו שלו
לגמרי וכדתנו המקדש בתו"מ ומשמע דומיא דכהן דמקדש בתו"מ ממש ולא בטוה"נ
שיש לו בה היינו דוקא בתו"מ או שאר מתנות פהונה דמותרין בהנאה בזה י"ל כ"ז שלא
הגיע ליד פהן רמאי רק עליו מצנת נתינה אבל לא זכו בהן הפהנים וכינון דיש לו בהן
טוה"נ הני פאלו פולו שלו לגמרי משא"כ בבכור דהוא קדשים ומרחם קדוש ואף דק"ק
לית ביה מעילה מ"מ אסורין בהנאה מה"ת כמ"ש רש"י פסחים (דף כ"ז) ותוס' ותוס'
ריש תמורה ותוס' נדרים (דף יוד) ואיך נוכל לומר דהני לגמרי פשלו בשביל הטוה"נ
דא"כ הני פנהנה מן ההקדש ואף דלריה"ג קדשים קלים ממון בעלים והמקדש בק"ק
מחיים מקודשת פמבואר קידושין (דף נ"ב) ויקשה היכי רשאי לקדש בו את אשה וכן
לריה"ג דדרש ומעלה מעל בה' לרבות ק"ק ולמה יתחייב בכפירתו פינון דל"א ריה"ג
אלא מחיים אבל לאחר שחיטה משלחן גבוה קא זכו ומחיים אסור בהנאה מה"ת וכיצד
יתחייב בכפירתו אסור הנאה וכבר עמד ע"ז בקצוה"ח (סי' ת"ו) אולם בהכרח צריך
לומר דעכ"פ יכול למפוך זכותו בעד מעות של חולין ויש לו בהן קננו הגוף ואף דאסור
לקנות היינו מגופו בחיים מ"מ זכות זה שיזכה אחר שחיטה משלחן גבוה יכול למפוך
ואף דל"ה בידו.

ובכה"ג מציינו בפטרמור אף דאסור בהנאה מ"מ פינון ד יכול לפדות בשעה יכול למפוך
מה דביני בינו כמו שכתב הטו"ד (סי' שי"א) נראיתי בס' המקנה קידושין (דף נ"ז) דהא
בפ"ח מקדשי במה דביני בינו היינו שיהיו הקדושין חלין אחר פדיה וכן המכירה אינו
חל עד אחר פדיה דאל"כ אין הנאה גדולה מזו א"ו דהמכירה אינה חל' אלא לאחר פדיה
וכ"ז שלא נפדה אין המכיר' פלום ואין זה הנאה קודם פדיה פינון ד יכול לחזור וכ' וצ"ע
מפסחים (דף כ"ט) דל"ה אלא גורם לממון עי"ש ובאמת משם ההבדל מבואר דעכשיו
אין בו שום זכות רק לאחר הפסח לכך ל"ה אלא גורם לממון משא"כ בפ"ח בידו למפוך
מיד ובכל עת וזמן ואף דאסור בהנאה מ"מ גילתה התורה דזכות זה שזכהו התורה לפדות
בשה יכול למפוך ומקבל ממון בעד זכות זה ואף בקדשים קלים יכול לקבל ממון בעד
זכות זה שיזכה הלוקח בהבשר לאחר שחיטה משלחן גבוה ואינו דומה לערל' אף דאפרן
מותר מ"מ שם לכי קלי גופה אחרניא פמבואר ברשב"א קידושין שם משא"כ בק"ק
הבשר ל"ה לענן זה פגופה אחרניא ומכ"ש בפ"ח ד יכול בכל עת וזמן למפוך בשעה.

ובק"ק ע"כ לריה"ג גלי לן קרא הואיל דבידו להקריבו וב"ד של פהנים לא יתעצלו
בדבר ואז אחר השחיטה יזכ' בהבשר משלחן גבוה ובעד זכות זה מקבל הדמים ול"ח
פנהנה מאסור הנאה וזה ברור: ולפי"ז לענן טוה"נ נמי למאן דסובר טוה"נ ממון היינו
פינון דגלי לן הקרא ואיש את קדשיו לו יהיה דרשאי להיות לו הטוה"נ ומ"מ חלוקין הן
תו"מ וכדומה דמותר בהנאה הני ממון וקננו הגוף לכך הגנב חייב לשלם פל דמי תרומה
משא"כ בקדשים קלים כמו בכור אף דיש לו בזה טוה"נ מ"מ לא נוכל לומר דיש לו קננו

הגוף פּינן דאָסור בּהנאָה רק קנָנוּ שְׂיָכוֹל לְקַבֵּל מְמוֹן בְּשָׂבִיל זְכוּת הַנְּתִינָה וּבְזָה גַם הַרִיטְבָ"א מוֹדָה דל"ה לְגַמְרֵי כְּמִמּוֹן שְׁלוֹ וְהַגְּנָב אִינוּ חַיִּיב לְשַׁלֵּם רק עַרְף דְּמֵי שְׁוִיָּה שְׁל הַטוֹה"נ דְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה הֵם לִיקְנוֹת מִהַגּוֹף יוֹתֵר מִפְּפֵי עַרְף הַטוֹה"נ וּלְכַף מוֹתֵר לְהַאֲכִילָה תְּרוּמָה דְּקַדְשִׁים הוּא וְאֵף דְּמִתְהַנִּי בְּזָה הַטוֹה"נ לֹא אֵיכָפֵת לָן דְּתְרוּמָה אִינוּ אָסוּר רק בְּהַנְּאָה שְׁל כְּלוּי מַה שְׁנִהְיָה בְּגוֹף הַתְּרוּמָה פְּגוּן אִם הוּא שְׁוֹתֵף בְּגוֹף הַבְּהֵמָה עִם הַכֹּהֵן כְּמוֹ שְׁפִתְבְּתֵי בְּזָה לְעֵיל דִּינֵי שְׂבֵת (ס' ג) אָבֵל גְּרַם הַנְּאָה לֹא אֵיכָפֵת לָן.

ומה"ט א"ש דבְּרֵי תוֹס' ב"מ הַנֵּ"ל שֶׁהַעִיר הַקְּצוּה"ח דְּחוֹלֵק ע"ד רִיטְבָ"א וּבְאַמַּת מְדַבְּרֵי תוֹס' חוֹלִין (דף קל"א) ד"ה יֵשׁ בּוֹ טוֹה"נ דְּכָתְבוּ דְּבָר שְׂיֵשׁ בּוֹ טוֹה"נ לְבַעֲלִים אִם בָּא הָעֵנִי וּלְקַחוּ מוֹצִיא מִיָּדוֹ מִשְׁמַע דְּגוֹף הַדְּבָר מוֹצִיאִין וְכָבֵר פְּתַבְתִּי לְעֵיל דְּהֵיכָא דְּאִתָּא בְּעֵינָא י"ל דְּמוֹצִיאִין גּוֹף הַדְּבָר אוֹלָם לַמ"ש י"ל עוֹד דְּדוֹקָא דְּבָר הַמְּוֹתֵר בְּהַנְּאָה הוּי בְּגוֹף הַדְּבָר הוּא שְׁלוֹ לְגַמְרֵי מִשְׁא"כ בְּאִיסוּר הַנְּאָה כְּמוֹ בְּכוֹר שְׁפִיר כְּתָבוּ תוֹס' ב"מ דְּאִין מוֹצִיאִין רק פְּפֵי עַרְף הַטוֹה"נ דְּבְּזָה ל"ה שְׁלוֹ לְגַמְרֵי וְעֵינֵין מ"ש בְּהַגְּהוֹתוֹ בַּד"ח (דִּינֵי חֶמֶץ ס' כ') לְהוֹכִיחַ דְּאִי טוֹה"נ א"מ הֵינְנוּ דְּלֹא שׁוֹי כְּלוּם וּדְלֹא כַּמְקוּ"ח בְּדִינֵי בְּדִיקָה וּבִיטוּל דְּאֵף אִם טוֹה"נ א"מ הֵינְנוּ אִין לּוֹ קַנְנָנוּ בְּגוֹף הַחֶפֶץ אָבֵל קַנְנָנוּ מִבְּחוּץ וְזְכוּת יֵשׁ לוֹ וְהוֹכַחְתִּי שֶׁם דְּלֹא כֵּן וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי רַמְבַּ"ם (פ"ב) מִתְּרוּמוֹת דְּכָתַב וְאִם לְקַח שְׁלֹא מִדַּעַת בְּעֵלִים זָכָה בְּהוֹן שְׁאִין לְבַעֲלִים מִהוֹן אֵלָא טוֹה"נ וְטוֹה"נ אִינוּ מְמוֹן וְאִם יֵשׁ לוֹ זְכוּיָה מִבְּחוּץ רק דְּלֹא נִקְנָה בְּמַשִּׁיכַת הַחֶפֶץ א"כ לֹא יְהִי אֵלָא גְּרָמָא שְׁגוּרָם לוֹ הַפְּסָד הַטוֹה"נ ע"י מַה שְׁלִקְחָ מִמֶּנּוּ שְׁלֹא מִדַּעַת לְמַה לֹא לְכוּף אוֹתוֹ שְׁיִסְלַק הַגְּרָמָא וְשִׁיחֹר לוֹ כְּדֵי שְׁלֹא יִגְרוּם לוֹ הַפְּסָד א"ו אִי טוֹה"נ א"מ לִית בֵּית כְּלָל גְּרַמַּת הֵיזֵק וְדִין מְמוֹן: וְרִאִיתִי בְּסִפְרָ יְקָר תְּפָאֶרֶת מְרַדְּבָ"ז (פ"ו) מִמִּתְנוֹת עֵנִיִּים דְּכ' מְדַכְּת' רַמְבַּ"ם שֶׁם אֵלָא עֵנִיִּים בָּאִין וְנוֹטְלִין בַּע"כ חוֹלֵק ע"ד תו' חוֹלִין הַנֵּז' אָבֵל בְּדִין הָרֵאשׁוֹן מוֹדָה פִּינָן דְּטוֹה"נ מְמוֹן אִם בָּא עֵנִי וְנוֹטְלוֹ הָרֵי מִפְּסִידוֹ מְמוֹן וּמוֹצִיאִין מִיָּדוֹ עכ"ל וְתַמְהַנִּי הָא מְבוֹאֵר בְּרַמְבַּ"ם ה' תְּרוּמוֹת הַנֵּז' דְּפוֹסֵק טוֹה"נ אִינוּ מְמוֹן וְאִם נִטְלוֹ בַּע"כ דְּבַעֲלִים א"מ מִיָּדוֹ.

ובד"ח הַבְּאִתִּי שֶׁם דְּבָרֵי מַהֲרִי"ט שֶׁכ' בְּהָא דְּמַחְרִים אָדָם אֵת קַדְשֵׁיו דְּהוּא גְּזַה"כ עי"ש וְכַעַת מְצִאתִי אֵיזָה הַעֲרוֹת שֶׁהַעֲרוֹתֵי שֶׁם בַּס' נָאוֹת יַעֲקֹב בְּקוֹנְטְרַס שְׁל מַהֲרִי"ט אֵלְגָזִי ז"ל. גַּם מְצִאתִי שְׁמָה מַה דְּקִשָּׁה מְאֹד עַל דְּבָרֵי הַר"ן חוֹלִין הַנֵּז' דְּכ' גַּם בְּלִקְטָ שְׁכַחָה וּפְאָה אֵף דְּלִית לִיהָ בִּי טוֹה"נ מ"מ אִינוּ מְחַוֵּב לִיתָן אֵלָא לְמִי שֶׁהוּא רוֹצֵה הָא לְהַדְּיָא מְבוֹאֵר בְּכַמָּה מְשֻׁנְיּוֹת מַס' פְּאָה דְּאִינוּ רִשְׁאֵי לְמַחֹת בְּעֵנִיִּים וְכֵן בְּמִתְנִיתִין דְּמִי שְׁלִקְטָ אֵת הַפְּאָה וְאָמַר ה"ז לְפָלוּנִי עֵנִי דִּיתְנֶנָּה לְעֵנִי הַנִּמְצָא רֵאשׁוֹן וּבִיּוֹתֵר יְקָש' מִש"ס נְדָרִים (דף פ"ז) דִּיכּוּלָּה לִיקְנוֹת מְלִקְטָ שְׁכַחָה וּפְיָאָה וְעִי"ש בְּר"ן דְּכִינּוֹן דְּכָתִיב בְּהוּ תַעֲזוּב וּל"כ בְּהוּ גְּתִינָה לִית בְּהוּ טוֹה"נ לְבַעֲלִים הַלְכָף כִּי שְׁקֵלָה אֵינָה נְהַגִּית מְשָׁל בְּרִיּוֹת וְאִי תִימָא דְּרִשׁוֹת לוֹ לְדַחֹת לָזָה וּלְהַנִּי לְעֵנִי אַחַר הוּי כְּנִהְנָה מְבָרִיּוֹת וְדְבָרֵי הַר"ן צַע"ג אִם לֹא דְּהוּא ט"ס: וְרִאִיתִי עוֹד שֶׁם דְּהוֹכִיחַ דַּר"ח סוֹבֵר טוֹה"נ א"מ מְהָא דְּסִנְהֶדְרִין (דף ק"ב) עַל דְּתַנְיָנָן שֶׁם גְּבִי שְׁלָל עִיר הַנְּדַחַת תְּרוּמוֹת יִרְקָבוּ וְאָמַר ר"ח ל"ש אֵלָא תְּרוּמָה בְּיַד פְּהוֹן אָבֵל בְּיַד יִשְׂרָאֵל תִּנְתָּן לְכַהֵן שְׁבַעִיר אַחֲרָת וְאִי טוֹה"נ מְמוֹן אֵף בְּיַד יִשְׂרָאֵל יִרְקָבוּ בְּשָׂבִיל טוֹה"נ דְּאִית לְבַעֲלִים בְּהוּ וּשְׁלָלָה קַרִּינָן בִּי!

וּכְבָר רֵאִיתִי בַמְהַרֵּי"ט חִיּוּ"ד (ס"ה) שֶׁהָעִיר בְּזָה וְכַתֵּב וְכַבֵּר יִשְׁבְּתִיהָ וְלֹא זָכִינוּ לְדַבְּרֵיו
וְלֵעֲנַ"ד אֵינוֹ רֹאֶה דְדוֹמָה לָהּ דְנִדְרִים בְּאוֹמֵר קוֹנֵם פְּהָנִים וְלוּיִם נְהָנִים לִי דִיטְלוּ בַע"כ
וְהַטַּעַם דְּשׁוּנָא לְטוּה"נ עֲפָרָא בְּעֵלְמָא פִּינּוּן דַּא"י לְעַפְבּ לְעַצְמוֹ וְאִי אֲפָשֵׁר לְתַת לְפָהֵן אִין
לוֹ בְּהֵם טוּה"נ ה"נ דְּכֻנּוּתִי אֶף דְּקוֹנְדֵם שֶׁהִנְדְּחוּ יוֹשְׁבֵי הָעִיר הָיָה לוֹ בְּהֵם טוּה"נ מ"מ פִּינּוּן
דַּע"י הָאִסּוּר וְחַיִּיב שְׁרִיפָה פְּקַע מְמַנּוּ הַטוּה"נ נְשַׁאֲרָה הַתְּרוּמָה שֶׁל פְּהָנִים וְלֹא שְׁלָלָהּ
הוּא וַע"ש בַּתו"ח בְּהָא דְּפַקְדוֹנוֹת מְעִיר אַחֲרַת לֹא נֶאֱסָר אֶף דְּקַבֵּל אַחֲרֵי אַע"ג דְּלַעֲנִין
חֻמְצָא אֲמַרִּין פִּינּוּן דְּאֵלוּ מְגַנֵּב בְּרִשׁוּתִיהוּ קָאִי כְּדִידְיָה דְּמִי וְאִסּוּר ש"ה אַע"ג דְּלֹא מְמַשׁ
שְׁלוֹ הוּא מ"מ פִּינּוּן דְּקַבֵּל אַחֲרֵי פְּשָׁלוּ דְּמִי וְקַרִּינּוּ בִּי לֹא יִרְאֶה לָּהּ אֲבָל הָא דְּשְׁלָלָהּ
אִסּוּר הוּא מְשׁוּם דְּקַנְיִס לְהוּ רַחֲמַנְיָ שְׁיֵהָא מְמוּנָם אֲבָד כִּי קַבֵּל אַחֲרֵי ל"ש לְמַקְנִס בַּעַל
הַפְּקָדוֹן פִּינּוּן דְּלֹא עֵבִיד מִיַּד עִי"ש וְבוֹדַאי פִּנּוּתוֹ אֶף לְמ"ד דְּהַגְל"מ פְּמֻזוֹן דְּמִי דְּלַמְ"ד
לֹא פְּמֻזוֹן דְּמִי שְׁאֵנִי חֻמְצָא דְּגַלִּי לָן הִקְרָא לֹא יִמְצָא כְּמִבְּנֹאֵר רִישׁ פְּסָחִים א"ו פִּנּוּתוֹ אֶף
לְר"ש דְּהַגְל"מ פְּמֻזוֹן דְּמִי בַכּה"ג לֹא קִנְסוּהוּ רַחֲמַנָא שְׁיֵהָהּ בְּכָלֵל שְׁלָלָהּ וְאֶף דְּמִבְּנֹאֵר
שָׁם בְּש"ס דְּבַקְדָּשִׁים שְׁחִיב בְּאַחֲרֵי לְר"ש הָנִי לְעַנְיָן עִיר הַנְּדַחַת מְמוֹן בְּעֵלִים לְדוּנּוּ
לְפִי חֶרֶב כְּשָׂאָר בְּהַמּוֹת זֶה עֲנִין אַחַר דְּהָנִי פְּמֻזוֹן מְמַשׁ מִשָּׂא"כ בְּפַקְדוֹן שֶׁל חֲבִירוֹ מְעִיר
אַחֲרַת וְה"נ אֶף דְּהָיָה לוֹ מְקוֹנְדֵם טוּה"נ אֵינָהּ בְּכָלֵל שְׁלָלָהּ לְדוּנּוּ בְּאַיְבוּד פִּינּוּן דְּכַבֵּר פְּקַע
אֶף קוֹנְדֵם לָכֵן הַטוּה"נ שְׁיֵשׁ לוֹ בּוֹ וְגוֹף הַתְּרוּמָה לֹא מְמוּנּוּ הוּא רַק מְמוֹן פְּהָנִים: וְקַצַּת
יֵשׁ לְהָעִיר דְּלִמָּא ר"ח לְשִׁטְתוֹ דְּלִית לֵיהּ הוֹאִיל אִי בְּעִי מִיתְּשֵׁל עֲלָהּ כְּמִבְּנֹאֵר פְּסָחִים (דָּף
מ"ח) מִשָּׂא"כ לְדִידִין דְּקִי"ל לְגַבִּי חֻמְצָא דְּמִטַּעֵם הוֹאִיל אִי בְּעִי מִיתְּשֵׁל עֲלָיָה הָנִי כְּדִידְיָה
א"כ אֲמַאי תְּרוּמָה שְׁבִיד יִשְׂרָאֵל לֹא יִרְקִבוּ פִּינּוּן דְּכִדְיָה דְּמִי וְהַרְמַב"ם ה' עכו"מ פֶּסֶק
לְהַדְרָה דְּר"ח וַע"כ צָרִיף לֹא מְרַק לְעַנְיָן ב"י חֲשִׁיב כְּדִידְיָה מִטַּעֵם הוֹאִיל דַּל"ג מְגוֹרֵם
לְמֻזוֹן וְעִינֵן רְשָׁבָא נְדָרִים שָׁם וּבַמ"ש בְּנו"ב תְּנִינָא חִיּוּ"ד (ס' קמ"ט) וְדַבְּרֵיו שָׁם
תְּמוּהִין שֶׁכ' דְּקִי"ל כַּר' הוֹשַׁע בְּפֶסְחִים דְּלֹא אֲמַרִּין הוֹאִיל וְאַדְרַבָּא שָׁם קִי"ל דְּאֲמַרִּין
הוֹאִיל.

וַע"כ הַסְּבָרָא לְחַלְקָא בֵּין אִסּוּר ב"י דְּגַלִּי לָן קָרָא דְּאֶף גוּל"מ פְּמֻזוֹן דְּמִי וְאַחֲרֵי מְשׁוּנִי
לִי כְּדִידְיָה כ"כ ע"י הוֹאִיל מִשָּׂא"כ בְּשָׂאָר דְּבָרִים וְיֵשׁ אֲרִיכוֹת דְּבָרִי בְּזָה אַכ"מ: ס' ה'
וְהִנֵּה הָא דְּאִנְסוּ הַמְּלָךְ גָּרְנוּ בְּאַנְפְּרוֹת דְּפִטוּר לְעֵשֶׂר וּבְחֻבּוֹ חֲזִיב לְעֵשֶׂר מִטַּעֵם דְּמִשְׁתַּרְשִׁי
לִי וְאֲכִילָהּ לֹא חֲשִׁיב לְדַעַת תּוֹסְפוֹת מִשְׁתַּרְשִׁי לִי דְּהָיָה מִתְּעַנָּה וְעִינֵן קַצוּה"ח (ס' רמ"ו)
אֶף בְּאוֹמֵר לְחֲבִירוֹ אֲכֹל עִמִּי דְּחֲזִיב לְשַׁלֵּם דְּאֲכִילָהּ הָנִי כְּנִהְנָה וְלֹא מִטַּע' מִזִּיק מ"מ כָּאֵן
מִטַּעֵם נְהָנָה פִּטוּר דְּהָנִי מִשָּׂא"ל"ת וְרַק אִם מִשְׁתַּרְשִׁי לִי חֲזִיב וְזֶה ל"ח מִשְׁתַּרְשִׁי לִי אוּלָם
אִם אַחְזוּ בְּוִלְמוֹס וְהָיָה רוּצָה לְאֲכֹל שְׁלוֹ וְהִזְדַּמֵּן לוֹ הַמ"כ א"כ בְּזָה לְדַעַת תּוֹס' חֲשִׁיב
מִשְׁתַּרְשִׁי לִי.

וְכֵן נִרְאֶה לְהִיפּוֹף הַנ"מ דְּלַעַת הָר"ן מְשׁוּם דְּהוּא הַפְּקִיעַ הַמְּצָנָה א"כ זֶה דּוֹקָא אִם אֲכַל
בְּמִזִּיד דְּהַפְּקִיעַ הַמְּצָנָה בְּיָדִים וְכִמוֹ לֹא הַסְּפִיק לִיתָן לוֹ עַד שְׁצַבְעוּ דְּמִתְּפִינֵן לְהַפְּקִיעַ
הַמְּצָנָה אֲבָל בְּאִם אֲכַל בְּשׁוּגָג דְּלֹא יָדַע שְׁזָה מִתְּנּוֹת כְּהוֹנָה א"כ לֹא הַתְּפִינֵן לְהַפְּקִיעַ
הַמְּצָנָה בְּזָה לְדַעַת הָר"ן פִּינּוּן דְּמִשְׁתַּרְשִׁי לִי אֲמַרִּין מַה לִּי הֵן מַה לִּי דְּמִיָּהֵן.

אֲמָנָם נִרְאֶה דְּזֶה דּוֹקָא בְּמִתְּנּוֹת כְּהוֹנָה הַמְּוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל וְנִהְנָה בְּאֲכִילָתוֹ אִזּוּ שְׁפִיר חֲזִיב
לְשַׁלֵּם פִּינּוּן דְּמִשְׁתַּרְשִׁי לִי דְּמַה לִּי הֵן וְמַה לִּי דְּמִיָּהֵן וְהוּא לֹא נִתְּפִינֵן לְהַפְּקִיעַ הַמְּצָנָה

אָבֵל בְּמִתְנֻחַת פְּהוֹנָה הָאֶסוּר לְזָרִים דְּאֶכִּילַת אִסּוּר נִפְשׁוּ שֶׁל אָדָם חוֹתֵה מִהֵן וּל"ח מִשְׁתַּרְשֵׁי לִיָּה אִז פֶּטוּר.

וְרֵאִיתִי בְּצִל"ח פְּסָחִים (דָּף ל"ב) דְּכָתַב עַל קוֹשֵׁיַת הַפּנ"י שֶׁשֶׁהַקְּשָׁה לָמָּה לֹא מוּקֵי הַש"ס מִתְנִיתִין דְּהָאוּכַל תְּרוּמָ' חֲמִץ בְּתְרוּמָה שְׁלֹא בָּאָה עֲדִינֵן לִיָּד פֶּהֵן וְכַר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר לֹא זָהוּ חֲמִץ שְׁמֹנְהָרִין עָלֶיהָ בְּב"י וּבִי"מ וְהוּי שְׁפִיר בַּר דְּמִים שְׁיָכוּל לְהִשְׁהוֹתוּ עַד אַחַר פֶּסַח וְכָתַב ע"ז דָּאֵם לֹא בָּא לִיָּד פֶּהֵן לֹא שְׁיָיָה חַיִּיב וּפֶטוּר בִּיָּדֵי אָדָם שְׁהוּא מְמוֹן שְׁאֵל"ת וְרַק לְצִיד"ש מִשּׁוּם גְּזֵל הַשֶּׁבֶט וְא"כ סִיפָא אָף דְּמוּקְמִי לֵה כְּרַנְבָּה"ק אֶפְתִּי לָמָּה פֶּטוּר הָא בְּחַיִּיב לְצִיד"ש ל"ש קְלִבְד"מ עִי"ש.

וּדְבָרֵינוּ תְּמוּהֵין הָא מְבֹאָר מִמִּתְנִיתִין דְּתְרוּמוֹת (פ' מ"ב) בַּת יִשְׂרָאֵל שְׁאֶכְלָה תְּרוּמָה וְאַח"כ נִשְׁאֵת לְכַהֵן אִם תְּרוּמָה שְׁלֹא זָכָה בָּהּ פֶּהֵן אֶכְלָה מִשְׁלֵמַת קָרוֹ וְחֹמֶשׁ לְעֶצְמָה וְאִם תְּרוּמָה שְׁזָכָה בָּהּ פֶּהֵן מִשְׁלֵמַת קָרוֹ לְבַעֲלִים וְחֹמֶשׁ לְעֶצְמָה וְטַעֲמָא דְרִישָׁא מִשּׁוּם דָּאֵם הִי הַתְּרוּמָה שְׁאֶכְלָה עֲכָשְׁוֹ בְּעִין ל"ה חֲיִיבַת לִיתָן לְכַהֵן דְּנַעֲשֶׂה פֶּהֵנִית בְּנִשְׁוֹאִיָּה לְכֹן גַּם עֵתָה הַתְּשֻׁלוּמִין שְׁלָה מְבֹאָר עַכ"פ דָּאֵם ל"ה נִשְׁאֵת לְכַהֵן חֲיִיבַת לְשֵׁלֶם וְאָף דְּאֶכְלָה מְמוֹן שְׁאִין לוֹ תוֹבְעִין מ"מ פִּינֹן דְּאֶכְלָה בְּשׁוּגָ וּמְחֻיָּבַת לְהַפְרִישׁ קָרוֹ וְחֹמֶשׁ מִמִּילָא מְחֻיָּבַת לְתַת לְפֶהֵן אֵת הַקּוֹדֶשׁ וְא"ל דְּמ"מ ל"ש לְמִיתְנֵי בְּמִתְנִיתִין דְּפֶסָחִים בְּשׁוּגָ חֲיִיב פִּינֹן דְּמ"מ אִם לֹא בָּא לִיָּד פֶּהֵן אִין פֶּהֵן חַיִּיב מְמוֹן ז"א דְּהָא אָף לְמ"ד שֶׁם לְפִי מִיָּדָה מִשְׁלֵם וְחֲיִיב אָף דְּחֲמִץ בְּפֶסַח לֹא בַר דְּמִים הוּא וּמ"מ חֲיִיב אָף דְּלֹא שְׁוָה פְּלֵל מִצַּד גִּזְה"כ וְצָרִיף פְּפָרָה מְסַתְּבַר פִּינֹן דְּמ"מ מִשּׁוּם חַיִּיב מְמוֹן שֶׁל חֲבִירוֹ לִית בְּהוּ חֲיִיב דְּעַפְרָא בְּעֶלְמָא הוּא וְלֹא הִזִּיקוּ רַק מִצַּד גִּזְה"כ וְכַפָּרָה מִמִּילָא א"ח רַק לְקָרוֹא שֶׁם תְּרוּמָה וְא"צ דוּקָא לְתַתּוֹ לְבַעֲלִים פִּינֹן דְּלֹא הַפְּסִידוּ רַק פִּינֹן דְּחָל שֶׁם תְּרוּמָה מִמִּילָא מְחֻיָּב לְתַת לְכַהֵן אָבֵל מ"מ יָכוּל לִיתָן לְאִיזָה פֶּהֵן שְׁיָרְצָה וְכֹן מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלַמִי פְּסָחִים שֶׁם וְע"כ מַה דְּקָתְנֵי בְּמִתְנִיתִין חֲיִיב לְשֵׁלֶם הִיָּינוּ דְּחֲיִיב לְהַפְרִישׁ וְכִינֹן דְּחָל שֶׁם תְּרוּמָה מִמִּילָא חֲיִיב לְתַת לְפֶהֵן וְא"כ אָף בְּתְרוּמָה שְׁלֹא בָּא לִיָּד פֶּהֵן חֲיִיב לְהַפְרִישׁ וּלְקַיָּים מְצוֹת נְתִינָה וְלֹא הוֹעִיל בְּתִירוּצוֹ עַל קוֹשֵׁיַת הַפּנ"י.

וּבִיּוֹתֵר לְדַעַת הָר"ן דְּהִיכָא דְּלֹא הִתְפּוֹנֵן לְהַפְקִיעַ הַמְצָנָה הוּי לֵה ג"כ כְּמוֹ אִי מִשְׁתַּרְשֵׁי לִיָּה א"כ י"ל אִם אָכַל בְּשׁוּגָ דְּלֹא הִתְפּוֹנֵן לְהַפְקִיעַ הַמְצָנָה חֲיִיב לְשֵׁלֶם דְּמַה לִי הֵן וּמַה לִי דְּמִיָּהֵן אָף י"ל דְּאֶכִּילַת אִסּוּר ל"ח הִנְאָה בְּזָה דְּנִאֵמַר מַה לִי הֵן מַה לִי דְּמִיָּהֵן.

וּמ"מ דְּבָרֵי הַצִּל"ח תְּמוּהֵין דְּאָף בְּלֹא בָּא לִיָּד פֶּהֵן בְּרִישָׁא בְּאָכַל בְּשׁוּגָ חֲיִיב לְהַפְרִישׁ פּנ"ל מִן מִתְנִיתִין וּבְמִזִּיד פֶּטוּר מִטַּעֲם קְלִבְד"מ הִיָּינוּ דְּהִזִּיד בְּחֲמִץ וּמִתְנִיתִין רְצָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ כַר"ש דְּדַהֲגַל"מ כְּמִמּוֹן וְכַר' יְהוֹשֻׁעַ דְּל"א זָהוּ חֲמִץ שְׁמֹנְהָרִין.

גַּם בְּמִזִּיד פֶּטוּר אָף לְצִיד"ש לְמַה שְׁהוּלִיד הַצִּל"ח בְּעֶצְמוֹ (דָּף כ"ט) דְּלְרַנְבָּה"ק פֶּטוּר אָף לְצִיד"ש וְאִכ"מ בְּזָה. בְּרַם אִם אָכַל בְּשׁוּגָ שְׁאָר מִתְנֻחַת פְּהוֹנָה כְּמוֹ זְרוּעַ וּלְחִיָּים וְקָבָה הַמְנוֹתְרִין לְזָר י"ל לְדַעַת הָר"ן הִיכָא דְּהִי צָרִיף לְאָכּוֹל וְאִם לֹא הִיָּה אוֹכַל זָה הִיָּה אוֹכַל בְּשָׂר אַחַר בְּזָה חֲיִיב לְשֵׁלֶם וּלְקַיָּים הַמְצָנָה דְּמַה לִי הֵן וּמַה לִי דְּמִיָּהֵן פִּינֹן דְּלֹא הִתְפּוֹנֵן לְהַפְקִיעַ הַמְצָנָה: וְיִשׁ לְהַבִּין בְּדְבָרֵי תוּס' וְהָר"ן דְּהַקְּשׁוּ דְּבִאֻכָּל נְמִי מִשְׁתַּרְשֵׁי לִיָּה הָא י"ל מַה דְּקָתְנֵי חֲיִיב לְעַשֵׂר הוּא כְּמוֹ שְׁכָתַב רַש"י דְּלֹא בְּהוּצָאוֹת בְּדִיָּינִין תְּנֹן בָּהּ אֵלֹא חַיִּיבָא בְּעֶלְמָא כְּשִׁאָר חֲיִיבֵי מַעֲשָׂרוֹת וְחַיִּיבָא וְדֹאֵי אִיכָא עָלֶיהָ דְּהָא מִשְׁתַּרְשֵׁי לִיָּה

דמשפּתפּר שְׁהָרִי הָיָה צָרִיף לְפָרוּעַ מְעוֹת וְהֵינּוּ דְהוּי כְּמִכָּר הַטָּבֵל דְּחֵיב לְעֵשֶׂר וּכְמ"ש ר"ש"י גִיטִין (דף מ"ז) הַבְּאֵתִי לְעֵיל וְכֵן כָּתַב לְהַדְיָא בְּרִש"י גִיטִין (דף מ"ד) דְּהוּי כְּמוֹכֵר וּמִשְׁמַע מִד"ת חֵיב לְעֵשֶׂר א"כ לֹא קָשָׁה כָּלֵל מֵאַכְלוּ דְשָׁם לֹא יִקְיִים מְצוּה בְּתַשְׁלוּמֵי מָמוֹן לַכֹּהֵן וְנִפְקַע הַמְצוּה מִשֵּׂא"כ בְּאַנְסוּ הַמְלָךְ דְּעַדִּין חֵיב מְצוֹת מְעֵשֶׂר רַמְיָא עֲלֵי וְרֵאִיתִי בְּלִשׁוֹן רִיטְב"א דְּכָתַב דְּכָל הֵיכָא דְּאִיהוּ גּוֹפִיָה אַכְלִינְהוּ אוּ אַזְקִינְהוּ וְכָלִיא קִרְנָא דִּידִיָה פְטוּר אָבֵל כָּל הֵיכָא דְּלֹא כָּלִיא קִרְנָא וּפְרַע מִהֶם חוֹב וְאַשְׁתְּרִשִׁי לִי חֵיב מְדַרְבְּנָן עַכ"ל וְצָרִיף לְהַבִּין לְמָה מְדַרְבְּנָן הָא הוּי כְּמוֹכֵר וְדוֹחֵק לֹמַר דַּס"ל דְּדַרְשִׁינוּ עֵשֶׂר תְּעֵשֶׂר וְאַכְלֵת וְלֹא מוֹכֵר כְּמִבְּנֹאֵר ב"מ (דף פ"ח) דְּגַם מוֹכֵר מִמֶּשׁ אִף בְּלֹא גְמַר לְמוֹכְרוֹן פְטוּר מִה"ת גַּם אִף אִם נֹאמַר כֵּן דְּאִינוּ חֵיב בְּמוֹכְרוֹן רַק מְדַרְבְּנָן מ"מ לְמָה דְּוָקֵא בְּכָלִיא קִרְנָא בְּאוֹכְלָן אוּ מִזִּיק שְׂאָר מִתְּנוֹת פְּהוּנָה פְטוּר כְּדַדִּיק בְּדַבְּרִיו וּמִשְׁמַע דְּאִם מְכָרָן אוּ גִלְקַח מִמְּנוּ בְּחוֹבוֹ חֲשִׁיב מִשְׁתְּרִשִׁי לִיה וְחֵיב לְשַׁלֵּם מִנ"ל זֶה דְּלֵמָּא חֵיב מָמוֹן לִיכָּא בְּכָל אֲנָפִי אִף הֵיכָא דְּמִשְׁתְּרִשִׁי לִיה רַק לְעֵנִין מַעֲשֵׂי חֵיב מְצוֹת מְעֵשֶׂר עַדִּין רַמְיָא עֲלֵיו וּבְשֵׂאֵר מִתְּנוֹת אִם אִינוּ נוֹתֵן גּוֹף הַמְתְּנוֹ' רַק דְּמִיָּהוּ אִינוּ מְקַיִים מְצוֹתָן לְכָה פְטוּר מִשֵּׂא"כ בְּמַעֲשֵׂר דְּחֵיב לְעֵשֶׂר עַדִּין כִּינּוּ דְּהוּ בְּעֵינָא וְעֵינּוּ רִיטְב"א גִיטִין (דף מ"ד) דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרִיו דְּהוּי כְּמוֹכְרוֹן דְּחֵיב לְשַׁלֵּם וּמִשְׁמַע שָׁם מִה"ת אִף כְּמוֹכֵר מִתְּנוֹת וְדִלֹּא כְּרַמְב"ם דְּכָלֵל מִזִּיק עִם מוֹכֵר: וְהִנֵּה הָא דְּקַתְּנֵי חֵיב לְעֵשֶׂר אִם נֹאמַר כְּמוֹ שְׁכָתַב ר"ש"י דְּחֵיב מְעֵשֶׂר רַמְיָא עֲלֵיו הֵינּוּ ע"כ בְּטָרַם שְׁנִלְקַח בְּאַנְסוּ מִבֵּית דָּאִם גִּלְקַח אַח"כ אִין בְּיָדוֹ לְהַפְקִיעַ הָאִיסוּר טָבֵל מִן הַגְּנוּרָן שְׁנִלְקַח מִמְּנוּ אִף אִם הוּא שְׁלֵא בְּרִשׁוֹתוֹ בְּעַד הַחוֹב וּכְגוֹל הוּא בְּיָד הָאֲנוּס מ"מ לֹא גָרַע מִכָּל דְּבָר שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ וְכִמוֹ דְּאִינוּ יְכוּל לְחַלֵּל מְעֵשֶׂר שְׁנֵי שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ כְּמִבְּנֹאֵר ב"ק (דף ס"ט) וְאִם גּוֹיִם לְקַחוּ מִמְּנוּ לִכ"ע אִינוּ יְכוּל לְחַלֵּל וְעֵינּוּ תוֹס' ב"ק שָׁם וּבְקִידוּשִׁין (דף נ"ו) דִּישׁ מְקוּם לֹמַר דִּיכּוּל לְחַלֵּל מִטַּעַם זְכִיָּה רַק הוּאִיל דְּהוּא לֹא מְצִי לְמִיעֵבַד שְׁלוּחוֹ א"י לְעֵשׂוֹת אִם זְכִי' מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת וְהָא דְּמוֹכֵר מַע"ש יֵאכֵל כְּנִגְדָן הוּא אוּ מִטַּעַם קִנְסוּ אוּ כְּמ"ש הַתוֹרָה וְרִיטְב"א קִידוּשִׁין שָׁם הוּאִיל דְּבִטְעוֹת הוּא בִּיד' הַמוֹכֵר וְאִם הָיָה יוֹדֵעַ הִי מִחֲזִיר ל"ח א"ב וְע' קְצוּה"ח (סשנ"ד) וּבְמ"ש לְעֵיל דִּינֵי פֶסַח (סכ"א).

וְזֶה אִם הוּא בְּיָד יִשְׂרָאֵל אָבֵל בְּיָד עַכו"מ אִין זְכִי' לְעַכו"מ וְאִף אִם אָנְסוּ יִשְׂרָאֵלִים מִבֵּית הַמְּלָךְ אֵת גְּרָגוּ מ"מ א"ב הוּא וְשִׁינֵי כָּל מִיּוֹדֵי דְּאִיהוּ ל"מ לְמִיעֵבַד אִף שְׁלוּחוֹ ל"מ לְמִיעֵבַד א"כ עַל מַה יְחוּל שָׁם מְעֵשֶׂר שְׁיִקְרָא זֶה שָׁם לְהַפְקִיעַ מִיּוֹדֵי טָבֵל הַגְּנוּרָן שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ וְכִיצַד יַעֲשֶׂה הַחֵיב הַמְּנוּטֵל עֲלָיו.

וְאִף דְּכָתַב הַרְמַב"ם (פ"ו) מִמְּעֵשֶׂר הַמוֹכֵר פְּיֻרוֹת לְחַבְּרִיו וְזָכַר שְׁהֵם טָבֵל וְרַץ אַחֲרָיו לְתַקְּנוֹ וְלֹא מְצָאוּ כו' וְאִם סָפַק שְׁהֵן קִיָּמִין אוּ אִין קִיָּמִין צָרִיף לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן מַעֲשָׂרוֹת מִפְּיֻרוֹת אַחֲרֵיהֶן.

ע"כ צָרִיף לֹמַר דְּלְכָה נְקִיט הַרְמַב"ם וְזָכַר שְׁהֵם טָבֵל הֵינּוּ שְׁהֵה בְּשׁוּגַג וְהַמְּקַח טְעוֹת וְהוּי כְּבְרִשׁוֹתוֹ וְיְכוּל לְעֵשֶׂר אוּ מְצַד זְכִיָּה וְעֵינּוּ רִישְׁלִמִי (פ"ז) דְּדִמְאִי עַל מִתְּנִיתִין דְּהַזְמִין תְּנִי ר"י אוֹסֵר מ"ט וְיִשׁ אָדָם מִתְּנָה ע"ד שֵׂא"ב מוֹדָה ר"י כו' וְיִשׁ אָדָם מִפְּרִישׁ ע"ד שְׁאִינוּ שְׁלוֹ ר"א בְּשָׁם ר"י עֵשׂוּ אוֹתוֹ כְּמוֹכ' פְּיֻרוֹת טְבוּלִין לְחַבְּרִיו כְּהָדָא דְּתַנִּי הַמוֹכֵר פְּיֻרוֹת טְבוּלִין לְחַבְּרִיו ה"ז רַץ אַחֲרָיו וּמִתְּקַנּוּ לֹא מְצָאוּ אִם יְדוּעַ כו' סָפַק קִיָּמִין ס' אִין קִיָּמִין מְעֵשֶׂר עֲלֵיהֶן וְקוּרָא שָׁם לְמַעֲשָׂרוֹתֵיהֶן וְלְכַאוּרָה מָה רֵאִי שָׁם כִּינּוּ דְּהָיָה שׁוּגַג וְהַמְּקַח

טעות א"כ הפירות שלו וברשותו הן לכה יכול לעשר משא"כ בהמזמין לחבירו או למי שם בלא"ה קשה הא התורם משלו על של חבירו זכות הוא לו וצד חוב דניחא ליה למיעבד מצוה בממונו כמבואר גדרים (דף ל"ו) ל"ש שם ויבואר לקמן א"ה אבל לעשר על אינו ברשותיה היכא דלא מצי זה שהוא ברשותו לעשות דומה למעשר שני דא"י לחלל כנ"ל.

וברמב"ם (פ"ו ה"ט ויוד) פתב אין פורעין חוב מן הטבל מפני שהוא כמוכרו מי שלקחו בית המלך את פירותיו והם טבלים אם מתמת שהוא חייב להן צריף להוציא עליהן מעשרות ואם לקחו באונס א"צ לעשר עליהם וכתב הר"י קורקוס שם הטעם שלא יהיה פורע חובו מן הטבל או מן המעשר ובאונס א"צ וקמ"ל דסד"א יעשר שלא יוציא מת"י דבר שאינו מתקן שפא יקנה אותו ישאל מן האנס קמ"ל דאינו חייב עכ"ל מבואר דהפונ' לעשר ממש היינו שיקרא שם מעשר על פירותיו כדי להפקיע האיסור טבל מן הגורן.

וע"כ הפוננה קודם שיקח האנס דלאח"כ שוב אינו ברשותו ואינו יכול להפקיע האיסור טבל. ולכאורה מה הקשו הש"ס מזה על ר"ח דלמא לעולם המזיק מתנות פהונה פטור רק בזה חיוב מעשר רמ"א עליו וצריף לומר דדוקא אם רוצה לאכול או למכור חייב להפקיע הטבל ולעשר עליו כמו שכתב רש"י גיטין הנ"ל אבל אם נלקח ממנו באונס והוא אינו עונש שום דבר וכיון דלא מצוה דרמ"א עליו הוא אא"כ אוכלן או מוכרן בזה פינו דא"ר לאכול ולא למכור למה יתחייב לעשר א"ו מתנות פהונה ס"ל דד"מ יש במתנות פהונה וע"כ הך ברייתא ס"ל מתנות שלא הורמו פמי שהורמו דמיין ומשני דמשתרשי ליה והוי כאלו מוכר מדעתו דחייב להפריש מטעם חיוב מצוה וס"ל לריטב"א דזה הוא רק מדרבנן אבל מד"ת א"ח רק כפשוטו לאכול או כשמוכר ביזים ומדרבנן חיוב מעשר רמ"א עליו אבל הפל קודם שלקחו האנס דאח"כ הוי א"ב: ואין לומר א"כ מה פריף דלמא לכה חייב לעשר מטעם תקלה שלא יצא דבר שאינו מתקן ממנו דפן יקנה אותו ישאל מן האנס וכמ"ש הר"י דצריף להשמיענו דאם אינו בחובו א"ח לעשר א"כ י"ל דבחובו הואיל דהוא הגורם לזה צריף לעשר כדי שיתקן הגורם שלא יבא ישאל לידי איסור.

נראה דמזה הוכחה ברורה לדעת החק יעקב (סי' ת"מ) דחולק על המג"א שם דדעתו בישאל שהי' ביזו חמץ של נכרי ונאסר ביזו מצד קבלות אחריות דאסור להחזיר לנכרי דשפא יחזור וימכרו לישראל ודעת הח"י דבשביל זה א"ח לשלם מכיסו פינון דהוא אינו מוכר לו רק דאומר ה"ש לפניה ע"ש וה"נ דכנת' פינון דהוא אינו מוכר לו רק האנס לקח בחזקה אף דהוא גורם לזה בשביל שלא פרע לו חובו מ"מ לא מצונו שיהיה מחויב להוציא ממון בשביל שלא יפשל ישאל אחר בפן ואולי לכן מצד זה אינו חייב לעשר רק מטעם הפסד המעשר לכה פריף לר"ח ומשני משום דמשתרשי ליה חייבוהו רבנן שיעשר.

אבל לאחר שאנסו ונלקח ממנו ל"מ המעשר להפקיע את הגורן ומצד תשלומין פטור דהוי משאל"ת. ולפי"ז א"צ לומר בדברי הרמב"ם דכ' הל' בפורים גבי זרוע ולחיים דאף במקרן פטור דהוא מטעם דנתפונן להפקיע המצוה וכמ"ש הר"ן והיה נ"מ דאם אנסו

ממנו בחובו או שאכל בשוגג דלא התפנין להפקיע המצוה אמרינו מה לי הו מה לי דמינו.

רק בכל ענין מצד חיוב ממון אף דמשתרשי ליה פטור לשלם פנין דליכא מצוה בהממון שמשלם ממילא פטור. אולם דעת תוס' ור"ן וריטב"א נראה דחייב לעשר לאו דוקא לקיים מצות מעשר ושיהיה חל ע"ז שם מעשר ולהפריש תרומות מעשר פנין דאחר שלקחו ממנו אינו מפקיע הטבל שביד האנס רק מצד תשלומין ממון היכא דמשתרשי ליה חייב לשלם ולדעת תוס' אכילה ל"ה בכלל משתרשי ליה ולדעת ר"ן וריטב"א פל היכא דלא נתפנין להפקיע המצוה חייב לשלם ולדעת ריטב"א הוא מדרבנן.

ועיין תשובת ח"צ (סי' קל"ב) שהקשה אמאי חייב לשלם פשאנסו בחובו הא קי"ל אין אדם נתפס על חבירו אפילו פשחבירו חייב וכתב דמלפא לא טרח אלא הרשות בידו לתפוס על חבירו ומשיג שם על הב"ח.

ובס' נתיבות (סקכ"ח) ובמקו"ח (סי' תמ"א) הוכיח מפאן דאף דאין אדם נתפס ע"ח מ"מ אם הי' נכסי שמעון ברשות לוי נתפס בע"ח של לוי חייב לוי לשלם לשמעון עי"ש ולדברי זקינו הח"צ אינו ראיה אולם הדין מבואר פדבריו במהרי"ט בתשובה ח"א (סי' קכ"ה) אבל לדברי הח"צ אינו ראיה ברורה אולם מ"מ ע"ד הב"ח שהשיג שם אינו השגה אף דכתב דזו ראיה שאין עליה תשובה מ"מ לדברי המרי"ט אינו ראיה ובלא"ה למ"ש הריטב"א דלגבי מעשר הוא מצד חיוב דרבנן וכן למה שכתבתי בדברי רש"י ורמב"ם דחיוב מצות מעשר רמא עליה ולא מטעם ממון י"ל אף דלס"ד הנה נראה פן מדהקשה על ר"ח מ"מ למה דמשני דמשום דמשתרשי ליה חיובא דמצוה רמא עליה אינו ראיה וכן לדעת תוס' ור"ן וריטב"א דמצד חיוב ממון היינו ג"כ מצד חיוב מצוה ומדרבנן וא"כ אינו ראיה דהנתפס ע"ח באם הנה נכסי חבירו בביתו שיהי' חייב מ"מ הדין מצד הסברא נכון כמ"ש המרי"ט שם ואכ"מ בזה ויבואר עוד א"ה במקומו וצ"ע בכ"ז: סי' ו' הא דאין אדם תורם את שאינו שלו פ"א בירושלמי (פ"א) דתרומות ונ"ל אתם פרט לתורם את שאינו שלו מה את עביד לי' בתורם את שאינו שלו או בתורם את של חבירו בשמיענה מן הדא הפקיר פרו ומרחו וחזר ונזה בו אין תעבדיניה פתורם את שאינו שלו אין תרומתו תרומה ואין תעבדיניה פתורם את של חבירו תרומתו תרומה בשמיענה מן הדא גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרו אחד שאין בהקדש תשלומי כפל מנו תורם לא גזבר הרי הוא תורם את שאינו שלו זאת אומרת תרומה תרומה הוי לית טעמא דלא פתורם את של חבירו או נאמר מאן הוא תורם בר לוי שהקדיש תרומתו ועיין במפרש דהספק מפני מה אין תרומתו תרומה אם הקפידה הוא בשביל שהוא של חבירו א"כ דבר של הפקר דלית ליה בעלים מהני התרומה או הקפידה הוא בשביל שאינו שלו ל"מ התרומה אף בשל הפקר וצריף לחזור ולתרום ולכאורה אם הנה הפקר בשעת מירוח לא נתחייב פלל בתרומה כמו דממעטינו מדגנף ולא דיגון עכו"מ פן נמי ולא דיגון הפקר.

אולם הפוננה אם נתמרח ביד בעלים וכבר נתחייב בתרומה ואז אף דנעשה אח"כ הפקר הזוכה בו חייב בתרומה ובעי מי מהני ההפךשה שקרא שם תרומה בשעה דהנה הפקר

הואיל דלית להו פת אחר בעלים המעפבין מהני תרומתו או דלקא ל"מ דאף דאין פת אחר המעפב מ"מ פנין דעדיין לא זכה ואינו שלו ל"מ קריאת שם תרומה.

וקא דמהני להצד פנין דלית בעלים המעפבין תרומתו תרומה הא מ"מ פנין דלא מתיר עכשיו השיריים כיצד יחול שם תרומה צריף לומר פנין דמתיר את השירי למי שיזנה בקן הני שם תרומה ועמ"ש לעיל דיני שחיטה (סי"ב) לדון דאף דא"א אוסר דבר שאינו שלו מ"מ דבר של הפקר יכול לאסור והבאתי ראיות לזה וגם מדברי רישלמי בכאן יש ראי' להק' צד: וראיתי בתשובת רשב"א (אלף קפ"ה) דכ' להוכיח דלא בכ"מ אמרי' הפקר ב"ד הפקר מהא דיבמות (נ"ד פ"ט) בתורם מן הטמא על הטהור דלר"ח לא עשה ולא פלוג פל עיקר דאף ההוא גרינא הדר לטיבלניהו דפריף וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת ואהדר ר"ח מהא דתניא מאימתי יורש כו' ופריף התם משום דהפקר ב"ד הפקר ותמה ע"ע א"כ רבה גופיה מאי קשי' ליה בדר"ח התם נמי אפקירוה לאותה גרינא מיניה והו"ל תורם הפקר על שלו ואי נמי אפקירוה רבנן לכוליה והני ליה כתורם שאינו שלו א"ו במקום שלא אמרו לא אמרו ומשמע דפשיטא לי' לרשב"א דתורם של הפקר הני כתורם את שאינו שלו.

ועיין תוס' פסחים (נ"ד ל"ג) ד"ה תמן דכתבו בתורם האסור בהנאה ממעטינו מתמן ובגליון הש"ס דר"ע איגר ז"ל הקשה למה לנו מיעוט פנין דאסור בהנאה אינו שלו וממילא לא מיקרי דגנף.

ולדברי הירושלמי אתי שפיר דצריף למעט אף להק' צד דיכול להפריש מן הפקר ובתוס' גיטין (נ"ד מ') ד"ה נכתוב פתבו הא דאפטרופס של יתומים תורמין לאכול דהפקר ב"ד הפקר והפקירו ב"ד ונתנוהו לאפטרופס שיכול לתרום מבואר מדבריהם כמ"ש רשב"א גיטין (נ"ד ל"ו) פת דהפקר ב"ד להפקי מרשות אחרים וליתן לזה דנדאי א"צ שהאפטרופס יעשה קנין להכניס לרשותו רק בכח הפקר ב"ד הפקירו ונתנו לאפטרופס ומבואר דסברו דצריף דוקא שיהיה של התורם ולא סגי בהפקר ב"ד לבד והיינו פה צד דירושלמי דאינו שלו א"י לתרום: ובספר שא"ר דיני חמץ כתב בטבל הטבול למעשר שני ולמעשר עני שאינו רק בלאו אם אין לו עיסה אחרת יוצא ידי חובת מצה בזה דעשה דוח' לל"ת ומשפחת לה היכא דאינו יכול להפריש פגון דנתמ' ביז ישאל והפריש תרומה ותרומת מעשר ומכרו לגוי וגזלו הישראל אח"כ מן הגוי למ"ד גזל עכו"מ מותר או דבא לידו בהיתר והפקעות הלואה דמותר ולא הני מצה גזולה ומ"מ להפריש א"י דאינו שלו עי"ש.

ונה תימא פנין דהני שלו לענין מצה הואיל דיש לו בו היתר אכילה או מצד הפקעות הלואה דמותר א"כ ע"כ אתה צריף לומר דלאו שם בעלים עליו מה"ת לא יהיה יכול להפריש ואף להק' צד בירושלמי דאת עביד ליה כתורם את שאינו שלו ואינו יכול להפריש של הפקר היינו היכא דאינו רוצה לאכול אבל היכא דרוצה לאכול ומותר לו לאכול או מצד דגזל עכו"ם מותר או מצד הפקעות הלואה ממילא יכול לתרום פנין דיש לו בו זכיה לאכול כמו דאמרת דקרינן ביה מצתתם: ובמס' דמאי (פ"ו) המזמין את חבירו שיאכל אצלו ואינו מאמינו על מעשרות אומר מע"ש מה שאני עתיד להפריש למחר הרי הוא מעשר ובירושלמי שם תני ר' יהודא אוסר מ"ט ויש אדם מתנה על דבר שאינו

בְּרִשׁוֹתוֹ וְטַעֲמָא דְמִתְנִיתִין דְּבַדְמָאֵי הַקִּילוֹ אַבְל אַם מְפָרִישׁ בְּשַׁעַת אֲכִילָהּ לַכּ"ע מוֹתֵר וְלִכְאוּרָה לְדַעַת רִשְׁבָּ"א וְר"ן נְדָרִים (דָּף ל"ד) בְּהָא דְאוֹמֵר כְּפָרִי עָלֶיךָ דָּאֵי אֲזַמְנִינָה דְפִירְשׁוּ אַף אַם מְזַמִּין אוֹתוֹ לְאֶכּוֹל וְנוֹתֵן לוֹ הַפְּכָר לְאֶכּוֹל מ"מ אֵינוֹ זוֹכֶה בּוֹ וּמְבִנְיָא מְדַבְרֵיהֶם הַמְזַמִּין אֶת חֲבִירוֹ לְאֶכּוֹל אֲצִלוֹ מ"מ אֵין לוֹ זְכִיָּה וְדִין מְמוֹן בּוֹ רַק לְאֶכּוֹל א"כ אִיךָ יִהְיֶי קְרִיאַת הַשֵּׁם שְׁלוֹ לְמַעֲשֵׂר וּע"כ פִּינּוֹן דַּעַכ"פ יְכוּל לְאֶכּוֹל רִשְׁאֵי לְעֵשֶׂר וְעֵינּוֹ תוֹס' פְּסָחִים (דָּף כ"ט) ד"ה בְּדִין מַה שֶּׁהַקְּשׁוֹ עַל רִשְׁ"י וּבַפְנֵי"י שֵׁם וּבַמְקוֹ"ח (סִי' תס"ו).

אִךָ י"ל גַּבֵּי הַמְזַמִּין יְכוּל לְעֵשֶׂר מִטַּעֲם זְכִיָּה דְזָכוֹת הוּא לְבַעַה"ב וּמִתְרַצָּה שְׂיַעֲשֵׂר וְעֵי"ש בִּירוּשְׁלַמֵי שְׁמִפְרָר לְמַחֵר הַמַּעֲשֵׂר [הַיְיָנוּ הַתְּרוּמוֹת מַעֲשֵׂר דְמַעֲשֵׂר מוֹתֵר לְזָרִים] וְקֹאֵמֵר דְּאֵינוֹ אֲסוּר מִשׁוּם גְּזֵל דְרוֹצָה שְׂיִהְיֶה נַחַת רוּחַ: וְהִנֵּה בַקְצוּה"ח (סִי' רמ"ג) הַשִּׁיג עַל הַת"ה וְהַרְמ"א הַלְכוֹת חֵלָה דְכָתְבוּ הֵיכָא דַּהֲבַעַה"ב אֵינְנָה בְּבִיתָהּ וְחֹשֶׁשֶׁת הַמְשֻׁרְת' שְׂיִתְקַלְקַל הָעֵיטָה שְׂיִכּוּלָהּ לְהַפְרִישׁ שְׁלֵא מְדַעַת בַּעַה"ב מִטַּעֲם נַחוּתָא וְזְכִיָּה וְכַתְב' דְּמַדְבְּרֵי תוֹס' וְרִשְׁבָּ"א נְדָרִים (דָּף ל"ו) בְּהָא דְבַעֲי הַש"ס בְּתוֹרַם מְשָׁלוֹ עַל שֶׁל חֲבִירוֹ אַם אֲמַרְיָנוּ דְמַהְגֵּי מַצַּד דְנִיחָא לִיה אִו דַּל"נ לִי רַק לְמִיעֵבַד מַצְוָה בְּמַמוֹנוֹ מְבִנְיָא מְדַבְרֵיהֶם דְּבַתְרוּמָה ל"מ נַחוּתָא דְהַשְׁתָּא וְגַם מַצַּד זְכִיָּה רַק בְּתוֹרַם מְשָׁלוֹ עַל שֶׁל חֲבִירוֹ עֵי"ש וּכְבָר פְּתַבְתִּי בְּזָה בְּהַגְהוֹתִי בַד"ח דִּינֵי אַבְיָדָה (סִי' ג') דְלִמָּאֵי דְפָסַק הַמַּחֲבֵר (סִי' שַׁל"א) פְּדַעַת רַמְב"ם דְּלִגְבֵי מַצּוֹת הַהַפְרָשָׁה דְתְרוּמָה מְהַנִּי נַחוּתָא דְהַשְׁתָּא עַל לְמַפְרַע וְדָאֵי יְכוּלָהּ לְהַפְרִישׁ חֵלָה פִּינּוֹן דְנִיחָא לָהּ לְבַעַה"ב אַח"כ פְּשִׁיּוּדַע לָהּ מְהַנִּי לְמַפְרַע וּבַפְרָט הַבְּאֵתִי שְׁמָה דְבָרֵי רִיטְב"א עִירוּבִין (דָּף ע"א) דַּאֲעַפ"י דְלֹא אֲמָרוּ כְּלָךְ אֲצֵל יְפוֹת אֲלֵא בַעֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ סֵתֵם לְגַבֵּי עִירוּבֵי חֲצֵרוֹת דְרַבְּנָן דִּי לָנוּ בְּגִילּוּי דַּעֲתָא דְהַשְׁתָּא וּכ"כ חֵלָה בְּזַה"ז דְרַבְּנָן י"ל דְלִכְךָ סָגִי בְּגִילּוּי דַּעֲתוֹ דְהַשְׁתָּא עֵי"ש עוֹד אֵינָה הַעֲרוֹת: אוּלָם לַפִּי"ז עַכ"פ צְרִיךָ גִּילּוּי דַּעַת דְהַשְׁתָּא שְׂיִהְיֶה מוֹעִיל עַל לְמַפְרַע אִךָ מִמִּתְנִיתִין דְהַמְזַמִּין הַנּוֹז' וּמַדְבְּרֵי יְרוּשְׁלַמֵי הַנָּ"ל מְבִנְיָא דְזָכוֹ' מְהַנִּי אַף לְעַנְיַן הַפְרָשָׁה וְאַף דְדַמָּאֵי ל"ה רַק דְרַבְּנָן מ"מ הָא לִיכָא אַף גִּילּוּי דַּעַת רַק זְכִיָּה וּבְכָל זֹאת יְכוּל לְהַפְרִישׁ שְׁלֵא מְדַעַת בְּעָלִים.

וּבְרִשְׁ"י פְּסָחִים (דָּף פ"ח ע"ב) ד"ה בְּתַקְנֵיהּ דְרַבִּיָּה דְכָתְב' שְׂאִין לוֹ תַקְנ' אַחֲרַת דְהָא ל"מ לְמִימֵר גָּדִי שְׁלוֹ וְטָלָה שְׁלָמִים עֵי"ש דְמְבִנְיָא דְאֵם הִנֵּה אֲפֹשֶׁר הִנֵּה יְכוּל לְהַפְרִישׁ שְׁלָמִים עֲבוּר רַבּוֹ אַף דְלֹא נַעֲשָׂה שְׁלִיחַ ע"ז מ"מ פִּינּוֹן דְזָכוֹת הוּא לְפָנֵינוּ מְהַנִּי מִטַּעֲם זְכִיָּה אַף דְאֵינוֹ זוֹכֶה לוֹ בְּשׁוּם דְבָר וְאַף אֵם יוֹדַע לוֹ לְרַבּוֹ אַח"כ פִּי צַד יִהְיֶי נַחוּתָא דְהַשְׁתָּא עַל לְמַפְרַע דְשֵׁם הָוֵי דְבַר תּוֹרָה וּמוֹכַח דְדַעַת רִשְׁ"י דְזָכוֹת גָּמוּר מְהַנִּי אַף בַּכ"מ וְאַף דְאֵינוֹ מְזַכֵּה לוֹ דְבָר.

וְרִאִיתִי בַס' אוֹר זְרוּעַ הַגְּדוֹל הַלְכוֹת פְּסָחִים דְכָתְב' שֵׁם כָּכָל דְבָרֵי הַתַּה"ד דְבַהַפְרָשַׁת תְּרוּמָה צְרִיךָ דְנִקָּא שְׁלִיחוֹת פִּינּוֹן דַּא"י דַּעַת בַּעַה"ב אַם בְּעֵינֵי יָפָה אַם בְּעֵינֵי רַעָה אַבְל גַּבֵּי שְׁחִיטַת פְּסַח אַחֲרֵי דְגִלִּי לָן רַחֲמָנָא שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ מַצִּי לְמִישְׁחָט אַף שְׁלֵא מְדַעַתוֹ דְהָא זָכוֹת הוּא לוֹ וְהִבִּיא דְבָרֵי יְרוּשְׁלַמֵי (פ"ב) דְקִיּוּדוּשֵׁין אָדָם שׁוֹחֵט פְּסַחוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁלָמ"ד וְאֵינוֹ מְפָרִישׁ שְׁלָמ"ד וְכ' אֲפִילוֹ לְשִׁמוּאֵל דְחָטָה אַחַת פּוֹטְרַת הַפְּרִי אַפ"ה יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין שְׁחִיטַת פְּסַח לְהַפְרָשַׁת תְּרוּמָה דַּא"א אוֹסֵר דְבָר שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ שְׁלֵא מְדַעַת בְּעָלִים הַלְכָךְ אֵינוֹ תוֹרַם וְאֵינוֹ מְפָרִישׁ פְּסַחוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁלֵא מְדַעַת וְשְׂאִין בְּיָדוֹ לְהוֹצִי' מְמוֹן חֲבֵרוֹ מְרִשׁוֹתוֹ שְׁלָמ"ד אַבְל בְּכָבֵר הַנּוֹפֵרֵשׁ לְשֵׁם פְּסַח מַצִּי לְמִישְׁחָט שְׁלֵא מְדַעַתוֹ שְׂאֵינוֹ

מפקיע ממונא בכה אלא זכות הוא לו עכ"ד ויקשה מדברי ירושלמי דדמאי הנז' ד יכול להפריש אף על שאינו שלו מצד דהוי זכות גמור ואפשר לומר פיון דאזמיני לאכול אצלו הוי כמו גילוי דעת דניח' ליה בכל מה שיצטרכו לתיקון הסעודה כמו דאינו אסור משום גזל דרוצה שיהיה נחת רוח כמ"ש בירושלמי ואף דלדעת תוס' ב"מ (דף כ"ב) אף במתנה אף שיודע שחבירו יתרצה אסור לאכול דהלכה פאפיי דיאוש שלא מדעת ל"ה יאוש עיין ש"ף ח"מ (סי' שנ"ח) וע"כ פיון דאזמיני עדיף והוי פגלוי דעת: אף יקשה בדברי ירושלמי שם דקאמר מ"ט דר"י ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו מודה ר"י שהוא הולך ולוקח ממקום שלקח זה ומעשרן ויש אדם מפריש על דבר שאינו שלו ר"א בשם ר' יוחנן עשו אותו כמוכר פירות טבולין.

ומאי קשיא ליה ויש אדם מפריש ע"ד שאינו שלו הא התורם משלו על של חבירו זכות הוא לו ויכול להפריש משלו על של חבירו אם לא להך צד דחוב הוא לו מטעם דניחא ליה למיעבד מצנה בממונו כמו דמבואר בש"ס נדרים שם ובעם הארץ דחשדינו ליה דלא מעשר א"כ ניחא ליה דהא חשדינו ליה דלא עביד המצנה בממונו: ובאמת כמו כן קשה בש"ס יבמות (דף צ"ג) בהא דר"י אריסא הוי מיתתי ליה פנתא דפרי כל מעלי שבתא הווא יומא נגה ליה ולא אתא שקל עשר מפירי דבית' עליהו והוכיח הש"ס דס"ל אדם מקנה דשלב"ע ועי"ש בתוס' דמשל אריס הוי דהיה נותן לר' ינאי וקשה דלמא עשר שיחול המעשר מהשתא על פירות של האריס והי' יכול להתנות אם לא עישר האריס יחול זה מהשתא מטעם דזכות הוא לו פיון דלא ניחא ליה למיעבד המצנה בממונו ואם עישר האריס לא יחול מעשר שלו.

וראיתי בספר דרוש וחי' דאוש לרבינו עקיבא איגר ז"ל שם דהתעורר מה מבועו בנדרים אם תורם משלו על ש"ח צריך דעת הא נפשט מדר"נ בר יצחק מדחשב לר' ינאי דס"ל אדם מקנה דשלב"ע ואם איתא דא"צ גם עתה יכול לתרום אף דעדיין אינו שלו ול"ה דשלב"ע עי"ש ונהיה ליה להקשות ביותר הא אף אם צריך דעת הוא מטעם דניחא לאינש למעבד מצנה בממונו א"כ עכ"פ יכול להתנות אם פבר עישר האריס לא יחול הפירות ואם לא עישר א"כ גלי דעתו דלא ניחא ליה למיעבד בממונו יחול הפירות שלו דנדאי זכות הוא לו.

וי"ל דכיון דלהך צד דחוב הוא לו דניחא ליה למיעבד מצנה בממונו אף דאיגלאי אח"כ פשהביא בטיבולן דל"ה ניחא ליה מ"מ פיון דאז בשעת מעשה לא ידענו אם ניחא ליה מצד זכיה ל"מ דהוי כתורם שלא מדעתו פיון דאז לא ידע דהיה זכות לכו הקשה רק להך צד דזכות הוא לו ונפשט מדר"נ בר יצחק אולם י"ל דלא היה יכול הש"ס למפשט מדר"נ ב"י דדלמא ידע רנב"י דר' ינאי ל"ה מפריש על של האריס שיחול מעתה רק שיחול על שלו פשיבא לרשותו או דרצה לזכות בהטבל ולקיים מצות הפירוש על שלו או דבאמת גם לר' ינאי מספקא ליה אם הוי בידו לעשר על של אריס דדלמא חוב הוא לי' ואף אם יתברר אח"כ דנ"ל ליה למעבד מצנה בממונו פשיבא בטיבולן מ"מ זכות צריך שיהיה זכות גמור בשעת מעשה דומיא דכתב בנ"י סוף יבמות בהא דהמזפה גט לאשתו במקום יבם דאם חוב הוא לה' ל"מ אם תתרצה' אחר כף.

וה"נ דְּכֹנֶתֶי לְכַף עֵינֶיךָ עַל הַבָּא לִידוֹ וּמוֹכַח דְּסוֹבֵר אָדָם מִקְנָה דְּשִׁלְבִל"ע: עוֹד הַקְּשָׁה שֵׁם בְּדו"ח עַל הַר"ש (פ"ד דְּקַמְא) דְּכַתֵּב לְתַרְזֵי הָא דְלָא קָרִי ר"י שֵׁם עַל מַה שְׁיָבֵא וּמְפָרִישׁ בְּשַׁבַּת מִן הַמְּוֹקָף וְכ' דְּהוּי צָרִיף לְכוֹלָה פְּנֵתָא א"נ דְּאִין מִתְּנָה אֲנֹדָא עַל מַה שְׁבִיד חֲבִירוֹ פְּדָאִיתָא בְּיְרוּשְׁלַמִי וְהַקְּשָׁה הָא הִטְעַם מִשׁוּם דָּא"א מִקְדִּישׁ דְּבָר שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְהָרִי ר' יִנְאִי סוֹבֵר אָדָם מִקְדִּישׁ דְּשִׁלְבִל"ע.

וְיֵשׁ לֹזֵמֵר דְּר' יִנְאִי חוֹשֵׁשׁ פִּינּוֹן דְּנִגְגָה לִיהּ וְלָא אֲתָא פִּן יָבֵא עִם חֲשִׁיכָה וְאִז אַף פְּשִׁיבָא לְבֵיתוֹ לֹא יוֹכֵל לְכוּנֵן לְקִנּוּת דְּאִינוּ קוּנָה קִנְיָן בְּשַׁבַּת וְאִף דְּאָדָם מִקְנָה דְּשִׁלְבִל"ע הִינְיוּלְכְּשִׁיבָא לְעוֹלָם וּבְרִשׁוּתוֹ חָל אֲבָל אִם לֹא יִנְפָה בְּהוֹן לֹא יַחּוּל וְא"כ אִם יִקְרָא שֵׁם עַל הַפְּנֵתָא לֹא יַחּוּל עֲדִינּוּ שֵׁם תְּרוּמָה כ"ז דְּלָא יִנְפָה בְּהַכְּנַת וְאִילִי לֹא יִהְיֶה בְּיָדוֹ לְזַכּוּת שְׁיִהְיֶה אַחֵר חֲשִׁיכָה וְלֹא יַחּוּל עֲדִינּוּ שֵׁם תְּרוּמָה אִף דְּהָאָרִיס יְנִיחַ וְיִתְרַצָּה שְׁיֵאכֵל מִהוֹן מ"מ אִינוּ חָל שֵׁם תְּרוּמָה כ"ז שְׁלֹא קָנָה לְכַף קָרִי שֵׁם עַל פְּרִי דְּבֵיתוֹ דְּהוּא וְשִׁלּוֹ וְיִכּוּל לְעֲשׂוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂר רַק לְעֲשָׂר שְׁיִהְיֶה חָל עֲכָשְׁיוֹ לֹא רָצָה דְּאִילִי מְסַפְקָא לִיהּ אִם תּוֹרֵם מְשִׁלּוֹ עַל שְׁל חֲבִירוֹ מְהִי אֲבָל שְׁיִהְיֶה חָל אַח"כ פְּשִׁיבָא הַפְּנֵתָא וְלֹא יִהְיֶה מְעוֹשָׂר זֶה יִכּוּל לְעֲשׂוֹת פִּינּוֹן דְּסוֹבֵר אָדָם מִקְנָה דְּשִׁלְבִל"ל א"כ יִכּוּל לְקָרוֹת שֵׁם עַל פְּרִי דְּבֵיתוֹ וְלִהְפָּרִישׁ עַל פְּרִיּוֹת אֵלּוֹ שְׁיָבֵאוּ לוֹ וְאִף בְּהוֹן מִתְּנִיתִין דְּהַמְזַמִּין יִכּוּל לְהַפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ בְּעֲצָמוֹ אִף דְּלָא קָנָה וְלֹא זָכִי בִּיהּ כְּנ"ל מ"מ שֵׁם י"ל דְּמְהִי מִצַּד גִּילּוּי דַּעַת דְּבַהֲע"ב דְּרוּצָה בְּנ"ר מִשָּׂא"כ בְּהוֹן דְּר' יִנְאִי אִף דְּסוֹבֵר אָדָם מִקְנָה דְּשִׁלְבִל"ע מ"מ כ"ז שְׁלֹא יִנְפָה בְּהַפְּנֵתָא לֹא יַחּוּל שֵׁם תְּרוּמָה אֲבָל עַל פְּרִי דְּבֵיתוֹ יִכּוּל לְהַפְּרִישׁ לְהוֹן צַד דְּשִׁלּוֹ הַפְּקָר יִכּוּל לְהַפְּרִישׁ וְזֶה עֲדִיף וּמ"מ אִין לְהוֹכִיחַ מִזֶּה פִּינּוֹן דִּי"ל דְּהִיָּה צָרִיף לְכוֹלָה פְּנֵתָא וּכְמ"ש הַר"ש.

וְעִינּוּ רִיטְבָ"א יְבָמוֹת שֵׁם דְּס"ל דְּר"י לֹא עֵינֶיךָ אֲלָא פְּשִׁיבָא לְרִשׁוּתוֹ וְאִינוּ חָל רַק לְכְּשִׁיבָאוּ הַפְּרִיּוֹת שְׁבָא לְתַמְנָן לְרִשׁוּתוֹ וְהִיא שְׁעָתָא הוּי לְהוּ מוֹקְפִי ע"ש. וּבְאֲמַת הַדְּבָרִים מוֹקְשִׁים בְּתוֹס' שֵׁם וּבְר"ש דְּסָבְרוּ דְּמִשׁוּם עוֹנֵג שַׁבַּת שְׁרִי לְהַפְּרִישׁ שְׁלֹא מִן הַמְּוֹקָף וּמִנ"ל דְּלֹא הַפְּרִישׁ מִן הַמְּוֹקָף דְּלִמ' צִירָף אַח"כ כָּל הַפְּרִיּוֹת יַחַד וְאַח"כ הַפְּרִישׁ מַה שְׁקָרָא שֵׁם וְהוּי מִן הַמְּוֹקָף אִף י"ל א"כ לֹא צָרִיף לְמִילָף מִקְרָא.

וְעוֹד יֵשׁ לְהַתְּעוֹרֵר לְמַה שַׁחֲק' רַבִּינוּ עֲקִיבָא אִיגְר זְלִלָה"ה בְּתַשׁוּבָה (ס' קנ"ט) אִם מוֹתֵר לְעֲשׂוֹת מְקַח בַּע"ש שְׁיִחּוּל וְיִהְיֶה נִגְמֵר הַקְּנָן בְּשַׁבַּת עִי"ש וְאִזְמ"ו ו"ל בְּקוֹנְטְרַס מִים חַיִּים שְׁבַס' ד"ח (ס' ו) כְּתִב דְּהָא קִי"ל דְּמוֹתֵר לְתַת חֲטִינ בַּע"ש לְתוֹף רַחֲיִים שְׁל מִים אִף דְּמִלְאָכָה נַעֲשִׂית בְּשַׁבַּת וְה"נ בְּמִקְחָ וּמִמְכָר פִּינּוֹן דְּנִגְמֵר מִמִּיל' מוֹתֵר.

וְאִנִּי כְּתִבְתִּי בְּהַגְהוֹתִי שֵׁם דְּהִכָּא דִּיכּוּל לְחַזוֹר מִן הַקְּנָן שְׁאִנִּי פִּינּוֹן דְּצָרִיף דַּעַת מִקְנָה וּבְנֹדָאִי אִם אוֹמֵר שְׁיִחּוּל מְעַכְשָׁיו דָּא"י לְחַזוֹר לֹא מְסַפְקִי לִיהּ לְרַבִּינוּ הַגְּדוֹל רַק כְּשִׁיבָאוּ אוֹמֵר מְעַכְשָׁיו אִף אִם נֶאֱמַר דָּא"צ אִז לְהִיּוֹת בְּר הַקְּנָנָה מ"מ פִּינּוֹן דָּאִם מִת לֹא חָל הַקְּנָנִין וְגַם יִכּוּל לְחַזוֹר לֹא נֹכַח לֹזֵמֵר דְּכִמְאֵן דְּאִגְמָרָה בַּע"ש פִּינּוֹן דְּאִינוּ חָל מְהַשְׁתָּא וְיִכּוּל לְחַזוֹר וְכְתִבְתִּי דְּמַה"ט אִינוּ רָאָה לְסַפִּיקָא דְּרַבִּינוּ הַגְּדוֹל מְהָא דְּמַצִּינוּ דִּיכּוּל לְהַקְדִּישׁ בַּע"ש שְׁיִחּוּל בְּשַׁבַּת פְּמִבְנֹאָר עִירוּבִין (דָּף ל"ו) וְכֵן בְּעוֹבְדָא דְּר' יִנְאִי הַנּוֹ מִשׁוּם דְּבִזְזָה א"י לְחַזוֹר עוֹד דְּאִמְרָה לְגַבּוּהַ הוּי כְּמִסְרָה וְהוּי כְּאוֹמֵר מְעַכְשָׁיו א"כ אִף לְמ"ש הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה (ס' קכ"ב) דְּהָאוּמ' סְלַע לְצַדְקָה לְאַחֵר ל' אִינוּ חָל מְעַכְשָׁיו מ"מ מוֹדָה דָּא"י לְחַזוֹר דְּאִמְרָה הוּי כְּמַעֲשָׂה וְלֹא אֲתִי דִּיבּוּר וּמְבַטֵּל מַעֲשָׂה וְכִינּוֹן דָּא"י לְחַזוֹר הוּי כְּמוֹ

דהתחיל הקנין בערב שבת ולקח מותר משא"כ במקח וממכר פינו דיוכל לחזור לא הוי כהתחיל בערב שבת ולפי"ז י"ל פינו דעישור מפרי דביתן וע"כ אף דאמר לכשיבא לידי יחול מ"מ ע"כ אתה צריך לומר דהוי פאתחלת' בע"ש ואז הוי שלא מן המוקף ודעת ריטב"א דבכ"ז פינו דלא נגמר רק פשפא לרשותיה ואז הו"ל מוקף.

ואף דאתחיל מע"ש בכ"ז הוי כמו מן המוקף או דרשאי לעשות קנין בע"ש שיחול בשבת בכל ענין אף דלא הוי פאתחיל מע"ש: נחזור למ"ש לעיל בד' קצוה"ח ולענ"ד מוכח דגם דע' רשב"א דזכות גמור אף אם אינו מזפה לו שום דבר מהני מטעם דהוי כמו שליח מדעת דהא הרשב"א (רפ"ב) דקדושים פתב להוכיח מהו דנדרים להו צד דזכות הוא וא"צ דעת דזכין לאדם שלא בפניו ע"כ דזכיה הוא מטעם שליחות דבתרומה שליחות פתיבא בה ואי לאו דחשיב שלוחו ל"ה יכול לתרום אף דזכות הוא לו ע"ש.

ולכאורה סותרין דבריו למ"ש בנדרים דתורם משלו על חבירו ל"ב שלוחו לדעתו אלא בתורם משל בעל הפרי על של בעל הפרי אבל בתורם משלו פינו שאינו של בעל הפרי ל"ב שליחותו ממש ואין הדבר תלוי אלא אם זכות הוא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו או לאו זכות לו דמצוה דנפשיה עדיף ליה ואם ל"ב שליחות מנ"ל להוכיח ממש דזכיה מטעם שליחות דבתרומה שליחות פתיבא הא שליחות הוא רק היכא דתורם משל בעל הפרי על הפרי אבל בתורם משלו דמהני מטעם זכיה הוא ענין אחר ולעולם זכיה לאו מטעם שליחות הוא א"ו מוכרח דדעת הרשב"א דכיון דכתיב בתרומה גם אתם דבעי שליחות לדעת הוא בין אם תורם משל בעל הפרי בין אם תורם משלו על של בעל הפרי דהא לא מזפה ליה שום דבר רק זכות הוא לו להפקיע פריו מידי טבלו ואינו נפקע רק בתורת שליחות וכן מבואר בלשון רשב"א נדרים דכתב פינו שאינו של בעל הפרי ל"ב שליחותו ממש היינו דעכ"פ מצד שליחות הוא דבלעדי זאת ל"מ להפקיע מידי טבלו מדכ' אתם רק ההפך הו' דבענין שידענו בבירור מנחותא של בעל הפרי בעת שתורם ואם ידענו בבירור ואנן סהדי דלית ביה שום צד חוב וניתא ליה בעת שתורם כמו אם תורם משלו הוי פשליחות מדעת דאנן סהדי משא"כ בתורם משל בעל הפרי על של בעל הפרי אף דידענו דצוה על השליח שיתרום מ"מ פינו דבלתי דבורו לשליח ליכא שום זכות אמרינן דלמא קפיד ורוצה שדוקא שלוחו יתרום אף אם ליכא שום נ"מ מ"מ פינו דליכא שום זכות אם יתרו' או לו לא נוכל לומר אנן סהדי דנ"ל ואנן בעינן שליחות לדעת שיהיה מעכשיו בשעת הפרשה בירור גמור דניחא ליה לקח ל"מ אבל משלו להו צד דנ"ל פינו דזכות הוא לו הוי כשליח מדעת ומהני הזכיה מצד שליחות וממילא בנגידון דתה"ד דמפני חשש שלא יתקלקל העיסה פינו דאנן סהדי דניחא ליה לבעה"ב מהני אף שתורם משל בעה"ב דזכיה אף דלא מזפה שום דבר רק מידי דזכות מצינו דמהני אף במקום דאינו מזפה לו בשום דבר חדש כמו בסוטה (דף כ"ה) דב"ד מקנאין שלמ"ד הבעל דאנן סהדי דנ"ל ועיין נו"ב בתנינא חלק אה"ע (סי' קנ"ט) דיוכל למחות את"כ ובמ"ש במ"א הרי אף מה דניחא ליה לחוד מהני בתורת שליחות וכן אף בתורם משלו על של בעל הפרי אינו מזפה לו בשום דבר חדש מדמותר במודר הנאה ועי"ש בר"ן דהוי רק פפורע חובו רק פינו דאנן סהדי דנ"ל נעש' ממילא שליח אף שלמ"ד רק כשתורם משל בעל הפרי פינו דלא ידענו בשעת הפרשה הזכות והנחותא לצורך מה ל"מ

דהוי שלים שלא מדעתו אבל היכא דהוי זכות גמור גם הרשב"א מודה דמהני בתורת שליוחו דהוי פשלים מדעת וכמבואר מדברי רשב"א קדושין הנו' וזה פשוט וברור.

ועיין קצוה"ח שם (ס"ק ז) דכ' על מ"ש הנקודת הפס"ד יו"ד (סי' ש"ה) דדוקא בתורם משלו על של חבירו שינוי לומר נ"ל למיעבד מצוה בממונו אבל אם מופין המעות להקטן או שיש לקטן מעות הרי המצוה של קטן וכו' הוא דלמ"ש הרשב"א אדרבא דוקא בתורם משלו אי לאו דנ"ל למיעבד מצוה בממונו מהני משום זכיה אבל בתורם משל בעל הכרי ל"מ משום דל"ש בזה זכיה ושליוחות ליכא דבעי לדעת וא"כ אם פודין ממעות קטן לא מהני עי"ש ולמ"ש בגדול מהני פיון דאנן סהדי דניחא ליה ל"ב דוקא שינוי באיזה דבר רק נחיתא לבד הוי פשליחות וכיון דהש"ך שם סובר דכל היכא דעבדינן המצוה בממונו והוא אינו יכול לעשות והמצוה דיליה הוא הוי כאנן סהדי דניחא ליה והוי שליוחות לדעת ומהני בגדול וממילא מהני בקטן ג"כ.

ומ"ש הקצוה"ח בהא דאפטרופסין דתורמין דוקא תרומה משום דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו וממון פהן הוא ואינו אלא חלוקה תמהני הא קי"ל לאו כמי שהורמו דמי כמבואר בכמה מקומות ברמב"ם מלבד בזרוע ולחיים דמנפרש מעצמו וביתר דברי קצוה"ח שם יש לגמגם הרבה אכ"מ.

ברם מ"ש הש"ך דאם מזכה לו מעות הוי מצוה דיליה לכ"ע יכול לתרום בכה"ג משלו על של חבירו יש להעיר מש"ס יבמות (דף פ"ז) דקאמר מטביל דע"א נאמן אי דידיה משום דבידו אלא דאחר מאי קסבר אי קסבר תורם משלו עש"ח א"צ דעת בעלים משום דבידו לתקנו ואי קסבר צריף דע"ב ואמר אנא ידענא היא גופה מנ"ל ולדבריו גם אם צריף דעת בעלים הוא משום דניחא ליה למיעבד מצוה בממונו אבל אם מזכה לו ונתעבד המצוה בממונו לכ"ע הוי זכות ומהני א"כ עדיין בינו א"ו פיון דאינו מזכה לו לחלוטין רק פדי דיתעבד מצוה בממונו לענין זה ל"ה זכיה להך צד דצריף דעת בעלים ויש לישב: סי' ז' אם הפריש תו"מ ותוכד"ד חזר מהפרישתו כנראה לדע' רמב"ם (פט"ו) ממעשה קרבנות (ופ"ב) דתמורה דבהקדש אינו יכול לחזור תוכד"ד ולא לבד דא"י לחזור מפל וכל אלא אף לחזור משלמי לעולה א"י לחזור בתרומה ג"כ פיון דשינוי בזה אמירה לגבוה כמסירה להדיוט דע"י אמירתו חל קדושת תרומה ודמי להקדש דא"י לחזור ובתו' מנחות (דף פ"א) ד"ה תודה מבואר דטעמא דל"מ חזרה בהקדש תוכד"ד היא משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט ועיין ס' המקנה אה"ע (סי' כ"ז) שהוכיח מזה דע"כ בקנין הדיוט ל"מ חזרה תוכד"ד וכבר השיג עליו הא"מ שם דהא להדיא מבואר בב"י וש"ע ח"מ (סי' קצ"ה) דבמסירה להדיוט מהני חזרה תוכד"ד וכו' הוא הטעם משום דלגבי הדיוט משיכה ומסירה גרידא אינו עושה קנין אם אינו אומר להקנות לו ואינו עושה קנין עד שימשוה ולכן פיון דאינו עושה קנין אלא ע"י דיבורו שאמר לו קני יכול לחזור תוכד"ד מדיבורו קמא והו"ל מעשה קנין בלא דיבור אבל בהקדש אמירה דידיה מעשה הוא כמסירה ומש"ה א"י לחזור ע"ש וכ"כ בקצוה"ח (סי' רנ"ה) וצריף לומר אף דבהקדש ג"כ ל"ה רק דיבור ונימא דיכול לבטל תוף כד"ד דיבורו הראשון מ"מ פיון דדיבורו עשה מעשה לחול על הדבר שם קדושה ויצא מרשותו ע"י דיבורו אין הדבור מבטל מעשה משא"כ בהדיוט אף דכבר בא מדיבורו לידי מעשה קנין ויצא מרשותו מ"מ

אתי דיבור השני ומבטל דיבור הראשון שאמר לו לה חזק וקני ואף שמידיבורו זה שאמר לו לקנות הוא יותר מכד"ד מ"מ פנין דבהכרח צריף לצרף דיבורו זה למעשה הקנן יכול תוכד"ד של מעשה הקנן לבטל דיבור הראשון ונשארו מעשה קנן בלא דיבור משא"כ בהקדש דע"י דיבורו חל המעשה שהוא של הקדש לא אתי דיבור אף שהוא תוך כדי דיבור לבטל מעשה: ולפי"ז הנה מקום לומר גם בהפקר אינו יכול לחזור תוכד"ד מה"ת פנין דע"י דיבורו נעשה פכר קנן ויצא מרשות הפעלי' ואתעביד הפקר שוב לא אתי דיבור ומבטל מעשה וכן נמי אם עושה מעשה קנן לזכות דבר מן הפקר וחוזר בו תוכד"ד אינו יכול לחזור כ"ז שאינו מפקירו פנין דבזה ל"צ דיבור מאחר לזכות רק מעשה וכוננה לזכות וזה אינו יכול לבטל כמו בהקדש דכיון דאמירה היא כמסירה שוב אינו יכול לחזור ואין לומר דמ"מ אתי דיבור החזרה ומבטל הפוננה שפנין לזכות והוי פטושה ועשה מעשה בלא פוננה ודיבורו תוכד"ד מבטל המחשבה ז"א הא בהקדש ג"כ אם לא גמר בלבד ל"מ אף הדיבור ניקא ג"כ דתוכד"ד דיבטל דיבור החזרה המחשבה שגמר בלבד ונשארו הדיבור בלא פוננה וע"כ פנין דהוי כמסירה ויצא מרשותו שוב אין דיבורו מבטל הפוננה שהנה בהמעשה כן נמי בהפקר.

והא דכ' הרמב"ם (פ"ב) משבועות שיכול לחזור תוכד"ד בשבועה שנה דומה לטושה היינו שבועה לבד דלא איתעבד שום מעשה ע"י דיבורו רק חיוב הגוף לקיים שבועתו בזה אתי דיבור החזרה ומבטל דיבור השבועה משא"כ בהקדש והפקר דאיתעבד מעשה והוצאה מרשות ע"י דיבורו ובזה יש קצת ליישב דעת רש"י חולין (דף קמ"א) דפירש שם בקיום עשה דשלוש הקן אם עבר ונטלו למאן דסובר קיימו ולא קיימו צריף שיקיים העשה דשלוש תוכד"ד ועיין תוס' ור"ן מפות (דף ט"ו) וקשה לכאורה א"כ מה מוסיף תיקון ללאו זה מכל הלאוין שאינם נתקין לעשה הא בכל הלאוין אם חוזר ממה שעושה תוכד"ד מלבד מגדף פטור ומה עדיפות ללאו זה דלא יקח אם על פנים שיכול לתקן תוכד"ד ולשלוח הא בלא"ה אם ל"ה ניתק לעשה יכול לחזור תוכד"ד ולשלח.

ולמ"ש י"ל פנין דכבר זכה ולקחו לזכות מן הפקר שוב אינו יכול לחזור מזכיתו ונא"ל דניתקו הכתוב אל העשה הנה לוקה אף באם מקיים העשה אח"כ ולכך נתקו לעשה לפטרו ממלקות אבל צריף שיקיים העשה תוכד"ד: וראיתי במח"א דיני זכיה מהפקר דהביא דברי תשובת ר"ב אשפנזי ז"ל דכתב דהמפקיר אסור לחזור אף תוכד"ד והוא השיג עליו דחזרה מהני תוכד"ד.

ולמ"ש יש פנים לדבריו דאף בדיעבד ל"מ החזרה פנין דע"י דיבורו הוי כמסירה ובזה א"צ שום דבר לדבר ולא אתי דיבור החזרה ומבטל מעשה הקנן. אולם אף דברמב"ם (פ"ב) משבועות לא הזכיר רק שבועה מ"מ מדברי הראב"ד שם מבואר דכן הוא הדין בפנדר וקונמות ג"כ שיכול לחזור תוכד"ד וכן הוא בטור וש"ע יו"ד (סי' ר"י) ולכאורה ניקא בקונמות ג"כ דהוי בהקדש לענן זה ובפרט להמבואר ברשב"א ור"ן נדרים (דפ"ה) דבאוסר דבר על נפשו בקונמות נעשה הפקר ויז כל אדם בו לזכות ולד' הר"ן שם אף שאלה ל"מ דל"מ שאלה בהפקר וכשזכה אחר אף שנה משאיל על נדרו אח"כ א"ח להחזיר.

א"כ בדבורו שאוסר ע"ע איתעביד ג"כ מעשה דיצא מרשותו ונעשה הפקר לכל אדם
א"כ פיצד יכול לחזור בו תוכד"ד נימא ג"כ פינון דל"ב שום דבר רק בדבורו לבד סגי
ונתקנים הדבר ששוב לא יהיה יכול לחזור.

וצריך לומר דמ"מ פינון דאינו מפקיר ממש רק אוסר ע"ע וע"י איסורו ממילא יוצא
מרשותו זה ל"ה כמעשה הפקר ממש ולכך יכול לחזור תוכד"ד: אף לפי"ז דעיקר הטעם
מה דא"י לחזור תוכד"ד בהקדש משום דהוי כמסירה ויצא מרשותו יש לדון דבתרומה
אף דקרא שם תרומה מ"מ אם טוה"נ ממון ולדעת התו' רי"ד קדושין (סוף פ"ב) ורא"ש
גדרים (דפ"ה) דאם טוה"נ מ"מ הוי כממון על כל הממון זה והגונב טבלו של חבירו אם
טוה"נ ממון דחייב כפול לשלם כל דמים שגנב ולא כפי טוה"נ לבד ודלא כדעת
הר"ן שם ותוס' ב"מ (דף ו') דל"ה בעלים רק כפי ערף טוה"נ א"כ שוב פינון שיש לו בו
טוה"נ ליתן לכל כהן שיצא עדיין לא יצא מרשותו ולא איתעביד שום מעשה כמסירה
רק שיחול על זה שם קדושת תרומה א"כ מהראוי לומר שיכול לחזור מזה תוכד"ד פינון
אף דהוי כמסירה מ"מ לא יצא מרשותו והוי רק פקונם וכאיסור שבועה דיכול לחזור
תוכד"ד: ולכאורה יש לומר טעם אחר הא דא"י לחזור בהקדש תוף כד"ד דהנה ו"ל
הרמב"ם הל' מעשה קרבנות ואם אחר שגמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר
בו ואמר ולזה עולה אעפ"י שחזר בו בתוכד"ד הרי ולזה שלמים שאין חזרה בהקדש
אפילו בתוכד"ד עכ"ל הנה כאן הוסיף הרמב"ם והטיל תנאי אם אחר שגמר בלבו והוציא
בשפתיו דבעינן תרנוייהו גמר בלבו והוציא בשפתיו ומשמע דאם גמר בלבו בלבד אף
דבהקדש מחשבה מהני בדבור אם א"ר להוציא בשפתיו כדכתיב כל גדיב לב עולה
וכמבואר מס' שבועות (דכ"ו) מ"מ יכול לחזור תוכד"ד ויכול לבטל המחשבה הרי אף
דמחשבה מהני כמו אמירה וכמו דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי כמו כן מחשבה
ג"כ כאמירה חשיב ואף עפ"כ מן המחשבה יכול לחזור תוכד"ד מזה ע"כ מוכח דבקנין
ממש ג"כ יוכל לחזור תוכד"ד רק כשגמר בלבו והוציא בשפתיו אז עדיף וא"י לחזור
אף תוכד"ד והטעם דהא פינון דמחשבה מהני מה לו להוציא בשפתיו ובכ"מ דיכול לחזור
מה"ת תכד"ד ע"כ הטעם דמזה שחזר תכד"ד וזה לא שכית שאדם יעשה דבר וימלא
מיד לחזור ממה שעושה שזה נגד החזקה ודרך העולם ומזה שחזר בפנינו תוכד"ד נראה
בעליל שלא בגמר דעתו עושה ועדיין לא גמר בלבו ואף דדברים שבלב אינו דברים
מ"מ דברים שבלב דמוכח הוי דברים משא"כ כשחזר אחר כד"ד אז י"ל דחזר ממה
שגמר בלבו מקודם ואף דאומר דלא גמר בלבו עדיין זה הוי דברים שבלב ואינו דברים
לבטל הדבור ועיין תוס' ב"ק (דף ע"ג ע"ב) ד"ה ונמלה ובש"מ ותו"ח שם דאף לפרש
דבריו תוכד"ד נאמן ולאחר כד"ד הוי דברים שבלב.

ונה אתי שפיר בקנין ושאר דברים דמהני חזרה תוף כדי דבור אף שגמר בלבו מ"מ פינון
דלא שכית שיחזור אדם ממה שגמר אצלו מיד תוכד"ד זה לעד נאמן ועדיין לא נגמר
בלב משא"כ בהקדש ודבר דמהני במחשבה אם עדיין לא נגמר בלבו הדבר בבירור גמור
והחלטה ברורה למה לו להוציא בשפתיו הא לקיום הדבר סגי במחשבתו לבד אלא ודאי
פינון שהוציא בדבור פיו הדברים ע"כ דכבר נגמר בלבו בהחלטה ועכשיו חזר בו וא"י
לחזור דהוי פקנן משא"כ באם נגמר במחשבתו ולא הוציא עדיין מפיו בזה יכול לחזור
ממחשבתו תוף כד"ד דהחזרה היא לעד מוכח דהגמירה בלב הנה בטעות.

אָבֵל פֿשהוֹצִיא מִפֿיו וְעָשָׂה דָבָר שֶׁלֹּא צָרִיף ע"כ דַּכְבֵּר נִגְמַר בְּהַחֲלֻטָּה בְּלִבּוֹ וְעַכְשָׁיו נִמְלָךְ לַחֲזוֹר וְא"י לַחֲזוֹר מֵאַמִּירָה דְהוּי פִּקְנֵנוּ וְאַף אִם צוֹעֵק דַּעֲדִינָן לֹא הָיָה נִגְמַר בְּלִבּוֹ מ"מ הוּי דְבָרִים שֶׁבִּלְבָב וְאִינוּ דְבָרִים.

וּלפִי"ז בְּכָל מַה שֶׁאַמִּירָה לְגִבּוּהַ פְּמִסִּירָה וְגַם הַמַּחְשָׁבָה סָגִי לַחֲיִיבוּ בְּזֵה א"י לַחֲזוֹר תּוֹכֵד"ד וְתֵרוּמָה ג"כ דְנִטְלָת בְּמַחְשָׁבָה שׁוֹב פֿשֶׁה־פֿרִישׁ אוֹ הוֹצִיא מִפֿיו אִינוּ יָכוֹל לַחֲזוֹר דָּאף תּוֹכֵד"ד שֶׁחֲזוֹר מִדְּבוּרוֹ אוֹ מִמַּעֲשָׂיו אֲמַרִּינוּ דְנִמְלָךְ הוּא וְאַף שֶׁאֹמֵר שֶׁלֹּא נִגְמַר בְּלִבּוֹ הוּי דְבָרִים שֶׁבִּלְבָב וְאִינוּ דְבָרִים פִּינָן דָּאִם ל"ה עוֹשֶׂה בְּגִמְרָה דַּעֲתוֹ לָמָּה לוֹ לְדַבֵּר אוֹ לְהַפְרִישׁ מִשָּׂא"כ בְּשָׂאֵר קִנְיָן שֶׁבִּין אָדָם לַחֲבִירוֹ דְמַחְשָׁבָה בְּלֹא מַעֲשֶׂה לֹא פְלוּם הוּא אֲמַרִּינוּ פִּינָן שֶׁחֲזוֹר בּוֹ תּוֹכֵד"ד ע"כ דְלֹא עָשָׂה בְּגִמְרָה דַּעֲת וְלֹא נִגְמַר בְּלִבּוֹ וּמַה שֶׁעָשָׂה הִקְנֵנוּ הָיָה שְׂיוּעִיל אִם לֹא יַחֲזוֹר.

אָבֵל בְּדָבָר דְסָגִי בְּמַחְשָׁבָה פִּינָן שֶׁהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו ע"כ אִי לֹא דְגִמְרָה בְּלִבּוֹ בְּהַחֲלֻטָּה מַה לִּי לְהוֹצִיא מִפֿיו וְאֲמַרִּינוּ דַּעֲכָשָׁיו חוֹזֵר וְנִמְלָךְ וְכַבֵּר נִגְמַר הַדְבָר בְּדְבוּר: אוּלָם אִם פֶּן בְּתִמּוּרָה דְבְּזֵה וְדֹאִי דְלֹא סָגִי בְּמַחְשָׁבָה דַּעֲוֹבֵר עַל לֹא דְלֹא יַחֲלִיף וְלֹא יִמִּיר וּמַחְשָׁבָתוֹ אִף אִם נִגְמַר בְּלִבּוֹ ל"מ פֶּלֶל עַד שְׂיוּצִיא בְּשִׁפְתָיו אִז גְּלִי לָן הִקְרָא וְהָיָה הוּא וְתִמּוּרָתוֹ קוֹדֵשׁ וְבְזֵה לָמָּה אִינוּ יָכוֹל לַחֲזוֹר תּוֹף כֵּד"ד וְצָרִיף לֹמַר בְּתִמּוּרָה ע"כ הִטְעַם מִשׁוּם דְגְלִי קָרָא וְהָיָה אִף שׁוֹגֵג וְאֲנוּס ג"כ מ"מ יִהְיֶה קוֹדֵשׁ וְחֲזָרָת תּוֹכֵד"ד הוּא דְמַשְׁנֵי דְבוּרוֹ הִרְאִישׁוֹן לְטַעוֹת וּבְתִמּוּרָה דָּאף טַעוֹת מְשׁוּנֵי לְהַתְּמוּרָה קוֹדֵשׁ לְכֹף א"י לַחֲזוֹר תּוֹכֵד"ד וְכִמּוֹ שֶׁפְּתַב פֶּן הַקְּצוּה"ח שֵׁם וְאַף שֶׁאֵאמ"ו ו"ל בְּסִפְרוֹ ד"ח דִּינֵי מַתְּנוֹת (ס' י"ז) מְפַקֵּק בְּזֵה וְכַתֵּב דְדוֹקָא לַחֲזוֹר לְגַמְרֵי גְלִי קָרָא דְטַעוֹת תְּמוּרָה הוּי תְּמוּרָה אִף בְּטַעוֹת אָבֵל בְּאִם בִּין כֹּף יִהְיֶה הַקְּדֵשׁ לֹא מְצִינוּ לְחֻלְקָא בִּין תְּמוּרָה לְתַחֲלַת הַקְּדֵשׁ וְכֵן פְּתַב הַנְּתִיבוֹת (ס' רנ"ה) אוּלָם אִינוּ מְוַכְרַח פִּינָן דְאִינוּ יָכוֹל לַחֲזוֹר וְטַעוֹת וְאֲנוּס גְּלִי קָרָא דְמַהֲנֵי פִינָן שֶׁכַּבֵּר חָל שֵׁם תְּמוּרָה א"י לַחֲזוֹר וּבְפִרְט מַחְמוֹר לְקַל.

וַיֵּשׁ לֹמַר דְלְכֹף דְקַדְקַת הַרְמַב"ם וְכֵן בְּמַשְׁנֵה (פ"ה) דְתִמּוּרָה דְבְּאֹמֵר וְלָדָה עוֹלָה קַתְנֵי שֵׁם פְּלוּגְתָא דר"מ ור' יוֹסִי בְּחֲזוֹר מְקַל לְחַמּוֹר דג"כ א"י לַחֲזוֹר לר"מ וּלר"י בְּנִמְלָךְ. וְלַגְבֵי תְּמוּרָה קַתְנֵי תְּמוּרוֹת עוֹלָה וְאַח"כ שֶׁלְמֵים דְהִיִּינוּ מַחְמוֹר לְקַל דא"י לַחֲזוֹר.

וְהִיִּינוּ טַעֲמָא דְבְּקַדְשֵׁי מְהַנֵּי מַצֵּד שֶׁגִּמְרָה בְּלִבּוֹ מְקוֹדֵם וְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו א"י לַחֲזוֹר אִף מְקַל לְחַמּוֹר. מִשָּׂא"כ בְּתִמּוּרָה דְגִמְרָה בְּלִבּוֹ ל"מ פֶּלֶל רַק מַה שֶׁהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו וּמִהֲרָאוּי הָיָה לָנוּ לֹמַר דְיָכוֹל לַחֲזוֹר תּוֹכֵד"ד פְּמוֹ בְּכָל קִנְיָנִים דַּעֲלָמָא רַק פִּינָן דְתִמּוּרַת טַעוֹת ג"כ הוּי תְּמוּרָה א"י לַחֲזוֹר לְגַמְרֵי וְכֵן מַחְמוֹר לְקַל אָבֵל מְקַל לְחַמּוֹר י"ל דְיָכוֹל לְשַׁנּוֹת תּוֹכֵד"ד.

וּבְרַמְב"ם הַלְכוֹת תְּמוּרָה שֵׁם לֹא פְתַב פֶּלֶל שֶׁגִּמְרָה בְּלִבּוֹ פְּמוֹ בְּהַקְּדֵשׁ רַק אִין תּוֹפְסִין אֶלְא לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן: וְבְזֵה יֵשׁ לֹמַר דְגַם בְּנִזִּיר יָכוֹל לַחֲזוֹר תּוֹכֵד"ד אִף דְכִשְׁאוֹמֵר הַרְנֵי נִזִּיר מַתְּחַיֵּב בְּקָרְבָן וְכֵן מְצִינוּ בְּש"ס נִזִּיר לִב"ש דְהַקְּדֵשׁ טַעוֹת הוּי הַקְּדֵשׁ וְאִין שְׂאֵלָה בְּהַקְּדֵשׁ אִין שְׂאֵלָה בְּנִזִּירוֹת וּפִירֵשׁ"י וְתוֹס' דְהַנְזִירוֹ בְּהַקְּדֵשׁ דְמִי פְדֻכְתִּיב קֹדֵשׁ יִהְיֶה גִדּוּל פֶּרַע וְעִינָן פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ פְּתוּבוֹת (דף נ"ו) דְכַתֵּב בְּפִשְׁטוֹת דל"מ חֲזָרָה תּוֹכֵד"ד בְּנִזִּיר וּבְמַהֲרֵי"ט בְּתִשׁוּבָה כ' דְמַהֲנֵי חֲזָרָה אִף בְּנִזִּיר שֶׁמִּשׁוֹן דְלִיתָא בְּשְׂאֵלָה וְכִמּוֹ שֶׁהִבְאִתִּי דְבָרִיו לְעִיל דִּינֵי נְזָרִים (ס' ד') וּלמ"ש א"ש פִּינָן דְנִזִּירוֹת אִימְקִישׁ לְנְזָרִים וְלֹא מְהַנֵּי בְּיָה מַחְשָׁבָה

וְצָרִיךְ לְהוֹצִיא בְשִׁפְתָיו בְּזֶה פִּינּוֹן דְּלִיתָא בְּמַחְשָׁבָה דּוֹמָה לְשַׁאֲרֵי קִנְיָנִים דְּעֵלְמָא דִּיכּוּל לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד אַף דְּבִזְהָ הֵנִי פְּאָמִיר' לְגַבּוּהַ דְּהֵנִי פְּמַסִּירָה מ"מ לָא עֲדִיף מְשִׁבּוּעָה וּנְדָרִים דִּיכּוּל לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד וְעֵינֵן בִּיצָה (דָּף כ' ע"א) נְזִיר וְאִינוּ מְגַלַּח פִּינּוֹן דְּאָמַר הָרִי עָלֵי גַתְחִיב דְּאָמִירָה לְגַבּוּהַ פְּמַסִּירָה לְהַדְיוּט וְכִי הָדַר אָמַר ע"מ לָאוּ מְלִתָּא הוּא וְכִבְרָ פְּתָבוּ פְּמָה מְפָרְשִׁים דְּמַטְעַם מַעֲשָׂה קוֹדֵם לְתַנָּאֵי הוּא וְעִימ"ש הַמַּח"א הַלְכוֹת צְדָקָה (ס' ט'): וּבְקִצּוּהַ"ח פְּשַׁכְּתָב דְּבַתְמוּרָה הוּאִיל דְּלִיתָא בְּשַׁאֲלָה וְטָעוֹת א"י לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד וְנִמְלִיךְ דַּר"י וְדָאֵי פְּחַד גְּוֹנֵי מִיָּרִי לְכֹן גַּם בְּהַקְדָּשׁ א"י לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד וּבְנִזִירוֹת אַע"ג דְּאִיתְקַשׁ לְהַקְדָּשׁ כְּמוֹ שְׁמִבְּנִי אָרְזִיר שֶׁם הֵינּוּ דְּנִקָּא לַב"ש דְּהַקְדָּשׁ טָעוֹת הֵנִי הַקְדָּשׁ נְזִירוֹת נְמִי דְּאִיתְקַשׁ לְקוֹדֵשׁ חֵייל נְמִי בְּטָעוֹת אֲבָל לַב"ה דְּהַקְדָּשׁ טָעוֹת לָא שְׁמִיָּה הַקְדָּשׁ אֲלָא מְשׁוּם חוּמְרָא דְּהַקְדָּשׁ הוּא דַּל"מ חֲזָרָה תּוּכַד"ד וְכְמוֹ מְקַדָּשׁ וּמְגַרְשׁ וּנְזִירוֹת לָא חֲמִירָא פְּוֹלֵי הָאֵי וְלָא נְהִירָא לּוֹמַר בְּדַעַת רַמְבַּ"ם דְּמְקַדָּשׁ וּמְגַרְשׁ הוּא מְשׁוּם חוּמְרָא בְּלִבְדָּ דְּהָא וְדָאֵי אַף לְקוֹלָא הוּא דַּל"מ חֲזָרָה בְּמַקְדָּשׁ וְאִם קִדְּשָׁה אַחַר אֵינוּ תּוֹכֵס בָּהּ קִידּוּשִׁין וְכֹן בְּמַגְרֵשׁ לַ"מ חֲזָרָה אַף לְקוֹלָא דְּתַפְסוּ קִידּוּשִׁין שֶׁל אַחַר ע"י גִּט זֶה וְדוֹחֵק גְּדוּל לּוֹמַר דְּמַטְעַם כָּל דְּמַקְדָּשׁ אֲדַעֲתָא דְּרַבְּנָן מְקַדָּשׁ פִּינּוֹן דְּלָא מְצִינּוּ בְּזֶה בְּש"ס א"ו דְּהוּא מַד"ת וַא"כ מ"ש נְזִירוֹת מִן הַקְדָּשׁ.

וּבְאַמַּת י"ל אַף בְּקוֹנָמוֹת דְּהוּא פְּהַקְדָּשׁ א"י לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד וּנְזִירוֹת אִיתְקַשׁ לְנִדָּר כְּמִבְּנִי אָרְזִיר רִישׁ מַס' נְדָרִי'. וְכִבְרָ פְּתַבְתִּי לְעִיל דְּהַרְמַב"ם הַלְכוֹת שְׁבֻעוֹת לָא הַזְכִּיר חֲזָרָה רַק לְגַבֵּי שְׁבֻעָה וְלָא לְגַבֵּי נִדָּר דִּי"ל אוֹ דְּקוֹנָמוֹת הֵנִי פְּהַקְדָּשׁ אוֹ דְּאִיתְקַשׁ לְנְזִירוֹת וּנְזִיר הֵנִי קוֹדֵשׁ וְכַמ"ש וְהַטּוֹר דְּנִקָּט ג"כ קוֹנָמוֹת וּנְדָר (בְּסִי' ר"י) הוּא מְשׁוּם דִּי"ל דְּדַעַת הַטּוֹר פְּדַעַת אֲבִיו הָרָא"ש דְּנִרְאָה מְדַבְּרִי מַס' ב"ק שֶׁם דְּלִית הַלְכָתָא לָא כַּר"מ וְלָא כַּר"י רַק לְעוֹלָם יְכוּל לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד אַף בְּהַקְדָּשׁ וְכֹן נִרְאָה מְדַבְּרִי מַס' ב"ב וּנְדָרִים דְּלָא פָּרַט רַק הֵנָּה ד' מְקַדָּשׁ וּמְגַרְשׁ וְע"ז וְלָא פָּרַט הַקְדָּשׁ וְהַרְמַב"ם דְּסוּבֵר דְּגַם בְּהַקְדָּשׁ וְתַמּוּר' א"י לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד כְּפָר כ' בְּפִי הַמְשָׁנָה תְּמוּרָה שֶׁם דְּהַקְדָּשׁ וּמִיָּמַר הוּא כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמַקּוֹם הַזֶּה וּבְסוּף נְדָרִים הוֹצִיא הֵנָּה ד' ע"ש אֲבָל הָרָא"ש דְּכ' דְּלִית הַלְכָתָא לָא כַּר"י וְלָא כַּר"מ רַק לְעוֹלָם תּוּכַד"ד פְּדִיבוּר רַק הֵנָּה ד' מְבִנְיָא דְּסוּבֵר דְּאִתְבָּרַר בְּהַקְדָּשׁ יְכוּל לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד.

לְכַף קוֹנָמוֹת וּנְזִיר ג"כ יְכוּל לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד אֲבָל לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּבְהַקְדָּשׁ א"י לְחַזְרוּר י"ל דְּגַם בְּקוֹנָמוֹת וּנְזִיר א"י לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד. אוּלָם מְמָה דְּסַתְּמַם בְּש"ע (סר"י) דְּגַם בְּנְדָרִים יְכוּל לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד וְכֹן בְּלְבוּשׁ שֶׁם אַף דְּדַעַתוֹ דְּבְהַקְדָּשׁ א"י לְחַזְרוּר הָרִי דְּשִׁנֵּי נְדָרִים וּנְזִירוֹת וְע"כ הַטְעַם כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי דְּדוּקָא בְּמָה דְּסִגֵּי בְּהַרְהוּר וּמַחְשָׁבָה כְּשִׁגְמַר בְּלָבוּ בְּזֶה א"י לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד מְאָמִירָתוֹ מִשָּׂא"כ נְדָר וּנְזִיר דַּל"מ בְּמַחְשָׁבָה וְצָרִיךְ לְבַטָּא בְּשִׁפְתָיו כְּמוֹ בְּשִׁבּוּעָה דְּשִׁבּוּעָה וּנְדָרִים שְׁוִין הֵן וְכְמוֹ שְׁפַתְבְּתִי הַלְבוּשׁ (ס' ר"י) וְכ"כ נְזִירוֹת אַף דְּכַתִּיב בִּיהַ קִדְּשׁ מ"מ אִיתְקַשׁ לְנְדָרִים.

וְצָרִיךְ שְׁיִבְטָא בְּשִׁפְתָיו לְכַף יְכוּל לְחַזְרוּר תּוּכַד"ד. וְכֹן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם (פ"א) מְנִזִירוֹת דְּכַתְּבַב בְּאוֹמַר הָרִי נְזִיר מִן הַגְּרוּגְרוֹת כו' ה"ז אָסוּר בְּהֵן וְאִינוּ נְזִיר וְעִי"ש בְּרַבָּא"ד וְכ"מ וְיִקְשָׁה הָא כָּל הַטְעַם הוּא מְשׁוּם דְּב"ה סְבָרִי כַּר"ש דְּלָא הִתְנַדַּב פְּדָרָךְ הַמְתַּנְדָּבִים.

ובפרק (י"ז) ממעשה הקרבנות כתב באומר הרי עלי מנחה מן השעורים או מן העדשים שואלין אותו אם אמר לא נדרתי אלא ע"ד שמונתר להקרי' בזה ואילו ידעתי שאין מקריבין ל"ה נזדר ה"ז פטור ומבואר דא"נ רק לפרש דבריו שלא היה גמר בלבד להקריב מנחה אלא בזה אבל לחזור א"י רק לברר של"ה גומר בדעתו רק על אופן זה וא"כ בנזיר נימא ג"כ לשאול אותו דאולי גמר בדעתו להיות נזיר כדרך הנזיר שוב א"י לחזור א"ו כינו דאמר מן הגרוגרת או מן הדבילה לו יהא שחזר ממה שאמר הרני נזיר יכול לחזור תוכד"ד.

ועיין תוס' נזיר (דף ל"ד) ד"ה ומי דמבואר להדיא דלגבי נזיר תוכד"ד פדבור דמי: ועיין מתניתין דדמאי (פ"ז) היה לפניו שתי כלפלות של בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת והיינו משום דמעשר אח"כ מפטור על החיוב וכן פסק הרמב"ם הלכות מעשר ועי"ש בתיו"ט מה שהקשה הא בירושלמי קאמר דר"מ הוא דאינו תופס אלא לשון הראשון וכיון דפוסק דלא כר"מ למה פוסק כמתניתין וכבר מתרץ ע"נ שם בתוספות חדשים ע"ש.

אף יש להבין למ"ש הרמב"ם הך דין דמתניתין (פ"ז הי"א) ממעש' מי שהיה לפניו שתי כלפלות של טבל שנטלה תרומתן כו' אמר מעשרות זו בזו וזו הראשונה מעושרת שהרי קבע מעשרותיה בשניה ואין השני' מעושרת שאין מפרישין מעשר מן הראשונה שפבר נפטר על השניה.

ומשמע דכבר ניטל תרומה ואף תרומות מעשר וע' מס' תמורה (דף ד') ובתוס' שם וא"כ לא נשאר רק מעשר לוי או אף מעשר עני ובהנה דליכא ביה איסור קודש דתרומה מניין לנו דאמרינן בזה ג"כ אמירה לגבוה כמסירה להדיא ובמחשבה ג"כ חל ע"ז שם מעשר דלמא דוקא בתרומה דהוא קודש ילפינן מפל נדיב לב וכן מעשר עני כבר חלקו הפוסקים לדעת כמה ראשונים דאף באומר סלע זו לצדקה שיני' ביה אמירה לגבוה וגם בהרהור סגי אבל במעשר לוי דמונתר לזרים וליכא ביה קדושה מניין דסגי במחשבה ואף דמצינו דע"י אמירה וקריאת שם חל שם מעשר וחיוב פניו דמברר חיובו חל ע"ז בקריאת שם אבל מחשבה י"ל דלא מהני וא"כ הדבור אינו רק כשאר קנין דעלמא דיכול לחזור תוכד"ד ומעשר לוי לא עדיף מיניה וצריך לומר אף דתרומת מעשר ומעשר לא נתנם באומד כמבואר רמב"ם (פ"ג ה"י) מתרומ' (ופ"א הי"ד) ממעשר היינו שצריך שיהיה מדוד ומ"מ ניטל במחשבה ג"כ דתרומה ומעשר חדא הוא לענין זה דמחשבה מהני ועיין תוס' גיטין (דף ל"א) דהוכיחו דא"צ להוציא בשפתיו בתרומה וסגי במחשבה ממה דקתני מס' תרומות דאלם לא תרומם ואם תרם תרומתו תרומה ולהדיא מבואר רמב"ם הל' מעשר שם (ה"ז) וז"ל כל שאמרנו בהן לא תרומנו ואם תרמו תרומתן תרומה כף אם עשרו מעשרותיהן מעשרות הרי דאף אלם אם עישר מעשרו מעשר וע"כ דא"צ להוציא בשפתיו וסגי במחשבה לבד ולכך פשדבר ועישר מזו על זו שוב א"י לחזור כמו לגבי הקדש: ודע דאף בהקדש ותרומה אם הקדיש ותרם בע"מ דל"ב דיני תנאים יכול להטיל תנאי וכן מבואר בכ"מ (פ"ו) מהלכות אישות וב"י אה"ע (סי' ל"ח) דדעת רמב"ם שצריך שיקדים התנאי קודם מעשה נתינה והטור השיג עליו דאם נתן בינה

סָתָם אֵין הַתְּנָאי שֶׁהַתְּנָה אַח"כּ פְּלוּם דְּגַבֵּי קִידוּשֵׁין תּוּכַד"ד לָאוּ פְּדִיבוּר דְּמִי וְכַתְּבַהּ הַב"י
פִּינָן דְּגַמְר דְּבָרֵי הַקִּידוּשֵׁין הוּא הַתְּנָאי רֵאשׁ דְּבָרֵי אֶסְיָפָא קָאֵי וְעִי"ש בְּב"ח.

וְלִכְאוּרָה נִרְאָה לְהִפְקֵד בְּדָבָרֵי פִירוּשׁ הַמְשָׁנָה לְרַמְבַּ"ם מִס' תְּמוּרָה שֶׁם דְּכַתְּבַהּ שֶׁהַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה לֹא תוֹעִיל בְּהֵן חֲזָרָה וְתוֹסְפוֹת תְּנָאי וְאֶפְיָלוּ תּוּכַד"ד וְכֵן אִם אָמַר לְאִשָּׁה ה"א
מְקַוְדָּשֶׁת אוֹ ה"ז גִּיטָה וְנָתַן לָהּ גִּיטָה אוֹ קִידוּשִׁיהָ וְחֹזֵר וְאָמַר בְּתוֹף כַּד"ד לְגַמְר הָעֲנִין לֹא
יְהִי הַקִּידוּשֵׁין אוֹ הִגֵּט אֲלֵא ע"מ פֶּן אֵינּוּ מוֹעִיל וְאֵין שׁוֹמְעִין לוֹ עַכ"ל הָרִי דְאַף תְּנָאי א"י
לְהַטִּיל.

אוּלָם ע"כ צָרִיף לֹמַר דְּהֵינּוּ דְּנֻקָּא אִם גָּמַר בְּלַבּוֹ וְנָתַן שְׁלֵא עַל תְּנָאי רַק אַח"כּ חֹזֵר
לְגַמְר הָעֲנִין לְהַטִּיל תְּנָאי בְּזָה אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר דְּהוּי פְּנִמְלָהּ וּמָה לִי לְהַטִּיל תְּנָאי וּמָה לִי
חֲזָרָה מִמֶּשׁ אֲבָל פְּשָׁגְמַר הָעֲנִין בְּלֹא הַמְלָכָה וְלֹא נִגְמַר בְּלִבָּבוֹ שְׁלֵא לְהַטִּיל תְּנָאי בְּזָה יָכוֹל
לְגַמְר עַל תְּנָאי וְכֵן בְּהַקְדָּשׁ מְבוֹאָר בְּרַמְבַּ"ם (פ"ט"ו) מִמַּע"ק דְּדֻקָּא בְּבֹא לְחַזֵּר מִמָּה
שֶׁנִּגְמַר בְּלַבּוֹ וְהוֹצִיא מִפִּי אֲבָל אִם מִיָּד דַּעְתּוֹ הֵיךְ לְסַיִים וְלֹמַר ע"מ כָּף וְכָף שׁוֹמְעִין לוֹ
כְּשֶׁהוּא תּוּכַד"ד וְהַדְּבָרִים מְוַכְרְחִים לְחַלֵּק בְּכָף וְעֵינֵין מִתְּנָה אֶפְרִי' הַל' צְדָקָה (ס' ט')
וּבַמ"ש אַמ"ו ז"ל בְּסִפְרוֹ דְּבָרֵי חַיִּים דִּינֵי גִיטִין (ס' א) דְּמַחְלֻקְתָּ הַטּוֹר וְרַמְבַּ"ם הַנּוֹ'
בְּאִם יָכוֹל לְהַטִּיל תְּנָאי תְּלִיא בְּב' תִּירוּצִים שְׁבַתוֹס' ר"פ הַשּׁוֹלַח אִם דְּבָרִים שְׁפַלְב
כְּשֶׁנִּשְׁאַנְס לְפָרֵשׁ הוּי דְּבָרִים אוֹ לֹא עִי"ש וְלַמ"ש פִּינָן דְּתוֹף כַּד"ד בְּכ"מ יָכוֹל לְחַזֵּר וְהַטַּעַם
כַּמ"ש לְעִיל דְּלֹא שְׂכִיחַ שְׁיַחְזוֹר אָדָם מִמָּה שֶׁגָּמַר בְּלַבּוֹ לְעֵשׂוֹת תִּיכְף וּמִיָּד וְע"כ לֹא עֲשֶׂה
בְּגַמְר דַּעַת וּבְקִידוּשֵׁין ל"מ הַחֲזָרָה אֲבָל אִם אוֹמֵר דְּמַעֲיָקְרָא הִי דַּעְתּוֹ עַל תְּנָאי וְלֹא נִמְלָהּ
לְחַזֵּר וְלְהַטִּיל תְּנָאי י"ל דְּמַהֲיָמֵן וְאֵנָּה סְהַדֵּי וּל"ה דְּבָרֵי שְׁפַלְב הוּאֵיל דְּהוּי מוֹכַח וְאֵנָּה
סְהַדֵּי וַאֲכ"מ וַיְבֹאָר בְּמַקוֹמוֹ אִי"ה: ס' ח' פְּתַב הַרַמְבַּ"ם (פ"ד ה"ה) מִתְּרוּמוֹת קֶטֶן
שֶׁהִגִּיעַ לְעוֹנֵת נְדָרִים אַעפ"י שְׁלֵא הִבִּיא ב"ש וּל"נ גְּדוּל אִם תְּרַם תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְאֶפְיָלוּ
בְּתְרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה הוּאֵיל וְנִדְרֵיהֶן וְהַקְדָּשָׁן קִיָּיִמִין מַה"ת כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ בְּנְדָרִים וְכ"כ
בַּש"ע (ס' ש"א ס"ג) וְעִי"ש בַּש"ף.

וְהַגְּרָא"ו שָׁם כ' וְז"ל פְּסַק כַּר"י וְכִשְׂיִטְתּוֹ דְּתְרוּמָה בְּזַה"ז דְּרַבְּנָן וְעֵינֵין נְדָה (מ"ו ב') וְלִי
נִרְאָה דְּהַלְכָה פְּסַתָּם דְּלַעוּלָם ל"ה תְּרוּמָה כַּמ"ש שָׁם ה' לֹא יִתְרַוְמוּ וְאִם כו' וּמַש"ש קֶטֶן
שְׁלֵא הִבִּיא ב"ש הוּא פִירוּשָׁא דְּמַתְּנִיתִין הַנ"ל עַד אֵימְתִי הוּא קֶטֶן וְאָמַר כ"ז שְׁלֵא הִבִּיא
ב"ש וְהוּא דְּבָרֵי ת"ק שֶׁהוּא ר"מ שֶׁהוּא סָתָם מְשָׁנָה וְכַמ"ש בְּתוֹסְפָתָא וִירוּשְׁלָמִי וַאֲע"ג
דְּקִי"ל תְּרוּמָ' בְּזַה"ז דְּרַבְּנָן מַש"ה לֹא אֵיירִי וְעֵינֵין תּוֹס' נְדָה שָׁם ד"ה אֵי וְהָאֵרִיף עוֹד
בְּזָה.

וְהִנֵּה מ"ש דְּפְסַק כַּר"י וְכִשְׂיִטְתּוֹ דְּתְרוּמָה בְּזַה"ז דְּרַבְּנָן. וְלִכְאוּרָה הָא בְּרַמְבַּ"ם סַיִים
וְאֶפְיָלוּ בְּתְרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה.

אוּלָם הוּאֵיל דְּכ' דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ ע"ד הַמְּחַבֵּר וְהוּא לֹא הֶעֱתִיק סִיּוּם דְּבָרֵי שֶׁל הַרַמְבַּ"ם
דְּאֶפְיָלוּ בְּתְרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה הוּאֵיל דְּהַקְדָּשָׁן הַקְדָּשׁ מַה"ת דֵּן הַגָּאוֹן ז"ל דְּבַכּוּוֹן הַשְּׂמִיט
דְּרַק בְּתְרוּמָה דְּרַבְּנָן תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה אֲבָל לֹא לְמַתְּנָן טָבֵל דְּאוֹרֵינֵי' וְהוּא הָעֵלָה דְּאַף
בְּתְרוּמָה דְּרַבְּנָן ג"כ אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה כַּת"ק דְּהוּא סָתָם מַתְּנִיתִין וְדָלָא כַּר' יוֹסִי וְגַם
דָּלָא כַּר' יְהוּדָא לְגִירְסָתוֹ שֶׁהוּא גִירְסַת הַר"ש דְּסוּבֵר תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה אֶף בְּפָחוֹת מִמְּוֹפְלָא
הַסְּמוּף לְאִישׁ וְכַמוֹ דְּמְבוֹאָר בִּירוּשְׁלָמִי הָדָא דְּכַהֲנָה [דְּאָמַר אֵין חִיָּיְבִין עַל קְדָשֵׁין בַּחוּץ]

פליגא דר' יהודא דר"י פוטר טבלו ד"ת ותמיר אכן כמ"ד מאיליהו קבלו עליהו את המעשרות וכיון דלר' יהודא איגרי דוקא בתרומה דרבנן ממיל' היא דאמרין בירושלמי מאן תנא קטן דלא כר' יהודא ע"כ דלסתם מתניתין שהיא ר"מ כמבואר שם ירושלמי הוא אף בתרומה דרבנן ל"מ והטעם אף דנדרון נדר והקדשין הקדש מ"מ לעגנן תרומה ל"מ או משום דדרשינן מדכתיב ויקחו לי תרומה מאת כל איש פרט לקטן כמבואר בירושלמי וכמ"ש הר"ש שם או כמבואר שם בירושלמי ר"י בשם ר' אילא ולא תשאו עליו חטא את שהוא בנשיאת עון תורם ואת שאינו בנשיאת עון אינו תורם.

ותמהני על הר"י קורקוס והרב"ז שעמ"ש הרמב"ם חמשה לא יתרמו הביאו הירושלמי הנ"ל מאת כל איש פרט לקטן דהא להרמב"ם ע"כ דאינו פוסק פטעם הזה מדפוסק בהגיע לעונת נדרים דתרומתן תרומה: וקצת נראה דגם דעת רש"י לפסוק כסתמא דמתניתין דלתמן טבל ל"מ אף בהגיע לעונת נדרים דמפרש בב"מ (דף ע"א) דהא דקאמר קטן לית ליה שליחות דכי כתיב שליחות בגדול כתיב בראוי לתרון שיהי' הקדשו הקדש ודיבורו חל דגבי הקדשות ובנדרים איש כתיב וגבי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו עכ"ל.

ולכאורה א"כ בהגיע לעונת נדרים דנדרו נדר יהי שליחות דהא בנדרים כתיב איש כי יפליא א"ו כיון דילפינן שליחות מדכתיב בתרומה גם אתם ובתרומה ל"מ מדכתיב מאת כל איש וכסתמא דמתניתין וכדרש ירושלמי הנז' ומ"ש רש"י בהקדשו' איש כתיב הוא ממה דילפינן שליחות מקדשים מק"פ וכ' איש שיה לבית אבות וכמ"ש רש"י גיטין (דף כ"ג): ויש ראיה לזה דסתמא דש"ס ס"ל דל"מ תרומות קטן בהגיע לעונת נדרים ממה דפריה הש"ס ר"פ דקידושין גם אתם בתרומה למה לי תיתי מהנה מקדשים וגירושין ומסיק הש"ס סד"א הואיל ואמר מר אתם ולא אריסין כו' אימא אתם ולא שלוחכם נמי קמ"ל ונה שלא אליבא דהלכתא דפוסק הרמב"ם דהפרשת שותפין ואריסין מהני ועי"ש ברשב"א גימא דלכך רבה קרא בתרומה גם להורות דל"צ להיות שנה ממש להמשל' ואף קטן שהגיע לעונת נדרים אף דבכ"מ לא נעשה ועושה שליח כמו דילפינן מק"פ וגירושין כן היינו אומרים אף לגבי תרומה דל"מ וקמ"ל קרא גם לרבות דאף קטן כזה נעשה ועושה שליח הואיל דהוא בתרומה דנפשו וגם הוא דומיא דאתם דאף דאינו מצוה מ"מ דומה לישאל וכן ברית דאסור להאכילו טבל בינדים ועיין רמב"ם (פ"ו ה"ט) מגירושין ובראב"ד שם דכתב אתם גם אתם לרבות שלוחכם ומה אתם בני דעת אף שלוחכם בני דעת נמצא השליח והמשלח צריכין להיות בני דעת ובקצוה"ח (סי' קפ"ח) כתב דהראב"ד לשיטתו דמנפלא סמוך לאיש לאו דאוריית' והרמב"ם צריף שם לטעם אחר דסובר במנפלא סמוך לאיש תרומתו תרומה וק' א"כ הי' להש"ס לומר דלכך צריף קרא דגם אתם בתרומה לרבות דאלו מגירושין ל"ה מועיל שליחות עד שייביא שתי שערות ויהיה גדול דלא מציונורק בגדול ואף באשה דמתגרשת קטנה מ"מ שליח אינה יכולה לעשות מטעם הרמב"ם שם.

ואשמועינן הרבוי מגם לגבי תרומה דנעש' שליח א"ו דאף בהגיע לעונת נדרים ל"מ הפרשתו מגזה"כ: ועיין באבן העזר או"ח (סי' קפ"ט) במ"ש המג"א שם להקשות על תוס' דכתבו דמומר אינו בכלל בן ברית ואמאי נעשה ועושה שליח לגבי גט וכתב דהא

דפריה בש"ס לר"ש דגוי ליתא בתרום' דנפשי' גם אתם למה לי נימא דאצטרף למעט מיניה מומר אף דאיתא בתרומה דנפשיה א"ו דמומר נעשה שליח והא דאמרין מה אתם בני ברית הוא משום דרבי ובימינו הוא ריבה הפל ומיעוט כ"ד ומרבינו עבד הואיל דב"ב הוא ונשנה בהה צד לישראל ומרבינו נמי מומר דישאל הוא וממעטין רק גוי דל"ה ב"ב ואינו בר ישראל וקשה לכאורה אם נאמר דגם בא לרבות נימא לר"ש דאצטרף גם לרבות עבד דמגירושין וקדשים לא ידענו עבד דליתא בתורת גיטין וקידושין וגם בקדשים פתיב ושחטו אותו כל קהל ישראל ולא ישראל הוא ובפכרט ר"ש דסובר פסחים (דף צ"א) דפסח בנשי רשות ממילא עבד א"ח ג"כ בק"פ א"כ ל"ה יודעין דעבד נעשה שליח אף במקלחא דנפשיה וצריה לרבות מגם לגבי תרומה ועיין תו' גיטין (דכ"ג) לר"ש דנכרי לאו בר שליחות הוא דמסתמא לא מרבינו אלא דומיא דאתם וא"כ עבד ג"כ לא היינו יודעין אי לאו מגם ועי"ש בפנ"י: [ובהה שקלא וטריא דש"ס קידושין הנ"ל דפריה גם למה לי ושקיל וטרי טובא נתקשתי מעולם להבין הא מבואר בספרי פ' קרא דמגם ילפינו לרבות לחייב בהפרשה לפהגים משלהם וללויים ממה שזרעו ולא ממעשר לבד שקבלו מישראל וכן מבואר ברמב"ם (פ"א ה"ג) ממעשר דלויים וכהגים מפרישין מעשר ראשון כדי להפריש ממנו תרומת מעשר וכן הפהגים מפרישין תו"מ לעצמן לפי שהפהגים נוטלים מן הפל יכול יאכלו פירותיהן בטבולן ת"ל תרימו גם אתם מפי השמועה למדו אתם אלו הלויים גם אתם לרבות את הפהגים עכ"ל.

א"כ צריה גם לרבות לחייב את הפהגים ואף דגם שליחות יכולין לרבות מגם מ"מ מאי פריה הש"ס גם למה לי וצ"ע. וגם למ"ש ראב"ד בהשגות הנ"ל דממה אתם ילפינו מה אתם בני דעת אף שלוחכם בני דעת א"כ לא אייתר הקרא.

ועיין רשפ"א קידושין שם דהקשה הא דאמרין פרק א"נ שליחות בכה"ת מנ"ל מתרומה מה אתם בני ברית הרי דילפינו מתרומה ולא מביניא דגירושין וקדשים דאי מביניא אתם גם אתם דכתיב לגבי תרומה דלמא ללמד על עצמו בא וכו' דעיקר שליחות בכה"ת כולה מביני' אתי אלא דמגלי רחמנא בתרומה דאין שליחות לגוי על הפלל פלו בא ללמד והתם ה"ק שליחות דכה"ת דע"י ישראל ולא ע"י גוי מנ"ל מתרום' וקשה חזא הא לר"ש ל"צ למה אתם בני ברית פיון דליתא בתרום' דנפשי'.

ועוד למה להש"ס לתרץ דהנה ס"ד דל"מ משני שליח בתרומה נימ' דגלי קרא באם אין עגנו ורבו דשליחות בתרומה בא להורות דנכרי אינו נעשה שליח. וראיתי בש"מ ב"מ שם שהביא משם הרשפ"א דהקשה הא דאין זכיה לגוי מנ"ל ואי פל דלא אשכחין דאית ליה ממילא לית ליה הא שליחות גופי' אי לאו דכתיב אתם גם אתם מה אתם בני ברית דמיעטו קרא היינו אומרים דיש שליחות אפילו לגוי וכתב דנדאי פל דלא רביה רחמנא בהדיא לזכיה לית ליה ולישראל רבי אית ליה ולגוי דלא רבי ל"ל והא דאצטרף למעט בתרומה משליחות י"ל פיון דרבי בהדיא בתרומה להיות שלוחו כמותו מיעט גוי משא"כ בזכיה אדרבא פיון דאשפחו בשליחות דמחלק הכתוב בין ישראל לנכרי אף בזכיה פן עיי"ש ובנה מותאמים דברי רשפ"א בקידושין דבאמת אי לאו דצריה קרא בתרומה ללמד ע"ע היינו ג"כ יודעין דאין שליחות לגוי רק פיון דגלי וצריה קרא ללמד ע"ע מיעט

ג"כ גוי ומה דקאמר בש"ס שליחות בכה"ת דע"י ישראל ולא ע"י גוי מנ"ל מתרומה הוא ליתר שאת אבל אף אם ל"ה פתיב היינו יודעין.

אף מ"מ קשה לרבנן דנכרי הוא בתרומה דנפשיה קאמר בש"ס דמבעי למה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית דאי לאו קרא הי' ס"ד דאף שליח נמי עבד ואמאי הא פיון דלא ידענו שליחות רק מביניא מנ"ל לנכרי דלא רבי וכמ"ש הרשב"א לענין זכיה]: הדרן לנידון דמנפלא הסמוך לאיש דדעת הגאון החסיד ז"ל לפסוק פסתם משנה דא"י לתרום וכן נראה להוכיח מדברי תוס' מס' שבת (דף נ"ד ע"ב) ד"ה הנה מעשר ראב"ע כל שתא ושתא דהקשה ר"ת הא לאחר החורבן אין מעשר בהמה נוהג א"כ הנה מעשר בזמן הבית ומסתמא בן י"ג שנים הנה פשיעור וא"כ מאי קאמר דהוי מעשר כל שתא ושתא דע"כ ל"ה בשעת חורבן הבית כ"א בן י"ד או ט"ו לכל היותר עי"ש [וימה שתוצו דאפטורפס הנה ועשר בקטנותו פבר תמה הח"צ (סי' ל"ג) דלהניח אין האפטורפס מעשר עי"ש ומלבד זה אף אם נאמר דמצוה עוברת רשאי לעשר כמ"ש הח"צ שם יקשה להסוברים דמטעם הפקר ב"ד הוא דהאפטורפוס תורם ומעשר כמ"ש תוס' גיטין (דף מ' ע"ב) א"כ לענין מעשר בהמה אף אם תאמר דהפקירוהו ונתנוהו לאפטורפוס מ"מ לא עדיף מלוקח דפטור ממעשר בהמה ודוחק גדול לומר דאוקמינהו ברשות האפטורפוס קודם לידת הבהמות] ואם נאמר דשנה קודם גדלות פשהוא בן י"ב יכול לתרום ממילא יכול ג"כ לעשר ואם הנה בשעת חורבן אפילו רק בן י"ד שנייה לומר כל שתא ושתא.

א"ו דסובר ר"ת דא"י לתרום וכ"כ אף לעשר בהמה אינו יכול דכתיב עשר תעשר וקושש מעש' בהמה למעשר דגן פמבואר מס' בכורות (דף נ"ג) וברמב"ם הל' בכורו' (פ"ז ה"ד) וע"ש בלח"מ. ועי' ירושלמי ריש תרומות שם מהו שייבא מעשר בהמה ואין יסבור ר"מ מפל מעשרותיכם הוקשו מעשרות זה לזה פשם שהוא מעשר דגן פה הוא מביא מעשר בהמה ועי"ש במפרש דכשם שאינו מביא מעשר דגן פה אינו מביא מעשר בהמה: אף בדברי תוס' גיטין (דף פ"ה) ד"ה ופדו מבואר דבהגיעו לעונת נדרים למ"ד דכשם שגדרן נדר פה תרומתן תרומה וכשם שחל תרומה על פיו ומשתרי טבל באכילה ה"נ מתחיל מעשר שני ע"י ומתניתין (דפ"ד) דמעשר שני דקתני מערים ואומר לעבדו ושפחתו העברים איירי בכה.

וכן מבואר בירושלמי מע"ש שם ז"ל אם בגדולה זכה בסמנים אם בקטנה קטן זכה א"ר יודן בר שלום קומי ר"י תפתר פמאן דאמר קטן תורם עי"ש ועיין רמב"ם (פ"ה ה"ט) ממע"ש ובהר"י קורקוס שם.

ולפי"ז י"ל דלכה פוסק הרמב"ם כר' יוסי אף דסתם משנה היא כר"מ דממעטינן גם כן מקרא דאינו תורם אף בהגיע לעונות נדרים. דמסתמא משנה דמע"ש משמע דיכול לפדות וכ"ש דתורם ובמעשר שני ממעטינן ג"כ מקרא בתו"כ סוף בחוקותי מדכתיב איש פי יגאל פרט לקטן ובכ"ז במנפלא סמוך לאיש יכול לפדות וכ"כ יכול לתרום: וכן י"ל דהי"ל לרמב"ם הוכחה מסתמא דש"ס דיכול לתרום דהא בריש תמורה בעו רמב"ח קטן מהו שימיר ה"ד בקטן שלא הגיעו לעונ' נדרים לא תבעי לה דכינן אקדושי לא אקדיש אמורי מימר אלא פי קמיבעיא לי בקטן שהגיע לעונת נדרים מי אמרינן פיון דאיש פי יפליא לרבות מנפלא סמוך לאיש דקדשו קדוש מדאקדושי מקדושי אמורי נמי

מימר או דלמא פנין דלאו בר עונשין הוא בתמורה לא מתפיס וכן פוסק הרמב"ם הלכות תמורה דהוי ספק אם עושה תמורה ועי"ש בכ"מ דלא גרס באבעיא שניה את"ל קטן עביד תמורה דהא אתי לכלל עונשין עכו"מ מהו שימיר עי"ש ואם נאמר דקיי"ל אף בהגיע לעונת נדרים אין תרומתו תרומה וכ"כ מעשרו וכ"כ מעשר בהמה דאיתקש להדדי ממילא שוב אינו יכול להמיר דתמורה במעשר בהמה פתיב וכן מבואר בירושלמי שם בפשיטות פ"ש שאינו מביא מעשר בהמה כ"כ אינו עושה תמורה א"ו דפשיטא ליה לרמי בר חמא דבהגיע לעונת נדרים דתרומתו ומעשרו מהני ג"כ רק דבעי לענן תמורה הואיל דכתיב לא יחליף ולא ימיר כו' והיה הוא ותמורתו כלומר מאן דאיתה בכלל לא יחליף ולא ימיר הוא בכלל והיתה הוא ותמורתו לאפוקי קטן דלאו בר עונשין הוא וכמו שפירש שם רש"י ואף לענן הקדש ונדר נמי פתיב לא יחל דבריו ככל היצא מפיו יעשה ע"כ שם מדגלי פי יפליא חשבנו ליה בכלל לא יחל דברו אף שהוא אינו בר עונשין מ"מ אסור למיספי ליה בינדים מה דל"ש פ"כ לגבי תמורה.

אבל אם היה פשיטא ליה לרמב"ם דאינו תורם ואינו מעשר ודאי דאינו מימר א"ו דפוסק כר' יוסי דתרומתו תרומה וממילא מעשרו מעשר. ויחליף ליה להקל נגד פבוד קדושת הגאון החסיד ז"ל ולא באתי רק לעורר לב המעיין: סי' ט' פתב הרמב"ם (פ"ו ה"ו) מתרומות זר שאכל תרומ' בזדון כו' חייב מיתה ביד"ש ולוקה על אכילתו ואינו משלם דמי מה שאכל שאינו לוקה ומשלם ועי"ש במל"מ וע"כ דאיירי בתרומ' שלא בא ליד פהו דאל"כ נתחייב מיז במזון בהגבהתו.

וראיתי בס' יקר תפארת מהרדב"ז ז"ל ומשמע מדברי רבינו דכל היכא דאיכא תרתי מלקו' ותשלומין לוקה ואינו משלם ובמס' מכות משמע איכא דקתני וח"א פל המשלם אינו לוקה ומדקתני משלם ולא קתני לוקה ואינו משלם דישלם ואינו לוקה וכתב פן רבינו (סו"פ י"ו) מסנהדרין פל המפה את חבירו אפי' הפה עבד הפאה שא"ב ש"פ לוקה אבל אם יש בה ש"פ הואיל והוא חייב לשלם מזון אין אדם משלם ולוקה ויש לומר דמודה רבינו היכא דהוי לאו גרידא ותשלומין דמשלם ואינו לוקה אבל היכא דאיכא פרת ומיתה ביד"ש לוקה ואינו משלם לפטור אותו מכרת או ממית' ביד"ש עכ"ל.

ולע"ד דבריו תמוהין הא מבואר בדברי רמב"ם הלכות חובל ומזיק (פ"ד ה"ט) החובל בחבירו ביוהכ"פ אפילו במזיד חייב בתשלומין אעפ"י שחייב עליה מלקות והלא פל המחייב מלקות ותשלומין לוקה ואינו משלם כ"כ הם הדברים בפל חוץ מחובל שהרי בפירוש רבתה התורה חובל בחבירו לתשלומין שצאמר רק שבתו יתן.

הרי דרק בחובל רבתה התור' לתשלומין ובהלכות סנהדרין קאי הרמב"ם על חובל דמשלם ואינו לוקה אבל בלאו אחרים שלא רבתה התורה מבואר להדיא ברמב"ם (פ"ג) מגנבה דאם קצץ אילן חבירו ביו"ט והתרו בו או שהדליק את הגדיש ביוהכ"פ והתרו בו פטור מתשלומין מבואר דבכ"מ לבד במה דרבתה התורה לוקה ואינו משלם; אפראי הא דכתב הרמב"ם הל' חובל כ"כ הם הדברים בפל חוץ מחובל ע"כ לאו פלל הוא בכ"מ רק פוננתו בכל עניני מזיק אבל בגנב וגזלן ג"כ גלי לנו הקרא מדכתיב והשיב את הגזילה וכמבואר ברמב"ם ריש הלכות גזילה דאפילו שרף אינו לוקה דניתן לתשלומין

ויכבד העלה בס' שעה"מ (פ"א) מחמץ דבכ"מ שפכת הרמב"ם ניתן לתשלומין לאו מטעם
ניתן לעשה הוא רק מטעם דגלי קרא דממילא משלם מלקי לא לקי.

ונה הוא שיטת הרמ"ה המובא בריטב"א מפות (דף ט"ז) עי"שולקף כ' הרמב"ם על גזל
פושטן דניתן לתשלומין היינו אף דל"ש נל"ע הואיל דאינו מחזיר כעין שגזל פדעת
רמ"ה הנ"ל מ"מ אינו לוקה ומשלם וכשהוא בעין לא שייך זה דבאימתא בעינא ל"א
קלבד"מ פמבןאר סנהדרין (דף ע"א) ועיין טור ח"מ (סי' שנ"א) ובב"ח שם שפיאר דעת
רמב"ם דמה"ת הוא באימתא בעינא ל"ש לומר קלבד"מ לכן פתב הרמב"ם דאינו לוקה
מטעם דהוי נל"ע ועיין רמב"ם הל' סנהדרין שם ובכ"מ ויכבד פתבתי בזה בארנפה
בעזה"י בהגהותי בד"ח בדיני אבידה (סי' א') ובדיני גניבה (סי' ל"ז) להוכיח שזהו
שיטתו של הרמב"ם.

וי"ל ג"כ דהואיל דגלי קרא בגניבה וגזילה דממונא משלם ולא לקי אז אף אם יש איסור
נוסף פגון בגונב חלבו ש"ח אף דחייב מלקות על החלב שאכלו מ"מ ממונ' משלם לדידן
דלא פסקינן כרנבה"ק ומיתה ביד"ש אינו פוטר מתשלומין וכיון דגלי לן קרא בגנב גלי
אף כשיש איסור נוסף משם הגניבה דומה למ"ש תוס' פתובות (דף ל"ד) בתרומה
הואיל דגלי גלי וראיה מחובל ביוהכ"פ דג"כ משלם כמו שכתב הרמב"ם פן נמי בגנב
וגזלן וי"ל דלכך נקט ר"ח פתובות שם מודה רנבה"ק בגונב חלבו ש"ח ואכלו אבל לדידן
מטעם מלקות אינו פוטר מתשלומין אף אם הוי בב"א הואיל דגלי גלי ולכן הרמב"ם
סתם (פ"ב) מגניבה וכתב הגונב טבלו ש"ח או חלבו ש"ח ואכלו דמשלם ולא כתב הטעם
דמדאגבה כפר נתחייב להורות דאף באופן שפא בב"א מ"מ ממונ' משלם בגנב וגזלן כיון
דגלי קרא גלי אף בנתוסף איסור אחר.

וע"כ הו' דכתב בתרומה ואינו משלם איירי בתרומ' שלא בא ליד פהו דלרמב"ם אף
במזיד חייב לשלם פירות ולקיים מצות נתינה בזה מלקי לקי ממונא לא משלם. והארכתי
הרבה עפ"י ז' ליישב כמה דברים וקושיות בסוגיא דכתובות שם: סי' יוד כתב הרמב"ם
(פ"ט ה"ו) מתרומת הכותב נכסיו לאחר ונכה לו ע"י אחר והיו בהן עבדים ושתק זה
שנתנו לו ואח"כ צונח ה"ז ספק אם זה שצונח הוכיח סופו על תחילתו ועדיין לא יצאו
מראשות הראשון או זה שצונח אחר ששתק חזר בו לפיכך אין אוכלין בתרומה בין שהיה
רבו שני ישראל והראשון פהו בין שהי' רבו ראשון ישראל והשני פהו וכתב הכ"מ
דהטעם משום דהוי ספקא דדינא אם הוכיח סופו על תחילתו אזלינן לחומרא.

ובמהר"י קורקו"ס שם עמד ע"ד דמשמע מלשון רמב"ם דאם הוי שניהם פהנים אוכלים
ממנ"פ ואמאי דהא אכתי איכא לספוקי דשמא הוי הפקר דאי מיהדר הדר הוי הפקר
כמ"ש רמב"ם (פ"ד) מזכיה שאם קדם אחר והחזיק בהם אין מוציאן וא"כ אפילו שניהם
פהנים אינו ראוי שיאכלו דשמא הוי הפקר והוי מעונכב ג"ש דאינו אוכל וכתב דהוי ס"ס
שמא הוכיח סופו ע"ת והוי עדיין דראשון או אף דמיהדר והוי הפקר שמא מעונכב ג"ש
אוכל א"ד.

והנה כפר נבוכו הרבה בזה האחרונים אם אמרינן בכה"ג ס"ס להקל היכא דספק האחד
הוא בפלוגתא דרבותא ואף די"ל דהספק שמא הוכי' סופו על תחילתו ל"ה ספקא דדינא
רק ספק בדעת בני אדם וכמ"ש המל"מ בספקא דדינר זהב לחודש שנים עשר זהובים

לשנה דהוי ספק בדעת בני אדם מ"מ פנראה בענין זה דלא אמרו בו לא איסור ולא היתר במעשה דסוף פ"ב דחולין דל"א בו לא איסור ולא היתר דהוי ס' דדינא.

עוד כתב הר"ק די"ל אעפ"י שהוא הפקר אינו הפקר גמור דהרי אם חזר רבו ראשון ותפס והחזיק בו אין מוציאן מידו לכה אם שניהם פהנים אוכלין דלאו מעונב ג"ש לחוד הוא דעדיין רשות רבו עליו לכה אם שניהם פהנים אוכלין.

וגם בזה יש לגמגם דא"כ הנה סגי אם רבו ראשון פהן נימא ג"כ פהן דאם תפיס רבו ראשון אין מוציאין יאכלו וע"כ פהן דמה"ד א"י להחזיק ולהוציא מן חזקת הזוכה או דנפשו לכה אין מאכילו א"כ מה מהני אם רבו שני פהן פהן דמאדו יש לנו ספק דלמא הוי הפקר ומעונב ג"ש אינו אוכל.

גם הא דפשיטא ליה להרי"ק דבעבדי מהני תפיסה לא אדע הא קי"ל עבדי כמקרקע לענין כ"ד מלבד לענין ב"ח כמבואר ש"ך ח"מ (סי' שס"ג) וא"כ בכ"מ דהוי ספק דינו כמו בקרקע פהן דאינן נגזלת ל"מ תפיסה כמ"ש רשב"ם ב"ב (דף ק"ה) דמה"ט ל"מ תפיסה בקרקע בחזקת מר"ק פהן נמי בעבדים דאינן נגזלין וכקרקע דמי ול"מ תפיסה: ולי נראה בדברי הרמב"ם דהא בלא"ה פהן נמשו האחרונים בדברי הרמב"ם אמאי אם רבו ראשון פהן לא יאכלו הא מ"מ פהן דאם דנין לענין ממון הוי רבו ראשון המוחזק ואזלין בתר מר"ק ואמרינן דהאי דשתיק הוא משום דלא איכפת ליה והוכיח סופו ע"ת ומוקמינן על חמר"ק ואף דס"ל לרמב"ם בכ"מ בס' מהני תפיסה וכמ"ד תקפו פהן א"מ מידו מ"מ פהן דעבדים הקשו לקרקע ל"מ תפיס' וא"כ הוי פבירור דנשאר ביז בעליו הראשונים ואם פהן הוא אמאי לא יאכל דהא הוי קנין כספו גם יש לדון דהוי חזקת היתר להעבד לאכול בתרומה ואף דהוי סד"ד מ"מ דעת כמה פוסקים דאף בסד"ד מוקמינן על חזקה לענין איסור.

ועיין ס' שמחת יו"ט ממהרי"ט אלגזי וגם אאמ"ו ז"ל בספרו דיני חמץ (סי' ג) כתב בזה וגם אני הערתי דברים בזה בהגהותי לשם אולם אחר העיון נראה דדברי הרמב"ם נכונים מפל צד דנודע דבעבד יש לרבו שני קנינים קנין ממון פשורו ונחמורו וקנין איסור ולנתק הקנין איסור שם העבדות דאינו כפון חורין פישראל ואינו מחויב במצות פישראל גמור לנתק קנין זה צריף ג"ש דגמרינן לה לה מאשה כמבואר גיטין (דף ל"ט) ובמפקיר עבדו אף דנפקע ממנו הקנין איסור נשאר עליו וצריף ג"ש ומבואר מזה אף במוכר עבדו דניתק השני קנינים שיש לו להאדון המוכר להלוקח ע"י קנינו שהעבד נקנה בו ואם"כ הלוקח צריף לשחררו זה דנקאי במקנה האדון לאדם מיוחד נגדר הקנין איסור אחר הקנין ממון אבל להפקיר אין ביזו רק הקנין ממון ומעונב ג"ש וכח זה נשאר ביז בעליו לשחררו בג"ש להתירו בב"ח והנה האבועא דש"ס גיטין (דף מ"ב) מעונב ג"ש אם אוכל בתרומה או לא והיינו דמספקי להו לש"ס אם קנין האיסור מאכיל בתרומה אף דלית ביה קנין ממון ואף דכתיב קנין כספו היינו קנין שע"י כספו כמו אשה דאוכלת בתרומה שיהא קנין שע"י כספו כמבואר ש"מ פתובות (דף נ"ד) א"כ אף במפקירו מ"מ פהן דבהכרח צריף ג"ש מעונב אצל האדון הקנין איסור מאכילו או דבעבד הוא דנקא קנין כספו ממש צריף שיהיה לו להאדון בו קנין הגוף של ממון מלבד האיסור כמו דמאכיל לבהמתו פרשיני תרומה ועיין תוס' יבמות (דף ס"ו) דאף אם ק"פ פקנין הגוף דמי מ"מ

עבדי מלוג לא יאכלו ועינין בביאור הדבר היטב באבני מילואים מבעל קצוה"ח (ח"ב סי' י"ז) וא"כ אם הדין דמעפוב ג"ש אינו אוכל ע"כ דא"ד לקנן דאשה דיש לו בה עכ"פ קצת ק"פ ולתשמיש וכדומה משא"כ במפקיר עבדו אין לו בו רק קנן איסור לבד וזה אינו מאכיל.

ולפ"ז ביש לנו ספק אם יצא העבד מרשות בעליו הפהן הן אם הספק הוא דלמא זכה השני הישראל או הס' הוא אם לראשון או דנעשה הפקר אף דלענן ממון מוקמינן על חזקת מר"ק ונשאר לבעליו הראשון מצד חק התורה מ"מ זה שייך על קנן ממון שהיה לו בו מקדם זה נשאר ת"י בעליו הראשונים אבל הקנן איסור הוא בספק ואף דמצד מר"ק נשאר הקנן ממון לבעליו מ"מ אינו נגרר אח"ז הקנן איסור וכמו במפקיר עבדו אף דנפקע הקנן ממון מבעליו מ"מ הקנן איסור נשאר בספק בשל מי תלוי ומי יכול לשחררו מקנן האיסור וע"ז לא שייך למיזל בתר מר"ק וזה הוי כמו דמבוא' ש"ס ב"מ (דף ו') גבי ספק בכור דאף דאזלינן בתר חזקת מר"ק מ"מ אסור בגיזה ועבודה ולא נגרר האיסור בתר מר"ק דהוי קדושה הבא מאליה ואין המר"ק מברר לדבר האיסור מאליה פן נמי לגבי העבד אין המר"ק מברר לקנן האיסור ומעתה אף דלענן קנן ממון מוקמינן להעבד על חמר"ק דכהן מזה לא נוכל לשפוט דגם הקנן איסור נשאר דע"ז ל"ש דין מר"ק ויהי כמו כל ספק איסור פן בזה נולד לנו הספק מי יכול להתירו בב"ח ואף דמצד מר"ק נשאר הקנן ממון לבעליו הראשונים והוי קנן כספו מ"מ קנן האיסור י"ל דהוא ביד הישראל ומעפבו מלאכול פיון דאינו מקנה לבעליו רק מצד חק התורה נשאר הפמון שלו אבל לא נגרר אחריו קנן האיסור כמו במפקיר עבדו א"כ נשאר הס' על קנן האיסור למי שייך ואסור לאכול בתרומה.

וא"כ ממילא א"ש אם שניהם פהנים יאכלו פיון דקנן ממון נשאר לבעליו מצד מר"ק רק על קנן איסור הוי הספק למי הוא וזה אינו יכול להפקיר א"כ באם גם השני הוא פהן אוכל ממנ"פ והוי כעבד של שני שותפין פהנים דקנן ממון נשאר מצד מר"ק לראשון ואם הקנן ממון מאכיל אוכל ורק הספק על קנן האיסור וזה א"י להפקיר ואם הקנן איסור מאכיל אוכל ממנ"פ אם מצד הראשון אם מצד השני ואין מי שיעפב בו מלאכול ועינין משנה למלך (פ"ח) מעבדים דעמד ע"ד ירושלמי גיטין פרק מי שאחזו אף בג"ש פן ה"ז ג"ש מהיום ולאחר ל' ע"ד דרבי ה"ז גט ע"ד דרבנן דהוי ס' תנאי ס' חזרה אינו גט ואמאי הא העבד מוחזק בעצמו וגם ע"ד דרבנן יהיה גט ועינין קצוה"ח (סי' רנ"ח) דכתב פיון דעבד גופו קנוי לבעלים פשוטו ואם עדיין עבדו הוא ה"ז חזקתו דרבו והביא דברי מהרי"ט בתשובה וגם בס' שמת יו"ט עמד בזה בדברי המל"מ והעמיק בזה אם שייך חזקה לגבי עבד ולמ"ש הפל"א ש פיון דהספק הוא על קנן איסור ובזה ל"ש מר"ק כ"כ ואכ"מ בזה: סי' י"א פתב הרמב"ם (פ"י) מתרומות אהד האוכל דבר שדרכו לאכול ואהד השותה דבר שדרכו לשתות ואהד הסף דבר שדרכו לסוף שנאמר ולא יחלל את קדשי בני ישראל לרבות את הסף כו' בשגגה משלם קרן וחומש וא"ח עד שיאכל פזית כו' כף שתייתה בכזית וכתב הר"י קורקוס דנראה דעת רמב"ם דסיכה הוא כשתייה מה"ת ודלא דעת ר"ת בתוס' נדה (דף ל"ב) דקרא אסמכתא בעלמ' הוא [ובתוס' ישנים יומא (דף ע"ו) כ' דהא דקמני דהסף חייב בחומש הוא רק מדרבנן ועינין תוספת יוהכ"פ שם מה שהקשה מש"ס ב"מ (דף נ"ה) וכבר כתבתי בחלק או"ח (סי' י"ז) קודם דיני שבת

לְיִשָּׁב ע"נ] וְדַעַת רַמְבַּ"ם מִשְׁמַע דְּהוּא מַה"ת וּלְכַף הַבֵּיא הַפְּסוּק דְּלֹא יִחַלְלוּ שֶׁהוּא דְרָשׁ גְּמוּר וְלֹא הַפְּסוּק וְתַבֵּא כַּמִּים שֶׁהוּא רַק זָכַר לְדַבָּר וְהָא דְהַש"ס נִדְּהָ אַחַר שֶׁהֵבִיאוּ מוּלָא יִחַלְלוּ אֲמָרוּ וְאב"א מִהֵכָא וְתַבֵּא כַּמִּים הֵינְנוּ לוֹמַר דְּלֹא נֶאֱמַר דְּנוֹקָא בְּתַרוּמָה דְּכַתֵּב וְלֹא יִחַלְלוּ מִשְׁוִינֵן סָף לְשׁוֹת' אֲבָל שְׂיִהֵינָה סִיכָה כְּשִׁתְּיָה לְשַׁאֲר דְּבָרִים אֵין לָנוּ לְכַף לְמַדּוּ מִפְּסוּק וְתַבֵּא כַּמִּי' שְׁשׁוּה לְשִׁתְּיָה וְדִין אֶחָד לָהֶם לְכַף בְּפִי"א שֶׁכ' הַתְּרוּמָה נִיְתְּנָה לְסִיכָה הֵבִיא הַפְּתוּב וְתַבֵּא כַּמִּים שֶׁהוּא כְּהִנְאוֹת שִׁתְּיָה עִי"ש.

וְלִכְאוּרָה מוּכַח כֵּן מְדָלָא פְּתַב הַרְמַבַּ"ם שְׂיַעוּר סִיכָה שֶׁהוּא בְּכַוִּיָּת ג"כ א"ו דְּהוּא בְּכָלֵל שְׁתִּי' וְעֵינֵן רַבְּדָ"ז בַּס' יְקָר תְּפָאֲרַת. אִף יִקְשָׁה א"כ הֵיךָ מִהֲרָאוּי שְׁשִׁתְּיָה וְסִיכָה יִצְטָרֵף אִף י"ל כְּמוֹ דְּאֶכִּילָה וְשִׁתְּיָה אֵינֵן מִצְטָרְפִין כְּמִבְּנוֹרָא בְּתוֹסְפַת' מַס' תְּרוּמוֹת (פ"ז) וְע"כ כִּינֵן דְּהוּי הִנְאוֹת שׁוֹנוֹת אֵינֵן מִצְטָרְפִין כֵּן נְמִי שְׁתִּי' וְסִיכָה אִף דְּהוּי כְּשִׁתְּיָה מ"מ אֵינֵן מִצְטָרְפִין וְעַמ"ש לְעֵיל בַּחאו"ח שֶׁם וּבְאֲמַת צָרִיף יִשׁוּב לָמָּה לֹא כ' הַרְמַבַּ"ם הֵדִין דְּאֶכִּילָה וְשִׁתְּיָה אֵינֵן מִצְטָרְפִין: וְרָאִיתִי בַּמַּח"א (פ"ח) מִמְּאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת שֶׁהֵבִיא דְּבָרֵי תוֹסַפ' וְרַשְׁבַּ"א יוֹמָא שֶׁהוּכִיחוּ שֶׁסִּיכָה הוּא מִדְּבָרֵיהֶם מְדַהֲתִירוּ סִיכַת חֲטָטִין בִּיּוֹהַכ"פ וְכַתֵּב שְׂאִינוּ רָאִיָּה דְּאֶפִּילוּ אֵי הֵוִי סִיכָה מַה"ת אֵינוּ אֵלָא בְּסִיכָה שֶׁל תַּעֲנוּג דְּחָשִׁיב כְּשִׁתְּיָה אֲבָל סִיכַת חֲטָטִין שְׂאִינוּ שֶׁל תַּעֲנוּג הָא נִדְּאִי ל"ח כְּשִׁתְּיָה וְרָאִיָּה מְפִירוֹת שְׁבִיעִית דְּנִתְּנוּ לְאֶכִּיל' וְלִסִּיכ' מִשׁוּם דְּהוּי כְּשִׁתְּיָה וְאִפ"ה לְמִלּוּגְמָא אֲסוּר מִשׁוּם דְּלֹאֲכַלָּה אֲמַר רַחֲמֵנָא וְלֹא לְמִלּוּגְמָא.

וְאֵינִי לֹא אֲדַע לְכַלְכֵּל דְּבָרֵיו דְּאֵם נֹאמַר דְּסִיכָה הֵוִי כְּשִׁתְּיָה הֵוִי מִמֶּשׁ כְּשׁוֹתָה וְכַמוֹ בְּמַתְעַסֵּק בְּחֻלְבִּים חֲזִיב שְׁכֵן נִהְיָה כֵּן נְמִי בְּסִיכָה אִף שְׂאִינוּ מְכוּיָן לְתַעֲנוּג רַק בְּשֶׁבִיל הַחֲטָטִין מ"מ מִמִּילָא נִכְנָס לְגוֹפּוֹ וְנִהְיָה וּבַש"ס יְבָמוֹת (דף ע"ד) אֲמָרִינֵן מִנִּינֵן לְמַעֲשֵׁר שְׁנֵי שְׁנֵטְמ' שְׁמוֹתָר לְסוּכּוֹ שְׁנֵטְמָר וְלֹא נִתְּתִי מִמֶּנּוּ לְמַת הָא לְחֵי דוּמְיָא דְּמַת זֹו סִיכָה מְוֹתָר וְכַתֵּב רַש"י אַע"ג דְּקִי"ל דְּסִיכָה כְּשִׁתְּיָה וְהו"ל כְּמָאן דְּשְׁתִּי לִיָּה בְּטוּמְאָה הָרִי דְּסוּבֵר רַש"י דְּהוּי כְּשׁוֹתָה מִמֶּשׁ בְּטוּמְאָה.

וְגַם אֵם נֹאמַר לְחַלֵּק בֵּין סִיכָה שֶׁהוּא לְתַעֲנוּג דְּזָה הֵוִי כְּשׁוֹתָה וְכַשְׂאִינוּ לְתַעֲנוּג אֵינוּ כְּשׁוֹתָ' א"כ דְּלִמָּא לְעוֹלָם לְתַעֲנוּג דְּהוּי כְּשׁוֹתָה בְּטוּמְאָה אֲסוּר וְלֹא נוֹכַח לְמִילָף מִמָּה דְּכַתִּיב וְלֹא נִתְּתִי לְמַת הָא לְחֵי דוּמְיָא דְּמַת נִתְּתִי אֵיזָה דְּבָר שְׁשׁוּה בְּחַיִּים וּבְמַתִּים הֵוִי אוֹמַר זֶה סִיכָה דְּלִמָּא דוּמְיָא דְּמַת דְּאֵינוּ שֶׁל תַּעֲנוּג דְּאֵינוּ מְרַגֵּשׁ כָּלֵל זֶה מְוֹתָר לְחֵי דְּלֹא הֵוִי כְּשִׁתְּיָה אֲבָל לְתַעֲנוּג דְּהוּי כְּשִׁתְּיָ' אֲסוּר א"ו דְּאֵין לְחַלֵּק בֵּין שֶׁהוּא לְתַעֲנוּג אוֹ לֹא דְּלְעוֹלָם אֵי הֵוִי כְּשִׁתְּיָה אֲסוּר אִף כְּשִׂאֵינוּ שֶׁל תַּעֲנוּג וְכֵן מְבֹאֵר בְּדְבָרֵי הַר"ן יוֹמָא דְּאֵי אִיסוּר סִיכָה הֵיךָ אֲסוּר מַה"ת הֵיךָ אֲסוּר אִף בְּאֵינוּ שֶׁל תַּעֲנוּג.

וְעֵינֵן תוֹס' יְבָמוֹת שֶׁם דְּמְפָרְשִׁי הָא דְּקָאֲמַר מִנִּינֵן לְמַע"ש שְׁנֵטְמָא שְׁמוֹתָר לְסוּף דַּס"ד דְּאֲסוּר מִשׁוּם שְׁמַבְעֵר בְּטוּמְאָה וְהֵינְנוּ לְשִׁיטְתָם דְּסָבְרוּ דְּסִיכָה אֵינוּ כְּשִׁתְּיָ' רַק מְדַרְבְּנֵן אֲבָל לְשִׁיטַת רַש"י כְּנִרְאָה דְּמוּכַח דְּאֵי הֵוִי כְּשִׁתְּיָה אִזְ אִף כְּשִׂאֵינוּ שֶׁל תַּעֲנוּג הֵוִי כְּשִׁתְּיָה.

גַּם הָא ע"כ צ"ל הָא דְּמְוֹתָר לְסוּף לְמִי שְׂיִישׁ לוֹ חֲטָטִין בְּרָאשׁוֹ וְאִף בְּשִׁבְתָּ מְבֹאֵר בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ט) דְּשִׁבְתָּ דְּבֵין סִיכָה שֶׁל תַּעֲנוּג בֵּין שְׂאִינוּ שֶׁל תַּעֲנוּג מְוֹתָר וְעִי"ש בְּקָרְבָן עֵדָה וּבְלִבָּד דְּלֹא מוּכַחָא מִקְלָתָא דְּלְרַפּוּאָה קַעֲבִיד וּבִישׁ לוֹ חֲטָטִין דְּאֵינוּ שֶׁל תַּעֲנוּג ע"כ צָרִיף לוֹמַר הָא דְּמְוֹתָר מִשׁוּם דַּל"ש בְּסִיכָה רַפּוּאָה רַק הִנְאָה וְתַעֲנוּג אֵית בָּהּ וְלַחֲלוּלֵי

במקום צערא לא גזרו וכ"כ במור וקציעה (סי' תרי"ג) עי"ש וא"כ פיון דכל מאי דמוטר
לסוף בשבת ויהכ"פ ולא אסרו משום רפואה משו' דל"ש בזה רפואה רק הנאה ותענוג
מה לי באם עושה לתענוג או להקל צערו סוף סוף אם של תענוג הוי פשתני' הנה לנו
לאסור אף פשעושה צערו דמ"מ הוי פשתיה ואתי שפיר הוכחת הראשונים: הן אמת
דראיתי ברא"ש (סוף פ"ב) דדמאי על מתניתין שמן שהגרדי סף באצבעותיו חייב בדמאי
וכתב הר"ש דסיכה פשתיה וכ' הרא"ש ונ"ל וקשה לי דהאי סיכה לאו לתענוג וגבי
יוהכ"פ לא אסרינו אלא סיכה דתענוג דמי שיש לו חטטין בראשו סף פדרכו ואינו חושש
וסיכה דהכא לאו לתענוג הוא אלא לצורך המלאכה כו' ושפא להנאות עצמו הוא סף פדי
שלא תזיק לו האריגה עכ"ל.

ומשמע מדבריו לכאורה דרק של תענוג הוי פשתיה אולם אי אפשר לומר פן דהא כתב
גבי יוהכ"פ לא אסרינו אלא סיכה דתענוג וז"א דהא מבואר בירושלמי וברמב"ם וטור
או"ח (סי' תרי"ג) דאף שאינו של תענוג אסור וכן הרא"ש מס' יומא הוכיח ממה דמוטר
לסוף מי שיש לו חטטין בראשו ע"כ דל"ה פשתיה רק מדרבנן א"ו דכוננת קושיתו ל"ה
רק פיון דבשביל חטטין מות' וממיל' ל"ה פשתיה רק מדרבנן וזה רק אם סף בלי שום
סיכה ותכלית אחרת רק לתענוג או אף שלא לתענוג פיון דאינו לסיכה אחרת פי להעביר
הזקמה ג"כ ל"ה צריף לסוף אבל אם סף בשביל סיכה אחרת אינו פשתני' א"כ אמאי
אסרו לגרדן לסוף פיון דאינו סף לצורך המלאכה וכתב דכדי שלא תזיק לו הוי פסוף
להנאות עצמו והיינו דחשיב פשתני' דבשביל הנאה א"ח לעשר בדמאי רק מטעם דסיכה
פשתיה ואם אינו מתכוין רק לדבר אחר הוי כמתעסק לקח' כ' הרא"ש דזה הוי ג"כ כמו
מתכוין: ומ"ש המח"א ראיה מפירות שביעית דניתנו לאכילה ולסיכה משום דהוי פשתיה
ואפ"ה למלוגמא אסור הדברים תמוהין הא בפירות שביעית דמתירין לסוף לאו משום
דהוי פשתיה דוקא רק מדכתיב לכם וכתיב לאכלה ולא למלוגמא כמבואר בש"ס סנפה
(דף ל"ט) וב"ק (דף ק"ב) ועי"ש בש"ס לאכלה ולא למשרה ולא לכביסה ומה ראית
לרבות הכביסה ולהוציא מלוגמא מוציא אני מלוגמא שאינו שנה בכל אדם ופירוש רש"י
א"צ אלא לחולים וכן זילוף אינו שנה לכל אדם אלא למעונג ומעונג.

וסיכה הוי ג"כ שנה לכל אדם ודוקא דבר שדרכו לסוף כמו שמן וכמבואר במתניתין
דמס' שביעית (פ"ט) וברמב"ם ובנין אסור לסוף ומלוגמ' היינו דבר שאינו עומד לזה
וא"צ שנה לכל אדם לקח' אסור אבל לעולם אם הנה דבר העומד לסוף ודאי מותר אף
לרפואה דאינו של תענוג כמבואר בירושלמי שם החושש את ראשו או שעלו חטטין סף
את השמן ועי"ש בר"ש הרי דאף שאינו של תענוג מותר ובאמת אף אם סיכה אינו
פשתיה מותר מטעם דכתיב לכם לכל צרכיכם רק מלאכלה ממעטינו מלוגמא דהוי הפסד
פיון דאינו עומד לקח'.

וכן מעשר שני דניתן לסיכה מבואר (פ"ב) דסוף בשמן ולא ביין. והא דצריף שם
בירושלמי קרא לרבות סיכה אף דסיכה פשתיה מ"מ הוא רק לאיסור ולא לעונש
כמבואר ברמב"ם פי' המשניות יומא ובהל' שביעית עשור רק בתרומה יש קרא מיוחד
ולא יחללו בזה הוא אף לעונש אולם רק לחומש אבל לא למלקות דהא לדעת הרמב"ם
אף באיסורי הנאה אינו לוקה על הנאה דאינו מפורש וכ"כ אף בתרומה אם סף זר במזיד

ובהתראה אף דהוי מעשה מ"מ אינו לוקה וכן נראה מדלא הכניס הרמב"ם זה בהל' סנהדרין במגן הלוקין ולא כ' רק האוכל ושתייה ודאי בכלל אבל סיקה משמע דאינו לוקה רק לחומש.

וי"ל דמה"ט אין שתייה וסיקה מצטרף וזה ק"ו מאכילה ושתייה [ועיין ירושלמי (פ"ב) ממעשר שני דלא מצטרף מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר כו' ויצהרה זו סיקה והתורה קראה אותה אכילה ואינו מחויר דאי מחויר לוקה כו' ופריה והתני שוות סיקה לשתייה לאיסור ולתשלומין אבל לא לעונש ביוהכ"פ לאיסור אבל לא לעונש והתני לא יחלל להביא את הסף ואת השותה אמר ר"י לית כאן סף א"ר אבא ואין לית כאן סף לית כאן שות' דלכן דבר שהוא בא משני לאונו מצטרף.

ופירש המפרש דאם לא גרס ר"י סף אף שותה אינו דאל"כ דבר שבא מב' לאונו מצטרף בתמיה דאם אכל ושתייה קיי"ל דמצטרף ביוהכ"פ וכן לחומש בתרומה ואם אכילה ושתייה משני לאונו הן באין אכילה מלא יאכל ושתייה מן לא יחללו האיה מצטרפין א"ו לסיקה נשנית רק דהוי אסמכתא ושתייה בכלל אכילה וקשה הא מבואר בתוספתא דלעגנו חומש אכילה ושתייה אינו מצטרפין ואולי מטעם זה לא הביא הרמב"ם דאינו מצטרפין דמספקי ליה דמירושלמי הנז' משמע דשתייה ואכילה מצטרף לעגנו חומש [והירושלמי הנז' הוא גם במס' יומא ושבת (פ"ט) והק"ע שם מפרש ג"כ דאכל ושתייה מצטרף ביוה"כ ומאד תימה הא במתניתין דיומא מבואר דאכילה ושתייה אינו מצטרף לשיעור אהד וכן ברמב"ם הלכות שביית עשור וע"כ פוננת הירושלמי לעגנו חומש ודלא פמבואר בתוספתא וראיתי שם בק"ע דכתב והרמב"ם כתב (פ"י) דאף הסף תרומה חייב מיתה ויליף מלא יחללו ותימה דהקא מפני דאסמכת' היא עכ"ל ולא אדע מניין לו דחייב מיתה אף דהוי מה"ת מ"מ עונש לית ביה ולא ראיתי שום משמעות בדברי הרמב"ם לזה אף דבתחלת הפרק כתב דהאכל בשוגג דחייב חומש אעפ"י שידוע שהיא תרומה ומנוזהר עליו אבל לא ידע דחייב מיתה זה קאי על אכילה אבל בסיכ' לא נזכר חיוב מיתה או מלקות]: ועוד נראה דאף דסיקה כשתייה מ"מ פנין דל"ה ממש כשתייה לעגנו עונש רק לתשלומין ולחומש אם סף שלא בכונה רק כמתעסק בעלמא אף דנהנה מ"מ אינו חייב בחומש דהא נראה פנין דחומש מטעם פפריה הוא אם מתעסק באכילת תרומה דחייב חומש כמו במתעסק בחלבי ועריות דחייב חטאת שפן נהנה א"כ כמו כן לעגנו חומש דתרומה חייב שפן נהנה ומ"מ אם סף בלא מתפונן בשמן של תרומה י"ל דא"ח חומש דהא מבואר פסחים (דף ל"ג) אם אמרת בשאר מצות שפן לא מתחייב בהן שאין מתעסק כמתעסק כו' תאמר במעילה שאם הושיט ידו לכלי ליטול חפץ וסף ידו בשמן של קודש שפעל ופירש"י דלגבי מעילה וחסאה בשגגה כ"ד פתיב ולא פתיב בה.

וכבר הוכחתי מזה דע"כ הא דקאמר שמואל כמתעסק בחלבים ועריות דחייב שפן נהנה לאו מטעם הנאה בלבד רק בהגני תרי באכילה וביאת איסור אבל לא בשאר הנאות דאל"כ מה חומרא דמעילה הא בכל איסורי הנאה חייב כמתעסק א"ו דא"ח רק בהנאות אכילה וביאת איסור ועיין מ"ש בזה לעיל בדיני שבת (סי' ז) ובדיני בב"ח (סי' ד) וא"כ מבואר דאף הנאת סיקה דהוי כשתי' ממש מ"מ אי לאו דנחטאה בשגגה כ"ד פתיב הנה פטור כמתעסק הרי דל"ה כשתי' ממש ואם סף בתרו' כמתעסק א"ח חומש.

אף י"ל פיון דילפינו בג"ש חטא חטא תרומה ומעילה י"ל כמו דמעילה מתעסק חייב פן נמי בתרום אולם באמת ברמב"ם (פ"ו ה"א) ממעילה כתב ושיתכונן להנות אולם דבריו צ"ע מש"ס פסחים הנז' וכמו שפתיבתי שם בזה: עוד הביא שם המח"א דברי רשב"א בתשובה דאסור לרחוץ לחולה בסתם יינם משום דרחיצה פשתיה ואע"פ שפ"ל איסורין מותרין שלא פדרה הנאתו לחול' אפשר שאר היינו אין כל דרה הנאתו בפשת' שיהרי מזלפין בו ואחד מגדולי הנאתו בכה והשיג עליו דהא במעשר שני לא יסוף יין וחומץ וע"כ משום דאין דרפן לסוף ביהו אלא לפשתיה וגבי שביעית כ' לאכלה ולא להפסד ודבר שאינו שנה לכל אדם ואינו אלא למפונקי' כמ"ש רש"י שם הוי כמפסיד וכן הוא הטעם במע"ש דהוי כמפסידו אם נהנה בדבר שאינו שנה לכל אדם ואף בתרומה בנזר הסף ביין וחומץ אם א"ב שמן פטור מחומש כמבואר ברמב"ם שם רק אם סף יין ושמן כא' הואיל דדרכו בכה חייב חומש ואם נאמר דייין וחומץ בסיכה הוי שלא פדרה הנאה אמאי יתחייב על היין הא עכ"פ מן היין נהנה שלא פדרה הנאתו דאין דרכו בכה ואינו עומד אלא לפשתיה א"ו פיון דדרכו בכה לסוף עם שמן הוי פשוטה וחיוב חומש וממילא לגבי איסור הנאה פיון דל"ה שלא פדרה הנאה אסור: אף זאת קשה על הרשב"א דהא לא מציינו רק סיכה פשתיה אבל רחיצה שיהיה פשתיה לא מציינו וראיתי במגניני שלמה מס' שבת (דף ל"ט) שכתב והתימה על הרשב"א מובא ב"י יו"ד (סי' קכ"ג) דאסור לעשות מרחץ מסתם יינם דרחיצה הוי פשתיה וזהו תימה דא"כ במס' יומא דשקיל וטרי טובא דרחיצה איקרי ענוי תפ"ל מהיכא דנפקא סיכה דהוי פשתיה א"ו דרחיצ' אינה אלא הנאה ולא מציינו שהוא פשת' אלא סיכה עי"ש ויש לומר דדעת הרשב"א לבתר דמסיק הש"ס יומא שם אלא אמר ר"א רחיצה מגופי' דקרא שמיע ליה דכתיב וסוף לא סכתי והיינו מרבווי דלישנא וסוף לא סכתי ומצי למכתב ולא סכתי ועיין רמב"ם (פ"ה) מהל' אבל שכ' ורחיצה בכלל סיכה שהרחיצה קודמת לסיכ' שנאמ' ורחצת וסכת ועיין בתוספת יוהכ"פ דהקשה א"כ מאי בעי הש"ס אשפחן סיכה רחיצה מנ"ל לשני רחיצה בכלל סיכה וכתב דמ"ש רחיצה בכלל סיכ' הוא מפת מאי דמסיק דרחיצ' אסורה מגופיה דקרא וסוף לא סכתי מפת הפפל וא"כ א"ש דברי רשב"א דרחיצה בכלל סיכה לבתר דמסיק קרא.

ועיין לח"מ הל' אבל שם ומ"מ מדברי רמב"ם הל' תרומה משמע דרק סיכה דשמן הוא בכלל פשתיה ולא משמע דרחיצה יהיה בכלל סיכה: והנה הר"ת דסובר דאף בסיכה דתרומה הוא פשתיה רק מדרבנן ואחת מראיותיו ממס' פרייתות (דף ז) כהו שפ"ל שמן של תרום' למעים בן בתו ישראל מתעגל בו וא"ח ואי הוי דאורייתא היה אסור בכל ענין אלא מדרבנן והתויה"כ תמה ע"ז דשם קתני כהו גדול שנטל משמן המשח' שעל ראשו ונתן על מעיו שהוא חייב ורמי ר"א בריה דרבא לרב אשי מ"ש מהא דכהו שפ"ל ב"ב מתעגל ומדפריה מזה משמע כמו דסוף בשמן המשחה הוי מה"ת ה"נ סוף שמן של תרומה וכן מדמשני התם ומתו בו כי יחללהו פתיב פיון דחלליה הא איתחל משמע הא לא"ה אסור מה"ת.

והנה זה יש ליישב בקל דהש"ס פריה שפיר כמו דבן בתו סוף וע"כ הטעם משום דכבר נעשה מצותו וכ"כ בשמן המשחה לס"ד היה סובר דכבר נעשה מצותו כשנותן על ראשו ואף אם איסור סיכה הוא רק מדרבנן מ"מ פריה שפיר דכיון דמדרבנן עכ"פ בתרומה

סיכה כשתי' ע"כ דאחר שסוף הפהן כפר נעשה מצותו ושרי כן נמי בשמן המשחה ומשגי
דשם גלי התורה דאיסתל ובשמן המשחה גלי קרא אע"ג דאיסתא עליו לא איסתל.

אף זאת קשה עכ"פ מאי ראיה משם דסיכה כשתייה אינו רק מדרבנן דאי הוי מה"ת הנה
אסור בכל ענין אמאי הא כבר נתחללו. ואף לענין אכילה דאסור מה"ת מצינו דאחר
שנתחלל א"ח חומש פשאכל כמבואר ש"ס יומא (דף פ"א) זר שבלע שזיפין של תרומה
והקיא ונאכלן אחר ראשון משלם קרן וחומש שני אינו משלם אלא דמי עצים לראשון
בלבד וכו' תוס' ישיגים שם וכן כתבו בכתובות (דף למד) ומנחות (דף ס"ט) דאף דעדיין
לא נתעפל מ"מ בתרומה פינו שנתחללה באכילת הראשון נפקא ליה מתורת תרומה כמו
בכהן שסוף דבן בתו מתעגל.

א"כ אף אם סיכה כשתייה מה"ת מ"מ פינו שפכר נתחלל מותר: ונראה דדעת ר"ת דהא
התוספת ישיגים שם כתבו וז"ל ואינו נראה לרבי דאי טעמא משום חילול ישלם השני
לראשון קרן לכל הפחות כמו פירות ולמה לא ישלם אלא דמי עצים לכך סובר הר"ת
דעכ"פ מדרבנן אסור באכילה אף דנתחללה פינו דהיה תרומה חמור לגזור בזה אטו לא
הקיא ונהא ראיה דקאמר נאכלן אחרים משמע שעבר נאכלן ולכתחילה אסור לכך אינו
משלם אלא דמי עצים פינו דל"ה ראוי רק להסקה.

וכן משמע מירושלמי (פ"ב מ"ב) דמע"ש דקתני שם במתניתין אמרו ליה לר"ש אם הקל
בתרומה חמורה כו' וקאמר מה הקילו בתרומה כהדא דתני סף הוא פהן שמן של תרומה
ומביא ב"ב ישאל ומעגלו על מעיו ואינו חושש ומפרש הגרא"ו ז"ל בש' שנות אליהו
דקשה מאי דאמרו לשון הקילו שמשמע החכמים הקילו בדבר שהיה ראוי להיות אסור
ע"ש ואמאי היה ראוי להיות אסור הא בש"ס דילן ילפינו מקרא כי יחללוהו פינו דחלליה
הא איסתל.

א"ו דהיה ראוי להחמיר עכ"פ מדרבנן לאסור אף אחר שנתחלל כמו דאסרו באכילה
והשני שאכלו אחר שהקיא הראשון אינו משלם אלא דמי עצים וחכמים לא החמירו
באם סף הפהן ובאמת בזה היה ראוי להחמיר ביותר דהא בש"מ כתובות שם הקשה
בשם הרא"ש אם לעסה התרומה ואח"כ בלעה למה יתחייב הא כבר נתחללה התרומה
כמו בסוף פהן דבן בתו מתעגל וכתב דהתם נתחלל ע"י סיכה לפי שפכר נגמרה כל הנאה
אבל הכא לא נגמר כל הנאה בלעיסה.

ויקשה הא הנאות סיכה נגמרה כמה שבלע הגוף ונכנס השמן אבל השמן הנשאר בחוץ
לא עשה שום פעולה ובנדאי אם היה מה"ת איסור סיכה בשמן על זר היה ראוי להחמיר
א"ו דל"ה רק מדרבנן זהו הוכחת הר"ת.

ואף דהר"ת סובר דהנאה של פלוי בתרומה אסור מה"ת כמבואר בדבריו בספר הישר
ועיין מל"מ (פ"ב) מתרומות א"כ יש פאן עכ"פ איסור תורה באם לא נתחלל מטעם דבן
בתו נהנה בסיכתו אף דל"ה כשתייה מ"מ נהנה מתרומה הנאה של פלוי והיה ראוי דנגזור
אף בנתחלל לאסור כמו באכילה צריך לומר דסובר לחלק בין איסור לאו לאיסור עשה
דהנאה של פלוי ליכא בי' איסור לאו אף אם מה"ת אסור א"ב רק איסור עשה לכך לא
גזרו חז"ל אחר שנתחלל אבל אם היה סיכה כשתייה ראוי לגזור כנלע"ד בדעת ר"ת:

סי' י"ב פתב הרמב"ם (פ"י) מתרומה נזיר שישגג ושתה יין של תרומה כו' משלמין את הקרן ולא את החנומש וע"ש בראב"ד ובכ"מ פתב שגוסקא דידן בתוספתא כמו שפתב הרמב"ם והטעם דא"ח חנומש משום דא"ב הנאה פינון שהיא אסור בנין אף אם היה חולין לאו שתיה הוא עי"ש ונהיגו דאינו חייב בחנומש על אכילת תרומה רק אם א"ב איסור אחר בלעדי תרומה אבל אם בזולת תרומה הוא אכילת איסור אין פאן הנאה דנפשו של אדם חותה מהם רק באיסור תרומה בלבד גזה"כ הוא פשאכל או שתה בשוגג דחייב בחנומש אבל אם פתוה ביה עוד איסור אחר אינו חייב [ועיין ירושלמי (פ"ז) דתרומות ופסחי' פ"ק כ"ש דמבואר פדעת הראב"ד] ונהיה כל העובר ישתומם א"כ אמאי קתני במתניתין דפסחים שם באוכל תרומות חמץ בפסח בשוגג דחייב בחנומש הא מלבד איסור תרומה יש איסור חמץ ואעפ"כ חייב בחנומש או מטעם דלפי מדה משלם או לריה"ג דחמץ בפסח בר דמים הוא.

וכן אמאי פתב הרמב"ם שם באוכל תרומה ביוה"כ דחייב חנומש נימא ג"כ פינון דמלבד איסור אכילה דתרומה יש ג"כ איסור אכילה דיוה"כ ל"ה אכילתו הנאה ולא יתחייב בחנומש כמו נזיר ששתה יין של תרומה ודחוק לחלק בין אכילת איסור בעצם לאכילת היתר בזמן האיסור: שוב ראיתי בקריית ספר מבעל מבי"ט דכתב הטעם דפטור בנזיר משום דכתוב לגבי חנומש פי יאכל קודש בשגגה משמע שאין באכילה זו אלא איסור קודש משא"כ בנין לנזיר דאיסור עליו משם אחר והאוכל הוא שגאסר עליו מכל אשר יצא מגפן משא"כ בשאר אוכלין וביוה"כ גאסר בקל האוכלין עי"ש ועדיין קשה מתרומות חמץ ואף די"ל כפונתו לחלק דבנזיר היינו עצמו אסור והוי איסור חפצא ול"ח אוקל לגבי דידיה משא"כ ביוה"כ דהוי רק איסור גברא היום הוא הגורם וכן איסור חמץ ל"ה איסור חפצא רק איסור גברא אף מ"מ דעת כמה ראשונים ואחרונים דנזיר ל"ה איסור חפצא רק גברא נתקדש ונאסר בנין והוי פשאר איסורי תורה דל"ה רק איסור גברא: וראיתי בתוספת רע"א ז"ל מס' פסחים שם הביא משם בנו הגאון מוהר"ש ז"ל שעמד ע"ד הרמב"ם הנז' והעלה בזה דמתניתן אתיא כמ"ד במס' בכורות דאכילת איסור חשיב הנאה לכן הרמב"ם דפוסק כמאן דאמר דאכילת איסור ל"ח הנאה אינו פוסק כמתניתין רק דאוכל תרומות חמץ או טמאה פטור והראב"ד משיג עליו למה לא פסק פסתם מתניתין אולם כ"א הולך לשיטתו דרמב"ם דסובר דנזיר ששתה יין של תרומה פטור מחנומש לכה אף דפוסק לפי מידה משלם פטור באכילת תרומה של חמץ בפסח דלא חשיב הנאה והראב"ד דסובר בנזיר דחייב לכה מחייב גם אוכל תרומות חמץ אלו דבריו ז"ל ותמוהין דבריו בדעת הרמב"ם חזא הא מבואר להדיא בדבריו סוף הפרק דלעולם אינו משלם אלא לפי דמים שהיה שנה בשעת אכילה ועי"ש בכ"מ דבשוגג איירי ושעת אכילה הוי פשעת הגזילה מבואר דפוסק דלפי דמים משלם.

ועוד הא מבואר מתניתין מס' פרייתות יש אוכל אכילה אחת וחייב עליו ד"ח ואשם וכן פוסק הרמב"ם (פ"ו) משגגות באכל פזית חלב שהו' נותר ביוה"כ והוא טמא דחייב באשם מעילה ג"כ שהרי נהנה מהקדש ואמאי לא נימא ג"כ פינון דאכילת איסור ל"ח הנאה לא הוי רק כמזיק הקדש דא"ח בחנומש וכיון דמלבד איסור הקדש אסור משום חלב ומעיל' ילפינו חטא חטא מתרומה: לזאת נראה דהא באמת קי"ל מתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה חזינין דהתורה אחשיבה להנאתו מה שאכל בשוגג לחייבו חטאת

אף כִּינן דְאִסְרָה הַתּוֹרָה לֶאֱכֹל נֶפֶשׁוֹ שֶׁל אָדָם קֶצֶה בּוֹ וְחֻמָּה עַכ"ז אַחֲשֶׁבֶה הַתּוֹרָה הַנֶּאֱמָר
הַזֹּאת לְחִיבּוֹ תַטָּאת לְכַף אִם יֵשׁ בְּאֲכִילָהּ הַזֹּאת שְׂיֵשׁ בּוֹ חֵיב תַטָּאת אִסּוּר נּוֹסֵף מִלְבַד
אִסּוּר שֶׁל הַחֵיב תַטָּאת כְּמוֹ אִסּוּר נּוֹסֵף דְתַרוּמָה אוֹ קוֹדֵשׁ חֵיב בְּחֻמְשׁ וְאֲשֶׁם מְעִילָהּ
הוֹאִיל דְחִיבּוֹ הַתּוֹרָה בְּכַפְרָה לְהֵאָכֵל בְּשׁוּגֵג וְאַחֲשֶׁבֶה רַחֲמָנָא לְהַנְאִיָּה הַזֹּאת לְכֵן חֵיב
ע"כ חֻמְשׁ לְכַפְרָה עַל אִסּוּר אֲכִילָהּ דְתַרוּמָה וְקוֹדֵשׁ לְכַף הָאוֹכֵל תְּרוּמוֹת חֶמֶץ וְחֵלֶב
מְקוֹדָשִׁין אוֹ בִיּוֹה"כ חֵיב חֻמְשׁ דְבָאֵלוֹ הָא חֻמְיָנּוֹ דְאַחֲשֶׁבֶה רַחֲמָנָא לֶאֱכִילָתוֹ לְחִיבּוֹ
בְּתַטָּאת אִף אִם אָכַל בְּשׁוּגֵג וְכַמְתַּעֲסַק חֶמֶץ בְּפֶסַח אוֹ חֵלֶב אוֹ בִיּוֹה"כ חֵיב תַטָּאת לְכַף
הוֹאִיל דְאַחֲשֶׁבֶה רַחֲמָנָא לְהַנְאִיָּה חֵיב נְמִי בְּאֲשֶׁם מְעִילָהּ אִם הִיָּה קוֹדֵשׁ וּבְחֻמְשׁ אִם הִיָּה
תְּרוּמָה.

מִשָּׂא"כ בְּנִזְרֵי שְׂשֻׁתָּה יֵינן בְּשׁוּגֵג דְרַחֲמָנָא לֹא אַחֲשֶׁבֶה לְשֻׁתָּהּ הַזֹּאת וְלֹא חֵיבּוֹ בְּכַפְרָה
תַטָּאת אוֹ דְבַר אַחַר וְכִינן דְשֻׁתָּהּ הַזֹּאת לֹא אַחֲשֶׁבֶה רַחֲמָנָא לְכַף אִם הִיָּה תְּרוּמָה אִינוֹ
חֵיב בְּחֻמְשׁ לְכַפְרָה.

וְנִכְיֵתִי אַח"כ לְרֵאוֹת בַּס' יִקָּר תַּפְאָרֶת לְהַרְדָּב"ז שְׁעָמַד בְּזֵה ע"ד הַרְמַב"ם אִמָּאֵי בְּאוֹכֵל
תְּרוּמָה בִּיּוֹ הַכַּפּוּרִים חֵיב בְּחֻמְשׁ מ"ש מִנְזִיר שְׂשֻׁתָּה יֵינן שֶׁל תְּרוּמָה וְכַתּוּב בְּקוֹנָר
אֲמָרִים כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה וְנ"ל וי"ל דְאֲכִילַת יוֹה"כ חֲשִׁיבָה אֲכִילָהּ לְחֵיב עֲלֶיהָ קָרְבָּן אָבֵל
נִזְרֵי הַשְּׁוֹתָה ל"ח אֲכִילָהּ כִּינן שְׂאִינוֹ מִתְחִיב עֲלֶיהָ כְּלוּם וְאִינוֹ סוֹתֵר אֲפִילוֹ יוֹם אַחַד
עַכ"ל וְשֻׁמְחָתִי שְׁנָה הוּא בְּרִירָה דְהָדָּ מִקְלָתָא: אִף זֹאת קִשָּׁה בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם שְׁכַתּוּב שֶׁם
(ה"ז) אוֹ שְׂאֵבֶל תְּרוּמָה נְקוּר' וְהַשְּׁוֹתָה יֵינן תְּרוּמָה שְׁנִתְגַּלְתָּה ה"ז מְשַׁלֵּם קָרָן וְחֻמְשׁ וְאִמָּאֵי
תְּחִיב חֶדָּא הָא הַרְמַב"ם פּוֹסֵק לְפִי דְמִים מְשַׁלֵּם כַּמ"ש לְעֵיל וְתַרוּמָה נְקוּר' אוֹ יֵינן
שְׁנִתְגַּלְתָּה אִינוֹ שְׁנָה כְּלוּם כְּמִבְּנָאָר בְּמִתְנִיתִין (פ"ח) דְתַרוּמוֹת וּבְרַמַּב"ם (פ"ב ה"ג)
הוֹאִיל דְאִסּוּר בְּשֻׁתָּה יִשְׁפָּד וַא"כ אִמָּאֵי חֵיב לְשַׁלֵּם וְעוֹד הָאֵהוּי אֲזִי אֲכִילַת אִסּוּר וְנֶפֶשׁוֹ
שֶׁל אָדָם קֶצֶה בּוֹ וְאִף שְׁנִתְבַּרֵּר עַכְשָׁיו שְׁל"ה בּוֹ הָאֲרָס מ"מ בְּשַׁעַת אֲכִילָהּ הָיִי אֲכִילַת
אִסּוּר מִלְבַד הָאִסּוּר דְתַרוּמָה.

וּבְכַפְשׁוֹת דְבַרֵי רַמַּב"ם מְשַׁמַּע אִף דְהִי שׁוּגֵג וְלֹא יַדַע שְׁהוּא נְקוּרָה וּמְגוּלָה וְגַם כְּנִרְאָה
מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם (פ"א) מְבַרְכוֹת אִין הַרְמַב"ם מְחַלֵּק בֵּין שׁוּגֵג לְמִזִּיד וְעַמ"ש בְּהַגְהוֹתִי
בְּדַבְּרֵי חֵיִים דִּינֵי נ"מ (ס' א') וְאִף דְד' הַרְמַב"ם ה'ל' מְכִירָה דְבְּאִסּוּר דְרַבְּנָן א"צ לְהַחְזִיר
הַמָּוֶן דְאִין נֶפֶשׁוֹ קֶצֶה מ"מ בַּס' סְכָנָה וְדֹאֵי עֵבֶר עַל אִסּוּר תּוֹרָה וְשֻׁמְרָתָם לְנֶפֶשׁוֹתֵיכֶם
וְחֻמְיָרָה סְכָנָתָא מְאִיסּוּרָא וְגַם בְּאִסּוּר הִיכָא דְאִסּוּר מְסַפֵּק לְחוּמְרָא וְהַכְּנִיס עֲצָמוֹ לְסַפֵּק
אִף דְאִח"פ נִתְבַּרֵּר דל"ה אִסּוּר מ"מ עֲשֶׂה אִסּוּר דְאוֹרֵייתָא וְאִף בְּנִתְכַּוְּנָן לְבִשָׁר חֻזִיר
וְעֵלָה בְּיָדוֹ בְּשָׂר הֵיִתֵר עֵבֶר עַל דְאוֹרֵייתָא.

וַיֵּשׁ בַּכ"ז אֲרִיכוֹת דְבַרֵי אַכ"מ וְצַע"ק: ס' י"ג אִף דְקִיִּי"ל לְפִי דְמִים מְשַׁלֵּם אַעפ"כ
קִיִּי"ל בְּאוֹכֵל תְּרוּמָה כְּזִית וַא"ב ש"פ דְחֵיב כְּרַבְּנָן וְלֹא כַּא"ש פְּסָחִים (דף ל"ב) וְעֵינָן
כ"מ (הכ"ג) שְׁהַקְשָׁה הָרִי אֲמָרוּ שֶׁם אִי דְלִית בִּי ש"פ קָרָן נְמִי לֹא לְשַׁלֵּם וְאֵהדִיר לִי
לְעוֹלָם דְאִית בִּי ש"פ מְשַׁמַּע דְאִי לִית בִּיהָ ש"פ לְד"ה קָרָן נְמִי אִינוֹ מְחֻיָּב וְכ' וַאֲפ"ל
דְהֵאִי קָא ס"ד הוּא אָבֵל לְקוּשְׁטָא דְמִלְתָּה כִּינן דַּת"ק יִלִּיף מְדַכְתִּיב וְאִישׁ כִּי יֵאָכֵל קוֹדֵשׁ
בְּשַׁגְגָה וְאֲכִילָהּ בְּכִזִּית הָרִי תְלָה הַפְּתוּב דְבַר בְּכִזִּית אֲפִילוֹ א"ב ש"פ עַכ"ד וְקִשָּׁה הָא
מְבֹנָאָר בְּבִרְיָתָא הֵרֵאשׁוּנָה הָאוֹכֵל כְּזִית מְשַׁלֵּם קָרָן וְחֻמְשׁ א"ש אוֹמֵר עַד שְׂיֵהָ בּוֹ ש"פ

ולס"ד דר"פ שם א"ש תרתי בְּעֵי א"כ ע"כ אִינְרִי רַבָּנָן בְּלִית בּוּ ש"פ פְּשִׁיטָא דְחֵיב וּמָה הוֹסִיף א"ש בְּדַבְרֵיו עַד שְׁיִהְיֶה בּוּ ש"פ וְאִם סוּבְרָ דְאָף בְּיַשׁ ש"פ בְּעֵי כְּפִיט ע"כ רַבָּנָן סוּבְרֵי דְאָף בְּלִית בְּיָה ש"פ חֵיב וְהָא דְפְרִיף הַש"ס וְאִי לִית בְּיָה ש"פ קָרָן נְמִי לֹא לְשַׁלְּמֵם הֵינּוּ עַל בְּרִייתָא שְׁנֵי דְקַתְנֵי פְּחוּת מְפִזֵּית מְשַׁלְּמֵם אֶת הַקָּרָן וְאִינוּ מְשַׁלְּמֵם אֶת הַחוּמָּשׁ וְע"כ כִּינּוּן דְאִינוּ מְשַׁלְּמֵם חוּמָּשׁ ל"ב כְּפָרָה עַל פְּחוּת מְפִזֵּית פְּרִיף שְׁפִיר שְׁקָרָן נְמִי לֹא לְשַׁלְּמֵם כְּמוֹ כֹּל גְּזֵל פְּחוּת מִש"פ לְקָדָּ מוֹקֵי בְּיַשׁ בּוּ ש"פ רַק כִּינּוּן דַּא"ב כְּפִיט ל"ב כְּפָרָה אֲבָל בְּאֶחָד כְּפִיט דְּבַעֲי כְּפָרָה מְבִנְיָא מְבִנְיָא דְמְשַׁלְּמֵם קָרָן וְחוּמָּשׁ וְכְמוֹ דַּל"מ מְחִילָה שֶׁל הַפְּהוּן בְּאוֹכֵל בְּשׁוּגָג כֵּן ל"מ מְחִילָה אָף עַל כְּפִיט פְּמִש"פ וּבְכָל גְּזֵל כְּפִיט דַּא"ח לְשַׁלְּמֵם הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּבַתֵּר הֵכִי מְחַל כְּמִבְּנָאָר סְנֵהֲדָרִין (דָּף ג"ז): אָף נִרְאָה בְּאוֹכֵל כְּפִיט בְּשׁוּגָג וְהוּא כְּפִיט אָף דְּחֵיב קָרָן וְחוּמָּשׁ מִטַּעַם כְּפָרָה מ"מ אִינוּ חֵיב לְשַׁלְּמֵם דְּוָקָא לְבַעֲלִים וְיָכוֹל לִיתָן לְכָל פְּהוּן שְׁיִרְצָה כִּינּוּן דְּחֵיב מְמוֹן לִיתָא עַל כְּפִיט פְּמִש"פ רַק שְׁחֵיב לְהַפְרִישׁ מִטַּעַם כְּפָרָה וְיָכוֹל לִיתָן לְכָל פְּהוּן שְׁיִרְצָה כְּמוֹ בְּחוּמָּשׁ שְׁאִינוּ חֵיב לְתַת דְּוָקָא לְבַעֲלֵי כֵּן נְמִי בְּכְפִיט לְהַפְרִישׁ וְיָכוֹל לִיתָן לְכָל פְּהוּן שְׁיִרְצָה דְּעַל חֵיב דְּמִים לְבַעֲלִים מְהֵי מְחִילָה.

וכן נראה דהא דקתני במתניתין (פ"ו) דתרומות אם רצה הפהו למחול אינו מוחל היינו החיוב כפירה אבל החיוב ממון מוחל ואינו חייב לתת דוקא לכהן זה ועי"ש בר"ש היטב ובתוס' ב"ק (דף ק"י) ד"ה כסף ובפנ"י שם ועיין תוס' כתובות (דף למד) דלאב"י הא דבשוגג חייב דמשלומין דתרומה כפירה הוא ואינו פוטר מטעם קלבד"מ והא דצריף לשלם משום כפירה היינו להפריש ועיין בספר בית יעקב שביאר הדברים כיון דחייב להפריש וכל שם קדושת תרומה ממילא חייב לתת לכהן כמו כל תרומה.

ולפי"ז נראה דלאב"י אליבא דרנבה"ק אינו חייב לשלם דוקא לכהן זה שאכל תרומתו כיון דלעגנן חיוב ממון פטור מטעם דקם לבד"מ רק צריף להפריש מטעם כפירה ושוב הוי גתניה זו כמו שאר מצות גתנת תרומה ויכול ליתן לכל פהו שירצה.

ולפי"ז קשה בש"ס כתובות שם הנה יכול לומר הנ"מ בפשיטות בין אב"י ורבא בזר שאכל תרומה בשוגג דלרבא דמיתה ביד"ש אינו פוטר מתשלומין מחייב לשלם לכהן זה שאכל תרומתו מצד חיוב ממונו ולאב"י פטור מדין ממון דמיתה ביד"ש פוטר מתשלומין רק החיוב עליו להפריש מטעם כפירה וכל ע"ז שם תרומה א"כ יכול לתת לכהן אחר ודוחק לומר כיון דעכ"פ לצאת יד"ש חייב לו בתורת ממון כיופינו ליה לשלם תרומה זו לבעליו וגם בצל"ח פסחים (דף ל"ב) כתב דלרנבה"ק אף לציד"ש פטור א"כ ודאי לאב"י א"ח רק להפריש ויכול ליתן לכל פהו שירצה והנה לו לש"ס לומר נ"מ זה ולא יקשה דיתחייב משעת לעיסה דבש"ס אינרי במזיד אבל אם אינרי בשוגג ל"ה פוננת קנן ול"ש שיקנה בתורת גזלן כיון שלא נתפזן לגזלן דבשוגג ל"ה גזלן כמו שכתב הכ"מ שם ובמח"א הלכות גזילה וא"כ א"ח בלעיסה רק מטעם מזיק דחייב אף בשוגג כפי מה שהזיק אבל מ"מ שמין לו והגוף שייף לבעלים ועבור אכילה שייף לומר קלבד"מ וא"ח רק להפריש לצאת ידי כפירתו והארבתי בזה בסוגיא שם ליישב.

ועיין רישלמי (פ"ו) דתרומות דיש בזה מחלוקת תנאים אם הפרשתו מקדשתו ורבי ס"ל דנתנתו מקדשתו עי"ש: סי' י"ד גידולי תרומה הוא מח"י דבר שגזרו עליהם שיהי'.

תְּרוּמָה וּמְצִינֹו שְׁלֹא הִשְׁווּ חַו"ל גְּזֵרָתָם וְהֵם כְּחֻלְיֵי לְכָל דְּבָר רַק דְּאָסוּר לְזָרִים וּמְבֹנָאָר בִּירוּשְׁלַמִּי (פ"ו) דְּתְרוּמוֹת דְּדִנְקָא גִידוּלִי תְרוּמָה עֲצָמוּ הָא גִידוּלִי תַשְׁלוּמֵי תְרוּמָה אָף דְּתַשְׁלוּמֵי תְרוּמָה הֵם כְּתְרוּמָ' וְחַל עֲלֵיהֶן קְדוּשַׁת תְּרוּמָה לְחֵיבֹו בְּחֻמְשׁ מ"מ גִידוּלִי תַשְׁלוּמֵי תְרוּמָ' הֵן כְּחֻלְיֵי גְמֹורִין וּמִן תְּרוּמָה אָף לְזָרִים וְדִינֵיק הִירוּשְׁלַמִּי מִדְתַּנּוּ (פ"ט) גִידוּלִי תְרוּמָה תְרוּמָה הָא גִידוּלִי תַשְׁלוּמֵי תְרוּמָה חֻלְיֵי וְעִי"ש בְּשָׁנוֹת אֲלֵיהֶו.

וּבְזֶה מְיֻשָּׁב קוֹשְׁיָא גְדוּלָה שְׂרָאִיתִי בְּמִשְׁנֵיּוֹת דְּפוּס וְוִילְנָא מְשֵׁם הַגָּאוֹן הַמְּנוּחַ מ' מְשֻׁנְלָם אֲשַׁכְּנֵי ז"ל אַבְד"ק לֹוּפְלִין. לְמַ"ד מְנַחֲוֹת (דָּף כ"ג) לְעֵנִין מִין בְּמִינוּ דְּאֲזֵלִינוּ בְּתַר מְבַטֵּל אִם יָכוֹל לְהִיּוֹת כְּמוֹ הַמְּתַבְטֵל אִיךְ אֲמָרִינוּ תְרוּמָה בְּטַל בַּק"א הָא הַמְּבַטֵּל חֻלְיֵי יָכוֹל לְהִיּוֹת תְרוּמָה שְׁמַשְׁלָם עֲבוּר אֲכִילַת שׁוּגַג תְרוּמָה וְהֵם נַעֲשִׂים תְרוּמָה.

וּלְדַבְרֵי הִירוּשְׁלַמִּי הַנּוֹז' א"ש דִּישׁ עַכ"פ הַבְּדֵל בֵּין תְרוּמָה בְּעֲצָם לְתַשְׁלוּמֵי תְרוּמָה לְעֵנִין גִידוּלִין וְאִין הַמְּבַטֵּל יָכוֹל לְהִיּוֹת לְכָל דְּבָר כְּהַמְּתַבְטֵל וְאָף דְּזֶה הוּא רַק מְדַרְבְּנֹו מ"מ לְהַמְעִינֵי בְּסוּגֵיָא דְּמְנַחֲוֹת שָׁם יִרְאֶה דְּסָגִי בְּזֶה.

וּבְלֹא"ה יֵשׁ לִינְשָׁב קוֹשְׁיָתוֹ עַפ"י דְּבָרֵי רַשְׁב"א בְּתַשְׁוּבָה (ס' ער"ה ורפ"ד): ס' ט"ז כְּתַב הַרְמַב"ם (פ"י ה"ט"ז) בְּתַ יִשְׂרָאֵל שְׁאֲכֹלָה תְרוּמָה וְאַח"כּ נִשְׁאֵת לְכַהֵן כּו' וְאִם תְרוּמָה שְׁזָכָה בָּהּ כֹּהֵן אֲכֹלָה מְשַׁלֵּם' קָרוֹן לְבַעֲלִים וְחֻמְשׁ לְעֲצָמָה כּו' לֹא הִסְפִּיקָה לְשַׁלֵּם עַד שְׁנִתְגַּרְשָׁה בֵּין כֹּהֵן וּבֵין כֹּהֵן אֵינָה מְשַׁלֵּמַת לְעֲצָמָה וְהָרִי הוּא כְּמוֹ שְׁלֹא נִשְׁאֵת לְכַהֵן מְעוּלָם וְהוּא מִמְתְּנִיתִין דְּתְרוּמוֹת (פ"ו) וּבִירוּשְׁלַמִּי שָׁם לֹא הִסְפִּיקָה לְשַׁלֵּם עַד שְׁנִתְגַּרְשָׁה אֵת חַמִּי אֵילֹו הָיָה לָהּ כְּפָה מְעַשְׂרוֹת שְׁמָא אֵינֹו שְׁלָהּ.

תַּמָּן מְעַשְׂרוֹת מְסוּנֵימִין בְּרַם הִכָּא תְרוּמָה אֵינָה מְסוּנֵימַת מַה דְּמִי לָהּ פְטָרֵי חֲמוּרוֹת וּפְיָרֵשׁ הַמְּפָרֵשׁ דְּבַמְעַשְׂרוֹת יְדוּעַ הוּא שְׁהֵן עֲשִׂירִיּוֹת וְהו"ל כְּמִן פְּרִישׁ וְזָכְתָה בְּהֵן בְּכַהֲוֹנַת מִשְׁא"כ הִכָּא דְלֹא הִפְרִישָׁה וְלֹא זָכְתָה בְּהֵן וְדְמִי לָהּ פְטָרֵי חֲמוּר שְׁלֹא נִפְרֵשׁ הַפְדִּיּוֹן קוֹדֵם שְׁנִשְׁאֵת לְכַהֵן וְנִשְׁאֵת וְהִיתָה צְרִיכָה לְפָדוּתָן הוּאִיל דְּכָבֵר נִתְחַיְיְבָה וְנִתְגַּרְשָׁה צְרִיכָה לְפָדוּתָן אַח"כּ וְהַפְדִּיּוֹן שְׁלָהּ אָף דְלֹא זָכְתָה בְּהֵן ה"נ צְרִיכָה לִיתָן לְכַהֵן אֲבָל הַדְּמִים שְׁלָהּ וְאִי מְשׁוּם שְׁלֹא הִפְרִישָׁה וְלֹא זָכְתָה בְּהֵן ה"נ הַכֹּהֵן לֹא זָכִי עִי"ש וְאֵינוּ מוּכָן לְעֵנִין חֻמְשׁ לֹא סָגִי בְּהַפְרָשָׁה וְשִׁתְּזַכָּה בָּהּ עֲכָשְׁוִי בֵּינוּ דְּכָבֵר נִתְגַּרְשָׁה וְכַמְבֹּא' בְּרַמְב"ם דְּהָוִי כְּמוֹ שְׁלֹא נִשְׁאֵת לְכַהֵן מְעוּלָם וּבְנֹודָאי חֵיִבַּת לִיתָן לְכַהֵן וְאִין לָהּ כְּפָרָה עַד שְׁתַּתֵּן לְכַהֵן: וְהַפְרִישׁ בִּירוּשְׁלַמִּי הוּא דְּמְעַשְׂרוֹת מְסוּנֵימִים הֵינֵנוּ בֵּינוּ דְּאֲפָשֵׁר לְעַשְׂוִרֵי מִינְיָהּ וּבִיָּה דְּהָא מִנְחָ וְכַמְבֹּאָר בְּש"ס בְּכוּרוֹת (דָּף י"א) בְּרַם הִכִּי תְרוּמָה הַזֹּאת שְׁחֵיב לְקָרוֹא שָׁם תְרוּמָה עַל הַחֻמְשׁ אֵינָה מְסוּנֵימַת מַה דְּמִי לִי פְטָרֵי חֲמוּרוֹת.

הֵינֵנוּ דַבְּפ"ח נְמִי בַכֵּה"ג אָף דָּאֵם הִיתָה מְפָרִישָׁה שְׁהּ מְקוּדָם הָיָה שְׁלָהּ מ"מ עֲכָשְׁוִי שְׁנִתְגַּרְשָׁה חֵיִבַּת לְהַפְרִישׁ וְלִיתָן לְכַהֵן וְאָף דְּבִירוּשׁ בַּכֵּה"ג אִם נָפְלוּ לוֹ מֵאֲבִי אִמּוֹ כֹּהֵן מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן וְהֵן שְׁלוֹ כְּמִן בְּבֹנָאָר בְּש"ס שָׁם וּבְרַמְב"ם סוּף הַלְכוֹת בְּכוּרִים ע"כ דִּירוּשָׁה הוּא עֵנִין אַחַר וְכָל זְכוֹת וְכַח שְׁהָיָה לְהַמּוֹרִישׁ יוֹרֵשׁ זֶה הִבָּא מִפְּחוּ מִשְׁא"כ לְעֵנִין חֵיבֹו שְׁהָיָה חָל עַל הָאֲשָׁה לְהַפְרִישׁ וְלִתָּת לְכַהֵן אָף דְּכְשִׁנְשָׁתָה לְכַהֵן הִיתָה יָכוֹלָה לְהַפְרִישׁ וְלִזְכוֹת לְעֲצָמָה הֵינֵנוּ מְשׁוּם דְּהָוִי אֲזַ כְּכַהֲנֵת וּמ"מ כְּשִׁנְשָׁתָה בֵּין כֹּהֵן וּבֵין כֹּהֵן חֵיִבַּת לְהַפְרִישׁ וְכִינֹו דְּחֵיִבַּת לְהַפְרִישׁ חֵיִבַּת לִיתָן לְכַהֵן דְּהַשְׁתָּא אֵינָה יָכוֹלָה לְבֹא מִפְּחַ בְּעֵלָהּ וְהָוִי פְלֹא נִשְׁאֵת מְעוּלָם.

וְיִשׁ לְדַקְדָּק לְמַה סֵתֵם הַרְמַב"ם בְּזֶה לְגַבֵּי פ"ח וְלֹא הִבִּיא שְׁם דָּאָם לֹא הִסְפִּיקָה לְהַפְרִישׁ
וְנִתְגַּרְשָׁה דְחִיּוּבָת לְהַפְרִישׁ וְלִתְתּ לִכְהֵן וּא"ד לְיִוְרֵשׁ שְׁכֵתָב שְׁם דְּמַפְרִישׁ וְהֵן שְׁלוֹ וְחִיּוּבִין
בְּמַעֲשָׂר: וְדַע דְּלְכַאוּרָה מְבִנְיָא מְדַבְרֵי יְרוּשְׁלָמִי הֵנּוּ דְאִשָּׁה חִיּוּבָת בְּפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוּר
כְּמוֹ אִישׁ וּבִס' הַמְקַנָּה קִידוּשִׁין (דָּף כ"ט) כְּתִב לְדוֹן פִּינּוֹן דְּכֹהֲנֵת וְלוּיָהּ פֶּטֶרָה מְבִכּוּר
בְּהֵמָה טְמֵאָה מְשׁוּם דִּילְפִינּוֹן בְּהֵקִישׁ דְּפִדָּה תַּפְדָּה אֶת בְּכּוֹר הָאָדָם וְכָל בְּכּוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה
דְּכָל שֵׁא"ח בְּבִכּוֹר אָדָם א"ח בְּבִכּוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה וְכִינּוֹן דְּאִשָּׁה פֶּטֶרָה מְפִדְיוֹן בְּנָה נְמִי
פֶּטֶרָה מִפ"ח וּבִתְשׁוּבַת רִשְׁבָּ"א וְרַמְ"א יו"ד (ס"י ש"כ"א ס"י"ט) דְּכ' דְּחִיּוּבָת בִּפ"ח הִינּוּ
דֵּה פ"ח אָסוּר בְּהֵנָּאָה כִּי הִיכָא דְּבִנָּה חִיּוּב לְפִדּוֹת אֶת עֲצָמוֹ אֲבָל מְמַצּוֹת פִּדְיוֹן פֶּטֶרָה
אִשָּׁה וְכֵתֵב אֲלָא שְׁלֵא מְצִאתִי דִין זֶה מְפִנְרֵשׁ וּבְאִמַּת מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם בְּמִנּוֹן הַמְצִוֹת
מְבִנְיָא לְהַדְרִיא דְאִישׁ וְאִשָּׁה שְׁוִין בְּחִיּוּב מְצִוָּה הַזֹּאת דְּבִס' (פ') כ' שְׁצִנּוֹנוֹ לְפִדּוֹת בְּכּוֹר
אָדָם וְכֵת' וְאִין הַנְּשִׂים חִיּוּבּוֹת בּוֹ וּבִס' (פ"א) כְּתִב שְׁצִנּוֹנוֹ שְׁנַפְדָּה פֶּטֶר חֲמוּר וְסִיִּים וְהִיא
ג"כ אִין הַלּוּיִים חִיּוּבִין בָּהּ עִי"ש וּמְבִנְיָא דְּדַעְתּוֹ דְּלְגַבֵּי פִדְיוֹן פ"ח אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁוִין בְּהֵחִיּוּב
וְדַבְרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי הֵנּוּ מוֹכְחִין כֵּן כְּמוֹכֵן: ס"י ט"ז תְּרוּמָה טְמֵאָה הוּא בְּשִׁרְיָפָה וּבִסּוּף מִס'
תְּמוּרָה קִתְנֵי תְּרוּמָה טְמֵאָה בְּהִדֵּי הַנְּשִׁרְפִין וּבְתוֹס' שְׁבֵת (דָּף כ"ה ע"א) ד"ה כָּף כְּתִב
דְּלִכְף דְּוִקָא בְּשִׁרְיָפָה מְשׁוּם דְּדַמְיָא לְקוֹדֵשׁ וּמְדַרְבְּנּוֹן א"נ מְדַאוּרִיָּתָא מְדַאקְרֵי קוֹדֵשׁ
וּמְדַבְרֵי רַמְב"ם (פ"ג ה"ח) מִיּו"ט מְבִנְיָא דְּמַה"ת הוּא בְּשִׁרְיָפָה דְּכֵתֵב וְאִם נְטִמַּת הַחֵלֶה
לֹא יִבְשַׁל כּו' וְזוֹ לְשִׁרְיָפָה עוֹמֶדֶת כּו' שְׁאִין שׁוֹרְפִין קִדְשִׁים שְׁנַטְמָאוּ בִּיּו"ט שִׁמ"ע שְׁנַצְמָר
בְּאִשׁ יִשְׂרָף וּקְצַת יֵשׁ לְהַעִיר אִם נְצָמַר דְּמַה"ת הוּא דְּוִקָא בְּשִׁרְיָפָה מְש"ס פְּסַחִי' (דָּף ה')
דַּר"ע הוֹכִיחַ דְּתִשְׁבִּיתוֹ הוּא מַעִיּו"ט דְּבִיּו"ט מְצִינּוֹ לְהַבְעֵרָה שֶׁהוּא אֵב מְלֹאכָה וְאָמַר רַבָּא
ש"מ מְדַר"ע אִין בִּיעוּר חֲמִץ אֲלָא שְׁרִיפָה וְהִינּוּ דַּל"כ יִצְאִילְנוּ לְכֻלְבִּים אוֹ יִשְׁלִיכְנוּ
לֵיָם.

הָא י"ל לְעוֹלָם לְעַנְיָן בִּיעוּר חֲמִץ מְהִנֵּי הַבִּיעוּר בְּכ"ז רַק הָא תְּתוּרָה צְנִתָּה לְהַשְׁבִּית כָּל
שְׁאוּר שְׁיֵשׁ לוֹ וּמִשְׁפַּחַת בְּשִׁאוּר שְׁל תְּרוּמָה שְׁיֵשׁ בִּינְד כְּהֵן וְהִיא טְמֵאָה דְּצָרִיף לְקִיָּים
מְצוֹת שְׁרִיפָה וְצָרִיף דְּוִקָא לְשִׁרְוֹף וְהַתּוּרָה אָמְרָה עַל כָּל סוּגֵי וּמִינֵי חֲמִץ לְקִיָּים כְּהֵן
מְצוֹת תִּשְׁבִּיתוֹ וּבִתְרוּמָה טְמֵאָה אִי אֶפְשָׁר לְבַעֲרֵן בְּאוּפֹן אַחֵר רַק בְּשִׁרְיָפָה וּמַהָּ מוֹכַח
דְּתִשְׁבִּיתוֹ קָאִי עַל עִיּו"ט.

וְאִף תְּרוּמָה טְהוּרָה דְּכֵתֵב רִש"י פְּסַחִים (דָּף י"ג ע"א) דְּבִשְׁבֵת ע"פ אִם לֹא יִמְצָא אוֹכְלִין
יִצְאִילוּם לְכֻלְבֵי פְהֵגִים וְסוּבֵר דְּרִשְׁאִי לְהַאֲכִיל תְּרוּמָה שֶׁהוּא מְאָכֵל אָדָם לְבֵהמָה כְּשִׁאִין
לוֹ מִי שְׁיֵאֲכֵל. אוּלָם בְּר"ן פְּסַחִים בְּמִתְנִיתִין דְּכִיצַד מְפָרִישִׁין חֵלֶה כְּתִב דְּאִף חֵלֶה טְמֵאָה
אָסוּר לְהַאֲכִיל לְבֵהמָה הוּאִיל דְּבִלְעָדֵי הַטְּוִמָאָה הִנֵּה רָאוּי לְכַהֵן וּדְלֹא כִּמ"ש רִש"י בִּיּוֹצָה
(דָּף כ"ז ע"ב) בְּמִתְנִיתִין דְּעַל חֵלֶה שְׁנַטְמַת וְע"כ הָא דְּמְבִנְיָא בְּר"ן שְׁם כְּדַבְרֵי רִש"י
הוּא רַק הַעֲתִקוֹת דְּבִרֵי רִש"י כְּדַרְכּוֹ אֲבָל לְדִידֵיהּ ס"ל דְּאָסוּר לְהַאֲכִיל לְכֻלְבִּים מְאָכֵל
אָדָם שְׁל תְּרוּמָה וְעִינֵין רִשְׁבָּ"א ר"פ מְפָנִין.

[וּקְצַת קִשָּׁה בְּש"ס פְּסַחִים (דָּף י"ג) שְׁם אָמְרוּ לוֹ טְהוּרוֹת לֹא יִשְׁרְפוּ שְׁמָא יִמְצָא לְהֵן
אוֹכְלִין וְשְׁמָא חוּץ לְחוּמָה לְנוֹ אָמַר לְהֵם לְדַבְרֵיכֶם אִף תְּלוּיּוֹת לֹא יִשְׁרְפוּ שְׁמָא יָבֵא אֶלְיָהוּ
וַיִּטְהַרם דְּלָמָּא לְכָף אָמְרוּ רַק דְּטְהוּרוֹת לֹא יִשְׁרְפוּ שְׁמָא יִמְצָא אוֹכְלִין וְאִם לֹא יִמְצָא יוֹכֵל
לְבַעֲרֵן שְׁיִצְאִילוּם לְכֻלְבֵי פְהֵגִים עכ"פ אֲבָל בְּתַלוּיּוֹת דְּלָמָּא הוּא טְמֵא וְצָרִיף לְקִיָּים מְצוֹת

שְׁרִיפָה וּלְדַעַת רַש"י בִּיצָה שָׁם אִף לְהַאֲכִיל לְכֻלְבֵי אָסוּר דְּרַחֲמָנָא אַחֲשָׁבָה לְהַבְעֵרְתָּן א"כ שָׁמָּא יָבֵא אֲלֵיהּ וַיִּטְמָאֲנוּ וְצָרִיךְ לְקַיָּיִם מִצְוַת שְׁרִיפָה וּלְבַעֲרָן מִן הָעוֹלָם וְלֹא יִהְיֶה אֲפֹשֶׁר לוֹ בְּשִׁבְתָּ אוֹ פְּשִׁלָּא יָבֵא עַכ"פ מִסְפֵּק צָרִיךְ לְקַיָּיִם בְּתַרוּמָה טְמֵאָה לְבַעַר פְּמִצְתָּן בְּוֹדַי וְאָסוּר בְּשִׁבְתָּ כַּמ"ש רַש"י.

וְצָרִיךְ לְדַחֲוֹק דַּמ"מ יִהְיֶה סְגִי שְׂיִבְטָלִים בְּלַבּוֹ כַּמ"ש רַש"י שָׁם] א"כ לְעוֹלָם תְּרוּמוֹת חֲמִץ אֵינּוּ יָכוֹל לְהַאֲכִיל לְכֻלָּב וְא"כ אֲתֵי שְׁפִיר הוֹכַחַת ר"ע דְּתַשְׁבִּיתוּ הוּא מַעִיּוֹ ט א"ו דַּמָּה"ת אֵינּוּ בְּשְׁרִיפָה וְעֵינָן רַש"י וְרַע"ב בְּמַתְנִיתִין פְּסָחִים (דָּף ל"ב) דְּכַתְּבִי וּמְדַמִּי עֲצִים אִם תְּרוּמָה טְמֵאָה הוּא וּבַתּוּי"ט שָׁם פָּתַב מִשּׁוּם דְּתַרוּמָה טְהוֹרָה אָסוּר לְהַסְקָה מֵה שֶׁא"כ טְמֵאָה הַלְכָּף נִקְטֵי תְרוּמָה טְמֵאָה דְּאֵלוּ בְּטְהוֹרָה ל"ש פָּלַל לוֹמַר דְּמִי עֲצִים וְלֹא אָבִין הָא פִּינּוּן דְּהֵיא חֲמִץ אָסוּר בְּאֲכִילָה וְאִף טְהוֹרָה עוֹמְדַת רַק לְהַסְקָה רַק דְּחֲמִץ אָסוּר בְּהִנְאָה א"כ מֵה לִי טְמֵאָה מֵה לִי טְהוֹרָה.

וּי"ל הַפְּנוּנָה בְּמַתְנִיתִין וּמְדַמִּי עֲצִים הֵינּוּ שְׁפָטוּר מִלְשָׁלִם אִף הָאֲפֹר דְּלָאוּ שָׁל בְּעָלִים הוּא וְעֵינָן רַש"י א"סוּף (פ"ב) דְּקִדּוּשִׁין דְּאֲפֹר הָנִי דְּשִׁלְבַל"ע וְלָאוּ שָׁל בְּעָלִים הֵן וּי"ל דְּזֵה קַמ"ל הַמַּתְנִיתִין דְּפָטוּר אִף מְדַמִּי עֲצִים אָבֵל לוֹמַר דְּנֹקָא אִם הִנֵּה תְרוּמָה טְמֵאָה לֹא אִדְעָה הַבְּדֵל פָּלַל דְּאִף טְהוֹרָה עוֹמְדַת לְשְׁרִיפָה וְאִם חֲמִץ מוֹתֵר בְּהִנְאָה יָכוֹל לְהִנּוֹת בְּשַׁעַת שְׁרִיפָה: סִי' י"ז בְּמַתְנִיתִין (פ"ה) דְּפָאָה שְׁפוֹלֶת שָׁל לְקַט שְׁנִתְעַרְבֵי בְּגָדִישׁ מְעַשֵּׂר שְׁפֹלֶת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ אָמַר ר"א וְכִי הָאִיף הָעֵנִי הִנֵּה מַחְלִיף דְּבָר שְׁלֵא בָּא לְרִשּׁוֹתוֹ אֲלֵא מוֹפָה אֵת הָעֵנִי בְּכָל הַגְּדִישׁ וּמְעַשֵּׂר שְׁפוֹלֶת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ וְעֵי"ש בְּרַע"ב דַּר"א לְדַבְּרֵיהֶם דְּרַבְּנָן קָאֵמַר לְהוּ לְדִידְכוּ דְּפִלְגִיתוּ עָלֵי בְּעֵשִׂיר שְׁלוֹקַט פָּאָה לְעֵנִי שְׁאֵנִי אוֹמַר זָכָה לוֹ וְאִתָּן אֲמַרִיתוּ דְּלֹא זָכִי לוֹ הֵיאֵף הָעֵנִי הִנֵּה מַחְלִיף דְּהָא אֵין בַּעַל הַשְּׂדֵה יָכוֹל לְזַכּוֹת לוֹ אֵת הַלְקַט לְדַבְּרֵיכֶם אֲלֵא לְדַבְּרֵיכֶם מוֹפָה אֵת הָעֵנִי בְּכָל הַגְּדִישׁ ע"מ לְהַחֲזִיר דְּשָׂמָה מִתְּנָה וְנִמְצָאֵת אוֹתָהּ הַשְּׁפוֹלֶת בָּאָה לִיד הָעֵנִי וְיָכוֹל לְהַחֲלִיפָה בְּאַחַר וְרַבְּנָן אָמְרוּ הִכִּי עֲשׂוּ אֵת שְׂאֵינּוּ זוֹכָה בְּזוֹכָה.

וְכֵן פִּירֵשׁ הַרְמְב"ם וְהַגְּרַע"א ז"ל עֲמַד דְּלָמָּה צָרִיךְ לְזַכּוֹת בְּכָל הַגְּדִישׁ בְּדַרְךָ מִתְּנָה עֲמַלְה"ח הָא יָכוֹל לְתַקֵּן בְּפִשּׁוּטוֹ שְׂיִגְבִיָּה הָעֵנִי פֶל הַגְּדִישׁ לְקִנּוֹת בְּזֵה הַשְּׁפוֹלֶת לְקַט שְׁבִתּוֹכּוּ פֶל הִיכָא דְּאִיתָא.

עוֹד הַקְּשָׁה בְּש"ס גִּיטִין דָּף לְמַד ע"א) דְּלֹא מוֹקִי פְּעוֹלָא דִּיחִידָאֵי הוּא וְהָא רַבְּנָן דְּמַתְנִיתִין גְּמִי סְבָרוּ כַּר"י וְל"ה יְחִידָאֵי: וְהִנֵּה דְבָרֵי הַרְמְב"ם וְהַגְּרַע"ב הִמָּה בִּירוּשְׁלַמִּי שָׁם וְז"ל ר' אֲבָהוּ בְּשֵׁם ר"ל דַּר"י הוּא דְּתַנִּינָן תַּמָּן שַׁר"י אוֹמַר פֶּל שְׁחֲלִיפִיו בְּיַד פֶּהוּן פָּטוּר מִן הַמַּתְנּוֹת וְר"מ מְחַיֵּיב אָמַר רַבִּי בָּא דְבָרֵי ר"י צָרִיךְ לְזַכּוֹתוֹ לְפָהוּן הָדָא דַּר"ב פְּלִיגִי עַל ר"ל דְּתַנִּינָן תַּמָּן אֲלֵא מוֹפָה בְּכָל הַגְּדִישׁ אָמַר ר' בָּא דְבָרֵי ר"י צָרִיךְ לְזַכּוֹתוֹ לְכַהֵן הָנִי לִית הוּא דַּר"י אָמַר ר' מָנָא פֶּל גְּרָמָא הִיא אָמְרָה דַּר"י הוּא ת"ק סְבָרִי מִימָר אֵינּוּ מוֹפָה אֵת הָעֵנִי בְּכָל הַגְּדִישׁ אֲלֵא שְׁפוֹלֶת אַחַד וְתַנִּינָא אַחֲרֵינָא סְבָרוּ מִימָר מוֹפָה אֵת הָעֵנִי בְּכָל הַגְּדִישׁ וְהַתְנִינָא קוֹדְמִיָּא סְבָר מִימָר מוֹפָה מִימִינוֹ לְשִׂמְאָלוֹ וְאֵינּוּ זָכִיָּה וְהַתְנִינָא אַחֲרֵינָא סְבָר מִימָר אֵינּוּ מוֹפָה מִימִינוֹ לְשִׂמְאָלוֹ וְזָכִיָּה הוּא וְהַתְנִינָא ר"ז ר"א בְּשֵׁם ר"י מַחְלֶפֶת שְׂיִטְתִּיָּה דַּר"א תַּמָּן הוּא אוֹמַר זָכָה לוֹ בְּשִׂטְתִּיָּה הִשִּׁיבוּ אֲלֵא מוֹפָה אֵת הָעֵנִי בְּכָל הַגְּדִישׁ.

וּפְיִרְשׁ הַמְּפָרֵשׁ דַּת"ק ס"ל נְמִי דְצָרִיף לְזִכּוֹת לְעֵנִי רַק דַּא"צ לְזִכּוֹת כֹּל הַגְּדִישׁ רַק הַשְּׁבֹלֶת וְתַנְיָא אַחֲרֵי סִבְר דְּזֵה אֵינּוּ זְכִיָּה לְפִי שְׁמַעְנָרְב עִם שְׂאָר שְׁבֹלִים וְכַדְאִית' פ"ק דְּקִידוּשֵׁין וְדַקְדָּ' מְדַקְאָמַר ר"א אֵלֵּא מְזַכֵּה בְּכֹל הַגְּדִישׁ מִשְׁמַע דְּלַרְבָּנָן נְמִי צָרִיף לְזִכּוֹת רַק סְגִי לְהַגְבִּיָּה הַגְּדִישׁ לְזִכּוֹת בְּאוֹתוֹ הַשְּׁבֹלֶת.

וּמְפָרֵשׁ מַה דְּקָאָמַר דְּהוּי מִימֵינוּ לְשִׁמְאָלוֹ הֵינּוּ דְלַר"ל סוּבְר דַּמַּעְמַלְה"ח לֹא שְׁמָה מִתְּנָה וּלְפִי פִירוּשׁוֹ שֵׁם לֹא גָרַס וְהַתְּנָא. אוּלָם קָשָׁה לְפִי פִירוּשׁוֹ חֲדָא דְהָא רַבָּא אָמַר הִלְכְתָא כַר"ל לְבַר מִתְלַת וְרַבָּא סוּבְר לְהַדְיָא בְּש"ס דִּילָן דְּמִתְנָה עַמְלָה"ח שְׁמָה מִתְנָה וְעוֹד לְמָה לָנוּ לְשִׁבְשׁ הַגִּירְסָא וְהַתְּנָא.

גַּם לֹא מְצִינוּ בְּקִידוּשֵׁין דְּבָר זֶה דְּאֵם מְעוֹרְב בְּדָבָר אַחֵר לֹא יְהִי הַקְּנָן. אוּלָם הַפְּרוּר דְּכָאן פְּנוּנַת הִירוּשְׁלַמִי בְּמָה דְּקָאָמַר מְזַכֵּה מִימֵינוּ לְשִׁמְאָלוֹ וְאֵינּוּ זְכִיָּה הֵינּוּ דְּזְכִיָּה בְּעֵצָם בְּגוּף הַדְּבָר ל"ש רַק אִם יָכוֹל לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ אֲבָל כְּשִׂאֵינוּ יָכוֹל לְיַהֲנוֹת מִמֶּנּוּ ל"ש שֵׁם זְכִיָּה דַּא"ב שְׁנָה מְמוֹן וְעִי' תוּס' גִּיטִין (דָּף מ"ב) גְּבִי עֶבֶד מְזַכֵּה שְׁחִין דְּאֵינוּ שְׁנָה פְּלוּם רַק לְקַנְס ל"ש בּוֹ זְכִיָּה דְּלְקַנְס הוּי דְּשִׁלְבַל"ע וְהַגּוֹף א"ב שׁוּם תּוֹעֵלַת וְשׁוּי מְמוֹן וְה"נ דְּכֹנּוּתִי אִם מְזַכֵּה לוֹ רַק הַשְּׁבֹלֶת הַזֹּאת שְׁנִתְעַרְבָה הִידוּעָה שְׁהִיָּה שָׁל לְקַט פִּינּוּ דְּאֵינוּ יָכוֹל לְבָרְרוּ וְלְמַצּוֹא ל"ש בְּהַ זְכִיָּה כֹּל וְאָף דְּעִי"ז נְעֻשָׁה שְׁוֹתָף בְּהַגְּדִישׁ שִׁישׁ לוֹ עַכ"פ שְׁבֹלֶת אַחַת מ"מ הַגּוֹף הַשְּׁבֹלֶת כ"ז שְׂאֵינוּ יָכוֹל לְבָרְרוּ ל"ש בְּהַ זְכִיָּה פִּינּוּ שְׁעֵצָם דְּבָר הַנְּקָנָה לֹא יִשְׁיַגְּנָה א"כ ע"י זְכִיָּה כְּזוֹ לֹא יִצָּאָה עֲדִינּוּ הַשְּׁבֹלֶת מִרְשׁוֹת בְּעַל הַגְּדִישׁ וְלֹא בָּא לִיד הָעֵנִי וְהוּי כְּמִזְכֵּה מִימֵינוּ לְשִׁמְאָלוֹ וְהַתְּנָא אַחֲרִיתִי סִבְר דְּמַהֲנִי זְכִיָּה כְּזוֹ וְאֵינוּ מְזַכֵּה מִימֵינוּ לְשִׁמְאָלוֹ לְכֹן שְׁפִיר יָכוֹל לְזִכּוֹת לוֹ בְּכֹל הַגְּדִישׁ שְׁיִזְכֵּה רַק הַשְּׁבֹלֶת הַזֹּאת וְת"ק סִבְר דְּכִינּוּ שְׁלֹא יִתְבָּרַר לְעוֹלָם הִידוּעָה מִן הַשְּׁבֹלֶת שְׁזָכָה הוּי כְּמִזְכֵּה מִימֵינוּ לְשִׁמְאָלוֹ לְכָף צָרִיף לְזִכּוֹת לוֹ כֹּל הַגְּדִישׁ בַּמַּעְמַלְה"ח וְשְׁפִיר גָּרְסִין וְהַתְּנָא דְּמַבִּיא רְאִיָּה דְלַר"א דְּסוּבְר דְּעֵשִׂיר יָכוֹל לְזִכּוֹת לְעֵנִי א"צ לְזִכּוֹת לְהַעֲנִי בְּכֹל הַגְּדִישׁ רַק בְּעֵצָמוֹ יָכוֹל לְזִכּוֹת בְּעַדוֹ וְא"כ ע"כ דַּא"צ לְזִכּוֹת כֹּל הַגְּדִישׁ בַּמַּעְמַלְה"ח חוּץ מִן הַשְּׁבֹלֶת שְׁנִתְעַרְבָה דְּהָא בְּגְדִישׁ שְׁלוֹ גַם ר"א מוֹדָה דְּאֵינוּ יָכוֹל לְזִכּוֹת בְּעַד הָעֵנִי דְּאֵין אָדָם זוֹכָה בְּשָׁלוֹ לְאַחַר א"כ הָא דְּאִמְרִין דְּלִדְיָה סְגִי שְׁהַבְּעַל הַגְּדִישׁ יִזְכֵּה מִעֵצָמוֹ לְהַעֲנִי הֵינּוּ הַשְּׁבֹלֶת שְׁנִתְעַרְבָה הָרִי דְּמַהֲנִי זְכִיָּה כְּזֹאת.

וּלְפִי"ז נִרְאָה דְּבִאָמַת גַּם לְרַבָּנָן ל"ה צָרִיף לְזִכּוֹת בַּמַּעְמַלְה"ח וְקָשָׁה לְדַבְּרֵי הַרַע"ב וּפִי הַרְמַב"ם כְּמוֹ שְׁתַּמָּה רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵיגַר ז"ל דְּכִינּוּ דְּפִירוּשׁוֹ דַּר"א לְדַבְּרֵיהֶם דְּרַבָּנָן אָמַר לְדִידִי א"צ לְזִכּוֹת דְּבַעַה"ב יָכוֹל לְזִכּוֹת וּלְדַבְּרֵיכֶם צָרִיף לְזִכּוֹת בְּכֹל הַגְּדִישׁ הֵינּוּ שְׁיַגְבִּיָּה כֹּל הַגְּדִישׁ כְּדִי לְקַנּוֹת אוֹתוֹ שְׁבֹלֶת דְּהָא לְדִידִי ג"כ כְּף הִיא הַזְּכִיָּה.

אוּלָם הָא דְּקָאָמַר בְּש"ס גִּיטִין פִּיחִידָאי לֹא אָמַר ע"כ דְּסוּבְר דְּגַם לְרַבָּנָן בְּעֵינֵי זְכִיָּה וְכַר' מְנָא רַק ר"א סוּבְר דְּצָרִיף לְזִכּוֹת כֹּל הַגְּדִישׁ וְרַבָּנָן סִבְרוּ דְּסְגִי אִם מַגְבִּיָּה לְזִכּוֹת בְּהַשְּׁבֹלֶת אֲבָל לֹא מִטַּעַם דְּעֵשָׂאוֹ שְׂאֵינוּ זוֹכָה כְּזוֹכָה וּלְדִידָן פְּסְקִין דְּרַבָּנָן כַּר' יוֹסִי ס"ל הֵינּוּ מִמָּה דְלַר"א ע"כ פִּינּוּ דְּמַהֲנִי זְכִיָּתוֹ בְּהַכְּרַח דְּגַם לַר"א א"צ רַק לְזִכּוֹת בְּכֹל הַגְּדִישׁ שְׁיִזְכֵּה אֵת הַשְּׁבֹלֶת דְּבָשְׁלוֹ ל"מ זְכִיָּתוֹ כַּנ"ל וְע"כ דְּשְׁמַע מִחֲכָמִים דַּא"צ לְזִכּוֹת כֹּל וּמִטַּעַם דְּעֵשָׂאוֹ שְׂאֵינוּ זוֹכָה כְּזוֹכָה: גַּם קָשָׁה הָא דְּאָמַר ר"א אֵלֵּא מְזַכֵּה אֵת הָעֵנִי בְּכֹל הַגְּדִישׁ לְמָה צָרִיף לְזְכִיָּה הָא בְּאֵם הָעֵנִי הוּא שֵׁם בְּהַגְּדִישׁ סְגִי וְאִזּוּ שׁוּב יָכוֹל הַבְּעַה"ב לְזִכּוֹת בְּעַדוֹ דְּהָא כֹּל

הטעם דצריף ש'יזפה בעצמו משום דהוי חב לאחרי' וכיין שיכול לעשות החוב שיזפה העני בעצמו שוב יהי זכיתו של הבעלים דדומה לעני ד'כול לזכות בעד חבירו הואיל דשייף בו מיגו דזכי לנפשיה הרי פיין ד'כול לעשות החוב באופן המועיל שוב לא איכפת לן במה דחב לאחרים ועיין בספר ד"ח מאאמ"ו ז"ל דיני העושה שליח (סי' ז') מה שביאר דברי המבי"ט דסובר דאף במתנה דתן ל"ה פזכי מ"מ אם השליח הוליקו למקום המקבל פיין שהי' ביד המקבל ליטול ממנו הוי פזכי דהוא מטעם זה דהשליח א"י לזכות מעצמו בעד המקבל דהוי חב להנותן אבל פיין שיכול לעשות החוב יכול לעשות שליח והביא שם דברי הרשב"א ומהר"ש א גיטין (דף י"ג ע"ב) ודברי המתנה אפרים שכתב בהא דגיטין (דף ס"ג) באומר השליח להאשה הילך גיטך אמרו ליה ליה הוי בידך ואיבעי' להו שם אם מהני דלא חזרה שליחות ותפ"ל הא זכית שליח הוי פתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים א"ו פיין שבידו למסור לה תו ל"ה חב ועיי"ש בהגהותי דהקשתי הא שם הוי העובדא לפני ר"נ ור"נ סובר המגביה מציאה לחבירו ל"ק חבירו אף דשייף מיגו מ"מ ל"מ חב לאחרים ולדבריו אף ד'כול וב'דו לעשות החוב באופן אחר אינו מועיל וכמו שהוכיח שם אאמ"ו ז"ל במישור עיי"ש.

עכ"פ לדידן ודאי במקום שיכול לעשות החוב באופן המועיל שוב מהני זכיתו א"כ ע"כ לא סברו רבנן דאם ליקט הפאה נאמר ה"ז לפלוני עני דלא זכי רק יתנה לעני הנמצא ראשון רק היכא דאין העני בכאן לפנינו אבל אם הוא לפנינו ויכול ליתן לו לזכות שוב יכול הוא לזכות בעדו א"כ פשאמרו חכמים מעשר שפולת אחת ונותן לו ע"כ איירי שהוא שם שוב ממילא יכול לזכות בעדו.

וצריף לומר דר"א שמע מן החכמים דאף פשאין העני שם נאף אם נותן לו אח"כ מהני וע"ז קאמר איף מחליף דבר שלא בא לרשותו אבל אם הוא שם באמת ל"צ פלל לזכות בכל הגדיש ובעל הגדיש יכול לזכות בעדו: ועוד קשה הא פיין שצריף להגביה פל הגדיש במה הוי חב לאחרים הא אין הבעל הגדיש מחויב להניח להעני שיזפה ויגבה בכל הגדיש וצריף לומר דכיין דנתערב השפולת של עניים והעני הבא ללקוט א"י לקנו' השפולת עד שיגביה פל הגדיש חייב בעה"ב להניחו ולקח' אם יזפה הוא בעד אחד הוי חב לאחרים.

אולם למ"ש הרמב"ם והרע"ב דצריף להקנו' לו פל הגדיש והשפולת שאינה מבותרת ל"ש בעצם בה זכיה רק אם מקנה לכל הגדיש להעני במעמלה"ח פל הגדיש מלבד שפולת אחת. א"כ למה היה חייב בעל הגדיש להניח לכל העני הבא לזכות פיין דאף פשיגביה פל הגדיש לא יזפה באותו שפולת פיין דאינה מבותרת וצריף להקנות לו פל הגדיש ולמה יתחייב בעל הגדיש בזה להקנות את שלו בע"מ להחזיר וכיין דבעיין דעתו והקנאתו שוב ב'דו לזכות בעד פלוני העני ואינו חב לאחרים.

אולם אם צריף לזכות בכל הגדיש א"א זוכה בשלו לאחרים. וצ"ע בכ"ז: והנה ממה דקאמר בירושלמי דר"א לדבריהם דרבנן קאמר אבל לדידי יכול הבעה"ב לזכות לעני מבואר אף דר"א סובר לא תלקט לעני להחזיר העני על שלו פמבואר גיטין (דף י"ב) מ"מ זה דוקא אם היה עניבשעת חיוב אבל אם מפקיר נכסיו פנים חדשות באו לכאן ורשאי לזכות בלקט ומתנות ענים שלו ועיין בריטב"א גיטין שם ובש"מ ב"מ (דף י') משם ריטב"א ובמהרי"ט (סי' פ"ה) כ' ג"כ פן בפשיטות דאם מפקיר נכסיו פדין בפני ג'

יכול לזכות במעשרות והביא ראיה מ"ש"ס נדרים וכ' דל"ד למקבל שדה לקצור דאסור בלקט שו"פ וב' שלקחו שדה בשותפות זה נותן לזה חלקו מעשר עני דדרשינו להזהיר עני על שלו דש"ה דבשעת הפרש המעשרות עשיר הי' וכשחזור ומפקיר נכסיו פנים חדשות בא פאן דהגע עצמה שבעה"ב הפריש מעשר עני ושוב ירד מנכסיו והעני מי יהא אסור לזכות בו הא ל"ש בהא אזהרה לעני ותדע דר"א אומר אי בעי מפקיר נכסיו ונכי לדידה גופא אלמא אי מפקיר נכסים אינו בכלל אזהרה זו עכ"ל.

ובאמת תלי' במחלוקת הראשונים בהא דמי שלקט את הפאה אם איירי בעה"ב. או למ' מדברי ירושלמי הנז' מבואר דאף בעה"ב אם מפקיר נכסיו יכול לזכות.

ועיין בר"ש (פ"ד שם) שהשיג על רש"י שכ' אדם דעלמא מירושלמי הנז'. ולכאורה למה לא הקשה מ"ש"ס דילן נדרים (פ"ד) הנ"ל כמו שהוכיח המהרי"ט מדאמר ר"י לא נחשד ע"ה על מעשר עני פיון דאילו מפקיר נכסיו והני עני ושאיל ליה לית ליה פסיקא הרי דאף בעה"ב עצמו יכול לזכות בו.

אח"כ ויש לומר למ"ש בש"מ ב"מ שם בשיטת רש"י דלכך מפרש אדם מעלמא דכבעל השדה פיון דבשעת שלקט אותו וקרא עליו שם פאה על שדהו שוב ל"מ זכיה לנפשי' אפי' אי מפקיר לכולהו נכסים שהרי פאת שדהו נקראת לעולם ואזלינן בתר שעת לקיטתו ולא בתר שעת אכילתו עי"ש והיינו אף אם מפקיר קודם שלקט מ"מ כפר חל שם פאת שדהו ל"מ זכי לנפשיה אבל בטבל תבואתו אם מפקיר נכסיו קודם שקורא שם למעשר יכול לזכות בו: אף ברמב"ם (פ"ו הט"ז) ממ"ע כ' וז"ל המוכר שדהו קרקע ופירות והעני ה"ז מותר בלקט שכחה ופאה ומעשר עני שלה.

וצריך להבין למה כ' והעני דמשמע שהעני אח"כ הא בזה שמכר אין לו לא בהשדה ולא בפירות אף אם היה עני מכבר יכול ללקוט וגם אם העני אח"כ אז פנים חדשות באו פאן ומותר בלקט שכחה ופאה ומעשר עני כמבואר מדברי הירושלמי הנז'.

ועיין ס' מים חיים מס' פאה (פ"ה מ"ו) שכ' דמעשר עני המוכר מותר אף במוכר הקמה שאין חיובו אלא לאחר הקיצור ולא משמע פן מדברי הרמב"ם. וראיתי שפבר השיג עליו בתוס' רבינו עקיבא איגר ז"ל שם: סי' ח"י בחיוב פאה כשקוצר שדהו מחולקים רש"י ותוס' ב"ק ר"פ הגוזל עצים דאם לא הפריש מן הקמה עד שמירחה דחייב לעשר פתב רש"י הטעם אף דחלק העניים פטור מן המעש' מ"מ פיון שעשה גדיש נתחייב מדרבנן במעשר מבואר דמיד זכו עניים בחלק הפאה רק שאינו מבונר המקום וריף בעל השדה לברר המקום אולם בתוס' שם פתבו דכל שלא הפריש פאה ולא ביררה הי' הפל שלו ונתחייב במעשר מה"ת ומבואר דכ"ז שהבעלים לא ביררו לפאה הפל שלו.

ועיין פירוש המשנה להרמב"ם (פ"ב מ"ח) קצר חציה ומכר חציה הלוקח נותן פאה לכל פתב הרמב"ם לפי שאין לו רשות למכור מתנות הקב"ה לפיכך יהיו פאילו לא מכר לו אלא הנשאר אחר הוצאת הפאה שנתחייב' אותה השדה והיינו כשידע דאדעתא דהכי קנאה שיתן פאה לכל וי"ל דאם הלוקח לא ידע לא נוכל לחייבו להפריש בעד המוכר ואף דמ"מ חלק עניים נמצא ביד הלוקח וכמ"ש הרמב"ם שאין לו רשות למכור מתנות הקב"ה מ"מ היה החיוב על המוכר לסלק חובת הפאה מלוקח אבל לענין חיוב פאה אף

אם הלוקח לא ידע ואין להוציא מיד המוכר כגון שגנב חפץ שקצור מ"מ החיוב חל על החפץ שדה שקנה.

ומבואר דרמב"ם סובר פשיטת רש"י דכבר אין לו רשות למכור. אף יקשה דקתני שם קצר חפצה והקדיש חפצה הפודה מיד הגנב הוא נותן פאה לכל ומשמע דמן הגנב אין העניינים לוקחין על הכל ואמאי הא כבר זכו עניינים ויש להם חלק בחפץ קמה המחובר על הכל וא"ל דודאי פוננת הבעלים הי' שייסלקו הם להעניינים מן מה שקצרו א"כ אמאי הפודה מיד הגנב מחויב לתת על הכל ועיין (פ"ד מ"ח) המקדיש פרמו משנודעו העוללות העוללות לעניינים ועי"ש ברע"ב ובתוי"ט דאין לבעלים בהם כלום ומ"ש פאה ואף דלגבי פאה הברייה ביד הבעלים לברור המקום וא"כ אין המקום מבורר מ"מ יש להם חלק בהקמה אף שאינו מבורר.

וגם בעוללות הברייה ביד הבעלים שלא יבצור וכ"ז שלא יבצור לא יוכלו העניי' ליקח ובכ"ז אין ההקדש חל ואמאי בפאה חל ועיין רישלמי (פ"ב) באם קצר הגנב חפץ חפצה ופדה חפץ חפצה פטור ועי"ש.

ועיין רמב"ם (פ"ב הי"ד) ממתנות עניינים אסור לפועלים לקצור את כל השדה אלא מניחין בסוף השדה פשיעור פאה ואין לעניינים בה כלום עד שיפרשנה בעה"ב מדעתו לפיכך עני הרואה פאה בסוף שדה אסור ליגע בה משום גזל עד שינדע לו שהיא בדעת בעלים והוא מתוספת' ושם קתני ואינה פאה עד שיפרשנה בעה"ב לשם פאה ובס' מים חיים מפ"ח מביא דברי תו"כ ואין פאה אלא שיש לו שם כלומר שאם לא קרא לו שם פאה אינו פאה וחיוב במעשרות.

ולכאורה משמע מזה כשיטת תוס' דאפי' למאן דאית ליה ברייה כ"ז שלא הפריש פאה ולא ביררה הי' הפל שלו ונתחייב במעשר ושוב לא יפטר דאל"כ רק שיש לעניינים חלק א"כ פשיעור בסוף שדהו למה הוי גזל ולמה חייב במעשר ויש ליישב וצ"ע בכ"ז.

ויש לחקור אם מתעסק בעה"ב בקצירה כגון אם מתכוין לקצור התלוש וקצר מחובר אם חייב בפאה כיון דכתיב ובקוצרכם ודרשינו בספרי פרט לשקצרוהו לסטים וקורסוהו גמלים פרט לקצר נכרי מפאן אמרו נכרי שקצור שדה פטור ועיין ספר שנות אליהו (פ"ב) דפאה כי תיבת ובקוצרכם מלה מורכבת דהו"ל לכתוב ובקוצרכם או הו"ל כי תקצרו אלא ש"מ תרתי בעי הקציר של ישראל ושיקצ' ישראל לעצמו דוקא ומפריש שם המתניתין שדה שקצרוהו גוים קצרוהו לסטים היינו גוים אפי' בנותן לו במתנה ואם קצרוהו עבור בעל השדה באמת חייב ובלסטים אפילו ישראל רק שלא נתן להם רשות עי"ש.

וא"כ כיון דצריך שיהי' פוננת קצירה י"ל דאם הבעה"ב מתעסק בקצירה פטור ואף דמבואר שם בפירוש המשנה להרמב"ם דדוקא פשקצרוהו לנפשם או לעשו' הניזק אבל אם ישפור אותם או קצר לבעל השדה חייב בפאה הרי אף אם קצר שלא מדעת בעה"ב מ"מ כיון שקצר עבור הבעלים חייב בפאה ועי' במחנה אפרים הלכות שלוחין (סי' י"א) שכתב דפועל ידו כיד בעה"ב והביא ראי' מדברי רישלמי במתניתין הנז' דקצירה אמר רחמנא ולא קציר גוים ואם קצרוהו פועלים ה"ז חייבת עי"ש.

וּכְבֵר הַשִּׁיג עָלָיו בַּס' שְׁעָה"מ הַלְכוֹת תְּרוּמָה וּמְלֻבֵד זֶה דְּבָרָיו תְּמוּהִין דְּהָא אֲדַרְבֵּה מִדְּבָרֵי יְרוּשְׁלָמִי מְבוּאָ' לְהִיפֹךְ וּמְוַכְרַח דְּאָף פּוֹעֲלִים גּוֹיִם אֵינָם בְּתוֹרַת שְׁלִיחוֹת. דְּקָאָמַר מִתְנִי' כְּשִׁקְצָרוּהָ לַעֲצָמָן אֲבָל קִצְרוּהָ לְיִשְׂרָאֵל חֲטִיבַת וְתַנִּי פִּן אֵין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין גּוֹיִם מִפְּנֵי שְׂאִין בְּקִיּאִין בְּלֶקֶט וּמֵאִי רֵאִי דְלִמָּא לַעוֹלָם בְּעֵינֵן דְּנֹקָא שְׁיִקְצָ' יִשְׂרָאֵל לְצוֹרָה יִשְׂרָאֵל אֲבָל גּוֹי אָף אִם קִצַר לְיִשְׂרָאֵל א"ח וּפּוֹעֲלִין שְׂאֵנִי דִידֵן כִּיָּד בַּעַה"ב א"ו דְּאֵינָן כְּנֵי שְׁלִיחוֹת אָף פּוֹעֲלִין וְכֵינֵן דְּחֲטִיבַת כְּשִׁקְצָרוּהָ פּוֹעֲלִין מִדַּעַת יִשְׂרָאֵל שׁוֹב אֵין לְחַלְקֵי דְּאָף אִם קִצַר גּוֹי שְׂלֵא לְדַעַתוֹ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל ג"כ חֲטִיבַת.

אֲבָל מ"מ י"ל דְּכּוֹנֵת קִצְרָה בְּעֵינֵן אֲבָל אִם מִתְעַסֵּק בְּעֵלְמָא הָוִי כְּמוֹ קַרְסְמוּהָ נְמֻלִים דְּפִטוּר: וְהִנֵּה עוֹד מְבוּאָר שֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי מִתְנִי' כְּשִׁקְצָרוּהָ לְאַבְדָּה אֲבָל קִצְרוּהָ שְׂלֵא לְאַבְדָּה חֲטִיבַת אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּר שִׁמְיָ אֶפְּלִי תִימַר כְּשִׁקְצָרוּהָ שְׂלֵא לְאַבְדָּה פְּטוּרָה מֵאֲחַר שֶׁהִפָּאָה נִתְּנָת בְּמַחְוֶבֶר לְקַרְקַע וְאֵין קַרְקַע נִגְזֶלֶת וְקֵאִי אִקְצָרוּהָ לְסֻטִים יִשְׂרָאֵל וְעִי' רַמְב"ם (פ"ב מ"מ"ע) שְׁקִצְרוּהָ גּוֹיִם לַעֲצָמָן אוֹ קִצְרוּהָ לְסֻטִים כּו' ה"ז פְּטוּרָה מִן הִפָּאָה שְׁחֹבֶת הִפָּאָה בְּקַמָּה וְהֵינּוּ ג"כ כִּינֵן שְׂלֵא קְנָה הַלְסֻטִים יִשְׂרָאֵל בְּקַמָּה דְּקַרְקַע אֵינָה נִגְזֶלֶת לְכָף אָף אִם זְכוּ הַלְסֻטִים אֲח"כ מ"מ לֹא נִתְחַיֵּיב וְעֵינֵן בְּשִׁנּוֹת אֲלִיָּהוּ דְּהוּאִיל דְּלֹא קִצְרוּהוּ דכ"ז שֶׁהוּא מְחַוֶּבֶר לֹא קְנָה וְלֵאחַר הַקִּצְרָה אֵינּוּ חֲטִיב בְּתַלוּשׁ.

וְקִשָּׁה לִי חֲדָא בְּמָה קְנֵי הַלְסֻטִים אֲח"כ הַפִּירוֹת שְׁיִהֵי' שְׁלֵהֶם וְאָף שְׁנַקְנוּ לְהֶם בְּתוֹרַת גְּזֵל אַחַר שְׁקִצְרוּהָ מ"מ לֹא שְׁלֵהֶם הוּא רַק לַעֲנֵן חֲטִיב אֲוֹנְסִין וְא"כ אָף אִם אֵינּוּ חֹבֶת פָּאָה רַק בְּקַמָּה מ"מ בְּעֵינֵן שֶׁהַקִּצְרָה יֵהִי שְׁלוֹ וְעוֹד לְמָה קָאָמַר בִּירוּשְׁלָמִי הַטַּעַם דְּאֵין קַרְקַע נִגְזֶלֶת הָא אָף אִם קַרְקַע נִגְזֶלֶת מ"מ לֹא קִצְרִיכָם הוּא דְּלֹא קְנָה הַגְּזֵלָן רַק לַעֲנֵן אֲוֹנְסִין.

וְאִם נֹאמַר דְּגִזְלָן הַקּוֹנֵה דְּבָר בְּשִׁינּוּי קוֹנֵה לְמַפְרַע מְשַׁעַת גְּזֵלָה כְּמוֹ שֶׁהֶאָרִיף בְּזֵה אֲאֵמ"ו ז"ל בְּסִפְרוֹ דְּבָרֵי חַיִּים דִּינֵי גְזֵלָ' (ס' י"ח) א"ש דָּאֵם הִי קַרְקַע נִגְזֶלֶת וְהִי כִּיָּד הַלְסֻטִים בְּתוֹרַת גְּזֵל מִמֵּילָא כְּשִׁעוּשִׁין שִׁינּוּי אֲח"כ ע"י הַקִּצְרָה נִקְנָה לְמַפְרַע לְהוֹן וְהִי חֲטִיב דְּהוּי קִצְרִיכָם לְכָף אָמַר הוּאִיל דְּקַרְקַע אֵינָה נִגְזֶלֶת א"כ אֵינּוּ קוֹנֵה רַק רַק אַחַר קִצְרָה בְּתוֹרַת גְּזֵל וּל"ה לְכָם.

אוּלָּם הִרְאִישׁוֹן קִשָּׁה לְמָה קָאָמַר דְּנֹקָא הוּאִיל שֶׁהִפָּאָה נִתְּנָת בְּמַחְוֶבֶר לְקַרְקַע הָא אָף אִם הִי חֲטִיב בְּתַלוּשׁ מ"מ כִּינֵן דְּקַרְקַע אֵינָה נִגְזֶלֶת וּל"ה כִּיָּדוֹ בְּגִזְלָה בְּמָה יִקְנָה אֲח"כ כְּשִׁקְצָר וְעִי"ש בְּהַגְהוֹתֵי בְּדְבָרֵי חַיִּים דְּהוֹכְחֵתִי בְּרֵאִיוֹת בְּרוּרוֹת דְּשִׁינּוּי אֵינּוּ קוֹנֵה לְמַפְרַע וְצ"ע: ס' י"ט ב"ז דְּפָאָה הַמְדַל בְּגִפְנִים כְּשֶׁם שֶׁהוּא מְדַל בְּתוֹף שְׁלוֹ פִּן הוּא מְדַל בְּשָׁל עֲנִיִּים דְּבָרֵי ר"י ר"מ אוֹמַר בְּשָׁלוֹ הוּא רִשְׁאֵי וְאֵינּוּ רִשְׁאֵי בְּשָׁל עֲנִיִּים וּפִירֵשׁ הַרְע"ב וְכֵן הוּא בַר"ש מְשֶׁם יְרוּשְׁלָמִי דַר"י סָבַר עֲנִיִּים דִּין שְׁוֹתָף יֵשׁ לְהֶם וַר"מ סָבַר עֲנִיִּים דִּין קוֹנֵה יֵשׁ לְהֶם וְקִשָּׁה הָא בִּירוּשְׁלָמִי שֶׁם הַקִּשָּׁה ע"ז הִגַּעַ עֲצָמָה שְׁאֲכַלְתָּן חֲטִיָּה אֵין תְּעַבְדִּינִי כְּשִׁוֹתָף הָא חֲטִיב לְשֵׁלֶם לוֹ וְעִי"ש בְּמַפְרַשׁ דַּא"ו אֵין זֶה טַעַם מַחְלָקוֹתֵם אֲלֵא כְּמוֹ שְׁפִי בְּמִתְנִיתִין וּבְמִתְנִי' מַפְרֵשׁ דְּטַעַמָּא דַר"י שֶׁהַעֲנִיִּים גָּרְמוּ שְׁאֲחָרוּ לְבֹא וְזֵה אֵינּוּ מוּבָן וְאָף שְׁכ' פִּן ג"כ הַר"ש ע"כ פְּנִתוֹ רַק עַל פָּאָה וְכַגוֹן שֶׁהַפְרִישׁ בְּתַחֲלָה אֲבָל בְּעוֹלָלוֹת הָא אֵין לַעֲנִיִּים עַד שְׁיִבְצוֹר וְכִדְקַתְנֵי שֶׁם בְּמִשְׁנָה ז' א"כ לְמָה נֹאמַר כִּי תִבְצוֹר לֹא תַעוֹלֵל אֵין לַעֲנִיִּים בְּעוֹלָלוֹת קוֹדֵם הַבְּצִיר א"כ לֹא שְׁיִיף שְׁגָרְמוּ שְׁאֲחָרוּ לְבֹא הָא הוּא מְדַל קוֹדֵם שְׁבוּצָר וְנִרְאָה דְּהָא ע"כ ל"ש לֹאמַר דִּין שְׁוֹתָף בְּהַגְפְּנִים כִּינֵן דְּנוֹדְעוּ הַעוֹלָלוֹת כָּל אֶחָד מְבוֹרֵר

ומה שנתפות יש לבעה"ב בהעוללות ולהעניינים באשכולות רק השותפות הוא בהיניקה מה שהאילו יונק מן הקרקע ומגדיל הגפנים יש דין שותפות ולקף ר"י סובר שיש לו דין שותפות וכמו שמדל בשלו פן מדל בשל עניינים דעי"ז שמדל מתעבין האשכולות וגם העוללות ורשאי לעשות פן וגוף הגפנים שמדל ומסיר שינה באמת לעניינים ור"מ עבד לי פמוכר וכיון שנודעו העוללות ויש להם זכות שישארו באילן עד הבציר דאע"ג דאין לעניינים בעוללות קודם הבציר היינו ליקח אבל מ"מ גם בעה"ב אינו רשאי ליקח אותם לבד ולהניחם פמבאר שם במ"ח המקדיש פרמו משנודעו בו העוללות העוללות לעניינים ומפרש בירושלמי דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וכתב בתוי"ט שם אע"ג דר"ע שהלכה כמותו אמר לעיל שאין לעניינים בעוללות קודם הבציר איפא למימר אע"ג דאין לעניינים לבא בכרם לקחת העוללות קודם שיבצור הבעה"ב מ"מ ס"ל נמי כיון שנודעו שהן עוללות גם לבעה"ב אין לו בהן פלוס ואינו יכול להקדישן: [וקצת קשה על תוס' מס' מועד קטן (דף ד' ע"ב) ד"ה פה מדל בשל עניינים דכתבו דכי אסר רחמנא ליקח עוללות ה"מ בשעת בצירה פדכתיב פי תבצור פרמה לא תעולל אסור עוללות עליוהו ע"כ.

הא מבואר במתני' דאף קודם בצירה א"י להקדיש העוללות וע"כ דהוי אינו שלו ובנדאי אסור ליקח אותם אף קודם הבצירה מק"ו דאינו יכול להקדישן ויש לדחוק בדבריהם] עכ"פ מבואר דאסור ליקח אותן לעצמו משנודעו וגם להדל אותם שלא לצורך אבל לצורך סובר ר"י דכיון דהו שותפין ביניקת האילן רשאי להדל וא"כ לא קשה מה שאמר ר' אימי הגע עצמה שאכלתן חיה אין תעבדינא פשותף יהא חייב לשלם לו דעיקר העוללות נודעו ואין אחריותן על הבצלים רק ביניקה הו שותפין.

וראיתי בפ"י הירושלמי כ"י מהר"ש סיריליו שכ' אם נאכלו בפשיעה למ"ד פשיעה בבצלים חייב ואינו מוכן הא במחנפר לקרקע לית בי' דין שמיירה. עכ"פ נדאי אף אם הדין דפטור מ"מ עיקר טעמא דר"י דיש לבעה"ב דין שותף היינו על היניקה ואינו צריך לומר בשביל קושיא זאת אין זה טעם מחלקותן.

וא"ש דברי הר"ש והרע"ב שהביאו דברי הירושלמי אליבא דאמת לפרש טעם מחלקותן. שוב ראיתי בשנות אליהו דמפרש ג"כ דטעמא דר"י דהוי פשותפין והוסיף לפרש דבגפנים נפר איזה יהיה עוללות פשיפרא עי"ש.

וע"פ דבריו יש ליישב קצת דברי התוס' מס' מ"ק ה"ל. שוב בא לידי תוס' רי"ד על מס' מ"ק הנדפס מחדש וראיתי שם שכ' ג"כ דטעמא דר"מ משום דס"ל כר"ע אין לעניינים בעוללות קודם הבציר ומשו"ה אמר ר"מ שיכול להדל בשל עניינים ור"י סבר אע"פ שאין לעניינים קודם הבציר ה"מ שלא יוכל העניינים לכנוס בכרמו של בעה"ב ולקטול העוללות פוסר אבל אם רוצה בעה"ב נמי לקטול העוללות פוסר אינו רשאי דכמו כן אינו רשאי להפסידן עי"ש.

ואולי זה נמי פונת התו' ובאמת לדרכם הא דקתני אח"כ במתני' דאם הקדיש משנודעו העוללות הן לעניינים דהוי פמקדיש דבר שאינו שלו הוא להלכה כר"י ור"מ ור"י הלכה כר"י ואסור להדל ג"כ וחפשיתי פרמב"ם ולא מצאתי שיאמר שאינו רשאי להדל בשל עניינים ולא ידעתי טעמו דר"מ ור"י הלכה כר"י.

עוד פתב שם התוס' רי"ד להקשות על רש"י דמפרש המשנה דמדל בפאה וכ' דאינו נראה דאטו הפאה מזומנת והפאה הוא מה שהניח ולא איירי מתני' אלא בעוללות דלעיל מינה קתני איזו היא עוללות ונהדר תני המדל עי"ש ותמהני הא מדברי הירושלמי הנו' לעיל מבואר דקאי גמי אפאה ואיירי דהניח בתחלה וכמ"ש התוי"ט שם: סי' כ' הגם דקיי"ל מעשר שני ממון גבוה הוא מ"מ פבר פתב הר"י קורקס דלענין אתרוג ונחלה הוי לכם ועריסותיכ' פיון דיש לו בו היתר אכילה.

וכבר פתבתי כ"פ בדיני פסח ובדיני יו"ט דלכם קרינו בי' פיון דיש לו זכות יותר מלאחרים דאחרים אינם רשאים לחטוף ממנו. וכן כ' להדיא בתוס' ב"ק (דף ס"ח ע"ב) ד"ה הוא דאמר דהקדש יצא מרשות בעלים וכמו שהבעלים יכולים לפדות כמו כן אחר אבל כרם רבועי אע"ג דממון גבוה הוא מ"מ הבעלים זכאים לאכלה בירושלם עי"ש: ויש להבין בדברי התוס' שם שכתבו הא דיכול אדם לחלל פירות שביעית של חבירו שלא מדעתו דאפקינהו רבנו מרשות ע"ה פדי שלא יהי נכשל ואוקמי' ברשות זה שיכול לחלל דהפקר ב"ד הפקר דלמה צריך לאוקמי' ברשות זה ומשמע דשל הפקר אינו יכול לחלל ואמאי לא יהי יכול לחלל מעשר שני של הפקר הא אף בתרומה איבעי בירושלמי (פ"א דתרומות) הא דאינו יכול לתרום את שאינו שלו אם הוא משום חסרון דאינו שלו או משום דהוא של חבירו אבל של הפקר יכול לתרום ועיין מ"ש לעיל (סי' ו') ואף אם לקרא שם תרומה ולהפקיע משם טבל נאמר דאינו יכול לקבוע הואיל דאינו שלו אבל לחלל למה לא יהי בידו כמו דיכול לפדות ההקדש אף דאינו שלו ומע"ש של חבירו אינו יכול לחלל משום דהבעלים זכאים לאכלה בירושלם אבל של הפקר למה לא יהי בידו לחלל וכבר נודע סברת האחרונים ושפן כ' היש"ש (פ"ב) דגיטין והש"מ ב"ב (דף ק') דלא אמרינו הפקר ב"ד הפקר רק להוציא מרשות של זה ולא להכניסו לרשות של זה בלא קנין וכבר האריכו בזה האחרונים וגם אני בהגהותי לדברי חיים דיני קידושין (סי' כ"ח) ובכמה מקומות ועוד יבואר אי"ה בח"מ במקומו.

והכי הי' סגי גם בזה ולמה צריך לתוס' לומר ואוקמי' ברשות זה שיהי' יכול לחלל ומוכח מדעת התוס' דשל הפקר במע"ש א"י לחלל. עוד יש להבין בדברי תוס' שם אף דבפודה פטר חמור של חבירו אף שלמ"ד פדיונו פדוי פמבואר בכורות (דף י"א) דאי מדעת בעלים הי' ודאי פדיונו לבעלים וכתבו דפ"ח לא דמי לכרם רבועי דכיון דאסור בהנאה הוי כמו הקדש לענין זה שיכול כל אדם לפדותו וקשה הא בש"ס בכורות שם מבואר דאף לר"ש דפ"ח מותר בהנאה מ"מ יכול לפדות שלמ"ד הבעלים דקאמר שם אליבא דר"ש לא תבעי לך פיון דאמר מותר בהנאה ממונא דבעלים הוא כי תבעי אליבא דר"י ומשמע ודאי דאף שלמ"ד בעלים יכול לפדות אליבא דר"ש רק פיון דמותר בהנאה ממונא דבעלים הוא דאי נימא דר"ש דמותר בהנאה אינו יכול לפדות שלא מדעת בעלים הנה להו למבעי אם יכול לפדות שלמ"ד בעלים או דיאמר דא"י לפדות שלא מדעת בעלים א"ו דלפדות שלא מדעת בעלים יכול אף לר"ש וכיון דהוא ממונא דבעלים פדיונו לבעלים ורק אליבא דר"י דאסור בהנאה איבעי להו פדיונו למי וא"כ מבואר אף דאינו אסור בהנאה יכול לפדות שלמ"ד בעלים: והנה התוס' בכורות שם כ' דל"ד לתורם משלו על של חבירו דאיבעי לן בנדרים אם צריך דעת דהתם כתיב גם אתם לרבות שלוחכם ובעינין לדעתכם אבל הכא לא כתיב בעלים.

ובמל"מ (פ"ד מתרומה) תמה דבכל התורה ילפינן מתרומה וכתבו האחרונים בס' חמדת שלמה ובח"ס דמצנות פדיות פ"ח י"ל דשייך בכל אדם פיון דסתמא פתיב פ"ח תפדה בשה משא"כ בתרומה.

ולענ"ד נראה מלשון הטור יו"ד (סי' שכ"א) שכ' מצנתו שכל ישראל שיש לו חמורה שבכרה פודהו בשה משמע דהחיוב רק על הבועלים ואף דהרמב"ם כ' מצנות עשה לפדות כל אדם מישראל פ"ח בשה אין הפונה דהמצנה רמזא ומוטלת על כל אדם מישראל לפדות אף של חבירו רק כל מי שיש לו.

תדע דהא שם (פי"ב הט"ז) מבפורים כתב גר שנתגניר ואינו יודע אם עד שלא נתגניר ילדה חמורו או אחר שנתגניר ה"ז חייב לערוף או לפדות ואם פדה ה"ז של גר שהממע"ה. הרי שדקדק וכתב חייב לערוף או לפדות בלשון החיוב על הבועלים ולא על אחרים [ומלשוננו מבואר דרמזא עליו החיוב מספק לקנים המצנה ורש"י מס' חולין (דף קל"ד) כ' כמאן דאמר אסור בהנאה עד שיפדנה וצריף להפריש עליו טלה לפדיונו לאפקועי איסוריה ומשמע דרק פדי לאפקועי איסוריה חייב ולא מצד ספק פדי לקנים המצנה ועיין ש"ס בכורות (דף ט' ע"ב) ובתוס' שם ד"ה לאפקועי ויבואר עוד אי"ה לקמן.

ומהתימה על הר"י קורקוס שכ' שם (ה"ט) עמ"ש הרמב"ם שם אין פודין בשה הדומה לאחר ואם פדה פדוי דמשמע דלגמרי דנינו ליה כפדוי דאמאי לא אזלינן לחומרא דהא אסור בהנאה מה"ת וכתב ואפשר לומר פיון דאיסור זה תלוי במזון שהרי אם נותן לפקו שונו אז נפקע איסורו וזה כבר פדה בנדמה ושמה הוא פדוי אזלינן לקולא פדיו ספק מזון.

וק' אמאי הא אף לענין מצנה ס"ל הרמב"ם דספקא לחומרא ובלא"ה דבריו סותרים למ"ש הוא בעצמו (פי"א הח"י) בפדיון הבן דכשאנו מספקים אם חייב בפדיון או בראשית הגז אנו אומרים הממע"ה דממונא הוא אבל כשהוא חייב בפדיון בנדאי ואנו מספקים אם הוא פדוי או אינו פדוי איסור נקרא זה פיון שבונדאי חייב במצנה ואנו מספקים אם נפטר או לא נפטר ולכך אין בנו פדוי עי"ש וה"נ פיון דהיה לו חזקת חיוב לפדות בשה או לטרוף וספק לנו אם נפטר בפדיון זה שפדה בנדמה למה נפטר ועוד הא הספק נולד גם על הנדמה אם של בעלים הראשונים דל"מ הפדיון ולא יצא מרשותו או דשל כהנים הוא דמהני הפדיון ויצא מרשותו ושייך לומר לאוקמי על חזקת מרא קמא והני כפירור שהוא שלו וממילא הני הפ"ח פלא נפדה ואף דחזקת מר"ק אינו מקבר להאיסור מ"מ בכה"ג ודאי מוקמינן הפ"ח על חזקת איסור ונשאר עכ"פ בחזקת איסור ודאי ודברי ר"י קורקוס צ"ע ועיין בב"י (סי' שכ"א) מ"ש בנדמה ודבריו ג"כ צ"ע ואכ"מ]: עכ"פ פנראה מדברי הטור והרמב"ם דהחיוב הוא דוקא על הבועלים ועליו רמיה רחמנא ואף די"ל דהרמב"ם פיון דסובר לפשוט האיבעיא דנדריים לקולא דמהני בתורם משלו על של חבירו מהך דפ"ח וכמ"ש הריטב"א קידושין והמל"מ שם ולכך אינו מוכרח לומר לחלק בין פ"ח לתרומה והתוס' דלא ניחא להו לומר לפשוט האיבעיא מזה כתב לחלק בין פ"ח לתרומה מ"מ קשה הדבר לומר דיסברו דמצנות פדיון פ"ח לא רמזא רק על הבועלים וכ"א יהי מחוייב בדבר.

וגם הא יש לנו היקוש דפדה תפדה שהוא פלל דכל שישינו בבכור אדם ישנו בבכור בהמ' טמאה וכל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה ומה"ט לוייה פטורה מפ"ח כמבואר בתשובת הרשב"א (סי' שס"ו) וברמ"א יו"ד (סי' שכ"א) וא"כ אף אנן נאמר דכל ישראל שאין לו בנו בכור דפטור מלפדו' נרק החיוב על האב וכן פו נמי בכור בהמה טמאה ליפא חיובא רק על הבועלים.

הן אמת דבס' מח"א דיני זכיה (סי' ד') כ' דבפדיון הבן ל"ב ג"כ שליחות דאיתקש בכור אדם לבכור בהמה ומסתפק בזה דלמא בבכור אדם חשיב פאילו פתיב בעלים דבכור בניה כ' ואעפ"כ כ' דדומה לפורע חובו ואף אם האב גילה דלא ניחא לי' ה"ז פדוי דקבלת הפסוף גרמו ומ"מ פתבו דלכתחלה צריד דעת האב דפקע מאבי הבן המצונה שמוטלת עליו עי"ש וכבר כתבתי לעיל דיני פה"ב (סי' ג') שדבריו נפלאים דא"ד לפורע חובו של חבירו דשם מהני מחילה ונהרני פאילו התקבלתי משא"כ בפדה"ב דל"מ אם אומר הפהו הריני פאילו התקבלתי וכיון דלא פדה אבי הבן ועל אחרים אין מוטל המצונה מה מהני מה שאחר נותן דמי הפדיון להכהו.

ומלבד זה הא כנראה מרשב"א וריטב"א קידושין (דף כ"ג) שכתבו דאפישטה האיבעיא דנדרים בתורם משלועל ש"ח דמהני מהא דמהני בפדה פ"ח ש"ח וס"ל דהוא מצד זכיה וכן כתב המל"מ בדעת הרמב"ם.

ובנדאי אם מוחה ואינו רוצה בהפדיון ל"מ דאף בזכות גמור יכול למחות אח"כ פששמע וא"כ מכ"ש בפדה"ב. הן אמת די"ל דטעמא דרמב"ם דפוסק בתורם משלו על של חבירו דמהני אינו מהד דבכורות דס"ל ג"כ דפדיון פ"ח א"ד לשם וכמ"ש התוס' רק דסמך על דברי הירושלמי מס' נדרים שם דפשיטא להו דמהני בתורם משלו על ש"ח ופוסק כנדאי של הירושלמי ולא כספק של הבבלי.

וא"כ י"ל דבפ"ח אינו מצד זכיה ומהני אף בע"כ אף מ"מ למ"ש הרשב"א ונהריטב"א וכל האחרונים דמטעם זכיה הוא נדאי דל"מ גם בפדיון פ"ח. וכן למ"ש פולם דבפדה"ב ל"מ רק מצד זכיה א"כ איתקש בכור בהמה לבכור אדם ול"מ בע"כ ואינו מוטל המצונה על פל ישראל וכמו שכתבתי: ועיין ים של שלמה קידושין (פ"א סי' נ"ד) שכ' להלכה דאינו נראה שיכול אחר לפדות בלא רשות אב דאין שייך פאן לומר זכין לאדם שלא בפניו דאין זה זכות אלא חוב הוא לו שפסיד שתי ברכות כו' וגם שכר מצונה שעליו מוטל לפדות את בנו וכתב ומ"מ נראה אם ידוע שהאב עני ואין יכולת בידי האב לפדותו פלל שאז זכות הוא לו וכה"ג פדוי ואפילו צונח אח"כ ואמר לא ניחא לי בהכי לא אשגחינן ביה אכל מעולם לא שמענו ולא פא מעשה לידינו שפדאו אחר אפי' ברשות כ"א האב לבד עכ"ל שם ומבואר דרק מטעם זכיה הוא דהמצונה רק על האב וידוע פמה נפיש חילו דהא אילנא רבא.

ובאמת לא אבין מ"ש דאם ידוע שהוא עני וא"י לפדותו פלל וע"כ דהיינו אף להשיג בהלנאה ולפדות במתנה ע"מ להחזיר דאז זכות הוא לו דאם צונח לא אשגחינן בי' ואמאי הא אף בזכות גמור פששמע ומחה מהני מחאתו כמבואר בדברי רשב"א קידושין (דף כ"ג) ואף דבס' מח"א רוצה לומר דבזכות גמור וליפא שום צד חובה אפי' פי אתי קמן צונח לומר לא ניחא לי לא משגחינן ביה ע"ש בדיני זכיה (סי' ו') אולם דבריו נגד דברי

הַרְשָׁפָא וְכַבֵּר פְּתַבְתִּי בְּזֶה בְּהִגָּהוּתִי בְּדַבְרֵי חַיִּים דִּינִי קִידוּשִׁין (סי' ד') וְכֵן מוֹכַח בְּדַבְרֵי הַרְ'ן בִּשְׁמ"מ ב"ב (דף קכ"ג) וּמוֹבָא ב"י ח"מ (סי' רע"א) דְּבַכּוֹר דְּמִתְנָה קְרִינָה רַחֲמָנָא וְיָכוֹל לִזְמַר דְּלֹא נִיחָא לִי דְּהוּי פְּנוּתָן מִתְנָה וּמְזֻפָּה ע"י אַחַר דִּיכוֹל לְמַחֲוֹת וְאַף דְּשָׁם לֹא שְׁיָיֵד לִזְמַר שׁוֹנָא מִתְנֹת יַחֲזִיחַ דְּרַחֲמָנָא זְכִי לִי וְאַעֲפ"כּ יָכוֹל לְמַחֲוֹת.

[וְאַיְנוּ רֵאִי מְסוּטָה (דף כ"ה) עֵינִין נו"ב מֵהַד"ת אַה"ע (סי' קנ"ט) שְׁפַתְבּ אֶלְמָלֵא דְּמִסְתַּפִּינָא אֲמִינָא שְׁאַף הָא דְּחֻשְׁבִּיב בְּמִתְנִיתִין דְּב"ד מְקַנְאִין לָהּ הֵינּוּ מִן הַסְּתָם אֲבָל אִם יֵצֵא הַבְּעַל מִבֵּית הָאִסוּרִין וְאָמַר שְׁלִמְפְּרַע לֹא הִזָּה נִיחָא לִי הִזָּה בְּקִינּוּי אִינְהָ אִסוּרָה עָלְיוּ עי"ש.

אוּלָּם מִמָּה דְּפָשִׁיט שָׁם הַסְּוֹגִיָּא וְאִי אֲמַרְתָּ בְּעַל שְׁמַחַל עַל קִינּוּיוּ כּו' מִשְׁמַע דְּאִי לֹא מְצִי לְמַחֲוֹל אֲתִי שְׁפִיר מְבֹנָאָר דְּאַף אִם בָּא וְאָמַר דְּלֹא הִזָּה נִיחָא לִי לְמַפְרַע מ"מ אִסוּר' עָלְיוּ וִי"ל אִף דְּבָכָל זְכִיּוֹת יָכוֹל לְמַחֲוֹת אַח"כּ פְּשִׁשְׁמַע מ"מ פִּינּוּן שְׁמַצְנָה לְקַנְאוֹת כַּמ"ש הַרְמַב"ם הַלְכוֹת סוּטָה שׁוֹב א"נ לִזְמַר דְּלֹא הִזָּה נִיחָא לִי אִזְ דְּאִין אָדָם מְשִׁים עֲצָמוּ רְשָׁע אִף בְּאִסוּרֵי דְּרַבְּנָן וְאַף שְׁלֵא עָשָׂה מִדַּת חֲסִידוֹת פְּמִבְּנָאָר בְּרַשְׁפָּא בִּשְׁמ"מ פְּתוּבוֹת (דף י"ט ע"א) וְזֶה דְּוָקָא בְּמַקּוֹם מְצָנָה וְלֹא בְּדַבְרֵי הַרְשׁוֹת] א"כּ בְּפִדְיוֹן הַבֵּן פִּינּוּן דְּחֹב הוּא לֹא לָמָּה לֹא יְהִי בְּיָדוֹ לְמַחֲוֹת אַח"כּ.

וְאוּלַּי אִף דְּהוּי צַד חֹב דְּמַפְסִיד הַבְּרַכּוֹת מ"מ פִּינּוּן דַּעֲכ"פּ מְזֻפָּה לֹא הַמְּמוֹן וְהוּא עוֹשֶׂה הַמְּצָנָה אֲנִן סְהַדִּי דַּנ"ל וְשׁוֹב א"נ לִזְמַר דְּלֹא הִי' נ"ל דְּהוּי כְּמוֹ אִין אָדָם מְשִׁים עֲצָמוּ רְשָׁע. עַכ"פּ פִּינּוּן דַּל"מ רַק מְצַד זְכִי' וְא"י לְפָדוֹת שְׁלֵמָ' דְּהַמְּצָנָה מְוֹטְלַת עַל הָאָב א"כּ כ"כ פְּדִיוֹן פ"ח אִימְתַּשׁ אֶהְדִּי וּמְוֹטְל רַק עַל הַבְּעָלִים כְּפִשְׁטוֹת דְּבַר הַרְשָׁפָא וְהַרְיֻטְבָּא.

וּמֵהֵתִימָא עַל הַח"ס פִּינּוּן דְּפָשִׁיטָא לִי שָׁם ח' יו"ד (סי' רצ"ה) דַּפְדָּה"ב א"י אַחַר לְפָדוֹת רַק מְצַד שְׁלִיחוֹת וְזַכִּיָּה לָמָּה כ' דְּפִדְיוֹן פְּטָר חֲמוֹר דְּלֹא פְּתִיב פְּטָר חֲמוֹרָה כָּל הַקּוֹדֵם לְפָדוֹתוֹ זָכָה וְאַיְנוּ נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ הָא אִימְתַּשׁ בְּכוֹר אָדָם לְבַכּוֹר בְּהֵמָה.

וְרֵאִיתִי בַּהֲגַרָא ו' (סי' ש"ה ס"ק ח"י) שְׁפַתְבּ דַּפְדָּה"ב אִינּוּ אֶלָּא חֹב בְּעָלְמָא שְׁהַרִי הַכֶּהֱן גּוֹבָה מְשִׁשְׁוֹעֲבָדִים פְּמִבְּנָאָר בְּבַכּוֹרוֹת עי"ש רַק לְכַתְּחִלָּה יוֹתֵר מְצָנָה עַל הָאָב כְּמוֹ מִילָה. וְאַיְנוּ מוֹבָן הָא אִם הַמְּצָנָה מְוֹטְלַת עַל הָאָב מֵהַ מְהַנִּי מֵהַ שְׁאַחַר פּוֹדְהוּ מִן הַכֶּהֱן הָא מְפַקִיעַ הַמְּצָנָה וְלֹא אֶתְעַבַּד מְצָנָה כָּלֵל וְגַם מֵהַ מְצָנָה עוֹשֶׂה זֶה שְׁנוֹתָן הַמְּעוֹת לְכֶהֱן אִם לֹא נִצְטְוִנָה ע"ז וְהִיכָן צָנּוּ שְׁיַעֲשֶׂה מְצָנָה מִי שְׁאַיְנוּ מְצָנָה וְעוֹשֶׂה וְגָדוֹל הַמְּצָנָה וְעוֹשֶׂה מְמִי שְׁאַיְנוּ מְצָנָה וְעוֹשֶׂה וְא"כּ לָמָּה יַפְסִיד לֹא לְהָאָב הַמְּצָנָה וְכַנְרָאָה רְאִיָּתוֹ מֵהַ דְּכֶהֱן גּוֹבָה מְשִׁשְׁוֹעֲבָדִי וְחָל שְׁעַבּוּד עַל הַנְּכָסִים וְאַף אִם מֵת הָאָב לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם נִתְחַיְיְבוּ הַנְּכָסִים אִף דְּכִינּוּן שְׁמַת נַעֲשֶׂה חֲפָשִׁי מִמַּצּוֹת וּבכ"ז גּוֹבָה הַכֶּהֱן הַרִי דְּהוּי כְּשָׂאָר חֹב.

אוּלָּם י"ל פִּינּוּן דְּכַבֵּר חָל עָלְיוּ הַמְּצָנָה חָל שְׁעַבּוּד עַל הַנְּכָסִים ג"כ אֲבָל לְעוֹלָם מְלַבֵּד זֶה חֲזִיב לְעֲשׂוֹת הַמְּצָנָה כְּפּוֹעֵל וְאִם הַכֶּהֱן לֹקֵחַ דְּמֵי הַפְּדִיוֹן בְּלֹא דַעַת הָאָב לֹא נַעֲשֶׂה הַמְּצָנָה כְּפּוֹעֵל אִף שְׁזוֹכָה בְּדְמֵי חֵיבוֹב הַפְּדִיוֹן לְכֵן סָבְרוּ הַשּׁוֹאֵל בְּתַשׁוּבַת הַרִיב"ש וְהִיש"ש וְהַרְמ"א דְּצָרִיף שְׁיַעֲשֶׂה בְּשְׁלִיחוֹת לְקַיָּים הַמְּצָנָה וּכ"כ פְּטָר חֲמוֹר אִין הַמְּצָנָה מוֹטְל עַל כָּל יִשְׂרָאֵל רַק מִי שְׁיֵשׁ לֹא וְכָא לְרִשׁוֹתוֹ: שׁוֹב רְאִיתִי בְּלְבוּשׁ יו"ד (סי' שכ"א ס"ז) שְׁכ' אַע"ג דְּבַכּוֹר אָדָם אִין לְפָדוֹתוֹ אֶלָּא הָאָב בְּעֲצָמוֹ אוֹ הַבֵּן לְכַשְׁיַגְדִּיל בְּבַכּוֹר חֲמוֹר יָכוֹל

אחר לפדותו דשאני פדה"ב דכתיב וכל בכור אדם בכנייה תפדה בכנייה דוקא ולא בן של אחר אבל הכא כתיב וכל פטר חמור תפדה בשוה ולא כתיב חמורה לפיכך ישראל הפודה פ"ח של חבירו הוא פדוי אבל הפ"ח עצמו לאחר שנפדה הוא לבעליו עכ"ל וזה כמ"ש הח"ס.

אולם יש לומר דדעתו ג"כ דמהני זכיה ושלוחות בפ"ח מדלא כתיב חמורה אבל שיהי' מוטל על כל ישראל לפדות זה ודאי לא נראה. ומלבד זה י"ל הא דל"כ חמורה דבשלמא בכור אדם אף דכתיב בכנייה להורות דהחייב על האב מ"מ דרשינן מדכתיב תפדה וקרי תפדה ושהוא חייב לפדות את עצמו כשלא פדאו האב ומרבינן לי' מדכתיב פדה תפדה.

ובפטר חמור אם הי' כתיב חמורה היינו אומרים שהבעלים חייבים לפדות ואם הבעלים אינם חייבים במצות פגון אם הוא חרש הפטור מן המצות היינו אומרים דלא חל שום קדוש' על הפ"ח דהתורה צוהה רק על בעלים שהם חייבין במצות אבל אם הבעלים א"ח במצות ליפא שום קדושה ובאמת חל ע"ז קדושת בכור פיון שהוא עכ"פ פטר רחם בכני ישראל וכתיב וכל פטר שגר בהמה אשר יהי' לך הזכרים לה' שאם הוא עכ"פ של ישראל חל עליו קדושת בכור לכה כתיב אח"כ וכל פטר חמור תפדה בשוה אף אם אינו של בר חייב במצות אם הוא של ישראל חל עליו קדושת בכור וחייב לפדות היינו הבעלים אם הם ב"ח ואם אינם ב"ח מי שיזכה בו אם בא לידי ב"ח חייב לפדות אבל לא שיחול המצוה על כל ישראל רק אם הוא של ישראל ולא של גוי או של הפקר חל עליו קדושת בכור ולכה לא כ' חמורה.

אבל לעולם עיקר המצוה על מי שיזכה בו ולא על ישראל אחר: ודע דלכאורה יש להבין אם נאמר דאחר הפודה אינו עושה המצוה וה"ז פדוי והחמור לבעליו וזה הניח מעותיו על קרן הצבי וכמ"ש רש"י בכורות שם וכן כ' הרמב"ם ואמאי לא יתחייב בעל החמור עכ"פ לשלם דמי השוה להסוברים דפורע חובו של חבירו היכא דבע"ח דונק ול"ש לומר מפייסין דחייב לשלם וכמ"ש הש"ך ח"מ (סי' קכ"ח ס"ק ג') בדעת הרמב"ם וא"כ בפ"ח דאין הפהו יכול למחול ולומר הריני פאילו התקבלתי רק שצריה לפדות בשוה וגם אם אינו פודהו אסור בהנאה ואי אפשר לו להמלט רק שיפדהו א"כ אמאי לא יתחייב לשלם בשלמא אם נאמר דהמצוה הוא על כל ישראל רק לכתחלה זכו הבעלים בהמצוה לפדות ולכה אמר רב הונא הפודה פ"ח של חבירו פדונו פדוי בדיעבד אבל לא לכתחלה פדי שלא יפקיע המצוה מן הבעלים אבל לעולם עושה הפודה מצוה שייהו שפיר לומר דהניח מעותיו על קרן הצבי פיון דעושה מצוה דנפשיה אין הבעלים חייבים להחזיר לו דמי הפדיון אבל אם נאמר דאינו עושה מצוה א"כ עושה טובה להבעלים שהפקיע לו החמור מאיסורו ויתחייב לשלם לו ולדעת הסוברים דאף ביש לו משכון לבע"ח ודונק ג"כ פטור א"ש.

ועיין מ"ש לעיל דיני נדרים (סי' ט"ו) בדברי הריטב"א פ"ק אין בין המוחר לדון בדבר שצריה הקנאה בהחזרה הוי כמו דמופה לו בדבר חדש וה"נ דכונתה אף דהוי של בעלים והגונב פ"ח של חבירו חייב לשלם להבעלים דאע"פ שאין לו עכשיו יש לו לאחר מכן מ"מ כ"ז שלא פדה הוי כמו משכון ועדיף דאסור בהנאה א"כ יתחייב לשלם לו.

וְצָרִיךְ לומר דמ"מ פִּינֵן דַּאִין מִי שְׁדוּחְקוֹ רַק אַרְיָה דַּאִסּוּרָא עֲלִיו רַמְיָא וְחַיּוּב מְצָנָה פִּטוּר מְלִשְׁלָם אַף לְדַעַת הַש"י. וְכֵן צ"ל לְדַבְרֵי הַש"י בְּהָא דְמִבְּנֵי אַרְיָה בִּירוּשְׁלַמִּי מִס' פֶּאָה (פ"ג) עַל מִתְנֵי דְהַמוּכָר קַלְחֵי אֵילָן דָּאם שְׁיִיר בְּעַל הַשְּׂדֵה הוּא נוֹתֵן פֶּאָה לְכָל וְקָאָמַר שָׁם בִּירוּשְׁלַמִּי אִו מְשׁוּם דְּחוּבַת הַפֶּאָה בְּקַמָּה אִו מְשׁוּם דְּמוּכָר לוֹ חוּץ מְחוּבְתוֹ וְהֵינּוּ שְׁהַלּוּקְתָּ נִתֵּן לוֹ יוֹתֵר פְּדֵי שְׁהַחַיּוּב יְחוּל עַל הַמוּכָר וְעִי"ש בְּשִׁנּוֹת אֵלֵיהּ וְאָמַר שָׁם מֵאִי נְפִיק מְבִינִיהוּן עֶבֶר הַלּוּקְתָּ וְהַפְּרִישׁ אִין תִּימַר מְשׁוּם שְׁחוּבַת הַקְּצִיר בְּקַמָּה הַפְּרִישׁ הַפְּרִישׁ וְאִין תִּימַר מְשׁוּם שְׁמוּכָר לוֹ חוּץ מְחוּבְתוֹ הַפְּרִישׁ וְנוּטֵל מִמֶּנּוּ דְמִים וְהֵינּוּ דַּאִין תִּימַר מְשׁוּם שְׁחוּבַת הַפֶּאָה בְּקַמָּה יְכוּל לומר לוֹ מִי צָוָה וְשָׁם הָיִי ג"כ פְּפוּרְעַ חוּבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ וְחַיּוּב הַקְּצִיר רַמְיָא עַל הַמוּכָר וְהָיִי כְּמוֹ בַע"ח דְּחֻסָּה וְיִתְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם א"ו כִּינֵן דַּאִין דוּחְקוֹ רַק חַיּוּב הַמְצָנָה פִּטוּר מְלִשְׁלָם כְּמוֹ כָּל פּוּרְעַ חוּבוֹ ש"ח: וְקַצַּת יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דַּאֲחַר יְכוּל לְפָדוֹת הַבְּכוּר אָדָם כְּשֶׁהוּא קָטָן דְּהָא אֵיתָא מִסְכַּת בְּכוּרוֹת (דף מ"ז) פֶּהָן שְׁמַת וְהַנִּיחַ בֵּן חָלַל ר"ח אָמַר הֲבֵן חַיִּיב לְפָדוֹת א"ע וְלכ"ע אִם מֵת הָאָב לְאַחַר ל' אִינוּ חַיִּיב לְפָדוֹת א"ע שְׁהָרִי זָכָה אָבִיו בְּפָדְיוֹנוֹ כִּי פְּלִיגִי בְּמַת הָאָב תוֹף ל' ר"ח סוּבְר דְּהָא לֹא זָכָה אָבִיו בְּפָדְיוֹנוֹ וְרַבָּה בַר ר"ה סוּבְר דַּאֲמַר לִיה אֵתִינָא מִפְּחַ גְּבָרָא דְּלֹא מְצִית לְאַשְׁתַּעוּבֵי דִּינָא בְּהַדְיָה וּפְרִישׁ רַש"י שְׁהָרִי זָכָה אָבִיו בְּפָדְיוֹנוֹ דַּאִי נְמִי יְהִיב לִי הָאָב הָיִה מְפָרֵשׁ לִיה וְשָׁקִיל לִיה לְנַפְשָׁהּ דְּהָא פֶּהָן הוּא וְכִינֵן דְּזָכָה הָאָב בְּפָדְיוֹנוֹ מוֹרִישׁוֹ לְבָנוֹ עִם שְׂאָר נְכָסָיו וְעִי"ש בְּרַא"ש דְּהָיִי כְּאֵילוֹ הַפְּרִישׁ ה' סְלַעִים וּפְדָה פֶּהָן אֵת בְּנוֹ וְעַכְבָּם לְעַצְמוֹ כֵּן הֲבֵן יִפְרִישׁ ה' סְלַעִי וְיִתְנֶנּוּ לְכַהֵן מִיַּדִּי דְּהָיִה מִי שְׁפִירֵשׁ טְבָלִים מֵאָבִי אִמּוֹ פֶּהָן שְׁמַתְקַנָּם וּמוּכָר הַתְּרוּמָה לְכַהֵן וְכֵן פְּסָקִינָן בַּש"ע (סי' ש"ה ס"ט) וְעִי"ש בַּהֲגָרָא ו' ז"ל דְּכַהֲנִים וְלוּיִם אִינֵן פִּטוּרִין מִן הַבְּכוּרָה אֲלֵא דְקַדְוִשְׁתָּן מִפְּקַע מִשָּׂא"כ כָּאֵן אֲלֵא מְצִד זְכִיית הָאָב בְּהָן וְכַנְרָאָה דַּעַת רַש"י וְהָרָא"ש דַּאָבִיו שֶׁל הַחָלַל אַף שְׁהוּא פֶּהָן חַיִּיב לְפָדוֹת בְּנוֹ וְלִהַפְּרִישׁ ה' סְלַעִים וְלִהַחְזִיק לְעַצְמוֹ.

וּבְאֲמַת קִשָּׁה לְהַבִּין אֵיזָה מְצִינּוֹ דְּזָה יַעֲלֶה לְפָדְיוֹן וּבְהַפְּרִישׁת הַה' סְלַעִים אִינוּ יוֹצֵא יְדֵי מְצָנָה עַד שְׁיָבֵא לִיד פֶּהָן וְחַיִּיב בְּאַחֲרֵיֹתָן וְאִף דְּנִאָמַר דְּכָאֵן מְפָרִישׁ וּבֵא לְיַדְכֶּהָן דְּזָכָה הָאָב בְּהָן מ"מ קִשָּׁה כִּינֵן דְּמִיד זָכָה בְּהָן בְּמָה נַעֲשֶׂה מְמוֹן פֶּהָן דַּאִין אָדָם זוֹכָה בְּשָׁלוֹ לְאַחֲרִים כ"ז שְׁלֹא יֵצֵא מְרִשׁוֹתוֹ וְאִינוּ דוּמָה לְיוֹרֵשׁ טְבָלִים דְּשָׁם גַּם הַפֶּהָן צָרִיךְ לְהַפְּרִישׁ וּלְתַקֵּן וּלְהוֹצִיא מִיַּדִּי טְבָל וְחַל קַדְוִשְׁת תְּרוּמָה בְּקַרְיַאת הַשֵּׁם וְאִמְרִינֵן שְׁפִיר דְּכָמִי שְׁהוֹרְמָה דְּמָיָא וְהַפֶּהָן לֹא הִי עֲלִיו חַיּוּב נְתִינָה רַק לְהַפְּרִישׁ וְשִׁיחוּל קַדְוִשְׁת תְּרוּמָה וּלְזָכוֹת בְּעַצְמוֹ וְכָמִי שְׁהוֹרְמָה דְּמָיָא וְיוֹרֵשׁ בֵּן בְּתוֹ זְכוֹת זָה וּמִתְקַנּוֹ וּמוּכָר הַתְּרוּמָה לְהַפֶּהָן מִשָּׂא"כ בְּזָה כִּינֵן שְׁלֹא הַפְּרִישׁ עַדִּין כִּי צִד זָכָה בּוֹ וְאִם זָכָה לְמָה יִצְטָרֵךְ לְהַפְּרִישׁ הַחָלַל הַה' סְלַעִים מִן מְמוֹנוֹ: וְרַאִיתִי עוֹד חִידוּשׁ גָּדוֹל בְּדַרְשָׁה שָׁם שַׁכְּת' דָּאָם יֵשׁ לוֹ עוֹד אַחִים מְנַשִּׁים אַחֲרוֹת הַיּוֹרְשִׁים אָבִיָּהֶם זְכוֹ פְּוִלָם בְּדָמֵי הַפְּדִיּוֹן דְּכִינֵן דְּהָיִי כְּאֵילוֹ זָכָה הָאָב בְּפָדְיוֹנוֹ וּמוֹרִישׁוֹ לְבָנוֹ יִתְחַלֵּק בֵּין פְּוִלָם בְּתוֹרַת יְרוּשָׁה וְלֹא אָבִין הָא הָאָב הִי חַיִּיב לְהַפְּרִישׁ ה' סְלַעִים מִן מְמוֹנוֹ וְלְזָכוֹת בּוֹ וְכָל נְכָסֵי אָבִיָּהֶם יִרְשׁוּ וְנִתְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם וְזָה בֵּן הַחָלַל מְפָרִישׁ מִמְמוֹנוֹ הַה' סְלַעִים רַק הָא דְּפִטוּר לְתַתָּם לְפֶהָן דְּיוֹרֵשׁ זְכוֹת זָה מֵה שְׂאָבִיו הָיִה פֶּהָן וְהָיִה יְכוּל לְזָכוֹת בְּעַצְמוֹ בְּדָמֵי הַפְּדִיּוֹן אֲבָל מְמוֹן זָה לֹא נָפַל לוֹ בִּירוּשָׁה וְאָבִיָּהֶן לֹא זָכָה בְּהָן בְּחַיּוֹ דְּהָא בְּנוֹ הַחָלַל מְפָרִישׁ מִנְכָּסָיו מֵה שְׁיִיכּוֹת לְזָה לְיוֹרְשָׁיו שְׁיִתְחַלְקוּ בֵּינֵיהֶם וְע"כ הָא דְּפִטוּר הֲבֵן מְלַתַּת הַה' סְלַעִים לְכַהֵן הוּא מְשׁוּם דַּאִין הֲבֵן מְתַחַיֵּיב יוֹתֵר

מלעשות במצות פדיון רק מה שאביו היה חייב הואיל שהוא בן הפהן אבל שאחיו יירשו עמו בזה ויתחלק ביניהם זה דבר תימה: גם צריף להבין למ"ש לעיל בדברי רש"י חולין (דף קל"ד) ותוס' בכורות (דף ט') דבס' פטר חמור דחייב להפריש הוא רק הואיל דאסור בהנאה וע"כ הא דאין צריף לקיים מצות פדיה מספק ולהחזיק לעצמו היינו דאף דבפ"ח סגי במפריש ומפקיעו בזה האסור וא"ח באחריות ואף לר"א דחייב באחריות מ"מ בס' פ"ח מפריש להפקיע האסור אבל אם אינו אסור בהנאה מודו אף רבנן דאינו חייב להפריש דדוקא היכא דנעשה ממון פהן בהפרישתו סגי בזה אבל פינון דמספק אין מוציאין מיזדו ונשאך ביד הבועלים אינו מקיים בזה מצות פדיה פלל פינון דלא יצא מרשותו רק הואיל דעכ"פ אסור בהנאה מהני להפריש השה להפקיע הקדושה מן החמור ואח"כ אמרינן הממע"ה ולכך בספק אם חייב בפדיון הבן דא"צ להפקיע קדושת בנו רק לקיים מצות פדיון וכינון דלא יתחייב ליתן מטעם דהמע"ה שוב אינו חייב להפריש דאינו עושה שום מצוה בהפרישה ולכך קתני שם במס' חולין בבבביתא בין ד' דפטור בס' פדיון הבן פינון דא"ח אף להפריש וא"כ למה יפריש פאן החלל פינון דמתזיקו לעצמו.

וצ"ל פינון דהאב הפהן הי' יכול לזכות ע"י הפרישתו בא זה מכחו וסגי בהפרישה לבד. ועיין בש"מ המכונה מזבח פרה מס' בכורות שם מ"ש משם הרא"ש וכ"ז צריף לדחוק לדעתם דחייב האב אף אם הוא פהן לפדות לבנו החלל: וראיתי במהרי"ט (סי' פ"ה) שהקשה על הא דאמר בש"ס בכורות (דף י"א) הלוקח טבלים ממרחים מן הגוי מעשרו והו' שלו דאמר לי' קאתינא מפת גברא דלא מצית אישתעווי דינא בהד' ואמאי ה'א במת האב תו' ל' יום חייב לפדות א"ע מפני שלא זכה האב בפדיונו אלמא דלא חיישינו לטעמא דאתינא מפת גברא דלא מצית וכו' עי"ש ולא אדע מאי קשיא לי' הא במת תו' ל' ל"ה אז שום אופן חייב במצות פדיון אף אם הי' ישראל ולא שייך בי' פלל לומר דזכה האב ואח"כ אחר ל' נולד החיוב ואינו דומה לטבל דשם אם הי' ביד ישראל אז הי' מתחייב ויש אופן חייב בעולם משא"כ לגבי פדיון ודי לנו הצער להבין סברת רבה בר ר"ה וגם להבין דברי הרא"ש דמדמה לטבלים כמו"ש ובא להוסיף להקשות מהא דטבלים על דין זה דאינו דומה פלל פינון דבתו' ל' ל"ה אופן החיוב פלל וביתר דברי מהרי"ט שם מה שהקשה מראשית הגז ומש"ס דסוף פ"ב דקידושין יש מקום להאריך ואכ"מ: אולם שיטת תוס' שם משמע דהאב הפהן אינו חייב פלל לפדות בנו החלל שפיתבו דהבן חייב לפדות את עצמו אע"ג דליכא חיובא באב וכמו בנתגיירה מעונפת והקשו הא אשה פינון שאין אחרים מצווין לפדותה אינה מצווה לפדות עצמה וה"נ האי הבן שאין אחרים מצווין לפדותו לא יהי' חייב לפדות א"ע וכתבו דלא דמי האי בן לאשה דל"ש בה בשום אב פדיון פלל אבל הכא אם הי' לו אב ישראל הי' חייב לפדות מבואר דסברי דאביו הפהן אינו חייב פלל לפדותו ואף בהפרישה דאל"כ מאי קשיא להו' הא בתו' ל' עדיין לא חל החיוב על האב ואם הי' האב קיים הי' חל החיוב על האב היינו להפריש ולזכות בעצמו ולכך הבן חייב אלא ודאי דס"ל דרק הבן יש לו חיוב ולא האב הפהן ועי"ש בש"מ משם תוס' חיצוניות הא דקאמר שגרי זכה האב בפדיונו וז"ל ואף על גב דאין צריף להפריש פלל הפדיון ולפדות ולעכבו מ"מ קרי לי' שפיר זכה פינון דאינו מחוייב פלום לתת לכהן אחר עכ"ל והיינו ע"כ דאנו רואין פאילו הי' האב קיים והי' פודה אותו אף דל"ה חייב מ"מ אם הי' פודה אותו הי' זוכה בהה' סלעים שאינו מחוייב

כלום לתת לכהן אחר ולקבץ גם הבן פטור לתת לכהן וזה אתי שפיר אם יכול לפדותו בממונו לבכור שאין לו אב אבל אם נאמר דאחר אינו יכול לפדות דחוב הוא לו וכמ"ש האחרונים דניחא לי להבין שיהי' אח"כ מצננה ועושה או כמ"ש המעדני מלה דלא נעשה שום מצנה פינון דלא נתחייב עדנין עד שיגדיל.

א"כ מה עדיפות לאב הכהן שיכול להפריש ולפדות בנו החלל מן אחר פינון דלשיטת התוס' לא חל שום חיוב על האב רק הבן רמיא עליו החיוב לפדות א"ע וכמו בנתגיירה מעוברת ולא נתמעט מתפדה אלא אשה דאין במינה פדיון אבל איש אף דאין אביו חייב לפדותו מ"מ הוא חייב לפדות א"ע ממילא אביו הני כמו איש זר לגבוי לפדותו ואם פדה אותו אם לא מהני הפדיון של אחרים מהראוי שלא יועיל ג"כ פדיונו א"כ למה במת לאחר ל' אמרינו כבר זכה בהן אב פינון דלא חל אז שום מצנה לפדות ולא הי' מהני הפדיון.

אלא ודאי דגם אחר יכול לפדותו ואמרינו שפיר כבר זכה אב דהי' בידו להפריש ולנכות בעצמו דא"ח לתת כלום לכהן אחר. אף בירושלמי (ריש פ"י דיבמות) משמע דרמיא החיוב על האב לפדות בנו החלל וכשיטת תוס' ורא"ש דקתני שם פהן שבא על גרושה והוליד בן ומת האב בתוך ל' הבן חייב לפדות את עצמו לאחר שלשי' יום חזקה שפדאו אביו ואם לאחרים הוא פודה לא כ"ש בניו עכ"ל משמע דחייב לפדות ויכול להחזיק לעצמו דמי הפדיון וצ"ע בכ"ז: סי' כ"א פתב הרמב"ם בהל' תרומות (פ"ג הכ"ג) קשמפרישין תו"מ מפרישין אותן על הסדר.

פיצד מפריש בכורים תחלה לכל ואח"כ תרומה גדולה ואח"כ מעשר ראשון ואח"כ מע"ש או מ"ע והמקדים שני לראשון או מעשר לתרומ' או תרומ' לבכורים אע"פ שעבר על ל"ת מה שעשה עשוי.

ומנין שהוא בל"ת שנאמר מלאתה ודמעף לא תאחר לא תאחר דבר שראוי להקדימו ואין לזקין על לאו זה עכ"ל. ועי"ש בכ"מ דבפ"א דתמורה פלוגת' דאמוראי ופסק כמאן דמיקל והכי דייק לישנא דמתני' דקתני אע"פ שעובר בל"ת ולא קתני שולוקה.

והנה מאיזה טעם אינו לוקה לכאורה משום דהוי לאו שניתק לעשה דכתיב מפל מתנותיכם תרימו כמבואר שם בש"ס דאין לומר משום דהוי לאו שאין בו מעשה דמ"ש מימר דלקי משום דבדיבור עשה מעשה מקדים תרומה לבכורים נמי בדיבור עשה מעשה וכן כ' הר"י קורקוס שם.

ועי"ש ברש"י ותוס' דקרא לא איירי אלא בהקדמת תרומה למעשר ואפ"ה הוי ניתק להקדמה דבכורים למעשר דלאו שניתק למקצתו אמרינו דניתק בולו ולקבץ הי' ס"ד דאב"י דל"ח ניתק לעשה ופריה מן מימר דאינו מקיים בידים ומן אונס שגירש דלאו דידי' ניתק לגבי ישראל.

ומשני הש"ס דבמימר הוי ב' לאוין וליכא אלא חד עשה. ועיין רמב"ם ריש הלכות תמורה שכ' פן והוסיף עוד טעם דהלאו אינו שונה לעשה שהציבור והשנתפין אין עושין תמורה אם המירו אע"פ שהן מוזהרין: ולכאורה י"ל דמטעם זה כ' הרמב"ם (פ"א) הלכות נערה דאע"פ שנאמר באונס לא יוכל לשלחה פינון שקדמו עשה שנאמ' ולו תהי'

לאשה ה"ז ניתק לעשה שאין לוקין עליה אלא אם לא קיים העשה שבה ועי"ש בכ"מ שהביא דברי הש"ס מכות (דף י"ד) דר"י אמר כל ל"ת שקדמו עשה לוקין עליו הדר בי משום דקשיא לי מאונס שגירש דישאל מחזיר ואינו לוקה אף דקדמו עשה דולו תהנה לאשה.

ולכאורה דבריו תמוהין מאד הא רבא מתרץ שם כל ימיו בעמוד והחזר קאי וכן הקשה בשעה"מ. ולדברי הרמב"ם הנז' היכא דהלאו פולל יותר מן העשה אינו מנתק י"ל דהא באונס ג"כ הלאו פולל יותר מן העשה דהלאו לא יוכל לשלחה פולל לכהן ולישראל והעשה דכל ימיו בעמוד והחזר לא נאמר רק בישראל דבכהן ליתא לעשה זו בשלמא לאביי דסובר אי עביד לא מהני וכל ימיו צריף שיהי' בקום ועשה בלא"ה לא לקי דל"מ אבל לרבא דכל ימיו לנתוקי לאוי הוא דאתי א"כ גילף מכאן דעשה שאינו שנה בכל מנתק ג"כ אף ללא השנה בכל.

אף י"ל דע"כ לא קאמר הרמב"ם דלאו השנה בכל לא מנתק ע"י עשה שאינו שנה בכל רק אליבא דידן דפוסק קיימו ולא קיימו וחיוב לקיים העשה בידיים ולדידנ' הפטור הוא אם קיים העשה שהלאו עבר תיקף רק העשה מנתקו והיא במקום מלקות כמבואר ברש"י מס' מכות שם ולכן כיון שפבר עבר על הלאו וע"י העשה שרוצה עכשיו לקיים רוצה לנתק הלאו לא אמרינן שינתק ע"י עשה שאינו שנה בכל.

אבל למאן דסובר ביטלו ולא ביטלו ועיקר עבירת הלאו תליא בביתול העשה דאח"כ וכ"ז שלא ביטלו בידיים לא עבר על הלאו כמבואר שם ברש"י לדידנ' אף אם הלאו פולל יותר מן העשה מ"מ כ"ז שלא ביטל העשה בידיים ואדרבה שרוצה לקיים העשה בזה אף שהוא פולל יותר מן העשה והעשה אינו שנה בכל מ"מ מפטר ממלקות ע"י קיום העשה.

ולפי"ז י"ל דרבא שפיר משגי כל ימיו בעמוד והחזר קאי דהא רבא אית לי' מס' חולין (דף פ"א) דהתראת ספק לאו שמה התראת ולידנ' ע"כ דסובר ביטלו ולא ביטלו כמבואר בריטב"א מכות שם וברמב"ן בבבאור הסוגיא ע"פ גרסת הרי"ף והרמב"ם דר"י דסובר קיימו ולא קיימו סובר התראת ספק שמי' התראת וריש לקיש דסובר ביטלו ולא ביטלו סובר ה"ס ל"ש התראת א"כ רבא דסובר ה"ס ל"ש התראת ע"כ דסובר ביטלו ולא ביטלו לכך שפיר משגי כל ימיו בעמוד והחזר ואף דהלאו פולל יותר מן העשה הזאת כל שמחזירה ואינו מבטל בידיים הוי ניתק ללאו.

אבל אליבא דר"י דסובר קיימו ולא קיימו ע"כ דהדר ביה דע"כ הא דישאל מחזיר ואינו לוקה לא מטעם עשה דכל ימיו בעמוד והחזר דזה אינו שנה בכל דכהן אינו מוזהר עלהעשה הזאת וע"כ הא דמנתק הוא מצד העשה דולו תהי' לאשה ועשה זו שנה בכל וע"כ דאף עשה הקודם ללאו הוי ג"כ ניתק לעשה ולכך נקט הרמב"ם העשה הזאת ולהורות דאף לאו הקודמו עשה מנתק ג"כ: אף אם נאמר כן דדעת הרמב"ם דאף עשה שקודם ללאו הוי ג"כ מנתק לעשה יקשה מהנהג מקומות שהביא שם הרמב"ן במלקחית ה' והנה ממוציא בשר הפסח לחוץ דלוקה אתי שפיר לרמב"ם דלא הוי עשה כלל בזה ואם אכל לוקה כמו בקדשים שהוציא לחוץ כמבואר ברמב"ם (פ"ט מק"פ) ומ"ש בהלכות תמידין ומוספין (פ"ב ה"ו) המכבה גחלת מע"ג מנבח לוקה אף דהוי ג"כ עשה וא"ש המנבח תוקד בו.

וי"ל דנדאי אין העשה מוטל על הישראל דהא כתיב ונתנו בני אהרן הפהני' אש על המזבח וא"כ פשישראל כבה לא הוי ניתק לעשה ואם מכבה פהו י"ל ג"כ הואיל דאין העשה שנה בכל לא מנתק הלאו כמו בתמורה: אולם לקושטא הי' נראה דאם פהו מכבה ומתקן הלאו פיון שמקנים העשה בידיים אינו דומה להא דתמורה הנז' דשם אינו מקנים להעשה בידיים דהא הרמב"ם (פ"ג ממלוה) פתב במשפון שלא ברשות אחד מעני אחד מעשיר הוי נל"ע השיב תשיבנו והקשה שם במל"מ הא פיון דבעשיר לא הוי העשה וא"כ העשה אינו שנה בכל והלאו שנה בכל.

וצריך לומר דהא מבואר ברש"י ותוס' תמור' שם דקרא דמכל מעשורו תיכם תרימו לא איירי אלא בהקדמת תרומה למעשר ואפ"ה הוי ניתק להקדמת בכורים למעשר וע"כ דסובר פיון שניתק למקצתו ניתק לכולה ופרי' הש"ס ונהרי אונס דלאו דידי' ניתק לגבי ישראל ולא אפשיך דניתק לגבי פהו ומשני שאני פהנים וכיון דאסר הפתוב גרושה לגבייהו אינו ניתק הלאו לעשה דלא דמי להא דאמר תרימו דהוי ניתק גם מהקדמ' דבכורים דמני' שמענין שיכול לנתק אם עינות והקדים תרומה לבכורים דכף לי אם הקדים תרומה למעשר כאילו הקדים תרומה לבכורים הרי היכא דמנתק הלאו במקצת מנתק בכל גוני אף היכא דלא גלי לן קרא רק דנקא היכא דמקנים העשה אבל היכא דלא קנים העשה כמו בכהן באונס שגירש לא שייך זה פיון דאסורה עליו וא"כ לא פתב הרמב"ם דלכף בתמורה לא הוי ניתק לעשה הואיל דאינו שנה בכל רק שם דאינו מקנים העשה בפועל ובציבור ושנתפין לא חזיל כלל העשה וכיון דאינו מנתק בציבור גם ביחיד לא הוי ניתק לעשה אבל לגבי משפון שלא ברשו' פיון דעכ"פ מנתק בידיים הלאו דלא תבא אל ביתו ע"י העשה של תשיבנו לו בעני שמענין דגם בעשיר יכול לתקן אם עינות כמו בהקדים תרומה לבכורים דמנתק אף דלא גלי לן קרא רק לגבי מעשר משא"כ בתמורה דתמורתן אינו תמורה והציבור אינו מנתק הלאו לכף לא הוי ניתק גם לגבי יחיד.

ועיין מ"ש המקו"ח בהלכות פסח דיני בדיקה וביטול כה"ג מסברא דנפשי' לענין עשה דמשפיתו על קושית השא"ר ועיין מ"ש בזה בהגהותי בדברי חיים דיני אבידה (סי' א') ליישב עפ"ז עוד פמה דברי' וא"כ לפ"ז בכהן המכבה גחלת מעל המזבח אף דלגבי ישראל לא יש אופן שיקנים העשה מ"מ פיון דלגבי פהו יש מציאות לקנים העשה בידיים י"ל דהוי ניתק לגבי פהו אף מ"מ יש מקום לומר דמ"מ פיון דבלתי באפשרות לגבי ישראל לנתק הלאו בידיים בעצמו לא מנתק בכה"ג אף לגבי פהו.

ועיין או"ת (סי' צ"ט ס"ק ז') דבניתק לעשה ע"י מעשה בפועל ממש אמרינו להיפוך אף במקום שאין בו קום ועשה אין לוקין דאין לסלק לאו לתצאין ועי"ש בקצות החושן ומהו דאונס שגירש מבואר להיפוך.

אף שם בכהן אינו עושה בקום ועשה בשום אופן לכף נתחלק הלאו לתצאין משא"כ שם עכ"פ בעשיר עושה קו"ע ומ"מ צ"ע דבריהם ואכ"מ ויבואר אי"ה במקום אחר: ומ"מ ממה דלא כ' הרמב"ם דאם הקדים תרומה לבכורים או מעשר לתרומה דאם לא הפריש אח"כ היינו שלא קנים העשה דלוקה כמו שכ' שם בהלכות נערה שאין לוקין אלא אם לא קנים העשה שבה וכאן סתם ואין לוקין על לאו זה משמע דלאו מטעם ניתק לעשה

פָּטְרוּ מִמִּלְקוֹת וְכֵן בַּהֲלֵי סִנְהֶדְרִין פְּשָׁפוּרְט הֶרְמֵב"ם לְמִנּוֹת הַלְּאֲנִין שְׂאִינּוּ בְּכַרְת וּמִיִּתָּהּ בִּיְדֵי שְׂמַיִם וְלוֹקִין עֲלֵיהֶם מוֹנֶה שֶׁם הַלְּאֲנִין הַנִּתְקָו לַעֲשֹׂה פְּשָׁלָא קִינִים הָעֲשֹׂה דְלוֹקָה עִי"ש (פח"י אות קי"ד וקח"י) וְעוֹד שֶׁם וְאִינוּ מוֹנֶה בְּאֵם הַקִּדִּים תְּרוּמָה לְבַכּוּרִים דָּאֵם לֹא קִינִים הָעֲשֹׂה דְלוֹקָה.

וּבְרַש"י כ' דְּנִיתָק לְלֹא וְהַעֲמִידוּ בְּחִזּוֹר וּמְפָרִישׁ וְעִינִין בִּס' יָקָר תְּפָאֲרַת לְהַרְדָּב"ז שֶׁם שְׂרָצָה לוֹמַר דְּיַחְזוֹר וַיִּפְרִישׁ כְּפִסְדָּר וְשׁוֹב כ' דְּאֶפְשָׁר גַּם כְּנִת רַש"י שְׂחִזּוֹר וְקוֹרָא שְׂמוֹתֵם עַל הַסְּדָר עִינִין שֶׁם.

עכ"פ אֵם הַקִּדִּים וְקָרָא שֶׁם לְתְרוּמָה קוֹדֵם בְּכּוּרִים אוֹ מַעֲשֵׂר קוֹדֵם לְתְרוּמָה וְשׁוֹב נֶאֱבָד הַפְּרִי דְלִיכָּ פָּאן תִּיקוֹן הַלְּאֹ פֶלֶל הִי לוֹ לְרַמְבַּ"ם לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְלוֹקָה א"ו דְּסוּבֵר דְּלֹא מְטַעַם נִיתָק לַעֲשֹׂה פְּטוֹר מִמִּלְקוֹת רַק מְטַעַם דְּהוּי לְאֹ שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה וְכִמוֹ דְּאֶמְרִינּוּ שֶׁם בְּש"ס מִס' תְּמוּרָה אֶלָּא בְּש"ס שֶׁם הַקֶּשֶׁה מ"ש מְמִיר דְּלָקִי הוֹאִיל דְּבְדִיבּוּרֵי עֲשֹׂה מַעֲשֵׂה מְקִדִּים תְּרוּמָה לְבַכּוּרִים נְמִי.

וְהֶרְמֵב"ם (פח"י מִסְנֵהֶדְרִין) כ' פֶּל לְאֹ שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה אִין לוֹקִין עֲלִיו חוּץ מִנְשַׁבֵּעַ וּמְמִיר וּמְקַלֵּל אֶת חֲבִירוֹ בְּשֵׁם וְעִי"ש בִּלְח"מ דְּרַמְבַּ"ם סוּבֵר דְּמְמִיר הוּי אִין בּוֹ מַעֲשֵׂה וּר"י אָמַר סְבַרְת עֲצָמוּ הוֹאִיל דְּבְדִיבּוּרֵי עֶבֶיד מַעֲשֵׂה וְאֶנּוּן לֹא קִי"ל כֵּן רַק אֵלּוּ לְמַדּוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה דֹּאֵע"ג דֹּאִין בְּהוּ מַעֲשֵׂה דְלוֹקָה וְאִין לְלַמּוֹד דְּבָר אַחַר מְזָה עִי"ש א"כ לְדִידֵן פְּטוֹר מִמִּלְקוֹ בְּהַקִּדִּים תְּרוּמָה לְבַכּוּרִים מְטַעַם דְּהוּי לְאֹ שֶׁא"ב מַעֲשֵׂה וְלֹא מְטַעַם נִיתָק לַעֲשֹׂה וּז"ב בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם וְדָלָא כְּרִי"ק וְרַדְבָּ"ז: אִף לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַעִיר הָא מ"מ מְשַׁכַּחַת עִי"ש מַעֲשֵׂה פְּגוֹן שְׂקָרָא שֶׁם וְאָמַר שְׁלֹא יַחוּל שֶׁם תְּרוּמָה עַד לְאַחַר שְׂיַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה וַיִּפְרִישׁ בְּיָדִים מִן הַפְּרִי וּבִכָּה"ג נִגְמַר הַדְּבָר עִי"ש מַעֲשֵׂה וְעִינִין רַמְבַּ"ן מְכּוֹת שֶׁם שְׂהִבִּיא דְּבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם מִס' שְׁבוּעוֹת שְׁבוּעָה שְׂאוּכַל כְּפָר זֶה הַיּוֹם וְעֶבֶר הַיּוֹם וְלֹא אֶכְלָה ר"י וְרִישׁ לְקִישׁ תְּרַנְיָהוּ אֶמְרִין פְּטוֹר לֹא דְאָמַר הֵן אָמַר הֵן טַעֲמָא דְר"י שְׂאִין רְאוּי לְקַבֵּל הַתְּרָאָה וְטַעֲמָיָה דְר"ל מְשׁוּם שֶׁא"ב מַעֲשֵׂה מֵאִי מְפָקָה מִבִּינְיָהוּן וְהַשְׁלִיכָה אִין תֹּאמַר מְשׁוּם שֶׁהוּא בִל"ת שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה הָרִי יֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה עִי"ש בְּרַמְבַּ"ן א"כ ק"ו הִיכָא דְתַלִּי עֵיקַר הַפְּרָשָׁה בְּהַמַּעֲשֵׂה דְהוּי פִּיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה וְק"ו מֵהֶתֵּם דְשֶׁם מַעֲשֵׂה הַזֹּאת לֹא הוּי עֵבֶרָה רַק פִּינּוֹן דְּגוֹרֵם הַמַּעֲשֵׂה לְעֵבֶרָת הַלְּאֹ שֶׁעִי"ז זֶה לֹא יְכוּל לְקִינִים שְׁלֹא לְעֵבֶרָה הַעֲבִירָה הוּי לְאֹ שְׂיֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה כ"ש הִיכָא דְהוֹתְנָה עַל הַעֲבִירָה עֲצָמ' שְׁלֹא יִגְמַר רַק עִי"ש מַעֲשֵׂה הַפְּרָשָׁה.

וּבַמ"א רְצִיתִי לוֹמַר דְּלִכְּהֵ הֶרְמֵב"ם הַלְּכוֹת פִּס"מ כ' דְּאִינוּ לּוֹקָה עַל לְאֹ דְנוֹתֵר מְשׁוּם דְּהוּי נִיתָק לַעֲשֵׂה וּבַמ"מ תְּמָה אֲמַאי לֹא כ' מְשׁוּם דְּהוּי לְאֹ שֶׁא"ב מַעֲשֵׂה דְהָא נ"מ טוֹבָא דְמְשׁוּם נל"ע אֵם לֹא קִינִים הָעֲשֹׂה לּוֹקָה וּמְשׁוּם לְאֹ שֶׁא"ב מְאִינוּ לּוֹק' אִף אֵם לֹא קִינִים הַעֲשֵׂה.

וּלְדְבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם י"ל קֶצֶת דְּהָא מְשַׁכַּחַת עִי"ש מַעֲשֵׂה שְׁנַתֵּן לְנִכְרֵי וְכִדּוּמ' שְׁהוֹשְׁלֵהּ הַבְּשָׂר בְּמָקוֹם שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא בְּלִילָה וְלֶאֱכֹל דְּאִז עֶבֶיד מַעֲשֵׂה וְהִי חֲטִיב אִי לְאֹ מְשׁוּם דְּהוּי נִיתָק לַעֲשֹׂה שְׂיִכּוּל אַח"כ לְקַבְּלוֹ וּלְשַׂרְפוֹ.

וְלָמָּה נִשְׁהוּצִיא הַמֶּלֶךְ מִ(פ"ז) מְמַלְכָּה וְלִנְהַ מִהַמֶּמֶ"מ דְּהִיכָא דְּמִשְׁפַּחַת לְעֵבֶר ע"י מַעֲשֵׂה לֹוּקָה אֶף כְּשֶׁעָבַר שָׁלָא ע"י מַעֲשֵׂה לְכַד צ"ל לְעוֹלָם לְגַבֵּי נוֹתֵר לְפָטְרוּ מְמַלְקוֹת מְטַעַם נִיפְתָּק לְעֵשָׂה: אוֹלָם דְּבַרֵּי הַמֶּלֶךְ מִנְפְּלָאִים מְאֹד הָא מְבִנְיָא בְּש"ס דְּנוֹתֵר פְּטוֹר מִשׁוּם לְאוּ שֶׁאֵב"מ וְכֵן מְבִנְיָא מִדְּבַרֵּי הַיְרִוּשְׁלָמִי הַנּוֹז' בְּהַשְׁלִיכָה לְנִהָר דְּהוּי פְּיֵישׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה וּבְכ"ז בְּלֹא הַשְׁלִיכָה וְלֹא אֶכְלָה פְּטוֹר מְטַעַם דֹּאב"מ אֶלְא וְדֹאֵי דַע"כ לֹא כ' כֵּן הַמֶּמֶ"מ רַק בְּחֻסְמָה בְּקוֹל דַּע"כ"פ אֶתְעַבַּד מַעֲשֵׂה דְּדִישָׁה אֶבְל בְּלֹא אֶתְעַבַּד מַעֲשֵׂה כְּלָל אִין לֹוּקִין אֶף דְּמִשְׁפַּחַת ע"י מַעֲשֵׂה וְעִינֵין מ"ש אֶאמ"ו ו"ל בְּדְבַרֵּי חַיִּים דִּינֵי מְכִירָה (ס' כ"ט).

עכ"פ בְּאֵם הַתְּנָה כְּנ"ל שְׁלֹא יַחֲוֹל שֵׁם תְּרוּמָ' עַד שְׁיִפְרִישׁ וְהַפְּרָשְׁתּוּ הוּא מַעֲשֵׂה בְּאִיסוּ' יְקוּשָׁה דְּיִלְקָה דְּהָא הוּי לְאוּ שְׁיֵישׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה. וּבְאַמַּת מְדְבַרֵּי תוּס' מִס' שְׁבוּעוֹת (ד' ד' ע"א) ד"ה אֶכְל מְשַׁמַּע דְּבִזְרָקָה לִיָּם הוּי ג"כ א"ב מַעֲשֵׂה אוֹלָם דְּבַרֵּיהֶם שֵׁם צְרִיכִין בְּיֹאֵר רְחֹב וְאֵב"מ.

וְאֶף לְדְבַרֵּיהֶם י"ל דְּרַק בְּגָרָם שְׁיַעֲבֹר הַעֲבִירָה לֹא מְצַטְרַף הַזְרִיקָה לְמַעֲשֵׂה מִשֶּׁא"כ לְעַנְיֵן הַפְּרָשָׁה שְׁיַחֲוֹל אֶז שֵׁם תְּרוּמָה אוּ מַעֲשֵׂר צ"ע לְמָה ל"ה כְּיֵישׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה: סְלִיק תַּם וְנִשְׁלַם שְׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם